BISERICA

ORTODOXA ROMANA

Revista Periodică Ecclesiastică

Anul al XVIII-lea. 1894—95.

„Predică cuvêntul".
II Timotei, IV. 2.

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA „CĂRȚILOR BISERICEȘTI".
1895.

ACTE OFICIALE.

Epistola D. D. Miron Romanul, Metropolitul Românilor Ortodoxĭ din Ungaria și Transilvania, ca respuns la încunoștiințarea făcută de I. P. S. Metropolit Primat al Românieĭ, că s'a ales în acéstă înaltă demnitate.

Inalt Prea Sânțite Frate în Christos!

Am fost până în momentul de față prea neliniștit, pentru că la doue scrisorĭ de presentare ale Inalt Prea Sânțieĭ Vóstre, din 3 Iuliŭ și 31 Decembrie 1893, ținute în spiritul adevĕrat al Bisericeĭ nóstre Ortodoxe, V'am rĕmas dator maĭ lung timp cu respunsul, care de mi-ar și lipsi motivele interne ce le-am, era reclamat chiar și de considerațiunile de bună-cuviință; Vĕ rog însĕ Inalt Prea Sânțite! ca în loc de a mĕ condamna pentru acéstă întârdiere, să bine-voițĭ a lua din capul loculuĭ la cunoștință: că atât pentru ocupațiunile grele ale oficiuluĭ meŭ, cât și pentru starea sănetățeĭ mele mult scăpătate, pot să dic ruinate, mĭ-a fost până acum peste putință a lua firele în mână, ca să Vĕ respund, cum să cuvine, la acele scrisorĭ de mare valóre și stimă.

Chemarea și venirea Inalt Prea Sânțieĭ Vóstre la înalta demnitate de Metropolit Primat al Românieĭ, care demnitate rĕmăsese fără titular în urma retrageriĭ Inalt Prea Sânțituluĭ frate în Christos Iosif Georgian, este un fapt istoric, care pe drept a fost întimpinat cu viĭ simpatiĭ din partea tuturor bisericilor ortodoxe provinciale; de aceea nicĭ eŭ, când mi se dă acum puțintel regaz, nu pot să

maĭ rĕmêĭ total înderetru cu simțemintele mele sincere de ĭubire și de bucurie, cari se născură în peptul meŭ îndată ce aflaiŭ, că organismul Bisericeĭ Ortodoxe autocefale din România este în partea sa cea maĭ importantă complectat spre o mulțumire generală, și că în persona venerabilă a Inalt Prea Sânțieĭ Vóstre am câștigat și eŭ maĭ de aprópe un prea bun frate în Christos, care nu numaĭ va ști conduce cu zel și cu prudență destinele Bisericeĭ Ortodoxe din Regatul invecinat, ci în puterea atributelor din vechime ale chiemăreĭ sale și a posițiuneĭ favorabile ce o are, va fi tot-deodată—precum sperez—un mijlocitor bun între bisericile Ortodoxe din resărit și între cele situate maĭ spre apus, ca legăturile spirituale și canonice, sguduite prin relele timpurilor trecute, să devină între bisericile diferitelor națiunĭ tot maĭ strânse, și pentru curățenia, lățirea și întărirea Ortodoxieĭ tot maĭ valoróse.

Gratulez decĭ din inimă curată Inalt Prea Sânțieĭ Vóstre și Bisericeĭ Ortodoxe din România la acest eveniment plin de speranțe, și Vĕ rog să fițĭ asigurațĭ, că nu voiŭ lipsi nicĭ odată a Vĕ cuprinde în piósele mele rugăcĭunĭ și a Vĕ păstra afecțiunile frățeștĭ, respectul și considerațiunea, la cari mĕ simt în tot chipul preadeobligat, cerĕndu-Vĕ în mod reciproc dragostea și buna-voința frățească, cu care mĕ voiŭ lăuda în sufletul meŭ tot-deuna și mĕ voiŭ întări în nisuințele mele pentru prosperarea Bisericeĭ luĭ Christos.

Sibiu, 24 Fevruarie 1894.

Al Inalt Prea Sânțieĭ Vóstre devotat frate:
Metropolitul Românilor ortodoxĭ
din Ungaria și Transilvania

Miron Romanul m. p.

Adresa:

Inalt Prea Sânțieĭ Sale, Domnuluĭ Domn Ghenadie, Metropolit al Ungro Vlahieĭ, Exarch al plaiurilor. Loco-țiitorul al Cesarieĭ Capadocieĭ, Primat al Românieĭ și Președinte al Sântuluĭ Sinod.

GHENADIE,

Cu mila luĭ Dumneḑeŭ Arhiepiscop şi Mitropolit al Ungro-Vlahieĭ, Exarch al Plaiurilor, Loco ţiitor al Cesarieĭ Capadokieĭ şi Primat al Româniĭeĭ.

P. C. Protoĭereŭ,

De şi prin circulara Nóstră No. 3038 de la 4 Noembrie 1893 să punea în vederea P. C. tale disposiţiunile ce Chiriarhia a luat pentru buna purtare a Clerului, sîntem încunoştiinţaţĭ, că de către unele persóne bisericeştĭ nu să execută acele disposiţiunĭ fără însă ca din partea P. C. tale să avem rapórte carĭ să Ne arate pe ceĭ abătuţĭ, spre a lua mĕsurĭ de îndreptare. Repetând cele comunicate cu ordinul Nostru citat maĭ sus, îţĭ punem în vedere a căuta să execuţĭ cu scrupulositate şi prudenţă mĕsurile luate de Chiriarhie, căcĭ în cas când vom constata abaterĭ nerelevate de P. C. ta, tótă rĕspunderea va fi asupra P. C. tale. In acelaş timp pentru aplicarea şi complectarea mĕsurilor din circulara amintită îţĭ punem în vedere:

1) Că preoţilor şi diaconilor de aci înainte nu le maĭ este învoit în interesul buneĭ ordine clericale, de a merge în trăsurĭ cu coşurile deschise, ci în tot de a una coşurile la trăsurĭ vor fi ridicate.

2) Este interzis cu desĕvêrşire persónelor din clerul de Dumneḑeŭ păḑiteĭ Nóstre Eparhiĭ, a maĭ purta culióne colorate, afară de Protoĭereiĭ, sub-protoĭereiĭ şi Exarhiĭ *in activitate*, carĭ îşĭ păstrează colorul culiónelor de până acum. Cele-l-alte persóne bisericeştĭ, vor avea potcapicul negru,

admis de us în biserica Nóstră, pănă la reforma costumului care se va face în curând.

Aceste explicaţiunĭ carĭ vor fi anexate la circulara No. 3038 | 93, P. C. ta veĭ îngriji a face ca să se aducă întocmaĭ la îndeplinire.

† *GHENADIE.*

Director: *Dr. B. Cireşeanu.*

GHENADIE.

Cu mila luĭ Dumnedeŭ Arhiepiscop şi Mitropolit al Ungro-Vlahieĭ, Exarh al Plaiurilor, Loco-ţiitor al Cesarieĭ Capadokieĭ şi Primat al Românieĭ.

In unele părţĭ din de Dumnedeŭ păḑita Nóstră Eparhie, observându-se că servitoriĭ bisericeştĭ neglijază efectuarea serviciuluĭ Liturgieĭ mulţumindu-se numaĭ cu vecernia de séră şi utrenia de diminéţă şi făcêndu-se ast-fel vinovaţĭ prin indeferenţa şi negligenţa ce arată, din care nu póte resulta de cât scădere păgubitóre în chiar fiinţa bisericeĭ, Noĭ îţĭ facem cunoscut despre acésta şi îţĭ atragem atenţiunea, ca pe viitor să nu se maĭ întâmple asemenea casurĭ, observându-se următórele disposiţiunĭ ce am luat în acéstă privinţă:

1) La bisericile unde sunt treĭ preoţĭ, serviciul liturgieĭ se va face în fie-care ḑi.

2) Acolo unde sunt doĭ preoţĭ, liturgia se va efectua de treĭ orĭ pe sĕptămână.

3) La bisericile unde nu este de cât un singur preot, liturgia se va efectua în tóte sâmbetele şi duminicele cum şi în ḑilele de sĕrbătorĭ.

Cu acéstă ocasie vi se pune în vedere a avea tótă atenţiunea asupra ordinelor şi a mĕsurilor ce să iaŭ de Chiriarhie pentru că de la o bună şi conştiinciósă aplicare a lor depinde ajungerea scopuluĭ ce să urmăreşte.

† *GHENADIE.*

Director: *Dr. B. Cireşeanu.*

GHENADIE,

Cu mila luĭ Dumnedeu Arhiepiscop și Mitropolit al Ungro-Vlahieĭ, Exarch al Plaiurilor, Loco-ţiitor al Cesarieĭ Capadokieĭ și Primat al Românieĭ.

Avênd informaţiunĭ, că în serviciul liturgieĭ, ca și în servirile de ritual, de către uniĭ servitorĭ bisericeștĭ nu sĕ observă regulele stabilite, ci să fac inovaţiunĭ, cari nu sunt permise de sf. canóne; Noĭ, pentru a pune stavilă acestor greșite procedeurĭ și în dorinţa de a vedea, ca regulele stabilite să fie îndeplinite și o uniformitate de serviciŭ să domnéscă în tóte bisericile Eparbieĭ Nóstre pentru a nu se simţi atinse simţimintele creștine pentru diversitatea serviciuluĭ; pentru acestea în puterea drepturilor ce avem ca Chiriarh, decidem ca pe viitor să nu sĕ maĭ sĕvêrșească neregule de persónele bisericeștĭ și luăm următórele disposiţiunĭ:

1) Pomenirea în bserică când să ĭese cu Sf Darurĭ să se facă de către P. P. S. S. Arhiereĭ și de către preoţĭ așa cum să prescrie în Sf. Liturgie, fără a să face vr'o inovaţiune; ĭar Sf. Potir să nu să maĭ pună pe capul ómenilor.

2) La serviciul cununieĭ, Arhiereul și preotul oficiant va sta în dreptul Sf. Meseĭ cu respectul datorit și în cuviinţa cerută de asemenea ocasiune.

3) Preoţiĭ când vor merge cu botezul la I-iu a fie-căreĭ lunĭ vor observa să aĭbă epitrahile curate, spre a face o plăcută impresie privitorilor și a atrage prin acésta respectul datorit unor atarĭ obiceiurĭ sfinte.

† *GHENADIE.*

Director: *Dr. B. Cireșeanu.*

SCRIEREA LUI MELETIE SIRIG

CONTRA CALVINILOR ȘI A LUÏ CIRIL LUCARIS

Compusă prin ordinul Sinodului ținut în Iași la 1642.

Τοῦ μακαρίτου Μελετίου Συρίγου, διδασκάλου καὶ πρωτοσυγγέλου τῆς ἐν Κωνσταντινοπόλει Μεγάλης Ἐκκλησίας, Κατὰ τῶν Καλβινικῶν κεφαλαίων καὶ ἐρωτήσεων Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως ἀντίρρησις.

Καὶ Δοσιθέου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ἐγχειρίδιον κατὰ τῆς καλβινικῆς φρενοβλαβίας.

Τυποθέντα διὰ δαπάνης τε καὶ ἐπιτροπῆς τοῦ πανεκλαμπροτάτου, εὐσεβεστάτου καὶ γαληνοτάτου Αὐθέντου καὶ Ἡγεμόνος πάσης Οὐγκροβλαχίας, Κυρίου, Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασαράμπα βοεβόδα. Ἐπιμελείᾳ δὲ καὶ διορθώσει τοῦ λογιωτάτου νοταρίου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Κυρίου Μηχαὴλ Μακρῆ, τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων.

Ἐν τῇ περιφήμῳ πόλει Μπουκουρέστῃ τῆς Οὐγκροβλαχίας.

Ἐν ἔτει Σωτηρίῳ 1690. Κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον.

A Fericitulu͡ĭ Meletie Sirig, profesor și Protosinghel a Bisericeĭ Marĭ în Constantinopol, Combaterea capitulilor calvinice și a întrebărilor luĭ Ciril Lucaris.

Și Manualul luĭ Dositheiŭ Patriarhul de Ierusalim asupra sminteleĭ calvinice

Imprimate prin cheltuĭala și prin îndemnul prea strălucituluĭ, prea piosuluĭ și prea luminatuluĭ Domn și Egemon a tótă Ungro-Vlahia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod. Cu îngrijirea și corectarea prea învěța-

tuluĭ Notar al Mareĭ Bisericĭ, Domnul Mihail Macri, din Ioanina.

In renumitul oraş Bucureştiĭ Ungro-Vlahieĭ.

In anul Mântuireĭ 1690, în luna Septembrie.

După stema ţĕreĭ să ceteşte de desupt următórea Epigramă:

Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον, εὐσεβέστατον καὶ ὑψηλότατον Αὐθέντην καὶ Ἡγεμόνα πάσης Ὀυγκροβλαχίας, Κύριον Ἰωάννην Κωνσταντῖνον Βασαράμπα βοεβόδα.

Ἐξ Ὀυγκροβλαχίας Κωσταντῖνος μόνος οὗτος
Οἴακας ὅς ταύτης νῦν διέπει μακάρως
Φύλτης ἐκ πατέρος Μπασαράμπων ὤν μεγακύδων
Κανταχουζινῶν μητρόθεν ἡγεμόνων,
Χαλκοτυπεῖ τὸ δ᾽ ὄνειαρ ἐελδομένοισι ἔρωτα
Πνεύματος, ὅττι τελεῖ σύμβουλον εὐσεβιῆς.
Ἐσθλοῦ Θειοφίλου Θ᾽ Ἱερουσαλύμων Πατριάρχου,
Ἔνθεον οὗ σπουδῇ τοὔνομα Δοσίθεος,
Ναὶ μὲν ἐπιστασίης πόνος ἠτὲ μελήδων
Τοῦ γεγον᾽ ἀτρεκέως. Πᾶν δὲ φιλοψυχέως
Κωνσταντῖνος ἔδωκεν ἴος πόρον ὁ Βραγκοβάνος
Ἀγλαΐης ἄνθος, καὶ χαρίτων τρόφιμος
Τοίου γαρ νοὸς, ἡ δὲ χειρὸς τοὔργον δέετο ἐσθλῆς,
Χριστοῦ ἐξ ἀγάπης, σκιδναμένης ἄφενον.

Χρύσανθος ἱερομόναχος καὶ ἀρχιμανδρίτης τοῦ ἁγίου τάφου ὁ Νοταρᾶς.

„**Către prea strălucitul, prea piosul şi prea Inălţatul Domn şi Egemon a tótă** Ungro-Vlahia, Domnul Ioan Constantin Basarab Voevod.

Constantin din Ungro-Vlahia, acesta-ĭ singur, care conduce frânele cu fericire a aceştia acum, fiind de origină după tată din Basarabiĭ renumiţĭ, după mumă din Egemoniĭ Cantacuzinĭ, imprimă acest ospăţ plăcut spirituluĭ celor ce voesc, pentru că este simbol de religiositate. Prin îngrijirea cea îndumnezeită a bunuluĭ şi ĭubitoruluĭ de Dumneḑeŭ Patriarh, cu numele Dositeiu; da, osteneala corectăreĭ îngrijind'o exact s'a făcut; ĭar tótă pornirea cea de

suflet ĭubitóre o a dat Constantin Brâncoveanu, flóre strălucită, și nutritor de darurĭ. Căcĭ de ast fel de minte și de mână nobilă a avut trebuință lucrul, din dragostea către Christos respêndește folos.

Chrisant Ieromonahul și Arhimandritul Sfântuluĭ Mormênt, Notara.

Altă epigramă tot către Basarab.

Εἰς τὸν Ὑψηλότατον αὐθέντην καὶ Ἡγεμόνα.

Πανεοκλεὴς κοίρανος Ούγκροβλαχίας
Ἐκ Βασιλίων Εὐσεβῶν γέννα λαμπρὰ
Προγούνων, Κωνσταντῖνος ὁ Βασαράμπας
Ἐν ἰδίαις δαπάναις χρησιμωτάτην
Πέλουσαν, τὴνδε τυπογραφεῖ τὴν βίβλον.

Σπαντωνὴς ὁ δικαιοφύλαξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ διδάσκαλος τῶν ἐπιστημῶν τῆς ἐν Κωνσταντινοπόλει σχολῆς.

La acelaș prea Inălțat Domn și Egemon.

Intru tot renumitul Domn al Ungro-Vlahieĭ, sămânță strălucită din strămoșĭ Impěrațĭ pioșĭ, Constantin Basarab, cu cheltuelele sale imprimă acéstă carte, care este fórte de folos.

Spandone dicheofilaxul mareĭ Bisericĭ și profesor de științĭ în școla din Constantinopol.

Altă epigramă în onórea luĭ Meletie Sirig, autorul cărțeĭ·

Εἰς τὸν Συρίγον διδάσκαλον, ὁ διαληφθὴς Χρύσανθος.

Νῦν πλεόν ἢ τὸ πάροιθεν ἀνώχθη δόγματα θεία
Πνεῦμα θεοῦ Συρίγου πρὸς στόμα χρησμοδεόν.
Ὀφθαλμοὺς δ'ἀνέρων φιλαλήθως οὗτος ἀνοίξας,
Εὐσεβίης δέλτον τὴνδε λιπὼν ὁσίως.

La Profesorul Sirig, amintitul Chrisant.

Acum maĭ mult de cât maĭ înainte a descoperit dumnedeeștele dogme, dumnedeescul Sirig prin gura învĕțătóre. Deschidênd acesta ochiiĭ bărbaților ĭubitorĭ de adevĕr, lăsând cu piositate acéstă carte, scrisóre de religiositate.

Intâïa prefaţă la cartea luï Meletie Sirig, scrisă de Dositeiŭ Patriarhul Ierusalimuluï către Constantin Basarab şi în care-ï laudă virtuţile sale domneştï şi-ï descrie amănunţit geneologia sa atât după tată, cât şi după mamă, Dositeïu susţine, că Basarabiï sînt de viţă după tată băştinaşï românï, ïar după mamă 'şï trag origina din Impĕraţiï Bisantinï, dintre cariï numĕră pe cincï dintre eï, începênd cu Alexie Comnen sec. XI.

Dosoteïu cu mila luï Dumneḍeŭ Patriarh al mareï şi sfinteï Cetăţï Ierusalimuluï, prea piosuluï, prea straluciţuluï, prea glorificatuluï şi prea înalţatuluï Domn şi Egemon a tótă Ungro-Vlahia, Domnuluï Domn Ioan Constantin Basarab Voevod, în Sfântal Spirit ïubit şi mult dorit fiïu al modestieï nóstre, bine-cuvêntare apostolica şi salutare în Christos.

Cărţile şi contractele între ómenï, care cuprind convenţiunï, sfătuirï şi promisiunï, n'ar fi necesare, dacă rĕutatea ómenilor nu le-ar reclama. Când Avraam a cumpĕrat peştera îndoită unde eraŭ atuncï contractele? Şi când Patriarhul Iacob a convenit asupra păceï cu ginerele seŭ Laban devine martur muntele din pietre. De aceea ḑice Scriptura la Facere, capitulul 31: „Şi a chïemat Laban pe acesta muntele mărturieï, ïar Iacob l'a numit martur pe munte". Unde sînt legile? Unde Codicii? Unde Nuvelele? Unde Chrisóvele? Atuncï nu eraŭ de acestea, căcï predomina credinţa, bunătatea şi simplitatea. In urmă însă s'aŭ făcut d'improtivă. De aceea în munte convorbind Dumneḑeŭ cu Moisi patru-ḑecï de ḑile, el maï întâï a scris placele, cu a căruï cuvênt le-a predat; căcï a prevĕḑut în ce luciŭ era să cadă omul şi învaţă pe Moisi ca şi el asemenea să facă spre îndreptarea ómenilor. Moisi învĕţând acestea de la Dumneḑeŭ a scris de la început, prin inspirare divină, Facerea, Eşirea şi cele-l-alte, aşa că avênd omul legislaţiunea uşor putea uïta ş'a fost pierdere la mântuirea luï.

Şi fiind-că Dumnedeŭ a dat acéstă ordine şi a pădit'o, suflă Spiritul cel întru tot sfânt ce s'a pogorît în chip de limbĭ de foc în mintea întru tot lăudaţilor Apostolĭ şi aŭ scris Evangelia Mântuireĭ, pentru ca să avem la îndămână amintirea celor dise şi sĕvêrşite de Mântuitorul, că acestea sînt în special causele a tot adevĕrul, ce contribue la cunoştinţa desăvêrşită a Credinţeĭ Ortodoxă, prin care devenim clironomĭ aĭ vieţeĭ de vecĭ; căcĭ fără de acéstă credinţă este cu neputinţă a plăcea luĭ Dumnedeŭ.

Dar fiind-că nu este cu putinţă să se nimicească rĕlele, ci din contra este o necesitate pentru bine, s'a întâmplat în poporul vechiŭ profeţĭ mincĭunoşĭ, ĭar în Biserică s'aŭ furişat învĕţătorĭ falşĭ, cariĭ aŭ introdus eresiĭ perniciόse, negând pe Stĕpânul ce l-a recumpărat şi mulţĭ le-aŭ urmat pĭerderea lor, şi prin eĭ calea adevĕruluĭ de mulţĭ s'a blasfemat, însă izbânditorul dreptuluĭ şi al adevĕruluĭ Dumnedeŭ, a rădicat îndoite arme ale dreptăţeĭ spre sfărâmarea mândrieĭ eretice, adecă pe dascaliĭ Bisericeĭ, ca să combată mincĭuna prin Sântele Sinóde şi prin învĕţăturile lor; ĭar pe conducătoriĭ Ortodoxĭ ca să le confirme. De aceea prea pioşiĭ Autocratorĭ pentru aceste pricinĭ aŭ convocat Sinóde, care să hotărască asupra nedumeririlor ivite. Aŭ confirmat cele hotărîte cu sacre, cu edicte, cu epistole, cu ordine şi cu alte mijlóce. Şi în timpurile nóstre, migma (amestecată) erorilor, dic nepiositatea luĭ Calvin s'a respândit şi s'a întărit, ĭar fericitul întru amintire Vasilie Voevodul a adunat Sinod în Iaşĭ şi a învoit fericituluĭ Meletie Sirig ca să compună cartea presentă spre desĕvêrşita lor nimicire. Şi fiind-că acum este nevoe în Biserică de ea, pentru pricinĭ urgente, a rĕmas afacerea la strălucirea ta să o daĭ la lumină prin tipar, şi să o protejezĭ dând'o în dar Bisericeĭ Universale Ortodoxă.

O ast fel de lucrare este proprie ţie, nu numaĭ pentru ortodoxia ta escelentă şi virtutea ce locueşte în tine, în care te-aĭ educat şi trăeştĭ, fiind ca o statuă de virtuţĭ şi icónă, dar şi pentru sângele Domnesc şi Impĕrătesc ce aĭ stră-

moşesc şi din vechime şi din tată şi din mamă. Căcî neamul tĕŭ după părinte este Domnesc şi vechiu, pentru că strămoş al vostru a fost reposatul întru amintire Basarab Voevod, care a fost renumit şi prin cuvênt şi prin faptă, sĕvêrşind multe şi bune şi la Biserica—muma luî—şi asupra supuşilor Domniatuluî luî, după cum istoriile de la voî povestesc, şi mulţî alţî Domnî după el prea pioşî, iar maî ales cel de puţin timp înainte care a domnit glorios, Mateî Voevod, care mult şi îmbelşugat a ajutat Sfântul Mormênt şi cu mâna sa bogată a înzestrat multe Bisericî şi în Valahia şi în alte locurî, al căruî tron şi religiositate către Dumnedeŭ o a chirotonisit Inălţimea ta.

Dar şi neamul tĕŭ după mumă este şi împĕrătesc şi teosevic, căcî aflu cincî Imperatorî strămoşî de aî tĕî, Alexie Comnen, care a împărăţit în aniî de la Christos 1,081 ş'a născut pe Ioan Comnen, care a avut de fiŭ pe Impĕratul Manuel, şi fiică pe care a avut'o soţie Ioan Cantacuzin (cum dice Honiat în tomul al treilea (vol.)al Croniculuî), care a sĕvêrşit multe şi marî expediţiî, pe timpul împĕrăţieî fratelui femeeî. Urmaş al acestuî Ioan a fost Impĕratul Cantacuzin, şi acesta Ioan. Iar fiîul acestuia, apoî şi Impĕratul Mateiu Cantacuzin (după cum istoriseşte însuşî Ioan Cantacuzin în a patra carte a istoriilor luî, în capit. XXVIII). Aŭ fost aceştî cincî Autocratorî nu numaî împĕraţî dar şi Arhiereî, în acelaş chip, dupre cum Biserica cântă despre cel întocmaî cu Apostoliî Constantin. Pentru că Alexie s'a luptat în deosebite modurî pentru Biserica Ortodoxă. I) A anatematizat pe Nil minciunosul monah ce dicea: că aeve s'a îndumnedeit corpul ce l'a luat Mântuitorul. II) Pe Pavlicianî pe cariî Ioan Zimischi î-a adus din Orient şi î-a colonisat în Filipopol, acest autocrator Alexie numaî cu sfătuirile luî, avênd încă conajutător şi pe Arhiereul de Filipopol şi pe Evstratie Metropolitul Niceeî a întors pe cea maî mare parte de la erezie la Ortodoxie. III) Pe Vasilie, şeful eresieî Bogomililor l'a ars de viŭ la Ipodrom şi a nimicit din temelie eresia luî. IV) A ordonat luî Evtimie

Zigaben de a scris asupra tuturor eresurilor Panoplia Dogmatică, cartea cea mai frumósă ce este în Biserică. V) Pe Ioan Furni și Egumenul Ganuluĭ și pe Nichita Seidin din Iconiŭ a hotărît și aŭ scris asupra inovațiuneĭ adausuluĭ la simbolul credințeĭ. Dar însă și el însușĭ discutând cu Episcopul Mediolanuluĭ pentru adaus a avut reușită și victorie pentru Ortodoxie. VI) Conlucrând cu Godefred și cu șefiĭ Apusenĭ asupra păgânilor, nu numaĭ a eliberat din Bitinia până în muntele Favru poporul Ortodox, dar încă și pe uscat și pe mare făcênd împreună expediție și dênd și banĭ fórte mulțĭ a eliberat Siria, Finicia și Palestina, și însușĭ orașul sfânt Ierusalimul, tăind pe Turcĭ. Dacă Apuseniĭ n'ar fi voit să calce convențiunele cu Alexie în Antiohia, n'ar fi ajuns la îngrijirea la care aŭ ajuns în urmă, sfărămarea totală, ci ar fi ajuns la creștere și reușită mare. Iar câte a sĕvêrșit pentru străinĭ și școle, orfanatrofiĭ și ptohotrofiĭ cu greŭ găsește cine-va a-l compara. Ioan Comnen stĕpânind nu numaĭ pe Perșiĭ din Orient, dar încă adese a bătut și pe Sêrbĭ și pe Ungurĭ și pe Italienĭ în diferite modurĭ, avênd asociat icóna Născĕtóreĭ de Dumnedeŭ, după cum altă dată Moisi a bătut pe Amalecițĭ cu tipul cinstiteĭ Crucĭ; de aceea după învingere intrând cu triumf în Cetatea împĕrătească avea icóna Născetóreĭ de Dumnedeŭ pusă într'o trăsură nouĕ, precum când va Dag Chivotul, și țineaŭ de hățurile cailor de la trăsură magnațiĭ, iar el mergea înainte pe jos, ținênd cinstita Cruce pe umerĭ, reamintind pe Mântuitorul Christos, după cum Dag juca înaintea Chivotuluĭ, aducênd mulțămirĭ luĭ Dumnedeŭ pentru isprăvile luĭ. A supus cu putere și Cilicia și Siria și trecênd și Eufratul voia să sfarăme pe barbarĭ și să se închine Sfântuluĭ Mormênt al Domnuluĭ. Și ar fi reușit în dorință, dacă nu i s'ar fi pus împedecare mórtea, carea i s'a întâmplat, să se retragă crutând sórta Romeilor. Cine póte să spună triumfurile Impĕratuluĭ Manuel asupra Serbilor, Ungurilor, Italioților, Sicilioților și Turcilor? care și asupra cuvêntuluĭ: „Părintele meŭ maĭ mare

de cât mine este“, adunând Sinod a hotărît asupra eî Ortodox şi a sfărîmat pe blasfematorî. II) Pe unii carii blasfemau asupra preasfântuluî Mister al sfinteî Evharistiî i-a anatematisat prin Sinod şi a dovedit sinodiceşte, că în prea sfântul mister acel Christos este şi *cel ce aduce şi cel ce se aduce.* Avem martur vrednic de credinţă la acesta pe Nicolaî Episcopul Methoneî la începutul Combaterilor luî asupra luî Sotirih. III). Pe Antonie marele Drungariu al Vingleî l'a îndemnat şi a scris asupra adausuluî din Simbol. Despre Ioan Cantacuzin ce trebue să spunem? Fiind-că sinodic a combătut şi însuşî cele relative la Varlaam şi Achindin şi Grigoran şi Ioan Patriarhul Constantinopoluluî. II) A scris maî mult de cât orî-cine asupra păgânilor. III) A combătut capitulile luî Prohor urîtorul de Dumnedeu şi a demonstrat prin sfinţiî Părinţî, că este făcută şi dumneḑeîască graţie şi dumneḑeîasca lucrare. Dar încă şi minunatul şi bravul Mateîu Cantacuzin a lăsat urme vrednice de virtute, în cât nu este atâta de renumit pentru neam, pre cât pentru bravura şi virtutea şi învěţătura ce poseda asupra a tótă arta liberă şi ştiinţa. Pentru că la începutul desvoltăreî vârsteî luî, pe timpul împěrăţieî părinteluî seu s'a arătat învingětor renumit şi asupra altora, îar maî ales asupra Perşilor. II) Făcendu-se şi şef armatelor Romeice, cu mare înţelepcîune şi bărbăţie în unul şi acelaş timp a ucis singur el pe treî puternicî şi înfricoşaţî vrăjmaşî aî sěî. III) După ce a primit şi sceptrul Impěrăţieî de la părintele seu, s'a făcut o bucurie neměsurată în tot poporul pentru virtutea luî. IV) De Ioan Paleologul detronat de măreţia autocratorică, cu multă tărie de suflet a suferit tóte atacurile grele îndreptate asupra sa şi V) Liniştindu se într'un loc, liber de grijî, pentru ascultare părintească, a lăsat de ajunse semne de virtute şi erudiţie, între care este minunata interpretare ce a făcut la cântarea cântărilor şi la înţělepcîunea luî Solomon, şi la alte multe, aducênd prin acéstea maî mult folos în tótă lumea, de cât la tronul Impěrătesc. Decî aceştî cincî

Imperatorĭ şi strămoşĭ aĭ voştri făcênd de acestea, nu cu raţiune să dic şi Impĕraţĭ şi Arhiereĭ? De aceea şi toţĭ cincĭ se fericesc în Sinodicul Ortodoxieĭ, împreună cu Impĕraţiĭ ceĭ asemenea lor. Iar ceĭ dupĕ aceştia strămoşĭ toţĭ aŭ fost Consulĭ, Generalĭ şi Domnĭ şi consilierĭ de Domnĭ, dupĕ cum a fost şi pururea amintitul tĕŭ strămoş, Constantin Cantacuzin, marele postelnic, al căruĭ renume s'a respândit maĭ în tótă lumea. Demnitatea părintească o reaşază fericitul tĕŭ moş Şerban Voevod şi o întăreşte harul luĭ Dumnedeŭ în strălucirea ta.

Decĭ fiind-că însuţĭ eştĭ iubitor de virtute şi prea pios şi prea evlavios cătră Biserică—mama ta, apoĭ în neamul tĕŭ de la început şi Domnesc şi maĭ ales Impĕrătesc, şi de ast-fel de Domnitorĭ, dupĕ cum dovedeşte cuvêntul, era decĭ de caracterul tĕu să tipăreştĭ şi acéstă carte, care combate eresurile secoluluĭ present; de aceea cu dreptul te-aĭ învoit şi la cererea mea pentru Christos (care este Biserica), pentru că în seculul present să te connumerĭ în Biserica universală Ortodoxă, avênd lauda în ea împreună cu pioşiĭ şi luptătoriĭ Domnĭ şi Impĕraţĭ aĭ credinţeĭ catolice (universale), iar în seculiĭ viitorĭ să dânţueştĭ cu eĭ în Biserica celor întâĭ născuţĭ înscrişĭ în cerurĭ, ca harul Dumnedeuluĭ nostru Iisus Christos, căruia să cuvine mărirea pururea şi în seculĭ nesfârşiţĭ. Amin.

In anul mântuireĭ 1690, în luna luĭ Maĭ, din Adrianopol.

Dosotheĭu.

In acéstă a douĕ prefaţă Dositeĭu descrie istoricul ivireĭ Protestantismuluĭ, maĭ în special al Calvinismuluĭ ce se lăţise şi între Româniĭ maĭ cu sémă din Transilvania şi prin partea de sus a Moldoveĭ şi Lituania. Dupĕ acésta arată causele convocăreĭ Sinoduluĭ din Iaşĭ sub Vasilie Lupu Voevod şi Metropolitul Moldoveĭ Varlaam. Istoriseşte formarea, traducerea din latineşte şi corectarea *Mărturisireĭ*

Ortodoxă de cătră Meletie Sirig, autorizat pentru acésta înadins de membriĭ Sinoduluĭ din Iașĭ. Vorbește de aparițiunea scriereĭ luĭ Ciril Lucaris— Πίστις τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας— *Credința Bisericeĭ de Resărit*, imprimată pe numele seu la Geneva și n fine despre obligația pusă de Sinodul din Iași luĭ Meletie Sirig de a combate acele 18 capitule și patru întrebărĭ, cuprinse în cărticica editată sub numele luĭ Lucaris. Arată apoĭ, că scrierea acésta a luĭ Meletie Sirig este oficială și că-ĭ cea maĭ bună combatere a Calvinismuluĭ. Cartea a fost compusă de Sirig în limba veche Greacă, și că în urmă a fost tot de el tradusă în limba vorbitóre grecească. Scopul a fost pentru a putea ușor fi tradusă de Românĭ în limba românească spre folosul lor sufletesc și spre a se feri de veninul Calvinesc. Este curios ceea ce spune Dositeĭu în acéstă prefață, susținênd că în Moldovalahia eraŭ mulți, dintre nobilĭ maĭ ales, elinizênd fórte bine, ĭar acesta pe la 1640! Cât de mult se înșală ceĭ ce cred, că între Românĭ cunoștința limbeĭ greceștĭ s'ar fi introdus de pe timpul Fanarioților, dupĕ 1720! Declară la sfârșit marea facere de bine din partea Domnitoruluĭ Valahieĭ Constantin Basarab, pentru Biserica Ortodoxă în genere, prin publicarea cu cheltuĭala sa a cărțeĭ luĭ Meletie Sirig, rĕmasă pănă acum ne publicată din causa cădereĭ luĭ Vasilie Lupu, precum și împărțirea eĭ în dar. Dositeĭu dă Domnuluĭ Constantin Brâncoveanu titlul de: *Zelos apărător al credințeĭ Ortodoxă*. Iată acum și textul acesteĭ însamnate prefețe:

Dosoteĭu, cu mila luĭ Dumnedeŭ Patriarh al mareĭ și sfinteĭ Cetățĭ a luĭ Dumnedeŭ Ierusalimul fraților și fiilor cetitorĭ aĭ acesteĭ cărțĭ a modestieĭ nóstre în Christos, har de sus spre lucrurĭ mântuitóre.

Multe și diferite nenorocirĭ s'au întâmplat în univers în deosebite timpurĭ și anĭ, carĭ au înjosit neamul omenesc

fórte mult, dar nicĭ una nu l'a aruncat la pământ și împrăștiat ca asprimea eresurilor, care răsărind din însușĭ ómeniĭ, ca din fier rugina, nu numaĭ pe inventatoriĭ acestor rĕutățĭ pe Eresiarhĭ, ĭ aŭ nimicit, aruncându-ĭ cu totul de la fața luĭ Dumnedeŭ; dar și pe ceĭ de aprópe și pe ceĭ de departe, făcêndu-ĭ din fiĭ aĭ lumineĭ, fiĭ aĭ întunericuluĭ. De aceea Sfânta Scriptură une orĭ iĭ asamănă cu fiarele curióse și sĕlbatice, altă data cu furtunele marĭ și vijeliĭ iuțĭ, cu marea turbată și cu chițiĭ marĭ, cu focul ce consumă materie multă și cu rîurile ce lasă râpĭ periculóse, cu bólele grele ale racilor și cu alte rane producĕtóre de mórte, cu lepra și cu veninul șerpilor otrăvitorĭ, cu resbóele și părțile Iaduluĭ, și cu multe alte asemănărĭ. Nu dóră că și acéstă eresie produce în sufletele ómenilor aceleașĭ pedepse, câte pot să facă tóte acelea la corpurile acelora, la care permite Dumnedeŭ a le mușca. Pentru că nicĭ o pedeapsă nu este egală, saŭ analogă saŭ, să se compare, fiind-că este temporală, cu cel nemuritor și etern, cu trupul muritor și cu nemurirea sufletuluĭ; dar cu modul acesta a voit Scriptura să ne dea a înțĕlege măcar puțin ne'ntrerupta pedeapsă acelor ce sĕ vor munci în fundul Iaduluĭ. Pentru că tóte întristările și supărările și tóte slăbiciunile și rănile și tóte veninurile omorîtóre și dințiĭ și ghiarăle fiarelor și gurile lor sînt vremelnice, și nu vatămă maĭ mult dupĕ mórte, maĭ ales adese și folosesc, dar zguduirea eresieĭ este fără încetare și resboĭul fără vre-o pace, de și pentru scurt timp. De aceea aceĭ sfințĭ părințĭ, cariĭ aŭ înflorit din generație în generație, cu tóte că în alte persecuțiĭ ale Bisericeĭ eraŭ liniștițĭ și se îngrijaŭ de eĭ, numaĭ în eresie mișcaŭ tótă drépta lor mânie, făceaŭ lungĭ drumurĭ, s'aŭ dus afară de marginile patrieĭ lor, făcêndu-se rĕsboitarĭ în loc de ómenĭ liniștițĭ, pentru ca să înjosască mândria și să oprească pornirea unuĭ eres atât de îngâmfat și desfrânat. Acésta decĭ și în timpul și în veacul acesta al șasă-spre-decelea de la întruparea economică a Mântuitoruluĭ nostru Iisus Christos, cu tóte că s'aŭ

armat ca luptătorî ómenî apţî şi asociaţî aî diavoluluî, vorbesc de Luter şi Calvin, carii aŭ rîdicat resbol asupra tuturor dogmelor Bisericeî luî Christos şi au cugetat, după cum şi maî înainte aŭ percurs maî tóte părţile Apusuluî, ca ast-fel să'şî înplinească dorinţa lor şi asupra Bisericeî de Resărit, în cât cu mândrie cavalerească se laudă că au învins'o, şi maî ales înainte de a începe a o combate. Pentru ca aŭ publicat că adică este de aceeaşî părere cu blestematul de Calvin, al căruî nume cu sila l'a auḑit abia. Şi pentru ca să înţeleagă şi poporul simplu a luî Dumneḑeŭ maî bine acéstă cestiune, să începem ceva maî de departe.

Papa Romeî Leon al X-lea în anul de la Christos 1517, pentru uniî adică pe cari-î hotărîse să se ducă în contra păgânilor, a trimis în tot Apusul Indulgenţe, ca să adune banî spre a da nutriment soldaţilor; şi aşa a făcut (cu tóte că uniî spun istoria în alt chip, noî însă o povestim după cum o expun uniî într'un mod maî serios) un óre care Albert arhiepiscop de Mugundia. ca să aleagă un om vrednic, ca să-î dea indulgenţile pentru Germania, spre a aduna de acolo banî în deajuns; ïar acest Albert a trimis în acest serviciŭ pe un óre-care Dominican Ioan Bertzeliŭ numit; s'a întâmplat ca în Germania să fie un doctor, din ordinul Augustinienilor, de neam Sax, cu numele Martin, cu gradul preot, cu familia Luter, şi supărându-se pentru unele pricinî, a predicat prin Bisericî multe aspre şi în contra Indulgenţelor Romeî, ḑicênd şi strigând în tóte modurile, că Papa n'are acéstă putere şi că aceste sînt pretexte de jaf şi avariţie; a găsit şi un instrument pe un óre-care cu numele Frederic Duce de Saronia, tênêr şi sensual şi îngăduit de Luter la tótă nereligiositatea şi fără de legea, şi l'a ajutat şi extern în opinia luî, şi în sfârşit, a viclenit şi a pus (Frideric) pe Berzeliŭ ca să apere Indulgenţiile, ïar pe Luter din protivă ca să le combată. Auḑind acestea Papa Leon, a chemat pe Luter la Roma, ïar acela îngrijat să nu sufere ceva rĕŭ, n'a ascultat să se ducă, de aceea

Papa a pus pe învěţaţiĭ luĭ şi aŭ făcut diferite combaterĭ la învĕţătura luĭ Luter, caterisind maĭ întâĭ şi anatematesind pe om. Iar Luter iritat de acestea s'a pus prin diferite capitule nu numaĭ să învinuească în multe pe Arhiereiĭ Romeĭ, dar încă reclama şi Sinod, în care ḑicea să se examineze cestiunea sa, susţinênd că Sinodul este maĭ presus de toţĭ şi chĭar de cât Papa. Iar acésta cu speranţă a credinţeĭ catolice (ortodoxe) prin înţĕlepciunea lor, şi era fapta lor adevĕrată ca să se lupte şi să se ostăşască cu puternica filosofie a seculuiuĭ acestuĭa, asupra credinţeĭ apusene, tentând şi cu cuvêntul şi cu puterea externă pe Ruşiĭ Ortodoxĭ şi în Polonia şi în Lituania şi în Podolia şi în Ucraĭna, ca să incline spre inovărĭ, găseaŭ pretexte că să va justifica şi el şi va inputina şi puterea Romeĭ. Papa însĕ cu tóte că cunoştea, că de s'ar face Sinod după modul Sfintelor Sinóde din Biserica Catolică, încetează Luter de a inova, dar încetează şi puterea cea mare a aceluĭa, după cele hotărîte în Sinodul din Constandia de la anul 1404(?) al mântuireĭ, a preferat să-ĭ rĕmână puterea luĭ, şi Luter dacă nu va voi a se corecta, să scrie. Şi în adevĕr s'a încercat să se adune Sinod, dar neputêndu-se, a lăsat să se întâmple însă multe împrejurărĭ temporale, şi a trecut la mijloc 22 de anĭ. Luter combătând modul Sinoduluĭ, n'a venit la el; şi aşa n'a încetat de la pornirea luĭ, n'a menajat însă dogmele Bisericeĭ papistaseştĭ ca vechĭ şi neinovate, nu s'a mărginit numaĭ la combaterea acestor indulgenţe, ci dedându-se cu pizmă a devenit strĕin şi cu totul alt-fel interpretător a dogmelor Bisericeĭ apusene. S'aŭ luptat Papiĭ timpuluĭ aceluĭa şi Regiĭ Germanieĭ în contra eresieĭ, aŭ făcut discuţiĭ şi rugămintĭ, dar Luter, avênd Papa putere de inviolabil, s'a apucat de inovările luĭ, a ars cărţile luĭ, el însă a scris ĭarăşĭ fórte multe, turbând asupra misteriilor, asupra cinstireĭ Sfinţilor şi a Sfintelor icóne şi în genere asupra a tótă tradiţia Bisericeĭ, avênd conlucrător pe Generalul Augustinianilor numit Staumbitz, şi pe mulţĭ alţiĭ ce l'aŭ urmat.

Iar la anul 1535 s'a arătat și un altul óre care Ioan cu numele, fiind bastard al unuĭ preot latin, cu familia Calvin, și luând dogmele luĭ Luter, a format un eres, care este o amestecătură din tóte eresurile din veac. Decĭ au făcut și alțĭ învĕțăceĭ și a atras pe diferițĭ, și marĭ locurĭ a Apusuluĭ și din părțile nordice la opinia luĭ. Dar nu le-aŭ fost destul aceasta, ci au voit ca să arunce veninul lor ucenicil și în Biserica Rĕsărituluĭ. Și dar la 1633, pe când era patriarh la Constantinopol Ciril Lucaris, apare de odată o cărticică în Constantinopol, imprimată în Geneva din Alpĭ, cuprindênd optsprețece capitule în grecește și patru întrebărĭ, pe numele Patriarhuluĭ Ciril, ca și cum ar fi compunerea luĭ Ciril și ḑicea că acésta este credința Bisericeĭ Rĕsărituluĭ, cu tóte că acésta era care conținea eresia Calvinică. Cuprindea la început și o epistolă în latinește, care arăta ca acéstă (cărticică) era ediția luĭ Ciril. Acéstă carte a produs în societatea din Constantinopol multă confusie și multă întristare. Maĭ întâĭ pentru că Ciril a fost 18 anĭ Patriarh în Constantinopol, și tot pe atâța anĭ Papă în Alexandria, și nicĭ odată nu s'a cunoscut că s'ar fi depărtat de la evsevie, ci încă că și de pe amvon a învĕțat. și în combaterea ce a avut Theofan al Ierusalimuluĭ cu Apuseniĭ, cariĭ căutaŭ să înstrĕineze sfintele locurĭ de la Ortodoxĭ, a fost apărător aprig, și ajutător celuĭ al Ierusalimuluĭ, și apoĭ să l știe ortodoxiĭ de acest fel, și să audă defăĭmându-se renumele seŭ, s'aŭ turburat. Și iarăși vĕḑênd, ca Ciril a trăit încă șase anĭ dupĕ apariția cărticeleĭ și să nu scrie nimic contra capitulilor, și prin acéstă tăcere să dea presupunere societățeĭ, se întristaŭ. In finea finelor fiind presențĭ în Constantinopol și al Alexandrieĭ și al Ierusalimuluĭ, pe timpul luĭ Ciril din Veria Patriarhul Constantinopoluluĭ, făcênd Sinod i'au lepădat, dar rĕul n'a rĕmas până aicĭ, fiind-că uniĭ ce se anunțaŭ de apărătorĭ a credințeĭ Catolice (Ortodoxe) prin înțelepciunea lor, și era fapta lor adevĕrată ca să se lupte și să se ostășască cu puternica filosofie a seculuțuĭ acestuia, asupra credințeĭ

apusene, tentând și cu cuvêntul și cu puterea externă pe Rușiĭ Ortodoxĭ și în Polonia și în Lituania și în Podolia și în Ucraĭna, ca să închine spre inovărĭ aveaŭ pretexte îndemănatice, că adică Patriarhul lor era Calvin. De aceea mișcându-se spiritul Ducelui Moldovlahieĭ, Vasilie Voevod Lupul (originar din Albanitohor, ce este situat în Misia și pe lângă Dunărea, avêndu-șĭ neamul luĭ maĭ vechiŭ din Macedonia) de Pronia divină, a scris la Polonia și la Chiev și la marele Sinod din Constantinopol, nu-l părea rĕŭ de cheltuelĭ, ci a împrăștiat banĭ pentru Christos fórte mulțĭ, și a întrunit Sinod local în Iașĭ, pe timpul luĭ Partenie cel bĕtrân, Patriarhul Constantinopoluluĭ, fiind presențĭ delegațĭ și de la Constantinopol și de la Chiev, și însușĭ Metropolitul Rosieĭ Petru Movilă, cel ĭubitor de Christos și în adevĕr preasfințit. Și dar aŭ anatematisat aceste capitule și pe scriitorul lor și când s'a terminat Sinodul și s'a pacificat Rosia pentru present; ḑisul Voevod Vasile, de și a făcut multe milosteniĭ la Patriarhia Constantinopoluluĭ, și la Monastirile ce sînt la Aton, și a fost dat și patru-ḑecĭ și două miĭ de galbenĭ ungureștĭ și a scăpat de datoriĭ Sfântul Mormênt și a făcut și multe altele de felul acestora, i s'a părut însă și acésta însămnată, și a îndemnat împreună cu preasfântul și preaevlaviosul Patriarh al Impĕrățieĭ Constantinopoluluĭ Partenie cel bătrân pe ḑisul dascal Meletie ca să compună cartea presentă. Supnnându-se acesta și scriind'o, a combătut cele 18 capitule și cele patru întrebărĭ ale luĭ Ciril, a împrăștiat tótă machinațiunea calvinéscă, și a apărat cu foc în formă de manual tótă dogma evseviósă și ortodoxă. Cartea însă era necunoscută și nimăruĭ veḑută; căcĭ scoțêndu-se din scaun Vasilie Vodă a rĕmas și cele ale luĭ Sirig în neregularitate și maĭ ales în sărăcia conaționalilor acelor ce să tem de Domnul. Trebue să știm, că cam pe la 1670 a anuluĭ mântuireĭ, Consulul din Constantinopol a Regatuluĭ Franțieĭ a cerut de la uniĭ Arhiereĭ și chĭar de la Patriarhĭ opinia Bisericeĭ de Rĕsărit, despre care mulțĭ aŭ

scris și aŭ publicat; și dar și de la Sfântul Sinod din Constantinopol. Atuncĭ și noĭ am compus manualul combătător a greșelelor Calvinice; decĭ noĭ aflând'o și pe acesta să știțĭ și causa pentru ce căutaŭ ast fel de scrierĭ Celțiĭ (Francesiĭ). Apoĭ venind în aniĭ mântuireĭ 1680 în Vlaho-Bogdania (Valahia și Moldova), ni s'aŭ rugat Ortodoxiĭ din Ardeal ca să le dăm unele scrierĭ ca să pótă să respundă Calvinilor, care-ĭ supărau prea mult și gândindu-ne ca să-ĭ ajutăm cu harul luĭ Christos, am găsit presenta carte a fericituluĭ Sirig, ce am spus maĭ sus. Și cetind'o maĭ de multe orĭ, am aflat'o de ajunsă la tot respunsul unor ast-fel de eresiĭ. Maĭ întâĭ este Ortodoxă și în totul de acord cu Biserica Ortodoxă; al doilea, că respunde la tóte cele necesare, și cu cuvênt bisericesc combate orĭ-ce proposiție eretică, și o împrăștie ca pe o pânză de paiangen. Al treilea, că fericitul acela scriind'o maĭ întâĭ în Elinește, a tradus'o apoĭ în limba vorbitóre să pótă fie-care creștin ca să aĭbă din ea mare ajutor, și maĭ ales mulțĭ din Valahia și Moldova nobilĭ, care elenizază fórte mult în limbă, o vor traduce ușor în limba Valahă, ca să se facă folos obștesc în tótă Biserica, am publicat decĭ acésta și în manualul nostru în un tom, și voind ca să o punem sub tiparul noŭ al nostru de mai înainte, n'am putut și din nestatornicia timpuluĭ și din sărăcia nóstră. Intre acestea Mirele Bisericeĭ, cel unul născut fiŭ al luĭ Dumnedeŭ, îngrijindu-se de poporul sĕŭ, a bine-voit și a domnit prea strălucitul, prea religiosul și prea Inălțatul Domn a tótă Ungro-Vlahia Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod, și ast fel fiind și de neam bun și de educație religiósă și de o purtare virtuósă și maĭ cu sémă zelos credințeĭ Ortodoxe, îndată ce ĭ-am anunțat acésta, ajutând în favórea luĭ Christos, a primit cu bucurie cererea și a hotărît să se imprime cartea cu cheltuiala StrăluciriI Sale, și să se împartă Ortodoxilor în dar din partea Inălțimeĭ Sale. Primind decĭ cartea, rugațĭ-vĕ cerênd de la Domnul nostru Iisus Christos sănĕtate, pace stabilă și mântuire Străluciтuluĭ

Domn și bine-făcĕtor obștesc. Cetiț'o cu îngrijire și înțĕlepciune sufletească, ca avênd cunoștința Ortodoxă a credințeĭ universale nestrămutată, să câșt'gațĭ viața eternă cu harul Mântuitoruluĭ nostru Dumnedeŭ, căruĭa să cuvine mărire în vecĭ, Amin.

In anul Mântuireĭ 1690, în luna Maĭ, la Adrianopol.

Viața luĭ Meletie Sirig ne interesază pe noĭ Româniĭ, pentru maĭ multe cuvinte: I) Că este născut la 1585 în Creta, de unde era și familia Diaconuluĭ Coressi, și mulțĭ alțĭ învĕțațĭ și profesorĭ de aĭ Academiilor Domneștĭ din Iașĭ și Bucureștĭ. Să știe, că în seculul al XVII-lea și parte din al XVIII-lea stăpâneaŭ Genovesiĭ Creta, și de aceea ĭubitoriĭ de studiŭ dintre Grecĭ aveaŭ tótă ușurătatea și îndemănarea de a se duce în șcólele Occidentuluĭ spre a'șĭ completa studiile. Așa s'a întâmplat și cu Meletie Sirig. Acesta după ce ș'a făcut studiile începĕtóre în Creta a trecut în Italia și acolo și le-a complectat în Veneția și Patavia. II) Inturnându-se în Patrie a fost hirotonit preot, însă din causa devotamentuluĭ seŭ pentru Ortodoxie a fost condemnat la morte de Guvernatorul Venețian, de unde fugind s'a stabilit în Constantinopol ca predicator. Fiind om erudit i s'a dat titlu de teolog al Bisericeĭ din Patriarhatul de Constantinopol. Cu ocasia convocăreĭ Sinoduluĭ local din Iașĭ de către Vasilie Lupu Voevod și Varlaam Metropolitul, Meletie Sirig este trimis la Iașĭ împreună cu alțĭ Arhiereĭ la 1639, pentru a lua parte la Sinod, unde a stat pănă la 1642. III) In timpul acesta a revĕdut și tradus în limba vorbitóre greacă Mărturisirea Ortodoxă, compusă de Petru Movilă și presentată în latinește Sinoduluĭ din Iașĭ. Σάθα în Νεοελληνικὴ φιλολογὶα la pagina 257 dice: Συγκροτηθείσης ἐν Ἰασίῳ τοπικῆς συνόδου ἐθεωρήθη ἀκριβῶς καὶ διωλίσθη ἡ ὑπὸ Μγίλα ἐκτεθεῖσα ὁμολογία. Καὶ ἄλλα μὲν ἀφαιρέσαντες, ἕτερα δὲ προσθέσαντες ἀνεκάθηραν ἀυτὴν πάσης μέμψεως καὶ ὥρισαν ἵνα ἡ καὶ

λέγηται Ὁμολογία τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. „Intrunindu-se în Iaşĭ Sinod local s'a revĕdut cu scumpătate şi s'a lămurit Mărturisirea Ortodoxă depusă de Movilă. Şi unele s'aŭ eliminat, iar altele s'aŭ adaus şi o aŭ curăţit de tótă hulirea şi aŭ hotărât ca să fie şi să se numească Mărturisirea Bisericeĭ Generale (Catolice)". Iar Dositeĭ Patriarhul dice: Καὶ δὴ καὶ τὴν Ὀρθόδοξον λεγομένην Ὁμολογίαν ἣν συνέγραψαν Ρῶσσοι καὶ Κυέβου Πέτρος, οὗτος ἐδιόρθωσε προτροπῇ ἐν Γιασίῳ συνόδου. „Şi în adevĕr şi ḑisa Mărturisire Ortodoxă pe care aŭ compus'o Ruşiĭ şi Petru al Chievuluĭ, acesta a cercetat'o prin îndemnul Sinoduluĭ din Iaşi". Fabriciĭ în scrierea sa Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης, în tomul XI, la pagina 474 să exprimă aşa despre Meletie Sirig: „Idem Meletius deinde misus a Patriarcha C.pol. in Moldaviam, recensiut expolivitque ἔκθεσιν τῆς τῶν Ρώσων πίστεως Petri Mogilae, metropolitae Kiioviensis. „Apoĭ Meletie a fost după aceea trimis de Patriarhul Constantinopoluluĭ în Moldavia a revĕḑut şi prelucrat expunerea credinţeĭ Ruşilor a luĭ Petru Movilă, Metropolitul Chievuluĭ". Ζαβίρα în opera sa Ἑλληνικὸν θέατρον la pagina 447 dice: Ἐνέκρινε καὶ ἐπεκύρωσε τὴν παρὰ Πέτρου τοῦ Μογίλα συγγραφεῖσαν Ὁμολογίαν εἰς τὴν ἐν Ἰασίῳ σύνοδον. „A apreciat şi confirmat Mărturisirea scrisă de Petru Movilă, în Sinodul din Iaşĭ". IV) A scris acesta carte contra Calvinilor şi din care s'a inspirat de sigur şi Varlaam Metropolitul şi ş'a scris respunsurile sale la eresiile Calvinilor din Transilvania. Acéstă carte a fost tradusă de el în limba vorbitóre grécă din cea veche în care a compus'o, cu scop de a fi tradusă în Vlahobogdania de către Românĭ, între cariĭ dice Meletie că sînt mulţĭ, maĭ ales dintre boerĭ, cariĭ ştiŭ limba grecească. In fine V), Acest Sirig a maĭ tradus din limba greacă veche în cea vorbitóre *Institutele luĭ Iustinian* şi Resumatul de legĭ al împĕraţilor Leon şi Constantin prin îndemnul luĭ Vasilie Vodă Lupu. Iată textul luĭ Dositeĭu asupra acestor traducerĭ: Καὶ τὰ Ἰνστιτοῦτα τοῦ Ἰουστινιανοῦ

καὶ τὴν νομικὴν ἐπιτομὴν Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου Βασιλέων ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς γλώττης μετήνεγκεν εἰς τὴν πεζὴν φράσιν, προτροπῇ τοῦ Βασιλείου Βοεβόδα. „Și Institutele luï Iustinian și Resumatul de legï a luï Leon și Constantin Impěraților din limba elenică le-aŭ tradus în limba vulgară prin îndemnul luï Vasilie Vodă“. Acésta nï-o spune și Ζαβιρα în cartea citată, adaugând că a tradus și Nuvelele, pag. 447: Μετέφρασε τὰς νεαρὰς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τὴν νομικὴν ἐπιτομὴν Λεόντος καὶ Κωνσταντίνου τῶν αὐτοκρατόρων διὰ ἐπιταγῆς Βασιλείου Ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν πεζὴν φράσιν. „A tradus Nuvelele luï Iustinian, Resumatul de legï al luï Leon și Constantin autocratorilor, din ordinul luï Vasilie Domnuluï Moldoveï din elenă în limba vorbitóre“. Tot acesta ne spune și Satha în opul citat, pagina 260, de cât greșește ḑicênd că Resumatul de legï ar fi fost tradus de Meletie Sirig după îndemnul luï Constantin Basarab Voevod, pentru că Meletie Sirig móre la 1664, ïar Constantin Basarab Voevod să sue pe tron pe la 1689, după cum ne istorisește Dionisie Fotino în tom. II, pag. 271; prin urmare este un anacronism, și nu se póte admite socotința luï Satha. Eŭ presupun cu multă probabilitate, că Eustatie Logofětul când a scris în românește legile luï Vasilie Lupu și chïar și scrierea sa asupra celor șapte Misteriï, s'a folosit de traducerile luï Meletie Sirig în limba vulgară, atât la combaterea Calvinismuluï prin cartea sa șapte Misteriï, cât și la scrierea legislațieï luï Vasilie Lupu. Trebue însă să admitem, ceea ce este prea natural, că Eustatie Logofětul știa grecește, limba ordinară în care se scrieaŭ pe atuncï cărțile greceștï, dar nu era tot atât de stěpân și pe limba veche greacă, și dar a avut nevoe de o traducere din limba greacă veche în cea vorbitóre, spre a putea utilisa acest material de legï bizantine și a compune codicile Român, numit al luï Vasilie Lupu. Meletie Sirig era în stare a face acesta, pentru că știa perfect și latinește și italienește și alte limbï, și stând între Românï

maĭ mult timp a învěțat probabil și limba Română. Satha și ceĭ-l-alțĭ literațĭ Greci îl recunosc pe Meletie Sirig ca cel maĭ erudit bărbat al secululuĭ, și cunoscětor de maĭ multe limbĭ—καὶ εἰδήμων πολλῶν γλωσσῶν.

Aceste sînt cuvintele pentru care viața luĭ Meletie Sirig ne interesază pe noĭ Românii, pentru că este strâns legată de cele maĭ însemnate evenemente petrecute la noĭ în jumětatea secululuĭ al XVII-lea și á participat la ele, petrecênd maĭ mulțĭ anĭ în Iașul Moldoveĭ.

Viața luĭ Meletie Sirig scrisă de Dositeĭu Patriarhul Ierusalimuluĭ.

Ieromonahul Meletie Sirig, este sămânța și odraslă a Handaculuĭ din Creta, a învěțat școla începětóre și cunoștințele enciclice la Meletie Vlasto Ieromonah; apoĭ ducêndu-se în Italia a învětat și logica la Teofil Coridaleu, ĭar retorica, matematica și științele fisice la Padova. Intorcêndu-se în patria luĭ este hirotonit preot la Chitira, pentru că în Creta nu era Episcop Ortodox, căcĭ stăpânea Venețieniĭ. Invěțând în Biserică la Handache cuvêntul luĭ Dumnedeŭ cu înțělepcĭune și ortodox, era spionat de un boer, sub pretext că nu'șĭ râdică potcapicul seŭ când vorbește cu el. A fost și Egum la Monastirea situată la Limanurile bune, ce se amintesc în Faptele Apostolilor, în care venind spre închinare Generalul Creteĭ, a învoit fraților lor ca să liturgisască în biserica Mănăstireĭ, dar ducêndu-se guvernatorul din monastire, Meletie n'a lăsat pe Ortodoxĭ să servească înainte de a face aghiazmă în Biserică. Ceea ce boerul amintit care-l urmărea, cu numele Constantin, spunênd Generaluluĭ, și luându se hotărîre ca să ucidă pe acest bărbat al luĭ Dumnedeŭ, fiind înștiințat acesta fuge în Alexandria, de unde vestindu-l Ciril Lucaris Patriarhul Constantinopoluluĭ, vine aicea la 1630, și avêndu-șĭ locuința la Hrisopigi a predicat în Biserică cuvinte morale teologice, ba încă formând și școla a predat științĭ și li-

teratură celor ce voĭaŭ, până la 1639. Pe timpul bătrânuluĭ Patriarh de Constantinopol Partenie a fost trimis la Iașĭ cu Porfirie al Niceeĭ și aŭ format acolo Sinod local cu episcopĭ Rușĭ, prin îngrijirea pururea pomenituluĭ Vasilie Voevod. Venind în Constantinopol la anul 1644 și ne vorbind după plăcerea Patriarhuluĭ de atuncĭ din Contantinopol, Partenie al II-lea, ci ceea ce era drept, să retrage la Iașĭ; chemându-se din cause de nevoe la Constantinopol și maĭ ales în speranța luĭ Panaghiot interpretul Cesaruluĭ și care era ucenic al seŭ, dar înțělegênd mânia ce ne'npăcată a Patriarhuluĭ sě duse în Chio și în orășelele de acolo, și după suspendarea luĭ și alungarea din scaunul Patriarhal vine ĭarășĭ în Constantinopol, pe timpul luĭ Ioanichie, locuind în casa sa de maĭ înainte, la Hrisopigi. Venind la patriarhat ĭarășĭ Partenie să retrage la Trigla, orășal în Apamia Bitinieĭ până la anul 1651. Murind Partenie este rechemat de Ioanichie și se așază ĭarășĭ la Hrisopigi. Apoĭ după doĭ anĭ s'a strămutat în Elpida la Contoscale până la 1660. Dar fiind-că atuncĭ s'a întâmplat un foc mare, pe care l'am însemnat în cartea a XI-a a celor ce aŭ fost Patriarhĭ în Ierusalim, s'a strămutat la Galata, unde petrecênd a trecut de la noĭ la 1664 a anuluĭ mântuireĭ April în 17, ḑiŭa Duminică, fiind în vrânstă de 78 de anĭ. Corpul luĭ l'aŭ adus uniĭ la Trigla la Mănăstirea Sfinților Părințĭ și l'aŭ îngropat acolo. Sînt încă doĭ ucenicĭ de aĭ luĭ, Arsenie Ieromonahul și spiritualul boerilor din Constantinopol, pusnic ca și dascalul seŭ, umblând în viața luĭ Christos, și Ioanichie Porfiritul, care a fost intâĭuĭ dragoman a Regatuluĭ German la Inalta Pórtă Otomană, acum încă trăind, viețueşte maĭ mult de cât orĭ cine cu înțělepcĭune și religiositate, căcĭ prea esceleazā și în virtuțile politice e genial, și este fórte zelos pentru Mântuitorul și de o cugetare de respectat pentru Biserica Ortodoxă. A scris (Sirig) presenta carte asupra capitulilor luĭ Ciril Lucaris și a întrebărilor luĭ și predice la tóte Duminicile de preste an, și treĭ tomurĭ la diferite texte a S-teĭ Scrip-

turĭ, şi vieţele a multora ce s'aŭ martirisat pe timpul seŭ, ba încă şi ceea ce să numeşte Mărturisirea Ortodoxă, pe care aŭ compus'o Ruşiĭ şi Petru al Chievuluĭ, acesta a corectat'o dupĕ permisiunea Sinoduluĭ din Iaşĭ. A tradus în greceşte şi interpretarea luĭ Origen din limba latină la epistola cătră Romanĭ şi a luĭ Ioan Cantacuzin Impĕratul Romeilor asupra păgânilor şi Institutele luĭ Iustinian şi resumatul de legĭ al luĭ Leon şi al luĭ Constantin Impĕraţilor le a tradus din limba elină în cea vorbitóre, dupĕ îndemnul luĭ Vasilie Vodă. Cel ce voeşte a cunóşte şi viaţa sa ce fel era, comparând'o cu orĭ-care ar voi din ale Sfinţilor Ierarhĭ, este egală, şi nu o va afla de loc maĭ inferióră.

C. E.

Câte-va cuvinte despre stilul bizantin.

PRIVIRE GENERALĂ ASUPRA

ARCHITECTUREI, SCULPTUREI ȘI PICTUREI BIZANTINE.

Sînt păreri cum că stilul bizantin este numaî așa dis stil bizantin, dar în realitate el nu este de cât o amestecare de motive orientale și forme clasice. Acésta e o părere greșită. In adevĕr, stilul bizantin în maî tóte speciile de artă a împrumutat motive orientale, ĭar în pictură și sculptură cu deosebire și-a apropiat forme clasice greco-romane, dar tóte aceste nu'ĭ pot ridica dreptul seŭ de originalitate, dreptul de stil de școlă și acésta tocmaĭ din causa timpuluĭ și împrejurărilor în cari a luat naștere.

Inrîurirea puternică a Creștinismuluĭ, înrîurire care a fost în stare să schimbe fața întregeĭ stărĭ sociale nu se putea să nu dea, să nu impună o nouă direcțiune arteĭ, care până acum înflorise împrejurul și sub patronagĭul templelor păgâne, dar care de aicĭ înainte punêndu-se în serviciul ideilor evangelice cădea nemijlocit sub controlul bisericeĭ și trebuia să urmeze calea indicată de ea. Fanatismul primilor creștinĭ cerea de la artiștĭ producțiunĭ carĭ nu numaĭ să se deosibească de cele păgâne; dar producțiunĭ artistice cât să póte maĭ ideale și maĭ potrivite cu învĕțătura evangelieĭ. Artistul, și el creștin, nu numaĭ că voia să împace cerința timpuluĭ, dar singur fiind pătruns de acelaș fanatism religios nu se putea ca opera să nu

aibă imprimat acel sentiment de care artistul era insufleţit, să nu pórte acel tras deosebit care să caracteriseze în deajuns stilul bizantin şi fiind stabilit principiul, că mijlocul social are influenţă hotărâtóre asupra artelor nu se póte ca şi acele motive orientale şi acele forme clasice să nu fi suferit în creştinism cel puţin acele schimbări pe cari le-a suferit sculptura veche trecênd de la Grecĭ la Romanĭ şi prin urmare arta bizantină să nu aibă dreptul de originalitate de stil. Dacă unele specii de artă aŭ ajuns la un maĭ mic, orĭ maĭ mare grad de desvoltare acesta a provenit din diferite cause, cari au împedicat orĭ facilitat mersul lor şi pe cari le vom vedea maĭ departe.

Primiĭ creştinĭ, să ştie, se adunau prin catacombe şi subterane spre a se ruga. Dupe ce însă Creştiniĭ aŭ fost toleraţĭ şi în urmă recunoscuţĭ căutară să aibă şi temple corespundetóre cultuluĭ. Primele temple creştine cari au fost în Asia nu se deosibesc de cât prin óre-cari adausurĭ de templele păgâne şi chiar prin secolul al IV-le şi al V-le între templele rotunde ca Sf. George din Salonic sau Sf. George din Erza ţi templul rotund al Vesteĭ de la Tivol nu se vede de cât óre-care deosebire. Pe de altă parte forma bazilicei romane în Italia ca şi în Grecia era primită şi admisă cu óre-cari modificărĭ şi decĭ nu în acest timp vom putea afla tipul propriu al stiluluĭ bizantin. Până acum arta bizantină să servea tot de acele forme vechĭ pe cari caută pe cât posibil să le acomodeze cu spiritul şi cerinţele Creştinismuluĭ

Dar acésta nu putea dura mult timp, căcĭ creştiniĭ ne maĭ fiind împedecaţĭ de nimenĭ, religiunea creştină fiind recunoscută de stat şi eĭ voind a avea temple cât să póte maĭ bogate şi maĭ frumóse nu cruţaŭ nimic, iar artiştiĭ întrecêndu-se în producţiunile lor, ajunseră a crea tipul Bisericeĭ Bizantine care nu se mărgini numaĭ în Grecia şi Asia mică, dar se respândi şi în părţile apusene ale Europeĭ. Ast-fel, în Biserica Sf. Sofiĭ şi Teotocos în Constantinopol, Catolicon din Atena şi Sf. Marcu în Veneţia, caracterul propriu al stiluluĭ Bizantin reese atât de lămurit şi nimenĭ nu'ĭ va tăgădui originalitatea şi frumuseţea care provin nu atât din întrebuinţarea liniilor ovale (curbe) pe cât din concepţiunea planuluĭ în sine şi din măestria legătureĭ liniilor drepte cu cele (curbe) ovale, adică trecerea de la păreţiĭ dreptĭ aĭ Bisericeĭ la forma rotundă a turleĭ şi a

bolţilor [1]), lucru care în arhitectură are aşa de mare importanţă şi care a făcut pe ceĭ din apus să cheltuĭască multa pĭatră, punênd contraforţe bisericilor stiluluĭ roman, până aŭ ajuns ca problema să fie resolvată de stilul gotic

---

[1]) Să crede că condiţiunĭ climaterice ca: lumina, căldura sau frigul au făcut ca popórele părţilor calde, ale Asieĭ să prefere în arhitectură formele ovale, rotunde, ĭar pe ceĭ din Europa, liniile drepte. Acésta pare greşit. Crearea stilurilor şi prin urmare combinarea diferitelor linii în planul fundamental, în scheletul construcţiuneĭ nu a atârnat în primul loc de la voia, capriciul sau fantasia artistuluĭ, pe cât de la condiţiunĭ pur constructive, de la materialul de care localitatea dispunea şi numaĭ pe urmă, târḑiu, la aceste forme constructive s'aŭ adaugat felurite ornamente, carĭ au determinat maĭ bine caracterul cutăruĭ sau cutăruĭ stil. Locuitoriĭ Asieĭ calde, aĭ Africeĭ de nord aveaŭ destulă piatră, dar nu aveau lemnul trebuitor şi erau nevoiţĭ să facă acoperişul templelor şi chĭar al caselor din piatră. Regilor asirienĭ le dedea mâna să aĭbă grinḑĭ şi ĭespeḑĭ marĭ de pĭatră pentru acoperirea palatelor lor, carĭ din acéstă causă nu erau de cât niste încăperĭ înguste şi lungĭ, dar creştinilor le trebuĭa temple maĭ marĭ, maĭ spaţióse ce nu s'ar fi putut acoperi în acest mod şi a trebuit să se găsească alt mijloc prin care spaţii întinse să pótă fi acoperite numaĭ cu pĭatră fără ajutorul lemnuluĭ. Asirieniĭ găsesc in timpurĭ fórte depărtate forma construireĭ arculuĭ şi bazaţĭ pe acésta formă de construcţie tot locuitorii Asieĭ maĭ târḑiu perfecţionéză ridicarea şi încheerea bolţilor carĭ corespund atât de bine şi care sînt întrebuinţate cu atâta succes în stilul bizantin. Din contra în localităţile unde lemnul era în cantitate mare, arhitectul nu prea 'şĭ a bătut capul ca să facă bolta de pĭatră, ci acoperea Bazilica tot cu grinḑĭ de lemn. Veḑênd însă, că acest material să strică şi maĭ ales este espus foculuĭ (acésta s'a dovedit cu prisos în timpul mareĭ schimbărĭ a popórelor prin faptul invasiunilor barbare) căutară să înlocuiască lemnul prin pĭatră. Tot stilul roman al bisericilor apusene nu presintă de cât încercarea arhitecţilor de a face bolta ceĭ doĭ pereţĭ lungĭ aĭ bazıliceĭ şi pentru ca aceştia să nu se dărame sub greutatea eĭ, adaugă pe dinafară un alt rând de păreţĭ, carĭ dispar cu timpul fiind înlocuiţĭ pe la anumite locurĭ prin contraforţe, decĭ stâlpĭ groşĭ ce se vĕd lipiţĭ de păreţĭ sau pe la colţurile clădirilor. In fine stilul gotic găseşte mijlocul arcurilor încrucişate în cât bolta orĭ-cât de naltă şi largă să póte susţinea fără ajutorul corpuluĭ păreţilor. Din acéstă causa precum şi din economie păreţiĭ aprópe dispar în stilul gotic şi sunt înlocuiţĭ prin ferestre, ĭar picture ne maĭ avênd loc pe păreţĭ se transportă pe ferestrele ce înlocuise pĕreţiĭ şi aşa se capătă în apus pictura pe sticlă care dacă acolo are cuvêntul de a fi, la noĭ ar fi greu a o justifica.

Forma ascuţită a uşilor şi ferestrelor gotice nu este de cât tot o consecinţă inevitabilă a formeĭ constructive a întregeĭ clădirĭ.

prin legătura arcurilor crucişe. Decĭ (1) planul în forma crucei drepte ca la St. Marcu în Veneţia, apoĭ cu colţurile teşite ca la Stavropoleos şi în fine cu aceste colţurĭ devenite rotunde cum sînt maĭ tóte bisericile nóstre, variată, acéstă formă la înfinit, (2) ridicarea cilindruluĭ bolteĭ pe cele patru arcurĭ aruncate uu cruciş ca în stilul gotic, ci de la un punct de razem direct la altul, (3) felul construc-

(1) (2) (3)

ţieĭ bolţeĭ şi acoperişul atât de pitoresc şi variat al turleĭ unit cu o bogată ornamentaţie fac trăsurile destinctive ale stiluluĭ bizantin şi în acelaş timp frumuseţa luĭ.

Aicĭ e locul a observa variaţiile ce a suferit acoperişul cupoleĭ bizantine: maĭ întâĭ în liniĭ drepte şi ascuţită *(a)* cu timpul ceva maĭ ridicată avênd vêrful rotunzit *(b)* se înalţă din ce în ce maĭ mult *(c)* şi dă naştere pe de o parte formeĭ semicirculare *(d)* ĭar la noĭ în România sub influenţa stiluluĭ rusesc *(e)* să capăta o nouĕ formă maĭ puţin pronunţată în unele locurĭ ca d. e. la Biserica Zlătarĭ din Bucureştĭ *(f)* maĭ bine pronunţată ca la Bisericele din Moldova saŭ ca la Radu Vodă în Bucureştĭ, etc.

(a) (b) (c)

(d) (e) (f)

Dacă arhitectura Bizantină crează tipurĭ frumóse și neperitóre nu tot aceea să póte ḑice și despre sculptură. Sculptura bizantină nu numaĭ nu a putut face școlă, dar să póte ḑice cu drept cuvênt, că maĭ n'a existat. Causa este lămurită de sine. Creștiniĭ ca să nu se asemene prin nimic cu închinătoriĭ de idolĭ, evitaŭ nu numaĭ a face statul, dar chiar a înfățișa prin pictură chipul Mântuitoruluĭ. Sculptura bizantină n'a primit de cât relieful și acesta nu prea pronunțat cum d. e. este bustul Maĭceĭ Domnuluĭ și închinarea magilor ce se găsesc în amvonul uneĭ bisericĭ din Salonic aparținênd secoluluĭ al IV-lea. La sculptura în relief mic pe plăcĭ de os și maĭ apoĭ sculptura crucilor, aicĭ s'a mărginit sculptura bizantină și deci în acéstă artă ea n'a putut să facă școlă. In afară de biserică sculptura de și exista, probă statua Impĕratuluĭ Teodosiu și statua luĭ Justinian, representațĭ sub forma uneĭ zeitățĭ olimpice; dar în acele timpurĭ nicĭ o artă nu putea să se desvolte de cât sub auspiciile religiuneĭ. Astă-ḑĭ, dintre bisericele Ortodoxe, cea rusească a introdus sculptura, însă nu în scopul de a fi adorate chipurile sculpturale, ci maĭ mult ca ornament arhitectoral al Bisericeĭ. Așa sînt frontónele în *haut relief* de la Templul Mântuitoruluĭ în Moscova, de la Catedrala Sf. Isaac din St. Petersburg, ĭar în Biserica Academieĭ de arte frumóse din Petersburg sînt statuele în marmură ale celor patru evangeliștĭ cu simbolele lor și două statuete a Sf. Ioan și Sf. Nicolaĭ.

La noĭ sculptura nu este admisă de cât sub forma de *bas-relief* ca ornament a diferitelor vase sfinte și obiecte bisericeștĭ precum și ca îmbrăcăminte de icóne, în care cas fața sfântuluĭ rĕmâne picturală, așa că întrégă acéstă sculptură cu drept cuvênt nu este de cât o îmbrăcăminte și nu are de scop înfățișarea maĭ vie, maĭ reală a figureĭ, dar servește maĭ mult ca podóbă, ca bogăție maĭ tot-déuna de o esecuție cât să póte de slabă din punct de vedere artistic [1].

Restignirea Domnuluĭ nu póte fi considerată ca sculp-

[1]) Sînt unele bisericĭ în Oltenia ca de es. biserica Toțĭ Sfințiĭ din R.-Vâlcea unde têmpla fiind de zid, presintă óre-carĭ imaginĭ sculpturare (capete de îngerĭ) dar aceste chipurĭ de și zugrăvite în colórea fețeĭ, totușĭ nu aŭ menirea a fi adorate ca icóne, ci servesc numaĭ ca ornament arhitectoral.

tură. Ea nu este de cât o imagine picturală, retezată (scósă) din scăndura de lemn pe care a fost zugrăvită, și precum dacă am tăia binișor pe contur o imagine, un desemn de pe o hârtie și l'am scóte, el nu încetează de a fi tot desemn, —un chip de pictură dacă l'am tăia pe contur de pe pânza pe care e zugrăvit el nu încetează de a fi o pictură—, tot așa în chipul Mântuitoruluĭ rĕstignit nu este de cât o lucrare de pictură, și pentru singurul cuvênt, că acéstă imagine pictorală este așezată pe cruce ar fi greșit a o asemăna cu crucifixul Romano-catolic, care este o lucrare în totul sculpturală.

Am vedut că arhitectura era nu numaĭ primită de creștinism, dar avea chiar nevoe de ea, și prin urmare fiind încuragiată a putut crea un tip deosebit de construcție bisericească, un stil. Sculptura din contră, ne găsindu-șĭ un razĕm în ideile religióse, rĕmâne aprópe necunoscută până la renașterea italiană, când tot sub patronagiul Bisericeĭ, însă al Bisericeĭ papale, acéstă artă ĭa un mare avênt In adevĕr, sculptura n'a fost primită de primiĭ creștinĭ și maĭ târdiu de Biserica Orientuluĭ, nu dór pentru motivul că arta nu era în stare a se acomoda cu spiritul religiuneĭ, din contra, ea ca complectare a arhitectureĭ religióse, are puterea de a adauga fórte mult la impresia ce templul trebue să facă asupra credinciosuluĭ, dar pentru primiĭ creștinĭ eraŭ prea recente acele serbĕtorĭ, scandalóse de multe orĭ, ale statuelor păgâne pe de o parte, ĭar pe de alta pentru creștiniĭ dintre evreĭ porunca a II-a era așa de expresă: „Să nu'țĭ facĭ ție chip cioplit“ etc., în cât sculptura cu nicĭ un chip n'a putut fi admisă.

Pictura prin forma sa maĭ puțin reală să potrivea maĭ bine cu spiritul ideal al religiuneĭ creștine, și de aceea cu tótă oposiția de la început și de maĭ târdiu, ea a fost admisă de Biserică.

De și acéstă artă existase în timpurĭ depărtate la Egipteni, ĭar maĭ în urmă la Grecĭ și la Romanĭ, ea nu putuse face un mare progres din causă că și uniĭ și alțiĭ, atât în religie cât și la curțile împĕrătești, preferaŭ sculptura care vorbea maĭ direct simțurilor lor și se părea maĭ trainică, pe când pictura se mărginea la decorarea pĕreților saŭ la acoperirea unuĭ spațiŭ gol, cum d. e. să vede în catacombele egiptene și pe pĕrețiĭ caselor pompeene. Prin ad-

miterea eĭ în biserică, pictura capătă un sprijin puternic, mulţumită căruĭ desvoltându-se din ce în ce maĭ mult, ajunse ca astă-ḑĭ să traiască ca artă de sine însășĭ.

Religiunea însă și în special Biserica de rĕsărit dând sprijinul seŭ pictureĭ îĭ indică și anume direcţiunea, îĭ pune anumite condiţiunĭ, și în aceste împrejurărĭ naște stilul pictureĭ bizantine.

Trăsurile caracteristice ale pictureĭ bizantine ca și ale arhitectureĭ nu pot fi căutate în primiĭ secolĭ aĭ creștinismuluĭ, pe de o parte, fiind că ceĭ întâĭ creștinĭ aveaŭ óre-cum témă de a înfăţișa chipul persónelor sfinte alt-fel de cât în mod simbolic (Mântuitorul era representat sub forma păstoruluĭ care aduce óia cea rătăcită), ĭar ceva maĭ târḑiŭ, când încep a înfăţișa însușĭ chipul persónelor sfinte, influenţa arteĭ clasice este atât de puternică în cât chipul Maĭceĭ Domnuluĭ cel maĭ vechiu care s'a păstrat, aparţinênd începutuluĭ secoluluĭ al II-lea, are în totul înfăţișarea uneĭ matrone romane. Chipul Mântuitoruluĭ începe numaĭ de la secolul al IV-le și de la acéstă dată putem ḑice începe a se accentua caracterul bizantin în pictura bisericească.

Insă pentru a înţĕlege maĭ bine trăsurile caracteristice ale pictureĭ bizantine cum și meritele eĭ, va trebui să cunóștem maĭ întâĭ greutăţile prin cari ea trecea, neajunsurile cu cari avea a lupta, și cari, dacă pe multe locurĭ ĭ-aŭ fost o piedecă, apoĭ adese-orĭ ĭ-aŭ fost de ajutor.

O mare piedecă pentru desvoltarea eĭ, eraŭ timpul, împrejurările gingașe în cari lua naștere. Biserica nu putea de cât treptat și cu multe restricţiunĭ să priméscă o imagine nouĕ, un chip, o producţiune nouĕ artistică și acésta zădărnicea nu puţin desvoltarea arteĭ, dar cea maĭ mare greutate cu care ea avea a lupta eraŭ neajunsurile tecnice.

Modul de a desemna, de a retușa și reda relieful și coloritul așa, ca chipul să apară cât se póte maĭ viŭ, maĭ adevĕrat, acésta constitue partea tecnică a pictureĭ, ajutată bine înţeles de materialele trebuitóre și de cunoștinţele necesare asupra anatomieĭ obiectuluĭ saŭ figureĭ ce zugravul voește a înfăţișa.

Acéstă parte, partea tecnică anume era fórte slabă, cu deosebire în primul period (sec. IV până la VI), și acésta pe de o parte din causa lipseĭ de cunoștinţa anatomieĭ care

reese maĭ cu sémă din neobservarea proporţiilor scheletuluĭ, ĭar pe de altă parte lipsa colorilor de oleiŭ (acestea s'aŭ descoperit numaĭ în secolul XIV în Ţerile de jos) era o causă puternică care făcea ca coloritul feţeĭ în pictura bizantină să nu fie destul de natural. Colorile cu cleiŭ nu permit acea combinaţie variată şi infinită a colorilor cu oleiŭ şi de aceea coloritul feţeĭ este redus la un amestec de câte-va colorĭ condiţionale. Pe de altă parte pictura cu cleĭ de şi nu schimbă coloritul (nu se îngalbineşte cum se întâmplă cu pictura din diua de astă-dĭ), dar ea nu putea fi pusă pe pereţiĭ exteriorĭ aĭ templuluĭ, şi de aceea în pictura bizantină să întrebuinţează fórte mult mozaicul care presintă, ca material, o mare resistenţă contra lumineĭ, căldureĭ şi plóeĭ. Intrebuinţarea mozaiculuĭ decĭ, face şi ea un tras caracteristic al arteĭ bizantine.

Acum dupe ce am vědut neajunsurile tecnice ale arteĭ bizantine să vedem şi meritul eĭ, precum şi trăsurile caracteristice, pentru a trece apoĭ la fasele de înflorire şi decadenţă prin care a trecut.

Mosaicul constă din nişte pietricele micĭ cu forma patrată a căror suprafaţă este acoperită cu o colóre de zmalţ (emaliu) saŭ cu aur, şi din combinarea colorilor acestor pietricele aşezate una lângă alta se formează chipul dorit.

Cel întâĭ şi cel maĭ mare merit al arteĭ bizantine este, că în creştinism ea a creat şi a stabilit cele întâĭ imaginĭ, cele întâĭ tipurĭ ale Născetóreĭ de Dumnedeu, ale Mântuitoruluĭ, ale Apostolilor şi celor-l-alţĭ Sfinţĭ, carĭ pe une locurĭ să păstrează şi până astă-dĭ, ĭar altele s'aŭ transmis până la noĭ de şi în copiĭ fórte slabe.

Un tras caracteristic care să observă la cea întâĭ privire în arta bizantină (tras oriental) este bogăţia şi întrebuinţarea auruluĭ. Templul bizantin este împodobit cu fel de fel de ornamente (multe orientale împrumutate de la Arabĭ). In pictura bizantină haĭnele sînt cu fel de fel de florĭ, ĭar iluminarea cu aur (suflarea haĭnelor cu aur) precum şi aureola şi fondurile de aur ale mozaicurilor bizantine sînt trasurĭ propriĭ numaĭ acestuĭ stil [1]).

---

[1]) Sub infiuenţa acestuĭ tras distinctiv al arteĭ bizantine aurul să găseşte întrebuinţat şi în Italia de Perugino învěţătorul luĭ Rafael şi chiar la Rafael însuşĭ în primele luĭ opere ca „Religia".

Influența clasică în posa dată figurilor precum și în a-rangiarea haĭnelor, a draperiilor formézā ĭarăşĭ un tras distinctiv al pictureĭ bizantine, dar acesta este limitat de cerințele Bisericeĭ, care cere înainte de tóte bună-cuviință și nu permite goliciunea, afară de unele casurĭ, când ea este espusă nu cu scop de a fi admirată, dar pentru a fi compătimită.

Observarea strictă a îmbrăcămintei, costumelor, potrivit cu persónele representate, fără ca aceste a să fie prea mult lăsate la fantasia pictoruluĭ se arată ĭarăşĭ ca tras caracteristic al pictureĭ bizantine, ĭar maĭ pre sus de tóte artistul bizantin sub influența proprieĭ sale convingerĭ religióse, fiind pătruns de acest simț, chĭar atuncĭ când plăsmuia chipul unuĭ sfânt, nu se putea ca în lucrarea sa să nu se restrângă sentimentele de carĭ sufletul luĭ era animat. De aicĭ resultă, că pictura bizantină să pórte în trasurile fie-căruĭ sfânt acea smerenie, acea cuvioșie, acel ceva Dumnedeesc care formează caracterul sĕŭ distinctiv și cel maĭ de căpetenie. Nu se póte nega că se găsesc artiștĭ contimporanĭ, carĭ să redea cu fórte multă putere felurite simțurĭ sufletești, felurite ideĭ, dar deosebirea e, că pe când artistul de astă-dĭ (fără îndoială un bun artist) obține acest resultat în urma multor observațiunĭ și studiĭ psichologice, artistul bizantin obținea acéstă aprópe inconscient.

După desvoltarea și inflorirea eĭ, arta pictureĭ bizantine să póte împărți în patru epoce: epoca de desvoltare saŭ archaică, (sec. 4—6); epoca de înflorire de la Justinian până la lupta contra icónelor în sec. VIII-lea; epoca renaștereĭ (sec. IX și X) și în fine epoca de decadență.

In epoca de desvoltare să vede o fórte mare înrîurire a clasicismuluĭ. Artistul se uĭtă, admiră încă acele forme frumóse, acel desemn perfect al statuilor păgâne, și ar voi cu ajutorul acestora să creeze și chĭar crează unele tipurĭ ale bisericeĭ după prescripțiunile eĭ, dar tecnica luĭ saŭ maĭ bine dis, tecnica pictureĭ este atât de slabă, atât de neputinciósă față cu aceea a sculptureĭ vechĭ, în cât tótă dorința luĭ de a le reda în pictură formele clasice rĕmâne zadarnice. Așa d. e. el înfațișază pe Maĭca Domnuluĭ în costum de vestala romană. Posa este cât să póte de frumósă într'un mod așa de uscat, țépân, în cât cu drept cuvênt acest period pórtă numele de archaic.

Sunt părerĭ cum că nu neștiința artistuluĭ ar fi causa

acelor chipurĭ uscate, plane, fără viaţă, fără nicĭ un relief, cĭ că învĕţătura religiuneĭ creştine cerea acéstă. Să pare greşită acéstă opiniune, şi ĭată de ce: Dacă artistul ar fi mânuit bine arta sa, cu tóte restricţiunile biserіceĭ, în lucrul luĭ, tot s'ar fi vĕdut urme de talent şi acésta fără voia sa. Esemple să pot aduce multe. Dacă am da unuĭ bun cântăreţ să esecute o bucată próstă de musică, orĭ cine, care va cunóşte ceva în acéstă artă va ḑice: Iată o cântare próstă, dar ĭată un bun cântăreţ. Pentru ce? Pentru că pe de o parte vocea luĭ îl va trada, ĭar pe de altă parte cunoştinţele şi gustul luĭ involuntar îl vor sili să amelioreze, să îndulcéscă tonurile nepotrivite ale cântăreĭ, şi tot ast-fel va face în arta sa un sculptor, un pictor etc.

Să póte ca biserica să fi cerut înlăturarea umbrelor prea tarĭ în care cas artistuluĭ îĭ remâneaŭ umbrele acele uşóre nesimţite cu carі să pótă căpăta fórte mult relief, dar cum ḑiseĭ, nu biserica era de vină, ci arta încă în desvoltare.

Tot ceea ce s'a dis de pictura acestuĭ period să póte ḑice şi despre mozaic, mulţumită durabilităţeĭ căruĭa ni s'aŭ păstrat maĭ multe imaginĭ din acest period, între carĭ cea maĭ de remarcat este în Biserica St. Vitali în Ravena, unde Domnul Christos este închipuit pe globul pămêntesc, fără barbă şi avênd la drépta şi la stânga câte un inger.

In secolul al VI-lea până la al VIII-lea pictura bizantină ajunge apogeul seŭ. In acest interval nu numaĭ că nu perde acea espre ie de evlavie, nu numaĭ că tecnica să îmbunătăţeşte simţitor dar prin faptul, că multe din întâmplările însemnate din viaţa Mântuitoruluĭ şi a apostolilor să depărtase în timp, pictorul capătă maĭ multă libertate şi un câmp maĭ întins în alegerea şi representarea evenimentelor însemnate religióse, şi aicĭ artistul este mare: el să inspiră, el crează acele neperitóre tipurĭ, din carĭ multe în forme póte mult maĭ slabe, dar aŭ ajuns până la noĭ.

Acestuĭ period aparţine pictura şi mozaicurile Sf. Sofiĭ din Constantinopol cu adaosul unor imaginĭ din secolul al IX-lea după ce icónele au fost primite de biserică. Pe una din bolţele galeriilor Sf. Sofiĭ să află în mozaic descinderea Sf. Duh asupra Apostolilor [1]).

---

[1]) Mosaicurile din Sf. Sofie au fost desemnate de a fi acoperite de Turcĭ de către un călător frances şi se află reproduse în „L'Art bizantin“ de Bayet.

Apostoliĭ sînt așezațĭ la egală distanță, umbrele sînt destul de tarĭ și relieful apare destul de bine, în cât nu se póte compara cu periodul precedent.

Lupta contra icónelor (sec. VIII) oprește pentru un timp orĭ-ce progres al picturei. Cu secolul al IX-lea pictura fiind admisa în biserică, reînoește, să perfecționéză maĭ mult și să îmbogățește prin adăogarea de nouĭ sujete. Până în acest secol nu cutezase zugravul a representa patimile și rĕstignirea Domnuluĭ. Trasurile fețeĭ Sfinteĭ Fecióre stabilite din epoca precedentă să continuă aceleașĭ, și din acest secol în Sf. Sofie să găsește chipul Maiceĭ Domnuluĭ, avênd de o parte și de alta pe Sf. Petru și Pavel. In Museul Luvru (Paris) e o miniatură tot din acest secol, representând tot pe S ta Fecióră. De unde până acum Domnul Christos era representat ca copil saŭ ca tênêr, cu secolul al X-lea el este închipuit ca bărbat, purtând barbă.

Frumósa și bogata în producțiunĭ pictură bizantină desfășură o influență puternică nu numaĭ asupra Asieĭ și popórelor maĭ noĭ creștinate, ca Slaviĭ, dar chiar asupra Italieĭ în care se găsesc atâtea urme de artă bizantină și chiar în Germania [1]) se găsesc tipurĭ rarĭ de pictură bizantină, carĭ la cea întâĭ aruncătura de ochĭ se pot deosebi de cele-l-alte școlĭ.

Slăbirea Imperiuluĭ Bizantin prin turburările din lăuntru și amenințările musulmanilor din afară, aduc ca consecință logică slabirea artelor bizantine, iar după cucerirea Constantinopoluluĭ, pictura își găsește asil în monastirile greceștĭ și cu deosebire în Monastirea Athon. De la secolul al X-lea producțiunĭ nouĭ în acéstă artă nu se maĭ semnalează, iar dacă sint, apoĭ fórte slabe.

Zugraviĭ copiază din ce în ce maĭ slab aceleașĭ tipurĭ, aceleașĭ sujete din epoca înfloririeĭ și recunóșterea arteĭ bizantine. Aceștĭ pictorĭ atât în Grecia, cât și în Asia aŭ deplină conștiință de slăbiciunea lor, de aceea nu schimbă nimic din ceea ce privește posa și costumele vechilor imaginĭ, numaĭ dór că le maĭ înfloresc pe icĭ pe colea. Eĭ daŭ asemene chipurilor ceva din evlavia chipurilor vechĭ, dar din causa neștiințeĭ de a desemna, acest tras care

---

[1]) O imagine a Sf. Teodor în stil bizantin ce se afla într'o biserică din Germania am putut să o vêd la Dl. Camisir.

formează un merit al arteĭ bizantine la dênşiĭ devine aprópe ridicul. Lipsiţĭ de studiĭ deosebite, ba de multe orĭ chĭar de talent, aceştĭ zugravĭ să tem ca cu timpul să nu dispară chĭar cele maĭ elementare cunoştinţe ale arteĭ pictureĭ şi se apucă sa le stabilească, să le scrie. In scris saŭ prin tradiţie ajunsese până la eĭ ştiinţa că în timpurĭ depărtate—Egiptenii, ĭar apoĭ sculptoriĭ grecĭ şi romanĭ aveaŭ ca mĕsură a înălţimeĭ omuluĭ lungimea craniuluĭ şi pe când după anatomie scheletul are o lungime de 7 jumĕtate lungimĭ de craniu, zugraviĭ pun înalţimea omuluĭ de 9 capete, causă pentru care figurile sfinţilor represintaţĭ în acéstă epocă sunt toţi lungĭ şi subţirĭ. Greşesc aşemenea adesea asupra celor-l-alte proporţiĭ ale figuriĭ omuluĭ. Indicaţiunile lor asupra cutăruĭ saŭ cutăruĭ sfânt, cum trebue a se zugrăvi [1]) sunt atât de mărginite şi incomplecte, în cât numaĭ din aceste indicaţiunĭ să póte vedea ce fel de zugravĭ eraŭ ceĭ ce le însemnau. Ele să mărginesc cele maĭ multe a arăta forma barbeĭ şi a peruluĭ ca şi cum tot caracterul, tótă expresia sfântuluĭ ar sta numaĭ în barbă. Afară de câţĭ-va sfinţĭ nu pomeneşte nimic despre ochĭ, faţă, frunte, statură, costumul în care trebue închipuit cutare saŭ cutare sfânt, când să ştie că au fost: uniĭ militarĭ, alţiĭ călugărĭ, alţiĭ arhiereĭ, pustnicĭ etc.

Posa frumósă, clasică a figurilor devine o schimonosire, (cum se vede şi la mulţĭ din zugraviĭ noştri astă-dĭ), feţele pe multe locurĭ perd chĭar acea espresie de evlavie a chipurilor vechĭ, şi prin faptul că aveau la îndămână culorile de oleiŭ, icónele de acest fel se împrăştie în tótă lumea ordoxă. Erau uĭtate şi nicĭ unul din aceştĭ zugravĭ nu maĭ ştiaŭ unde şi cuĭ aparţine originalul ce el copia. El credea orbeşte că chipul ce el copiază este adevĕrat al cutăruĭ sfânt, fără să-şĭ dea seama că şi aceea era o copie după o copie, şi că la fie-care copiere se adaogă o cantitate de slăbicĭune şi neştiinţa a meşteruluĭ. Panselin însĕ, un om cu vederĭ maĭ superióre şi înzestrat cu un talent deosebit, nu'ĭ place să copieze fie-ce. El alese ceea ce i se păru maĭ bine, maĭ corect, maĭ natural şi pentru acésta el preferă a'şĭ alege modele iconiţele în miniatură de pe vechile manuscrise, carĭ fără indoĭală aparţineaŭ vechilor

[1]) P. S. Ghenadie de Rômnic Iconografia.

maeştri. Aicĭ el găsea o composiţie (arangiament) maĭ plăcut, un desemn maĭ corect şi ajutat de simţul coloritului (simţ care e o particularitate deosebită a ochĭuluĭ, maĭ desvoltată la uniĭ, maĭ puţin desvoltată la alţiĭ), avênd la îndămână şi colorile de oleiŭ pe care ceĭ vechĭ nu le aveaŭ, el în adevĕr readuce pentru un moment la viaţă acéstă artă şi póte multe din icónele maĭ bune ce le avem vor fi copiĭ după originale reînviate de dênsul; dar tot meritul luĭ Panselin se mărgineşte aicĭ. El reînvie puţin partea tecnică a pictureĭ, dar nu crează nimic noŭ, nu e în stare să întrupeze prin talentul luĭ, prin credinţa luĭ de creştin, nicĭ una din acele ideĭ măreţe cari formează baza credinţeĭ şi moraleĭ creştine, operă care va trebui de acum să aparţină noilor bisericĭ ortodoxe, între cari şi Biserica Română are o înaltă menire în ceea ce priveşte arta pictureĭ bisericeştĭ, dar unde să cere atâta prudenţă spre a nu ne mărgini nicĭ la acele jalnice chipurĭ din trecut; dar nicĭ a ne avênta fără nicĭ un scrupul şi a primi orĭ-ce producţiunĭ artistice neconforme cu spiritul bisericeĭ, numaĭ pentru motivul că sînt originale.

A. Resmiriţă.

Bucureştĭ 1894 Fevruar 10.

Material pentru Dreptul Bisericesc Român.

Câte-va cuvinte asupra administrațieĭ Bisericeștĭ pe timpul Zavereĭ (Eterieĭ) 1821.

Metropolitul Dionisie Lupu împreună cu Episcopul de Argeș Ilarion să retrăsese la Brașov. Ceĭ-l-alțĭ Episcopĭ se retrăsese pe la monastirĭ, ĭar afacerile spirituale ale Metropolieĭ eraŭ gerate de un Episcop Grec, care se subsemna: „ὁ τοῦ ἁγίου Ὀυγγροβλαχίας ἐπίτροπος: Τρωάδος Βενέδικτος—Episcopul Sfințituluĭ Ungro-Vlahieĭ, al Troadeĭ Benedict“. Până acum n'am dat peste acest nume. Să vede că Metropolitul Dionisie ne avênd nicĭ timp și probabil nevoind a primi, din causa împrejurărilor primejdióse, nicĭ unul din Episcopĭ, nicĭ cel de Rîmnic și nicĭ cel de Buzeŭ administrarea provisorie, a însărcinat pe cine a găsit momentan cu acéstă afacere. Nu putea să fie Metropolia fără de un Arhiereŭ timp de doĭ anĭ aprópe, pentru că pe lângă că eraŭ cererĭ de serviciu bisericesc din partea orășenilor, apoĭ să reclamaŭ dilnic deslegărĭ în diferite alte cestiunĭ curat administrative bisericeștĭ. Pentru aceea chĭar și în timpul Zavereĭ întâlnim un Arhiereŭ, care sta în Metropolie și sĕvêrșea lucrările urgente în numele Metropolituluĭ.

Pentru a se cunóște ca dovedită acéstă trebuință de un representant bisericesc în locul Metropolituluĭ retras de restriștea vremeĭ, transcriu aicea următórele documente:

Cu plecacĭune sarut dreapta Preasfinţieĭ tale.

I) Părinte, ĭată din porunca Dumnealuĭ Paşa Coşoveĭ ţi se trimite acéstă înştiinţare, ca să ştiĭ că acest ostaş, anume Nichita, s'aŭ învoit cu o fată, anume Lisandra, din mahalaŭa Sfântuluĭ Ilie; de acésta te pofteşte pe Preasfinţia ta a porunci Protopopuluĭ mahalaleĭ a li se da răvaş de cununie, ne avênd nicĭ un fel de pricină. Acésta veĭ şti.

Iscălit: *Vasilie Silic*, Paşă cu două tuĭurĭ.

(Sigilul turcesc)

Epitropul Metropolituluĭ pune maĭ jos resoluţia următóre:

Cucernice Protopópe Voĭcule, să daĭ răvaş de cununie.

1821 August 20.

Iscălit greceşte: Ὁ τοῦ ἁγίου Οὐγγροβλαχίας ἐπίτροπος, Τρωάδος Βενέδικτος.

Iar Protopopul tot pe acea fiţuică dă următórea poruncă:

Părinţilor ot Antim, să cercetaţĭ pentru aceştĭ ómenĭ ce voiţĭ să-ĭ insoţiţĭ, unde nefiind nicĭ un cusur între eĭ să aveţĭ voe a-ĭ cununa.

Iscălit: *Prot. Voĭcu Iconom.*

Cu smerita plecăcĭune sarut dreapta Preasfinţieĭ tale.

II) Preasfinţite Părinte, din porunca Dumnealuĭ Paşa Coşoveĭ ţi se trimite acéstă carte, fiind-că un ostaş învoindu-se cu o fată de aicĭ, ce aŭ fost slujnică aicĭ în politia Bucureştilor, fiind cu voĭa feteĭ şi Dumnealuĭ Paşa aşa bine-voind, ţi se porunceşte a i se da cartea protopopuluĭ mahalaleĭ, fiind şi cu voĭa Preasfinţieĭ vóstre.

Iscălit: *Vasilie Silic,* Paşă cu două tuĭurĭ.

(Sigilul turcesc)

Epitropul Metropolieĭ porunceşte:

Părinte protopópe, să daĭ răvaș de cununie acestora, ce voesc a se lua întru căsătorie.

1821 Avgust 16.

Ὁ ἐπίτροπος Οὐγγροβλαχιάς Τρωάδος.

Cu plecăcĭune sărut dreapta Preaosfinției tale.

III) Părinte! Iată din porunca Dumnealuĭ Pașeĭ Coșoveĭ ĭarășĭ ți se maĭ trimite, că un ostaș anume Grigorie învoindu-se cu o fată de aicĭ din mahalaua Anthim anume Dumitra, te poftește pe Preasfinția ta, că poruncind protopopuluĭ mahalaleĭ să li se dea răvaș de cununie, neavênd nicĭ un fel de pricină, acesta veĭ ști.

Iscălit: *Vasilie Silic*, Pașă cu două tuĭurĭ.

(Sigilul turcesc)

EpitropiaMetropolieĭ poruncește:

Cucernice protopópe Voĭcule, să facĭ răvaș de cununie.

1821 Avgust 20.

Ὁ τοῦ Οὐγγροβλαχιάς ἐπίτροπος: Τρωάδος Βενέδικτος.

Cu smerita plecăcĭune sărut mâna Sfinției tale.

IV) Părinte, ĭată ĭarășĭ ți se maĭ trimite înștiințare a D-sale Pașeĭ Coșoveĭ, că un cazac anume Vladina, învoindu-se cu o fată anume Elena, din mahalaŭa Antimuluĭ, cu voĭa taĭcă-seŭ i mahalagiilor, nefiind nicĭ un fel de pricină dupĕ urmarea numiteĭ, ci Sfinția ta bine-voind dă-le răvaș și voe la preoțiĭ mahalaleĭ da a-ĭ cununa. Acésta și noĭ scriem.

1821 Sept. 3.

Pașă cu două tuĭurĭ: *Vasilie Silie.*

(Sigilul turcesc)

Aceştĭ soldaţĭ eraŭ creştinĭ în armata turcească din Bucureştĭ, şi cariĭ nu puteaŭ să se căsătorească fără voia şefuluĭ armateĭ locale, care era pe atuncĭ un Paşă cu numele Coşoveĭ. Aceste ţidule eraŭ pe atuncĭ tóte formalităţile actelor civile la căsătorie. Paşa poruncea şi Vlădica Troados esecuta prin protopop porunca.

Altă formă de căsătorie.

„Adeverim noĭ preoţiĭ de la Sfânta Mănăstire Anthim pentru acest om, anume Petre Hom şi fata anume Safta, precum că sînt ómenĭ făr' de nicĭ o pricină, şi cere voe a se însoţi, flăcăŭ şi cu fata, ómenĭ săracĭ, vier slugă la o jupăneasă Ecaterina Cărăcaşoĭ.

1821 Decemvrie 6.

Eŭ popa Miva părinte, martur. Eŭ popa Theodor, martur.

Pe acéstă mărturie Protopopul Voĭcu dă voe.

„Părinţilor ot Anthim, fiind-că arătaţĭ că sînt ómenĭ făr' de pricină, să aveţĭ voe a-ĭ cununa, urmând poruncilor ce vĕ sînt ştiute, că la urmare să nu fie vre-un cusur de orĭ-ce pricină. Acesta. 1821 Decemvrie 6.

Prot. Voĭcu Iconom.

Să constată 1-iŭ, că se făceaŭ cununiĭ în postul Naştereĭ Domnuluĭ (Crăciunuluĭ). Al II-lea, că preoţiĭ, dupĕ instrucţiile ce aveaŭ de maĭ înainte, dădeaŭ înscris, că cununanţiĭ nu eraŭ opriţĭ de lege a intra în căsătorie şi acésta pe rĕspunderea lor.

Altă formă de căsătorie pentru ţiganiĭ robĭ.

(Originalul Greceşte).

Prea respectate aghie Protopópe Voĭcule, salutându-vĕ cu evlavie vĕ sărut drépta.

Fiind-că aducĕtorul aceştia voeşte să se cunune mâne, pentru că este în serviciul curţeĭ nóstre aicea, şi situaţia

luĭ cunoscută, vĕ rog pentru hatârul meŭ, să i se dea răvaş după obiceĭu, şi pentru hatârul meŭ din ale mele vĕ trimit *o rubla* şi vĕ rog s'o primiţĭ.

Sînt al respectabilităţeĭ tale slugă plecată,
Iscălit: *Gheorghe Gradişteanu.*

Protopopul dă poruncă şi-ĭ cunună. Să înţelege, că după ce a luat rubeaŭa, pentru că după cât ştiu, în Moldova eraŭ *pecĭurile* în locul *revaşelor* din Muntenia; însă atât acolo cât şi aicea nu se presenta cine-va la căsătoria către preoţĭ, fără vre-o găină orĭ curcan, ĭar la protopop, pe lângă curcan orĭ mĭel, apoĭ maĭ era şi o dare în banĭ, legală. Să înţelege ca quantul atârna de obrazul omuluĭ, dar ceva trebuea să dea. Apoĭ maĭ erau şi dările către casa milelor şi scólelor asupra celor ce se căsătoreaŭ dintre bogaţĭ. Bogataşiĭ eraŭ divisaţĭ în maĭ multe clasa la căsĕtorie.

Incă maĭ înainte de acéstă epocă preoţiĭ bisericilor nóstre ţineaŭ condicĭ mitricale de născuţĭ, căsătoriţĭ şi morţĭ, şi pe care anual le trimitea Protoĭerieĭ din circumscripţia respectivă. Aşa d. e. dau aicea porunca Metropolieĭ Ungro-Vlahieĭ din 1820, Decemvrie 22, prin care se obligă preoţiĭ a transcrie botezurile, cununiile etc.

De la cantoria Sfinteĭ Mitropoliĭ.

Dupĕ stĕpâneasca poruncă a Preasfinţieĭ Sale părinteluĭ Metropolit, de care sînt însărcinat a da condicĭ pe la tóte mănăstirile şi bisericile ce aŭ enoriĭ de fac botezurĭ şi cununiĭ, sînt datorĭ toţĭ preoţiĭ a însemna, după izvodul ce l'am făcut, într'acéstă condică, cum şi dietele şi foile de zestre ce să vor întâmpla într'acéstă mahala, de aceea poruncesc a se urma.

1820 Decemvrie 22.

Iscălit: *David C. M.*

Leat. Luna. Numele. sin cutare. Naşu. Biserica. Popa.

Aceste rubricĭ trebuia a le umplea preotul ce sĕvêrşa una din taine orĭ îngropa. Din acéstă condică să constată, că actele stăreĭ civile tóte, ba încă şi testamentele şi zestrele să ţineaŭ în vechime de preoţĭ şi numaĭ de eĭ până la întroducerea noului codice 1865. Testamentele ca şi foile de zestre se ţineaŭ, pentru cuvêntul, că judecăţile de divors—desfacerile căsĕtoriilor—ca şi executările testamentelor se judecaŭ de către Dicasteriĭ orĭ Consistoriĭ, şi dar aveaŭ trebuinţă la judecată de aceste acte părţile împricinate, maĭ ales asupra cestiunilor materiale. Maĭ însémnă, spre ştiinţă, că numirea de *Cantoria Metropolieĭ* este împrumutată de la Ruşĭ. când Gavriil Bănulescu, Exarh al Rusieĭ în Principate, între aniĭ 1792 şi 1808—1812 s'a încercat să reformeze Dicasteriile Ierarhieĭ nóstre după sistemul rusesc. Cantora în Rosia dirigea instituţiile rĕmase din timpul Patriarhatuluĭ, un fel de sucursală a Sf. Sinod [1])

Un act în care se aminteşte familia Vladimirescu.

Salut cu dor în Domnul pe Nobleţa ta.

Nu ştiŭ dacă lista celor ce eraŭ să se onoreze cu rangurĭ s'a închis deja, şi dacă decretul Domnesc pentru acestea s'a dat, şi în acelaşĭ timp socotindu-mĕ dator către un Pitar Nicolaĭ Vladimirescu din Craĭova, pentru serviciul la Metropolie pe timpul fericituluĭ Metropolit Nectarie, după a căruĭa recomendare s'a cinstit cu gradul de Pitar de către Domnul Caragea, după cum şi maĭ în urmă pentru serviciile luĭ către Episcopia Rîmniculuĭ în afacerĭ de judecată, hotărniciĭ de moşiĭ şi altele asemenea, la care funcţiona şi este însĕ până astă-ḑĭ, cu cinste şi cu plăcere servind. Am voit să-l recomând nobleţeĭ tale ca să raportaţĭ din partea mea către Inălţimea sa, dacă ar crede

---

[1]) Veḑĭ I. S. Berdnicov. Curs de Drept Bisericesc, tradus de P. S. Silvestru Bălănescu, Episcop Huşilor.

și ar bine-voi să-l cinstească cu gradul de Sărdar, pentru mângăerea familieĭ sale și încurajarea sa și la alte servicil pe viitor către Episcopie. In același timp recomând și pe acest de acum Pitar Nicolaĭ Trestianu, casierul Sfinteĭ Metropoliĭ, ca unul ce să pórtă bine în funcția încredințată luĭ, rugându-vĕ dacă credețĭ să raportațĭ, dacă maĭ este timp, și despre acésta Inalțimeĭ Sale, ca să bine-voiască să-l înainteze de asemenea și pe el.

2 Ianuarie.

(Scrisórea Metropolitului Neofet al II lea pe când era Episcop de Rîmnic-Noul-Severin, originalul grecește în Biblioteca mea).

Acest nume de Vladimirescu presupun că este o rudă de a luĭ Teodor Vladimirescu, martirul naționalităței Române. Me întemeez pe cuvêntul că-ĭ contemporan, că-ĭ de peste Olt de origină și că dorea să ajungă și el la rangul de *Sardar* ca și Tudor. Să maĭ constată, că recomandările oficianților Metropolieĭ să făcea de Metropolit și aceste pe la anul noŭ saŭ la Sf. sĕrbătorĭ marĭ.

C. E.

INTÂEA SĔPTĂMÂNĂ A POSTULUI-MARE.

CUVENTARI

Spre întrebuințarea a celor ce se pregătesc la penitentă și la Sânta Comunicare

ROSTITE LA KIEV, DE CĂTRE R. P. RECTOR INNOCENTIE

MAI PE URMĂ ARHIEPISCOP DE KHARCOV

traduse din rusește

de

ALEXANDRU DE STURDZA

IAR ÎN ROMANEȘTE DE

IOSIF GHEORGHIAN, FOST MITROPOLIT PRIMAT.

In Mănăstirea Căldărușanĭ.

Acum vremea este, ca noĭ din somn să ne sculăm (Epist. către Romanĭ, cap. XIII, v. 11).

INAÎNTE-CUVÊNTARE

a

TRADUCĔTORULUĬ DIN RUSEȘTE.

La o sută cincĭ-ḑecĭ de leghe de orașul și de templul, unde fură rostite homeliele ce am încercat de a traduce, un necunoscut intrase, în cursul primeĭ sĕptămânĭ a postuluĭ-mare, în umilita capelă a uneĭ case de caritate și de educațiune creștină, destinată orfanilor. Un preot râvnitor și modest cetea acolo auditoruluĭ unul din cuvintele ce urmează. Dupĕ sĕvêrșirea slujbeĭ, când preotul, dupĕ ce s'aŭ desbrăcat de vestmintele sale sacerdotale, se pregătea a părăsi sanctuarul, necunoscutul se apropie de el și'ĭ

ḑice: „Daţi-mi voe, părinte, de a asista în tóte ḑilele la „slujbele septămânei; doresc a face penitenţă şi a mě „mărturisi, ceea ce n'am făcut de cinci-spre-ḑece ani; cu„vêntul ce am auḑit acum mi-a mers la inimă".

Acest fapt atât de simplu, la care am fost martor, este din numěrul acelora cari revelează din când în când o germinaţie ascunsă de ochii lumei, şi pe care lumea o neagă de obicinuit, căci *împěrăţia lui Dumneḑeŭ nu vine cu sgomot*, dupre cum o declară Evangelia; şi acest fapt isolat, sprijinindu-se pe alte manifestaţii de aceeaşi ordine, póte servi să preserveze de descuragiare pre predicatorii, atât de adese-ori măhniţi de sterilitatea aparentă a cuvêntului vieţei. Opera ce am tradus, ni s'a părut deci cu deosebire bine-cuvêntată. Dumneḑeu bine-voind a se servi de ea pentru a opera convertirea grabnică a unui biet păcătos la ceasul al unspre-ḑecelea, la o mare distanţă de timp şi de loc, fără ajutorul unei eloquenţe studiată, departe de prestigiul unei vii improvisaţiuni.

Ş'apoi, în ḑilele nóstre, cărţile de devoţiune găsesc un numěr considerabil de cetitori; unii din ei, sperăm, vor ceti pre acésta cu un adevěrat interes, căci omiliele ce le presentăm vin din o ţară şi de la o Biserică pe care le cred unii cufundate în întunerec... Cu tóte aceste acolo să face lumină.

Prea Sânţitul Innokentie, arhiepiscop de Kharkow, mergênd pe urmele celor mai 'nainte de el, episcopii Platon, Mihail şi Filaret de Moscowa, pe urmele neobositului apostol al insulilor Aleute şi Curile; Innokentie, ḑicem, a dat deja la tóte epocele anului creştin, învěţături populare şi profunde, în care să găseşte *caldura* şi *lumina*. Cuvintele acestui prelat expun sănătósa doctrină, vorbesc spiritului şi inimei, înbrăţoşază tot cuprinsul adevěrurilor salutare. Dintre discursurile postului Crăciunului şi ale sěptěmânei patimilor, dintre acele asupra păcatului, asupra Misterelor Pascelor, asupra rugăciunei Sântului Efrem, noi, în extrema greutate a alegerei, am preferat culegerea ce conţinea mai multe lecţiuni practice asupra îndreptarei vieţei, a penitenţei inimei şi perfecţionarea creştinului. Era evident a prefera *dulceaţa strělucirei*, şi o edificare solidă, farmecului emoţiunelor mai forte dar trecětóre.

Acéstă alegere, simțim, ar putea micșora eventualitățile succesuluĭ, deja atât de restrânse.

Orĭ cum; unele persóne serióse și bine cugetătóre ne vor ceti; mulțimea va continua de a judeca ceea ce ignorează.

Trebue a fi de ajuns lucrătoruluĭ dileĭ de a fi îndeplinit lucrul seŭ, de a fi *voit* binele, ce aparține luĭ Dumnedeŭ singur de *a opera* în Iisus Christos.

Un pahar de apă rece dat în numele sĕŭ, rema-s'a vre odată fără recompensă?

CUVENT

In Duminica lasatuluĭ de sec.

Deșteaptă-te, cel ce dormĭ, și te scolă din morțĭ, și te va lumina Christos.
Efesenĭ, V, 14.

Mulțumită milostivireĭ luĭ Dumnedeŭ, ne apropiem ĭarășĭ, fraților, de câmpul de alergare cel sacru al postuluĭ și al penitențeĭ... Uniĭ dintre noĭ, carĭ, în anul trecut, participaŭ cu noĭ la Sântele Mistere, răpițĭ de atuncĭ de către îngerul morțeĭ, să înfățișază în acéstă óră înaintea tribunaluluĭ Dreptățeĭ dumnedeeștĭ, pe când noĭ suntem admișĭ încă o dată la sanctuarul haruluĭ și al milostivireĭ. Asupra lor saŭ înaintea lor s'aŭ închis deja porțile locașuluĭ ceresc, în timp ce ele să deschid încă la aspirațiunile nóstre și la privirile nóstre. Sórta lor în acest moment este póte hotărâtă fără întórcere. Sórta nóstră este încă în mânele nóstre. Să mulțemim deci Domnuluĭ, care nu ni-a lăsat să perim cu nedreptățile nóstre, și care ne acordă încă mijlócele penitențeĭ. Insĕ cum vom recunóște noĭ acéstă bine-facere? Intrebuințând fără zabavă tóte mijlócele ce ni s'aŭ oferit pentru mântuirea nóstră.

Dacă vorbim ast-fel, nu este că am presupune, fraților, că vre-unul dintre noĭ ar fi întrebuințat posturile precedinte într'un chip puțin creștinesc; maĭ puțin încă putem presupune din partea vóstră o îndepărtare premeditată de la Sacramentele Bisericeĭ. Departe de acésta, noĭ cugetăm

că în toţi anii, s'a urcat în inima fie-căruia din voi rîvna de a se apropia de Sântele altare, pentru a obţine ertarea pĕcatelor sale, şi de a se uni cu Mântuitorul seŭ, participând la trupul şi sângele seŭ; ne place a crede, că fie-care comunicătură a dat ródele sale întru voi, şi a lăsat o urmă salutariă pre calea vieţeĭ vóstre. Insĕ, orĭ-cum ar fi, fraţilor, primiţĭ ca să vĕ adresez o întrebare: Dupĕ ce aţĭ frequentat atât de dese-orĭ locul vindecărilor spirituale, dupĕ ce aţĭ căutat atât de adese orĭ remediul bólelor inimeĭ, dupĕ ce aţĭ eşit de maĭ multe orĭ din acest templu îndreptăţiţĭ şi vindecaţĭ în aparenţă, simţit'aţĭ vre odată simţimêntul de fericire ce resultă din sănătatea sufletuluĭ? Şi dacă aţĭ gustat acea fericire, fost'a de lungă durată acest bine preţios? Nu doară că am pretinde la absenţa de tot pĕcatul, dupĕ şapte ḑile de reculegere şi de înfrânare, căcĭ acésta este partea acelora pe cari mórtea ĭ-a deslegat de legăturile trupuluĭ şi ale sîngeluĭ. Insĕ nu trebuea óre cel puţin a vĕ simţi maĭ puţin sclavĭ pĕcatuluĭ; nu trebuea óre a se opera în voĭ o schimbare decisivă? Lumina haruluĭ strălucea óre în sufletul vostru ca sórele dimineţeĭ, carele, înălţându-se treptat, risipeşte nouriĭ rătăcireĭ, absórbe valurile simţualităţeĭ, şi rĕspândeşte în fine în departare ḑiua luminósă a pietăţeĭ şi a ştiinţeĭ dumneḑeeştĭ? Era ast-fel întru voĭ, fraţilor? Dupĕ exerciţiul postuluĭ şi al penitenţeĭ, simţit'aţĭ în voĭ înşi vĕ maĭ multă departare pentru lume, maĭ multă apropiere către Dumnedeŭ, maĭ puţină aservire la relele obiceĭurĭ, înlocuite prin disposiţiunĭ dulcĭ şi creştineştĭ? Vĕ va fi lesne de a respunde la acéstă întrebare, dacă schimbările de care vorbesc se îndeplinesc întru voĭ. In adevĕr, care este convalescentul carele, dupĕ o gravă bólă, să nu pótă declara că se află sănĕtos? Chiar la începutul convalescenţeĭ sale, el vĕ va ḑice, fără a pregeta, că simte simptome de vindecare. Cu tóte aceste, cât pentru noĭ, fraţilor, să mărturisim că ni-ar fi cu greu de a respunde la întrebarea: Spiritul vostru şi conştiinţa vóstră sunt óre vindecate? In loc de afirmativul, aŭ nu suntem nevoiţĭ de a striga cu durere ca fiiĭ luĭ Israil, că ceea ce se arată întru noĭ este cu totul contrariŭ: *Noĭ aşteptam pacea, şi binele fuge de la noĭ; timpul vindecăreĭ, şi ĭată groaza.* (Ier., VIII, 15). Apropiindu-ne de tribunalul penitenţeĭ şi al Sacramentuluĭ Altaruluĭ, în tot-déuna noĭ nădăjduim a găsi sănĕtatea sufletuluĭ, şi participăm la Sân-

tele Mistere cu bucurie; cu tóte aceste, am rĕmas acelaşi; inimile nóstre sunt de ghiaţă pentru a face binele, plecaţi spre rĕŭ; pasiunile nóstre păstrează aceeaşi domnire, şi câte odată sunt maĭ violente; conştiinţa nóstră este de asemene plină de bube, inima nóstră pórtă aceeaşi povóră; într'un cuvênt, tot omul interior întru noĭ, este mort, saŭ cel puţin cufundat într'o extremă lângezire! *Noĭ aşteptam pacea, şi binele fuge de la noĭ; timpul vindecăreĭ, şi ĭasă groaza.* Ce însemnează acésta? *Aŭ nu este vindecare în Galaad? au doftor nu este acolo? Pentru ce deci nu este vindecare raneĭ feţeĭ poporuluĭ meŭ?* (Ier, VIII, 22). Ast-fel vorbea odinióră profetul, la privirea infirmităţilor poporuluĭ ales.

Noĭ ne întrebăm de asemenea, fraţilor, privind infirmitatea sufletelor vóstre ce durează încă. *Au nu este nicĭ remediŭ, nicĭ doftor în Galaad?* Oare este cu putinţă ca mâna luĭ Dumnedeŭ, care vindecă tóte ranele, să se fi scurtat, şi Sacramentele Bisericeĭ să fi perdut eficacitatea lor? Saŭ încă păstoriĭ voştri, anunţându-vĕ ertarea pĕcatelor vóstre, n'aŭ proclamat'o eĭ óre din prisosinţa inimeĭ? Nu, nu, ceea ce s'a deslegat şi ertat aicĭ pe pămênt nu s'ar maĭ imputa în ceriŭ sus; afară numaĭ de nu veţĭ face voĭ înşi-vĕ să reînvieze pĕcatele vóstre prin căderile vóstre; de ar fi altmintrelea, Mântuitorul nostru, făcêndu-vĕ a participa la trupul şi sângele seŭ, v'ar fi dat un dar de un preţ maĭ mic! Nu, nicĭ odată el nu va renega trupul şi sîngele seŭ, numaĭ ca voĭ să ştiţĭ a păstra ceea ce el vĕ dă! Şi câţĭ ómenĭ asemenea vouĕ, şi adese-orĭ maĭ marĭ pĕcătoşĭ de cât voĭ, ştiind a se folosi de mijlócele acordate tuturora, aŭ obţinut vindecarea întreagă a necurăţielor lor. Scutiţĭ de acum înainte de lepra pĕcatuluĭ, deveniţĭ plăcuţĭ luĭ Dumnedeŭ, eĭ sĕvêrşesc în pace pelerinagiul lor pe pămênt, saŭ să bucură deja cu deplinătate de vistieriele milostivireĭ întru împĕrăţia Slaveĭ; în timp ce voĭ fraţilor, înzestraţĭ de aceleaşĭ ajutorurĭ spirituale, vaĭ! remâneţĭ până astă-dĭ întinşĭ pe pătura şi în umbra morţeĭ, saŭ târâţĭ după voĭ, tristele rĕmăşiţe ale vieţeĭ interióre, legaţĭ în legăturile pĕcatuluĭ!

Ce enigmă şi ce póte ea însemna?

Aŭ nu este, fraţilor, ceea ce deplângea odinióră Ieremie, când privea el starea desperată a Babilonu'luĭ? *Babilonul cade,* dicea el, *diua judecăţeĭ şi a pedepseĭ aprópe este,*

neînlaturată. Insĕ a cuĭ e vina? Au dóră Babilonul lipsea de mijlóce pentru a înlătura ruina sa? Aŭ dóră lipsea el de balsam și de legăturĭ pentru rana sa? Nu! Tóte aceste s'au întrebuințat, dar în zadar: *Am ajutat Babilonal, dar el nu s'a vindecat* (Ieremia). Este póte mult timp. fraților, de când ingeriĭ noștri păzitorĭ strigă aceleașĭ plângerĭ înaintea tribunaluluĭ dreptățeĭ dumnedeeștĭ: „Ințelepciunea Ta, Dómne, ni-a dat îngrijirea de sufletele lor și de trupurile lor, poroncindu-ne de a-ĭ călăuzi și de a-ĭ sprijini în calea ceriuluĭ. Tu vedĭ, Dómne, că n'am lăsat nimică din ceea ce putea lumina spiritul lor, deștepta și înflacara inimile lor, a-ĭ readuce de la calea pierdereĭ! Insĕ ce pot pentru eĭ tóte ajutórele salutarie, tóte sirguințele nóstre și veghierele nóstre, fiind-că eĭ înșișĭ le resping cu îngâmfare, saŭ le întrebuințază cu insolență? *Noĭ am ajutat Babilonul, dar el nu s'a vindecat!* El nu s'a vindecat, pentru că a ĭubit rana sa, pentru că el n'a încetat de a o învenina prin nouĭ abaterĭ, pentru că el a preferat de a trăi și de a muri în pĕcatele sale".

In adevĕr, fraților, cum întrebuințăm noĭ ajutórele spirituale și cu deosebire cele maĭ eficace din tóte, vroesc să dic mărturisirea și împărtășirea? Noĭ am alergat la aceste maĭ toțĭ, ca la o alinare trecĕtóre, ĭar nu ca la un remediŭ suveran; noĭ privim sântele mistere ca o piósă ceremonie, folositóre sub óre-care raporturĭ, dar nu ca amanetul uneĭ nouĭ viețe, destinat a ne renaște pentru tot-déuna. Pentru acésta ne apropiem de Sânta masă, pregătindu-ne la acésta, este adevĕrat, însĕ într'un chip superficial ce nu atinge adâncimele sufletuluĭ, și n'ar putea strebate până la rădăcina rĕuluĭ ce vețuește întru noĭ; noĭ primim trupul și sîngele luĭ Iisus Christos cu evlavie, dar fără a cugeta la efectele minunate ce trebue a produce acest aliment întru noĭ; noĭ ne retragem de la tribunalul haruluĭ cu óre-care bune cugetărĭ. însĕ fără să fi luat ferma hotărâre de a schimba cu totul viața; într'un cuvênt, noĭ ne mărturisim și ne împărtășim, pentru ertarea pĕcatelor sĕvêrșite, fără a cugeta să reformăm culpabila nóstră conduită pe viitor, pentru a obține viața vecĭnică în ceriurĭ, prin practica uneĭ viețe creștine pe pămênt. Dupĕ aceste, póte cine-va a se măguli de o vindecare complectă, când nimenĭ nu cugetă a s'o asigura?

Și, cu tóte aceste, ceĭ maĭ bunĭ dintre noĭ sunt carĭ

făptuesc ast fel; ce să dicem, vaĭ! de mulţimea penitenţilor? Eĭ renunţă pentru câte-va dile la preocupaţiunile lor zilnice, şi frequentează atuncĭ bisericile; apoĭ, vin câte-va minute date mărturisireĭ, câte-va altele împărtăşireĭ, apoĭ câte-va cugetărĭ pióse, câte-va uşóre suspinurĭ ce ies din inimă, şi sacrificiul lor către Dumnedeŭ este consumat! Pe urmă ce vedem? O reîntórcere grabnică la aceleaşĭ grijĭ, la acelaşĭ soiŭ de viaţă, la aceleaşĭ plăcerĭ, la aceleaşĭ desfatărĭ, criminale, la acelaşĭ jug al pasiunelor celor maĭ ruşinóse. Ah! spuneţĭ voĭ înşi vĕ, ce póte cine-va a'şĭ promite de la o devoţiune atât de fugitivă? Nimic, de cât un fruct tot atât de peritor ca şi ea; şi pre acela îl vom obţine în realitate; ĭată-l: „Câte-va rĕle obiceĭurĭ conţinute pentru un timp; buzele nóstre nu maĭ rostesc vorbe obscene, privirile nóstre încetează de a se aţinti asupra atracţiunilor lumeĭ, şi inima nóstră, maĭ puţin impovorată de grijĭ ardĕtóre, reîncepe a bate cu maĭ multă linişte. Insĕ curênd rĕul comprimat pentru un timp, să revarsă din noŭ cu maĭ multă furie. Şi ast fel se întêmplă cu penitenţele nedesĕvêrşite, ca şi cu bólele grave ce să trătează cu nebăgare de sémă, bóla sporeşte şi se agravează din ce în ce.

Voĭ simţiţĭ înşi-vĕ, fraţilor, că nu exagerez nicĭ de cum greşalele nóstre, şi că rĕmân credincĭos tristeĭ realităţĭ. Dar pentru ce să o descriŭ, veţĭ dice? Pentru că înaintea nóstră să deschide încă odată calea vindecărilor spirituale. De vom fi atât de nebunĭ pentru a urma vechile nóstre căĭ, am ajunge, vaĭ! la aceeaşĭ ţintă, adecă, la nimic. Incă odată, ranele conştiinţeĭ nóstre s'ar închide pentru a se redeschide şi a sîngera cu maĭ multă violenţă: am depune încă, astă dată, povóra pĕcatelor nóstre, pentru a cădea din noŭ sub greutate. Şi care ar fi resultatul final al uneĭ purtărĭ atât de tuneste? După ce am fi sleit în zadar remediile în timpul vieţeĭ nóstre întregĭ, nu ni-ar rĕmânea de cât a muri în pĕcatele nóstre. Şi sunt dintre voĭ pe carĭ ameninţă acéstă nenorocire încă departe; eĭ vor trăi îndestul de lung timp pentru a vedea maĭ multe posturĭ, şi a lucra la vindecarea sufletelor lor. Dar sunt unii *pentru carĭ judecata lor este scrisă* (Ps. 149. 8); şi *Judecătorul Suveran înaintea uşilor stă* (Ep. St. Iacov, V, 9). Vroesc a dice, fraţilor, că cu tot numĕrul mic al auditorilor meĭ, sunt uniĭ dintre eĭ, carĭ asistă pentru ultima dată la exer-

ciţiile publice ale penitenţeĭ. Şi care sunt acele victimĭ desemnate morţeĭ ? Voĭ, póte scumpul meŭ auditor, voĭ carĭ cugetaţĭ maĭ puţin la acésta ; eŭ însu mĭ póte, carele vĕ predic în acest moment acest adevĕr formidabil şi salutariŭ !...

Dacă este aşa, să ne unim toţĭ, fraţilor, în dorinţa ardetóre de mântuirea nóstră, să intrăm în câmpul de alergare cel sacru al penitenţeĭ, ca şi cum el s'ar deschide nouĕ pentru prima óră ; şi de sigur, va fi prima şi ultima óră, dacă parcurându-l, ne vom converti din tótă inima nóstră, şi vom renunţa cu deplinatate la viaţa pĕcatuluĭ ; căcĭ, orĭ-care ar fi fost penitenţele nóstre anterióre, dacă ele n'aŭ operat vindecarea sufletuluĭ, fie-care din noĭ va fi vindecat pentru *prima óră*. In fine, orĭ şi cine va recapata sănătatea, nu va maĭ avea, afară numaĭ de nu o va perde ĭarăşĭ, de cât a păstra acest bine preţios, a face să crească şi să'l întărească. Dómne şi Stĕpânul vieţeĭ nóstre, care vindecĭ tóte ranele, harul tĕŭ ni a deschis calea penitenţeĭ, cu tótă nevrednicia nóstră ! Fie ca mâna Ta cea a-tot puternică să ne ducă astă-ḑĭ departe de *Egipt*, pământ de sclăvie spirituală, şi să ne introducă în *pustiul* postuluĭ şi a reculegereĭ ! Orĭ care ar fi încercările ce ne aşteaptă în pustiŭ, noĭ punem sufletele nóstre în mânele Tale ; de ne veĭ conduce luminaţĭ de un nour saŭ de un stâlp de foc, de ne veĭ da mana saŭ ne veĭ adapa de apele Mereĭ, orĭ cum ar fi, numaĭ milostivirea Ta să ne facă a intra în acel Chanaan ceresc, locuinţa curăţieĭ şi asĕmănăreĭ cu Tine ; amin.

CUVÊNT II.

Luni în Septămâna întâea.

In timpul Ortrinei.

Presenţa vóstră în acest loc, fraţilor, anunţă piosul scop ce v'aţĭ propus de a consacra tótă sĕptămâna acésta la pregătirea ce precede opera penitenţeĭ şi a participăreĭ la sântele Mistere. Pe când rudele vóstre şi cunoştinţele vóstre sunt încă cufundate în somn, saŭ osteniţĭ sub greutatea tributuluĭ ce aŭ plătit erĭ plăcerilor trupeştĭ, voĭ,

asociați cu servitorii altarului, veniți înaintea ḑilei în acest templu, nerăbdători de a saluta primele raze ale patrudecimei. Vě felicităm de acéstă probă, de zelul vostru și de rêvna vóstră. Orĭ și cine póte (și óre sunt mulți cărora acésta să fie imposibil) bine face de a se uni cu Biserica pentru a începe exercițiile penitenței; căci funcțiunile sacre ale acestei sěptămânĭ sunt cu deosebire potrivite nevoilor celor ce fac penitență, și sunt eminamente proprii a deștepta sdrobirea inimei. Am putea deci a ne mulțumi de a vě îndemna să fiți atenți în cursul acestei sěptămânĭ, și apoi, a lăsa asupra vóstră înși-vě grija mântuireĭ vóstre. Insě, cu tótă abundența mijlócelor salutarie ce vě sunt înfățișate, noi credem, că în asemenea caz vorbele mediculuĭ n'ar putea fi nicĭ odată de prisos. De aceea permite-ți ne de a împlini datoriile nóstre, oferind dragosteĭ vóstre óre-care povețe și óre-care sfaturĭ.

Le vom expune cu simplicitate și fără artă, pentru ca natura chiar a discursurilor nóstre să fie conformă acestuĭ timp de înfrânare, ce nu comportă de loc florile eloquenței, ci mai cu sémă lacrămile și cenușa căinței. Și, maĭ întâĭ, în cursul acesteĭ sěptămânĭ, Sânta Biserică, ea însășĭ va fi care vě va oferi, fraților, ajutórele cele maĭ eficace pentru vindecarea sufletelor vóstre și pentru sanctificarea vóstră. Sirguiți-vě numaĭ de a vě folosi de aceste ajutóre; acésta este prima vóstră datorie, cea maĭ imperiósă din tóte. Insě, aproprindu-vě mijlócele salutariĭ instituite de Biserică, se nu părăsițĭ pre acele ce sunt în propria vóstră putere și tind la acelașĭ țel; ĭată a doŭa obligațiune ce vě este impusă. Acum o se examinăm cu voĭ ce trebue a face pentru a îndeplini cu fidelitate acéstă îndoită datorie, începênd totușĭ prin mijlócele ca depind de noĭ, și care, nefiind prescrise de Biserică, lasă prin acésta însușĭ câmpul liber buneĭ vóstre voințe, și reclamă prin urmare cele maĭ întinse povețe.

Care sunt deci aceste mijlóce? Pentru toți în general, și pentru fie-care din voĭ în particular, sunt: meditațiile pióse, convorbirile edificătóre, unele fapte de caritate, maĭ presus de tóte *rugăciunea;* în fine, cetirea cu luare aminte a cărților sacre și a operilor de devoțiune.

Nu vețĭ găsi rěu, fraților, ca să intrăm în óre care detaliĭ asupra fie-cărie din aceste pióse exercițiĭ; bine-voițĭ a considera, că niște asemenea sfătuirĭ vor putea a vě fi

folositóre, nu numaĭ în cursul dilelor de penitență, ci încă pentru anul întreg și pentru tótă viața vóstră. Cacĭ, dacă aspirațĭ prin penitență la mântuirea vóstra eternă, rĕmășița vieței vóstre nu trebue a maĭ fi de acum înainte de cât o carieră de înfrânare și de pregătire, pentru a sĕrbători într'o di Pascele cele vecînice în locașurile Părintelui nostru carele este în ceriurĭ.

Unul din principalele mijlóce de vindecare spirituală cari sunt în puterea nóstră, este fără contradicere meditarea uneĭ inimı umilită. Și acéstă meditare să rapórtă, fraților, la treĭ obiecte ce este esențial de a le studia într'un spirit de penitență. Primul obiect este *voĭ înșivĕ*, voĭ cari dorițĭ a vĕ mărturisi și a primi sânta comunicătură; al doilea obiect al meditărilor vóstre sunt aceste sacramente însășĭ; în fine, al treilea trebue a consista în îndreptarea și regula conduiteĭ vóstre după sânta comunicătură și pentru restul dilelor vóstre.

Și, maĭ întâĭ, fraților, grăbiți-vĕ de a întórce luarea aminte a vóstră asupra vóstră însușĭ, adunațĭ tóte cugetările vóstre și puneți-le pe conștiința vóstră, pe felul vostru de viață și pe relațiile vóstre sociale. In tot timpul este cu greŭ de a ne crea o ocupațiune care să fie maĭ salutariă; însĕ, în momentul presint, acésta devine o necesitate. Fără cunoștința de voĭ înși-vĕ, cum vĕ vețĭ înfățișa înaintea tribunaluluĭ penitențeĭ, cum vețĭ cere remediŭ unuĭ rĕŭ pe care nu'l cunóștețĭ? Acéstă cercetare de conștiință să póte îndeplini în diferite chipurĭ după persóne; în ĕ cel maĭ sigur pentru voĭ este de a începe prin a trece în revistă tótă viața vóstră, urcând cursul existențeĭ vóstre până la origina sa. Nu ar fi de prisos de a vĕ aminti, cuĭ datorițĭ viața, în ce loc sunteţĭ născuțĭ, și care este condițiunea și sfera de activitate ce vĕ sunt însemnate de Providență. Intr'aceste particularitățĭ ale vieţeĭ vóstre să manifest maĭ întâĭ scopurile Ințelepciuneĭ dumnedeeștĭ asupra nóstră; căcĭ aceste particularitățĭ nu depind nicĭ cum de noĭ, și ele trebuesc a influința asupra întregeĭ nóstre viețĭ.

După ce vețĭ fi recunoscut ast-fel voința luĭ Dumnedeŭ în ceea ce vĕ privește, vĕ vețĭ aminti minuntul când, sufletul vostru avu pentru prima óră, conștiință de sine; obiectele și persónele ce captivaŭ atuncĭ atenția vóstră, direcțiunea primilor vóstre dorințĭ, lucrurile ce vĕ dadură

plăcere saŭ vě inspirară desgust; primele vóstre raporturĭ cu ómenii, cu lumea și cu Dumnedeŭ; primele vóstre noțiunĭ ale binelui și ale rěuluĭ, precum și influința asupra vóstră a unuea și altuea. In fine, primele fructe ale acestor două principiĭ, manifestate în gusturile vóstre și faptele vóstre. Tóte aceste, Fraților, va compune tristul tabloŭ al omuluĭ primitiv întru voĭ, și pre acela, fără îndoĭală a primeĭ vóstre căderĭ. Căcĭ, de și noĭ venim în lume cu pěcatul original al luĭ Adam, cu o plecare spre rěŭ, și prin urmare degradațĭ, nu e maĭ puțin adevěrat că viața nóstră este însemnată prin óre-care epocă funestă, de la care plecând să desfășură lanțul greșalelor nóstre voluntare; epocă ce reaminteşte fie căruia din noĭ căderea primuluĭ nostru părinte.

După pruncia vóstră privițĭ tinereța vóstră, și, cu tótă ușuratatea acesteĭ vrâste, silițĭ-vě de a rechiema în memoria vóstră, cel puțin principalele trăsăturĭ ale adolescențeĭ vóstre; căcĭ cu adevěrat atuncĭ întemeem noĭ-înșine viitorul nostru, atuncĭ caracterul nostru să desemnează și resolvă maĭ dinainte chestiunea de a se ști ce vom fi noĭ pentru Dumnedeu, pentru noĭ înși ne și pentru semeniĭ noștri. Tot de odată, vețĭ revedea imaginile institutorilor voștri și a călăuḑilor voștri, cu obiectele lucrărilor vóstre și ale afecțiunilor vóstre, cu speranțele și temerile de care inima vóstră fu agitată, cu greșalele de voe saŭ fără de voe, de rěpire saŭ de indolență ce umplu de obiceiŭ tinerețea nóstră. In fine, vețĭ trece în spiritul vostru pedepsele și recompensele ce vě menținură în calea cea bună, saŭ vě opriră pe țěrmul prăpastieĭ ce nepietatea saŭ viciul sapă sub pasurile vóstre. La acéstă cercetare scrupulósă a căilor tinerețeĭ vóstre câte împrejurărĭ în viața vóstră aŭ să se vaḑă lămurit ochilor voștri! Căcĭ în adevěr, acolo se ascund causele a aceea ce suntem saŭ nu suntem în raport cu legea dumneḑeească De acolo, cugetarea vóstră se va raporta naturalmente la vrâsta matură, la vocațiunea ce vi s'a însemnat și la felul de viață ce a resultat din acésta pentru voĭ. Din acest punct de vedere, cercetațĭ cu luare aminte posițiunea vóstră în lume, și afinitatea caracteruluĭ vostru cu posițiunea și cu datoriele vóstre. Intrebați vě pentru a ști care sunt persónele ce influențeză asupra sórteĭ vóstre, și acele asupra cărora voĭ exercitațĭ influință; vedețĭ care aŭ fost causele succeselor vóstre

și neizbândelor vóstre, care aŭ fost afecțiunele vóstre și suferințele vóstre corporale; meditațĭ asupra perderilor ce ațĭ încercat, asupra raporturilor vóstre de familie, asupra amicilor voștri și asupra acelora ce vĕ voesc rĕul, dându-vĕ sémă de motivele ce'ĭ fac ast-fel în privința vóstră.

Tóte aceste lucrurĭ, fraților, trebue a le privi nu superficial și cu grabă, cum ar face niște călătorĭ sau emisarĭ în pămênt strĕin, ci așa cum să cuvine stĕpânuluĭ uneĭ case care voește a'ĭ cunóște tóte unghiurile. Și cu tóte acestea, nu v'am indicat de cât o lucrare preliminară. Dupĕ ce vețĭ fi isprăvit'o, reculegețĭ tóte facultățile vóstre, armați-vĕ de imparțialitate, și începețĭ curând opera principală, ce constă în a examina starea vóstră interióră prin raport la mântuirea vóstră. Spre acest sfârșit, trebue a se resolva, în presința luĭ Dumnedeŭ, treĭ chestiunĭ:

1) Suntem noĭ óre din numĕrul sufletelor convertite, în care opera mântuireĭ să sĕvêrsește interior, saŭ aparținem încă claseĭ acelor ómenĭ ce n'aŭ cugetat la mântuirea lor, și rĕmân cufundațĭ într'o stare de pĕcat și de nesimțire spirituală?

2) Dacă n'am avut fericirea de a trece zidul de separațiune ce se rîdică între regiunea mântuireĭ și aceea a perdereĭ, să ne întrebăm în ce constă infirmitatea nóstră, care este întru noĭ pasiunea dominantă, și care sunt lucrurile ce le serv de aliment.

3) Că dacă din contra, harul dumnedeesc a făcut a rĕsări între noĭ principiul reinoireĭ nóstre spirituale, a nóstră este datoria de a descoperi dacă înaintăm în calea haruluĭ cu óre-care perseveranță și cu óre-care succes; ĭar conștiința nóstră o neagă, să căutăm a cunóște obstacolile de ce opun la creșterea nóstră și la sanctificarea nóstră.

Aceste sunt cele treĭ chestiunĭ vitale ce trebuesc a ne ocupa, dacă voim a cunóște în fund starea nóstră interióră prin raport la mântuirea nóstră. Da, orĭ-cine le va resolva, va cuprinde îndată întregul tabloŭ al existențeĭ sale morale; ce este el în realitate pentru ceriŭ și pentru eternitate, i se va descoperi.

Pentru a ne înlesni acéstă laborióśă întórcere asupra nóstră înși ne, Dumnedeŭ, în înțelepcĭunea sa și bunătatea sa, ni-a dat maĭ multe oglindĭ, din care fie-care reproduce imaginea nóstră cu tóte defectele sale. Maĭ întâĭ este Decalogul luĭ Moĭsi, ce ne descrie obligațiunile nóstre

esențiale către Dumnedeŭ și aprópele. Asemenea este cuvêntul Mântuitoruluĭ nostru pe munte, unde sunt descrise în trăsăturĭ atât de mișcătóre tóte virtuțile adevĕratuluĭ creștin. Diferite pasage din Epistolele Sântuluĭ apostol Pavel, unde el semnalează operile trupuluĭ și acele ale spirituluĭ, servesc de o potrivă de oglindă omuluĭ interior. Nu vom indica aicĭ de cât capitulele XXII și XIII din Epistola catră Romanĭ și Epistola către Filipenĭ.

Alegețĭ dintr'aceste oglindĭ veridice; însĕ maĭ bine ar fi de a le consulta succesiv. Și bagațĭ de sémă, că dupre cum avem obiceiul de a ne oglindi sub tóte fețele pentru a ne privi maĭ bine, este esențial de a face tot ast fel înaintea oglindeĭ strĕlucitóre a legeĭ dumnedeeștĭ. Infațișați-vĕ înaintea eĭ sub tóte aspectele ființeĭ vóstre morale; oglindițĭ în ea imagina inteligențeĭ vóstre și a sufletuluĭ vostru cu dorințele sale și plecările sale, tot ce sunteţĭ în moral și în fizică, cu obiceĭurile vóstre și cu avantagele saŭ desavantagele ce posedațĭ prin raport la opera mântuireĭ vóstre. Da, fraților, vĕ trebue a studia inteligența vóstră la lumina Cuvêntuluĭ dumnedeesc, pentru a descoperi carĭ sunt convicțiunile sale, și dacă porțiunea de credință care o luminează este de ajuns la conduita viețeĭ vóstre. Vĕ trebue a presinta la acéstă oglindă voința vóstră, pentru a recunóște scopul la care ea aspiră, pentru a ști dacă ea este la cer saŭ pe pământ; dacă mobilurile ce o fac a se mișca sunt curate și demne de un creștin; dacă principiile ce urmațĭ sunt împrumutate din Evangelie și din conștiință saŭ din prejudițiile lumeĭ și din sugestiunile mândrieĭ. In fine, vĕ trebue a sonda propria vóstră inimă înaintea oglindeĭ a Cuvêntuluĭ dumnedeesc; pentru a vedea ce o face a trăi și a bate, ce o întristează saŭ îĭ dă bucurie. Sunt progresele ce facețĭ în bine saŭ reușita întreprinderilor vóstre pământeștĭ?

Este încă folositor de a ne studia noĭ înși-ne, comparându ne cu modelurile descrise în Cuvêntul luĭ Dumnedeŭ, de exemplu, este folositor de a ne da sémă de raporturile nóstre de familie, de societate și de religiune; este folositor de a compara opiniunile nóstre și regulile nóstre de conduită cu cugetările și conduita drepților saŭ a ó...enilor pĕcătoșĭ, ast fel cum ni'ĭ descrie Scriptura, maĭ cu sémă ale acelor ce aŭ fost în aceeașĭ condițiune ca noĭ. Ca motiv de încurageare la acéstă sântă studiere de noĭ înșine, nu

pregetăm de a v'o asigura, fraţilor, de veţî persista la a-céstă cu tóte obstacolele ce vě va opune neexperienţa vóstră, veţî atinge, nu vě îndoiţî despre acésta, scopul silinţilor vóstre şi veţî putea a vě spune vouě înşi-vě ceea ce vě lipseşte şi ceea ce vě rěmâne a câştiga. In adevěr, la lumina harului luĭ Dumnedeu, cătră carea trebue necontenit a înalţa spiritul vostru şi inima vóstră, veţî descoperi curând dacă temelia virtuţeĭ vóstre este pusă întru voĭ. Ea este pusă, dacă, cu tóte de iaţiunele accidentale şi involuntare, voĭ aveţĭ tot-déuna pentru scopul acţiunilor vóstre, pentru regula conduiteĭ vóstre, pentru motiv de încurageare, cugetarea de Dumnedeu şi de mântuirea vóstră eternă. Ea este pusă, dic, acéstă temelie, dacă voĭ vě consideraţĭ ca nişte miserabilĭ pěcătoşĭ, dacă aveţĭ credinţă în Fiul luĭ Dumnedeŭ, în virtutea Sacrificiuluĭ seŭ pe Cruce oferit pentru noĭ toţĭ, dacă lucraţĭ a vě conforma, pre cât să póte la doctrina sa, şi a ve sacrifica prin harul Sântuluĭ seŭ Duh. Iar dacă, din contra, amorul propriŭ rěmâne principiul şi mobilul cugetărilor vóstre, a simţimintelor vóstre şi a acţiunilor vóstre, dacă continuaţĭ de a asculta de o pasiune dominantă ; atuncĭ, fraţilor, câteva florĭ de virtuţĭ lumeştĭ, crescênd printre măricinil şi spiniĭ cărărilor vóstre, nu sunt de ajuns pentru a vě încredinţa despre conversiunea vóstră : Calea în care aţĭ intrat nu este calea adevěratuluĭ creştin.

Nu este lesne de a descoperi care este pasiunea ce ne domină şi ce'ĭ serveşte de aliment, în cât timp avem nenorocirea de a ne afla în rândurile pěcătoşilor ne convertiţĭ. In adevěr, rădăcinele viciuluĭ nostru dominant se ascund în adâncimele temperamentuluĭ nostru, a educaţieĭ nóstre şi a raporturilor nóstre exteriore. Totuşĭ, vlăstările numeróse ce ĭes din ele acopěr în depărtare tot domeniul existenţeĭ nóstre ; florile deschise pe acéstă ramură exalează în depărtare mirosul lor ; şi fructele ce ea pórtă. sunt risipite icĭ colea pe drumul nostru. In asemenea cas, nu e pană şi opiniunea superficială a semenilor noştri relativ la rěul moral de care suntem atinşĭ, care să nu fie propriŭ a ne lumina. Căcĭ ómeni , adese-orĭ puţin capabilĭ de a aprecia bunele nóstre calităţĭ, ghicesc tot-déuna destul de drept defectele nóstre cele maĭ pronunţate. Este încă un semn sigur pentru a recunóşte care este viciul căruĭa noĭ suntem sclavĭ : este acela ce ne face maĭ mult rěŭ de în-

dată ce ne atinge la el, este acela ce ne costă maĭ mult de a abandona; noĭ încercăm durere la singură cugetarea de a renunța la el pentru tot-déuna.

Cât pentru a ști dacă înaintăm în calea pietățeĭ, după ce am intrat în ea, orĭ și cine va avea nevoe a se asigura despre acésta, va trebui a se examina asupra punctelor următóre:

Rĕul ce este în el slăbește óre într'un chip simțitor?

Căderile la care el este supus, sunt ele maĭ rare orĭ de cât în trecut, și care sunt ocasiunile?

Simte el maĭ puțină resistență în exercițiul datoriilor, care maĭ înainte, i se păreaŭ atât de penibile?

Simte el a se fortifica în sufletul seŭ umilitatea creștină și credința in Iisus Christos?

Dacă conștiința celuĭ ce se examinează ast-fel, respunde prin o negativă la una singură din aceste cestiunĭ, atuncĭ nu e de pregetat; trebue ca pĕcătosul să aĭbă îndată recurs la o penitență complectă, maĭ înainte de a se stinge în inima sa focul ceresc. Și dacă conștiința nóstră ne dă o mărturisire favorabilă, să ne păzim de prea multă siguritate; să vedem dacă părăsirea unuĭ defect nu ne aruncă în extremul opus; de exemplu, dacă din indiferențĭ ce eram în materie religiósă, nu cum-va devenim visionarĭ și jucăriile unuĭ zel neconsiderat. Prin ajutorul acestor simțiminte și acestor reflexiunĭ, vĕ vețĭ grăbi, fraților, de a vĕ folosi de aceste ḑile de reculegere, pentru a cerca în fond starea sufletelor vóstre. Da, fie-care să se ocupe de sine însușĭ; căcĭ, dacă acum am negligea îngrijirea de a ne examina pre noĭ înșine, când am face-o?

Ce folos, sĕrmanule muritor, că tu să fiĭ cunoscĕtor de știința natureĭ omeneștĭ; e vorba, în acest moment, nu de o analisă savantă, ci de o examinare a conștiințeĭ făcută creștinește. Vaĭ! câțĭ cugetătorĭ nu sunt, carĭ după ce aŭ scris cugetărĭ asupra sufletuluĭ n'aŭ cercetat totușĭ nicĭ odată cugetarea lor prin raport la propria lor mântuire.

In fine, nimenĭ să nu se scuze asupra puțineĭ sale aptitudinĭ la reflecsiune. Cum! voĭ științĭ a numĕra baniĭ voștri până la cifrele cele maĭ urcate, și n'ațĭ putea trece în revistă datoriile vóstre, a numera pĕcatele vóstre și a mĕsura imperfecțiunele vóstre! Când un membru al corpuluĭ vostru simte durere, voĭ o simțițĭ îndată; și bóla mortală a sufletuluĭ vostru să nu simțițĭ! Fără îndoială, să póte

ca, din lipsa de obiceĭuință, să vĕ fie greŭ de a fixa lung timp asupră-vĕ o privire scrutătóre. Dacă este aşa, priviţi-vĕ maĭ adese orĭ şi vĕ veţĭ obicinui puţin câte puţin a vĕ afla în presenţa vóstră înşi-vĕ, inaintea oglindeĭ Cuvêntuluĭ luĭ Dumnedeŭ şi a conştiinţeĭ. Pentru a reuşi la acésta, lăsaţĭ la o parte pentru un timp orĭ ce afacere, depărtaţi-vĕ de mulţime şi de sgomot, întrebuinţaţĭ maĭ cu sémă tăcerea nopţilor la aceste meditaţiĭ salutariĭ. Ast-fel făcea profet Împĕratul în timpul vechilor dile. Insĕ dacă din contra, v'ar fi imposibil de a reintra acum în voĭ înşi-vĕ, şi de a vĕ cerca înaintea luĭ Dumnedeŭ, ar fi maĭ bine atuncĭ de a amâna devoţiunele vóstre la o altă sĕptămână, căcĭ, ascultaţĭ ce vĕ declară, nu un predicator vulgar, ci un apostol al luĭ Iisus Christos: *Să se ispitésca omul pre sine, şi aşa din pâĭne să manânce, şi din pahar să bea; că cel ce mănâncă şi bea cu nevrednicie judecată lui-şĭ mănâncă şi bea, nesocotind trupul Domnuluĭ* (I. Corint. XI, 28, 29).

CUVENT III.

Lunĭ întâea Septămână.

La Ortrină

Să se ispitească omul pre sine, şi aşa din pâĭne să mănânce, şi din pahar să bea; că cel ce mănâncă şi bea cu nevrednicie judecată lui-şĭ mănâncă şi bea, ne socotind trupul Domnuluĭ (I. Corint. XI, 28, 29). Ceĭ ce trebuesc a se înfăţişa înaintea unuĭ tribunal pentru a respunde la acusaţiunĭ de la care atârnă fericirea vieţeĭ lor; înainte de a se presinta aŭ grija de a se informa maĭ dinainte de caracterul judecătorilor lor, de legile ce'ĭ condamnă şi de acele ce'ĭ a hit, în fine de tóte mijlócele la care le este permis de a recurge. De asemenea cel ce ar fi învitat a se duce în o locuinţă regală, şi a şedea la masa unuĭ puternic monarh pe care ar trebui să'l privească de aprópe; aceea, dicem, nu ar negligea de a culege informaţiunĭ asupra persóneĭ Suveranuluĭ, şi s'ar bucura în amănuntele cele maĭ minuţióse asupra banchetuluĭ ce se pregăteşte. Decĭ, ast-fel

este situațiunea nóstră, fraților, saŭ ca să dic mai bine, fericirea nóstră; căcĭ ast-fel desemnez eŭ punerea nóstră în judecată, fiind-că resultatul favorabil al procesuluĭ o să atârne de noĭ.

Cum să nu cugetăm maĭ dinainte la ceea ce ne aștéptă? Afară de îndemnarea formală a mareluĭ Apostol ce v'am amintit, interesul mântuireĭ sufletelor vóstre ar fi de ajuns pentru a vě face să treceți de la meditațiile asupra vóstră înși-vě, despre care ni-am întreținut la contemplarea nu maĭ puțin importantă a Sacramentuluĭ penitențeĭ și a comunicăreĭ, la care dorițĭ a participa.

In acésta, fie care din voĭ póte urma o cale particulară; fie-care e liber de a medita asupra sântelor Mistere dupre impulsiunea proprieĭ sale inimĭ, póte chiar dupre inspirațiunile imediate ale haruluĭ dumnedeesc și acele ale îngeruluĭ sĕŭ păzitor. Totușĭ, credem de datoria nóstră a vě da óre-cari sfaturĭ pentru conduita vóstră spirituală, pentru ca acel ce ar putea să aibă nevoe de ele, să nu fie silit a se deda la îndepărtate și penibile cercetărĭ.

Dorițĭ voĭ conform îndemnăreĭ sântuluĭ apostol, a medita asupra Sacramentuluĭ penitențeĭ și mărturisireĭ? Pentru acésta puneți atențiunea vóstră asupra celor ce urméză: 1) De către cine aŭ fost instituit acest sacrament și spre ce sfârșit? 2) In ce consistă eficacitatea sa, și care'ĭ sunt fructele? 3) Ce să cere de la penitent pentru ca harul sacramentuluĭ să se manifeste întru el?

Pentru a respunde la aceste cestiunĭ solemne, nu e necesar de a ne deda la adâncĭ cercetărĭ, nicĭ de a avea recurs la savante combinațiĭ; reservați-le pentru un alt timp; căcĭ, în acéstă óră, subtilitățile științeĭ n'ar face de cât a îngheța inimile vóstre. Vě va fi de ajuns de a crede cu simplicitate de inimă, că tribunalul penitențiĭ a fost în adevĕr stabilit de Acela carele, singur are puterea de a erta pĕcatele, de a lega și a deslega conștiințele; că preotul nu este aci de cât umilitul servitor al aceșteĭ opere de misericordie, și nu face de cât a îndeplini ceea ce i s'a porocit de Stĕpânul Suveran, fără a adaoga nimică la eficacitatea Sacramentuluĭ prin meritele sale personale, fără a scădea din ea nimică prin nevrednicia sa; că esența a tótă penitența creștină nu e renunțarea superficială a unora defecte cărora să substitue óre-cari virtuțĭ, ci numaĭ convertirea spirituluĭ și a inimeĭ nóstre, operată în chip mis-

terios prin harul dumnedeesc, şi reînoirea prin ea a întregeĭ nóstre vieţĭ. In fine, că virtutea eficace a mărturisireĭ depinde de credinţa nóstră în meritele luĭ Iisus Christos, carele, prin mórtea sa, a satisfăcut pentru păcatele nóstre dreptatea luĭ Dumnedeŭ. Pe lângă acésta, este necesar de a aduce la acest act căinţa inimeĭ; ne trebueşte a primi din tot sufletul nostru condiţiunea principală de care este legată ertarea nóstră; angagiamentul de a duce de aci înainte, cu ajutorul haruluĭ, o viaţă curată şi piósă, conformă vocaţiuneĭ fie-căruĭ discipol al luĭ Iisus Christos.

Când aceste aspecte diverse ale sacramentuluĭ penitenţeĭ se vor fi presintat sufletuluĭ vostru, până la punctul de a exista întru el dorinţa imperiósă de a se bucura de binefacerea sântelor Mistere şi de a le aplica la mântuirea vóstră; atuncĭ, fraţilor, veţĭ fi îndeplinit lucrarea vóstră. Dacă însĕ vi s'ar părea greŭ de a resolva prin voĭ înşi vĕ cestiunele puse maĭ sus, nu vĕ ruşinaţĭ de a avea recurs la experienţa altuea, cerênd poveţuirele părinteluĭ vostru duhovnic. Pe lângă acestea, o să audiţĭ din înălţimea acestuĭ amvon, în cursul sĕptămâneĭ, tóte învĕţămintele propriĭ a dirige şi a complecta meditaţiile vóstre.

Insĕ este un lucru pe care nimenĭ nu'l póte face pentru pĕcătosul ce se pocăeşte, cu tótă dorinţa cea maĭ vie de a'ĭ face acest serviciŭ. Iată l: Pregătindu-ne a mărturisi pĕcatele néstre, ne trebue înainte de tóte a evoca amintirea mărturisireĭ nóstre precedente şi de tot ce a urmat'o. Indeplinit am óre penitenţa ce ne fu impusă? Păzitu-ne-am óre de pĕcatele nóstre de obiceiŭ? Saŭ le am sĕvêrşit din noŭ, şi care a fost causa recăderilor nóstre? Apoĭ ne trebue a cugeta la ceea ce vom spune duhovniculuĭ nostru, la mijlócele de a'l iniţia pe deplin la situaţiunea sufletuluĭ nostru, la sfaturile ce datorim a'ĭ cere, şi la exerciţiile de care avem nevoe pentru îndreptarea nóstră interióră. Vedeţĭ, fraţilor, că nimenĭ nu póte îndeplini acéstă lucrare pentru voĭ, şi că nu e om care să nu pótă a se achita de acésta prin sine însuşĭ. Grăbiţi-vĕ de a vĕ pregăti ast fel, pentru ca părintele vostru spiritual să pótă ceti grabnic în conştiinţa vóstră, şi să aplice maĭ cu siguranţă remediul la rĕŭ, pentru a preveni ast-fel o turburare şi o confusie de ideĭ în momentul mărturisireĭ, care vĕ v'ar causa maĭ pre urmă regrete amare. Cât pentru Sacramentul dumne-

deeştei comunicăturî, de ar fi vorba de a'l studia în adâncimile sale, ne-ar trebui a medita vecînic; căcî acest Mister formidabil este culmea a a-tot-puterniciei, a înţelepciunei şi a iubirei luî Dumneḑeŭ pentru noî. Va fi de ajuns reculegereî acesteî sĕptămânî, de a privi cu evlavie cine este acela ce ne dă alimentul ceresc, ce ne dă el prin acest aliment, şi cuî este acordată acéstă participare.

Nu în zadar că însuşî Domnul, instituind sânta Cină, ḑice apostolilor sĕî: *Facețî acésta întru pomenirea mea.* De aceea maî 'nainte de a ne apropia de potirul alianţeî, ne trebue numaî de cât a îndeplini voinţa sa. Insĕ, cum să o îndeplinesc? Să ne amintim, maî întâî că Fiul luî Dumneḑeŭ, imediat după căderea nóstră în paradisul pămêntesc, s'a constituit mijlocitorul nostru, însărcinându-se cu rescumpărarea pĕcatelor nóstre, şi ḑise părinteluî seŭ: *Iată viu, ca să fac, Dumneḑeule, voea ta* (Ep. Ebr. X, 7). Voesc a suferi şi a primi mórtea pentru neamul omenesc! Să ne amintim că în adevĕr în timp de secolî, Cuvêntul luî Dumneḑeŭ n'a încetat, ca să ḑic aşa, de a se pogorâ şi de a se apropia de noî prin ministerul făgăduinţilor şi al prorociilor; că la finitul ḑilelor el a venit şi s'a întrupat în sinul Fecióreî Marieî, carea l'a zĕmislit prin lucrarea Sântuluî Duh. Să ne amintim, că la naşterea sa el fu celebrat de îngerî, slăvit de păstorî, adorat de magî, pe când Irod, umplêndu-se de mânie, îl silea de a fugi în Egipet; că Domnul fu tăiat împrejur a opta ḑi. adus în templu şi purtat în braţele luî Simeon. Să ne amintim, fraţilor, că Iisus vieţui treî-ḑecî de anî la Nazaret în sărăcie şi în lucru, că după ce a fost botezat de St. Ioan, el începu predicarea sa şi propovedui timp de treî anî poporuluî ce'l încunjura, vindecând bolnaviî, înviind morţiî şi neavênd el însuşî loc unde să-şî plece capul. In fine, şi maî presus de tóte, să ne amintim ultimile ḑile ale vieţeî sale, învierea luî Lazăr, intrarea Mântuitoruluî în Ierusalim, ultimul seŭ ospăţ şi ultimile sale discursurî în mijlocul discipolilor sĕî, acolo unde el institui Sacramentul comunicăreî, şi îndată după aceea, sudórea de sânge ce inundă fruntea sa, rugăciunele sale în Gethsimani,, apoî batjocura şi ocările ce'l împovorară la tribunalul Sinedriuluî înaintea luî Irod şi Pilat. In fine crucificarea sa, mórtea sa pe Cruce şi gloriósa sa înviere. Trecênd astfel cu inima tótă viaţa pămênteascâ a Mântuitoruluî óme-

nilor, până la înălțarea sa la cer pe muntele Olivilor, să meditâm, fraților, asupra a tot ce a făcut el pentru noĭ. Și cu tóte aceste nu'ĭ fu de ajuns de a consuma acest lung sacrificiŭ. Iisus Christos a voit încă a ne nutri până la sfârșitul secolilor cu trupul seŭ și cu sîngele seŭ!

Trecețĭ de la acéstă meditație la contemplarea aceea ce el ne dă în potirul alianțeĭ, de unde avețĭ a scóte viața vecĭnică. Remarcațĭ maĭ întâĭ extrema simplicitate exterióră a acestuĭ dar și imensa sa eficacitate. Cu ce scop ne sunt date trupul și sîngele Domnuluĭ? Pentru ertarea pĕcatelor și pentru viața vecĭnică; adică pentru a ne uni intim cu Iisus Christos, și prin acéstă unire a ne curăți, a ne sanctifica, a ne face nemuritorĭ și a ne înalța maĭ presus de tóte creaturile. La fie-care privire aruncată asupra potiruluĭ alianțeĭ, se vor naște în noĭ cugetărĭ sânte și emoțiunĭ pióse, și fie-care din ele va respândi pe rând pe rând în sufletele nóstre lumina, căința, tăria și mângâerea.

Pătrunșĭ de mărimea subiectuluĭ, vețĭ arunca fără voe privirile vóstre asupră-vĕ pentru a vĕ întreba cine sunteți voĭ toțĭ carĭ aspirațĭ a vĕ uni cu Domnul. Aŭ nu ațĭ fi voĭ din aceĭ ómenĭ lumeștĭ, carĭ vroesc a lua parte la solemnitățile Bisericeĭ, numaĭ și numaĭ pentru a evita în lume imputarea de nereligiune? Aŭ nu ațĭ fi voĭ, fraților, din aceĭ fariseĭ atât de mândri de conduita lor neblamabilă, că'șĭ închipuesc a onora casa luĭ Dumnedeŭ intrând acolo amestecațĭ pĕcătoșilor vulgarĭ? In fine, nu cum-va aparținețĭ voĭ claseĭ acelor creștinĭ, *schiopătând cu amêndouĕ genunchele*, carĭ se măgulesc de a concilia ceea ce este necompatibil dupe mărturisirea Evangelieĭ și a evidențeĭ lucrurilor; voiŭ a dice credința luĭ Dumnedeŭ și lumeĭ, conștiințeĭ și pasiunilor?

Se conchidem: Este esențial de a ne asigura, dacă simțim în adevĕr nevoea de a ne uni cu Iisus Christos, dacă flămândim de alimentul dumnedeesc, dacă însetoșăm de sîngele seŭ prețios. Dacă este adevĕrat că dorim cu ardóre de a conserva aceste darurĭ neprețuite în sanctuarul uneĭ conștiințe curate și a uneĭ viețe fără pată. In fine, dacă suntem în adevĕr hotărâțĭ de a renunța la tóte necurățiile ce ne depărtează de Dumnedeŭ, a renunța la ele nu pentru o di, nu pentru o sĕptămână, ci pentru tot-déuna și fără întórcere.

O ultimă considerațiune care nu e nicĭ cum de prisos,

este de a premedita maĭ dinainte la *locul*, *timpul* şi *modul* înfăţişăreĭ nóstre la tribunalul penitenţeĭ şi la altar. Căcĭ incidente neprevĕdute pot influinţa în mod puternic în asemenea cas asupra disposiţiunilor nóstre; un lucru de nimic în aparenţă ar fi de ajuns pentru a ne turbura sufletul, pentru a agita inima nóstra, a rumpe firul cugetărilor nóstre şi pentru a stinge emoţiunile nóstre. Şi, ce este maĭ decisiv în timpul acestor ore solemne? Marturisiţi-o, fraţilor, nişte asemenea detaliĭ preocup adese orĭ pre cele maĭ grave personage, când se pregătesc a primi pre un puternic monarh. Şi noĭ, să nu facem pentru Impĕratul ceriurilor ceea ce se face cu atâta solicitudine pentru puterniciĭ pământuluĭ! Să ferească Dumnedeŭ! Amin.

CUVÊNT IV.

Lunĭ întâea sĕptămână a postuluĭ mare.

La Ortrină.

Fraţilor, povĕţuirele ce vĕ adresăm, aŭ nu se r petă ele prea adese-orĭ, de la începutul carierei vóstre? Insĕ, trebue a slei subiectul ce tratăm, ca nu cum-va memoria vóstră să nu pótă ţinea minte învĕţămintele date în lungĭ intervale, ceea ce totuşĭ ni-ar fi maĭ lesne. O să examinăm decĭ fără întârdiere al treilea punct ce trebue să meditaţĭ dilele aceste cu tótă aplicaţiunea posibilă. E vorba aci de cugetărĭ, de simţiminte, de fapte ce trebuesc a decurge din penitenţa vóstră într'un chip durabil. Da, fraţilor, dacă sunteţĭ dispuşĭ a face penitenţă, nu pentru un timp, ci pentru tótă viaţa vóstră; dacă doriţĭ a obţine reconciliarea perfectă a sufletelor vóstre cu Creatorul vostru şi Stĕpânul vostru, o mare schimbare trebue să se opereze în voĭ la eşirea de la piósele vóstre exerciţiĭ, schimbare maĭ mare de cât aceea ce semnalează o nouĕ vocaţiune şi o nouĕ ocupaţiune; schimbare, dicem, care n'ar putea fi de cât epoca cea maĭ decisivă a vieţeĭ vóstre. In adevĕr, ce sunt tóte funcţiunile nóstre şi demnitaţile nóstre pământeştĭ comparate cu aceea de fiĭ aĭ luĭ Dumnedeŭ şi de împreună moştenitorĭ aĭ luĭ Iisus Christos? Ce însemnează evenimen-

tele cele maĭ importante ale vieţeĭ nóstre, în virtutea cărora pĕcătosul, odinióră încă victimă puterniciilor Iaduluĭ, se transformă în locuitor familiar al locuinţeĭ Părintelui ceresc? De aceea Sânta Scriptură, care nu exagerează nimica în obiecte şi ideĭ, califică totuşĭ adevĕrata penitenţă de *nouă creaţiune*.

Şi, póte cine va deveni o creatură nouă, fără a adopta un noŭ mod de a cugeta, de a simţi şi de a făptui? Aŭ dóră póte cine-va câştiga acest bine preţios fără a cugeta la el profund, fără a lua hotărîrea nestrămutată de a vieţui şi de a se conduce de aci înainte după Dumnedeŭ? Fără acéstă hotărîre prealabilă, efectele salutariĭ ale participăreĭ nóstre la Sacramente sunt oprite în cursul lor; şi tóte piósele făgăduinţe ce noĭ facem luĭ Dumnedeŭ şi nouĕ înşine, se risipesc îndată ce am eşit din templul luĭ Dumnedeŭ. Ne luând nicĭ o mĕsură pentru a ne preserva de contagiune, ne fiind nimica făcut din partea nóstră, pentru a întreţine bunele nóstre disposiţiĭ şi de a îndeplini făgăduinţele nóstre, tot ce a conceput sufletul nostru de bun şi de salutariŭ, rĕmâne ca lovit de sterilitate; aluatul cel vechiŭ se introduce în inimile nóstre la prima tentaţiune, şi adesea orĭ întórcerea rĕuluĭ este încă maĭ violentă. După ce aţĭ încercat în maĭ multe rândurĭ primejdia ce v'am semnalat, vĕ veţĭ grăbi, fraţilor, de a chĭema în ajutorul vostru tóte mijlócele uneĭ veghérĭ piόse, pentru a nu perde încă odată harul ertăreĭ. Şi pentru a să încuraja la lucrare, vĕ declarăm, că mijlócele de a ne preserva de acéstă nenorocire sunt numeróse; că Biserica ce ne renaşte prin sacramente, vine în sprijinul buneĭ nóstre voinţe; în fine, că viaţa nóstră, după decretele dumnedeeşteĭ providenţe, de şi fecundă în scandale şi în tentaţiunĭ, ne dă, totuşĭ, la fie care pas mijlóce de mântuire; însĕ pentru a profita de ele trebue a ne cunóşte bine pre noĭ înşine şi a aspira cu ardóre la vindecarea nóstră.

Când medităm asupra conduiteĭ nóstre pe viitor, este nevoe de a aţinti luarea aminte a nóstră asupra a treĭ obiecte principale: 1) Ce trebue noĭ să părăsim în modul nostru de a cugeta, de a ne ocupa şi de a făptui. 2) Ce trebue a ne apropia pentru a afirma convertirea nóstră. 3) In fine, ce trebue modificat maĭ mult saŭ maĭ puţin în existenţa nóstră.

Şi maĭ întâĭ, să vedem la ce trebue să renunţăm. De

exemplu, la frequentarea teatrelor, la cetirea cărţilor primejdióse, saŭ la prea multa mâncare, care, când ea n'ar altera castitatea, altereazâ totuşĭ curăţenia inimeĭ.

La ce se renunţăm încă? De exemplu la societatea obicĭnuită a uneĭ persóne necredinciósă saŭ de rele moravurĭ, ale căriĭ opiniunĭ şi vorbe sunt ca un fum gros, care fără a produce flacără, înegreşte păreţiĭ locuinţeĭ nóstre şi ne atacă vederea. La ce să renunţăm, dicem? Incă la acel spirit de nemulţemire şi de asprime, carele, chĭar când nu isbucneşte cu violenţă, face totuşĭ a suferi persónele ce ne încunjóră întristând simţibilitatea lor.

Să trecem la cercetarea regulilor de conduită de urmat pentru viitor. Acel care a negligeat rugăcĭunea casnică şi publică, trebue a chibzui de acum înainte la mijlócele de a repara timpul perdut, consacrând ore fixe rugăcĭuneĭ şi medităreĭ Sântelor Scripturĭ, şi impunêndu şĭ obligaţiunea de a frecventa casa Domnuluĭ, la óre-cari dile însemnate. Acel care până acum s'a îngrijat puţin de starea morală a ómenilor caseĭ sale, este dator de a combina mĕsurile cele maĭ propriĭ a le inspira gustul exerciţiilor devoţiuneĭ.

Ne trebue încă a cugeta la ceea ce este de nevoe în felul nostru de viaţă, orĭ că e vorba de o reformă esenţială, precum o schimbare de posiţiune, saŭ că vi se pare necesar de a schimba tăĭetura şi culórea haĭnelor vóstre. Pentru că în opera mântuireĭ, cum în multe alte afacerĭ, cele maĭ micĭ lucrurĭ pot avea importanţă, şi adese-orĭ micile detaliĭ produc marĭ resultate. Ocupându-vĕ ast-fel de tóte aceste particularităţĭ, aveţĭ maĭ cu sémă în vedere, fraţilor, şi sirguiţi-vĕ de a opune puternice barierĭ întórcereĭ viciilor şi pasiunilor ce aţĭ servit; lucraţĭ a desvelta în voĭ înşivĕ semințele vieţeĭ haruluĭ, pentru ca credinţa, dragostea şi nădejdea, aceste virtuţĭ creştine, se prindă rădăcină în sufletele vóstre, şi se vĕ facă a parveni la unirea intimă cu Mântuitorul şi Stĕpânul vostru.

Dupĕ ce aţĭ combinat ast-fel un plan de conduită, nimic nu este maĭ bine de cât de a'l supune judecăţeĭ óre-căreĭ persóne experimentată şi pióśă, şi cu preferinţă părinteluĭ vostru spiritual. Cine e capabil de a espune cugetările sale prin scris, va face bine de a fixa hotărârile sale pe hârtie, de a le reciti adese-orĭ pentru a conforma conduita sa dilnică. De asemenea póte fi folositor aceluĭ ce ş'a prescris regulĭ de conduită, de a pecetlui bunele sale hotărârĭ

prin o făgăduință solemnă. Căci David nu ne era inferior; și cu tóte acestea el se lega prin jurămênt, a urma legea dumnedeeascǎ. *Juratu-m'am*, dice el în Psalmiĭ sěĭ, *ca voiŭ păzi legea ta!*

Dacă, fraților, vě vețĭ pune de timpuriŭ în měsură de a conserva cu religiositate fructele penitențeĭ vóstre, fițĭ asigurațĭ, că harul ertăreĭ ce ațĭ primit de atâtea orĭ în zadar, nu va maĭ fi steril pe viitor, nu vețĭ maĭ recădea în greșalele vóstre precedente, și vețĭ înainta în calea salutară a credințeĭ, a umilireĭ și a dragosteĭ ce vě va deschide Biserica prin virtutea Sântelor Sacramente, amin.

CUVENT V.

Lunĭ întâea sěptămână a postuluĭ mare.

In timpul orelor.

Animați de dorința de a vě vedea înaintând în cariera penitențeĭ, v'am îndemnat, fraților, a renunța în timpul acesteĭ sěptămânĭ, la tóte afacerile acesteĭ lumĭ, pentru a reculege maĭ bine cugetările vóstre și simțimintele vóstre în limitele *singuruluĭ lucru necesar*. Și, cu tóte acestea, iată că suntem obligațĭ de a vě invita la óre-care lucrărĭ ce timpul present pretinde. Insě ce dic, a vě invita, am vroi a vě sili la acésta sub pedeapsă, în cas de neascultare, de a perde tot fructul pióselor vóstre exercițiĭ și a ostenelelor vóstre. Acésta vom face-o nu arbitrariceşte, nicĭ pe credința propriilor vóstre teoriĭ, ci după voința expresă a Aceluĭ ce ține în mânele sale tótă ființa nóstră și suflarea ce ne însuflețește. Plecațĭ decĭ urechia la glasul seŭ, când suntețĭ în rugăciunĭ; dacă avețĭ în inimă ceva contra frateluĭ vostru, ertațĭ ca și Părintele vostru carele este în Ceriŭ, să erte greșalele vóstre. Că de nu le vețĭ erta nicĭ Părintele vostru nu vě va erta pěcatele vóstre (Marcu. II, 25—26).

Decĭ, fiind-că Judecătorul suprem a rostit acéstă hotărâre pentru toțĭ timpiĭ, cu atât maĭ vârtos va pretinde el supunerea nóstră în momentul când ne vom înfățișa înaintea luĭ, gârbovițĭ sub povara viețeĭ nóstre întregĭ. In acelașĭ sens Evangelia dice aiurea: *De'țĭ veĭ aduce darul*

tĕŭ la Altar, și acolo îțĭ veĭ aduce aminte, că fratele tĕŭ are ceva asupra ta, lasă acolo darul tĕŭ înaintea Altaruluĭ, și mergĭ maĭ întâĭ de te împacă cu fratele, și atuncĭ viind adu darul tĕŭ (Math. V, 23—24), Impĕratul Cerurilor nu voește a primi, de la noĭ nicĭ o ofrandă, fără împăcarea nóstră prealabilă cu aprópele ; și el ar împărți darurile sale... un dar ast-fel ca trupul și sângele Fiuluĭ seŭ unic, dacă noĭ am îndrăzni a ne apropia pentru a'l primi înainte de a ne fi desbrăcat de tótă dușmănia contra fraților noștri?

După acésta, ar fi de prisos de a întreba care este lucrarea ce sunteţĭ datorĭ a îndeplini în cursul acestor ḑile. Orĭ-cine aspiră la ertarea pĕcatelor sale și să teme de a primi trupul și sângele Domnuluĭ, pentru propria sa condamnare, trebue a examina cu bagare de sémă starea sufletuluĭ seŭ, pentru a se asigura dacă el nu ascunde vre-o dușmănie contra cuĭva, și cel ce are acéstă nenorocire, trebue să se grăbească de a erta ofensatoruluĭ din tot sufletul sĕŭ, așa în cât se nu maĭ păstreḑe nicĭ o amintire de ofensă. Trebue în acelașĭ timp să lucreḑe spre a dispune pre inimicul seŭ la reciprocitatea ertăreĭ, pentru ca inimicul să devie ĭarășĭ fratele nostru.

Insĕ, vețĭ ḑice, acéstă îndoită sarcină este penibilă ! Ce e de făcut, dacă ast-fel e voința Judecătoruluĭ suprem înaintea căruea trebue se vĕ înfățișațĭ, pentru a primi de la el ertarea pĕcatelor vóstre ? Noĭ nu putem schimba o iotă din acest comandament. Și apoĭ, dificuitatea nu e atât de mare precum ne-o închipuim. Dacă Suveranul care vĕ guvernează v'ar impune aceeașĭ datorie, aŭ nu v'ațĭ grăbi de a erta cea maĭ crudă injurie în respect pentru cuvêntul seŭ, și n'ațĭ face chĭar demersurile împăcăciuneĭ ? Ce ar fi óre, dacă fiind supușĭ la o pedeapsă prin greșala vóstră, vi s'ar oferi mijlocul de a căpata grația vóstră, ertând inimiculuĭ vostru. Socotesc că atuncĭ nicĭ unul din noĭ n'ar pregeta a'l îmbrățișa ca pre un frate, ca pre un liberator, și pentru prețul împăcăreĭ nóstre cu Impĕratul Cerurilor, ni s'ar părea prea penibil de a erta unuĭ inimic ? Și, pentru a ne sustrage de la o pedépsă vecĭnică, n'am vroi óre a rosti un cuvênt de bună-voință ? N'ar fi óre acésta o probă de puținul cas ce noĭ facem de cuvêntul Impĕratuluĭ împĕraților, de drépta sa mânie și de indiferința

nóstră pentru acest trup și acest sînge prețios ce suntem chĭemațĭ a gusta?

Insĕ, vețĭ ḑice, pentru ce să merg înaintea inimiculuĭ nostru și să mĕ întrețin cu el? E de ajuns de a'l erta pe deplin. Pentru ce? ḑicețĭ. Inse ațĭ auḑit pentru ce, pentru că, așa voește Domnul, și el știe maĭ bine de cât noĭ ce trebue să facem. E de ajuns, ḑicețĭ de a erta unuĭ inimic fără a'l vedea. Nu, acéstă împăcăcĭune este ne suficientă, cacĭ ea nu vindecă de cât pre unul saŭ doĭ din voĭ. Și, supremul Medic al sufletelor vroește vindecarea ofensatoruluĭ ca și aceea a ofensatuluĭ, pentru că sunteţĭ și unul și altul membriĭ trupuluĭ seŭ mistic. Dacă Domnul n'ar insista în momentul de față, când óre s'ar stinge dușmănia vóstră? Astă-ḑĭ voĭ sunteţĭ carĭ cerețĭ grație implorând ertarea pĕcatelor vóstre; și, ca suplicanțĭ, nu sunteţĭ dispușĭ la milostivire. Pentru aceea Domnul pune spre folos disposițiunile vóstre presente. El vĕ cere grație pentru fratele vostru și vĕ trimite la el, pentru că voește ca voĭ să vindecațĭ rana sa.

„Insĕ adversarul meŭ e atât de iritat că nu mĕ va primi, sau îmĭ va face un afront pentru că am venit eu la el". Nu, frate, în nicĭ un cas demersurile tale nu vor fi perdute. Să presupunem că el o să te întimpine cu despreț și insultă, acésta va fi pentru voĭ o nouĕ cunună, căcĭ vețĭ fi făcut datoria vóstră, vețĭ fi îndeplinit voința dumneḑeesculuĭ vostru Stĕpân; vețĭ fi dat dovadă de abnegațiune cu atât maĭ mult fruct cu cât vețĭ fi pus maĭ multă răbdare a suporta acest noŭ desgust. Totușĭ, nu socotesc că din o sută de persóne rĕu voitóre să se găsească douĕ care să fie capabile de a insulta pe acela ce reclamă o împăcăcĭune cu totul creștinească. Nu, natura omenească în invêrtoșarea sa nu este de piatră, și nimică nu o atinge atâta ca bunătatea și caritatea creștină. Niște asemenea explicărĭ ce se istorisesc atestă maĭ adese orĭ puterea spirituluĭ de pace; numele luĭ Iisus Christos rostit cu umilință triumfează în asemenea cas de resimțimintele cele maĭ îndărătnice, și ura este învinsă prin atragerea carităţeĭ.

Insĕ, vețĭ ḑice, procesul meŭ cu adversarul meŭ este început; e prea târḑiu pentru a da îndărăt înaintea decisiunilor legeĭ. Fie; însĕ sufletul vostru și conștiința vóstră sunt ele fără lege? Conștiința vóstră aŭ nu este ea judecătorul vostru? Intrebați-o, precum și conștiința ini-

micululĭ vostru; faceţĭ tóte concesiunile posibile, pentru a obţine o împăcăcĭune sinceră; câte procese încurcate şi ne terminabile s'aŭ terminat ast fel! In fine, orĭ-ce s'ar întâmpla, voĭ nu veţĭ fi neglijat nimic pentru a asculta preceptele luĭ Christos. De nu veţĭ asculta, preotul vĕ va erta în zadar; ertarea nu vi se va acorda.

Intre cele l-alte acte de devoţiune ce trebuesc a însoţi acum exerciţiul penitenţeĭ, se cuvine de a semnala în particular lucrările de milostivire. Căcĭ nu în zadar a ḑis Domnul: *Fericiţĭ ceĭ milostivĭ, că aceĭa se vor milui.* Nu în zadar ĭarăşĭ s'a scris în legea vechie: Pĕcatele tale cu milostenie le rĕscumpără, şi nedreptăţile tale cu îndurărĭ săracilor (Daniil IV, 24). Pentru acéstă când cerem har şi ertare la Domnul, să ne înfăţişăm luĭ dupĕ ce am exercitat caritatea către apropópele nostru. Acest adevĕr este óre de natură a pretinde din partea nóstră o desvoltare óre-care? Dacă ar trebui una, noĭ am ḑice monarhuluĭ ce ţine în mânile sale sórta semenilor sĕĭ. Acordează maĭ mult timp şi maĭ multă libertate, tuturor acelora pe cari raporturile subordinaţieĭ îĭ împedecă de a desvolta dispoziţiunile şi facultăţile sufletuluĭ ce eĭ aŭ de la bunătatea dumnedeească, tuturor acelora cari aŭ greutate a concilia datoriile lor sociale cu datoriile către Dumneḑeŭ şi apropele. Am ḑice bogatuluĭ din Evangelie: Grăbeşte-te de a rupe zapisul saraculuĭ care'l sdrobeşte cu numerósa sa familie; cercetează temniţa şi rĕscumpără pre aceĭ ce zac acolo pentru datoriĭ; adă în casa ta pre copilul orfan şi dă'ĭ o educaţie creştină. Am ḑice tuturora: Faceţĭ o parte din prisosul vostru, chĭar din necesarul vostru, şi daţĭ acéstă parte celuĭ lipsit în numele luĭ Iisus Christos; obolul vostru va fi primit de el în tocmaĭ cu bogata ofrandă a omuluĭ înbelşugat; căcĭ Domnul nu caută abundenţa darurilor nóstre, ci aceea a inimilor nóstre, amin.

CUVENT VI.

Lunĭ intaea sĕptămână a postuluĭ mare.

In timpul orelor.

In numĕrul mijlócelor de cari dispunem pentru a practica penitenţa, v'am semnalat, fraţilor, *rugăcĭunea*; nu nu-

maĭ riturile şi rugăcĭunile Bisericeĭ la care asistaţĭ regulat, ci exerciţiile obicĭnuite ce trebuesc a ocupa ḑiŭa creştinuluĭ, şi pe cari n'ar trebui să le neglijaţĭ acuma. Avem în vedere o rugăcĭune cu totul particulară, care este superióră tuturor celor-l'alte, şi pe care cea maĭ mare parte din creştinĭ o cunosc puţin. E vorba aci de rugăcĭunea penitenţeĭ, rugăcĭunea inimeĭ, prin care noĭ cerem la Dumneḑeŭ de a ne trimite spiritul de penitenţă, de a ne acorda credinţa în meritele Mântuitoruluĭ, o neînvinsă gróză de pěcat, părăsirea aceleĭ ĭubirĭ funeste ce ne leagă de lume, şi darul de a cunóşte şi de a îndeplini poruncile sale. Căcĭ, trebue să ştiţĭ, fraţilor, că fără concursul atot-puternic al haruluĭ dumneḑeesc, este cu neputinţa pěcătosuluĭ de a renunţa la rěŭ prin propriele sale forţe şi de a deveni *om dupre Dumneḑeŭ*, orĭ-care ar fi ardórea dorinţilor sale şi statornicia silinţilor sale. Cu tóte bunele nóstre hotărârĭ şi expedientele nóstre în vederea de a ne desbrăca de perniciósele nóstre obiceiurĭ, orĭ-care póte să fie căinţa nóstră, ardórea suspinurilor nóstre şi a încercărilor nóstre de îndreptare, până când Domnul nu va rumpe legăturile ce ne ţin, noĭ vom rĕmânea tot sclavĭ aĭ pĕcatuluĭ ; nu vom face de cât a substitui rĕlele plecărĭ unile altora, unile maĭ delicate altora maĭ grosiere. Ast-fel este condiţiunea de plâns a pĕcătosuluĭ !

La prima ochire, este un spectacol straniŭ acéstă neputinţă unde este pĕcătosul de a se lepăda de pĕcatul ce era în puterea sa de a evita saŭ de a sĕvêrşi, şi cu tóte aceste aşa este. Trista imposibilitate de a ne îndrepta cu desĕvêrşire noĭ înşine fără asistenţa de sus, se arată în mod palpabil în incidentele vieţeĭ nóstre exterióre. In adevĕr, fie-care din noĭ póte a se prăpăstui dupĕ voinţă din locul cel maĭ înalt şi a'şĭ sdrobi toţĭ membriĭ ; însĕ el nu maĭ póte să se urce la aceeaşĭ înălţime dupĕ căderea sa.

Fie-care din noĭ póte a'şĭ râdica viaţa într'un minunt, însĕ a şĭ-o da îndărăt, ĭată ce este maĭ presus de puterile sale. Ast-fel este cu pĕcătosul în partea morală : pĕcatul 'ĭ răpeşte viaţa spirituală, ce Dumneḑeŭ singur póte a ĭ-o da înapoĭ. De aceea, Biserica întroducêndu-ne în sanctuarul penitenţeĭ, începe lucrarea prin acéstă cântare : *Uşile pocăinţeĭ, deschide-mĭ mie, dătătoriule de viaţă* ş.c.[1] ; cuvinte cari ne înştiinţeaḑă de locul unde ne trebue a

căuta învierea nóstră din mórtea ce pĕcatul ne-a impus.

In cursul acestor ḑile de penitenţă, datoria vóstră este fraţilor, de a practica cu zel rugăcĭunea ce noĭ recomandăm râvneĭ vóstre, căcĭ sórta vóstră eternă atârnă de la acésta. Pentru a încălḑi inimile vóstre şi a le face capabile de a invoca pre Părintele ceresc cu acea *tărie* ce se înalţă până la cer, aduceţi-vĕ aminte, fraţilor, pe de-oparte, de imposibilitatea absolută unde sunteţĭ de a vĕ sustrage prin propriile vóstre forţe, de la rĕul ce vĕ consumă, şi de altă parte, de făgăduinţa Mântuitoruluĭ ce ne garantează, că tot ce vom cere de la Părintele ceresc în numele seŭ, ni se va da. Lipiţi vĕ cu tărie de acéstă făgăduinţă a haruluĭ, şi puneţi vĕ cu ea înaintea feţeĭ Domnuluĭ; puneţi-vĕ, dic, în faţa sa şi rugaţi-l ca să se schimbe inima vóstră. Cereţĭ, *dar nicĭ cum îndoindu-vĕ*; rugaţĭ fără nicĭ o condiţiune; rugaţĭ, cereţĭ ajutorurĭ, cum ar face un fiŭ ce se îneacă, şi care vede pe ţerm pre propriul seŭ părinte; în sprijinul rugăminţilor vóstre vĕ puteţĭ declara gata a vĕ lepada de tóte cele-l-alte bunurĭ pămênteştĭ, numaĭ să vi se acorde darul adevĕrateĭ penitenţe; ḑiceţĭ că primiţĭ a suferi cele maĭ aspre privaţiunĭ, precum acele a avereĭ vóstre, a onóreĭ vóstre, a sănătăţeĭ vóstre, până şi aceea a vieţeĭ vóstre peritóre, pentru preţul sănătăţeĭ sufletuluĭ şi a vieţeĭ vecĭnice; dar, maĭ presus de tóte, invocaţĭ pe lângă Părintele vostru meritele nespuse ale Fiuluĭ sĕŭ unic şi mult ĭubit; ḑiceţi'ĭ că voĭ vĕ rugaţĭ şi cereţĭ în numele seŭ, din partea sa şi prin virtutea sa, că el vĕ trimite şi că el v'a promis că veţĭ fi ascultaţĭ.

Dacă este vre o rugăcĭune ce se cuvine a înalţa în singurătate, după ce aţĭ închis tóte uşile, este cu adevĕrat acésta pe care v'o semnalăm. Totuşĭ, în adunarea credincĭoşilor, tot încă prin ea trebue să începeţĭ şi să terminaţĭ tóte rugăcĭunile vóstre; căcĭ nu e nicĭ una care nu trebue să fie, saŭ pregătirea la acésta saŭ emanarea sa imediată. Şi, pentru a vĕ încuraja, fraţilor, la acest pios exerciţiu, nu pregetăm a vĕ declara, nu de la noĭ înşi-ne, ci în numele Domnuluĭ, că *rugăcĭunea penitenţeĭ*, pe cât de adese orĭ se înalţă din o inimă umilită şi într'un spirit de credinţă, este tot-déuna şi negreşit ascultată. In orĭ care altă cerere, să póte ca voĭ să suferiţi un refus; însĕ, când e vorba de mântuirea sufletelor vóstre, nicĭ odată, nicĭ odată! Amin

CUVENT VII.

Lunĭ întâea septămâna a postuluĭ mare.

La Ortrină.

Sunt mulţĭ între voĭ, fraţilor, carĭ ĭubesc cetirea, ast fel că nu pot să se lipsească o singură ḑi fără acest aliment intelectual. Suntem departe de a le interḑice orĭ-care cetire în cursul devoţiunilor vóstre; numaĭ, am vroi, ca eĭ să facă o alegere conformă acestor ḑile de penitenţă; căcĭ ar fi puţin convenabil acum de a lua în mână óre-care producţiune curat recreativă, de şi ea ar fi fost scrisă cu bună intenţiune. Dupe órele consacrate cultuluĭ public şi meditaţiilor pióse, rĕmâne atât de puţin timp liber că, a'l întrebuinţa la ocupaţiunĭ strĕine de mântuirea vóstră, ar fi a nesocoti scopul silinţilor vóstre.

Mĕ veţi întreba póte, ce trebue a ceti acum, când cine-va ĭubeşte cetirea; vĕ vom respunde prin o întrebare: Aŭ nu speraţĭ voĭ a contracta o nouă alianţă de credinţă, de ĭubire şi de fidelitate cu Dumnedeŭ? Cetiţĭ decĭ înainte de tóte codul noueĭ alianţe, ce a fost scris pentru noĭ toţĭ; cod scris, nu cu pana nicĭ cu caractere vulgare, ci cu sîngele preţios al Rĕscumpărătoruluĭ nostru. In el veţĭ găsi tóte condiţiunile şi substanţa unireĭ fericite a omuluĭ cu Dumneḑeŭ, unire turburată prin pĕcatele nóstre şi pe care noĭ sperăm a o restabili prin credinţă şi penitenţă.

Insĕ dacă vre unul ar avea greutate a ceti Noul Testament întreg, să se margineascá a medita una din patru Evangeliĭ ce ne descrie întruparea şi mórtea Fiuluĭ luĭ Dumneḑeŭ. Ca introducere la acéstă săntă cetire ar fi bine de a ceti primiĭ capitulĭ din Vechiul Testament, unde ne este revelată căderea primilor noştri părinţĭ, cu consecinţele sale funeste ce ne ating pre toţi fără escepţie. O ast fel de pregătire la înţelegerea Evangelieĭ este cu atât maĭ salutaria, cu cât este esenţial de a cunóşte întinderea uuuĭ reŭ, pentru a aprecia maĭ bine medicul şi remediul.

Cine va mĕsura abisul degradăreĭ omeneştĭ, revelat în cele treĭ dintăĭ capitule ale Genesei, acela, ḑicem, nu se va putea apara de un simţimênt de ĭubire cătră Acela care a venit să ne smulgă de la perḑare, şi a căruĭ fapte

și mórte sunt istorisite în Evangelie. Cetițĭ apoĭ unele din Epistolele sânților Apostolĭ, și cu preferință Epistola către Romanĭ, unde miseria omuluĭ muritor, lipsit de credință, e descrisă în trăsăturĭ de flacără, precum și condițiunea fericită a omuluĭ îndreptățit prin credință și sanctificat prin harul Sântuluĭ Duh. Intru acésta Biserica ne dă exemplu, fiind că o știțĭ, în cursul săptămâneĭ Patimilor, ea ne face se ascultăm tot cetirea celor patru Evangeliĭ. Acuma, a céstă cetire urmată nu se face în Bisericĭ, de bună sémă pentru ca noĭ să o facem.

După meditarea Sântelor Scripturĭ, nu desprețuițĭ, fraților, de a receti, dacă timpul vĕ permite, catehismul în carele Biserica amintește cu autoritatate fiilor seĭ, dogmele credințeĭ, doctrina datoriilor, în fine obiectul rugăciunilor nóstre și al speranțelor nóstre nemuritóre. Acéstă întórcere la bazele religiuneĭ este de un mare ajutor pentru cercetarea conștiințeĭ și a mărturisireĭ. Insĕ, vețĭ ḑice, nu e nimic noŭ pentru noĭ în catehism! Da, dupĕ cum nu e nimic noŭ într'o oglindă în care ne privim de atâta și de atâtea orĭ. Ceea ce descoperim în ea noŭ pentru trup, sufletul nostru îl descopere în catehism; voesc să ḑic resfrângerile propriilor sale simțiminte și a le vieței sale; resfrângerĭ ce buzele cele maĭ eloquente nu ni le-ar putea arăta.

Și dacă dupĕ tóte aceste cetirĭ, ațĭ maĭ avea încă timp, întrebuințați'l a ceti opere propriĭ a deștepta căința creștină. Mulțumită solicitudineĭ maternă a Bisericeĭ, carțile de devoțiune nu ne lipsesc. Ar fi de ajuns omiliile Sântuluĭ Ioan Chrisostom și învĕțaturile Sântuluĭ Efrem Sirul, pentru a mișca inimile nóstre.

Dintre părințiĭ și doctoriĭ Bisericeĭ de Rusia, călăuzul cel maĭ eminent al penitențeĭ este Sântul Dimitrie de Rostow. Câte povățuirĭ salutarie aŭ eșit din pana sa pentru edificarea penitenților! El ne-a lăsat o adorațiune mișcătóre ce se adresează Mântuitoruluĭ pe cruce, precum și niște reflecsiunĭ pióse asupra Euharistieĭ, și o rugăciune de mărturisire generală adresată luĭ Dumneḑeŭ de către pĕcătosul ce se căește. Să póte ḑice aceeașĭ de scrierile prea fericituluĭ Tychon, episcop de Veronez. Cu ce profundă înțelepciune el desbracă pĕcatul de tóte îmboldirile sale, și ne arată tot veninul ce el ascunde! Cu câtă duioșie părintească el să pune în locul bietuluĭ pĕcătos și'l chiamă cu blândeță de a veni la Iisus Christos! Cu ce ĭubire nu

ne arată el crucea şi ranele sângerânde ale Dumnedeu-Omuluĭ!...

Insĕ tot ce v'am expus să adresează la creştiniĭ literaţĭ; ce vom dise acelora dintre voĭ, fraţilor, ce nu posed acest avantagiu? Ascultaţĭ cu luare aminte ceea ce să citeşte aicĭ şi veţĭ audi tóte adevĕrurile necesare mântuireĭ vóstre. Iar dacă doriţĭ încă prerogativa acelor ce ştiŭ ceti, vĕ vom dice de-opotrivă: *Cetiţĭ!...* Cetiţĭ cartea conştiinţeĭ vóstre... Caracterele cu care ea e scrisă sunt înţelese de toţĭ; şi ceea ce am scris noĭ înşi-ne în ea, are pentru noĭ maĭ multă importanţă de cât scrierile altuea. Tóte cărţile de mâna ómenilor vor dispare într'o di; însĕ cartea misteriósa a conştiinţeĭ ne va rĕmânea; i se va da cetire esclusiv în diŭa judecăţeĭ înfricoşate a Dumnedeuluĭ nostru. Aşa dar, grăbiţi-vĕ de a ceti şi de a medita voĭ înşi vĕ acéstă carte neperitóre, maĭ înainte de a i se da solemn cetire acolo. Şi nu vĕ mărginiţĭ numaĭ a o ceti, siliţi-vĕ a o şi îndrepta; căcĭ tóte cele-l alte cărţĭ pot fi numaĭ cetite pentru îndreptarea acelora ce le cetesc, fără ca cetitoriĭ să pótă nimic schimba. Cu cartea conştiinţeĭ nóstre este cu totul altmintrelea; trebue a o ceti corigĕnd'o, şi nu trebue a o ceti de cât pentru a şterge din ea greşalele, amin!

CUVENT VIII.

Marţĭ întaea sĕptămână a postului mare.

La Ortrină.

Trâmbiţaţĭ cu trâmbiţa în Sion; *sfinţiţĭ postul*; *vestiţĭ vindecarea şi chiemaţĭ pre Domnul cu căldură* (Ioil, 1, 14).

Pentru ce profetul, proclamând postul, o face în sunetul trâmbiţeĭ şi vesteşte vindecarea? Aŭ nu o tăcere religiósă saŭ cuvinte umilite să cuvine la post? Au nu trebue a predica atuncĭ umilinţa şi cumpătarea, maĭ înainte de a vorbi de vindecare? Insĕ, se sună trâmbiţa pentru a se face audit de ceĭ ce sunt departe şi carĭ au audul greŭ; să vesteşte vindecarea bolnavilor ce să cred sănătoşĭ cu trupul, saŭ carĭ să desnădăjduesc de starea lor. Să con-

chidem din acésta, fraţilor, că eraŭ mulţĭ de asemenea bolnavĭ în anticul Israil.

Insĕ, ce vom ḑice de noul Israil, de acéstă societate creştină pe care lumina de sus luminează, care este atât de bogată de fondul pietăţeĭ şi posede atâte resurse spirituale? Trebue óre de asemenea a o deştepta cu sunetul trâmbiţeĭ, pentru a risipi îndoelele ce se ridic în sînul seŭ, privitor la necesitatea şi utilitatea postuluĭ? Eĭ bine! aşa; privind de aprópe la ea, descoperim că trâmbiţa profetuluĭ nu sună în zadar. Intre noĭ, ca şi între fiiĭ luĭ Israil, omul trupesc se râdică din tótă puterea sa şi din tótă slăbiciunea sa contra privaţiunilor ce impune postul. De este vorba de frequenta bisericile, de a merge la mărturisire, de a participa la sânta comunicătură, şi, pentru acésta, a se ruga, a suspina, a vărsa lacrimĭ, la aceste se supun câte odată bucuros persónele cele maĭ simţuale. Insĕ, când li se cere de a asculta preceptelor de înfrânare ce Biserica a stabilit şi de a purta jugul postuluĭ cu supunere, uniĭ din creştinĭ, recomandabilĭ de altmintrele, găsesc acest comandament penibil, inutil şi chĭar primejdios; ast-fel că postul, care ar trebui a fi amicul şi companionul penitenţeĭ, devine, pentru penitenţĭ, un strejar odios. Fórte departe de a avea recurs la post ca la un remediŭ salutar, fug de el ca şi cum ar fi un reŭ. Judecaţĭ voĭ înşi-vĕ, fraţilor, dacă este cu putinţă miniştrilor vindecăreĭ, de a rĕmânea spectatorĭ indiferenţĭ la o asemenea stare de lucrurĭ? Şi dacă nu putem rĕmânea indiferenţĭ, suferinţĭ, ca luând trâmbiţa sacră a profetuluĭ, să consacrăm câte-va minunte la cercetarea diferentuluĭ ce s'a rădicat între simţualitatea nóstră şi exiginţele salutariĭ a postuluĭ religios.

Ḑiseiŭ adinióraa, că omul trupesc se arma contra portuluĭ din tótă puterea sa şi neputinţa sa. Sá ascultăm, în adevĕr, alegaţiunile acelor ce nu ĭubesc cumpătarea; uniĭ vĕ vor ḑice: „Ce nevoe am de a posti? Ceea ce alţiĭ doresc a obţine prin post, eŭ o am şi fără de acesta“. Iată fórte evident limbagiul putereĭ presupusă saŭ reală; vom vedea acésta curênd. Sunt uniĭ cari, scuḑêndu-se în diferite chipurĭ, ḑic: „Postul mi-ar fi salutariŭ, dacă aşĭ putea a-l practica, căcĭ este un remediŭ eficace; însĕ el este puţin compatibil cu infirmităţile mele“. Aŭ nu este acésta limbagiul celuĭ slab? Acéstă neputinţă este imaginară, saŭ reală, acésta de asemenea ni se va demonstra maĭ târḑiu.

Acum să trecem la cercetarea motivelor alegate mai întâi de către cei tari, apoi de către slabii adversari ai postului religios.

Sunt persóne cărora postul le este mai puțin necesar de cât altora; acésta este fără indoială. Póte óre a se compara copilul luxului, omul bogat de care vorbește Evangelia, cu cel lipsit, cu Lazăr? Adăogați la diferența averilor aceea a temperamentului, a educației, a felului de viață, a lucrărilor și a organisației intelectuale, veți găsi că sunt individi cari ajung, fără recursul unei stricte abstinențe, la scopul ce alți urmăresc prin calea celor mai aspre privațiuni.

Tóte acestea pot fi adevĕrate, și cu tóte acestea, fraților, nu pregetăm a menține, că aceste ființe favorisate în ceea ce privește mântuirea lor, au nevoe de a practica postul. Spre a'i convinge pre ei înșuși de acest adevĕr, 'i vom întreba dacă ei aŭ nevoe de penitență, dacă se mărturisesc ca pĕcătoși, infirmi cu spiritul și cu inima și dacă se cred prin urmare obligați de a căuta vindecarea lor? Acésta vor afirma-o fără reservă. Insĕ este óre o singură bóla pe care să se încerce să o vindece prin sațiŭ? Aŭ este vre-una care să nu reclame nici cum cumpătarea și regimul? Pentru trup nu există nici una, și, cât pentru bólele sufletului, ar putea fi altmintrele? Când vĕ pregătiți a trata trupul vostru bolnav, voi păziți mai întâi abstinența; și când ar fi vorba de a vindeca sufletele vóstre, acorda-veți voi deplină libertate lăcomiei? Ce stranie contradicere. Să admitem, pentru un moment că postul vĕ este inutil pentru a respinge atingerile simțualităței; aŭ nu vĕ va fi atuncea necesar pentru a protege virtutea vóstră? Voi nu sperați a adăoga nimic prin post la darurile vóstre spirituale, fie; însĕ, chiemați-l în ajutorul vostru pentru a conserva ceea ce ați câștigat. Primul nostru părinte, în Paradis, era mai perfect de cât noi; el credu a se putea lipsi de abstinență, și care a fost rodul acestei presumțiuni? Loth, în zidurile Sodomei, strĕlucea prin virtuțile sale; însĕ, abea eșit din acel loc de perdare, iată-l că se leapădă, pentru un moment, de cumpătare, și care a fost căderea sa?.....

Ne place a cugeta că, chiar fară ajutorul postului, veți putea evita viciile grosiere; dar ce folos, dacă ați pĕcătui cu subtilitate! O otravă, fie ea prelungitóre și subtilă

nu'șĭ schimbă natura și voĭ nu vețĭ vroi a vĕ adapa cu ea. Voĭ, cari credețĭ postul de prisos, ce facețĭ când vĕ amenință o epidemie generală? Comptând pe vigórea constituțieĭ vóstre, despreţui-veţĭ óre, în asemenea cas, precauțiunile necesarie? O! nu. Voĭ luațĭ precauțiunĭ adese-orĭ maĭ stricte de cât ceĭ slabĭ. Și, contagiunea păcatuluĭ vi se pare óre maĭ puțin primejdiósă? Pe când frațiĭ voștri întrebuințează cu zel preservativele recomandate de Biserică, voĭ vĕ măgulițĭ singurĭ, de a duce o viață religiósă, satisfăcênd apetiturile simțualitățeĭ? Insĕ, care este decĭ acea putere de spirit ce nu se manifestă de cât prin aservirea vóstră trupuluĭ? La ce servă o sănĕtate a sufletuluĭ și a trupuluĭ care are nevoe, pentru a se susține, de junghierea neîncetată a animalilor? Voĭ vĕ credețĭ întărițĭ în preceptele virtuțeĭ; dațĭ decĭ dovadă de acéstă firmitate, reprimând plecările vóstre trupeștĭ. Voĭ credețĭ a putea trăi creștinește fără ajutorul postuluĭ; probațĭ decĭ că este așa supunêndu-vĕ cu docilitate preceptelor mumeĭ vóstre, Sânta Biserică, aĭ căreĭ fiĭ pretindețĭ a fi și nu inimicĭ. Voĭ ḑicețĭ ca, fără ajutorul postuluĭ, posedațĭ și practicațĭ o caritate sinceră către aprópele; și nu vĕ temețĭ, violând preceptele abstinențeĭ, de a da aprópeluĭ vostru o ocasiune de scandal? A! nu tot ast-fel lucra marele Apostol, el, care era atât de puternic de spirit în realitate și care iubea atât de adevĕrat pre frațĭ: *Dacă*, ḑicea el, *face mâncarea sminteală frateluĭ meŭ, nu voiŭ mânca carne în veac* (I. Cor. VIII, 13).

Acesta este semnul distinctiv al spiritualitățeĭ și al iubireĭ aprópeluĭ. Considerațĭ, pe lângă acésta, că orĭ și cine violează abstinența, să desparte ast fel de bună voe de societatea supușilor fiĭ aĭ Bisericeĭ. Acésta singură nu preḑice nimica bun. Odinióră virtuosul Urie, în timp ce Israil să lupta cu Amalecițiĭ, fu învitat a intra în propria sa casă, pentru a se odihni; însĕ, el se împrotivi cu o sântă indignație, prin aceste cuvinte: *Sicriul Domnuluĭ și Israil și Iuda lăcuesc în corturĭ, și eŭ să intru în casa mea să mănânc și să beaŭ și să mĕ odihnesc?* (2. carte a Imper. XI, 11). Și voĭ carĭ vĕ credețĭ *tarĭ*, pretindețĭ a face contrarul? Sicriul Domnuluĭ, în Biserică este violat, tot Israilul și Iuda sunt în corturĭ, toțĭ credincioșiĭ postesc, șĭ tu singur cugețĭ a mânca și a bea.

Am desemnat pre cela-l-alțĭ adversari aĭ postuluĭ sub

numele de *slabĭ*, pentru că eĭ renunţă la fructele salutariĭ ale postuluĭ, aducĕnd ca pretext infirmitatea lor. Aceştĭ din urmă dic în deobşte: „Fără voea mea nu postesc; sănĕtatea mea nu me ĭartă." Ce să le respundem? Imputa-vom óre celuĭ slab infirmitatea sa? Ferească Dumnedeŭ! căcĭ noĭ suntem chiemaţĭ a vindeca pre ceĭ infirmĭ. Voĭ nu puteţĭ, vom dice, practica abstinenţa pe cât aţĭ vroi. Eĭ bine! practicaţi-o pe cât puteţĭ; cu chipul acesta veţĭ descoperi curând că o puteţĭ mult maĭ mult de cât credeţĭ.

Nu este în instituţiunile Bisericeĭ, de a impune credincioşilor, prin post, o nouă povară; ci, din contra, a-l descărca prin acest mijloc, de vechile povare ce'l apasă. Examinaţĭ decĭ cu luare aminte care e causa neputinţeĭ vóstre de a posti; aŭ nu este o sensaţiune penibilă ocasionată prin post şi care respinge pre omul trupesc? Şi, acésta este un simptom neseparabil de întrebuinţarea tuturor mijlócelor curative, care încep prin a slăbi pre bolnav şi'l întind adese-orĭ pe patul seŭ, înainte de a-l reda sănĕtatea şi vigórea. Nu e decĭ de mirare că postul începe ast-fel prin a slăbi în noĭ pre omul natural; prin acésta să manifestă influenţa sa curativă, şi nu e o raţiune pentru a renunţa la el. Stăruiţĭ dar în întrebuinţarea remediuluĭ, şi vĕ veţĭ convinge curând, fraţilor, de influenţa sa binefăcetóre, şi veţĭ avea curagiul de a stărui. Dupĕ primele accese de iritaţie cărora se va deda în voĭ omul simţual, oprit de nutrimêntul sĕŭ favorit, veţĭ simţi puţin câte puţin risipindu se impovorarea vóstră; indisposiţia fisică va face loc seninătăţeĭ sufletuluĭ; amărăciunea remediuluĭ se va transforma gradat în dulceaţă, ast fel că la urmă omul animal va fi redus la tăcere şi va primi de bună voe propria sa condemnare.

Insĕ în acest cas, veţĭ dice, voiŭ avea totul de temut pentru sănĕtatea mea sdruncinată. Iată, fără îndoĭală, obiecţiunea cea maĭ întrebuinţată şi ceea ce fórte uşor póte eşi din gura omuluĭ trupesc. De aceea, departe de a o combate, suntem dispuşĭ a o admite fără restricţiune. Da, sunt de părerea ta, ĭubite frate, că temerea ta este întemeeată, şi că postul ar putea vătăma, până la óre-care punct, sănĕtatea trupuluĭ tĕŭ; însĕ, ce este acésta, dacă sacrificiul acesta este preţul sănĕtăţeĭ sufletuluĭ? Aŭ nu este acésta preferabilă, şi credeţĭ óre a perde în schimb?

Dacă este aşa, să ne îngrijim atuncĭ maĭ mult de trupul

nostru de cât de sufletul nostru, să schimbă cerul pentru pământ, și, în dorința nóstră de mântuire, nu e de loc sinceritate.... Insě, ce am ḑis? Acest limbagiŭ aŭ nu este maĭ presus de înțelegerea comună? Vaĭ! Nu s'ar putea cere de la niște creștinĭ rătăcițĭ din ḑilele nóstre, ca să dea fără a pregeta pământul pentru cer! Să luăm deci o altă cale. Voĭ vě temețĭ ca asprimile postuluĭ să nu vatăme sănětatea vóstră slăbită. Insě, ce vețĭ respunde, dacă vě vom dovedi că abstinența bine dirigeată este unul din mijlócele cele maĭ infailibile, pentru a restabili o sănětate sdruncinată. Ne va crede cu greŭ, pre noĭ, carĭ suntem chemațĭ a trata bólele sufletuluĭ; să se consulte decĭ în acéstă privință medicil și eĭ vě vor ḑice acelașĭ lucru; căcĭ, după aserțiunea nóstră și a lor, abstinența, observată cu cuviință, vindecă bólele reputate incurabile, și, în general, acéstă metodă curativă este minunat de bine apropiată tratamentuluĭ bólelor ce bântue maĭ mult neamul omenesc în timpul în care trăim.

Pentru a constata maĭ bine eficacitatea postuluĭ și influența sa salutariă asupra sănětățeĭ fisice, să lăsăm a vorbi pre ómeniĭ arteĭ. Eĭ vě vor ḑice, fraților, că organismul trupuluĭ omenesc să menține prin doně funcțiunĭ principale: *respirațiunea* și *alimentațiunea*. Una este de o activitate necesară și perpetuă, ce n'ar putea admite nicĭ împedecare nicĭ întrerupere. Aci, nu este de loc post, de și trebue a întrebuința óre care moderațiune. Insě, este altmintrele cu *alimentațiunea*, periodică din natura sa și mortală, când se devieaz ă de la acéstă lege. Pentru a transforma nutrimêntul nostru în sucurĭ nutritive și a da vitalitățeĭ sînge, câtă osteneală, câtă lucrare complicată nu pretinde nutrirea de la bietul nostru trup! Organele nóstre, prea încărcate, cad adese orĭ de osteneală. De aceea, restaurarea organelor digestiuneĭ este unul din obiectele principale ale științeĭ medicale.

Decĭ, pentru a parveni la acésta, este o condițiune absolută; este de a procura repaos organelor slăbite prin o lucrare escesivă. Natura ne arată ea însășĭ mijlocul cel maĭ sigur: rapindu-ne tot apetitul și dând bolnavilor un desgust instinctiv pentru tot alimentul. Este necesar de a asculta de acéstă indicațiune a natureĭ, ce tinde a degagea organele de substanțele nemistuite, și a le reface prin suspendarea lucrăreĭ.

Abstinența, după ce a înlăturat materiile morbifice,

solicită organele la o activitate esențial curativă, care să exercită puțin câte puțin asupra întreg sistemuluĭ viețeĭ animale și restabilește regularitatea sa. Sănĕtatea renaște sub acéstă influență reparatóre și multe bóle învechite dispar cu causa permanentă ce le prelungea.

După acéstă mărturisire formală în favórea postuluĭ, considerat ca mijloc de vindecare, aŭ nu suntem în drept, fraților, de a-l recomanda celor ce se plâng de sănĕtatea lor, în loc de a ne mărgini la a face apologia preceptuluĭ. Sunteți îngrijațĭ de conservarea vóstră? Sunteți serios îngrijați? Avețĭ atuncĭ recurs la post și la abstinență. Cum! voĭ acordațĭ o suspendare de lucrare instrumentelor atelierilor vóstre, și o vețĭ refusa mașineĭ vóstre digestive? Voĭ stingețĭ, din timp în timp, lampa ce vĕ luminează, pentru a o curăți de resturile materiilor arḑĕtóre, și pretindețĭ că organele vóstre acoperă fără întrerupere un foc ce le mistuește, fără vre odată a se toci, nicĭ a se murdari? Ce facețĭ voĭ? Acordațĭ ceva repaos stomahuluĭ vostru slabit prin o activitate neîncetată și în adevĕr tiranică. Nu'l condemnațĭ la o lucrare forțată, necompatibilă cu rațiunea. Pentru prețul supunereĭ vóstre la preceptul sacru al abstinențeĭ, vețĭ recăpata acea sănĕtate atât de scumpă ce vi se pare amenințată prin primele asprimĭ ale postuluĭ și cu simțimêntul nevoilor vóstre fisice, reintrate în limitele lor naturale, simțimêntul de mulțumire ce regretațĭ vi se va fi redat.

Și dacă expunerea acestor adevĕrurĭ practice ar reclama sprijinul exemplelor, v'am cita un mare numĕr dintre aceĭ ce aŭ iubit postul și l'aŭ practicat, nu în cursul posturilor, ci în cursul viețeĭ lor întregĭ. Aceștĭ ómenĭ fost'aŭ eĭ răpițĭ de o mórte pretimpurie? Aŭ n'aŭ atins eĭ termenul ordinar al viețeĭ omeneștĭ? Noĭ vedem cu totul contrariŭ; cea maĭ mare parte a ajuns la vârsa de opt ḑecĭ, nouĕḑecĭ de anĭ, maĭ mulțĭ aŭ trăit peste o sută de anĭ.

Ast-fel fiind decĭ principiile și faptele cele maĭ bine adeverite, nu ne rĕmâne maĭ mult, fraților, de cât a îndemna pre aceĭ ce iubesc maĭ mult viața și sănĕtatea trupuluĭ lor, a intra în căile abstinențeĭ și a observa postul cu predilecțiune. Amin. (Va urma).

Alegerea, investitura și instalarea P. S. Episcopi de Buzeŭ și Argeș.

Scaunul Episcopieĭ de Argeș, în urma ridicăreĭ P. S. Episcop la demnitatea de Mitropolit Primat, și după o locotenență administrativă de 10 lunĭ a P. S. Gerasim Timuș, precum și scaunul Episcopieĭ de Buzeŭ în urma încetăreĭ din viață a titularuluĭ și după o locotenență administrativă de treĭ lunĭ a P. S. Valerian Râmniceanu, devenind vacante, Inaltul Guvern a convocat pentru ḑiŭa de 14 Martie a. c. marele colegiu electoral, comform art. 1 din legea pentru alegerea Mitropoliților și Episcopilor eparhioțĭ, cum și a constituireĭ Sântuluĭ Sinod al S-teĭ Bisericĭ autocefale ortodoxe Române.

In ḑiŭa amintită la ora 2 p. m. membriĭ S-tuluĭ Sinod, aĭ Senatuluĭ și aĭ Camereĭ, se adunară în sala ședințelor Adunăreĭ Deputaților, sub președința I. P. S. Mitropolit Primat D. D. Ghenadie, și procedându-se maĭ întâĭ la alegerea Episcopuluĭ de Buzeŭ respund la apelul nominal 230 votanțĭ. Resultatul votuluĭ a fost:

Voturĭ exprimate 197.
Bilete albe 4.
Majoritate absolută 97.
Aŭ întrunit dintre P. S. Arhiereĭ cu drept elegibil:

P. S. Dionisie Climescu Craioveanu	97	voturĭ.
P. S. Gerasim Timuș Piteșteanu	93	„
P. S. Dositeiu Botoșeneanu	2	„
P. S. Ieronim Ploeșteanu	1	„

I. P. S. Președinte anunță mareluĭ colegiŭ electoral resultatul votuluĭ și proclamă pe P. S. Dionisie Episcop al Eparhieĭ Buzeŭ.

După acésta noul ales urcându-se la tribună a pronun-

ţat o cuvêntare, prin care a mulţumit mareluĭ Colegiŭ pentru încrederea ce a avut în persóna sa, declarând, că diŭa acésta este cea maĭ măriță din viaţa sa. Promite apoĭ că va lupta pentru Biserică, pentru Tron şi Constituţie; cere apoĭ bine-cuvêntarea I. P. S. Mitropolit Primat şi termină dicênd: Să trăiască M. S. Regele şi dinastia, Ţara şi ómenii carĭ luptă pentru ea.

Se suspendă şedinţa pentru 10 minute. La redeschidere se procede la alegerea Episcopuluĭ de Argeş, al căreĭ resultat a fost:

Voturĭ exprimate 193.
Bilete albe 4.
Majoritate absolută 95.
Aŭ întrunit dintre P.P. S.S. Arhiereĭ cu drept elegibil:

P. S. Gerasim Timuş Piteşteanu	145	voturĭ
P. S. Ieronim Ploeşteanu	42	"
P. S. Dositeiŭ Botoşeneanu	2	"

I. P. S. Preşedinte anunţă mareluĭ Colegiu electoral resultatul votuluĭ şi proclamă de Episcop al Eparhieĭ de Argeş pe P. S. Gerasim Timuş.

După acésta P. S. Gerasim Timuş urcându-se la tribună rosteşte un discurs de mulţumire pentru că s'a ales în una din cele maĭ frumóse Eparhiĭ din România, unde se află măreţul monument al luĭ Neagoe Vodă, ce arată generaţielor presente şi viitóre sentimentul religios al străbunilor noştri, precum şi vitejia poporuluĭ Român. Făgădueşte apoĭ că va lucra cu zel pentru Biserică şi pentru armonia dintre Stat şi Biserică şi termină dicênd: Să trăiască M. S. Regele, M. S. Regina, A. S. Principele Ferdinand, Princesa Maria şi întréga dinastie, toţi bărbaţiĭ marĭ din Stat şi Inaltul Guvern.

La ora 5. 20, şedinţa se ridică şi marele Colegiŭ electoral se declară închis.

La eşirea din adunarea deputaţilor aleşiĭ aŭ fost întêmpinaţĭ de o mare mulţime, care 'ĭ-a felicitat.

Comform tradiţiuneĭ urmată până acum în Biserica nóstră naţională, noiĭ aleşĭ trebuesc să mérgă la Palat, spre a primi din mâna M. S. Regeluĭ toiagul Episcopal, care s'a şi făcut în diŭa de 20 Martie.

Acéstă procesiune s'a făcut comform programuluĭ în următorul mod:

Duminică, 20 Martie, fiind ḑiŭa hotărîtă pentru investitura P.P. S.S. L.L. Arhiereilor Dionisie Climescu Craioveanu și Gerasim Timuș Piteșteanu, aleșî Episcopî ai Eparhiilor Buzĕuluî și Argeșuluî, la orele 11$^1/_4$ diminéța, două trăsurî de galǎ ale Curțeî merse în curtea Sfinteî Mitropoliî, de unde I. P. S. Mitropolitul Primat și P. P. S.S. L.L. Arhiereiî aleșî Episcopî aŭ pornit la Palat.

La orele 11 și jumĕtate cortegiul s'a format în modul următor:

1) D. prefect al poliţieî Capitaleî;

2) Două plutóne de cavalerie;

3) Protoiereiî Capitaleî;

4) Trăsura regală cu I. P. S. Mitropolitul Primat.

5) Trăsura regulă cu P. S. Episcopul de Buḑĕŭ și P. S. Episcopul de Argeș;

6) Alte două plutóne de cavalerie.

La drépta și la stânga trăsureî regale cu I. P. S. Mitropolitul Primat se ținea câte un maior.

Cortegiul sosind în curtea Palatuluî, garda eși, presentă arma, iar musica intonă: „spre rugăciune".

I. P. S. Mitropolit Primat și P.P. S.S. L.L. Episcopiî nouî aleșî fură întêmpinațî, la peron, de D. adjutant de serviciŭ; iar în capul scăreî de onóre de D. șef al Caseî militare regale și de D-niî adjutanțî regalî

I. P. S. Mitropolit Primat a fost condus în sala Tronuluî; iar P. P. S. S. L. L. Episcopiî nouî aleșî într'un deosebit salon de primire.

In sala Tronuluî se aflaŭ adunațî: membriî Sântuluî Sinod, D-niî miniștri, D-niî senatorî, D-niî deputațî, înalta curte de compturî, primarul Capitaleî și consiliul comunal, D-niî prim președinte, președințî, D. procuror general și procuroriî curțeî de apel, D. prim-președinte și prim-procuror al tribunaluluî Ilfov, D-niî secretarî-generalî și directorî aî ministerelor, D. comandat al corpuluî II de armată, D-niî generalî și D-niî coloneiî șefî de corpurî din Capitală, precum și maî multe alte notabilitățî.

Anunțându-se sosirea Prea Sfințiților Prelațî, M. S. Regele, însoțit de A. S. R. Principele Ferdinand, și precedațî de D. șef al Caseî militare regale și de D-niî adjutanțî, aŭ făcut intrarea în Sala Tronuluî.

După ce Majestatea Sa S'a suit pe Tron, avênd în stânga pe A S. R. Principele Ferdinand, adjutantul regal de

serviciŭ a introdus pe P. S. Episcop ales la Eparhia Buzeuluĭ în faţa Tronuluĭ, apoĭ I. P. S. Mitropolitul Primat luând cârja o remise în mâna Majestăţeĭ Sale; ĭar D. Ministru al cultelor dete citire diplomeĭ nouluĭ ales, după care Majestatea Sa încredinţă cârja Prea Sfinţituluĭ Episcop de Buzeŭ, dicêndu-ĭ:

„Iţĭ încredinţez cârja episcopală pentru a păstori turma „Eparhieĭ Buzeuluĭ".

Apoĭ Prea Sfinţia Sa rosti următórea cuvêntare:

Sire,

Primesc cu respesct şi supunere din mânile Majestăţeĭ Vóstre acest Toiag păstoresc—simbolul putereĭ sufleteştĭ şi luminătorul tărieĭ ceĭ gânditóre, cu care me voiŭ sili a păstori în biserica luĭ Christos turma credinciósă din acésta eparhie de Dumnedeu păzită—conducênd'o pe calea Apostolică-Evangelică, a dragosteĭ şi a ĭubireĭ creştine.

In tóte dilele vieţeĭ voiu căuta ca faptele mele să fie după poruncile Bisericeĭ, împregiurul acestuĭ Toiag sacru, în cât păstoriţiĭ meĭ să fie pecetea apostolieĭ mele în Domnul şi eu, smeritul, să dovedesc prin acésta că sunt os din osul acestuĭ Toiag şi trup din trupul luĭ,—cum dice Sânta Scriptură.

Me voiŭ ruga luĭ Dumnedeu, care cunóşte adâncul inimilor, ca, cu mâna sa cea puternică şi braţul seŭ cel înalt, sa mă întărescă pre mine smeritul prin Duhul seu cel sfânt, ca sa unesc hărnicia cu blândeţea, răbdarea şi îndrăsnéla cu bunătatea şi filantropia, carĭ sunt virtuţile de frunte ale Creştinismuluĭ.

Sire,

Actele marĭ sĕvêrşite de Majestatea Vóstră pentru întărirea şi ridicarea Bisericeĭ Ortodoxe Române, vor încăldi vecĭnic inimele Românilor, şi lauda Majestăţeĭ Vóstre se va vesti pururea în Biserica Domnuluĭ, rĕmânênd neştérsă din sufletele româneştĭ.

Majestatea Vóstră, nu numaĭ cu cuvêntul, dar şi cu fapta aţĭ dovedit că Biserica este muma sufletéscă şi viaţa unuĭ popor, pentru care aţĭ restaurat şi ridicat locaşurile dumnedeeştĭ, dându-le strĕlucirea din timpurile strĕmoşeştĭ. Am credinţa nestrămutată că puternicul Vostru sprijin nu'mĭ va lipsi nicĭ odată în smeritele mele sîrguinţe, de a lucra pentru ridicarea Bisericeĭ nóstre naţionale şi a o duce la acea înălţime dorită de Majestatea Vóstră şi ţară.

Me voiŭ sîrgui, Sire, sa urmez şi să îndeplinesc cu sfinţenie, rîvnă şi căldură preţiósele pilde ale Majestăţeĭ Vóstre, pe carĭ le voiu avea sădite în inima mea.

Trăiască Majestatea Sa Regele şi Regina spre fala şi fericirea neamuluĭ românesc şi întărirea şi ridicarea Bisericeĭ Ortodoxe Române!

Trăiască Alteţele Lor Regale Principele Ferdinand şi Principesa Maria cu fiul Lor Principele Carol!

Trăiască România!

Cu aceeașĭ solemnitate a fost condus și Prea Sânțitul Gerasim Timuș Piteșteanu, noul ales al scaunuluĭ Episcopal de Argeș, în fața Tronuluĭ, unde Mitropolitul Primat remise cârja M. S. Regeluĭ, ĭar D. Ministru al cultelor dete citire diplomeĭ noului ales, după care Majestatea Sa încredință cârja P. S. Episcop al Argeșuluĭ, ḑicêndu'ĭ :

„Ițĭ încredințez cârja Episcopală pentru a păstori turma „Eparhieĭ Argeșuluĭ".

Apoĭ P. S. Sa rosti următórea cuvêntare :

Sire,

Primesc cu umilință din mâna Majestățeĭ Vóstre Toiagul pastoral, simbolul putereĭ cu care mĕ întărițĭ, ca să conduc turma cuvêntătóre din păzita de Dumneḑeu Eparhie a Argeșuluĭ, pe care a ridicat'o atâția bărbațĭ ĭubitorĭ de țară și harnicĭ în păstoria sufletéscă.

Vechia reședință a Voevoḑilor românĭ se mândrește cu monumentul cel maĭ falnic al țēreĭ, de pe treptele căruia glasul puternic al Majestățeĭ Vóstre a rostit la miĭ de ómenĭ pildele mărețe ale strĕbunilor noștri.

Privirea acestuĭ monument me va îndemna și maĭ mult să lucrez din rĕsputerĭ la înălțarea niveluluĭ moral, prin rĕspândirea învĕțăturilor evangelice, prin sădirea și maĭ adâncă a simțimêntuluĭ religios și a respectuluĭ către legile țereĭ. Mare este vrednicia cu care me învestește Majestatea Vóstră și grea este sarcina ce mi se pune.

Nădĕjduesc că, cu ajutorul luĭ Dumneḑeu și cu sprijinul puternic al Majestățeĭ Vóstre, care n'a lipsit nimĕnuĭ când a fost vorba de așeḑămintele bisericeștĭ, voiŭ duce la bun sfârșit apostolia ce mi s'a încredințat.

Pururea voiŭ fi devotat Tronuluĭ și me voiŭ ruga cerescului Părinte pentru propășirea țereĭ și bună starea Bisericeĭ.

Să trăițĭ Sire!

Trăiască Majestatea Sa Regina!

Trăiască Altețele Lor Regale cu tótă Augusta Familie!

Trăiască România!

Regele bine-voi a rĕspunde P.P. S.S. L L. Episcopĭ prin următórele cuvinte:

„Incredințând Prea Sânțiilor Vóstre cârja Episcopală, „ca semn al putereĭ duhovniceștĭ, cu încredere vĕ vĕd „pornind în eparhiile vóstre spre a îndeplini înalta vóstră „chiemare. Nu Mĕ îndoiesc că de a pururea vețĭ fi pătrunșĭ „de Sânta Vóstră datorie și că vețĭ desfășura tótă sirguința spre a vĕ atrage bine-cuvêntarea Ceruluĭ și dragostea „turmeĭ vóstre sufleteștĭ.

„*Prea Sânțite Episcop al Buzeului*,

„Ești chiemat a cârmui o Eparhie unde veĭ găsi urme „adâncĭ de evlavie a strĕbunilor noștri; în creeriĭ munților, „ca și în fundul văilor, eĭ aŭ ridicat sfinte locașurĭ spre „a putea trăi retrașĭ de viața sgomotósă a lumeĭ, închi-„nându se numaĭ la A Tot-Puternicul. Multe biserici, îm-„prăștiate în locurĭ singuratice, sunt încă astă-dĭ dovedĭ „netăgăduite a credințeĭ din vremurile de aspre grijĭ, când „Țara era prada năvălirilor și turburărilor resboinice. Prea „Sânția Ta aĭ în același timp, ca să'țĭ slujéscă drept pildă, „pe Episcopiĭ Chesarie și Dionisie, carĭ, prin nemărginita „lor hărnicie și rîvnă, aŭ ridicat Eparhia Buzĕuluĭ unde „aŭ lăsat amintirĭ neșterse. Nu Mĕ îndoiesc că P. S. Ta „veĭ păși pe urmele acestor păstorĭ vrednicĭ și învĕțațĭ, „propovĕduind ĭubirea de Patrie și de lege.

„*Prea Sânțite Episcop al Argeșuluĭ*,

„Mândru poțĭ fi că te suĭ pe scaunul acesteĭ Eparhiĭ „cu un trecut istoric așa de însemnat De treĭ vécurĭ și „jumĕtate se înalță pe frumosul mal al Argeșuluĭ falnica „biserică a luĭ Neagoe-Voevod, privită, pe acea vreme, de „tot rĕsăritul ca o adevĕrată minune. Multe vijeliĭ, foc și „cutremur trecură, în cursul anilor, peste acest sânt locaș „ce ajunse aprópe de peire. Înse, în dilele de redeșteptare „a simțimentuluĭ național, când România se ridică ca Stat „de sine stătător, Biserica Episcopală de Argeș se recladi, „și astă dĭ ea strĕlucește în vechia sa splendóre, ca o măr-„turie trainică a credințeĭ poporuluĭ din trecut și a pu-„tereĭ sale de viață în present.

„Duoĭ episcopĭ aŭ cârmuit sub Domnia Mea acéstă fru-„mósă Eparhie, și amêndoĭ, prin rîvna și dragostea lor „pentru Biserică și Țară, s'aŭ suit la trépta de mitropolițĭ „aĭ Regatuluĭ, înălțând prin acésta, încă și maĭ mult, „scaunul episcopal al Argeșuluĭ.

Prea Sânțițĭ Părințĭ,

„Duceți-vĕ acum în eparhiile vóstre spre a munci cu „osârdie și statornicie la cinstirea Bisericeĭ și la binele no-„roduluĭ; vĕ urez să culegețĭ cu îmbelșugare ródele bu-„nătăților ce vețĭ semâna împrejuru-vĕ.

„Mulțumindu-vĕ pentru simțimintele ce Ne arătațĭ prin

„căldurósele vóstre cuvinte, vĕ dorim Prea Sfinţiilor Vóstre „anĭ mulţĭ şi fericiţĭ pe scaunele vóstre Episcopale".

Acéstă solemnitate terminată, M. S. Regele şi A. S. R Principele aŭ felicitat pe Prea Sfinţiţiĭ Episcopĭ şi, dupĕ ce Aŭ maĭ convorbit cu maĭ multe persóne presente, S'aŭ retras în apartamentele Lor.

In urmă P.P. S.S. Episcopĭ aŭ fost conduşĭ la S-ta Mitropolie în aceeaşĭ ordine şi cu acelaşĭ ceremonial ca la sosire, cu deosebire, că P. S. Episcopul Argeşuluĭ a luat loc în trăsura Curţeĭ cu D. Ministru al cultelor şi precedaţĭ de:

1) Protoiereiĭ Capitaleĭ;

2) P.P. S.S. L.L. Episcopiĭ de Huşĭ şi Roman într'o trăsură regală;

3) D. primar al Capitaleĭ;

4) Arhidiaconul Sfinteĭ Mitropoliĭ, care ţinea cârjele P.P. S.S. Episcopĭ, însoţit de duoĭ diaconĭ.

In acest timp, ca şi la sosire, clopotele bisericilor din Capitală aŭ sunat.

La uşa bisericeĭ Sfinteĭ Mitropoliĭ, P.P. S.S. Episcopĭ nouĭ aleşĭ aŭ fost primiţĭ de P.P. S.S. Episcopĭ şi Arhiereĭ, dupĕ care a urmat obicĭnuita rugăciune.

Dupĕ investitură, în ḑiŭa de 25 Martie s'a făcut instalarea P. S. Episcop de Buzeŭ; ĭar în ḑiŭa de 27 a. c. s'a făcut instalarea P. S. Episcop de Argeş.

DONAȚIUNI.

Inalt Prea Sânțitul Arhiepiscop și Mitropolit Primat D. D. Ghenadie bine voind a oferi Sf. Episcopii de Argeș următórele objecte și anume:

Un Sacos de stofă verde cu florĭ de fir galben bun de jur împrejur; un omofor la fel mic. Un epitrahil, idem. Un stihar de serasir alb cu ape moar și cu șiret de fir galben bun împrejur cu căptușală satin alb. Un stihar de serasir roș de stofă cu floricele de fir galben bun și mătase cu căptușală micaton. Un stihar de stofă verde cu floricele asemenea celuĭ de sus în tote. Doue stihare diaconeștĭ, stofă verde, bune cu florĭ de fir galben bun cu șirete de jur împrejur de fir galben bun. Doue stihare de anagnoștĭ mătase galbenă. Patru stihare de diaconĭ, doue de damasc și doue de stofă cu florĭ de fir galben și șireturĭ bune de jur împrejur. Un omofor mare de serasir alb cu ape cu crucile cusute sedicáresce, cu fir galben bun de jur împrejur, cu căptușala de mătase galbenă și cu câte un rând de ciucurĭ bunĭ. Un omofor mare bun asemenea celuĭ de sus Un portret mare al Episcopuluĭ de Argeș Ghenadie II Petrescu lucrat pe mușama de Tatărescu cu ramă mare poleită. Un portret al Mitropolituluĭ Iosif Naniescu ca Episcop al Argeșuluĭ pe mușama tot de Tătărescu cu rama poleită. Șase Apostolĭ zugrăvițĭ vechiu, pe lemn. Patru icóne Impĕrăteștĭ pictură vechie din secolul al XVIII. O icónă Sf. Treime la Stejarul Mambri, pictură italiană. O icónă S-ţiĭ Apostolĭ Petru și Pavel, marĭ. Patru bucățĭ de argint de la coróna Pantocratorul a Bisericeĭ Argeșuluĭ. O Biblie de la Cotména. Doue icóne cu Despina Dómna cu fetele și moștenitorul Theodosie, zugrăvit pe una rĕstignirea și pe alta Sf. Sava și Simeon. O icónă Sf. Haralampie pe mușama. Un Baston de Arhimandrit făcut în două. O cârjă de abanos negră, lucrată frumos, cu inscripția: „Episcopul Argeșuluĭ Ghenadie II", în toc căptușit cu mătase albă. 12 Minee, și viețele Sfinților, din Monastirea Neamțuluĭ. O cruce de lemn sculptată și îmbrăcată cu argint în greutate de 240 dramurĭ și cu inscripție: „Din objectele Episcopuluĭ de Argeș Ghenadie II". Un Potir de argint poleit în greutate de 400 dramurĭ cu inscripția: „Din objectele sacre ale Episcopuluĭ de Argeș". Ministerul 'I aduce viĭ și respectuóse mulțumirĭ pentru acéstă lăudabilă faptă.

Dómna Margareta Vlad, donând un rând vestminte naţionale bisericeĭ din comuna Cornescĭ, plasa Ocolu, judeţul Gorjiŭ, i se aduce căldurόse mulţumirĭ.

Pentru reparaţia Bisericeĭ cu hramul Duminica Tuturor Sfinţilor din parohia Spiuenĭ, plasa Vedea-Olt, jud. Oltu, maĭ mulţi locuitorĭ şi preoţĭ s'aŭ grăbit a veni în ajutor cu sumele notate maĭ jos:

Preotul N. Giuculescu 100 leĭ. Preotul N. Mănescu 100 l. D-niĭ Tudor Vasile 100 l. Radu Diaconu 100 l. Nicolae Vintilă 20 leĭ. Florea Popescu 20 l. Dumitru Tudor 20 l. Stan Toma 20 l. Nicolae Anca 20 l. Dumitru Plăvan 10 l. Marin Ene 20 l. Florea Radu 100 l Marin Rădulescu 100 l. Dumitru Ionescu 100 leĭ. Florea Din 100 leĭ. Marin Vârlan, Florea Rădulescu, Nicolae I. Plăpcén, Ión Preda câte 20 leĭ. Grigorie Sandu 15 leĭ. Stan Cota 5 leĭ. In total 1030 leĭ. Pentru aceste piόse şi lăudabile fapte creştineştĭ, Sf. Episcopie de Argeş, le aduce cele maĭ căldurόse şi viĭ mulţumirĭ, dorind ca exemplul acestora se servéscă şi altora asemenea.

D-nul Ioan Zamfir Popescu şi soţia sa Ana din cătunul Sănăteştiĭ, parohia Răchitele, plaiul Vulcan, Judeţul Gorjiu, a dăruit bisericeĭ din acea parohie o cădelniţă în valόre de 24 leĭ. Pentru mulţămirea sufletească a donatorilor şi pentru îndemnul şi al altora

---

D-nul Stoian Stăncescu, arendaş în comuna Moţăţaiĭ, jud. Dolj, a dăruit Bisericeĭ parohiale din acea comună un policandru în valόre de 120 leĭ. Pentru mulţămirea sa sufletească şi pentru îndemnul şi al altora, i se aduce mulţămirĭ publice.

Pentru reparaţia Bisericeĭ, cu hramul Cuviόsa Parascheva din comuna Scorniceştiĭ, plasa Vedea-de-Jos, Judeţul Oltu, maĭ mulţĭ enoriaşĭ au bine-voit a veni în ajutor cu sumele ce urméză:

D-niĭ Simion Pătrulescu, Constantin Bărbulescu, Dumitru Florea, Ioan Olariu, Barbu Ivan, Marin Preda, Stan Dragne şi Barbu Manole câte 100 leĭ. Constantin Rădulescu, Costea M. Eana, Licsandru D. Diconésa, Radu I. Grigore, Marin Vătafu, Marin Selu, Ioan R. Băeţelu, Costea M. Pătrulescu, Florea Pătrulescu, I. M. Dorobanţu, Ioan Dinescu, Costea P. Manole, Gh. Băetu, Stanciu P. Popescu, Niţă Petre, Radu Oprea, Gh. R. Oprea, Crăciun Diaconu, Stan Nicolescu, Marin Berianu, Cost. I. Olariu, Călin Olariu, Radu Licsandru, Marin Stan Udrescu, Iόn Bucă, Marin Marinescu şi Gh. Dorobanţu, fie-care câte 20 leĭ. Preda Preda, I. R. Diaconu. Licsandru R. Oprea, Licsandru Anghel, Nicolae Anghel, Iόn Mateĭ, Miu Ivan, Marin Vasile, Oprea Vasile, Cârstea Marin, Marin D. Voica, Simion M. Eana, Radu N. Iordache, Stoica D. Diconesa, Vasile Dumitrache, Gh. R. Diaconu şi Florea B. Olariu câte 15 leĭ. Marin B. Olariu, Nicolae Spălăţel, Stan Gândac, T. St. Castravete, Avram Gândac, Dumitru Croitoriu, Marin M. Biţă. Dumitru M. Preda şi Ilinca Suţa Tudora câte 10 leĭ. Asemenea pentru reparaţia Bisericeĭ din cătunul Isbăşeştĭ, comuna Milcoĭ-Isbăşeştĭ,

plasa Oltu de sus, jud. Argeș, Preotul dîsei bisericî a bine-voit a veni în ajutor cu suma de leî 200. Preotul Ioan Duhovnicu 200 leî. In total 1840 leî. Tuturor acestor pioși donatori, Sfânta Episcopie de Argeș, le aduce cele maî viî și călduróse mulțămiri, dorind ca esemplul lor se servéscă și altora în viitor.

— —

D-nul Radu N. Veivozeanu, enoriaș al Bisericeî cu patronagiul S-tuluî Ierarh Nicolae din urba Alicsandria, a cumpĕrat un policandru pentru numita biserică în valóre de 800 leî, i se aduce mulțumirî publice pentru acéstă ofrandă.

— —

Andrei Fodor, din comuna Valea-mare, acel județ, a dăruit Bisericeî din satul Deleni, comuna Drăgugeștî, lemn de stejar, în sumă de 40 leî, din care să se construească o noue clopotniță, pentru care i se aduce căldurόse mulțumiri.

— —

Vasilie Pricopi din secția Ripele-de-sus, comuna Ripele, jud. Bacău, a dăruit Bisericeî Sf. Nicolaî din Ripi, un rând complect de vestminte preoțeștî în valóre de 140 leî, și sfinte vase în valóre de 105 leî, pentru care i se aduce căldurόse mulțumirî.

— —

Dl. Nicola Istrate, din urba Roșiorî de-Vede, oferind bisericeî din cătunul Broșteanca pendinte de comuna Bogdana un baptisteriu în valόre de 54 leî, i se aduce căldurόse mulțumieî.

— —

Preotul Radu Bercescu și locuitoriî catunuluî Bercesciî donând un rând de vestminte naționale, bisericeî cu patronul Intrarea în Biserică, din catuna Bercescii, comuna Cernadia, plaiu Novaci, județul Gorj, li se aduce mulțumirî publice pentru asemenea piόsă faptă.

— —

Preotul Badea Georgescu, Alexandru Drăghicî Voîcescu, N. Radu Licsandru și C. Radu Licsandru, au oferit fie-care câte 50 leî pentru cumperare de lemne, cu care au împrejmuit Biserica cu hramul Sântu Nicolae din comuna Ciumagiî, jud. Vâlcea. Pentru mulțămirea lor sufletéscă și îndemnul și al altora la asemenea fapte lăudabile, li se aduce mulțumirî.

— —

Dl. Stan Badea, epitrop al sf. bisericî de Ștuben și Valea Stîlpuluî, cu patronagiul S-țiî Nicolae și Cuviόsa Parascheva, a oferit acesteî s-te bisericî una colimvitră de aramă, valorând 40 leî, asemenea și un anaforar sfinteî bisericî din comuna Teișanî D-na Ilinca, soția luî Stan Badea, a dăruit numiteî bisericî o perdea de borangic alésă cu florî, depusă la icόna Maîceî Domnuluî, din têmplă. Preotul Nicolae Stîlpenu, a dăruit tot aceateî bisericî, una candelă nouă de alamă, aședată la icόna Cuviόsa Parascheva, din têmplă, în valόre de 6 leî. Dl. Nicolae Gheorghe Stanciu, comerciant, a dăruit pe séma sfinteî bisericî de Oltenî, cu patronagiul Sf. Nicolae și S-țiî Imperațî un hârdău nou de stejar, destinat pentru aghiasmă. Pentru care i se aduce căldurόse mulțumirî.

— —

Sora Ióna Barbu Popescu din Sf Monastire Horezu, din județul Vâlcea, a dăruit Bisericeĭ aceleĭ Monastirĭ o sobă de tuciu în valóre de 150 leĭ și un rând de vestminte stofă națională în valóre de 60 leĭ. Pentru acéstă ofrandă și mulțămirea sufletéscă a donatóreĭ și îndemnul altora, i se aduce mulțumirĭ.

Mihalache Călin, comerciant din Brăila, a bine-voit să doneze bisericeĭ din comuna Islaz o cădelniță de argint în valóre de 40 leĭ, pentru care faptă lăudabilă, i se aduce viĭ și călduróse mulțumirĭ.

Locuitoriĭ Ștefan Popescu, Niță Demetrescu și Stan Fănuță, din comuna Greciĭ, plasa Oltul-de-sus, județul Romanațĭ, aŭ cumperat Bisericeĭ parohiale, cu hramul Sânțiĭ Imperațĭ, din acea comună, o Evangelie, un Orologiu și un Evhologiŭ, tóte ediția S-tuluĭ Sinod și legate cu piele marochin. Pentru mulțămirea lor sufletéscă și pentru îndemnul altora la asemenea fapte, li se aduce călduróse mulțumirĭ.

Dl. Simion Coman și văduva Ana Coman, aŭ bine-voit să donedze pentru parohia bisericeĭ din comuna Islaz, jud. Brăila, cel întâĭ un felon în valóre de 45 leĭ; ĭar cea d'a doua un epitrafil în valóre de 20 leĭ, pentru cari fapte lăudabile și demne de imitat li se aduce mulțumirĭ.

Pentru construirea uneĭ Troițe la cimitirul Bisericeĭ parohiale Buzeștĭ cu hramul Cuviósa Parascheva din cătunul Corbu, plasa Mijlocu, jud. Oltu, maĭ mulțĭ locuitorĭ au bine-voit a veni în ajutor cu sumele ce urméză:

D-niĭ Ión Martin 100 leĭ. Stancu Tănase 100 l. Ilie Stăuescu 80 l. Gh. D. Birciu 50 l. Ioniță Stoenescu 40 l. Stancu Bârlică 40 l. Tănase I. Burtea, Costică Ștefan, Tănase Dobrescu și Tănase Onică câte 20 leĭ. Marin Măndoiu 10 l. Stan Móca 10 l. Niță Tănase 20 l. Stancu Grecu 20 l. Tănase Gheorghe 20 l. Dobre Nae 10 l. Zamfir Ghiță 10 l. Ioan Gheorghiță 20 l. Neacșu Pătru 20 leĭ. Stoica Costea, Radu Ene, Bădeĭ Dumitru și Riță Dumitru câte 10 l. Tudor Stan 20 l. Marin Florea 20 l. Stancu Bârlică, Ilie Coman, Badea Stan, Ión Stan și Grigore Stan, câte 10 leĭ. Niță Marica 20 leĭ. Mateĭ Dumitru, Ión Florea, Filip Gebu, Micu Sandu, Ioniță Dragomir, Grigore Ileana, Ilie St. Popescu, Barbu Stânecĭ, Ioniță Dițuleasa, Ilie M. Barbu, Licsandru I. Barbu, Avram Dițuleasa, Mihalache Gheorghe, Niță Basangeac și Radu Ioana fie-care câte 10 leĭ. Teodor C. Petrescu 5 leĭ. N. Popescu 20 leĭ. Total 935 leĭ. Tuturor acestor pioșĭ donatorĭ, Sfânta Episcopie de Argeș, le aduce cele maĭ călduróse și viĭ mulțumiriĭ dorind ca exemplul acestora să servéscă și altor buuĭ creștinĭ, în viitor.

Dl. Moise Georgescu, domiciliat în Ploeștĭ, a dăruit sf. bisericĭ din comuna Teișanĭ, o icónă cu figura sântuluĭ Stelieanu, pentru care i se aduce călduróse mulțumirĭ.

DOCUMENTE INEDITE

privitóre la

ISTORIA NAȚIONALA, POLITICA ȘI BISERICÉSCA a ROMÂNILOR.

(Urmare. Vedĭ Biserica Ortodoxă, anul al XVII-lea, No. 11).

Boeriĭ Muntenĭ cariĭ trecusă cu Metropolitul Dionisie Lupu la 1821 în Brașov, scăpațĭ de sub excorta armată a luĭ Tudor Vladimirescu, care-ĭ ducea în Valahia mică spre a-ĭ închide în Monastirea Tismana, Boeriĭ dic aceștia împreună cu Metropolitul, motivațĭ de o petiție a acestuĭa, adresază Consululuĭ Rusesc din Constantinopol o cerere asociată de o expunere a Metropolituluĭ Dionisie, prin care descrie situațiunea sa sguduită prin numirea altuĭ Metropolit în locul seu—a luĭ Grigorie, și insistă și se rógă, ca Consulul să înmâneze acea expunere Porțeĭ spre a justifica purtarea Metropolituluĭ Dionisie pe timpul Zavereĭ și a mijloci reașezarea sa ĭar la scaunul Metropolitan. Tot-odată se spune, că asemenea expunere s'a trimis și Impĕratuluĭ tuturor Rosiilor, protectorul Principatuluĭ pe

atuncĭ. Adresa boerilor este concepută în grecește și franțuzește. Dionisie cunoștea fórte bine atât limba greacă cât și cea franceză.

Exelența!

CXXV) Alarmațĭ de vuetul ce vine a se respândi aicea, că Valahia va fi curând ocupată de trupe Otomane, micul numĕr al locuitorilor care a rĕmas încă în Bucureștĭ a luat hotărîrea de a părăsi acéstă căpitală și Patria pentru a se duce să caute un asil în străinătate.

Subsemnațiĭ obligațĭ de a se uni cu un popor, ne animat de un spirit de revoltă, dupe cum a fost presupus, și redus la cea de pe urmă extremitate și desnădajduire din acea causă a jafurilor pe care Domnitoriĭ precedențĭ le-au faptuit asupra luĭ, abea aŭ putut împedica împrăștierea totală a locuitorilor acestuĭ oraș, cariĭ cugetaŭ a-l părăsi la cel întâĭu pas al trupelor Otomane în acéstă Provincie.

Pentru a liniști puțin temerile poporuluĭ, noĭ am hotărît a adresa plângerea aicĭ alaturată către Sublima Pórtă, pentru care vĕ rugăm cu insistență pe Exelenția Vóstră, ca să o comunicațĭ și să întrebuințațĭ eficacitatea mijlócelor Vóstre de a se interdice trecerea trupelor, de care-ĭ vorba și prin acel ce vĕ va fi permis de a aduce la cunoștința Sublimeĭ Porțĭ Otomane dreptele plângerĭ a'e poporuluĭ, șĭ de a îndrăzni a implora reașezarea drepturilor și privilegiilor Țĕreĭ, care aŭ fost desființate. Pentru acest scop noĭ am îndraznit a ne adresa de asemenea Majestățeĭ Sale Impĕratuluĭ tuturor Rosiilor, puternicul nostru protector, prin o petiție prea umilită de pe care vĕ alăturăm aicĭ o copie.

Subsemnațiĭ rógă pe Exelenția Vóstră ca să primească

dovada de cea maĭ inaltă considerare, cu care aŭ onórea de a fi

ai Exelenției Vóstre
ceĭ maĭ umiliți și ascultătorĭ servitorĭ,

București, 1821 Martie 29.

Subscriși: *Al Ungro Vlahieĭ Dionisie. Al Buzeuluĭ Gherasim. Al Argeșuluĭ Ilarion Gh. Slatineanu. Nicolae Golescu. Fotie Știrbeĭu. Istrati Crețulescu. Nicolae Vacarescu. Grigorie Rali. Gheorghe Florescu. Al. Vellara. Mihail Manu. Ioan Știrbeĭu, Costachi Rasti. Grigorie Baleanu.* (Toțĭ subscrișĭ grecește afară de Istrati Crețulescu).

(Originalul franțuzește în biblioteca mea).

La 1821 Martie 23, Metropolitul Dionisie este mustrat de representantul rusesc Baron Strogonof, pentru că n'a ascultat de Generalul consul Pini de a publica în Muntenia cât maĭ grabnic și maĭ respândit, ordinile și dispozițiile luate de Turcia în acord cu Rusia asupra Eteriștilor luĭ Ipsilant cum și asupra rescoleĭ luĭ Tudor Vladimirescu. Acum i se trimit din nou ordine și de la Patriarhat spre a publica hotărârea Sinoduluĭ din Constantinopol prin care se supunea blestemelor și afurisenieĭ toțĭ resvrătițiĭ din Principate. Dionisie, după politica ce o țineaŭ boeriĭ Muntenĭ, a întârḑiat publicarea, pe de-oparte așteptând intrarea armatelor rusești în țară spre a sprijini pe Eteriștĭ, comform spuselor lor, ĭar pe de alta nicĭ nu-l lăsa nicĭ Ipsilant și nicĭ Tudor Vladimirescu de a publica asemenea cărțĭ de blestem patriarhicesc, pentru că atuncĭ s'ar fi discurajat de la început eteriștiĭ și nu s'ar fi putut ținea disciplina între revoltațĭ, și nicĭ luĭ Tudor nu-ĭ convenea asemenea publicare, pentru că n'ar fi putut grupa în jurul seŭ atâța pandurĭ. Pentru aceea Metropolitul și boeriĭ aŭ fost de o cam-dată sechestrațĭ în Metropolie și în urmă transportațĭ în o casă la Bel-vedere, la șosea,

unde eraŭ pădiţi de armatele luĭ Tudor Vladimirescu. Putea dar publica ceva Dionisie, care n'ar fi convenit revoltanţilor, până când era sub privigherea şi puterea lor armată?

Bucureştĭ la 23 Martie, 1821.

Eminenţă!

CXXVI) Ne grăbim, comform ordinelor luate, pe care noĭ le-am primit de la Exelenţia sa D-nul representant Baron de Strogonoff, ca să transmitem Eminenţieĭ Vóstre plicul aicĭ alăturat la adresa Vóstră. Noĭ apoĭ credem de datoria nóstră a aminti Eminenţieĭ Vóstre cuprinsul Proclamaţieĭ, de asemenea şi al scrisoreĭ ce-l asociază, pe care D-nul consul general Pini v'a trimis'o, cu data de 17 ale acesteĭ lunĭ. Acéstă Proclamaţie, comformă cu sentimentele tot déuna manifestate prin D-nul representant al Rosieĭ la Constantinopol, faţă de Pórta Otomană, şi fundată pe principiile şi intenţiunele pe care Majestatea Sa Împĕratul tuturor Rosiilor le a făcut cunoscut cu privire la perturbatoriĭ linişteĭ în Principate, rĕmânênd fără cea maĭ mică promulgare din partea Eminenţieĭ Vóstre, pe care nicĭ măcar n'aţĭ publicat'o, acum se află sprijinită prin veştile ce aţĭ primit de la Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic de Constantinopol.

Exelenţia sa D-nul Representant ne recomandă din partea sa de a face cunoscut Eminenţieĭ Vóstre şi boerilor, că buna armonie şi conştiinţa cea maĭ intimă ce domneşte tot-déuna între Curtea Imperială şi Pórta Otomană este acum încă maĭ consolidată prin evenementele presente, aşa de nenorocit întâmplate în ambele Principate, şi că tóte mijlócele subversive linişteĭ acestor Provinciĭ vor fi înăduşite prin mĕsurĭ comune, cu tóte că nu vor fi de cât singure trupele otomane care vor intra vre-o dată cu acéstă ocasie în Valahia şi Moldova. Majestatea Sa Impĕratul

tuturor Rosiilor a manifestat că acolo nu vor putea fi de cât aceste trupe, singure, cari vor fi de ajuns pentru a liniști turburările existente. Noi suntem siguri că Eminenția Vóstră, fară de privire la representări contrare, care nu pot proveni de cât de la aderenți și complici, fie tăcuți, fie reali insurgenți, nu veți întârdia de a întrebuința tóta autoritatea Vóstra sfințită și tóte puterile Vóstre pentru a aduce la datorie supușii rătăciți, de a îndemna pe insurgenți de a părăsi scopul lor criminal, de a amenința cu aspre pedepse pe acei ce vor persista în rebeliune și a făgădui milă și ertare a celor ce se vor grăbi de a se lepăda de purtarea lor culpabilă. Din partea nóstră, noi vom căuta a publica, prin tóte mijlócele la dispoziția nóstră și a adresa supușilor și protejaților ruși, carii aŭ luat parte la intreprinderea lui Ipsilant, și altor insurgenți, îndemnuri amenințătóre și a le declara, că, cari nu părăsesc la moment partea ce aŭ apucat, vor fi dați judecăței și că pedepsele cele mai grele nu vor întârdia a-i atinge. Aceste îndemnuri vor avea de sigur efectul, pe care cine-va trebue sa-l aștepte, spiritile ratacite prin frică sau prin cuvinte cu atât mai de despreţuit, cu cât ele nu pot fi de cât individuale și nu patriotice, vor reveni la sfatuirea păstorului lor, și numai Eminenția Vóstră póte a le aduce la datorie, și a Vé face mântuitorul Patriei de nenorocirile la care ea póte fi expusă.

Mě recomand bine-cuvêntărilor și rugăciunelor Eminenției Vóstre și am onórea a fi cu respect servitorul Vostru cel mai umilit și mai ascultător.

Eustatie Cotof.

(Originalul în limba francesă în biblioteca mea).

Altă adresă a boerilor din Brașov, adresată președintelui ori generalului armatei rusești din Muntenia, și prin care cer și să rógă de a reașaza la postul sěu de Me-

tropolit pe Dionisie Lupu, și a înlătura pe Grigorie, ca unul ce a ocupat scaunul Metropoliei contra regulamentelor și canónelor Sf. nóstre Biserici Ortodoxe. Se basaze și pe precedente, că adică și altă dată când s'a întâmplat neliniști și retrageri în străinătate a Metropoliților, după încetarea și liniștirea lucrurilor, Metropoliții s'aŭ reluat scaunul lor.

Domnule Președinte!

CXXVII) Echitatea și dreptatea care vě caracterisază, ne dă curagiul de a supune, prin acéstă a nóstră umilită anaforă, sub ochii Exelenției vóstre, scrisórea pe care respectabilul nostru Metropolit Dionisie ne-a adresat. Bine-voește Domnule General, vě rugăm prea umilit, să o citiți! Voi veți vedea din ea până la ce punct a mers nedreptatea contra bunului bětrên, și inima vóstră creștină va fi mișcată, sîntem prea siguri. Noi sperăm de asemenea, că acest moment generos va ușura profundei vóstre înțělepciuni mijlocul convenabil, acela ca să ni se redea adevěratul nostru păstor. Existența acelui ce a fost instalat în postul Eminenției Sale, nu póte să aducă nici o pedică bunului nostru bětrân.

Din nenorocire să pot cita mai mult de cât acéstă împrejurare întâmplată în patria nóstră. Și la sfârșit, urmarea încetând, s'a redat turma adevěratului ei păstor, după ce aŭ alungat pe acel ce o conducea în contravenție cu regulamentele Bisericei. Numai aprobarea unor persóne nu este de ajuns pentru expulsarea unui Metropolit ales prin vócea generală, ci se cer delicte asupra cărora Biserica să decidă pe față expulsarea unui Metropolit. Bine-voiți, D-le Președinte, rugând cu insistență pe Exelenția Vóstră, ca să ne dați pe pastorul nostru legitim, și să ușurați mustrările conștiinței nóstre prin acéstă faptă creștină, și veți avea resplată în cer.

Avem onórea de a fi, Domnule Preşedinte, aĭ Exelenţieĭ vóstre prea umiliţĭ şi ascultătorĭ servitorĭ.

(Originalul franţuzeşte, scris din Braşov, fără dată, în biblioteca mea).

Apararea Metropolituluĭ Dionisie Lupu este o adevěrată pledoarie şi prin care să dovedeşte, ca Dionisie Lupu era om şi erudit şi capabil. Cunoştea desĕvêrşit canónele şi disposiţiile Bisericeştĭ în materiĭ de depunerĭ. Apararea sĕ basază pe două principiĭ canonice şi s'ar părea din ea că are totă dreptatea; apoĭ respunde la imposibilitatea sa de a fi putut veni în ţară la invitarea Domnitoruluĭ, fiind bolnav, în realitate însă, pentru că Dionisie şi boeriĭ din Braşov formaŭ o grupă oposantă Domnitoruluĭ, stăteaŭ în reservă şi în perspectiva uneĭ situaţiunĭ politice favorabile lor, spre a putea fi sigurĭ, că intrând în ţară să'şĭ ocupe fie-care din eĭ posiţiile lor anteriore. Toţĭ ceĭ din Braşov eraŭ consideraţĭ că ar fi aderat la Eterie, şi se sprijineaŭ pe Rusia. Domnitorul însă să ţinea grăpiş de disposiţiile Sublimeĭ Porţĭ, avea la început şi un Paşă pe lângă el, care-l urmărea în politica sa. In acéstă aparare, Dionisie Lupu descrie tóte meritele sale pe timpul Metropoliatuluĭ seu, atât actele sale naţionale cât şi cele bisericeştĭ, şi declară că a suspendat multe abuzurĭ existente în Biserica naţională, maĭ ales simonia, care era pe faţă practicată sub Metropoliţiĭ precedenţĭ din epoca fanariotă. Apararea este adresată boerilor Ţĕreĭ. Iată acéstă aparare, care-ĭ un cap de operă şi ca stil şi ca cugetare.

Prea nobilĭ boerĭ şi scumpĭ fiĭ aĭ meĭ!

CXXVIII) Un Arhiepiscop nu póte fi înlăturat de la turma sa, după regulamentele Sfinţilor Părinţĭ, de cât pentru două raţiunĭ: Adecă, dacă, declarându-se incapabil de aşĭ îndeplini datoriile indispensabile faţa de turma sa, când

s'ar lăsa de bună-voe, saŭ când prin dovedĭ vrednice de credință s'ar divulga ca nedemn de acéstă mare treaptă Dar orĭ prin care chip ar fi, acela va fi privat și de demnitatea sacerdotala, ca fiind nedeslipită de acea episcopală ne conservând de cât numaĭ titlul de maĭ înainte. Afară de aceste două rațiunĭ, sub orĭ-ce pretext, orĭ-care ar fi, nu este permis expulsarea unuĭ Arhiepiscop. Şi cel ce ar succeda pe un Arhiepiscop exclus într'alt chip, și nu în comformitate cu regulamentele Sfinților părințĭ, acela, o spun, nu intră prin ușă în staulul oilor. De aceea fără a fi greșit ceva față de Biserică, care are dreptul și puterea de a râdica unuĭ Arhiepiscop Sacerdoțiul și turma, și conservând cu stricteță regulile Sfintelor Sinóde, m'a separat violent, contra orĭ-căreĭ justițiĭ, de la curata soție a luĭ Iisus Christos, care mi-a fost încredințată, pe care o voiŭ reclama cu insistență de a o poseda cu dreptul până la ultima mea resuflare pe acest pământ, și chĭar în cer, înaintea tronuluĭ dreptuluĭ judecător, când mě voiŭ presenta cu scumpa mea turmă, și voiŭ dice, râdicând glasul cu o frunte senină: „Iată eŭ, Dómne, și fiiĭ pe carĭ tu mi-aĭ dat". Dar pentru curata soție ce mi-a fost încredințată, întrebațĭ pe aceĭ ce mĭ-a răpit'o cu violență. Da, scumpiĭ meĭ fiĭ! Eŭ sînt legitimul și adevěratul vostru pastor, fiind intrat pe ușă în staulul oilor, ne căpătând sufragiile prin banĭ, ci am fost înaintat prin o alegere obștească; punêndu-mĭ sufletul meŭ pentru oile mele scumpe, expunêndu-mě pentru Patrie la amenințărĭ de a fi tăĭat, jăfuit; suferind închisorĭ și lanțurĭ și alte nenumĕrate primejdiĭ și disprețuirĭ, despre care am dovedĭ pe Episcopĭ și boerĭ, când turburarea s'a ivit în Patrie. Am pus tóte îngrijirile putincióse pentru îmbunătățirea turmeĭ mele, pentru alungarea neregularităților, care de atâța anĭ să înmulțise în cler; pentru a nimici aceĭ rușinos obiceiŭ de a hirotoni un preot pe banĭ, pentru desfacerea acelor contracte de datoriĭ, numite aulice, prin mijlocul cărora se însărcina episcopatele și mănăstirile cu datoriĭ nesuferite ; dovedĭ

despre acestea sînt raporturile mele Domnitorului Ţĕreĭ şi Mareĭ Bisericĭ, de asemenea şi ordinile mele publice în acéstă cestiune; preferind tot-déuna interesul public celuĭ al meŭ, în tot aceea ce vătăma drepturile şi privilegiile Patrieĭ Atât prin viŭ graiŭ cât şi prin înscris, despre care dovedesc cererile mele la Sublima Pórtă şi la Curtea Imperială a augustuluĭ nostru protector, tot timpul cât am fost Metropolit în Patrie şi în tot timpul de când am trecut în străinătate. Dupĕ tóte acestea pot să mĕ mândresc încă rădicându-mĭ chiar glasul, că prin mine în sfârşit şi prin Episcopiĭ şi boeriĭ ce aŭ rĕmas cu mine, s'a acordat pămêntenilor Valahĭ ilustrul Principat al Ţĕreĭ, despre care dovedesc raporturile mele şi rugăciunele mele insistente la Sublima Pórtă şi protestările şi cererile mele către Paşiĭ limitrofĭ. Iată scumpiĭ meĭ fiĭ, ceea ce am făcut, şi cu ce m'aŭ resplătit! In loc de a fi onorat, am fost insultat, în loc de a fi compensat, mĭ-aŭ arătat cea maĭ mare ingratitudine, în loc de a fi iubit, m'aŭ alungat de la soţia luĭ Iisus Christos. Şi pentru ce? Pentru că se ḑice, că turma mea era fără păstor. Şi cu tóte acestea, când am fost zmuls din Capitala ţĕreĭ şi mĕ trimiseră ca prisonier la Tismana cu Episcopiĭ şi boeriĭ, cari eraŭ cu mine, am fost lăsat în locul meŭ pe Episcopul de Troada Dupĕ numirea unuĭ pămêntean în Principatul ţĕreĭ, am trimis pentru un timp în locul meŭ pe Episcopul de Buzeŭ, cu respuns la scrisórea prin care Domnitorul mĕ învita a mĕ întórce în Patrie; asigurându-l, că îndată dupe ce me voiŭ însănătoşa de bólă care mĕ ţinea atuncĭ în pat, mĕ voiŭ grăbi de a aduce omagele mele Domnitoruluĭ meŭ. Puţin dupĕ aceea recăpătându-mĭ sănătatea, în timpul pe când eŭ mĕ preparam a mĕ întórce în Patrie, de odată am auḑit nedreapta instalare a unuĭa altuĭa în locul meŭ la Metropolie. Atuncĭ boeriĭ cariĭ eraŭ la Cronştad, vĕḑênd acéstă nedreptate strigătóre aŭ protestat la Consulatul general contra acesteĭ nedreptăţĭ, şi eŭ am rĕmas în aşteptarea restabilireĭ păceĭ, sperând tot-déuna, că de îndată

ce mĕ voiŭ arăta în Patrie, cel ce ocupa nedrept locul meŭ, ca un creştin, ca un om învĕţat, va trebui să respecte regulile stabilite de sfânta Biserică şi că nu va face de cât să-mi cedeze postul meŭ legitim. Dar nu ştiŭ prin ce hotărârĭ de ale Domnuluĭ, el a remas în nelegalitate. Iar eŭ separat de curata soţie a luĭ Iisus Christos. Incercările mele pe lângă Guvernamêntul Ţĕreĭ aŭ remas zădarnice; eŭ am credut că vor fi de asemenea în deşert, dacă m'aşĭ fi adresat la marea Biserică, reclamându-mĭ drepturile mele necontestate. Acum când armata ne'nvinsă a puternicului nostru protector a restabilit pacea, o dulce speranţă 'mĭ comandă a suride ca'mĭ voiu câştiga drepturile mele. Dar temêndu mĕ de a nu da o presupunere de ambiţie, dacă eŭ însu-mĭ, prin o umilită cerere aşĭ cere Metropolia, care mĭ-a fost pe nedreptul luată, vĕ conjur, pre nobilĭ boerĭ, şi scumpiĭ meĭ fiĭ, de a examina în consciinţă drepturile mele, şi prin o cerere la prea dreptul nostru Preşedinte mi se va da soţia mea legitimă a luĭ Iisus Christos şi de a deslega în acelaşĭ timp de un delict ne ertat pe cel ce o ţine pe nedreptul. Harul şi binecuvêntarea Domnuluĭ fie cu voĭ.

Al vostru părinte în Sf. Spirit.

(fără dată).

(Originalul franţuzeşte în biblioteca mea).

Expunerea Metropolituluĭ Dionisie asupra faptelor petrecute cu el de la venirea sa la Scaunul de Metropolit al Ungro-Vlahieĭ. Prin acest act justifică purtarea sa politică şi religiósă şi dovedeşte nelegalitatea numireĭ altuĭa în locul seŭ, ca necanonică. Este însemnată povestirea faptelor, pe carĭ trebue să le admitem, şi prin care se daŭ nouĭ luminĭ asupra Eterieĭ, revoluţieĭ luĭ Tudor şi politiceĭ turceştĭ. Acéstă expunere a fost adresată Ministruluĭ rusesc la 1826, şi-l rógă de a mijloci în favórea sa. Atacă actul numireĭ luĭ Grigorie şi demersul Domnitoruluĭ faţă

de el şi reclamă reabilitarea luĭ. Réŭ că a recurs la streinĭ spre a fi reaşăzat în scaun, dar pe acele timpurĭ póte fi scuzabilă o asemenea politică, fiind-că tot ce se făcea în ţară era dictat orĭ sprijinit de afară. Influinţele streine cele maĭ puternice dictaŭ în politica ţereĭ, aşa a fost, maĭ ales după declararea Protectoratuluĭ rusesc asupra Principatelor ca Ortodoxe. Rosia avea partea leuluĭ în tóte afacerile nóstre. Scăpasem de semi-paşalîcul turcesc, dar intrasem sub oblăduitorul cnut rusesc!

La urma urmeĭ Metropolituĭ Dionisie a rĕmas bun depus şi a trebuit să plece capul spre a i se putea da mijlóce de susţinere de către ţară, recunoscĕndu-i-se dreptul de usu-fruct asupra avereĭ Monastireĭ Dealul, de lângă Târgovişte.

CXXIX) La 1819, actul de abdicare al Arhiepiscopuluĭ Metropolit al Valahieĭ, Nectarie, lăsând vacant tronul Arhiepiscopal al acesteĭ Provinciĭ, adunarea boerilor n'a disprețuit de aşĭ arunca privirile asupra unuĭ slab prelat, şi prin un raport adresat Inălţimeĭ Sale Principeluĭ Alexandru Suţu, Domn atuncĭ, a fost de comun acord onorat cu voturile lor. Inălţimea Sa a bine-voit a aproba alegerea lor, am fost scos din retragerea mea, şi chĭemat a îndeplini funcţiunele Arhiepiscopale la Metropolia de Bucureştĭ. Eŭ n'ascundeam atuncĭ cât era de grea sarcina ce-mĭ era încredinţată, şi maĭ pre sus de slabele mele puterĭ, am esitat cât-va timp, dar punĕndu-mĭ tótă nădejdea mea în asistenţa Celuĭ de sus pentru a susţinea zelul meŭ, am consimţit a mĕ însĕrcina cu funcţiunele sfinte, cu care eram să fiŭ investit.

In timp de doĭ anĭ cât a domnit pacînic Principele Alexandru Suţu, am vĕd̦ut cu recunoştinţă, că luptele mele nu eraŭ desprețuite.

In 1821, în epoca când Providenţa dumnedeească a îngăduit în mânia sa şi nestrăbătutele sale hotărârĭ, că

acest spirit de turbare, fiică a neliniştei, care a acoperit de ruinĭ şi a aruncat în descompunere o parte din lume, veni de aruncă una din bandele sale în mijlocul turmeĭ pacinice încredinţată îngrijireĭ mele. Datoriile sarcineĭ mele îmĭ impunea îndatorirea de a nu o părăsi de loc, până când o slabă speranţă de mântuire putea încă să lucească pentru mine.

Dar când anarhia a sfărămat tóte legăturile de ascultare şi când autorităţile civile încă însăşĭ aŭ vĕdut nefructuóse tóte încercările lor, de a readuce la datoriile lor spiritile rătăcite prin furorile demagogice, şi s'aŭ hotărât de a se retrage la un azil sigur, am fost dispus a urma pildeĭ lor, când Caĭmacamul Paşă, căruia Divanul Valahieĭ şi Caĭmacamiĭ îĭ încredinţază paza oraşuluĭ, m'a privit de libertatea mea, precum şi pre maĭ mulţĭ boerĭ, în curtea chiar a Metropolieĭ, sub pretextul preţios ca persóna nóstră ar fi necesară spre a reţinea poporul în marginile datorieĭ sale, în scop de a uşura prin acésta mijlócele de îndestulare, şi pentru a intra fondurile neaparat trebuitóre spre a se achita plata soldaţilor, asupra carora 'l constituise şef pentru menţinerea ordineĭ.

Trebuea a mĕ resigna, prea fericit, dacă prin sacrificiul libertăţeĭ mele aşĭ fi putut, cu pericolul dilelor mele, să contribuesc de a pune o stabilă pornireĭ revoluţionare.

Cu tóte aceste revoltaţiĭ nu întârdieră a se înfăţişa la porţile oraşuluĭ, şi 'l devin curând stĕpânĭ, mie mĭ-a fost încă cu tóte acestea permis, în timp de o sĕptămână, de a'mĭ îndeplini funcţiunele sacre ale sarcineĭ mele, de a putea rădica glasul meŭ, şi de a servi în templul Domnuluĭ pentru fericirea semenilor meĭ.

Dar curând după aceea un corp de ómenĭ rătăciţĭ veniră şi mĕ rădicară chiar din locul sfânt şi 'mĭ dădură ordin ca să mĕ duc la o casă de afară, situată afară de oraş, care era hotărâtă a'mĭ servi de închisóre, dupre cum şi celor l alţĭ boerĭ şi membri aĭ cleruluĭ, suprinşĭ ca şi mine de rebelĭ în exerciţiul funcţiunelor lor. Acolo era

menit, ca eŭ să încerc paharul amărăciunei. Acolo expus la tot felul de batjocurĭ, la tóte despreţuirile, vedeam în tóte ḑilele viaţa mea predată primejdiilor celor maĭ ameninţătóre.

Cu tóte că trupele turceştĭ se apropiasă de oraş, rebeliĭ işĭ urmaŭ urgiile, dar nevoind a se lăsa de prada lor, fără ca eŭ cu tóte acestea să pot pătrunde scopurile lor secrete, se retrase spre munţĭ şi mĕ supusă sub paza a treĭ sute de ómenĭ, cari trebuea să mĕ conducă în Valahia Mică. Providenţa dumneḑeească a ales acéstă ocasie pentru a'mĭ arăta mijlóce de mântuire, noĭ puturăm să profităm de dezordinele ce domneaŭ în rândurile lor, pentru a apuca un drum de a ne întórce şi a ne uni în sfârşit nobiliĭ şi toţĭ membriĭ clerului în locul ce ne făgăduia un asil sigur.

Dupĕ câte va lunĭ de şedere în Cronştad am primit o invitare din partea Paşeĭ de Silistra prin care'mĭ poruncea de a mĕ re'ntórce în Valahia. Eŭ n'am credut că trebuea a mĕ supune la un fel de somaţie din partea uneĭ autorităţĭ ce nu era de datoria mea de a o recunóşte, ş'apoĭ nenorocirile care aŭ întristat Biserica greacă din Constantinopol 'mĭ p rea că'mĭ prespun o cursă secretă, şi nimic nu putea să mĕ oblige ca să mĕ duc să mĕ dau victimă gratuită furoreĭ momentuluĭ.

In sfârşit Sublima Pórtă simţind nevoea de a se apropia cel puţin în aparenţă de cuprinsul tratatelor, a numit Gospodarĭ în amêndouĕ Principatele. Dar aceştĭ Domnitorĭ puşĭ imediat sub tutela Paşalelor, sau puşĭ lângă eĭ, saŭ megieşĭ, nu eraŭ de cât cu numele. Provinciile nu presentau maĭ puţin de cât tóte inconvenientele unuĭ *Paşalâc*. Acestea eraŭ împrejurările când Alteţa Sa Principele Domnitor m'a învitat şi el la rândul seu, ca să mĕ întorc la serviciile mele, eŭ însĕ m'am mulţămit de a ĭ trimite un Vicar în locul meŭ.

Dacă Provinciile s'ar fi bucurat atuncĭ de tóte avantajele pe care transacţiile cele maĭ solemne li asigura; dacă nicĭ un turc n'ar fi fost investit cu o autoritate nelegală în

ţară; dacă Paşii de la marginele Dunăreĭ n'ar fi influenţat tótă hotărârea Guvernuluĭ; dacă Principatul ar fi intrat în tóte drepturile sale legitime, m'aşĭ fi grăbit să mĕ supun uneĭ învitărĭ din partea uneĭ autorităţĭ, pe care n'aşĭ fi putut'o nerecunóşte fără vinovăţie. Dar proba de rĕlele care intristaŭ încă turma mea, asupririle de tot chipul pe care autorităţile de tot felul, strĕine Guvernamêntuluĭ Principatuluĭ, se încercă de a comite saŭ imediat saŭ mediat prin influinţa insinuărilor; eŭ am preferat a rĕmânea în o ţară, unde puteam să exprim liber unele dorinţĭ pentru revenirea la ordinea legitimă în ţara mea, maĭ mult de cât să mĕ fac instrumentul pasiv al actelor de asuprire pe care usurpaţiunea le impunea ḑilnic privilegiuluĭ.

Ministrul putereĭ protectóre, căria Patria nóstră îĭ datoreşte tot binele de care ea póte să se bucura, şi pe care influinţa sa fericită le revarsă preste ea cu îmbelşugare, părăsise deja de mult timp capitala Imperiuluĭ Otoman, Consulul general se afla în Transilvania, tóte relaţiile amicale între amêndouĕ Curţile eraŭ întrerumpte, câmpul era deschis năvălitorilor, infractorilor de tot felul de tractatele cele maĭ solenele şi închis reclamaţiilor şi apărătorilor, eŭ m'am vĕḑut prin urmare depus din tronul Arhiepiscopal, contra voinţeĭ bine-pronunţate a tuturor membrilor Divanuluĭ, carĭ se afla încă în pămêntul de exil, şi cariĭ să grăbeaŭ a ceti epistola de invitare care făcea a se presimţi un act, pentru care aŭ depus în arhivele Consulatuluĭ general o protestare contra acesteĭ violărĭ a privilegiuluĭ lor.

Numirea saŭ destituirea episcopilor în Valahia sînt supuse unor forme şi obiceĭurĭ ce fac parte din statutele care guvernează Principatul, din timpurĭ prea îndepărtate, şi nicĭ un Domnitor n'a îndrăznit a le înfrânge până astă-ḑĭ. Nicĭ una din aceste forme n'aŭ fost observate, nicĭ unul din obiceĭurĭ n'a fost urmat.

Prin urmare, astă-ḑĭ când o nouă convenţiune vine de a reaşeza Patria mea sub egida a tot puternică a augusteĭ protecţiĭ a Majestăţeĭ Sale Impĕratuluĭ tuturor Rosiilor,

astă ḑi pără it în exil, fără mijlóce, fără nicĭ un chip de existenţă, ne avênd altă mângăere de cât calmul conştiinţeĭ mele şi expresia recunoştinţeĭ şi a satisfacţiei faptelor mele, cuprinse într'un document cu care eĭ au bine-veit a mĕ îmbrăca după a lor deplină plăcere, indrăsnesc a'mĭ exprima dreptele mele plângerĭ contra unuĭ act nelegal, care m'a depărtat de tronul Arhiepiscopal, şi a aduce umilitele mele reclamaţiĭ la piciórele Exelenţieĭ Vóstre, ca representant al putereĭ protectóre, acest paladium al privilegiilor nóstre, pentru conservarea uneĭ demnităţĭ, pe care nu putea a mĭ-o lua, de cât dupe canónele Sfinteĭ nóstre Bisericĭ mume, saŭ după formele şi dupe obiceĭurile admise.

Indrăsnesc a mĕ mândri, că Exelenţia Vóstră va binevoi a lua în consideraţie acéstă expunere simplă şi adevĕrată despre nenorocirile mele, despre purtarea mea, despre plângerile şi despre reclamaţiile mele, pentru a face uz dupe cum veţĭ judeca convenabil. Şi profitând de acéstă ocasie, vĕ rog să bine-voiţĭ a primi asigurarea profunduluĭ respect, cu care am onóre a fi ....

Maĭ jos de mâna Metropolituluĭ Dionisie Lupu.

Ἀπό μέρος μου τῷ αινήστρω πόλεως Κοντε...

Τῷ 1826 Δεκεμβρίου.

Acesta-ĭ o epistolă cu care a înaintat expunerea sa cătră Ministrul de Culte din Petersburg. Tot în acestă epistolă să spune că a înaintat şi la Sinodul rusesc asemenea expunere de motive, rugându-l de a mijloci la Impĕratul reîntronarea sa în Scaunul de Metropolit al Uugro-Vlahieĭ.

Copie de pe o epistolă adresată Exelenţieĭ Sale Domnulu Admiral Mardvinof ministru de Culte,

Exelenţă !

CXXX) Dacă protecţia acordată Patrieĭ mele o apropieĭ aşa de cu dreptul de puterea protectóre, unitatea Cultuluĭ

mě leagă cu mai tare rezon de Ministrul eĭ de pe lângă acéstă putere.

Pătruns de acest sentiment, eŭ am îndrăznit de maĭ multe orĭ a mě adresa predecesoruluĭ Exelenţieĭ Vóstre precum şi Sf. Sinod al Rosieĭ, pentru a-l încunoştiinţa de insultele grave făcute Bisericeĭ Valahieĭ, cu ocasia năvălireĭ trupelor otomane în Valahia şi nedreptatea ce mi s'a făcut în absenţa mea, înlocuindu-mě în contra legilor Bisericeştĭ şi civile prin altul, sub frumosul pretext că n'aşĭ fi voit a mě re'ntórce în Valahia ca să ĭaŭ în stĕpânire postul meŭ, în o epocă când nedreptăţile cele maĭ strigătóre eraŭ făptuite în Principat, şi când protecţia Rusieĭ nu era maĭ mult în activitate.

Să-mĭ fie decĭ permis a mě adresa Exelenţieĭ Vóstre de a vě aduce plângerile mele şi a vě ruga prea insistent, ca să bine voiţĭ a interveni pe lângă Majestatea Sa Impĕrătească, pentru ca, stabilit în postul meŭ, să mě pot achita de datoriile mele către Patrie şi să daŭ probe vĕdute de recunoştinţă către Exelenţia Vóstră, căruia am onóre a fi...

Cronştad 2 Octomvrie 1826.

Metropolitul Dionisie Lupu se adresază prin Epistolă şi către Principele Galitzin, care avea mare trecere către Ţar, spre a mijloci de a i se reda Scaunul Metropolitan. Dar lucrul nu a avut reuşită, căcĭ este ştiut, că politica n'are privirĭ şi consideraţiunĭ nicĭ asupra dreptuluĭ nici asupra moraleĭ individuluĭ, ci prin ea să urmăreşte interesul separat al unuĭ Stat. Diplomaţia este un antagonism între luptătorĭ, în care persónele orĭ individele sînt sacrificate. Servească acest caz de exemplu tuturor celor ce recurg la strĕinĭ, adică fapta luĭ Dionisie Lupu.

Copie de pe o Epistolă adresată Alteței sale Principeluĭ Galitzin.

Alteță!

CXXXI) Bunătatea cu care Alteța Vóstră a bine-voit a primi epistola ce am îndrăznit a vě adresa prin Domnul General Laptiof la plecarea sa de aicea la St. Petersburg, 'mĭ dă curajul de a mě presenta încă de acéstă dată pentru a re'noi plângerile mele și a implora sprijinul vostru într'un timp, când totul promite reașezarea uneĭ liniștĭ sigur a Valahieĭ, și unde abusurile sěvêrșite trebue să înceteze.

Pentru protecția de care se bucură patria mea, îmĭ iaŭ refugiul pentru a mě justifica, dacă îndrăznesc a aminti Alteței Vóstre nedreptățile ce am suferit în timpul turburărilor din urmă ivite în Valahia, și a vě ruga cu insistență, ca să bine-voițĭ a vě interesa de sórta mea și a întrebuința acest oficiu însemnat spre a sprijini drepturile mele violate, așa că în virtutea puterniceĭ vóstre recomendărĭ, se pot fi reașăzat în postul meu, ocupat de un altul, pentru cuvêntul că am fost constrâns de a-l părăsi într'un timp, când cele maĭ marĭ desordinĭ domneau în Valahia, și când cine-va nu făcea nicĭ un caz, nicĭ de tratatele încheeate în favórea sa, nicĭ de protecția Majestățeĭ Sale Impěrăteștĭ. Recomendându-mě buneĭ-voințeĭ Vóstre, am onórea a fi...

Cronștad 2 Octomvrie 1826.

Epistola ce urmează este adresată de Metropolitul Dionisie Lupu Generaluluĭ Mintziaski, prin care-l felicită de reușita încheereĭ păceĭ între Pórta Otomană și Rusia, și prin care se recunóște Rusieĭ dreptul de protectóre popórelor Ortodoxe și în special asupra Principatelor. In fine îl rógă a'șĭ aminti de el și a mijloci reașezarea sa în Scaunul Metropolieĭ Ungro-Vlahieĭ, spre a'șĭ ajunge dorința de a *extermina abuzurile care sfâșie de un timp așa de lung nenorocita mea Patrie.*

CXXXII) Copie de pe o epistolă adresată Domnului General Mintziaski.

Vesel de noutatea plăcută despre reînoirea uneĭ bune înțelegerĭ între Impĕrăția Rusieĭ și Pórta Otomană, prin aplanarea diferințelor ivite între aceste două puterĭ, mĕ grăbesc de a felicita pe Exelenția Vóstră și a lua parte la bucuria Vóstră pentru execuția uneĭ intreprinderĭ, a căruĭ obiect nu era de cât omenirea suferindă, și a căruĭ succes nu se póte restrânge de cât în favórea creștinătățeĭ apăsate și la gloria Majestățeĭ Sale Impĕrăteștĭ, unicul sprijin a acelor asuprițĭ și la generosul protector al Valahieĭ, care de la începutul Impĕrățieĭ Sale caută a-ĭ aduce liniștea.

La restabilirea acestuĭ dar prețios a ceruluĭ preste patria mea, după ce a rĕspândit lacrimĭ de bucurie, după ce a dorit Exelențieĭ Vóstre o dreaptă rĕsplată pentru aceste lucrărĭ meritoriĭ și de semne de distincțiune cele maĭ strălucite din partea Majestățeĭ Sale Impĕrăteștĭ; îndrăznesc a Vĕ ruga prea umilit de a Vĕ aminti de mine, și a vĕ representa nenorocirea unuĭ Prelat, depus fără nicĭ un cuvênt bisericesc saŭ politic, persecutat pe nedreptul, de a Vĕ interesa în favórea drepturilor mele în timpul ședereĭ Vóstre la Constantinopol și la întórcerea Vóstră în Patria mea; pentru că chiemat la postul meŭ să pot de asemenea contribui după dorința mea ardentă și după slabele mele mijlóce la exterminarea abuzurilor, carĭ sfâșie de un timp așa de lung nenorocita mea Patrie, și la îmbunătățirea eĭ. Am onóre a fi...

Cronștad 2 Octomvrie 1826.

Jaloba ce urméză este un act de desperare din partea Metropolituluĭ Dionisie și a boerilor Muntenĭ. Nicĭ maĭ mult nicĭ maĭ puțin, eĭ cer de la Țarul Alexandru I-iŭ a încorpora Valahia la vastul Imperiŭ Rusesc. Cea maĭ mare nenorocire s'ar făcut neamuluĭ nostru—stîngerea existențeĭ nóstre—când politicește s'ar fi putut reuși a se incorpora

Ţĕrile Românilor la Imperiul rus. Iată la ce provoca nenorocirile suferite de Românĭ din partea Turcilor, şi ambiţia deşartă şi neprevĕdĕtóre din partea Metropolituluĭ şi boerilor Ţereĭ! Nu pricepeaŭ că incorporaţĭ la Rusia ne pĭerdeam şi neamul şi naţionalitatea, şi limba şi obiceĭurile strĕbune, precum le-aŭ pierdut tóte popórele incorporate la Rusia, fiind-că este natural că ea, Rusia, să urmărească scopul seŭ politic—*Unitatea Naţională*, orĭ slavizarea tuturor popórelor din Imperiul seŭ. Sub frumosul pretext aparent al identităţeĭ de religiune—Ortodoxismul—reclamaŭ boeriĭ şi Metropolitul incorporarea şi nimicirea nóstră? O! Dumnedeule, óre ca Românĭ independenţĭ astă-ḑĭ nu ne putem mântui sufleteşte tot aşa de bine, ca şi prin incorporare la Ortodoxie? Oare limba şi obiceĭurile strămoseştĭ de acum nu sînt mult maĭ puternice pentru exprimarea simţuluĭ religios? Oare existenţa nóstră de astă-ḑĭ, ca Stat liber şi neatărnat, *ca Regat*, nu este cu mult maĭ îndemânatică şi majestósă pentru cultivarea simţuluĭ religios şi naţional, de cât acea nenorocită stare de sclavie şi anihilare, care ar fi urmat natural prin incorporare? Oare asigurarea avereĭ, vieţeĭ şi a prerogativelor uneĭ clase privilegiate s'ar putea cumpăni în valore cu greutatatea naţională a tuturor locuitorilor vechĭ a acestuĭ pămênt? Prin cererea de incorporare să trecea în vecĭnică uĭtare, în nimicire poporul românesc, s'ar fi trăit bine şi asigurat numaĭ o minimă porţiune dintre Românĭ—Boeriĭ! Iată dar politica greşită a unora dintre boeriĭ Românĭ în seculul trecut, şi la începutul acestuĭ present, nutrită prin intrigĭ diplomatice şi ajutată de purtarea barbară şi necugetată a Turcilor. Ş'aŭ uĭtat maĭ mariĭ noştri de pe atuncĭ de ḑicĕtórea: *Fie pânea cât de rea, tot maĭ bine 'n ţara mea*, orĭ ce necazurĭ şi suferinţĭ sînt maĭ suportabile în ţara ta, de cât orĭ-ce stare inflóritóre materială dar în ţară strĕină. Să nu-ĭ acuzăm de trădătorĭ pe ceĭ ce cereaŭ pe acele vremurĭ incorporarea, ci de egoiştĭ, puţin prevĕḑĕtorĭ în politică şi descurajaţĭ de a purta lupte

patriotice, căcĭ focul sacru al Naționalismuluĭ nostru să micșură fórte puternic, prin lipsa de cultură și de armată românească, ce se nimicise pe timpul epoceĭ fanariote.

Jaloba presentă maĭ cuprinde în scurt și istoricul tratatelor nóstre din seculĭ îndepărtațĭ, pe care le încheese Domnitoriĭ Muntenĭ cu Pórta Otomană. Să maĭ spune, că proiectul de incorporare era de mult formulat în Cabinetul de Petersburg, încă din timpul luĭ Petru și maĭ ales a Impĕrăteseĭ Ecaterina a II-a, așa că jăluitoriĭ acum nu cereaŭ de cât realisarea luĭ. Dar lucrul s'a întâmplat *nu cum proectează omul, ci cum vrea Domnul.*

Sire!

CXXXIII) Lungele și crudele suferințĭ, de care sufletele nóstre aŭ fost ne'ncetat turburate, să întâmplă să fie prin minune adăugite prin ultimele nóstre nenorocirĭ, care ne aruncă în abisul desnădăjduireĭ cel maĭ înfricoșat, și ne nevoesc să rumpem lanțurile grele, ce le purtăm cu răbdare de un așa de lung timp. In acéstă stare de miserie, cu lacrimile în ochĭ, rădicațĭ spre cer, noĭ înțĕlegem mâna a tot puternică a Providențeĭ dumnedeeștĭ, tot déuna bogată de bunatățĭ, rĕspândind prin organul august al Majestățeĭ Vóstre Imperiale raze străbătătóre până în inimile nóstre triste și neliniștite de a fi odată luminate.

Prosternându-ne deci la piciórele Tronuluĭ Majestățeĭ Vóstre Imperiale, noĭ îndrăznim a-L ruga, în numele sfânt a sfinteĭ și comuneĭ nóstre *Religiunĭ*, de a bine-voi a da o atenție favorabilă cuprinsuluĭ cerereĭ nóstre presente (jalubeĭ) prea umilite, și plângerilor nóstre amare, pentru ca să bine-voiască a face să înceteze urmările.

Națiunea Valachă, înainte cu câte-va secule, liberă și guvernată prin un Domnitor legitim de acelașĭ neam, să bucura de drepturile umanitățeĭ.

1 In anul 1382, sub domnia renumită a Sultanuluĭ Baazet, Domnitorul nostru, numit Mircea, spre a preveni

nenorocirile de cari putea să fie ameninţată Patria nóstră, sub faimosul Tiran, a luat, de consens cu poporul, hotărârea de a încheea cu Sultanul un *tratat*, prin care Ţara să îndatorea de a-l plăti un *present* ca un semn de supunere, treĭ *miĭ galbenĭ* (banĭ de aramă) spre a continua de a se bucura de vechile sale drepturĭ şi obiceĭurĭ. Dar, însuşĭ acest tiran după ce a rupt, puţin timp după aceea, tratatul, a pus naţiunea Valachă în nevoea de a lua armele pentru a-l combate, care luptă a continuat aşa de noroĭ cos, în cât după maĭ multe succese purtate asupra vrăjmaşuluĭ, l'a urmărit până la tronul seu. De la acéstă epocă, naţiunea Valachă ajungênd a şi apara drepturile sale, a rĕmas cu totul liberă, până la 1462, când Domnitorul Lalot reînoi, după plăcerea sa şi consensul naţiuneĭ întregĭ, vechĭul tratat fundat pe aceleaşĭ tradiţiunĭ, confirmat de Sultanul Mahomed, dupe ce a promis de a-l ţinea cu esactitate, l'a rupt din noŭ, pentru a supune cu totul ţara şi a impila poporul; dar acesta n'a întârdiat de a'şĭ recâştiga libertatea prin puterea armelor sale, şi prin învingerile desĕvêrşite, purtate asupra vrăjmaşuluĭ omenireĭ.

La anul 1470 Domnitorul Vlad închee pacea cu Sultanul sub aceleaşĭ condiţiunĭ, pe care acest din urmă nu le-a lăsat neînfrânte, şi a provocat o turburare în ţară, care nu putea suferi apĕsările şi pretenţiunile nemărginite ale Sultanuluĭ, (de aceea) se armă din noŭ sub Domnitoru Mihail (Bravul), şi în puterea lupteĭ a isbutit a se elibera. Dar caracterul pacĭnic al naţiuneĭ îĭ convinse de a da credinţă făgăduinţelor credincĭóse şi cuprinsuluĭ tratatelor, pentru aceea noĭ ceĭ-l-alţĭ de consens cu poporul Valach ne putênd maĭ mult suferi atâtea rĕle grămădite asupra capetelor nóstre, prin aceştĭ necredincĭoşĭ, care fără nicĭ un drept de rĕsboiŭ, şi fară să fi cucerit patria nóstră prin puterea armelor lor, s'aŭ făcut stĕpânĭ prin căĭ nelegĭuite şi prin intrige, noĭ îndrăsnim a face recurs la dreptatea şi la mila Majestăţeĭ Vóstre Imperiale, pe care noĭ avem fericirea de a ĭ cunóşte prin experienţă bunătatea şi privigherea

cu care a protejat tótă creştinătatea suferindă. Acestea ne aŭ obligat a arunca pentru tot-déuna jugul apăsător al tiraniei turceştĭ, şi a căuta sprijinul Majestăţeĭ Vóstre Imperiale, de care noĭ ne vedem alipiţĭ prin legăturĭ sfinte şi nedeslegate ale religiuneĭ, şi prin înalta sa protecţiune de care noĭ ne bucurăm de un aşa de lung timp. Aceste dovedĭ urmate de stăruinţele nóstre, daŭ drepturĭ aşa de tarĭ Majestăţeĭ Vóstre Imperiale de a lua ţara nóstră sub dominaţiunea dulce şi părintească a sceptruluĭ Vostru, şi de a ne acorda drepturile şi privilegiile pe care bunătatea şi dreptatea Luĭ le va dicta, bine-voind a ne alipi cu cele-l-alte naţiunĭ şi ţĕrĭ pe care Ea le face fericite şi despre a cărora fericire se ocupă inima măréţă a Majestăţeĭ Vóstre.

Mişcarea eliberăreĭ nóstre, fundată pe tóte legile dumnedeeştĭ şi omeneştĭ, nu numaĭ va fi justificată în ochiĭ Dumnedeireĭ şi aĭ Universuluĭ, ci încă sufletul fericit a nemuritóreĭ Ecaterina II de „gloriósă memorie“, va lua parte în „locaşurile cerescĭ“ la fericirea nóstră, despre care ea a tras projectul şi l'a vĕdut executat prin braţul puternic a mult iubituluĭ şi generosuluĭ seŭ nepot Alexandru I, va fi încântată, şi va respândi bine-cuvêntările sale de mamă asupra capuluĭ august al Majestăţeĭ Vóstre Imperiale, şi va asista prin sfintele sale rugăciunĭ de a-I ajuta să supună pe toţĭ făloşiĭ inimicĭ aĭ creştinătăţeĭ şi a îndeplini tóte projectele pe care amintita eroină a norduluĭ le formase de mult; şi pe care Ea le-a cedat într'adins Majestăţeĭ Vóstre Imperiale, în cât Ea n'ar maĭ avea nicĭ un cuvênt de a se plânge; după cum l'a făcut odinióră Alexandru cel Mare, când spăĭmântat de marile cucerirĭ ale părinteluluĭ seŭ Filip, s'a întristat şi a dis, că victoriile continue ale părinteluĭ seŭ nu-ĭ vor lăsa de a maĭ învinge pe nimine.

Repetând stăruinţele nóstre, noĭ îndrăsnim a ruga în numele luĭ Dumnedeŭ pe Majestatea Vóstră Imperială de a grăbi cât maĭ curând împlinirea speranţelor şi dorinţelor nóstre, bine-voind a ne incorpora cu popórele fericite, carĭ

locuesc pămênturile vastuluĭ imperiŭ al Majestățeĭ Vóstre Imperiale, pe care noĭ îl vom cunóște de a-l nostru legitim și închinat Suveran, și a căruĭ ordine vom căuta a le executa și a da probe vĕdite de o supunere vecĭnică, de o credincĭoșie neschimbată și de o recunoștință fără marginĭ.

In speranța cea maĭ nerăbdătóre de a ajunge la acéstă fericire dorită, noĭ rugăm pe bunul Dumnedeŭ de a prelungi dilele auguste ale Majestățeĭ Vóstre Imperiale și de a întări armele sale victoriose pentru fericirea a tótă Ortodoxia creștină suferindă.

In așteptare, avem fericirea de a fi cu cel maĭ profund respect și cea maĭ credincĭósă supunere, Sire, a Majestățeĭ Vóstre Imperiale cel maĭ umilițĭ și maĭ supușĭ servitorĭ.

(Fără dată, corectările pe concept sunt făcute de mâna Metropolituluĭ Dionisie, originalul în franțuzește).

Reclama Metropolituluĭ Dionisie Lupu către Graful Palin, președintele Divanuluĭ Valahieĭ și Moldoveĭ, prin care expune istoricul alegereĭ sale canonice și a distituireĭ sale arbitrare. Voește să dovedească că ne avend puterea protectóre, Rusia, Consul în Bucureștĭ, nu putea să se expue să vină în țară, pentru că era nesigur de viață, și a așteptat până se va întórce Consulul rusesc. Asta însémnă pe față, că Dionisie Lupu era amestecat cu Eteriștiĭ, și se temea de Turcĭ, cariĭ avea mâna liberă în Principat după Zaveră. Cere de la Palin a fi judecat și dacă se va constata vinovat să fie depus, ĭar de nu, să fie reîntegrat în Scaunul seŭ Metropolitan. Surgunul Metropolituluĭ Grigorie în Basarabia are raport strîns cu aceste intrigĭ ce ĭ le țesa prin Consulatul rusesc Dionisie Lupu. Iată acum și celebra sa reclamă:

Către strălucirea Sa Graf Palin și pe deplin înputernicit Prezedent al Divanurilor Valahieĭ și Moldavieĭ.

Strălucite Grafe!

CXXXIV) După glăsuirea a tuturor patrioților mieĭ și voința tuturor boerilor, întocmite cu pravelile pămêntuluĭ,

am fost chemat la 1820 a mě urca în Scaunul Metropoliei Valahiei, am fost pus și cunoscut dupě prăvelile bisericeștĭ.

Dabea un an aŭ trecut dě când m'am pus în Scaun, și din pronia dumneḍeească, ale căria hotărârĭ nepătrunsă sînt dě mintea omenéscă, acest loc aŭ fost lăsat în bătaea turburărilor, am socotit că datoriile Drăgătorieĭ mele nu-mĭ erta să las stâna mea, ci supuindu-mě voinţeĭ dumneḍeeștĭ, am hotărât a suferi cu câţĭ-vașĭ din ceĭ dintâĭ boerĭ tóte primejdiile care înfricoșa turma mea, în cât o puţină nădejde putea să ne facă să credem că putem, cu puterile nóstre a micșora rěul, ne putând a-l surpa cu totul, și cu un cuvênt: ca să nu sterisesc fiiĭ meĭ ceĭ sufleteștĭ dě parigoriile cele ce are a mea sfântă Drăgătorie.

Dar la intrarea Turcilor nenorocirile cari întristase Biserica Ţarigraduluĭ nu-mĭ lăsa să věd alt nimic, dě cât că era să mě arăt jărtfă nefolositóre oilor mele și necinste Biserici mai mult, dě aceea m'am tras la Brașov.

Banu Grigorie Ghica făcêndu-sě pě urmă Domn m'aŭ chĭemat printr'o scrisóre ca să mě întorc să stăpânesc Scaunul Metropolieĭ.

Intr'acéstă vreme cel děsăvîrșit și înputernicit Elgiu (al) putereĭ, care ne protejarisesc, lă Dv. din Ţarigrad și general Consul din Bucureștĭ, pentru care tóte porţile era děschise la tot feliul dě rěutăţĭ și închise la tóte plângerile.

Intr'astfel dě vreme, ce putea să facă neputinţa mea? Am judecat cuviinciós ca să câștig vreme, și am trimis, ca să nu arăt nesupunere, unul din ceĭ maĭ cuvioșĭ Episcopĭ în locul meŭ, dupě cum lăsasem pě cel l-alt Arhiereŭ, făgăduind, că curând o să mě întorc. Dar am aflat curând că înpotriva obiceĭurilor, înpotriva tuturor privilegĭurilor nóstre, și înpotriva rânduelilor bisericeștĭ alt Metropolit s'aŭ ales și s'aŭ pus în Scaunul meŭ.

Toţĭ ceĭ dintâĭ boerĭ care era în străinătate s'aŭ silit ca să arate înscris la General Consulat înpotriva uneĭ afară din canóne urmărĭ fără paradigmă în istoria pămêntuluĭ,

Scóterea Episcopuluĭ Buzĕŭ, pĕ care trimisesem în locul meŭ, şi a Episcopuluĭ Argeşiu aŭ fost curând după a mea, cel dintâĭ aŭ fost silit a da paretisis, scóterea celuĭ dĕ al-doilea aŭ fost afară din canóne, cum şi a mea.

Ce greşală am făcut, care au fost vinĕle mele, ca să fiŭ tratarisit cu atâta dĕ amărăciune şi cu atâta necinste? este o întrebare care am făcut de tot déuna întru zadar.

Una este numaĭ pricina care tóte să fi născută din purtarea mea, este fiind-că nu m'am supus îngrabă la o nevremelnică chemare, şi fiind-că am întors ochiĭ meĭ către puterea care ne protejariseşte, egida prăvelilor nóstre, obiceĭurilor şi prevelegĭurilor, şi am căutat ca să câştig vreme aşteptând minutul în care aşăzându-sĕ prieteneştile relaţiĭ într'aceste douĕ împĕrăţiĭ putea să facă înfăţeşarea mea folositóre norociriĭ oilor mele, fiind-că fără acéstă sprijinire nu puteam să fiŭ aicĭ dĕ cât suferitor, martur călcăturĭ prăvelilor nóstre şi necinstilor făcute bisericeĭ, care s'aŭ atacarisit şi la averile sale, am arătat atuncĭ pricinile prelungirĭ neişiriĭ mele la Exelenţiă sa Ministrul pricinilor bisericeştĭ. Şi în grabă după tractaturile dĕ la Acherman, la Exelenţia Sa şi deplin înputernicit Ministru lângă prea Inalta Pórtă şi la prea cinstit general Consulat, şi tot într'acéstă vreme m'am silit a mĕ întórce în patria mea.

Care aŭ fost rĕsplătirea atâtilor jărtfe care am făcut? îngreunat dĕ neputinţa bĕtrâneţilor, lăsat, adăpat cu amărăcĭune, ne avênd alt ajutor, altă scăpare, alt mijloc al vieţiĭ, de cât râvna unireĭ pravoslavicĭ, fiind-că dreptatea care am putut dobândi după un an aŭ fost întórcerea uneĭ mănăstirĭ, care îmĭ era dată pentru tótă viaţa mea, mulţĭ anĭ înaintea urcăreĭ mele în Scaun, la meremetul căria jărtfisem o parte din a mea stare, ca să o puĭ în cea maĭ bună rânduĭală, puteam cu un cuvênt a mĕ socoti un al doilea ziditor. Dar în ce stare mi-a întors'o, prăpădită, dărâmată, tóte acareturile, care făcusem pĕ moşiile aceşteĭ mănăstirĭ ne înfiinţate, şi cu un cuvênt a ḑice este mie maĭ mult o îngreunare, de cât o ajutorinţă, şi maĭ vâr-

tos că jumătatea venitului acestuĭ an s'aŭ luat maĭ nainte dĕ cel care aŭ fost maĭ naintea mea.

De aceea îndrăznesc a alerga la strălucirea ta ca să dobândesc a să face cercetare purtăreĭ mele, şi dacă curăţenia mea să va arăta cu totul limpede. Dacă voiŭ putea a mĕ îndrepta, fără a maĭ avea cuvênt catigoriĭ micĭ la tóte întrebăcĭunile ce mi să va face, îndrăznesc a cere o dĕsĕvêrşită şi isprăvită dreptate, şi dacă cu tóte aceste mĕ voiŭ osândi să pierd, fără întórcere, Scaunul Metropolieĭ, să bine-volască să dea bătrâneţilor mele parigoria ca să mĕ scap de a trăi cu ajutorul altora, rânduindu-sĕ spre sfârşitul vieţiĭ mele, ca să se isprăvească a fi eŭ greutate milostivireĭ creştinilor, şi ca să mĕ plătesc cinstit dĕ datoriile care am făcut în streinătate, ca să pot ţinea rândul trepteĭ şi haractiruluĭ meu, şi ca să nu mĕ bată cugetul că am înşălat pĕ ceĭ ce m'aŭ ajutat. Şi îndrăznesc a ruga cu plecăcĭune pentru aceste tóte (pe) strălucirea ta, ca să bine-voeştĭ a face arătare pentru acéstă jalubă unde să cade.

Şi desăvârşit şi cu totul nădăjduind la ĭubitórele de drept sentimenturĭ, care haractirisesc tóte faptele străluciriĭ tale, am cinstea să fiŭ cu consideraţiunea cea maĭ dĕosebită.

Strălucite grafe, a străluciriĭ tale
prea plecată şi supusă slugă.

C. E.

CLIMENT,

Cu mila luĭ Dumneḑeŭ, Episcop al Rîmniculuĭ Noul Severin [1]).

„Cucernicilor preoțĭ și diaconĭ carĭ vĕ aflațĭ în Eparhia Smereniei nóstre, tuturor de obște de la a-tot puternicul Dumneḑeŭ vĕ rugăm, milă, pace, sănĕtate și spăsenie sufletéscă, ĭar de la smerenia nóstră molitfă și Blagoslovenie. Către acésta vĕ facem în știre, că întâmplându se a veni înaintea smereniei nóstre multe lucrurĭ necuvióse, care s'aŭ făcut și se fac pururea între voĭ, și între enoriașiĭ voștri, carele cunoscêndu-le că sînt din îndărătnicia și neevlavia ómenilor, și maĭ vârtos din prostia și din neștiința vóstră. De altele v'am dat poruncĭ maĭ 'nainte de cele ce se cade să pâzițĭ și de cele ce se cade să vĕ ferițĭ [2]).

---

[1]) In „Menirea Preotuluĭ", jurnal eclesiastic editat în Rîmnicul-Vâlceĭ vedem în No. 2 din 15 Martie o Enciclică a renumituluĭ și învĕțatuluĭ Episcop de Rîmnic, pe care cu mult interes cetind'o și apreciând valórea eĭ, ne facem o plăcere publicând'o și în „Biserica Ortodoxă Română", ca una ce conține material însemnat, relativ la Istoria dreptuluĭ Bisericesc național. Mulțumim confraților de la „Menirea Preotuluĭ" că se interesează de trecutul nostru bisericesc, acesta-ĭ un semn îmbucurător, că tineretul nostru cleric să dedă la asemenea cercetărĭ istorice naționale și am dori să vedem cât maĭ multe publicațiunĭ de felul acesta.

[2]) Climent era Român de origină, probabil din Transilvania, om învĕțat în cele bisericeștĭ, și a avut ca dascalĭ și predecesorĭ aĭ sĕĭ pe un Antim Ivireanu, Damaschin și Inocentie de la carĭ s'a adăpat cu gustul cărțiĭ și al publicareĭ cărților de ritul Bisericesc în limba Națională. Acest harnic și priceput Episcop a continuat școla de maĭ 'nainte, dupe vederile și planul tras de predecesoriĭ seĭ, aceea de a respândi în neamul nostru cartea românească în Biserica națională. Cu tóte împrejurările grele în carĭ a păstorit Eparhia sa, căcĭ Oltenia a fost pe atuncĭ ocupată de Nemțĭ și jefuită și prădată de Turcĭ și populația respândită,

Iată că acum din noŭ și osebită din alte învĕțăturĭ vĕ dăm poruncă tuturor cu acéstă scrisóre ca să știțĭ și să pădițĭ așezămîntul canónelor sfinților apostolĭ și ale Sf. Sobóră se sĕrbațĭ, se prăznuițĭ și să cinstițĭ sfintele serbătorĭ câte sunt preste an, precum le-am numit aicea și maĭ jos care în ce lună să serbéză pentru maĭ lesnele molitfelor vóstre. Și să nu cinstițĭ sfințiĭ precum făcea Eliniĭ închinătoriĭ de idolĭ, cu jocurĭ și cu hore pe la Capiște, ci să-ĭ cinstițĭ cu slujbele și cu paza sfintelor bisericĭ și cu prinóse și cu prescurĭ și lumînărĭ, și colive, și alte facerĭ de bine la ceĭ lipsițĭ, ĭar nu numaĭ cu șederea și încetarea lucruluĭ, că acea ce fel de sĕrbătóre este? ci fieşte-care în noria sa să dea poruncă enoriașilor câțĭ sunt sub ascultarea luĭ. Duminecile și sĕrbătorile cele legate să păzească la biserică, precum am ḑis maĭ sus și să nu lucreze că se afurisaște lucrul acela. Și ĭată că aicea vom arăta tot anume peste tot anul, în fieşte-care lună, în ce ḑi să cade a lucra și în care ḑi a serba [8]).

---

bântuită și retrasă în munțĭ și prin Transilvania, cu tóte acestea acest meritos bărbat al Bisericeĭ nóstre a avut bunul simț de a urma cu publicarea de cărțĭ bisericeștĭ, maĭ ales cu acele rĕmase de la Episcopul erudit Damaschin, părintele literatureĭ bisericeștĭ Române. El a administrat acea Eparhie mulțĭ anĭ, de la 1731—1748 (Veḑĭ Lesviodax, Istoria Bisericéscă), când s'a lăsat de bună voe și s'a făcut schivnic. Cărțile publicate de el, unele sînt traducerĭ de ale luĭ Damaschin, altele de ale sale. In prefața Trioduluĭ el spune anume care sînt lucrărĭ de a le luĭ Damaschin, dascalul seŭ ĭubit. Cât a fost ca Episcop s'a distins nu numaĭ prin publicațiunĭ, dar și prin o îngrijire de aprópe a Cleruluĭ și poporuluĭ păstorit de el, sfătuindu-ĭ prin enciclice de a vețui în comformitate cu sfințenia Creștinismuluĭ. El singur ne spune: „*De altele v'am dat poruncĭ maĭ nainte, de cele ce să cade să păzițĭ și de cele ce se cade să vĕ ferițĭ*“.

[8]) Acéstă enciclică are de obiect statornicirea ḑilelor de respectat în Biserica din Episcopatul seŭ. Să vede că pe acele timpurĭ să neglijau și se sĕrbătoreau în mod păgânesc multe din sĕrbătorile creștineștĭ, pentru aceea atrage atențiunea Cleruluĭ Eparhieĭ sale și asupra moduluĭ sérbăreĭ sĕrbătorilor Creștineștĭ. „*Să nu cinstițĭ Sfințiĭ precum făcea Ellinĭĭ, închinătoriĭ de idolĭ, cu jocurĭ și cu hore pe la Capiște*“. Cu tóte acestea până în ḑiŭa de astă-ḑĭ poporul nostru jócă și se veselește numaĭ la sĕrbătorĭ marĭ, adu-

La Septembrie: 1 di sèrbătóre. Şi în 8 dile la naşterea Născetórei de Dumnedeŭ, şi la 14 dile la înălţarea cinstitei Cruci şi într'acea di la acest sf. prasnic se mănîncă post orĭ în ce di s'ar întâmpla, şi sèrbăm la 23 de dile, la zămislirea sf. Ioan botezĕtorul şi 26 de dile la mutarea Sfântuluĭ Ioan Bogoslov. Iar la Octombrie: La 14 dile: la prea Cuviósa Paraschiva şi la 26 de dile la sf. marele mucenic Dimitrie. Şi la Noembrie: la întâea di la sf. Doftorĭ Cosma şi Damian şi la 8 dile la sfinţii Ingerĭ Mihail şi Gavril şi la 13 la sf. Ioan Zlataust şi la 14 la sf. Filip, într'acéstă di lăsăm post de postul Naştereĭ luĭ Christos, şi la 21 la vovedenie, şi la 30 la sf Apostol Andreĭ. Iară la Decembrie în 5 la sf. Sava, şi în 6 la sf. Nicolae, şi 25 la Naşterea Domnuluĭ nostru Iisus Christos, şi Pashă 3 dile. Şi la Ghenarie la întâea di la sf. Marele Vasile, şi la 6, la Botez şi la 7 Soborul Sf. Ioan Botezătorul, şi la 11 la sf. Teodosie, şi la 16 la închinarea cinstituluĭ Lanţ, şi la 17 la marele Antonie, şi la 18 la sf. Atanase şi Chiril, şi la 20 la marele Eftimie şi la 25 la sf. Grigorie Bogoslov, şi la 27 Ioan Zlataust, şi 30 la Tresfetitele. Iar la Fevruar 2 la Stretenie, şi la 24 la Obretenie şi la Martie la 9 la Sf. 40 de muceniciĭ, şi la 25 la Blagovestenie. Iar la Aprilie la 23 la Sf. Marele Mucenic Gheorghe, la 25 la Sf. Apostol Marcu Evanghelistul, şi la Maĭ la întâea di Sfântul Ieremia Proroc, la 8 Ioan Bogoslov şi la 21 la sfinţiĭ ceĭ întocmaĭ cu apostoliĭ, Constantin şi Elena, şi la

nându-se la cărcĭma satuluĭ saŭ la o casă particulară, şi aceste petrecerĭ încep din Duminica Floriilor şi să continuă până după Inalţare regulat. Pe lângă jocurĭ şi horĭ vechĭ maĭ au şi scrînciobe orĭ dulapurĭ, în care se învârteşte şi se veseleşte tineretul maĭ cu deosebire. Episcopul Climent arată şi modul cum să sèrbătorească poporul. *„Să cinstiţi cu slujbele şi cu paza sfintele bisericĭ şi cu prinóse şi cu prescurĭ şi cu lumânărĭ şi cu colive şi cu alte facerĭ de bine...“* Şi până în present poporul Românesc nu vine la Biserică fără lumînărĭ, tamâe sau unt-de-lemn, ĭar în timpul cóceri fructelor cu mere, pere, nicĭ odată vişine sau cireşe, fagurĭ de la roĭ, strugurĭ, colive şi colacĭ. Cam aceste sînt ofrandele orĭ prinósele aduse de popor în Bisericile nóstre, afară de diua Sf. Paştĭ, când aduc paştĭ şi oue roşiĭ etc.

25 la a 3-a aflare a cinstituluĭ cap al S-tuluĭ Ioan Botezatorul. Iară Iunie la 11 Sfântul Apostol Vartolomeĭ, şi la 14, la Eliseiŭ, şi la 24 la Naşterea Sf. Ioan Botezătorul, şi la 29 la Sfinţiĭ Apostolĭ Petru şi Pavel şi la 30 Soborul Sf. Apostolĭ, şi la Iunie întâea ḑi sfinţiĭ fără de Arginţĭ Cosma şi Damian, şi la 8 la Sf. marele Mucenic Procopie şi 17 la Sfânta marea muceniţa Marina, la 20 la sf. Proroc Ilie, la 23 la sf. mucenic Foca, la 27 la sf. Mucenic Pantelimon. Iară la luna luĭ August la întâea ḑi la sfinţiĭ Macaveĭ, în la prea obrajenie, la 15 la adormirea Preacisteĭ, şi la 29 la tăerea cinstituluĭ Cap al sf. Ioan Botezătorul, la acest sfânt Praznic să face şi post orĭ în ce ḑi s'a întâmpla.

Aşijderea şi marţile, şi joile de la Ispas înainte să nu le maĭ serbaţĭ, dupĕ vorbele băbeştĭ, afară de se va intâmpla vr'o serbătóre mare într'aceste ḑile, atuncea ḑicem să serbaţĭ dupĕ poruncă [4]).

Iată dar că v'am făcut înştiinţare maĭ chiar că se ştiţĭ care să faceţĭ şi de care să vĕ feriţĭ. Iar de veţĭ face vre unuĭa din voĭ înprotiva vre-unuĭ lucru dintr'acestea ce scriem, să ştie bine că'l vom caterisi desĕvârşit. Precum sfintele Canóne ale sfinţilor Apostolĭ şi ale sfintelor sobóră poruncesc, şi de aceea nu maĭ este cu putinţă a se erta

[4]) Lista sĕrbătorilor, pe care trebuea a le păḑi Clerul şi poporul este întocmită pe lunĭ şi sînt peste 50, afară de Duminicĭ. Ast-fel peste 100 de ḑile din 360 ale anuluĭ erau sĕrbătorĭ, în care li era interḑis munca câmpuluĭ. Dacă maĭ adăugim sĕrbătorile ce şi le făceau ţĕraniĭ singurĭ din causa bigotismuluĭ, ca Ilie-palie, Foca, Pintilie Călĕtorul, Ropotinul, Drăgaĭca, Paparuda, Chircoviĭ, Hilipĭ etc. etc. Marţele şi joile dupĕ Paştĭ până la Ispas, ba încă uniĭ şi dupĕ Inalţare, urma că ţĕraniĭ lucrau numaĭ jumĕtate din an. Dacă maĭ considerăm, că tótă ĭarna stau numaĭ în case neocupându-se de cât cu întreţinerea vitelor, ceĭ ce le au, resultă ca abea un sfert din an lucrau pămĕntul ţĕraniĭ noştri în seculiĭ trecuţĭ. De acolo urma sĕrăcia ţĕreĭ şi a lor în parte. Sf. Sinod al Sfinteĭ Nóstre Bisericĭ Autocefale Române a redus astă-ḑĭ numĕrul sĕrbătorilor, în care poporul nu lucrează la 24, pe lângă Duminicĭ şi sérbătorile naţionale. Serviciul bisericesc să sĕvêrşeşte în tóte sĕrbătorile Sfinţilor, de către preotul parohieĭ, dar poporuluĭ îĭ este învoit lucrarea câmpuluĭ şi alte ocupaţiĭ.

a maĭ fi Preot. Iară de veţĭ păzi acestea ce vĕ poruncim, veţĭ fi adevĕraţĭ preoţĭ aĭ luĭ Dumneḑeŭ, şi vĕ va dărui Dumneḑeŭ pentru paza poruncilor luĭ, şi intru acéstă lume rodurile şi bunătaţile pămêntuluĭ. Şi în viaţa cea viitóre Impĕrăţia luĭ cea cerească. Aşa să faceţĭ precum vĕ scriem, ca şi darul Domnuluĭ nostru Iisus Christos, cu blagoslovenia smereniei nóstre să fie cu voĭ cu toţĭ [8])

Aşişderea poftim şi pe D vóstră aĭ smereniei nóstre întru Duhul Sfânt iubiţĭ fiĭ sufleteştĭ D-vóstră, boerĭ slujbaşĭ, cari din luminata porunca Măriei Sale Vodă, sunteţĭ trimişĭ prin judeţe, întru acéstă Eparhie a smereniei nóstre, ca să poruncițĭ pîrcalabilor şi ómenilor să păzéscă sfintele Bisericĭ, precum vor lua învĕţătura de la preoţĭ şi să nu se uĭte şi să'ĭ scodească faptele lor, ci se păzească invĕţătura lor. Că ca se ascultaţĭ fiilor şi ómenĭ bunĭ şi creştinilor, de ce ponosluiţĭ preoţiĭ şi ḑiceţĭ că acestea şi acelea greşale aŭ preoţiĭ, vĕ întreb creştinilor óre din copilarie le aŭ avut(?) aŭ le-aŭ câştigat dupĕ ce aŭ luat preoţia(?) [9]).

Decĭ de le-aŭ avut din copilărie vina nu este a lor, ci a vóstră a mirenilor, căcĭ n'au vrut să-ĭ crească cu frica luĭ Dumneḑeŭ, cu invĕţăturĭ pe la şcóle şi cu pildele óme-

---

[8]) Ameninţă pe preoţiĭ cariĭ n'ar urma cu exactitate dispoziţiile sale episcopale, faţă de sĕrbătorĭ, cu caterisirea. Noĭ nu ne amintim că ar exista vre un canon, care ar supune caterisireĭ pe creştinul ce ar lucra într'o ḑi de sĕrbătore de ale Sfinţilor, ca Vartolomeŭ, Foca etc. Ştim însă că este interḑis absolut lucrul în Duminicĭ şi sĕrbătorile Impĕrăteştĭ. In vechile cărţĭ de ritual ḑilele de sĕrbătorĭ erau însemnate cu o cruce roşie, cu un cerc împrejur, altele cu crucĭ negre fără cerc şi în sfârşit altele cu un cerc negru fórte subţire. De aicea s'a luat expresia: *Sĕrbatóre legată* în popor, şi când n'avea cercul era întru cât-va permis lucrul la cazurĭ de nevoe.

[9]) Enciclica Episcopuluĭ Climent a fost comunicată şi slujbaşilor Guvernuluĭ cu învitare de a îndemna poporul să vină la Bisericĭ în ḑilele de sérbătorĭ. Apoĭ desvinovăţeşte pe preoţĭ de lipsurile de cari erau acuzaţĭ de uniĭ poporenĭ şi să nevoeşte a-ĭ apara ḑicênd: Că de aceea sînt cu lipsurĭ, „căcĭ n'au vrut (părinţiĭ mirenĭ) să-ĭ crească cu frica luĭ Dumneḑeu (pe fiiĭ lor, cariĭ însă s'au făcut în urmă preoţĭ) cu învĕţătura pe la şcóle şi cu pildele ómenilor celor bunĭ"; prin urmare învinovăţeşte Climent Episcopul mediul în care aŭ trăit candidaţiĭ de preoţie, iar nu pe preoţĭ.

nilor celor bunĭ. Iar de le-aŭ câştigat pe urmă, ĭar de la voĭ mirenil le-aŭ câştigat, şĭ le-aŭ luat, şi de la voĭ s'aŭ învěţat, vrând să intre în voile vóstre; că eĭ nu s'aŭ născut preoţĭ, ci mirenĭ şi pentru ce dar nu vě clevetiţĭ pre voĭ şi să vě înfruntaţĭ că aţĭ dat pricină rea, şi necinstiţĭ şi huliţĭ preoţii? şi ḑiceţĭ că s'aŭ făcut ucenicĭ rěĭ, s'aŭ făcut dar ca v'aŭ avut pre voĭ dascălĭ rěĭ. Insă la acestea şi eŭ voiŭ ḑice ca voĭ că este aşa, cum că sunt rěĭ şi pěcătoşĭ, însă ascultaţĭ să vě spuĭ ce scrie la leatopiseţ. Impěrătésa Evdoxia a luĭ Arcadie împěrat aŭ înţeles, că norodul de la Gaza nu petrece creştineşte şi ruga pe împěratul să facă tot chipul să-ĭ supue sub creştinătate pentru ca să nu se necinstească creştinătatea, ĭar împěratul a respuns: O ştiŭ şi eŭ acésta că nu petrec creştineşte, dar ce voiŭ să fac? mi se cuvine să mě fac a nu şti şi să-ĭ las să petreacă cum vor vrea pentru că are mare câştig împěrăţia nóstră din darile lor. Acum dar dintru acest respuns luăm şi noĭ pricină ca să astupăm gurile mirenilor acelora care cu atâta îndrăsneală iscodesc faptele călugărilor şi ale preoţilor.

Ce ḑiceţi voĭ mirenilor, cum că călugăriĭ şi preoţiĭ sunt rěĭ şi pěcătuesc, adevěrat eŭ încă ḑic că pěcătuesc. Numaĭ aceştia ce voĭ îĭ socotiţĭ pěcătoşĭ, aceştia sunt ceĭ ce vě daŭ blagoslovenіile, aceştia sunt ceĭ ce vě sfinţesc, aceştia sunt ceĭ ce vě nasc adoŭa óră cu baia Sfântuluĭ Botez, aceştia vě pecetluesc cu darul Sfântuluĭ Duh aceştia sparg zapisul pěcatelor vóstre, aceştia vě împrietenesc cu Dumneḑeŭ. Aceştia vě fac părtaşĭ cu trupul şi sîngele Domnuluĭ Christos. Aceştia sunt ceĭ ce vě folosesc cu rugăcĭunile lor la bólele vóstre, la nevoile vóstre; în viaţă, la mórte şi după mórte. Şi nu vedeţĭ atâta câştig şi bunătăţĭ ce vě fac, atâtea darurĭ ce vě împart. Nu maĭ vě uĭtaţĭ cu atâta pizmă şi cu atâta mâniĭ la greşalele lor ce aŭ ca nişte ómenĭ ce pórtă trup şi vieţuesc în lume. Dar pre cine vatămă preotul dacă greşeşte aŭ de face ceva neplăcut, ci de nu vatămă pre nimenea ci maĭ vârtos folosesc óme-

nilor și Bisericeĭ luĭ Dumneḑeŭ. Pentru ce vĕ intărîtațĭ pentru rĕlele lor, care nu vĕ fac nicĭ o pagubă? Decĭ îĭ obidițĭ și-ĭ necinstițĭ pre ceĭ ce vĕ daŭ voĕ folos. Dar ce voiŭ să maĭ ḑic rĕutatea cea multă a lumeĭ orbește ochiĭ aĭ fieşte-căruia și nu lasă să se vaḑă cât pĕcat de mare face căcĭ necinsteste pre vre unul dintre aceștĭ micĭ. Insă Marele Zlataust ḑice chĭar la a 17 vorbă ce face la evangelia luĭ Mateĭ: ceĭ ce țin locul luĭ Christos sunt arhiereiĭ și preoțiĭ și ceĭ ce cinstesc preoțiĭ, pre Christos cinstesc. Iar cel ce ocăraște pe preot, pre Christos ocăraște și necinstește. Că preoțiĭ aŭ lăsat Domnul Christos ispravnicĭ în Biserica sa [7]).

Și de vreme ce un boer nu póte suferi să necinstească cine-va pre ispravnicul luĭ carele îl va lăsa la niscare case ale luĭ. Dar Christos cum va putea suferi și la acea de apoĭ ce socotițĭ că vor lua uniĭ ca aceea și în acéstă viață și cea-l altă. Ci ca niște bunĭ creștinĭ și adevĕrațĭ vĕ poftim pe toțĭ deobște, ca să ascultațĭ pe preoțĭ și să-ĭ cinstițĭ și să păzițĭ sĕrbătorile dupre cum vĕ va da poruncă, și să nu sĕrbațĭ numaĭ cu șederea și încetarea lucrurilor, ci să mergețĭ la biserică la vecernie și la utrenie și la leturghie și să ducețĭ lumînărĭ și prinóse și prescurĭ și se dațĭ serindare și se facețĭ milostenie la ceĭ lipsițĭ și să rugațĭ pre Dumneḑeŭ din tótă inima vóstră, pentru ertarea pĕcatelor vóstre. Și atuncea orĭ-ce vețĭ cere de la Dumneḑeŭ vĕ da voĕ tot binele în viața acésta și în ceea ce va să fie viața vecĭnică.

Să fițĭ blagoslovițĭ.

Datu-s'aŭ în Episcopia Rîmnicululuĭ (1747).

Climent Episcop Rîmnicul.

Iunie 25, leat 7255 (1747).

C. E.

[7]) Insfârșit vorbește și sfătuește pe popor de a nu maĭ vorbi de rĕu pe preoțĭ și călugărĭ—pentru că și eĭ sînt ómenĭ și portă trup și viețuesc în lume, ci să-ĭ cinstească dupe cuviință, ca pe niște părințĭ duhovniceștĭ, avênd în vedere bunurile sufleteștĭ ce capătă de la eĭ în tot cursul vieţeĭ lor.

SCHIȚE DIN VIAȚA SÂNTULUI APOSTOL PAUL

§ 1. *Paul până la convertirea sa la creștinism.*

1. Paul numit cu numele sĕŭ ebraic שאול —Șaul a fost născut în Tarsus—Cilicia (Fapt.ap. 23, 3), oraș, care era fórte renumit pe timpul acela și considerat ca focarul culturei literare. Acolo se afla o academie grecéscă fórte renumită, și locuitorii orașului cei doritori de o cultură mai înaltă, nu sĕ substraseră de la acéstă ocasiune, ci profitară de ea atât de bine, în cât în curând sĕ făcură renumiți și la strĕini [1]. La Paul chiar găsim óre-care indicii care ne probéză că știu fórte bine a profita de numita academie întrebuințând'o cu mult interes, pentru cultivarea sa. De două ori aduce el citate în epistolele sale, din poeții greci ai timpului, o dată în epistola către Corinteni 15, 33. Tit. 1. 12, și altă-dată în cuvêntarea sa ținută în Athena (Fapt. ap. 17, 28). Nu sĕ póte însă determina cu siguranță, unde a învĕțat el așa de bine limba grécă și când și prin ce întâmplare dobândi cunoștința poeților și filosofilor greci; întrebarea este, aci în Tarsus căpătă el aceste cunoștințe, saŭ în Ierusalim la dascălul

[1]) Strabo Geogr. L. XIV, p. 463. Ediț. Casaub. 1587, fol.

seŭ Gamaliel, saŭ în timpul predicăreĭ sale între popórele grece. Cea dintâĭ părere nu să póte presupune, de óre-ce el acum de tênêr se duse la Ierusalim, și tatăl seŭ aparținea secteĭ fariseilor, cari aveaŭ o ură fățișă pentru grecĭ și literatura lor. După semințía familiară, Paul era un Beniaminit (Filip. 3, 5), și pentru că el în Fapt. ap. 23, 6, să numește însușĭ, fiŭ al unuĭ fariseŭ, urméză decĭ, că familia sa de maĭ multe generațiunĭ, aparținea la ceĭ maĭ strícțĭ apărătorĭ aĭ legeĭ. Tatăl seŭ capătând în timpul din urmă dreptul de cetățenie romană, 'l moșteni și Paul, după mórtea sa, (Fapt. ap. 16, 37. 22, 27). Despre familia sa maĭ știm că avea o soră și un nepot (Fapt. ap. 23, 16). Să pare că sorusa era măritată în Ierusalim.

2. Tatăl, observând într'ânsul un talent deosebit pentru religiunea părintéscă, îl determină a studia theologia judaică, spre a deveni cu timpul Rabbi, și cu scopul acesta 'l trimise deja de cu timpuriŭ la Ierusalim, focarul și punctul principal al învĕțătureĭ judaice, ca să se perfecționeze, pentru acest scop. Că Paul deja în tinerețe sa veni la Ierusalim, observăm din Fapt. ap. 26, 4, unde însușĭ despre sine dice: că el din tinerețe (ἐκ νεότητος) a trăit acolo, și din Fapt. ap. 23, 3, unde dice: că el a fost crescut în acest oraș (ἀνατεθραμμένος). Dacă considerăm obiceĭul Judaic, care cerea, că copiiĭ ce vor a să instruĭ în legea mosaică, să aibă cel puțin 13 anĭ împlinițĭ, apoĭ atuncĭ putem afirma, că Paul pe timpul când a venit la Ierusalim, avea cel puțin 13 saŭ 14 anĭ.

Academia cea mare rabinică în Ierusalim era pe atuncĭ fórte renumită, și să adunaŭ acolo maĭ multe miĭ de tinerĭ, spre a se educa. In capul eĭ sta pe atuncĭ vĕrul renumituluĭ Rabbi *Hillel*, mult cunoscutul și renumitul Rabbi *Gamaliel*. Acesta aparținea secteĭ fariseilor, însă era cu totul privat de aberațiunile și absurditățile compartașilor seĭ; mult maĭ mult, era el liberal, adânc cugetător și fórte precaut în pronunțărĭ de sentințe; era un amic mare al literatureĭ și cultureĭ greceștĭ. Ca probă despre prudența

sa purtare în judecarea vre unuĭ lucru, ne dă Fapt. ap. 5, 35, unde să arată statul seŭ dat Sinedriuluĭ, adunat anume spre a împedica respândirea creştinismuluĭ. Tot în Fapt. ap 5, 34, să ḑice că el avea multă trecere la popor. Talmudul îl numeşte: *Crema, sórele legeĭ*, şi adaoge: De când a murit Gamaliel, s'a dus cu el şi *splendórea legeĭ*. La picĭórele acestuĭ învĕţător al legeĭ şezu Paul maĭ mulţĭ anĭ (Fapt. ap. 22, 3), unde să deprinse în tóte adîncimile legeĭ.

3. Petrecerea în Ierusalim a fost fórte bună şi priinciósă pentru viitorul apostol al lumeĭ. Căcĭ nu numaĭ ca-şĭ căpătă o cunoştinţă profundă a legeĭ şi a Testamentuluĭ Vechiŭ în general, dar şi şcóla cathehetă a Rabinilor, îĭ procurară o dialectică atât de pătrunḑĕtóre, pe care maĭ apoĭ o întrebuinţă el cu mult profit, pentru respândirea creştinismuluĭ. Prin cultura sa ştiinţifică literară ce o căpătă în Ierusalim, puse fundamentul aceleĭ agerimĭ şi profunditate a învĕţătureĭ, pe care o admirăm atât de mult în cuvêntările şi în epistolele sale. Tot în Ierusalim se făcu cunoscut şi cu învĕţătura filosofieĭ orientale care din Egipt trecu şi în Palestina şi maĭ apoĭ şi în Asia, şi care declarându-se pe faţă opoziţională ideilor şi principiilor creştinismuluĭ, o combătu el cu multă tărie şi bună reuşită în epistola către Colosenĭ. Maĭ ales ajută mult la acéstă energie a luĭ Paul partida fariseică din care făcea parte, şi în care să educase el. Fariseiĭ formaŭ pe timpul acela între Judeĭ o partidă strictă ortodoxă, opusă Saduceilor—liberilor cugetătorĭ aĭ Judaismuluĭ. Devisa fariseilor era ca să păzéscă cu sânţenie tóte complicaţiunile resonabile saŭ neresonabile ale legeĭ, şi să îndeplinească cu esactitate tóte principiile eĭ. Considerând decĭ stricteţa şi seriositatea cea fară sémă a fariseilor în privinţa înplinireĭ cu esactitate a punctelor minuţióse aĭ le legeĭ, urméză decĭ a crede luĭ Paul care singur ḑice, că interpretarea fariseică rabinică a uneĭ legĭ este condiţionată de starea în care se află interpretatorul rĕŭ instruit al eĭ. Socotind decĭ, cum

am ḑis, seriositatea și escentrica formare de caracter în acéstă șcólă fariseică, apoï atuncï este esplicabilă tenacitatea luï Paul în cuvêntările sale, tenacitate care îl făcea a fi chïar aspru către ceï de altă părere. Cu tóte acestea însă Paul nu era omul acela, care să nu judece și să nu considere că maï întâï de tóte omul e om, dominat până la un punct óre-care de pasiunï impuse de dualismul organismuluï seŭ; aceste considerându-le, vedem că însușï Paul e pus în dilemă cu sine însușï, luptându-se cu nevoile omeneștï. Acestea le espune el însușï în epistola sa către Romanï, 7, 19, unde ḑice: *Că binele pe care îl voesc, nu-l fac. ci rĕul pe care nu-l voesc, acela îl fac.* Acéstă luptă cu sine însușï, acéstă amărăcïune cu natura sa, îl arată pe Apostol cât de adânc era înrădăcinat într'ânsul dorul pentru mântuirea sa, și îï procură acea tărie de caracter, care să opuse maï în urmă și chïar luï Petru.

4. Ca discipol prin escelință al luï Gamaliel, Paul, nu numaï că căută a profita de tot ce caracterisa pe învĕțătorul seŭ, însă ce e maï mult, că atât era de înrădăcinat în învĕțăturile fariseo-rabinice, în cât era un contrar amarnic a-tot ce era de altă părere. De îndată ce Archidiaconul Ștefan să presintă ca un apărător zelos și aprig al noueï învĕțăturï creștine, predicând fără preget pe Christos cel crucificat, strângêndu-șï mulțime de credincïoșï, deșteptă ambițiune în tênĕrul Paul pentru religiunea părinților seï, și începu a ataca spiritul cel mare ce începuse a se ivi prin creștinism. In fanatismul seŭ, el nu maï cunoștea nicï o margine, ci căuta tóte mijlócele posibile a prinde pe propagatoriï adevĕrurilor creștinï, a'ï duce în judecătoriï, și a lua însușï parte la acusațiunea lor (Fapt. ap. 5, 57). Cu o imputernicire din partea Sinedriuluï, în scopul prigonireï creștinismuluï, intreprinse el o călĕtorie la Damasc. Cu tóte acestea pe cale i să arĕtă Mântuitorul, care deja de mult acum alesese pe Paul ca servitor al seŭ, și dintr'o lumină cerécă estraordinară, care apăru din cer audi cuvintele: *Saule, Saule, de ce mĕ goneștï?* Impresiunea acesteï

dumnedeeştî luminî 'l lasă pe Paul încremenit şi cădênd jos, dice: *Cine eştî tu Dómne? Iar vocea ĭarăşĭ respunde: Eŭ sunt Christos, pe carele tu 'l prigoneştĭ.* Uimit şi plin de frică, Paul întrebă: *Ce voeştĭ Dómne ca sĕ fac?* Iar Iisus respunde: *Scólă-te şi mergĭ în oraş, acolo ţi sĕ va spune ce aĭ să facĭ.* Bărbaţiĭ însă cariĭ aŭ fost cu el rĕmaseră încremeniţi de acéstă visiune, audiră vocea, însă nu vĕdură pe niminea. Din causa luminei cereştĭ estraordinare, rĕmâind Paul orb, fu condus în oraş de tovarăşiĭ sĕĭ de călĕtorie: *Şi era deja treĭ dile de când nu vĕduse cu ochiĭ sĕĭ nimic, şi nicĭ că mâncase şi beuse.* Aceste treĭ dile fură timpul noueĭ renaşterĭ a luĭ Paul, timpul trecereĭ din mórte în viaţă, de la întunerec la lumină; şi cu cât caracterul seŭ era maĭ aprig şi maĭ energic, cu atât acéstă nouĕ renaştere a luĭ îşĭ luă desvoltarea sa. Renaşterea deplină o capătă Paul printr'un óre-care Ananias, care fu trimis de însuşĭ Domnul spre a'ĭ face intrarea solemnă în sînul creştinismuluĭ, prin botez. Acest Ananias, merse cătră Paul, şi puindu-ĭ mâna pe cap dise: *Frate Saule, Domnul Iisus, care ţi sĕ arată ţie pe cale viind cătră Damasc, m'a trimis la tine, ca să te fac să vedĭ, şi să te umpli de Spiritul Sânt. Şi de îndată cădu de pe ochiĭ luĭ întunecimea ca nişte solzĭ, şi vĕdênd ĭarăşĭ, se sculă şi primi botezul. Atuncĭ mâncă puţin şi prinse putere.* Dupĕ aceea Ananias îl conduse şi la ceĭ-l-alţĭ creştinĭ din oraş, şi dupĕ ce petrecu câte-va dile în mijlocul lor, să simţi destul de tare, ca să se presente în templul din Damasc, spre a povesti faptul la care fusese martor (Fapt. ap. 9, 1—22).

5. Dupĕ socotéla cea maĭ apropiată de adevĕr, Paul, a fost convertit la creştinism, în anul 35 dupĕ Christos, aşa dar cam cincĭ anĭ dupĕ mórtea şi înalţarea luĭ Iisus la cer, şi dupĕ o tradiţiune veche bisericéscă, în 25 Ianuar. Asupra etăţeĭ care s'o fi avut Paul atuncĭ, nu ne putem pronunţa sigur. Data cea maĭ sigură în privinţa acésta, este aceea ce o găsim în Fapt. ap. 7, 58, unde însuşĭ

Paul să numeşte pe sine că era un νεανίας—*adolescens*. Faptul omorîrei cu petre a Archidiaconuluĭ Ştefan, după cum reese din Fapt. ap. 8, 1—3. 9, 1, 2 s'a efectuat cu puţin înainte de convertirea luĭ Paul la creştinism. Şi pentru că la ceĭ vechĭ, adolescenţa era considerată până la 30 de anĭ, atuncĭ cu siguranţă putem presupune, că Apostolul Paul la convertirea sa la creştinism, nu trecuse încă peste 30 anĭ. Maĭ de aprópe însă nu putem determina etatea Apostoluluĭ, de óre-ce el singur în epistola cătră Filimon, pe-care a scris'o cam la anul 62 după Christos, aşa dar în al 27-lea an după convertirea sa, să numeşte bĕtrân (πρεσβύτης Fil. v. 9). Este însă şi o altă tradiţiune după care naşterea luĭ Paul cade în al 2-lea an după Christos.

§. 2. *De la convertirea luĭ Paul până la a doŭa călătorie a sa misionară.*

1. In Damasc, rĕmase Paul de astă-dată numaĭ vre-o câte-va ḍile (Fapt. ap. 9, 19). Faptul întâmplat cu el, fu prea puternic; îĭ trebui acum o reculegere, o meditaţiune profundă cu sine însuşĭ, ca să pótă să-şĭ întipărească maĭ bine revelaţiunile primite de sus. Impresiunea primită avu de efect schimbarea şi prefacerea totală a fiinţeĭ luĭ; şi în scopul acesta avea necesitate ca să se dezică cât-va timp de contactul cu lumea, ca să petreacă în tăcere şi umilinţă cu Dumneḍeŭ, spre a'ĭ descoperi maĭ departe secretele majestăţeĭ sale divine. Merse decĭ la Arabia—după cum spune însuşĭ în epistola cătră Galat, 1, 16—şi rĕmase acolo, cam treĭ anĭ. Aniĭ aceştia de petrecere în Arabia aŭ fost pentru Paul timpul pregătireĭ pentru oficiul seŭ de învĕţător public; aicĭ primi el instrucţiunile necesare în învĕţăturile şi misterele creştinismuluĭ, nu de la ómenĭ, ci de la *Domnul* însuşĭ. Căcĭ el însuşĭ ḍice maĭ târḍiŭ despre sine (Galat. 1, 12). *Eŭ n'am învĕţat, şi nicĭ n'am primit Evangelia de la vre-un om, ci din descoperirea luĭ Iisus Christos* (comp. Efes. 3, 3). Din Arabia să întórse înapoĭ la Da-

masc; și pentru că acum să presintă fără sfială în public predicând pe Iisus Christos, își atrase asupră-și ura Judeilor, care ajunse până acolo că voiaŭ să-l prindă cu orĭ ce preț, ținând ḑiŭa și nóptea porțile orașuluĭ închise ca să nu le scape din mânĭ. Paul însĕ, care chiar de la prima sa arătare în public ca propagator al evangelieĭ, nu se sfia câtușĭ de puțin de amenințările Judeilor, carĭ nu puteaŭ face alt-ceva, de cât a'l onora cu mórtea de martir, cu tóte acestea credêndu-se a fi maĭ trebuincios, înlătură pericolul amenințător, și căută să scape de furia lor. El fu scăpat într'o coșniță de un amic al seŭ, peste ḑid (Fapt. ap. 9, 23, comp. 2 Cor. 11, 32).

2. Din Damasc plecă Paul, prima dată după convertirea sa, la Ierusalim, ca să vaḑă pe Petru, după cum însușĭ spune în epistola către Galat. 1, 18. Aci în Ierusalim fu primit Paul de comunitatea creștină puțin cam rece, de óre-ce eĭ îl cunoșteaŭ numaĭ ca pre un persecutor al lor. Un renumit învĕțător al Comunităţeĭ, Ioses numit Barnabas, care fusese póte maĭ înainte cunoscut cu Paul, îl conduse în cercul apostolilor. In Ierusalim rĕmase Paul acum numaĭ 15 ḑile, și cunoscu acolo afară de Petru, încă și pe Iacob fratele Domnuluĭ și primul Episcop din Ierusalim (Galat. 1, 18). Ceĭ-l-alțĭ apostolĭ să vede că acum să împrăștiaseră. Aci în Ierusalim Paul, avênd maĭ multe disputațiunĭ cu Judeiĭ eliniștĭ în privința creștinismuluĭ, înfurie pe ceștĭ din urmă până într'atâta, în cât căutaŭ să-l omóre și pe el cum omorîse pe Archidiaconul Ștefan. In templu fiind primi ordinul de la însușĭ Domnul a se depărta de Ierusalim. (Fapt. ap. 22, 17). El părăsi Ierusalimul și merse la Cesarea; de aci prin Siria să duse la Tarsus, locul sĕŭ natal, unde să pare că rĕmase maĭ mulțĭ anĭ, póte chiar până la anul 43 după Christos (Fapt. ap. 9, 26—36).

3. In timpul acesta Barnaba lucra sîrguincios pentru respândirea creștinismuluĭ în Antiochia, unde deja fusese respândit cuvêntul luĭ Dumneḑeŭ. Și pentru că-șĭ căpĕ-

tase un mare renume în privinţa acésta, să duse la Tars ca să róge pe Paul să-l ajute în respândirea evangelieĭ. Paul urmă fără preget acesteĭ invitărĭ, şi cooperă împreună cu Barnaba în Antiochia un an întreg (ἐνιαυτὸν ὅλον), în care timp atât să perfecţionă, în cât cu drept cuvênt îl admirăm în cuvêntările şi epistolele sale posterióre (II Corint. 12, 2—4). Aceea ce a fost până aci Ierusalimul ca focar al predicăreĭ evangeliuluĭ printre Judeiĭ, deveni acum Antiochia punctul central pentru respândirea cuvêntuluĭ luĭ Dumnedeŭ între păgânĭ, din care raze ale lumineĭ Dumnedeeştĭ fură luminate întunerecile păgânismuluĭ. Aicĭ pentru prima óră credincioşiĭ fură numiţĭ *creştinĭ*, de romaniĭ păgânĭ. In timpul petrecereĭ luĭ Paul cu Barnaba în Antiochia, erupse în Judeea o fómete teribilă, şi pentru că creştinii Antiocheni să simţeaŭ obligaţĭ către comunitatea de unde primeaŭ ajutóre şi bunurĭ, de a'ĭ ajuta acum, măcar în acéstă împrejurare, trimiseră spre acest scop pe Paul şi Barnaba cu ajutóre de milă, la Ierusalim. Acésta este a doua călĕtorie care o întreprinse Paul la Ierusalim, după convertirea sa, în anul 44 după Christos (Fapt. ap. 11, 22—30).

4. Dupĕ o scurtă petrecere în Ierusalim, să întórse Paul cu Barnaba înapoĭ la Antiochia, şi luară împreună cu eĭ şi pe nepotul luĭ Barnaba (Colos. 4, 10) pe *Ioan Marcu* care a scris evangelia a doua. Comunitatea antiochină, avea maĭ mulţĭ învĕţătorĭ (προφῆται καὶ διδάσκαλοι); aşa, afară de Paul şi Barnaba, să numesc încă: *Simon cu supranumele Negrul, Luciu de la Cierena şi Manohen*. Aceştia profitară de presenţa apostolilor aci, şi voiră a se învrednici de apostolĭ, cu misiunea de a putea servi şi eĭ Domnuluĭ prin predică. Paul care era consciu de puterea luĭ apostolică ce i să dĕduse de însuşĭ Domnul, procedă împreună cu Barnaba la sânţirea bărbaţilor amintiţĭ după ce maĭ întâĭ să pregătiră eĭ cu post şi rugăciune pentru primirea acesteĭ înalte şi grele demnităţĭ.

5. Acum sĕ pregăti Apostolul ginţilor pentru prima sa

călětorie misionară, în care fu însoţit de Barnaba şi de Ión Marcu. Din Seleucia plutiră eĭ către Cipru, patria luĭ Barnaba. Cutreerară decĭ ţara de la nord la sud şi de la Salamis până la Pafos, pretutindenea predicând cuvêntul luĭ Dumnedeŭ, în sinagogele Judeilor; căcĭ dupe ordinul Domnuluĭ (Math. 10, 5) trebuiră apostoliĭ să se adreseze maĭ întâĭ către Judeĭ, căcĭ eĭ ca popor ales şi credincios luĭ Iehova aveaŭ maĭ multe drepturĭ de a li se predica venirea Mesieĭ celuĭ promis. Pafos, renumit prin celebrul templu al Cytereĭ era reşedinţa proconsululuĭ roman Sergius Paulus, pe care Fapt. ap. 13, 7 îl numeşte a fi un bărbat fórte cumpětat. Nemulţămit cu filosofia păgână şi religiunea poporuluĭ, ţinea la sine pe ascuns un vrăjitor judeŭ numit *Barjesu* şi să încerca a să deprinde pe ascuns în adevěrurile filosofieĭ orientale. Nişte ast-fel de vrăjitorĭ circulaŭ mulţĭ pe timpul acela în orient, care să presentaŭ ca fermecătórĭ, ca mântuitorĭ de bóle, care predicéaŭ viitorul din stele etc. Insă nicĭ cu acest vrăjitor (Barjesu), nu se putea mulţămi setea dupě adevěr a luĭ Sergius Paulus. De îndată însă ce audi de învěţătura acésta nouă dori să o cunóscă şi în scopul acesta chemă la sine pe Paul şi pe Barnaba. Vrăjitorul pe care Sergiu îl numea cu un nume arab *Elymas* adecă *înţeleptul*, îndemna pe proconsul a căuta cu orĭ-ce preţ adevěrul în altă parte. Paul însă plin de spiritul sânt, privi pe vrăjitor şi dice: „O tu! înşelătură personificată, copil al sataneĭ şi inimic al dreptăţeĭ, nu veĭ înţelege óre a apuca calea cea dréptă a adevěruluĭ? Şi iată mâna Domnuluĭ este asupră-ţĭ, veĭ fi orb şi nu veĭ vedea sórele un timp óre-care“; şi dorinţa Apostoluluĭ să împlini, Elymas pe loc rěmase orb. Proconsulul însă pătruns de cele petrecute, cunoscu în cele din urmă puterea Dumnedeireĭ, şi în fine credu, uĭmit fiind de învěţătura Domnuluĭ (Fapt. ap. 13, 4—22).

6. Din Pafos să întórse Paul cu Barnaba la Pamfilia. In oraşul Perga din nişte motive óre-care să despărţi Marcu de eĭ şi să întórse la Ierusalim. Paul şi Barnaba însă că

lĕtoriră maĭ departe şi ajunseră în Antiochia Pisidieĭ. Aci merseră Sâmbătă în Sinagogă, unde Paul într'o lungă cuvêntare începênd cu istoria poporuluĭ Judeŭ până la David, invită pe auditorĭ la credinţa în Mesia cel făgăduit. Acésta cuvêntare făcu atâta impresiune în auditor, că toţĭ Judeiĭ îl rugară ca în Sâmbăta următóre să-şĭ desvolte maĭ pe larg aserţiunile sale în privinţa acestuĭ punct. Insă în timpul acesta, vestea învĕţătureĭ celeĭ nouĕ împrăştiindu-se prin tot oraşul provocă curiositate între cetăţenĭ chĭar păgânĭ şi mulţĭ în masă veniră să asculte noua învĕţătură. Lucrul acesta nu prea bucură pe judeĭ şi începură să murmure. Paul şi Barnaba în faţa acesteĭ situaţiunĭ a Judeilor, plinĭ de curagiŭ diseră: Cătră voĭ trebuea să ne adresăm maĭ întâĭ, pentru că voĭ sunteţĭ aceĭa carĭ sunteţĭ ceĭ dintâĭ chemaţĭ spre a asculta cuvêntul Domnuluĭ şi a vĕ mântui, însă pentru că apunerea vóstră este atât de tenace, atuncĭ ĭată vĕ părăsim pe voĭ, şi ne îndreptăm cătră păgânĭ. Păgâniĭ cum audiră acéstă învĕţătură plină de cea maĭ adevĕrată filosofie, primiră cuvintele Apostoluluĭ, şi trecură mulţĭ în céta credincĭoşilor Domnuluĭ. Judeiĭ zeloşĭ şi plinĭ de mânie contra acestiĭ învĕţăturĭ nouĕ, proectară o persecuţiune contra luĭ Paul şi Barnaba. Informându-se apostoliĭ de acest complot părăsiră oraşul şi să îndreptară cătră Iconium, unde li sĕ întâmplă aceeaşĭ ca şi în Antiochia, şi de aci decĭ goniţĭ, veniră în Lystra Lycaonieĭ (Fapt. ap. 13, 13—14, 6).

7. In Lystra să întâmplă cu eĭ ceva minunat. Pe când Paul predica cuvêntul luĭ Dumnedeŭ înaintea oraşuluĭ, zări un schiop din naştere şedênd pe pămênt, şi observându-ĭ încrederea sa cea mare în Dumnedeŭ, să adresă cătră el cu voce, dicêndu-ĭ: *Scólă-te şi staĭ pe picĭórele tale, şi de îndată se scula schiopul şi începu să umble.* Poporul în faţa acesteĭ minunĭ în superstiţiunea luĭ strigă: *Zeiĭ s'aŭ făcut ómenĭ şi aŭ venit cătră noĭ.* Licaonieniĭ îndată punêndu-şĭ înainte mitologia lor, îşĭ aduseră aminte, că odinióră Zeiĭ — Zevs şi Hermes (Jupiter şi Mercur)

transformațĭ în ómenĭ cutreerară țara lor, și așa dară credură și acuma, că Olimpieniĭ aŭ venit ĭarășĭ să ĭ visiteze din noŭ (Ovid. Met. 8, 611). Eĭ numiră pe Barnaba, Zeve și pe Paul care purta cuvêntul, Hermes; și chĭar preoțiĭ de la templul luĭ Jupiter le presentară taurĭ spre a'ĭ sacrifica în onórea lor. Vĕdênd Paul și Barnaba aceste demonstrațiunĭ ișĭ rupseră veșmintele de pe eĭ, să aruncară în mijlocul mulțimeĭ, și diseră că și eĭ sunt ómenĭ muritorĭ, ĭar nicĭ de cum zeiĭ închipuițĭ de eĭ, și că aceste tóte le-aŭ făcut eĭ în puterea luĭ Christos celuĭ rĕstignit, Dumnedeŭ cel ce a făcut ceriul și pământul, care ĭ-a trimis să predice pe Dumnedeul cel adevĕrat tuturor ómenilor. In timpul acesta veniră o mulțime de Judeĭ din Antiochia și Iconiu, și profitând de mulțimea iritantă voiră să-ĭ ațițe contra luĭ Paul. Judeiĭ reușiră, Paul fu alungat cu petre de popor, și condus afară din oraș maĭ mult mort; în mijlocul credincĭoșilor însă să ridică Paul întărit fiind de Dumnedeŭ, și să întórse înapoĭ în oraș. In dimineața următóre trecu împreună cu Barnaba la orașul învecinat Derbe, și după ce fondară o comunitate creștină însemnată acolo, să întórseră pe aceĭașĭ cale, adecă peste Lystra, Iconiu, prin Pisidia și Pamfilia ĭarășĭ înapoĭ întărind din noŭ în credință tinerile comunitățĭ fondate de eĭ, orânduindu-le și preoțĭ. Din orașul Attalia plutiră eĭ către Antiochia Sirieĭ, de unde plecaseră, și finiră cu acésta prima lor călĕtorie misionară (Fapt. ap. 14, 17—25).

8. In timpul acesta, adecă pe când se aflaŭ Paul și Barnaba în Antiochia, erupse o desbinare în comunitatea creștină de acolo, care făcu o ruptură seriósă între creștiniĭ născuțĭ Judeĭ și păgânĭ. Veniră adecă maĭ mulțĭ bărbațĭ din Ierusalim la Antiochia, cariĭ maĭ înainte făcuseră parte din partida rigurósă a fariseilor. Aceștia începură să esplice păgânilor, că numaĭ cu simplul botez primit, încă n'aŭ intrat deplin în adevĕrata comunitate a luĭ Christos, ci trebuește ca să se supue și circumcisiuneĭ, obligându-ĭ ast-fel indirect la observarea cu stricteță a reli-

giunei mosaice. Că Christos este coróna legei, și tot cel ce crede într'ânsul să justifică, devenind ast-fel un adevĕrat fiŭ al luĭ Abraam, nu o cunoșteaŭ Judeiĭ aceștia deveniţĭ creștini, și pentru acésta intrară ei în mare dispută cu Paul și Barnaba; și ast-fel acum începu Apostolul lupta cu o direcţiune particulară ivită în creștinism, și care luptă îĭ aduse multe durerĭ. 'Drept vorbind, fu o mare norocire pentru Biserica cea tĕnără, că disputele acestea și tendinţele Judaice să iviră pe timpul Apostoluluĭ fiind el în viaţă, și sub a caruĭ autoritate fu tranșată chestiunea acésta cu desĕvêrșire. Comunitatea Antiochiană să decise a trimite representanţiĭ lor la Ierusalim, pentru a termina desputa acésta. Alegerea cădu să înţelege asupra luĭ Paul și Barnaba, ca uniĭ cari fură fórte zeloșĭ în respândirea creștinismuluĭ printre păgânĭ și Judei. Ast fel decĭ întreprinse Apostolul nostru a treia călĕtorie la Ierusalim, pentru conciliul apostolic (Fapt. ap. 15, 1—5).

9. Actele conciliuluĭ acestuĭa apostolic, ni le împărtășesc fapt. ap. 15, 6—29. Ni să spune adecă, cum a început să discute maĭ întâĭ în cercurĭ private, punctele de cérta ce trebueaŭ să-șĭ capete resolvarea; cum apoĭ apostoliĭ și bĕtrâniĭ puseră chestiunea acésta în desbatere publică, cum vorbi Petru cel dintâĭ, și decise, ca toţĭ păgâniĭ cari vor să trécă la creștinism să nu maĭ fie nevoiţĭ a să supune ceremonialuluĭ legeĭ mosaice. Apoĭ începu Paul și Barnaba a istorisi cum a respândit cuvêntul luĭ Dumnedeŭ, fondând maĭ multe comunităţĭ creștine. In cele din urmă ridicându-se Iacob făcu propunerea: Că păgâniĭ ce voesc a trece la creștinism să nu fie obligaţĭ a se supune ceremonialuluĭ legeĭ mosaice, însă e datoria lor, ca să se ferécă de așa numitele poruncĭ noachite, adecă să se abţină de la serviciul zeilor, de curvie, de sufocat și sânge. Sfatul acesta plăcând fraţilor întruniţĭ și aprobându-l toţĭ în unamitate, deciseră a trimite o scrisóre enciclică către toţĭ creștiniĭ din Antiochia Sirieĭ și Cilicia, spre a le comunica resultatul conciliuluĭ. Conciliul maĭ recunoscu cu acéstă ocasiune

adevĕrul predicat de apostoliĭ Paul și Barnaba, cariĭ și maĭ înainte eraŭ știuțĭ ca zeloșĭ propagatorĭ, aĭ adevĕrateĭ evangeliĭ și recomandațĭ tot odată ca nişte bărbați, cari pentru adevĕrul celor propagate de eĭ, sînt gata a-șĭ pune chĭar și viața. Pentru combaterea acelor Judaisanțĭ, cari discutaseră cu Paul și Barnaba în Antiochia și cari acusaŭ pe apostolĭ de falșificatorĭ aĭ doctrineĭ luĭ Christos trimise conciliul pre Iuda și Sila ca să anunțe comunitățĭ aceĭașĭ învețătură pe care o audiseră de la Paul și Barnaba. La finele acesteĭ scrisorĭ a conciliuluĭ să dice: *Ca Spiritul Sânt, și noĭ, am hotărît, să nu se maĭ pue peste voĭ nicĭ o sarcină, de cât acea de trebuință: Ca să vĕ ferițĭ de cele sacrificate idolilor, și de sânge și de animale sugrumate și de desfrânare, de care de vĕ vețĭ păzi. bine vețĭ face. Fițĭ sĕnătoșĭ.*

Cu scrisórea acésta se întórse Paul și Barnaba, însoțițĭ de Iuda și Sila, înapoĭ la Antiochia. Barnaba luâ încă și pe nepotul seŭ Ioan Marcu, care îĭ părăsise în prima lor călĕtorie misionară în Pamfilia, ca să-ĭ fie de ajutor în respândirea evangelieĭ. Scrisórea avu efectul seŭ în comunitate din Antiochia, căcĭ în fapt. ap. citim 15, 31: *Când aŭ cetit eĭ epistola s'aŭ bucurat pentru mângâere.* Iuda și Sila fiind și eĭ învĕțătorĭ, mângăéră pe frațĭ și îĭ întăriră.

§ 3. *A doua călĕtorie misionară a luĭ Paul*

52—54 dupĕ Christos.

1. Paul și Barnaba, dupĕ întórcerea lor din Ierusalim, rĕmaseră cât-va timp în Antiochia, predicând cuvêntul Domnuluĭ, dupĕ care, dise Paul către Barnaba: Comunele fondate de noĭ în orașele Asieĭ aŭ nevoe de a fi încă visitate și întărite din noŭ, să vedem decĭ cum staŭ (Fapt. ap. 15, 35). Barnaba aprobă acésta și așa dar să proectă *a doua călĕtorie misionară a lor*. Barnaba însă voi să ia și pe nepotul seŭ Ioan Marcu; Paul însă să opuse la acésta cu mare putere; căcĭ dicea, de óre-ce

el ne-a părăsit în prima călětorie misionară în Pamfilia, nu-l maĭ cred de folos pentru acéstă chemare. Dar findcă Barnaba ţinea numaĭ de cât să ia împreună cu el şi pe Marcu, atuncĭ se născu o neînţelegere între aceştĭ doĭ bărbaţĭ, carĭ lucraseră până aci cu mult succes la respândirea cuvêntuluĭ luĭ Dumneḑeŭ, care neînţelegere (παροξυσμός) avu de urmare despărţirea lor. Despărţirea acésta nu dură însă mult, căcĭ câţĭ-va anĭ maĭ târḑiŭ când scrise Paul prima epistolă către Corinthenĭ, găsim pe Barnaba, iarăşĭ împreună cu Paul (I Corint. 9, 6. conp. Col. 4, 10). Barnaba după ce să despărţise de Paul, plecă cu Marcu la Cypru patria sa, şi de acolo maĭ târḑiŭ să pare că se duse la Roma. Aşa cel puţin găsim în recunóşterile clementine 1, 7.

2. Paul îşĭ alese pe Sila, şi în unire cu dênsul, să duse prin Cilicia şi Syria, întărind pretutindenea comunităţile înfiinţate de el în prima călětorie misionară. In Lycaonia visită el din noŭ oraşul Derbe, Lystra şi Iconium. In Lystra unde suferise el atât de mult, în călětoria cea dintâĭ, găsi pe un tênăr Timotheiŭ, care îĭ fu recomandat cu distincţiune de către comunitatea locală, şi care maĭ în urmă fu soţul şi amicul cel maĭ ataşat al luĭ Paul. Timotheiŭ născut în Derbe saŭ Lystra (Fapt. ap. 16, 1, Comp. 20, 4) fiŭ al uneĭ piósе Judee, care de timpuriŭ deveni creştină, şi al unuĭ tată păgân, era deja creştin când veni la Paul. Judeiĭ creştinĭ însă îndemnară pe Paul ca să supue pe Timotheŭ ceremonialuluĭ legeĭ mosaice, şi să-l lase să se circumcidă. Paul însă considerând decisiunea conciliuluĭ apostolic să opuse cu tărie contra acesteĭ pretenţiunĭ (Galat. 2, 3). Maĭ târḑiŭ tot în acéstă afacere, mustră el aspru pe Petru, pentru consideraţiunile sale particulare pentru Judeiĭ creştinĭ (Galat. 2, 11) Şi ca să întărească Apostolul şi maĭ mult ideia acésta a netrebuinţeĭ legeĭ mosaice ḑice el: (Galat. 5, 2) *Intreb pe un Judeu circumcis: Oare circumcisiunea ta îţĭ ajută ţie a te dispensa de împlinirea legeĭ? Positiv ca nu. Voĭ aţĭ perdut*

pe Christos prin circumcisiunea Vóstră, voĭ cari voiţi a vă justifica din faptele legeĭ; pentru că noĭ aşteptam din spirit, ca din credinţă să dobândim justificarea. Căcĭ în Iisus Christos nicĭ circumcisiunea póte ceva, nicĭ necircumcisiunea, ci credinţa care sa efectuează prin dragoste. Aci în Lystra însă, unde nu pretindea niminea, cedă Paul ambiţiuneĭ Judaice, şi permise circumcisiunea luĭ Timotheŭ; însă acésta nu o făcu el póte din alte considerente, fără numaĭ aĭ fi terenul maĭ uşor pentru respândirea evangelieĭ. Şi de aci se arată fórte mult nemărginita sa înţelepciune. Unde observa el amestecătură mare de creştinĭ judeĭ şi păgânĭ, şi prevedea un pericol póte pentru o bună reuşită în întipărirea profundă a credinţeĭ în Christ, Paul nu era omul acela atât de tenace, egoist şi ambiţios, ca să nu cedeze uneĭ pretenţiunĭ puţin folositóre, în folosul unuĭ scop maĭ înalt, ideal. Aceste considerându-le, atuncĭ înţělegem de ce Paul să esprimă despre sine, când ḑice: *M'am făcut Judeuluĭ ca un Judeŭ, ca pe Judeĭ să dobândesc; m'am făcut neputincioşilor ca un neputinciŏs ca orĭ-cum să pot dobândi pe neputincioşĭ; tuturor tóte m'am făcut, ca orĭ-cum sě dobândesc pre vre unia* (I Corinth. 9, 20), saŭ dupě cum ḑice el într'altă parte: „Care 'mĭ e folosul, plăcerea ómenilor să o fac, saŭ voinţa luĭ Dumneḑeŭ? Saŭ póte caut eŭ să plac ómenilor? De voesc să plac ómenilor, apoĭ atuncĭ de sigur nu sînt sluga luĭ Christos (Galat. 1, 10).

3. In calĕtoria sa primă misionară, Paul venise numaĭ până la Iconiu (Fapt. 13, 51); acum însă trecu el peste Iconiu maĭ departe prin Frigia, şi veni până în Galatia. Despre activitatea Apostoluluĭ în Frigia nu avem multe cunoştinţe; de asemenea ĭarăşĭ nu este cunoscut, cari părţĭ ale Galatieĭ le visitase şi cât anume rĕmăsese acolo. Autorul Fapt. apostolilor vorbeşte despre acésta fórte sumaric; să observă că el cu naraţiunea sa să grăbea la Irvas unde intră în compania luĭ Paul. Cum că însă Paul predică în Galatia şi fondă şi comunitățĭ creştine să vede lămurit din

Galat. 4, 19 unde numeşte el pe Galatenĭ *copiiĭ seĭ pe care ĭĭ renaşte pentru a doua óră.* Din Galat. 4, 13 să vede, că Paul obosit de călĕtorie şi póte fiind şi bolnav, rĕmase în Galatia maĭ mult timp. Când părăsi el însă Galatia nu era sigur în cotro să se ducă; nu era ḑic sigur dacă trebue să apuce spre sud în Asia proconsulară, care fácea parte din Misia, şi care cuprindea apoĭ Lydia şi Coria, sau să apuce spre nord, către Bitinia. Printr'un sfat de sus, să decise el ca prin Misia să se ducă la Troas, un oraş care era situat atuncĭ pe lângă renumita Troja. In Troas să întâlni cu medicul Luca, autorul evangelieĭ a treia şi al faptelor apostolilor, care să alipi de Paul şi'l acompanie în opera predicăreĭ cuvêntuluĭ evangelieĭ. Cât a rĕmas Paul în Troas, şi dacă a predicat el acolo cuvêntul Domnuluĭ nu ştim nimic. Singur nóptea fiind, petrecênd în rugăcĭune şi contemplaţiune, avu o visiune. Un bărbat care după portul seu părea a fi din Macedonia stătu înaintea luĭ, rugându-l şi ḑicênd: *Trecĭ dincolo în Macedonia şi ajută-ne.* Paul care în privighierea sa nu cerea alta de cât sfatul de sus în cotro să se ducă, în urma visiuneĭ aceştia să pregăti de plecare; primi învitarea acésta ca o poruncă de sus şi plecă în Macedonia cu prietiniĭ seĭ (Fapt. ap. 16, 1—11).

4. In Neapolis — Macedonia — atinse Apostolul pentru prima óră pămêntul Europeĭ care deveni acum centrul activităţeĭ sale misionare. De acolo să duse la Filipi, care era unul din oraşele de frunte ale Macedonieĭ, şi unde să afla şi o colonie romană. Judeĭ eraŭ fórte puţinĭ în Filipi şi din causa acésta nicĭ n'aveaŭ eĭ o sinagogă regulată, ci numaĭ o casă de rugăcĭune ce ţinea loc de Sinagogă. Acéstă casă de rugăcĭune era afară din oraş, ca să nu derangeze întru nimic pe păgânĭ, şi după legea mosaică era situată pe marginea unuĭ rîŭ. Aci în acéstă capelă disde dimineaţă într'o Sâmbătă să încinse o lungă discuţiune între Paul şi femeile din oraş asupra óre-căror puncte re-

ligióse. Cuvintele sale făcură o impresiune fórte mare asupra uneĭ femeĭ—neguțătóre de purpură—care era născută în orașul Tiatira în Lidia, și care să numea Lydia. Ea era păgână, dar care prin cetirea continuă a cărților Testamentuluĭ Vechiŭ în traducerea grécă și prin contactul cu Judeiĭ veni la ideia adorăreĭ unuĭ singur Dumnedeŭ. Cu acéstă ocasiune, credênd ea luĭ Paul, să boteză împreună cu întréga familie, și pentru ca să-șĭ arate recunoștința către Paul și prietiniĭ săĭ care o renăscuse acum pentru viața de vecĭ, le oferi casa sa gratis. Din familia Lydieĭ se răspândi apoĭ creștinismul maĭ departe printre populația orașuluĭ, și casa sa forma primul loc de adunare al comunitățeĭ creștine. (Fapt. ap. 16, 12—15. 40).

5. In Filipi era o sclavă, dominată de un spirit rĕŭ, saŭ dupe espresiunea locuitorilor de acolo, de un spirit pitonic, și care prin estasele sale atrăgea o mulțime de superstițioșĭ spre a le spune viitorul. De câte orĭ mergea Apostolul în casa de rugăciune, acéstă femee striga: Aceștĭ ómenĭ sînt slugĭ ale adevĕratuluĭ Dumnedeŭ, care ne anunță nouĕ calea mântuireĭ. Acéstă mărturisire din partea acesteĭ femeĭ bolnave putu să facă pe popor a da maĭ mare atențiune disselor luĭ Paul; însă fu departe de Apostolul lumeĭ ca să se folosească el de ast-fel de mijlóce. Tot ast-fel ca și Mântuitorul, Paul nu voi să fie recunoscut de demonĭ. La început nu să interesă el mult de strigătul sclaveĭ; însă pentru că ea nu înceta a striga, să întórse Paul către dênsa și porunci spirituluĭ celuĭ rĕu ca să ĭasă dintr'ânsa. Și acésta să și întâmplă. De îndată însă ce demonul eși din sclavă, începură a murmura ceĭ carĭ făceaŭ comerț cu ea și a striga contra luĭ Paul. Resultatul plângereĭ lor fu, că Paul și Sila fură chemațĭ înaintea Judecătorieĭ, ca turburătorĭ liniștеĭ publice, și carĭ caută a respândi printre Romanĭ religiunea Judaică, care era oprită prin legile romane. Fără nicĭ o cercetare prealabilă fură condamnațĭ și aruncațĭ în închisóre, ĭar piciórele lor le bagară în butuk (nervus). Tóte suferințele acestea nu putură să micșoreze și

să umilésca credinţa în Christos cea atât de înrădăcinată în comunitatea creştină. La miezul nopţii însă, sculându-se el la rugăciune, se întâmplă un cutremur mare care sgudui chïar uşile temniţeï; în urma acestuï puternic cutremur uşile tóte să deschiseră şi férăle cădură de pe picióre le apostolilor. Deşteptându-se păditorul temniţeï şi vědênd uşile deschise, voi să se omóre de frică, cugetând că prisonierii aŭ fugit. Paul însă strigând cu voce mare dise „*Nu-ţi face nicï un reŭ, căcï toţi suntem aicï!* Şi aprindênd lumina, intră în lăuntru şi cădu la picïórele luï Paul şi Sila. Apoï conducêndu-ï afară, dise: Domniï meï: *Ce să fac să mě mântuesc?* Şi respundênd Paul dise: *Crede în Domnul nostru Iisus Christos şi te veï mântui, tu şi casa ta.* Si predicându-le cuvêntul Domnuluï credu atât temnicerul cât şi tótă casa sa. Şi luându-ï în acea oră a nopţeï, le spălă picïórele, şi se botéză împreună cu tótă casa sa, preparând apostolilor şi masă. Dupě terminarea acestora, Paul şi Sila să întórseră înapoï în temniţă. Făcêndu-se diuă trimiseră temniceriï la Prefectul oraşuluï, ca să spue cele întâmplate şi spaïma ce le-a pricinut ocasiunea întâmplată şi-l rugară să libereze pe deţinuţi, adăogând tot-odată că cutremurul a fost o pedépsă din partea luï Dumnedeŭ pentru nedreptatea făcută acestor bărbaţi. Intorcêndu-se servitoriï cu respunsul de liberare, temnicerul anunţă acésta luï Paul şi îï dise, că din ordin înalt, eï sunt liberï şi decï pot să mérgă în pace. Paul însă, cerea că dacă a fost ofensat public prin aruncarea în inchisóre, nevinovat fiind, apoï e în drept ca să céră satisfacţiune tot publică. Şi acésta o facea Paul din cause destul de bine-cuvêntate şi resonabile; anume: In Filipi eraŭ maï mulţï, carï primiseră creştinismul şi chïar dintre strěinï; cariï ca să nu se dică că aŭ fost amăgiţï, şi că aŭ primit creştinismul de la nişte criminalï, şi cu acésta să scadă prestigiul atât al apostolilor cât şi al învěţătureï propagate de eï, cere el cu insistenţă repararea onóreï sale în puterea dreptuluï de cetăţean roman şi dice în public: Cum voï ne-aţï băgat formal aicï în inchi-

sóre, și acum voițĭ să ne eliberațĭ pe ascuns? Nicĭ odată. Voĭ ne-ațĭ bagat, tot voĭ decĭ trebue să venițĭ și să ne scótețĭ afară. Este cunoscut că acel ce avea dreptul de cetățenie romană era scutit de bătae, precum și de incătușare, punerea în lanțurĭ; fácea însă vre o greșală mare, notorică și să vedea, că în adevĕr e culpabil, atuncĭ 'l declara maĭ întâĭ lipsit de dreptul seu de cetățean roman, și apoĭ i să aplica încătușarea, dacă merita. In urma aceștia audind penitenciariĭ că eĭ sînt romanĭ, să temură. Venirā însă îndată, îĭ rugară să nu facă nimic, îĭ conduseră afară și stăruiră să iasă din oraș. Paul și Sila eșind din temniță să duseră la casa Lydieĭ și luându-șĭ rĕmas bun de la creștiniĭ de acolo, plecară (Fapt. 16, 16—40.

6. După o petrecere de maĭ multe sĕptămânĭ în Filipi, părăsi Paul împreună cu Sila acest oraș și îșĭ îndreptară drumul preste Amfipolis și Apollonia la Tesalonic care era depărtat de Filipi cam 20 de mille. Pe ceĭ doĭ prietenĭ aĭ sĕĭ pe Luca și Timotheiŭ, îĭ lăsă el în Filipĭ pentru ca să întăréscă în credință tĕnâra comunitate fondată. In Tesalonic, care era cel maĭ mare oraș din Macedonia, locuiau maĭ mulțĭ Judeĭ, ce aveaŭ acolo și o Sinagogă. In acéstă Sinagogă să duse Paul și în treĭ sĕptămânĭ de a rândul, vorbi adunăreĭ despre cărțile T. V. și în special despre părțile mesianice, și arată că Mesia cel anunțat acolo, este Iisus Christos care a murit și a înviat și pe care el acum fără sfială îl predică înaintea lor. Uniĭ dintre Judeĭ în urma încredințărilor date de Paul, credură; dar succesul cel maĭ mare îl avu Paul între păgânĭ, de care succes fiind invidioșĭ, Judeiĭ provocară un tumult contra luĭ. Eĭ resculară o parte a poporuluĭ, și străbătură în casa creștinuluĭ Iason, unde locuea Paul. Insă pentru că nu găsiră aci pe Paul și pe Sila, apucară pe Iason și'l duseră la Judecătorie cu multă larmă, strigênd: *Rebeliĭ din alte părțĭ aŭ venit aicĭ și Iason ĭ-a primit. Aceștia toțĭ luptă contra legilor împĕrateștĭ, insultând chiar Majestatea, dicend că aŭ un alt rege maĭ*

mare — *pe Iisus.* Iar după ce Iason și amicii sĕĭ să esplicară și ḑiseră că principiile lor nu sunt ostile nicĭ Majestățĭ, nicĭ vre-uneĭ legĭ imperiale, aŭ fost eliberațĭ. Paul și Sila însă părăsiră chiar în nóptea aceea orașul, pentru ca să numaĭ provóce turburărĭ și neliniște. In general cât a stat Apostolul atuncĭ în Tesalonic nu să știe, dacă considerăm însă că comunitatea din Tesalonic numĕră un însemnat numĕr de credincioșĭ, așa că Paul le trimise chiar două epistole pentru întărire; afară de acésta dacă maĭ considerăm și aceea, că Apostolul în timpul ședereĭ sale în Tesalonic căpătase în două rândurĭ ajutóre băneștĭ de la ceĭ din Filipĭ, apoĭ atuncĭ nu vom greși dacă vom susține că Paul petrecuse apróape treĭ sĕptămânĭ în Tasalonic (Fapt. ap. 17, 1—10).

7. Din Tesalonic să duse Paul la Berea și predică acolo cu multă reușită între păgânĭ și judeĭ. De îndată însă ce Judeiĭ din Tesalonic simțiră, că și în Berea să rĕspândise cuvêntul luĭ Dumneḑeŭ, veniră repede aci și căutară a escita poporul contra luĭ Paul. In fața acesteĭ situațiunĭ trebuea Paul să părăséscă și Berea, însă lasă aci pe Timotheŭ și Sila spre a întări comunitatea cea din nou formată, iar el întovărășit de câțĭ-va credincioșĭ apucă drumul pe mare (Fapt. ap. 17, 14) către Athena, metropola cultureĭ elenice și a științelor lumeĭ, și tot odată și punctul central al cultuluĭ păgân. Aci în acest cerc, unde fie-care era mândru pentru știința sa, trebuea să fie predicată pentru prima óră învĕțătura despre Christos cel rĕstignit. Maĭ înainte de a se presenta Paul în fața publiculuĭ cu predica, umbla prin oraș, și vĕḑênd că e maĭ bogat de cât orĭ-care alt oraș în smintele se întristă în spiritul seŭ, și nu putu să se stĕpânéscă în a nu suspina, vĕḑênd cât de departe sînt ómeniĭ aceștia renumițĭ în cultura antică, de adevĕr. Pentru acésta și începu discuțiele sale publice în piață cu proselițiĭ și filosofiĭ stoicĭ și epicureĭ. Uniĭ îl rideaŭ și ḑiceaŭ în batae de joc: Ce voește Judeul acesta?

Alții însă audindu-l vorbind despre Iisus și învierea sa, diceaŭ, că el voește să le spue ceva noŭ. In scopul acesta, eĭ și conduseră pe Paul la Areopag, ca să vorbească cătră adunare și să-șĭ espue principiile sale. Aicĭ în adunarea acéstă numerósă ținu Paul o cuvêntare în care să unea eleganța și fința cugetărilor cu cel maĭ profund simț religios. Să găsiră chĭar uniĭ dintre ceĭ adunațĭ carĭ să alipiră pe lângă Paul și'l rugară ca să'ĭ instruească în privința acestuĭ mare adevĕr, și mulțĭ din eĭ credură. Intre aceștia fu și o damă nobilă cu numele Damaris, și care era chĭar membră a colegiuluĭ areopaguluĭ, apoĭ Dionisiu care maĭ apoĭ dupĕ constituțiunile apostolice 7, 46, fu cel dintâĭ episcop al Atheneĭ. In Athena veni și Timotheu; însă Paul îngrijat de comunitatea din Tesalonic îl trimise înapoĭ, ca să întăréscă pe credincĭoșĭ în credința lor, și să-l mângâe de suferințele ce aŭ avut să le sufere (I Tesalon. 3, 12). Iar el însușĭ plecă din Athena cătră Corint. (Fapt. ap. 17, 11—18, 1.

8. In Corinth, Paul îșĭ luă locuința la un Judeŭ creștin născut în Pont, cu numele Aquila, care avea aceĭașĭ meserie ca Paul. Acest Aquila locuia maĭ întâĭ în Roma, când în urma edictuluĭ Impĕratuluĭ Claudiu din anul 51 dupĕ Christos prin care toțĭ Judeiĭ trebueaŭ alungațĭ din Roma, împreună cu creștiniĭ cariĭ eraŭ privițĭ ca o sectă Jidovéscă, trebuea să părăsească Roma și veni împreună cu soția sa Priscilla saŭ Prisca, la Corinth. Paul în cursul sĕptămâneĭ lucra la Aquila și îșĭ câștigă ast-fel prin munca mânilor sale existența dilnică; Sâmbăta însă predica în Sinagogă. Informându-se că și aicĭ Judeiĭ să ridică în contra sa, părăsi el sinagoga și predica incontinuu păgânilor în casa unuĭ proselit cu numele Justus. Efectul cel mare al predicilor sale între Judeĭ și păgânĭ escită furia Judeilor în contra sa atât de mult, că chĭar și cele maĭ triviale cuvinte le adresară eĭ Apostoluluĭ, despre care însă Fapt. apostolilor nu amintesc nimic. Cu tóte acestea dupĕ

cum reese din epistola sa a doua cătră Corintheni să vede că Paul să cam bolnăvise și începuse a să intrista de cerbiciositatea și indolența Corinthenilor; însă curând Domnul îl întări și dise cătră el: *Nu te teme, vorbește și nu tacea! Cacĭ eŭ sunt cu tine, și nu va cuteza niminea sa-țĭ faca ceva, și să-țĭ strice, cacĭ am mult popor în orașul acesta.* In urma aceștia predică Apostolul evangelia in Corint fără preget un an și jumĕtate. In timpul acesta veni un noŭ proconsul la Corint, Ananeus Gallio, un frate al renumituluĭ filosof Seneca. Judeiĭ să folosiră de acéstă ocasiune și pârîră pe Paul la noul proconsul, că adecă el prin rĕspândirea uneĭ așa învĕțăturĭ, care să opune direct învĕțătureĭ lor fundamentale, provócă desbinărĭ între eĭ. Cu tóte aceste Annaneus Gallio, un om tare prudent și cumpĕtat nu să bucură de acésta, și nu-ĭ părea bine a să amesteca în luptele și certele religióse ale Judeilor, și respinse pe pârâtorĭ. *Daca ar fi*—dicea el—*vre-o nedreptate, saŭ vre-o violare de lege, atuncĭ v'așĭ asculta din punct de vedere al dreptuluĭ, însă pentru ca chestiunea acésta tratéză cuvinte și nume ce privesc la legea vóstra, atuncĭ voĭ înși vĕ trebuițĭ sa vĕ ințelegețĭ; asupra acestuĭ punct nu vreaŭ eŭ sa fiŭ judecator.* Acéstă purtare a proconsuluĭ plăcu atât de mult păgânilor, așa că eĭ fara cruțare traseră în judecată pe căpetenia acusatorilor, pe președintele Sinagogeĭ Sostenus, fără ca proconsulul să se opue la acésta. Acéstă demarșă neașteptată din partea păgânilor pentru Paul, asigură apostoluluĭ maĭ multă odihnă, așa că el căută a predica evangeliul cu maĭ mult zel, maĭ departe (Fapt. ap. 18, 2—17).

9. Pe când Paul predicase Evangeliul în Corinth și în împrejurimĭ, veni și Timotheŭ din Tesalonic napoĭ (Fapt. ap. 18, 5), și prin el capătă Paul știința despre acéstă comunitate, care parte fu îmbucurătóre, parte ingriјiră mult inima apostoluluĭ. Cea maĭ principală fu invĕțătura despre parusia luĭ Christos care luase dimensiunĭ esagerate

în acéstă comunitate (I Tesal. 5, 1. 19 seque). Să vede că Paul vorbise adesea în predicele sale, despre apropiata venire a Mântuitoruluĭ, ca să învioşeze speranţa credincioşilor, şi să-l întărească în suferinţele lor. Acéstă idee dăduse ocasiune la uniĭ din Tesalonic, carĭ înţĕleseră falş parusia luĭ Christos să nu se maĭ ocupe cu nimic, aceea ce decise pe Apostolul ca să scrie prima sa epistolă către Tesaloniceni. Ast-fel eşi la ivélă prima epistolă către Tesaloniceni, cea maĭ veche din tóte cărţile Nouluĭ Testament. Insă aprinsa idee a parusieĭ luĭ Christos nu numaĭ că nu fu potolită de acéstă epistolă, ba din contra ea provocă un regret general în comunitate. La regretul acesta veni încă şi împrejurarea, că uniĭ din credincioşiĭ de acolo, să presentară fraţilor, dicêndu-le că aŭ avut eĭ visiunĭ, şi că parusia e fórte aprópe. Unul din provocatoriĭ acesteĭ neliniştе între credincioşĭ merse atât de departe în cât, ca să întărésсă şi maĭ mult pe Tesaloniceni în credinţa acésta, scrise chiar o epistolă în numele apostoluluĭ, ca să servéscă şi maĭ mult ideiĭ respândită de el. Acésta dete ocasiune apostoluluĭ ca să scrie a doua epistolă către Tesaloniceni. In acéstă epistolă să sileşte Paul a face atenţĭ pe Tesaloniceni asupra adevĕratuluĭ înţeles al ḑiselor sale, că adecă de le-a vorbit de parusia luĭ Christos cu tóte aceste eĭ nu trebue să se desḑică de ocupaţiunile ḑilnice, şi să nu maĭ lucreze nimic; apoĭ le dă învĕţăturĭ despre adevĕratul Dumneḑeŭ, şi ivirea omuluĭ pĕcatuluĭ (ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας) a luĭ Antichrist. Şi pentru ca să preîntimpine falşificărĭ de epistole în numele seŭ, le declară Tesalonicenilor, ca numaĭ acele epistole să le considere ca emanate de la el, care vor purta semnătura luĭ proprie.

10. Dupĕ ce lucră Apostolul pentru respândirea evangeliuluĭ în Corinth şi Achaia timp de un an şi jumĕtate, să hotărî a călători la Ierusalim, de sĕrbătórea rusaliilor. Acésta este a patra călătorie a sa la Ierusalim, dupĕ convertirea sa. Cu el călĕtori împreună Aquila şi Priscila, şi

venirǎ împreunǎ pǎnǎ la Efes, unde predicǎ Paul. Aci îl rugarǎ sǎ rĕmâe cât-va timp ; la acésta el nu sĕ împotrivi, însǎ voia sǎ cǎlĕtoréscǎ numaĭ de cât la Ierusalim, promiţĕnd cǎ sǎ va întórce degrabǎ înapoĭ. Aquila şi Priscila rĕmaserǎ în Efes. Din Ierusalim sǎ duse Apostolul iarăşi la Antiochia, unde a petrecut cât-va timp (χρόνον τινα. Fapt. ap. 18. 18—23).

(Va urma).

Arhitectura noastră Bisericéscă.

Stilul bizantin în arhitectura bisericilor nóstre și formele strĕine împrumutate din diferite alte stiluri.

Artele în Biserica nóstră—acesta este un subiect care presintă un interes deosebit, fiind dat rolul ce l'a avut Biserica în viața poporuluĭ român. Un studiŭ amănunțit cu date și cu cercetărĭ istorice ar fi o lucrare de mare valóre, dar acésta în present ne fiind după puterea mea, mĕ voiŭ mărgini de o cam-dată numaĭ la óre-cari observațiunĭ ce am făcut asupra arhitectureĭ bisericilor nóstre, remanênd ca într'un alt articol să fac acelaș lucru despre pictura bisericéscă la noĭ.

Să știe că arta are menirea de a surprinde frumosul în tóte manifestările viețeĭ, atât în lumea mare externă, cât și în cea psihică, internă a omuluĭ și acest frumos închegat prin forma tecnică deosebită a fie-căreĭ arte, devenind maĭ ușor de înțeles pentru orĭ-cine, să facă ca privitorul, cetitorul, saŭ cel ce'l ascultă să vadă și să admire ca într'o oglindă viața ce'l încunjoară, saŭ care singur o trăește și prin reflecțiune în sufletul luĭ să nască felurite sentimente: de bucurie orĭ de întristare, de dragoste orĭ de ură, de admirație, de pietate etc.—acesta este, saŭ maĭ bine dis, acesta trebue să fie rolul arteĭ, *rol moralizator*.

Din acest punct de vedere privită, arta a fost primită de creștinism și are un rol însemnat în cultul bisericesc. Majestatea Divină, virtuțile morale predicate de Mântuitorul precum și tótă economia divină în omenire, fără multe din formele artistice carĭ însoțesc cultul creștin ar fi fost pentru mulțime cu totul confuse și greŭ de priceput, rĕmânênd înțelese numaĭ pentru teologĭ și filosofĭ.

Ast-fel să esplică atâta bogăție artistică în literatura bisericéscă, unde în psalmiĭ luĭ David d. e. și scrierile unora din părințiĭ Bisericeĭ se găsesc figurĭ retorice demne de invidiat pentru mulțĭ din mariĭ scriitorĭ contimporanĭ; sublimul este esprimat cu atâta măestrie și fraza biblică are o tăetură artistică atât de puternică în cât nevrând o

admirăm adesea când e citată în discursurile nóstre uşóre de tóte ḑilele.

Muzica care vorbeşte maĭ direct inimeĭ de cât orĭ-care altă artă, a avut, are şi va avea rolul eĭ netăgăduit în Biserică. Pictura ca artă representativă a fost preferită faţă cu sculptura care, din punctul de vedere al adoraţiuneĭ, depăşea limita către realism. In sfârşit arhitectura în cultul véḑut al bisericeĭ să impunea de sine; însă Biserica nu se împacă cu arhitectura numaĭ ca util; ea cerea, ca pe lângă acésta să fie adaogată şi o parte de frumos, de artistic, care maĭ mult saŭ maĭ puţin să corespundă cu ideea creştinismuluĭ şi cu demnitatea cultuluĭ, causa care unită cu o mulţime de alte condiţiunĭ şi necesităţĭ constructive a făcut să nască acea varietate de stilurĭ în arhitectura nóstră bisericească.

Aceste arte fiind tóte primite în creştinism şi creştinismul fiind unul s'ar părea că o uniformitate şi asemănare mare trebue să domnească între formele lor; realitatea însă ne desminte.

Creştinismul de şi unul, dar despărţirea bisericilor, iar maĭ pre sus de cât acésta deosebirea de rasă şi naţionalitate a diferitelor popóre creştine a făcut ca aceleaşĭ arte în biserică să pórte trasurĭ deosebite, potrivit cu temperamentul poporuluĭ, cu clima şi posiţiunea geografică, cu trecutul seŭ înainte de a se creştina şi aceste trasurĭ în artele bisericeştĭ presintă un deosebit interes de óre-ce în ele să esprimă geniul şi gustul fie-căruĭ din aceste popóre.

La popórele cu o civilisaţie proprie a lor, care s'au bucurat de o independenţă politică, artele pe lângă biserică saŭ temple s'aŭ maĭ desvoltat şi sub auspiciul şi imprejurul palatelor împĕrăteştĭ şi de aceea în studierea arteĭ la un popor trebuesc avute în vedere numaĭ de cât aceste douĕ instituţiunĭ.

La noĭ la Românĭ singurul loc unde găsim óre-carĭ producţiunĭ de artă în trecut este biserica şi de aceea studiul artelor bisericeştĭ presintă un interes maĭ mare de cât în alte părţĭ. Domniĭ noştri nu ne-aŭ lăsat nicĭ galeriĭ, nicĭ muzee; eĭ veneaŭ alăturĭ cu ceĭ-l-alţĭ credincioşĭ şi aduceaŭ averea şi odoarele lor pentru infrumuseţarea bisericilor în cât cu siguranţă putem afirma, că tot ce a fost producţiune maĭ de valóre în ţara nóstră s'a grupat împrejuruĭ bisericeĭ şi de aceea dacă am căuta să ştim de a

fost ceva artă la renaşterea nóstră, ce anume a fost şi de unde a venit, apoi privirile trebuesc îndreptate numai la biserică.

Posiţiunea geografică şi clima cari la rândul lor aŭ influenţă hotărâtóre asupra unuĭ popor şi cu deosebire atârnarea politică a ţĕrilor Române aŭ făcut ca noĭ să nu putem avea în trecut o cultură proprie şi nicĭ artele să nu pótă propăşi din care causă eram nevoiţĭ a împrumuta totul de la streinĭ (obiceiŭ ce pare a se fi înrădăcinat adânc în firea nóstră) şi fiind în contact maĭ de aprópe cu orientul cu care ne unea şi religia, vrând ne vrând am împrumutat în artă formele şi motivele orientale în cari s'a şi educat, aşa ḑicênd, gustul estetic al poporuluĭ nostru.

Vorbind însă de înrîurirea orientală asupra gustuluĭ nostru artistic, trebue să recunóştem că influenţa motivelor de artă strĕină asupra altuĭ popor pentru ca să pătrundă şi să pótă prinde rădăcină adâncă chiar în straturile de jos, în masa poporuluĭ, trebue să găsească în gustul, temperamentul, saŭ condiţiunele sociale ale acestuia, un teren analog şi priincios.

In adevĕr causele cari ne impuneaŭ cultura orientală eraŭ multe şi puternice ca de es. vecinătatea, cultura nóstră maĭ inferióră, religia, iar maĭ apoĭ vasalitatea turcească, dar pe lângă tóte acestea, cultura artistică orientală trebue să fi găsit şi mult resunet în inclinaţiunile şi temperamentul poporuluĭ nostru pentru ca să pótă pătrunde atât de adânc în clasele de jos, la ţară şi să educe gustul seŭ în sens oriental cum îl vedem şi până astă-ḑĭ, despre care avem ca probă pe lângă artele bisericeştĭ, construcţia caselor nóstre până maĭ deunăḑĭ, musica poporană care are drept bază gama arabă [1]) precum şi ţesăturile şi gustul combinăreĭ colorilor în diferitele cusături ale femeilor nóstre.

Influenţa orientală în artele nóstre bisericeştĭ să esplică de sine de óre-ce credinţa şi tot cultul bisericesc ne-aŭ venit de acolo şi nicĭ o îndoială nu maĭ este că şi arhitectura bisericească a fost şi este bizantină, precum o vedem în atâtea din cele maĭ frumóse bisericĭ ale nóstre ca Curtea de Argeş, Biserica Antim, Mitropolia din Bucureştĭ, Domniţa Balaşa etc. însă nu este maĭ puţin adevĕrat că stilul

---

[1]) Conferinţa D-luĭ Gr. Ventura la Ateneŭ „Orientalismul în musica nóstră poporană".

bizantin a primit şi multe schimbări şi că pe scheletul construcţiei bizantine s'aŭ adăogat fórte multe forme împrumutate din diferite stiluri stréine, cari suprapuse celui bizantin daŭ un tot atât de variat şi fac ca studiul arhitecturei bisericeşti la noi să aibă un deosebit interes. In aceste adaosuri strĕine stilului bizantin să vede cum că noi de şi orientali în artă, însă nu rĕmâneam ne atinşi de înrîurirea accidentului şi a altor stiluri strĕine, numai ca aceste forme trebueaŭ să se supună in aranjament pe de o parte cerinţelor bisericei, iar pe de alta şi gustului poporului nostru.

Arhitectura bisericei bizantine în desvoltarea sa a schimbat mai multe forme în planul pe teren: rotundă, patrată [1]) drept-unghiulara şi in forma crucei. Acéstă din urmă— biserica cu planul în forma crucei—este aceea care a fost mai respândită la noi şi să vede că a plăcut mai mult şi ca frumuseţe şi ca corespundĕtóre chiar prin forma sa cu simbolul rescumpărarei omenirei—*Crucea.*

In adevĕr una din condiţiunile cari pe lângă durabilitate să cer unei construcţiuni arhitectorale-artistice, este întâi să corespundă scopului pentru care să face şi în acelaş timp prin exteriorul eĭ, la cea întâi privire să arate destinaţia sa; este ea o biserică orĭ o casă de locuit, un arest, o şcólă, ori o cazarmă. Pentru atingerea acestui scop arhitectul-artist are la îndamână o mulţime de mijlóce: dimensiunile mai înalte saŭ mai jóse, mai largi saŭ mai înguste, variaţia pareţilor exteriori prin felurite suprafeţe saŭ ornamente, forma şi aranjamentul ferestrelor mai sus saŭ mai jos, mai mari ori mai mici, mai dese ori mai rari, mai simple sau mai bogate în ornamente iar partea de sus, coronamentul cu acoperişul formează trasul hotărâtor in aspectul unei construcţii.

Deci arhitectului creştin în concepţia artistică a templului îi trebue să întrupeze ideia Majestăţii Divine unita cu caracterul modest şi umilit al învaţĕturei creştine. Nu este aici locul a face critica feluritelor stiluri, dar dacă ar trebui să ne pronunţăm, atunci am fi nevoiţi să spunem, că cele care corespund mai bine, care cuprind şi împacă

[1]) Forma patrată şi drept-unghiulară a fost împrumutată de ruşi tot din stilul bizantin pe care apoi aŭ prelucrat arhitectura lor bisericeaacă.

maĭ bine aceste două ideĭ sînt: stilul bizantin și renașterea italiană [1]).

Biserica bizantină în forma cruceĭ cum e la noĭ pe lângă că îndeplinește aceste cerințĭ, apoĭ maĭ presintă și tóte avantagiele uneĭ frumóse arhitecturĭ pe de o parte prin variația și îmbinarea diferitelor suprafețe a pǎreților exteriorĭ, iar pe de alta parte prin o bogata și frumósă ornamentație compusă din diferite motive orientale, carĭ în distribuirea lor logică pe suprafețele esterne fac adesea să corespundă în acelaș timp și cerințelor constructive și celor estetice.

Biserica bizantină așa cum o vedem în atâtea exemplare la noĭ pare că este menită a nu fi măreață. Proporțiile maĭ jóse par a conveni maĭ mult acestuĭ stil și s'ar crede că acesta este un neajuns dacă n'am avea înaintea ochilor atâtea exemple care să ne desmință, dacă n'am putea constata prin noĭ înșine cât de pitorească și drăgălașe este Biserica bizantină anume în aceste proporțiĭ și dacă nu ne-am aduce aminte că nicĭ templele grecilor din vechime nu eraŭ marĭ, dar frumusețea lor a rĕmas neperitóre și ordinele arhitectorale ce ne-aŭ lăsat dovedesc cu prisos gustul lor în ale arhitectureĭ. Tot asemenea și cu Biserica bizantină; ea nu se impune prin dimensiunile înălțimeĭ, dar jocul liniilor, îmbinarea suprafețelor, ornamentația, turla și acoperișul eĭ pitoresc fac ca privirea cunoscĕtóre în artă să se oprească și să o admire [2]).

Biserica nóstră avênd planul fundamental în forma cru-

---

[1]) Sînt părerĭ că stilul gotic este acel care corespunde maĭ mult cu ideia creștinismuluĭ. In adevĕr stilul gotic este fórte frumos în capo d'operele sale ca Notre Dame în Paris, Catedrala din Strasburg etc. dar dacă ne-am permite o paralelă între stilul bizantin și gotic și între ritul ortodox și cele din apus am putea dice, că stilul gotic cu vêrful seŭ înalt și ascuțit corespunde fórte bine cu egoismul papal și semeția încredereĭ în sine a protestantismuluĭ, pe când bisericuța bizantină, modestă, mică, chemând la rugăcĭune pe credincioșĭ să potrivește mult maĭ bine cu învĕțătura blândă și smerită a Mântuitoruluĭ și cu spiritul ortodoxieĭ.

[2]) Este prea adevĕrat, în timpul din urmă Bucureștiĭ populându-se din ce în ce maĭ mult cu construcțiĭ marĭ, înalte, biserica în proporțiile eĭ rĕmâne nebăgată în sémă și dacă n'ar fi dealul Mitropolieĭ am fi lipsițĭ de plăcerea de a admira acele turle bizantine ușurele și elegante ale bĕtrâneĭ nóstre catedrale, carĭ apar atât de pitoresc dintre arboriĭ ce o încunjoră.

ceĭ, chiar după exterior să cunóşte şi împărţeala dinlăuntru: sînul despre rĕsarit formeaza altarul [1]), cele-l-alte două sînurĭ de la drépta şi de la stânga sînt rezervate cântăreţilor şi parte credincioşilor, ĭar partea despre apus numaĭ credincioşilor

La mijlocul cruceĭ unde se întalnesc cele patru capete

ale eĭ (când biserica are o singură turlă, cum şi este norma stiluluĭ bizantin) se capătă patru puncte *a*, *b*, *c*, *d*, pe cari se razimă patru arcurĭ unind punctele *a* cu *b*, *b* cu *c*, *c* cu *d* şi *d* cu *a* şi pe aceste arcurĭ se ridică turla; ĭar corpul bisericeĭ precum şi cele treĭ sînurĭ cari să unesc cu arcurile prin bolte şi daŭ pe de o parte sprijinul trebuitor acestor arcurĭ [2]) ĭar pe de alta adaugă şi fórte mult la rĕsunetul cântăreĭ.

Turla în stilul bizantin are două forme, una maĭ largă şi maĭ jósă cum este la S ta Sofie în Constantinopol, alta maĭ mică şi ceva maĭ înaltă cum e la Catolicon tot în Constantinopol saŭ ca la Theotocos în Atena. Din aceste două forme cea dintâĭ să vede fórte rar în bisericile nóstre şi n'am putea cita de cât un singur exemplu: Biserica din comuna Ghergani, judeţul Dâmboviţa, construită de Prinţul Ştirbeĭ; cea de a doua însă este aprópe singura care să vede în arhitectura bizantină a bisericilor nóstre cum e la Curtea de Argeş, Mitropolia din Bucureştĭ etc.

Vorbind de forma şi posiţiunea turleĭ trebue să amintim că întrebuinţarea clopotelor (introduse în Biserica Rĕsăritului prin sec. al IX-lea) aduce o mare schimbare în cons-

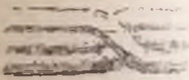
[1]) Este de observat că uniĭ din arhitecţĭ suprimă cele două sînurĭ laterale şi prin acésta nu numaĭ că frumuseţa bisericeĭ perde, dar prin lipsa lor să slăbeşte sprijinul arcurilor şi orĭ unde am vĕḑut o biserică cu planul bizantin lipsindu-ĭ aceste sînurĭ, trebuea să fie crapat orĭ arcul de la altar, orĭ cel despre corpul bisericeĭ.

[2]) Biserica cu maĭ multe altare care permite efectuarea liturghieĭ la diferite timpurĭ ale aceleĭaşĭ ḑile (dimineaţa pentru ómeniĭ lucrătorĭ carĭ nu pot perde timpul ḑileĭ, ĭar maĭ târḑiu în alt altar pentru ceĭ-l-alţĭ credincioşĭ) cum şi biserica cu două etaje şi două rândurĭ de altare cum să vede la ruşĭ, la noĭ n'a fost practicată de loc; póte că nicĭ trebuinţa nu s'a simţit—boer şi ţeran la noĭ mergeaŭ odată de se rugaŭ la biserica.

trucţia şi forma eî ca şi în posiţia ce ocupă. Pentru aşezarea clopotelor trebuiaŭ construite clopotniţe deosebit: în bisericele însă maî sărace cum sînt cele de la ţară, căutară ca turla bisericeî să ţină loc şi de clopotniţă; însă pentru a se putea aşeza clopotele în ea, cum şi pentru a se putea sui, urma numaî de cât să fie transportată de pe centru unde se afla, pe corpul bisericeî şi aicî de-asupra păretelui faţadeî şi a unuî arc înlăuntru bisericeî vedem construită clopotniţa celor maî multe din bisericele nóstre de ţară. Apoî de unde ferestrele bizantine sînt înguste, lungî şi dese prin prefacerea turleî în clopotniţă se schimbă şi aspectul lor; ele trebue să devină şi maî jóse şi maî largî şi maî puţine la numĕr: maî jóse trebuiaŭ să fie pentru a avea loc unde să aşeze clopotele, maî puţine la numĕr pentru a nu slăbi tăria ziduluî şi maî largî pentru a permite împrăştierea sunetuluî. Aceste tóte bine înţeles numaî în cazul arătat, când turla devine clopotniţă.

Ferestrele bisericeî birantine sînt înguste şi lungî la turlă şi maî micî pe corpul bisericeî din causă că constructorul să temea ca nu prin nişte ferestre prea marî să se slăbească tăria zidulul; însă nişte ferestre prea micî daŭ în tot-déuna construcţieî un aspect singuratic, închis, necomunicativ ce nu convenea de loc templuluî şi de aceea arhitectul bizantin pentru o maî mare vază a ferestrelor vedem că pune de jur împrejurul lor o făşie de ornament sculptat în piatră care le da maî multă vază adăugênd mult şi la frumuseţa întreguluî edificiŭ.

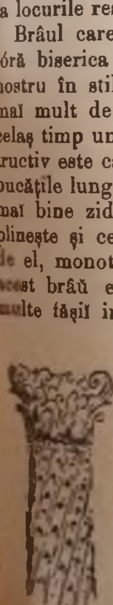

Deasupra acestuî rând de ferestre să vede un alt rând a căror formă este saŭ patrat ca la Mitropolia de Bucureştî saŭ rotundă ca la biserica Antim tot din Bucureştî şi sînt acoperite cu lespeḑî de piatră sculptate *à jour*, fórte frumóse. Aceste lespezî s'ar părea că ţin loc de gratiî, dar dacă observăm că aceste ferestre sînt fórte sus şi n'ar avea nevoe de aşa ceva,

recunóştem îndată, că acéstă sculptură are de scop maĭ mult înfrumuseţarea bisericeĭ pe dinafară, încântând privirea prin jocul de umbre proectate de ḑisele ornamente; ĭar ca dovadă că aceste pietre sculptate servesc maĭ mult pentru frumuseţĭ este că numĕrul şi locul lor fiind hotărât şi simetric, chĭar acolo unde nu este feréstră lespedea cu ornamente tot există şi este lipită în pĕrete. In timpul din urmă când resistenţa materialelor este atât de bine calculată vedem că arhitectul nu se maĭ teme a face fereastra bisericeĭ bizantine maĭ mare, în cât nu maĭ este nevoe de rândul al doilea de ferestre, dar cu tóte acestea un arhitect conştiincĭos şi cunoscĕtor va ţinea în tot-déuna sémă de rolul estetic al acestor ornamente ce însoţesc ferestrele de sus. Un fapt de felul acesta putem observa la biserica Icóna din Bucureştĭ unde de şi ferestrele de sus nu maĭ există însă arhitectul a ţinut sémă de ornamentele lor cari se vĕd reproduse în teracotă şi lipite în pĕreţĭ pe la locurile respective.

Brâul care să vede la mijlocul pĕreţilor şi care încunjóră biserica de jur-împrejur pare maĭ mult un adaos al nostru în stilul bizantin, de óre-ce la noĭ să vede practicat maĭ mult de cât orĭ unde. Acest brâŭ corespunde în acelaş timp unuĭ scop constructiv şi estetic; scopul constructiv este că el fiind la mijlocul înălţimeĭ pĕreţilor, prin bucăţile lungĭ de piatră din care este compus să lege cât maĭ bine zidul; ĭar prin faptul că este scos in afară îndeplineşte şi cerinţa estetică, variind prin umbrele proectate de el, monotonia înălţimeĭ pĕreţilor. Cele maĭ adese-orĭ acest brâŭ este sculptat ca cum ar fi compus din maĭ multe fâşiĭ impleticite pe alocurea, şi prin acésta el dovedeşte chĭar la vedere menirea luĭ constructivă de a lega, de a incinge întregul edificiŭ.

Porticul susţinut de maĭ multe colóne care îl găsim în faţa intrăreĭ la cele maĭ multe din bisericele nóstre aparţine ca şi întréga lor arhitectură stiluluĭ bizantin. Acest portic pe lângă că adaugă la frumuseţa bisericeĭ dar presintă şi multe avantagiĭ cu deosebire în părţile nóstre unde avem o temperatură variată; el fereşte uşa bisericeĭ de plóe, de zapada, pĕretele de umezeală şi serveşte de adăpost [illegible] la [illegible] pe

timpurĭ grele pentru vre-un serviciŭ urgent ca botez, împărtășire, etc. El este susținut prin un rând de colóne cu capitele bizantine, compuse din fel de fel de împletiturĭ și frunze cum sînt la Stavropoleos, Biserica Antim etc., dar carĭ n'aŭ nimic comun cu capitele stilurilor clasice. *Cornicea* de sus care încununeză clădirea ca și *soclul* (baza) Bisericeĭ bizantine sînt formate saŭ din piatră cioplită, saŭ adesea din cărămidă, orĭ ascuțită orĭ rotunzită la capete, care eșind maĭ mult saŭ maĭ puțin înafară, produce jocul de umbre necesar ornamentațieĭ. Tóte cele l-alte săpăturĭ împrejur saŭ chiar pe ușĭ (cum sînt la Biserica Antim) și în interiorul bisericeĭ, presintă felurite împletiturĭ de ornament vegetal la care se adaugă adesea motive arabe precum și din Asia-mică, compuse din combinărĭ de felurite figurĭ regulate liniare.

De și catapeteazma (têmpla) pare a face un tot cu corpul bisericeĭ și prin urmare ar trebui să aibă acelaș stil, însă la noĭ prin o împrejurare care ar fi greŭ de esplicat, vedem că acéstă parte, cum și cel l alt mobilier bisericesc rare orĭ este în stil curat bizantin, cum de es. să vede la Stavropoleos în Bucureștĭ sau la Manăstirea Govora, și că cele de maĭ multe orĭ este esecutat în stilurĭ cu totul streine acestuia, cum vom vedea maĭ departe.

Pentru a termina cu descrierea stiluluĭ bizantin al bisericilor nóstre așa cum l'am primit din orient, va trebui să mĕ opresc încă puțin asupra acoperișuluĭ turleĭ bizantine la noĭ, care termină atât de plăcut întregul edificiŭ. Este de observat deosebitul gust artistic al constructoruluĭ bizantin. Pe turla uneĭ bisericĭ bizantine în dimensiunile eĭ și față cu jocul elegant al ornamentațieĭ nicĭ odată arhitectul-artist nu putea pune

o cruce mare saŭ o cruce masivă, și fiind-că crucea ușóră, ornată cum o vedem, era espusă a fi îndoită sau frântă de vênt, de aceea o lega cu patru lănțișóre carĭ adaugă atât de mult la frumuseța stiluluĭ bizantin și armonizează atât de bine cu întregul edificiŭ în cât pare că n'ar putea lipsi fără ca lipsa lor să nu fie simțită. Astă-ḑĭ însă când puțin căutăm a ne da sémă dacă cutare adaos saŭ cutare colóre convine cu întreaga clădire pe care o punem, vedem adesea asemene crucĭ înlocuindu-se cu niște crucĭ uri-

eaşe şi greóe cari dovedesc lipsa şi de cunoştinţă şi de gust estetic.

Acum după ce am schiţat în trasurĭ generale stilul bizantin al bisericelor nóstre aşa cum l'am luat de la bizantinĭ, înainte de a trece la influenţa stilurilor străine în arhitectura nóstră bisericéscă, va trebui să menţionăm câte-va trasurĭ originale şi caracteristice pe cari le-a primit stilul bizantin la noĭ.

Turla în spirala cum se vede la Curtea de Argeş formează un tras original pe care stilul bizantin îl capătă la noĭ, şi tot odată acest motiv să pare a fi plăcut şi a fi convenit gustuluĭ nostru mult, de óre-ce îl găsim repetat în alte bisericĭ maĭ noĭ cum d. e. la bis. Toţĭ Sfinţiĭ din R. Vâlcea şi la biserica ḑisă Grecescu din T.-Severin, şi e de observat,

că aceste două turle din faţă şi spirala sunt tot în acéstă direcţiune la aceste bisericĭ ca şi la Curtea de Argeş; acest motiv nu se găseşte nicĭ într'o ţară unde arhitectura bizantină a influenţat şi unde se află construcţiĭ în acest stil.

De şi un fel de spirală să observa la biserica fericituluĭ Vasilie din Moscova (în stil rusesc), însă acolo nu turla ci numaĭ acoperişul eĭ presintă nişte crestăturĭ ce merg în spirală şi nimic comun nu póte fi cu ceea ce este la noĭ acéstă formă. Acoperişul în spirală este negreşit maĭ lesnicios şi de executat de cât însăşĭ turla în spirală cum este la Curtea de Argeş.

Ciubucele care împărechiate câte două şi treĭ variază monotonia păreţilor pe dinafară la bisericele maĭ marĭ, căḑênd vertical şi regulat din distanţă în distanţă, par a fi iarăşĭ un adaos primit la noĭ de arhitectura Bisericeĭ bizantine, de şi ceva de felul acesta să vede şi la bisericele stiluluĭ bizantin în Georgia.

Am ḑis chĭar de la început, că de şi arhitectura bisericelor în scheletul clădire, şi cele de maĭ multe orĭ în totul este bizantină, dar totuşĭ acest stil n'a rĕmas curat, ci a suferit fórte multe schimbărĭ şi adaosurĭ suprapuse, împrumutate din maĭ tóte stilurile atât din orient cât şi din occident. Căutând a ne da sémă de causele care aŭ provocat aceste amestecurĭ şi adaosurĭ străine, găsim că la

cĕtorĭ aĭ stilulul bizantin şi aducerea lor de prin alte părţi (adesea orĭ póte chiar din Italia), saŭ frumuseţa unor motive din stilurile strĕine (cum este *rozasul* gotic) care făcea să se impună gustuluĭ nostru, orĭ de multe orĭ ctitorul saŭ cel ce făcea biserica voind să aibă la biserica luĭ cutare flóre orĭ adaos cum vĕḑuse în altă parte, le impunea constructoruluĭ, saŭ în fine putem admite că cerinţele constructive câte-odată fiind aceleaşi la noĭ ca şi în altă parte, resolvarea lor trebuea să dea ca resultat forme asemănătóre cu ale diferitelor stilurĭ strĕine.

Stilul Roman. Pe când în orient stilul bizantin crea forma templuluĭ creştin descrisă maĭ sus, creştiniĭ din apus (Italia, Franţa, Germania) imitând vechea *bazilică romană*, crează un tip de templu creştin cu planul drept-unghiular, avênd acoperişul inclinat în două părţĭ şi faţada ascuţită. Acoperişul acestuĭ templu la început era de lemn ĭar maĭ târḑiŭ fu înlocuit prin o boltă lungă *(a)* aruncată pe ceĭ doĭ pĕreţĭ lungĭ; însă pentru ca aceştĭ pĕreţĭ să nu se lase în laturĭ sub greutatea bolţeĭ se adaugară pe dinafară de a lungul lor la óre-care distanţă încă un rând de pĕreţĭ maĭ joşĭ *b c*, ce se unesc către ceĭ dintâĭ prin semiboltele *d e* şi astfel îĭ sprijine. Aceştĭ pĕreţĭ însă cu

timpul aŭ fost înlocuiţĭ numaĭ prin nişte stâlpĭ (proptele de zid) alipiţĭ din distanţă pe dinafară celor doĭ pĕreţĭ lungĭ pentru a-ĭ sprijini, şi aceste proptele numite *contra-forţe f f* fac unul din trasurile caracteristice ale stiluluĭ roman, complectat apoĭ prin o deosebită ornamentaţie, ca felurite colóne cu capitele compuse

din figurĭ simbolice ce alcătuesc portalul etc. Biserica bizantină acoperită cu bolte cum se construeşte şi astă-ḑĭ nu are nevoe de ast-fel de proptele cum sînt *contra-forţele* în stilul roman; cu tóte aceste sînt bisericĭ la noĭ carĭ de şi sunt în planul fundamental bizantine, presintă în mare parte însĕ caracterul stiluluĭ roman. Ca exemple am putea cita Episcopia de Roman şi biserica Sf. Voevoḑĭ din acel oraş, Episcopia de Huşĭ, Biserica cea mare din Monastirea Neamţuluĭ şi multe din bisericele care pórtă aşa ḑisul tip al bi-

sericelor lui Ştefan cel Mare. Aicĭ vedem *contra-forţe* pe la unghiurile şi de a lungul pĕrţilor şi chĭar la apsidul de la rĕsărit în dreptul altaruluĭ. Aceste *contra forţe* eraŭ cerute de modul construireĭ boltelor de óre ce arhitectul în loc să le razeme pe patru arcurĭ cum sînt în stilul bizantin el le sprijină maĭ mult pe arcurile duse de la unul din pĕreţiĭ lungĭ la cel-l alt şi de teamă ca nu cum-va aceştĭ pĕreţĭ să cedea greutăţeĭ puse pe eĭ, îĭ sprijini prin *contra-forţe*. Apoĭ chĭar modul original al construcţieĭ bolţilor dovedeşte, că arhitectul era strĕin de stilul bizantin şi avantajele ce el prezintă în construcţie, dar că cunoştea fórte bine stilul roman cu neajunsurile luĭ, şi dacă n'ar fi fost condiţiunea ctitoruluĭ şi obiceĭul loculuĭ care cereaŭ forma bizantină a bisericeĭ el ar fi făcut maĭ degrabă o *bazilică* în stil roman. Cum că el era un bun arhitect şi artist cu mult gust se vede din proporţiile şi aspectul frumos al acesteĭ bisericĭ. Ornamentele de la cornice în formă de firide (ocniţe) ca şi forma rotunzită a ferestrelor (cum a fost la început, nu cum s'a restaurat în urmă greşit la Episcopia de Roman) sînt încă adaosurĭ de stil roman puse pe forma bizantină a acestor bisericĭ.

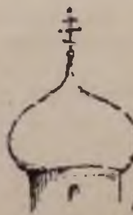
Fósta biserică Sărindarul avea asemenea tótă faţada în stil roman şi dacă cele douĕ cupole din faţă ar fi maĭ avut şi acoperişul ascuţit am fi avut un exemplar de stil curat roman şi anume roman-italian.

Stilul bizantin în Georgia. Stilul bizantin în Georgia şi Armenia are multă asemănare cu stilul bizantin al bisericelor nóstre, însă sînt unele forme obţinute de acest stil acolo şi pe care le vedem şi la noĭ. Să naşte întrebarea dacă noĭ le-am împrumutat de la eĭ saŭ eĭ de la noĭ, la care nu e greŭ de respuns, dacă considerăm că acele forme acolo sînt deja stabilite şi formează un tip, pe când la noĭ se vĕd numaĭ în câte-un caz izolat; dacă nu eĭ, ci probabil noĭ am împrumutat de acolo, ĭar în ajutorul acesteĭ dovedĭ maĭ vine şi faptul că am avut şi un mitropolit, Mitropolitul Antim care era din Iviria [1]) şi care era în acelaş timp artist în ale tipografieĭ şi sculptor şi chĭar prin el multe motive georgiene puteaŭ fi introduse în arhitectura nóstră bisericéscă.

Ca exemple am putea cita acoperişul ascuţit cum este

restaurat acum la Treĭ-Ierarhĭ în Iașĭ și care are fórte multă asemănare cu acoperișul bisericelor din Icart și Ani în Georgia. Paraclisul cu cupola ascuțită din Monastirea Neamțuluĭ are asemene multă asemănare cu acoperișul ascuțit din Georgia. Unele ornamente de la biserica Antim din Bucureștĭ aŭ mult de comun cu ornamentația georgiană, ĭar arcul ornat ce se vede în fața acesteĭ bisericĭ care este cu totul străină stiluluĭ bizantin, pare a fi împrumutată maĭ mult din arhitectura rusească.

Arhitectura rusească. Rușiĭ primind religiunea și botezul de la bizantinĭ au luat în acelaș timp și forma templuluĭ lor. Insușĭ Vladimir creștinătorul rușilor a adus arhitecțĭ și a construit bis. Sf. Sofiĭ la Kiew, dar de și în fond planul bizantin a rĕmas acelaș și cupola principală se razemă pe patru arcurĭ ca și la noĭ, însă în forma exterióră a templuluĭ rușiĭ aŭ preferit forma patrată saŭ drept-unghiulară avênd spre rĕsărit, dacă nu maĭ multe, cel puțin treĭ sinurĭ carĭ serveaŭ ca altare. Multe și fórte variate forme a schimbat stilul

A

bizantin în Biserica rusească până când căpătă fizionomia sub care se presintă astă-dĭ ca tip deosebit de construcție, ca stil. Unul din trasurile distinctive ale bisericeĭ ruseștĭ este acoperișul cupoleĭ A [1]).

Direct de la rușĭ saŭ póte prin polonĭ, imprumutând noĭ acéstă formă vedem că a înlocuit maĭ în totul acoperișul bizantin al turleĭ bisericilor în Moldova, dar în acelaș

B

timp a primit și câte-va schimbărĭ cerute pe de o parte de împrejurărĭ constructive, pe de alta de gustul estetic al nostru. Cel dintâĭ este adaosul aripilor *a a* din fig: B cerute de necesitatea constructivă pe de o parte, căcĭ apa nefiind aruncată maĭ departe de aceste aripĭ și scurgêndu-se pe zid îl putea strica, ĭar pe de altă parte adaosul acestor aripĭ pare a adauge și la însușĭ frumuseța acoperișuluĭ;—o a doŭa schimbare ce a suferit acest motiv în

[1]) De și împrumutată din arhitectura rusească, acéstă formă de acoperiș îșĭ are origina în Asia în arhitectura mahometană din India și Persia, unde acesta să construește dupe vre-o treĭ sisame, avênd fie-care calculul și numirea sa deosebită.

arhitectura bisericicelor nóstre și cerut mai mult de estetică este adaosul de-asupra *b* prin care se termină acoperișul; acest adaos de și să întâlnește câte o dată (fórte rar) în arhitectura rusească, la noi însă *nicĭ o data nu* lipsește la acoperișul de acest fel și a căpatat o forma regulată și frumósă.

In observarea acoperișuluĭ cupeleĭ care are un deosebit rol în aspectul uneĭ construcțiĭ bisericeștĭ trebue să constatăm cu plăcere, că din amestecul stiluluĭ bizantin cu forma cupoleĭ rusești de care vorbirăm maĭ sus, în Moldova s'a născut o formă nouă, originală, cât se póte de plăcută, care prin combinarea suprafețelor, prin proporțiile și eleganța eĭ corespunde în acelaș timp și cerințelor constructive și celor estetice. Acéstă formă pe care o putem numi cu drept cuvênt proprie a nóstră, de óre-ce a luat naștere la noĭ, o vedem repetată în acelaș timp la treĭ din cele maĭ vechĭ mănăstirĭ din Moldova: Neamțul, Agagia și Săcul; Iar dacă am căuta să o analizăm, vedem, că ea provine din tot maĭ multă micșurare a bombatureĭ de formă rusească *c* descrisă maĭ sus și din desvoltare aripilor *r r* adăugate eĭ.

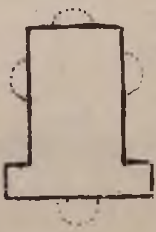
In fine pentru a termina cu motivele din arhitectura rusească în construcția bisericească la noĭ va trebui să cităm ca o lucrare de artă singură în felul eĭ și originală în țara nóstră—Biserica construită la Roznov, Jud. Neamțul, de cătră Dl. Colonel N. Roznovanu.

Stilul renaștereĭ italiene. Renașterea italiană săvêrșită în arhitectură de Michel Angelo, Bramante, Rafael și alțiĭ, este reînvierea tuturor formelor clasice grece și romane, căutând frumuseța nu atât în dimensiunile înălțimeĭ pe cât în proporția maselor orizontale suprapuse, din care să compune construcția, Iar dacă am voi maĭ pe scurt a defini stilul renaștereĭ în biserică, am putea dice, că întrebuințarea ordinelor clasice cu proporțiile lor, cu frontónele și tótă ornamentația clasică, denotă stilul renaștereĭ într'o construcție.

Acest stil de și cât se póte de frumos și care ar putea conveni tot-dé-una uneĭ bisericĭ ortodoxe, nu se vede de cât fórte puțin respândit la noĭ. Causa póte să fie pe de

o parte că nu a fost în obiceîul loculuî asemenea construcţiî (până la renaşterea nóstră), ïar pe de alta lipsa, de arhitecţî în vremile trecute carî să fi cunoscut bine proporţiile şi frumuseţa stilurilor clasice pentru a se folosi de ele în construirea de bisericî.

Bine înţěles, că o colónă, două, cu asemănare maî mult saŭ maî puţin clasică nu formează o construcţie de stil; cu tóte aceste, de şi puţine la numěr avem şi bisericî de acele, pe care le-am putea cita ca esemple în carî să vede influenţa stiluluî renaştereî, cum este biserica Sf. Ecaterina în Bucureştî. Aicî vedem că corpul bisericeî este un dreptunghiŭ cu acoperişul în două părţî care s'ar putea fórte bine termina tocmaî ca templul grecesc cu două frontóne,

unul în partea de apus şi altul la răsărit. Cele treî sînurî: două laterale şi şi unul la răsărit par a fi maî mult alipite de cât a face un tot cu acest corp al bisericeî. Rotundul de la intrare e susţinut de maî multe colóne clasice *ionice*, ïar în lăuntru păreţiî presintă tóte proporţiile stiluluî *corintic* cu *piedestalul*, cu *pilastriî* şi de-asupra lor întregul *antableman* al acestuî stil. Cupola pe dinlăutru are colóne corintice de tótă frumuseţa, ïar pe dinafară colóne ionice. Insuşî forma acoperişuluî cupoleî încă are, de şi în mic, ceva asemănare cu templele stiluluî renaştereî din Italia. Biserica Sf. Ilie din calea Rahoveî de şi presintă óre-care motive cu pretenţiî de clasice dar nefiind aşezate într'o ordine óre care, ïar apoî feréstra ascuţită gotică amestecată între aceste motive şi tóte pe scheletul Bisericeî bizantine, dovedeşte maî mult că meşterul a lucrat inconştient de cât că s'a ţinut de vr'o normă óre-care.

Stilul gotic. Bazilica stiluluî roman precum am descris'o maî înainte cu tóte proptelele *(contra-forţe)* eî, pe lângă că nu presinta nicî aşa mare trăînicie cerea şi fórte multă musică şi fórte multă cheltuîală de material, şi de aceea a silit pe meşterî să găséscă alt mijloc de a ridica bolta. Societăţile masonice (aceste eraŭ nişte asociaţiî a maeştrilor de zidărie în Franţa) prin sec. XII găsiră mijlocul de a ridica bolta numaî pe patru stâlpî prin ajutorul arcurilor

crucișe, în care caz nu mai era nevoe de nici un sprijin din afară. Soluțiunea acésta a ridicărei boltelor care formează trasul caracteristic fundamental al *stilului gotic* aducea pe lângă durabilitate, mulțime de avantagiĭ, ca economia de timp și de material. Afară de stâlpiĭ groșĭ pe cari se ridică arcurile, restul pĕretuluĭ póte să fie cât de subțire de óre ce el nu sprijină nimic, ba adese orĭ póte să și dispară fiind înlocuit cu ferestre [1]).

Forma ascuțită a ferestrelor și a acoperișuluĭ turleĭ cu bogata'ĭ ornamentație fac frumusețea acestuĭ stil pe care tótă lumea îl admiră în măreţele catedrale ca Nôtre Dâme în Paris, catedrala din Strasburg saŭ Sf. Ștefan în Viena.

Cu tóte avantagiile sale și cu tótă economia ce presintă stilul gotic, în construcțiile nóstre maĭ vechĭ nu se întâlnește maĭ de loc, ba pentru poporul nostru turla ascuțită să presintă ca ceva cu totul strĕin de arhitectura nóstră bisericeascǎ.

Biserica Zlatarĭ din Bucureștĭ póte servi ca un exemplu de arhitectură gotică bisericească în țara nóstră dar și acésta numaĭ în construirea boltelor. Aicĭ vedem cum arcurile pleacă de la un stâlp de razem cruciș la cel-l-alt și sînt întrerupte numaĭ la mijloc de deschidĕtura cupoleĭ. Tótă bolta fiind rezemată numaĭ pe cele patru puncte vedem că pĕretele propriŭ este fórte subțire, și pe lângă asta de o parte și de alta câte treĭ ferestre una lângă alta arată, că tot pĕretele ar putea să dispară și să fie numaĭ o singură fereastră. Pictorul chĭar printr'o atențiune deosebită dată stiluluĭ acesteĭ bisericĭ a dat și el forma ascuțită gotică încadramentuluĭ tablourilor sale. De alt-fel ferestrele rotundite ca și tot exteriorul bisericeĭ Zlatarĭ puțin denotă că ar fi în stil gotic, ĭar acoperișul turleĭ amintește maĭ mult forma celor din Moldova descrise maĭ sus.

Dintre ornamentele stiluluĭ gotic *rozasul* și fereastra saŭ în general forma ascuțită sînt acele cari se vĕd maĭ mult utilizate în arhitectura bisericilor nóstre. Un *rozas*

[1]) Ast-fel se esplică pentru ce în stilul gotic ferestrele sînt atât de multe și marĭ, ĭar pictura ne maĭ avênd spațiul trebuitor pe pĕrețĭ, trece pe sticle.

o parte că nu a fost în obiceĭul loculuĭ asemenea construcţiĭ (până la renaşterea nóstră), ĭar pe de alta lipsa, de arhitecţĭ în vremile trecute carĭ să fi cunoscut bine proporţiile şi frumuseţa stilurilor clasice pentru a se folosi de ele în construirea de biserici.

Bine înţĕles, că o colónă, două, cu asemănare maĭ mult saŭ maĭ puţin clasică nu formează o construcţie de stil; cu tóte aceste, de şi puţine la numĕr avem şi biserici de acele, pe care le-am putea cita ca esemple în cari să vede influenţa stiluluĭ renaşterei, cum este biserica Sf. Ecaterina în Bucureştĭ. Aicĭ vedem că corpul bisericeĭ este un dreptunghiŭ cu acoperişul în două părţĭ care s'ar putea fórte bine termina tocmaĭ ca templul grecesc cu douĕ frontóne,

unul în partea de apus şi altul la rĕsărit. Cele treĭ sînurĭ: douĕ laterale şi şi unul la răsărit par a fi maĭ mult alipite de cât a face un tot cu acest corp al bisericeĭ. Rotundul de la intrare e susţinut de maĭ multe colóne clasice *ionice*, ĭar în lăuntru păreţiĭ presintă tóte proporţiile stiluluĭ *corintic* cu *piedestalul*, cu *pilaştriĭ* şi de-asupra lor întregul *antableman* al acestuĭ stil. Cupola pe dinlăutru are colóne corintice de tótă frumuseţa, ĭar pe dinafară colóne ionice. Insuşĭ forma acoperişuluĭ cupoleĭ încă are, de şi în mic, ceva asemănare cu templele stiluluĭ renaştereĭ din Italia. Biserica Sf. Ilie din calea Rahoveĭ de şi presintă óre-care motive cu pretenţiĭ de clasice dar nefiind aşezate într'o ordine óre care, ĭar apoĭ feréstra ascuţită gotică amestecată între aceste motive şi tóte pe scheletul Bisericeĭ bizantine, dovedeşte maĭ mult că meşterul a lucrat inconştient de cât că s'a ţinut de vr'o normă óre-care.

Stilul gotic. Bazilica stiluluĭ roman precum am descris'o maĭ înainte cu tóte proptelele *(contra-forţe)* eĭ, pe lângă că nu presinta nicĭ aşa mare trăĭnicie cerea şi fórte multă musică şi fórte multă cheltuĭală de material, şi de aceea a silit pe meşterĭ să găséscă alt mijloc de a ridica bolta. Societăţile masonice (aceste eraŭ nişte asociaţiĭ a maeştrilor de zidărie în Franţa) prin sec. XII găsiră mijlocul de a ridica bolta numaĭ pe patru stâlpĭ prin ajutorul arcurilor

crucișe, în care caz nu maĭ era nevoe de nicĭ un sprijin din afară. Soluțiunea acésta a ridicăreĭ boltelor care formează trasul caracteristic fundamental al *stiluluĭ gotic* aducea pe lângă durabilitate, mulțime de avantagiĭ, ca economia de timp și de material. Afară de stâlpiĭ groșĭ pe carĭ se ridică arcurile, restul pĕreteluĭ póte să fie cât de subțire de óre ce el nu sprijină nimic, ba adese orĭ póte să și dispară fiind înlocuit cu ferestre [1]).

Forma ascuțită a ferestrelor și a acoperișuluĭ turleĭ cu bogata'ĭ ornamentație fac frumusețea acestuĭ stil pe care tótă lumea îl admiră în mărețele catedrale ca Nótre Dame în Paris, catedrala din Strasburg saŭ Sf. Ștefan în Viena.

Cu tóte avantagiile sale și cu tótă economia ce presintă stilul gotic, în construcțiile nóstre maĭ vechĭ nu se întâlnește maĭ de loc, ba pentru poporul nostru turla ascuțită să presintă ca ceva cu totul strĕin de arhitectura nóstră bisericeascä.

Biserica Zlatarĭ din Bucureștĭ póte servi ca un exemplu de arhitectură gotică bisericească în țara nóstră dar și acésta numaĭ în construirea boltelor. Aicĭ vedem cum arcurile pleacă de la un stâlp de razem cruciș la cel-l-alt și sînt întrerupte numaĭ la mijloc de deschiḑĕtura cupoleĭ. Tótă bolta fiind rezemată numaĭ pe cele patru puncte vedem că pĕretele propriŭ este fórte subțire, și pe lângă asta de o parte și de alta câte treĭ ferestre una lângă alta arată, că tot pĕretele ar putea să dispară și să fie numaĭ o singură fereastră. Pictorul chĭar printr'o atențiune deosebită dată stiluluĭ acesteĭ bisericĭ a dat și el forma ascuțită gotică încadramentuluĭ tablourilor sale. De alt-fel ferestrele rotunḑite ca și tot exteriorul bisericeĭ Zlatarĭ puțin denotă că ar fi în stil gotic, ĭar acoperișul turleĭ amintește maĭ mult forma celor din Moldova descrise maĭ sus.

Dintre ornamentele stiluluĭ gotic *rozasul* și fereastra saŭ în general forma ascuțită sînt acele carĭ se vĕd maĭ mult utilizate în arhitectura bisericilor nóstre. Un *rozas*

[1]) Ast-fel se esplică pentru ce în stilul gotic ferestrele sînt atât de multe și marĭ, ĭar pictura ne maĭ avênd spațiul trebuitor pe pĕrețĭ, trece pe sticle.

de tótă frumusețea este din fațada bisericeĭ Antim din Bucureştĭ.

In timpul din urmă stilul gotic în construcție şi adesea chiar forma ascuțită a acoperişuluĭ turleĭ se observă la bisericele maĭ nouĭ ce se fac pe la țară. Locuitorii, să ştie că nu aŭ mulțĭ banĭ pentru construirea bisericeĭ, ĭar arhitectul pentru ca să tragă maĭ mult profit, pune în practică construcția gotică care presintă atâtea avantagiĭ ca economie şi de timp şi de material.

Ocupându-ne de arhitectura bisericeascā trebue să ne oprim şi asupra mobilieruluĭ bisericeĭ ca catapeteazma, stranele arhiereştĭ, cele aşa ḑise împěrăteştĭ şi cele pentru credincĭoşĭ etc. E mirare, că acest mobilier al bisericeĭ, cele de maĭ multe orĭ nu corespunde cu arhitectura zidărieĭ. Rar se věd catapetezme în stil bizantin, ca de es. cum e la Stavropoleos în Bucureştĭ şi la Monastirea Govora. Cele de maĭ multe orĭ catapeteazma bisericilor nóstre este într'unul din stilurile occidentale când tocmaĭ stilul bizantin are o bogată ornamentație pentru acésta. Suposiția ce putem face este, că pe de o parte ornamentația stiluluĭ bizantin este dificilă; să cere ca artistul (sculptorul) să aibă o răbdare fórte mare pentru a sapa *à jour* tóte acele frunze şi împletiturĭ, ĭar pe de altă parte artele grafice făcênd tot maĭ mare progres în occident înlesneaŭ respândirea ornamentațieĭ diferitelor stilurĭ apusene, şi săpătoriĭ (sculptoriĭ) noştri îşĭ puteaŭ procura uşor asemenea modele; numaĭ aşa ne putem esplice cum în multe biserici bizantine vedem mobilierul: catapeteasmă, amvonul, strane executate de meşterĭ de aĭ noştri românĭ, dar tóte în stilurĭ strěine de cari eĭ n'aŭ idee nicĭ cum se chĭamă. La Episcopia de Roman de es. catapeteasma fórte veche este în stilul renaşcereĭ franceze numit *rococo.*

Dar orĭ-cum şi în ce stil ar fi făcute aceste catapetezme, sîntem de multe orĭ nevoițĭ a ne opri înaintea lor şi a admira gustul şi răbdarea maeştrilor de pe atuncĭ.

Pentru a termina aceste observațiunĭ asupra arhitectureĭ nóstre bisericeştĭ nu se póte să nu ne oprim puțin asupra celeĭ maĭ frumóse din bisericile nóstre din Capitală, Biserica Domnița Balaşa. De la cea întâĭ privire să vede că artistul în acéstă biserică a voit să restabilească istori-

ceşte stilul bizantin şi în arhitectură şi în pictura. Intrebarea este, a reuşit? Da, putem dice, a reuşit prea bine pe unele locurĭ, fără să fie scutit şi de neajunsurĭ pe altele. Dimensiunile în înălţime date bisericeĭ bizantine pentru ca să se impună maĭ mult, acésta este o problemă fórte grea de resolvat, şi tentativa acésta nu pare a fi reuşită în biserica Domniţa Balaşa; asemenea formă ascuţită a faţadeĭ cu fereastra rotundă aminteşte maĭ mult stilurile occidentale. Dar trecênd peste aceste, încolo, disposiţiunea interioruluĭ, cupola, înălţimea bolteĭ de-asupra catapetezmeĭ, apoĭ colónele, porticele, capitele cu săpătura lor şi aurul întrebuinţat cu atâta gust fac din acéstă biserică o restauraţiune istorică a stiluluĭ bizantin cât să póte de reuşit.

Incheind aceste câte-va observaţiĭ asupra arhitectureĭ nóstre bisericeştĭ, nu putem a nu constata cu multă părere de rĕŭ, că rĕceala şi desinteresarea care s'a produs în societate in ultimele deceniĭ faţă cu biserica se resfrânge în mod dăunător şi în artêle bisericeştĭ.

Lumea se interesează astă-dĭ prea puţin de biserică, ĭar arhitecţiĭ în mare parte streinĭ nu cunosc şi se intereséză prea puţin de trecutul nostru şi al Bisericeĭ, şi de multe orĭ neconsiderându-l nu ţin seamă nicĭ de gustul poporuluĭ nostru educat în timp [1]), nicĭ de cerinţele liturgice ale templuluĭ şi rituluĭ ortodox şi pe tóte le sacrifică în interesul lor. Din causa acésta se vĕd planurĭ de biserică unde altarul este de tot mic [2]), ĭar proscomidie de loc; când tocmaĭ aicĭ arhitectul-artist ar putea face o lucrare de artă dacă ar cunóşte însemnatatea liturgică a acestuĭ loc în altar. Protoĭereiĭ şi preoţiĭ nicĭ pot fi acusaţĭ de óre ce nicĭ eĭ nu sînt specialĭ în acéstă privinţă şi nu pot să controleze pe arhitecţĭ.

---

[1]) Este de observat, că gustul, acéstă facultate a omuluĭ de a aprecia frumosul şi urâtuĭ precum conştiinţa apreciază binele şi rĕul, acest gust este atât de speculat şi denaturat în lume în diua de astă-dĭ de către ómenĭ interesaţi, ca industriaşi şi comercianţi (în scopul de repede înbogăţire) în cât adese-orĭ vedem lucrurĭ urâte în tótă puterea cuvêntuluĭ, care sînt primite de tótă lumea numaĭ pentru că sînt impuse de acea putere necunoscută ce se numeşte *modă*.

[2]) Acésta greşală o fac cu deosebire aceĭ arhitecţĭ carĭ în stu-

Dacă este să vorbim despre catapeteazmă, apoi avem a observa că în ultimul timp viaţa îngreuindu-se, trebuinţele s'aŭ maĭ înmulţit de cum eraŭ înainte, ĭar apoĭ şi plăcerea de a câştiga cât maĭ mult şi maĭ repede contribue tóte ca astă-ḑĭ să nu se maĭ găsească meşterĭ săpătorĭ cu acea dragoste de lucru şi răbdare cum eraŭ înainte, şi de aceea ornamentele frumóse săpate *à jour* adese-orĭ sînt înlocuite cu ornamente falşe de gips, făcute cu tiparul care nu sînt nicĭ traĭnice, nicĭ frumóse. Cât priveşte facerea de catapetezme în strĕinătate, apoĭ rare orĭ se întâmplă ca aceste lucrărĭ să fie în gustul poporuluĭ nostru şi să corespundă cu cerinţele rituluĭ nostru pe de o parte fiind că ceĭ strĕinĭ deconsideră gustul nostru, socotindu-ne încă necivilisaţĭ, ĭar pe de altă parte catapeteazma pentru ceĭ din apus e lucru strĕin de óre-ce în templele lor nu există aşa ceva. Decĭ ca conclusiune putem ḑice: Românii aŭ un gust în artele bisericeştĭ unit cu tradiţiunea şi cultivat în timp sub influenţa frumóselor motive de artă orientală, gust care nu póte fi deconsiderat; ĭar artiştiĭ noştri arhitecţĭ dacă ar voi a produce tipurĭ originale şi frumóse de artă bisericească aŭ de resolvat o fórte anevoĭósă dar şi fórte frumósă problemă: *Renaşterea stiluluĭ bizantin conform cu cerinţele timpuluĭ, conform cu spiritul bisericeĭ şi conform cu gustul poporuluĭ nostru Român.*

A. Resmiriţă.

Bucureştĭ, 1894 Martie 30.

NECROLOG.

Anunţăm cu multă întristare sufletească încetarea din viaţă

A

Preasfinţituluĭ Innocentie Moĭsiu,

EPISCOP DE ROMAN,

care s'a întâmplat în ḑiŭa de 5 April 1894. Prea Sfinţia Sa promitea a fi unul dintre Episcopiĭ valoroşĭ în Episcopatul nostru, dar cruda mórte ni l'a răpit fórte curând, aşa că n'a păstorit turma sa de cât de la 1892 Decembrie 14, până la 1894 April 5.

S'a născut în 1832, în satul Cerviceştiĭ, districtul Botoşanĭ. Şcóla primară ş'a făcut'o în oraşul Botoşanĭ, apoĭ a urmat complect cursul Seminariuluĭ din Socola, şcóla Metropolituluĭ Veniamin, timp de VIII anĭ, dupĕ cum eraŭ pe

atuncĭ cursurile în acel aşezămênt de înaltă cultură clericală. La 1853, pe când era şcolar în cursul superior, a îmbrăţişat schima monahală în Monastirea Socola, împreună cu maĭ mulţĭ colegĭ de aĭ sĕĭ, devotându-se serviciuluĭ Bisericeĭ sale naţionale.

Dupĕ terminarea studiilor teologice, care pe atuncĭ echivalaŭ aprópe cu cursurile uneĭ Academiĭ Spirituale, Preasfinţia Sa a fost numit în Seminar Profesor de Introducerea în cărţile Vechiuluĭ şi Nouluĭ Testament, ocupând acest post până la anul 1862. Dupĕ intrarea în monahism a fost curând hirotonit şi Ierodiacon ş'a servit în acéstă calitate anĭ întregĭ în Biserica Seminaruluĭ. Era unul dintre eleviĭ ĭubiţĭ de Preasf. Filaret Scriban pentru calităţile luĭ esceptionale: asiduitatea la studiĭ, liniştea şi blândeţa sa. Era unul dintre tineriĭ călugărĭ ce escela în oratorie, avênd o vervă plăcută şi un stil românesc fórte îngrijit şi ales în expunerea discursurilor sale. Tot pe atuncĭ tênĕrul Ieromonah Innocentie Moĭsiu colabora şi la un ziar bisericesc „Preotul“ şi în care a publicat multe articole prea bine concepute. Iniţiat în ideile unioniste, încă de de-mult, de cătră Dascalul seŭ Arhiereul Filaret Scriban, a luat parte activă, a conlucrat scriind şi vorbind în public susţinênd Unirea Principatelor. Cu ocasia reformeĭ în Seminariul de Socola la 1862, Ieromonahul Innocentie, căcĭ deja pe la acest timp era hirotonit preot şi Protosinghel, este înaintat la Seminariul de Huşĭ ca Director şi profesor, în locul rĕmas vacant

prin înălţarea Preasfinţitului rĕposat Melhisedec la gradul ierarhic de Arhiereŭ. Cât a stat la Huşĭ ca Director Preasf. Innocentie a publicat o Morală, studiŭ pe care-l profesa în acel seminar. Mulţĭ dintre bărbaţiĭ marĭ politicĭ aĭ timpuluĭ aceluia iĭ dădeaŭ considerare pentru calităţile sale intelectuale şi pentru talentul seŭ de vorbire, iar studenţiĭ seminariştĭ de pe timpul Directoratuluĭ seŭ il iubeaŭ şi-l respectaŭ ca pe un părinte al lor, pentru dărnicia sa şi blândeţa cu care-ĭ trata. Este unul din rariĭ ómenĭ din gura căruia nu s'a audit ocărĭ, insulte şi cuvinte necuviinciόse. In anul 1880, sub Arhiepiscopatul Metropolituluĭ Calinic Miclescu, a fost ales de St. Sinod ca Arhiereŭ titular—Ploeşteanu—şi hirotonit în Bucureştĭ, unde a stat şi ca Vicar al St. Metropoliĭ a Ungro-Vlahieĭ până la 1892, când a fost ales de marele Colegiŭ electoral Episcop al Eparhieĭ Romanuluĭ. Preasfinţitul Innocentie se bucura de o constituţie tare, de o disposiţie naturală oratorică, şi de o claritate în ideile sale. Ca profesor a fost tot-déuna cu cea maĭ mare devoţiune pentru împlinirea exactă a datorieĭ Sale, ca om era blând, dulce la cuvênt şi milostiv cătră ceĭ săracĭ, tot ce avea da, cât avea, orĭ căruia-ĭ cerea. Din acéstă causă n'a lăsat nicĭ o avere în urma sa. Ne ajunsurile natureĭ omeneştĭ, de-ĭ vor exista, Dumnedeŭ i le va ierta, privind la devoţiunea şi sinceritatea cu care a servit Biserica sa din pruncie şi până la mόrtea sa. Bunătatea inimeĭ Sale a fost recunoscută de toţĭ aceĭ cu care a venit în contact în durata vieţeĭ sale. Lovit de o bόlă crudă curând s'a ter-

atuncĭ cursurile în acel așezămênt de înaltă cultură clericală. La 1853, pe când era școlar în cursul superior, a îmbrățișat schima monahală în Monastirea Socola, împreună cu maĭ mulțĭ colegĭ de aĭ seĭ, devotându-se serviciuluĭ Bisericeĭ sale naționale.

După terminarea studiilor teologice, care pe atuncĭ echivalau aprópe cu cursurile uneĭ Academiĭ Spirituale, Preasfinția Sa a fost numit în Seminar Profesor de Introducerea în cărțile Vechiuluĭ și Nouluĭ Testament, ocupând acest post până la anul 1862. După intrarea în monahism a fost curând hirotonit și Ierodiacon ș'a servit în acéstă calitate anĭ întregĭ în Biserica Seminaruluĭ. Era unul dintre elevĭĭ ĭubițĭ de Preasf. Filaret Scriban pentru calitățile luĭ esceptionale: asiduitatea la studiĭ, liniștea și blândeța sa. Era unul dintre tinerĭĭ călugărĭ ce escela în oratorie, avênd o vervă plăcută și un stil românesc fórte îngrijit și ales în expunerea discursurilor sale. Tot pe atuncĭ tênêrul Ieromonah Innocentie Moĭsiu colabora și la un ziar bisericesc „Preotul“ și în care a publicat multe articole prea bine concepute. Inițiat în ideile unioniste, încă de de-mult, de cătră Dascalul seŭ Arhiereul Filaret Scriban, a luat parte activă, a conlucrat scriind și vorbind în public susținênd Unirea Principatelor. Cu ocasia reformeĭ în Seminariul de Socola la 1862, Ieromonahul Innocentie, căcĭ deja pe la acest timp era hirotonit preot și Protosinghel, este înaintat la Seminariul de Hușĭ ca Director și profesor, în locul rĕmas vacant

prin înălţarea Preasfinţitului réposat Melhisedec la gradul ierarhic de Arhiereŭ. Cât a stat la Huşĭ ca Director Preasf. Innocentie a publicat o Morală, studiŭ pe care-l profesa în acel seminar. Mulţĭ dintre bărbaţiĭ marĭ politicĭ ai timpuluĭ aceluĭa îĭ dădeaŭ considerare pentru calităţile sale intelectuale şi pentru talentul seŭ de vorbire, ĭar studenţiĭ seminariştĭ de pe timpul Directoratuluĭ seŭ îl ĭubeaŭ şi-l respectaŭ ca pe un părinte al lor, pentru darnicia sa şi blândeţa cu care-ĭ trata. Este unul din rariĭ ómenĭ din gura căruĭa nu s'a audit ocărĭ, insulte şi cuvinte necuviinciόse. In anul 1880, sub Arhiepiscopatul Metropolituluĭ Calinic Miclescu, a fost ales de St. Sinod ca Arhiereŭ titular—Ploeşteanu—şi hirotonit în Bucureştĭ, unde a stat şi ca Vicar al St. Metropoliĭ a Ungro-Vlahieĭ până la 1892, când a fost ales de marele Colegiŭ electoral Episcop al Eparhieĭ Romanuluĭ. Preasfinţitul Innocentie se bucura de o constituţie tare, de o disposiţie naturală oratorică, şi de o claritate în ideile sale. Ca profesor a fost tot-déuna cu cea maĭ mare devoţiune pentru împlinirea exactă a datorieĭ Sale, ca om era blând, dulce la cuvênt şi milostiv către ceĭ săracĭ, tot ce avea da, cât avea, orĭ căruĭa-ĭ cerea. Din acéstă causă n'a lăsat nicĭ o avere în urma sa. Ne ajunsurile natureĭ omeneştĭ, de-ĭ vor exista, Dumnedeŭ i le va ĭerta, privind la devoţiunea şi sinceritatea cu care a servit Biserica sa din pruncie şi până la mórtea sa. Bunătatea inimeĭ Sale a fost recunoscută de toţĭ aceĭ cu care a venit în contact în durata vieţeĭ sale. Lovit de o bólă crudă curând s'a ter-

minat curgerea vieţeĭ, Dumneḑeŭ să-l ierte! Iar noĭ ceĭ ce l'am cunoscut să nu încetăm a ne ruga pentru el şi a ne aminti de numele luĭ, urmând faptelor luĭ celor bune!

NOTĂ. In numĕrul viitor al Revisteĭ vom publica şi panigiricul rĕposatuluĭ Episcop, ţinut în Monastirea Cernica de către profesorul Facultăţeĭ de Teologie, Economul Alexandru Mironescu, care a avut bunătatea a-ĭ descrie în amărunt activitatea sa literară şi pastorală.

C. E.

DONAȚIUNI.

I. P. S. Sale Păr. Mitropolit D. D. Ghenadie Primat al Românieĭ i se aduce mulțumirĭ din partea Consiliuluĭ Comunal al comuneĭ Slobozia. din județul și plasa Ialomița pentru fapta mărinimósă ce a sĕvêrșit dăruind Bisericeĭ Monastiri Slobozia un clopot în greutate de 250 chilograme.

D-nul Tache Ionescu, Ministru Cultelor, a dăruit Bisericeĭ Adormirea Maĭceĭ Domnuluĭ, din comuna Teșila, Plaiul Peleș, Jud. Prahova, un costum de haine preoțeștĭ, stofă națională și cărțile de ritual anume: Un Aghismatar, una Evanghelie. un Penticostar, Predicĭ, Orologiŭ, carte de Tedeumurĭ Evhologiŭ, Octoic Mare. Triod, Liturgie, Prohodul, Psaltire, Evanghelia în 12 limbĭ, Apostol, 6 Minee și Noul Testament de care era lipsită. Intreaga comuna prin preotul paroh mulțumește Domnuluĭ Ministru pentru aceste frumóse darurĭ.

ACT DE DANIE.

Aceștĭ stânjenĭ 22 i-am cumpărat și i-am lăsat de danie sânteĭ Bisericeĭ Troița din Valea Mare, și i am lăsat la mâna ginere-meu popi Predi, ca până la mórtea luĭ să-ĭ stepânéscă și să mé pomenéscă, și să vadă și de Sânta Biserică cu unt-de-lemn și cu făcliĭ, și să facă și hramul în toțĭ aniĭ;—iară după mortea luĭ de se va face de aĭ luĭ popă, să-ĭ dea acesta sub stepânire și sa me pomenéscă; ĭar de nu să va găsi din neamul meu, să aibă a veni și altul strein să stepânéscă și sa me pomenéscă. Din partea mea osebesc popi Predi doue fălcĭ de loc, din drumul fântâneĭ spre apus, să stepânéscă copiĭ din copiĭ și să aibă voe sa tae lemne de foc din pădure pentru casă, și am iscălit.

1803 Aprilie 10.

(ss) *Dumitru Sărbătóre.*

D-luĭ Neagu St. Popescu din Comuna Bălaciŭ, districtul Teleorman, care a dăruit Bisericeĭ cu hramul Adormirea Maiceĭ D-luĭ din acéstă Comună, un întreg costum şi odăjdiĭ preoţeşti în valóre de una-sută leĭ, i se aduce mulţumiri publice.

———

D-luĭ Ioan M. Popescu, din Comuna Celarul, Judeţul Romanaţĭ, care a dăruit Bisericeĭ parohiale cu hramul Sf. Nicolae din acea comună un rând vestminte bisericeştĭ, lucrate în casă de soţia sa din ţesăturĭ naţionale, i se aduce mulţumirĭ publice, spre îndemnul şi altor bunĭ creştinĭ.

———

D-neĭ Elena Ioan Georgescu, din comuna Celeiu, Judeţul Romanaţĭ, care a lucrat din stofă naţională un epitrahil şi l-a dăruit Bisericeĭ parohiale din acea comună, i se aduce mulţumirĭ publice pentru ast-fel de faptă lăudabilă.

———

Din partea sânteĭ Episcopiĭ a Huşilor se aduce călduróse mulţumirĭ Domnuluĭ Gheorghie Constantin Chiriţă, din Comuna Vutcanĭ, Judeţul Fălciu, pentru că cu spesele Domnieĭ sale, a făcut o clopotniţă la cimitirul numiteĭ Comune.

———

Din partea sânteĭ Episcopiĭ a Huşilor se aduce călduróse mulţumirĭ Domnuluĭ Constantin N. Corbu, mare proprietar şi soţieĭ sale Aglaia, pentru că în aniĭ trecuţĭ au construit în cătuna Mălăeştiĭ, proprietatea Domnielor, din Comuna Vutcaniĭ, Judeţul Fălciu, o biserică solidă şi fórte frumósă, pe care aŭ înzestrat-o cu tóte cărţile şi odórele necesare şi aŭ dotat-o cu un numĕr fălcĭ de pămĕnt pentru întreţinerea cleruluĭ şi a bisericeĭ, iar acum de curând aŭ îmbrăcat cu argint şi aur doue icóne marĭ, una a Maiceĭ Domnuluĭ făcetóre de minunĭ şi alta a sântuluĭ Ierarh Nicolae, pe carĭ li aŭ aşeḑat tot în numita biserică, costând în total peste una sută-cincĭ ḑecĭ miĭ leĭ.

———

Din partea sânteĭ Episcopiĭ a Huşilor se aduce călduróse mulţumirĭ Dómneĭ Ioana Gh. Ciobanu, din Comuna Murgeniĭ, plasa Târgu, Judeţul Tutova, pentru că a dăruit bisericeĭ parohiale, cu hramul Sântuluĭ Nicolae din parohia Hănăseniĭ tot din judeţul Tutova, un epitaf rusesc, în valóre de opt-sute leĭ noĭ, cu o salbă la icóna Maiceĭ Domnuluĭ, compusă din doĭ galbenĭ austriacĭ şi patru irmilicĭ turceştĭ de aur.

———

Următórele persóne aŭ bine-voit a dona Sf. Bisericĭ cu hramul Sf. Treime din Comuna Star-Chiojdu, Judeţul Prahova următórele objecte:

Domnul Apostol Chesca Ctitorul Bisericeĭ a dăruit pentru Sf. Biserica una sf. Evangelie hârtie velină cu icóne, legată fórte frumos, îmbrăcată cu argint şi catifea, tot d-luĭ a dăruit 120,000 şindrilă de brad al cărica preţu este 600 francĭ, luându-şi obligaţiunea ca cheltuiala ce să va face la învelit tot pe d-luĭ îl va privi, daca bunul D-ḑeŭ va voi; una Cădelniţă de argint costând

100 leĭ noĭ donată, de d-l, Nae S. Florescu preceptor fiscal, tot acesteĭ Sf. Biserici; una sobă nouă dăruită de Preotu Mihail Râpean, Octoihul cel mare hârtie velina legat cu piele marochin nou ediția Sf. Sinod donat Sf. Biserici tot de Preotu Mihail Râppénu, idem una Liturgie hârtie velina, legată cu piele marochen. Tuturor li se aduce căldurose mulțumiri.

D-nul Dumitru Mihaĭ Dinu Epitrop la Biserica Sântul Niculae din Urbea Alexandria Județul Teleorman, a bine-voit de a face un puț în curtea aceleĭ Biserici, pentru care a cheltuit suma de peste doue sute leĭ (200).

Asemenea Domnul Ioan Iatan Epitrop tot la acea Biserică, a bine-voit a da în mod gratuit prescurile trebuinciόse la serviciul S-teĭ Liturgiĭ în timp de un an de ḑile, pentru care li se aduce mulțumirĭ publice.

Numele și pronumele persónelor cari au oferit cărți și perdele Bisericeĭ cu hramul Sântul Ioan Botezătorul din urba Corabia, mahalaua Valea-Secă.

Dómna Maria Preotul Dimitrie Ionescu, o perdea de borangic cu alesăturĭ, doue perdele tot de borangic cu alesăturĭ pentru icóne și doue perdele de bumbac cu vergĭ pentru ușile laterale ale Sf. Altar.

Dómna Caliopi A. Carianopol, o perdea de borangic cu alesăturĭ pentru una din icónele împerătești.

Dómnele Ana I. Burghiu și Ana Petrescu, o perdea pentru ușile împĕrătești, patru perdele pentru icónele împĕrăteștĭ și doué póle pentru icónele împerătești, tóte de bumbac cu alesăturĭ.

D-nul Athanasie Popescu cântăreț și ctitor, a donat o Evangelie legată cu marochin ediția S-tuluĭ Sinod.

Tot D-nul Athanasie Popescu cu colegul seu Ioan Rădulescu cântăreț, un Octoih legat cu marochin.

D-nul Florea Atanasiu, un Triod legat cu pânză și piele.

D-nul Ioan Mihailă, un Penticostar, idem.

D-nul Atanasie Ghioca un Evhologiu legat cu marochin.

Preotul D. Ionescu cu Domnul Dimitrie Popescu și alțiĭ un Octoih mare legat cu marochin; tuturor li se aduce căldurόse mulțumirĭ.

D luĭ Costache Baranțișiu, din Comuna Broșteniĭ, Județul Mehedințĭ care a dăruit Bisericeĭ din cătuna Hotaranii, Comuna Vânjulețu acel județ, un Potir cu tóte accesoriele luĭ în valóre de leĭ 35 cum și 400 bucățĭ scândurĭ, pentru împrejmuirea aceleĭ Biserici; D-luĭ Stancu Ciobanul care a dăruit un Evhologiu legat costând 17 leĭ, banĭ 50, și Preotuluĭ paroh care a cumpărat o Liturgie legată, ambele cărțĭ din ediția S-tuluĭ Sinod.

Pentru aceste darurĭ aduse Bisericeĭ cum și pentru îndemnul și al altora li se aduce mulțumirĭ publice.

Pentru Biserica cu patronul Sf. Nicolae din Parohia Grume-

zești, Jud. Neamț, la care s'a făcut reparațiile necesare, au dăruit Preotul Gheorghe Meriuță îngrijitor Monastirei Bârnova din Jud. Iași, sântele vase și o cădelniță, tóte de argint în valóre de 452 lei; asemenea D-l Theohariu din Târgul Neamțu un sfeșnic mare și doue mici de alamă, precum și niște perdele de mătase pe la icóne, în valóre de 376 lei; pentru care epitropia li aduce mulțumiri prin publicitate.

Părintele Arhimandrit Dositeĭ Georgescu superiorul Monastireĭ Ciolanul, Jud. Buzeŭ, a oferit Bisericeĭ din cătuna Măruntiș, Comuna Măruntiș, Jud. Buzeu cu hramul Sf. Voevoḑĭ, una pereche veșminte preoțeștĭ care costă suma de leĭ 80, și la Biserica cătunuluĭ Zăhăreștĭ cu hramul Intrarea în Biserică, asemenea a oferit un rând de veșminte în valóre de opt-ḑecĭ și cincĭ leĭ; pentru care i se aduce călduróse mulțumirĭ din partea epitropilor sus numitelor bisericĭ.

Numele pioșilor donatorĭ carĭ au contribuit la diferite îmbunătățiri făcute Bisericeĭ cu hramul Sf. Nicolae și Sf. Dimitrie din Comuna Gura Padinei Jud. Romanațĭ, precum și prețul ce a dat fie-care și unde anume s'a întrebuințat.

D. Dimitrie Ianovici a făcut clopotnița cu care a cheltuit 1800 leĭ dându-i adjutor D. Ioan Mihăescu cu suma de 300 leĭ, tot D. D. Ianovicĭ a cumpĕrat Policandru cu 350 de leĭ și a maĭ dăruit Bisericeĭ la cununia d-sale o pĕreche cununiĭ de lămâiță, o tavă și doue pahare în valóre de 30 leĭ. D. Alexandru Ioan Neațu și cu Toma Mihaĭ Tiroiu au cumpĕrat și legat cu argint o Evangelie ediția Sf. Sinod, cu care au cheltuit 320 de leĭ. D. Ioan Popescu și Stan Pătru Calța cu 130 de leĭ au luat chivotu. D. Dinu Oprea Dodițoiu și cu Preda Barbu Popescu aŭ cumpĕrat cu 60 de leĭ un Ciaslov mare. Barbu Popa Stan și cu Ioan Dodițoiu aŭ cumpĕrat Triodul cu 30 de leĭ. Ioana Barbu Popescu cu 22, 70 și Radu Stoica Tăgârță 10 leĭ au cumpĕrat Octoihul mare. Ioan Mirea Bataco 1[illegible] leĭ un Evhologiu, Stan Petru Calța un Penticostar cu 20 leĭ, Alexandru Sima cu 12 leĭ Liturgia, Marin Spiridon Călța 12 leĭ Psaltirea, Pârvu Gogoriță cu 15 leĭ un Apostol, Stancu Voinea și fiiu seu Stan Stancu Voinea au cumperat un Aghiasmatar, Marin Radu Slavoiu 4 leĭ și Ilie Stănescu 2 leĭ cu carĭ s'a luat Predicile Părintelui Episcop Melhisedec. Stancu I. Neatu 5 leĭ și Enache Sima 2 leĭ cu carĭ s'a luat manualul de cântărĭ al părintelui Gh. Ionescu. D. Vasile Milco Cranta cu 5 leĭ a luat Viața rĕposaților noștri cu scop de a forma Biblioteca Bisericeĭ. Tóte aceste cărțĭ sunt legate cu piele marochin. Pe lângă acestea Văduva Ióna Barbu Popescu, (astă-ḑi în Monastirea Horezu) a făcut un costum de haine complect de lână cu alesĕture fórte frumos. Asemenea și V. Maria F. Lățescu. Tuturor acestor pioșĭ creștinĭ și pióse li se aduce mulțumirĭ călduróse, pentru îndemnul și altor drept credincieșĭ.

Pentru restaurarea Bisericeĭ cu hramul Adormirea Maiceĭ Dom-

nuluĭ din comuna Șuica, plasa Vedea-de-Jos, jud. Oltu, maĭ mulțĭ locuitorĭ aŭ venit în ajutor cu sumele notate maĭ jos:

Preotul Ștefan Referendarie 200 leĭ. D-niĭ M. C. Popescu 200 l. Oprea Ștefan 200 l. Dumitru D. Barbu 100 leĭ. Marin Uleanu 100 leĭ. Ioan Dumitrescu 100 leĭ. Gheorghe Grigore 50 leĭ. Ioan Theiușanu 50 leĭ. Nicolae Vărlan 40 leĭ Total 1040 leĭ. Tuturor acestor pioșĭ donatorĭ, Sfânta Episcopie al Argeșuluĭ le aduce cele maĭ viĭ și călduróse mulțumirĭ, dorind ca exemplul acestora să servéscă și altora asemenĭ.

Din partea Sânteĭ Episcopiĭ a Hușilor se aduce călduróse mulțămirĭ D-lor Nicolae Penteli, Nică Unguiénu, Constantin Bălténu și Gheorghe Ungureanu, pentru că aŭ donat bisericeĭ cu hramul Adormirea Maĭceĭ Domnuluĭ, din comuna Epureniĭ, jud. Fălciu, douĕ covóre, fie-care de câte patru metri, de așternut prin biserică.

Urmatórele persóne au bine-voit a veni în ajutorul reparațiuneĭ Bisericeĭ din comuna Tântava, jud. Ilfov după cum urméză:

Membriĭ Consiliuluĭ Județuluĭ Ilfov 1507 leĭ 45 banĭ. D-nul Ioan Diaconescu, din Bucureștĭ, strada Polonă No 103, 100 leĭ. Funcționariĭ Bisericeĭ din comuna Tântava 100 leĭ. Locuitorul Dumitru Dinu din Tântava 5 leĭ; pentru care fapte pióse și vrednice de imitat li se aduce viĭ și căldurose mulțumirĭ.

Lista de numele și pronumele persónelor carĭ aŭ bine-voit a contribui la cumpĕrarea și legarea cărților bisericeștĭ, edițiunea S-tuluĭ Sinod, precum și îmbrăcămintea cu stofe naționale și alte obiecte, la biserica parohială din comuna Ghighera, plasa Balta, județul Dolj. G. A. Crusti 28 leĭ și un dulap. Jivcu Iliescu 12 l. Preotul I. Bârză 20 leĭ. Belu Iliescu 13 leĭ. Mihail Florescu 9 leĭ. Sterie Pricalidis 9 leĭ. Ión Niculescu 8 leĭ 75 banĭ. D. Ciulin 6 leĭ și 50 banĭ. Isac Grațian 6 leĭ. Gh. Crișiu și N. Sandu 13 leĭ. Ión Popa Ión, N. Bercénu și Spiridon Neacșu 28 leĭ. Beru Iliescu, D-na Anastasia, Pr. Bârsănescu, și Oprica M. Bănuțu, îmbrăcămintea bisericeĭ. Vasile Gavrilă și soția sa Stanca, un rând de vestminte naționale. Tuturor li se aduce căldurose mulțumirĭ.

Se aduce mulțumirĭ D-nuluĭ Frangulea, proprietar, domiciliat în Bucureștĭ, care a zugrăvit cu spesele D-sale Biserica Schituluĭ Susana, făcĕnd jețurĭ și altele, pentru îndemnul și emulațiunea și altora, carĭ iubesc podóba caseĭ Domnuluĭ.

D-nul Gheorghe Zirnescu, din comuna Băleni, jud. Covurluĭ, de loc din Brescu, a dăruit Bisericeĭ S-țiĭ Voevodĭ din numita comună 12 icóne a prasnicilor împĕrăteștĭ în valóre de 120 leĭ, pentru care i se aduce mulțumirĭ publice.

Pentru construirea din noŭ a unuĭ Amvon la biserica cu hramul Intrarea în Biserică din Căt. Bădicenĭ, com. Mălurenĭ-Bădicenĭ, plasa

și jud. Argeș, mai mulți locuitori s'aŭ grăbit a veni în ajutor cu sumele ce urmézǎ:

Preotul N. Mălurénu 5 lei. D-nii Ghiță Enescu 10 lei. Ioan Avrămescu 12 lei. N. Popa Toma 8 lei. Ioan Neaoșa 8 l. Ioan I. Dascălu 8 l. Stan M. Popescu, Ioniță Sèrbu, Ioan N. Spoială, Stan M. Popescu, Al. Gh. Constantin, Cristache Constantin, Gh. Sandu Radu, N. I. Dascălu și Mihai G. Constantin, fie-care câte 5 lei. Ión Pătrașcu 3 l. Vasile Vasilescu 3 l. Florea M. Stăniță 5 l. Mihai Ionescu 5 lei. Ión Lisandru 3 l. Dragomir Marin 3 l. Pătru M. Ciotoloc 3 l. Ión Dincă Preda 4 l. Dumitru Cristodorescu 18 lei. N. Gh. Constantin 15 l. Andrei Duță 10 l. Dumitru I. Dascălu 8 lei. Nicolae Dutescu 8 l. Tudose Danu. Gr. Dumitru Goșoi, Const. Costescu. Ioan Dică, Ilie I. Pătrașcu, I. Gh. Constantin, I. Const. Anghelina, Preda I. Ferariu, Nicolae Dănescu și Sima Petrescu fie-care câte 5 lei. Grigore Tudose 5 l. 50 bani. Const. M. Rădoi 5 l. Ioan Neacșa 5 l. Dumitru Vasile 3 l. Stan I. Dincă 3 l. Marin Dică 2 l. 50 b. Const. Anghelina 4 l. Ioan Gh. Ciontoloc 2 l. 50 b. Ión Dumitrescu 3 l. Pandelică Gh. Dinu 3 l. Nae I. Dascălu 4 l. Marin Paceșilă 3 l. Ioniță Siminea 2 l. 50 b. Preda I. Ferariu 3 l. 50 b., și alți locuitori, de la cari s'aŭ adunat suma de lei în total. 435 bani 60. Pentru aceste piose și laudabile fapte creștinești, Sf. Episcopie a Argeșului le aduce cele mai vii mulțumiri, dorind ca exemplul acestora se servéscă în viitor și altor asemenea.

Lista de numele și pronumele locuitorilor comunei Brăneștii, pl. Jilțu, județul Gorj, cari aŭ contribuit la repararea bisericei cu hramul Sf. Nicolae din acea comună.

Primăria comunei Brăneștii 250 lei. Preotu Ioan Constantinescu 20 l. Nicolae Voiculescu 10 l. Gh. Volintiru 10 l. Gheorghe Șerban II 7 lei. Ioan Popescu Brăneștí 7 l. Nicolae B. Gâfu 6 l. Nicolae Fumurescu, Trancă Spânu, Const. Godénu, Barbu D. Gâfu, Dumitru Săndulescu. Gh. I. Telianu, Sandu M. Văduva și Tudosie B. Gâfu fie-care câte 5 lei. Ilie Grigoroiu 4 lei. Dumitru Cârstea 3 l. Grigorie Popescu 3 l. Mihai Cârciumariu 3 l. Constantin P. Cârstea 3 lei. Sandu Văduțu 2 l. 50 b. Preda Firoiu 2 l. 50 b. Stancu Dragotă, Gh. Calotă, Dumitru Șelărescu, Ioan Pusdrea, Vasile Pórcă, Matei Cârciumariu, Nică Vâlceanu, Const. A. Cârciumariu, Barbu P. Tănasie. Marin Trașcă, Dumitru M. Voinea, Dumitru Băzocu, Ioan Stoian, Ancuța Stoian, Nae Spânu, Tudosie St. Văduva, Tudor Godénu, Pătru Voinea, Ioan M. Șelariu, Ión R. Fumariu, Mihai Lița, Ión S. Uța, Marin Cârstea, Ioan Gh. Tomescu, Ioan Pr. Ilinca, Ión F. Fetița, Marina B. Tomescu, Ioan Popescu Capu Dealu, Barbu Cârstea, Ioan D. Telianu. Vasile Petcu, Const. N. Tulbă, Const. Tomescu, Gh. B. Ciolacu, Vasile D. Telianu, Ghiță D. Tomescu, Maria M. Lica. Ilie D. Petcu, Preda Bilariu, Stancu Cacioră, Dumitru Olariu, Florea Leoampă, Nicu Bunea, Barbu I. Văduva, Trașcă D. Petcu, Matei Petcu, Const. Velican. Dum. Tulbă, Barbu Traistariu, Constantin Diaconița, Nicolae Țarandă, Nedelcu Vintilă, Ioan St. Vintilă, Ión N. Privită, Const. Fumariu, Sandu Vâlceanu, Ilie Mus

tață, Ión Mologescu, Const. Mologescu, Dinu C. Iepure, Dincă I. Cazacu, Pârvu Tanasie, Gh. Amărădianu, Nicolae C. Leoampe, Niță R. Gâfu, Lăpădat Negoiță, Const. T. Văduva, Dum. I. N. Ene, Gheorghe Șerban I, Șerban Ciocârlan, Niță Dragomir, Vladu Negricî, Nicolae Preotesa, Gh. D. Gêfu, Mihaî D. Pârvu, Ión D Godeanu, Alex. N. Păișeanu, Radu Levampă, Dumitrache Ghițu, Voicu Paișeanu, C. I. Levampă, Șerban Pâișeanu, Stancu Preduță, Ión Pr. Firuță, Ioan Ivănișî, Radu Manolache, Barbu R. Nică, Nițu B. Sanfira, Tudor Popa, Sandu Vintilă, Ioan St. Șelariu, Dumitru Murgilă și Cincă S. Gheorghe fie-care câte 2 leî. Andreî Calotă, Nicolae C. Iepure, Mihaî Popa, N. R. Nică, Pavel I. Zamfira și C. I Dragoșiu câte 1 leŭ. Total 562 leî 70 banî. Tuturor acestor pioșî donatorî li se aduce călduróse mulțumirî.

D-na Anica Ștefan Pitis, din orașul Mizil, a dăruit bisericeî Sf. Ioan din localitate, un rând de odăjdiî de stofă în valore de 151 leî, pentru care i se aduce mulțumirî.

D-nul Gheorghe Anton, a dăruit Bisericeî parohiale cu hramul Sf. Ioan Botezătorul, mahalaua Valea Secă din comuna Corabia, o candelă și douĕ lingurițe de argint; pentru care i se aduce mulțămirî publice pentru mulțămirea sufletéscă a donatoruluî cum și îndemnul altora la săvêrșirea unor asemenea fapte pióse și vrednice de tótă lauda.

D-nul Costache Atanasiu, proprietarul moșieî Voivoda, districtul Teleorman și Gh. Gudi, pe lângă că aŭ luat inițiativa pentru construirea din noŭ a sânteî bisericî din acea comună, Voivoda, apoî la punerea temelieî a bine-voit de a dat ca ofrandă câte una mie leî fie care. Pentru aceste fapte laudabile și încorajarea fapteî bune, li se aduce mulțămirî.

Lista de numele și pronumele persónelor carî aŭ făcut ofrande în banî pentru legarea cărților bisericeștî, cum și procurarea de odăjdiî la biserica filială Făureștî, județul Vâlcea.

D-niî I. D. Părăianu controlor fiscal și Ilie G. Pleșoianu sub-prefect pl. Oltețu de jos câte 2 leî. Preotul C. Stănescu 3 leî. Mih. Popescu învĕțător, N. Mihăescu presedinte în comis. interimară și Gh. Serb. Cincă câte 2 leî, H. Pârcălăbescu 1 leŭ. Marin Vasilescu 3 leî, Manu Măciuceanu, H. Tecuță și Ion Buică câte 2 leî, Marin Bănică, Fl. B. Lupescu, D. Tecuță, I. N. Pârcălăbescu, Dică Pârcălăbescu, I. B. Gonțilă, G. Gelep și Stan H. Stanciŭ câte 1 leŭ, Preda H. Stanciŭ, Nică I. Taifas și Const. I. Taifas câte 50 banî, N. Vasilescu, Nae N. Niță, I. N. Niță și M. Șerbănică câte 1 leŭ, I. M. Bungețanu, Iorgu Dumitrescu și St. I. Măciuceanu câte 2 leî, Cârstea Bulgă și Mărin Giura câte 50 banî, M. Costache, Florea Rădoî, Barbu Rădoî, Mateiŭ Vulturescu, M. G. Tudorache, N. I. Alexandru, G. Radu, M. H. Stanciŭ, Zisu Flori, Gh. Vulturescu, Albișor Nică, I. B. Niță, Ioniță Iordache și Gh. Ioana câte 1 leŭ, Du-

mitru Flori, Anghel Băltac și Ion Zisu câte 50 banî, Codin D. Popescu 1 leŭ și Dl. Mihail Popescu învĕțător a dăruit un iconastas în valóre de 30 leĭ.

Tuturor li se aduce călduróse mulțumiri.

Pentru reparația bisericilor cu hramul sf. Nicolae din mahalaŭa Clacociovu, orașul Slatina și sfinții Impĕrați din cătunul Slobodia, județul Oltu, maĭ mulțĭ locuitori și preoțĭ s'a grăbit aŭ veni în ajutor cu sumele arĕtate maĭ jos:

Preotu C. Milcoveanu 40 leĭ, Netcu Vălceleanu 80 leĭ, Marin Maleață 40 leĭ, Vasile Truțescu 40 leĭ, Marin Ogrezeanu, Pavel Petroșeanu, Nae Sanilaiŭ, Constantin Anastasescu, Costache Turian, Nica Malcota, Stan al Nițuluĭ și Marin Turian câte 20 leĭ, Stefan Morănescu, Oprea Enache, Ilie Pană și Marin Din câte 10 leĭ, Călin al Radi 20 leĭ, Constantin Pană, Pană Gheorghe, Constantin Netcu, Anton Netcu, Lisandru Andronache, Petru Anton, Nae Dobrescu, Gheorghe Costache, Costache Turian, Radu Dogaru, Ilie Ion, Costea Lingurițā, Pană Ciobanu, Marin Lungu, Vasile Ión, Marin Panduru, Ionițā Panduru, Nițā Lungu, Nițā Vardianu, Gheorghe Bădică, Bucur Ciobanu, Gheorghe Bucur, Costică Corbeanu, Vasile Corbeanu, Tănase Seiu, Nica Barbu, Gheorghe Ruța, Luche Dobre și Radu Seiu toțĭ câte 10 leĭ. Moise Camen 20 leĭ, Liseĭ Banu 10 leĭ, Ilie Nicolae 20 leĭ, Radu sin Radu, Dumitru Mihai, Toma Dumitrică, Radu Ciocanu și Micu Ciocanu câte 10 leĭ, Preotu Ilie Marinescu 50 leĭ, Pârvu L. Oparan 20 leĭ. Marin Stefan și Ion Stefan câte 50 leĭ, Ilie Aurel și Mihaiŭ Dumitru câte 20 leĭ, Marin Stoica, Gheorghe I. Mieilă, Florea Cojocaru, Stan Potecea și Sóre Constantin 0 leĭ, Nicolae Constantin 5 leĭ, Marin Olteanu, Lisandru Petre, Radu D. Piroĭ și Marin Piroĭ câte 10 leĭ. Pârvu M. Oparan 40 leĭ, Radu Pârvu și Marin Cinoĭ câte 20 leĭ Maria D. Mica 5 leĭ, Ión Anghilinu, Marin Gligore, Radu Nica și Avram R. Pârvu câte 20 leĭ. Ion Șerban, Niculа Ghițā și Ene Pielaru câte 10 leĭ, Radu Avrămuț 20 leĭ, Marin Vasile și Florea Andreĭ câte 10 leĭ, Andreĭ Nițā, Ion Nica, Tudor Cioc și Marin Lisandru câte 5 leĭ, Despa D. Oparan 2 leĭ, Petre Cornice 20 leĭ, Marin R. Voicu, Marin R. Pârvu, Florea Voicu și Marin Ionisciόra câte 10 leĭ și Gheorghe D Oparan 20 leĭ.

Pentru aceste pióse și laudabile fapte creștinești, sfânta Episcopie de Argeș le aduce cele maĭ căldurόse și viĭ mulțumirĭ, dorind ca esemplul acestora să servéscă și altora asemenea.

Listă de numele și pronumele persónelor piόse din parohia Hagiu, carĭ aŭ ajutat biserica cu banĭ și objecte necesare: 2 steguri, 2 sfeșnice la strung pentru lipit lumînărĭ și o pólă de plisă cu fir

D-l. Nicolae Solomon, un stég cu icónele: Invierea și Botezul Domnuluĭ, D-na Dumitra Teodor văduvă, o pólă de plisă cusută cu fir pentru Iconostas, D-l Ión Dumitru. un sfeșnic în valóre de 15 leĭ, D-niĭ Ión Spirescu și Marin Stângă, idem, un sfeșnic 15 leĭ, Pr. Dimitrie Popescu pentru cel de al doilea steag 10 leĭ, D-l Stefan

Săvulescu, idem 10 leĭ, Dómna Dumitra Teodor, idem 10 leĭ. D-nu G. Rădoiŭ, idem 6 leĭ, D-l Panait Georgescu, idem 5 leĭ, D-l Tache Dumitrescu, idem 6 leĭ, D-l Ión Constantinescu cântăreț [illegible], idem 5 leĭ, D-na Domnica Grigore Velciŭ, idem 4 leĭ, D-na [illegible] Părvulescu, idem 4 leĭ, D-l Dumitru Nicolae, idem 5 leĭ, D-l G. Iliescu paracliser, idem 2 leĭ 50 banĭ, D-l M. Georgescu, idem 2 leĭ, D-l Alexandru I. Niculescu, idem 2 leĭ, D-l Nicolae Ión, idem 1 leŭ 50 banĭ, D-na Ecaterina Pascu și D-niĭ N. Alexandru și Grigore Alexandru fie-care câte 1 leŭ, epitropia bisericeĭ a contribuit cu leĭ 44, la cumpărarea unuĭ steg.

Pentru aceste fapte lăudabile li se aduce călduróse mulțumirĭ.

Subsemnatele, vĕḑend cu ocazia serbăreĭ hramuluĭ bisericeĭ sântul Nicolae din acest oraș (Caracal) ce a avut loc la 6 curent—că vestmentăria acesteĭ bisericĭ, nu corespunde îndestul cu sânta eĭ destinațiune și cu pietatea creștină—precum era în timpurile bĕtrâne, când bărbațiĭ prin munca lor construiaŭ bisericĭ și femeile din partea-le găsiaŭ cea maĭ mare satisfacțiune sufletéscă îmbrăcându-le și înfrumusețându-le cu lucrul lor.

Vĕḑênd că acest simț de evlavie de a împodobi bisericele, merge de a se stinge, pe ḑi ce trece, dintre Dómnele române, și în bisericile nóstre nu se maĭ vede nimic din virtutea și evlavia femeéscă, căcĭ maĭ tóte podóbele bisericeștĭ sunt confecționate din materiĭ de fabricĭ streine.

Intrunindu-ne astă-ḑĭ, ne-am hotărit a lua mĕsurĭ, ca să redeșteptăm evlavia strĕmoșască și să lucrăm pentru împodobirea sânteĭ bisericĭ cu hramul sântuluĭ Nicolae, montându-o cu lucrurĭ de casă pe cât se va putea. Și spre acest scop am întocmit un comit compus din următórele Dómne: D-na Elena Protoiereul N. N. Delcescu a oferit 20 leĭ, D-na Mitrana Stefan Nicolaŭ, idem 30 leĭ, D-na Rița Preotul St. Uzorénu, idem 10 leĭ, D-na Ana Vasilescu, idem 5 leĭ, D-na Maria Marianiĭ a brodat 2 procovețe și a oferit 10 leĭ, D-na Elena T. Prejbénu împreună cu soțul sĕŭ T. Prejbenu a oferit 10 leĭ, D-na Mitrana Ciocănescu, un covor de așternut la jețul domnesc și D-na Elena Becher a oferit 3 leĭ; alegêndu-se D-na Elena Protoiereul N. N. Delcescu ca președintă și secretară, iar Domna Mitrana Stefan Nicolaŭ ca casieră.

Listă de ofrandele adunate prin stăruința D-neĭ Elena Protoereul Delcescu: Dómna Rada Brabețenu 20 leĭ, D-na Maria Părvulescu 10 leĭ, D-na Zinca Severinénu a oferit o masă de pânză pentru sântul Prastol, cu riurĭ, D-ra Elena M. Becher a brodat un aer, D-nele Ana Ceaușescu, Maria Gr. Caluțu și Maria A. Popescu câte 10 leĭ, D-ra Elena Petrescu 2 leĭ, D-nele Ana Gh. Stănescu, Ana I. Stănescu și Marița T. Zamfirescu câte 10 leĭ, D-na Elena I. Teodor 1 leŭ, D-na Domnica I. Stancoviciĭ 20 leĭ, D-ra Moțetescu a brodat o perdea, D-na Elena I. Atanasiu 25 leĭ, D-na Alexandrina Ploeștenu 5 leĭ, D-na Elena N. Stoian a oferit o masă de pânză acoperemênt pe sântul Prastol, D-na Zoe Dobruneanu 20 leĭ, D-nele Ecaterina Gr. Uzorénu, Rada M. Copcea și Matilda Amzule-

seu câte 5 leĭ, D-na Sița V. Leontopol 20 leĭ, D-na Flórea D. Popescu 5 leĭ, D-l Tache Christescu 15 leĭ, D-nele Stefana Șerbănescu și Maria Ionescu câte 5 leĭ, D-na Marghióla Mărculescu 10 leĭ, D-nele Georgeta C. Radoviciĭ, Aneta Lăzărescu și Moțețescu câte 5 leĭ. Din partea profesórelor scóleĭ profesională din Caracal s'a primit o măsuță de velour, brodată cu mătăsurĭ, de un gust deosebit, pentru iconastas, D-nele Ecaterina doctor P. Iliescu și Alexandrina doctor A. Libert câte 5 leĭ, D-nele Eugenia C. Prejbénu și Elena I. Prejbenu câte 2 leĭ, D-na Zoe Toma Hagi-Kirea 5 leĭ, D-nele Maria Demetrian, Antoneta Dr. A. Panea și Bălșanu câte 10 leĭ, D-na Gheorghița C. Pârșcovénu 2 leĭ, D-șórele Emilia și Ecaterina Negrénu aŭ brodat o masă pe etamină, D-nele Petrița Ionescu și Maria Vasile Rusu câte 5 leĭ, D-nu Stefan Delcescu 15 leĭ, D-na Stana Dincă Moga 5 leĭ. D-na Benonia Petrescu 10 leĭ, D-nele Eugenia Hențiescu și Elena Niculescu câte 20 leĭ, D-na Elena Muscelenu 5 leĭ, Pr. Ión I. Mazilescu com. Celar 5 leĭ, D-na Smaranda Ivau 50 banĭ.

Ofrande adunate prin stăruința D-neĭ Elena T. Prejbénu: D-l Nicolae G. Demetrian și D-nele Maria C. Nanu și Efrosina Constantinescu câte 10 leĭ, D-na Elena Vlădescu 5 leĭ, D-na Sofi Niculescu 6 leĭ, D-na Nicolița T. Oroveanu 10 leĭ, D-na Elena I. Hagiopol 15 leĭ, D-na Elena Macavei 5 leĭ, D-na Marița Volculescu 2 leĭ.

Ofrande adunate prin stăruința D-neĭ Mitrana St. Nicolaŭ: D-niĭ Dimitrie Guran și Ilie St. Nicolaŭ câte 10 leĭ.

Afară de aceste ofrande bănești, D-na Elena Protoiereul N. N. Delcescu a maĭ făcut o sfită și o bederniță de pěr de cămilă țesută în casă și brodată cu mătase, oferind și o liturghie legată cu piele ediția sântuluĭ Sinod. Amêndouě cu propriele d-sale cheltuelĭ. D-na Rița preotul S. Uzoreanu a oferit un Penticostar legat cu pânză, id. id. D-na Ecaterina Măcărescu a brodat perdena de la ușile împěrăteștĭ, contribuind la materialul de brodat. Preotul S. Uzoreanu și Economul N. N. Delcescu în unire aŭ oferit o Evanghelie legată cu piele și un Octoih cu pânză.

Din baniĭ adunațĭ s'aŭ cheltuit: 1) Pentru reparatul stricăciunilor la zidurĭ. 2) Pentru spălatul zugrăveleĭ și vopsitul lemnărieĭ. 3) Pentru curățitul de argintar al policandruluĭ și tótă argintăria reparându-se cea stricată. 4) Pentru material la 2 procovețe și un aer de velour brodate cu mătase. 5) Pentru o masă de etamină brodată cu lînă, la proscomidie. 6) Pentru o masă idem la sântul Prastol. 7) Pentru două sfeșnice pe sântul Prastol. 8) Pentru o perdea de velour brodată cu lână și ciucurĭ la ușile împěrăteștĭ. 9) Pentru o masă de etamină brodată cu lînă, pe masa numită colivar. 10) O perdea de velour brodată cu lînă pe analog. 11) Pentru o perdea de etamină brodată cu lînă idem. Pentru tóte acestea s'a cheltuit suma adunată.

Tuturor acestor donatorĭ și donatóre ca unor devotațĭ aĭ caseĭ Domnuluĭ și vrednicĭ de imitat în piósele lor ofrande, li se aduce cele maĭ călduróse mulțumirĭ.

Listă de persónele donatóre la biserica parohială cu patronul Sânții Voivodi din comuna Amărăștiĭ de jos, pl. Câmpu, județul Romanațĭ.

Radu Vasilică un policandru de metal bine lucrat, în amintirea decedatuluĭ sĕŭ fiŭ, fost comerciant în Craiova în valóre de 140 leĭ Pr. Florea Ionescu, parohul sus numiteĭ bisericĭ, decedatul preot Paraschiv, Stanca, Marcu, Mitrițoea si Mihaĭ Gg. Niță un policandru de alamă bine lucrat în valore de 120 leĭ. Flórea soția decedatuluĭ Ión Pp. Ión, un policandru pentru amvon val. 60 leĭ, Ana soția preotuluĭ Florea Ionescu, 2 icóne aprobate de P. S. Păr. Episcop, și o perdea de borangic val. 9 leĭ. Maria văduva acoperemêntele necesare la sântul Prastol și jertfelnic, tóte lucrate național de bumbac și borangic val. 20. Ilinca vĕduva cu nora sa Păuna, 2 perdele de borangic val. 12 leĭ, Ión Radu D Badea 2 perdele de borangic val. 12 leĭ. Ruxandra Ilie Mitraiche Mazilu 3 perdele bumbac și borangic val. 12 leĭ, Maria Petraiche Radu, 2 perdele de bumbac cu alesĕturi val. 8, Pĕtru Nega o perdea de borangic val. 6 leĭ, Ilinca soția luĭ Dincă Fiea și Rada Marin Jinca acoperemêntul Iconostasuluĭ trebuincios tot lucrat de mână val. 15 leĭ. Tot Maria vĕduva încă 2 perdele de borangic val. 12 leĭ, Rada D-tru D-tru o perdea de bumbac cadrilat val. 4 leĭ, Maria Ión Didu asemenea o perdea de bumbac cadrilat val. 4 leĭ, Fira soția luĭ Nițu Ión Beju, Dumitra Chiriță Radu iară câte o perdea de borangic pentru trebuința sus numiteĭ bis. val. 12 leĭ. Florea Grigorie Călugăru și Ión Grigorie Călugăru ambiĭ câte un sfeșnic nou în val. de câte 5 leĭ, Teodor Popescu un sfe nic val. 4 leĭ, D-nul Petre T. Amărăscu treĭ procovețe de casă bine lucrate în val. de 6 leĭ. D-l Nicolae Târnovênu proprietar și casier comunal, un epitrahil lucrat național cu arnicĭ roșiŭ și albastru cu alesĕturi de lînă, lucrat de Ana soția preotuluĭ paroh Florea Ionescu val. 20 leĭ, Ilie Mitrică Dragomir, patru perdele pentru sf. icóne, doue de borangic și doue de bumbac naționale val. 16 leĭ. D-na Dumitra soția decedatuluĭ Chiriță Radu o perdea lucrată național val. 10 leĭ, D-l Nița Pasca împreună cu sora sa Stanca Mihaĭ Dragomir câte o perdea în val. 12 leĭ, Șerban Florea Ghițulesa o perdea borangic val. 6 leĭ, Nitu Ion D. Badea și Maria Petrache Rada câte o covertură pe pardoselă în timpul erneĭ val. câte 6 leĭ. Stanca Enache 2 perdele de borangic cu alesĕturi de matasă lucrate subțire și una idem maĭ mică tot borangic val. 17 leĭ. Ghiță Zarin Marcu, Ilie P. Mihaĭ, Nicolae Dumitrache câte o perdea de borangic val. fie-care a 3 leĭ, Dimitrie Iliescu maistru de lemnărie a oferit lucrul la un dulap pentru păstrarea vestmintelor bisericeĭ.

Tuturor li se aduce căldurose mulțumirĭ.

Pentru reparația bisericeĭ cu hramul Cuviósa Parascheva și Sf. Nicolae din Comuna Maldăru, plasa Vedea-de-jos, Jud. Olt, maĭ mulțĭ locuitorĭ s'au grabit a veni în ajutor cu sumele arătate maĭ jos.

Stan Mateescu, P. Ionescu, Ioan Nedea, M. Costea, G. Ionescu, câte 100 leĭ, Constantin Ene, Nicolae din Butoĭ, Gheorghe Ene, Co-

stantin Grigore, Sóre Mateĭ, câte 50 leĭ, Radu Trandafir 60 leĭ, Andreĭ Radu, Sandu Dorobanţu, Paraschiv Mateĭ, Tache Grigore, Marin Dina, C. Dumitru Florea câte 40 leĭ, Dumitru R. Zanfira, Marin D. Mitran, Alexe Ionescu, Mihaĭ Zet Dobre, Nicolae Butoĭ, Sandu Dobre câte 30 leĭ, Iana P. Badea, Nae P. Bucuĭ, C. Petre câte 20 leĭ, Anghelache Petre, Luţa Radu, Vasilie din Parajan, Dincă Dumitru, Gherghina Gherghiu, Constantin Labă, Stancu Câţu, Nicolae Florea, Ioan Nicolae, G. Nicolae, Ioniţă Burcu, Stan Moclă, Dumitru Militaru, C. Păunescu câte 10 leĭ, N. Popa 40 leĭ, Ioan Radu 30 leĭ, Vasilie Bondoc, Ioan Mucescu, Stancu Paubun, Radu Tănase, Ioan Din. Badea Pandilică, C. Bădoi, Cârstea Stancu, Stan Bondoc, N. Stan Mihăilă, N. Mihăilă, Ioan Năstase, Radu Stoica, Mateĭ Petruşi, Alexandru Petruşi, Badea Stoica, Marin Capră, Dumitru Mihalcea, Marin Mihalcea, Const. Martin, Const. Florea, Stana St. B. Radu, Niţă Dinoiu, Nae Tănase, Ioan Neagu, Tache Labă, Stan Rizescu, Marin Ioniţă, Ioan Din. Const. Licsandru, Sanda I. Vladu, Ioan M. Dumitru cel mare, Radu Dumitru câte 5 leĭ, Marin Burcă 50 leĭ, în Total 1715. Pentru aceste pióse şi lăudabile fapte creştineşti Sf. Episcopie de Argeş cele maĭ viĭ mulţumirĭ, dorind ca exemplul acestora să servéscă şi altora asemenea.

Dómna Ecaterina Mongescu din Têrgu-Jiu a dăruit Bisericeĭ cu hramul Sfinţiĭ Apostoliĭ tot d'acolo patru perdele de pânză cu alesăturĭ naţionale pentru Sf. Icóne.

Pentru acest dar făcut cum şi pentru îndemnul şi al altora la asemenea fapte pióse i se aduce mulţumirĭ publice.

Dómna Maria I. Geblescu, născută Leonţénu, din Craiova, a dăruit Bisericeĭ parohiale Sf. Mina (Petre-Boji) tot d'acolo o iconiţă Sf. Mina îmbrăcată în argint pentru iconostas şi un covor.

Pentru acéstă piósă ofrandă cum şi pentru îndemnul altora, i se aduce mulţumirĭ publice.

Cu ocasiunea reparaţiunilor ce s'aŭ făcut în acest an, sf. Biserică a comuneĭ Cetatea, plasa Câmpu, judeţul Dolj, Preotul Pavel Mihăescu, Parohul bisericeĭ, a legat cu spesele sale cărţile notate maĭ jos tipărite cu litere străbune. Sf. Evanghelie, doue liturghiĭ, un Triod, un Penticostar şi un Ceaslov mare. Dl. Gh. Nadu Epitropu Bisericeĭ, a dăruit o cruce de fer poleită, care s'a pus de-asupra tuileĭ ce s'a făcut la mijlocul Sfinteĭ Bisericĭ. D-na Ticilea I. Florescu, a dăruit doue perechĭ perdele de borangic, naţionale, carĭ s'aŭ aşeḑat una la icóna Mântuitoruluĭ Christos şi alta la icóna Maiceĭ Domnuluĭ. D-na Maria Isbaşea, a dăruit doue mese de bumbac, bine cusute naţional, care s'aŭ pus una la Iconostas şi una pe Tetrapod; idem una bederniţă, un aer şi douĕ procoveţe pentru sfintele vase. Obştea locuitorilor Cetaţenĭ aŭ oferit suma de 6000 leĭ pentru reparaţiunile sfinteĭ bisericĭ, acésta numaĭ dupe stăruinţa preotuluĭ paroh P. Mihăescu şi cu concursul dat de Dl. Mihalache Georgescu, primarul respectiv, pentru care li se aduce mulţumirĭ.

Dl. Iorgu Seripu, proprietar în comuna Bălteni, plasa Ghergani, județul Dâmbovița, a închis curtea Bisericei cu gard de șipcil, costând 400 lei; luând și un costum de veștminte preoțești în sumă de 100 lei. Pentru acéstă bine-facere i se aduce mulțumiri atât din partea Epitropiei bisericei cât și din partea enoriașilor cari aparțin de acésta biserică.

Administrațiunea Domeniului Corónei a dăruit Bisericei cu hramul Sf. Nicolae din parohia Piscu, plasa Jiu de Jos cărțile tipărite cu litere străbune ediția S-tului Sinod, frumos legate, pentru care i se aduce mulțumiri publice.

Din partea Sântei Episcopii a Hușilor se aduce călduróse mulțumiri D-lui colonel Nicolae Emandi, proprietarul moșiei Epureni, din plasa Mijloc, județul Fălciu, pentru că a dăruit bisericei parohiale din Epureni o vie, spre a servi de cimitir.

In comuna Fărcașele, plasa Ocolu județul Romanați, locuitorii Gh. Constantinescu a oferit Bisericei parohiale Sf. Nicolae un apostol, Marin Constantinescu si fiul său Nicolae un Octoih mare, Constantin Dobre o liturghie, V. Grădinariu un evhologiu, tóte în ediția S-tului Sinod și legate cu piele, iar un număr de 48 locuitori aŭ oferit câte 50 bani pentru alte cărți. Tuturor li se aduce mulțumiri pentru mulțămirea sufletéscă și încuragiarea donatorilor.

D-na Maria Cirișóica din T.-Jiu, a dăruit Bisericei parohiale din cătunul Prejba-Mică-Drăgoeni, comuna Petreștii de Varsături, plasa Ocolului trei dveri și patru perdele pentru icónele împărătești, alesături naționale, după stăruința preotului P. Pănoiu. D-na Maria preotul Georgescu, din comuna Busuioci, plasa Amaradia a dăruit un stihar și un felon bisericei din acea comună. Preotul Ilie Ciocănescu, a făcut din propriele sale mijlóce, un rând complect de veșminte naționale, pentru Biserica parohială Barcaciŭ, com. Gruiu, plaiu Novaci. Tuturor li se aduce mulțumiri, pentru mângăerea sufletéscă a donatorilor pe de o parte, iar pe de alta pentru încuragiarea și altor bine-voitori creștini de a veni în ajutorul Bisericei cu asemenea daruri.

Domnii Pavli, Hartular, Luchi și Paciurea aŭ donat mai multe obiecte, bisericei din Cotnari, județul Iași, în valóre de 650 lei, pentru care faptă plósă li se aduce călduróse mulțumiri.

Locuitorii Costandache Donicin, Filip Atanasie și Nastase Măgdălini, din comuna Brăhășeștii, jud. Tecuciu, aŭ venit în ajutorul bisericei din numita comună: cel dintâi cu 150 lei cumpărând mai multe obiecte și cărți de ritual, cel de al doilea cu 60 lei cumpărând icóne și un serafim, iar cel de al treilea cu 128 lei a contri-

buit la cumpărarea materialuluĭ pentru acoperit clopotnița. Tuturor li se aduce călduróse mulțumirĭ.

—

La Biserica Sf. Voevoḑĭ, din comuna Slobozia-Galbenul, s'a facut următórele donațiunĭ de către persónele notate maĭ jos:

Un clopot în valóre de 800 leĭ, donat de Dl. C. C. Datculescu, proprietarul moșieĭ Slobozia Galbenul, împreună cu locuitoriĭ aceleĭ comunĭ, la a căruia cumpĕrare a contribuit cu suma cea maĭ mare Dl. Datculescu. Un baptister de aramă în valóre de 52 leĭ, donat de Dómna Virginia C. C. Datculescu. O cruce de lemn, Răstignirea Mântuitoruluĭ în valóre de 42 leĭ, donată de Dl. Marin Poterașu, din Slobozia-Galbenul. S'a legat Sf. Evanghelie, tipărită cu litere strĕbune, drept prețul de 20 leĭ, dațĭ de Dl. Florescu, tot din acea comună. S'a procurat ca ofrande, óre-care objecte în valóre de 10 leĭ, de către Dl. Petrache Nicolescu, din Slobozia-Galbenul. Tuturor li se aduce călduróse mulțumirĭ.

—

Comersantul Iancu D. Untaru, din Brăila, a cumpĕrat pentru biserica din comuna Islaz un Evhologiu cu caractere latine, ediția S-tuluĭ Sinod, pentru care i se aduce călduróse mulțumirĭ.

—

Luându-se disposițiunĭ a se edifica din noŭ de zid Biserica cu hramul Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ și Intrarea în Biserică din căt. Nisipi ḑis și Urecheștĭ, com. Dobroslovenĭ, jud. Romanațĭ, Dl. Marin M. Burcă din Dobroslovenĭ a oferit suma de leĭ 2270, luându-șĭ în acelaș timp sarcina de a rĕspunde către meșterĭ toțĭ baniĭ, ce ar necesita acéstă lucrare. Pentru acéstă lăudabilă faptă cum și pentru îndemnul altor bine-credincioșĭ, i se aduce viĭ și călduróse mulțumirĭ.

—

Listă de numele locuitorilor ce aŭ contribuit pentru cumpĕrarea uneĭ colimvitre la biserica din com. Islaz, jud. Brăila.

Preotu C. Gănescu 4 leĭ 50 b. C. Săvulescu Cântăreț 1 l. 50 b. Radu Ciocanu 1 l. Stan Moisi 1 l. Ioniță Ștefănescu Cismar 1 leŭ 50 b. Gr. Boiangiu funcț. 2 l. Dumitru Năstase 3 l. Iancu Panait 2 l. Nicolaĭ Ión 1 l. 50 b. Gh. Boboc 1 l. C. Panait 4 l. Gh. Panait și Gh. Niculescu câte 2 l. D. Christoforato 1 l. Simion Coman 1 l. Gerasim Petrescu 2 l. Iordache Dumitrașcu 1 l. Alexe Pescaru 3 leĭ. Gr. Enache Albu 2 l. Dumitrache Rotaru 2 l. Manea Tarachui 1 leŭ. Total 40 leĭ. Tuturor li se aduce mulțumirĭ.

—

Lista de numele persónelor ce au contribuit la repararea și îmbunătățirea bisericeĭ Sf. Ión din orașul Caracal:

Theodor Gazan 20 l. Th. Vlădescu 20 l. Preotu Marin Stănescu 20 l. D. Georgescu 10 l. Matache Voiculescu 10 l. I. Dumitrescu 10 l. Paraschiv Șĕrbănescu 5 l. D-na Stefana Țacoviceĭ 5 l. Din fondul bisericeĭ 30 l, C. Voiculescu 18 l. D-na Niculita Aronénu 30 l. Căpitan Niculescu, Th. Vlădescu și C. Voiculescu câte 20

leĭ. Matache Voiculescu, Paraschiv Sarbănescu, Petre Pop Cărnaţaru, D-na Sofia Gazan, Theodora G. Trandafir şi Ana Paraschiv Cotea fie-care câte 10 leĭ. Fiţa Niţa Dinu 20 l. Zinca Pr. M. Stănescu 20 l. Tiţa Romanescu 20 l. Maria Cratulescu 15 l. Deosebit de aceste sume de banĭ s'a dat şi suma de banĭ ce a avut fond Biserica 760 leĭ, tuturor li se aduce viĭ şi căldurose mulţumirĭ.

Pentru reparaţia Bisericeĭ cu hramul St. Nicolae din cătuna Robaia, comuna Berislaveşti, plaiul Loviştea, jud. Argeş, maĭ mulţĭ locuitorĭ şi preoţĭ s'a grăbit a veni în ajutor cu sumele arătate maĭ jos.

Ioniţă Apostu 7 l. 50 b. Petrica Nicolae 7 l. Dumitru Iorga 9 leĭ. Năstase Iordache 7 l. Nica Mitu 2 l. Maria George Ioan 1 l. Nicolae Nică, Iordache Ioan şi Gh. Iordache câte 2 leĭ. Tudor Vasile 7 l. Gh. Iorga, Barbu Tică şi Suţu Avram câte 2 l. Udrea Ilinca 10 l. I. Ioniţă Apostu 2 l. N. Greere 2 l. Savu Dinu 2 l. Toma Gaulice 1 leŭ. Maria Dumitru 2 l. Avram Tiţa 5 leĭ. Gh. Ioniţă Ioan 2 l. Ioan Vasile 2 l. Nică Ioan 2 l. Gh. Vasile 1 leŭ. Păiru Nicu 1 leŭ. Vasile Toma, G. G. State, Cârstea Iorga, Marin Gutoiu, Gh. Sandu şi Gh. Nicolae câte 2 l. Ioan Mosila 7 l. Preotu Mihaĭ 5 l. Gh. Pătru, Gh. Iatagan, Const. Marin, Lina Pătru, Marin Ioan, Stanca Para. Ştefan Ioniţă, şi Dinu Olteanu câte 2 leĭ. Nicolae Iordache 5 l. Const. Gheorghe 7 leĭ. Nicolae Dinică 2 l. Andreĭ Nicolae 3 l. Andreĭ Mica 1 leŭ. Nicolae Andreĭ 1 leŭ. Anica Andreĭ, Nicolae Florea. Şerban C. Călina şi I. Iatagan câte 2 l. Sandu Caşcaval 1 leŭ. Nistor Caşcaval 2 leĭ, Gh. Mihaĭ 1 l. Dumitru Mihaĭ, Mihalache Năstasă şi V. Tache câte 2 l. Marin Mica 1 leŭ. Marin Nicolae 2 l. Maria Dumitru 1 l. Vasile Florea 2 l. Florea Dumitru 1 l, Nicolae Andreĭ, Gh. Udrea, Ştefan Muscalu şi Nicolae Dumitru câte 2 l. V. Rudaru 1 leŭ. C. Linte 10 l. C. Popescu 2 l. N. Dinu Vacala 2 l. Total 191 leĭ 50 b. Peste sumele de maĭ sus s'a maĭ dat 16 miĭ de şiţă pentru acoperirea Sfinteĭ biserici tot de persónele maĭ sus notate. Pentru aceste pióse şi lăudabile fapte creştineştĭ, Sf. Episcopie de Argeş le aduce cele maĭ viĭ mulţumirĭ, dorind ca exemplul acestora să servéscă şi altora asemenea.

STATISTICA

Clerului și a Bisericilor din coprinsul Eparhiei Argeșŭ pe anul 1893 formată în anul 1894.

Grupa	Rubrica	1. Argeșŭ	2. Olt	Total
	No. Comunelor.	149	102	251
	No. Cătunelor.	534	265	799
	No. Familiilor.	37,602	28,650	66,252
Biser. și starea lor	No. Parohiilor.	173	99	272
	No. Bisericilor.	359	231	590
	No. Bis. care funcționéză	292	183	475
	No. Biserici. vacante.	20	18	38
	No. Biserici. ruinate.	8	—	8
	No. Bis. in reparație.	16	3	19
	No. Bis. închise pentru ruină	6	30	36
	No. Biserici. în reedificare	27	15	42
Întreținute	No. Bisericilor de Stat.	17	11	28
	No. Biserici. de Comună	339	217	556
	No. Biserici. de particulari	3	3	5
Cu pog. și fără pog.	No. Bis. cu pog. după leg. ru	134	100	234
	No. Bis. înzes. de locuitori	30	3	33
	No. Biserici. fără pogone.	195	138	383
CLERUL LAIC	No. Preoților	366	242	608
	No. Preoț. care funcționéză	350	237	587
	No. Preoților confesori	225	175	400
	No. Preoților demisionați	6	4	10
	No. Preoților suspendați	—	1	1
	No. Preoților văduvi.	109	67	176
Condamnați de	No. Preoț. consis.	7	1	8
	No. Pre. Trib. civil	—	—	—
	No. Preoț. cateri.	3	—	3
	No. preoț. grațiați	1	—	1
	No. Preoților învĕțători.	23	10	33
	No. Preoților institutori.	2	—	2
	No. Preoților Profesori.	4	—	4
	No. Diaconilor.	4	2	6
	No. Cântăreților.	355	250	505
	No. Paraclisierilor.	290	136	426
Seminariștĭ absol. în județ.	No. Seminariș. de gradul I-iŭ.	22	22	44
	No. Seminariș. de gradul I-lea.	—	—	—
Hirotonisițĭ în anul 1893.	No. Diaconi hirotonisițĭ în 1893	1	—	1
	No. preoților hirotonisițĭ 1893	4	—	4
Preoțiĭ achitațĭ și ne achitațĭ.	No. preo. achitați	Nu se știe esact No. 230	—	230
	No. preo. neachit.	lor neavênd reclama- 100	—	100
	No. preoți. remași	ții la Protoerie. 20	—	20
Trecuțĭ de alte riturĭ.	No. Școlelor	3	—	3
	No. Bisericilor	5	—	5
	No. Eterodocșĭ trecuțĭ în reli. ort. în 1893	2	1	3
	No. celor aflațĭ în concubi. în 1893	350	150	500
	No. Cimitirelor ortodoxe.	296	197	493
	No. Bisericilor fără Epitropĭ legalĭ	—	97	97
	No. Preoților decedațĭ în anul 1893.	9	7	16
	OBSERVAȚIUNI			

Directorul Cancelarieĭ, N. G. PROTOPOPESCU.

Așezămêntul în uz al Metropoliților și Episcopilor de sub TRONUL ECUMENIC.[1]

In Constantinopol 1892.

(Τὸ ἐν Χρήσει Συνταγμάτιον τῶν ὑπὸ τὸν οἰκουμενικὸν Θρόνον Μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων).

Neofet al VIII. *Arhiepiscop Constantinopoluluĭ Romeĭ Nouă și Patriarh Ecumenic.*

I) *Al Cesarieĭ Capadocieĭ*, prea onorat între onorațĭ și Exarh a tot Orientuluĭ.

II) *Al Efesuluĭ*, prea onorat i Exarh a tótă Asia.

Are treĭ Episcopĭ:

a) Al Iliupolieĭ și Thiatirelor.

b) Al Crineĭ.

c) Al Aneilor.

III) *Al Iracilieĭ și Redestuluĭ*, președinte al celor prea onorațĭ și Exarh a tótă Thracia și Macedonia.

---

[1] In interesul Istorieĭ și a cunoștințeĭ maĭ precise ce trebue să aibă orĭ ce cleric Ortodox despre starea Patriarhatelor din Biserica universală Ortodoxă, dam publicitățeĭ *Așezemêntul* Tronurilor acelor patriarhate. Aceste liste sînt oglinda vie, care ne arată cât de mult s'a împuținat Ortodoxismul în Asia și în special în vestita de altă dată cetate Antiohia, leagănul numeluĭ de creștin. Ce se maĭ dicem despre Alexandria, reputată odinióră prin erudiție și instituțiunĭ ascetice, vatra Monahismuluĭ în Creștinism, abea, cum vedem, maĭ are astă-dĭ doue Episcopate. Acest Așezemênt este cel în vigóre astă-dĭ.

Are treĭ Episcopĭ.

a) Al Caliopoleĭ şi Maditelor.

b) Al Miriofituluĭ şi al Peristaseĭ.

c) Al Metrelor şi al Thirelor.

IV) *Al Chiziculuĭ*, prea onorat şi Exarh a tot Elespontul.

V) *Al Nicomidieĭ*, prea onorat şi Exarh a tótă Bitinia.

VI) *Al Niceeĭ*, prea onorat şi Exarh a tótă Bitinia.

VII) *Al Halcedonuluĭ*, prea onorat şi Exarh a tótă Bitinia.

VIII) *Al Dercelor*, prea onorat şi Exarh Bosforuluĭ tracic şi Chianelor.

IX) *Al Tesaloniceĭ*, prea onorat şi Exarh a tótă Tesalia.

Are şase Episcopĭ:

a) Al Citruluĭ.

b) Al Combanieĭ.

c) Al Polianeĭ şi Vard oritelor.

d) Al Petreĭ.

e) Al Ardamiruluĭ.

f) Al Ierisuluĭ şi al Sf. Munte.

X) *Al Adrianopoleĭ*, prea onorat şi Exarh a tot Emimontuluĭ (Balcanilor).

XI) *Al Amasieĭ*, prea onorat şi Exarh a tot Pontul-Euxin.

XII) *Al Ioaninelor*, prea onorat şi Exarh a tot Epirul şi Cercira.

Are doĭ Episcopĭ:

a) Al Paramitieĭ.

b) Al Velleĭ.

XIII) *Al Pruseĭ*, prea onorat şi exarh a tótă Bitinia.

XIV) *Al Pelagonieĭ*, prea onorat şi exarh al Macedonieĭ de sus.

XV) *Al Neocesarieĭ şi Ineuluĭ*, prea onorat şi exarh a tot Pontul-Polemoniac.

XVI) *Al Iconieĭ*, prea onorat şi Exarh a tótă Licaonia.

XVII) *Al Vereĭ şi Nauseĭ*, prea onorat şi exarh al Thesalieĭ.

XVIII) *Al Pissideĭ*, prea onorat şi exarh Sideĭ, Mirelor şi Attalieĭ.

XIX) *Al Bosneĭ*, prea onorat şi exarh a tótă Dalmaţia.

XX) *Al Creteĭ*, prea onorat şi exarh Europeĭ.

Are opt Episcopĭ.

a) Al Arcadieĭ.

b) Al Rethimneĭ şi Avlopotamuluĭ.

c) Al Chidoneĭ şi Apocoronelor.
d) Al Petreĭ.
e) Al Heronisuluĭ.
f) Al Chisamuluĭ şi Selinuluĭ.
g) Al Lambeĭ.
h) Al Iereĭ şi Sitieĭ.

XXI) *Al Trapezundeĭ*, prea onorat şi exarh a tótă Lazicia.

XXII) *Al Nicopoleĭ şi Preveseĭ*, prea onorat şi exarh al vechiuluĭ Epir.

XXIII) *Al Filipopolieĭ*, prea onorat şi exarh Thracieĭ-Drogovitieĭ.

XXIV) *Al Roduluĭ*, prea onorat şi exarh a tuturor Insulilor Ciclade.

XXV) *Al Ierelor*. prea onorat şi exarh a tótă Macedonia.

XXVI) *Al Drameĭ*, prea onorat şi exarh al Macedonieĭ.

XXVII) *Al Smirneĭ*, prea onorat şi exarh al Asieĭ.

Are un Episcop.

a) Al Moshoniselor.

XXVIII) *Al Mitilineĭ*, prea onorat şi exarh a tot Lesbul.

XXIX) *Al Didimotihuluĭ*, prea onorat şi exarh al Rodopeĭ.

XXX) *Al Anghireĭ*, prea onorat şi exarh a tóta Galatia

XXXI) *Al Filadelfeĭ*, prea onorat şi exarh a tótă Lidia.

XXXII) *Al Meleniculuĭ*, prea onorat.

XXXIII) *Al Enuluĭ*. prea onorat.

XXXIV) *Al Methimneĭ*. prea onorat şi exarh al Lesbuluĭ.

XXXV) *Al Mesimvrieĭ*, prea onorat şi exarh a Măreĭ Negre.

XXXVI) *Al Lamuluĭ şi Icarieĭ*, prea onorat şi exarh al Insulilor Ciclade.

XXXVII) *Al Vizieĭ şi Midieĭ*, prea onorat şi exarh al Măreĭ Negre.

XXXVIII) *Al Anhialuluĭ*, prea onorat şi exarh al Măreĭ Negre.

XXXIX) *Al Varneĭ*, prea onorat şi exarh al Măreĭ Negre.

XL) *Al Maronieĭ*, prea onorat şi exarh al Rodopuluĭ.

XLI) *Al Silivrieĭ*. prea onorat.

XLII) *Al Sozoagatopulieĭ*, prea onorat şi exarh a tótă Marea Neagră.

XLIII) *Al Xantheĭ*, prea onorat.

XLIV) *Al Ganuluĭ şi Horeĭ*, prea onorat şi exarh al Thracieĭ marit me.

XLV) *Al Hiuluĭ*, prea onorat şi exarh a tótă Ionia.
XLVI) *Al Limnuluĭ şi a sf. Eustratin*, prea onorat şi exarh a tot Egeul-pelag.
XLVII) *Al Imvrieĭ*, prea onorat şi exarh Egeuluĭ pelag.
XLVIII) *Al Dirahiuluĭ*, prea onorat.
XLIX) *Al Scopelor*, prea onorat şi exarh al Missieĭ de jos.
L) *Al Castorieĭ*, prea onorat şi exarh al Macedonieĭ de sus.
LI) *Al Rascopresreneĭ*, prea onorat şi exarh al Misieĭ de sus.
LII) *Al Vodinelor*, prea onorat.
LIII) *Al Ersechiuluĭ*, prea onorat şi exarh al Missieĭ de sus.
LIV) *Al Coriţeĭ*, prea onorat şi şi exarh al Macedonieĭ de sus.
LV) Al *Belgraduluĭ*, prea onorat şi exarh a tótă Albania.
LVI) *Al Chestendileiluĭ şi Stipilor*, prea onorat.
LVII) *Al Stromnitseĭ şi Tiveriopoleĭ*, prea onorat şi exarh al Macedonieĭ.
LVIII) *Al Grevenelor*, prea onorat.
LIX) *Al Sisanuluĭ şi Siatiseĭ*, prea onorat şi exarh al Macedonieĭ.
LX) *Al Svorniculuĭ*, prea onorat şi exarh al Dalmaţieĭ.
LXI) *Al Moglenelor*, prea onorat.
LXII) *Al Prespelor şi Ahridelor*, prea onorat.
LXIII) *Al Devrelor şi Velisuluĭ*, prea onorat.
LXIV) *Al Cassandrieĭ*, prea onorat şi exarh Golfuluĭ Thermaic.
LXV) *Al Haldeeĭ şi Herianelor*, prea onorat.
LXVI) *Al Elasonuluĭ*, prea onorat.
LXVII) *Al Priconisuluĭ*, prea onorat şi exarh a tótă Propontida.
LXVIII) *Al Adrianopoluluĭ şi Delvinuluĭ*, prea onorat.
LXIX) *Al Couluĭ*, prea onorat şi exarh insulilor Ciclade.
LXX) *Al Letitzeĭ*, prea onorat.
LXXI) *Al Carpatuluĭ şi Casuluĭ*, prea onorat.
LXXII) *Al Servilor şi Cozaneĭ*, prea onorat.
LXXIII) *Al Discateĭ*, prea onorat.
LXXIV) *Al Nevrocopuluĭ*, prea onorat.
LXXV) *Al Leruluĭ şi Calimnuluĭ*, prea onorat.
LXXVI) *Al Colonieĭ*, prea onorat.
LXXVII) *Al Eleuteropolieĭ*, prea onorat.

Așezemêntul Metropoliților și Episcopilor supușĭ tronurilor patriarhale apostolice.

Prea fericițiĭ Patriarhĭ.

Prea fericitul și Preasfântul Patriarh al Alexandrieĭ și a tot pământul Egipetuluĭ, Pendapoleĭ, Pilusieĭ, Livieĭ și Etiopieĭ.

Prea fericitul și preasfințitul Patriarh al păzitei de Dumnedeŭ mareĭ cetățĭ a Antiohieĭ și a tot Rĕsăritul.

Prea fericitul și prea sfântul Patriarh al Ierusalimelor și a tótă Palestina.

Prea fericitul și Preasfântul Arhiepiscop al Iustinianeĭ și a tot Ciprul.

Metropolițiĭ Tronuluĭ Patriarhal al Alexandrieĭ.

I) Al Libieĭ, prea onorat și exarh al Africeĭ.

II) Al Pilusieĭ, prea onorat și exarh al Augustamniceĭ.

Metropolițiĭ Tronuluĭ Patriarhal al Antiohieĭ.

I) Al Epifanieĭ (Hamà), prea onorat și exarh Sirieĭ a doua și locoțiitor al Apamieĭ.

II) Al Laodicieĭ (Latachié), prea onorat și exarh al Teorodiadeĭ.

III) Al Seleucieĭ, prea onorat și exarh Sirieĭ întâĭa (acum Seleucia Malula).

IV) Al Amideĭ, prea onorat și exarh a tótă Mesopotamia și a Pătrimeĭ Armenieĭ și locotenent al Edesseĭ.

V) Al Tiruluĭ și Sidonuluĭ, prea onorat și exarh al Fenicieĭ maritime.

VI) Al Tripolieĭ, prea onorat și exarh al Fenicieĭ maritime.

VII) Al Emeseĭ (Hems), prea onorat și exarh al Fenicieĭ Divanisia.

VIII) Al Viritului și Munteluĭ Liban, prea onorat și exarh al Fenicieĭ maritime.

IX) Al Tarsuluĭ și Adanelor, prea onorat și exarh Cilicieĭ întâĭa și a doua și locotenent al Seleucieĭ-Isavrieĭ.

X) Al Arcadieĭ (Acchiar).

XI) Al Theodosiopoleĭ, prea onorat și exarh a tótă Armenia Mare.

XII) Al Halepuluĭ, prea onorat și exarh al Siriei întâia.
XIII) Al Edesseĭ (Titular).
XIV) Al Irinupolieĭ (Titular).

Metropoliţiĭ de sub Tronul patriarhal al Ierusalimelor.

I) Al Petreĭ, prea onorat și exarh părțeĭ a treĭa a Palestineĭ și a doŭa a Arabieĭ.
II) Al Ptolemaideĭ, prea onorat și exarh al Finicieĭ.
III) Al Nazaretuluĭ, prea onorat și exarh a tótă Galilea.

Arhiepiscopiĭ Tronuluĭ Ierusalimelor.

I) Al Lideĭ, prea onorat.
II) Al Sineuluĭ, prea onorat.
III) Al Sevastieĭ.
IV) Al Munteluĭ Thabor.
V) Al Iordanuluĭ.
VI) Al Chiriacopolieĭ (Madapa)
VII) Al Pelleĭ.

Metropoliţiĭ Arhiepiscopieĭ Cipruluĭ.

I) Al Pafuluĭ. II) Al Chitiuluĭ. III) Al Cirineĭ și președinte Solonelor.

Monastirile Stavropigiale și Exarhiale supuse Tronuluĭ Ecumenic.

Monastirile din Sfântul Munte al Athonuluĭ.

I) Al Lavreĭ Sfântuluĭ Athanasie. II) Al Vatopeduluĭ Buna-vestire. III) Al Ivirelor—Adormirea. IV) Al Hilindaruluĭ Chinoviŭ—Intrarea în Biserică. V) Al Dionisiuluĭ Chinoviŭ—Nașterea Inainte mergĕtoruluĭ. VI) Al Pantocratoruluĭ—Schimbarea la față. VII) Al Xiropotamuluĭ, 40 de Martirĭ. VIII) Al Zografuluĭ—Chinoviŭ—Sfântul Gheorghie. IX) Al Cotlumușuluĭ—Chinoviŭ—Schimbarea la față. X) Al Dohiaruluĭ—Sf. Arhanghelĭ. XI) Al Caracaluluĭ, Chinoviŭ—Sfinţiĭ Apostolĭ. XII) A luĭ Filotelu—Buna-vestire. XIII) Al Simopetreĭ—Chinoviŭ—Nașterea Mântuitoruluĭ. XIV) Al Stavroniceĭ, Sf Nicolaĭ. XV) Al Sfântuluĭ Pavel—Chinoviŭ—Sfântul Gheorge. XVI) Al luĭ Xe-

nofont—Chinoviŭ—Sf. Gheorghe. XVII) Al luĭ Grigorie—Chinoviŭ—Sf. Nicolaĭ. XVIII) Al Esfigmenuluĭ—Chinoviŭ—Inalţarea. XIX) Al Rusicului—Chinoviŭ—Sfântul Panteleimon. XX) Al Castamonituluĭ—Chinoviŭ, Arhidiaconuluĭ Ştefan.

Monastirile Stavropigiale în Eparhiele Patriarhatuluĭ.

In Cesaria 1. A S-lor Arhangheli. 2. A cinstituluĭ Inaintemergĕtor. *In Tesalonic.* 3 A Vlandelor—A formirea Maĭceĭ Domnuluĭ. 4. A Sfinteĭ Anastasiĭ, isbăvitórea de otravă. *In Ioanine.* 5. A Sosinuluĭ—a Născĕtóreĭ de Dumnedeŭ. *In Prusa.* 6. A Pelechiteĭ, Sfântul Ioan. 7. A Mediciel, a Sfinţilor. *In Veria.* 8. A Cinstituluĭ Inainte mergĕtor. *In Trapezunda.* 9. A Peristerioteĭ, Sf. Gheorghe. 10. A Sumeleĭ, a Preasfinteĭ Născĕtóreĭ. 11. A Vezelelor, a Inaintemergĕtoruluĭ. *In Filipopol.* 12. A Vatscovuluĭ, Sfânta Treime. *In Rodos.* 13. A Arhistratiguluĭ Mihail. *In Sere.* 14. A Inainte-mergĕtoruluĭ Ioan. *In Episcopia Vetas.* 15. A Molivdoschepastu. 16. A Guras, sfinţiĭ Arhangheliĭ. *In Drama.* 17. Icosifinice, a Preasf. Născĕtóreĭ de Dumnedeŭ. *In Enos.* 18. A Scaliotei, a Născĕtóreĭ de Dumnedeŭ. 19. A Tzadireĭ, Sf. Athanasie. *In Lesbos.* 20. A Limonuluĭ în Methimne—Arhangheliĭ. *In Mesimvria.* 21. A Emonuluĭ. Sf. Nicolaĭ. *In Sosoagatopol.* 22. A Sf. Anastasiĭ isbăvitórea de otravă. *In Patmos.* 23. A Sf. Ioan Theologul. *In Haldea.* 24. A Hutureĭ, Sf. Gheorghe. *In Paramithia.* 25. A Sf. Ioan Theologul. *In Elason.* 26 A Olimpiotiseĭ—a Născĕtóreĭ de D-deŭ. 27. A Sparmuluĭ. 28. A Demeradelor, Sf. Antonie. *In Hio.* 29. M-rea nouĕ. 30 A Mundelor sf. Ioan. 31 A Sfinţilor, Mina, Victor şi Vicenţiu. *In Driinupol.* 32. A Camenelor, a Născĕtóreĭ de Dumnedeŭ. 33. A Spileuluĭ—a Născĕtóreĭ de Dumnedeŭ. 34. A Stiluluĭ şi Dirveĭ. *In Grevene.* 35. A Zavordeĭ, Sf. Nicanor. *In Episcopia Petras.* 36. A Sfântuluĭ Dionisie din Olimp. *In Episcopia Citruluĭ.* 37. A Sfinteĭ—Sfântul Athanasie. *In Colonia.* 38. A Preasfinteĭ Născĕtóreĭ. *In Carpath.* 39. A Sf. Gheorghe în Base. *In Samos.* 40. A Cinstiteĭ Cruci. 41. A Panaghieĭ celor cinci Ospiciĭ. 42. A Izvoruluĭ Maĭceĭ Domnuluĭ. 43. A Sfinteĭ Zone. 44. A luĭ Vronda—a Născĕtóreĭ. 45 A Ca-

trafileĭ, a Sf. Treimĭ. *In Pisidia.* 46. A Sfântuluĭ Nicolaĭ în Mire. *In Creta.* 47. A Sf. Ioan Prevoli în Episcopia Sambi şi Sfachielor 48. A Odighitrieĭ în periferia Metropolieĭ Creteĭ. 49. A Hrisopigeĭ în Chidone. 50. A Născĕtóreĭ de Dumnedeŭ, Guvernetu, acolo. 51. A Sfinteĭ Treimĭ (a Trangarolilor), acolo. 52. A Odighitreĭ Gonias în Chisam. 53. A Născĕtóreĭ de Dumnedeŭ, Todlu, în Sitia. 54. A Mântuitoruluĭ Christos, Halena, în Episcopia Rethimneĭ şi Avlopotamuluĭ. 55. A Profetuluĭ Ilie Rustica, acolo. 56. A Cinstiteĭ Crucĭ, Vosacu, acolo. 57. A Sfântuluĭ Gheorghe, Arsanĭ, acolo. 58. A Mântuitoruluĭ Christos, Arcadi, acolo. 59. A Născĕtóreĭ de Dumnedeŭ, Halevi, acolo. 60. A Născĕtóreĭ de Dumnedeŭ, Mirocefala, acolo. 61. A Născĕtóreĭ de Dumnedeŭ Candiotisa, în Heronis. *In Insulile principilor Constantinopoluluĭ.* 62. A Mântuitoruluĭ Christos, în Pnighip. 63. A Sf. Nicolaĭ, acolo. 64 A Născĕtóreĭ de Dumnedeŭ, Camariotisa, acolo. 65. A Sf. Treimĭ, acolo. 66. A Mântuitoruluĭ Christos, saŭ Theocarifolu în Antigoni. 67. A S himbăreĭ la faţă în Proti. *In Constantinopol.* 68. A Isvoruluĭ Maĭceĭ Domnuluĭ în Vaculi 69. A Vlahernelor în Xiloporta.

Exarhiele Tronuluĭ Patriarhal.

In Epir. I) Ghiromeriŭ—Monastire Stavropigială. II) Mossovu (f ră Monastire). *In Insula Patmos.* III) Patmu, (Sfinţita Monastire a Sf. Ioan Teologul). *In Pont.* IV) A Născĕtóreĭ de Dumnedeŭ, Sumela, Monastire Stavropigiala. V) A Cinstituluĭ Inainte-Mergĕtor, idem. VI) A Sfântuluĭ Gheorghe, Peristeriotu, idem.

Aşăzĕmêntul dupĕ care se face întrunirea Sfinţituluĭ Sinod dupĕ regulamente.

1. Al Cesarieĭ. 2. Al Efesuluĭ. 3. Al Iraclieĭ. 4. Al Chizicululuĭ. 5. Al Nicomidieĭ. 6. Al Niceeĭ. 7. Al Halcedonuluĭ. 8 Al Dercelor. 9. Al Thesaloniculuĭ. 10. Al Adrianopoluluĭ. 11. Al Amasieĭ. 12. A Ioaninelor. 13. Al Pruseĭ. 14. Al Pelagonieĭ. 15. Al Neocesarieĭ. 16. Al Iconieĭ. 17. Al Vereĭ. 18. Al Pisideĭ. 19. Al Creteĭ. 20. Al Trapezundeĭ. 21 Al Nicopoluluĭ. 22. Al Filipopoluluĭ. 23. Al Roduluĭ. 24. Al Serelor. 25. Al Drameĭ. 26. Al Smirneĭ.

27. Al Mitilinei. 28. Al Didimitihului. 29. Al Anghirei. 30. Al Filadefei. 31. Al Meleniculuĭ. 32. Al Enuluĭ. 33. Al Methimneĭ. 34. Al Mesimvrieĭ. 35. Al Iamuluĭ. 36 Al Vizeĭ. 37. Al Anhialuluĭ. 38. Al Varneĭ. 39. Al Maronieĭ. 40. Al Silivreĭ. 41. Al Sosoagatopoleĭ. 42. Al Xanteĭ. 43. Al Ganuluĭ şi Horeĭ. 44. Al Hiuluĭ. 45. Al Limnuluĭ. 46. Al Imvruluĭ. 47. Al Dirahiiuluĭ. 48. Al Scopelor. 49. Al Castorieĭ. 50. Al Rascopresreneĭ. 51. Al Vodenelor. 52. Al Coriţeĭ. 53. Al Belegradelor. 54. Al Stromniţeĭ. 55. Al Grevenelor. 56. Al Sosanelor. 57. Al Moglenelor. 58. Al Prespelor. 59. Al Dervelor. 60. Al Casandrieĭ. 61. Al Haldeeĭ. 62. Al Elasonuluĭ. 63. Al Priconisuluĭ. 64. Al Drinupoleĭ. 65. Al Couluĭ. 66. Al Litiţeĭ. 67. Al Carpatuluĭ. 68. Al Servelor. 69. Al Discateĭ. 70 Al Neurocopuluĭ. 71. Al Lerneĭ. 72. Al Elevteropoleĭ. 73. Al Colonieĭ.

C. E.

REGULAMENTUL CONSISTORIELOR EPARCHIALE

CAPITOLUL I

Judecata eparchială.

Art. 1. Judecățeĭ consistorielor eparchiale sunt supuse persónele bisericeștĭ, atât sânțițiĭ servitorĭ, precum: preoțiĭ și diaconiĭ, cât și servitoriĭ bisericeștĭ, precum: cântărețiĭ și paracliseriĭ.

Art. 2. Persónele bisericeștĭ sunt chemate în judecată:

a) Pentru abaterĭ de la datoriile chemăreĭ și serviciuluĭ lor, de la buna rânduială și de la buna conduită;

b) Pentru reciprocele certe ce se pot isca între eĭ, privitóre la chemarea și serviciul lor bisericesc;

c) In urma reclamărilor pornite asupra ver-uneĭ persone bisericeștĭ pentru orĭ-ce abaterĭ de la datoriile sale bisericeștĭ și cetățeneștĭ;

d) Pentru călcare a legilor țĕreĭ;

e) Pentru viniile de natură a le perde caracterul;

Art. 3. Abaterile personelor bisericeștĭ de la datoriile chemăreĭ lor se pot urmări:

a) După rapórtele protoiereuluĭ respectiv, primite de chiriarch;

b) După rapórtele defensorilor eclesiasticĭ primite de ministrul cultelor și instrucțiuneĭ publice;

c) După denunțările ce se vor face la chiriarchiĭ respectivĭ saŭ la ministerul cultelor și instrucțiuneĭ publice, de către orĭ-care membru al cleruluĭ român;

d) După suplicile poporanilor, sau după încunoștiințările autorităților civile;

e) După adnotațiunile din registrele de conduită ce se vor înființa la fie-care parochie;

f) După științele ce aŭ putut ajunge la chiriarchul respectiv, saŭ la ministerul cultelor, pe orĭ ce cale;

g) După cererea eforilor saŭ epitropilor bisericilor ce se susțin din fondurile lor propriĭ și carĭ se administreză de aceste eforiĭ saŭ epitropiĭ, prin acte speciale de fondațiune.

CAPITOLUL II

Procedura în materie de judecată bisericească.

Art. 4. Orĭ-ce atingere a ordineĭ canonice a bisericeĭ, a buneĭ rânduelĭ bisericeștĭ și sociale, dă naștere la o acțiune judecătorescă contra persóneĭ din cler care s'a făcut vinovată de o asemenea atingere.

Acțiunea judecătorescă are de obiect pedepsirea faptelor carĭ vatĕmă ordinea canonică a bisericeĭ și a buneĭ rânduelĭ sociale.

Art. 5. Póte intenta o acțiune judecătorescă bisericéscă înaintea consistorielor eparchiale sau a se apera contra eĭ, numaĭ acel care se bucură de liberul exercițiu al drepturilor sale și are calitățile morale cerute de legĭ și de sântele canóne.

Art. 6. Chemarea în judecată a persónelor bisericeștĭ se face printr'o petițiune adresată chiriarchuluĭ respectiv saŭ ministeruluĭ cultelor.

Petițiunea va fi timbrată; ea va coprinde: *a)* diua, luna și anul; *b)* numele și prenumele, profesiunea, domiciliul reclamantuluĭ și acusatuluĭ; *c)* expunerea pe scurt a motivelor pe carĭ se baseză reclamațiunea.

Lipsa timbruluĭ, a numeluĭ și prenumeluĭ reclamantuluĭ și acusatuluĭ, atrage după sine nulitatea petițiuneĭ.

Art. 7. Chiriarchul eparchieĭ, primind petițiunea reclamantuluĭ, reguléză a se face cercetarea prin protoiereul respectiv cât maĭ neîntârdiat.

Protoiereul constată cele reclamate la fața locului și încheiând cuvenitul proces-verbal de cele constatate, îl trimite cu raport, însoțit de acta casuluĭ, chiriarchuluĭ respectiv.

Dacă, însă, reclamațiunea s'a făcut de către ministerul cultelor și instrucțiuneĭ publice, atuncĭ ministerul trimite petițiunea defensorilor eclesiasticĭ, carĭ constată, prin proces-verbal, la fața locului, cele reclamate și resultatul îl trimite cu raport la minister.

Art. 8. Atât protoiereul, cât și defensorul eclesiastic sau altă persónă din administrația bisericéscă, însărcinată cu cercetarea, va anunța maĭ întâĭ părțile împricinate ca să se înfățișeze înaintea sa, la ḑiua cercetăreĭ, cu tóte probele ce vor fi avênd relative la cas.

Pentru acésta, persóna însărcinată cu cercetarea este datóre să comunice și părțeĭ acusate, cel puțin în resumat, cele ce se pun în sarcina sa de reclamant.

Cercetarea se va face în localul primărieĭ, pentru comunele rurale, orĭ în localul epitropieĭ parochiale pentru comunele urbane.

Art. 9. Persóna însărcinată cu cercetarea casuluĭ reclamat, la fața locului, va da citire maĭ întâiŭ la auḑul părților împricinate și a martorilor propușĭ de ambele părțĭ, reclamațiuneĭ, după care apoĭ va întreba partea reclamantă, dacă'șĭ susține saŭ nu cele reclamate, și, în cas afirmativ, va cere să probeze cu martorĭ cele reclamate. In urmă se va da cuvêntul părțeĭ pîrâte, care va produce de asemenea martorĭ pentru cele ce va susține la cercetare în aperarea sa. Tóte depositiile ale reclamantuluĭ, pîrâtuluĭ și ale martorilor se vor trece în procesul verbal de constatare, fie-care semnând deposiția sa.

Art. 10. Chiriarchul respectiv, găsind casul de căderea consistoriuluĭ, trimite revisoruluĭ eparchial raportul protoiereuluĭ cu acta casuluĭ, iar revisorul, studiind cestiunea, înmână președinteluĭ consistoriuluĭ dosarul causeĭ și cere, în numele episcopuluĭ, chemarea în judecată a părților.

Asemenea și ministerul cultelor, dacă va găsi casul raportat de defensoriĭ eclesiasticĭ că este de competința consistoriilor, înaintéză cu adresă, chiriarchuluĭ respectiv, dosarul causeĭ, cerênd a se trimite consistoriuluĭ ca să cheme în judecată părțile, comform regulamentuluĭ legeĭ cleruluĭ mirên.

Președintele consistoriului în acest cas este obligat ca, prin episcopul respectiv, să încunoștiințeze la timp pe ministru de ḑiua judecăreĭ procesuluĭ, spre a trimite acolo pe defensoriĭ eclesiasticĭ.

Dacă casul nu va fi de căderea consistoriuluĭ, ministerul póte încunoștiința numaĭ pe chiriarchul respectiv despre cestiune, lăsând afacerea la aprecierea sa.

Când casul supus judecățeĭ consistoriuluĭ este trimis de epitropĭ saŭ eforiĭ bisericilor constituite prin însășĭ actul de fundațiune, președintele este dator să aviseze la timp atât ministerul cultelor spre a trimite la înfățișare pe defensorul eclesiastic, potrivit art. 17 din legea cleruluĭ, cât și pe epitropiĭ saŭ eforiĭ de la carĭ a emanat trimiterea casuluĭ în judecată.

Tóte acestea comform regulamentuluĭ legeĭ cleruluĭ mirean.

Art. 11. Consistoriul observă dacă cercetarea s'a făcut în regulă de către protoiereŭ, defensor saŭ revisorul eclesiastic, de coprinde și lămurește tóte împrejurările cestiuneĭ, dacă de către acusat nu s'a făcut verĭ o observațiune de nemulțumire la cercetare, dacă 'i s'a făcut îndestulare cerereĭ saŭ dacă nu, apoĭ din ce pricină.

Art. 12. In cas de neîndeplinire a proceduruĭ, dovedită din actele de cercetare, consistoriul cere a se îndeplini acea lacună de aceĭ ce a făcut cercetarea maĭ 'nainte, saŭ de altă persónă.

Art. 13. Dacă, din interogatoriul făcut la cercetarea locală, nu se explică îndestul unele din împrejurările vineĭ, consistoriul póte cere acele informațiunĭ de la însășĭ părțile împricinate la înfățișarea lor.

Art. 14. La cestiunea ce se trateză înaintea consistoriilor, părțile împricinate sunt datóre și chiar obligate a aduce în desbaterĭ numaĭ cestiunĭ ce se referă exclusiv la causa ce se tratéză, și este oprit cu desăvêrșire a înainta alte cestiunĭ ce nu se raportă la causă.

Art. 15. Părțile împricinate se chiamă la înfățișare prin anume citațiunĭ, carĭ vor coprinde motivul chemăreĭ, datate cu ḑiua, luna și anul.

Citațiunile vor fi redactate ast-fel:

. . . . plasa

. . . . , județul . . . . . , este citat a se presenta

înaintea spiritualului consistoriŭ în diua . . . , a lunei . . . . . . , la orele 12 din di, cu orĭ-ce acte va fi avênd în cestiunea pentru care . . . .
. . . .

Termenul uneĭ citaţiunĭ pentru înfăţişare nu va trece peste o lună.

O dată cu trimiterea citaţiunilor se vor trimite acusatuluĭ, copie, atât de pe raportul şi procesul verbal dresat de protoiereŭ, relativ la causă, dacă cercetarea s'a făcut de protoiereŭ, cât şi de asemenea copie de pe procesul-verbal şi raportul defensoruluĭ eclesiastic, saŭ a alteĭ persone din administraţia bisericéscă.

Art. 16. Când trimiterea în judecata consistoriuluĭ se face de chiriarch, citaţiunile se trimit de consistoriŭ prin protoiereul respectiv; iar dacă trimiterea în judecată se face de ministru saŭ de epitropĭ, saŭ eforiĭ bisericilor prevêduţĭ la art. 17 din legea cleruluĭ mirean, atuncĭ consistoriul trimite ministeruluĭ citaţiunile, iar ministerul le înaintéză părţilor prin prefecţiĭ judeţelor, saŭ epitropilor, orĭ eforilor, spre a le încredinţa celor în drept.

Art. 17. Părţile împricinate, primind citaţiile consistoriuluĭ, sunt datóre să dea o adeverinţă de primire, care adeverinţă se înaintéză consistoriuluĭ de protoiereul respectiv când citaţiunea a fost înmânată părţilor prin protoiereŭ, de ministerul cultelor când citaţiunea a fost înmânată prin minister, saŭ de eforiĭ, orĭ epitropiĭ bisericilor preveduţĭ la art. 17 din legea cleruluĭ.

Art. 18. Citaţiunile se daŭ în mâna persóneĭ împricinate, saŭ în lipsa acestuia, se lasă la domiciliul seŭ, faţă fiind şi primarul saŭ unul din consilieriĭ comunalĭ, dacă părţile împricinate se află în comunele rurale; iar dacă se află în comunele urbane se va lăsa citaţiunea, faţă fiind unul din agenţiĭ putereĭ publice.

In ultimul cas, atestaţiunea oficială a aceluĭ ce a înmânat citaţiunea serveşte de adeverinţă că s'a dat citaţiunea celuĭ în drept de a o primi.

Art. 19. Autoritatea însărcinată cu înmânarea citaţiuneĭ părţilor împricinate este datóre a o da în primirea celuĭ în drept fără nicĭ o întârdiere.

Intârdierea făcută cu înmânarea citaţiuneĭ, saŭ neînmânarea eĭ nicĭ de cum celor în drept, atrage după sine osândirea vinovatuluĭ.

Art. 20. Dacă în curgerea termenului întâiu pentru înfățișare, fixat de consistoriŭ, nu s'a primit chitanță de la părțile împricinate pentru înmânarea citațiunei, saŭ alte temeiurĭ legitime a împedecat înfățișarea la termen, citațiunea se repețește și se pune alt termen.

Acésta, la nevoe, să repetește și a treia óră, când judecata se face negreșit chiar de ar lipsi verĭ una din părțĭ.

CAPITOLUL III

Despre ședințe și buna ordine.

Art. 21. Ședințele consistoriuluĭ se președ de către unul din membriĭ numit de chiriarch.

Art. 22. Ședințele consistoriuluĭ nu sunt publice.

Ele se țin regulat când cere trebuința, afară de Duminicĭ și sĕrbătorĭ.

Art. 23. La ședință asistă de drept atât revisoriĭ eparchialĭ, cât și defensoriĭ eclesiasticĭ.

Art. 24. Buna ordine în ședințe se ține de către președinte. Tot ceea ce va ordona președintele, în acéstă privință, va fi executat întocmaĭ.

Art. 25. Orele obligatoriĭ pentru ținerea ședințelor sunt de la 12 a. m. până la 5 p. m.

CAPITOLUL IV

Instrucțiunea și presentarea proceselor.

Art. 26. Procesele se vor înfățișa înaintea consistoriilor după ordinea intrăreĭ lor.

Art. 27. La începutul fie-căreĭ lunĭ se va afișa, la ușa săleĭ de judecată, procesele ce se vor judeca, după rândul lor, în cursul aceleĭ lunĭ.

Art. 28. Părțile împricinate se chiamă la înfățișare, din ordinul președinteluĭ, de către unul din servitoriĭ consistoriuluĭ.

La prima strigare, lipsind părțile împricinate, procesul rĕmâne a se judeca cel din urmă în ḍiua de înfățișare; iar dacă părțile împricinate nu se vor presenta de loc, judecata se va amâna din oficiŭ. Dacă și la a doua chemare părțile nu vin, consistoriul va judeca după actele instrucțiuneĭ.

Când faptele pentru care pirâtul este trimis în judecată sunt grave, consistoriul amână judecata pe un termen scurt.

Chiriarhul respectiv și ministrul cultelor, prin representanții lor, póte cere de la consistor ca să judece causa în a doua chiemare, chiar în lipsa părților împricinate, și fără nicĭ o amânare.

Art. 29. La prima înfățișare a procesuluĭ, dacă se va presenta numaĭ una din părțĭ, consistoriul póte amâna pentru alt termen înfățișarea causeĭ, făcênd cunoscut de acesta oficial ambelor părțĭ.

Dacă, însă, partea ce s'a înfățișat va stărui a se judeca procesul și în lipsa celeĭ-l-alte părțĭ, consistoriul este dator a judeca, cu condițiune ca să se fi primit la cancelaria consistoriuluĭ adeverința în regulă, semnată de partea împricinată care lipsește, prin care să se dovedescă că a primit citația pentru a se înfățișa la consistoriu.

Art. 30. Hotărârea dată în lipsa prevenituluĭ nu este definitivă de cât dacă, 10 dile după ce s'a pronunțat, prevenitul nu a cerut formal consistoriuluĭ judecarea din noŭ a causeĭ.

Dacă prevenitul cere acéstă judecare din noŭ, consistoriul va cita pentru un noŭ termen pe ambele părțĭ și va judeca causa din noŭ.

Art. 31. La înfățișare președintele va da cuvêntul maĭ întâiŭ părțeĭ reclamante.

Fie-care parte va avea dreptul a vorbi de două orĭ, iar pâritul va avea cel din urmă cuvênt.

Președintele, la cas de trebuință, póte acorda cuvêntul și de maĭ multe orĭ.

Art. 32. In pricinĭ complicate președintele va putea însărcina pe unul din membriĭ consistoriuluĭ să facă un raport asupra împrejurărilor procesuluĭ, fără verĭ-o conclusiune din parte'ĭ.

Acest raport se va citi în ședință, înaintea părților împricinate, maĭ înainte de începutul desbaterilor.

Art. 33. Părțile împricinate se pot apĕra înaintea consistoriuluĭ saŭ verbal, saŭ în scris.

Dacă împricinatul se apĕră verbal înaintea consistoriuluĭ, directorul saŭ sub-directorul cancelarieĭ mitropolieĭ, saŭ episcopieĭ, va lua note de apĕrarea sa, carĭ se vor consemna, apoĭ, într'un proces-verbal ce se va iscăli și de împricinat; iar dacă împricinatul își face apĕrarea în scris, este dator ca îndată, după citirea apĕrăreĭ sale, să înmâ-

neze preşedintelui textul înscris şi iscălit al apĕrărei sale, care se va ataşa la acta casului.

CAPITOLUL V

Despre probe şi mărturii.

Art. 34. Probele sunt de trei feluri:

a) Mărturii de la persóne cu bună conduită morală şi sprijinite pe jurămênt, care se va ţine în Biserică în casurile ce atrag după sine caterisirea;

b) Actele autorităţilor bisericeştĭ;

c) Orĭ-ce alte acte şi împrejurărĭ de natură a face convingerea consistoriuluĭ.

Art. 35. Martorii trebue să aibă calităţile morale cerute de la fie-care bun creştin cu temere de Dumnedeŭ, conform can. 75 apostolic şi can. 2 al sinodului I ecumenic.

Art. 36. Martorii se întrébă fie-care în deosebĭ.

La cas de contradicere, eĭ pot fi confruntaţĭ.

Art. 37. La înfăţişarea procesuluĭ se vor putea chema ca martorĭ, spre a fi ascultaţĭ de consistoriŭ, tóte acele persóne carĭ aŭ depus mărturiĭ, fie din partea reclamantuluĭ, fie din partea acusatuluĭ, cu ocasiunea constatărei făcută la localitate de cel însărcinat cu anchetarea şi instruirea causeĭ.

Pe lângă aceştia, fie-care din împricinaţĭ maĭ póte propune la consistoriŭ, altă serie de martorĭ spre a fi ascultaţĭ, dar cu condiţiune să facă cunoscut consistoriuluĭ, cel puţin cu cincĭ dile înainte de înfăţişarea procesuluĭ, numele, pronumele, profesiunea şi locuinţa martorilor ce va propune.

Art. 38. Martorii, după cererea părţeĭ care 'ĭ a propus, se pot presenta de bună voie la judecată, saŭ se vor cita ca şi ceĭ-l'alţĭ martorĭ prevĕdutĭ la alin. I al articoluluĭ precedent, la diua înfăţişăreĭ procesuluĭ, fără a li se comunica copie despre ceea ce aŭ a mărturisi.

Art. 39. Martorul citat, care nu vine înaintea judecăţeĭ, se va condamna la o amendă, care nu va fi maĭ mare de 100 leĭ, şi se va cita din noŭ.

Dacă nicĭ după acéstă citare tot nu vine, se va condamna la o amendă, care nu va putea trece peste 200 leĭ, şi se va putea da contra luĭ un mandat de aducere.

Art. 40. Nu vor putea fi ascultaţi ca martor:
a) Rudele în linie dreptă ale uneia din părţi;
b) Fraţii şi surorile;
c) Unchii şi nepoţii;
d) Afinii (cuscri) în acelaşi grad;
e) Soţul, chiar divorţat;
f) Persónele declarate de lege incapabile de a mărturisi.

Art. 41. In diua înfăţişărei procesului, martorii vor fi introduşi în sala de şedinţă pe rând şi câte unul, începênd de la martorii propuşi de reclamant şi sfârşind cu martorii propuşi de pîrât.

Art. 42. Fie-care martor va fi mai întêiu întrebat de preşedinte a'şi declara:
a) Numele şi prenumele, profesiunea şi domiciliul;
b) Dacă este rudă saŭ afin cu una din părţi şi în ce grad;
c) Dacă se află în serviciul împricinatului;
d) Dacă se află în ori-ce relaţiuni cu veri-una din părţi.

Art. 43. Martorul, mai 'nainte de a depune mărturia, va face în consistoriŭ saŭ în biserică un jurămênt, punênd mâna pe sânta Cruce şi sânta Evangelie, şi va rosti, după preşedinte următorul jurămênt:

„Mê leg pe onóre şi pe conştiinţă, jur, înaintea lui Dumnedeŭ că voiŭ mărturisi adevĕrul, nimic de cât adevĕrul, fără ură saŭ părtinire pentru veri-una din părţi".

După ce martorul va jura, preşedintele îi va adresa aceste cuvinte:

„Dumnedeŭ, martor de jurămêntul ce ai făcut, să te pedepséscă dacă vei fi sperjur".

Când martorul este de altă confesiune saŭ religiune, el va jura d'inaintea şefului sêŭ religios în faţa unui delegat al consistoriului, care va refera consistoriului.

Art. 44. Martorul va depune mărturia sa, fără să'i fie permis de a citi în scris depunerea sa. Disele sale se vor trece în resumat, de Director saŭ un alt impiegat al cancelariei mitropoliei saŭ episcopiei, într'un proces-verbal, 'i se vor citi şi se va întreba dacă stărueşte într'însele.

Acest proces-verbal se va semna de martor, de preşedinte, de director saŭ de sub-directorul cancelariei.

Dacă martorul nu va putea saŭ nu va voi a subscrie, se va face menţiune despre acésta, sub semnătura preşedintelui.

Art. 45. Părţile împricinate, revisoriĭ şi defensoriĭ eclesiasticĭ pot adresa martorilor orĭ-ce cestiunĭ privitóre la causă.

Art. 46. Fie-care membru al consistoriuluĭ are dreptul ca să întrebe pe părţĭ asupra tutulor cestiunilor ce sunt în judecată.

Fie-care din părţĭ va avea de asemenea dreptul ca să ceră a se întreba atât dênsa cât şi ceal'altă parte asupra faptelor procesuluĭ.

Art. 47. In cursul depunereĭ, nimenĭ nu va putea întrerupe pe martor.

Art. 48. Fie-care martor, după depunerea sa, va rémânea în sala şedinţelor până la terminarea cercetăreĭ, afară numaĭ dacă preşedintele va hotărî alt-fel.

Martoriĭ pot fi întrebaţĭ din noŭ, orĭ de câte orĭ acésta se va părea necesar în urma ascultăreĭ altor martorĭ.

Art. 49. Dacă din instrucţiune ies bănuelĭ grave de mărturie mincinósă, saŭ de corupere de martorĭ, consistoriul va înainta cestiunea, prin chiriarchul respectiv saŭ prin ministerul cultelor, în cercetarea judecătorilor criminalĭ competinţĭ.

Art. 50. Dacă toţĭ martoriĭ citaţĭ nu pot să fie ascultaţĭ în aceeaşĭ şedinţă, cercetarea se va urma la o altă şedinţă fără alte citaţiunĭ.

Art. 51. Dacă una saŭ alta din părţile împricinate va cere să se aducă şi alţĭ martorĭ, consistoriul va putea să acorde prelungirea cercetăreĭ.

Art. 52. Dacă martorul present refusă fără motiv serios de a mărturisi saŭ jura, se va condamna la cheltuelĭ de despăgubire către părţĭ şi la o amendă care nu va putea trece peste 200 leĭ.

Art. 53. Dacă, din causă bine-cuvêntată, un martor nu póte veni să depună, se va urma conform art. 86 din regulamentul legeĭ cleruluĭ mirean.

Art. 54. Când consistoriul are să judece persóne deja osândite de justiţia civilă, el se va putea servi fie numaĭ de sentinţa civilă, fie de depunerile de martorĭ şi orĭ-ce alte dovedĭ produse în judecata civilă.

In acest scop, consistoriul póte cere de la justiţie trimiterea dosaruluĭ în causă.

CAPITOLUL VI

Despre opiniune saŭ sentințe.

Art. 55. Consistoriul, după ce va judeca causa ce se supune judecățeĭ sale, va încheia un proces-verbal, cu care ocasiune va observa dacă în acta causeĭ nu sunt amestecate cestiunĭ ce nu se referă la casul vineĭ judecate.

Procesul-verbal va cuprinde pe scurt:

a) Numele, prenumele, profesiunea și domiciliul, cât și calitatea în care s'aŭ înfățișat părțile împricinate;

b) Obiectul cerereĭ și conclusiunile părților;

c) Resumatul actelor ce părțile împricinate aŭ înfațișat spre susținerea cerereĭ lor.

In acest proces-verbal, consistoriul se pronunță asupra validitățeĭ saŭ nevalidităţeĭ împrejurărilor și aserțiunilor ce se găsesc în acta cercetăteĭ, stabilește faptul pe temeĭurile serióse ce se găsesc în acta, aplică canónele și legile respective și, la sfîrșit, își dă opiniunea care, ca tot-d'a-una, trebue să fie basată pe sântele canóne și legile țereĭ, aplicate la sentința ce se pronunță.

Art. 56. Decisiunea consistoriuluĭ se dă cu majoritate de voturĭ. In cas când causa s'ar judeca în duoĭ membri cum și dențiĭ nu s'ar învoi la părere, causa se judecă din nou în treĭ membri.

Caterisirea nu se póte pronunța de cât atuncĭ când judecata se face în treĭ.

Sentința arată dacă s'a dat în unanimitate saŭ în majoritate fără a conține numele membruluĭ care a fost de altă părere, nicĭ părerea luĭ. Sentința se iscălește de toțĭ membrii consistoriuluĭ.

Art. 57. Procesul-verbal, împreună cu opinia consistoriuluĭ se înainteză de președinte chiriarchuluĭ respectiv cu deosebit raport.

Chiriarchul, primind raportul președinteluĭ consistoriuluĭ, împreună cu procesul-verbal ce conține hotărârea consistoriuluĭ, aprobă acesta hotărâre, care îndată va fi adusă la îndeplinire, conform celor arĕtate în art. 89, 90 și 91 din regulamentul legeĭ cleruluĭ mirean.

Art. 58. Decisiunile consistoriuluĭ relative la caterisire vor arăta și termenul apeluluĭ și tot-d'odată vor purta formula: «Cu drept de apel la S-tul Sinod».

Art. 59. Termenul de apel este de două lunĭ, socotit de la data înmânăreĭ decisiuneĭ consistoriuluĭ.

Art. 60. Dacă în decursul acestuĭ termen caterisitul nu probĕză că a apelat, decisiunea se aduce la îndeplinire îndată după expirarea acestuĭ termen.

CAPITOLUL VII

Pedepsele ce se pot da de către consistoriĭ.

Art. 61. Mĕsurile de penalitate și corigere ce se aplică de judecata consistoriuluĭ persónelor bisericeștĭ, afară de cele prevĕḍute în regulamentul cleruluĭ mirean, sunt:

a) Depunerea din trepta ĭerarchică a sânțituluĭ servitor;

b) Depărtarea din serviciu a servitorilor bisericeștĭ;

c) Oprirea provisorie de serviciŭ;

d) Depărtarea de la biserica unde servește, și înlocuirea cu altul;

e) Ridicarea ranguluĭ onorific;

f) Canonisarea provisorie la reședința eparchială;

g) Dojană aspră;

h) Observație;

Art. 62. Pedepsele prevĕdute de regulamentul legeĭ cleruluĭ mirean se pot cumula cu pedepsele din presentul articol.

De asemenea osînda la depărtarea din cler atrage de la sine și aceea a suprimăreĭ lefeĭ, osînda însă a suprimăreĭ lefeĭ nu atrage după sine și pe aceea a depărtăreĭ din cler.

Pedépsa opririĭ din serviciu nu se póte da fără a se suspenda și léfa, cel puțin pe timpul oprireĭ din serviciu.

Orĭ-ce hotărîre a Consistoriuluĭ trebue să enumere precis pedepsele ce dă osânditubuĭ, și nicĭ una nu trebue lăsată a se înțelege ca o consecință a uneĭ alteea.

Ast-fel condamnările, relative la léfă, trebuesc deosebit explicate și prevĕḍute în sentințe.

Art. 63. Pedepsele de la literile *h*, *g*, *f*, *e*, se pot pronunța și de chiriarhul respectiv pe cale disciplinară.

De asemenea chiriarhul póte depărta din serviciŭ pe cântărețĭ și paraclisierĭ și asemenea a opri provisor din serviciŭ pe preoțĭ și diaconĭ până la maximum de o lună de ḍile în decurs de un an.

Când clericul este oprit din serviciŭ pe cale disciplinară el nu perde léfa, dar nu se maĭ împărtăşeşte pe acel timp din veniturile epitrahiluluĭ.

Art. 64. Persóna bisericéscă care se constată că a sěvêrşit o faptă criminală se elimineză din cler.

Asemenea se elimineză din cler persóna bisericéscă care va bate pe cine-va, şi maĭ ales de a fi făcut acésta în timpul serviciuluĭ divin (can. 27 apostolic); saŭ se va dovedi că a făcut scandal în biserică în timpul oficiuluĭ divin prin cuvinte saŭ lucrărĭ necuviinclóse, carĭ ar fi împedicat urmarea oficiuluĭ divin.

Art. 65. Persónele bisericeştĭ, preot şi diacon, carĭ ar cuteza să sěvêrşéscă serviciul divin în şi afară de biserică, în stare de netrezie, pentru prima óră să se oprescă de servirea celor preoţeştĭ, până va da probe de îndreptare, ĭar pentru a doua óră se va caterisi (can. 42 apostolic).

Art. 66. Persóna bisericéscă, preot, diacon saŭ cântăreţ, care, prin cuvinte saŭ lucrărĭ necuviinclóse, va arăta nerespect către casa luĭ Dumnedeŭ, către Sântele eĭ odóre şi aşedĕminte bisericeştĭ, să pedepseşte pentru prima óră cu aspră dojană arhieréscă, aducêndu-i-se aminte frica de Dumnedeŭ, sânţenia loculuĭ şi însemnătatea chiemăreĭ sale.

La recidivă să opreşte de serviciŭ pe timp de 1—3 lunĭ, ĭar neîndreptându-se nicĭ după acésta, de va fi preot orĭ diacon, se va caterisi; ĭar de va fi cântăreţ saŭ paracliser, se va destitui din postul sěŭ.

Tot ast-fel se va urma cu clericul care, uitându-şĭ datoria sa de persónă duhovnicéscă, se va amesteca în afacerĭ contra caracteruluĭ sěŭ duhovnicesc, va propaga ură şi desbinare în societate, nesupunere la legile ţěreĭ şi la ordinea socială, prin cuvinte, scrierĭ, participărĭ la adunărĭ ce ar tinde la resturnarea ordineĭ publice.

Art. 67. Preotul carele, din neîngrijire către datoriile chiemăreĭ sale, va aduce vĕtămare morală simţuluĭ de datorie creştinéscă al enoriaşuluĭ sěŭ şi nu va boteza la timp pe noul născut, saŭ nu va cumineca pe bolnav pe patul de suferinţă, să lipseşte de parohia unde funcţioneză.

Art. 68. Preotul ce se va dovedi că a cerut plată nelegală pentru sěvêrşirea sântelor serviciĭ, să lipseşte de parohia unde funcţioneză.

Art. 69. Castitatea reclamându-se imperios de la tot

bunul creştin, cu atât maĭ mult va fi reclamată de la preot.

Sântele canóne cerênd de la servitorul altaruluĭ moralitatea nebănuită şi purtare sântă, orĭ-ce atingere a castităţeĭ şi sanctităţeĭ taineĭ căsĕtorieĭ atrage după sine eliminarea saŭ caterisirea preotuluĭ orĭ diaconuluĭ vinovat.

Art. 70. Persóna bisericéscă, preot, diacon, cântăreţ, orĭ paracliser, care se va dovedi supusă beţieĭ, pentru prima óră să opreşte din serviciul bisericesc până va da probe de îndreptare; ĭar pentru a doŭa óră, de se va dovedi că nu s'a îndreptat, dacă va fi preot saŭ diacon, se caterisește; ĭar de va fi cântăreţ saŭ paracliser, să destitue din postul sĕŭ.

Art. 71. Preotul care va sĕvêrşi taĭna cununieĭ fără a fi observat dacă miriĭ aŭ satisfăcut legile civile pentru acest sfârşit, cade sub judecata bisericéscă.

La judecată, dacă se va dovedi că a făcut acesta din neştiinţă saŭ nebăgare de sémă, va fi pedepsit cu dojană aspră; ĭar de se va dovedi că a făcut'o în deplină cunoştinţă de lucrărĭ, va fi pedepsit cu oprirea salariuluĭ sĕŭ pe timp mărginit.

Art. 72. Persóna bisericéscă, preot, diacon, cântăreţ, saŭ paracliser, care, după plângerile enoriaşilor, se va dovedĭ că nu-şĭ îndeplinesc datoriile chiemăreĭ lor, ci, din contră, în potriva tuturor legilor se amestecă în afacerĭ ce nu privesc misiunea lor sacerdotală şi turbură linişlea publică, să se strĕmute la altă parohie, după ce li se va fi făcut cuvenita dojană din partea chiriarhuluĭ respectiv; ĭar la recidivă, de va fi preot orĭ diacon, i se va suspenda léfa după gravitatea casuluĭ pe timp determinat saŭ nedeterminat; ĭar de va fi cântăreţ saŭ paracliser, se va destitui din postul sĕŭ.

Art. 73. Persóna bisericéscă, acusată de comiterea verĭ unuĭ delict grav, se va suspenda imediat din serviciul sĕŭ de către chiriarhul respectiv până ce se va judeca de consistor.

CAPITOLUL VIII.

Despre recusaţiune.

Art 74. Orĭ-care membru al consistoriuluĭ póte fi recusat de părţile impricinate:

a) Când el este interesat personal în proces;

b) Când va fi rudă cu verī-una din părțī;

c) Dacă există dușmănie între membri și una din părțī;

d) Dacă 'șī-a manifestat, public orī privat, opiniunea sa maī înainte de a se pronunța hotărîrea;

e) Dacă a primit de la una din părțī darurī saŭ promisiunī de darurī, orī de serviciĭ.

Art 75. Membrul care va ști că există în persóna sa verī o causă de recusațiune, o va declara însușī chiriarhuluī respectiv, care va decide dacă trebue să ĭa parte la judecată saŭ nu.

In casul din urmă, chiriarhul îl înlocuește cu altă persónă din cler, numită de dênsul de acord cu ministrul cultelor.

Art. 76. Cel care va voi să recuse pe verī un membru al consistoriuluī, va face propunerea sa maī înainte de începerea procesuluī cel puțin cu treī ḑile.

Cererea de recusare va fi propusă în scris și subscrisă de propunĕtor, adresată chiriarhuluī respectiv.

Ea va fi basată pe probe suficiente.

Art. 77. Chiriarhul respectiv va decide dacă se póte primi saŭ nu recusațiunea, dupĕ validitatea saŭ nevaliditatea temeiurilor pe cari ea se baséză.

Art. 78. Dacă recusarea s'a primit, membrul recusat nu póte lua parte sub nicī un cuvênt la judecarea procesuluī. El va fi înlocuit cu un alt membru numit de chiriarhul respectiv de acord cu ministrul cultelor.

CAPITOLUL IX.

Despre apel.

Art. 79. Apelul se face numaī în casurile cari atrag caterisirea preotuluī saŭ diaconuluī.

Art. 80. Preotul saŭ diaconul care nu se mulțumește cu hotărîrea consistoriuluī, aprobată de chiriarhul respectiv care îl condamnă la caterisire, se va putea adresa cu apel la Sântul Sinod.

Art. 81. Apelul ca să fie varabil, trebue să fi fost făcut în curs de doue lunī de la primirea hotărîreī consistoriuluī.

Art. 82. Apelul se va forma prin petițiunea adresată de preotul saŭ diaconul caterisit Mitropolituluī Primat, președinte al Sântuluī Sinod, pe lângă care se va adăoga și copie de pe hotărîrea consistoriuluī.

Petițiunea va cuprinde, în scurt, temeiurile de apel.

Art. 83. De la data hotărîreĭ de caterisire din partea consistoriuluĭ și până la judecata definitivă a S-tuluĭ Sinod, saŭ în cas de casare a hotărîreĭ consistoriuluĭ din eparhia limitrofă, preotul saŭ diaconul osândit este de drept suspendat din serviciŭ și nu primește nicĭ léfă.

Art. 84. Președintele S-tuluĭ Sinod va primi și va face să se înregistreze acéstă petițiune, dând apelantuluĭ dovadă de primirea apeluluĭ. Dovada acésta va constata diua primireĭ apeluluĭ.

Art. 85. In apel nu se va primi nicĭ o cerere nouă privitóre la altă cestiune care nu s'a făcut în prima instanță, adică la consistor.

Art. 86. In intervalul sesiunilor S-tuluĭ Sinod, directorul cancelarieĭ Sinoduluĭ studiază tóte cestiunile apelate, cerênd, prin președintele Sântuluĭ Sinod, actele relative la casurĭ din eparhiile respective, le studiază și observă validitatea saŭ nevaliditatea temeiurilor apelantuluĭ, dacă are saŭ nu drept la apel, de se află saŭ nu verĭ o neregularitate în procedura consistoriuluĭ, și despre tóte referă președinteluĭ care, la deschiderea sesiuneĭ sinodale, supune casurile la cunoștința St. Sinod.

Art. 87. S-tul Sinod, luând cunoștință de apelul făcut, cercetéză dacă procedura a fost bine îndeplinite de consistor, dacă legile și regulamentele aŭ fost bine aplicate, dacă nu s'a comis nicĭ un exces de putere de către consistor, și dacă tóte acestea vor fi fost îndeplinite, St. Sinod va respinge apelul; ĭar caterisitul preot saŭ diacon rĕmâne definitiv eliminat din cler.

Art. 88. Dacă S-tul Sinod va găsi că procedura consistoriuluĭ n'a fost bine îndeplinită, saŭ că legile orĭ regulamentele n'aŭ fost bine aplicate, orĭ că s'a comis un exces de putere, va avea dreptul să caseze sentința consistoriuluĭ și să trimită causa a se judeca de un alt consistor din o eparhie limitrofă.

Art. 89. Sentința consistoriuluĭ, casată de St. Sinod, se trimite, împreună cu întregul dosar al causeĭ, de către președintele S-tuluĭ Sinod, chiriarhuluĭ eparhieĭ unde are a se judeca din noŭ procesul; ĭar prin adresa cu care va trimite aceste acte va lămuri, pe scurt, motivele pentru carĭ St. Sinod a casat sentința.

Art. 90. N...

mațî a judeca din noŭ o causă casată de St. Sinod, vor procede potrivit prescripțiunilor acestuî regulament, judecând de la început causa, chiemând părțile împricinate la judecată, împreună cu martoriî și cu probele ce au, și va judeca causa tot așa ca și cum din noŭ i s'ar înfățișa.

Art. 91. Hotărîrea ce o va da acest consistor pe basa prescripțiunelor din acest regulament, aprobată de chiriarhul locului, rĕmâne definitivă.

Chiriarhul locului comunică acésta președintelui S-tului Sinod; ĭar președintele S-tuluî Sinod, chiriarhuluî respectiv.

Art. 92. Condamnarea definitivă a unuî preot saŭ diacon la caterisire va fi comunicată și ministeruluî cultelor de către chiriarhul respectiv, spre a dispune, pe de o parte, ștergerea luî din registrul preoților țěreĭ, ĭar pe de alta a publica și prin «Monitorul oficial» excluderea din cler a caterisituluî.

CAPITOLUL X.

Dispoситunĭ transitorii.

Art. 93. Casarea uneĭ sentințe consistoriale de către St. Sinod nu atrage nicĭ o responsabilitate asupra primilor judecătorĭ.

Art. 94. Articolele 80—93 inclusiv din regulamentul legeĭ cleruluî mirea completéză acest regulament în ceea ce privește judecata membrilor cleruluî mirean.

Art. 95 și cel din urmă.—Ministru Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor și instrucțiuneĭ publice este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a decretuluî de față.

Dat în Bucurescĭ, la 12 April 1894.

CAROL.

Ministru cultelor și instrucțiuneĭ publice,
TACHE IONESCU.

No. 1629.

(După Monitorul oficial No. 13).

DESPRE TERMENII INTREBUINȚAȚI

IN

SERVICIUL BISERICESC ȘI IN CARȚILE DE RITUAL

IN

BISERICA NÓSTRĂ ORTODOXĂ

și în special în reeditarea cărților cu litere strebune în Biserica Ortodoxă Autocefală Română.

Sfântul Sinod al sfinteĭ nóstre Biserici Autocefale Ortodoxe Române, în sesiunea de vară a anuluĭ 1881, a elaborat un Regulament asupra moduluĭ revisuireĭ și reedităreĭ cărților bisericeștĭ române. In acest Regulament se specifică, maĭ ales în articolul 4, că la retipărirea lor să se ferescă de *orĭ-ce estremitațĭ și arbitrarietațĭ*, ceĭ însărcinațĭ cu corectarea și imprimarea lor. Norma dar care s'a urmat în schimbarea terminilor a fost acea prescrisă de Sf. Sinod în acel Regulament. In cărțile nóstre vechĭ ritualistice s'aŭ întrodus mulțĭ terminĭ slavonĭ de către traducătoriĭ noștrĭ românĭ, din causa influențeĭ timpuluĭ și a temereĭ ce aveaŭ eĭ de a nu innova întru nimic în Biserică, pentru că eraŭ în jurul lor Romano Catolicĭ și Uniațĭ, de cariĭ se fereaŭ și se îngrijaŭ de a nu li se imputa ceva de Bisericile Ortodoxe, că adică ar fi întrebuințat terminĭ și numirĭ streine Ortodoxismuluĭ. Apoĭ noĭ știm, că vechile traducerĭ s'aŭ facut la început maĭ ales după cărțile Slavone, cu care din seculĭ eraŭ deprinșĭ Clericiĭ Românĭ și după care săvârșaŭ serviciile bisericeștĭ. Deprinșĭ dar cu aceĭ terminĭ de maĭ înainte, ĭ-aŭ conservat

în mare parte și în traducerile lor. Traducĕtorii dar aŭ ținut maĭ mult la exactitatea numirilor după cum li erau cunoscute, de cât la cerințele limbeĭ și originea latină a ginteĭ nóstre. Din aceste cause s'au întrodus în mare majoritate terminiĭ slavonĭ, ne'nțĕleșĭ adesa niciĭ de clericĭ, nicĭ de popor, ca: *Polunoșnița*, *Voscrésnă*, *Pĕsnă*, *Bogorodicĭna* și multe altele de felul acestora, cum vom vedea. De și originalul ritualistic este scris grecește, iar cărțile slavoneștĭ, de pe care aĭ noștri traduceaŭ, pentru că acestea eraŭ în întrebuințare în Biserica nóstră, nu eraŭ de cât o traducere, cu tóte acestea simțul lor de conservare și neatingere orĭ jignire în terminologia ritualistică ĭ-aŭ mânat până a nu îndrăzni a schimba nicĭ o iotă din textele după care traduceaŭ. Dacă maĭ adăogăm că uniĭ dintre traducĕtorĭ nicĭ nu eraŭ în deajuns cunoscĕtorĭ aĭ limbeĭ greceștĭ originale, atuncĭ să explică pe deplin causa pentru care eĭ aŭ întrebuințat terminiĭ slavonĭ în cărțile nóstre vechĭ ritualistice. Sfântul Sinod condus de cerințele progresuluĭ literar a limbeĭ nóstre, de libertatea ce există în Ortodoxism, ca fie care neam să se róge luĭ D-ḑeŭ în limba sa și cu cuvinte ințelese de el; maĭ considerând că atât textele, ĭar maĭ ales terminiĭ din cărțile vechĭ de serviciŭ bisericesc nu se maĭ pot ințelege astăḑĭ de poporul întreg românesc, a hotărît schimbarea acelor terminĭ vechĭ slavonĭ, streinĭ limbeĭ nóstre, și înlocuirea cu alțiĭ româneștĭ, ințĕleșĭ saŭ celĭ puțin în conformitate cu originalele. Ca bază s'a primit textul grecesc și de câte orĭ nu s'ar găsi în limba nóstră un cuvênt românesc, care se corespundă pe deplin celuĭ din original, să se priméscă terminul din original, preferându-l celuĭ slavon. Nu s'a îngăduit ca terminiĭ să fie exprimațĭ analitic orĭ perifrastic, după cum începuse uniĭ din traducĕtoriĭ maĭ nouĭ a-ĭ întroduce în cărțĭ reimprimate ca: Dulce-Cântare, (armonie) împreună-glăsuire (prosomie), Stihul cel de pe margine, (Acrostih) etc. etc.

Pentru ca clericiĭ noștri Românĭ și poporul creștin Ortodox să cunóscă și să știe causa pentru care s'aŭ înlocuit terminiĭ slavonĭ ne'nțĕleșĭ cu terminĭ româneștĭ saŭ originalĭ, am creḑut că ĭ de folos a da următórele deslușirĭ.

Pentru ca tratatul nostru să fie ușor priceput, vom începe cu numirile maĭ întâiŭ a părților ce compun serviciul bisericesc, ca *Vesperina* apoĭ *Ortrina*, *Liturgie* etc. etc., cu care ocazie vom vorbi și despre obiectele sfințite din Biserică

și în fine despre terminiĭ din cărțile de astădĭ, reimprimate cu litere străbune.

1) *Vesperina* grecește Ἑσπερινὸς — latinește *Vespera* — rusește *Vecernie*. S'a preferat cuvêntul Vesperină, în cărțile retipărite, ca unul ce se derivă din ἑσπερινός, termin original, și pe care l-a primit și Biserica veche latină vespera—din ἑσπέρα. Cuvêntul slavon *Vecernie* întrebuințat până acum în textele ritualistice, fiind strein și limbeĭ și neamuluĭ nostru, l-am lepădat, ca neînțeles și am introdus pe ceĭ grecesc, pe care, după ce și l-a impropriat limba latină, l-am primit și noĭ acum. Încercările unora dintr'aĭ noștri de a traduce Ἑσπερινὸς—Vespera=Vespertina—din Vesper—prin Serare, nu se póte admite, pentru că terminiĭ în orĭ-ce literatura, trebuesc conservațĭ aceĭ originalĭ, spre a nu se face confusie în numirĭ, ș'apoĭ ar fi și ridicul, după cum s'a constatat prin încercarea unora. Există o deosebire între terminiĭ Ἑσπερινὸν și λυχνικόν. Goar dice: Ἑσπερινὸν namque totum Vespertinum Officium est τὸ λυχνικόν, prima tantum eius pars, preces scilicet....[1])

Sfântul Vasile descriind acéstă deosebire către Amfilohie dice: Ἔδοξε τοῖς πατράσι ἡμῶν μὴ σιωπῇ τὴν χάριν τοῦ ἑσπερινοῦ φωτὸς δέχεσθαι, ἀλλ' εὐθὺς φανέντος εὐχαριστεῖν. „S'a părut părinților noștri sa nu primim cu tăcere harul lumineĭ de sară, ci îndată ce se arată să mulțămim[2]). Vesperina este serviciul ce se face înainte de apunerea sórelui în ora a IX din di, după calendarul oriental; iar serviciul de sară—λυχνικὸν—se face de la apusul sóreluĭ, după cum ni spune și cuvêntul, căcĭ λύχνος însamnă candelă orĭ lumină aprinsă și λυχνικὸν, timpul când se aprind luminile. Vesperina este cea maĭ de pe urmă rugăciune a dileĭ și centrul ce légă serviciul dileĭ trecute cu cea viitóre. In Biserica Nóstră Ortodoxă sunt două serviciĭ de ritual pentru Vesperină. Unul se numește serviciul *Vesperineĭ micĭ* (Μικροῦ ἑσπερινοῦ). Vesperina mică să săvêrșește dilnic în Biserică, unde se servește în tóte dilele, este scurtă, și se unește cu ora a IX. Vesperina mare se săvêrșește în tóte Duminicile și Serbătorile de preste an. Ea póte fi unită și

---

[1]) Vedĭ Goar, Εὐχολόγιον sive Rituale Graecorum, pag. 30.
[2]) Vedĭ tot Goar, locul citat. Idem, Calendarium Manuale Utriusque Ecclesiae Orientalis, Nicolao Nilles, pag. XLIX în Introducere.

cu Ortrina. Sf. Ión Damaschin în Stihira întâia a Octoihuluĭ sēŭ ni spune, că Vesperina este ultima rugăcĭune a dileĭ pe care o fac creştiniĭ, „*Rugăcĭunile nóstre cele de sară primeşte-le Sfinte Dómne...*"[3]). La ebreĭ era ora a IX, care s'a pastrat şi la creştinĭ, pentru că la eĭ ḑiua următóre începea cu asfinţitul sórelui, aşa că nóptea cu ḑiua precedentă formaŭ ḑiua complectă de 24 ore. Singura deosebire este, că la noĭ la creştinĭ Vesperina este un serviciŭ bisericesc ce se rapórtă la ḑiua viitóre. Se esceptéză de la acéstă regulă generală numaĭ Ajunurile şi când să sĕvêrsăşte Liturgia cea maĭ înainte sfinţită, în Postul mare şi la Duminica mare [4]).

După bine-cuvêntarea preotuluĭ se începe cetirea Psalmuluĭ 103. Din tótă vechimea cuvêntul *Psalm* a fost întrebuinţat în limba nóstră de toţĭ traducĕtoriĭ, în cât maĭ nu maĭ are astăḑĭ trebuinţă de explicare. Aşa l-a primit şi Latiniĭ şi Slaviĭ. De câte orĭ Românul pronunţă cuvêntul *Psalm*—Ψαλμὸς, el înţĕlege pe unul din psalmiĭ Psaltireĭ. Cuvêntul Ψαλμὸς însamnă a atinge uşor cu mâna córdele unuĭ instrument, de unde ψάλμα arie de cântec, imn, ĭar ψαλτήριον este instrumentul pe care se executaŭ psalmiĭ în templul din Ierusalim. Aceste cuvinte se derivă din ψάλλω—ψάω, care însamnă a atinge, a pipăi, a lovi cu degetele un instrument, pentru că psalmiĭ se cântaŭ de un cor instrumental. La noĭ la creştinĭ, acest *psalm începĕtor* (ὁ προιμιακὸς ψαλμὸς) se ceteşte cu vóce lină şi temperată orĭ dulce (ἡσύχῳ φωνῇ καὶ ἠρεμείᾳ) după prescripţia tipiculuĭ sf. Sava [5]). Astfel cuvêntul ψαλμὸς devenind termin in literatura bisericéscă, a fost introdus şi la noĭ, ĭar astăḑĭ este înţeles de toţ poporul. In limba grécă există şi termin special de cetirea psalmilor, *Psalmologie*—Ψαλμολογία =cetirĭ de psalmĭ, analisând terminul. Cântarea din Octoihul sfântuluĭ Damaschin se numeşte la noĭ cu termi-

---

[3]) Veḑĭ Octoih acum întâĭ tipărit pre limba rumănească, spre înţelegerea de obşte: Şi tipărit întru al 24 de anĭ a prea Luminatuluĭ oblăduitoriu a tóta ţara Rumănească: Ioan Constantin B. Basarabŭ Voevod, cu tótă cheltuela Preasfinţituluĭ Mitropolit al Ungro-Vlahieĭ, Chir Anthim Ivireanul. In sfânta Mitropolie a Târgoviştei. La anul de la Hristos 1712. pag. I, Stihira I-a.

[4]) Veḑĭ Λειτουργικὴ ὑπὸ Π. Ῥομπότου, ἐν Ἀθήναις 1869, pag. 324—335.

[5]) Veḑĭ Τυπικὸν, imprimat în Veneţia la 1643.

nul tradus din grecește: Κύριε ἐκέκραξα—*Dómne strigat-am*.. după care apoĭ urméză *Stihirile*—Στιχηρὰς—versus, latinește, numite așa pentru că sînt puse în rând. Și acest cuvênt este tot termen și s'a primit din început în imnologia nóstră de cătră traducĕtor. De aceea în tipicile nóstre s'a primit expresiunea: *La Dómne strigat-am*, ca termin și s'a conservat și în cărțile reimprimate. Cuvêntul στιχηρὸν—per versus scriptus, însamnă ordinea în care sunt așeḑate micile imne și care să cânta succesiv, în rând continuŭ. Tot aicea întimpinăm și cuvêntul Στίχος—Stih —Versiculus, luat de ordinar din St. Scriptura, și care în de comun conține o maximă din Sf. Scriptura. Exista insă o deosebire între acești terminĭ *Stihire* și *Stih*. Cele din tâiŭ se cânta, ĭar cel de al doilea să cetește numaĭ înaintea Stihireĭ, ce are a se cânta [6]).

După Stihirile Sf. Ión Damaschin se cântă și alte Stihirĭ, ale luĭ Anatolie Patriarhul, și pe care uniĭ traducĕtorĭ neprecepênd ca Anatolie este nume propriŭ, autorul Stihirilor, pentru că traduceaŭ din slavonește, aŭ greșit, traducênd numele propriŭ ca cuvênt comun, prin „*Stihirile rĕscrituluĭ*". Iată ce însamnă a traduce după traducere și încă próstă!

La finitul Stihirelor să cânta *Marire*, *Și acum*, care în grecește se ḑice Δόξα καὶ νῦν, și care aŭ devenit terminĭ bisericeștĭ. Noĭ Româniĭ în vechime și acum am tradus maĭ adese în românește acești terminĭ, cu Mărire, Și Acum; dar s'a întrebuințat și cuvêntul Slava, care este slavon, maĭ ales în veacul al XVIII. Sf. Sinod însă l a exclus cu totul din cărțile de ritual și s'a înlocuit cu cuvêntul vechiŭ românesc și înțeles de tótă lumea nostră, *Marire* [7]).

După *Marire*, *Și acum*, se face eșirea cu sf. Evangelie. Acéstă Eșire este de doue felurĭ, *Eșire Mare* și *Eșire Mica*. In grecește acéstă Eșire sfințită se numește Εἴσοδος—Intrare. Goar ḑice: Εἴσοδος. Non Ingressum quemvis, vocabulum hoc significat, sed eum qui solemni procedenti ritu a porta Protheseos ad sacras usque fores percuritur, cum adoletur in censum, vel liber Evangeliorum, vel sa-

[6]) Veḑĭ Goar, Εὐχολόγιον, pag. 37. 57 și 206, idem 52 și 206. Idem Calendarium Manuale Utriusque Ecclesiae Nicolao Nilles, pag. LIV din prefață.

[7]) Veḑĭ Octoihul de Anthim, citat maĭ sus, în care fórte rar se întâlnește Slavă, și mult maĭ des cuvêntul *Marire*.

cra dona cum pompa, in sanctum adytum inferuntur[8]). La noi s'a luat, din eróre póte, începutul acțiunei, și de aceea s'a numit până acum *Eșire* în loc de *Intrare*, după cum literar însamnă cuvêntul Εἴσοδος, din εἰς și ὁδός, intrare, acțiunea de a te introduce în launtru, entrée, action d'entrée, passé pour entrée. Acéstă Eșire se numea de ordinar în cărțile nóstre Văhod, cum vom vedea, cuvênt cu totul nepriceput de Români. In Liturgia Slavonéscă cu tipicul românesc imprimată la 1702 în Buzeu, pe timpul lui Constantin Basarab și a Metropolitului Teodosie, la pagina 17 cetesc: „*Aicea se deschid dverile (ușile) cele mari la Vahodul* (вхѡдъ) *cel mic. Iara déca cânta Antifonul al treilea, cântareții saŭ blajenele* (Блаженны — *Fericirile*) *de va fi Duminica când sosesc la Slava, Preotul și Diaconul stând înaintea Sfântului Prestol (Altar), se închina de 3 ori; apoi Preotul luând Sfânta Evanghelie o da Diaconului și mergend pre de'ndrépta pre de'ndaratul Sfântului Prestol, și așa eșind pre dvera despre miaza nópte, mergend înaintea lor cu două sfeșnice fac Vahodul cel mic, și stând la locul care este dupa obiceiŭ, își pleaca amandoi capetele și dice Diaconul*: Гдꙋ помолимсѧ — *Dómne milueşte, iar Preotul dice molitva Vahodului întaiŭ*". In acéstă prescripțiune tipicală constatăm că *Intrarea* s'a numit *Eșire*. Tot in acéstă Liturgie pe pagina 18 verso, ni se spune ca Diaconul „*înalța mânele puținel și aratând Sfânta Evanghelie, dice cu glas mare*: Премꙋдрость прости — *Cu înțelepciune drepți*. In Liturgia românéscă din 1734, imprimată de Chir Inochentie la Rîmnic s'a reprodus exact tot tipicul Liturgiei imprimate slavonește în Buzeu la 1702. Cu tóte acestea ni s'a conservat în textele liturgielor vechi și traducerea exactă a însemnărei de *Intrare* în loc de *Eșire*. Așa în Liturgia din 1734, la pagina 77 cetim: „*Diaconul dice: Blagoslovește Stapâne sfânta intrare* (ἡ ἁγία εἴσοδος), *iar preotul blagoslovind dice: Blagoslovita e intrarea sfinților tei...*" Tot aseminea cetim și în Liturgia imprimată la 1768, sub Partenie Episcopul, la pagina 52. Tot același lucru constatăm și în Liturgia imprimată la 1813, tot la Rîmnic, sub Episcopul Galaction și care nu i de cât o reimprimare, cuvênt cu cuvênt și pagină cu pagină, a ediției anterióre din 1768. După cum se vede tóte Liturgiile

---

[8]) Vedi Goar Εὐχολόγιον, pag. 31.

maĭ posteriórе aŭ decopiat pe cea de la Buzeu din 1702 respectiv de tipic. In textele însă originale reproduse de Goar, locul citat maĭ sus, ca şi Simeon al Tesalonicului în interpretarea serviciilor divine, ne spun că terminul este *Intrare*, ĭar nu *Eşire*. Aşa la pagina 270, Capitulul 33 ḑice, după ce explică însemnările acesteĭ acţiunĭ: *Acestea decĭ sînt tóte însemnarile Intrăreĭ* (Εἰσόδου) [9]. Tot în acest loc cetim şi frasa pronunţată de Diacon în uşile împĕrăteştĭ: Σοφία ὀρθοὶ—*Inţelepcĭune dreptĭ*. Nu ştim cum s'au furişat în tóte Liturgiele imprimate în româneşte acéstă expresie greşit, presupun din causa traducereĭ lor de pe ruseşte, unde era greşit textul. Aşa în loc de *Inţelepcĭunea*—Staţĭ drept—saŭ numaĭ *dreptĭ*, şi acésta pentru că în vechime stăteaŭ creştiniĭ în strane; ĭar când apărea Sf. Evangelie trebuea, pentru respectul ce purtaŭ învĕţătureĭ luĭ Christos, să se scóle şi să stea drepţĭ. In tóte imprimatele nóstre fără deosebire, câte am consultat, am vĕḑut că s'a imprimat greşit cuvintele Σοφία ὀρθοὶ—prin Inţelepcĭune dréptă, pe când textul original însamnă: *Inţĕlepcĭunea*, (la cazul vocativ) *dreptĭ*, adecă sculaţi-vĕ eşiţĭ din strane şi staţĭ drepţĭ, atenţĭ, acésta anunţă Diaconul. Tóte textele greceştĭ autorizate aŭ ὀρθοὶ—*dreptĭ*, ĭar nu ὀρθὴ—*drépta*; apoĭ ὀρθοὶ la plural nu se acordă cu Σοφία singular, ci se raportă la creştinĭ. Abea cu începutul secoluluĭ present s'a rectificat acéstă greşală în Moldova de catră Metropolitul Veniamin, aşa că în Liturgiele din timpul sĕu cetim *dreptĭ*, ĭar nu dréptă.

In reimprimarea Liturgieĭ de acum cu litere strĕbune, s'a îndreptat acest termin după original, numindu-se *Intrare* (εισοδος) în loc de *Eşire*, cum era până acum. De asemenea s'a corectat şi frasa de până acum: In*ţelepcĭune drépta*—Σοφία ὀρθὴ greşită—prin *Inţĕlepcĭunea, dreptĭ* Σοφία ὀρθοὶ [10]).

In un vechiŭ manuscript cetesc: Χαράττει σταυρὸν ὁ Διάκονος μετὰ τοῦ θυμιάματος λέγων: Σοφία ὀρθοί. „Diaconul însamnă crucea cu cadelniţa ḑicĕnd: Inţĕlepcĭune dreptĭ [11]).

---

[9]) Vedĭ Τοῦ Μακαρίου Συμεὼν Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, pag. 270 şi 271.

[10]) Vedĭ Liturgia imprimată la 1888, pag. 26, ediţia Sf. Sinod şi pagina 75.

[11]) Manuscript din 1479, în Biblioteca mea.

Tot acestea le cetesc și în Goar: Καὶ χαράξας σταυρὸν μετὰ τοῦ θυματοῦ, ἐκφωνῇ: Σοφία ὀρθοί, pe care cuvinte le traduce în latinește așa: Et cruce per aerem Thuribulo efformata, exclamat: **Sapientia, Recti** [12]). Prin urmare interpretând, ori maĭ propriŭ traducênd cuvintele σοφία, ὀρθοὶ a înțeles textul și s'a exprimat: **Inţĕlepciune, drepţi.** Iar la pagina 31 : Σοφία ὀρθοί—Ubi verba haec à Diacono elato vocis tono proferuntur confestin aliud auditu et atentione dignum sequuturum expectatur [13]). In fine reposatul P. Rombote, profesor la Facultatea din Atena tratând în Liturgia sa acéstă cestiune se exprimă ast-fel: *„Iar din acésta se vede că acéstă Intrare* (Εἴσοδος) *a Vesperineĭ a provenit din Liturgie; aicĭ sunt douĕ fapte întrarea preoților în templu* (Ναὸν) [14]) *și mutarea cu respect a Evangelieĭ din Schevofilax spre cetire. Pentru aceea și arĕtând (poporuluĭ) Evangelia exclamă*: **Inţĕlepciunea,** ĭar apoĭ **drepţĭ**; *pentru că creștiniĭ întimpinaŭ Evangeliul stând drepţĭ, ca înnaintea luĭ Christos și pe care-l ascultaŭ stând drepţĭ"* [15]). Acestea respectiv de cuvintele σοφία ὀρθοί, înțĕlepcĭune drepţĭ, după cum stă în textele originale; ĭar nu Inţĕlepciune dreaptă, pentru că este o greșală. și n'are nicĭ un sens. Trebue să corectăm expresiunea acésta, spre a nu fi expușĭ ridicululuĭ, maĭ ales când vre un strein cunoscĕtor de anticitățile creștine ar asista la serviciul nostru și ar audi asemenea greșelĭ în ritual. Să revenim acum la cestiunea *Intrareĭ.*

Din tóte acestea resultă că corectările întroduse în Liturgia nouĕ, ediția Sf. Sinod sunt bune și bine făcute și că ne a remas de acum ca termin cuvêntul românesc *Intrare* în loc de *Eșire*, care era nepropriŭ, apoĭ s'a lepădat cuvêntul *Vohod*, care era slavon și nepriceput de Românĭ.

---

[12]) Vedĭ Goar Εὐχολόγιον sive Rituale Graecorum, pagina 4.

[13]) Vedĭ tot Goar, opul citat.

[14]) Este cunoscut ca rugăcĭunile comune le săvêrșau în Nartica (tinda Bisericeĭ). Intrau în Biserică, care altă dată era maĭ strimpta când era să sevêrșască Liturgia. De aceea și Arhiereul până la Intrare (Εἰσόδου) sta afară de Sfântul Altar, care cuprinde acum și locul Templuluĭ. In Vesperina separată se aduce tămâere (sacrificiu) când se cântă Dómne strigat-am; în cât în timpul Intrăreĭ se aduce la altariu simbolul rugăcĭuneĭ.

[15]) Vedĭ Λειτουργικὴ ὑπὸ Π. Ῥομπότου, pag. 333.

Cuvêntul *Stihóvna* este în tulpina luĭ tot grecesc și numaĭ cu finala slavonizată, s'a admis însă și în reimprimarea de acum tot sub acéstă formă. In grecește sa dice στιχηρὰ pentru că-ĭ urmată de Stihurĭ micĭ, ce se cetesc înaintea Stihirelor. S'ar putea dice și simplu *Stihire* curat românește.

Tropariŭ—Τροπάριον, acest cuvênt luat în sens general însamnă orĭ-ce Stihiră, dar în mod necorect. Numirea de tropariŭ din τρέπω după uniĭ, ar însemna trecerea cântăreĭ de la o Stihiră la alta, maĭ ales când se schimba ehul și se cânta alternativ, la o strană și la alta. Goar dice: τροπάριον vox generica est et cunctis canticis in Ecclesia receptis, comunis: Modulum ubique interpretamur, et alibi rationem redimus. Quoad sin compositionem Latinis Antiphonis similia est; quamvis Antiphonam ulla ratione interpretari nequeamus[16]). Tot Goar ne dă și derivarea cuvêntuluĭ din grecește și însemnarea luĭ: ὅτι τρέπεται πρὸς αὐτὸν (că trece spre el—spre ceea-laltă Stihiră), sive πρὸς αὐτοῦ τρόπον ἐτὶ, vocatur τροπάριον: quam vocem nihilominus Ecclesiasticae fecundiae studiosis explicat eruditus Ligaridius, ut quasi τροπάριον, ἀπὸ τοῦ τροπαίου, deducatur; et sit Hymnus qui victoriam et paena personet, vel qui τοὺς τρόπους mores aliquius sancti referat: rectus tamen ἀπὸ τοῦ τρέπω, vel propinquius, ἀπὸ τοῦ τρόπου originem ducit: sive dicas ab vocem in cantando varie versam et inflexam (quae mihi ratio est un *modulum* semper rediderim) sive, quia Canonarcha dum τροπάριον illud per commata suggerit (raro namque pulpitis astant Graeci) modo in chorun hunc, modo in alium τρέπεται vertitur: sive tandem cum Zonara teneas, quod τροπάρια λέγονται, ὡς πρὸς τοὺς εἱρμοὺς τρεπόμενα καὶ τὴν ἀναφορὰν τοὺς μέλους πρὸς ἐκείνους ποιούμενα: ἢ καὶ ὡς τρέποντα τὴν φωνὴν τῶν ᾀδόντων πρὸς τὸ μέλος καὶ τὸν ρυθμὸν τῶν εἱρμῶν. Εἰ μὴ γὰρ πρὸς ἐκείνους ὁ τῶν αὐτὰ ψαλλόντων φθόγγος εὐθύνοιτο, οὐκ εὔρυθμον ἔσται τὸ μέλος, οὐδὲ ἐναρμόνιον, οὐδὲ μέλος ἂν λέγοιτο, ἀλλ' ἀπηχὲς καὶ ἀνάρμοστον καὶ ἄρρυθμον φώνημα.... „Că tropare se dic pentru că trec la irmóse și aŭ melodiile raport cu acelea; saŭ și pentru că trec vócea (glasul) cântăreților către melodia și ritmul irmóselor. Căcĭ dacă vócea celor ce le cântă nu s'ar mo-

---

[16]) Vedĭ Goar, Εὐχολόγιον, pag. 32.

dula după acelea, melodia n'ar fi cu bun ritm, nicĭ cu bună armonie și nicĭ s'ar dice melodie, ci discordanță, și nearmonie, și cântare fără ritm...“ [17]).

Nicodim Aghioritul în Eortodromiul luĭ așa se exprimă asupra cuvêntuluĭ tropariŭ: „Tropare să dic cele ce urméză după irmos; pentru că după cantitatea cuvintelor și a tonurilor și a armonieĭ și a melodieĭ Irmosuluĭ și aceste de aseminea trec și urméză și ca să dicem maĭ clar, troparele aŭ de model Irmosul și către el se raportă. Uniĭ dintre ceĭ maĭ noĭ aŭ dis, că pentru aceea se numesc Tropare, fiind-că Canonarhiĭ trec de la o strană (cor) la alta când se cântă“ [18]). Iată dar că însemnarea troparuluĭ, în sens ne propriŭ, denotă orĭ ce Stihiră a parte și care urméză în cântare unuĭ model știut, numit irmos. Nu despre acesta ne ocupăm noĭ aicĭ, ci despre însemnarea cuvêntuluĭ tropar ca termin.

Maĭ însemnăm că cuvêntul tropar—τροπάριον—este întrebuințat numaĭ în imnologia creștină, și necunoscut scriitorilor clasicĭ, înainte de Creștinism; de aceea nicĭ să învoesc filologiĭ asupra derivăreĭ luĭ. Uniĭ susțin că s'ar deriva din verbul τρέπω=τροπή a trece de la ceva la alt ceva sau din τρόπαιον=tropheum=trofeŭ orĭ din τρόπος=modus =mod, chip de cântare. După cuprinsul troparuluĭ dileĭ, ca termin, maĭ potrivit ar fi a se deriva din τρόπαιον—de unde τροπαιοφόρος—pentru că în tr par se descrie în scurt isprăvile orĭ biruințele repurtate de vre un sfânt, orĭ însemnatatea sĕrbătóreĭ. Despre acest termin ne ocupăm acum, ade despre troparele Serbătorilor împĕrătești și a Sfinților. Când noĭ dicem astădĭ tropar, pe aceste le înțelegem. Să trecem acum și în Apus și se vedem cum s'aŭ introdus și acolo troparele și ce sens aveaŭ.

Fiind-ca prin secolul al IV se înmulțise deja cântările Bisericeștĭ și reclamaŭ trebuința de melodiĭ variate, de aceea Ambrosie al Mediolanuluĭ a introdus patru felurĭ de armoniĭ vechĭ, Doric, Frigic, Lidic și Mixolidic, ca după aceste modelurĭ să cânte pe atuncĭ troparele dise ecclesiastice. Se pare că Ambrosie a luat aceste patru modurĭ de

---

[17]) Vedĭ Goar, opul citat, pagina 434.

[18]) Vedĭ Ἑορτοδρόμιον ἤτοι Ἑρμηνεία εἰς τοὺς ἀσματικοὺς κανόνας τῶν δεσποτικῶν καὶ θεομητορικῶν Ἑορτῶν, Ὑπὸ Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου Ἐν Βενετίᾳ 1836 pag. 597.

cântare din Orient. Pe la finele secolului al VI Papa Grigorie, dis şi Dialogul a întrodus în Apus şi cele patru modurĭ de cântare (glasurĭ) numite plaghie (πλάγιοι), adică: nu directe, ci oblice, faţă de glasul direct; de exemplu: Glasul întâiŭ se dice direct, faţă de glasul al cincilea ce se numeşte oblic, aşa glasul al doilea faţă de al VI, etc.[19]). Inţĕlesul variat al cuvêntuluĭ tropariŭ—τροπάριον—ni-l maĭ descrie destul de bine şi Ioanichie Cacavela. el dice: *Troparele unele vor să fie chĭemate aşa (precum se înţelege de unele cuvinte greceştĭ) carele arată faptele şi biruinţele sfinţilor, altele, cacĭ cu dênsele cânta biruinţele luĭ Dumnedeŭ şi ale Sfinţilor. Altele, cacĭ ca* Peavetii *în multe felurĭ schimba glasurile sale, altele cacĭ spuitoriĭ carţeĭ umbla din strana în strana şi spune troparele. Altele, cacĭ ca troparele se schimbă dupa irmos şi urméză luĭ, urmând şi sfêrşindu-se ca dînsul*[20]). In acéstă descriere a troparuluĭ avem tóte însemnările în care se ĭa în Biserica nóstră cuvêntul tropariŭ.

Inainte de Sf. Ioan Damaschin Stihirele se numeaŭ în decomun tropare, pentru că arĕtaŭ modul cântăreĭ. După aceea troparele aŭ primit numirea de Stihire şi Apostihe, pentru că se uneaŭ cu psalmiĭ Vesperineĭ şi aĭ lăudărilor de la Ortrine. Troparele acestea care se légă cu cele IX ode s'aŭ numit maĭ în urmă Canóne saŭ Troparele Canonuluĭ [21]).

Fericitul Simeon Arhiepiscopul de Tesalonic se exprimă aşa despre Tropariŭ: „...şi cu tóte că sînt variate maĭ adese orĭ troparele ce se cântă, adică saŭ paracletice saŭ de laudă la vre unul din sfinţi.[22]). Din tóte aceste resultă că cuvêntul tropariŭ însĕmna la început orĭ ce Stihiră, apoĭ maĭ têrdiŭ s'a primit ca termin, denotând numaĭ însemnarea în resumat a sĕrbăreĭ dileĭ, fie acésta o sĕrbă-

---

[19]) Vedi şi Λειτουργική ὑπὸ Ῥομπότου, pag. 279.

[20]) Invĕţătura sfântă, adică (a) Dumnedeeştiĭ şi sfinţiteĭ Liturghiĭ de marele ritor şi Ieromonahul Ioanichie Cacavela, prescrisă de Iosaf nastavnicul Bisericeĭ Sfântuluĭ Arhistratig Mihail, pe timpul luĭ Constantin Brâncovanu la leatul 7214, Octombre 19. Manuscript în Biblioteca mea. Idem, Imprimatul luĭ Cacavela pagina 31.

[21]) Vedĭ şi Λειτουργική ὑπὸ Ῥομπότου, pag. 295.

[22]) Vedĭ Τοῦ Μακαρίου Συμεὼν Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης pag. 451.

tóre împĕrătéscă orĭ a unuĭ sfânt ce se prăznueşte. De ordinar în tropar se aminteşte şi numele serbătoriĭ împĕrăteştĭ saŭ a sfântuluĭ, aşa că în scurte cuvinte în tropar avem descris obiectul serbăreĭ. In acest sens troparul a devenit termin în literatura bisericéscă şi a remas şi în cărţile nóstre de acum precum era şi la ceĭ vechĭ.

Tot în serviciul Vesperineĭ intră la serbătorile marĭ şi *Litia;* se ḑicem deci câte-va cuvinte şi asupra Litieĭ.

Origina cuvêntuluĭ *litie*—λιτή—este din grecescul λίπτω a privi spre ceva cu ochiŭ avid, a dori ceva ardent, din care s'a format apoĭ λίσσομαι a se ruga cu aprindere, a implora ajutor, de aci λιτή rugăcĭune asociată de procesiune. Din acest cuvênt se derivă apoĭ şi *litanie* λιτανεία, întrebuinţat în Biserica nóstră şi prin care exprimăm rugăcĭunile publice ce facem cu procesiunĭ, când se întêmplă vre o nenorocire, saŭ suntem ameninţaţĭ de o secetă prea mare, orĭ prea multă plóĭe sau în fine de fómete etc. etc. Noĭ sub *litie* în decomun înţĕlegem astăḑĭ atât serviciul bisericesc, precum şi merinda (părticica) de pâne ce primim de la preot în sara Vesperineĭ vre uneĭ sĕrbătorĭ marĭ, când să sĕvêrşeşte *Litia*. Simeon Tesalonicul ḑice: „*Acéstă litie se face Sâmbăta şi la Serbătorĭ în Nartic*“ (tinda Bisericeĭ, adică, în afară de Biserica propriŭ ḑisă). Tot el ne spune că: λιτή şi λιτανεία *este o rugacĭune catră Dumneḑeŭ şi o cerere comună ce-ĭ facem pentru vindecarea şi scăparea nóstră de vre-o urgie ce ne ameninţa, orĭ de a-ĭ mulţami pentru vre-o bine-facere ce primim*“. Astăḑĭ noĭ facem mare deosebire între serviciul litieĭ şi litanieĭ. Prin litie înţĕlegem numaĭ serviciul sfinţireĭ celor cincĭ pânĭ şi în care se invócă de preot ca mijlocitorĭ orĭ solitorĭ pentru noĭ către Dumneḑeŭ, maĭ întâiŭ Preasf. Născĕtóre de Dumneḑeŭ, apoĭ Ingeriĭ, Apostoliĭ, Martiriĭ, Ierarhiĭ şi Cuvioşiĭ etc. In genere vorbind şi la noĭ litia acum are tot sensul uneĭ cererĭ ardente şi învăpăétă către Divinitate, luând de conrugătorĭ în acest scop şi pe Sfinţĭ pentru a ne păzi de nenorocirĭ, dar o sĕvêrşim numaĭ în timp de linişte, la Biserică. Sub litanie însă înţĕlegem în mod riguros numaĭ rugăcĭunile pentru scăparea nóstră din nevoĭ şi primejdiile ce ce ne ameninţă atuncĭ, şi care litanie se sĕvêrşeşte de ordinar cu procesiunĭ, scoţĕnd icóne, sfinte móşte şi alte obiecte sfinţite afară de Biserică, la câmpiĭ saŭ locurĭ bântuite de nenorocirĭ. Goar ĭată ce ne spune în descri-

erea: Ἀκολουθία εἰς διαφόρους λιτὰς καὶ ἀγρυπνίας παρακλήσεως—Serviciul rugăciunei la diferite litanii şi privigheri: „Calamitatibus publicis, communiumque aerumnarum procelis iactata Ecclesia, precibus in commune fundictis aversam solet emollire Dei benignitatem„. Apoi adauge: Λιτὴ sicut et παράκλησις a pluribus supplicationem significare putatur, processiones tamen vel orationes in processione faciendae sensum in Ecclesia Graeca sibi vendicavit. Vorbind despre pompa cu care se făceaŭ asemenea litanii citéză pe Codin: „Ἔτι ψαλλομένου τοῦ Ὄρθρου γίνεται ὁ περίπατος, καὶ ἔστιν ἀνάγκη γενέσθαι ὡς ἔθος λιτὴν καὶ ἐν τῇ λιτῇ περιπατῆσαι τὸν βασιλέα: „*Pe când încă să cântă Ortrina se face preumblarea şi dacă este nevoe să se sevêrşască ca de obiceiŭ litanie, şi în litanie să mérgă Impĕratul*“. Acest serviciŭ ḑice Goar, cu un cuvênt unii îl numesc a face litanie—λιτανεύειν. Iar Tipicul sfântuluĭ Sava la capitulul 42 ḑice: Λιτανεύομεν κοινῶς μετὰ τῶν ἁγίων, τοῦ σταυροῦ ξύλων, καὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων—„*Facem litanie comună cu sfintele lemne a Crucei şi cinstitele icóne*“[93]).

Se pare că Litia Vesperinei fiind paralel cu Canonul Ortrinei este partea cea mai veche, unde se face amintirea şi imnologia serbătórei în obicinuita rugăciune ḑilnică, şi pentru aceea şi troparele sunt mai vechi de cât alte Stihiri şi se cântă fără Stihuri. Litia se cântă în Nartica (tinda Bisericei) în locul numai de rugăciune, şi atunci se face şi ieşirea preotului din Biserică în Nartica, prin acest act se amintesc adunările creştinilor la mormintele Sfinţilor. Litaniile s'aŭ aşeḑat în epoca arianismului (Veḑi Λειτουργικὴ ὑπὸ Ῥομπότου, pag. 326).

Litia prin urmare însemnând în general acelaşi lucru ca şi *litania*, aparte însă noi sub litie înţelegem rugăciunea ce se face în timp de linişte, dar spre sĕrbătorile mari la Vesperină şi spre Duminici, în care implorăm ajutorul dumneḑeesc de a fi feriţi de nevoi şi necasuri, luând solitori în acest act pre Născĕtórea de Dumneḑeŭ şi pe toţi sfinţii, de şi astăḑi pare că i s'a perdut adevĕratul sens, pentru că ea se sĕvêrşa atunci în amintirea procesiunelor ce din vechime făceaŭ Creştinii pe la mormintele Sfinţilor şi

[93]) Consultă Εὐχολόγιον sive Rituale Graecorum. Goar pag. 770

Martirilor. Iar prin litanie astădĭ înțelegem numaĭ procesiunele cu ĭeșire de icóne, sf. móște și alte obiecte sfințite ca la Bobotéză și în care se cetesc rugăcĭunĭ speciale cu îngenuncherĭ, orĭ se sĕvêrșește sfințirea apeĭ asociată de rugăcĭunĭ acomodate împrejurăreĭ.

Apolisul—Otpustul—'Απόλυσις=liberatio, pentru care și troparul dileĭ ce se cântă la sfêrșitul oficĭuluĭ se numește ἀπολυτίκιον — vim absolvendi habens—, saŭ că curênd avem a ĭeși din Biserică. La terminarea orĭ căreĭ servirĭ bisericeștĭ, orĭ care ar fi, în Biserică și afară la serviciile poporuluĭ, preotul face apolis. La sfârșitul Liturgieĭ, maĭ bine se pricepe acest Apolis, pentru că însușĭ preotul declară către popor: „*Cu pace să ĭeșim*" din Biserică. In explicarea Liturgieĭ de Cacavela, la pag. 261 cetim: „*Cu aceste douĕ cuvinte* (la Liturgie) *începe preotul a slobodi nărodul, și precum aŭ început cu pace așa și sfêrșitul pacĭuit dă slujbeĭ sale.... Acmŭ începe a slobodi norodul, cacĭ Otpustul cel desĕvêrșit sĕ face maĭ pe urmă, după înălțarea (împărțirea) anaforeĭ și după blagoslovenia nărodulu*ĭ". Tot Cacavela dice: „*Acésta molitva se dice afară den Oltariŭ, căcĭ într'acesta chip preotul pogóră împreună și arată nărodului dragostea sa, și acea întru Hristos Mântuitorul frăție și prieteșugul. precum învață Cavasila, și ce dic frăție....*" Goar se exprimă ast-fel despre Apolis: „Τὸ ἀπολυτικὸν τῆς ἡμέρας. Finis officii—ἀπόλυσις est, *dis misio.* Modullusque ille, qui *terminando officio idoneus* consectur, ἀπολυτίκιον est; et quia varia sunt huius modi Versus, qui diei illius proprius est, ἀπολυτίκιον τῆς ἡμέρας audit, et vocem aliam, στιχηρὸν videlicit, sub audiendam postulat." (Vedĭ Εὐχολόγιον, Goar pag. 32. Consultă și pagina 121 tot din Goar, nota 53). Greșește Nilles când interpreteză cuvêntul ἀπολύσις—slavonește *Otpust*, ĭar românește cu *deslegare* orĭ *demisiune* (vedĭ pagina 55 din Introducerea la Calendarium Manuale Utriusque Ecclesiae ect). 'Απόλυσις în românește însamnă terminarea servicĭuluĭ și permisiunea poporuluĭ de a ĭeși din Biserică, și fiind-că acest cuvênt a devenit termin, ĭar în limba nóstră neavênd, pe când s'aŭ tradus la început cărțile din slavonește și sub influința limbeĭ slavóne ce era pe atuncĭ în uz în Biserică, neavênd, dicem, noĭ cuvênt propriŭ aŭ primit traducĕtoriĭ terminul slavon *Otpust*, ca unul ce exista în cărțile slavone de pe care oficiaŭ. Astădĭ acest termin, suntem

siguri, nu se înțelege de loc de Români și nicí chiar de clericí, pentru că nu are nicí o afinitate cu vre un cuvênt românesc, este dar cu totul strein. Cuvêntul Otpust fiind o traducere a terminuluí 'Απόλυσις noí l-am lepădat și în loculí sĕŭ, ca ne'nțěles, am prixit terminul original, preferindu-l unuía tradus. *Apolis* în Românește însamnă *permisiune de ieșire din Biserica,* orí terminarea unuí serviciŭ, *Completi officii conclusio.*

Fiind-că la orí-ce serviciŭ bisericesc se întrebuințază tămâerí, se dicem ceva și asupra tămâereí, ca termin. Goar ne spune modul tămâereí în Biserică așa: „Θυμίασις. A thuris suffitu preces Vespertinas utraque Ecclesia auspicatur. Et Latina quuidem: Dirigatur, ait, oratio mea sicut in censum etc. Graeca vero oratione sua 7, precatur his verbis: Κατευθύνον τὴν προσευχὴν ἡμῶν ὡς θυμίαμα ἐνώπιονσου, καὶ πρόσδεξαι αὐτὴν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας—(Indreptéză rugăcíunea nóstră, ca o tămâe înaintea ta, și primește-o ca miros bine-mirositor). Ex Altari deinde et Sacro adyto, pedem efferentes sacerdos thure totum suffumigat templum, nec sine Mysterio ait Simeon Thessaloniciensis lib. de Templo. Διὰ τοῦ θυμιάματος ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου ἀρχομένου τὴν μετὰ δοτικὴν καὶ εὐώδη τοῦ πνεύματος χάριν ἐκτυποῖ. Prin tămâere din Altar începênd represintă harul transmițětor și mirositor al Spirituluí). (Vedí Goar, pag. 29 în Εὐχολόγιον). Tămâerele erau ca și acum în uz și la înmormêntărí despre care amintește sf. Efrem Sirul, Tertulian și în fine Bartolomeu cu ocasia reposăreí luí Nil cel tênĕr din Tuscul, ast-fel descrie înmormêntarea (funus): „Πάσαν τὴν νύκταν ἐκείνην ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις ἐπιταφίοις διήλθομεν. Πρωίας δὲ γενομένης διαβαστάσαντες τὴν κλίνην μετὰ κηρῶν καὶ θυμιαμάτων καὶ ψαλμῳδιῶν ἀπηγάγομεν τὸ λείψανον. (Tóta nóptea acea am petrecut'o în psalmí și în cântărí de îngropare. Făcêndu-se diua ducênd pe cale cu luminí și tămâerí și psalmodií am îngropat rĕmășițele). (Vedí tot Goar, opul citat, pag. 540). Tămâerile sunt un element constant la tóte popórele în timpul serviciilor Bisericeștí. Ele maí aŭ și bunul că împrospătéză și purifică aerul adesea infectat prin aglomerarea mulțimeí, pe lângă însemnatatea lor spirituală. Din întrebuințarea tămâereí și în Vechíul Testament, înțělegem uzul eí și în Biserica Creștină. Tămâerea era simbolul rugăcíuneí în Biserica iudaică. Cărbunií aprinșí și tămâea se conservă în sf. Altar,

conform prescripţiei Canonului al 3 Apostolic ce dice: *„Dacă un Episcop saŭ presviter, contra ordinului Domnului pentru tîmâere, ar aduce alt ceva în Altar, saŭ mîere saŭ lapte... să se caterisască. Nu este permis să se aducă în Altar alt ceva, de cât unt de lemn pentru candelă şi tâmâe în timpul sfintei proaduceri“*. (Vedi Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, ὑπὸ Ῥάλλη καί Πότλη Vol. II, pag. 4). Cuvêntul dar *tamâere* a remas ca termin, care respunde celui grecesc θυμίαμα şi cu care admitem că are afinitate. In limba latină acest termin se numeşte *Thurificatio*.

Orî-ce serviciŭ bisericesc înainte de începere se anunţă Creştinilor pentru a veni la Biserică. Modul vestireî a variat în Biserică după timp şi împrejurărî. La noî la Românî acéstă chemare la Biserică s'a numit în tot-déuna *Tócă*. Se vede că în anticitate la noî nu eraŭ clopote pretutindenî, ci numaî tócă, după cum acésta s'a întêmplat maî de demult şi în alte părţî din Orient. La Grecî se numeşte instrumentul de chemare Σήμαντρα, din σημαίνω, a da semn, a vesti, a anunţa. La noî s'a format şi verbul a toca, probabil din italienescul toccare, latineşte pulzare, ce însémnă a bate tóca. Ba încă avem şi proverbul „bată-l tóca“ relativ de diavol. In vechime poporul creştin se chema la Biserică prin ómenî înadins trimişî pe la casele creştinilor şi le vestea începutul serviciuluî, cariî în greceşte se numesc laosinacte—λαοσυνάκται şi Θεοδρόμοι—Theodromi. Aceştia băteaŭ la uşa creştinuluî cu un cîocan, şi acésta însemna că era chemat la biserică. Cu introducerea vieţeî monastice în Egipet, pe timpul sf. Pahomie se chemaŭ monahiî la Biserică cu trompeta—σάλπιγξ care a fost o imitare după Ebreî. Apoî aŭ intrat în uz tócele, unele de lemn, altele de fer. Până astădî în Bisericile nóstre, cari aŭ fost odinióră numite Monastirî, se maî conservă încă şi tóca de fier şi care se sună numaî la Lăudărî şi la Axion. Maî avem încă pe la Monastirî şi tochiţa, tot-déuna de lemn, şi maî lungă de cât tóca şi pe care o bate eclesiarhul înainte de tóca mare, în jurul Monastireî, în scop de a deştepta pe monachî—ca o prevestire a tóceî. De ordinar se tócă în rândurî saŭ stărî. printre care se trag şi clopotele, după inventarea lor. Clopotele s'aŭ inventat şi introdus maî întâiŭ în Apus, în oraşul Nola din Campania, pentru care se şi numeaŭ *Campane*, în greceşte Καμπάναι. Mulţî aŭ atribuit Episcopuluî Paulin de Nola intro-

ducerea lor în Biserică. Este mai probabil c'aŭ fost introduse în usul Bisericei de Papa Savinian, pe la 604. In Orient s'aŭ întrebuințat abea pe la jumĕtatea secolului al IX, când Ursul Ducele de Veneția a dăruit Impĕratului de Constantinopol 12 clopote și pe care le-a așezat în un turn la sf. Sofie. Turnurile dar pentru clopote pe la Bisericile din Orient nu sunt maĭ vechĭ de cât acéstă dată, căcĭ n'aveaŭ rațiunea de a fi. Noĭ numim *Campanul clopot* și pe cele maĭ micĭ *Clopoțele*, probabil din slavonul Клопотъ, ce însamnă zgomot, sunet. In Turcia a fost și este interzis sunetul Clopotelor, maĭ ales în Constantinopol, cum și a tóceĭ, după cucerirea Constantinopoluluĭ, și se chemaŭ creștiniĭ la Biserică prin ómenĭ anume trimișĭ, cariĭ strigaŭ orĭ loveaŭ în ușa Creștinuluĭ, ca semn că începe serviciul. La noĭ însă din contră tot-déuna s'a și tocat și s'aŭ tras și clopotele, ba încă la Paștĭ, pe alocurea, se face odată cu toca și tragerea tuturor clopotelor, cum și sunarea tochițeĭ de fier. Din aceste resultă că tóca a remas ca termin în limba bisericéscă și însamnă a chema pe Creștinĭ la Biserică.

(Va urma).

C. E.

STAREA MORALA ŞI RELIGIOASA

A

Omenireĭ la apariţiunea lumineĭ evangelice.

La apariţiunea creştinismuluĭ, Romaniĭ, Germaniĭ şi Parţiĭ, eraŭ cele treĭ marĭ popóre ale lumeĭ cunoscute, dar centrul lumeĭ civilisate şi maĭ ales din punctul de vedere religios şi moral, ce ne intereséză, îl formaŭ Greciĭ, Romaniĭ şi Judeiĭ. Ast-fel că, starea socială, morală şi religiósă a acestor popóre, ne dă imaginea stăreĭ morale a întregeĭ omenirĭ cunoscute.

Tustrele aceste din urmă popóre, eraŭ cuprinse, în aceste timpurĭ, în vastul imperiŭ Roman, care, îşĭ întindea cuceririle sale de la Apus spre Rĕsărit, de la Rin şi până la Ind, ĭar la Nord numaĭ popórele germanice nu eraŭ sub sceptrul seŭ; dar, de la confiniile acestora, în spre Sud, se întindea până în deşerturile cele maĭ necunoscute ale Africeĭ.

In părţile vestice ale imperiuluĭ limba ce se vorbea de toţĭ era limba latină, limba dominantă şi oficială a Statuluĭ, ĭar în părţile ostice pretutindenĭ se vorbea limba greacă, care încă din timpurile cuceririlor luĭ Alexandru cel mare devenise limba comună (διάλεκτος κοινή) şi se póte ḑice universală. Acésta era limba în care să puteaŭ înţelege între ele tóte popórele cucerite din aceste părţĭ. Maĭ mult încă, limba grécă era limba tuturor claselor culte

în tot imperiul. Chiar în lumea romană, toţi se întreceau a o vorbi [1]). Damele Romane, şi ele iubeaŭ fórte mult ca să o vorbéscă, pentru care poetul Juvenal se plânge şi le persifléză în satirile sale [2]).

Religiunea dominantă în tóte părţile imperiului şi la tóte popórele supuse şi cucerite, era politeismul; numai la Judei şi Ellinistii din diaspora, se mai păstra óre-cum monoteismul Vechiului Testament. Cultul idolilor era religiunea tuturor. Toţi ómenii în locul Creatorului adoraŭ creaturele, iar Cultul adevĕratului Dumnedeŭ, al Făcĕtoriului Ceruluĭ şi al Pămêntului, chiar şi la poporul ales, căruia Dumnedeŭ prin Moise îi dăduse legea şi prin profeţi descoperirea despre charul seŭ şi mântuirea omului, era cu totul degenerat, ca să nu dicem schimbat şi falşificat.

Politeismul de şi domnea pretutindeni, dar toţi aceia cari voiaŭ a'şi da sémă de ce este religiunea şi cum trebue să fie cultul care trebue să lege pre om cu divinitatea, toţi aceştia vedeaŭ imperfecţiunea luĭ, şi'l despreţuiau, cădênd, sau *în scepticism*, sau *în ateism* şi *necredinţă*. Şi cu drept cuvênt, căci doctrina politeismului despre mulţimea zeilor, nu putea satisface raţiunea omului; iar cultul latreutic al zeilor în loc d'a inspira şi moralisa pe om, îl degrada şi demoralisa. Tótă învĕţătura despre zeĭ era o adevĕrată mitologie în care să vedeaŭ descrise şi personificate tóte pasiunile posibile şi închipuite şi tóte se atribuiau zeilor, cari se ilustraŭ prin sevêrşirea lor.

In politeism raportul omuluĭ cu divinitatea nu consta dintr'o legătură intimă a inimeĭ. Aci tótă religiunea şi tótă legătura religiósă, constă din forme şi tipuri externe. Zeul, ca şi omul cel pĕcătos şi corupt, nu se îmblândesc prin o schimbare internă a omului, nicĭ prin curăţirea inimei şi a sufletului celuĭ ce se rógă, ci numaĭ prin daruri şi prin sacrificiĭ. Adoratorul nu se apropie de altarul zeului sĕŭ

[1]) Comp. Cicero pro Archia cap. X şi epistolele sale.
[2]) Comp. Juvenal satira III, 58, XV, 110, VI, 185 etc.

cu iubire, ci de frică. Nimic nu este care crede, saŭ îşi póte închipui că l'ar putea lega de divinitate. Intre acésta şi credincios este prăpastia care nu se póte trece şi de care nicĭ nu cutéză a se apropia. Pentru acésta cel ce se închină zeilor, preferă a'şĭ da darul sĕŭ, a da tot ce are, numaĭ să scape de mânia şi urgia lor.

Dar chiar cultul în sine consta nu arare orĭ din tot ce póte fi maĭ detestabil şi desaprobat de omul cu bun simţ şi cu demnitate morală. In aşa numitele mistere religióse şi în cultul ce se aducea unor zeităţĭ, să sĕvêrşiaŭ lucrurĭ şi fapte cari nu se pot descri, cum era de esemplu cultul luĭ Bel în Babilon, al Afroditeĭ în Cipru, în Corint, şi al altor zeĭ şi zeiţe, cari, nu se mulţumiaŭ numaĭ cu orgiile ce se sĕvêrşéŭ la picĭórele lor, dar trebuia a li se aduce şi chiar sacrificiĭ umane.

Omul, demnitatea şi onórea sa, în religiunea politeistică şi idololatră, nu însémnă şi nu valoréză nimic. Numaĭ ideia de cetăţean ia un mare avênt în lumea grécă şi romană şi maĭ ales în acéstă din urmă. Dar cu cât cetăţénul era stimat, ocrotit, protejat şi privilegiat, cu atât drepturile sale apăsaŭ asupra semenilor sĕĭ. Privilegiile cetăţénuluĭ aŭ produs separaţiunea şi cea maĭ mare nedreptate în sînul aceluiaşĭ neam şi a aceleiaşĭ societăţĭ. Ele aŭ făcut din fiiĭ aceluiaş neam pe uniĭ *liberĭ*, şi aceştia eraŭ o neînsemnată minoritate, iar pe alţiĭ, cari eraŭ mulţimea, grosul neamuluĭ şi al societăţeĭ, *sclavĭ*. Despre femee nicĭ maĭ este vorbă. Sórta eĭ era maĭ pretutindenĭ identică cu a sclavuluĭ şi puţine eraŭ societăţile, cari o băgaŭ în sémă şi o tratau ca om.

Despre cultul zeilor, raportul lor cu omul şi cum omul era tratat în păgânism, istoriciĭ şi scriitoriĭ, chiar aceia ce aŭ fost pentru perpetuarea idololatrieĭ, ne descriŭ lucrurĭ aprópe de necredut. Suetoniu ne spune, că Octavian a ordonat să se sacrifice pe altarul Cesaruluĭ 300 ómenĭ [1];

[1]) Comp. Suet. Oct. 15.

Iar Dion Casiu, că Pompeiu ordona să se arunce ómenĭ în mare, ca sacrificiu adus luĭ Neptun [1]. Acelaș Suetoniu ne spune, că Claudiu a fost nevoit să opréscă prin lege expunerea sclavilor bolnavĭ și uciderea lor [2], Iar Tucidide, că, Spartaniĭ în timpul resbelelor Peloponisiace aŭ ucis 2000 sclavĭ de teamă a nu le face dificultățĭ în timpul acelor resbóe [3]. In ce raport iarășĭ era numĕrul sclavilor către ceĭ liberĭ în lumea păgână, ne arată celebrul istoric modern al Grecilor Paparigopulos, când constată, că în Atica din ceĭ 500,000 locuitorĭ, 400,000 eraŭ sclavĭ [4]!

Zeiĭ Grecilor nu eraŭ de cât persóne fictive și preînchipuite din sînul neamuluĭ lor, pretinse a se fi ilustrat prin fapte și minunĭ extraordinare și maĭ ales prin marĭ virtuțĭ naționale. Din descrierea lor însĕ și maĭ ales a vieţeĭ lor, să vede, că eĭ aveau tóte patimele omeneștĭ și tóte slăbiciunile poporuluĭ în gradul cel maĭ înalt.

Mitologia grécă, care este dogmatica religiuneĭ lor, e plină de ast-fel de lucrurĭ, în cât însușĭ Greciĭ, se rușinaŭ de viața și de orgiile sĕvĕrșite de zeiĭ lor. Pentru acésta Platon și Aristotel opriau de a o face cunoscut tinerimeĭ și poporuluĭ și o socotiau ca lucrul cel maĭ vătămător pentru morala publică și viața virtuósă. In Zeĭ, nimenĭ nu vedea nicĭ un fel de dreptate. Locul dreptățeĭ îl ține *o putere órbă, fatală* (ἡ εἱμαρμένη), căreia și însușĭ zeiĭ sunt supușĭ. In ideile unor filosofĭ să vede licărind ideea despre resplată în o viață viitóre, însĕ acéstă idee este atât de obscură, în cât nu putea să influențeze asupra poporuluĭ, care în viața zeilor, nicĭ umbră despre ea nu afla. Singure virtuțile civice le vedem fórte mult cultivate și desvoltate în lumea păgână grécă și romană, în special patriotismul. Ast-fel se esplică faptul pentru ce pierderea libertățeĭ la grecĭ a adus și căderea lor morală.

[1]) Comp. Dion Casiu, pag. 48.
[2]) Comp. Suet. Claud. c. 25.
[3]) Comp. Paparigopol. istoria Grecieĭ I, 195.
[4]) Paparigopol ibidem I, 556.

Dar în genere luată şi considerată lumea grécă păgână, în respectul artei şi mai ales al artelor frumóse ea stă în fruntea tuturor popórelor. In multe lucruri omenirea chiar astă-ḑi se călauzeşte de luminele ei, în respectul moral şi social şi ea nu diferea întru nimic de cele-l-alte popóre cari zăceaŭ în întunerecul şi umbra morţei, adică în cea mai extremă decadenţă morală.

Celebrul istoric al grecilor moderni vorbind de starea morală şi religiósă a străbunilor sĕi, se exprimă : „Religiositatea şi iubirea de înţĕlepciune, iubirea de patrie şi virtutea casnică familiară, şi ori-ce fel de virtute, nu se mai afla în popor; ómenii nu trăiaŭ de cât ca să se amăgească unii pre alţii şi să pĕcătuească“ [1]).

La Romani, din contra, se pare că religiunea avea un caracter mai serios, căci şi moravurile lor eraŭ mai austere. La ei vedem existând şi cultivându-se mari virtuţi nu numai civice şi sociale, dar mai ales casnice, familiare. Prudenţa, virtute atât de rară în lumea veche păgână, la Romani o aflăm în apogeul ei. Mai mult chiar, la ei vedem ca divinităţi, virtuţi personificate, în *Pudicitia*, *Pietas*, *Fides*, *Concordia*, *Virtus*, *Spes*, *Honor*, *Victoria*, *Pax*, *Libertas* etc.

Amestecul lor însĕ cu popórele orientale, cu moravurile şi religiunile lor, cu mitologia şi cu decadenţa morală în care acestea se aflaŭ, a influenţat mult asupra lor şi le-a corupt şi caracterul şi castitatea moravurilor. Influenţa desastrósă a acestui amestec aŭ resimţit'o şi prevĕḑut'o toţi marii dascali şi conducĕtori morali ai poporului Roman. Pentru acesta s'aŭ şi opus şi aŭ propus a se lua mĕsuri în consecinţă; vocea lor însĕ a fost glasul celui ce strigă în pustie. Ei aŭ propus cele mai riguróse mĕsuri contra introducerei cultului şi a zeităţilor strĕine în Roma [2]), dar

[1]) Comp. Paparigopol ist. Greciei Tom. II, pag. 259.

[2]) Comp. Cicero de legibus II, 8. Tit. Liviu XXXIX, 8, Suet. Caes. cap. 42. Oct. 32. Tabula IX, lex 6.

din causa indiferentismuluĭ religios al Romanilor și a formelor atractive ale mitologieĭ grece, care era una din cele maĭ frumóse poesiĭ fantastice, în plus că cultul multor zeitățĭ satisfăcea pe Romanĭ carĭ începuseră a se da la plăcerĭ și desfrânărĭ, cultul zeilor streinĭ s'a introdus fórte repede și cu el complecta corumpere a moravurilor [1]. Roma în aceste timpurĭ din causa zeilor străinĭ introdușĭ și adorațĭ de Romanĭ, era transformată într'un adevĕrat labirint al superstițiuneĭ, așa în cât a avut dreptate apostolul Petru să o numéscă noul Babilon [2], căcĭ mare era amestecarea și confusiunea religiósă ce domnía acolo.

In lumea veche păgână aceia carĭ, în puterea uneĭ revelațiunĭ naturale, s'au putut ridica la o noțiune și idee maĭ clară despre Dumnedeu și datoriile omuluĭ către divinitate, aŭ fost uniĭ dintre filosofĭ și maĭ ales ceĭ ce aparțineaŭ șcólelor filosofice a luĭ Pythagora și Platon.

Ideile și părerile acestor șcóle filosofice despre Dumnedeu, providență, despre suflet, despre nemurire și altele, sunt atât de apropiete creștinilor, în cât mulțĭ din părințiĭ bisericeștĭ aĭ primelor secole, neputêndu-șĭ explica acéstă mare asemănare și apropiere, aŭ credut că aceștĭ filosofĭ aŭ împrumutat ideile și teoriile lor despre Dumnedeu, de la profețiĭ Vechiuluĭ Testament.

Apologețiĭ creștinĭ merg încă maĭ departe. Eĭ demonstră adevĕrul dogmelor religiuneĭ creștine prin consonanța și asemănarea lor cu ideile acelor filosofĭ aĭ clasicismuluĭ păgân, și din causă că aceĭ filosofĭ aŭ profesat despre Dumnedeŭ ideĭ așa de apropiate cu ale creștinilor, eĭ îĭ numesc chiar creștinĭ [3].

Dar aceste ideĭ ale filosofilor chiar ale celor maĭ apropiațĭ de monoteismul Vechiuluĭ Testament și de creștinism,

[1]) Comp. Seneca de brevitate vitae cap. 16 și de irta beata cap. 26.

[2]) Comp. I, Petru V, 13.

[3]) Comp. Justin Apologia I. 56.

n'aŭ fost de cât nişte ideĭ singuratice şi aŭ remas într'un cerc fórte restrâns de adoratorĭ şi adepţĭ aĭ lor. Ele aŭ contribuit în timpul lor ca să demasce întru cât-va şi să învedereze tuturor falşitatea idololatrieĭ şi a religiuneĭ păgâne; dar în locul religiuneĭ păgâne ce o surpaŭ, nu puteaŭ pune nimic. Pe ideile acestor filosofĭ, poporul nu s'a putut nicĭ odată edifica moralminte. Ele din contra au contribuit a mări indiferentismul şi scepticismul, aducênd necredinţa în popor şi împreună cu ea lâncezirea şi corupţiunea moravurilor.

Tóte sistemele filosofice recunoşteaŭ unele maĭ mult de cât altele starea de decadenţă morală în care se afla omenirea adorând fǎptura şi închinându-se idolilor, şi maĭ tóte s'aŭ cercat a oferi un mijloc de îndreptare, dar în zadar. Nicĭ una din ele n'a reuşit, din causă că nicĭ una nu se întemeia pe adevĕrul absolut, pe Dumnedeŭ, la care să tindă a apropia şi a duce pre omul cel cădut în pĕcat şi depărtat de la el.

Ast-fel: Filosofia aristotelică, cum putea ca să dea omuluĭ un impuls către pietate şi să'ĭ nutrească şi întărească simţul religios, când ea nega providenţa divină în conducerea şi administrarea lumeĭ, atribuind tot ce se face şi se întâmplă fatalismuluĭ şi uneĭ necesităţĭ órbe? Pe de altă parte morala acesteĭ şcóle, punêndu-şĭ tot basa sa pe interes şi numaĭ pe interes, nu putea pune basele uneĭ adevĕrate morale.

Panteismul stoicilor, din contra părea întru cât va a fi favorabil idololatrieĭ. El, pe de o parte mergea mână în mână cu ea, căcĭ după el, zeiĭ nu eraŭ alt-ceva de cât personificarea şi apoteosarea diferitelor puterĭ al natureĭ; pe de alta însĕ excludea pe zeĭ de la guvernarea lumeĭ, şi punênd bunul suprem în plăcerea şi mulţumirea individuală a fie-căruĭ om, a provocat dispreţul către zeĭ, a desfiinţat frica şi a surpat din temelie păgânismul înlocuindu'l cu cultul mândrieĭ, al plăcereĭ şi al egoismuluĭ.

Maĭ mult chĭar Apoteosând pe om, stoicismul desfiinţa şi respingea indirect orĭ-ce cult şi orĭ-ce religiune [1].

Trebue însĕ a mărturisi adevĕrul, că în timpurile apariţiuneĭ Creştinismuluĭ, Stoicismul, aşa degenerat cum era, era singura sistemă filosofică care numĕra în rândurile sale tot ce societatea păgână avea maĭ distins şi maĭ bun, cum era d. ex. şi alţiĭ, Seneca, însĕ următoriĭ şi adepţiĭ acesteĭ şcóle erau fórte puţinĭ.

Epicureismul, la rândul sĕŭ, ce influenţă morală putea să aĭbă asupra societăţeĭ şi a ómenilor, când el excludea şi nu voia să admită divinitatea? Zeiĭ dacă exist, dupĕ Epicureĭ, nu se pot ocupa şi îngriji de lume şi de ómenĭ, căcĭ acésta ar turbura fericirea lor. Lumea s'a făcut din întâmplare, (τύχης ἐστιν ἔργον) este act al întâmplăreĭ ; ĭar binele este tot ceea ce place şi mulţumeşte pre cine-va. Să înţĕlege de la sine, că ast-fel de ideĭ, diametral opuse orĭcăreĭ religiunĭ şi morale, nu puteaŭ să aducă nicĭ un folos nicĭ chĭar celor ce le profesaŭ, ne cum poporuluĭ.

Noua academie, numită şi scepticism saŭ filosofia sceptică, îndoindu-se despre tot, nu putea nicĭ ea să fie favorabilă, nicĭ pietăţeĭ, nicĭ religiosităţeĭ. Scepticismul fu întrodus în Roma de Carneade şi fu bine primit, străbătând fórte de grabă în tóte treptele societăţeĭ. Dar în loc d'a aduce vre-un folos, el împreună cu epicureismul, a adus cea maĭ mare indeferenţă religiósă şi cu ea necredinţa şi decadenţa morală [2]. Când s'aŭ vĕdut consecinţele sale funeste, lângezirea moravurilor şi decadenţa generală, s'a produs óre-care reacţiune, atât contra eĭ, cât şi contra orĭcăreĭ filosofiĭ şi mitologiĭ strĕine, şi un curent puternic se formase pentru menţinerea şi respectarea religiuneĭ stră-

---

[1]) Seneca să întreabă în una din epistolele sale (Epist. II): cu ce covârşeşte Joe pre omul cel bun, de cât numaĭ prin aceea că luĭ (luĭ Joi) i se atribue o bunătate de o maĭ lungă durată de cât aceea a omuluĭ. De asemenea şi ca înţelept etc. tot prin o durată de timp maĭ mare.

[2]) Comp. Cicero de invent. I, 29. Salust. Catil. cap 51, 52.

bune [1]). S'aŭ făcut chīar încercărī de a o reforma şi spiritualisa, dar neavênd în ea însăşī nicī o forţă morală, nu se putea susţine, şi ast-fel decadenţa morală creştea din di în di maī mult, fără a se putea găsi vre-un remediu [2]).

In timpurile imperatorilor starea morala şi religiósă a poporuluī era fórte decădută. Pretutindenī lipsia respectul şi pietatea datorită zeilor, şi poporul era în cea maī mare superstiţiune şi bigotism. Imperatoriī nu se îngrijeaŭ a-l scóte din decadenţa în care se afla. Eī din contra, îl cufundaŭ în maī mare bigotism, căcī maī toţī, viţiaţī cum eraŭ, uniī în viaţă, alţiī după mórte, se puneaŭ în rândul zeilor şi pretindeaŭ poporuluī a le aduce onorurī divine şi sacrificiī ca şi zeilor.

Scriitoriī şi învăţaţiī poporuluī se interesaŭ întru cât va de acéstă stare deplorabilă în care se afla poporul şi mulţimea, dar tótă activitatea lor se mărgineşte maī mult a arăta rĕul, fără ca să pótă oferi remediul sau să cugete la îndreptarea lucrurilor. Seneca dice: „Pretutindenī domnia „crima şi fără de legea şi starea de lucrurī era atât de „înrăutăţită, în cât numaī era mijloc de îndreptare. Pare că „era o luptă a se întrece în crime şi viciī. Nu era nicī „un respect către virtute şi dreptate. Pretutindenī corup„ţiunea şi pĕcatul se săvêrşiaŭ public. Legile se călcaŭ „de toţī şi fie-care se întrecea a falşifica adevĕrul şi a a„mesteca binele cu reul“ [3]). Acelaş lucru ni'l confirmă şi Ovidiu [4]), Ciceron [5]), Pliniu [6]), Tacit [7]), Dion Cassiu [8]). etc.

Dar alăturī cu aceştia filosofia timpuluī nutria şi susţinea superstiţiunea şi bigotismul poporuluī. Noul dogmatism,

---

[1]) Cicero de leg. II, 7. De Divin II, 33. Dion Cass. lib. 52.

[2]) Augustin de Civit. Dei IV, 27. VI. 2, VII, 6 etc.

[3]) Comp. Seneca de ira II, 8. Epistola 95, şi Epistola apost. Paul către Romanī I, 21 şi August. de civit. Dei VI, 10.

[4]) Comp. Ovidiu Metamorf. I, 144.

[5]) De natura Deorum.

[6]) Istoria M II, 5,786.

[7]) Anales XV, 44 etc.

[8]) Dion Cassiu LXXVII, 18.

care se compunea din tóte sistemele filosofice anteriόre şi cuprindea în acelaş timp fórte multe lucrurĭ din mitologia greacă păgână, susţinea tóte religiunile. Lăsat mult timp în părăsire, în timpurile luĭ August luase un noŭ avênt. In aceste timpurĭ reînviase chĭar şi vechiul pytagareism, graţie silinţelor luĭ Anaxilau, de şi sub o formă óre-cum nouă şi fórte curiósă. Opera luĭ Anaxilau a continuat'o Apoloniu de Tyana (născut pe la anul 3 înainte de Iisus Christos şi mort pe la anul 96 dupe Christos).

Imprejurul acestuia de la început chĭar s'a făcut fórte mult sgomot. Mulţĭ l'aŭ apoteoset şi aŭ voit cu el a nimici Creştinismul. Raţionaliştiĭ protestanţĭ până în ḑiua de astă-ḑĭ îl contrapun luĭ Iisus Christos. A fost înse demascat de la început de chĭar amiciĭ seĭ, carĭ de altmintrelea eraŭ inamicĭ neîmpăcaţĭ aĭ Creştinismuluĭ. Ast-fel Cels, nu'l face onórea de al enumera între înţelepţiĭ şi ómeniĭ extraordinarĭ şi distinşĭ aĭ seculuĭ seŭ; ĭar Lucian şi Apuleius, îl numesc mag (vrăjitor) extraordinar [1]).

In secolul al III-lea şi al IV-lea a avut mulţĭ admiratorĭ, ba chĭar şi în rândurile imperatorilor. Alexandru Sever şi mama sa Iulia Mameea, aveau mare respect către el şi admiraŭ legendele relative la viaţa şi activitatea ce i se atribuiau.

In aceste timpurĭ scriitorĭ distinşĭ păgânĭ, admiratorĭ şi biografĭ aĭ seĭ, apoteosându'l, au voit a'l contrapune luĭ Iisus Christos. Ast fel vedem pe Filostrat, Maxim [2]) şi alţiĭ, punêndu'l în numĕrul celor ce au plăcut zeilor şi chĭar în numĕrul zeilor. Aceştia susţin, că Apoloniu ar fi primit de la Dumneḑeŭ puterea de a face minunĭ şi însărcinarea de a reforma religiunile popórelor. Anaxilau şi toţĭ contimporaniĭ seĭ neopitagorienĭ eraŭ amicĭ şi apărătorĭ aĭ păgânismuluĭ şi aĭ idololatrieĭ. Sistemul lor filosofic, îl cre-

---

[1]) Comp. scrierea luĭ Lucian intitulată Alexandru; scrierile luĭ Apuleius şi biografia luĭ Apoloniu.

[2]) Comp. Viaţa luĭ Apoloniu I, 3.

deaŭ că a resultat din misterile preoţilor Egipteni, ĭar platonismul, că ar fi resultat din Pitaporeism.

Insuşĭ neoplatonismul inclina cătră neopitagoreismu, ĭar în privinţa moduluĭ cum privia păgânismul, fórte puţin se deosebia. Avea pretenţiunea d'a şti tóte, şi din acéstă causă adepţiĭ săĭ făceaŭ din sistemul lor filosofic ceva misterios. Se ocupaŭ cu tóte până şi cu astrologia. Toţĭ se considerau ca teodidacţĭ şi aruncaŭ un vĕl mistic asupra ideilor ce le profesaŭ. Eĭ voiaŭ ca totul să fie mister şi atât iubeaŭ misticismul, în cât mulţĭ făceaŭ misteriósă însuşĭ viaţa şi naşterea lor.

Dar cu ideile şi doctrinile lor, protejând şi susţinênd idololatria, n'aŭ putut aduce nicĭ un folos real omenireĭ şi cu atât maĭ puţin a o ridica din decadenţa morală în care se afla.

Viaţa severă şi aspră pe care o duceaŭ uniĭ din filosofĭ, maĭ ales neopitagorieniĭ, n'a putut influenţa câtuşĭ de puţin asupra maselor poporuluĭ lumeĭ grece şi romane. Tóte acele excentricităţĭ aŭ rĕmas într'un cerc fórte restrîns şi se pierdeaŭ cu stingerea din viaţa acelor ce le profesaŭ. Aşa în cât poporul se află în acea stare deplorabilă pe care am vĕḑut descrisă de Seneca, Ciceron, Ovidiu şi ceĭ-l-alţĭ, fără să fi putut fi ridicat moralminte prin filosofie. Ĭar filosofia, voind în aceste timpurĭ a da o viaţă nouă păgânismuluĭ şi a'ĭ prelungi agonia, în care se afla, aduse şi maĭ mare perturbare în spirite.

Acésta era starea morală şi religiósă a lumeĭ romane şi grece la apariţiunea creştinismuluĭ. Stare de indiferentism religios şi necredinţă, unită cu cea maĭ complectă decadenţă morală.

Dar să vedem cum se aflaŭ Judeiĭ.

Şi Judeiĭ, prea puţin se deosebeaŭ de starea generală morală şi religiósă în care se afla lumea păgână greacă şi romană. Şi eĭ găsiaŭ aprópe în acelaşĭ rătăcire şi necredinţă ca şi păgâniĭ.

Spiritul profetic, care ĭĭ povăţuia la cunoştinţa adevĕ-

ratuluĭ Dumnedeŭ, încetase de mult cu desĕvêrşire în Israil. Iar de la cuceririle luĭ Alexandru cel mare (secol. IV a. Ch.), eĭ aŭ fost dominațĭ succesiv, când de Ptolemeĭ, când de Seleucizĭ. Prin Macabeĭ aŭ reuşit a'şĭ redobândi libertatea şi independența națională şi a scăpa de dominațiunea străină, care influența fórte mult asupra vieţeĭ lor morale şi religióse, şi iĭ depărta de la adorarea şi cultul adevĕratuluĭ Dumnedeŭ. Dar ultimul Macabeŭ, Ircan al II (an. 63 a. Ch.), fu nevoit a recunóşte supremaţia Romeĭ, şi ast-fel din noŭ iĭ vedem nu numaĭ in cea maĭ strinsă legătură cu păgâniĭ şi idololatriĭ, dar chĭar supuşĭ acestora.

După mórtea luĭ Ircan, Romaniĭ aŭ recunoscut óre-care autonomie Judeilor, şi pe Judumeul Irod, de rege al lor (an. 40 a. Christ până pe la anul 3 sau 4 după naşterea luĭ Iisus), dar după mórtea acestuĭa, regatul sĕŭ se împărţi între ceĭ treĭ fiĭ aĭ sĕĭ, luând Archelau Iudumea, Iudeia şi Samaria, Irod Antipa, Galilea şi Perea, ĭar Filip luă Trahonitida, Batania şi Ituria.

Domnia lor însĕ fu de scurtă durată, şi nu eraŭ de cât nişte servĭ umilĭ şi supuşĭ aĭ Romeĭ, tot-déuna la ordinile procuratorilor eĭ. Ast-fel pe la anul 6 d. Christ., Archelau fu exilat în Galia, ĭar Iudeea este administrată de procuratorĭ şi supusă direct autorităţeĭ şi stĕpânireĭ guvernatoruluĭ Syrieĭ. In timpul când Iisus Christos a inceput predica Evangeliuluĭ sĕŭ pentru mântuirea genuluĭ uman, ca procurator al Judeeĭ era Pilat, de origină din Pont, de unde şi numele sĕŭ de Pilat din Pont saŭ Pontiu Pilat (de la anul 28—37 d. Chr.) [1].

După mórtea luĭ Filip (an. 34) tetrarchia sa s'a dat luĭ Irod Agripa (an. 37), carele după exilarea luĭ Irod Antipa (an. 39), a luat şi tetrarchia acestuĭa şi fu recunoscut de Claudiu, rege al întregeĭ Palestine (an. 41). Cu tóte acestea unirea din noŭ a tuturor Judeilor sub un singur

---

[1]) Predecesoriĭ seĭ au fost: Coponius, Marcu Ambivius, Annius Rufus şi Valerius Gratus.

sceptru, fu făcută numaĭ, ca, peste treĭ anĭ, cu mórtea luĭ Irod (an. 44), să se pună capăt regatuluĭ Judaic şi întréga Palestină, să fie transformată în provincie romană, administrată de procuratorĭ.

Dintre procuratoriĭ acestor timpurĭ, din Faptele Apostolilor cunóştem pe Claudiu Felix şi pre Porcius Festus.

Luĭ Agripa II, fiu al luĭ Irod Agripa, i s'a dat maĭ târdiŭ de către Romanĭ, domnia asupra Chalchideĭ (an. 47 d. Chr.), cu titlul de rege, dar în curând fu nevoit să schimbe regatul sĕŭ cu tetrarchia luĭ Filip, primind ca Judeŭ a avea şi supravegherea asupra Templuluĭ din Ierusalim. In curând însĕ se puse capăt existenţeĭ politice a Judeilor, şi cu mórtea acestuĭ Agripa (a. 100 d. Chr.), s'a sfârşit şi neamul Irodilor, lipsind astfel cu desĕvêrşire sceptrul şi domnia, ĭar poporul împrăştiat, s'a refugiat în tóte părţile lumeĭ.

Sub dominaţiunea strĕină Judeiĭ aŭ suferit fórte mult. Cuceritoriĭ lor nu s'aŭ mulţumit numaĭ a'ĭ supune şi domina, dar aŭ voit a le lua şi religiunea, de care încă tot se maĭ ţineaŭ, de şi ĭubirea şi paza Legeĭ, devenise ceva ilusoriu în sînul poporuluĭ. Sub Antioch Epifaniu (secol. II a. Chr.), aŭ avut a indura chĭar persecuţiunĭ religióse, şi cu acéstă ocasiune, eĭ aŭ arătat mult zel şi devotament pentru paza şi păstrarea religiuneĭ străbune, cu care era conlegată şi identificată naţionalitatea lor; dar numaĭ vedem la eĭ acel zel, devoţiune şi ĭubire către religiune, de care eraŭ insufleţiţĭ Iudeiĭ în timpurile gloriόse ale teocraţieĭ.

In aceste timpurĭ tot zelul şi ĭubirea cătră religiunea străbună se mărginea numaĭ la îndeplinirea unor forme externe privitóre la cult; forme pe care, încă de la venirea lor în contact cu Chaldeiĭ, le înmulţise într'un mod simţitor. De acestea se ţineaŭ cu un mare fanatism, ca de cel maĭ sacru lucru ce'l cuprindea şi represinta religiunea. Tótă viaţa şi pietatea religiósă, chĭar a celor zeloşĭ, nu consta de cât din îndeplinirea cu punctualitate a acestor forme şi tipurĭ externe ale Legeĭ.

Religiunea îşi pierduse spiritualitatea eĭ. Nimenĭ nu o maĭ avea în inima sa. Totul consta dintr'un fanatism religios, care nu putea să aibă nicĭ o influenţa asupra vieţeĭ morale, şi asupra moravurilor. Din acéstă causă, necredinţa era mare în popor şi starea luĭ morală fórte decădută.

Iosif Flavie dice: „*Ca nu era şi nu se putea cugeta crima, care să nu fi fost sêvêrşita de Judeĭ şi că, daca Romaniĭ ar fi întârdiat a veni asupra Judeilor, de sigur, saŭ un cutremur, saŭ un fluviu, saŭ timpurile Sodomeĭ, 'ĭ ar fi nimicit, cacĭ acest neam era maĭ atheŭ de cât tóte neamurile câte aŭ existat vre-odata* [1]).

Aceste cuvinte ale preotuluĭ Judeŭ, dise despre starea religiósă şi morală a neamuluĭ sĕŭ, ne arată cu prisosinţă, decadenţa morală în care se aflaŭ Judeiĭ, în timpurile apariţiuneĭ creştinismuluĭ; căcĭ el este aprópe contimporan cu acéstă epocă şi martor ocular al mareĭ catastrofe, când Romaniĭ aŭ pus capăt existenţeĭ politice a statuluĭ Judeŭ (an. 70 d. Chr.) [2]).

Starea de decadenţă religiósă şi morală a Judeilor ne-o arată şi directiunile saŭ sectele religióse existente în Israil în timpul venireĭ luĭ Iisus Christos.

Legea, Profeţiĭ şi Scriptura în genere, nu eraŭ după adevĕratul lor spirit motoriĭ de viaţă şi de pietate religiósă, pentru edificarea morală a poporuluĭ; căcĭ tóte acestea eraŭ la disgraţia Fariseilor, Saduceilor, Carturarilor, Esenilor etc., singuriĭ cari se pretindeaŭ a fi în drept d'a le explica şi face cunoscut poporuluĭ; ĭar eĭ, fie-care le explicaŭ după placul şi scopul urmărit de secta lor.

Dar cât se înteresaŭ aceştĭ representanţĭ aĭ profeţilor de educaţiunea morală a poporuluĭ şi de datoria ce se pretindeaŭ a avea de a face tuturor cunoscut pe Dumnedeŭ şi sânta sa voe, aşa precum el a descoperit'o luĭ Israil

[1]) Comp. Iosip Flaviu de bello Judaico V. 10.

[2]) El s'a născut pe la anul 37 d. Chr.

prin profeții săĭ, se vede, pe de o parte, din ideile și credințele religióse a le fie-căreĭa din aceste secte, ĭar pe de alta din imaginea vie și reală ce ne o dă istoria evangelică și însușĭ Iisus Christos orĭ de câte orĭ a avut ocasiune a vorbi despre ele.

O descriere orĭ cât de prescurtată și sinoptica despre aceste secte, după datele ce avem din Noul Testament și de la istoricii, maĭ ales Judeiĭ, dă multă lumină asupra cestiuneĭ ce ne ocupă; căcĭ în istoria și doctrina lor, se oglindește starea morală și tótă pietatea religiósă a Judeilor din timpurile luĭ Iisus Christos.

Timpul când aŭ apărut aceste direcțiunĭ saŭ secte religióse în Israil, nu se póte ști cu precisiune. In tot casul ele sunt cu mult posterióre captivitățeĭ Babilonice, și se știe cu precisiune, că în timpurile Macabiilor ele existaŭ. Iosif Flaviu ḑice că, în acel timp (timpul luĭ Ionatan) existaŭ în Israil cele treĭ secte, a Fariseilor, a Saduceilor și a Essenilor [1]). Iar în timpurile luĭ Iisus Christos, aceștia dispuneaŭ de sórta și destinele poporuluĭ Judeŭ; căcĭ eĭ eraŭ căpeteniile luĭ și ocupaŭ cele maĭ înalte demnitățĭ politice și religióse.

Fie-care din aceste secte pretindea a aduce servicii reale religióse și politice poporuluĭ. Maĭ ales Fariseiĭ și Saduceiĭ carĭ se consideraŭ ca representanțiĭ celor două partide naționale cu anume principiĭ și direcțiunĭ pentru conservarea și cultivarea simțuluĭ religios și național. Membriĭ lor eraŭ singuriĭ carĭ cultivaŭ și se ocupaŭ cu studiul Scriptureĭ, de și în mod aprópe diametral opus, precum se va vedea, și tot eĭ se pretindeaŭ a fi și singuriĭ păzitorĭ și supraveghetorĭ pentru interesele naționale.

Dar să vedem ideile și principiile speciale a le fie căria din aceste secte, modul cu ele înțelegeaŭ religiositatea și pietatea, cum o interpretaŭ poporuluĭ și ce făceaŭ pentru educațiunea luĭ morală.

---

[1]) Comp. Iosif Flaviu Archeologiă Ebraică XIII, 5, XVIII, 1, 2 și I Macab. II, 42. VII, 12. II Macab. XIV, 6.

Fariseii [1]) ca partid politic eraŭ cei mai aprigĭ și fanaticĭ apărătorĭ aĭ libertățeĭ naționale. Eĭ eraŭ contra orĭ-căreĭ dominațiunĭ streine și chĭar contra contactuluĭ cu aceștia. Eraŭ naționaliștiĭ ceĭ maĭ exclusivĭ. Iar ca secta religiósă eraŭ ceĭ maĭ alipițĭ de litera textuluĭ legeĭ și a scripturеĭ, pe care, pentru a o înțelege, în sensul vederilor lor, complectaŭ scriptura cu o mulțime de tradițiunĭ posterióre, dar a cărora origină o urcaŭ până chĭar la epoca legiferăreĭ mozaice. Se credeaŭ că sunt singuriĭ în Israil carĭ aŭ adevĕrata cunoștință a Legeĭ și a Profeților, singurĭ carĭ o înțeleg și în drept a o explica poporuluĭ. maĭ ales că se mândriaŭ d'a fi singuriĭ carĭ prin viața și pietatea lor complac luĭ Dumnedeŭ [2]).

Ideile și învĕțătura proprie a acesteĭ eresiĭ eraŭ următórele: In lumea acésta există un fatalism care nu se póte evita, orĭ o ast-fel de orânduire pusă de Dumnedeŭ, în cât omul, prin faptele și viața sa, nu póte a o schimba, nicĭ a o evita. Faptele ómenilor și purtarea lor morală, depind și

---

[1]) Fariseiĭ ebreesce פרושים de la verbul פרש=a separa, de unde Fariseiĭ=ceĭ separațĭ. Ast-fel Suida dice: Φαρισαῖοι, οἱ ἑρμηνεύομενοι ἀφωρισμένοι, παρὰ τὸ μερίζειν καὶ ἀφορίζειν ἑαυτοὺς τῶν ἄλλων ἁπάντων. Epifaniu haeres. XVI, 1. Ἐλέγοντο δὲ Φαρισαῖοι, διά τὸ ἀφωριζμένους εἶναι αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἄλλων, διὰ τὴν ἐθελοπερισσοθρησκείαν παρ' αὐτοῖς νομιζομένην. Φαρὲς γὰρ κατὰ τὴν ἑβραΐδα ἑρμηνεύεται ἀφορισμός. Ast-fel explică acest nume și Talmudul (comp. Tal. Babglon. Chagiga f. 18. b) și cea maĭ mare parte din părințiĭ bisericeștĭ și din interpreții maĭ noui. Sunt însĕ și alte esplicărĭ ce se dau cuv. de Fariseu. Ast-fel uniĭ cred, că numele lor se trage de la פרס=resplată, și d'aci Fariseĭ=ceĭ ce așteptau resplata pentru pietatea și religiositatea lor (comp. Vitring. în observ. sacr. lib.).

[2]) In sensul acestor vederĭ iată ce dice Iosif Flaviu despre eĭ: Μόριόν τι ἰουδαικῶν ἀνθρώπων, ἐπ'ἀκριβώσει μέγα φρονῶν τῶν πάτριον νόμον (Arch. Bib. XVII, 2 § 4). Iar în scrierea sa despre resb. Jud. Φαρισαῖοι, σύνταγμά τι Ἰουδαίων, δοκοῦν εὐσεβέστερον εἶναι τῶν ἄλλων, καὶ τοὺς νόμους ἀκριβέστερον ἀφηγεῖσθαι (I, 5 § 2) Și Φαρισαῖοι μὲν οἱ δοκοῦντες μετ'ἀκριβείας ἐξηγεῖσθαι τὰ νόμιμα (II, 8 §. 14).

decurg din libera lor voinţă, însĕ lucrul aşa fel este orânduit în cât asupra lor influenţéză tot-déuna orânduirea fatală pusă de Dumnedeŭ, orĭ dacă el voeşte influenţează providenţa sa [1]). Că sufletul omuluĭ este nemuritor; ĭar sufletele, atât ale celor bunĭ, dreptĭ şi virtuoşĭ, cât şi ale celor rĕĭ şi pĕcătoşĭ, staŭ şi aşteaptă într'un loc sub pământ, de unde în urmă, ale celor rĕĭ se vor pedepsi etern într'un loc de pedeapsă, ĭar ale celor bunĭ se vor resplăti şi vor trece în alte trupurĭ omeneştĭ [2]). Prin acéstă învĕţătură a lor şi în special prin mulţimea povestirilor fantastice cu cari voiau a satisface curiositatea poporuluĭ, eĭ aŭ putut să dobândească asupra luĭ mare influenţă şi înrâurire, exercitând asupră-ĭ cea maĭ mare autoritate, maĭ ales că prin cuvintele şi învĕţătura lor, măguliaŭ slăbiciunile, fanatismul şi bigotismul poporuluĭ.

Pe lângă legea cea scrisă a luĭ Moĭsi, eĭ aveaŭ şi păstraŭ cu sfinţenie o mulţime de tradiţiunĭ apocrife, atribuite strămoşilor lor din vechime şi susţinênd, că origina lor este de la însuşĭ Moĭse. Tóte acestea susţineaŭ că strămoşiĭ lor le aŭ primit de la Moise, şi aceştia le-aŭ transmis'o oral din tată în fiu şi din neam in neam. Intre aceste tradiţiunĭ şi legea luĭ Moise, nu făceaŭ nicĭ o deosebire. Din contra, pe acésta o neglijaŭ, ĭar pe acelea le păziau şi îndeplineaŭ cu o sfinţenie [3]). Ast-fel d. e. obicĭnuiaŭ a'şĭ spala mâĭnele inainte de a se pune la masă [4]) şi să strecóre bĕutura, că nu cum-va întâmplător pe nesimţite să înghită vre o vieţuitóre [5]).

Extindeaŭ legile privitóre pe cele necurate până întru

---

[1]) Comp. Iosif Fl. Archeol. XV. 5 § 9. XVIII. 1 § 3. Resb. Jud. II, 8 § 14.

[2]) Comp. Iosif Archeol. XVIII, 1. § 3. Resbel Judaic. II, 8 § 13.

[3]) Νῦν δὲ δηλῶσαι βούλομαι, ὅτι νόμιμα πολλά τινα παρέδοσαν τῷ δήμῳ οἱ Φαρισαῖοι ἐκ πατέρων διαδοχῆς, ἅπερ οὐκ ἀναγέγραπται ἐν τοῖς Μωϋσέως νόμοις (Iosif Archeol. XIII. 10 § 6).

[4]) Comp. Math. XV. 2. Marcu VII, 3, 4.

[5]) Comp. Mat. XXII, 24.

atât, în cât nu numaĭ pe păgânĭ şi pe aceĭ dintre Judeĭ, cari exercitaŭ profesiunĭ, ce îĭ punea în contact cu păgâniĭ, ca de exemplu pe ceĭ ce ocupaŭ funcţiunĭ publice în administraţiunea romană, cum eraŭ vameşiĭ şi alţiĭ, dar chiar şi pe toţĭ ceĭ-l-alţĭ Judeĭ şi tot ce nu era Fariseu, eraŭ consideraţĭ de eĭ ca păcătoşĭ şi nu voiaŭ nicĭ măcar a mânca împreună cu eĭ [1]. Postiaŭ de două orĭ pe săptămână [2], Lunia şi Joia [3] şi se deosebeaŭ prin portul şi vestmintele lor de ceĭ-l-alţĭ Judeĭ, lărgind şi mărind fimbriĭ, impletiturile şi filacteriile, pe cari le purtaŭ la marginile vestmintelor lor [4].

In privinţa moraleĭ practicată şi propovĕduită de Fariseĭ, precum şi a moduluĭ cum eĭ instruiaŭ pe popor, avem cunoştinţe fórte clare din evangeliĭ.

Viaţa şi morala Fariseilor nu avea altă bază de cât făţărnicia. Tóte faptele lor, nu le săvêrşiaŭ de cât numaĭ pentru a fi vĕḑuţĭ de ómenĭ, ca ast-fel să-ĭ admire pentru pietatea, virtutea şi religiositatea lor. Din acéstă causă Iisus Christos îĭ desaprobă şi îĭ condamnă, povăţuind pe apostoliĭ şi pe toţĭ următoriĭ sĕĭ, să se păzească de o ast-fel de viaţă şi să nu fie ca Fariseiĭ.

Capitolul 23 din evangelia de la Matheĭ cuprinde cuvintele luĭ Iisus Christos prin care el ne arată cine eraŭ, ce învĕţaŭ şi cum povĕţuiaŭ Fariseiĭ poporul şi voiaŭ a îl edifica moralminte, explicându-ĭ legea şi profeţiĭ. Din aceste cuvinte ale Mântuitoruluĭ şi altele cuprinse în Evangeliĭ, relative la Fariseĭ şi învĕţătura lor, cunóştem că eĭ se mărgineaŭ şi se ţineaŭ de o explicare literară a Legeĭ şi tóte preceptele eĭ le mârgineau numaĭ la înţelesul lor literar, fără a maĭ ţine seamă de spiritul lor. Din acéstă causă tótă interpretarea lor era în contra adevĕratuluĭ înţeles al Legeĭ şi al Profeţilor. Ast-fel de ex.: Precepta lu-

[1] Comp. Math. IX, 11. Luca III, 39. XVIII, 11.
[2] Luca XVIII, 12.
[3] Epifaniu haeres. XVI. Toanit II, Folio 12, 1.
[4] Comp. Numeriĭ XV, 38, 39. Math. XXIII, 5.

bireĭ către aprópele o limitaŭ numaĭ asupra amicilor și cunoscuților, și permiteaŭ ura și rĕsbunarea asupra inimicilor [1]). Jurămêntul numaĭ atuncĭ îl socoteau valabil și obligator, când se fácea pe numele luĭ Dumnedeŭ; de altmintrelea nu [2]). Socoteaŭ ca profanar a Sâmbeteĭ, dacă ar lucra ceva în acea di, și nu puteau permite nicĭ chiar vindecarea bolnavilor [3]). Socoteaŭ lucru fórte neînsemnat și permis resbunarea nedréptă și satisfacerea orĭ-căreĭ plăcerĭ [4]), și se îngrijaŭ fórte mult de a face adepțĭ, fără a se ocupa de îmbunătățirea și educațiunea lor morală [5]) Eraŭ fórte avidĭ, ĭubitorĭ de banĭ, îndeletnicindu-se prin tot felul de mijlóce, permise și ne permise, morale și inmorale d'a face banĭ, înșelând pe ceĭ săracĭ, pe vĕduve și pe orfanĭ și fácêndu-le tóte acestea sub masca pietățeĭ [6]). Eraŭ trufașĭ și fórte prefácuțĭ. Rugăcĭunele și orĭ-ce facere de bine și milostenie fáceau, tóte le sĕvêrșiaŭ public, trimbițând chĭar, ca să știe tótă lumea și să'ĭ admire [7]).

Ast-fel eraŭ și ast-fel învĕțaŭ Fariseiĭ, și eĭ eraŭ căpeteniile, povĕțuitoriĭ și educatoriĭ moralĭ aĭ poporuluĭ în aceste timpurĭ. Este lesne dar a înțelege ce moralitate și religiositate era și putea fi în popor, când ceĭ ce îl conduceaŭ și povățuiaŭ, erau tipurĭ de prefácuțĭ și desprețuitorĭ și moraleĭ și pietățeĭ religióse.

Nu este însĕ de tăgăduit, că în rândurile lor nu eraŭ și ómenĭ bunĭ, temĕtorĭ de Dumnedeŭ și pioșĭ [8]). Dar majoritatea lor eraŭ așa precum am vĕdut, că ni'ĭ înfățisează Iisus Christos și istoria evangalică.

Numĕrul Fariseilor, în timpurile luĭ Iisus Christos se

---

[1]) Comp. Math. V, 43.
[2]) Ibidem V, 33 sq.
[3]) Math. XII, 1, 2; Luca VI, 6, 7. XIV, sq.
[4]) Math. V, 21. 22, 28.
[5]) Math. XXIII, 15.
[6]) Math. XXIII, 3; Luca XVI, 14.
[7]) Math. VI, 2, 5 etc.
[8]) Comp. Acta V. 34, Filip. III, 4—6.

crede că se urca la 6000 și eraŭ împărțițĭ în 7 clase [1].

Saduceiĭ [2], în antitesă către pretinsul rigorism și conservatorism al Fariseilor, se țineaŭ în mod fanatic de textul Legeĭ și a Profeților; ĭar mulțimea tradițiunilor atribuite luĭ Moise și profeților, le respingeaŭ cu desĕvêrșire. Eĭ voiaŭ a înțelege Legea și Profețiĭ maĭ mult după spiritul lor și în mod liber.

Mulțĭ dintr'ânșiĭ ocupaŭ funcțiunĭ înalte politice și religióse în Israil în aceste timpurĭ, făcênd parte chiar din Sinodriŭ; și eĭ, împreună cu Irodianiĭ, treceau de amicĭ aĭ Romanilor, adică a dominațiuneĭ streine, care atuncĭ era asupra Judeilor.

Din Evangeliĭ și descrierile scriitorilor Judeĭ cunóștem că Saduceiĭ prin ideile și învĕțătura lor eraŭ diametral opușĭ Fariseilor. Ast-fel, eĭ lepădau tóte tradițiunile nescrise și nu admiteaŭ de cât textul scris al legeĭ, cuprins în scrierile Vechiuluĭ Testament [3]. Respingeau învĕțătura despre existența angelilor, și nu credeaŭ în existența spiritelor, fie a spiritelor celor bune, fie a celor rĕle [4]. Credința lor era că sufletul omuluĭ móre de odată cu trupul, și că după mórte numaĭ póte fi vorba despre o resplată pentru faptele cele bune, s'aŭ de pedépsă, pentru faptele cele rĕle [5]. Nu admiteaŭ predestinațiunea, nicĭ o provi-

---

[1]) Comp. Talm. Ieros. (Berahot pag. 13 sota p. 20) și Babil. (sota 22).

[2]) Saduceiĭ se crede a se fi numit ast-fel de la *Țadok* sau *Sadok* carele trece de fondatorul secteĭ. Sântul Epifaniu, Episcopul Ciprului, derivă numele lor de la צדק și צדיק=dreptate, drept. El dice: Ἐπονομάζουσι οὗτοι ἑαυτοὺς Σαδδουκαίους, δῆθεν ἀπὸ δικαιοσύνης τῆς ἐπικλήσεως ὁρμωμένης· σεδεκ γὰρ ἑρμηνεύεται δικαιοσύνη (Epif. haer. XIV).

[3]) Comp. Iosif. Flav. Archeol. XIII, 10 § 6.

[4]) Comp. Acta XXIII, 8.

[5]) Comp. Math. XXII, 33. Acta XXIII, 8 Iosif Flavie Archeologia XVIII, 1 §. 4, Resbelul Jud. II, 8, § 14.

dență a Divinitățeĭ asupra lumeĭ și a omuluĭ, ci totul atribuiaŭ faptelor și libereĭ voințe a omuluĭ [1]).

Preceptele morale ale Saduceilor eraŭ mult maĭ aspre și maĭ crude de cât ale Fariseilor și din acéstă causă eĭ aveaŭ fórte puținĭ adepțĭ. Următoriĭ lor eraŭ maĭ mult dintre ceĭ maĭ notabilĭ și însemnațĭ în Israil, în deosebĭ dintre bogațĭ. Aveaŭ înse și multe ideĭ bune. Ca de ex.: Virtutea nu trebue practicată cu interes saŭ pentru vre-o resplată. Că nu trebue să adorăm și să ne închinăm luĭ Dumnedeŭ cu speranța, ca el să ne plătească pentru acésta în modul cum stĕpânul recompensează pe serviĭ seĭ, ci cu cuget curat și din convingere, că de la el primim tóte bunurile și tot ce avem [2]).

Saduceiĭ se crede, că aŭ dispărut de odată cu distrugerea Ierusalimuluĭ, de și în Talmud se face mențiune despre eĭ și după aceia, fiind considerațĭ ca ereticĭ.

Esseniĭ sau **Esseiĭ** [3]) sunt de sigur cea maĭ veche sectă religiósă în Israil. Origina lor se crede a fi din Egipt, unde mulțĭ Judeĭ ocupându-se cu filosofia luĭ Pitagora, aŭ voit a o introduce și între Judeĭ și împreună cu ea și viața ascetică. Eĭ iubiaŭ liniștea și viața singuratică ca și Pitagorienĭ și după atestațiunea luĭ Iosif Flavie trăiaŭ în totul după modul cum acest filosof povĕțuia pe Grecĭ a trăi. Eĭ se aseamănă fórte mult cu monahiĭ timpurilor posteriόre, și cea maĭ mare parte dintr'ânșiĭ trăiaŭ în deșerturile Judeeĭ, maĭ ales pe lângă marea mórtă.

Despre eĭ în scrierile Vechiuluĭ și Nouluĭ Testament nu se face nicĭ o amintire; dar de la Iosif Flavie și Filone, aflăm că eĭ recunoșteaŭ ca sacre și bine primite luĭ Dumnedeŭ nu-

---

1) Iosif Flavie Archeol. XIII, 5. §. 9. Resb. Jud. II, 8, § 14.

2) Iosif Fl. Resb. Jud. ibidem și Archeol. XIII, 10, §. 6. Eusebiu hist. bis. II, 23.

3) Uniĭ derivă numele lor de la sericul חשי=cuvios, alțiĭ de la אסא=a vindeca de unde אסי=doctor, alțiĭ de la חשה=a tăcea, a sibastri, alțiĭ în fine de la *hasa*=a se retrage în loc singuratec.

maĭ sacrificiile aduse. Din descrierile acestora resultă că Esseniĭ eraŭ în Israil o direcțiune religiósă cu caracter practico-mistic și cu tendințe ascetice. Membriĭ eĭ se edificaŭ moralminte prin ideĭ speculative în mare parte biblice, dar înțelese într'un mod mistic. Mare influență avea asupra lor filosofia grécă, care le înlesnea speculațiunea asupra ideilor biblice, dar maĭ mult de cât acéstă filosofie, influența asupra lor filosofiile religióse orientale și în special parsismul.

Prin caracterul eminaminte moral pe care Esseniĭ voiau a'l imprima secteĭ lor, aveau și eĭ mare influență asupra poporuluĭ, care îĭ considera ca pe ceĭ maĭ cuvioșĭ ómenĭ și sfințĭ.

Primirea în casta lor se făcea cu mare greutate, dupe o lungă cercare și se confirma prin jurăminte. În exercitarea pietățeĭ religióse, eĭ țineaŭ fórte mult la tipurile externe ale cultuluĭ și se îndeletniceaŭ fórte mult la practicĭ religióse mistice.

Numĕrul lor, în timpurile luĭ Iisus Christos să crede că era ca la 4000 [1]).

Ast-fel era starea politică și religiósă a Judeilor în timpurile când Mântuitorul a venit în lume spre a mântui pe om, și acestea erau sectele și direcțiunile religióse în mânele cărora era încredințată conducerea poporuluĭ și aplicarea preceptelor Legeĭ pentru educarea religiósă și morală a poporuluĭ.

Fie-care din aceste secte, una maĭ excentrică de cât alta prin ideile și vederile sale asupra biblieĭ, și fórte depărtate de spiritul Legeĭ și al Profeților, le explica fie-care în sensul lor, dupĕ scopul ce'l urmăreaŭ; iar poporul zăcea în cel maĭ mare bigotism și fanatism.

---

1) Despre Esseniĭ Iosif Flavie amintește în Archeol. sa XVIII, 1 § 5. XIII, 5 § 9 și Resb. Jud. II, 8 § 2, 3, 5, 6, 9, 10. Filone Despre însemn. lib. § 2, 13 etc.

Capiĭ şi conducĕtoriĭ sĕĭ moralĭ, în loc de a'l apropia de Iehova şi Legea sa, uniĭ prin rigorismul lor, alţiĭ prin scepticismul de care eraŭ dominaţĭ, îl depărtaŭ din ce în ce maĭ mult, în cât în timpul venireĭ luĭ Iisus Christos, el era cu totul instrĕinat, chĭar şi de la speranţa şi credinţa despre venirea şi primirea luĭ Messia.

Nicĭ Judeiĭ cari se aflaŭ în afară de confiniile Palestineĭ, aceĭ numiţĭ din diaspora, din punctul de vedere religios şi moral nu stăteaŭ maĭ bine.

Aceştia respândiţĭ în Babilon, în Arabia, Alexandria, Egipt, Chirineea, Libyia, Antiohia, Frigia, Lydia, Asia minoră, Grecia şi până la Roma etc., se aflaŭ maĭ în tóte provinciile imperiuluĭ Roman. Aveaŭ şi recunoşteaŭ ca centru moral şi religios Ierusalimul, însĕ cu credinţa, viaţa, cu faptele şi maĭ ales cu moravurile lor, aflându se în mijlocul popórelor păgâne şi idololatre, eraŭ cu totul departe de cele ce prescriaŭ Legea şi Profeţiĭ. Trăind în mijlocul păgânilor, nu puteaŭ fi scutiţĭ de influenţa ideilor religióse ale acestora asupră-le, precum şi eĭ influenţaŭ asupra acelora. Exemple despre acéstă influenţă reciprocă sunt, pe de o parte proseliţiĭ: *aĭ porţeĭ şi aĭ dreptăţeĭ*, ĭar pe de alta *filosofia luĭ Filon*. Proselitismul Judeilor ne arată influenţa lor asupra păgânilor pentru a-ĭ atrage de la poleteism la monoteism, ĭar sistemul filosofic al luĭ Filone, ne arată influenţa filosofieĭ grece asupra Judaismuluĭ.

Nicĭ Samaritenii nu stăteau maĭ bine sub privirea morala şi religiósă. Religiunea lor, de la început a fost un amestec de ideĭ idololatre cu ideĭ biblice.

In secolul al IV a. Chr., un preot al lor Manase, a reformat'o în sesul şi pe basa legeĭ luĭ Moise. In aceste timpurĭ eĭ aŭ edificat şi un templu pe muntele Garisim, şi acest templu a existat până la anul 109 a. Ch., când a fost disţ̦us de Ioan Ircan.

Eĭ puneaŭ mare bază pe legea luĭ Moise, ĭar cele-l-alte scrierĭ ale Vechiuluĭ Testament nu le admiteaŭ. Aşa în cât

cu înlesnire se póte înțelege ce ideĭ puteaŭ avea despre Messia, și în ce confusiune religiósă se aflaŭ.

Din această causă a fost fórte lesne ca conștiința și speranțele luĭ religióse despre Messia, să fie cu înlesnire esploatate de o mulțime de Messiĭ mincinoșĭ, ca Dositeĭ, Simon Magul, Menandru și alțiĭ.

Singura ideă maĭ clară ce o aveaŭ despre Messia, era aceea că'l așteptaŭ ca pe un mare profet care avea misiunea d'a conduce națiunele pămêntuluĭ la cunoștința adevĕratuluĭ Dumneḑeŭ.

Despre Samaritenĭ maĭ știm că eĭ nu credeaŭ în existența nicĭ a îngerilor, nicĭ a demonilor, precum și nicĭ în învierea morților și judecata viitóre și din acéstă causă la eĭ nu s'a putut nicĭ odată pune basele uneĭ adevĕrate viețĭ pióse și religióse.

Ast-fel era starea religiósă și morală a omeniriĭ la apariținnea creștinismuluĭ. Pretutindenĭ, atât în lumea păgână grécă și romană, cât și la Judeĭ,—despre barbarĭ nicĭ nu maĭ póte fi vorbă,—domnia cea maĭ mare confusiune în ale religiuneĭ, confusiune care se manifesta la uniĭ, prin bigotism, fanatism și superstițiune despre Divinitate, ĭar la alțiĭ prin ateism și necredință. Religiunea decĭ neputând influența întru nimic asupra viețeĭ ómenilor și asupra moravurilor lor spre a le îmblânḑi și îndrepta spre bine, pretutindenĭ decadența morală era mare.

In mijlocul confusiuneĭ generale, ceĭ doĭ mentorĭ și povĕțuitorĭ ce omenirea ĭ-a avut, revelațiunea naturală manifestată prin filosofie și rațiune, în sînul popórelor idololatre, și Legea cu Profețiĭ V. Așezământ, în sînul poporuluĭ Judeu, de și n'aŭ putut scóte pe om din abisul confusiunelor religióse în care se afla, nicĭ a'l îndrepta moralminte, dar ele aŭ pregătit calea pentru ...ificarea și îndreptarea luĭ morală prin Evangeliul mântuireĭ.

Dar fiind că filosofia cea adevĕrată a luminat întru câtva rațiunea lumeĭ păgâne spre a vedea, și cunóște pre Dumneḑeŭ ĭar Legea pe care a avut'o poporul Judeŭ, con-

tinuŭ l-a pus în vedere pre Dumneḑeŭ şi sânta sa voe, ele sunt consideraţĭ şi descrise de istoria evangelică ca înainte mergĕtoriĭ şi pregătitoriĭ mântuireĭ [1]).

Ele însĕ neputênd oferi omuluĭ mântuirea, ĭar decadenţa morală, din causa înclinărilor naturale ale omuluĭ, maĭ mult spre a face rĕul de cât binele, fiind mare, Dumneḑeŭ, ĭubind pe om, avu milă şi îndurare de făptura sa. El trimise în lume pe însuşĭ Fiul sĕŭ, Dumneḑeŭ Cuvêntul, carele prin Evangeliul sĕu, prin mórtea şi învierea sa, nimicind pĕcatul, a readus pe om ĭarăşĭ la Dumneḑeŭ [2]).

D.

---

[1]) Comp. Epistola către Romanĭ I, 18 sq. II, 14, 15. Acta XIV, 16, 17, XVII, 27. 'Ebreĭ I, 1 etc.
[2]) Comp. Ioan I, 16 sq. etc.

Rebotezarea Romano-catolicilor și Uniaților la începutul Secolului present.

Dăm publicităței petiția de maĭ jos a uneĭ Zamfira Ungureanca, care era de bună-sémă română și probabil Uniată, și care cere a fi botezată din noŭ și primită la Ortodoxism. Acéstă petiție ne-a conservat procedura curiósă ce se urma și după începutul seculuĭ acestuia, pentru primirea proseliților la Ortodoxism. Trebuia să ceară voia de la Domnitor ș'apoĭ acesta o recomenda Metropolituluĭ ș'apoĭ în urmă Metropolitul rânduĭa pe proselit la catehisare la o persónă bisericéscă spre a învĕța dogmele deosebitóre între noĭ Ortodoxiĭ și Romano-catoliciĭ—ce se chema lege nemțască—și în urmă primea Sf. Botez și i se da botezatuluĭ carte la mână. Astă-ḑĭ niciĭ Uniațiĭ niciĭ Romano-Catoliciĭ nu se maĭ rebotează, ci numaĭ se ung cu sf. Mir, după ce'șĭ fac declarația în scris ș'o daŭ Ierarhieĭ nóstre.

Prea Inalțate Dómne,

Jeluesc Măriei Tale că eŭ mĕ aflu din ținutu țĕriĭ nemțeștĭ și până acum țiŭ légea nemților și pentru că de când am venit aicĭ într'acéstă țară am simțit că acéstă lége este

vătămătóre asupra sufletuluĭ meŭ, şi am pornit cu tot cugetul la ĭubirea pravoslavniceĭ credinţe creştineştĭ care prin sfântul Botez voesc a o câştiga. Pentru acésta mĕ rog Măriei Tale ca să fie luminată poruncă către Preaosfinţia Sa părintele Mitropolit a mĕ aduce la cunoştinţa primireĭ adevĕrateĭ credinţe prin Botez, nădĕjduind la mila luĭ Dumneḑeŭ mântuire sufletuluĭ meŭ şi pomană a fi Măriei Tale.

Róba Măriei Tale,

Zamfira Ungureanca

ce acum mĕ aflu la spitalul ĭubiriĭ de ómenĭ (Filantropia).

Preaosfinţia Ta Părinte Mitropolit să cercetezĭ jalba acésta.

1819 Martie 11.

Am. Dul. Căminar.

Din porunca Preaosfinţieĭ Sale Părinteluĭ Mitropolit să trimite acésta Zamfira Ungurénca aci la Biserica Dum. Ciauş Amzi ca să se cerceteze maĭ întâĭ de politiceştile pricinĭ să nu fie încurcată şi dupĕ acésta să se catehisască dupĕ canónele Bisericeĭ Rĕsărituluĭ şi dupĕ împlinirea canonuluĭ să se şi lumineze cu Sf. Botez, dându-ĭ înscris desĕvêrşirea Sf. Botez.

1819 Mart 17.

Iosif Arhimandritul Mitropolieĭ.

O Epistolă în greceşte către Neculaĭ Costin.

Intr'un manuscript grecesc, din biblioteca mea, am întâlnit şi o Epistolă în greceşte adresată luĭ Nicolaĭ Costin, fiĭul CronicaruluĭMiron Costin. Cine este autorul acesteĭ Epistole, scrisă în o greacă clasică, nu pot să mĕ pronunţ acum. Epistola presupune o prietenie între scriitor şi Nicolaĭ Costin şi din ea să constată, că Nicolaĭ Costin ştia perfect greceşte, pe lângă latineşte şi poloneşte. Obiectul

Epistoleĭ este recomendarea uneĭ persóne erudite cătră Domnitor. Tot în acest manuscript ni s'a maĭ conservat şi alte treĭ Epistole cătră Domnitorul Constantin Duca, pe care cu altă ocasie le vom publica, avênd un conţinut istoric.

Τω πρωτοσπαθαρίω Νικολάω Κωττίνω. Χαίρειν.

Τὸ μέγεθος τοῦ ἀξιώματος δυσέντευκτόν εστὶ καὶ ἀπρόσητον. Καὶ ὁ γραμματικὸς ἀρ'οὗτος διὰ τοῦτο ἀποδειλιᾷ κατὰ μόνας ἐντεύξεσθαι τῷ τῆδε Ἡγεμόνι καὶ σοῦ δῆτα δεόμενος ὁδηγῶν τῶν ἐμῶν ἐχρήσατο γραμμάτων, ἀιτουμένω μέν σὺ χεῖρα βοηθὸν ὄρεξον, ὀρέξεις δε ἐστ'ἂν εἰσέλθῃ καὶ ὁμιλήσῃ τὸ δ'ἐπειθ'ἱκανὸς αὐτὸς εάυτῷ φιληκοΐαν ἀνακτήσασθαι, καὶ ἣν οὐδεὶς ποτ'εὔνοιαν. Ἔρρωσο.

Protospatarulu̥ĭ Nicolaĭ Costin bucurie.

Mǎreţia demnitǎţeĭ este grea de întâlnit şi apropiat. De aceea şi cǎrturarul acesta să sfieşte a întimpina singur pe Domnitorul de acolo; şi avênd nevoe de tine negreşit s'a întrebuinţat de aducĕtor scrisorilor mele, cerênd nu să-l tindĭ mână de ajutor, ci doreşte ca să intre să vorbéscă, ĭar dupĕ aceea este el vrednic ca să-şĭ câştige prin sineşĭ audienţă şi favóre ca nimenĭ altul. Fiĭ sănĕtos.

C. E.

SCHIȚE DIN VIAȚA SÂNTULUI APOSTOL PAUL

(Urmare. Vedĭ Biserica Ortodoxă, anul al XVIII-lea, No. 2).

---

§. 4. *Călĕtoria a treia misionară a luĭ Paul.*

54—58 dupĕ Christos.

Dupĕ o scurtă ședere în Antiochia, întreprinse Paul, *a treia călĕtorie a sa misionară.* Trecênd prin Frigia și Galatia, întărea pretutindenea comunitățile creștine înființate de el, și veni la Efes, dupĕ cum făgăduise, unde șezu aprópe treĭ anĭ.

Maĭ întâĭ predică Evanghelia timp de treĭ lunĭ în Sinagoga Judeilor, dar găsind aci vrăjmașĭ printre Judeĭ, carĭ căutaŭ nu numaĭ să împedice învĕțătura luĭ, dar să provóce poporul la revoltă, să adresă Apostolul cătră păgânĭ, predicând în casa ritoruluĭ Tiranos, cu mult succes, timp de doĭ anĭ. In contra comerciuluĭ josnic ce să facea cu vênzarea diferitelor închipuirĭ ale zeilor păgânĭ, propovĕdui Apostolul fără preget, și predicile sale fiind încununate de Dumnedeŭ și cu minunĭ, resultatul fu că mulțĭ să convertiră la creștinism, lăsând ast-fel pe neguțitorĭ fără nicĭ un câștig (fapt. ap. 18, 23. 19, 20).

Nu trecu mult timp de la venirea luĭ Paul în Efes, și veniră veștĭ fórte puțin îmbucurătóre din Galatia carĭ îngrijiră în cât-va pe Apostolul.

In Galatia adecă să formase o partidă iudaisantă care

pretindea de la păgânii ce voiau să trécă la creștinism să observe strict legea mosaică, neapărat trebuitóre pentru acel ce voește să fie în adevĕr creștin. Și fiind-că Paul isbutise ca să vădéscă deșertăciunea unor ast-fel de pretențiunĭ falșe și nefondate, căuta partida acésta să micșoreze autoritatea Apostoluluĭ.

Motivele invocate de Iudaisanțĭ contra luĭ Paul eraŭ: 1) Că el nu primise de la Domnul, ca și ceĭ-l-alțĭ apostolĭ demnitatea de apostol; 2) Că nu fusese martor ocular la învĕțăturile și minunile luĭ Iisus. Și ca să-șĭ întăréscă și maĭ mult acusarea ce o aduceaŭ, ḑiceaŭ, că este o deosebire mare și chĭar contraḑicere între învĕțătura propusă de Paul, și ceĭ l alțĭ apostolĭ.

Din causa acestor intrigĭ, simți Paul ore-cum trebuința, atât pentru apărarea demnitățeĭ sale, cât și maĭ ales pentru apărarea învĕțătureĭ propusă de el, să scrie o epistolă către Galatenĭ.

Epistola acésta constitue începutul tuturor epistolelor marĭ didactice ale Apostoluluĭ lumeĭ; ea cuprinde în scurt tóte ideile înalte ale luĭ expuse în epistola către Romanĭ.

In timpul ședereĭ celuĭ de un an și jumĕtate în Efes, întreprinse Apostolul către sfârșitul ședereĭ sale aci, o a doua călĕtorie la Corint. In faptele apostolilor însĕ nu să vorbește nimic de acéstă călĕtorie, dar din maĭ multe locurĭ exprese din epistola către Corintenĭ, reese că, apostolul întreprinse în adevĕr o a doua călĕtorie la Corinth, maĭ înainte de a scrie epistola în cestiune. *Iată*—ḑice el în II Corinth. 12, 14—*a treĭa óră mĕ pregătesc să viŭ la voĭ*, și tot acolo, 13, 1, ḑice: *„Iată acum a treĭa óră viŭ la voĭ“.* Și pentru că prima epistolă către Corinthenĭ s'a scris către sfârșitul celor treĭ anĭ de ședere a apostoluluĭ în Efes, a doua însĕ puțin după acésta, resultă că autorul faptelor apostolilor care vorbește numaĭ de o singură călĕtorie a Apostoluluĭ la Efes să fi omis în expunerea sa, să arate și cele-l alte călĕtoriĭ ale luĭ Paul în locul indicat.

Din Corinth, întorcêndu-se Paul ĭarășĭ la Efes, primi veștĭ

puțin înbucurătóre, despre starea comunitățeĭ creștine înființată acolo. De la obiceĭurile păgânești, imorale, ale celor ce petreceaŭ în acéstă cetate, nu să părăsiseră definitiv niciĭ ceĭ convertițĭ de Apostolul, și anume un tênêr al aceleĭ comunitățĭ trăĭa în relațiunĭ inceste cu mama sa vitregă. Acésta, dădu prilej luĭ Paul să scrie *prima epistolă către Corintenĭ*, în care atacă el cu multă tărie aceste necuviințe. Corinthenii respundênd acesteĭ Epistole, îĭ puseră Apostoluluĭ și alte întrebărĭ. Respunsul acesta al Corinthenilor însĕ, din nenorocire s'a perdut, dar parte din acest respuns, parte și din alte informațiunĭ ce primise, Paul îșĭ formase convingerea sa adâncă de starea morală a comunitățeĭ creștine din Corinth. Maĭ ales, răni inima Apostoluluĭ, vestea de numerósele partide ce să formaseră în acéstă tênêră comunitate (I Corinth. 1, 12).

Pentru înlăturarea acestor partide, trimise Paul din Efes, pe ĭubitul sĕŭ ucenic Timotheiŭ (I Corinth. 4, 7), dar maĭ înainte de a ajunge Timotheĭ aci—căcĭ trebuĭa să trécă prin Macedonia—trimise Apostolul o scrisóre Corinthenilor, în care cu multă tărie de convingere, combate partidele acestea. Epistola acésta, este cunoscută ca prima epistolă a luĭ Paul către Corinthenĭ.

Negreșit că scrisórea acésta trebuĭa să producă o impresie óre-care între Corinthenĭ, de aceea Paul trimise acolo din Efes, pe Tit (II Cor. 12, 18), ca să capete informațiunĭ și să raporteze Apostoluluĭ,—ĭar Paul însușĭ să pregătea să plece din Efes, când de odată vede că să pregătește în contră-ĭ un tumult provocat de argintarul Dimitrie, care perduse mult din folósele ce le trăgea din vênḑarea obiectelor fabricate de el și care representa diferite zeitățĭ păgânești—tóte aceste în urma succesuluĭ dobândit de Apostolul prin cuvêntările sale. Revolta acésta impedică pe Paul să urmeze planuluĭ ce-șĭ făcuse; și de aceea trecu spre Macedonia prin Troas. In Troas, găsi Apostolul pe Tit care'l aștepta de mult, și de la el află că scrisórea sa trimisă Corinthenilor, avusese resultate

fórte satisfăcĕtóre. Dispreţul tuturor creştinilor, acoperise pe tĕnêrul imoral, carele pătruns fiind de greutatea sarcinei sale imorale, îşi cere ertare.

Cu tóte acestea însĕ, partida judaisândă din Corinth nu luă în consideraţiune epistola luĭ Paul, ci îndârjindu-se şi maĭ mult, căuta a'l face suspect pe Apostolul. „Paul— diceaŭ eĭ,—este fórte slab, în convingerile sale, şi de şi prin scrisorĭ să arată violent, totuşĭ când e de faţă e mult maĭ slab şi ertător".

Faţă cu aceste apucăturĭ rĕle, credu Paul de bine, ca maĭ înainte de a veni la Corinth, să le maĭ scrie Corintenilor încă o scrisóre,—şi acéstă scrisóre este cunoscută în catalogul cărţilor Noului Testament, *ca a doua epistola a luĭ;* şi pe care a scris'o în Macedonia. Tit împreună cu alţĭ douĭ fraţĭ dintre care unul, pare se a fi fost Luca, duseră epistola acésta la Corinth (II Corinth. 8, 16).

Dacă prima epistolă a luĭ Paul către Corintheni ne presintă un deosebit interes, căcĭ ne face să ştim cât de bogată în harurĭ era viaţa primilor creştinĭ, apoĭ fără îndoială şi epistola a doua, ne dovedeşte cât de energic şi plin de demnitate era Apostolul lumeĭ, şi cât de gelos era el tot odată de învĕţătura Mântuitoruluĭ pe care voiaŭ să o denatureze vrăjmaşiĭ.

Dupe o şedere de maĭ multe lunĭ în Macedonia să îndreptă în fine Apostolul spre Corinth, rĕmânênd în împrejurimĭ treĭ lunĭ. Deja pe când se afla el în Efes, îşĭ făcuse un plan mare, pentru activitatea sa misionară, şi anume să se ducă până la Roma şi Spania, dupĕ ce maĭ întâĭ va colecta ceva pentru săraciĭ din Ierusalim pe care colectă să o ducă el insuşĭ.

Dorinţa luĭ să şi împlini. In adevĕr colecta proectată de el să şi făcu, dar în acest timp dorinţa de a vedea Roma şi în mijlocul lumeĭ păgâne să predice pe Dumnedeul cel viŭ, se aprinse din nou în el, însĕ nu putea de o cam-dată de cât să trimită Romanilor o scrisóre prin o diaconiţă cu numele Föbe care călĕtorea la Roma (Rom. 16, 1), care

scrisóre din causa caracteruluĭ sĕŭ eminamente dogmatic și a bogăției de ideĭ cu care e presĕrată este pusă încă din vechime în fruntea tuturor epistolelor Apostoluluĭ lumeĭ.

După o ședere de treĭ lunĭ în Achaia, părăsi Paul Corinthul și să îndreptă spre Ierusalim ca să ducă colecta ce o făcuse în Macedonia și Grecia pentru creștiniĭ ceĭ săracĭ din Metropola creștinismuluĭ.

Ceea ce să petrecea în Ierusalim era cu totul grav. Judeiĭ de aci, cariĭ primiseră creștinismul urau nu numaĭ pe creștiniĭ născuțĭ păgânĭ, dar și pe Apostolul Paul care'ĭ convertise. Paul voia ca să-l convingă cât de rătăcițĭ sunt și nejustificațĭ în ura lor să le povestéscă succesul cel mare ce-l avusese în păgânime, cu care ocasiune să le și documenteze, că nu numaĭ eĭ sunt chemațĭ la împĕrăția mesiană, ci și oile cele-l-alte cari sunt afară din staulul luĭ Israil.

Așa fiind, se pregăti Paul să călĕtoréscă pe mare până la Siria, dar din causa unuĭ complot ce să urzise în contra luĭ, de către Judeĭ, îșĭ schimbă planul și să hotărî să apuce drumul prin Macedonia. Șépte frațĭ—după cum spun faptele apostol.—merseră cu el până la Filipi, unde să întâlni cu Luca ce rĕmăsesă acolo. De la Filipi, trimise Paul pe soțiĭ sĕĭ înainte la Troas, ĭar el împreună cu Luca serbară paștile acolo, de unde plecară și eĭ la Troas, rĕmănênd aci șépte ḑile. Aci să întâmplă ceva minunat. Duminică să adunaseră creștiniĭ împreună cu Apostolul ca să serbeze sânta cină, și pe când el predica cuvêntul luĭ Dumneḑeŭ, care predică o prelungise până după meḑul nopțeĭ, un tênêr cu numele Eutichus, ședea la o feréstră și apucat fiind de somn căḑu din etagiul al treilea jos, și muri pe loc. Paul, în fața acesteĭ întêmplărĭ, să scoborî jos, și mergênd înaintea mulțimeĭ ḑise: *„Nu vĕ temețĭ căcĭ sufletul este încă în el, și ḑicênd acestea învia tênêrul și toțĭ să bucurară de acésta minune“* (Fapt. ap. 20, 7). In urmarea aceștia, Apostolul să întórse înapoĭ, și prelungind cuvêntarea sa până despre ḑiuă să îmbarcă și în patru ḑile a-

junse la Milet. Fórte bucuros ar fi fost el dacă cu acéstă ocasiune ar fi putut visita Efesul, dar fiind-că voia numaî de cât ca de sĕrbătórea rusaliilor să fie la Ierusalim îșî pără-i gândul acesta. Cu tóte acestea ca să nu trécă fără să-l vadă, chemă el la Milet, pe toțî presbiteriî Asieî micî, ca să le maî dea óre-cari sfaturî părinteștî—póte pentru ultima óră—și să-șî ia rĕmas bun de la eî. Luca—în faptele apostolilor—înregistréză cuvintele rostite de Paul cu acéstă ocasiune. Ele sunt așa de duióse și mișcătóre ca și cuvintele rostite de Moisi, cam în aceeașî situațiune aflându-se, ca și mulțămirea luî Samuil, fórte sincere, pline de recunoștință personală și de durere plină de majestate. In cuvêntarea acésta către presbiteriî Asieî micî să póte vedea pe de o parte inima cea plină de supunere și de iubire către Christos, a Apostoluluî lumeî, iar pe de alta îngrijirea sa părintéscă pentru tenâra comunitate creștină. După ce-șî dete pe față presimțirea sa, că în Ierusalim îl aștéptă multe nenorocirî, din causa celor resvrătițî contra luî, caracteristice sunt maî ales două provocărî ale Apostoluluî cari pătrunseră adânc inima celor de față. Eî le ḑise între altele ca să privigheze neadormit asupra creștinilor încredințațî lor, și să fie cu multă atențiune ca să nu se strecóre printre eî învĕțăturî false, și în fine să-șî vadă bine de oficiile lor. „*Și ḑicênd el acestea*—așa închee Luca cuvêntarea luî Paul—*îngenunchiara cu toțiî și sa rugara pentru el*".

Toțî plângeaŭ de plecarea Apostoluluî, cădênd pe grumazul luî și sărutându-l, pătrunșî fiind maî ales de cuvêntul ce'l spusese, că póte nu-l vor maî vedea, și ast-fel îl conduseră până la corabie.

Ce sinceritate și iubire ferbinte arătară preoțiî aceștia Apostoluluî.

Ce entusiasm plin de admirațiune pentru genialul Paul!

Ce alipire sinceră și devotată din partea tuturor pentru cel maî zelos și maî devotat apostol al evanghelieî luî Christos!

Din Milet plecă Paul cu tovarășiĭ seĭ de călĕtorie peste Kos și Rodos, până la Patara; aci luară eĭ altă corabie și veniră la Tyrus unde rĕmaseră șépte ḑile. Credincioșiĭ de acolo îl rugară pe Apostolul să nu să ducă la Ierusalim, punêndu-ĭ înainte pericolele ce'l așteptaŭ acolo. Paul însĕ voind cu orĭ-ce preț să se ducă la Ierusalim, nu ascultă de rugăciunea lor, și decĭ însoțit fiind de eĭ și de întréga lor familie, până afară din oraș, la marginea măreĭ îngenunchiară cu toțiĭ și să rugară. De la Tyrus ajunse Paul la Ptolemaida și de acolo la Cesaria și trase la Diaconul Filip unde rĕmase câte-va ḑile. Aci 'ĭ să spuse de un órecare Agab, că Judeiĭ din Ierusalim abia aștéptă să vie el acolo ca să-l lege și să-l dea în mâna autorităților. Auḑind acestea tovarășiĭ luĭ Paul și creștiniĭ din Cesaria, îl rugară cu ochiĭ plinĭ de lacrămĭ să nu să ducă la Ierusalim. Paul însĕ ḑise: *„De ce plângețĭ șĭ'mĭ rănițĭ inima? Eu sunt gata nu numaĭ să mĕ las a fi legat, dar chiar să și mor pentru numele luĭ Iisus Christos“*; ĭar la acestea, Luca în faptele apostolilor, adaogă: *„Și pentru că noĭ nu-ĭ maĭ putém vorbi, tăcuram, și ḑiseram, fie voia Domnuluĭ“*. Liber de orĭ-ce prejudiciŭ, ci ca unul ce înțelegea valórea morțeĭ de martir, voește Apostolul să se aducă pe sine sacrificiŭ dacă să póte, numaĭ să șĭ pótă împlini fără pedică chemarea luĭ apostolică.

Din Cesaria în fine ajunse Paul în Ierusalim și trase la un vechiŭ prieten al luĭ cu numele *Mnasou.*

Acesta este a cincea călĕtorie a luĭ la Ierusalim, dupĕ ce să convertise la creștinism (Fapt. ap. 21, 1—16).

A doŭa ḑi, dupĕ sosirea sa la Ierusalim, să duse Apostolul împreună cu tovarășiĭ seĭ la Iacob apostolul, primul Episcop al Ierusalimuluĭ, unde eraŭ adunațĭ și presbiteriĭ comunitățeĭ creștine de acolo. Paul raportându-le îndeplinirea misiuneĭ sale în occident, toțĭ îl ascultară cu multă luare aminte și bucurie. Resultatul activitățeĭ sale însĕ umpluse de rĕutate și pismă inima Judeilor. Aceștia îl acusaŭ pe Apostolul în Ierusalim, că nu numaĭ că privézǎ

pe păgânî de obligaţiunea circumcisiuneĭ, dar chîar şi pe Judeiĭ ceĭ ce petrec printre păgânî îĭ învaţă ca pe copiiĭ lor să-ĭ deprindă cu neobservarea pretenţiunilor mosaice privitóre la circumcisiune

Faţă cu acéstă acusaţiune, nedréptă bine înţeles, Paul ascultă sfatul celor de faţă care tindea la o împĕcare a spiritelor revoltate, şi care sfat, să resuméză în cele următóre: *„Să afla la noĭ aicĭ patru barbaţĭ carĭ aŭ facut jurament; ia-ĭ pe aceştia şi te curăţeşte împreuna cu eĭ, şi cheltueşte pentru ca să şĭ rada capul; cacĭ aşa facênd, vor cunóşte toţĭ că din cele auḑite despre tine nu este nimic adevĕrat, ba din contra tu urmezĭ şi păstrezĭ legea; iar în cât priveşte pe ginţĭ, acésta să nu te îngrijéscă, ca noĭ le-am facut cunoscut hotarîrea nóstră, care consta în aceea, că eĭ să se feréscă de cele sacrificate idolilor, de sânge, de sugrumat şi de desfrânare.—Paul ascultă, şi a doua ḑi luând pe ceĭ patru barbaţĭ să curăţi cu eĭ, apoĭ intră în templu şi anunţă, că va împlini ḑilele de curăţie, până ce să va aduce sacrificiĭ pentru fie-care din eĭ“.*

Pretinsa pace însĕ, de odată să turbură. Judeiĭ fanaticĭ profitând de presenţa unuĭ tenêr păgân cu numele Trofim ce din naştere era păgân, şi ḑicênd că el a fost adus anume de Paul în templu, ca să le necurăţéscă sântele, să revoltară contra luĭ. Turburarea deveni şi maĭ mare, când veniră în templu nişte Judeĭ din Asia, cariĭ, cum veḑură pe Paul, începură să l acuse înaintea coreligionarilor lor, ḑicênd că acesta este un resvrătitor, care caută să înlocuiască legea mosaică prin alta nouă, şi scoţindu-l pe Apostolul din templu, să încercară să l omóre. Din acéstă turburare Paul abia putu scăpa cu ajutorul unor soldaţĭ din cohorta romană, cariĭ fură trimişĭ anume la faţa loculuĭ, pentru paza ordineĭ, din Arx-Antonia. Tribunul roman, vĕḑênd acest mare scandal şi furia Judeilor contra luĭ Paul, creḑu că el este şeful uneĭ bande egiptene, care înconjurat fiind de o cétă de 4000 de bandiţĭ făcuse maĭ înainte multe jafurĭ în popor, din care pricină îl ţinea şi

îl păzea cu multă luare aminte. Convingêndu-se însĕ îndată, că lucrul nu era așa, și că a fost înșelat în părerea sa, permise luĭ Paul ca să se apere înaintea poporuluĭ.

In cuvêntarea pe care Paul o ținu înaintea poporuluĭ, în limba ebraică, povesti el originea, creșterea și covertirea sa la creștinism. Mulțimea îl ascultă cât-va timp, dar îndată ce el începu să le spue despre succesul îndeplinirea misiuneĭ sale între păgânĭ, poporul erupse din noŭ în strigăte violente, ḑicênd: *„Jos la pămênt cu un ast-fel de om, căcĭ nu se cade ca să maĭ viețuiască"*.

Tribunul Lysias vĕḑênd sgomotul poporuluĭ, voi să predee pe Paul mulțimeĭ, însĕ Paul făcênd apel la dreptul sĕŭ de cetățén roman, tribunul numaĭ cuteză să ḑică nimic. Dar ca să afle adevĕrul în sine și să se isprăvéscă odată cu acéstă turburare, convócă pe a doua ḑi, Sinedriul, unde trimise și pe Paul. Modul și arta cum Paul știu să se apere înaintea Sinedriuluĭ arată încă odată maĭ mult, că la Apostolul nu era nimic exagerat, nimic din ceea ce să cunóște fanatism religios, ci pur și simplu convingerea sa sinceră a adevĕruluĭ pe care'l propoveduia. Cu o privire limpede în care să oglindea cea maĭ sinceră și nepatată conștiință a datorieĭ împlinite, începu în fața Sinedriuluĭ apărarea sa care avu ca conclusiune, că el nu și-a făcut de cât datoria sa de Apostol. Mândrul însĕ și brutalul Archiereŭ Ananias, vedea în cuvêntarea luĭ Paul, un plan ascuns și frivol, din care causă pusă de'l bătu peste gură. Intristat până la suflet de acest tratament neomenos, adaose Paul: *„Să te bata Dumneḑeŭ, mișelule; tu cauțĭ să mĕ îndreptezĭ conform legeĭ, și prin o ast-fel de purtare tocmaĭ tu facĭ ce nu e permis de lege să facĭ"*. Ceĭ de față ripostând ḑiseră luĭ Paul: *„Ce mustri pe Archiereul"?* Iar el scuzându-se ḑise: *N'am știut fraților că este Archiereul, căcĭ scris este pe prietenul tĕŭ să nu-l turburĭ.*

De întreruperea acésta folosindu-se Paul, observă care e disposiția psihică a celor de față.

In colegiul înaltului Senat, eraŭ două partide, a fariseilor şi a saduceilor, care eraŭ opuse una alteia.

Contra celeĭ din urmă să ridică Paul şi accentuă serios credinţa sa în viaţa de veci şi în învierea morţilor. Cuvêntarea acésta avu un efect admirabil. Ambele partide, să luară la cértă în Sinedriu, susţinêndu-şĭ fie care părerile lor, şi resultatul fu, că Paul cădu în mânile lor. In nóptea următóre Apostolul avu o visiune. Mântuitorul stând înaintea luĭ îĭ dise: „*Nu te teme, căcĭ precum aĭ mărturisit de mine în Ierusalim, voesc să mĕ mărturiseştĭ şi în Roma*".

Amărăciunea Judeilor contra luĭ Paul, să ridică până la acel grad, în cât 40 dintre eĭ, jurară ca nicĭ să mănânce nicĭ să bea până ce nu vor omorî pe Paul. Aflând acésta un nepot al Apostoluluĭ, îl sfătui să se ducă la Tribunul cetăţeĭ cerênd protecţiunea şi asigurarea vieţeĭ; dar tribunul pentru ca să împiedece scandalul, trimise pe Paul sub o severă escortă la Cesaria, la proconsulul Antoniu Felix, căruia îĭ predă întréga afacere. Ast-fel începură dilele cele grele ale Apostoluluĭ, care fu acum închis. (Fapt. ap. 21, 17—23, 35).

(Va urma).

Acte privitóre la Istoria Bisericeĭ Române.

Luptele pentru stabilirea dogmelor, aŭ fost așa de înverșunate, în cât de multe orĭ Ortodoxia era în pericol. Din causă că mulțĭ nu înțelegeaŭ profunditatea învĕțăturilor dogmatice, discutate la Sinodul al III-lea și al IV-lea ecumenic, privitóre la persóna Mântuitoruluĭ, apucaŭ o cale greșita și o susțineau adesea cu violență, cu tumulturĭ și tulburărĭ în popor, pentru care se cerea intervenirea putereĭ laice. Uniĭ dintre împĕrațĭ, încunjurațĭ de ómenĭ cu frica luĭ Dumneḍeŭ apăraŭ Ortodoxia, alțiĭ însĕ fiind influențațĭ de partida contrară dădeaŭ de multe orĭ decrete în contra apărătorilor Ortodoxieĭ.

Dupĕ Sinodul din Chalcedon, mulțĭ rĕmaseră nemulțămițĭ cu hotărîrea sfinților părințĭ și începură o luptă înverșunată contra Ortodoxilor. Ast-fel a fost și un óre-care Timoteŭ Elurul din Alexandria, care ajutat de maĭ mulțĭ călugărĭ, precum și de guvernatorul Alexandrieĭ, reușeste a detrona pe Proterie, episcopul de atuncĭ și fiind hirotonit de Monofițĭ, a trebuit să fie depus prin consensus ecclesiae dispersae, în care scop și trimite Impĕratul Leon o enciclică, cerênd opiniunea tuturor episcopilor maĭ însemnațĭ atât asupra credințeĭ, cât și în privința casuluĭ luĭ Timoteŭ.

Sunt interesante pentru noĭ cele douĕ epistole, pe care le publicăm: una a luĭ Teotim Episcopul Sciţieĭ (Dobro-

geĭ) cu reşedinţa în Tomi (Constanţa) şi alta a Episcopilor din Moesia Secundă, saŭ de pe malul drept al Dunăreĭ. Toţĭ Episcopiĭ aceştia sunt Românĭ din Dacia Aureliană şi póte şi Traĭană căcĭ eĭ, ca şi aceĭ de la Sinodul din Sardica (Sofia) scriu şi subscriŭ latineşte. Incă o dovadă despre existenţa creştinismuluĭ în Daciĭ.

EPISTOLA

luĭ

Teotim Episcopul Sciţieĭ către Impĕratul Leon.

Prea piosuluĭ Domn şi prea creştinuluĭ Impĕratuluĭ nostru Leon, Teotim umilitul Episcop al regiuneĭ Sciţieĭ.

Se cuvine pietăţeĭ tale, venerabile Impĕrate Auguste, ca să păzeştĭ liniştea bisericelor şi să împacĭ necazurile poporuluĭ turburat şi furtunele prin cuvintele vóstre cele maĭ liniştite. De aceea şi Dumnedeu din ceriurĭ v'a învestit cu puterea sa, ca pre cele sĕnătóse să le păstraţĭ neschimbate şi tot-déuna să le apăraţĭ prin puterea imperială; Iar acele ce sunt vătămătóre şi stricate să le vindecaţĭ cu medicina pietăţeĭ vóstre. Nimic nu este maĭ plăcut luĭ Dumnedeu, nimic maĭ primit, de cât să pricepĭ acelea, ce le-aĭ învĕţat cu înţelepcĭune de la Dumnedeŭ Tatăl şi să înveţĭ acela ce singur din pruncie aĭ învĕţat a crede fórte sănĕtos. Şi fiind-că am fost provocaţĭ prin ordinul vostru prea sfânt, ca să spunem înscris venerabilităţiĭ vóstre, ce cugetăm de Sinodul din Chalcedon, cunóscă serenitatea vóstră, că noĭ credem şi ţinem, nicĭ maĭ mult nicĭ maĭ puţin, de cât acele ce s'aŭ definit neschimbat şi perfect, de către sfinţiĭ părinţĭ în Sinodul din Efes. Fiind-că nicĭ nu trebue a cugeta alt-fel, de cât ceea ce s'aŭ hotărî. de atâţia părinţĭ luminaţĭ de Spiritul Sfânt. De unde, Prea bunule Impĕrate, şi eŭ, şi tótă Biserica luĭ Dumnedeŭ ast-fel înţelegem şi în unire întărim prin o mărturisire credincĭósă şi devotată hotărîrile sfinţilor părinţĭ. Iar despre Timoteŭ aşa socotim că, de óre-ce în puterea rugăcĭunilor el se crede

a fi actualminte episcop, dar prin o intenţiune neruşinată fiind hirotonit de către excomunicaţi, regula bisericéscă il consideră ca desbrăcat de demnitate şi excomunicat; şi nu permite ca punerea mânilor acelor episcopi sa aibă vre-o putere, carii violând credinţa lui Christos şi-aŭ părăsit şi hirotonia. Deci acum cuvêntul mărturisirei nóstre făcêndu-l cunoscut auzului vostru sănĕtos, rugâm pre Domnul nostru Iisus Christos, ca Impĕrăţia vóstră să fie imputernicită cu tăria credinţei catolice, şi întărită cu puterea crucei, să fie apărat tot-déuna de ori ce presupunere de rĕsbóie. Dorim, ca providenţa divină să vĕ ţie tot-déuna în pace şi corona Impĕrăţiei să o păzască neviolată şi nepătată mulţi ani, prea Inalţate Dómne şi venerabile Impĕrate.

EPISTOLA

Episcopilor din Moesia Secunda către Impĕratul Leon.

Domnului prea piosului, victoriosului tot déuna Augustului Leon, Marcian, Martialis, Monofilus, Marcelus Petrus şi Dizas, Episcopi din Moesia Secundă.

Cel mai pacînic dintre principi, avênd dorinţa piosului proposit, a'ţi arăta cuvêntul credinţei ce-l ţii; ai poruncit a se face acésta smereniei nóstre prin scrisori sacre, ca să vi se spue lămurit despre sfânta şi necuprinsa dumneḑeire, pre care limba omenéscă nu o póte pricepe, nici scrie, ci mai cu sémă prin gura inimei şi cu credinţă trebue a o cultiva şi adora. Dar acésta alcătuim, că noi mărturisim şi stăruim în credinţa, pe care cei trei sute opt-spre ḑece părinţi in cetatea Niceei, condemnând nepietatea lui Arie, o respândiră în tótă lumea; precum şi acele ce s'aŭ hotărît de către cei una sută cinci-ḑeci de părinţi în cetatea Constantinopolei pentru Sântul Spirit, spre a nimici învĕţătura lui Macedonie; apoi cele ce s'a primit la Efes spre a

combate forma nepietății Nestoriane. In fine cele ce s'aŭ hotărît în Sinodul din Chalcedon spre înlăturarea învěțăturilor nesănětóse ale luĭ Eutichie despre înomenirea Mântuitoruluĭ, la care s'aŭ adunat mulțĭ sfințĭ părințĭ, din ordinul luĭ Leon pontificele Roman, care este capul episcopilor și venerabiliĭ preoțĭ și patriarhiĭ de Résărit, ținênd Sinod s'a comfirmat sub douĭ imperatorĭ. Ceea ce noĭ împreună cu tot clerul și poporul creștinesc până la sfârșit ținênd și posedând, dorim să rĕmânem întru acésta. Iar pre Timoteŭ, care din ură și prin crimă, precum să știe din cărțile publice, a lucrat în modul cel maĭ viclén în contra luĭ Proterie, bărbatul cel maĭ venerabil, episcopul cetățeĭ Alexandria și ș'aŭ impus cu nevrednicie numele de Episcop prin vicleșug de la bărbațĭ condemnațĭ; pre acesta ca și pre ceĭ ce fac asemenea, credem că nicĭ nu trebue să-ĭ numĕrăm în rânduĭ preoților, ci sub anatema și să se considere între simoniacĭ. Cât despre Sinodul pe care uniĭ îl cer să se facă acum după ce s'a hotărît deja de părințĭ în Chalcedon, noĭ nicĭ cerem, nicĭ consimțim să se facă, ca să nu se nască scandalurĭ și maĭ marĭ; ci maĭ ales cerem să se rostéscă sentința în contra căpitenielor uneĭ crime așa de marĭ.

Marcian, Episcopul cetățeĭ Abritice, am întărit și subscris.
Marțial, Episcopul cetățeĭ Apiacense. de asemenea.
Monofilus Episcopul cetățeĭ Dorostriĭ, de asemenea.
Mercelus. Episcopul cetățeĭ Nicopoleĭ, de asemenea.
Petrus, Episcopul cetățeĭ Nove, asemenea.
Dizza, Episcopul cetățeĭ Odisseĭ Sciției, asemenea.

Și acésta s'a dat latinește, a fost tradusă apoĭ în grecește și iarășĭ din grecește tradusă în latinește.

TIMUȘ.

Câte-va date despre Metropolitul Veniamin.

Cuvênt ținut la 1816, de cătră elevii Seminariei Socola cu ocasia sĕrbătoreĭ Domnuluĭ nostru Iisus Christos, în fața Domnuluĭ și a Metropolituluĭ Veniamin. Cuvêntarea este compusă de dascalul Enache Slugerul, cel întâĭ profesor de limba și literatura română în acea șcólă, numit la 1804 și care a profesat până la 1842. Pentru însemnătatea ideilor naționale ce cuprinde acéstă oratie, o daŭ publicităței.

Prea grea sarcină ar fi a însemna urăciunea petilor a unuĭ Națion, ce se socotește a fi înțĕlept și în înțĕlepciunea luĭ să nu privéscă de cât niște neînvoéle și rebeliĭ. Aicea împrejurul strălucireĭ Vóstre nu se vĕd de cât niște Elinĭ de neam și niște Romanĭ din a lor seminție. Și, o! cât de stăvițĭ la socoteala lumeĭ aŭ fost strămoșiĭ acestor două Națione, și cu câtă sirguință să siléște acum ale micșura cinstea, socotind pre ceĭ dintâĭ ca pre ceĭ ce aŭ pierdut înțĕlepciunea de la Athina; iară pre ceĭ de al

aldoilea ca pre unii, ce rătăcind prin pustietăţi şi locuri strěine aŭ remas în cea maĭ de jos netămăduită prostime. Cine nu ştie, că tótă Evropa cea stěpânitóre nu'şi întemeează Relighia sau Credinţa şi pre acéstă închietură a dumnedeeştel Scripturi: Cum că tótă înţělepciunea lumeĭ aceştia înaintea luĭ Dumnedeŭ nebunie ĭaste. O! de treĭ orĭ lăudat neam al Elinilor, tu aĭ pierdut înţělepciunea lumeĭ aceştia, carea ĭaste nebunie şi acum ce aĭ? Cu adevěr înţělepciunea cea covârşitóre, Relighia cea pravoslavnică, cheĭa înţelepciuneĭ luĭ Dumnedeŭ. Unde şi în care Amvon mi se cade a mě sui ca să arăt, că voĭ dintăĭ ceĭ maĭ înţelepţĭ, voĭ şi maĭ pre urmă cu mult maĭ înţělepţĭ. Ruşinează-se orĭ-cine ar dice, că Greţia aŭ pierdut slava cea pentru înţělepciune, că maĭ ales i s'aŭ adaus slava pentru adevěrată înţělepciune. Nu părtinim niciĭ acestor Românĭ în a şterge petele acele ce nu le au, pentru că măcar să se fi dejghinat acéstă ramură din pomul cel maĭ slăvit al neamuluĭ Romanesc, măcar ca rătăcirea să o fi povăţuit a ajunge la acésta ţară a Dachilor, înse, dupě cum se dice: *„Că viţa de vie trebue să învie“*. In cele ce se ating de a lor voinicie, eĭ aŭ fost spaima şi gróza stěpânirilor megieşite. Insě se apara pre sine. Pre Polonejĭ nu plugarĭ, ci târâtorĭ plupuluĭ d'a ara şi semâna ghindă spre pomenire ĭ aŭ supus Şi până astă-dĭ în Bocovina se věd copacĭ—Dumbrava Roşie se chĭamă. De este a grăi de haractirul acestor Românĭ, ca sînt aseminea albineĭ, a lor silinţĭ ĭaste ca să adune; a lor ştubee (stupine) maĭ tot-déuna se věd pline. Nu bagă în sémă, când cu ómeniĭ li se tae fagurul, ĭară de cum-va nistine îĭ zădăreşte, urmează în rěsplătire şi eĭ aseminea albineĭ. De ĭaste a dice de a lor evlavie, la acésta las să fie mărturie Mănăstirile ce pretutindenea se věd didite şi înzestrate. Proştĭ, înse a lor prostie evanghelicească aseminea (cu) a porumbilor; să lasă a fi eĭ ca pruncii, ştiind că de nu vor fi ca pruncĭĭ nu vor intra întru împěrăţia luĭ Dum-

neḑeŭ. Aceste douĕ Naţióne, saŭ maĭ bine să ḑic Naţion, în asemănarea Sabinilor cu Romeiĭ, de unde li se ḑic Romanĭ, în aceea ce acum se ved a fi una în Relighie, una în legătura prieteşuguluĭ şi una în rudenie.

Acest Naţion, o! Eghimonule! măcar că nebuniĭ află materie a micşura vrednicia luĭ, însĕ urăciunea a unor faştelite pete de neînvoĭală încă nu s'aŭ vĕḑut să li fi micşurat cinstea. Şi inzburările cele ca albina, fireşte nu cunosc a lor maĭcă de cât pre Inălţimea ta, ĭar în socoteala cea relighiósă ca Preosfinţia Ta. Amin.

C. E.

DONAȚIUNI.

De numele și pronumele persónelor și sumele cu care aú binevoit a contribui la facerea grilajuluĭ și reparațiuneĭ necesară Bisericeĭ Adormirea Maĭceĭ Domnuluĭ din Drăgășanĭ.

Stefan Filipescu 1510 leĭ, Paul Lazăr 1441 leĭ 80 banĭ, Firma Petru Ioan și frate 300 leĭ, Mihalaiche Săndulescu 200 leĭ, George Șerbănescu 300 leĭ, Anica Vrancea Ivanovicĭ 400 leĭ, Ilie Dumitrescu 200 leĭ, G. Moșoiu 300 leĭ, C. Păunescu, R. Stănescu câte 100 leĭ, Nae Săndulescu 200 leĭ, D. Șerbănescu 100 leĭ D. Ilie Popescu 120 leĭ, Stefan Crețianu, Costică Iliescu câte 100 leĭ, Sița N. Stănescu 150 leĭ, Mihail și Demetrescu, Constantin Mărginénu, D-na Masinca Carabatache, Alecu Bucurel, Costache Iliescu, Stefan Goța, I. Mițulescu câte 100 leĭ, I. Iliescu 150 leĭ, Tache Sterian 100 leĭ, Ioan Iureșĭ 6 leĭ, Maria Filip 5 leĭ, Tudor T. Marinescu, Gh. S. L. câte 20 leĭ, G, G. Stănescu 80 leĭ, Păun Zanfirescu 40 leĭ. D. Voiculescu și frate 60 leĭ, Mihalache Predescu, Ioan Săndulescu câte 80 leĭ, Dumitru Constantinescu 40 leĭ, Ioan Bratu 100 leĭ, Maria I. Petcu 40 leĭ, Nicolae Dumitru 10 leĭ, Florea Georgescu Puețu 40 leĭ, D-na Iosefina Petri a oferit Advera 80 leĭ, D-na Elena C. Costescu a oferit îmbrăcămintea Sf. Prestol. D-na Maria D. Predescu a oferit perdele icónelor. D-na Ag. Niculau a oferit îmbrăcămintea la Sf. Proscomidie. D-nu P. Slăvitescu 60 leĭ, Smaranda C. Vladimirescu. Iordache N. Ionescu câte 100 leĭ, Tudor D. Toncovicĭ 69 leĭ, Ghița Sterian 30 leĭ, Smarandache Tabacu, Ioan Farca câte 20 leĭ, Dimitrie G. Zenovschi 5 leĭ, Mihalache Dumitrescu 75 leĭ, Petre Ionescu 40 leĭ, Nae Petcu Ioan 100 leĭ, Ilie P. Vasilescu 30 leĭ, Ioan Ionescu 20 leĭ. Tuturor li se aduce călduróse mulțumirĭ.

Pentru reparația bisericilor cu hramul Sântu Nicolae din parohia Bărcăneseĭ și Sântul Dumitriu din Parohia Milcovu plasa

Jiul de sus, Județul Olt, maĭ mulțĭ locuitorĭ și preoțĭ s'au grăbit a veni în ajutor cu sumele arĕtate maĭ jos.

Iorgu Hagiulea 200 leĭ, Costache Atanasiu 100 leĭ, Preotul Drăghicĭ Bărcănescu 20 leĭ, Preotul Anton Duhovnicu, Vasile Taifas câte 10 leĭ, Stefan Taifas 6 leĭ, Ilie Catana 10 leĭ, Ioan Achimescu, Stan Tudor, Ioan Albulescu, Radu Triculescu, Ilie Stănculescu, Gheorghe Taifas, Marin Dinu, Neacșiu Dumitrescu, Marin Cucu, Marin Tolas, Radu Bălosu; Ilie Bălasu, Dumitru Bălasu, Gheorghe Stroe, Marin Gheorghe, Ioan Molea, Dumitru Parcel, Grigore Molea, Petrache Radu, Florea Popescu, Ioniță Popescu, Constantin Popescu, Nicolae Popescu, Florea Melache, Anton Siciu, Nicolae Anton, Zoe Biciu, Dumitru Voicu, Radu Codreanu, Scarlat Licui, Radu Licuĭ, Scarlat Stoica, Stan Crâmpeĭ, Radu Crâmpeĭ, Ilie Nicula, Pană Nicolae, Marin Crâmpeĭ, Petru Bălasu, Marin Scarlat, Smarandache Busсă, Ioan Șerban, Nae Șerban, Radu Șerban câte 6 leĭ. Preotul C. P. Constantin, N. Constantinescu, Florea Manolescu, Costică Florea, Alecu Florea, Alecu Nica, Florea Al. Grigore, Constantin Smaranda, Radu Marin Tudor, Nae Marin Tudor, Christache Marin, Ioan Rizea, Ión Tudor, Ión Nicolae, Constantin Rizea, Florea Stefan, Alexe Stefan, Tudor St., Marin Ispas, Ioniță Marin Ispas, D. M. Ispas, Alex. Niță, Barbu Selcu, Vasile Ioan Crețu, Mitre Ión Crețu, Radu Crețu, Dumitru Cuică, Costică Al. Cuică, Dumitru N. Mitrică, Ión N. Mitrică, Ristea N. Mitrică, Niță Joița, Ión Nica, Costică Nica, Niță Stan, Ioan Stan, Alexe Alecu, Alecu Milcoveanu, D. A. Milcoveanu, Ilie Ión Coman, Alecu Coman, Ión Coman, Nae Nichita, Alexe Preda, Mateĭ Smarandache Ión Mandrocu, Nae Ionescu, Marin Ión Smărăndoiu, Costache Nichitescu, Alecu Istrate, Marin Grigorie, Radu Marin Grigorie, Dumitru C. Andronescu, Nicolae Preda, Constantin Preda Ene, Istrate C. Ene, Stefan Radu Crețu, Dumitru Ene, Alexandru D. Ene, Marin Predescu, Radu M. Predescu, Stancu Popescu, Florea Apostol, Stefan Unguru, Mihalache Abălariu, Micuta Ión Smărăndoiu, Constantin Popa, Tudor Ión Smărăndoiu, Toma Ión Smărăndoiu, Năstase Oparan, Costică Al. Ene, Dumitru Ilie Vărdariu, Constantin Al. Popa, Alexandru Popa, Ión Enache, Iancu Anghel, Ión Ilie Vărdariu, Badea Păunica, Costică Vasile, Maria Rizea, Alecu N. Tănase, Apostol N. Tănase, Ión P. Nedescu, Gheorghe Stefan, Niță Tănase, Costică Al. Coman câte 20 leĭ. Totalul sumeĭ e de leĭ 2446.

Pentru aceste pióse și lăudabile fapte creștinești Sânta Episcopie de Argeș le aduce cele maĭ viĭ mulțumirĭ, dorind ca exemplu acestora să servéscă și altora asemenea.

Epitropia Sf. Bisericĭ cu hramul Sf. Ierarh Nicolae din Urbea Călărașĭ, aduce mulțumirĭ publice persónelor maĭ jos notate carĭ au bine-voit a dărui acesteĭ Sf. Bisericĭ următórele obiecte și anume:

D-nul Hagi Gheorghe Petrescu una cruce de lemn îmbrăcată cu sideſ pe Sf. Masă, D-na Trufana I. Gheorghiade una masă de lână cu florĭ și țesută cu fir galben pentru Sf. Masă, D-na Joița

D. Iliescu două perechĭ perdele de mătase albastră cu ciucurĭ fir galben, la icónele Impĕrăteştĭ, D-na Agripina D. Georgescu două perechĭ perdele de mătase albastă cu ciucurĭ albĭ de mătase şi una zveră de pluş albastru, avĕnd la mijloc o cruce de aur, D-na Ana A. Duca, un aer şi două procoveţe de catifea, D-na Olimpiada Moscu Mihail, una perdea de mătase négră, D-nul C. Predeleanu una icónă a Mântuitorului Iisus Christos pentru tronul Arhieresc, D-nul R. Zanfirescu una masă de lână cu şiret de fir galben pentru Sânta Masă, D-nul Mihalea Grigorescu un dulap de lemn vopsit galben pentru pàstrarea obiectelor Sf. Bisericĭ.

Cost. Paulescu cu domiciliul în Bucureştĭ, Strada Aureliu No. 25 a dăruit bisericeĭ din Comuna Târg. Nămolósa plasa Bilieştĭ Jud. Putna un rând complect de odajdiĭ lucrate din stofă veritabilă cu fir, în valóre de 450 leĭ şi una cadelniţă în valóre de 80 leĭ, D-na Catinca Crăescu văduvă din Comuna Târg. Nomolósa Jud. Putna a dăruit bisericeĭ din ḑisa Comună maĭ multe obiecte şi anume: S. Vase pentru serviciul divin lucrate din argint veritabil, a îmbrăcat Evangelia cu argint în valóre de 350 leĭ; a dăruit 2 icone Impĕrăteştĭ în valóre de 160 leĭ; în anul 1890 a dăruit un rând de odăjdiĭ lucrate din stofa cu fir în valóre de 170 leĭ; şi în anul present pentru Sf. ḑi a Paşteluĭ a dăruit un alt rând de odăjdiĭ în valóre de 180 leĭ, D-l Constantin Vicol din Comuna Costienĭ plasa Bilieştĭ Jud. Putna a dăruit Bisericeĭ din Comuna Târ. Nămolósa una icónă mare Isvoru Tămaduireĭ în valóre de 250 leĭ şi una cadelniţă de argint în valóre de 120 leĭ.

Tuturor li se aduce călduróse mulţumirĭ.

Epitropia sânteĭ bisericĭ Parohială din Comuna Breaza Plasa Tohanĭ Jud. Buzĕu aduce căldurose mulţumirĭ persónelor maĭ jos notate ce au bine-voit a contribui spre acoperirea cheltuelilor făcute cu reparaţia tâmpleĭ acesteĭ Bisericĭ distrusă prin ardere.

Ghiţă R. Zidărescu, Enuş Theodorescu câte 10 leĭ, Sandotache Gheorghe, Ştefan Popa, Dumitrache Şarpe, Nicolae Moldovean câte 5 leĭ, Dumitru Serpescu 4 leĭ, Iancu Baltacu, Niacşu Gâltopă câte 2 leĭ, Răducanu Şerban 1 leu 50 banĭ, Ion Gg. Marin, Constantin Fănuţă, Licxandru G. A. Duca, Marin N. Muşat câte 1 leu, Mriuţa L. Zanfira 1 leu 50 banĭ, Niculae Stoian, Nae Constantinescu câte 1 leu, Ghiţă Bogză 1 leu 50 banĭ, Niţă Bucurescu, Ştefan Zidărnescu, Frangulea Dinu, Grigorie Badiu Tudor G. Geambaşu, Ghiţă G. Giambaşu, Leanca Niţă Nartuca, Ştefan Ión Popescu, Ghiţă Iordache câte 1 leu, Alexandru Ghică 1 leu 50 banĭ, Niculae Bucurescu 1 leu, Dincă Creţoiu 60 banĭ, Dinu Ión, Ión I. Prună, Ghiţă Badın, Ioniţă Radu, Ión Bogdan, Ión Ghica, Dincă Ianovete câte 50 banĭ, Voiuea Ioniţă, Dumitru State câte 40 banĭ, Marin Zidărescu, Preda Marin, Preotésa Preotu Nitu, Stan Colţu, Gg. D. al miri, Dumitru Ciuceanu, Ioniţă G. al Niţi, Ioniţă Ciopârtacu câte 20 banĭ, Vasile Manole 15 banĭ.

Asemenea maĭ aduce mulţumirĭ D-luĭ Dumitru Boniţă ce a cum-

pĕrat și dăruit acesteî Sânte Biserici una Evangelie ediția S-lui Sinod legată cu marochin ce au costat suma de leî 19 banî 50.

Domnul Inginer Radovicî Frangulea Crețulescu, cumpărând și oferind un clopot în valóre de leî 300 bisericeî parohiale cu hramul Cuviósa Parascheva din Comuna Călineștiî, plaiul Cozia; i se aduce mulțumirî publice.

Dómna C. Voinescu prin D-l St. Greceanu din Paris dăruind bisericeî Române de acolo o icónă îmbracată în argint aurit pe care se represintă Maîca Domnuluî și Iisus Christos, avĕnd corónele în aur, precum și D-na L. Villars, dăruind un covor țesut în lână, li se exprimă mulțumirî publice pentru aceste ofrande ca să servéscă de model și pentru alțî pioșî creștinî ïubitorî de podóba caseî Domnuluî.

Din partea Sf. Episcopiî a Hușilor se aduc călduróse mulțămirî Domnuluî Dimitrie A. Sturdza, proprietarul moșieî Pogana din Jud. Tutova, pentru că a oferit Paraclisul seŭ cu hramul Sf. Nicolae din Pogana să țină loc de catedrală a parohieî Pogana, până când locuitoriî vor fi înlesnițî să facă biserica.

Din partea Sf. Episcopiî a Hușilor se aduc călduróse mulțumirî fraților Hagi Ivanciu, proprietariî moșieî Bălășăștî din Jud. Tutova, pentru că au îmbrăcat cu argint icóna hramuluî bisericeî parohiale cu Sf. Nicolae a parohieî Bălășăștî și au dăruit aceleîașî biserici o candelă de argint și un policandru de alamă cu ḑece luminî.

Din partea Sf. Episcopiî a Hușilor se aduc călduróse mulțumirî Domnuluî Andreî Bughiu, Casier general al Jud. Fălciu, și soțieî sale Ecaterina, pentru că au dăruit bisericeî Catedrale a Sf. Episcopiî a Hușilor o perdea de mătase albă cu fluturî și céprazurî de mătase pentru ușile Impĕrăteștî, o pólă pentru Iconostas, o pólă pentru amvon și un rînd vĕzduhurî, toate de mătase albă cu céprazurî tot de mătase, ïar vĕzduhurile cu céprazurî de fir galben.

Din partea Sf. Episcopiî a Hușilor se aduc călduróse mulțumirî Domnuluî Ión Bóntă, arendașul moșieî Plotonești, pentru că a dăruit bisericeî filiale cu hramul Sf. Nicolae din parohia Urlațî, Jud. Fălciu, un rând vesminte preoteștî în valóre de 243 leî și banî 80.

Epitropia Bisericeî cu hramul Sântuî Dumitru din Comuna Catina, Cătunul Catina, mulțumește Dómneî Sița Banică Tudor Isbășoiu pentru că a donat bisericeî din numita Comună un potir de argint, aurit.

D-l Andreî Ionescu din Comuna Babenî Jud. Râmnicu-Sărat a

donat bisericeĭ din localitate un epitrahil de stofă, în valóre de leĭ 20, D-l Toma I. Stanciu idem una icónă Inălţarea Domnuluĭ în valóre de leĭ 20, D-l Nicolae Ghiţă, a donat bisericeĭ filiale cu patronul Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ din Cotuna Drăgheşti aceiaşĭ Comună un epitrahil de stofă în valóre de leĭ 20. Tuturor li se aduce mulţumirĭ publice.

La Biserica S-tuluĭ Ierarh Nicolae din Comuna Măcrina Jud. Râmnicu-Sărat s'aŭ făcut următórele donaţiunĭ, de către pioşiĭ creştinĭ:

Un rând de vesminte preoţeşti de stofă de lână şi acoperemêntul Sf. vase, tóte în valóre de leĭ 100, donate de D-l Eni Bratosin din ḑisa Comună, un chivot pentru păstrarea Sf. Taine în valóre de leĭ 5, donat de D-l Iancu Scarlat, idem îmbrăcămintea pe Sf. Prestol şi Proscomidie, în valóre de leĭ 10, donate de D-eĭ văduva Mariuţa I. Cerviş, idem, un Epitrahil de fir în valóre de leĭ 24, dat de D-l Nicolae Gelep din Oraşu Râmnicu-Sărat, un Analog cu îmbrăcămintea luĭ tóte în valóre de leĭ 12 idem de D-l Dimitrie Tabac idem, idem. Tuturor li se aduce mulţumirĭ.

D-na Alexandrina Darvaris, proprietară, dăruind, dupre cum ne comunică Prea Cucernicul Protoiereu de Romanaţĭ prin raportul No. 577—94, bisericeĭ parohiale cu hramul Sânţiĭ Voevoḑĭ din Comuna Strejeştiĭ de sus, Plasa Oltu de sus, Jud. Romanaţĭ, una cădelniţă de nichel argintată; i se aduce mulţumire pentru piósa eĭ faptă.

D-niĭ Constantin Stoenescu şi Tache Protopopescu din Comuna Popescĭ, plasa Margini de sus, jud. R.-Sărat au bine-voit a dona bisericeĭ parohiale, patronul Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ din ḑisa comună, următórele veştminte: Un Felon, o pereche rucaviţĭ, doue epitrahile şi un rând de acopereminte al sfintelor vase, tóte în valóre de 160 leĭ; iar soţia d-luĭ Tache Protopopescu, Ruxanda, a dăruit o dveră la uşile Imperăteştĭ în valóre de 15 leĭ, pentru aceste fapte laudabile li se aduce călduróse mulţumirĭ.

Epitropia bisericeĭ din comuna Căudeştĭ, plasa Bistriţa, judeţul Neamţ, aduce călduróse mulţumirĭ Părintelui Arhimandrit Damaschin Serghiescu, parohul M-reĭ Socola de lângă Iaşĭ, pentru ofranda ce a făcut numiteĭ biserici, dăruind un rând de veştminte pentru slujbă, precum şi acoperemintele ce se pun pe Sântele vase. Tóte aceste obiecte se ridică la suma de 170 leĭ.

Domnul Toma Daniilescu, din comuna Islaz judeţul Brăila, a bine voit a dona pentru Biserica aceleĭ parohiĭ, un felinar cu gémurĭ colorate, spre a servi la procesiunile de înmormêntare. I se aduce mulţumirĭ pentru o faptă atât de pióşă.

Domnul Stan S. Ciocan, comersant din urba Brăila, a bine-voit să doneze parohieĭ Bisericeĭ din comuna Islaz, una cruce de lemn,

spre a servi la procesiunile de înmormêntare ale enoriaşilor din sus ḑisa parohie; pentru care i se aduce mulţumirĭ.

Pentru cumpărarea unuĭ Epitaf în locul celuĭ vechiu, cu preţul de 125 leĭ, la biserica parohială, cu hramul Adormirea Maicei Domnuluĭ, din comuna Chiriacu, plasa Cîlniştia, judeţul Vlaşca, maĭ mulţĭ enoriaşı au bine-voit a contribui cu următórele sume:

Preotul Stancu Popescu 10 leĭ. Radu Efrimescu, comersant 6 l., Gh. Ionescu, comersant 4 leĭ, Nicolaĭ Popescu 3 leĭ, Iacob Iliescu 10 leĭ, Mihail Manescu 2 l. T. P. Rădulescu 4 l. Albert 5 l. Matei Diacanu, primar 2 l. Tudor Popescu 1 leu. C. Antonescu 5 leĭ, Petre Ţone 2 l. Dobre Cocoşatu 3 l. Tudor Iliescu, comersant 3 l. Ión Brogadic 3 l. Buscă Nan 2 l. Stancu Sincu, Ene Bogdan, Ioniţă, Ión Petcu, Drăghicĭ V. Ghuţu, Stan Nan, Dumitru, Necóră Lungu, Gh. Cojocaru, Ghuţe Bobor, Stan Corcoţu, Badia Stănciucu, Gh. Pârvu, Stanciu Nanu, Voicu Mucă, Florea Ducuţă, Marin Mareş. Petre Popa, Stan Cojocar, Mania Căciulan, Ilie Ruse Bezdadia, Vasile Ciulam. Pană Bujor, şi Miria N. Nedelia câte 1 leu, şi alţı enoriaşĭ cu câte 50 banĭ, pentru acoperirea sumeĭ de 125 leĭ. La toţĭ aceştĭ pioşĭ enoriaşĭ, Epitropia le aduce cele maĭ călduróse mulţumirĭ.

Preotul Gheorghe Mireuţĭ cu soţia sa Eufrosina, din Bârnooa, jud. Iaşĭ, dăruind Bisericeĭ filiale Şoldana, un rând sf. vase: potir, discos, linguriţă şi steluţa tóte de argint, şi sf. Copie de oţel cu mănerul de argint, tóte aceste în valóre de 400 leĭ; Li se aduce călduróse mulţumirĭ.

D-na Maria Ciuhurénu, din comuna Răchitósa, plasa Stănişeştĭ, jud. Tecucĭ, a bine-voit a dona şi împodobi biserica parohială cu hramul Adormirea Maĭceĭ Domnuluĭ, cu şase perechĭ perdele, în valóre de 100 leĭ, pentru icónele împĕrăteştĭ, cum şi lumînările necesare bisericeĭ în sântele sĕrbătorĭ ale paşceluĭ, în valóre de 20 leĭ, pentru care se aduce mulţumirĭ prin publicitate.

Dl. Gr. Ghemuleţ, din com. Jeristea, a dăruit 1 Liturghie şi 1 Agheasmatar, pe hârtie velină, ediţia S-tuluĭ Sinod. D-niĭ Ene Saghiu, Liciu Vasilie, din com. Jariştea şi Ştefan Dragomir, din urba Odobeştĭ, au dăruit un rând veştminte preoţeştĭ, în valóre 145 leĭ, şi Ión Christea Melu, din com. Mera, a pardosit Biserica cu dulapĭ, cheltuind 100 leĭ. Tuturor li se aduce călduróse mulţumirĭ.

Listă de numele şi pronumele enoriaşilor bisericeĭ com. Malu, din plasa Dunárea, jud. Vlaşca, cari au coutribuit la reparaţiunea numiteĭ bisericĭ în anul expirat 1893, precum şi ofrandele cu care aŭ contribuit fie-care atât în banı cât şi în producte:

Preotul Ilie Popescu 20 leĭ. Stoian Popescu 5 l. Dobre Petraşcu 20 l. Ión N. Ţane 10 l. Dragne S. Moraru 2 l. Stoica A. Gheţa

25 l. 25 b. Dobre Moraru 1 l. Ana I. Oancea 5 l. Drăgan Jantea 1 l. Ión Belea 2 l. Petre Petrașcu 1 l. Ilie Budea 5 l. Florea Moraru 1 l. 50 b. Crăciuna T. Pencea 2 l. Iordan Moraru 5 l. Dobre Budea 10 l. Florea D. Budea 3 l. Stan Pastrama 2 l. Pencea Négu 1 l. Stoica Draghicĭ 10 l. Dobre Draghici 2 l. Stoian Bétu 2 l. Crăciun Grigore 2 l. Marin D. Puiu 3 l 50 b. Ión Velicu 1 l. 50 b Dragne Titișină 1 l. 50 b. Stoian Popadu 5 l. V. Gheța 4 l. Florea Bălan 3 l. Constantin Rădoi 2 l. Tudor Ciulica 2 lef. Chiran Tone 2 l. Voicu Drăghicĭ 2 l. Radu Nucia 3 l. Nic. Balan 1 l. I. Boltenescu 1 l. Petre Popadu 2 l. Gh. Popadu 3 l. Traian Ciobanu 5 l. Florea Trifana 2 l. Stan Tilea 2 l. Petre Nița 2 lef. Ión Bădilă 5 l. Paim Sima 10 l. Tudor Pătrașcu 2 l. Ene G. Rotaru 5 l Stan Urucu 2 l. Vlad Caragea 5 l Guțe Belea 1 leu. Gh. Sima 5 l. Iordan I. Sima 40 b. Petre D. Puiu 1 l. Maria Mocanca 20 b. Gh. Mârzac 2 l. Radu Mârzac 2 l. Necula Dulgheru 5 l. Ladăr Cojocaru 50 b. Toma Iancu 1 l. Ion Piroi 1 l. 50 b. Dragne S. Daia 1 leŭ. I. Dragomirescu 50 b. N. Dima 15 b. Matache Moise 50 b. Marin S. Rotaru 5 l. Oprea Rotaru 1 l. 50 b. Anghel Dogaru 5 l. Gh. D. Budea 1 l. Vasile V. Dragomir 4 l. Stancu M. Coporan 1 l. Radu M. Coporan 1 l. Ladăr Pomenea 5 l. Florea E. Lungu 3 l. Tudor Chiripuci 2 l. Gh. Chiripuci 10 l. Petre Rotaru 1 l. Stancu Sima 50 b.

Afară de acești pioșĭ creștinĭ, mai suut și D-niĭ maĭ jos notațĭ cari au dăruit producte ca grâu și porumb.

Ilie Rădoĭ, Petre Biști, Dobre D. Rugină, Stancu Rugină, Tănase Bălan, Tudor Moraru. Marin Rădoĭ, Dragne Urucu, Florea Petrașcu, Tudor Totósă, Ión Rugină, Dragne Sebe, Mite Meclea, Dumitru Căpran, Anghel L. Ciobanu, Stanciu M. Ciobanu, Ilie Meclea, Guțe I. Țone, Stoica Căpran, Bică Bétu, Dumitru Titișină, Ión S. Popadu, Stancu Caraconcea, Florea Nuța, Stoica Petrașcu, Radu Grigore, Voicu Gheța, Serban Bechir, Radu Țăranu, Voicu Peia, Marin Bălan, Dumitru G. Regea, Ștefan Gonă, Ilie Ciocau, Anghilina I. Ciocan, Trifu Mârzac, Iordan M. Bețu, Constantin Chiripuci, Radu Sebe, Dumitru Sebe, Dumitrache Tudor, Pantilie Sebe, Guțe Gheța, Ana Pomenea, Florea Budea, Stan A. Pomenea, Radu Regea, Drumea Ivan, Dobre Moraru, Dumitrache Jantea, Stancu Ciurdă, Iordan Budea, Radu Gealatu, Radu A. Gealatu, Florea Ube, Sandu Puiu, Tudor Căpran, Petre Popadu, Dobre Biști, Gh. Bechir, Ghiță I. Tone, Stoica Mitilog, Stanau Mitileg, Ilie Titișină, Pencea Niță, Ión Pencea, Dobre I. Budea, Stancu Țăranu, Stan Rugină, Ión C. Gheța, Tudor Niță, Vladu Guțu, Florea D. Țone, Sandu Ciobanu, Stancu V. Costea, Dobre S. Țone, Florea N. Puiu, Chiran Țone, Ilie Mârzac, Stan Minică, Costache Rădoi, Nicolae I. Țone, Florea Caragea, Neagu A. Pârvan, Necula Conțu, Călin Conțu, Dumitru I. Purcea, Stanciu Purcea, Stanca I. Belea, Nétu Vrabie, Radu Sima, Tudor Padinașcă, Gh. F. Trifana, Ion Sima, Stanciu A. Porvan, Țane Peia, Florea Trifana, Dobrea Caragea, Ión D. Puiu, Anghel Urucu, Dobre S. Mârzac, Ión S. Cracea, Stan Mârzac, Petcu Pomenea, Anghel P. Țone, Dumitru Trifana, Stoica P. Țone, Stana Bechir.

Stan Vacīa, Drăgan Vacia, Dobre Dragomir, Laḑăr I. Guţe, Ene F. Rotaru, Ión Cojocaru, Tudor Popa, Ión Ruiu, Anghel M. Ţone, Ilie Piroi, Anton Cotora, Badea Craiciu, Anghel M. Coporan, Gh. Puiu, P. Craiciu, Ilie C. Coporan, Ión Ubbe, Marin M. Coporan, Marin V. Oltênu, Paraschiva Coporan, Marin Ispas. Dragne Négu, Dumitru I. Craiciu, Draghia I. Craiciu, Ilie Ţăranu, Gheorghe D. Grama, Mihaī D. Grama, Nidelea Grama, Ivan Bădilă, Ión I. Bădilă, Marin Gheorghe, Radu Grama, Drăghiă Craiciu, Tudor G. Daia, Anghel Daia, Ghiţă Roşu, Marin Mihalcea, Ilinca A. Daia, Marin Meclea, Nic. M. Daīa, Stoian Purcea, Nate Puiu, Sima A. Pârvan, Călin D. Buḑea, Radu Şóvă, Călin Caraconcea, Petre Şovă, Nae Ţ. Ionescu, Ene Lungu, Nicola Grigore, Radu Curagea, Tudor Dogaru, Laḑăr Dogaru, Marin Dogaru, Marin Puiu, Ivan Măroiu, Guţe I. Guţe. Radu Măroiu, Dobre Vacea, Radu Vacea, Stancu I. Vacea, Ión D. Chiripuci, Ión P. Vacea, Petre Dogaru, Constantin Minica, Nic. G. Daia, Radu Dogaru, Ión A. Daia, Stan Oltênu, Mite Urucu, Radu Craiciu, Dumitru Cracea, Ión Tataônă, M. Popescu, Radu F. Rotaru, Marin Basciovénu, Ivan Peia, Stoian Şóvă, Pănu Mitoi, Dragne Trifana, Ghiţă G. Daia, Stan Grigore, Iordan Andreī, Marin Pană, Tudor Meclea. Marin B. Craiciu.

Tuturor li se aduce viī mulţumirī pentru dragostea ce au către casa Domnuluī şi dorim ca acest frumos exemplu să fie ca îndemn şi altor bunī creştinī.

Pentru reparaţia bisericeī cu hramul Sf. Nicolae din parohia comuneī Mogoşeştī, plasa Vedea de jos, jud. Oltu, maī mulţī locuitorī s'au grăbit a veni în ajutor cu sumele arătate maī jos:

Preotu C. Ceroianu, Marin Paun, Ene Zamfir, Constantin D. Pasuea, Ene R. Capaţină şi Marin Ciucă câte 100 leī. Ión Bică 5 leī. N. Voiculescu 15 l. Păun Iacov 4 l. Radu Iacov, Marin Iacov, Marin Dumitrel, Ión Leanţa şi Radu Leanţa câte 3 leī. I. Negreanu 6 l. Ilinca Badea 3 l. Voicu Ciobanu 20 l. Marin Ciobanu, Gr. Neacşu şi Gh. Grigore câte 10 leī. Radu R. Ilie şi Ilie R. Ilie câte 3 l. Drăguşiu Dumitra 4 l. Alex. Enache, Marin Alex. şi Radu Ióna câte 3 l. Ene Opincariu 2 l. I. R. Enache 4 l. Iacov Ciobanu 2 l. Preda Panait 3 l. Alex. Ciucă 4 l. Const. Negrenu 2 l. Ioan Geruţ 3 l. Ioan Usurelu 14 l. Radu Guşatu 1 l. 60 b. Zanfir Cojocaru 5 l. Barbu Bărbulescu 10 l. Florea Sărariu, Radu Mantu, Marin G. Ivan, Ilie Sóre, Ioan Sóre şi Stroe Fârtatu câte 3 leī. Gh. Ionescu 10 leī. Total 795 leī 60 banī. Pentru aceste pióse şi láudabile fapte creştineştī, Sf. Episcopie de Argeş, le aduce cele maī viī mulţumirī dorind, ca exemplul acestora să servéscă şi altora asemenea.

Un pelerinaj la Tîrnova.

Un vechiŭ Profesor Român, dorind a face un pelerinaj în vechia capitală a Bulgarieĭ *Tîrnova* pentru a vedea Bisericile și monumentele antice, remase de la întemeerea Împeriuluĭ Româno Bulgar (1186) m'a luat și pe mine scriitorul, spre a-ĭ fi companion în acéstă călĕtorie, fiind că eŭ cunoștém puțin limba bulgară.

Ast-fel dar, într'o Sâmbătă diminéță la 14 Maĭ 1894, am plecat amêndoĭ din Bucureștĭ cu trenul spre Giurgiu. In același tren mergea și I. P. S. Mitropolitul Primat D.D. Ghenadie, cu tótă suita metropolitană, pentru ca să oficieze un parastas întru pomenirea rĕposatuluĭ Racotă din Giurgiŭ, care a făcut o generósă dărnicie pentru invĕțătura poporuluĭ Român.

Noĭ amêndouĭ, am mers înainte până la Smârda în malul Dunăreĭ. Și intrând în vapor spre a trece Dunărea, acolo am găsit pe Dl. consul Român din Rusciuc D. Petrescu, care ne-a acompaniat până la debarcader în Rusciuc, și care venise aci în urma înștințăreĭ ce făcusem maĭ înainte cancelaruluĭ seŭ D-luĭ P. Gheorghiu, cu care aveam cunoștință încă de când era la cancelaria Consulatuluĭ Român din Constantinopol.

D-nul Consul din Rusciuc, cu cancelarul seŭ și drago-

manul Dl. Dima, ne-aŭ făcut tóte înlesnirile necesare la călĕtoria nóstră, cu cea maĭ cordială amabilitate.

In Rusciuc am visitat pe D. Prefect local P. Manolov, care asemenea cu o amabilitate distinsă, ne-a dat tóte înlesnirile în drumul acesta, telegrafiind la Tîrnova pentru venirea nóstră.

La 16 Maĭ, Lunĭ diminéța, am plecat din Rusciuc, cu o trăsură bună trasă de treĭ caĭ, pe o şosea frumósă făcută de Midhat Paşa când administra acest vilajet. Am trecut satele: Ghiur-ceşmè, Trastenic şi Mănăstirița, până la Biela, lângă podul de piatră peste rîul Iantra. Aicea birjarul nostru un turc cu numele Asan a făcut un popas maĭ bine de două ciasurĭ. De la Biela am luat'o pe valea Iantreĭ, pe o câmpie frumósă semĕnata de grîŭ, orḑ etc. trecĕnd pe lângă satele: Cosovo, Trîmpeş, Odăița, Cuțina, Palicraişte şi Samovodini, până ce am ajuns la intrarea Tîrnoveĭ, care se începe ca o pórtă între douĭ păreţĭ de munţĭ de piatră, unde se vĕd douĕ monastirĭ de o parte şi de alta, a Schimbăreĭ la faţă şi Sânta Treime.

Pe la 6 óre p. m. am intrat în Tîrnova, şi am tras la hotel Union. Dupĕ sosire am visitat pe Prefectul local Dl. Hr. Şterbacov, care îndată ne-a întors visita la hotel.

A doua ḑi Marţĭ, în 17 Maĭ, Dl. Prefect ne-a recomandat pe un profesor cu numele N. Semov, care să ne conducă pe la tóte antichitățile ce noĭ venisem a le cerceta.

Maĭ întâĭ ne-am dus de-a dreptul la Biserica cea maĭ veche, Sf. Dimitrie, care este în mahalaoa ḑisă a Ţaruluĭ Asan, în faţa Trapeziţeĭ, peste rîul Iantra. Acésta este Biserica construită de fraţiĭ Petru şi Asan, (1186) cu scop de a uni pe Românĭ şi Bulgarĭ în sculearea lor, pentru scuturarea juguluĭ Impĕraţilor Bizantinĭ. Acolo se făcea încoronarea Impĕraţilor Bulgarĭ. Intr'ânsa acum se găseşte numaĭ Sânta masă în bună stare. De almintrelea zidirea este maĭ tótă în ruină. Se vede bine fundul despre rĕsărit, oltarul unde este Sânta masă. Acoperemêntul este numaĭ spre a ocroti ruinile. Pe pĕreţiĭ oltaruluĭ şi pe icĭ

pe colo, se věd zugrăviturile de sfinţĭ stricate. In totul se recunóşte stilul. Acest monument antic nu a fost prefăcut în Gémie, după ce Turciĭ aŭ luat Tîrnova (1393).

De aicea ne-am suit pe Trapeziţa unde se věd numaĭ ruinele vecheĭ reşedinţe a Asanilor. Locul acesta, Romaniĭ îl destinase ca punct tare pentru o cetăţue, după opiniunea D-luĭ Caniţ. Trapeziţa este înaltă ca 100 de urme, şi are acéstă numire de la forma sa, care este ca o masă. Impěratul Ión Asan I-iŭ, a construit în anul 1195 Biserica Sântuluĭ Ión Rilschi, unde a fost şi mormêntul acestuĭ Sânt, după care se věd ruinile, atât ale Bisericeĭ, cât şi ale mormêntuluĭ. Pe Trapeziţa sunt şi alte ruine de bisericĭ, care spun că ar fi fost în număr de şapte bisericuţe micĭ (paraclise).

Podişul Trapeziţeĭ, acum este crescut cu tufe şi serveşte de păşune caprelor şi oilor. Acolo, să ḑice, că a fost şi palaturile împěrăteştĭ. Căutătoriĭ de comorĭ îşĭ esercită aicĭ profesiunea lor, şi de sigur găsesc multe lucrurĭ preciόse. Trapeziţa acum păstréză numaĭ vechile ruine, şi numaĭ învěţaţiĭ competinţĭ, pot se descopere şi se urmăréscă trecutul măreţ al scaunuluĭ Impěrătesc.

La pólele Trapeziteĭ despre amiază-ḑi, lângă rîul Iantra, se crede a fi locul, unde fraţiĭ Petru şi Asan aŭ adunat acel mare Sobor de Românĭ şi Bulgarĭ, care a făcut o întrégă revoluţiune populară.

In mahalaua Ţaruluĭ Asan, am věḑut altă Biserică în numele Sânţilor 40 de mucenicĭ pe care Turciĭ o prefăcuse în Gémie, şi acum Bulgariĭ o aŭ refăcut iarăşĭ în Biserică. Acéstă Biserică a fost zidită de Impěratul Asan al II-lea, care a consacrat'o în anul 1230, întru amintirea victorieĭ ce a purtat la Clocotniţa asupra Grecilor, ceea ce se constată din o inscripţie slavonă, pe o colónă de la intrare, care se traduce în Româneşte ast-fel:

„In anul 6737 (1230). Indictionul 3. Eŭ Ión Asan în „Hs. D-zeŭ credinciosul Ţar şi autocrator al Bulgarilor, „fiŭ bětrânuluĭ Ţar Asan, zidiiŭ de la început, şi cu zu„grăvélă am înfrumuseţat acéstă prea cinstită Biserică, în

„numele Sfinţilor 40 de mucenicĭ cu al cărora ajutor în „al 12-lea an al Impĕrăţieĭ mele, în care an se zugrăvea „Biserica, eşit-am la luptă în Romănia (Thracia) şi am „învins oştile Greceştĭ şi pre însuşĭ Impĕratul Khir Theodor „Comninul, l'am prins cu toţĭ Boeriĭ luĭ, şi am luat tot „pămêntul de la Adrian până la Dracea. Incă şi cetăţile „Greceştĭ, Arbaneşcĭ şi Sêrbeşcĭ, câte se aflaŭ în împreju„rimile Ţarigraduluĭ, pe care cetate o ţineaŭ Frâncil, dar „şi acelea s'aŭ supus sub mâna Impĕrăţieĭ mele, fiind că „nu aveaŭ alt Impĕrat afară de mine, D-zeu aşa porun„cind, căcĭ fără de dênsul nu sĕ sĕvêrşeşte nicĭ cuvêntul, „nicĭ fapta. Aceluĭa slava în vecĭ, amin"!

In timpul Turcilor, acéstă Biserică, a fost spoită cu var, acoperind vechea zugrăvélă a Sfinţilor care sunt scrişĭ cu litere slave, şi se vĕd icĭ şi colo, cunoscêndu-se dintr'ânsa. Acum Biserica acésta serveşte garnizóneĭ militare.

Tot in mahalaua Ţaruluĭ Asan, este a 3 a Biserică veche, în numele Sânţilor Apostolĭ, care a fost vechia Patriarhie a Tîrnovuluĭ, şi acum este Mitropolia actuală, unde este şi reşedinţa Mitropolituluĭ. Acéstă Biserică era încuiată şi sigilată de un an de ḑile, de când Mitropolitul eĭ Prea Sânţitul Climent, este exilat la Lovcea pentru cestiunĭ politice. Şi la 17 Maĭ, când Noĭ am voit se o visităm, Dl. Prefect local a avut buna-voinţă să ne o desigileze, unde intrând, vr'o treĭ sergenţĭ călcaŭ buruenile, carĭ crescuseră marĭ, la o parte şi alta, făcêndu-ne drum, Biserica este veche şi lângă ea Palatul Mitropolitan de o construire asemenea veche. In acea ḑi, când ne-aŭ deschis Mitropolia, se întâmplase şi schimbarea guvernuluĭ cu căderea Ministeruluĭ Stambulov, care o luase Tîrnoveniĭ ca un semn bun pentru Spiritualul lor păstor Climent, de óre-ce şi P. S. Sa se pusese în libertate atuncĭ, şi'l aşteptau să vie la scaunul seŭ.

In Almanahul bulgăresc din anul acesta 1894 imprimat la Sofia, se vede scris la pag. 713: „că Tîrnovul după ce a căḑut sub Turcĭ (1393), Patriarhul de Constantinopol a

însărcinat pe Mitropolitul Moldoveĭ să păstoréscă acéstă Mitropolie opt anĭ, de la 1394 până la 1402, când atuncea a început Patriarhul să'şĭ trimită direct Mitropoliţĭ aĭ seĭ, rĕmâind sub a sa jurisdicţiune".

Drumul la Mitropolie merge pe sub holmul *Hisar*, care forméză pe lângă şosea un zid natural de stâncă. Pe Hisar esistă acum numaĭ o Gémie mare, pe locul unde din vechime fusese Biserica Sf. Cuvióse Parascheveĭ, în care a fost puse Sântele eĭ móşte de Impĕratul Asan, când le-aŭ strĕmutat din Epivat, şi a esistat acolo până ce Tîrnovul s'a cucerit de Turcĭ. Apoĭ s'a adus în Constantinopol, de unde Domnitorul Moldoveĭ Vasilie Lupu le-a transportat în Iaşĭ. Gémia acésta, un edificiŭ patrat zidit de piatră cioplită, serveşte acum la Bulgarĭ de arsenal militaresc.

In regiunea Hisaruluĭ pe înălţimea colniculuĭ este locul unde a fost clopotniţa, care se ḑice: *Cen-tepè*. Tot în acéstă regiune este alt loc ce se numeşte: *Frenc-Hisar*, unde tradiţiunea spune, că a fost închis Impĕratul Latinilor Balduin în timpul Domnieĭ luĭ Ioniţiŭ (1197—1207).

Spre sud de la Hisar peste Iantra, sub Muntele ḑis *Sânt* se întinde mahalaua numită Turcéscă, unde se trece peste un pod de lemn. Acolo sunt şi alte micĭ gémiĭ, dar acum sunt tóte pustiĭ, căcĭ Turciĭ ceĭ maĭ mulţĭ aŭ emigrat.

Mercurĭ la 18 Maĭ, fiind ḑiua onomastică a Prinţuluĭ Domnitor Ferdinand, am asistat la Tedeumul ce s'a oficiat înaintea nouilor casarme, pe platoul numit Maxinopole spre apus de oraşul Tîrnova peste Iantra. Acolo a defilat armata bulgară, cu un entusiasm patriotic, unde eraŭ şi tóte şcólele de elevĭ şi eleve din diferite clase. Aŭ asistat Prefectul, Primarul, comandanţiĭ armateĭ, corpul profesoral şi administrativ, Clerul şi alţĭ mulţĭ notabilĭ cu tótă ceea-l-altă mulţime a oraşuluĭ. După defilare am fost invitaţĭ de comandanţiĭ Abagiev şi Caragiov să le visităm şi lagărul, ceea ce am făcut cu mare plăcere, tratându-ne cu multă amabilitate şi intonându-ne musica militară diferite cântece naţionale.

Am visitat și casa unde se întrunește marea Sobranie a Bulgarilor, casă numită Citalișce, în care se citesc diferite jurnale și de la care se trage acéstă numire.

In acest local se adună pururea Constituanta. Aicĭ s'a ales fostul Prinț Al. Batemberg și actualul Ferdinand. Tot aci se constitue Sobrania de câte orĭ se ivesc chestiunĭ marĭ de resolvat, precum a fost și unirea celor două Bulgariĭ etc.

Acéstă casă în fine, a jucat mare rol în vechime ca și astă-ḑĭ, aicĭ se resolvă tóte chestiunile de mare importanță, când necesitatea cere acestea.

Am visitat și gimnasiul de fete, un local noŭ fórte frumos și spațios în Tîrnova nouĕ. Asemenea și gimnasiul de băețĭ, care este provisor în case vechĭ.

Tîrnova are și o Curte de apel, un local din timpul Turcilor, frumos, lungăreț, unde sunt grupate autoritățile prefectureĭ, primărieĭ, poliţieĭ etc. Un seminar pentru preoțĭ, maĭ multe școle primare de ambele sexe și vr'o 10 bisericĭ, din cari este și catedrala construită nouĕ. Are și douĕ grădinĭ frumóse cu casarmele cele nouĕ, este noŭ făcut și spitalul, care atrag admirarea orĭ-căruĭ voiajor.

Tîrnova modernă este deja un centru scolar și militar, menit a avea o înriurire bine-făcĕtóre asupra poporuluĭ.

Am făcut cunoștință cu venerabilul Doctor V. S. Beron, un arheolog distins, care știe bine Românește și este un bun amic al rĕposatuluĭ Episcop de Roman Păr. Melhisedec, care asemenea a făcut o escursiune în Bulgaria la Tîrnova în 1884, arătându-ne câte-va scrisorĭ de corespondență a P. S. Sale către Doctorul Beron. Am vĕḑut și pe alt Profesor de arheologie, Dl. Carp Scorpel, un tĕnĕr inteligent, și pe un Profesor bĕtrân Țaniu Ghencev, care cunóște bine Românește, și cariĭ ne-aŭ dat câte-va scrierĭ ale lor în privința cercetăreĭ antice ce aŭ făcut eĭ în Bulgaria. Asemenea am făcut cunoștință cu Directorul gimnasiuluĭ de băețĭ, Dl P. Tabacov, care a învĕțat in gimnasiul din Bolgrad, pe când era al RomânieĬ, și știe fórte

bine Românește. Am găsit pe un farmacist I. Penciov, care'șĭ avea farmacia aprópe de hotelul nostru, și pe un medic militar I. Bosnief, cari amêndouĭ îșĭ făcuse studiile la Universitatea din Bucureștĭ, de unde îșĭ aveaŭ și licența, știind fórte bine Românește. Toțĭ aceștia ne-aŭ arătat mare amabilitate.

Despre numirea orașuluĭ Tirnova eĭ ne-aŭ spus, că vine de la arborele *tîrn* (porumbel), eŭ însĕ socotesc, că de la *Tîrnosire* (sânțire de biserică), pentru că aci s'a făcut urzirea Cetățeĭ, de la sânțirea bisericeĭ. Locuitoriĭ Tirnoveĭ sunt ca 20,000 numaĭ Bulgarĭ și nicĭ un Grec sau Jidov, pentru care târgovețiĭ sunt de lăudat în privința acésta, că eĭ singurĭ îșĭ esercitéză meseriile lor în totul și nu aŭ necesitate de nimenea din strĕinĭ.

Posiția naturală a Tirnoveĭ este uĭmitóre prin sforțările ce a facut Iantra spre a'șĭ deschide cursul seŭ. Ea este formată din treĭ zig-zagurĭ ale rîuluĭ, care forméză treĭ holmurĭ înalte de stâncă la basa cărora se învirtește rîul formând treĭ micĭ peninsule de stâncă. Intrând în Tirnova din partea nord-ostică, Iantra forméză maĭ întâĭ holmul numit Trapezița care se înalță ca o masă de stâncă maĭ mult rotundă. In drépta Trapezițeĭ peste Iantra spre răsĕrit, este cel-l-alt holm de stâncă de formă angulară lungărétă Hisar. Al treilea zigzag al Iantreĭ este în partea subvestică, pe lângă Muntele numit *Sfânt* (Sfeta-Gora). Și despre platoul numit Marinopole, care este spre apus peste Iantra, unde acum se află nouile cazarme ale armateĭ, și se întinde noua Tirnovă, pe când cea veche era așezată pe colnicile în jurul cărora se învârtește Iantra Partea cea maĭ mare a orașuluĭ este așezată pe holmul din fața Trapezițeĭ și care o încunjóră. Casele se par clădite unele peste altele, și nóptea represintă o panoramă frumósă, privind tótă cósta déluluĭ luminată de jos pană sus de luminile din casă. Ulițile sunt strimte și numaĭ o trăsură póte încăpea, Iar pe altele numaĭ cu piciorul și călare se póte umbla, de aceea în Tirnova sunt și puține

trăsurĭ. Casele se ţin unele de altele, şi sunt construite de lemn cu două etagiurĭ în stil turcesc fără plan, fără soliditate, diforme şi acoperite cu olane. Acum a început să se construiască case frumóse în stil Europén, pe platoul dinspre Marinopole unde este locul întins şi larg.

Doctorul Irecec, precum l'a citat rĕposatul Episcop de Roman Păr. Melhisedec în escursiunea sa din Bulgaria în 1884, despre vechia istorie a Tirnovuluĭ, în opera intitulată: „Istoria Bulgară“ imprimată la Odesa în 1878, pag. 338—343, ĭată ce ne spune:

„Oraşul capital Tirnov a fost rîdicat de Asan al II-lea într'un mod neobicĭnuit. Atuncĭ negreşit avea altă faţă de cât Tîrnovul de acum cu sărăcăcĭósele luĭ ruine. Luĭ, în monumentele Bulgăreştĭ, după obiceĭul Bizantin, i se însuşeşte nişte epitete strălucite: „Tîrnovul Ţarigrad (cetate Impĕrătéscă) mântuitul de D-zeŭ Ţarigrad, Impĕrătésa cetăţilor, împĕrătéscă prea slăvită cetate, în adevĕr a doua după Constantinopole.....“

„Ceĭ dintâĭ carĭĭ aŭ întemeiat starea cea strălucită a Tîrnovuluĭ aŭ fost fraţiĭ Petru şi Asan, alegêndu-l de capitală a lor. Aicĭ a fost castelul lor natal. Incă şi acum posiţiunea cea măréţă a vecheĭ capitale a Bulgarieĭ, uĭmeşte pe fie-care călĕtor.

„Deja Bizantinul Nichita Choniat, în puţine cuvinte fórte bine caracteriséză disposiţiunea oraşuluĭ Asanilor: „Necontenit sucindu-se Iantra se aruncă spre Dunăre de pe pogorîşele Balcanuluĭ, printre stâncele rîpóse, de-asupra egale şi călcaróse. Intr'un loc, ea prin suciturile sale forméză o peninsulă în partea ostică, care se înalţă ca un holm, apărat de rîŭ în treĭ părţĭ. Din partea a patra este apărat de terase rîpóse. De asupra se află propriul oraş Tîrnova. Unica intrare în fortăreţă forméză o însemnată dâlmă de stâncă, largă de 4 metri şi de 15 înaltă, care priporîndu-se în jos pe de amêndouĕ laturile, ese din vale de asupra déluluĭ. Acest viaduct natural, numaĭ într'un loc pentru fortificare este precurmat prin o iurugă strîmtă.

In depărtare de o aruncătură de săgétă de la acéstă iurugă se intra în fortăreță, prin o pórtă care s'a păstrat până acum. După mărturia Geografuluĭ turcesc, Hagi Calfa († 1658) încă în vécul al XVII-lea esista vechiul castel regal. El scrie: „In mijlocul orașuluĭ se înalță un castel cu cincĭ porțĭ în șése unghiurĭ, construit din pietre cioplite. Iantra îl cuprinde ca secera luneĭ, și castelul comunică cu apa prin două turnurĭ Acum de asupra sunt numaĭ niște triste ruine, iară délul unde a fost castelul, se numește bulgărește, Țariuveț adecă: fortăreța Țarilor, iar turcește Hisar (fortăreță-cetate). In Țariuveț aŭ fost palatele, unde aŭ locuit Asaneștiĭ, Tertereștĭ și Șișmaneștiĭ.

Joĭ séra, la 19 Maĭ la întórcere, ne-am oprit la una din Monastirĭ, numită: *Preobrajenschi* (Schimbarea la față) unde am întâlnit pe Igumenul aceleĭ Monastirĭ, Păr. Nichifor și pe Diaconul seŭ, acum Preotul Chiril, niște vechĭ companionĭ aĭ meĭ din călĕtoria ce am făcut la Ierusalim în anul 1888. Am vĕdut acéstă Monastire construită de la începutul acestuĭ véc, iar tradițiunea atribue și acésta din timpul Asanilor.

Ne-am întors din acest însemnător pelerinaj cu impresiunea plăcută, că România are în Bulgaria modernă pe ceĭ maĭ bunĭ prietinĭ din Peninsula Balcanică. Vechiul învĕțător a adus în inima sa credința vie, că dacă popórele care sunt deșteptate astă-dĭ în cuprinsul vecheĭ Impĕrățiĭ Romane de rĕsărit, ar făptui tóte împreună un sânt legământ ca cel ce l'a făcut la capătul secoluluĭ al XII lea Româniĭ și Bulgariĭ de la Balcanĭ, atuncĭ și numaĭ atuncĭ se va întemeia autonomiile naționale și s'ar realisa suverana federațiune a naționalităților Europene de la Rĕsărit.

Bucureștĭ, 1 Iunie 1894.

Antonie Shimonah Focșănian,
Prodromit din Sântul Munte Athos

DOUE MANUSCRIPTE

ALE

ARHIMANDRITULUĬ MACARIE

Predicatorul Evangelieĭ în Metropolia de Bucureştĭ.

BUCOAVNA

I) Saŭ buchérniţă, adecă cărţulie ce privéşte nu numaĭ spre învĕţătura copiilor, ci şi acelor marĭ, de pe slovenie acum scósă şi tipărită întru întâia domnie a prea luminatuluĭ Domnuluĭ nostru Io Alexandrul Ioan Ipsilant Voevod. Cu blagoslovenia şi cheltuiala Prea Sfinţieĭ Sale Chir Grigorie, Mĕtropolit al Ungro-Vlahieĭ, la anul dela Christos 1779.

Stihurĭ de-asupra peceţeĭ Preanaltuluĭ Domnuluĭ nostru Iω Alexandru Ioan Ipsilant Voevod.

O! numita carte prunceascĕ
Pruncilor des le dă să rostească
Osana de sus, bine să domnească
Alexandru, în tot să se ferească.

Dupĕ frontespiciŭ intră îndată în expunerea buchelor (literilor) care sînt în numĕr numaĭ de 43. Iată-le:

а. б. в. г. д. є. ж. ѕ. ꙁ. і. и. к. л. м. н. о. п. р.
с. т. ȣ. оу. ѻ. ф. х. z. ы. ѿ. ѡ ц. ч. ш. ѱ ѣ.
ꙗ. ѧ. ꙟ. ю. ѯ. ѱ. џ. ж. ѵ.

Apoĭ începe slovenirea (silabisirea) cu douĕ şi treĭ slove, în urmă câ'e-va rugăciunĭ din partea şcolaruluĭ învĕţăcel şi o mulţumită în stihurĭ:

Cine curând din somn sculându-se, din somn slăveşte
Sufletul şi timpul în viaţa acésta îl zdăveneşte.
Copilaş bun, învaţă-te din copilărie
Intru tot lucrul Domnuluĭ a fi cu cucerie.

De felul acestora sînt maĭ multe sfătuirĭ.

Textul începe ca de obiceiŭ cu *Impĕrate Ceresc*, *Sfinte Dumneḑeule*, etc. apoĭ *Miluesşte-mĕ Dumneḑeule*, *Simbolul Credinţeĭ*.

Urméză apoĭ: *Scurtă Invĕţătură* pentru deprinderea copiilor celor micĭ întru Creştineasca lege cea pravoslavnică. Partea I-a. Pentru fireasca cunoştinţă cea dumneḑeească, care ne povăţueşte către credinţa cea Evanghelicească. Acéstă scurtă expunere a credinţeĭ este făcută prin întrebărĭ şi rĕspunsurĭ în numĕr de douĕ-ḑecĭ şi patru. Partea a II-a, pentru credinţa cea Evanghelicească, tot dupĕ acest metod şi care este tratată în douĕ-ḑecĭ şi una de întrebărĭ. Partea a III-a, pentru legea luĭ Dumneḑeŭ, propusă în treĭ-ḑecĭ şi şapte de întrebărĭ. Acéstă parte este un tratat de regule morale socială. Spre a se cunóşte atât limba în care a scris acest Ieromonah Macarie, cât şi modul expunereĭ transcriŭ aicea explicarea dată la porunca a şasa şi a opta.

Intrebare: Cine greşéşte în protriva porunceĭ aceştia?

Rĕspundere: Intâĭ cariĭ omóră omul orĭ prin resboĭ, orĭ cu armă, orĭ cu sugrumatul, orĭ cu otrava, orĭ cu veninul, saŭ prin ce fel de alt chip, tot întru acestaşĭ numĕr a să numĕra sînt datóre şi dezghinările, rĕzbóele céle cu pumniĭ, vânderile oştiĭ ce o fac căpiteniile în rĕzbóe, hainătăţile, oştirile céle nedrépte, ci şi acela de la Dumneḑeu în loc de ucigaş de ómenĭ să socotéşte, măcar şi n'aŭ omorît, însă avu scopos ca să omóre. Al doilea: Cariĭ spre omorîre, saŭ ori spre ce vătămare daŭ sfat saŭ prilej, saŭ ajutorinţă. Al treilea: Nedrepţiĭ judecătorĭ, cariĭ dupre

luare de mită, orĭ dupĕ rumedenie, orĭ dupre colachie, saŭ de frică îl îndreptéză pre vinovatul, şi'l osândesc pre nevinovatul, neşte judecătorĭ ca aceştea maĭ nesuferiţĭ sînt de cât ceea-l-alţĭ omorâtorĭ de ómenĭ, dupĕ aceste fiind că să vinde dreptatea de cătră dânşiĭ, la cariĭ acela a o avea scăparea sa osebit era datóre. Al patrulea: Cariĭ slobod spre ucidere saŭ spre vătămare, şi aŭ putére şi prilej a nu slobozi, cum am ḑis: Il ştiŭ scoposul cel rĕŭ, şi nu'l dovedesc, saŭ hoţiĭ îĭ ascund la sineşĭ, orĭ o vĕd cérta şi n'o alinéză, orĭ nu'l stâng ĭangânul, orĭ nu'ĭ daŭ ajutorĭ celuia ce sănnécă, saŭ pre omul cel căḑut întru deznădăjduinţă nu'l povăţuesc, şi de la cugetele céle próste nu'l depărtéză, saŭ fiind întru îndestulare îĭ lasă pre ceĭ săracĭ a muri de fóme, orĭ de ger, orĭ îĭ văd pre alţiĭ pătimind întru beteşugurĭ, şi pot lor a le ajuta, dară nu le ajută, şi prin céle-l-alte chipurĭ de asémeneaş. Al cincilea: Stăpâniĭ, cariĭ pre supuşiĭ sĕĭ cu slujbe gréle îĭ îngreoĭază, orĭ cu cazne cumplite îĭ căznesc. Al şaselea: Omorîtoriĭ de sineşĭ. Şi cu porunca acésta să ciartă şi tot acela, carele aduce spre ucidere, cum am ḑice, mănia, zarva, sfada, prigonirea, pomenirea de rĕŭ, urâciunea, pizma, năprăsnicimea, sălbătăcimea năravurilor, şi neomenia. Următórele: bunătăţile acéstea scriu-se înaintea certăriĭ prihanelor acestora: îngăduinţa cea drăgăstósă şi adevĕrată, blândéţa, nepomenirea de rĕŭ, răbdarea, vitejia sufletuluĭ, milosârdia şi inima cea plecată cătră toţĭ".

Intrebare: Cine greşaşte înprotiva porunceĭ aceştieĭ?

Rĕspundere: Când cinevaş lucrul cel strĕin îl ĭa cu deasăla, precum o fac acésta tâlhariĭ cariĭ pre ale altuia le jăfuesc cu deasăla, orĭ stăpânitoriĭ cariĭ de la supuşiĭ lor, ĭar putérniciĭ de la ceĭ neputincioşĭ le ĭaŭ averile cu năprăsnicime, casa, robiĭ, pămêntul şi céle-l-alte, orĭ îĭ cudeasălesc pre dânşiĭ a le vinde lor aceĭa pre carea eĭ nu vor ca să o vêndă, orĭ cu preţ puţin a o vinde, orĭ îĭ cudeasălesc pre lucrătorĭ spre maĭ multă ostenélă, peste

plată și peste tocmélă, orĭ cu deasăla îĭ fac robĭ pre ómeniĭ ceĭ slobodĭ și-ĭ înzepiséză, orĭ cu singura voirea lor le metahirisesc lucrurile céle strĕine, cum am ḑice: haĭnele orĭ alte scule óreș care, orĭ pasc pre pămêntul cel strein, orĭ iaŭ fără de légé podvoade, orĭ pentru lucru și pentru slujbă o popresc simbria, deasémeneaș cu aceștea și neștiințindu-ĭ vânḑĕtoriĭ acia cariĭ întru desăvârșita nevoia altuĭa, cum am ḑice în vréme de fómete pâĭnea n'o vând de cât întru nesuferit preț, saŭ un óreș carele lucru în loc de datorie cer pentru acésta, cum am ḑice casa, orĭ pămêntul, orĭ calul, saŭ cariĭ întru cea desăvârșită ticăloșie a cuĭvaș i să făgăduesc a'ĭ da ajutor, pentru ca supt tocméla cea grea, macar de și nu era vre-o osteneală a ajuta, în pildă a merge cu luntria către cela ce sănnécă, și céle-l-alte. Tot întru aceștea să socotesc și aceia, cariĭ nevoia altuia vĕḑêndu o, nu-ĭ daŭ baniĭ inprumut, orĭ pâĭne, saŭ orĭ-ce alta, de cât nedréptă camătă orĭ dobândă trebuindu-le, saŭ óreș-care lucrurĭ puse la eĭ zălog le popresc, și prin altele deasémeneaș pre aprópele sĕu îl asupréză prin chipul hrăpiriĭ ceiĭ arătate. Al doilea: Când cinevaș lucrul cel strĕin îl hrăpéște fără de voia și fără de știrea stăpânuluĭ lucruluĭ aceluia. Neşte furĭ ca aceștea sînt borfașiĭ ceĭ meșteșugarniciĭ, și cariĭ le fură casele, prăvăliile, jitnițile, ogrăḑile céle dobitocești, vânătorile péștilor, pométurile, pădurile, fânățurile, și ceale l-alte. Insă aceiaș furĭ marĭ, cariĭ le precinuesc pagubile céle domneștĭ, cum am ḑice prin cărătura cea taĭnică a dobitócelor, ori o răpesc haznaoa cea domnească, comóra cea bisericéscă, orĭ cea mănăstirească, orĭ cea spitalnică, și furtișagul acesta să numéște furare de céle sfinte. Așijderea cu vina furtișaguluĭ și acela să légă pre sine-șĭ, cariĭ lucrul cel pierdut aflându-l, știindu-l al cuĭ e acela, îl ascund, orĭ dobitocul cel rătăcit, saŭ pre străinul robul cel fugit ascunḑêndu-l îl fac al sĕu, ci aceĭa-sŭ furĭ cu totul fără de omenie cariĭ adecă orĭ-ce ar fi fură din Iangân, și cu acésta pre cel sarac și răsipit îĭ răsipesc. Al

treilea: Când cine-vaş lucrul cel strĕin îl face al sĕŭ cu şeretlicul; prin féliurĭ de chipurĭ să face o răpire ca acésta; ĭar anume, când cine-vaş vinde vre-un lucru maĭ cu mult preţ de cât ce face acela, orĭ înşală cu măsura şi cu cumpăna, orĭ vită rea vinde in loc de bună, adecă améstecă pospaiŭ în pâĭne, ĭar în vin apă, orĭ ban mincinos dă în loc de bun, ĭară osebit încă cine banĭ mincinoşĭ face în taĭnă, orĭ carele în protiva ceiĭ orânduite la dajde maĭ multă, tot întru acestaş numĕr să socotesc judecătoriĭ, cariĭ judecă cu mită, şi dupre acésta orĭ drept orĭ nedrept judecă, fură orĭ cariĭ orânduesc în locurile altora nevrédnicĭ şi netrébnicĭ, că prin acésta o aŭ vrednicia de la ceĭ vrédnicĭ, şi haznéliĭ ceiĭ domneştĭ îĭ lucréză ştirbiciune, tot acestaş o lucréză şi stĕpânirile céle duhovniceştĭ, cariĭ întru trépta cea arhierésca orĭ întru cea preoţască, şi întru alte trépte bisericeştĭ sfinţesc cu plată, şi acéstă nelegiuire să numéşte cumpărare de céle sfinte şi simonie. Ci fură şi acela, cariĭ fiind haznatarĭ, saŭ oiĭ ce tel de vechil, veniturile le ascund orĭ scriŭ cheltuială maĭ multă. orĭ prin a sa nebăgare de sémă lucréză întru veniturile céle domneştĭ răsipă, saŭ cariĭ pre céle mincinóse le prefac duhovniceştĭ, şi averile care nu li să cade le fac a le sale, orĭ să ḑic aĭ mortuluĭ a fi rude deaprópe, şi moştenitoriĭ luĭ să lucréză, şi în loc de răpitorĭ datorĭ sînt ceĭ socotiţĭ a fi şi acela, cariĭ fiind năĭmiţĭ cu destulă simbrie, fără de credinţă lucréză şi cu nebăgare de sémă, şi o trec vrémea întru deşărtăciune. Aşijderea şi meşteşugarniciĭ săraciĭ aceĭa, cariĭ fiind sănătoşĭ şi nelipsiţĭ, bolnavĭ şi calicĭ a fi să prefac pre sineşĭ saŭ scornesc óreş-carea nevoe, ca cum s'ar fi răsipit din arderea foculuĭ, orĭ sînt prădaţĭ de tâlharĭ, sau cer milosteniĭ cu numele altora cu mincĭună, cum am ḑice, pentru spitalurĭ, pentru răscumpărarea robilor, şi céle-l-alte. Lângă aceştea răpitorĭ a fi socotiţĭ sînt datorĭ şi făţarniciĭ, cariĭ supt chipul sfinţenieĭ ceiĭ cu făţărnicie pre norodul cel prost îl amăgesc către dare. Tot dintru acestaşĭ neam sînt momi-

torii și măgulitorii, carii ori-ce dobândesc cu moméla și cu măguliséla, tóte acéstea le fură. Multe și de multe féliuri sînt chipurile răpirii, care macar de și nu fusără numěrate aicea, însă lesne dintru acéstă socotință să pot a fi cunoscute".

II) Viața Sfântului Ioanu(lui) a Damaschinu(lui), acésă din ellinie și afierosită sfintei Mănăstirei Cernicăi, în dilele prea luminatului Domnului nostru Io Nicolae Constantin Caragea Voevod, ținînd arhipăstoreasca cârmă a Ungro-Vlahiei Grigorie al II-lea, la anul cel mântuitoriu 1782. Ianuarie în 21. Stihuri:

Damaschin prin optită cântare
Dice, vécul opt sfârșit nu are.
In care saltă
Câți bine se luptă.

După acest titlu urmează o precuvêntare a lui Macarie sub titlu: *Mică înainte cuvêntare.*

„Iubitului și duhovnicescului meŭ întru Domnul frate, și celui de o slujire întru céle tainice, lui Gheorghie năstavnicului sfintei Mănăstiri Cernicăi, bucurie și tóte céle de îndoită fericire.

Cu cuviință era întru Domnul, iubite frate, precum întru altele, așa și întru taina și darul cuvêntului, cunoscĕtor a fi neștine și de înălțimea lucrului, și de măsura putinții lui întru carea să află. Pentru ca nu ca unii îndrăzneți și nechipzuitor de starea ce are, și disa să o aude, priatene ce înlăuntriști întru rostiri tainice, haina darului cuvêntului ne avêndu-o? știm dar și câte îi urmară celui ne gata întrat la masă, gróza rușinei și a mustrării, legarea mâinilor, încetarea pâclei, și câte-s de față precepătorilor. Ci însă și dupre psalmistul, nici păcătosului i să dă rostirea povestirii întru céle albe ale luminei. Că de este lucru a cugeta de céle sfinte, cu cât mai vârtos a le da scrierii céle tainice. A curaților numai fiind acésta și a acelora câți prin legiuita pătimire, îndoit să înțelepțiră, din raza

învăţăturilor, şi frumos de sus din Duhul. Insă precum aicea îndrăznirea peste hotarurî fuse de caznă, aşa nici pregetarea cea spre putinţă, nu e fără de prihană. Că ce alta a chipzui ne dă talantul, şi cel cu talantul. Unde nu numaî banul, ci şi dobânda i să ceru de (la) stăpânul. Ci nicî largul darurilor Duhuluî nu'l avem a'l ascunde, când şi prin jivină necuvêntnică rostire şi vorbă îî dă Valaamuluî, bunul mângăitoriul, cel cu purcéderea şi cu izbucnirea cea nechipzuită din tatăl. Vărsa-voiŭ ḑice din Duhul meŭ: o! bivşugul cel mare al Duhuluî, prin carele Eldadul saŭ Modadul, gândul cel lumnic saŭ tabârnic şi oştitoriŭ prorociază. Ado dară către ceî aî Duhuluî, puţine dintru céle ale mângăitoriuluî să ḑicem, ca cum de a sa uîtătoriŭ făcêndu-ne stare şi aşăzare vétrela grăirií suflăriî bunuluî slobozind'o, din parte însă şi pre cât vrémea ne soroci putérea, şi ca o pârgă cum am ḑice, viaţa Ioannuluî dintru totimea Ioannuluî, dragostiî ceiî frăţeştî dingrădinindu o. Prin traiul ce'l puiŭ de faţă, gândul şi temeiul traiuluî celor acolo adunaţî întru frica şi adeverinţa Domnuluî, prin puţine de faţă arătându-l; pre carele fraţiî privind cu râvnă şi ducêtoriî a tot avem a-î obli pasul, şi dintru tótă glodurimea şi amăgimea vieţiî ceiî nemărturisite, drumul pasuluî celuî către mântuire limpezindu-l şi netezindu-l, pentru ca nu într'alt feliŭ drumind, şi nu precum ne e punerea şi incéperea întru necălnicimî să cădem şi întru nedrumimî a le amăgiriî întunériculuî: o! lasneî ce zăcu, alea în vrémea deacuma, când pildele céle bune s puţine, că cea-l-alta e calea; de cât pre carea Ioan ne o arată, nu e alta; acésta atot e. Şi cine din jăluni altféliu drumeză amăgi-tu-s'au, tótă slava féţiî împĕratuluî celuî ceresc e ascultarea cea adevĕrată, smerenia cea adevĕrată. Intru acésta fiî iubitul mieŭ frate şi povăţuind şi povăţuindu-te. Acésta e uşa taînelor, câţî din monahî sar pe iurea şi nu intră prin uşa acésta întru traiul cel călugăresc, furî sînt şi tâlharî, şi céle următóre le las pricéperiî precepătorilor. Acésta e uşa nepătimiriî, acésta e calea tuturor sfinţilor.

Intru acésta umblând înșine, și fiiĭ a umbla să ĭ punem, pentru ca nu într'alt fel óreș-cum, și nu așa petrecând, și povățuitoriĭ și supușiĭ întru întunérec să petrécem, le fac pre céle deaciașĭ, că-s de față priceputilor. Domnul slaviĭ cu mila sa să ne dea noao putére a călători drept în calea poruncilor luĭ celor de viață făcĕtóre, spre împlinirea lor, tot darul noao dăruindu-l. Amin.

Acéstă prefață am publicat'o ca model de stil greoĭu. Din causa neștiințeĭ limbeĭ româneștĭ, traducĕtoriĭ ca și scriitoriĭ seculilor trecuțĭ întrebuințau expresiĭ fórte grele în limbă, și care nu eraŭ de cât traducerĭ literale ale originalelor. De multe orĭ formau și cuvinte nouĭ cum d. e. acest Arhimandrit Macarie.

După acéstă prefață urmează: Viața prea cuviosuluĭ părinteluĭ nostru Ioanu(luĭ) Damaschinu(luĭ), scrisă de Ioan Patriarhul Ierusalimuluĭ. Traducerea este fórte fidelă textuluĭ grecesc, așa ca traducĕtorul sacrifică chĭar construcția naturală a limbeĭ Româneștĭ, numaĭ pentru a traduce exact textul. Cu tóte aceste lipsurĭ, pentru cel ce-ĭ deprins cu limba cărților bisericeștĭ și a scriitorilor din seculul trecut se înțĕleg fórte ușor întorsăturile fraselor și expresiile greceștĭ. Manuscriptul cuprinde 200 pagine, după care urmează un *Mic lexiconuș dupre az buche al cuvintelor celor neînțĕlese, care se află întru viața acésta.* Daŭ aicea câte-va exemple din acest lexiconaș: *Ale desprieteni*, a le scóte dintru hotărîrele prieteșuguluĭ. *Asaimea*—firea. *Atot*—cu adevĕrat (traducerea literară a cuvĕntuluĭ grecesc πάντως=en tout=a tot) *Viersérniste*, meșteșugul versurilor. *Gândnic*, duhovnicesc. *Deșințarea*, sburdăcĭunea. *Dingrădinindu-o*—scoțind'o din grădină. *Pesti*, nu soroci, nu zăbăvi. *Rugăcĭunernita*, chilia sau camara cea de rugăcĭune. *Sîntimilor* fapturilor (tot din grecescul τὰ ὄντα traducere literară). *Incunjurătóre*, înțĕlege gramatica, fiind că încunjură și cuprinde tóte învĕțăturile, aflându-se întru tóte. (Și aicea a tradus literar cuvêntul grecesc περιέχουσα).

In umeréză, o pune pe umăr. *Inurechéză*, o pune în ureche, o aude. *Inhaĭnirea*, îmbrăcarea cu haĭne etc. etc. Din tóte aceste exemple resultă că Ieromonahul Macarie, smeritul dascal al Evangheliei, cum se intitulează singur, avea mania de a fabrica singur cuvinte, tocmaĭ ca şi vestitul Pralea, pe la începutul seculuiuĭ acestuĭa [1]. Acesta ne probează că Macarie ştiind limba greacă ca şi latina în prefecţie, ba şi slavona, şi voind ca şi limba română se aĭbă cuvinte care se corespundă acelor limbĭ culte, când nu avea cuvênt care se reproducă exact pe cel grec orĭ latin, el inventa o formă, după propria sa părere, şi nu voĭa a întrebuinţa perifrase spre a da sensul unuĭ cuvênt nexistent încă în limbă. Vechiĭ noştri traducĕtorĭ aŭ trebuit se întimpine dar multe greutăţĭ, când traduceaŭ din greceşte, latineşte orĭ slavoneşte.

III) Alt manuscript, tot a luĭ Macarie, scris maĭ lisibil şi corectat maĭ târḑiŭ tot de el. Manuscriptul este intitulat: „A celuĭ întru Sfinţĭ părintelui nostru Ioan Gură de aur, tâlcuire la Psalmul 140. *Dómne strigat-am cătră tine auḑi-me, ĭa aminte glasul rugăciuneĭ mele.* Apoĭ Psalmul 141, 142, Psalmul 129: *Dintru adâncurĭ am strigat cătră tine Dómne, Dómne, auḑĭ glasul meŭ.*

Acest manuscript în cuarto, nenumerotat şi necomplect, pare a nu fi de cât un fragment din o lucrare maĭ vastă a Arhimandritului Macarie, dar care s'a pierdut, orĭ s'a întrebuinţat spre a aţîţa focurĭ, orĭ s'a făcut cartóne pentru culióne, cum am vĕḑut.

Observ, că limba în acest manuscript este cu mult maĭ mult corectă, frasa maĭ românească şi cuvintele maĭ alese. Cu altă ocasie îmĭ propun a reproduce în întregul seŭ un Psalm, spre folosul sufletesc a celor ce se ocupă cu o asemenea ştiinţă, numită Exigesă. Unde vor maĭ fi manuscripte de ale luĭ Macarie? De sigur prin Monastirĭ,

---

[1]) Veḑĭ Psaltirea luĭ Pralea în versurĭ şi lexiconul seŭ de cuvinte născocite de el şi întrebuinţate în versurile psalmilor.

câte vor fi mai rĕmas, şi pe care timpul ni le va descoperi Ele tóte aŭ un interes pentru ori-ce teolog, pentru că represintă cultura religiósă de la finele secolului trecut. Cât despre origina şi ocupaţia acestui Arhimandrit, Ieromonahul Macarie, atâta ştiu până acum. De origină este român, probabil din Transilvania, educat în Muntenia ş'a scris şi tradus mai multe cărţi, din cari unele aŭ remas în Manuscripte până la noi. Cunosc ca a tradus pe Istoricul Bisericesc Teodoret tot [1]. De asemenea el a tradus din slavoneşte şi a acomodat pentru copiii Români Bucóvna de mai sus, tot el a tradus şi „Viaţa Sfântului Damaschin", pe când era retras la Monastirea Cernica. Să mai ştie că el a fost tipograf la tipografia sf. Metropolii din Bucureşti. Era un călugăr învĕţat, dar fiind-că era Român şi pe atunci Grecii cuprinsese Ierarhia Ungro-Vlahiei, n'a putut ajunge mai mult de cât tipograf şi în urmă s'a sălăşluit la Cernica, tocmai ca şi Naum Protosinghelul. Eu am întimpinat un imens numĕr de foi, manuscripte de ale lui Macarie, la Monastirea Căldăruşanii, pe care le întrebuinţau monahii la cartóne pentru culióne. Cât am putut observa eraŭ traducerea tipicului mare, a Sfântului Sava şi alte scrieri din sfinţii părinţi. In tot casul Ieromonahul Macarie a fost Român, om învĕţat şi a tradus multe cărţi, din cari unile ni s'aŭ conservat. El a murit la Cernica pe la finele secolului trecut.

C. E.

---

[1]) Vedi „Biserica Ortodoxă", anul al XII-lea (1888—1889), pag. 675.

UN DOCUMENT.

Un document patriarhal din 1786, prin care se arată că două școle grecești din Neohor, pe Bosfor, erau întreținute cu banĭ Românești.

Procopie cu mila luĭ Dumnedeŭ etc. etc.

† Prea cucernicilor preoțĭ și prea cuvioșilor Ieromonahĭ ce cântațĭ în Bisericile din Neohor, vrednicilor epitropĭ și cel-l alțĭ conlocuitorĭ bine cuvêntațĭ creștinĭ, fiĭ în Domnul ĭubițĭ aĭ modestieĭ nóstre, har fie vouĕ tuturora și pace de la Dumnedeŭ, Domnul a tot-țiitorul, ĭar de la noĭ rugácĭune, bine-cuvêntare și ertare. Nimic așa de puternic și nicĭ folositor și roditor ca ĭubirea de cele bune și intreprinderea dupĕ Dumnedeŭ și inclinarea către cele ce duc spre acestea. De asemenea tuturor celor bine-cugetătorĭ este evidentă ingrijirea și înființarea cultivăreĭ mințeĭ, a învĕțătureĭ, a științeĭ și a instruireĭ, ca una ce privește la dedarea și comuna înbunătățire a celor ce sînt sĕracĭ, spre a-ĭ face părtașĭ îmbunătățireĭ progresive și ocupațieĭ, lucru ce este de lăudat și prea plăcut, de aceea și are trebuință de o puternică recomendare și persistență, care tinde, contribue și rĕmâne pentru tot-déuna, maĭ ales dacă va avea buna-fericire a autorităţeĭ și măreţieĭ domneștĭ și egemonice; dupre cum prin îngrijirea nu mică pe care a avut'o,

prin mila luĭ Dumnezeŭ egemonică și domnească, pe când domnea prea înalțatul și prea religiosul domn și Egemon prea incuviințat a tótă Moldovlahia, Domnul Domn Alecsandru Mavrocordat, fiu ĭubit al nostru în Duhul Sfânt și prea dorit, de atuncĭ decĭ se învrednicește de cea maĭ mare siguranță pentru conservare și folos. Decĭ fiind-că ni s'aŭ arătat nouě și adunăreĭ sfințite din jurul nostru, sfinților confrațĭ arhiereŭ și Sinoduluĭ hrisov domnesc prea strălucit a Inălțimeĭ Sale, hărăzind pentru ajutorința și îngrijirea celor două școle (φροντιστηρίοις) înființate în localitatea Neohor de pe litoralul nostru, ca să se dea pentru învěțăturile greceștĭ și comune anual de la vămile domneștĭ două sute cincĭ-zecĭ leĭ (γρόσια), și în zilele strălucite a Inălțimeĭ Sale și în tot timpul de către Domniĭ ce vor domni după Inălțimea Sa, spre pomenirea vecĭnică a strămoșilor lor și născětorilor Inălțimeĭ Sale, am hotărît, cu judecată sinodicéscă, ca acest dar domnesc și ajutorință a o confirma și asigura și prin acéstă a nóstră carte sinodică patriarhală și a determina, cu consimțimêntul vostru, creștinilor din localitate și a epitropilor școlelor, că să se facă acéstă anuală dare și domnească ajutorință în acest chip: Adecă, două părțĭ din ceĭ două sute cincĭ zecĭ leĭ, care fac una sută șase-zecĭ și șase leĭ și banĭ opt-zecĭ, să se dea școleĭ greceștĭ; pentru că învěțătura studiilor grecești și educația să se realiseze cu maĭ mare ostenélă și maĭ mult folos să aducă celor ce se învață. Căcĭ prin acestea se fac cunoscětorĭ și științorĭ nu numaĭ filosofieĭ lumeștĭ, dar și religiosităţeĭ și credințeĭ nóstre ceĭ ne'ntinate și Ortodoxe, învrednicindu-se prin acésta la un grad maĭ desăvêrșit și maĭ curat ceĭ maĭ marĭ. Iar a treia parte compusă din opt-zecĭ și treĭ leĭ și patru-zecĭ de banĭ să se dea școleĭ comune (κοινή) de învěțăturile nóstre sfințite bisericeștĭ. De aceea scriind ne pronunțăm sinodic împreună cu preasfințițiĭ Arhiereĭ din jurul nostru și prea onorațĭ în Duhul Sfânt ĭubițĭ frațĭ aĭ noștri și conliturgisitorĭ, ca amintitul strălucit hrisov domnesc să rěmână în tot-déuna

sigur şi neschimbat, şi că datoresc Epitropiĭ acesteĭ şcoli să dea acéstă milă domnească nelipsit la ḑisele şcolĭ, cum s'a ḑis. De aceea spre dovada acestuia, s'a facut şi acéstă presentă patriarhicéscă a nóstră carte, trecută şi în sfinţita condică a mareĭ nóstre Bisericĭ a luĭ Christos.

In luna Martie. Indictionul al IV.

Al Efesuluĭ, Samuel. Al Iraclieĭ, Metodie. Al Chiziculuĭ, Agapie. Al Nicomidieĭ, Gherasim. Al Halcedonuluĭ. Partenie. Al Derculuĭ Anania. Al Chrituluĭ, Zaharia. Al Drameĭ, Grigorie. Al Nauplieĭ, Meletie.

Documentul de maĭ sus l'am tradus din scrierea D-luĭ Manuel I. Ghedeon, mem. corespondent al Academieĭ Române, publicată acum şi intitulată: Παιδεία καὶ Πτωχεία παρ' ἡμῖν, κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1893. *Invețătura și Sărăcia la noĭ, în ultimiĭ seculĭ. In Constant. 1893.* Documentul este reprodus din codicile patriarhal şi inserat la pagina 55. Data din codice, Indicţionul al IV-le, corespunde anuluĭ 1786. Din document să constată, că noĭ Româniĭ încă din sec. al XVI-lea am început a da ajutorurĭ nemĕsurat de marĭ şi multe Bisericeĭ din Orient, pentru sprijinirea şi susţinerea Bisericeĭ Ortodoxe Monastirilor din locurile sfinte, Muntele Athos, Palestina, Constantinopol, Alexandria, precum şi în Thesalia, Epir şi Macedonia. Apoĭ am maĭ ajutat şi susţinut băneşte şcólele greceştĭ, spitalele şi alte institute filantropice, plus imprimarea de cărţĭ variate şi maĭ cu sémă de ritual bisericesc, atât în ţară cât şi în Occident. Insuşĭ Dl. Manuel I. Ghedeon recunóşte acésta. Iată cum se exprimă el la paginele 18 şi 19: Τὸ κέντρον ἐκεῖνο καὶ χρημάτων εἶχε κατὰ τούς δύο τούτους αἰῶνας ἀνάγκην, ἀπὸ δὲ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς 16 ἑκατονταετηρίδος αἱ περιοδεῖαι τῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχῶν εἰς Ἰβηρίαν, εἶτα δὲ εἰς Ρωσίαν καὶ μάλιστα ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας τῆς ἀχανοῦς ὀσμανικῆς αὐτοκρατορίας τὰς ὑποκειμένας εἰς τὸν οἰκουμενικὸν πατριαρχικὸν θρόνον, αἱ δωρεαὶ Βλάχων καὶ Μολδαβῶν ἡγεμόνων εἰς τὰ πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς, ἀ-

νεκούφιζον μὲν ὀλίγον τὴν ὑλικὴν δυςπραγίαν των μεγάλων τούτων κέντρων της ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς κινήσεως παρὰ τῷ ἡμετέρεῳ ἔθνει.... „Centrul acela (naţional) avea nevoe şi de banĭ în acele secule, de la ceĭ întâĭ anĭ aĭ secululuĭ al XVI-le, visitaţiile patriarhilor Constantinopoluluĭ în Iberia, apoĭ în Rosia şi maĭ ales în Eparhiile vaste ale Impĕrăţieĭ osmanice supuse tronuluĭ patriarhal Ecumenic, darurile Valahilor şi a Domnitorilor Moldovenĭ la patriarhatele Orientuluĭ, aŭ uşurat puţin greutatea materială a acestor marĭ centrurĭ de mişcare morală şi spirituală în poporul nostru....“ Urmează dar, că noĭ Româniĭ am fost adevĕraţiĭ sprijinitorĭ materialĭ aĭ Grecilor în Orient, precum şi susţinătoriĭ credinţeĭ Ortodoxe în tot Resăritul, şi acésta din seculĭ îndepărtaţĭ şi carĭ ajutorurĭ aŭ durat până pe la 1863.

Acesta-ĭ un fapt positiv. Documentele ce curênd vor apărea în colecţia Hurmuzachi a Academieĭ Române ne vor da luminĭ îndeajunse în acéstă cestiune.

C. E.

PROTOSINGHELUL NAUM RIMNICEANU.

Cuvênt duhovnicesc taĭnic 1).

De treĭ lucrurĭ m'am mirat audindu-le la bĕtrâneţele mele, de la bărbaţĭ lăudaţĭ cu podóba înţĕlepciuneĭ şi alţiĭ cu podóba duhovnicéscă.

---

1) Pe când a scris aceste rândurı Protosinghelul Naum Rîmniceanu către Ilarion Episcopul de Argeş, era retras în Mănăstirea Cernica. Se vede, că din când în când ĭeşa din Monastire, unde se ocupa cu traducerea din greceşte a Istorieĭ Bisericeştı a luĭ Meletie, şi'şĭ visita prieteniĭ şi şcólele din Bucureştĭ. Cu asemenea ocasie a putut afla, că în cartea luĭ Efrosin Poteca, tradusă din limba francesă, *Istoria pragmatică*, s'a tradus reu orĭ în mod panteistic cestiunea origineĭ sufletuluĭ omenesc, susţinênduse că ar fi o părticică din dumneḑeire, lucru ce în adevĕr este contrar învĕţătureĭ creştine Ortodoxă. El veḑênd că în şcólă se professază asemenea ideĭ a denunţat faptul luĭ Ilarion ca cel maĭ doct prelat pe acele timpurĭ. Se maĭ constată că şi un alt Dascal Grec profesa acéstă idee greşită, pe timpul luĭ Gr. Ghica V.V. De asemenea ne maĭ denunţă unele obiceĭurĭ falşe, ca înlocuirea Sf. euharistiĭ prin Aghiasmă mare, cum şi causa alungăreĭ luĭ Adam din Raĭu, cestiune cu totul de prisos, afară de ceea ce ne spune Biblia. Din tóte aceste resultă, că Naum se ocupa şi la bętrâneţe cu cestiunĭ teologice abstracte şi practice.

I.

In dilele Măriei Sale Grigorie Ghica V.V. era un dascal grec, numele lui l'am uitat și de trăește nu știu. Acesta se vestea ca un filosof la învĕțăturĭ, elin desĕvêrșit, franțez desĕvêrșit și la cartea turcească asemenea. Câtă-va vreme aŭ șĕḑut cu chirie în niște odăĭ, în curtea doctorului Caracaș, unde învĕța ucenicĭ la felurĭ de învĕțăturĭ, uniĭ adică la maĭ înalte și alțiĭ la maĭ de jos, pe fie-care după puterea ce avea, și orĭ-care voia din cele ḑise treĭ limbĭ. Insĕ fieș-care ucenic deopotrivă plată îĭ da pe lună, câte talerĭ una sută, și aceștia la începutul luneĭ, ĭar nu la sfârșit. Mergeam și eŭ câte-o dată la dênsul, numaĭ ca să auz cuvinte înțĕlepte din gura luĭ. Decĭ s'aŭ întâmplat odată, după ce s'aŭ mutat la alt conac, aprópe de Biserica Sașilor și l'am găsit singur unde se primbla afară la loc deschis, și apropiindu-mĕ de dânsul și dându-ĭ cuviincĭósa închinăcĭune, am început a ne primbla amêndoĭ și a vorbi pentru treptele învĕțătureĭ, între care aŭ venit cuvêntul și pentru sufletul omuluĭ. Atuncea dar cu mirare l'am audit ḑicênd, că sufletul omuluĭ este óreș-ce părticică din dumneḑeeasca ființă. Și îndată eŭ, ca cel ce citisem la tâlcul Bibliei, ĭ-am stătut înprotrivă, ḑicênd: Ba nu, o! înțĕlepte cuvêntărețule, acesta nu este precum ḑicĭ; și îndată i s'a roșit obrazul de rușine, și eŭ încă nu-mĭ aduceam aminte de cuvintele tâlcuireĭ; ĭar el aŭ rĕmas tăcênd, necerênd dovadă de cuvênt de la mine; și așa dându-ne în alte vorbe, acésta aŭ fost cea de pre urmă întâlnire a mea cu dênsul. Apoĭ de iznóvă căutând eŭ la tâlcul Biblieĭ, Facere Cap. II, stih. 7, unde fericitul Theodoret ḑice: „că acest fel de socoteală a cugeta cine-va, cum că sufletul omuluĭ este din ființa dumneḑeească, prin suflarea luĭ Dumneḑeŭ în fața luĭ Adam, este cea maĭ de pe urmă păgânătate și hulă“. De unde se cunóște că acésta este veche socoteală păgânească, și nu de curând izvodită, ci

scrisă în cărţile păgâneşti. De acéstă păgânească socotélă am găsit şi pe theologul Seminariuluĭ din Anthim, carele aşa învaţă şi pre ucenicĭ. Dar n'am vrut să-l ruşinez în şcólă înaintea ucenici'or, ci deosebĭ ĭ-am spus că acésta este socoteală păgânească, să se depărteze de dênsa şi se caute tâlcul Bibliei. In trecutul Avgust am însemnat în scurt într'un răva, şi Preasf. părinteluĭ Argeşiu, Chir Ilarion acéstă cunoştinţă, dicênd că trebue luare (atenţie) pentru unele ca acestea. De acéstă putredă socoteală se vede a fi şi filosoful nostru cel de la Franţa, Efrosin, precum am vědut în trecutele dile la Antim un cuvênt ce mi aŭ arătat chir Irotheiu, dascalul grămăticilor, într'o carte noŭă a luĭ Efrosin, spre învěţătura Seminariuluĭ, întradins trimiţênd chir Irotheiu şi chemându mĕ la odaĭa sa, ca să-mĭ arăte acel cuvênt. Acest fel sînt ticăloşiĭ şi orbiĭ filosofĭ din vremea nóstră, cariĭ se numesc pravoslavnicĭ creştinĭ. Noĭ însĕ ştim din tâlcurile Sfinteĭ Scripturĭ, că sufletul omuluĭ este Duh zidit de Dumnedeŭ, precum şi îngeriĭ. Acésta adevereazǎ şi prorocul Zaharia, Cap. XII, st. 10, dicênd: „Domnul cel ce aŭ zidit duhul omuluĭ întru el“. Şi prorocul Amos, cap. IV, stih. 13, arată pre Dumnedeŭ ziditor de duhurĭ dicênd: „Cel ce întăreşte tunetul şi zideşte duhul“. Şi dupre sfinţiĭ bogoslovĭ chip a luĭ Dumnedeŭ se dice omul, nu numaĭ dupre stĕpânirea celor pămênteştĭ şi dupre minte şi cuvêntare şi viaţă dupre Dumnedeŭ nemuritóre, ci maĭ vârtos şi maĭ chĭar, căcĭ ĭaste ne'nţĕles şi necoprins de mintea omenească, precum Dumnedeŭ ĭaste ne'nţĕles şi necoprins de mintea îngeréscă.

II.

In dilele Măriei Sale Caragea V.V. aflându-mĕ dascal în Ploeştĭ, un preot de mir, duhovnic al meŭ, s'aŭ întâmplat o dată de mĭ-aŭ dis pentru sfânta precistanie, că orĭ de mĕ voiŭ împărtăşi saŭ de voiŭ lua aghiazmă de cea

mare, tot una íaste, și nu l-am respuns nimic, nicĭ altuía nimică n'am spus cuvêntul acesta, dar m'am mirat de unde aŭ luat acest fel de învĕțătură. Apoĭ după ce am venit la Bucureștĭ am găsit în limba elinească cartea ce se scrie de-asupra: „Adunarea pre scurt a Dumnedeeștilor Dogme ale Credințeĭ“, și o am cumpĕrat și o țiu și acum, din care m'am și adeverit cu de-amăruntul, că socoteala duhovniculuĭ meŭ aŭ fost o rea rătăcire. Apoĭ am găsit numita carte și românește, tipărită în Moldova, la Mănăstirea Neamțuluĭ și o am și pe acéstа. Decĭ după ce am venit aicea în sfânta obște, am cunoscut și doĭ duhovnicĭ aĭ obșteĭ părtașĭ acestéĭ réle rătăcirĭ, cu adevĕrat din prostime și din putreda învĕțătură. Nu voĭu ca să spun numele lor, ci voiŭ ca singur Sfinția Vóstră să audițĭ din gura fieș-căruía, însĕ vânațĭ adevĕrul cu meșteșug, în vremea cuviinciósă chiemând pre toțĭ duhovnicii împreună duhovnicește, și se dicețĭ că avețĭ un cuvênt duhovnicesc: Cum socotesc eĭ sfânta împărtășire, óre are deosebire de aghiazma cea mare, sau tot una íaste? Să spue fieș-care într'adevĕr părerea sa și socotesc că se va prinde vênatul. Dar trebue maĭ întâĭ Sf. Vóstră să căutațĭ, în numita carte la list. 247, cap. 5, pentru înfricoșata taĭnă a dumnedeeșteĭ împărtășirĭ, să-l citițĭ în liniște. Apoĭ după ce'șĭ va arăta fieș care într'adevĕr părerea sa, le vețĭ ceti deslușit numitul cap. și cu acest chip se vor izbăvi de putredă rătăcire. De nu o avețĭ numita carte, íaste la mine, și vețĭ trimite să o daŭ.

III.

Pentru izgonirea din Raĭu a strămoșuluĭ nostru Adam s'aŭ întâmplat de am audit pre mulțĭ ómenĭ de ispravă, și maĭ vîrtos din boerĭ, cum că pricina aŭ fost împreunarea lor cea trupească în Raĭu. Aceșteĭ putrede socotelĭ, de basme băbeștĭ, în trecuta vară, în sfânta Metropolie s'aŭ

întâmplat de am cunoscut părtaş şi pre filosoful nostru cel de la Franţa. Să mustrează însă la tâlcul Biblieĭ de Sf. Ioan Zlataust, Facere cap. IV, stih. 10, ḑicênd: că după călcarea porunciĭ şi după căderea din Raĭu atuncĭ aŭ luat începere împreunarea trupească, când aŭ născut pre Cain şi pre Avel. Căcĭ maĭ 'nainte de calcarea porunceĭ urma viaţa îngerească, şi nicăirĭ nu este cuvêntul de împreunare. Acestea ḑice Sfântul. Apoĭ băbeştiĭ păscuitorĭ nu ştiŭ în ce vêntósă s'aŭ rĕzimat eĭ, după vênarea adevĕruluĭ ce am ḑis. In voĭa Sf. Vóstre rĕmâne taĭna celor scrise.

1837, Ghenarie 6.

Naum Protosinghelul.

C. E.

SCHIȚE DIN VIAȚA SÂNTULUI APOSTOL PAUL

(Urmare. Vedĭ Biserica Ortodoxă, anul al XVIII-lea, No. 3).

§ 5. *Inchisórea luĭ Paul în Cesarea și Roma.*

58—63 d. Chr.

Sinedriul din Ierusalim, luând cunoștință de trimitirea luĭ Paul la Cesarea, trimise acolo o delegațiune din sînul seŭ, însoțită de un advocat cu numele Tertullus, ca să susție înaintea Proconsuluiuĭ, acusațiunea în contra luĭ Paul. Actul de acusațiune era conceput în sensul, că Apostolul turbură pretutindenea pe Judeĭ, atacându-ĭ în principiile lor religióse, în exercitarea cultuluĭ etc., provocând ast-fel neliniște și desbinărĭ între eĭ, ba ce este maĭ mult voia chiar să le nimicéscă și templul, fapt pentru care eĭ eraŭ în drept să-l prindă și să-l judece după legile lor; înse tribunul Lysias li l a luat din mână cu forța, poruncind ca procesul să'l trimită înaintea proconsuluiuĭ Felix. Scopul cuvêntăreĭ avocatuluĭ tindea ca să afirme neapărata judecare a luĭ Paul de către Judeĭ, ca un drept al lor, de óre ce Judeiĭ, maĭ ales ceĭ din Palestina, căpataseră de la Romanĭ privilegiul, ca tóte chestiunile pur religióse să se judece de forul lor. In apararea sa, Apostolul, combătu punct cu punct, tóte afirmările avocatuluĭ. Pentru că Felix—așa începu Paul — cunóște fórte bine

caracterul și obiceĭurile judeilor, apoĭ sper la o satisfacere dréptă din partea luĭ. Afară de acésta—dice Paul—eŭ abia de 12 dile m'am întors dintre streinĭ, când deci daĭ avuseĭ timp să sĕvêrșesc faptele de care sunt acusat? martorĭ sunt chiar Judeiĭ cariĭ știŭ, că eŭ în templul lor am intrat curat și cuviincios, și nicĭ n'am dat macar ocasiune pentru vre-o nemulțumire de când sînt în Ierusalim, ba ce este maĭ mult, ca să nu créză eĭ că eŭ a'șĭ fi cu totul contrar prejudiciilor lor Judaice, și să nu observe ceremonialul impus de lege, am mers chiar în templu împreună cu eĭ, spre a mĕ curăți; dar în acel moment, maĭ mulțĭ judeĭ fanaticĭ veniți din Asia, îĭ întărîtară și pe ceĭ localĭ contra mea, și resultatul fu, că era chiar să fiŭ omorît, de nu mĕ lua sub paza sa tribunul, și maĭ în urmă proconsulul, și chiar Sinedriul, care m'a judecat, și n'a găsit că am alta vină, de cât invĕțătura mea despre învierea morților. Felix care încă de pe timpul când era în Palestina cunoștea fórte bine principiile pe lângă care să rotea întréga invĕțătură mosaică, și cunoștea de asemenea și în ce constaŭ cele-l-alte principiĭ religióse creștine, observă îndată că Paul nu era vinovat, dar nu avu curagiul să se pronunțe la un fel asupra acesteĭ cestiunĭ, ci amână afacerea din ḑi în ḑi. Amânarea acésta, o facu el cu scopul pe de o parte ca să placă Judeilor, iar pe de alta spera să mituéscă pe Paul; pentru acest sfârșit chiar porunci să-l bage pe Apostolul în închisóre, dând voie creștinilor să'l visiteze din când în când, și chemându-l chiar el câte odată ca să discute (Fapt. ap. 24, 1—26).

Doĭ anĭ împliniți fu reținut Paul în închisórea din Cesarea, și fiind cunoscută lăcomia luĭ Felix, póte că ar fi șezut și maĭ mult, spre marea perdere a creștinismuluĭ.

In locul luĭ Felix fu numit la Cesarea un alt proconsul, cu numele Portius Festus, om tot așa de violent și rĕŭ la suflet ca și Felix. Acesta instalându-se la Cesarëa, visita și Ierusalimul, cu care prilej, Judeiĭ îl rugară ca să le trimită acolo pe Paul, ca să-l judece după legea lor și să-l

omóre. Proconsulul însĕ nu încuviinţă cererea lor, dar le permise ca să maĭ vie încă odaĭă la Cesarea şi să'l pârască din noŭ pe Apostolul. Aşa să şi întâmplă. Judeiĭ veniră la Cesarea în numĕr mare, şi aduseră contra luĭ Paul fel de fel de acusaţiunĭ, ca d. e., că Paul este un turburător al liniştei publice, ca un résvrătitor contra legilor şi chiar contra Impĕratuluĭ, acusaţiunĭ pe care eĭ cu tóte acestea nu le putură documenta. Din tótă discuţia urmată însĕ, cunoscu în fine şi Proconsulul că Paul nu este vinovat, şi că numaĭ cestiunĭ şi certe religióse aŭ provocat acest scandal, dar totuşĭ nu cuteză nicĭ el să se pronunţe definitiv asupra pâreĭ aduse. Ca să se justifice însĕ înaintea Judeilor, ḑise el luĭ Paul: „Vreĭ să mergĭ la Ierusalim, şi acolo în faţa mea să te judece Senedriul?“ Paul simţind pericolul ce'l amenința, îndată ceru de la Proconsulul, ca în virtutea dreptuluĭ seŭ de cetăţén roman, sa'l trimită la Impĕratul, la care apeléză.

Nestrămutata luĭ dorinţă de a vedea Roma, şi visiunea ce o avusese, că el numaĭ de cât trebue să mérgă la Roma şi să propoveduiască acolo pe Domnul, despre care visiune deja am vorbit în cele precedente, îl îndemnară pe Paul să apeleze pentru justificarea sa la Impĕratul.

Festus auḑind acésta, şi băgând de sémă că Paul este cetăţén roman, n'avu în cotro, ci trebui să ia în considerare apelul facut de Apostolul, şi aşa dar judecata făcută la el, fu finită. Trimiţênd înse pe Paul la Roma, trebui Proconsulul să-ĭ spue prin raport motivele pentru care este acusat Apostolul, şi fiind-că avea şi ură contra luĭ, Festus facu lucrul aşa în cât culpabilitatea luĭ Paul, să fie garantată. Ocasiune pentru acest sfârşit avu, prin faptul venireĭ tênĕruluĭ rege Herode Agripa al II lea, la Cesarea, de la care Proconsulul spera a avea lămurirĭ maĭ precise asupra principiilor de căpitenie ale religiuneĭ mosaice, pe care trebuia el să le bage în acusaţiunea sa. In cele din urmă Festus chemă pe Paul în launtru şi ĭ permise să vorbéscă. In acéstă apărare a sa, işĭ exprimă Apostolul

maĭ întâĭ bucuria că se află în faţa uneĭ persóne distinse care este în stare să cunóscă maĭ bine de cât orĭ-cine, moravurile şi obiceiurile poporuluĭ Judeŭ; şi în fine povesti viaţa sa şi minunata luĭ convertire la creştinism, apelând în acelaşĭ timp la conştiinţa Regeluĭ, să spue el drept, dacă la o ast-fel de aratare şi minune a Mântuitoruluĭ ar fi rĕmas ne supus? apoĭ adaoge că vina pentru care maĭ ales este acusat de Judeĭ, este că el crede, că visul părinţilor s'a împlinit acum, şi că Mesia în adevĕr a venit în lume, ba a şi murit pentru pĕcatele lumeĭ, şi înviind ca un Dumneḑeŭ, s'a înalţat la ceriŭ şi acum şade de a drépta Tatăluĭ.

Profanul şi rĕutăciosul Festus, privea cu sînge rece şi nepăsare la cele ce vorbea Paul, şi îşĭ bătea joc de el, ḑicênd: *„Eştĭ nebun Paule, din causa studiuluĭ“*. Paul întrerupându-l, ḑice: *„Nu sunt nebun, bunule Festus, ci vorbesc cuvinte adevĕrate şi mântuitóre“*. Apoĭ adresându-se ĭarăşĭ Regeluĭ îĭ ḑice: *„Credḑĭ tu profeţilor?“* şi fără să aştepte respunsul de la Rege, respunse tot el singur: *„Ştiu că credḑĭ“*, şi luându-şĭ tonul de cuvêntare începu a vorbi fórte aprins şi cu tótă autoritatea sa apostolică. Regele vêdênd tonul aprins cu care vorbeşte Paul, putea fórte bine să'l opréscă din cuvîntare şi să-l împedice de a vorbi aşa autoritar, însĕ ca om rafinat ce era, îl întrebă fórte calm: *„Spune-mĭ, Paule, aĭ putea să mĕ facĭ creştin?“*, la care Apostolul plin de încredere, ḑise: *„Numaĭ sa fie în voinţa luĭ Dumneḑeŭ, şi de sigur că te-aşĭ face creştin, şi nu numaĭ pe tine, ci pe toţĭ carĭĭ mĕ ascultă“*. Cu acésta, discuţia să întrerupse, şi părerea luĭ Agripa fu, că Paul ar putea să fie eliberat, dacă n'ar fi apelat la Împĕratul. Decisiunea în consecinţă fu, ca Apostolul să mérgă la Roma (Fapt. ap. 24, 27. 26, 32).

Paul împreună cu alţĭ condamnaţĭ fu predat unuĭ centurione, om fórte onest şi prietenos cu numele Iulius, care avu să-ĭ ducă la Roma. In tómna anuluĭ 60 d. Chr. să îmbarcă Apostolul, acompaniat fiind de Aristarch şi Luca.

In golfurile sirice și asiatice rătăcind, veniră la Myra în Licia ca să schimbe corabia; însĕ pentru că anul cel reŭ de iarnă începuse deja și călĕtoria devenea din ce în ce maĭ anevoiósă și periculósă, îĭ sfătui Paul pe toțĭ ca să amâne călĕtoria mai departe, pe un timp óre-care. Sfatul sĕŭ însĕ nu fu ascultat și toțĭ hotărîră ca să tréca în Creta, unde să erneze. Pe drumul acesta însă sĕ născu o furtună fórte mare, așa că era aprópe de a să cufunda. In acéstă stare de pericol, veni Apostolul la căpitanul corabieĭ mustrându-l cu blândețe, pe de o parte că nu l'a ascultat să rĕmâe în Myra, iar pe de alta îmbărbătându-l și asigurându-l că nu se va perde nimenea, căcĭ un înger al Domnuluĭ 'ĭ-a spus luĭ acésta: *„Nu te teme Paule, tu trebue să te presințĭ Impĕratuluĭ, și iată Dumnedeu 'țĭ a dăruit pe toțĭ, cariĭ sunt cu tine"*.

Treĭ-spre-dece dile și nopțĭ, corabia să purta de valurĭ încóce și încolo în cele din urmă în a 14 nópte, deteră de pământ; aruncară decĭ ancorele ca să nu să maĭ întâmple ceva și stătură înfricoșațĭ cu toțiĭ, așteptând să se facă diuă, în care timp, după sfatul luĭ Paul, luară cu toțiĭ să mănânce ceva ca să se întărescă, și făcêndu-se diuă, vĕdură pămêntul. Toțĭ în numĕr de 276 fură scăpațĭ. In cele din urmă aflară că aŭ naufragiat pe insula Malta, aĭ căriĭ locuitorĭ primiră pe naufragiațĭ cu multă bună voință, dar maĭ ales plin de bucurie, la vederea Apostoluluĭ Paul, fu un roman cu numele Publius, care locuia în Malta. Paul câștigase buna-voința acestuĭ bărbat prin vindecarea Tatăluĭ seŭ.

Dupĕ o ședere de treĭ lunĭ în Malta, timpul fiind maĭ priincios pentru călĕtorie, să suĭ Paul împreună cu companioniĭ seĭ, pe o corabie alexandrină. Ajungĕnd în Siracusa rĕmaseră acĭ treĭ dile, apoĭ continuară maĭ departe către Roma, pe uscat.

Creștiniĭ din Roma audind că vine Apostolul 'ĭ eșiră înainte până la forul Apiĭ pentru care Apostolul să bucură fórte (Fapt. ap 27, 1—28, 15).

In prima-vara anuluĭ 61 d. Chr. ajunse în fine Paul la Roma. Deja, fórte de mult dorința îl atrăgea acolo, pentru ca aci în mijlocul lumeĭ păgâne, să predice cuvêntul luĭ Dumnedeŭ. Primirea ce i să făcu fu cât să póte de favorabilă, în tot casul cu totul deosebită de cât a celor-l-alțĭ deținuțĭ, și acésta provine, saŭ din relatările ce le făcuse Festus în raportul seŭ, saŭ din bunele recomandațiunĭ ale Centurionuluĭ Iullius, căcĭ în loc să șédă în Pretoriu, i să permise să locuiască particular, păzit însĕ, bine înțĕles de un pretorian.

Dupĕ treĭ ḑile de la sosirea sa în Roma, intră Paul în relațiunĭ cu mulțĭ din Judeiĭ ce locuiaŭ acolo, și la început avea frică de eĭ, bănuind ca nu cum-va coreligionarii lor din Ierusalim să-ĭ fi imbibat cu fel de fel de născocirĭ reutăcióse și mincinóse contra luĭ. Se pare însĕ, că Judeiĭ romanĭ nu primiseră nicĭ o informațiune relativă la motivul acusațiuneĭ adusă contra Apostoluluĭ, ci voiaŭ sincer, numaĭ să asculte învĕțătura luĭ. Paul următor acesteĭ dorințĭ, începu în una din ḑile de diminéță până séra a predica învĕțătura despre Christos, atestându-l din legea veche și profețĭ.

Predica acésta nu rĕmase fără efect, însĕ pentru că să născuse între ascultătorĭ neînțelegerĭ și desbinărĭ, să mânie Paul și le ḑise: *„Voĭ sunteți smintițĭ și orbĭ—dupĕ cum ḑice Isaia—, iată dară mântuirea fuge de voĭ și să îndréptă catra pagânĭ, și aceștia vor și auḑi cuvêntul Domnuluĭ"*.

Din timpul acesta predică Apostolul doĭ anĭ evangelia tuturor fără deosebire, în tótă libertatea și fără să se témă de autoritățile păgâne.

Aci să închee narațiunea luĭ Luca în faptele apostolilor, fără ca să ne maĭ spue ceva maĭ departe de raporturile Apostoluluĭ lumeĭ, și ce urmare avu apelul seŭ la Impĕratul.

Asupra causeĭ de ce Luca închee așa de repede tratatul

seŭ despre închisórea romană a luĭ Paul, părerile sunt împărţite.

Uniĭ adecă susţin, că Luca avu să maĭ scrie, pe lângă Evangelie şi faptele apostolilor, o a treia carte—τρίτον λόγον—asupra activităţeĭ posterióre a Apostoluluĭ Paul, şi deci dar, aceştia sunt de părere saŭ că Luca n'a scris opera proiectată, saŭ dacă a scrisu-o, atuncĭ s'a perdut. Acésta însĕ este o ipotesă care nu presintă multe garanţiĭ istorice. Mult maĭ probabilă ar fi opinia luĭ Hug şi a altora care îşi explică acéstă lipsă din faptele apostolilor, din cause cu totul independente. Eĭ dic, că Luca n'a avut trebuinţă să scrie maĭ departe tóte amănunţimile, asupra vieţeĭ Apostoluluĭ, în Roma, de óre-ce Teofil cătră care scrie el evangelia şi faptele apostolilor, era din Italia, şi chiar roman, şi decĭ să presupune că cunoştea fórte bine cele ce să întâmplase cu Paul în Roma. Dar, că la finitul celor doĭ anĭ, de când venise Apostolul la Roma să schimbase întru cât-va situaţiunea celor prinşĭ, o spune însuşĭ Luca la finea tratatuluĭ seŭ, fapt. apost. unde să ḑice, că Paul şeḑênd în locuinţa ce i să destinase, predica incontinuŭ evangelia împĕrăţieĭ luĭ Dumneḑeŭ, neturburat de nimenea, primind în casa sa, pe toţĭ câţĭ veneaŭ să-l asculte.

In timpul acesteĭ închisorĭ de doĭ anĭ în Roma, sta Paul în relaţiunĭ continue cu creştiniĭ din Macedonia şi Asia mica. Comunitatea din Filipi cu deosebire, carea şi maĭ înainte îşĭ arătase deosebita eĭ iubire faţă de Apostolul, nu'ĭ uĭtase nicĭ în acéstă împrejurare, ci să grăbi a'ĭ trimite un ajutor în banĭ, prin Epafrodit. Atenţiunea acésta a Filipenilor, hotărî pe Paul să le scrie o scrisóre prin care să le mulţăméscă pentru dragostea lor. Intrégă acéstă scrisóre transpiră sincera şi ideala iubire pe care o avea Apostolul pentru Filipenĭ. Ea este o scrisóre de mângâere şi iubire, bogată în salutărĭ din inimă, însĕ tot-odată plină de demnitate apostolică; iar despre bisericile din Asia mică capătă Paul înştiinţărĭ de la un óre-care Epafras din Co-

lose care să pare că fusese întemeietorul acestei comunitaţi (Colosse), şi care intimidat de invĕţăturile cele false şi ostile creştinismului ce ajunseră pană aci, călĕtori la Roma la Paul spre a-ĭ destanui totul. Raportul făcut de Epafras fu fórte serios, căcĭ Apostolul pe dată să şi hotărî şi scrise o scrisóre *cătră Colosenĭ.* Scrisórea acésta are un caracter polemic. Apostolul combate în ea, tóte ideile rătăcite şi tendinţele rĕutăciόse ale filosofieĭ orientale care căuta a-şĭ imbina principiile sale cu creştinismul, ideĭ care maĭ în urmă să iviră în creştinism sub numele de gnosticism şi neoplatonism. Scrisórea e scrisă cu un deosebit ton din partea Apostoluluĭ pentru care Sf. Chrisostom observând acésta dice: *„Tactica apostoluluĭ e din cele maĭ admirabile; ea contrapune armelor inimice, autoritatea şi taria argumentelor sale ; aruncă la pămênt parerile ereticilor, şi câştigă cu acésta, triumful ideilor sale".*

Purtătorul epistoleĭ cătră Colosenĭ, fu Tihic, care să întorcea din Roma, înapoĭ în Asia mică, patria sa. Tot el duse şi cea-l-altă epistolă a Apostoluluĭ, catre Efesenĭ, care sémănă să fie maĭ mult o epi tolă enciclică, cu destinaţie pentru maĭ multe bisericĭ din Asia mică.

Partea dogmatică a acesteĭ epistole, cuprinde o expunere pe scurt a adevĕrurilor fundamentale ale creştinismuluĭ, şi mântuirea bine-făcĕtóre ce ne-a venit prin Christos : In Christos este mântuirea, pentru toţĭ; prin El deosebirea între judaism şi păgânism este desridıcată ; Biserica este Trupul sĕŭ.

De odată cu Tihic maĭ călĕtori din Roma cătră Asia mică şi un óre-care Onisim, căruia Paul îĭ dete o scrisóre *cătră Filimon* unul din ceĭ maĭ bunĭ creştinĭ din Colose. Acest Onisim era ca sclav al luĭ Filimon, care făcênd o greşală în serviciul seŭ, şi temêndu-se de stĕpân, fugi la Roma. Aci îl cunoscu Apostolul şi după ce îl converti la creştinism îl trimise înapoĭ acasă la stĕpânul seŭ.

Acéstă scurtă scrisóre pe care o trimise Paul luĭ Filimon, din punct de vedere dogmatic, nu presintă mare interes,

dar ca artă ea este model de tact unit cu fineţă antică.

Ultima epistolă, pe care o scrise Paul din închisórea sa de la Roma, este *epistola catra Ebreĭ*, a căreĭ deosebită însemnătate stă într'aceea, că fiinţa şi însemnătatea Testamentuluĭ Vechiŭ şi raportul luĭ către Testamentul Noŭ să expun fórte clar şi în mod paralel, de şi uniĭ din exegeţĭ susţin că acéstă epistolă n'ar fi fost scrisă de Paul, ci de un ucenic al luĭ sub ochiĭ Apostoluluĭ, părere însĕ care nu să póte susţine în mod serios.

Ceĭ din urma anĭ aĭ vieţeĭ luĭ Paul.

De la finea închisoreĭ celeĭ de doĭ anĭ a Apostoluluĭ în Roma, aşa dar din primăvara anuluĭ 63 d. Chr. ştirile despre viaţa luĭ, devin din ce în ce maĭ întunecóse şi nesigure căcĭ de acum înainte faptele apostolilor, nu ne maĭ spun nimic, in cât spre scopul acesta numaĭ epistolele luĭ ne maĭ daŭ óre-care lămurirĭ.

In timpul maĭ noŭ, opinia învĕţaţilor, este împărţită în privinţa acesteĭ cestiunĭ. Aşa uniĭ cred, că Apostolul ar fi rĕmas în Roma, până la sfârşitul vieţeĭ sale, şi după trecere de douĭ anĭ de la închisórea sa, viaţa luĭ să înăsprise şi nesiguranţa luase locul încredereĭ în sine de maĭ inainte. Paul pentru prima óră fu acum desaprobat de toţĭ; cu tóte acestea i să permise a să apăra înaintea Impĕratuluĭ şi a poporuluĭ (II, Timot. 4, 4, 16), în urma căria îşĭ aştepta condamnarea, iar cătră sfârşitul vereĭ anuluĭ 63 d. Chr. scrise el două scrisorĭ cătră Timotheiu.

Nu mult după acésta, să pare că a venit şi Petru la Roma, şi ambiĭ Apostolĭ suferiră aicĭ martiriul; cu deosebire Paul la sfârşitul anuluĭ 63 şi începutul anuluĭ 64, primi sentinţa de condamnare la mórte, din partea luĭ Nero.

Invĕţaţiĭ exegeţĭ, cariĭ sunt de părerea espusă, cred că prima epistolă cătră Timotheŭ, trebue pusă între epistola catre Galatenĭ şi prima epistolă cătră Corintenĭ, în anul

56 d. Christ, ïar epistola către Tit, după prima epistolă către Corintheni, când adecă Apostolul se afla tot în Efes, așa dar între paștile și rusaliile anuluï 57 d. Chr.

Părerea acésta însĕ, că adecă Paul ar fi rĕmas în închisórea sa din Roma pănă la finitul vieţeï sale, este falsă și opusă atestărilor ce le găsim în faptele apostolilor și în epistolele pastorale, care presupun alte împrejurărî și alt timp, pentru redactarea acestor epistole. Noï vom proba aci ceea ce este maï de importanţă cu privire la cestiunea ce voim să o limpeḑim.

Epistola cătră Tit, presupune o călĕtorie a Apostoluluï la Creta, și o activitate apostolică de maï mulţî anî, pe acéstă insulă (Tit. 1, 5). Faptele apostolilor nu ne spun nimic de o ast-fel de călĕtorie, ceea ce de sigur n'ar fi făcut, dacă cu adevĕrat apostolul n'ar fi fost în Creta.

Alţiï învĕţaţiï susţin: „Da, Apostolul a fost în Creta, însĕ atuncï când mergea din Cesarĕa la Roma"; dar în acest scurt interval n'ar fi fost cu putinţă ca el să înfiinţeze acolo o traïnică comunitate creștină, și să o înzestreze cu preoţiï; prin urmare părerea acésta nu póte fi admisă.

Alţiï ḑic alt-fel: Luca adecă, care însoţise pe Paul în călĕtoria sa cătră Roma, fiind deja martor ocular, la tóte cele ce să întâmplase Apostoluluï, a scris în faptele apostolilor tot, fără a lăsa nimic. Probă, că Apostolul fondă acum comunitatea din Creta, ar fi că creștiniï caiiï erau aci să fi eșit în timpul călĕtorieï și să întâmpine pe Apostolul; acésta însĕ n'a avut loc, probă deci evidentă, că aci nu să aflaŭ creștinî; și ca să-șî întăréscă și maï mult părerile lor în privinţa acésta ḑic: Luca neamintind nimic în faptele apostolilor, despre o călĕtorie specială a Apostoluluï în insula Creta, urméză deci logic, că el nici n'a fost acolo, dóră numaï cu ocasiunea mergereï luï la Roma; ïar Hug să încércă a dovedi, că Paul, după sfârșitul petrecereï sale de un an și jumĕtate în Corinth, voind să se ducă la Efes, trecu prin Creta, rĕmânênd aci cât-va timp, predicând Evangeliul. Plecând maï departe, lasă a-

colo pe Tit, și maĭ apoĭ din Efes scrise scrisórea carea în catalogul cărților Nouluĭ Testament este cunoscută sub numele de epistola către Tit. Insĕ contra acesteĭ ipotese a luĭ Hug, vorbește împrejurarea, că, după Tit. 3, 13, Apostolul recomandă pe Apollos luĭ Tit. Pe acest Apollos niciĭ nu-l cunoștea Paul, până când a venit la Efes tocmaĭ când pleca Apostolul de acolo, instruindu-l în principiile creștinismuluĭ. Afară de acésta, ipotesa luĭ Hug este iarășĭ greșită, căcĭ șederea luĭ Paul în Creta să pare că a fost de scurtă durată, de óre-ce plecând din Corinth aprópe de Paște, să grăbea el să mérgă la Ierusalim de sĕrbătórea rusaliilor, ceea ce și făcu.

O altă părere în privința acésta este a luĭ Wieseler [1]). In timpul ședereĭ de treĭ anĭ a Apostoluluĭ în Efes—ḑice Wieseler—întreprinse Paul o călătorie la Corinth, de care nu să face amintire în faptele apostolilor. Din Corint, să pare că Apostolul însoțit de Tit veni în Creta, și după o petrecere de cât-va timp aci să întórse înapoĭ la Efes, lăsând acolo pe Tit. Aci în Efes apoĭ, puțin înainte de plecare sa, scrise Paul prima epistolă către Corintheni, și apoĭ epistola către Tit. Dar și ipotesa acésta a luĭ Wieseler este puțin seriósă, căcĭ afirmă ca și Hug, că Paul a stat fórte puțin în Creta, fapt care să opune cu totul celor ḑise de Apostolul către presbiteriĭ Asieĭ micĭ, că el în timp de treĭ anĭ în Efes, n'a încetat nicĭ ḑi nicĭ nópte de a-ĭ învĕța și a petrece cu eĭ. Afară de acésta în contra uneĭ scurte șederĭ a luĭ Paul în Creta, este însășĭ epistola către Tit, și faptul plecăreĭ Apostoluluĭ din Efes ceva maĭ înainte de a scrie el a doua epistole către Corintheni, când Tit să găsește împreună cu Paul în Macedonia.

Pentru stabilirea adevĕruluĭ, noĭ suntem de părere, că călĕtoria Apostoluluĭ la Creta și epistola către Tit cad într'un timp maĭ târḑiŭ, cu alte cuvinte trebue să admi-

---

[1]) Chronologie des apostolischen Zeitalters, p. 329.

tem o eliberare a Apostolului din prima sa închisóre romană.

Epistola întâia către Timotheiŭ ne dă iarăşi óre-cari lămuriri în privinţa vieţei Apostolului lumei, lămuriri pe cari nu le găsim în faptele apostolilor. In adevĕr, din acéstă epistolă, aflăm că Paul a fost un timp óre care cu Timotheiŭ în Efes, când plecând în Macedonia îl lăsă pe acesta aci, ca să lupte în contra învĕţătorilor falşi ce căutaŭ să surpe adevĕrata doctrină a luĭ Christos, şi să pare că din Macedonia îĭ scrise Apostolul prima epistolă, prin care îĭ aduce aminte de învĕţătura ce i o dădu-se; îl povăţueşte cum să se pórte cu Episcopiĭ, presbiteriĭ şi diaconiĭ, şi cum să lupte cu tótă energia ca să nu se strecóre în comunitatea creştină nicĭ o învĕţătură falsă. Tot din acéstă epistolă maĭ vedem, că Apostolul spera să vină iarăşi la Efes, dacă nu'l va împedica ceva, ceea ce este fórte posibil.

In timpul care-l cuprinde faptele apostolilor, Paul a fost de două orĭ la Efes; prima dată, când a plecat din Antiochia pentru a doua călĕtorie a luĭ misionară. De data acésta şederea Apostolului în Efes a fost de scurtă durată, căcĭ să grăbea să se întórcă negreşit la Ierusalim, pentru sĕrbătórea rusaliilor. A două óră veni Paul în Efes, în a treia călĕtorie a luĭ misionară, când şedu aci treĭ anĭ, de unde apoĭ din pricina argintarului Dimitrie fu nevoit să plece în Macedonia şi Achaia. Aci trebue să observăm, că nicĭ în prima, nicĭ în a doua venire a luĭ la Efes, n'a putut să scrie Paul prima sa epistolă către Timotheiu, căcĭ scurt după ce plecase din Efes, trimise el pe Timotheiu preste Macedonia la Corint (fapt. ap. 19, 20. I Corinth. 4, 17) şi când scrise a doua epistolă către Corintenĭ, găsim pe Timotheiu iarăşi la Apostolul în Macedonia. Prin urmare în timpul acesta n'a putut Timotheiu ca să fi fost însărcinat de Paul cu predica evangelieĭ în Efes. Wieseler, în privinţa acésta îşi are părerea luĭ. El adecă ḑice: „Dupĕ ce Paul şeḑuse doĭ anĭ întregĭ la Efes, să decise să facă o

visită comunităţilor creştine înfiinţate din noŭ de el, şi decĭ lăsând pe Timotheiu în Efes plecă maĭ întâĭ în Macedonia de unde 'l scrise el prima epistolă către Timotheiu, prin care îĭ dă poveţe cum să se pórte cu toţiĭ, dacă ar fi să rĕmâe maĭ mult în acéstă călĕtorie, de cum îĭ era planul. Din Macedonia plecă Apostolul iarăşĭ către Efes, lăsând aci pe Tit". Dar şi în contra acesteĭ păreri sunt de făcut maĭ multe reserve. Fără îndoială, este lucru adevĕrat, că Paul în timpul şedereĭ sale în Efes, întreprinse o călĕtorie la Corinth, de care nu ne spune nimic faptele apostolilor. Să pare însĕ, că acésta a fost fórte scurtă, căcĭ dacă Apostolul ar fi şedut ceĭ puţin şase lunĭ în Corinth, Luca care scrie faptele apostolilor, ar fi înregistrat şi acéstă călĕtorie a luĭ. Apoĭ când Paul călĕtori pentru ultima óră la Ierusalim, înainte de închisórea sa, chemă la Milet, pe toţĭ presbiteriĭ Asieĭ miceĭ şi le dete poveţĭ cum să-şĭ vadă de oficiul lor şi cum să apere învĕţătura luĭ Christos, de veninul învĕţătorilor falşĭ cariĭ căutaŭ să înlocuiască adevĕrata doctrină a Mântuitoruluĭ cu aberaţiunile lor eretice. Prima epistolă decĭ către Timotheiu, nu póte fi scrisă în alt timp, de cât după închisórea romană a luĭ Paul.

A doua epistolă catra Timotheiu o scrise Apostolul în închisórea sa din Roma (comp. 1, 8, 12, 16, 17 etc.) Acéstă închisóre însĕ nu e tot aceeaşĭ care să aminteşte de fapt. ap. la finitul lor, căcĭ după II Timoth. 4, 13, Paul venise acum pe un drum cu totul altul la Roma, de cum raportéza faptele apostolilor 27. De data acésta veni el la Roma peste Troas, pe care oraş în prima sa călĕtorie, nu-l atinsese. Afară de acésta acum scrie el luĭ Timotheu ca pergamentele şi mantaua, pe care le lăsase luĭ Carp să le aduca în Roma. Uniĭ din exegeţĭ afirmă, că Paul în călĕtoria sa peste Troas la Ierusalim lăsase lucrurile acestea acolo; însĕ e cu neputinţă ca după patru anĭ să fi cerut lucrurile lăsate, maĭ ales că în timpul închisoreĭ sale la Roma sta în legătură fórte strânsă cu comunităţile creştine

ale Asieĭ micĭ. Pe lângă acésta, după II Timoth. 4, 20, Paul lăsase pe Trofim bolnav la Milet; și decĭ acésta nu putea să fie alt-fel, cu atât maĭ mult nu putea să se întâmple pe când călĕtorea Apostolul la Ierusalim, de óre-ce pe timpul când scria epistola era de sigur închis și dus la Roma, ĭar pe când călĕtorea la Ierusalim avea pe lângă sine pe Trofim. De asemenea nicĭ în călĕtoria din Cesarea la Roma n'a putut Paul să scrie epistola a doua către Timotheiu, de óre-ce atuncĭ Apostolul nu visitase Miletul. Iar dacă Wieseler crede, ca Trofim în acéstă călĕtorie, petrecuse pe Paul până la Myra, unde Apostolul luând altă corabie a mers maĭ departe, ĭar Trofimus bolnăvindu-se acĭ a luat altă corabie și s'a întors înapoĭ în patria sa, la Milet, atuncĭ vede orĭ-cine, că ipoteza acésta este meșteșugită, căcĭ dacă ar fi adevĕrată fără îndoială, că Timotheiu urma să știe despre acésta de óre-ce fusese la Paul în Roma. In fine, după cum cetim în II Timoth. 4, 6—8, 18, Paul își aștepta mórtea de martir pe când scria acéstă scrisóre, ĭar din împrejurările care le găsim că să petrecuse și pe care ni le raportéză faptele apostolilor, după care să fac atâtea și atâtea ipoteze, Apostolul aștepta acum o îndulcire a vieţeĭ sale, care fapt maĭ în urmă realisându-se ne îndreptățește a crede, că este vorba de două închisorĭ romane ale luĭ Paul, din care din una a scăpat, ĭar în a doua a trebuit să sufere martirul.

Epistolele către Timotheiŭ și Tit, numite și epistole pastorale, după forma și cuprinsul lor, se asémănă așa de mult în cât cu drept cuvênt putem presupune, că ele sunt scrise în ceĭ din urmă anĭ aĭ vieţeĭ Apostoluluĭ. Invĕţăturile ce să daŭ prin ele, luĭ Timotheiu și Tit, sunt de natură, de a ferí tênăra comunitate creștină, de învĕţăturile false ce începuseră a cutreera pe icĭ pe colo, și în acelașĭ timp a fi aceștĭ douĭ uceniciĭ cu multă băgare de sémă asupra turmeĭ peste care Sântul Duch 'ĭ-a așezat Episcopĭ. In aceste epistole pentru prima óră face Paul o deosebire remarcabilă între Episcopĭ și presbiterĭ, și el prin ele nu

să maĭ adreséză presbiterilor, ci şefilor lor, episcopilor Timotheiŭ şi Tit.

Tradiţiunea începênd cu sfârşitul secoluluĭ I şi începutul secoluluĭ al II-lea, vorbeşte unanim despre scăparea Apostoluluĭ din prima sa închisóre romană. Aşa, Clemente Romanul în epistola sa cătră Corintheni, ḑice, că Paul a predicat Evangelia în Orient şi Occident, ba a mers până la cele maĭ depărtate graniţe ale occidentuluĭ,—καὶ ἐπὶ τὸ τέρμα τῆς δύσεως ἐλθὼν—invĕţând pe toţĭ, tótă dreptatea, ĭar maĭ în urmă a murit cu mórte de martir.

Cuvintele luĭ Clemente înse, aŭ căutat să le rĕstălmăcéscă în felurite modurĭ, interpreţiĭ; aşa, uniĭ ca Bauer, Schenkel, Mathias, cred că sub cuvintele τέρμα τῆς δύσεως să înţĕlege Roma. Contra acesteĭ părerĭ vorbeşte faptul, că nu numaĭ Roma şi Italia formau atuncĭ Imperiul roman şi graniţa occidentală a acestuĭ Imperiu, ci Spania, şi de şi am maĭ presupune, că la Orientalĭ Roma era considerată ca τέρμα τῆς δύσεως etc. totuşĭ nu putem presupune, că un occidental care trăia în Roma să fi inţĕles tot ast-fel ca orientaliĭ. In mintea luĭ Clemente nu putea decĭ să însemneze aceste cuvinte, de cât Spania. Alţiĭ ĭarăşĭ ca Wieseler, Schaff, ḑic că aci ar fi o schimbare de text şi anume după n. este o lipsă de cincĭ litere, apoĭ urméză τὸ τέρμα τῆς δύσεως, ĭar Iunius, primul editor al acesteĭ epistole, a umplut golul acesta cu καὶ ἐπὶ; dar cu acéstă restituţiune ne fiind mulţumiţĭ, pretinde Wieseler, că în loc de καὶ ἐπὶ ar fi trebuit să fie καὶ ὑπὸ şi aşa dar τέρμα însemnéză: „*putere, forţa*". Esplicaţiunea cuvintelor acestora după aceştĭ interpreţĭ, este ĭarăşĭ bizară, căcĭ eĭ înţeleg aşa: „După ce Paul învĕţă pre toţĭ tótă dreptatea, fu prins de puterea Statuluĭ, şi în fine muri cu mórte de martir. Esplicarea acésta înse este tendenţiósă şi dese orĭ ipoteza nu póte întrupa în sine, adevĕrul; ĭar cum că Clemente a înţeles prin cuvintele ce le-am citat maĭ sus, Spania, este aşa de adevĕrat în cât nimenĭ—afară de interpreţiĭ amintiţĭ—n'aŭ cutezat să afirme alt-fel, nicĭ în vechime şi nicĭ acum.

Un alt loc însemnat, care vorbeşte pentru călĕtoria Apostoluluĭ la Spania, să găseşte în codicile luĭ Muratori. Autorul acestuĭ codice reflectând asupra faptelor apostolilor dice: „Luca care scrie totul pentru Teofil, nu înregistréză şi călĕtoria luĭ Paul la Spania“. Din citatul acesta însĕ, reesă cu deplină siguranță, cel puțin acésta, că pe timpul acela, călĕtoria Apostoluluĭ la Spania, să cunoştea numaĭ din tradițiune.

Am putea să maĭ amintim aicĭ şi ceea ce ne spune în acéstă privință, Dionisiu, Episcopul Corintuluĭ din secol. II, ale căruĭ păreri să păstréză de Eusebiu în Istoria sa bisericéscă, dar nu e de nevoe, întru cât şi acesta ca şi toțĭ scriitoriĭ celor treĭ vécurĭ dintâĭ eraŭ convinşĭ, că Paul scăpase din prima inchisóre romană.

Din cele dise, dacă admitem decĭ, că Paul a scapat din închisórea romană pe care o aminteşte Luca în faptele Apostolilor, şi afară de acéstă închisóre dacă maĭ admitem una, atuncĭ istoria vieţeĭ Apostoluluĭ, după epistolele pastorale, este următórea: Apostolul dorea să se ducă în Spania. Maĭ înainte însĕ de a face el acéstă călĕtorie, să hotărî să se ducă în Asia mică, luând împreună cu sine şi pe Tit care să afla în Roma. In drumul acesta să abătu Paul în insula Creta. Aci rĕmase el aprópe un an în care timp înființă maĭ multe comunitățĭ creştine şi la plecare lasă acolo pe Tit, ca să pue în ordine aceste comunitățĭ; ĭar el să duse în Asia mică, ca să visiteze pe creştiniĭ de aci. Din Asia, maĭ înainte de a începe ĭarna, scrise Paul scrisórea către Tit.

In primăvara anuluĭ următor, veni Paul la Efes, şi după ce aşeză aci ca Episcop pe ĭubitul seŭ discipol Timotheiŭ plecă în Macedonia, unde primi veştĭ fórte triste din Efes. Falsa învĕţătură îşĭ rîdica semeț capul, ĭar Apostolul spre a veni în ajutorul luĭ Timotheiu, îĭ scrise prima epistolă, din Macedonia. De aci plecă Paul în Grecia, şi în Corinth să pare, că s'a întâlnit cu Petru, cu care împreună călĕtori maĭ departe, la Roma. Din Roma să duse

la Spania ca să predice cuvêntul luĭ Dumneḑeŭ. Şederea luĭ aci însĕ să crede că a fost de scurtă durată, căcĭ fiind prins curând fu adus la Roma, înapoĭ, unde dupĕ un timp óre-care de închisóre scrise el a doua epistolă cătră Timotheiu în care, între altele spune că va fi sacrificat, şi că timpul despărţireĭ sale pămênteştĭ este aprópe.

Intristarea Apostoluluĭ era şi maĭ mare, pentru că chiar de uceniciĭ sĕĭ a fost părăsit, şi acéstă întristare nu să sfieşte a o spune luĭ Timotheiu: „Voĭ toţĭ m'aţĭ părăsit, nu este nimenĭ care să aline cel puţin suferinţele mele".

In cele din urmă ajungêndu-şĭ apogeul glorieĭ sale, în rĕspândirea cuvêntuluĭ luĭ Dumneḑeŭ, şi fiind aprópe de a ajunge înaintea aceluĭa pe care l'a propoveduit, spre a primi cununa dreptăţeĭ şi a recompenseĭ, privind încă o dată înapoĭ, peste sfera activităţeĭ sale apostolice timp de 30 de anĭ, strigă cu cuvintele următóre: „Lupta cea bună m'am luptat, credinţa am păzit, de acum îmĭ este păstrată cununa dreptăţeĭ pe care 'mĭ-o va da Domnul, Judecătorul cel drept, în ḑiua aceea, şi nu numaĭ mie, ci şi tuturor celor ce aŭ ĭubit venirea luĭ".

I. C.

STAREA CREŞTINISMULUI

ÎN SECOLUL I ȘI AL II-lea.

Raportul creştinilor către ideile filosofice ale timpului şi vice-versa.

De la început dumnedeeasca învĕţătură a luĭ Iisus Christos, ca un Evangeliu al Ceriuluĭ, fu bine primită şi îmbrăţişată de toţĭ ceĭ ce se învredniceaŭ a o audi şi cunóşte. Nu se împlinise două secole şi acest Evangeliu, cu tótă persecuţiunea îndreptată în contră-I de puternica Impĕrăţie a Romanilor, şi cu tótă hula şi defăĭmarea ce îĭ făceaŭ filosofiĭ păgânĭ, patronatoriĭ idololatrieĭ şi Judeiĭ, el prinsese adâncĭ şi temeinice rădăcinĭ maĭ în tóte părţile vastuluĭ imperiu roman, care în aceste timpurĭ se întindea apróре asupra întregeĭ lumĭ cunoscute.

La început Evangeliul luĭ Iisus Christos, adică mântuirea, fu anunţată şi propoveduită Judeilor. Creştinismul se părea a fi menit maĭ numaĭ pentru fiiĭ luĭ Israil, pentru poporul ceĭ ales al luĭ Dumnedeŭ. Iisus Christos 'şĭ a mărginit tótă activitatea sa mesianică în Palestina. El nu a predicat Evangeliul mântuireĭ geniuluĭ uman de cât numaĭ Iudeilor, de şi vestea despre el, despre cuvintele şi minunele ce sĕvârşia, ajunsese, chiar de la început în Ga-

lilea, Decapoli, în tótă Iudeea, dincolo de Iordan și în tótă Syria [1]).

Istoria evangelica și tradițiunea autentică a Bisericeĭ creștine, despre activitatea luĭ Iisus Christos, nu cun sc de cât cuvintele și minunele sale sĕvêrșite cătră oile cele pierdute ale caseĭ luĭ Israil.

Dar nu numaĭ începutul prediceĭ despre împĕrăția Cerurilor și mântuirea genuluĭ uman se face în strâmtele limite și confiniĭ ale Palestineĭ, ci întregul act al mântuireĭ ómenilor se consumă acolo.

Iisus Christos, Mântuitorul genuluĭ uman, se naște în Betlehemul Iudeeĭ [2]). El crește, și se educă în Nazaret. Aci este ascultător întru tóte părinților sĕĭ și vieţuește până la vârsta de 30 anĭ. Incepĕnd a predica Evangeliul mântuireĭ, până la mórtea sa de cruce, nu-l predică de cât Judeilor. El nu vindecă bólele și neputințele. de cât ale acestuĭ neam, de carele are milă ca de poporul seŭ [3]). Visitează regulat la serbarea Pascelor, Ierusalimul, centrul moral al vieţeĭ religióse a Judeilor [4]). Aci suferă mórtea [5]) și după învierea sa [6]), fără a ieși din Judeea, de pre un munte al Galileeĭ, în fața apostolilor sĕĭ, se înalță la cerurĭ [7]).

Maĭ mult chĭar, Iisus Christos, în tot timpul activităţeĭ sale messianice, s'a mărginit numaĭ d'a predica și instruĭ pe Apostoliĭ sĕĭ, pregătindu ĭ d'a putea fi propovĕduitoriĭ mântuireĭ cătră tot genul uman. El nu lasă nimic scris, nicĭ nu înființéză o anume biserică, în genul uneĭ nouĭ comunităţĭ saŭ societăţĭ religióse, eine neue Religionsgeme-

[1]) Comp. Math. IV, 24 și 25.

[2]) Comp. Mat. II, 1; Luca II, 4.

[3]) Comp. Math. XV, 24 sq.

[4]) Comp. Ioan, V, 1 sq. XI, 55; XII, 1 sq. etc.

[5]) Comp. Math. XXVII, 26 sq. etc.

[6]) Comp. Math. XXVIII, 1 sq. și locurile paralele de la ceĭ-l-alţĭ evangeliştĭ.

[7]) Comp. Math. XXVIII, 6, și locurile paralele.

inde, servindu-ne de cuvintele Domnului Adolf Harnack“ [1]). Biserica înfiinţată de el este evangeliul seŭ, sunt Apostolii sĕĭ şi toţĭ ceĭ ce aŭ credut cuvintelor sale şi l'aŭ urmat.

Aceĭa cari pe baza Evangeliuluĭ sĕŭ înfiinţează ast fel de bisericĭ şi comunităţĭ religióse, în care să se prea mărească Iisus Christos, Dumnedeŭ şi Mântuitor al ómenilor, sunt Apostoliĭ sĕĭ şi urmatoriĭ acestora.

Aceştia sunt meniţĭ d'a fi martorĭ aĭ sĕĭ în Ierusalim, în Judeia, Samaria şi în tótă lumea, până la marginea pământuluĭ [2]). Aceştia sunt carĭ urmând porunca dată lor de Iisus, s'aŭ dus în tótă lumea, spre a vesti Evangeliul mântuireĭ la tótă făptura [3]).

Prin predica Apostolilor şi în special prin munca neobosită a Apostoluluĭ Paul, cel care s'a ostenit maĭ mult de cât toţĭ pentru Evangeliu, precum însuşĭ mărturiseşte, la finele epoceĭ Apostolice, adică la finele secoluluĭ întâĭ, Evangeliul numĕra bisericĭ creştine maĭ în tóte centrele marĭ şi în cetăţile imperiuluĭ. La acéstă epocă, numele luĭ Iisus Christos, fie că era proscris şi persecutat de Roma, de Filosofi şi de Judeĭ [4]), avea adoratorĭ de la Ierusalim, până la Roma şi de la Elispont, până la Alexandria. Cu încheerea secoluluĭ I, Asia, Grecia, Egiptul, Insulele şi Italia, eraŭ tóte presĕrate de ceĭ ce se închinaŭ şi adoraŭ pre Iisus cel crucificat pe Golgotha [5]).

Misiunea apostolilor, după mórtea lor, fu continuată de aceĭa pe carĭ eĭ îĭ aŭ investit cu puterea de a lega şi des-

---

[1]) Adolf Harnak, Dogmendeschichte I, S. 48—55.

[2]) Comp. Acta I, 8—10.

[3]) Comp. Math. XXVIII, 18—20. Marcu XVI. 15. Luca XXIV, 47—51.

[4]) La început, Romaniĭ pentru a persecuta pe creştinĭ aplicaŭ asupra lor legile contra religiunilor streine şi nouĭ şi legele contra asociaţiunilor nepermise. Comp. Sueton. Nero 16, Claud. 25, Tacit Anales 15, 44.

[5]) Comp. Acta VII. Epistola apost. Paul şi epistolele catholice, carĭ presupun creştinĭ în tóte aceste locurĭ. Euseb. ist. eccles. II, 15; III, 1; IV, 1 etc. Ieronim. De scriptoribus eccl. cap. 8.

lega în biserica luĭ Iisus Christos. Aceștia, ca următorĭ aĭ lor, cu aceĭașĭ putere și autoritate în Biserica creștină, aŭ dus maĭ departe predicarea Evangelieluluĭ, pentru a'l vesti la tótă făptura, ca toțĭ să crédă și să se mântuiască.

Erau multe, grele și cu anevoe de învins piedicele. Mulțĭ eraŭ fórte îngrijițĭ de repedea propagare a creștinismuluĭ. Puternicii ḑileĭ, Stĕpânirea Romană, representanțiĭ cultuluĭ păgân și aĭ ideilor filosofice, cari protejaŭ idololatria, cu toțiĭ, secondațĭ de Judeĭ, din tóte părțile luaŭ cele maĭ aspre măsurĭ pentru a împiedeca lățirea și respândirea nouilor ideĭ ale religiuneĭ creștine. Nu se cruța nicĭ un mijloc pentru a le împiedeca. Pretutindenĭ adepțiĭ noueĭ religiunĭ, pentru simpla mărturisire, că cred în Christos, eraŭ pedepsițĭ cu mórte, și cu tóte acestea creștinismul reuși, ca în decursul secoluluĭ al doilea să se extindă din ce în ce maĭ mult, să se facă cunoscut tuturor și să se consolideze în acele locurĭ, unde era întemeiat din timpurile Apostolilor.

In aceste timpurĭ (secol. II), în părțile Rĕsărituluĭ el era predicat chĭar și dincolo de confiniile imperiuluĭ roman. Părințiĭ bisericeștĭ trăitorĭ la finele secoluluĭ al doilea și începutul secoluluĭ al treilea, mărturisesc, că Iisus Christos în aceste timpurĭ se prea măria și adora ca Dumneḑeŭ în Parthia, Media, Persia, Batria, Syria, Cilicia, Arabia, India, Egyptul, Etiopia, Iberia. Asia, Roma, Grecia, Galia, Germania, Ispania, chĭar și în Britania și în alte țĕrĭ, orașe și provinciĭ [1]. Tertulian atestă, că chĭar și Mauriĭ și Getuliĭ credeaŭ în Christos [2].

Aprópe în tótă lumea Christos se propovĕduise și îșĭ avea închinătorĭ. De la o margine până la cea-l-altă a lumeĭ cunoscute, orașele și satele eraŭ presĕrate de creștinĭ. Dar

[1] Comp. Irineu advers. haeres. I, 3. III, 4. Tertulian Apologeticus I. Adversus Judaeos cap. VII. Bardesane, la Eusebiu preparatio evang. VI, 10. Origen contra Cels III. Euseb. hist. eccl. VI, 1 sq.

[2] Tertulian Apologeticus, cap. VII.

fața cu acéstă repede propagare, pentru a nu se crede că până la finele secolului al doilea, creștinismul, respândit fiind pretutindenĭ, ajunsese a fi religiune dominantă în lume, saŭ cel puțin, privită și tratată ca și cele-l-alte religiunĭ ce se profesa de omenire, este bine să examinăm starea bisericeĭ creștine din aceste timpurĭ, saŭ maĭ bine dicênd starea diferitelor comunitățĭ, a celor ce credeaŭ și mărturisiau pe Christos ca Dumnedeu și se închinaŭ luĭ.

Când istoria creștinismuluĭ ne afirmă, că în aceste timpurĭ Evangeliul luĭ Iisus Christos era cunoscut maĭ în tóte părțile vastuluĭ Imperiu Roman și chiar în afară de confiniile sale, și că în tótă lumea se aflaŭ adoratorĭ aĭ luĭ Iisu Christos, adică membri aĭ bisericeĭ creștine, nu trebue să ne închipuim, că creștinismul triumfase deja asupra lumeĭ păgâne, că Evangeliul reușise a desființa cultul idolilor, saŭ că majoritatea populațiuneĭ politiilor, a provinciilor și a țerilor amintite, eraŭ creștinĭ; saŭ că cel puțin lumea cea alésă a tuturor acestor părțĭ, representanțiĭ științeĭ și aĭ artelor, ceĭ bogațĭ și nobilĭ, saŭ ceĭ ce dețineaŭ puterea etc. etc., se închinaŭ luĭ Christos. Nicĭ iarășĭ că starea bisericilor saŭ a comunităților creștine, pe unde ele existau era analogă și privită ca și comunitățile celor-l-alte religiunĭ existente, sau înfloritóre ca bisericele creștine ale secoluluĭ al al IV-le, când creștinismul ajunsese a fi religiune permisă, ba încă religiune de stat și dominantă în imperiul roman.

Nimic de acest fel. Starea bisericilor creștine era departe de acéstă așteptare. Creștiniĭ, pretutindenĭ unde se aflaŭ, fie în politiĭ, fie în sate [1]), eĭ eraŭ o mică minoritate, compusă maĭ mult din ómenĭ de rând, de ordinar, din clasele de jos ale societățeĭ, iar grosul populațiuneĭ, mulțimea, zăcea, după cuvêntul Scriptureĭ în întunerec și în

---

[1]) De și datele despre existența creștinismuluĭ, în aceste timpurĭ, prin sate, sunt insuficiente, din scrierile luĭ Origen însĕ se constata, că existau și prin sate (comp. contra luĭ Cels. III).

umbra morței, adorând idolii și închinându-se creaturilor, în loc de a se închina Creatorului.

Dar nu numaï atât. Acești puțini adoratori și închinători ai lui Christos, respândiți și împrăștiați în tóte părțile imperiului, erau eï lăsați în pace și liberi, saŭ aveaŭ eï cel puțin dreptul de a se închina în tótă libertatea, la lumina ḑilei, Dumneḑeuluï lor? Se bucuraŭ eï de aceiași libertate de care se bucuraŭ păgânii în exercitarea cultuluï? Erau ideile și credințele lor religióse, dacă nu protejate, cel puțin respectate și lăsate în libertate de legile Statuluï?

Departe de tóte acestea. Nu numaï la auḑul mărturisireï credințeï în Iisus Christos, dar pentru simpla denunțare că e creștin, adoratorul luï Iisus, era pedepsit cu mórtea, îndurând cele maï neauḑite și cumplite torturï, spre a se lepăda de credința sa. Așa în cât nu numaï că libertatea profesiuneï cultuluï creștin, era nepermisă și ne iertată, dar ceï ce profesaŭ acéstă religiune eraŭ urmăriți pretutindenï și pedepsiți cu mórtea.

Pe de altă parte. Fiind-că la început *Impĕrăția Cerurilor*, adică *Evangeliul mântuireï*, de și se anunțase de o potrivă tuturor, dar în deosebï îl primiaŭ *ceï săracï, poporul, lumea de rând*, și maï ales, *ceï întristațï, ceï apasațï și nedreptățițï în acéstă lume*, carï cu toții, după cuvêntul evangelieï urmaŭ a fi fericiți, și, prin o rea interpretare a unor cuvinte ale Domnuluï [1]), de mulți se credea, că numaï pentru acești ar fi destinată împĕrăția cerurilor, acésta contribuise fórte mult ca comunitățile creștine, maï pretutindenï să se compună, în majoritatea lor, din ómenï de rând, din săracï, din proștï și chiar neinvĕțațï [2]).

Ast-fel fiind creștinii, pentru eï, Evangeliul luï Iisus Christos era totul. Acesta oferindu-le adevĕrata cunoștință de Dumneḑeŭ, prin care eï dobândeaŭ mântuirea și viața

---

[1]) Comp. Math. XI, 16 și urm. Marcu X, 21 și urm. ect.
[2]) Comp. Origen contra Cels. III, 7 etc.

eternă, eĭ aflaŭ în el tot ce le trebuia pentru viaţa lor socială, morală şi religiósă şi chiar pentru desĕvêrşita lor desvoltare intelectuală; fiind că, în tótă viaţa lor voind a trăi după Cuvêntul Domnuluĭ, tótă edificarea şi satisfacerea pietăţeĭ lor religióse o aflaŭ în scriptură.

Din acéstă causă, credinţa lor era, că eĭ puteaŭ afla totul în Evangeliu, adică, *atât ceea ce trebue să crédă* (credinţa), *cât şi ceea ce trebue să ştie şi să cunóscă* (ştiinţa). Eĭ aveaŭ dispreţ, saŭ cel puţin indiferenţă, către orĭ-ce ştiinţă şi cunoştinţĭ umane, către orĭ-ce scriere şi literatură profană şi maĭ ales către cea clasică, pe care nu o deosebeaŭ de idololatrie. Acest fapt îl constată Tatian, Hermia, Tertulian şi Irineu [1]).

Pe lângă acéstă causă internă s'ar putea ḑice, indiferenţa şi dispreţul creştinilor acestor timpurĭ către filosofie şi ştiinţele profane, era justificată întru cât-va, pe de oparte de tradiţiunea apostolică, iar pe de alta de óre-carĭ cause externe.

Creştiniĭ acestor timpurĭ fiind fórte apropiaţĭ de timpurile Apostolilor, aveaŭ încă fórte recente cuvintele Apostoluluĭ Paul, carele cel întâĭ comparând în epistolele sale Evangeliul luĭ Iisus Christos cu ştiinţa şi înţelepciunea lumeĭ aceştia, despreţueşte şi nesocoteşte pe acésta din urmă [2]). Pentru acésta eĭ nu voiaŭ să vadă şi să recunóscă nimic comun între Athena şi Ierusalim, saŭ maĭ bine ḑis între Academie şi Biserică. A cultiva ştiinţa şi filosofia, după credinţa multora, însemna a se depărta de Christos, a transforma Evangeliul sĕŭ în sistemele filosofice existente şi a deveni următor al Stoicilor, al luĭ Platon, al luĭ Aristotel, chiar Epicur şi altor filosofĭ, în loc de a fi discipol al luĭ Christos.

Teama creştinilor, ca nu prin studiul filosofieĭ să se

---

[1]) Comp. Tatian Oratio ad Graecos 19. Hermiae Gentilium philosophorum irisio. Tertulian. De prescriptionibus haer. VII. De anima II. Irineu. Adv. haeres. II, 14 etc.

[2]) Comp. I Corint. I—IV.

depărteze de Iisus Christos, alterând drépta învĕțătură a Evangeliuluĭ, nu era nefondată. Ea n'a lipsit de a se realisa, căcĭ acesta fu tristul sfârșit la care aŭ ajuns toțĭ aceĭa carĭ deveniţĭ creştinĭ, n'aŭ voit a renunța la ideile lor filosofice de maĭ înainte, pe carĭ voiaŭ a le întroduce în învĕțătura creștină.

Pe lângă acéstă causă principală, care făcea pe creştinĭ a desprețui filosofia, maĭ concura și faptul, că literatura profană fiind în mare parte religiósă, și avênd de obiect religiunele păgâne și viața zeilor, ea se confunda cu politeismul.

Insușĭ filosofia sta în strânse legăturĭ cu idololatria. Câte odată unele direcțiunĭ filosofice au căutat a se rĭdica maĭ pre sus de fabulele și tradițiunele mitologice ale idololatrieĭ, persiflându-le și detestându-le în ochiĭ credincioșilor păgânĭ [1]; dar în acest caz resultatul la care a ajuns, a fost necredința generală și scepticismul. Altele credênd, că păgânismul are o mare importanță politică pentru Stat și instituțiunile sale, aŭ întreprins, de a concilia credința în Deiĭ Olimpuluĭ, cu știința filosofică, interpretând alegoric teogonia cuprinsă în scrierile poeților și tóte tradițiunele Sanctuaruluĭ păgân. Tendința acésta de a spiritualisa păgânismul, prin concursul filosofieĭ, ca ast-fel să-ĭ maĭ pótă prelungi viața, s'a întreprins succesiv de Stoicĭ, de următoriĭ filosofieĭ luĭ Platon și de Neoplatonicĭ, chiar în aceste timpurĭ [2].

Acéstă strânsă legătură care exista între filosofie și idololatrie, făcea pe creștinĭ a o privi nu numaĭ ca nefolositóre edificațiunilor morale, dar chiar ca periculósă pentru pietatea lor religiósă și ast fel o desprețuiaŭ.

Şi ceea ce contribuia încă și maĭ mult ca creștiniĭ să

---

[1]) Comp. poemele luĭ Lucrețiu Carus. Cicero pro Cluentio. Tertulian ad Scapulam etc.

[2]) Opera de spiritualisare a păgânismuluĭ au întreprins'o maĭ întâĭ stoiciĭ și dupe eĭ platoniciĭ Plutarch, Apuleyus, Maximide și neoplatoniciĭ Porfiriu, Iamblich și alțiĭ.

despreţuiască filosofia, era purtarea nedemnă a multor filosofi, faţă de religiunea creştină, căcĭ nu arare orĭ eĭ eraŭ cari excitaŭ poporul şi îndemnaŭ pe guvernul roman de a lua mĕsurile cele maĭ aspre şi violente pentru a extermina pe următoriĭ şi închinătoriĭ luĭ Iisus Christos [1]).

Dar dacă în aceste timpurĭ ast-fel cugetaŭ despre filosofie şi ştiinţa profană majoritatea creştinilor şi uniĭ din capiĭ lor, nu era ast-fel opiniunea şi vederile tuturor creştinilor, maĭ ales ale acelora cari se adăpaseră maĭ întâĭ la isvórele filosofieĭ contimporane şi după aceea îmbrăţişaseră creştinismul.

Aceştia convinşĭ de principiul universalităţeĭ creştinismuluĭ şi de necesitatea de a se apropia şi împăca Evangeliul luĭ Iisus Christos cu ştiinţa şi filosofia, spre a putea dobândi în numĕrul discipulilor luĭ Iisus Christos pre filosofĭ, pre învĕţaţĭ şi lumea cea cultă, ca ast-fel, prin aceştia, ideile religiuneĭ creştine să pótă fi propagate şi susţinute de ştiinţă, eĭ s'aŭ declarat de amicĭ aĭ ştiinţeĭ şi aĭ filosofieĭ. In numĕrul acestora intră apologeţiĭ secolelor primare şi în special filosofiĭ şi învĕţaţiĭ ce s'aŭ convertit la creştinism în secol. al II-lea şi al III lea.

Din partea acestor filosofĭ creştinĭ, amicĭ aĭ ştiinţeĭ şi aĭ filosofieĭ, pentru a atrage la creştinism restul lumeĭ culte păgâne, s'aŭ făcut douĕ felurĭ de încercărĭ.

Uniĭ, prea zeloşĭ către ştiinţă şi filosofie, în apelurile lor către filosofiĭ păgânĭ, spre a îmbrăţişa creştinismul, nu făceaŭ nicĭ o deosebire între Evangeliul luĭ Iisus Christos şi sistemul filosofic profesat de eĭ. Eĭ le identificaŭ şi ast-fel laicisau caracterul divin al învĕţătureĭ evangelice, mistuind dumnedeiasca descoperire, revelată ómenilor prin Iisus Christos, în diferitele sisteme filosofice existente.

Toţĭ aceştia, în numĕrul cărora intră toţĭ eresiarhiĭ creştinĭ din cele dintâĭ secole, n'aŭ cunoscut nicĭ caracterul

[1]) Comp. Teofil către Autolie I. Iustin apol. II. § 3. Tatian cuvênt către Ellinĭ § 19.

învĕțăturei evangelice, nicĭ menirea ce i-o dăduse întemeetorul eĭ, Domnul nostru Iisus Christos, de a fi adică *credința eternă a tuturor ómenilor, cu care eĭ de a pururea să stea în legătură cu Dumneḑeŭ.*

Eĭ n'aŭ cunoscut nicĭ raportul Evangeliuluĭ cătră filosofie, nicĭ folósele reale pe care creștinismul, fără a fi alterat, le putea avea de la filosofie. Aceștia ne dându-șĭ sémă, nicĭ despre natura Evangeliuluĭ, nicĭ despre a filosofieĭ, cugetaŭ și voiau un compromis al acestora și maĭ ales că, mare parte din eĭ, eraŭ condușĭ de egoismul de a fi începĕtorĭ și fondatorĭ de nouĭ direcțiunĭ și secte religióse.

Dar eternele adevĕrurĭ ale Evangeliuluĭ neputând peri, nicĭ a se mistui în ideile trecĕtóre ale diferitelor secte filosofice, tóte întreprinderile și silințele acestor amicĭ aĭ filosofieĭ, aŭ rĕmas zadarnice. Colorile, care de care maĭ pestrițe pe cari eĭ voiaŭ a le da măreţuluĭ edificiŭ al creștinismuluĭ, s'aŭ spălăcit și s'aŭ șters chiar sub ochiĭ lor, și despre tóte ostenelele lor zadarnice, n'a rĕmas de cât o slabă și fórte palidă amintire în istoria creștinismuluĭ.

Acésta a fost sórta luĭ Cerint, Bardesan, Tatian, Saturnin, Cedron, Basilide, Valentin și alțiĭ.

Tot acésta se póte ḑice și despre aceĭ agerĭ filosofĭ religioșĭ aĭ acestor timpurĭ cari voiaŭ a'șĭ apropia învĕțătura evangelică, voind a face din ea și din óre-cari ideĭ proprĭ, ale lor, culese din diferite sisteme religióse și filosofice, un sistem religios al lor propriu, pe care voiaŭ a'l da ca o nouă religiune. Și întreprinderile acestora, ca și a celor de maĭ sus, s'aŭ sfârșit de odată cu eĭ. In numĕrul acestora intră Marcion, Montan, Manes și alțiĭ.

Pe lângă aceste douĕ vederĭ diametral opuse față de filosofie, una desprețuind'o și respingĕnd'o cu desĕvêrșireĭ Iar alt apropiind'o așa de mult de evangeliu în cât facea una din ea și Evangeliu, exista o a treia.

Majoritatea marilor dascalĭ și părințĭ aĭ bisericeĭ, pătrunșĭ de adevĕratul caracter al dumneḑeeștei învĕțăturĭ a luĭ

Iisus Christos, precum şi de dumneḑeésca trimitere a lui Iisus, şi mergênd pe urmele apostolilor luī Iisus, cari primise ordin de la el de a predica evangeliul sĕŭ la tótă făptura şi tuturor neamurilor şi treptelor sociale fără deosebire, aceştia ţinênd sémă de serviciele reale şi bine-făcĕtóre pe care filosofia putea a le aduce creştinismuluī, şi de a o pune în serviciul Evangelieī fără a-ĭ altera caracterul şi menirea, eĭ aŭ apelat şi la ceī învĕţaţī aī secolului, şi aŭ chemat ştiinţa spre a se apropia de Evangeliu şi a se lumina de bine-făcĕtórele sale luminĭ, fără însĕ a influenţa asupră-ĭ a-l modifica, saŭ a face vre-un compromis cu el.

Acestea aŭ fost vederile tuturor marilor apologeţī creştinī din secolul al doilea şi al treilea. Aceştia toţĭ urmând exemplul Apostolilor şi fiind următorī adevĕraţī aī lor în propagarea şi susţinerea credinţeī, aŭ ĭubit ştiinţa profană şi filosofia, dar n'aŭ făcut nicī un compromis cu ea, nicī n'aŭ sacrificat, pentru acéstă ĭubire către ştiinţa profană caracterul şi origina dumneḑeească a Evangeliuluī.

Acésta era starea creştinismuluī şi a bisericilor creştine în secolul întâĭ şi al doilea şi ast-fel priviaŭ creştiniī acestor timpurī filosofia şi literatura profană.

Dar pentru a deveni maī clară acéstă cestiune, să vedem prin ce direcţiune era representată filosofia în aceste timpurī şi ce cugetaŭ filosofiī şi păgâniī în genere despre creştinism, saŭ maī bine ḑis, despre Evangeliul luī Iisus Christos şi religiunea sa, ca o nouă religiune ce să respândea cu paşī giganticī şi se primea de toţī aceīa cărora li se predica.

In secolul întâĭ şi al doilea după apariţiunea creştinismuluī, maī tóte sistemele filosofieī antice grece îşī aveaŭ adepţiī lor. Nu lipseaŭ chiar zeloşiī şi devotaţiī apărătorī aī ideilor luī Epicur. Dar, către finele secoluluī al doilea, filosofia timpuluī începuse a fi Neoplatonismul, care chiar de la apariţiunea sa mergea în paralel cu neopitagoreīsmul şi eccleticismul platonic.

Un rol nu maĭ puţin important juca în aceste timpurĭ filosofia cunoscută sub numele de *filosofia Greco Judaica-Alexandrină*, care tindea a uni şi acomoda ideile vecheĭ filosofiĭ grece, în special platonice, cu învĕţătura Vechiuluĭ Testament. Acéstă filosofie avea, maĭ ales asupra învĕţaţilor creştinĭ cea maĭ mare influenţă; căcĭ creştinismul fiind conlegat cu Vechiul Testament, eĭ o priviau ca cea mai apropiată de ideile lor şi de învĕţătură evangelică.

Neoplatonismul era representat prin treĭ şcóle sau direcţiunĭ: a) Şcóla romano-alexandrină, representata prin Amoniu Saca, recunoscut ca fondatorul Neoplatonismuluĭ şi prin Plotin, discipolul luĭ Saca, sistematisatorul Neoplatonismuluĭ. b) Şcóla syrică, representată prin Iamblic şi c) şcóla atheniană de care aparţin Plutarch cel tênĕr, Proclu şi alţiĭ.

Tóte aceste şcóle şi direcţiunĭ s'aŭ format treptat una din alta, cultivând ideile şi sistemele filosofilor celor marĭ anticĭ, avênd de bază platonismul. Ele aŭ împrumutat din filosofiile orientale, cu care erau în contact, multe ideĭ strĕine de acestea ale vechilor filosofĭ grecĭ. Dintre tóte însĕ şcóla alexandrină represinta neoplatonismul în forma sa primordială, şi este cea maĭ veche, căcĭ cele-l-alte datéză din timpurĭ posterióre.

Pe lângă acestea, vechiul pytagoreism, care încă din secolul I a. Chr. începuse a da semne de viaţă, în aceste timpurĭ, avea mulţĭ şi fórte devotaţĭ adepţĭ. In numĕrul acestora ca ceĭ maĭ însemnaţĭ se pot socoti Apoloniu de Tyana, Moderat de Gades, Nicomach de Gherasa, Secund din Athona şi alţiĭ.

Un rol nu maĭ puţin important, îl juca eclecticismul platonic. Representanţiĭ sĕĭ se socotesc ca precursorĭ aĭ neoplatonismuluĭ. Eĭ tindeaŭ la reînoirea şi desvoltarea principiuluĭ platonic al transcendenţeĭ, în antitesa către panteismul stoic şi naturalismul epicureic. Ceĭ maĭ însemnaţĭ representanţĭ aĭ ecl cticismuluĭ sunt: Eudor şi Ariu Dydimul (în timpurile luĭ August), Derkylides şi Trasyllus

(în timpurile luĭ Tiberiu), Teon de la Smirna, Plutarch de la Cheronea (în timpurile luĭ Traian), Marcu de la Tyr (sub Antoninĭ), Apulejus din Madausa, Doctorul Galeniu (între aniĭ 130—200), Cels cunoscutul inamic al creştinismuluĭ (secol. II), Numeneu din Apamea (finele sec. II) şi alţiĭ.

Dar filosofia cea maĭ apropiată de ideile creştinilor, era, precum am ḑis, filosofia greco-judaică alexandrină. Acéstă filosofie avênd multă afinitate cu doctrina evangelică, şi înlesnind prin formele séle speculaţiunea asupra diferitelor ideĭ şi dogme ale învĕţătureĭ creştine, a influenţat fórte mult asupra dascalilor şi scriitorilor creştinĭ.

Aceştia ca nişte filosofĭ creştinĭ, voind a specula asupra învĕţătureĭ evangelice, aveaŭ de basă Vechiul Testament şi prin acésta coincideaŭ în totul cu punctul de plecare al filosofieĭ greco judaice alexandrine, care şi ea avea de bază a speculaţiuneĭ séle tot Vechiul Testament. Iar pe lângă acéstă coincidenţă a punctuluĭ de plecare al filosofieĭ creştine cu al celeĭ greco-judaice alexandrine, ambele coencidaŭ şi în scopul şi tendinţele lor.

Constatat este, că filosofia greco-judaică voia a apropia şi chiar a contopi Ellinismul cu Judaismul [1]), iar învĕţaţiĭ creştinĭ aĭ acestor timpurĭ, predicând evangeliul şi chemând la mântuire pe Elinĭ şi pe Păgânĭ, le spune, că adevĕrul şi legea cea sfântă a Domnuluĭ vine din Sion şi Ierusalim [2])

Vechiul Testament fiind basa comună de la care pleca filosofia greco-judaică-alexandrină, şi tot pe Vechiul Testament voind şi filosofiĭ creştinĭ a'şĭ resema ideile lor religióse şi tótă speculaţiunea lor teologică, şi coencidenţa întru cât-va a scopuluĭ urmărit şi de uniĭ şi de alţiĭ, ne explică faptul pentru ce acéstă filosofie, dintre tóte, a avut

[1]) Comp. Meberweg-Heinse Grundeiss der Geschichte der Philosophie I, Teil S. 289.
[2]) Comp. Clem. Alex. cuv. protrept. I, 1.

şi a exercitat cea maĭ mare influenţă asupra 'scriitorilor creştinĭ. Eĭ aflaŭ în acéstă filosofie, care era maĭ mult un sistem de theosevie [1]), un tereu deja pregătit şi prelucrat. In ea găsiaŭ gata formele şi termeniĭ chiar pentru cestiunele asupra cărora voiaŭ a filosofa şi le primeaŭ cu încredere căcĭ ele aveaŭ de basă Vechiul Testament.

Tóte acestea făcea pe scriitoriĭ creştinĭ să depindă, chiar fără voia lor póte, de acéstă filosofie. Maĭ mult încă, se observă că, din sistemele filosofieĭ antice, acelea cari aŭ influenţat asupra filosofieĭ greco-judaice alexandrine, tot acestea sunt cari au influenţat şi asupra filosofilor şi părinţilor bisericeştĭ a acestor timpurĭ.

Acestea eraŭ sistemele filosofice cele maĭ principale ce se cultivaŭ în aceste timpurĭ.

Dar cum priveau ele şi ceĭ ce le profesau creştinismul, acea religiune care venea a se impune tuturor, ca adevĕrul absolut, revelat ómenilor pentru a lor mântuire.

Filosofia, chiar de la început, n'a fost nicĭ odată îndiferentă relativ de cestiunea despre divinitate. Tóte sistemele filosofice aŭ socotit'o de o importanţă capitală, fie-care i-a conservat un loc distins, dacă nu chiar locul întâĭ, şi nu este nicĭ una care să nu-şĭ fi spus cuvêntul sĕŭ, fie că multe din ele au emis ideĭ şi păreri cu totul straniĭ, iar altele chiar înjositóre.

In aceste timpurĭ însĕ, filosofia greacă considerată şi recunoscută ca singura representantă a cultureĭ şi a ştiinţeĭ, se afla în ultima sa fasă séŭ period şi elementul ce predomina conţinutul eĭ era teologic, precum în periódele precedente predominase succesiv cosmologia (de la Sofisticĭ până la Stoicĭ, Epicureĭ şi Scepticĭ [2]). Tóte cercetările séle eraŭ îndreptate în deosebĭ asupra divinităţeĭ şi asupra relaţiunelor séle cu omenirea şi lumea. Filosofia acestor timpurĭ, era, se póte ḑice maĭ mult o teosofie séŭ teologie [3]).

[1]) Compară Ueberweg-Heinse ib. S. 291.
[2]) Comp. Ueberweg-Heinze ibidem II, Teil S. 33—34.
[3]) Ueberweg-Heinse ibidem S. 34 şi 289.

Când dar representanta științeĭ, filosofia era teosofie, adică teologie și se credea că ea singură și numaĭ ea póte expune pe base certe și sigure tot ce se póte ḑice despre Dumneḑeŭ, om, lume etc., putea ea fi indiferentă față de creștinism, care tocmaĭ acésta venea a'ĭ contesta? Când creștiniĭ în numele luĭ Iisus Christos și al Evangeliuluĭ seŭ veneaŭ a spune tuturor ómenilor și tuturor treptelor sociale, că numaĭ eĭ, prin credința în cel crucificat pe Golgota, aŭ adevĕrata cunoștință despre Dummneḑeŭ și numaĭ eĭ posed adevĕrata morală pe basa căria se póte constitui societate model, placută luĭ Dumneḑeu, aĭ căria membri se sfințesc, devin fiĭ aĭ luĭ Dumneḑeŭ, părtașĭ mântuireĭ și aĭ vieţeĭ eterne, putea filosofia, adică știința să tacă? Putea să nu'șĭ spună și ea cuvêntul sĕŭ, când creștinismul susținea—și susținerile sale se confirmaŭ prin fapte,—că ceea ce omul n'a putut realisa prin propriile sale puterĭ, adică adevĕrata cunoștință despre Dumneḑeŭ, mântuirea și dobândirea vieţeĭ eterne, acésta a dobândit'o în dar *prin credința în Iisus Christos*, și că acéstă credință trebue să o primească toțĭ ómeniĭ pentru a cunóște pre Dumneḑeŭ și a se mântui?

Ast-fel fiind raportul filosofieĭ între creștinism, să înțelege cu înlesnire care era disposiția representanților ideilor filosofice ale timpuluĭ către noua revelațiune descoperită ómenilor prin Iisus Christos.

Filosofia dar nu putea fi dispusă de cât inimicește către creștinism; ĭar representanțiĭ eĭ, nu'l puteaŭ privi de cât cu dispreț și indignare.

Și întru cât Creștinismul, în ochiĭ lor, era confundat cu Judaismul și considerat ca o sectă judaică, maĭ nimenĭ din patronatoriĭ ideilor filosofice nu se scandalisaŭ de adorarea Celuĭ crucificat pe Golgotha. Dar, dupĕ distrugerea Ierusalimuluĭ, inimiciția între el și filosofie se manifestă îndată și crescu treptat cu progresele ce le făcea religiunea creștină, care orĭ unde se predica, se primia și se îmbrățișa de toțĭ cu mare bucurie.

Acéstă inimiciţie se manifestă cu tótă furia şi violenţa sa, maĭ ales când filosofiĭ vedeau succesele morale ce le raporta Evangeliul regenerând moralminte societatea şi făcênd din adepţiĭ sĕĭ o societate model prin virtutea şi castitatea moravurilor membrilor eĭ, aceea ce filosofia, în decursul veacurilor cu tóte sforţările sale nu putuse reuşi a face.

Era dar natural, ca dacă Judaismul se scandalisa de acest eveniment straniu în istoria sa şi a omenireĭ, filosofia, să se şi indigneze şi să-şĭ manifeste dispreţul şi ura sa contra religiuneĭ creştine.

Ura începuse chiar din timpurile Apostolilor. Apostolul Paul ne descrie fórte clar acéstă stare de lucrurĭ care începuse a se manifesta chiar din timpurile sale. El ne arată cum *prin Predica Cruceĭ*, era consternată atât lumea judaică, cât şi lumea păgână cu representanţiĭ filosofieĭ şi nicĭ uniĭ (Judeiĭ) nicĭ alţiĭ (lumea păgână şi filosofiĭ), nu o puteaŭ suferi [1]).

Dar dacă în secolul întâĭ, pentru causele maĭ sus amintite, filosofia şi partisaniĭ eĭ nu şĭ-aŭ spus oficial şi pe faţă cuvêntul lor, contra religiuneĭ creştine, şi contra tuturor celor ce se edificaŭ moralminte pe Evangeliu, eĭ n'au lipsit de a'şĭ manifesta ura şi dispreţul lor. Ast-fel Tacit pretindêndu-se a fi judecător drept şi sever, el pentru creştiniĭ ceĭ inocenţĭ ultragiaţĭ şi persecutaţĭ în timpul luĭ Neron, nu întrebuinţează la adresa lor de cât insulte şi cuvinte dispreţuitóre. El fără a'şĭ da cea maĭ mică silinţă pentru a esamina faptele şi a afla adevĕrul, dă credemênt presumţiunilor maliţióse şi nedrepte ale vulguluĭ orbit de pasiunea resbunăreĭ contra creştinilor [2]). Iar Pliniu proconsulul în raportul sĕŭ către Traian, nu consideră creştinismul de cât o superstiţiune parvam et immodicam, care se póte nimici prin simple mĕsurĭ poliţienescĭ.

---

[1]) Comp. 1 Corint. I 17 şi urm. Aci Apostolul personifică filosofia şi pre Filosofĭ prin cuvêntul Ellinĭ (Ἕλληνες).

[2]) Comp. Tacit Anales lib. XV.

In secolul al II-lea însĕ. filosofia şi apărătoriĭ eĭ au rupt acéstă tăcere şi reservă. In acest timp pe lângă persiflările malitióse, dar superficiale ale luĭ Lucian de Samosata [1]), apăru la adresa creştinilor scrierea ὁ ἀληθεὶς λόγος, a filosofuluĭ eclectic Cels.

Acéstă scriere, care de şi pierdută, ni s'a păstrat în esenţa sa în faimósă combatere ce i s'a făcut de Origen, oglindeşte, din tóte punctele de privire, vederile filosofieĭ, faţă de Evangeliu şi credinţa creştină [2]).

De la acéstă epocă, seria insultelor şi a atacurilor la adresa creştinilor s'a îndreptat pe faţă şi pe tóte căile. Filosofia o vedem mergênd mână în mână cu idololatria, ca inimicĭ de mórte şi fórte puternicĭ aĭ Evangeliuluĭ, cu tóte aceste, creştinismul a triumfat, a învins tóte piedecele ce i se punea şi la finele seculuĭ al doilea era deja, de şi proscris, însĕ stĕpân pe cetăţile şi centrele cele marĭ ale imperiuluĭ Roman.

D.

[1]) Comp. de vita Peregrini.
[2]) Comp. Orig. contra luĭ Cels lib. I, 7 II, 9 etc.

CUVENT

La Inălțarea Domnuluĭ și Dumnedeuluĭ nostru Iisus Christos, pronunțat la biserica catedrală a S-teĭ Episcopiĭ din Hușĭ.

> Inalță-te peste Cerurĭ Dumnedeule și preste tot pămêntul fie mărirea Ta (Psalm. 57, 5).

I.

Marĭ și minunate sunt lucrările provedințeĭ Tale Dómne! Mare și minunată este economia și dragostea Ta către neamul omenesc!

Dupe chipul și asemănarea Ta aĭ făcut pe om ca de făptura mânelor Tale aĭ îngrijit—l'aĭ făcut fericit? dar el abuzând de darurile Tale nu te-a ascultat, lucru pentru care 'șĭ a și perdut fericirea.

Iubirea luĭ Dumnedeŭ însĕ către om a rĕmas nemărginită dupĕ cum El însușĭ este nemărginit în tóte privințele. Omul a cădut, s'a desfigurat, s'a făcut nenorocit. Dumnedeŭ însĕ ĭ-a luat chipul s'a înomenit, numaĭ și nu-

In secolul al II-lea însĕ, filosofia şi apărătoriĭ eĭ aŭ rupt acéstă tăcere şi reservă. In acest timp pe lângă persiflările malitióse, dar superficiale ale luĭ Lucian de Samosata [1] apăru la adresa creştinilor scrierea ὁ ἀληθεὶς λόλος, a filosofuluĭ eclectic Cels.

Acéstă scriere, care de şi pierdută, ni s'a păstrat în esenţa sa în faimósă combatere ce i s'a făcut de Origen, oglindeşte, din tóte punctele de privire, vederile filosofieĭ, faţă de Evangeliu şi credinţa creştină [2]).

De la acéstă epocă, seria insultelor şi a atacurilor la adresa creştinilor s'a îndreptat pe faţă şi pe tóte căile. Filosofia o vedem mergênd mână în mână cu idololatria, ca inimicĭ de mórte şi fórte puternicĭ aĭ Evangeliuluĭ, cu tóte aceste, creştinismul a triumfat, a învins tóte piedecele ce i se punea şi la finele seculuĭ al doilea era deja, de şi proscris, înse stĕpân pe cetăţile şi centrele cele marĭ ale imperiuluĭ Roman.

D.

[1]) Comp. de vita Peregrini.
[2]) Comp. Orig. contra luĭ Cels lib. I, 7 II, 9 etc.

CUVENT

La Inălțarea Domnuluĭ și Dumnedeuluĭ nostru Iisus Christos, pronunțat la biserica catedrală a S-teĭ Episcopiĭ din Hușĭ.

> Inalță-te peste Cerurĭ Dumnedeule și preste tot pămêntul fie mărirea Ta (Psalm. 57, 5).

I.

Marĭ și minunate sunt lucrările provedințeĭ Tale Dómne! Mare și minunată este economia și dragostea Ta cătră neamul omenesc!

După chipul și asemănarea Ta aĭ făcut pe om ca de făptura mânelor Tale aĭ îngrijit—l'aĭ făcut fericit? dar el abuzând de darurile Tale nu te-a ascultat, lucru pentru care 'șĭ a și perdut fericirea.

Iubirea luĭ Dumnedeŭ însĕ cătră om a rĕmas nemărginită după cum El însușĭ este nemărginit în tóte privințele. Omul a cădut, s'a desfigurat, s'a făcut nenorocit. Dumnedeŭ însĕ ĭ-a luat chipul s'a înomenit, numaĭ și nu-

maĭ ca să dea omuluĭ posibilitatea de a fi ïarăşĭ fericit.

Aşa a ïubit Dumneḑeŭ lumea, în cât a dat pre Fiul seŭ cel unul-născut, ca tot cel ce crede în el, să nu se piardă, ci să aibă viaţă eternă (Ión cap. III, 16).

Iisus Christos, Fiïul luĭ Dumneḑeŭ, s'a făcut om şi de la naştere şi până la mórte n'a făcut de cât ne-a învĕţat cu cuvêntul şi cu fapta ce să facem şi cum să lucrăm ca să ne redobândim fericirea. A murit pe cruce, s'a îngropat şi a înviat a treia ḑi dupe scriptură. *Christos a înviat şi mórtea s'a omorît,* învaţă sântul Ión Chrisostom.

Patru-ḑecĭ de ḑile sunt astă-ḑĭ de când sânta nóstră Biserică ne cântă imnul de triumf al vieţeĭ asupra morţiĭ. Până erĭ sânta biserică ni-a cântat. *Christos a înviat din morţĭ cu mórtea pre mórte călcând şi celor din mormênturĭ viaţă dăruindu-le.*

Astă-ḑĭ însĕ auḑim cântându-se: *Inalţă-te preste Cerurĭ Dumneḑeule şi preste tot pămêntul fie mărirea Ta.*

Christos dupĕ ce ni-a dat tóte învĕţăturile trebuitóre pentru mântuire; dupĕ ce ni-a întărit în credinţa, nedejdea şi dragostea cea către Dênsul; dupĕ ce ni-a asigurat de reunirea cu El, dacă vom voi, apoĭ s'a înalţat la cerurĭ spre a ne pregăti şi nouĕ loc, ca acolo unde El este—de a drépta luĭ Dumneḑeŭ Tatăluĭ—să fim şi noĭ ceĭ ce împlinim poruncile Luĭ.

Mare eştĭ Dómne şi minunate sunt lucrurile Tale. şi nicĭ un cuvênt nu este de ajuns spre lauda minunelor Tale.

Dacă în câte-va cuvinte, ïubiţĭ creştinĭ, v'am expus şirul economieĭ Dumneḑeeştĭ faţă de om, acésta am făcut'o nu cu gând de a vĕ desfăşura vre-una din numerósele Sale facerĭ de bine şi minunĭ; ci numaĭ luând motiv de ele să vin a vĕ arăta urmările uneĭ apucăturĭ ale nóstre din timpul present care fac a ne lipsi şi de darul şi fericirea ce Christos ni-a pus în posiţiune de a avea şi de multe din preservativele sănătăţeĭ şi a comodităţeĭ ce le putem avea în acéstă viaţă. Şi acéstă apucătură a nóstră, despre care voesc a vĕ vorbi, este luxul.

II.

Iubiţi Creştini,

In tot timpul şi în tóte ţĕrile societăţile omeneştĭ aŭ fost bântuite de acéstă bólă molipsitóre, ruinătóre indivi-ḑilor de tóte treptele sociale, adică de lux.

Şi nu numaĭ Religiunea creştină a fost contra luxuluĭ, contra a tot ce este vătămător şi ruinător moraliceşte şi materialiceşte, pentru orĭ-ce om din lume, dar chiar filosofiĭ, moraliştiĭ şi economiştiĭ l'aŭ combătut dovedind pe tóte căile urmările triste ale luxuluĭ.

Iată cum se exprimă un învĕţat în privinţa rĕlelor ce decurg din pricina luxuluĭ.

„*Odinióră casele nóstre eraŭ de salcie, ĭar ómeniĭ noştri eraŭ de stejar; asta-ḑĭ casele nóstre sunt de stejar, dar ómeniĭ noştri sunt nu numaĭ de salcie, ci uniĭ sunt cu totul de paĭe, ceea ce este o tristă schimbare* (Mac culloch, loc citat de Dl. Moise N. Pacu, profesor, în conferinţa sa despre lux, Galaţi 1893).

Acésta ne dovedeşte că, cu cât luxul într'o societate va fi maĭ mare, cu atât destrăbalarea şi corupţiunea va fi maĭ mare; ĭar religiositatea şi moralitatea cu greŭ îşĭ vor putea avea locul într'un popor, care va avea nefericita sórtă de a fi tărît de curentul acestuĭ sdrobitor flagel.

Deci mie nu numaĭ ca servitor al altaruluĭ, nu numaĭ ca urmaş al părinţilor Bisericeĭ luĭ Christos—în respândirea învĕţăturilor Evangelice—daı şi ca cetăţén român îmĭ veţĭ da voe a spune, că cu toţiĭ suntem molipsiţĭ de bóla luxuluĭ, începĕnd cu copilul din faşă şi până la bărbatul cel maĭ vârstnic! Şi dacă vocea mea este slabă spre a vĕ convinge în deajuns asupra nenorociteĭ nóstre sórte morale şi materiale, provenită din pricina luxuluĭ, permiteţi-mĭ, cel puţin, a ve pune înainte câte-va învĕţăminte scripturistice relativ la îndepartarea cu totul a vieţeĭ luxóse.

Nu vĕ mândriţĭ de loc în haĭnele vóstre, ḑice Eclesiastul. Iar Sântul Apostol Pavel, ne învaţă: *Avênd cu ce să ne*

hrănim şi cu ce să ne îmbracăm să fim mulţumiţi (I Timot. VI, 8). Şi mai departe acelaşi Apostol adresându-se femeilor, dice: *Asemenea şi femeile să fie împodobite cu modestie şi curăţie, nu cu împletituri, fie de aur, fie cu mărgăritare, fie cu vestminte luxóse* (I Timot. II, 9). *Voiţi a da mai multă splendóre feţei vóstre?* Intrebă Sântul Ioan Chrisostom. *Gătiţi-o nu cu petre scumpe şi mărgăritare, ci cu modestie şi onestitate.*

Fericitul Augustin lămureşte prea bine adevărata podóbă ce trebue să caracteriseze pe adevăraţii creştini, căci dice: *adevěratul ornament şi gateală sunt bunele moravuri.*

Aşa dar din cele dise reese că modestia şi curăţia, onestitatea şi bunele moravuri trebue să fie modelul vieţuirei în traiul nostru social, iar nu în gateală, modă, şi în desele baluri, căci cine să conduce după modă, cine petrece o viaţă luxósă, cine umblă după jocuri şi petreceri de tot felul, acela îşi ruinează sanětatea şi averea şi îşi micşuréză chiar meritul seŭ personal; ba ce este şi mai mult, că cele mai multe neorândueli, supěrări, sfezi şi gâlcevi în familii, sunt, în mare parte, urmările luxului; deci noi creştinii, fiii renăscuţi prin graţia Dumnedeéscă, nu trebue a avea un obiceiŭ ca acésta (I Cor. XI, 16), ci să fim, după cum dice Dumnedeescul Pavel: *Neprihăniţi şi întregi, fii nevinovaţi ai lui Dumnedeŭ în mijlocul unui neam îndaratnic şi înrěutaţit, întru care sa strălucim ca nişte lumini în lume* (Filip. II, 15).

Şi aducêndu-mi aminte de nenorocitele urmări ale acestei bóle generale, mě întreb: De ce nu am face lux în fapte bune, în fapte caritabile? De ce nu ne-am întrece în a ajuta pe orfani, věduve şi ómeni fără nici un sprijin şi ajutor? De ce nu întindem mâna de ajutor copilelor şi copiilor, lipsiţi de mijlóce, spre a învěţa vre-o meserie, cu care să se hranéscă mai uşor în viaţă? De ce nu venim cu micul nostru obol în ajutor celor ce n'aŭ unde să-şi plece capul? De ce nu contribuim cu câte-ceva spre construirea de locale de şcoli spaţióse, bine luminate şi higienice? De

ce nu dăm din avutul nostru spre imfrumusețarea și podóba locașurilor Dumnedeeștĭ? De ce nu ne întrecem în construirea de locașurĭ Dumnedeeștĭ, ca odinióră străbuniĭ noștri, cari de și eraŭ lipsițĭ, póte, de multa cultură intelectuală, dar erau plinĭ de simțiminte morale și religióse?

Frica Domnuluĭ era înrădăcinată în inimele acelor strĕbunĭ și mâna Domnuluĭ era peste dênșiĭ.

III.

Prin introducerea luxuluĭ în țara nóstră multe familiĭ avute rĕmâsese, într'un timp, într'o complectă sărăcie. Dați mĭ voe să vĕ citez un fapt istoric. „Banul Dimitrie Ghica, după cum ne spune cronica, fiind boer bĕtrân, stâlp al țĕriĭ, dar care era cel maĭ mare dușman al luxuluĭ, în unire cu Ipsilante Vodă, făcu o lege contra luxuluĭ. Iată cum se exprimă cronica în acéstă privință: „Iubițĭ boerĭ! Să facem o lege după pilda morală a străbunilor noștri, pentru fericirea patrieĭ. Noĭ boeriĭ ceĭ marĭ să lepădăm de astă-dĭ samurul, ca să fie rușine celor micĭ și tinerĭ de a-l maĭ purta și de a'șĭ mânca averile. Lasă să pórte haĭnele de lux Rigealiĭ (curtesaniĭ Sultanuluĭ) și beiĭ ceĭ slăvițĭ și marĭ ca să se deosebéscă de mulțime. Noĭ însĕ să fugim de blestematul și asupritorul lux pentru binele obștesc al țĕreĭ". Aceste fapte se petreceaŭ la începutul secoluluĭ de fața.

Dar astă-dĭ, în privința luxuluĭ, stăm óre maĭ bine? Orĭ-cine, cu drept cuvênt, póte să-mĭ respundă, că nu stăm maĭ bine.

Luxul și astă-dĭ crește din ce în ce maĭ mult, ba póte maĭ mult ca în trecut cu deosebire, că nu se găsesc mulțĭ combătătorĭ saŭ dușmanĭ aĭ luĭ.

După cum se vede din cele expuse maĭ sus, inițiativa de a se înlătura acest flagel, a fost luată de ómenĭ marĭ și doritorĭ de prosperitatea morală și materială a țĕriĭ lor; și de dorit ar fi chiar astă-dĭ când acest flagel, când acéstă plagă socială, a luat proporțiunĭ așa de marĭ—în tóte straturile societățeĭ române—, e de dorit, dic, ca toțĭ ceĭ

marĭ se încépă a da pildă celor micĭ. Decĭ nu-ĭ de ajuns înființarea de fabricĭ industriale în țara nóstră și în realitate cele maĭ marĭ comenḑĭ de articole de mărfurĭ se fac în streinătate; ci aceĭa ce să produce în țara nóstră să și cumpere. Câte danteļurĭ, câte brodăriĭ, câte mătăsăriĭ, câte atlasurĭ, câte juvaerurĭ etc. nu se aduc din streinătate numaĭ spre satisfacerea capriciilor nóstre deșerte!

Femeia românuluĭ nostru, altă dată, cultiva inul și cânepa, torcea borangicul și lâna, făcea industrie națională și o întrebuința la nevoile sale, dar astă-ḑĭ a lăsat furca și statevele (resboĭul) și'șĭ cumpără materiĭ din fabricĭ streine și să îngrijește de ceaĭu și cafea.

Cu durere sufletéscă vĕ amintesc acésta, ĭubițĭ creștini, și vĕ rog ca cu toțiĭ să ne gândim pentru viitor asupra mijloculuĭ cum trebue să procedăm.

Remediul cel maĭ sigur contra luxuluĭ este economia; să agonisim, așa dar, pe cât putem și să întrebuințăm bine ceea ce am câștigat. Să ne gândim bine asupra posițiuneĭ nóstre sociale și să nu ne întindem peste puterile nóstre; căcĭ atuncĭ neputându ne satisface gusturile ce ni le-am creat, devenim nenorocițĭ. Să ne aducem aminte de înțeleptele sfaturĭ ale luĭ Veniamin Franclin că, *dorința desmațata de a se împodobi cine-va*, de a face lux prin urmare, *este o adevĕrata nebunie.* Căcĭ ce câștigăm din plăcerea deșartă de a face lux? Luxul nu ne póte păstra nicĭ sănĕtatea, nicĭ îndulci suferințele nóstre morale, nicĭ spori meritul nostru personal; din contra, naște invidia și duce ruinare miculuĭ nostru avut și sănĕtățeĭ chiar.

Tot lucrul mĕsura îl împodobește, ḑice înțeleptul Solomon. Urmațĭ acéstă învĕțătură și bine vĕ va fi. Amin.

Diaconul Coman Vasilescu.

PREDICA

Pronunțată de Diaconul Ilie Teodorescu în Biserica "Amza" în fața Profesorilor și a elevilor Gimnaziului „Cantemir" cu ocasiunea patronului numitului Gimnaziu, în ḑiua de Sf. Dumitru.

> „Din rodurile lor îĭ veĭ cunóște pre dênșiĭ.
> „Nu cum-va culeg din spinĭ strugurĭ, orĭ din
> „scaețĭ smochine? Așa tot pomul bun póme
> „bune face, ĭar pomul rěŭ póme rele face.
> „Nu póte pomul bun să facă póme rele, nicĭ
> „pomul rěŭ să facă póme bune" (Mat. VII, 17).

Fraților,

Astă-ḑĭ Biserica nóstră creștină ortodoxă serbează amintirea Sf. M. Mucenic Dimitrie. Acest sfânt ca copil a fost în totul supus și ascultător părinților sěĭ, carĭ 'l-aŭ crescut creștinește și aŭ putut să facă maĭ târḑiŭ din el un apărator zelos al Creștinismuluĭ și un ostaș curagios și brav al țereĭ sale. Intr'ênsul vedem tărie de caracter, tărie de credință în Domnul nostru Iisus Christos; îl vedem apoĭ ca lucreaza comform acesteĭ credințe până la martirism și

că'şĭ iubeşte patria sa, făcênd tot ce'ĭ stă prin putinţă pentru binele şi fericirea eĭ. Tóte aceste calităţĭ cuĭ credem că le datoreşte sfântul, dacă nu creşterei şi îngrijirei de aprópe ce i-aŭ dat părinţiĭ şi învĕţătoriĭ sĕĭ? Eŭ convins despre acésta, mĕ voiŭ încerca cu slabele mele puterĭ să vorbesc adĭ în acest sf. locaş despre *educaţie* ca causă de înaintare, de propăşire a uneĭ naţiunĭ, obiect pe care 'l-am credut de folos cu acéstă ocasiune şi în a căruia dificilă tratare, aştept buna D-vóstră voinţă.

Fraţilor, Omul este o fiinţă liberă şi din întrebuinţarea acesteĭ libertăţĭ resultă pentru el, orĭ bine, orĭ rĕŭ, după cum voinţa nóstră este luminată de raţiune, de legile moraleĭ şi ale justiţieĭ, ale bineluĭ, ale frumosuluĭ şi ale adevĕruluĭ mântuireĭ nóstre, orĭ rătăcită de întunerecul raţiuneĭ şi de deprinderile cele rele ale pĕcatuluĭ şi ale minciuneĭ; de aceea omul trebue să fie luminat, trebue să fie crescut bine, pentru ca să nu facă rea întrebuinţare de libertatea sa. Maĭ cu deosebire el este obiectul creştereĭ. adică cum îl facĭ, cum îl deprindĭ, aşa este. De se deprinde la fapte bune şi morale, el este virtuos, de se deprinde la fapte rele şi imorale, el este viţios, aşa dar deprinderile aŭ mare putere, aŭ influenţă puternică asupra minţeĭ sale, asupra caracteruluĭ şi asupra inimeĭ sale. Drept aceea socotesc, că causa cea maĭ principală a creştereĭ şi a propăşireĭ uneĭ naţiunĭ, este *educaţia fiilor ţereĭ*. Pe temeiul creştereĭ tinerilor se află religiunea, dreptatea, amorul de patrie şi de lumină, cu alte cuvinte tot edificiul societăţeĭ, căcĭ unde nu este dreptate, unde nu este religiune, unde nu sunt moravurĭ nu póte fi Stat, nu póte fi viaţă politică. Istoria ne este martoră acestuĭ adevĕr. Statele Babiloneĭ, al Asyrieĭ, al Egiptuluĭ, al Persieĭ, al Judeiĭ, al Feniciеĭ, al Grecieĭ şi chiar al strămoşilor noştri Romanĭ şi maĭ multe altele din anticitate şi din evul mediu, cu măsura cu care moravurile lor cele bune aŭ crescut şi ele aŭ crescut, şi cu măsura cu care moravurile lor

s'aŭ stricat şi ele s'aŭ stricat, aşa în cât unele aŭ perit pentru tot-déuna.

In Occidentul cult, în ţĕrile civilisate din Europa apoĭ, cu ce credem că să ocupă statele maĭ mult de cât cu educarea tineretuluĭ? Şi apoĭ în acéstă educaţie pentru ca statele să fie fericite, nu se insuflă óre tinerilor împreună cu simţimintele de patriotism şi luminile religiuneĭ? Ba da, şi acésta este adevĕrata educaţiune, căcĭ unde lipsesc luminele morale şi învĕţăturile necesare vieţeĭ şi o religiune de dar şi de adevĕr, cum este Creştinismul, acolo neapărat urmează relele morale şi sociale, urméză să culegem din pomĭ rĕĭ póme rĕle.

La acestea se póte însĕ să fiŭ întâmpinat din partea cui-va, care ar ḑice: „Că a cheltuit atâta şi atâta cu creşterea fiilor sĕĭ la Paris, Berlin, Londra, Viena şi in alte oraşe marĭ şi 'ĭ-a invĕţat maĭ multe ştiinte şi maĭ multe limbĭ şi cu tóte acestea nimic, saŭ prea puţin s'aŭ folosit, ba încă uniĭ s'aŭ făcut maĭ rĕĭ de cum ar fi fost dacă nu umblaŭ prin străinătate". Se póte şi acésta, dar creşterea cea bună adevĕrata educaţie nu consistă numaĭ de a plimba pe cine-va prin oraşe şi prin şcóle marĭ, saŭ in a vorbi limbĭ multe, ci în acest cas se întreabă carĭ aŭ fost educatoriĭ lor, se întreabă dacă aŭ avut educatorĭ bunĭ, carĭ prin exemple sa le arate, ca omul trebue să adore pe Dumneḑeŭ să se supue legilor, să iubească cu o iubire reală pe aprópele sĕŭ să iubească munca şi să urască lenea, risipa, trândăvia şi desfrâul, să se devoteze pentru patria lor şi să lucreze virtutea şi pietatea, căcĭ învĕţătura prin fapte este cu mult maĭ puternică, de cât aceia prin vorbe. Seneca în acéstă privinţă ḑice: *„Că este lung drumul prin precepte, este scurt şi eficace prin exemple"*. Se póte însĕ să fiŭ întrebat, dar carĭ sunt educatoriĭ noştri? La acésta eŭ rĕspund: Omul de ordinar ca să fie folositor societăţeĭ în mijlocul căria el trăieşte, are să treacă, are să urmeze regulat cursul a 4 şcolĭ, aĭ căror profesorĭ

trebue să fie înarmaţĭ cu un mare arsenal de foc sfânt pentru desvoltarea ştiinţeĭ în raport cu virtutea.

Aceste şcolĭ sunt: *Casa părintească*, *şcólele Statuluĭ tóte, biserica şi societatea.* Ca să vorbesc de educatorii acestor şcolĭ şi de modul cum trebue să se facă educaţiunea în fie-care din aceste şcolĭ în particular, ar fi a abusa de buna D-vóstră voinţă şi apoĭ acésta este o temă, care nu se póte trata într'un sfert saŭ o jumĕtate de cias, de aceĭa le voiŭ privi fórte pe scurt în general.

Fraţilor, Casa părintească este prima şi cea maĭ însemnată şcólă, în care copiĭ sunt preparaţĭ pentru şcólele Statuluĭ, pentru biserică şi pentru societate, de aceia datoria nóstră ca părinţĭ este mare şi sântă. Să nu cruţăm nimic din ce ne va sta prin putinţă spre a ne împlini cu sfinţenie acéstă misiune, dacă voim ca fiiĭ noştri să fie bine şi ţara nóstră mândră. Şcólele apoĭ aŭ menirea de a conduce maĭ departe pe fiiĭ noştri şi în acésta profesoriĭ sunt ţinuţĭ a deştepta în elevĭ dorinţa vie de a'şĭ împropia odată cu ştiinţa cea dréptă şi dragostea de aprópele, de ţara sa şi maĭ pre sus dragostea de Dumneḑeŭ, dragostea către locurile şi lucrurile sfinte. Acésta o zic pentru că în aceste şcolĭ se urmăreşte maĭ mult desvoltarea inteligenţeĭ pentru cunóşterea adevĕruluĭ şi dacă se urméză cu seriositate acéstă direcţie, ea nu póte să ducă de cât la cunóscerea de Dumneḑeŭ, care este adevĕrul absolut. Stimulentul cunóştereĭ adevĕruluĭ decĭ, e o trebuinţă naturală sădită în inima omuluĭ, e o datorie morală, căcĭ omul modest şi care se respectă, natural că se simte nevoit a'şĭ înavuţi inteligenţa. Dar pentru că acéstă înavuţire a inteligenţeĭ, pentru ca acéstă cultură intelectuală să fie folositóre se cere ca să aibă de basă: *Mărirea luĭ Dumneḑeŭ, fericirea nóstră şi a aprópeluĭ nostru.* I. P. S. Mitropolit Primat D. D. Iosif, acum demisionat, într'una din valorósele cărţĭ pastorale ce ne-a dat ḑice în acéstă privinţă: *„Că a dori să ştim numaĭ pentru noĭ, a dori ştiinţa pentru câştig e ceva odios; ĭar a o dori pentru binele apró-*

peluĭ este tot ce póte fi maĭ frumos". Şi apoĭ o ast-fel de cultură nu va veni nicĭ odată în conflict cu credinţa. Bacon de Verulam dice: „Că adevĕrata cultură duce la credinţă, sfiala depărtéză". Mulţĭ alţĭ filosofĭ din anticitate susţin şi cu dreptul, că cultura intelectuală fără cea morală este maĭ periculósă de cât ignoranţa. Decĭ aci profesoriĭ aŭ să predea tinerilor împreună cu ştiinţa şi moralitatea. Dacă tineriĭ vor fi ast-fel educaţĭ, Biserica la rându-ĭ va putea să facă din eĭ nişte demne modele de virtute, de moralitate şi de sfinţenie şi apoĭ societatea va fi o şcólă model pentru alte state vecine.

Aşa dar, Fraţilor, toţĭ aceia carĭ suntem însărcinaţĭ cu educarea fiilor scumpeĭ nóstre Patriĭ: părinţĭ, profesorĭ şi preoţĭ să lucrăm cu demnitate şi cu zel, dacă voim ca să progresăm şi să fim încă mult de aci 'nainte stĕpâni pe bunurile moştenite de la strĕmoşĭ. Cu toţiĭ cu mic şi mare să lucrăm armonic pentru binele şi înaintarea bisericeĭ şi a ţĕreĭ nóstre. Când suntem tinerĭ să fim supuşĭ şi ascultătorĭ părinţilor şi profesorilor noştri, căutând prin silinţă şi activitate continuă să formăm în viitor bucuria lor şi a ţĕreĭ nóstre. Când suntem bătrânĭ să fim cumpătaţĭ în tóte şi plinĭ de fapte virtuóse şi morale, ca să aibă maĭ miciĭ noştri ce învĕţa în şcóla cea mare a societăţeĭ. Acestea le zic gândindu-mĕ la scumpa nóstră Patrie, care are un scop de ajuns şi o datorie de împlinit.

Cu sfinţenie decĭ, să ne împlinim cea maĭ înaltă datorie ce avem către dânsa, să'ĭ creştem fiĭ aşa, ca să fie demnĭ de dânsa, demnĭ de glorioşiĭ noştri străbunĭ. Să'ĭ luminăm cu lumina cunoştinţeĭ de Dumnedeŭ, ca să ştie cine sunt, de unde vin, unde se duc şi ce aŭ să facă, căcĭ numaĭ cine este ast-fel luminat, numaĭ cine lucréză pentru bine, pentru datoria sa, póte să fie bun creştin şi bun fiu al mameĭ nóstre a tuturor, scumpa Românie. Noĭ strănepoţiĭ eroilor de la Călugărenĭ, de la Rachova şi Valea Albă, trebue să fim aceĭa ce au fost odată strămoşiĭ noştri, a-

decă bunĭ creştinĭ şi bunĭ Românĭ, *gata de a apăra religia părinţilor şi ţara nóstră şi a le scăpa de orĭ şi ce atacurĭ cu expunerea vieţeĭ nóstre chiar*, *servindu-ne ca exemplu acest Sânt şi Mare Mucenic Dimitrie, a căruĭ amintire* Biserica cu mare solemnitate o serbéză astă-dĭ.

Dea Dumnedeŭ ca aceste slabe cuvinte ale mele pe care le-am pronunţat în acest sânt locaş astă-dĭ să rĕsune în inimile celor ce m'aŭ ascultat şi prin eĭ în ale tuturor Românilor şi speranţa mea într'un viitor maĭ fericit va fi desĕvêrşită.

CUVENTARE

Ținută în Biserica S-tul Gheorghie din Stâncă.

„Dațĭ cele ce sunt ale Cesariuluĭ Ce-
„sariuluĭ, și cele ce sunt ale luĭ Dumnedeŭ
„luĭ Dumnedeŭ".

Iubițĭ Creștinĭ și Fraților Românĭ,

Insășĭ Dumnedeirea a recunoscut pentru întréga omenire, ca o datorie sacră, a se supune stĕpânitorilor; după cum ne încredințéză însușĭ cuvintele Mântuitoruluĭ Domnuluĭ nostru Iisus Christos adresate cărturarilor și fariseilor, carĭ căutaŭ a'l ispiti cu banul de dajdie, dicêndu-le: „Dațĭ . . . .

Glasul acestuĭ Dumnedeesc Evangeliŭ îndémnă pe tótă suflarea Românéscă, a da cele ce sunt ale luĭ Dumnedeŭ luĭ Dumnedeŭ, și cele ce sunt ale Națiuneĭ Națiuneĭ.

Și ce datorim noĭ astă-dĭ fraților în acéstă măréță di, de salvare pentru neamul nostru Românesc a da Națiuneĭ și Suveranuluĭ, care se află în capul Națiuneĭ nóstre Române? Negreșit, astă-dĭ ca în tot-déuna datorim, devotament, multă iubire și respect. Și ce ne-a îndemnat pre noĭ astă-dĭ fraților, a alerga cu inima plină de entusiasm

naţional, în acest Dumneḑeesc locaş, a înălţa rugī de mulţemire către cel a-tot puternic?

O, Fraţilor! Astă-ḑī 10 Maī, poporul Românesc serbéză aniversarea neatârnăreī şi încoronarea celuī întâī Rege al scumpeī şi ĭubiteī nóstre Patriī. Ḑiŭa de 10 Maī este cea maī salutară ḑi pentru neamul nostru Românesc. Ea este sërbătórea sërbătorilor nóstre naţionale. Acéstă măréţă ḑi este şi va rëmânea cea maī scumpă şi însemnată zi în istoria ţëreī nóstre. Ea este acea zi care în vécurī va aminti nouë Românilor prosperarea şi întărirea nóstră naţională.

Iată sacra causă care a îndemnat astă-ḑī pe poporul Român, pe toţī fiiī naţiuneī, ca cu mic şi mare să alerge în Dumneḑeeştile locaşurī, ca într'un gând şi cu o inimă se mulţuméscă celuī a-tot puternic Dumneḑeŭ, din a căruī pronie şi multă bunătate pentru neamul nostru românesc ne vedem astă-ḑī înalţaţī cu falnic nume pe pămêntul nostru strămoşesc în faţa tuturor naţiunilor.

O! Dómne Sfinte milostiv Ceresc Părinte! In vecī înalţă a Ta mână peste patria Română.

O! Fraţilor! pe cât ne cuprinde durerea amintindu-ne de acea epocă de suferinţă pentru némul nostru Românesc, pe atât acum entusiasmaţī de simţul de naţionalitate, ne înveselim astă-ḑī cu mândrie vëḑêndu-ne liberī şi de sine stëpânitorī pe pământul nostru strămoşesc, pe care din vécurī depărtate ni l'a aparat străbuniī noştri cu sângele şi virtutea lor. Şi în adevër, fraţilor! Dacă poporul Român în curgerea vécurilor din urmă în nămolul de atacurī a multor limbī strëine, carī adese-orī ne călca pămêntul şi se sileaŭ a ne contopi sub puterea lor, a resistat cu multă răbdare şi bărbăţie, nu se datoreşte de cât virtuţeī străbunilor noştri, care prin a lor nestrămutata credinţă în Dumneḑeŭ, se ţineaŭ strânşī legaţī între eī, şi de şi în numër mic, faţa cu alte naţiunī barbare cotropitóre, înse ca nişte leī se luptaŭ pentru neatârnarea ţëreī, păstrarea limbeī şi a frumóselor moravurī bisericeştī şi naţionale.

Şi astă ḑi, prin virtuţile nóstre, prin vitejia şi nestrămutata credinţă a străbunilor noştri, naţiunea Română a ajuns falnică între naţiunĭ.

O! Iubiţilor! O! Fraţilor! Dureros e trecutul Patrieĭ; dureros! dar pe atât maĭ mult înse şi glorios. *Mircea cel Betrân*, *Ştefan cel mare* şi *Mihaĭ Bravul*, apostoliĭ naţiuneĭ nóstre, prin braţul lor de fer, în a ele timpurĭ de grele încercărĭ, făcură din poporul Român un element puternic de luptătorĭ, a căror vitejie ridică gloria neamuluĭ nostru Românesc.

Unde sunt Turciĭ, Leşiĭ şi Tatariĭ? O! Mircea, Ştefan, Mihaĭ, Carol, ĭ-aŭ înfrânt cu spada lor...

O! Fraţilor! Viacurile trec, ómeniĭ se succed, dar memoria bravilor luptătorĭ pentru neatârnarea Patrieĭ va rĕmânea neştérsă în analele istorieĭ Românilor, în inima nóstră chiar din neam în neam.

Iată-ne adunaţĭ în acest Dumneḑeesc şi măreţ locaş, aci unde zac ósele unuia dintre aceĭ marĭ boierĭ aĭ Ţereĭ, fostul luptător pe câmpiile Bulgarieĭ, reposatul întru fericire N. R. Rosnovanu, al căruĭ neam pentru acéstă ţéră in vremĭ grele, a fost stâlp puternic şi apărător al eĭ. Şi în adevĕr fraţilor, cunóştem din istoria Ţereĭ că, orĭ de câte orĭ năvăleaŭ în acéstă de Dumneḑeŭ păzită ţară Turciĭ, Ungurii, Nemţiĭ şi alte limbĭ cotropitóre, cine putea să-ĭ dămolésca în furia lor şi să le impue respect către drepturile nóstre naţionale, de cât numaĭ Boieriĭ ceĭ marĭ aĭ Ţereĭ dinpreună cu *capiĭ Bisericeĭ nóstre naţionale*? Eĭ, şi numaĭ eĭ aveaŭ puterea să-ĭ trimită chiar de unde aŭ venit. O! Mult s'aŭ ilustrat capiĭ Bisericeĭ nóstre şi boieriĭ ceĭ marĭ aĭ ţereĭ, în causa nóstră naţională. Dragoste înfocată, devotament sfânt. Ast-fel şi repausatul întru fericire marele boier N. R. Rosnovanu, entusiasmat de curatul simţ naţional Românesc, deschiḑêndu-se marele resbel din 1877 contra Turcilor, sub a căror putere gemeaŭ neamurile creştine, 'şi-a lăsat casa, fraţiĭ şi rudele, şi ca eroŭ a alergat pe câmpiile Bulgarieĭ, ca cu însuşĭ preţul vieţeĭ sale

să-şĭ apere legea şi pămêntul strămoşesc. Devotamentul pentru causa naţională, 'ĭ-a fost şi va rĕmânea vrednic de imitat. Mărturisească ceĭ ce l'aŭ însoţit pe câmpii'e Bulgarieĭ. Să spue foştiĭ luptătorĭ din aceste sate, care 'l aŭ însoţit în resbel, cum cu risicul vieţeĭ sale, vecĭnic neadormit stătea în fruntea camaradĭ lor săĭ de luptă şi cum foştiĭ luptătorĭ, ómeniĭ săĭ de pe acéstă moşie, eraŭ îngrijiţĭ părinteşte din însuşĭ avutul seŭ, cu tóte cele ce le trebuia lor; ĭar sufleteşteşte vecĭnic încurajaţi. O! Nemuritorule şi brav luptătorule pentru sfânta nóstră causă naţională! Eternă să ţĭ rĕmâie memoria. Primeşte acum din partea nóstră şi pentru tot neamul tĕu cea maĭ adâncă recunoştinţă.

Fraţilor! Statul Român prin victoriosul resbel din 1877 purtat contra Turcilor, prin sacrificiul de sânge şi de virtute prin care a dovedit Europeĭ şi lumeĭ întregĭ chiar, că în vinele nóstre româneştĭ, curge încă în înbelşugare acel sânge vrednic străbunilor noştri, scutură cu desĕvêrşire lanţurile umilitóre, ce ne ţineaŭ încătuşaţĭ sub jugul protector al Turcilor şi deveni Stat independent de sine stĕpânitor. Mândru să fie Românul de întărirea şi înflorirea sa naţională.

Dar, o! fraţilor! Când va sosi timpul ca tótă suflarea Românéscă de sus şi până la cel maĭ de jos, ţĕranul nostru, zis aşa talpa Ţéreĭ, care în tot-déuna a fost gata să şĭ verse sângele pentru neatârnarea ţĕreĭ, se înţelégă şi el însemnătatea acesteĭ măreţe zi? Când va simţi el cu simţ naţional drept Românesc? Când va cunóşte el că prin însuşĭ tributul seŭ de sânge varsat pe câmpiile Bulgarieĭ se bucură astă-ḑi de libertatea sa naţională? Când va serba el acéstă măréţă ḑi de 10 Maĭ, ca una din cele maĭ sfinte zile pentru el, pentru noĭ Româniĭ! Pană când acéstă generaţiune de care nu mĕ îndoĭesc că crescută fiind pe băncile şcóleĭ, sub îngrijirea intelectuală a D-lor învĕţătorĭ, părinţĭ povăţuitorĭ aĭ eĭ, va şti se simţească Româneşte şi se cunóscă însemnătatea acesteĭ măreţe zi. Noĭ cari ne

pretindem lumina poporului să ne sforţăm ale nóstre puteri şi să ne silim a înrădăcina în inima poporului simţul naţional, să cunóscă şi să înţelégă, când iubitul nostru Rege s'a încoronat cu coróna de oţel, Coróna regală, în urma sângelui vărsat pe câmpiile Bulgariei. Ţara nóstră e liberă de sine stĕpânitóre, liberă a se desvolta intelectualminte şi materialminte.

In fine, terminând modesta mea cuvêntare fraţilor, să ne înveselim din adâncul inimei cu simţ naţional, şi mulţumind Celui a-tot Puternic de a sa îngrijire pentru Patria nóstră Română, să serbăm acéstă sântă zi, ca o zi de mântuire, zi de reînviere pentru némul nostru Românesc. Şi îndreptându-ne cu inima la ceriu din adâncul sufletului să rugăm pe cel a-tot puternic ḑicênd:

O! Dómne Sânte! Milostiv ceresc Părinte! In veci înalţă a ta mână, peste Patria Română.

Gh. Luceanu, preot.

PREDICA

La Dumineca Slăbănogului.

„Iată te-aĭ făcut sănĕtos, de acum
„să nu maĭ greşeştĭ, ca să nu-ţĭ fie
„ceva maĭ rĕŭ" (Ión, 5, 14).

Fraţilor,

In Ierusalim, lângă fântâna Bitesda se afla de 38 de anĭ un slăbănog, care zăcea pe patul seŭ şi aştepta mişcarea apeĭ. Intr'un timp aşa de lung, acest nenorocit n'a fost de nimenĭ întrebat măcar dacă voeşte să fie sănĕtos, căcĭ toţĭ ceĭ de acolo se îngrijeaŭ de eĭ şi de bolnaviĭ lor şi aşa suferinţa acestuĭ slăbănog s'ar fi putut continua până la sfârşitul vieţeĭ sale, dacă nu venia Iisus, căcĭ el singur nu se putea mişca după patul sĕŭ, ca să intre întâĭ în apă. Demn de tótă compătimirea era paraliticul din Capernaum, care purtat pe un pat de patru ómenĭ a fost adus înaintea luĭ Christos şi vindecat de el, dar maĭ multă milă inspira acest slăbănog. Acela avea ómenĭ ca să'l îngrijască, acesta însĕ n'avea pe nimenĭ din atâta mulţime de ómenĭ ce era acolo, şi după un interval de 38 de anĭ nu se găsea un om ca să'l ridice şi să'l bage în acea apă vindecătóre. Pe acest nenorocit slăbănog, vĕdêndu-l Christos îĭ ḑise: „Vreĭ să fiĭ sănĕtos? Da, respunse el, dar nu am om, ca să mĕ arunce în apă când se va turbura. A-

tunci Christos, vĕdênd starea luĭ și compătimindu-l l-a vindecat, ĭertându-ĭ întâĭ pĕcatele și apoĭ poruncindu-ĭ să se scóle să'șĭ ĭa patul și să umble. In urma îndeplinireĭ acesteĭ fapte extraordinare suntem ținuțĭ a cugeta la suferința cea îndelungată a bolnavuluĭ și la puterea cea mare a doctoruluĭ. Aceste doĕ lucrurĭ, adică greutatea bóleĭ, care arată mărimea pĕcatuluĭ și ușurința cu care se vindecă bóla, care arată ĭertarea de pĕcat, vor forma subiectul prediceĭ mele, un subiect care oferă multă materie, dar nu maĭ puțină dificultate, pentru care vĕ rog încă de acum, ca la acéstă grea încercare să am și buna D-vóstră voință.

Fraților, Nimic nu se face maĭ ușor și nimic nu se póte înțelege maĭ cu anevoie ca pĕcatul și acésta este causa pentru care noĭ ómeniĭ fórte lesne pĕcătuim și fórte greŭ ne îndreptăm. Viața nóstră e încongiurată de o mulțime de rele, dar cel maĭ mare este pĕcatul și tocmaĭ acela, care îngreuiază maĭ mult posiția nóstră față de Dumneḑeŭ, pentru că din el isvorăsc tóte nemulțumirile și suferințele ce îndurăm în acéstă lume, ca și în cea-l altă. Pĕcatul! Ce cuvênt amar! De nu ar fi fost pĕcatul nu ar fi fost nicĭ bólele, nicĭ fómetea și nicĭ osânda vecĭnică. Și ca probă putem cerceta istoria viețeĭ umane, care ne va arăta cum a fost omul înainte de pĕcat. El era liniștit, vesel, sĕnătos și fericit. Tot așa este el și dupĕ cădere? Nu, el a devenit trist și nemulțumirea și greutatea aŭ coprins sufletul sĕu. Viața luĭ chiar, îĭ pare nesuferită. De unde a provenit certele, insultele, omorurile, dacă nu din pĕcat, care a stricat firea nóstră, ce fusese zidită bună de Dumneḑeŭ? Pĕcatul necontenit este urmărit de mustrarea cugetuluĭ și de pedépsa D-ḑeéscă. Mulțumirile lumeĭ aceștia, nu'l pot scăpa de suferințele provenite din pĕcat și ca exemplu putem avea pe Cain ucigătorul de frate, pe Iuda vênḑĕtorul Stĕpânuluĭ, pe avutul ce suferea în flacărĭ; carĭ

tóte ne pot servi, ca cea mai mare mustrare a păcatului și a furiei lui. Păcatul dară este un rĕŭ mare pentru omenire, pentru că prin el se insultă Dumnedeŭ, prin el ne asigurăm condamnarea supliciuluĭ etern și perdem grația luĭ Dumnedeŭ, fără de care nimenea nu se póte mântui.

Și cu tóte acestea, noi păcătuind, ni se pare, saŭ că nu facem nimic, saŭ că comitem un rĕŭ, căruia nu'i se cuvine nicĭ o importanță. Distinsul predicator al Bisericeĭ ortodoxe Ilie Miniat, relativ de comiterea păcatuluĭ și de pedeapsa ce atrage dupe sine se exprimă cu multă autoritate și dice: „In ora în care comitem păcatul, ar fi maĭ bine să piară Sórele de la ochiĭ noștri, saŭ să se deschidă pamêntul sub piciórele nóstre și să ne înghiță de viĭ, fiind că în ora aceĭa insultăm pe Dumnedeŭ Creatorul și Mântuitorul nostru, insultăm dreptatea luĭ cu o îndrăzneață călcare a preceptelor luĭ, insultăm bunătatea luĭ, călcăm sîngele luĭ, provocăm judecata luĭ, aprindem urgia luĭ, pierdem grația luĭ și cădem în disgrație". Din acestea vedem, că păcătuind comitem un rĕŭ maĭ mare de cât se póte descri și înțelege de minte. Dar, pentru un ast fel de rĕŭ, nu există vre-un remediu prin care să ne putem vindeca? Da, există, este puterea luĭ Dumnedeŭ pe care în mod mijlocit apoĭ a datu-o prin Sf. Apostoliĭ preoților Bisericeĭ luĭ; le-a dat voie să lege și să deslege orĭ-ce fel de păcat când a zis: *„Luați Duh Sânt și orĭ câte vețĭ lega pe pamênt vor fi legate și în cer și orĭ câte vețĭ deslega pre pamênt vor fi deslegate și în cer.* Prin urmare, când cine-va este legat de păcat se póte deslega de el în două modurĭ: nemijlocit, într'un mod supranatural, cum s'a întâmplat cu slabănogul, despre care ne-a vorbit evangelia de astă-dĭ și mijlocit, în mod natural. Ușa împĕrățieĭ cerurilor este încuiată pentru un păcătos și se póte deschide în două modurĭ: nemijlocit, fară cheie, așa o deschide numaĭ Dumnedeŭ cu puterea sa și mijlocit, adică prin mijlocirea cheilor, pe care Christos în persóna Apostoluluĭ

Petru a datu-o tuturor Apostolilor: *Şi'ţi voiŭ da ţie cheile împĕrăţieĭ cerurilor.* Ast-fel deschide cerurile şi preoţiĭ cu cheile putereĭ ce aŭ luat de la Christos.

Acum, Fraţilor, dupĕ ce am vĕḑut ce este pĕcatul şi mijlócele prin care se póte şterge să analisăm în treacăt şi cât se póte de scurt, faptele nóstre şi să vedem dacă în viaţă putem pĕcătui. Ca să ajungem la deslegarea problemeĭ ce ne impunem e fórte uşor. Fie-care din noĭ ştie, că pe lângă faptele nóstre bune, cari de ordinar sunt prea puţine, facem şi multe fapte rele, cari aduc dupĕ sine pedépsă. Aşa de multe orĭ ne lăsăm a fi conduşĭ de patimĭ şi de pofte, precum şi de alte interese materiale şi mergem înainte pe acéstă cale, fără să ne maĭ uităm în lăturĭ, făcêndu-ne surḑĭ la vocea Bisericeĭ, care ne chiamă la penitenţă în fie-care ḑi. Nu ne temem în acéstă cale de nimica şi numaĭ când pierdem orĭ ce speranţă de plăcerile cele vanitóse ale lumeĭ aceştia, începem a cugeta, dacă ne-a maĭ rĕmas vre-o speranţă şi numaĭ atuncĭ, ne aducem aminte de o alta viaţă, de eternitate. Aşa dar suntem pĕcătoşĭ. Acéstă cugetare ne isbeşte ca un trăsnet şi ne confusiaza, pentru că am zisu-o suntem pĕcătoşĭ, căcĭ am călcat preceptele Fiuluĭ luĭ Dumnedeu, care va veni pre noriĭ ceruluĭ, ca să ne judece dupĕ faptele nóstre, atuncĭ când cupa rĕutăţilor acesteĭ omenirĭ va da pe din afară.

Aşa dar, Fraţilor, pentru că suntem pĕcătoşĭ, să facem pocăinţă, să ne căim şi să mergem la doctorul sufletelor, instituit de Domnul nostru Iisus Christos prin Sf. săĭ Apostolĭ şi să ne mărturisim luĭ cerând printr'ânsul iertare de pĕcatele ce am comis.

Dar se póte naşte întrebarea, când trebue să facem acéstă mărturisire? La acéstă întrebare eŭ respund: Un om nobil a întrebat odată pe Diogen, când se cade să prânzéscă cine-va, adică la ce oră a ḑileĭ. El i-a respuns cu firescile sale glume: De este avut când vrea şi de este sărac când are. Cu acésta a voit să zică că ora este ne-

determinată. Respund și eŭ la întrebarea, când se cade să se mărturiséscă un creștin: De este bătrân astă-dĭ, de este tênâr mâine. Dar încă nu zic bine. Orĭ bĕtrân, orĭ tênâr se cade să se mărturisésçă cât maĭ curând. Póte să întrebe însĕ cine-va, dar să nu aștepte până la niște zile de pocăință? Apoĭ când este bolnav, nu așteaptă până la zile de pocăință ca să chieme medicul și când este pĕcătos să aștepte până la niște ast-fel de zile ca să chieme confesorul?

Acésta ar fi o rătăcire din partea nóstră. Respunsul meŭ la întrebarea până când se aștepte cine-va ca să se mărturisésçă este: Până când este sigur că póte trăi. Dar ce siguranță putem avea pentru o viață, care este supusă pe tótă ora la pericole? Ziua de astă-ḑĭ e a mea, dacă pot ḑice și acésta, cea de mâine nu se știe. De mĕ pocăiesc, Dumneḑeŭ mi-a promis iertare, dar nu mi-a promis ca să mĕ pocăiesc mâine. Din contra Dumneḑeŭ 'mĭ ḑice, că nu știŭ nicĭ ḑiua nicĭ ora morțeĭ mele. Și apoĭ ne mulțumim noĭ a lăsa să se afle în așa mare pericol sufletul nostru? Nu, și iar nu, căcĭ alta cuget eŭ și alta mi se întâmplă.

Prin urmare, Fraților, acum după ce am vĕḑut greutatea pĕcatuluĭ și ușurința cu care se iartă să căutăm a duce o viață virtuósă și când se întâmplă se pĕcătuim, să arătăm părere de rĕŭ de fapta sĕvêrșită și să ne ferim de a maĭ pĕcătui.

Acum, după ce am vĕḑut tóte acestea, să ne cercetăm pe noĭ înșine, să ne cercetăm viața nóstră, să ne întrebăm conștiința nóstră și în casul când va fi pătată să ne silim ca prin înfrânare și pocăință să ne-o curățim. Cu inimă sdrobită și plină de căință numaĭ putem să ne curățim de urmările cele înfricoșate ale pĕcatuluĭ. Indurarea și dragostea luĭ Dumneḑeu ne aștéptă cu brațele deschise. Să ne folosim de aceste darurĭ și să înnoim legătura fiească dintre noĭ și Dumneḑeŭ ca să nu avem a ne teme nicĭ acuma nicĭ în vecie de dreptatea luĭ cea pedepsitóre; ci

precum Slăbănogul a fost vindecat de Domnul, după ce şi a curăţit sufletul, aşa şi noi prin virtute să căutăm a ne vindeca şi precum fiul cel pierdut a fost primit de părintele sĕŭ în casa şi în bunurile sale, aşa şi noi prin fapte bune şi în casul când greşim prin mărturisire înaintea duhovnicului, să îngrijim a fi primiţi de Părintele ceresc în împĕrăţia sa, şi să ne îndulcim de bunurile lui, căruia din preună cu Fiul şi Duhul Sânt i se cuvine cinste şi mărire în vecii vecilor. Amin.

Diaconul Ilie Teodorescu.

PREDICA LA 8 NOEMBRIE.

„Şi eu Ión, vĕḑênd şi auḑind acestea, am căḑut înaintea piciórelor îngeruluĭ, ce'mĭ arăta mie acestea, ca să mĕ închin". (Apocalips 22. 8).

Fraţilor,

Biserica nóstră creştină ortodoxă, basată pe revelaţiunea Dumneḑeească, cuprinsă în Sf. Scriptură şi în Sf. Tradiţiune admite existenţa ângerilor bunĭ şi rĕĭ.

Numele ânger însemnéză sol dumneḑeesc, vestitor; prin el aşa dar se arată nu natura fiinţelor numite, ci raportul lor către Dumnedeŭ şi către lume şi în special către oamenĭ. Angeriĭ se împart de Biserică în 9 cete şi aceste 9 în 3 clase, în prima clasă se află aceĭa cari sunt maĭ aprópe de Dumneḑeŭ, adecă: scaunele, heruvimiĭ şi serafimiĭ, în a doua clasă: stĕpâniile, domniile şi puterile; şi în a treĭa: ângeriĭ, archangheliĭ şi începĕtoriile. Lăsând la o parte pe îngeriĭ rĕĭ, cari împreună cu lucifer, con-

ducĕtorul lor s'aŭ abătut de la poruncile divine să ne ocupăm de ângeriĭ bunĭ, carĭ etern sunt întărițĭ în grația luĭ Dumnedeŭ, ca uniĭ ce aŭ fugit de tovărășia luĭ Lucifer.

Angeriĭ bunĭ fiind în totul moralĭ și stând în de aprópe legătură cu Dumnedeŭ și ómeniĭ, sunt venerațĭ de noĭ și acéstă venerare a lor forméză în biserică o dogmă. Dogma acésta este fórte evidentă, căcĭ dacă trebue să se iubéscă și să se onoreze tóte ce sunt iubite și stimate de către însușĭ Dumnedeŭ, atuncĭ trebue firesce să se venereze și ângeriĭ ceĭ bunĭ, carĭ sunt amiciĭ ceĭ maĭ bunĭ și maĭ intimĭ aĭ luĭ Dumnedeŭ, cu atât maĭ mult cu cât eĭ servesc omenireĭ, spre binele și folosul eĭ spiritual.

Cum că creștiniĭ tot-déuna aŭ venerat pe ângerĭ și aŭ implorat intervenirea lor înaintea luĭ Dumnedeŭ pentru noĭ, se arată fórte lămurit din cărțile cele maĭ vechĭ liturgice, în care se cuprind rugăciunĭ anumite, prin care se cerea scutul lor și mijlocire la Dumnedeŭ. In urmă Sinodul al VII-lea ecumenic a esprimat clar și solemn, că se cuvine a onora și a lăuda puterile cele sânte și ângerescĭ și a cere de la ele intervenirea lor la Dumnedeŭ.

Biserica în mod solemn astă-dĭ serbéză adunarea ângerilor cu psalmĭ și cântărĭ de laudă în persóna Arhistratigilor Mihail și Gavriil, despre carĭ voiŭ aminti în scurt și vom vedea câtă învĕțătură de aci putem extrage pentru noĭ.

Mihail, maĭ marele peste cetele puterilor celor fără de trupurĭ a arătat darul evangelieĭ și multe facerĭ de bine neamuluĭ omenesc. El, vĕdênd că vicleanul ânger, lucifer, a cădut când a voit să se înalțe, a strigat către ângerĭ: „Să luăm aminte“ dupĕ cum noĭ între noĭ ar trebui să dicem frateluĭ nostru pornit a cădea în pĕcat: „Să luăm aminte de ângeriĭ ce aŭ pătimit, carĭ la început aŭ fost lumină și acum s'aŭ făcut întunerec“.

La glasul luĭ ângeriĭ s'aŭ adunat sfătuindu-se a fi supușĭ luĭ Dumnedeŭ și adunarea lor i-a arătat ascultatorĭ și unițĭ cu glasul luĭ Mihail“.

El s'a arătat luĭ Avraam şi luĭ Lot la pustiirea şi pierderea Sodomeĭ; s'a arătat luĭ Iacov când fugea de fratele seŭ Isav, s'a arătat apoĭ luĭ Iisus al luĭ Navi şi I-a ḑis: Eŭ arhistratigul puterilor Domnuluĭ, acum am venit. Sunt şi alte arătărĭ şi facerĭ de bine pe carĭ el le-a dat genuluĭ uman şi despre care ne spune Sfânta Scriptură; pentru noĭ însĕ acestea amintite sunt de ajuns cu acéstă ocasiune. Impreună cu Sf. Arhanghel Mihail serbăm astă ḑi şi pre frumosul şi îmbucurătorul Arhanghel Gavriil, care ca şi Mihail multe facerĭ de bine a făcut genuluĭ omenesc. In Vechiul Testament el s'a arătat luĭ Daniil, când a tâlcuit visele Impĕratuluĭ Meḑilor şi Perşilor şi celuĭ al Elinilor. Tot el a arătat luĭ Daniil şi timpul când are să vie Mântuitorul şi despre care profeteşce Daniil, când ḑice, că după 79 sĕptămânĭ de anĭ va veni Mesia, cel aşteptat, profeţie, care s'a împlinit în tocmaĭ. El a vestit femeeĭ luĭ Manoe, că are să nască pe Samson şi luĭ Ióchim şi Aneĭ, că aŭ să nască pe Dómna şi Stĕpâna, de Dumneḑeŭ Nescătórea. In Noul Testament el a vestit Zaharieĭ, că are să nască pe Ión Botezătorul, înainte mergĕtorul luĭ Mesia şi Născĕtóreĭ de Dumneḑeŭ că va naşte pre Fiul şi Cuvêntul luĭ Dumneḑeŭ. Maĭ departe el s'a arătat luĭ Iosif, logodnicul Sânteĭ Fecióre spunêndu-ĭ să ĭa pe Maria şi pruncul eĭ şi să fugă în Egipt, şi apoĭ să nu sĕ teamă, că ce s'a zămislit într'ânsa de la Duhul Sfânt este. Deosebit de tóte acestea. majoritatea scriitorilor sânţĭ din Noul Testament afirmă, că tot el a fost acela, care în vestmênt alb fiind îmbrăcat a ridicat piatra de pe uşa mormêntuluĭ luĭ Iisus şi care apoĭ a vestit femeilor mironosiţe, că Domnul a înviat.

Din tóte acestea, Fraţilor, vedem că îngeriĭ rĕĭ supuşĭ patimeĭ mândrieĭ, aŭ dorit să fie maĭ pre sus de cât Stĕpânul şi făcĕtorul lor şi aŭ căḑut, fiind ruşinaţĭ de Domnul; ĭar pe de altă parte, că îngeriĭ bunĭ prin înfrânare aŭ căpătat graţia luĭ Dumneḑeŭ şi aŭ fost trimişĭ de Dum-

neḑeŭ în virtutea acesteĭ grațiĭ în multe misiunĭ înalte, ba ce e maĭ mult i-a făcut și părtașĭ la marele act al economieĭ divine, la mântuirea omenireĭ. De aci și noĭ ómeniĭ să luăm exemplu și în tot ce facem să fim moderațĭ și cu cumpătare.

Infrânarea este fórte mult apreciată de Sfântul Apostol Pavel. El ḑice, că ceĭ aĭ luĭ Christos, trupul și-aŭ rĕstignit dinpreună cu patimele și poftele lor (Gal. 5. 24). Numaĭ acela se póte numi creștin adevĕrat, care imitéză pe Iisus Christos. Și de ce am uita noĭ că, Iisus Christos, în tot timpul vieţeĭ sale de pe pămênt a păstrat cea maĭ mare înfrânare? Printre altele el a postit 40 ḑile și 40 nopţĭ. Pentru ce a făcut el acésta? dacă nu pentru acela, ca să facă și pe urmașiĭ sĕĭ a preţui înfrânarea? Ca un a tot sciutor, El se înţelege, a sciut tot folosul înfrânăreĭ.

Noĭ trebue să ducem o viaţă spirituală sântă; dar fiind slabĭ din natura nóstră, noĭ avem vrăjmașĭ puternicĭ, viclenĭ, neîmpĕcaţĭ. Contra nóstră se inarméză lumea cu tóte amăgirile eĭ, trupul cu plăcerile sale, diavolul cu rĕutatea și viclenia sa. Prin ce să invingem noĭ aceste pornirĭ în contra nóstră? Prin înfrânare, fraţilor, căcĭ *ea*, după cuvintele Sf. Efrem Sirul servește de păzitor credincios sufletuluĭ și de nepericulos convețuitor al corpuluĭ, respinge ispitele și întărește în credinţă.

Ce bine ar fi, dacă noĭ am împlini acéstă obligaţiune a bisericeĭ, câte rele s'ar fi precurmat din mijlocul nostru, câte fericirĭ nouĭ s'ar fi arătat în societatea nóstră! Noĭ n'am fi cunoscut multe din bólele ce ne bântue, n'am fi sciut ce este ruinarea și sărăcia, n'am fi veḑut tinerĭ bătrânĭ, bărbaţĭ suferind de neputinţele bătrâneţelor, ci am fi vĕḑut sănătatea și tăria cea îndelungată, avere fără lux; am fi vĕḑut abondenţa și fericirea; am fi vĕḑut maĭ multe lucrărĭ frumóse în folosul ţĕreĭ și al Bisericeĭ, fiind

El s'a arătat luĭ Avraam și luĭ Lot la pustiirea și pierderea Sodomeĭ; s'a arătat luĭ Iacov când fugea de fratele seŭ Isav, s'a arătat apoĭ luĭ Iisus al luĭ Navi și ĭ-a dis: Eu arhistratigul puterilor Domnuluĭ, acum am venit. Sunt și alte arătărĭ și facerĭ de bine pe cari el le-a dat genuluĭ uman și despre care ne spune Sfânta Scriptură; pentru noĭ însĕ acestea amintite sunt de ajuns cu acéstă ocasiune. Impreună cu Sf. Arhanghel Mihail serbăm astă dĭ și pre frumosul și îmbucurătorul Arhanghel Gavriil, care ca și Mihail multe facerĭ de bine a făcut genuluĭ omenesc. In Vechiul Testament el s'a arătat luĭ Daniil, când a tâlcuit visele Impĕratuluĭ Medilor și Perșilor și celuĭ al Elinilor. Tot el a arătat luĭ Daniil și timpul când are să vie Mântuitorul și despre care profetesce Daniil, când dice, că dupĕ 79 sĕptămânĭ de anĭ va veni Mesia, cel așteptat, profeție, care s'a împlinit în tocmaĭ. El a vestit femeeĭ luĭ Manoe, că are să nască pe Samson și luĭ Ióchim și Aneĭ, că aŭ să nască pe Dómna și Stĕpâna, de Dumnedeŭ Nĕscătórea. In Noul Testament el a vestit Zaharieĭ, că are să nască pe Ión Botezătorul, înainte mergĕtorul luĭ Mesia și Născĕtóreĭ de Dumnedeŭ că va naște pre Fiul și Cuvêntul luĭ Dumnedeŭ. Maĭ departe el s'a arătat luĭ Iosif, logodnicul Sânteĭ Fecióre spunêndu-ĭ să ia pe Maria și pruncul eĭ și să fugă în Egipt, și apoĭ să nu sĕ teamă, că ce s'a zămislit într'însa de la Duhul Sfânt este. Deosebit de tóte acestea, majoritatea scriitorilor sânțĭ din Noul Testament afirmă, că tot el a fost acela, care în vestmênt alb fiind îmbrăcat a ridicat piatra de pe ușa mormêntuluĭ luĭ Iisus și care apoĭ a vestit femeilor mironosițe, că Domnul a înviat.

Din tóte acestea, Fraților, vedem că ângeriĭ rĕĭ supușĭ patimeĭ mândrieĭ, aŭ dorit să fie maĭ pre sus de cât Stĕpânul și făcĕtorul lor și aŭ cădut, fiind rușinațĭ de Domnul; iar pe de altă parte, că ângeriĭ bunĭ prin înfrânare aŭ căpătat grația luĭ Dumnedeŭ și aŭ fost trimișĭ de Dum-

nedeŭ în virtutea acesteĭ grațiĭ în multe misiunĭ înalte, ba ce e maĭ mult i-a făcut și părtașĭ la marele act al economieĭ divine, la mântuirea omenireĭ. De aci și noĭ ómenii să luăm exemplu și în tot ce facem să fim moderațĭ și cu cumpătare.

Infrânarea este fórte mult apreciată de Sfântul Apostol Pavel. El dice, că ceĭ aĭ luĭ Christos, trupul 'și-aŭ rĕstignit dinpreună cu patimele și poftele lor (Gal. 5. 24). Numaĭ acela se póte numi creștin adevĕrat, care imitéză pe Iisus Christos. Și de ce am uita noĭ că, Iisus Christos, în tot timpul vieţeĭ sale de pe pămênt a păstrat cea maĭ mare înfrânare? Printre altele el a postit 40 dile și 40 nopțĭ. Pentru ce a făcut el acésta? dacă nu pentru acela, ca să facă și pe urmașiĭ sĕĭ a prețui înfrânarea? Ca un a tot sciutor, El se înțelege, a sciut tot folosul înfrânăreĭ.

Noĭ trebue să ducem o viață spirituală sântă; dar fiind slabĭ din natura nóstră, noĭ avem vrăjmașĭ puternicĭ, vicleni, neîmpĕcațĭ. Contra nóstră se inarméză lumea cu tóte amăgirile eĭ, trupul cu plăcerile sale, diavolul cu rĕutatea și viclenia sa. Prin ce să învingem noĭ aceste pornirĭ în contra nóstră? Prin înfrânare, fraților, căcĭ ea, după cuvintele Sf. Efrem Sirul servește de păzitor credincios sufletuluĭ și de nepericulos convețuitor al corpuluĭ, respinge ispitele și întărește în credință.

Ce bine ar fi, dacă noĭ am împlini acéstă obligațiune a bisericeĭ, câte rele s'ar fi precurmat din mijlocul nostru, câte fericirĭ nouĭ s'ar fi arătat în societatea nóstră! Noĭ n'am fi cunoscut multe din bólele ce ne bântue, n'am fi sciut ce este ruinarea și sărăcia, n'am fi vĕdut tinerĭ bătrânĭ, bărbațĭ suferind de neputințele bătrânețelor, ci am fi vĕdut sănătatea și tăria cea îndelungată, avere fără lux; am fi vĕdut abondența și fericirea; am fi vĕdut maĭ multe lucrărĭ frumóse în folosul țĕreĭ și al Bisericeĭ, fiind

că cel înfrânat e capabil de orĭ-ce sacrificiu pentru binele patrieĭ şi al religiuneĭ sale.

Acestea învĕţându-le să nu întârziem de a ne împlini acéstă sfântă datorie şi apoĭ cu căldură Sfinţillor Arhangheli Mihail şi Gavriil să ne rugăm, ca prin ajutorul şi mijlocirea lor să aflăm scăpare în veacul de acum şi în cel ce vine şi aşa să ne învrednicim bucurieĭ celeĭ cereştĭ şi împĕrăţieĭ celeĭ vecĭnice. Amin.

Diaconul Ilie Teodorescu.

DONAȚIUNI.

Onor. Administrație a Domeniilor Corónei, din ordinul Majestățeĭ Sale Regeluĭ, a bine-voit a dărui nouĭ bisericĭ parohiale (ne sânțită încă) din cătunul Piscu, comuna Domnița, acel județ, odórele și obiectele următóre:

Patru sfeșnice marĭ de lemn făcute frumos. Patru sfeșnice micĭ. Doue analóge pentru cântărețĭ. Un tetrapod. Un iconostas. Un steag. Un chivot, o cruce mică și sf. vase complecte de argint de China. Un Serafim, nouĕ candele și o cădelniță de argint de China. Doue rândurĭ vestminte preoțeșcĭ de mătasă și o față de masă. O Evanghelie, un Apostol, doué Octoice marĭ, doue Orologiĭ, doue Triode, un Aghiasmatar, o Liturghie, o Psaltire, o Biblie în cincĭ volume, Predicile Sf. Ión Chrisostom, un Evhologiu și Raportul Sf. Sinod, tóte legate cu pânză și piele.

Dl. Arendaș din acel cătun, Ión I. Popian, a dăruit de asemenea aceleĭ bisericĭ, douĕ clopote, un policandru și o tócă de fier, tóte în valóre de 1000 leĭ. Asemenea și Dl. Petrea I. Gurgu, din cătunul Balta-Albă, comuna Gradeșcea de sus, a dăruit bisericĕĭ filiale cu patronul Sfântuluĭ Vasile din acel cătun, un policandru de bronz ornat cu sticlărie în valóre de 220 leĭ.

Onor Administrațiuneĭ a Domeniuluĭ Corónei precum și acestor Domnĭ li se aduce mulțumirĭ prin publicitate pentru aceste pióse și lăudabile fapte.

Se aduce mulțumirĭ persónelor de maĭ jos care aŭ contribuit la construcția bisericeĭ cu hramul Sf. Nicolae din comuna Maldăru, jud. Olt și anume: Constantin Păunescu 100 leĭ. Gherghin Mateĭ 100 leĭ. Sóre Mateĭ 100 leĭ. Vasile Trandafir 50 leĭ. N. Colonescu, învĕțător 200 leĭ. Constantin Lixandra 100 leĭ.

Persónelor maĭ jos notate carĭ au contribuit cu sumele ce se arată acĭ pentru zugrăvirea câtor-va icóne din Biserica com. Bucu, plasa Ialomița de jos, li se aduce viĭ mulțumirĭ. Iată și lista:

D-nul Const. Ionescu 35 leĭ: Dobre Dinu 65 leĭ. Marin Dobre 30 leĭ. D-na Eufrosina I. Câmpineanu 80 leĭ și Duțu Munteanu 20 leĭ.

Tuturor acestor pioşĭ creştinĭ, carĭ aŭ contribuit, fie în banĭ, fie în objecte pentru construirea bisericeĭ cu hramul Isvoruĭ Tămăduireĭ din comuna Borăneştĭ. jud. Ialomiţa li se aduce mulţumirĭ pentru acéstă faptă creştinéscă ce aŭ sĕvârşit. Iată şi lista de numele D lor şi de sumele şi obiectele donate:

Dl. Andreĭ Ciudoescu, comersant din Borăneştĭ, 4000 leĭ. D-na Elena C. Giuvara, proprietara moşieĭ Boraneştĭ, un pogon pământ unde s'a construit biserica, 2000 leĭ şi un policandru în valóre de 500 leĭ. Dl. G. Chiroiu din Borăneştĭ a învelit Biserica cu tablă albă şi 700 leĭ. Preotul Ștefan Tănăsescu, din comuna Borăneştĭ, 1500 leĭ. Dl. Sterie Ionescu, din Borăneştĭ, 1600 leĭ. Dl. I. Carabulea tot din Borăneştĭ 700 leĭ. D niĭ C. Georgescu, tâmpla în valóre de 900 leĭ. Hagi Constantin, din comuna Mariuţa, 300 leĭ. Ioniţă Sava, proprietar în comuna Coşarenĭ 200 leĭ. Gheorghe Ionescu 300 leĭ şi un rând vestminte în valóre de 200 leĭ. N. Solomonescu din Bucureştĭ, un epitaf, un stég, o candelă de argint în sântul altar, în valóre de 300 leĭ. G. Ciudoiŭ din Borăneşti 300 leĭ. Chiriţa Banciu din Drăgoeştĭ Ilfov, icónele Impĕrăteştĭ, Maica Domnuluĭ şi Domnul Iisus Christos, două candele de argint şi două perechĭ perdele, în valóre de 300 leĭ. Spiridon Sterie din Cotorca Buzeu, icóna Sf. Spiridon şi Sf. Haralambie în valóre de 40 leĭ. Stan Roşu din Borăneştĭ 100. Alexandru Ciudoiu din Borăneştĭ 100 leĭ. M. Theodorescu din Borăneştĭ 150 leĭ. D. Dobre din Borăneştĭ 200 leĭ. A. Roşu din Borăneştĭ 150 leĭ. A. Banu din Borăneştĭ 100 leĭ. Lambru Stan din Spetenĭ 100 leĭ. G. Oncescu 100 leĭ. S. Ruseanu 100 leĭ. Nae Ispas 100 l. Panait Ciudorescu 100. Sultana Văduva 100 l. Anton Oncescu 80 l. I. Oncescu 80 l. I. Constantinescu din Coşareni 40 l. Luca Zisu, o candelă în valóre de 40 l. M. A. Ciudoiu o candelă de argint. D. Anghelescu o cadelniţă. C. Ciudoescu din Borăneştĭ treĭ lăḑĭ fier. C. Anghelescu, arendaş din Borăneştĭ treĭ lăḑĭ tablă de fier. Prea Sânţitul Ieronim Ploeşteanu o ladă tablă de fier. Sterie Ionescu din Borăneştĭ o ladă tablă de fier. V. Georgescu o ladă tablă de fier. Fraţiĭ Stănceştĭ din Ploeştĭ o ladă tablă de fier. Hagi Constantin, arendaş moşieĭ Mariuţa, Ilfov, o ladă tablă de fier. Preotul N. Stănciulescu din Arţarĭ o jumĕtate ladă de fier.

Se aduce mulţumirĭ Cuvióseĭ Maice Filoftea Scărlat Doicescu din Monastirea Paserea care a dăruit bisericeĭ cu hramul Sf. Nicolae din oraşul Călăraşĭ, judeţul Ialomiţa următórele obiecte: O Evangelie îmbrăcată în argint şi poleită cu aur în valóre de 780 leĭ. Un Triod bine legat. Un Octoih mare. Un Penticostar. Un Apostol. O Leturgie. Un aer de taftă roşie cu ciucurĭ de aur. Un procovĕţ de catifea roşie cu ciucurĭ de aur.

D-luĭ Bănică G. Prodan care a oferit bisericeĭ parohiale din comuna Călugărenĭ, judeţul Prahova, una candelă, şi D-luĭ Grifón Leescu care a cheltuit 150 leĭ pentru repararea învelişuluĭ aceleaşĭ bisericĭ li se aduce mulţumirĭ publice pentru aceste lăudabile fapte.

Prea Cucer. Iconom Nicolae Cesărescu, Preşedintele Spiritualului Consistoriu al Sântei Mitropolii, care a bine-voit a dărui o cruce îmbrăcată cu argint şi poleită cu aur, bisericeĭ cu hramul Adormirea Maĭceĭ Domnuluĭ din comuna Bărcăneşti, precum şi D-luĭ Alexandru Fochide, proprietarul moşiei Bărcăneşti, care a dăruit aceleiaşĭ bisericĭ un rând de veşminte preoţeştĭ de stofa cea maĭ fină, li se aduce viĭ mulţumirĭ.

Se aduce mulţumirĭ D-luĭ Dr. Ene Chiţu din Bucureştĭ şi Preotuluĭ Christache de la biserica Sf. Ştefan tot din Bucureşti, carĭ au dăruit sânteĭ bisericĭ din comuna Manasia, judeţul Ialomiţa, cel dintâĭ un rând de vestminte preoţeştĭ în valóre de 150 leĭ şi cel de al doilea o sfită şi un epitrahil în valóre de 60 leĭ.

D-neĭ Virginia C. C. Daculescu, proprietara moşieĭ Slobozia-Galbenĭ, care a dăruit bisericĕĭ parohială Sfinţiĭ Voevoḑĭ, din comuna Slobozia-Galbenĭ, jud. Râmnicul-Sărat una linguriţă de argint în valóre de 16 leĭ, şi d-luĭ I. H. Panţuru primaruĭ comuneĭ care a dăruit o căldăruşe în valóre de 7 leĭ, li se aduce viĭ mulţumirĭ.

D-luĭ Alexandru D. Pâclénu, mare proprietar şi deputat din districtul Buzeŭ, care a bine voit a face următórele donaţiunĭ şi anume: Bisericeĭ parohiale cu patronul Sf. Nicolae din comuna Vintilă Vodă, un rând veştminte preoţeştĭ în valóre de 600 leĭ, precum şi un potir de argint suflat cu aur în valóre de 500 leĭ. Bisericeĭ parohiale din comuna Simileasca, un rând vestminte preoţeştĭ în valóre de 400 leĭ. Bisericeĭ parohiale din comuna Ciorancа, un rând vettminte în valóre de 400 leĭ. La Monastirea Barbu a dăruit 100 leĭ şi 40 baniţe grâu La Monastirea Ciolanu, 30 baniţe grâu. La Monastirea Nifon 10 baniţe grâu. La Monastirea Răteştĭ 46 baniţe grâu şi o trăsură de caĭ în valóre de 500 leĭ, i se aduce viĭ mulţumirĭ pentru aceste fapte lăudabile.

D-luĭ Tache Ionescu, Ministru Cultelor, care a bine-voit a dărui bisericeĭ parohiale din satul Hulub, jud. Botoşanĭ, cărţile de ritual anume: Un Aghiasmatar, un Evhologiu, un Triod şi o Liturghie de care era mare necesitate, i se aduce viĭ mulţumirĭ.

Dl. Marin Enculescu, a cumpărat cărţĭ ritualistice pentru biserica din comuna Gradinile, plasa Balta, judeţul Romanaţi. Dl. Stan Marinescu, a dăruit treĭ perdele la uşile sântuluĭ altar, lucrate de lână, de soţia sa Niţa. D-na Ioana I. Stan Lupu, a dăruit doue perdele de bumbăcel şi burangic, lucrate de densa pentru icónele împĕrăteştĭ. Tuturor li se aduce călduróse mulţumirĭ.

Epitropia Bisericeĭ cu hramul Sfântu Gheorghe, din comuna Tiseŭ, plasa Sărata, jud. Buzeu, aduce viĭ mulţumirĭ D-luĭ Gheorghe O. Păliceanu, care împreună cu soţia sa Sanda, au dăruit Bisericeĭ aceştiĭ parohiĭ un policandru de alamă cu 6 făclii, în valóre de 40 leĭ.

Listă de persónele cari aŭ oferit obiecte și banĭ Bisericeĭ din comuna Țintea, plasa Filipescĭ, jud. Prahova:

Toma C. Vișoiu 140 leĭ pentru un rând odăjdiĭ. Gheorghe Gh. Sorescu 40 leĭ pentru un potir. Anton Ionescu 10 leĭ pentru o cruce zugrăvită. Victor Selvian 25 leĭ. Alexandrina V. Selvian 25 l. Petre Glodeanu 12 l. Ión Don 5 l. Constandin Boba 5 leĭ. Gh. Predescu 6 l. I. Dumitrescu 6 l. Al. Georgescu 5 l. Luchiana Gheorghe 4 l. Ión Popițu 4 l. Crăciun Vistierescu 10 l. Toma N. Tudosie 10 l. Gh. C. Vișoiu 10 l. Ene Dobre 10 l. Silivestru Gh. 20 l. C. V. Stoicescu, Ilinca Oprea, Ioniță Constandin, Dinu Calistru. Zinca Toma, Tudora Ghiță și Ghiță Oprea câte 10 leĭ. Ilie Andreĭ 1 leŭ Ión Gh. Tudora 9 leĭ. Stana Gh Popescu 2 l. Matache Mărgărit, Năstase Nicolae, Apostol Șerban, Ilinca Scarlat, Vasile Teodorescu, Stelian Tănase Popa, Vasile Zabaria și Stan Anton câte 10 leĭ. Silivestru Popa 9 leĭ. N. Popescu 10 l. Toma Popescu 11 leĭ. Elena Pr. N. Popescu 10 l. Marin Ionescu 10 leĭ. Andreĭ și Stoica I. Jugânaru 10 leĭ, pentru zugrăvitul bisericeĭ și pardosirea Altaruluĭ, Toma C. Visoiu 20 leĭ numaĭ pentru zugrăvitul bisericeĭ. Tutuior acestor pioșĭ creștinĭ li se aduce viĭ mulțumirĭ.

Epitropia Bisericeĭ din comuna Căpăcenĭ de sus, plasa Sabar, jud. Ilfov, aduce mulțumirĭ D-luĭ N. Ionescu Hagiu, arendaș din acéstă comună, care a dăruit din pădurea D-sale materialul necesar de lemnărie, pentru împrejmuirea parculuĭ bisericeĭ și cimitiruluĭ în valóre de peste 100 leĭ.

Listă de persónele donatóre la biserica cu hramul Sf. Nicolae din comuna Lupșa, jud. Mehedinți.

Dl. Ión D. Cónda a dăruit bisericeĭ Sf. Nicolae din comuna Lupșa, un Triod ediția S-tuluĭ Sinod, legat solid, costând 27 leĭ; un rând complect de vestminte, lucrate în familie și confecționate în Severin, costând 100 leĭ; un chilo și jumetate lumînărĭ de ciară curată pentru policandru și steșnecele împerăteștĭ costând 10 leĭ; idem, treĭ perdele la ușile altaruluĭ lucrate în familie. Preotul N. Cățan, una Evanghelie ediția S-tuluĭ Sinod, legat, costând 20 leĭ. Preotul N. Popescu o Evanghelie cu litere străbune. Preotul V. Popescu și cântărețul I. Popescu un Penticostar bine legată. Frațiĭ Mihail, Dimitrie și Toma Stelesci o Psaltire bine legată costând 12 leĭ. Ión D. Caton un Aghiasmatar costând 4 leĭ. Nicolae Caucu Liturgia bine legată costând 10 leĭ. Cântărețul Gh. Mergea și N. Cățan Apostolul cu litere străbune. Iar ceĭ-l-alțĭ enoriașĭ aĭ comuneĭ aŭ contribuit pentru cumpĕrarea Orologiuluĭ cel mare, Octoicul, Predicele luĭ Gură-de-aur și Molitfelnicul, legându-le solid. Tuturor li se aduce viĭ mulțumirĭ.

Locuitoriuluĭ Cârstea Rizia din comuna Dobroteștĭ, districtul Teleorman, care a daruit bisericeĭ cu hramul Sf. Nicolae din acea comună treĭ procovețe pentru acoperemântul s-telor vase, în valóre de 27 leĭ, i se aduce mulțumirĭ.

D-luĭ Mihaĭ Ciobotaru și D-neĭ Ióna, soția sa, din comuna Goleșcĭ, plasa Orașuluĭ, jud. Buzeu, care a oferit numiteĭ Biserici un policandru de alamă cu 12 luminĭ, în valóre de 180 leĭ; și D-luĭ Alexandru I. Tudorache care a dăruit un policandru cu 8 luminĭ în valóre de 50 leĭ, li se aduce viĭ mulțumirĭ.

D-luĭ I. Popârda, care a dăruit singur suma de 430 leĭ și care a îndemnat și pe alțĭ enoriașĭ de au contribuit cu suma de 170 l., pentru facerea și așezarea icóneĭ Maĭceĭ Domnuluĭ în Biserica cu hramul Sf. Voevoḑĭ din comuna Dragomirești, cât. Bornișu, plasa Mijloc, jud. Neamț, i se aduce viĭ mulțumirĭ, D-sale cât și tuturor celor-l-alțĭ enoriașĭ, cari au ajutat cu suma de 170 leĭ.

D-reĭ Maria Buter, directórea școleĭ de fete din urbea Medgidiea, dișul județ, care a donat bisericeĭ cu serbarea Sântul Marele Martir Gheorghe din cotuna Ducuzul următórele objecte: Un rând complect de acopereminte pentru sântele vase, de stofă de mătase lucrate cu fir pe marginĭ în valóre de 40 leĭ, și o față de masă colorată în valóre de 60 leĭ; tote acestea cu spesele numiteĭ profesóre și lucrate de elevele: Theodora Lepădatu, Micia Ușana și Fula Ana. i se aduce mulțumirĭ pentru acéstă frumósă faptă.

Din partea Sânteĭ Episcopiĭ a Hușilor se aduc călduróse mulțumirĭ D-luĭ proprietar Mihail Sturḑa, pentru că a dăruit bisericeĭ parohiale de pe proprietatea D-sale, Bohotinu din județul Fălciu, un rând vestminte preoțeștĭ, și un rând acopereminte asupra sântelor vase, tóte de stofă de mătasă în valóre de 350 leĭ.

D luĭ Constantin Dimitrie Polimiride, moștenitorul proprietățeĭ Dobroteștĭ din districtul Teleorman, care a dăruit bisericeĭ Sf. Nicolae din acea comună un rând complect veșminte preoțeștĭ din o stofă bună în valóre de 190 leĭ, i se aduce mulțumirĭ pentru acéstă faptă lăudabilă.

Se aduce mulțumirĭ prin publicitate D-neĭ Rada, soția decedatuluĭ Grigore N. Roșca, care a dăruit o jumetate pogon pămênt, spre a servi de cimitir Bisericeĭ cu hramul Sf, Nicolae, din jud. Dolj, plasa Amaradia, com. Zăicoiu.

D-luĭ Ghica Mocanu din comuna Zărneșcĭ, plasa Călnău, jud. Buzeu, care a dat 25 leĭ pentru legarea sf. Evangheliĭ și 50 leĭ pentru zugrăvirea icóneĭ Sf. Nicolae de la biserica filială cu patronul Pogorârea Sf. Duh din Cătunul Petrișor, comuna Racovițeni, și D-luĭ Nițā Mocanu tot din comuna Zărneșcĭ, care a dăruit aceleiașĭ bisericĭ un rând veșminte preoțescĭ de stofă de mătasă in valóre de 160 leĭ, li se aduce mulțumirĭ prin publicitate.

D-luĭ Nae Gheorghiu, din comuna Zurilooca, jud. Tulcea, care a comandat în Germania un policandru în sumă de 100 leĭ, pe care l'a donat bisericeĭ cu patronul Sânțiĭ Voevoḑĭ din parohia Canlă-bugeac. aceĭ județ, i se aduce mulțumirĭ.

D-luî Costachi Şerbanoiu, din comuna Slobodia, plasa Marginea de sus, care a dăruit bisericeî filiale cu hramul Sf. Dimitrie o candeluţă de argint în valóre de 35 leî; asemenea şi maî multor enoriaşi, carî aŭ dăruit aceleaşî bisericî o cruce de lemn îmbrăcată cu argint în valóre de 75 leî, li se aduce mulţumirî.

D-niî D. Chiriţescu, N. Ionescu, D. Vasilescu, I. Istrate, I. Radu Oprea, I. Gheorghe, N. Chiriţescu şi I. Iliat au cumpĕrat un policandru de bronz cu 12 luminî şi o sonerie, în valóre de 125 leî bisericeî cu hramul St. Dumitru din comuna Fraţila, Eparhia Episcopieî Rîmnicul N.-Severin. Tuturor li se aduce călduróse mulţumirî.

Domnilor Gheorghe Zirnescu de loc din Bresc, econom de oî în acéstă comună, care a dat pentru facerea din noŭ a catapetesmeî acesteî bisericî 1500 leî, Ştefan Seche, fost administrator al moşieî Bălenî, care a dat 1000 leî şi D-luî Ioan Beblea 50 leî, li se aduce mulţumirî pentru aceste fapte láudabile.

D-nuluî Ión Hainagiu, comerciant din oraşul Brăila, care a oferit bisericeî cu patronul Sf. Ierarh Nicolae din comuna Turcoia, judeţul Tulcea, un steg de postav roşu pe care stă brodata o cruce, în valóre de 50 leî şi care a maî plátit 25 leî pentru poleitul sântelor vase de la sus ḑisa biserică, i se aduce viĭ mulţumirî.

D-neî Păuna Pănoiu, din comuna Broscariî şi frateluî seŭ D. I. Popescu şi soreî sale Ana Fil. Diaconu, din comuna Hinova, carî aŭ dăruit bisericeî din comuna Broscariî, judeţul Mehedinţi, patru perdele pentru icónele cele marî şi o masă pentru sântul Prestol, tóte de pânză naţională, li se aduce viî mulţumirî.

PROCANON [1])

Ce cuprinde în sine cele ce sîntŭ de lipsă spre înțelesul cel deplin și desĕvêrșit al canonilor și atótă tocmeala bisericéscă, spre folosul maĭ cu samă a Românilor, alcătuit și întocmit de

PETRU MAIOR.

Anul de la Christos 1783.

TITLU I.

Despre împărățirea Besericiĭ. [2])

CAP. I.

De icoana saŭ cunoștința împarățiriĭ. [3])

Precum în tótă soțietatea și obștea cea bine așăzată și întocmită den fire cunóștem a fi ceva putére de a po-

---

[1]) Procanon, cuvênt grecesc (προκανών) ce însamnă tratat despre canóne și care cuvent este în întrebuințare numaĭ în greaca medievală, format de scriitoriĭ de canóne maĭ moderni. Am întimpinat tratate greceștĭ, în manuscripte, intitulate Προκανόνες.

[2]) Cuvênt format de autor—*împărățire* în loc de Impărăția orĭ puterea Bisericeĭ luĭ Christos.

[3]) Icóna adică representarea orĭ înfățoșarea Impărățieĭ. Definița

runci, saŭ împărăţire ; aşa şi Beséricii creştinilor, a fi dată de Domnul Hristos, carele ĭaste începătorĭul aceştiĭ céta duhovnicească, împărăţire, şi putére îndestulată spre povăţuirea turmeĭ luĭ ceĭ cuvêntătóre, pravoslavniciĭ creştinĭ, şi eŭ a adeveri voiŭ mearge. Insă ca acest adevĕr şi maĭ deplin să-l înţălégem, şi maĭ cu mare energie să-l putem arăta, să cuvine maĭ nainte peste tóte să cercăm ce ĭaste împărăţirea, şi câte sînt de lipsă ca óre-ce putére cu adevăr să sĕ pótă numi împărăţire. In carea răschirare (expunere) de tălcuitoriĭ legilor firiĭ nu ne vom depărta. Invăţă dară aceştea că împărăţirea ĭaste o putére de a hotărî lucrurile supuşilor dupĕ volnicie, adică de a face, ca supuşii unele lucrărĭ să le pună, ĭar altele să le lase, şi de aĭ îndrepta spre acelaş sfârşit, carele de va fi vremélnic, împărăţirea încă ĭaste vremélnică, saŭ mirenească ; dar de va fi sfârşitul acela duhovnicesc, împărăţirea încă duhovnicéscă saŭ beséricéscă să va chiema. Dintru acéstea culeg aceĭaşĭ tălcuitorĭ, că cela ce are împărăţire, are: *a*) putére de a pune legĭ ; *b*) are împreună şi putére de a pedepsi pre călcătoriĭ de lége ; şi acéstea doao a fi aşa de lipite de împărăţire, cât lipsind vre-una dintru dânsele, de tot va să piae şi împărăţirea ; dar fiind acéstea la o laltă împreunate, întreagă şi stătătóre să înţălége împărăţirea. Dovedirea acestora, adică cum că acéstea doao putérĭ, din carele să naşte împărăţirea sînt în Beséricа creştinéscă în doao capite, ce în şir urméză, o vom cuprinde.

CAP. II.

In Beséricа ĭaste putére de a pune legĭ.

S-tul Pavel pre poporul creştinesc îl socotéşte ca o turmă şi pre Arhiereĭ ca nişte păstorĭ, cărora le ĭaste pen [1])

---

[1]) In loc de pre'n.

Duhul Sfânt dată puterea de a paşte poporul creştinesc: „Luaţi drept acéia aminte (zice la Fapt. ap., cap. 20, s. „28); şi voao şi la tótă turma întru carea pre voi Duhul „cel Sfânt v'aŭ pus Episcopi, ca să paşteţi Besérica lui „Dumnedeŭ, carea o aŭ câştigat pren sângele séŭ". Macar la înţălesul Testamentului celui Vechiŭ să iai sama despre acest cuvânt *paşteţi*, macar de vorba celor denafară să te ţii, apriat a mărturisi să cuvine, că cela ce are putére de a paşte pre cine-va, are împreună şi putére de a pune aceluiaşi legi, carele sînt mijlocirea paşterii şi a povăţuirii. Drept acéia mărturisind S-tul Pavel că Arhiereii sînt rânduiţi de Duhul Sfânt, ca să pască Besérica saŭ credincioşii, departe de îndoială iaste, cum că Arhiereii în Besérică aŭ putére de a pune legi supuşilor séi credincioşi. Atâta credinţă despre acésta aŭ avut S-tul Pavel, cât nici odinióră nu inceta, pre credincioşi spre paza acestor legi şi porončí, a-i indemna: „Şi deacă mergea pren „cetăţi le da învăţătura lor să păzească poroncile céle „rânduite de Apostoli şi de bătrânii cei din Ierusalim „(Fap. Ap. cap. 16, st. 4). Aşijderea către Solonéni, c. III, s. 4, „Şi nădăjduim întru Domnul de voi, că céle ce „poruncim voao şi faceţi şi le veţi face". Lui Tit încă tare fórte îi dă înainte ca cu acéstă putere a se folosi să nu să părăsească: „Acéstea grăéşte şi îndémnă, şi mus„tră cu tótă poronca. Către Tit, c. II, s. 14".

Acéstă învăţătură şi credinţă sfinţii Părinţi luându-o de la Apostoli şi noao prin scrisorile lor ni o aŭ trimes şi însuşi cu dânsa s'aŭ folosit şi aŭ trăit. Adevărat de tot strein trebue să fie în scrisorile sfinţilor părinţi, în sfintele soboare şi în istoriele bisericeşti cela ce va primi îndoială despre acésta.

CAP. III.

In Besérica iaste putére de a pedepsi.

Insă să cuvinea ca Bésericii ce s'aŭ înfrumuseţat cu pu-

térea de a pune legĭ să sĕ îmbrace de sus şi cu putére de a pedepsi şi de a canoni pre călcătoriĭ de lége, precum ar şi fi dată acéstă putére lămurit arată Sfânta Scriptură, la Maft. c. XIII, s. 18, ḑice: „Adevăr grăesc voao, „orĭ câte veţĭ lega pre pămênt, fi-vor legate în ceriu, şi „orĭ câte veţĭ deslega pre pămênt, fi-vor deslegate în ceriu". Prin care cuvinte a să însámna cea dată Beséricii putére de a afurisi pre uniĭ, de a-ĭ lăpăda den Besérică afară, de a ĭ înstrăina de împărtăşirea rugăciunilor şi jertvelor Beséricei, cu un cuvênt de a-ĭ pedepsi chiar cu ceĭa-lalţĭ sfinţi părinţĭ, tâlcuĭaşte Sfântul Ioan cu rostu de aur, în Omilia ce despre stihul maĭ sus scris o aŭ făcut.

Iarăşĭ întru acelaş cap. XVIII de la Math., s. 17 ḑice Hristos: „Dar de nu va asculta nicĭ soboru(l) fie ţie ca „cel păgân şi ca un vameş". Acéstea încă Sfântul Ioan cu rostu de aur în Omilia maĭ sus pomenită şi ceĭa-lalţĭ sfinţĭ ce tâlcuesc despre afurisanie, adică fiind a treĭa óră dojenit şi de sobor şi totuşĭ nu se va părăsi de calea cea rea în carea aŭ pornit, ci învârtoşat la cerbice va rămânea, să fie afurisit şi lăpădat den Besérică, socotindu-l ca pe un păgân şi ca pe un vameş. Ba şi den tótă vorba S-teĭ Scripturĭ luminat să vede acest înţăles, căcĭ după ce s'aŭ ḑis: „Fie ţie ca cel păgân şi ca un vameş", îndată urmează: „Adevăr grăesc voao, orĭ câte veţĭ lega pre pămênt, fi-vor legate în ceriu", ca când ar ḑice, cela ce nu va asculta soborul, să-l afurisască ca să fie ca şi un păgân lăpădat den Besérică, şi acéstă afurisanie sau legătură de sobor făcută, întărită va fi şi în ceriu de judecata luĭ Dumneḑeŭ.

Multă lumină şi întărire vor lua acéstea, dacă ne vom aduce aminte de purtarea Apostolilor. Pavel Apostolul în Epistolia cea d'ântâiŭ către Corinténi, c. V, judecă, ca curvariul acela, despre carele se vorbeaşte întru acel loc, să să afurisască: „Acum ḑice, am judecat ca „cum aşĭ fi de faţă, pre cela ce aşa acésta au făcut. Intru „numele Domnuluĭ nostru Iisus Hristos, adunându-vĕ voĭ

„și al meŭ duh împreună cu putérea Domnuluĭ nostru „Iisus Hristos, să dațĭ pre unul ca acela satanii spre pericĭunea trupuluĭ, ca duhul să să mântuiască în zioa Dom„nuluĭ Iisus". Aŭ neavând legiuită putére de a canoni s'aŭ slobozit S-tul Pavel la atâta, așa zicênd, nemilostenie, ca pre greșitul acela să l dea satanii? nicĭ cum. ce putérea, carea era dată Besériceĭ Sf. Pavel o pune în practică și înțăleptéște să folosească de dânsa.

Vréĭ ĭarășĭ să știĭ ce au crezut pururea Besérica despre acéstea, cetĭaște sfintele sobóre și istoriile Besériceștĭ. că le veĭ afla tóte pline de acest feliŭ de pedépse, carele batăr maĭ în bună socotință le-ar lua creștinii, și cunoscênd putérea lor să sĕ înfrăneaze de păcate, precum óre-când Theodosie Impărat, pre carele l-aŭ fost afurisit Sf. Ambrosie, Episcopul Mediolanuluĭ în Italia. Acest împărat știindu-se afurisit sta în curte supărat și isvoare de lacrămĭ vărsând; care lucru luund sama Rufin boĭarul și preatenul împăratuluĭ, sĕ duce la Impăratul și-l întreabă despre pricina plânsuluĭ: „Atuncĭ Impăratul, precum scrie „Teodorit în cartea a cincea, cap. 17 a istorieĭ. maĭ cu „amar tânguindu-se și maĭ tare plârgênd: Tu, zise, Ru„fine te jocĭ? căcĭ în câte reale sînt eŭ nu simțĭ. Iar eŭ „gem și-mĭ plâng nevoĭa mea, când cuprind cu mintea cât „e de lesne calea la sfânta besérica robilor și cerșitorilor „și volnică li să dă lor întrare, ca să sĕ roage Domnuluĭ „sĕŭ; ĭar mie nu numaĭ la acel loc, ce însu-mĭ la cerĭu „îmĭ ĭaste închisă calea, că îmĭ vine aminte sentenția cea „de Domnul spusă carea aĭavea zice: Pre carele vețĭ lega „pre pământ, fi-va legat și în cerĭu".

CAP. IV.

Să răspunde la céle ce împrotiva aceștei învățăturĭ aruncă ereticiĭ. [5])

Gata dar ĭaste osânda unor Apusénĭ, carii înponcișin-

[5]) In capitulul ce urmeză combate autorul abuzurile introduse cu timpul în Biserica apusană, mai ales îngamfarea și aroganța representanților Ierarhieĭ fața de gradele inferiore. Petru Maior

du-se la atâta nor de mărturiĭ ce înainte am adus spre dovedirea împărăţireĭ beséricescĭ, nu se ruşinează cu cuget eriticesc în îndoĭală a chema acéstă duhovnicească putére. Carele al sĕŭ eres cu cuvintele acéstea a Sfinteĭ Scripturi sĕ nevoesc a-l răzăma: „Impăraţiĭ limbilor domnesc, pre „ĭale şi ceĭ ce biruesc pre ĭale, făcători de bine sĕ chiamă. „Iar voĭ nu aşa, ce carele-ĭ maĭ mare întru voĭ să fie ca „cel maĭ mic“. (Luca, c. XXII, s. 25, 26). Dintre carele prea sfinte cuvinte, strein şi înveninat înţăles storc aceşti eriticĭ, zicând că nime în Besérică nu e maĭ mare. ci toţi asémenea, nime poroncitor, ci toţĭ unul ca altul, pre sîngur Hristos şi dătător de lége şi judecătoriu şi pedepsitoriu avênd. De unde tóte tocmélele sfinteĭ Besérici le lapădă, tóte canónele sfinţilor părinţĭ îndĕşĕrt le calcă şi între céle adiafoare le numără. Dar orbiţi fiind mişeiĭ cu negura eresuluĭ şi cercând numaĭ céle ce simţirilor sînt plăcute nu înţăleg scripturile. Nu ḑice Sfânta Scriptură în locul maĭ sus adus că nime nu e maĭ mare în besérică, că nu ĭaste în besérică putére de a porunci şi de a canoni. Dacăz, acolo zice: „Carele-ĭ maĭ mare întrĕ voĭ“, aşa dară sînt uniĭ în Besérică maĭ marĭ, şi *proestotes*, 1 către Timoth. c. III, s. 12, aflăm şi προϊστάμενοι; către Solonénĭ, c. V, s. 12, ci numaĭ porunceaşte Domnul Hristos, ca împărăţirea beséricii să nu fie cu mândrie, cu trufă, cu gălceavă, cu fum, precum a împăraţilor celor lumeşti,

---

era profund cunoscĕtor a tuturor abusurilor din Occident, ca unul ce studiase în Roma şi veḑuse, acéstă îngâmfare deşartă a prelaţilor papistaşĭ pretutindenĭ şi maĭ ales în Roma. Ne vorbeşte de mesele lor bogate şi luxóse, de îmbuĭbările lor şi de înfumurarea ce curgea din un aşa bun traĭu. Ierarhiĭ noştri nu aşa, pentru ca nu-ĭa suferea Imperatoriĭ bizantinĭ, cariĭ li limitase de timpuriu putere spirituală, ş'apoĭ nicĭ nu se gândeau a se declara independenţĭ de State nicĭ Metropoliţiĭ, nicĭ Patriarhiĭ Răsărituluĭ. Dacă se pot întâlni în decursul seculilor abusurĭ şi în Biserica nóstră Ortodoxă de felul acesta, apoĭ acele casurĭ sînt izolate. N'aŭ fost nicĭ odinióră rădicată Ierarhia Ortodoxă la o independenţa absolută, ca în Occident. Nicĭ odată Patriarhiĭ noştri n'au fost representanţiĭ putereĭ spirituale şi materiale orĭ lumeşti în acelaş timp.

căcï împărăţirea besériceï iaste tótă duhovnicească, carea trăbue cu umilinţă şi cu dragoste să fie învăţută. Acésta a fi înţălesul Sf. Scripturï, fără sîlnicie se véde prin céle ce urméză întru acelaş cap. s. 27: „Cine e maï mare, dice Iisus „Hristos, cela ce şade, aŭ cela ce slujaşte? aŭ nu cela ce „şade? Iar eŭ sînt întru voï ca cela ce slujaşte". Carele de le veï împreuna cu céle den sus, acest înţăles vine: Eŭ sînt Domn şi stăpân, dar voï mie şerbï şi ucenicï şi totuşï nu mĕ ţiŭ mândru de voï, nicï nu-mï arăt vâlfa înaintea vóstră, precum fac împăraţiï lumiï aceştia, ci mĕ smeresc şi slujăsc voao. Aşijderea faceţï şi voï. Eŭ v'am ales pre voï povăţuitorï, poroncitorï, împărăţitorï în Besérica mea. Luaţï aminte să nu vă înalţă pre voï acéstă vrednicie, ci maï vârtos să vĕ smerească, nu cu toiag de fier, nicï cu vâlfa lumească carea iaste a împăraţilor lumiï aceştia, cı cu smereanie, cu blândeaţe şi cu dragoste urmând mie să paşteţï turma mea, să povăţuiţï Besérica mea. Adevărat, pentru că povăţuitoriï Bésériciï trĕbue să fie smeriţï şi tuturor să sĕ area(te) slugï, nu urmează că n'aŭ putére de a poronci, că almintrelea nicï Domnul Hristos n'ar fi avut acéstă putére. Fiind-că însuşï încă aŭ slujit ucenicilor săï.

Adevărat, când privesc cu mintea şi cu inima la acéstă paradoxă a Stăpânuluï nostru Iisus Hristos pildă, precum pre ereticï nu poclu să nu-ï afurisesc şi să nu le bleastăm învăţătura lor cea cu otravă amestecată, aşa şi asupra a unor socotitorï şi povăţuitorï beséricestï purtare, nu poclu de mânie şi de râvnă duhovnicească să nu mĕ aprind. Aceştea neaducĕndu-şï aminte în ce vrednicie, a cuï epitropï sînt şi ce poroncă de la Arhipăstorul nostru Iisus Hristos cu însuşï pilda luï întărită le iaste dată, atâta şï-aŭ înălţat cornul, cât n'are nime den ceï săracï maï nicï prin instanţie saŭ răvăşăl la dânşiï, nu ca să fie slujiţï, precum aŭ fost Apostoliï de Hristos, ci spre mângăiare numaï, să răsbată. Ba flutureazâ, sudue, blastămă pre supuşï, borăsc cuvinte ca acelea cât nicï în gura unuï rob osândit n'ar

fi de-a să suferi. Batăr înfricoşatul jărtăvnic de-ar rămânea scutit de acestea. Ba şi prin beséricĭ pălmuesc pre preoţĭ, îĭ scarmănă, îĭ lovesc cu toĭagul, pren temniţă cu furiĭ şi cu curvele îĭ bagă împreună. Surle la prânzurile lor ca la praznicul luĭ Navucodozor, bucatele dease, şărbiĭ înaintea lor cu frică şi cu cutrămur, în vârful dégetelor pipăind, nu călcând, necurmaţĭ şi nenumăraţĭ. Ba unii cariĭ tocma ar trăbui să se areate cu pilda maĭ mici la atâta ĭ-aŭ tras gândul cel pământesc, cat neştiind cum s'ar putea aráta maĭ marĭ şi maĭ cu vâlfă poroncesc ca câte doĭsprăḑéce ómenĭ împodobiţĭ pre umere cu thronul se-ĭ pórte în besérică. Oare cariĭ îĭ îngăduesc să le sărute piciórele şi să steĭae în genunche înaintea feţiĭ sale, mare darŭ să socotesc că le-aŭ hăruit. Daŭ nu după aşăzământul canoanelor, ci după nălucirea minţilor, unor preoţi titlurĭ care însămnează vrédniciile céle maĭ mari în besérica şi-ĭ rânduesc, apoĭ să le slujască lor şi să fie supuşĭ slugilor lor, carea lor spre mare cinste a fi îşĭ nălucesc. „Iar eŭ sînt întru voĭ ca cela ce slujaşte". Mare ruşine! că mireniĭ întrec cu evlavia pre ceĭ bisericeştĭ şi aceştia de la aceĭa trăbue să ĭa îndreptare.

CAP. V. [6])

Acéstă putére duhovnicească nu toţĭ, ci numaĭ unii dintre creştinĭ o au.

Dintru acéleaşĭ isvóre, adică den Sfânta Scriptură, tră-

[6]) In capitulul următor Petru Maĭor dovedeşte ca Biserica luĭ Christos n'are nicĭ un centru pământesc instituit de fondatorul seu, ci că Bisericile respândite pe suprafaţa Universuluĭ represintă o confederaţie creştinéscă şi a caria centru orĭ autoritate este Sf Scriptură şi Tradiţia, de care trebue sá se ţină tóte Bisericile popórelor în acéstă universală Impărăţie morală a luĭ Christos. Tendinţa spre centralisare pămêntescă este şi în contra Scripturei şi în contra Tradiţieĭ Bisericeştĭ. Impărăţia morală a luĭ Christos are ca centru numaĭ Sinodul Ecumenic, ca unul ce ĭ compus din toţĭ representanţiĭ diferitelor popóre din marea Confederaţie creştină. Atât Romano Catoliciĭ cât şi Protestanţiĭ aŭ deviat în curgerea seculilor de la acest mare princip, duşĭ de ambiţiĭ lumeştĭ şi interese materiale, de la acéstă înaltă şi măreaţă Imperăţie a luĭ Christos.

dania și obiceĭalul sfinților părinți dintru care am adeverat că în besérică ĭaste împărățire saŭ stăpânire duhovnicéscă, ni se dovedéște acéstă putére saŭ împărățire numaĭ unora dintrĕ creștiniĭ a fi dată precum în aristocrație, ĭar nu tuturor, precum în dimocrație. Căcĭ Domnul Hristos pre uniĭ numaĭ aŭ ales spre slujba evangheliei: „Și se suĭ în „munte (dice Marcu, cap. V, stih 13), și chemă la sine „pre ceĭa ce vrea însușĭ și veniră cătră el și făcu 12 ca „să fie cu el, și trimisă pre eĭ să propovedulască". „Și când fu la zio chemă uceniciĭ luĭ și alegênd dintr'ânșiĭ dolsprădéce, pre cariĭ și Apostolĭ îĭ numim" (Luca, cap. VI, stih, 13). Drept aceĭa perind unul din ceștĭ doĭsprădéce Apostolĭ, anume Iuda vînzătoriu, ceĭ unsprădéce după Inălțarea Mântuitoruluĭ la cerĭurĭ aŭ ales altul în locul luĭ spre purtarea deregătoriĭ apostoliceștĭ, arătând că nu-ĭ pe lângă toțĭ creștiniĭ putérea cea duhovnicească, ci numaĭ pre lângă uniĭ, prin alégere. Și făcênd rugăciunĭ zisără: Tu Dómne, știutóre de inimile tuturor, arată dintru aceștĭ doĭ pre unul carele veĭ alége să ĭa sorțul slujbeĭ aceștia și a apostolieĭ dintru carea aŭ eșit Iuda să meargă la locul luĭ, și dédiră sorțu lor și cădu sorțul pre Mathia, și împreună să rândui cu ceĭ 11 Apostolĭ (Fapt. Apost. c. 6, s. 4), și cuĭ s'aŭ dat cheile împărățiĭ cerurilor, aŭ altora fără de Apostolĭ, și aŭ tuturor credincioșilor s'aŭ zis: „Intru carea pre voĭ Duhul Sfânt v'aŭ pus „Episcopĭ, ca să paștețĭ besérica luĭ Dumnedeŭ carea o „aŭ câștigat pren sângele săŭ"? Aŭ și Apostoliĭ imulțându-se creștiniĭ și neajungênd însușĭ la tótă slujba n'aŭ încredințat acéstă slujbă unora numaĭ? „Și hirotonisind „lor preoțĭ pe la Besérici rugându-se cu posturĭ ĭ-aŭ la„sat pre eĭ la Domnul, la carele aŭ fost credut" (Fapt. Apost. c. 14, stih. 22). Așa aŭ căpătat și Timoteĭu darul hirotoniĭ cu carele să sĕ sârguiască îl îndeamnă Sf. Pavel: „Nu te lenevi (dice 1 cătră Timoteĭu c. IV, stih. 14) de cel dintru tine dar, carele s'aŭ dat ție pren prorociĭ cu punérea deasupra a mâinilor preoților". Luĭ Tit încă aŭ

rânduit ca să pue preoţi saŭ arhierei la cetăţi: „Pentru aceia am lăsat pre tine în Crit ca céle ce lipsesc să le tocmeşti şi să pui la cetăţi preoţi, dupĕ cum eŭ ţie am rânduit" (cătră Tit, c. 1, s. 5). Asemenea s'aŭ ţinut acésta prin tóte beséricile şi după mutarea Apostolilor den lumea acésta, pe lângă unii adică numai până astă-di aŭ fost acea stăpânie, a cărora şir şi hronologie, precum a tuturor preste măsura putérii méle iaste a o socoti, aşa a celor din scaonéle céle patriarşeşti a nu o scrie aci iaste a lipsi de prea mare folos cetitorii.

Hronologia Patriarcilor Romii vechi.

In suta de la Hristos. [7])

1) Sf. Petru. Sf. Lin. Sf. Clet. Sf. Climent I.

2) Sf. Anaclet. Sf. Evarist. Sf. Alexandru I Sf. Sicst. I. Sf. Telesfor. Sf. Ighin. Sf. Piu I. Sf. Anicet. Sf. Soter. Sf. Eleutir. Sf. Victor I.

3) Sf. Zefirin. Sf. Calist I. Sf. Urban I. Sf. Ponţian. Sf. Anter. Sf. Fabian. Sf. Cornilie. Novaţian Anti-Papă. Sf. Luchie. Sf. Ştefan I. Sf. Sicstu II. Sf. Dionisie. Sf. Felix I. Sf. Eutihian. Sf. Kaiŭ. Sf. Marcelin.

4) Sf. Marcel I. Sf. Evsevie. Sf. Melchiad. St. Selvestru I. Sf. Marc. Sf. Iulie I. Sf. Liberie. Sf. Felix II. Sf. Damas Ursicin Anti-Papă. Sf. Siricie. Sf. Anastasie I.

5) S. Inochentie I. S. Zosim. S. Bonifaţie I. Eulalie AntiePapă. S. Celestin I. S. Sicstu III. S. Leo I. S. Ilarie. S. Simplicie. S. Felix III. S. Ghelasie I. S. Anastasie II. S. Simach. Lavrentie Anti-Papă.

6) S. Ormizda. S. Ioan I. S. Felix IV. S. Bonifaţie II. Dioschor Anti Papă. S. Ioan II. S. Agapit I. S. Silverie.

---

[7]) Catalogul Papilor expus aicea de autor este complect, pentru că pe lângă Papii recunoscuţi Petru Maior a adaus şi pe antipapi. Să mai constată că scrierea acésta a compus'o Petru Maior pe timpul Papei Piu al VI-le care a fost ales ca papă la 1773 şi a trăit până la 1800 (Vedi scrierea intitulată: Le pouvoir temporel des papes jugé par ses oeuvres. Paris 1878).

S. Vigilie. S. Pelaghie. S. Ioan III. S. Benedict I. S. Pelaghie II. S. Grigorie Dialogul.

7) Sabinian. Bonifaţie III. S. Bonifaţie IV. S. Deusderit. S. Bonifaţie V. S. Onorie I. S. Severin. S. Ioan IV. S. Teodor I. S. Martin I. S. Evghenie I. S. Vitalian. Adeodatus. Don I. S. Agaton. S. Leon II. Benedict II. Ión V. Petru şi Teodor Anti Papă. Conon. Teodor şi Paschal Anti-Papă. S. Serghie I.

8) Ioan VI. Ioan VII. Sisinie. Constantin. S. Grigorie II. S. Grigorie III. S. Zaharie. S. Ştefan II. S. Stefan III. S. Pavel I. Teofilact Anti-Papă. Constantin încă mirean fiind Anti-Papă. Filit Monahul Anti Papă. Stefan IV. Adrian I. S. Leon III.

9) S. Stefan V. S. Paschal I. Enghenie II. Zinzin Anti-Papă. Valentin. Grigorie IV. Serghie II. S. Leon IV. Ioana Papisa. Benedict III. Anastasie Anti-Papă. S. Niconas I. Adrian II. Ioan VIII. Marin I. Adrian III. Stefan VI. Formoz. Serghie Anti-Papă. Bonifaţie VI. Stefan VII. Roman. Theodor II. Ioan IX.

10) Benedict IV. Leon V. Christofor. Serghie III. Anastasie III. Land. Ioan X. Leon VI. Stefan VIII. Ioan XI. Leon VII. Stefan IX. Marin II. Agapit II. Ioan XII. Leon VIII Anti-Papă. Benedict V. Ioan XIII. Benedict VI. Don II. Bonifaţie VII Anti-Papa. Benedict VII. Ioan XIV. Ioan XV. Ioan XVI. Ioan Anti-Papă. Grigorie V. Silvestru II.

11) Ioan XVII. Ioan XVIII. Serghie IV. Benedict VIII. Grigorie VI Anti-Papă. Ioan XIX. Benedict al IX. Silvestru şi Ioan Anti-Papă. Grigorie VI. Climent II. Damas II. S. Leon IX. Victor II. Stefan X. Benedict X Anti-Papă. Niconas II. Alexandru II. Onorie II Anti-Papă. S. Grigorie VII. Pe acesta acum l'aŭ ţipat Germaniĭ din catastihul sfinţilor. Climent II Anti-Papă. Victor III. Urban II. Paschal II. Albert, Teodosie şi Silvestru al III. Anti Papĭ.

12) Gelasie II. Grigorie VIII maĭ nainte Mauriciu, Anti-Papă. Calist II. Onorie II. Inochentie II. Anaclit II şi Victor al VI maĭ nainte Grigorie Anti Papĭ. Ţelestin II. Lucin II. Eugenie III. Anastasie IV. Adrian IV. Alexandru III. Victor al IV, maĭ nainte Octavian; Paschal III. Calist al III şi Inochentie al III. Anti Papĭ. Luc...

Urban III. Grigorie VIII. Climent al III. Telestin III. Inochentie III.

13) Onoriŭ III. Grigorie IX. Țelestin IV. Inochentie IV. Alexandru IV. Urban IV. Grigorie X. Inochentie V. Adrian V. Ioan al XX. Nicolae III. Martin IV. Onorie IV. Nicolae IV. Țelestin V. Bonifație VIII.

14)) Cuviosul Benedict XI. Climent V. Ioan al 21 saŭ 22. Nicolae V Anti-Papă. Benedict XII. Climent VI. Inochentie VI. Urban V. Grigorie XI. Urban VI. Climent VII Anti-Papă. Benedict al XIII, Climent VIII și Benedict al XIV Antipapi. Bonifație al IX.

15) Inochentie VII. Grigorie XII. Alexandru V. Ioan al 22 saŭ 23. Martin V. Eugenie IV. Felix al V, maĭ înainte Amadeu. Anti-Papă. Nicolae V. Calicst III. Piu al II-le. Pavel II. Sicst IV. Inochentie VIII. Alexandru al VI.

16) Piu III. Iulie II. Leon X Adrian VI. Climent VII. Pavel III. Iulie al III. Marcel II. Pavel IV. Piu al IV. S. Piu al V. Grigorie XIII. Sicst al V. Urban VII. Grigorie XIV. Inochentie IX. Climent al VIII.

17) Leon XI. Pavel V. Grigorie XV. Urban VIII. Inochentie X. Alexandru VII. Climent IX. Climent X. Inochentie XI. Alexandru VIII. Inochentie XII. Climent XI.

18) Inochentie XIII. Benedict al XIII. Climent XII. Benedict XIV. Climent XIII. Piu al VI care asta-dĭ trăiaște.

Hronologia Patriarcilor Țarigradului. [8])

Marele Apostol Andreiŭ. Stahie. Onisim. Policarp. Plutarch. Sedechion. Dioghen. Elevter. Filiz. Athinoghen. Policarp. Sozoi. Lavrentie. Alipie. Pertinax. Olimpian. Marcu. Chiriac. Chistin. Tarat Chitizu. Dometie. Probu.

După acestea, dacă s'au chemat Bizanțul Constantinopol, au fost ceștĭ ce urmează:

---

[8]) Catalogul Patriarhilor Constantinopoluluĭ dat de Petru Maĭor merge numaĭ până la Ciprian 1,708. Observăm că autorul n'a trecut între patriarhĭ pe Toma latinul de la 1204, de sigur pentru că acesta era pus de latinĭ, pe când cuprinsese Constantinopolul, în a patra Cruciată.

In suta de la Hristos a patra.

4) Mitrofan I. Alexandru. Pavel I. Evsevie ereticul. Pavel adoaoară și Machidonie I Eresiarhul. Machedonie singur. Evdocsie ereticul. Evagrie și Dimofil ereticul. Dimofil sîngur. Grigorie I Theologul. Nectarie. Acesta intaiŭ aŭ avut al doilea loc întră patriarșĭ, carea până astă-ḑĭ se ține. Ioan I Hrisostom.

5) Arsachie. Attis. Sisinnie I. Nestorie eretiarul. Maximian. Proclu. Flavian. Anatolie. Ghenadie I. Acachie. Flavita saŭ Flavian al II. Evfimie. Machidonie II.

6) Timoteiŭ. Ioan II Cappadochianu. Epifanie. Antim ereticul. Menna. Evtichie I. Ioan al III Sholasticul. Evtichie II. Ioan IV Postelnicul. Chiriac.

7) Thoma. Serghie I ereticul. Pirr ereticul. Pavel II ereticul. Pirr adoaoară. Petru ereticul. Thoma II. Iôn V. Constantin I. Theodor I. Gheorghie I. Theodor adoaoara. Pavel III. Calinic I.

8) Chir. Ioan VI. Gherman I. Anastasie ereticul. Constantin al II ereticul. Nichita I ereticul. Pavel IV. Tarasie.

9) Nichifor I. Teodot I ereticul. Antonie I Vorsodepsa ereticul. Ioan VII. Metodie I. Ignatie. Fotie. Ignatie iarăș. Fotie iarăș. Stefan I. Antonie II Cavlea. Nicolae I misticul.

10) Evtimie I. Nicolae iarăș. Stefan II. Trofin. Teofilact Polievct. Vasilie I Scamandrin. Antonie III Studitu. Nicolae II Hrisovert. Sisinie II. Serghie.

11) Evstatie. Alexie Mihail I Chirularie. Constantin al III Lihudea. Ioan al VIII Xifilin. Cosma I Ierusalimenu. Evstratie Garida. Nicolae al III Gramaticul.

12) Ioan IX Ieromnemon. Leon Stopea. Mihail al II. Cosma II Aticul. Nicolae IV Muzalon. Teodot II Cliaren. Constantin IV. Luca Hrisoberg. Mihail al III Anpsalin. Hariton. Theodosie. Vasile II Samater. Nichita al III. Munthan. Leontie. Dositheiu. Gheorghe al II Zifilin. Iôn al X Camateru.

13) Mihail IV Antorian. Theodor al II Cupatrenic. Maxim I. Manuil al II Saranten. Gherman II. Methodie II. Manuil II Haritopul. Arsenie Antorian. Nichifor al II. Arsenie iară. Gherman III. Iosif I. Ioan XI Becc. Iosif I iară. Grigorie II Chiprie. Athanasie I. Ioan XII Sopolitanu.

14) Athanasie 1 iară. Nifon 1. Ioan 13 Grico Gherasim 1. Isihie. Ioan 14 Apren. Isidor Vuhir. Calist 1. Filotheiŭ. Calist iară. Filotheiu iara. Macarie. Nil. Antonie 4. Calist 2. Matheiŭ.

15) Evthimie. Iosif 2. Mitrofan 2. Grigorie 3 Melisen. Ghinnadie 2. Isidor al 2. Ioasaf 1 Cusa. Marcu Xilocarab. Simnon Trapezunt. Dionisie 1, Simnon iar. Rafail 1 Serbie. Maxim al 2. Nifon 2. Dionisie 1 iară. Maxim 3. Nifon 2 iară. Ioachim.

16) Pahomie 1. Ioachim iară. Pahomie 1 iară. Theolept 1. Ieremia 1. Ioanichie 1. Ieremia 1 iară. Dionisie 2. Ioasaf 2. Mitrofan 3. Ieremie 2 iară. Pahomie 2 batista. Theolept 2. Ieremia al 2 atreiaoară. Matheiŭ 2. Gabriil 1. Theofan. Matheiŭ al 2 iară.

17) Neofit 1. Matheiŭ al 2-lea a treiaoară. Rafail 2. Neofit 1 iară. Timoteiŭ 2. Chiril 1 Lucaris. Grigorie al 4. Anthim 2. Chiril 1 Lucaris iară. Athanasie 2 Patelar. Chiril 1 Lucaris a treiaoară. Chiril 2 Contoren. Chiril 1 Lucaris a patra óră. Neofit al 2. Chirill 1 Lucaris a cincea óra. Chiril 2 Contoren iară. Partenie 1. Partenie 2 Cheschin. Ioanichie 2. Partenie 2 Cheschin iară. Ioanichie iară. Chiril al 3 Span. Athanasie 2 Patelar iară. Paisie. Ioanichie 2 a treia óră. Chiril Span, iară. Paisie, iară. Parthenie 3. Gabriil al 2. Parthenie 4 Humhume. Dionisie 3 Span. Parthenie 4 Humhume iară. Climent. Methodie 3. Parthenie 4 Humhume a treia óră. Dionisie 4 Muselim. Gherasim 2. Parthenie 4 Humhume a patra óră. Dionisie 4 Muselim iară. Athanasie 3 Iacob. Dionisie 4 Muselim a treia óră. Parthenie 4 Humhume a cincea óră. Iacob, iară. Dionisie al 4 Muselim a patra óră. Iacob a treia óră. Calinic 2. Neofit 3. Calinic 2 iară. Dionisie al 4 a cincea óră. Calinic 2 a treia óră. Gavriil al 3. Neofit 4. Chiprian.

Catalogul Patriarșilor de la Alexandria.

In suta de la Hristos. [1])

1) S. Marc. m. S. Annian. S. Abilie saŭ Minilie. S. Cherdon.

---

[1]) De și autorul s'a propus a da până pe timpul seŭ catalogele tuturor patriarhatelor, însă din cause că i-a lipsit probabil date precise nu le-aŭ terminat în manuscriptul seu de odată cu scrie-

2) S. Prin saŭ Efrem. S. Iust. S. Evmenie. S. Marcian. S. Cheladion. S. Agrippin. S. Iulian.

3) S. Dimitrie. S Eracla. S. Dionisie. S. Maxim. S. Theona.

4) S. Petru 1 m. S. Ahilla. S. Alexandru. S. Athanasie. † Grigorie Arianul. † Gheorghie Arianul. Petru al 2. † Luchie Arianul. Timotheiu. Teofil.

5) S. Chiril 1. Dioscor Eresiarhul. S. Proterie m. Thimotheiu 2. † Thimotheiu. Petru al 3 Mongu. † Ioan. Athanasie 2. † Isaie.

6) Ioan 1. Ioan 2. Dioscor 2. † Asterie. Theodosie m. Gaian. † Pavel. † Zoil. † Apolinarie. Petru 4. † Ioan. Damian. † S. Evloghie. Theodor. † S. Ioan Milostivul.

CAP. VI [10]).

Putérea și stăpânirea ce e dată Besérici asemenea și întocma ĭaste întru toți Apostolii.

Batăr că alegênd Mântuitorul pre cei doisprețece Apostoli, aŭ vrut și aŭ hotărât, ca cel mai mare și mai întâi

rea, ci a lăsat loc alb în manuscript, propunêndu-și a-l complecta cu timpul, lucru pe care n'a putut a-l isprăvi. Chiar cu patriarhii de Alexandria merge numai până la finele seculului al VI-le. Despre Patriarhii de Antiohia și Ierusalim nu se amintește de loc.

[10]) In capitulul VI, dovedește eruditul istoric și teolog că Iisus Christos a învestit pe Apostoli cu puteri egale în totul, și că nici o prerogativă de autoritate n'a dat cuĭ-va aparte. Probează tesa sa cu Sf. Scriptură și cu tradiția bisericéscă sau texte din sf. părinți. De și Petru Maior studiase la Roma și era în forma unit, inima luĭ însă, ca și a luĭ Sincaĭ și Barnuți și altora dintre bărbații Transilvaneni români, ce se cultivase în Apus, n'a fost alterată și pătată de necorectitudine față de confrații sei Români de pretutindeni, carii au fost și aŭ remas Ortodoxi; și nici mintea lor nu se putea forma după calupul doctrinal al Romano-Catolicilor. Acesta pentru că acești bărbați Români erudiți simța românește și vedea că Unia cu Roma numai bine n'a adus Românilor în genere, ci a băgat, ca alt Sarbe—Diobob—intriga, ura și venitul între frații de același lege, de aceași limbă, de aceleași deprinderi și de aceași origină. Înțăleagă cei cuminți de acuma, ca Unia numai rĕŭ ne-aŭ făcut și că de ea nu s'au folosit în realitate poporul, ci numai popimea, ceea ce nu-i corect nici după Dumneḑeu nici după ómeni.

întră dânşiĭ să fie Pĕtru, precum de aciea vom dovedi, totuşĭ putérea, stăpânirea şi împărăţirea asemenea şi în tocmaĭ precum luĭ Petru, aşa şi celor-l alţĭ Apostolĭ fieşcăruia o aŭ dăruit. Luminat acésta o arată şi Sf. Scriptură şi trădania sf. părinţĭ. Aŭ numaĭ cătră singur Petru şi nu cătră toţĭ Apostoliĭ, fără nicĭ o osebire saŭ deschilinire s'aŭ ḑis aceastea: „Dirept acéla mergênd învăţaţĭ tóte limbele, „botezând pre eĭ în numele Tatăluĭ şi a Fiuluĭ şi a Sfân„tuluĭ Duh, învăţând pre eĭ să ţie tóte câte am p[r]oncit „voao; şi iată eŭ cu voĭ sînt în tóte zilele până în sfăr„şania veaculuĭ, Amin. (Math., c. 28, s. 18"). Cătră toţĭ, fără osibire s'aŭ ḑis: „Iată eu trimiţ făgăduinţa Tatăluĭ „mieŭ preste voĭ, iar voĭ şĕdeţĭ în cetatea Ierusalimuluĭ „până unde vă veţĭ îmbrăca cu putére de sus". (Luca, c. „24, s. 49). Aşijderea: „Pace voao, cum aŭ trimis pre „mine Părintele şi eu trimiţ pre voĭ, şi acésta zicênd aŭ „suflat, şi ḑise lor: „Luaţĭ Duh Sfânt, cărora veţĭ lăsa pă„catele, lasa-se-vor lor, orĭ-cărora veţĭ opri, oprite sînt" (c. 20, s. 21). Ce facĭ dară tu o omule osebire întru darurile dumnezeeştĭ, în carele n'aŭ vrut a face Hristos? Ia-ţĭ ce e al teŭ şi te du. Aŭ când era price în Besérică, precum aŭ fost cea despre obrăzuire şi despre céleelalte legĭ a luĭ Moisi singur Petru sta la judecată şi nu şi cea-l-alţĭ în tocmaĭ cu Petru? Cum sĕ da judecata afară? cu numele luĭ Petru, părutu-s'aŭ mie? Ba ce, cu numele tuturor. „Părutu-s'aŭ Duhuluĭ Sfânt şi noao (Fapt. ap. c. 15, s. 28)". Nicĭ a luĭ Petru numaĭ, ci a tuturor Apostolilor poruncĭ întocmaĭ trăbuia să se păzască: „Şi dacă „mergea pren cetăţĭ le da învăţătură lor să păzască po„runcile céle rânduite de Apostolĭ şi de bătrâniĭ ceĭ din „Ierusalim (Fap. apost. c. 16, s. 4"). Şi cătră Solonénĭ c. 3, s. 4: „Nădăjduim întru Domnul că céle ce poruncim voao şi le faceţĭ şi le veţĭ face". Aŭ singur Petru canonea şi pedepsea? Aŭ nu şi celalalţĭ fără osebire? Precum Sf. Pavel pre curvariul cel vestit, cătră Corinténĭ, c. 5, s. 5. S. Chiprian de la Cartaghen în cartea cea despre

Impreunarea Beséricii, zice: „Tuturor Apostolilor după „invierea sa în tocmai putére le dă. Acésta era, vezi „bine, şi celalalţi Apostoli ce aŭ fost cu Petru, împodobaţi „cu acelaşi împărtăşire şi a cinstii şi a putérii". Iar st. Ambrosie, episcopul Mediolanului în Italia şi ucenicul marelui Vasilie, în cartea a II despre Duhul Sânt, ḑice: „Un „dar strălucea întru aceştea, pre carii un Duh i aŭ fost „ales. Nici Pavel mai jos de cât Petru, macar că-i te„melia Besérícii, şi acest înţălept arhiclăditoriu, ştiind în„temeia urmele creḑĕtoarelor popóre. Nici Pavel zisetu „nevreadnic de soborul Apostolilor, cu cel dintâiu întocma „şi nin ărui al doilea. Pentru că cine nu se ştie neasea„minea să face întocma". S. Chiril de la Alexandria în cartea 12 a tălcuireĭ Evangheliului de la Ioan, încă fórte frumos şi răşchirat despre aceastea cuvintează într'atâta, cât mărturia lui singura îndestulată ar fi ca să astupe gurile împrotivnicilor: „Răspunde-mĭ, zice, că putérea „Duhului la toţi aŭ trecut şi sfârşitul dătătoriului aŭ pli„nit. Iar aŭ dat Hristos nu unora deosebi, ci tuturor uce„nicilor. Drept acéia o iaŭ, batăr că unii nu era de faţă, „cu a dătătoriului dărnicie, nefiind singur la cei de faţă „contenită, ce în tótă céta sfinţilor Apostoli trecênd".

CAP. VII [1]).

Să răsipesc céle ce împrotiva aceştiĭ învăţăturĭ aruncă Italianiĭ.

Italianii vrênd şi prea cu asupra pohtind să înalţe pre Papa deasupra Besericii şi a soborului şi să supue supt picióreie lui pre toţi Episcopii, Mitropoliţii şi Patriarcii

[1]) Autorul desvoltă abuzurile săvîrşite de Biserica Romei provenite din puterea papală lumescă, şi aduce dovezi istorice. Apoi desfăşură argumentele Romano-Catolicilor pe care se basézá ei, sprijinind superioritatea Papei faţă de toţi Apostolii şi puterea ... Acésta o face Petru Maior în scop de a combate cu probe scripturistice şi istorice supremaţia ...

într atâta, cât fără de Papa nemica să nu plătească, nici Arhiereiĭ, nicĭ Soborul a tótă lumea; ci de şi n'aŭ ceva putére tótă de la Papa, să se înţeleagă împrumutată, căpătată şi cerşită; el să o lărgească acea putére cât va vrea şi să o strămptéze cât i se va părea, şi să o radice saŭ despre o parte saŭ de tot, când va socoti. El singur să fie în Besérică adevărat stăpân, şi poruncitor, precum preoţilor aşa şi mirénilor, el sîngur, ĭar nu Soborul să sĕ creadă a dogmelor nesmântnic tălcuitorĭu şi hotarâtorĭu. Ba el nu numaĭ în Besérică ci şi în cetate monarh ca şi craiĭ şi împăraţiĭ să-ĭ fie luĭ supuşĭ; el pe care va vrea să-l pue jos den tronul cel împărătesc, carea aŭ şi făcut'o şi pe care va vrea să-l înalţe la acelaş, precum au înalţat pe Pippin al Francilor şi cuĭ i se va părea ţările să i le împarţă. Acestea ziseĭu, vrĕnd Italianiĭ că ceĭalalţĭ latinĭ, precum sînt maĭ ales Franciĭ şi Nemţiĭ şi acestea şi cealelalte înoirĭ acum le defaĭmă şi le lăpadă den tóte laturile, unghĭurile şi crăpĕturile pământuluĭ(şi) sĕ nevoesc a cerca dovedirĭ. Dar cea maĭ mare proptea aŭ aflat întru acésta, că Papa ĭaste următorĭu scaonuluĭ Sfântuluĭ Petru. De unde dupre firea urmăriĭ zic, că orĭ-ce putére au avut Sfântul Petru tótă întreagă trăbue să sĕ dea Papiĭ, şi întru tóte precum aŭ fost Sf. Petru aşa şi Papa desăvârşit ĭaste. Drept aceĭa fără măsură înalţă pre Sf. Petru şi prea cu asupra măresc putérea luĭ şi osebirea de ceĭalalţĭ Apostolĭ, nu pentru ca să laude pe Sf. Petru, ci ca apoĭ sa aĭbă de unde trage cu viclenie înalţarea, vâlfa, tiful şi monarhia Papiĭ cea de linişte şi de dragoste stricătóre. Pun dară înainte:

a) „Tu eştĭ Petru şi pre acéstă pĭatră voiŭ zidi Besérica mea şi porţile iaduluĭ nu o vor birui prea ea“ (Math. c. 16. s. 18). Dintru acéstea cuvinte a sfinteĭ Evangheliĭ culeg Italianiĭ cum că precum pĭatră ĭaste fundamentul şi temeĭu(l) căsiĭ, aşa şi Sf. Petru sîngur ĭaste fundament şi temeĭu nemişcat şi neclătit a credinţiĭ şi a bisericiĭ într'atâta, cât a luĭ să fie diregătoria şi putérea, şi pre Apostolĭ

în credinţă, în cucernicie şi în diregătorie să-I ţie, să-l povăţuiască, să-I întărească şi orî în ce ar greşi să-l îndrpéte. Tótă credinţa de la dânsul aşa să atârne, cat fără dânsul nemica să nu plátească tótă bisérica luî Hristos, nicî nesmântnire să nu fie.

Fiind ca tótă îndoiala şi încălcitura intru acéstă price este pricinuită de înţălesul cuvântuluî acestuîa (Pîatra), maî nainte de a răspunde la ceale ce aruncă Italianiî, sé cuvine să vedem ce însemnează întru acest loc acel cuvânt, Pîatră. Multe înţelesurî acestuî cuvânt aŭ scornit uniî şi alţiî, dar de vom lua sama la ceale ce Sfinţiî Părinţî tâlcuesc de obşte despre dânsul, aflăm cá prin pîatră nu să înţa'ége altă, fără numaî mărturisirea credinţiî ce o aŭ făcut Sf. Petru despre Domnul Hristos, zicênd: „Tu eştî Hristos Fiîul luî Dumneḑeŭ celuî viŭ“. Pentru acéla aŭ adaos „şi eŭ zic ţie, tu eştî Petru şi pre acéstă pîatră voîu zidi besérica„ adică pre credinţa mărturisiriî (Ioan Gură de aur în Omilia 54 -a tâlcului Evangheliî de la Matheîu). Celelalte mărturiî din Sf. Parinţî, de veî vrea le poţî vedea la Ballerin, carele totuşî rêŭ sa folosaşte cu dânsele. După ce am hotărât înţalesul cuvântuluî pîatra, fără greotate cunóştem, că nimic nu se póte culége den locul acela al sfinteî Evangheliî pentru monarhia saŭ osĕbirea putériî Sfântuluî Petru de la céia ce îaste a celorlalţî Apostolî. Căcî de aŭ făgăduit Domnul Hristos luî Petru, că pre mărturisirea luî va zidi besérica; acea vrednicie s'aŭ dat şi celorlalţî Apostolî, zicând: „Dirept acéia mergêud învăţaţî tóte limbele“; dar aŭ poruncit Hristos tuturor Apostolilor să înveaţe şi să propoveduîască credinţa, aŭ poruncit dară să mărturisască cum că Hristos îaste Fiîul luî Dumneḑeŭ celuî viŭ, credênd drept acéia limbile mărturisiriî Apostolilor să zidea Besérica pre acea mărturisire. Nu îaste dară numaî Sf. Petru pîatră, ce şi ceî-l-alţî Apostolî, precum sĕ mărturisîaşte în Epistolia către Efeséni, cap. II: „Zidiţî fiind pre temelia Apostolilor şi a proorocilor, fiind în capul ...

„întru carele tótă zidirea împreună alcătuindu-se crește „spre Besérică sfântă întru Domnul, întru care și voi îm„preună vě zidiți spre lăcaș luĭ Dumnedeŭ cu Duhul"; și la Apocalips, cap. 20, s. 14: „.... și zidĭul cetățiĭ avênd temeliĭ 12 și într'ânsele numele celor 12 Apostoli aĭ mieluluĭ". Sfântul Ioan Gură de aur încă chĭamă pe Ioan Evanghelistul stâlp tuturor Bésericilor: „Acela fiiul tunetuluĭ, ĭubitul luĭ Hristos, stâlpul tuturor Bésericilor ce „sînt în lume, care chĭaele cerĭuluĭ le are. Omilia 1, în tâlcul luĭ Ioan Evanghelistul". Așa dară când Hristos aŭ numit pre Sfântul Petru pĭatră nu i aŭ făgăduit nicĭ o putére maĭ mare de căt cum aŭ dat apoĭ celorlalțĭ Apostolĭ. Nicĭ nu ĭaste întru mărturisirea credințiĭ nicĭ o deschilinire saŭ osebire întră Sfântul Petru și întră ceĭlalțĭ Apostolĭ, fără numaĭ căt Sfântul Petru întăĭa dată aŭ început a propovedui după pogorîrea Duhuluĭ Sfânt, la Fap. apost. c. II, și póte ca doară acéstă zidire aŭ înțăles Domnul Hristos când aŭ zis: „Și pe Pĭatra acésta voĭu zidi Besérica, că atuncĭ prin pro(po)vedania luĭ Petru aŭ început a se zidi Besérica întorcêndu se la credință treĭ miĭ de suflete. „Pĭatră sě zice pentru că întâĭu neamurilor au pus temeliele credințiĭ;" sf. Augustin în cuvântul despre catedra luĭ Petru. Carele înțăles de-l veĭ priimi, bine vezĭ că nicĭ o putére asupra Apostolilor, nicĭ monarhie n'aŭ căpătat Sf. Petru când aŭ fost numit Pĭatră. Că a vorbi întâĭu de căt alțiĭ nu ĭaste a avea maĭ mare putére de căt alțiĭ, nicĭ a avea pe alțiĭ supușĭ sieșĭ. Totușĭ n'au fost puținel dar, nicĭ micșorată cinste când s'aŭ învrednicit Petru întâĭu a mărturisi pre Hristos.

CAP. VIII. [12])

„Și voiŭ da ție cheile împărățiĭ cerurilor și orĭ-ce veĭ

[12]) In capitolul VIII dovedește că puterea cheilor, adică de a ĭerta și ține pacatele credincĭoșilor, sau de a ped-psi și aforisi este dată absolut și în măsura egală tuturor Apostolilor și nu numaĭ luĭ Petru. Christos n'a înființat Monarhie în Biserica sa.

lega pre pământ, fi va legat și în ceriurĭ, și orĭ-ce veĭ deslega pre pămênt, fi-va deslegat și în ceriurĭ“.

Adevărat nu tăgăduim, i s'aŭ făgăduit Sfântuluĭ Petru cheile împărățiĭ cerurilor și putére de-a deslega de păcate, și a lega saŭ a pedepsi. Dar ian să vedem óre când aŭ fost ș'a dat, numaĭ luĭ Petru sîngur, aŭ și celorlalțĭ Apostolĭ asémenea și întocma acea mare și minunată putre s'aŭ dăruit?. Ba tuturor întocma, că nu luĭ Petru sîngur, ci tuturor graĭaște Hristos: „Luațĭ Duh Sfânt, cărora vețĭ lăsa păcatele, lăsa-se-vor lor, orĭ-cărora vețĭ opri, oprite sînt“. Și óre către cine se zicea cuvintele acésta: „Adevăr grăesc voao, orĭ câte vețĭ lega pre pământ, fi-vor legate în ceriu, și orĭ câte vețĭ deslega pre pământ fi-vor deslegate în ceriu (Mat. c. 18, s. 18“). Aŭ către sîngur Petru s'aŭ zis? Ba, ce voao, adică la tótă céta apostolească. Ba și céle ce s'aŭ zis către Petru despre chieĭ, către toțĭ în persóna luĭ zice sf. Augustin că s'aŭ zis: „Besérica dară carea să întemeĭază în Hristos chieile îm-„părățiĭ cerurilor de la el aŭ luat în Petru, adică puté-„rea de a lega și a deslega păcatele“. „Petru că aceștiĭ Be-„séricĭ cheile împărățiĭ ceriurilor s'aŭ dat când s'aŭ dat „luĭ Petru și când să zice luĭ, către toțĭ să zice paște oile“. „Că cheile acestea nu un om, ci uniĭunea Bésériciĭ le-aŭ „luat.... căcĭ ca să cunóștețĭ că Besésica aŭ luat cheile îm-„părățiĭ ceriurilor aŭ zis într'alt loc, că Domnul zice tutu-„ror Apostolilor séĭ: Luațĭ Duh Sfânt, și îndată, de vețĭ „lăsa păcatele, lasa-se vor lor, de le vețĭ ținea, ținea se-vor. „acestea de chieĭ să țiĭ“.

CAP. IX. [18])

„Simone a luĭ Ioana, iubește-mă maĭ mult de cât aceștia,

[18]) În capitolul IX, autorul expune pe larg argumentele scripturistice și ale tradiției Bisericeĭ prin care probéză până la convingere că nu i s'a dat luĭ Petru niciĭ un drept ...

„întru carele tótă zidirea împreună alcătuindu-se créşte „spre Besérică sfântă întru Domnul, întru care şi voĭ împreună vě zidiţĭ spre lăcaş luĭ Dumnedeŭ cu Duhul, şi la Apocalips, cap. 20, s. 14: „... şi zidĭul cetăţiĭ avênd temeliĭ 12 şi într'ânsele numele celor 12 Apostolĭ aĭ mielului". Stântul Ioan Gură de aur încă chĭamă pe Ioan Evanghelistul stâlp tuturor Beséricilor: „Acela fiĭul tunetuluĭ, ĭubitul luĭ Hristos, stâlpul tuturor Besércilor ce „sînt în lume, care chĭaele cerĭuluĭ le are. Omilia 1. în tâlcul luĭ Ioan Evanghelistul". Aşa dară când Hristos aŭ numit pre Sfântul Petru pĭatră nu i aŭ fagăduit nicĭ o putére maĭ mare de căt cum aŭ dat apoĭ celorlalţĭ Apostolĭ. Nicĭ nu ĭaste întru mărturisirea credinţiĭ nicĭ o deschilinire saŭ osebire întră Sfântul Petru şi întră cellalţĭ Apostolĭ, fără numaĭ căt Sfântul Petru întâĭa dată aŭ început a propovedui după pogorîrea Duhuluĭ Sfânt, la Fap. apost. c. II, şi póte ca doară acéstă zidire aŭ înţăles Domnul Hristos când aŭ zis: „Şi pe Pĭatra acésta voĭu zidi Besérica, că atuncĭ prin pro(po)vedania luĭ Petru aŭ început a se zidi Besérica întorcêndu se la credinţă treĭ miĭ de suflete. „Pĭatră sě zice pentru că întâĭu neamurilor aŭ pus temeliele credinţiĭ;" sf. Augustin în cuvântul despre catedra luĭ Petru. Carele înţăles de-l veĭ priimi, bine vezĭ că nicĭ o putére asupra Apostolilor, nicĭ monarhie n'aŭ căpătat Sf. Petru când aŭ fost numit Pĭatră. Că a vorbi întâĭu de căt alţiĭ nu ĭaste a avea maĭ mare putére de căt alţiĭ, nicĭ a avea pe alţiĭ supuşĭ sieşĭ. Totuşĭ n'aŭ fost puţinel dar, nicĭ micşorată cinste când s'aŭ învrednicit Petru întâĭu a mărturisi pre Hristos.

CAP. VIII. [12])

„Şi voiŭ da ţie cheile împărăţiĭ cerurilor şi orĭ-ce veĭ

[12]) In capitolul VIII dovedeste că puterea cheilor, adică de a ierta şi ţine păcatele credincioşilor, saŭ de a ped-psi şi aforisi este dată absolut şi în măsură egală tuturor Apostolilor şi nu numaĭ luĭ Petru. Christos n'a înfiinţat Monarhi [illegible]

lega pre pământ, fi va legat şi în cerĭurĭ, şi orĭ-ce veĭ deslega pre pământ, fi-va deslegat şi în cerĭurĭ".

Adevărat nu tăgăduim, i s'aŭ făgăduit Sfântuluĭ Petru cheile împărăţiĭ cerurilor şi putére de-a deslega de păcate, şi a lega saŭ a pedepsi. Dar ian să vedem óre când aŭ fost ş'a dat, numaĭ luĭ Petru singur, aŭ şi celorlalţĭ Apostolĭ asémenea şi întocma acea mare şi minunată putre s'aŭ dăruit?. Ba tuturor întocma, că nu luĭ Petru singur, ci tuturor graĭaşte Hristos: „Luaţĭ Duh Sfânt, cărora veţĭ lăsa păcatele, lăsa-se-vor lor, orĭ-cărora veţĭ opri, oprite sînt". Şi óre către cine se zicea cuvintele acésta: „Adevăr grăesc voao, orĭ câte veţĭ lega pre pământ, fi-vor legate în cerĭu, şi orĭ câte veţĭ deslega pre pământ fi-vor deslegate în cerĭu (Mat. c. 18, s. 18"). Aŭ către singur Petru s'aŭ zis? Ba, ce voao. adică la tótă céta apostolească. Ba şi céle ce s'aŭ zis către Petru despre chieĭ, către toţĭ în persóna luĭ zice sf. Augustin că s'aŭ zis: „Besérica dară carea să întemeiază în Hristos chieile împărăţiĭ cerurilor de la el aŭ luat în Petru, adică putérea de a lega şi a deslega păcatele". „Petru că aceştiĭ Besériciĭ cheile împărăţiĭ cerĭurilor s'aŭ dat când s'aŭ dat „luĭ Petru şi când să zice luĭ, către toţĭ să zice paşte oile". „Că cheile acestea nu un om, ci uniciunea Besériciĭ le-aŭ „luat.... căcĭ ca să cunóşteţĭ că Besésica aŭ luat cheile împărăţiĭ cerĭurilor aŭ zis într'alt loc, că Domnul zice tuturor Apostolilor săĭ: Luaţĭ Duh Sfânt, şi îndată, de veţĭ „lăsa păcatele, lasa-se vor lor, de le veţĭ ţinea, ţinea se-vor. „Acéstea de chieĭ să ţiĭ".

CAP. IX. [15]

„Simone a luĭ Ioana, ĭubeşte-mă maĭ mult de cât aceştia.

[15] In capitulul IX, autorul expune pe larg argumentele scripturistice şi ale tradiţiei Bisericei prin care probează până la convingere că nu i s'a dat luĭ Petru nicĭ un drept exclusiv între Apostolĭ maĭ mare, şi că frasele: *„paşte oile mele şi iubeşte-mă maĭ mult de*

zice luĭ. Adevărat Dómne, tu ştiĭ, că te ĭubesc. Îĭ zice luĭ: Paşte mĭeluşeiĭ mĭeĭ, paşte oile méle". (Ioan c. 21. st. 15) Ca acest loc a Sfinteĭ Scripturĭ sĕ înfălesc tare Italianiĭ şi a tăta în dănsul bizuĭală aŭ, în căt numaĭ a-l zice şi a-l spune afară împotriva nóstră îşĭ năluceac a fi biruinţă. Căcĭ, zic eĭ, că zicênd Domnul luĭ Petru, paşte oile méle, de odată l-aŭ rănduit dascal, poruncitor, păstor şi povăţuitoriu de obşte a tótă lumea pe sub sóre. Şi fiind ca fără hotărâre zice: Paşte oile méle, sĕ înţelége şi Apostoliĭ a fi supuşĭ luĭ Petru şi a avea lipsă de păstoria, povăţuirea luĭ şi de îndreptarea luĭ, să facă cu dânşiĭ ce va vrea, într'atăta, căt de i să va părea şi putérea apostolicească, ce Hristos le-aŭ fost dat, să o pótă lua de la dânşiĭ şi să-ĭ lipsască şi să-ĭ lapede den apostolie şi den împăraţirea ce Hristos le-aŭ dat preste tótă lumea, şi aşa aceştea, ca să înalţă pe Papa, fac pe toţĭ Apostoliĭ nimica. Insă ca să nu gândeştĭ cum-va că doară acéstea sînt clevetire şi ocărĭ de la mine asupra Italianilor, ceteţule bune! Ţi-oĭ aduce înainte nu céle ce am auzit însuşĭ cu uréchile méle de la dânşiĭ, petrecênd nu puţină vréme cu dânşiĭ, tocma acolo unde să văd a fi ceva, nu ţi-oĭ aduce acéstea, ce céle ce scrie cel maĭ vestit întră tălcuitoriĭ Italianĭ, Cornilie a Lapide, carele la tàlcul cuvintelor paşte oile méle, aşa grăĭaşte: „Dintru acest loc dară chĭar ĭaste, cum că „Sf. Petru şi următoriĭ luĭ, Arhiereul de la Roma, ĭaste „cap şi maĭ mare Besériciĭ, şi toţĭ credincioşiĭ, încă şi E„pi copiĭ şi Patriarciĭ şi Apostoliĭ luĭ sînt supuşĭ, şi de la „el trăbue să sĕ pască şi să se povăţuĭască. Apostoliĭ cealalţĭ dară, fiind că era oile luĭ Hristos, pentru aceĭa sînt „şi luĭ Petru asémenea oĭ. Drept aceĭa trĕbuia Petru pe „dânşiĭ a-ĭ chivernisi şi de ĭ-ar greşi unde-va a-ĭ îndrepta,

---

căt aceştia" sĕ raportă la reabilitarea în apostolat a luĭ Petru, de unde căduse prin întreita lepădare. Ne maĭ raportă Petru Maior că spune cele ce au audıt însăşĭ cu urechele sale de la dânşĭ petrecênd nu puţină vreme cu dânşĭ, tocmaĭ acolo, unde se vĕŭ a fi ceva. . . .

„pricinile lor a le așéza, și de tot a-I povățui". Mari adevărat și necuviόse ocărî asupra Apostolilor sînt acéstea, ce acest Iezuit aicî aŭ grămădit. Dar ascultă încă ce grăiaște despre putérea Apostolilor la tâlcul cuvintelor acéstea: Tu eștî Petru? Ascultă ziseiu și vedî în câtă nesocotealâ și în adâncime de neprіcépere cade cela ce lăsându-sĕ să-l domnească patima să înstreinézi de tâlcurile și învățăturile sfinților Părinți. „Acelașî putére, zice, s'a dă Apostolilor de la Hristos preste tótă lumea carea să da aci luî „Petru sîngur, ca să sĕ însămneaze cum că el iaste intru „acéstă putére cel maî întâiu și maî mare, ca pe cela-„l-alțî Apostolî, ca pre ceî supușî și grijiî luî încredin„țațî întru aceia să-I pótă, și une orî să-I și trĕbuiască „chivernisi, strampta, îndrepta, ba înca acelașî de ar fi „de linsa, de la danșiî a o lua și de dânsa a-ı lipsi".

O Hristóse! de vom créde neînțălepției omuluî acestuia, cât de mutătóre, jucătóre și nestatornică putére aî dat Apostolilor tĕî și păstorilor a tótă lumea. O maică Bisérică! de ne vom da după înțalesurile, cum ne înveți, că céle ce aŭ învățat sfințiî Apostolî sînt fără îndoială? Căcî de-aŭ putut Apostoliî greși așa tare, cât sf. Petru să pótă și să trĕbuéscă încă a le lua putérea și a-I lipsi de păstornicie și de apostolie, cum epistolіile lor, cum evangheliele lor vor fi nesmântoice? Póte doră prin aprobația și judecata luî Petru? Dar de e acésta adevărată, cine va întări Evanghelia luî Ioan, carea s'aŭ scris după răstignirea și mórtea luî Petru? Fă-te Dómne ajutător noao și nu lăsa să sĕ veséstca unele blăstamurî ca acéstea în Besérica ta ci mute să sĕ facă gurile céle ce grăesc asupra Apostolilor tĕı.

Adevĕrat aŭ rânduit Domnul Hristos pre Petru păstor și povățuitor a tótă lumea și grijiı luî aŭ încredințat pre toțî credincioșiî. Dar și pe ceia l-alțî Apostolî cu acelașî vrednicie în tocmaî I-aŭ împodobit, cât în nemica nu se află maî slabî saŭ maî jos de cât Sf. Petru. Și eî sînt dascalî a tótă lumea: „Mergênd învățațî tóte limbile".

(Mat. c. 28, s. 18). Şi eĭ sînt păstorĭ, căcĭ ĭ aŭ pus Duhul Sfânt socotitorĭ ca să pască Besérica luĭ Dumnedeŭ (Fap. Apost. c. 20, s. 21). Şi eĭ sînt poruncitorĭ (Fap. Ap. c. 16, s. 4). Şi lor li ĭaste încredinţată grija tuturor oilor şi a tóte Beséricilor (II cătr. Corint. c. 11, s. 28). Fără de céle denafară, zis'o Pavel de sine, năvălire asupra mea în tóte zilele şi grijă de tóte Beséricile.

Drept aceaĭa când aŭ zis Hristos cătră Petru, paşte oile méle, n'aŭ zis să pască Petru şi pe Apostolĭ, că Apostoliĭ nu sînt oĭ, ci precum maĭ sus aŭ adeverit şi eĭ sînt dascalĭ şi păstorĭ în tótă lumea, fără hotărîre şi fără mărginire ca şi Petru. Apoĭ arată vre o pildă să fi păscut, să fi învăţat, să fi îndreptat sf. Petru pre Apostolĭ? Ĭară eŭ îĭ voiu arăta că pe Petru l-aŭ îndreptat Pavel, precum însuşĭ Pavel mărturiséşte cătră Galaténĭ. c. 2 sih 11: „Când aŭ venit Petru în Antiohia în faţă-ĭ stătuĭ împrotivă că vrednic de hulit era. Ĭar când am vedut că nu umbă dirept cătră adevĕrul Evangheliеĭ, ziseĭu luĭ Petru înaintea tuturor: Dacă tu Judeŭ fiind, trăeştĭ ca etnicíĭ, ĭar nu ca Judeiĭ, pentru ce sileştĭ pre etnicĭ să trăéscă ca Judeiĭ? (sih. 14).

Dar în ce chip să păstoriască Petru (zice Maxim Peloponisianul, pentru începătoria Papiĭ, c. 17). „Pre păstoriĭ cariĭ şi eĭ acestaşĭ lucru aŭ luat de la Domnul să păstoréscă tótă lumea. Nu zic cuvintele Domnuluĭ „paşte pre păstorĭ", ci pre mieĭ şi pre oĭ; ĭar Apostoliĭ nu sînt nicĭ mieĭ, nicĭ oĭ. Ĭar póte că veţĭ zice, dară cum nu sînt Apostoliĭ mieĭ şi oĭ, când Hristos le zice: Iată eŭ vĕ trimit pre voĭ ca pre nişte oĭ pren mijlocul lupilor. Nu zicem că Apostoliĭ nu sînt oĭ, ci zicem că sînt cătră Hristos ca nişte oĭ, ĭară nu cătră Petru. Căcĭ după cuvêntul acela al luĭ Hristos şi Petru ĭaste óĭe, de vréme ce aŭ fost şi el atuncea când aŭ zis Hristos cuvêntul acesta, împreună cu ceĭ-l-alţĭ Apostolĭ. Şi pentru căcĭ s'aŭ trimes şi el împreună cu ceĭa-l-alţĭ ca o óĭe în mijlocul lupilor. Decĭ cătră Hristos carele ĭaste păstorul cel adevĕrat, Apostoliĭ şi Petru

singur, toțĭ sînt oĭ. Iar cătră cela-l-alt norod eĭ sînt păs-torĭ, ĭar norodul sînt oĭ, pre carele aŭ zis Domnul să le pască Petru, ĭar nu pre Apostolĭ. Și nu numaĭ luĭ Petru aŭ poruncit Hristos să-ĭ pască oile luĭ, ci și celor-l-alțĭ A-postolĭ tuturor asémenea cu Petru". Sf. Ambrosie în car-tea II despre vrednicia preoțieĭ, cap. II zice: „S'aŭ pof-torit de treĭ orĭ de la Domnul: Paște oile méle; și care oĭ carea turmă atuncĭ fericitul Petru aŭ primit? Dar și cu noĭ acélea le-aŭ primit și cu dânsul acelea noĭ le-am primit tóte". Dintru acéstea, (a) acestuĭ Sf. Părinte cuvinte doao lucrurĭ culégem, care de luare aminte sînt vrednice. U-nul, că Apostoliĭ nicĭ cum nu se socotesc întră oile acélea, ce Hristos luĭ Petru, ca să le pască, le-aŭ încredințat. Că zice Sfântul, că acélea oĭ le-aŭ primit Petru și acelea ca să le pască i s'aŭ dat, care și acum le primesc Episcopiĭ. Insă Episcopiĭ nu primesc pre Apostolĭ, ci pre ceĭ maĭ de jos. Apostoliĭ dară nu sînt oĭ luĭ Petru, ci împreună slugĭ Evangheliĭ. Altul, că nu numaĭ luĭ Petru, ci și celor-la'țĭ Apostolĭ și urmatorilor lor sĕ înțeleg a fi zise acélea cu-vinte: Paște oile méle, macar că numaĭ cu Petru vorbea atuncea Hristos; precum și sf. Augustin, Episcopul Ipo-nuluĭ in Africa, cuvêntă în locul maĭ sus la cap. 8 adus: „Și când se zice luĭ Petru, cătră toțĭ se zice paște oile". Sf. Ioan gură de aur așa cuvêntă: „Iubește-mĕ pre mine Petre, paște oile méle, carea nu numaĭ cătră Petru s'aŭ zis dar și cătră fiește-carele dintru noĭ, cărora, cât de mică turmă, a fi încredințată se véde". Ințĕlége dară aceĭa sfân-tul că cuvintele acélea, paște oile méle întâĭ, și maĭ ales sĕ înțeleg despre preoțĭ, adică despre Episcopĭ, Apostolĭ, nu dóră luĭ Petru singur s'aŭ zis acélea, ci întocma tutu-ror. Sf. Vasile cel mare în orânduĭala 22: „Acésta însușĭ Hristos ne'nvață, carele pre Petru l'au pus dupĕ sine păs-toriu besériciĭ sale. Petre Iubește-mĕ, maĭ mult de cât a-ceștia, Paște oile méle. Și afara de aceĭa tuturor de acĭ inainte, păstorilor și dascalilor acelașĭ putére le-aŭ dat".

Dar acésta însă bine să însemnezĭ, Iubitoriule de adevĕr

cetețule! Că tocma de s'ar înțělége și numaĭ pentru Petru cuvintele acélea, paște oile, și însămnăze macar ce putére are cuvêntul acela (paște); maĭ mare putére nicĭ cum nu va însemna de cât cuvintele acélea: „Precum m'aŭ trimis pre mine Tatăl și eŭ trimiț pre voĭ". și: „Mergênd învățațĭ tóte limbele", și altele ce s'aŭ zis de toțĭ Apostoliĭ în tocma. Aŭ maĭ mult va fi a paște oile de cât a învăța tótă lumea, de cât a fi trimis spre povățuirea lumeĭ, în tocma precum aŭ fost trimis de la Tatăl Hristos?

Dar prin cuvintele acélea: paște oile méle, n'aŭ vrut Hristos (zic protivniciĭ) a face pre Petru maĭ mare și maĭ putérnic de cât ceĭa l alțĭ. Cum numaĭ luĭ Petru acu vorbéște Hristos, fiind toțĭ Apostoliĭ de fața. Și pentru ce cu atâta grija îl întreabă, ĭubește-mě maĭ mult de cât acéștea, adecă de cât ceĭa-l-alțĭ Apostolĭ? Adevěrat (zic eĭ) nu l-aŭ întrebat de florĭ de mar acéstea, ci îĭ semn că după trépta dragostiĭ ceĭ maĭ marĭ a luĭ Petru aŭ vrut Hristos și maĭ mult pe Petru a-l face. Mie nu-mi-ĭ voĭa la acéstea nimica să rěspund, căcĭ rěspunde Sfântul Chiril Patriarhul de la Alexandria, care la tălcul cuvintelor Evangheliĭ maĭ sus pomenite așa grăĭaște: „Pentru ce, va întreba neștine, numaĭ pre Simon îl întrébă, saŭ ce e aceĭa, paște oile méle? Rěspundem, pre neputinciĭos acum îl însănătoșază și întreită mărturisire în locul ceĭ întreite lăpădărĭ pohtéște, acésta ceĭa împrotivă punându-se, și greșalele cu îndreptarea rěsplatindu-se. Căcĭ ce s'aŭ greșit cu cuvêntul și întru acéĭa numaĭ putérea și pricina greșěleĭ, întru acelașĭ chip trěbue să sě ĭarte. Iar îl întrébă óre, ĭubește maĭ mult de cât alțiĭ. Căcĭ fiind că maĭ mare milă aŭ avut de la Domnul și cu mână maĭ darnică aŭ căpătat ertarea pěcatuluĭ, aŭ nu maĭ mare ĭubire de cât alțiĭ întru sine culegênd, fórte cu mare bună voire făcětoriuluĭ de bine al sěŭ va rěsplăti? Căcĭ, că pentru frica jidovilor și a ostașilor, cariĭ venise să prindă pe Iisus și cu gróznică mórte li se lăuda, în fugă s'aŭ întors uceniciĭ, ĭaste deobște lor tuturor; dar deosebĭ greșală a fost a luĭ

Petru, că s'aŭ lepădat de treĭ orĭ. Drept acéia, ca cel ce maĭ multă ertare de cât alțiĭ aŭ căpătat, pentru acéia se întrébă ca să spue óre ĭubéște maĭ mult? Că după a Mântuitoriuluĭ zisa, cuĭ maĭ mult se ĭartă maĭ mult ĭubéște. . . Drept aceĭa prin întreita a [illegible] Petru mărturisire(a) pĕcatuluĭ cel cu întreită lucrare făcut să ștérge. Dintru aceĭa apoĭ ce zice Domnul, paște mieiĭ meĭ, să se socotéște a fi înoirea apostoliĭ ce i s'aŭ dat, carea [illegible] dezlégă ocara greșalelor și năcazurile neputințeĭ omenești le ștérge“.

Nu e dară pentru ce în întrebarea cea de treĭ orĭ să cercăm misterĭurĭ și lucrurĭ ascunse. De treĭ orĭ Sf. Petru s'aŭ lăpădat de Hristos, de treĭ orĭ îl întrébă ĭubéști-mĕ. Intrebarea cea de treĭ misterĭurĭ (cântă besérica în Mineiu pe Iunie 29 la Vecernie) acésta Petre ĭubești-mĕ, lăpădarea cea de treĭ orĭ Hristos o aŭ îndreptat. Iară îĭ întrébă ĭubești-mĕ maĭ mult de cât aceștea, că trebuea Petru maĭ de cât ceĭa-l alțĭ să ĭubéscă pre Hristos, fiind-că cuĭ i se ĭartă maĭ mult. maĭ mult ĭubéște, și luĭ Petru maĭ mare pĕcat i s'aŭ ertat de cât celor-l-alțĭ, cariĭ la patima luĭ Hristos numaĭ cât aŭ fugit, ĭar de dânsul nu s'aŭ lepădat, precum s'aŭ lăpădat Petru. I zice ĭarășĭ, paște oile méle că fiind ca Petru se lapădase de Hristos nu fără pricină sĕ putea și el téme să nu fi cădut din vredniciea apostoliĭ; și céĭa-l-alțĭ Apostolĭ sa sĕ îndoĭască și ocara învinovățască; dupĕ ceĭa ce aŭ zis Hristos la Matei c. 10 „carele sĕ va lăpăda de mine înaintea ómenilor, mĕ voĭu lăpăda și eŭ de dânsul“. Pentru acéia ca nicĭ el să nu sĕ maĭ témă, nicĭ ceĭ-l-alțĭ să nu să îndoĭască, dupĕ ce înaintea tuturor aŭ mărturisit, că-ĭ pare rĕŭ de fapta ce aŭ lucrat, și că ĭubéște pe Hristos, ĭarășĭ înaintea tuturor îĭ înoĭaște apostolia, și-l vestéște Apostol adevĕrat, zicându-ĭ: Paște mieiĭ meĭ, paște oile méle.

CAP. X.

Și aŭ zis Domnul: „Simóne, Simóne, ĭată satana v'aŭ ce-

rut pre voĭ să vĕ cearnă ca grăul, ĭară eŭ m'am rugat pentru tine să nu sĕ împuţinéze credinţa ta, şi tu óre când înturnându-te întăréşte fraţiĭ tĕĭ" (Luca, c. 22 st. 31).

Toţĭ tâlcuitoriĭ întru acéesta una înţĕleg, cum că Domnul Hristos vorbéşte acĭ despre întórcerea luĭ Petru de la pĕcatul cel mare, cu carele de treĭ orĭ s'aŭ lăpădat de Hristos şi despre vrémea când Apostoliĭ la patima Mântuitoriŭluĭ mare ispită aŭ avut. Şi acésta se véde şi din urmarea Evangheliĭ, că îndată zisă Petru: „Dómne cu tine gata sînt şi în temniţă şi la mórte a mérge; ĭar el aŭ zis: zic ţie Petre, nu va cânta astă-ḑĭ cocoşul până nu te veĭ lăpăda de treĭ orĭ de mine, cum că nu ştiĭ". Doao lucrurĭ den locul acesta trag Italianiĭ pentru Papa. Intăĭ că el ĭaste nesmântnic, căcĭ ĭaste următor scaunuluĭ Sf. Petru şi numaĭ pentru Petru s'aŭ rugat Hristos să nu împuţinéză credinţa luĭ; drept acéia, nicĭ a luĭ Petru, nicĭ a următorilor luĭ credinţă nu putea să scadă, fiind că rugăcĭunea luĭ Hristos nu póte fi deşartă şi fără lucrare. A doao, a Papeĭ deregĕtorie ĭaste pe ceĭa-l-alţĭ Arhiereĭ, şi tótă Besérica întru credinţă fără smântnicie aŭ întărit a povăţui şi a o îndrepta, căcĭ luĭ Petru s'aŭ zis: „Şi tu óre când înturnându-te întăréşte fraţiĭ tĕĭ", adică pre Apostoliĭ „cariĭ (zice Cornelie, tălcuitorĭul Italianilor) nu fără ocară aŭ adevĕrat, că pleava aŭ zburat şi credinţa aŭ pĭerdut la patima luĭ Hristos", macar că nu aflăm pre nicĭ unul dintră Apostolĭ să sĕ fi lăpădat de Hristos afară de Petru.

Nu mi-Ĭ voĭa mult să mĕ pricesc, chĭar şi uşor ĭaste înţelesul acestuĭ(a) loc al Evangheliĭ, numaĭ fără patimă şi fără cuget pământesc să-l ceteştĭ şi să-l cumpăneştĭ. Domnul Hristos maĭ nainte aŭ vĕzut cum la patima sfinţiĭ sale, diavolul, vrăjmaşul neamuluĭ omenesc pre Apostolĭ va ispiti şi ca grâul îĭ va cérne, şi acésta încă cu ochĭ proroceştĭ, aŭ vĕzut că Petru singur sĕ va lepăda de sfinţia sa, precum şi vestéşte: „zic ţie Petre, nu va cânta astă-ḑĭ cocoşul până nu te veĭ lăpăda de treĭ orĭ de mine". Şi macar că era aşa greŭ să păcătuĭască înprotiva învĕţătorĭuluĭ,

totușĭ, zice Mântuitorul ca să va milostivi spre dênsul și nu-l va lăsa pe toțĭ să piae, ci iarășĭ îl va ridica. „Iară eŭ m'am rugat pentru tine să nu împuţineze credinţa ta“. Insă fiind că tu până acuma de cât toţĭ te-aĭ arătat maĭ cu mare râvnă spre mine, nu puținel veĭ să smintești pre frațiĭ tĕĭ, prin lepădarea ta de mine. Decĭ întorcêndu-te de la greșala lepădăreĭ rîdică acéstă scandelă și sminténla și întórce pre frațiĭ tĕĭ la părérea cea bună, ce maĭ nainte aŭ avut despre tine și cu pilda cea bună pre toţĭ îĭ întăréște: „Și tu óre când înturnându-te întăréște frațiĭ tĕĭ“. Și adevĕrat l-aŭ și întărit, căcĭ „numaĭ de cât cântă cocoșul, și'șĭ adusă aminte Petru de cuvêntul luĭ Hristos cela ce-l zisăsă luĭ, „că maĭ nainte de câutatul cocoșuluĭ de treĭ orĭ te veĭ lepăda de mine, și eșind afară plângea cu amar“. (Mat. c. 26). Și arătă pocăință prin care nu puținĭ s'aŭ zidit și s'aŭ întărit ceĭ ce aŭ vĕḑut s'aŭ auzit acésta. Și de multe alte orĭ aŭ întărit pre frați, arătându-șĭ iarășĭ râvna cea maĭ denainte spre Hristos maĭ ales, când întrebându-l Iisus: „Petre ĭubești-mĕ“, aŭ rĕspuns: „Dómne știĭ că te ĭubesc“ (Ioan c. 21). Dar să auzim, ce învață despre acéstea Ioan gură de aur în voróva 52, Evanghelia de la Matheĭu: „Iară cum că pentru acéia l'aŭ lăsat, ca după acéia să-l îndrépte, ascultă ce zice: „Iar eŭ m'am rugat pentru tine ca să nu împuţinéze credinţa ta. Căcĭ acésta aŭ zis'o ca maĭ tare să-l atingă și să aréte că cădérea luĭ ĭaste maĭ rea de cât a celor-l alţĭ și de maĭ mare ajutor are lipsă, cacĭ îndoită greșala era, și că s'aŭ pus împrotivă și că s'aŭ socotit a fi maĭ mult de cât alţiĭ, a treia maĭ grea ĭaste că aŭ gândit a fi de la sine tot. Acéstea ca să le vindece aŭ lăsat să sĕ întâmple cădérea, pentru acéia lăsând pe cela-l-alţĭ, cătră dênsul vorbéște: „Simóne, Simóne, ĭată satana v'aŭ cerut pre voĭ să vĕ cérnă ca grâul“ adică ca să-ĭ turbure ca să-ĭ ispitéscă. Iar eŭ m'am rugat pentru tine ca să nu împuţineze credinţa ta. Și pentru ce, dacă pe toţĭ 'ĭ-aŭ cerut, n'aŭ zis: Pentru toţĭ m'am rugat? Aŭ nu e aiavea céia ce am zis maĭ sus? că adică

să-l mustre și să arate că maĭ greŭ de cât ceĭa-l alțĭ aŭ căzut, către dânsul îndréptă vorba".

CAP. XI.

Sculându-se Petru, zise către eĭ: Bărbațĭ frațĭ, voĭ științi, că din zilele céle vechĭ Dumnedeŭ întru noĭ aŭ ales pren rostul mĭeŭ să auză limbele cuvêntul Evangheliĭ și să créză (Fapt. Apost. c. 15, s. 7).

Italianiĭ și în locul acesta își nălucesc a afla monarhia luĭ Petru și a Papeĭ, fiind-că Petru întâĭ s'aŭ sculat întru acest Sobor și aŭ învĕțat ce lipséște a créde în pricea acéia, ce în Sobor se vêntura. Insă numaĭ a povesti lucrul cum s'aŭ întâmplat ĭaste rĕspuns deplin la tóte céle ce Italianiĭ dintru acest loc asupra nóstră arunca. Istoriséște dumnezeescul istoric Luca la Fapt. Apost. cap. 15, că „óre-cariĭ pogorîndu-se de la Iudea învăța pre frațĭ, că de nu vĕ vețĭ obrezui cu obicéiul luĭ Moisi, nu vĕ vețĭ putea să vĕ mântuițĭ. Făcêndu-se dirept acéia gâlcévă și price nu puțină luĭ Pavel și Barnabeĭ, către eĭ rânduiră să sĕ sue Pavel și Barnaba și alțiĭ óre-cariĭ dintru eĭ către Apostolĭ și bătrânĭ la Ierusalim pentru întrebarea acésta. Decĭ aceștea trimițêndu-se maĭ nainte de către adunare, trecea Finica și Samaria povestind întórcerea limbilor și făcea bucurie mare la toțĭ frațiĭ. Și mergênd la Ierusalim s'aŭ primit de adunare și de Apostolĭ și de ceĭ bătrânĭ, și au vestit câte Dumnedeŭ aŭ facut cu eĭ. Și s'au sculat óre-cariĭ dentru ceĭ den eresul fariseilor, credudțĭ fiind, zicênd: că trébue să obrazĭască pre eĭ și să poruncĭasca să pazĭasca légea luĭ Moisi. Și s'aŭ adunat Apostoliĭ și ceĭ bătrânĭ a vedea pentru cuvêntul acesta. Și multă întrebare făcêndu-se, sculându-se Petru zise către eĭ: Bărbațĭ frațĭ, voĭ știțĭ că den zilele céle vechĭ, Dumnedeu întru noĭ aŭ ales pren rostul mĭeŭ să auză limbele cuvêntul Evangheliei și să créza. Și ceĭ cunoscĕtoriu de inimĭ Dumnedeŭ, mărturisi lor, dând lor Duhul cel Sfânt ca și noao. Și nimica

n'aŭ osebit dentru mijlocul nostru și al lor cu credința curățînd inimile lor. Acum dară ce ispitițĭ pre Dumnedeŭ să puneți jug preste cerbicea ucenicilor, carele nicĭ părinții noștri, nicĭ noĭ am putut să purtăm? Ci pren darul Domnuluĭ luĭ Iisus Hristos crédem să vě mântuim în ce chip și acéla“.

Dintru acéstea fără salnicie înțelégem ce aŭ fost pricina de Petru s'aŭ sculat și grăit cuvintele mai sus aduse. Să cerea adecă, trěbue óre și limbele să se obrăzéscă să să sě taie împrejur și ție légea luĭ Moisi saŭ ba? Sfântul Petru avusase descoperire prin vasul cel ce o zăvastă mare și pren poruncă să mérgă la Cornilie ce era dintră limbĭ, la Fap. Apost. c. 10. Despre carea vorbește aci zicênd: „Bărbațĭ frațĭ, voĭ știțĭ că den zilele céle vechĭ Dumnedeŭ între noĭ aŭ ales pren rostul mieŭ să auză limbele cuvêntul Evangheliei și să crézĕ. Și cel cunoscétor de inimĭ Dumnedeŭ mărturisi lor, dând lor Duhul cel Sfânt ca și noao. Și nimică n'aŭ osebit dentru mijlocul nostru și al lor cu credință curățînd inimile lor“. Sfântul Iacob încă întru acelaș cap. 15 mărturiséște cu Sf. Petru când s'aŭ sculat în Sobor, despre acea descoperire grăiaște. „Bărbațĭ frațĭ, ascultați-mě: Simeon aŭ povestit, precum întaĭ Dumnedeŭ aŭ socotit să ia dentru limbĭ norod pre numele luĭ“. Și acésta o cred și Italianiĭ. Avusése, zisei Sf. Petru descoperire de la Dumnedeu cum că și limbele să pot mântui macar că nu se vor tăia împrejur și nu vor ținea légea luĭ Moisi. Așa dara Sf. Petru trebuia să sé scóle să spue descoperirea și voea luĭ Dumnedeŭ. De s'ar fi făcut altuia denafară Apostolĭ saŭ dentră ucenicĭ descoperire, tocmaĭ de-ar fi fost și cel maĭ mic și pre urmă intră toțĭ creștiniĭ, acela s'ar fi sculat întâi în Sobor, și toțĭ cela-lalțĭ, încă și Apostoliĭ, ar fi trebuit să tacă, precum învață Sf. Pavel I cătră Corinténĭ, cap. 14, s. 30: „Iară de se va descoperi altuia ce șade, cel dintâi să tacă“.

Dar cu morcotélă cércă Italianiĭ pentru ce dupě vorba

luĭ Petru îndată tăcu tótă mulţimea. Rĕspunde-mĭ că aŭ tăcut: *Intaĭ*, pentru că de se va descoperi altuĭa ce şade, cel dintăĭ să tacă. *Adoao*, pentru că auzind Sf. Pavel şi Barnava pe Petru povestind cum Dumnedeŭ şi cu limbile aŭ făcut minunĭ şi ĭ-aŭ făcut partaşı Duhuluĭ Sfânt, macar că nu's tălaţı împrejur cu obicéĭul luı Moisi. De unde luminată dovadă era, că nu e de lıpsă spre mântuire tăĭerea împrejur. Auzind, zic, acéstea Pavel şi Barnaba s'au îndemnat şı dânşiĭ spre adeverirea celor ce zisăse Petru, a povesti, că tocmă aşa aŭ lucrat Dumnedeŭ şi în limbele unde eĭ propoveduise, făcênd Dumnedeŭ sémne şi minunĭ. Iar dupĕ ce tăcură Pavel şi Barnaba a început Iacob a vorbi şi precum Petru aşa şi el întru acéstă price judecă şi hotărî. Şi maĭ chĭar se véde den céle ce urmézā cum că nu Petru sîngur aŭ hotărît acéstă price. Căci când s'aŭ dat judecata şi hotărîrea afară nu s'au dat cu numele luĭ Petru, ci cu numele a tot Soboruluĭ. S'au părut Sfântuluĭ Duh şi noao. Şi Sfântul Pavel vorbind despre acésta ce s'au hotărît întru acest Sobor nu vorbéşte ca când s'ar fi hotarît de sîngur Petru, ci ca de tótă adunarea, precum mărturiséşte Sf. Luca, Fap. Apost. c. 16, stih 4. „Şi dacă mergea pren cetaţı le da învăţatura să pazasca poruncile céle randuite de Apostolĭ şi de bătrâniĭ ceĭ den Ierusalim“.

(Va urma) C. E.

Istoria Canonului Noului Testament.

Cărţile care compun colecţiunea Noului Testament aŭ fost considerate din vechime ca cărţĭ de o deosebită valóre pentru Literatura creştină teologică, ĭar de Biserică aŭ fost recunoscute ca canonice.

Cuvêntul κανών—קנה, din κάννα, κάννη, însémnă original un *băţ*, apoĭ o *mĕsură de mĕsurat, în forma de băţ*, în fine de aci, *regulă*, dupĕ care să socotesce şi să judecă mesura altor objecte; de acolo vine şi verbul κανονίζειν= norma dupĕ care să valoréză nişte objecte, saŭ să studiază ele. Dupĕ analogia celor ce preced, numim şi noĭ în Biserica creştină, canonice acele cărţĭ, care din cea maĭ înaintată vechime, ne-aŭ servit ca regulă şi normă pentru credinţa şi viaţa creştină, ĭar conceputul acestor cărţĭ, să numeşte *canonul creştin*. Analog, găsim cuvêntul κανών întrebuinţat de gramaticiĭ alexandrinĭ, spre a arăta mănunchiul unor anume clasicĭ grecĭ, cu deosebire a acelor scriitorĭ vechĭ grecĭ, cariĭ servesc ca exemplu pentru curata grecitate (Quintiliam Iust. rehtor. X. 1, 54. 59).

Cărţile însĕ, cari aŭ fost privite de Biserica veche a fi de o valóre maĭ mare şi maĭ deosebită, şi care formézá colecţiunea cărţilor Noului Testament, aŭ fost denumite ca canonice, ceva maĭ târziŭ de cât primele începuturĭ ale creştinismuluĭ, şi anume către finele secoluluĭ al IV-lea, maĭ întâĭ în Biserica latină (Hieron. Prolog Galeat. in librum regnum). Maĭ înainte de secolul al IV-lea, însemna în Biserică κανών

τῆς ἐκκλησίας, κανών ἐκκλισιαστικός saŭ τῆς πίστεως, regula credinţeĭ, *regula fidei*, tipul saŭ concepţiunea scurtă, a aceleĭ învĕţăturĭ creştine bisericeştĭ care forma finţa creştinismuluĭ însuşĭ. La acest tip al învĕţătureĭ creştine sa numera apoĭ şi cărţile de o autoritate normativă ca isvor al învĕţătureĭ, ĭar aceste cărţĭ s'aŭ numit κανονιζόμενα (maĭ întâĭ la Athanasiu în Epist. festalis), κανονισμένα şi κανονικά (Concil. Laod. can. 59), scripturae canonicae la Origen (în traducerea luĭ Rufin). Aceloraşĭ cărţĭ li să maĭ ḑicea şi ἐνδιάθηκα (la Origen Philocalia c. s. u. Euseb. III. 3.), cărţĭ testamentice, ἐνδιάθετα (la Euseb. Chron., Basilius M. Epifanius. etc.). De natura cărţilor menţionate să considera a fi, parte din cărţile Vechiuluĭ Testament parte din cele ale Nouluĭ Testament, ĭar aceste din urmă formaŭ canonul Nouluĭ Testament. Cu aceste cărţĭ avem să ne ocupăm noĭ în acest tratat, şi urmézā să arătăm, când şi cum aŭ fost ele deosebite de Biserica veche din rândul celor-l-alte cărţĭ de cuprins religios ce circulau în vechime; când şi cum li s'aŭ atribuit lor acea autoritate sântă ce o aŭ şi astă-ḑĭ? Şi în fine dacă tóte la început aŭ fost privite ca atare, saŭ în tot casul, când s'a fixat canonul cărţilor Nouluĭ Testament? Acésta suntem datorĭ a o face cu atâta maĭ mult, cu cât după cum s'a ḑis, cărţile aceste ne servesc nouĕ ca normă în credinţa şi viaţa creştină, pe de o parte; ĭar pe de alta, pentru că încă pănă în ḑiŭa de astă-ḑĭ în vatra criticeĭ distructive, ca şi în vatra criticeĭ obicĭnuite teologice, multe din aceste cărţĭ aŭ fost şi sunt desmoştenite cu rea voinţă şi tendenţios, de dreptul lor *ab ovo* canonic.

Spre a respunde la întrebările puse, este de trebuinţă a cunóşte, care este raportul între ele a acestor cărţĭ în secolul I, şi cum să deosebesc ele în finţa lor, de cele-l-alte opere ale bărbaţilor apostolicĭ, asemenea de cuprins religios teologic.

Invĕţatoriĭ bisericeştĭ deosebesc două felurĭ de atarĭ scrierĭ:

a) Scrierĭ, carĭ după conţinutul lor, staŭ în conglăsuire

bună cu cărţile canonice, dar cărora nu li se da aceeaşi autoritate ca acestora, saŭ pentru că autorii lor nu eraŭ Apostolĭ, şi decĭ nu stătéŭ pe aceeaşi linie cu autorii cărţilor N. T cum eraŭ Părinţiĭ apostolicĭ Barnaba, Clemente Romanul, Herma, saŭ pentru că s. e. Evangeliului κατ' Αἰγυπτίους nu i să cunoştea adevĕrata origine şi nicĭ nu era sigură autenticitatea luĭ. Principiul acesta deosebitor, în cele patru secole primare ale creştinismuluĭ să observa, nu numai la scrierile părinţilor apostolicĭ, ci şi la unele din scrierile Noului Testament—nu în tótă Biserica este adevĕrat—cum d. e. Ep. I a luĭ Ión, 1 Petru, Epistola către Ebreĭ şi Apocalipsa, care aŭ fost puse pe aceeaşi linie de autoritate ca şi scrierile părinţilor apostolicĭ. Scrierile acestea le considera Biserica şi primi creştinĭ ca bune pentru edificarea şi învĕţătura creştină; însă nu ca autoritate normativă, pentru a scóte din ele argumente in privinţa învĕţătureĭ despre credinţă: *Eusebiu* le numeşte: [illegible]μενα—în opunere cu cele în deobşte recunoscute ca canonice numite ὁμολογούμενα. Atanasiu in epist. [illegible] le numeste: βιβλία ἀναγιγνωσκόμενα, in opunere cu cele numite κανονιζόμενα—Ruffin Exposit. symb. apost.: libri ecclesiastici,—de asemenea în opunere cu cele canonice.

b) Scrierĭ, care fiind cu pretenţiunea de origine apostolică, sunt după conţinutul lor istoric şi dogmatic, fabulóse şi eretice, din care causă nicĭ odată n'aŭ fost considerate de aceeaşĭ valóre cu cărţile în deobşte recunoscute ca canonice. Eusebiu numia atarĭ scrierĭ [illegible] şi fără Dumnedeŭ, scrise de ereticĭ în numele apostolilor, cu totul deosebite de antilegomena, ĭar Atanasiu şi Rufin,—de asemenea deosebite de cărţile de classa II—le numesc ἀπόκρυφα=scripturas apocryphas.

Din cele dise vedem, ca în Biserica veche, circulaŭ maĭ multe scrierĭ de cuprins religios teologic, pe care pentru o maĭ lesniciósă înţelegere le vom împarţi în patru clase:

De clasa 1 să ţineaŭ scrierile îndeobşte recunoscute ca canonice.

De classa II—cărţile asupra cărora nu toţi Părinţii şi scriitorii vécurilor primare, eraŭ de acord dacă ele urméză saŭ nu a fi numĕrate la cele canonice.

De classa III—cărţile Părinţilor apostolici, scrise a-própe de secolul apostolic, dacă nu chiar în acest secol şi cărora nu li să recunoscu autoritatea absolută ca celor canonice, numite şi inspirate.

De classa IV-a—cărţile scrise de eretici în numele a-postolilor, saŭ spre a strica buna doctrină lăsată de A-postoli în scrierile lor, saŭ ceea ce este tot una, a pune pe căi greşite pe primii creştini în ceea ce priveşte cre-dinţa şi buna păstrare a învĕţăturei celei curate a Dom-nului şi Mântuitorului nostru Iisus Christos.

Biserica însă tot-dé-una vigilentă şi gelósă de dreptul sĕŭ, n'a lăsat să se strecóre în inima primilor creştini, nimic din ceea ce putea să-i prăbuşască în abisul rătăcirei şi al înstreinărei de Dumnedeŭ, şi aşa a ştiut prin băr-baţii luminaţi, ce i-a ridicat la timp, să cérnă bine tóte a-cestea şi să pue în evidenţă aceea ce în adevĕr ni s'a lăsat de Apostoli ca scrieri ale lor netăgăduite.

Lăsând la o parte cărţile ereticilor scrise în numele A-postolilor, pe care unii din Părinţii şi scriitorii bisericeşti ca Origen, Ruffin, Ieronim, le numesc *scripturas apocry-phas*, şi de care s'aŭ ferit tot-dé-una primii creştini.

Lăsând de asemenea la o parte scrierile Părinţilor A-postolici, asupra cărora iarăşi Biserica veche s'a rostit că sunt bune pentru edificarea religiósă morală a creşti-nilor, şi pentru lămurirea multor cestiuni tratate în cărţile cele canonice ale Apostolilor.

Ne vom ocupa în cele ce urméză numai cu scrierile cele în deobşte recunoscute ca canonice numite de Eusebiu şi ὁμολογούμενα, cum şi de cele nerecunoscute la început ca atari numite ἀντιλεγόμενα, atingênd de va fi nevoe şi pe cele apocrife, întru cât urméză să facem un istoric fidel şi cât se póte de detaliat al canonului Noului Testament.

Scrierile Noului Testament aŭ eşit la ivélă la început prin diferite împrejurări, parte pentru vre o persónă anume, parte pentru vre-un cerc maĭ mare saŭ maĭ mic de cetitorĭ, ocasionate de dorinţa acestora de a şti în ce constă fiinţa doctrineĭ creştine, saŭ dacă o aŭ ştiut din predica orală a Apostolilor, să o aĭbă acésta pururea în vedere pentru continua lor edificare creştină.

Cărţile acestea înse, de şi destinate la început pentru un cerc anumit de cetitorĭ saŭ pentru vre-o persónă óre care, căpătară de cu timpuriu un caracter general pentru tótă Biserica, respândindu-se departe preste confinele cerculuĭ hotărît. Ca probă de acésta avem Evangeliul luĭ Marcu, pe care acesta l'a întocmit din Evangeliul luĭ Mateiŭ şi al luĭ Luca, fiind cunoscute de tótă Biserica apróре, Evangeliile acestora. Tot asemenea s'a întâmplat şi cu unele din epistolele Apostoluluĭ Paul. Aşa s. e. Colosenii confundaŭ epistola trimisă lor cu cea trimisă Laodicenilor; saŭ Efesenii confundaŭ epistola lor cu cea trimisă Laodicenilor etc. Acelaşĭ lucru să observă şi cu scrierile celor-l-alţĭ Apostolĭ, aşa că putem ḑice, că deja fórte de timpuriu cărţile Nouluĭ Testament căpătară un caracter universal pentru tótă Biserica, ĭar la timp vom arăta cum deja la începutul secoluluĭ al II-lea, Bisericile şi creştinii doreaŭ să aĭbă şi să citéscă chiar şi scrierile celor maĭ însemnaţi martirĭ şi columne puternice ale Bisericeĭ. Nu numaĭ atâta, dar cărţile aceste deja la începutul secoluluĭ al II-lea să folosesc de diferiţĭ Părinţĭ şi scriitorĭ bisericeştĭ în operile lor. Aşa găsim citate din Evangelii şi din epistolele Apostolilor, în scrierile luĭ Clemente Romanul, la Ignatiu, etc.. ceea ce ne probéză că ele eraŭ cunoscute acum, cum am dis, apróре de întrégа Biserică.

Dar de şi eraŭ ele cunoscute, totuşĭ nu putem ḑice că eraŭ şi codificate, adecă, nu putem ḑice că eraŭ tóte adunate la un loc în o colecţiune cum le avem noĭ astă ḑi, şi cum eraŭ pe atuncĭ codificate, cărţile Vechiuluĭ Testament, cu tóte că în unele pasage fórte clare ale Sf. Scrip-

turi; d. e. în epistola a II-a a luĭ Petru 3, 15, s'ar părea că să vorbeşte despre un început de colecţiune saŭ codificare a epistolelor pauline, ceea ce însĕ a pus pe mulţi in posiţiune să crédă că epistola a II-a a luĭ Petru ar fi de o provenientă maĭ târzie, întemeind acéstă credinţă pe faptul, că în nicĭ o scriere a Părinţilor Apostolicĭ nu să vede că exista o atare colecţiune a epistolelor Pauline.

Acelaşĭ lucru să observă şi cu Evangeliile. In canonul cărţilor Nouluĭ Testament avem patru Evangeliĭ, şi anume: Evangeliul după Mateiu; Evangeliul după Marcu; Evangeliul după Luca şi Evangeliul după Ión. Este însĕ adevĕrat, că maĭ înainte de scrierea acestor Evangeliĭ de către autoriĭ lor, circulaŭ în Biserica veche, multe alte scrierĭ cu privire la acelaşĭ object, după cum ne încredinţéză Luca în proemiul Evangeliuluĭ sĕŭ, şi care scrierĭ să foloseaŭ maĭ mult saŭ maĭ puţin de creştinĭ. Scrierile aceste pare-se că s'aŭ perdut fórte de vreme, de óre-ce în primele deceniĭ ale seculuĭ I, când apar Evangeliile nóstre, de cele dintâi nu să maĭ face nicĭ o menţiune, iar Biserica spre sfârşitul secoluluĭ I şi Părinţiĭ şi scriitoriĭ bisericeştĭ din acest restimp, nu uséză de cât numaĭ de Evangeliile canonice, codificate în colecţiunea cărţilor Nouluĭ Testament, şi avem probe destul de invederate că Părinţiĭ şi scriitoriĭ bisericeştĭ, de la sfârşitul secoluluĭ I şi începutul secoluluĭ al II-lea aŭ întrebuinţat aceste Evangeliĭ. Ele însĕ nu aŭ fost utilizate ca singurele isvóre ale Revelaţiuneĭ, ci pe lângă ele cu aceeaşĭ autoritate şi cu aceeaşĭ încredere s'a utilizat şi tradiţiunea orală, cum şi alte scrierĭ de cuprins evangelic. Aşa Fapt. apost. 20, 35 ne face cunoscuţĭ cu nişte sentinţe ale Domnuluĭ, de care Evangeliile nu vorbesc nimic, şi tot ast-fel la Părinţiĭ Apostolicĭ găsim maĭ multe sentinţe ale luĭ Christos, pe care nu le aflăm în Evangeliĭ, saŭ cel puţin nu le aflăm în forma cum ni să dă de aceştĭ Părinţĭ; ceea ce probéză că originea lor, este, saŭ tradiţiunea orală, păstrată până la eĭ, saŭ alte scrierĭ de cuprins evangelic, d. e. în epistola luĭ Barnaba

(ad. *Hilgehfeld*, Novum Test. extra canon. receptum Lips. 1866, fasc. 2 (2) 1877) c. 71 cetim: Οὕτω, φησίν, οἱ Θέλοντές με ἰδεῖν καὶ ἅψεσθαί μου τοῦ τῆς βασιλείας, ὀφείλουσιν θλιβέντες καὶ παθόντες λαβεῖν με. După sens, cuvintele acestea ne aduc aminte cuvintele din Matheiŭ 16, 24, înse sunt ḑise cu totul deosebit de cum sunt ḑise acolo. Ibid. c. 4: *Sicut dicit filius Dei: resistamus omni iniquitati et odio habemus eam.* In textul grecesc: φεύγωμεν οὖν τελείως ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων τῆς ἀνομίας, μήποτε καταλάβῃ ἡμᾶς τὰ ἔργα τῆς ἀνομίας, nu ca cuvinte ale Domnului ci ca ale scriitoruluĭ.

Că deja din vécul al doilea tradițiunea orală a ucenicilor nemijlocițĭ aĭ Domnuluĭ, era recunoscută ca un isvor autorisat și sigur, pentru a putea ști învĕțăturile Domnuluĭ nostru Iisus Christos, ne dovedește *Papia* în scrierile sale λογίων κυριακῶν ἐξηγήσεις. Dar unde să întrebuințaŭ scrierĭ evangelice, acolo bine înțeles, că de tradițiune să făcea us, după aceste.

Tradițiunea cu tóte aceste în vécul întâĭ îșĭ avea autoritatea sa de primul rang, și tot cu acelașĭ încredere și sânțenie cu care ne servim și o primim noĭ astă-ḑĭ, să primea și să urma și atuncĭ, cu deosebire că în scriere ca și în vorbire, găsim la Părințiĭ apostolicĭ că să făcea acéstă deosebire, d. ex. când să căuta ca să sĕ dovedéscă un adevĕr istoric saŭ doctrinal, să ḑicea: Domnul ḑice—dacă adevĕrul să documenta din sf. tradițiune;—Sânta Scriptură ḑice, saŭ este scris, atuncĭ când acel adevĕr să dovedea din ceva scris. Acésta să petrece în vécul întâĭ. Din acestea resultă că numĕrul cărților sacre în vécul întâĭ era fórte restrâns, și că o codificare a cărților sânte care formézà canonul Nouluĭ așezemânt în sens propriu al cuvântuluĭ, nu o avem până pe la începutul seculuĭ al doilea, saŭ cel puțin la sfârșitul secoluluĭ întâĭ.

In deosebĭ cele patru evangeliĭ existaŭ și eraŭ cunoscute de întrégă comunitate a credincioșilor în secolul întâĭ, cu escepțiune de evangelia luĭ Ión, care abia cătră

sfârşitul secoluluĭ apostolic a fost cunoscută de credincioşi. Ca adevĕrul este aşa resultă neîndoios, nu numaĭ din scrierile Părinţilor apostolicĭ, cariĭ aduc citate întregĭ din evangeliĭ şi chiar din faptele apostolilor în scrierile lor, dar şi din afirmaţiunea scriitorilor ereticĭ. Aşa de pildă *Marcion* spune, că cele patru evangeliĭ eraŭ în deosebită cinste şi în deobşte recunoscute ca sfinte, de toţĭ. De asemenea şi Walentinianiĭ aceīaşĭ afirmă. Şi ca să venim şi la alţĭ scriitorĭ, deosebit de ceĭ apostolicĭ, apoĭ Iustin Martirul, în scrierea sa „Memoriile Apostolilor" şi ale tovarăşilor lor de apostolat, recunóşte că sub εὐαγγέλια să înţeleg cele patru evangeliĭ.

Este drept că la Părinţiĭ apostolicĭ nu găsim de exemplu într'un citat ce l aduc din evangeliĭ că acest citat este luat din Matheiŭ, Marcu, Luca saŭ Ióan, dar faptul că deja la ceĭ maĭ vechĭ din aceşti părinţĭ—din cariĭ cea maĭ mare parte din eĭ eraŭ uceniciĭ aĭ Apostolilor,—să găsesc asemenea citate resultă cu prisosinţă că evangeliile erau în deobşte cunoscute şi codificate deja înainte de sfârşitul secoluluĭ întâĭ.

In Biserica veche, cu deosebire în secolul întâĭ circulaŭ chiar înainte de a să fi scris în total cele patru evangeliĭ, şi după aceste, circulaŭ ḑicem, maĭ multe scrierĭ de cuprins religios istoric, dar pentru că multe din acestea nu raportaŭ exact adevĕrul celor petrecute în timpul activităţeĭ mesianice a Domnuluĭ şi Mântuitoruluĭ nostru Iisus Christos, a silit pe apostolĭ saŭ uceniciĭ ace tora cum de pildă Luca să-şĭ întocméscă evangeliul sĕŭ după cele maĭ neîndoióse şi exacte documente de pe acea vreme cum şi din tradiţiunea orală, după cum însuşĭ afirmă la începutul Evangelieĭ prin cuvintele: „*De vreme ce mulţĭ s'aŭ apucat a alcătui povestire pentru lucrurile cele ce aŭ fost adeverite întru noĭ, precum au dat nouĕ ceĭ ce din început aŭ fost singurĭ vĕḑĕtorĭ şi slujitorĭ Cuvêntuluĭ, părutumi-s'a şi mie, urmând tóte dintâĭ cu deamăruntul, pre rând a scrie ţie, puternice Teofile, ca să cunoştĭ întărirea cu-*

vintelor de care te-aĭ învĕțat". Așa fiind se vede lămurit că fie din dorința de a respândi maĭ repede cele ce să petrecuse în timpul activitățiĭ mesianice a Domnuluĭ, fie pôte și din alte dorințe ascunse, literatura sântă din acest timp luase un avînt mare, și noĭ vom avea ocasiunea să vedem, cum la determinarea canonuluĭ cărților Nouluĭ Testament în cele treĭ secole primare a fost între Părinții și scriitoriĭ bisericeștĭ mare esitare și multa cumpănélă dacă pe tóte în bloc urméză să le enumere la canon saŭ trebue cernută bine cestiunea ca în acest codice sânt să și aibă intrarea acele numaĭ dintre cărțĭ ce în deobște de toțĭ fără nicĭ o escepțiune aŭ fost primite ca cărțĭ sânte purcese de la sânțiĭ apostolĭ și uceniciĭ nemijlocițĭ aĭ acestora cariĭ n'aŭ putut să scrie de cât aceea ce le aŭ spus dascăliĭ lor, și le-aŭ afirmat din propria lor cunoștință și știință.

In definitiv este o cestiune mare acésta, și din punct de vedere istoric de un capital interes, pentru lumea nóstră bisericéscă ca să cunóștem fasele prin care a trecut cărțile sânte care compun canonul nouluĭ așezĕmânt și de aceea am credut că este bine a ne familiariza și noĭ cu acéstă cestiune, și a dobândi atât pentru noĭ cât și pentru viața păstoréscă știința cerută, cu deosebire luptele avute de sânțiĭ Părințĭ la început de a ne lăsa nouĕ urmașilor lor drept credincioșĭ sântele cărțĭ, care înadevĕr sunt opera apostolilor și a vrednicilor lor ucenicĭ. De aceea în numĕrul viitor vom începe a trata în teză generală și cestiunea celor-l-alte cărțĭ ale Nouluĭ așezămînt, adecă scrierile sânților apostolĭ, și de va fi de folos, vom reveni în parte și la istoria canonuluĭ maĭ desvoltat.

(Va urma).

AUTORITATEA TRADIȚIUNEI ȘI RAȚIUNEA

SAU

CREDINȚA ȘI SCIINȚA.

(MEDITAȚIUNE FILOSOFICO-RELIGIÓSĂ).

Cestiunea, dacă trebue să dăm maĭ mult credĕmênt cunoștințelor moștenite prin tradițiune, saŭ acelora pe carĭ, fie-care om le dobândește prin propria sa cugetare și rațiune, a agitat fórte de mult spiritul omuluĭ și asupra eĭ s'a scris de asemenea fórte mult.

Mulțĭ aŭ voit și voesc, chiar până în ḑiua de astă-ḑĭ, să vadă o contradicțiune diametrală între aceea ce ne impune a crede tradițiunea, și între convingerea dobândită prin rațiunea nóstră proprie. De aci mare luptă între aceĭa carĭ aŭ respectat și respectă autoritatea tradițiuneĭ și aceea carĭ se încântă numaĭ de descoperirile rațiuneĭ, și nu voesc a crede de cât aceea ce eĭ pricep și pot cunóște prin propriele lor puterĭ, prin judecata și rațiunea lor. Excesul de zel nelipsind și de o parte și de alta, cu cât uniĭ puneau maĭ mult preț pe tradițiune iar ceĭ-l-alțĭ pe rațiune, cu atât antitesa părută între dânsele creștea și ele păreaŭ ca douĕ lucrurĭ opuse, carĭ călăuzesc pe om in mod diferit; una impunêndu-ĭ a crede unele, alta, altele. Maĭ mult chiar, partisaniĭ tradițiuneĭ se sileaŭ a deprecia revelațiunea și datele certe ale rațiuneĭ, impunênd tuturor a nu crede ceea ce le dictéză rațiunea și puterea

cugetărel, ci aceea ce este știut de toți de mai înainte. Adoratorii rațiunei, la rândul lor sub pretextul, că ei nu pot respecta de cât aceea ce este rațional și resonabil, voiaŭ a rupe cu trecutul și cu tradițiunea, impunênd tuturor a desprețui vechiturile trecutului și a crede numai ceea ce le dictéză rațiunea.

Alții aŭ ținut o cale de mijloc, și voind a concilia tradițiunea cu rațiunea, unii aŭ supus datele tradițiunei la controlul rațiunei, ținêndu-se numai de ceea ce credeaŭ că este resonabil, iar alții, s'aŭ silit a justifica ca resonabile tóte cunoștințele ce am moștenit și cunóștem prin tradițiune.

Dar tótă silința și munca acestora, n'a avut alt scop de cât o apropiere și o micșorare a inimiciției mult exploatate dintre tradițiune și rațiune. Puțini însĕ aŭ cugetat la mijlocul cel adevĕrat care le-ar fi putut uni așa fel, în cât să resulte între ele un respect reciproc, ca dându-se fie-căria partea ce i se cuvine, să contribue una spre a sprijini pe cea l-altă, și amêndouĕ să fie puse în serviciul edificărei morale și religióse a omului.

Mijlocul care, dacă nu le unește atât de strâns până a le identifica, dar care le apropie așa de mult, în cât, în decursul timpului transformă datele și concepțiunele rațiunei în credințe tradiționale universale, este, credem, progresul. El este punctul unghiular care unește ca două linii rațiunea cu tradițiunea; căci fără el, acestea ar fi u'a pururea ca douĕ linii paralele ce nu s'ar mai întâlni nici o dată. Progresul unindu-le, se constitue în piatră unghiulară pe care amêndouĕ pot zidi cu soliditate adevĕrata știință și credință. El face din rațiune și tradițiune doi mari luminători, cari prin el își trimit razele lor și luminéză pe om cu adevĕrata lumină a progresului. Atunci omul progreséză cu adevĕrat pe calea adevĕratei științe și înaltéză cu pietate la tot ce este bun și folositor, apropiându-se de însuși bunul suprem, Dumnedeu.

Că ast-fel tradițiunea și rațiunea, nu se opun una alteia.

nicĭ se exclud reciproc, ci sunt strâns unite între dânsele și prin ideĭa progresuluĭ, fac ca omenirea continuŭ să progreseze în bine, și că ideĭa progresuluĭ călăuzită de tradițiune și de drépta rațiune, departe de a exclude ideĭa de Dumnedeŭ, duce pe om la adevĕrata sa cunoștință, acésta formézĕ obiectul acesteĭ meditațiunĭ.

Cea maĭ fecundă idee la care s'a ridicat spiritul omuluĭ, este fără îndoiala ideĭa progresuluĭ.

Onórea de a constata importanța și însemnatatea pe care progresul o are pentru omenire, nu aparține secoluluĭ nostru. Mulțĭ o atribuesc secoluluĭ al XVIII, aceluĭ secol carele, de și vrajmaș orĭ căreĭ credințe abstracte, și pironit numaĭ la principiile filosofieĭ materialiste, a sfârșit prin a ne lăsa ca moștenire credința în progres și în viitor. Dar și acestuĭ secol atribuită credința în progres. Italia, Franța și Germania îșĭ discut onórea de a fi fiecare din ele cea întâĭ care a accentuat însemnătatea și importanța progresuluĭ pentru om.

Noĭ credem înse că aci nu este de cât o usurpare a onóreĭ care se cuvine nu uneĭ anume națiunĭ saŭ secol, ci unuĭ alt factor, fără de care nicĭ unul din aceste popóre care staŭ în fruntea civilisațiuneĭ moderne și cu atât maĭ puțin secolul al XVIII, ar fi fost în stare să-șĭ pue tótă credința și tóte speranțele sale în progres Credința nóstră este că ideĭa de progres este tot așa de veche, aprópe ca și omul; și că adevĕrata sa însemnătate și importanță s'a scris în paginele Evangeliuluĭ. Progresul este însușĭ creștinismul, însușĭ divina învĕțătură și descoperire a luĭ Iisus Christos, însușĭ mântuirea omuluĭ prin sângele luĭ Iisus Christos. Căcĭ prin acestea s'a făcut ridicarea omuluĭ din înjosirea și decadența în care se afla, punĕndu-se ast-fel basele adevĕratuluĭ progres și civilisațiune pentru om, *înfrățirea universala, dreptatea și egalitatea tuturor ómenilor*.

Așa, în cât în cestiunea ce ne ocupă nicĭ un popor și nicĭ un secol nu póte exclama εὕρηκα, căcĭ acest εὕρηκα

nu aparţine omuluĭ, ci s'a dat luĭ de sus. Noĭ creştiniĭ tot-déuna mărturisim şi în tóte dilele cântăm că prin Iisus Christos: „Am vědut lumina cea adevěrată, am luat Duhul cel ceresc, şi am aflat credinţa cea adevěrată nedespărţiteĭ Treimĭ închinându-ne, că acésta ne-a mântuit pre noi" (comp. finele st. liturgiĭ) Meritul secolelor, de la apariţiunea lumineĭ evangelice şi al popórelor, cari aŭ primit'o şi s'aŭ împărtăşit de acéstă lumină, este numaĭ că ele aŭ universalisat ideia de progres înscrisă în cartea Dumnedeului creştinilor. Impěraţiĭ, regiĭ şi popórele filosofiĭ şi preoţiĭ plecându'şĭ cu toţiĭ genuchiĭ înaintea Evangeliuluĭ, l'aŭ recunoscut ca singura lege a progresuluĭ pe care trebue a o urma şi de care trebue a se conduce omenirea pentru a putea merge înainte şi a progresa spre bine.

Omenirea progreséză, şi progresând spre bine şi fericire, numaĭ prin creştinism şi Evangeliul luĭ Iisus Christos, creştinismul cuprinde adevěrata lege a progresuluĭ.

Dar caracterul orĭ-căreĭ legĭ este de a fi continuŭ în activitate, tot-déuna şi pretutindenĭ. Dacă progresul este lege a omenireĭ urméză că omenirea progreséză continuŭ; căcĭ de ar fi fost cu putinţă să stagneze când va, saŭ să dea înapoĭ, ar fi urmat fatalminte ca în acel moment să se disolve şi să se distrugă.

Dacă legea gravităţeĭ care ţine echilibrul universuluĭ, ar înceta un singur moment, ce ar maĭ fi şi ce s'ar maĭ alege de întréga şi frumósă armonie a tuturor corpurilor cereşti, create de Dumnedeŭ pentru a atesta de-a pururea mărirea sa? Tot ast fel se póte dice şi de progres; căcĭ ce este el alta, dacă nu legea de gravitate morală a omenireĭ, inclinaţiunea şi năsuinţa eĭ către bine şi adevěr şi către Dumnedeŭ, isvorul bineluĭ şi al adevěruluĭ?

Dacă progresul ar lipsi; dacă năsuinţa omuluĭ spre bine şi perfecţiune ar părăsi pe om, cine îşĭ póte închipui care ar fi starea socială a individuluĭ, a naţiuneĭ şi a întregeĭ omenireĭ, când s'ar presupune, că ar lipsi din ea orĭ-ce aspiraţiune şi năsuinţa la bine?

Din scrierile nóstre sfinte cunóştem un timp când progresul, adică binele, virtutea şi năsuinţa omului către adevĕr şi Dumneḍeu dispăruse din lume şi egoismul omului cucerise totul, aşa în cât nu maĭ era nicĭ o speranţă de îndreptare. Atuncĭ deluviul a fost consecinţa inevitabilă, care a trebuit să urmeze uneĭ ast fel de stărĭ, căreia el a trebuit să'ĭ pună capăt şi să sfârşească acele generaţiunĭ care se departase de la progres şi Dumneḍeu şi voiau a inaugura altă cale şi altă viaţă din care să lipsască năsuinţa către bine şi către Dumneḍeu. O nouă omenire s'a născut din singuriĭ temĕtorĭ de Dumneḍeu—Noe şi fiiĭ seĭ cu soţiile lor, pe carĭ Dumneḍeu îngrijise a-ĭ scăpa din exterminarea generală, şi promisiunea că mânia luĭ Dumneḍeŭ, nu va extermina maĭ mult lucrul mânilor sale, ne încredinţéză că calea progresuluĭ, nu va fi maĭ mult întreruptă pre pămênt.

Omenirea dar progreséză continuŭ. Chiar în momentul acesta, progresul face unde-va în vre-o parte a lumeĭ, un pas înainte. Istoria trecutuluĭ şi descrierea celor ce se petrec zilnic pe suprafaţa pămêntuluĭ, ne confirmă acest adevĕr. Gloria şi mărirea la care omenirea atât în anticitate, cât şi în timpurile moderne şi chiar în ḍilele nóstre, aŭ ajuns prin ştiinţe, arte, filosofie şi diferitele descoperirĭ şi invenţiunĭ, sunt proba cea maĭ evidentă că omenirea progreséză.

Dar faţă cu progresul continuŭ al omenireĭ, omul, a căruia viaţa este fórte scurtă, s'ar putea întreba, de unde vine, şi unde merge, sau unde voeşte să ajungă?

Respunsul la acéstă problemă pe care omul a căutat pururea a o resolvi, nu i l'a dat nicĭ ştiinţa, nicĭ artele, nicĭ invenţiunile ce a făcut. Numaĭ în Evangeliul şi în descoperirea dumneḍeéscă dată luĭ, el a putut afla cuvintele:

„De la Dumneḍeŭ am eşit, şi la Dumneḍeŭ mĕ reîntorc, Dumneḍeŭ caut“.

Şi acest respuns, din tóte câte s'aŭ dat şi se dau încă, este singurul, cel maĭ logic. El satisface raţiunea şi cu-

prinde în acelaş timp cel mai mare ideal pe care omul tinde a'l afla pe calea progresului.

Dar tot progresând omenirea, resultă necesarminte, ca presentul eĭ, saŭ maĭ bine ḑis, lumea presentă, să aibă un ascendent asupra trecutuluĭ şi asupra lumeĭ din trecut pe temeiul că ea a mers maĭ înainte şi se află în poseşiunea maĭ multor cunoştinţe şi adevĕrurĭ. Şi cum progresul, de şi nu este proprietatea tuturor, dar tuturor accesibil şi mulţimea se împărtăşeşte de el, de bine-facerile sale şi de adevĕr prin ceĭ ce l'aŭ şi'l cunosc, resultă că există o legătura între progres şi adevĕr în sine, şi între mulţimea căreia el se comunică! Mulţimea devine capabila a'l cunóşte şi îl deţine.

Sunt însĕ mulţĭ carĭ contestă acest fapt. Aceşt'a privind în mod cu totul superficial faptele şi evenimentele istorice, în tóte timpurile aŭ strigat şi strig până în ḑiŭa de astă-ḑi, că tot-déuna va exista o luptă eternă între masa cea mare a popórelor (între mulţime) şi adevĕr, şi că adevĕrul saŭ progresul va fi de-a pururea proprietatea numaĭ a a câtor-va înţelepţĭ. Cuvêntul lor este:

Odi profanum vulgus et arceo

Uniĭ ca aceştia nu sunt de cât nişte defaĭmătorĭ aĭ omenireĭ. Şi martorĭ în contra lor sunt chiar geniile cele marĭ carĭ tótă viaţa lor aŭ luptat ca ştiinţa şi tot geniul lor, să devină proprietate comună a tuturor, şi mulţimea, căreia eĭ aŭ confiat ştiinţa şi ideile lor, este aceea care i-a eternisat, profesând şi propagând ideile lor.

Dacă progresul ar fi fost menit de a fi proprietatea numaĭ a câtor-va înţelepţĭ, atuncĭ cum se esplică istoria martirilor şi a tuturor celor persecutaţĭ pentru ideile şi credinţa creştină. Ce alt îĭ mângâia şi întăria pe eĭ în mijlocul persecuţiunelor, să sufere tot felul de torturĭ şi mórtea, uniĭ prin decapitare, alţiĭ prin ardere, alţiĭ pe cruce etc., dacă nu credinţa şi convingerea fermă că eĭ luptaŭ pentru adevĕr, pentru progresul şi binele omenireĭ? Iar ... credinţa şi ferma convingere a martirilor,—maĭ toţĭ

din masa poporuluĭ—, pentru care eĭ aŭ luptat, au suferit şi aŭ sigilat'o cu mórtea lor martirică, nu învederéză destul de evident pe de o parte legătura cea maĭ strânsă care există între masa vulguluĭ şi adevĕr (progres), ĭar pe de alta că adevĕrul şi progresul este proprietatea şi a mulţimeĭ, cu atât maĭ mult cu cât credinţa martirilor era că adevĕrul predicat de eĭ va deveni proprietate a tuturor ómenilor?

Dupĕ cuvêntul luĭ Leibniz, presentul cuprinde, prepară şi naşte viitorul; ĭar viitorul nu póte să fie în antitesă cu presentul, pentru că atât presentul cât şi viitorul cuprindĕnd adevĕrul, adevĕrul nu póte fi contra adevĕruluĭ. Raportul între ele este legat de legea progresuluĭ; viitorul se află către present cuprindĕnd adevĕrul maĭ complect şi maĭ perfect, faţă cu adevĕrul deja cunoscut.

Raportul acesta l'a exprimat în modul cel maĭ clar posibil Mântuitorul nostru prin cuvintele:

„*Nu am venit să stric legea, ci să plinesc*".

Dar când cine-va voeşte a cunóşte adevĕrul ce trebue să facă? Trebue óre să se încrédă numaĭ în propriele puterĭ ale inteligenţeĭ şi ale geniuluĭ seŭ? Să evite orĭ-ce contact şi să închiză ochiĭ şi urechile sale la vederea şi vocea progresuluĭ omenireĭ? De sigur nu. Din contra trebue să se identifice cu ea şi năzuinţele sale către progres. Maĭ mult încă, trebue să o urmăréscă cu atenţiune în tóte mişcările sale şi să se identifice cu ea întru tóte; căcĭ cu cât o va studia maĭ mult şi o va înţelege, cu atât maĭ mult cunóşte adevĕrul şi binele, călăuzind şi pe alţiĭ în calea bineluĭ şi a adevĕruluĭ şi contribuind, ca adevĕrul şi progresul să fie universal şi proprietate a tuturor.

A urmări şi cunóşte adevĕrul, nu este lucru lesne. Dacă se află un om care să cunóscă presentul cu desĕvêrşire, unul ca acesta cunóşte şi viitorul şi póte să'l predice. Astfel aŭ fost profeţiĭ Vechiuluĭ Testament carĭ dâdu'şĭ sémă perfect de starea morală a luĭ Israil, aŭ putut, luminaţĭ de Duhul luĭ Dumnedeŭ, să-ĭ predică sórta ce'l aştepta în

viitor. Dar fără cunoştinţa presentuluĭ glasul lor n'ar fi fost înţeles, nicĭ de contimporanĭ, nicĭ de viitorĭ.

Adevĕrul dar şi progresul fiind pentru ómenĭ este în lume. El nu este captivul câtor-va genĭĭ şi înţelepţĭ, ci al tuturor ómenilor. El este sórele care îĭ luminéză pe toţĭ, şi Dumneḑeul care chiamă la mântuĭre pe toţĭ fiiĭ sĕĭ.

Dar Dumneḑeŭ, după învĕţătura sfinteĭ nóstre religiunĭ, a trimis în lume pe însuşi Fiul sĕŭ, Dumneḑeŭ-Cuvêntul, care s'a întrupat pentru mântuirea nóstră, ca el să ne facă cunoscut pe Tatăl şi să ne descepere adevĕrul. Urméză dar că, cel ce voeşte a cunóşte adevĕrul şi pe Dumneḑeu, să vină la lumina sa, la lumina progresuluĭ evangelic. Căcĭ Domnul nostru Iisus Christos, Dumneḑeŭ-Omul, ne ḑice în sânta sa Evangelie: „*Eŭ sunt calea ... nimenĭ nu cunóşte pe Tatăl de cât numaĭ prin mine*".

Prin Iisus Christos dar şi Evangeliul sĕu, omul călăuzit de drépta raţiune póte cunóşte adevĕrul şi pre Dumneḑeŭ.

Pe basa acestor premise să examinăm antitesa părută şi lupta seculară între *autoritatea tradiţiuneĭ* şi *raţiune*, saŭ între *tradiţiunea* însăşĭ, care represintă *credinţa* şi între *ştiinţă*.

Raţiunea, mândră de invenţiunele şi descoperirile sale, basându-se pe acestea şi aprecierile sale, priveşte cu îngâmfare diferitele sisteme religióse ale omenireĭ, instituţiunele sale politice şi sociale, moravurile, reminiscenţele şi resturile ce ni s'aŭ păstrat din cultura şi civilisaţiunea antică, le despreţueşte şi în egoismul sĕŭ creḑêndu-se maĭ pre sus, maĭ capabilă şi maĭ ingeniósă în concepţiunele şi judecăţele sale de cât tot ce a putut produce progresul omenireĭ, ḑice: „Tóte sunt nimic; tóte trec şi se duc; eŭ sunt de-a pururea (ἐγὼ εἰμὶ ὁ Ὤν). Nimic nu există afară de mine; nimic nu se póte sustrage de judecata mea, nimic nu póte evita jugul meŭ. O! ce nemernicĭ sunteţĭ cei ce plecaţĭ capul şi genuchile în faţa tradiţiuneĭ şi a autorităţeĭ eĭ. Nu vedeţĭ voĭ că adoraţĭ lucrul mâinilor şi

a concepțiunile ómenilor? Religiunele vóstre pe carı le atribuițĭ tradițiunilor divine, nu sunt de cât creațiunea mea, sunt invențiunea unuĭ individ óre-care, carele pentru a da maĭ multă autoritate și putere adevĕruluĭ, l'a presentat vouĕ sub numele luĭ Dumnedeŭ. Nu vedețĭ că Dumnedeŭ în tóte acestea nu este de cât autorul responsabil al ómenilor genialĭ și al tuturor acelora cari s'aŭ credut că au vocațiunea de a schimba dogmele și credințele omenireĭ"? In orgoliul seŭ ea continuă.

„Misterele și dogmele religiunelor, altarele templelor n'aŭ nimic care să se ascundă de rațiune. Ea străbate mulțimea care se grămădește înaintea altaruluĭ, intră în altar, analiséză tainele, le desbracă de vălul lor religios, pretinde a afla în ele ideĭa filosofică, invențiunea saŭ concepțiunea a cuĭ va. Cu un cuvênt pretutindenĭ și în tóte rațiunea nu se află de cât pe sine; tot ce s'a făcut este și se face, nu s'a făcut și nu este de cât prin sine".

Tradițiunea la rândul seŭ zîmbește și îĭ vine a rîde de atâta îngâmfare a rațiuneĭ individuluĭ. Și la rândul sĕŭ îĭ dice: „Fiŭ, care te credĭ tată al mameĭ tale. Tu care abia ierĭ te-aĭ născut te pretindĭ a fi maĭ vechiŭ de cât lumea? Probéză că poțĭ adaoga un singur adevĕr măcar la tesaurul autorităţeĭ mele. Am vedut pe Platon, acel geniŭ extraordinar carele el cel întâĭ a călcat și a privit cu dispreț autoritatea tradițiuneĭ. El cu geniul seŭ a surprins lumea și a voit să creede un noŭ Deĭu, o societate saŭ republică curat intelectuală și numaĭ a rațiuneĭ. Din noua sa republică s'a eliminat cu îngrijire tot ce era vechiŭ și putea să me represinte pe mine. Marea operă saŭ marele eŭ al luĭ Platon, crează de la sine legile și așezemintele republiceĭ sale raționale.

Dar ce aŭ fost în sine așezĕmintele și republica luĭ Platon? Nimic alt de cât o imitațiune imperfectă a republiceĭ doriene, cu singura deosebire că republica dorică, fondată și constituită pe baza legilor și așezĕmintelor tradiționale, a durat și a trăit; iar republica luĭ Platon a

rĕmas mórtă în paginele scrierei sale, ca într'un cimitir. A fost o lucrare ingeniósă și admirabilă opera sa, ceva înalt, expresiunea cea maĭ minunată a geniuluĭ și a înțelepciuneĭ umane, dar nu avea de cât micul defect, că îĭ lipsia viața!

In timpurile moderne Cartesiu face aprópe acelaș lucru. Să retrage de orĭ-ce contact cu lumea. Sfărĕma tablele sacre ale istorieĭ și voește să înceapă de-a capul prefacerea morală a omenireĭ. Dar, ce resultat a avut tótă truda și ostenelele sale? Arată-mĭ noua sa creațiune ca după modelul eĭ să îndrept defectele mele .... In zadar, nu vĕd în ea nimic nou, nimic care să încălzească sufletul și să dea propășire viețeĭ morale a omenireĭ. Totul se reduce la ideĭ abstracte, carĭ aŭ început a muri, fiind chiar încă în viață geniul ce le-a produs.

Dacă eŭ, tradițiunea, aș fi, precum ḑice rațiunea. opera unul Platon saŭ Cartesiu anonim. atuncĭ cum se esplică faptul că eŭ și dogmele mele subsist, tot-déuna și pretutindenĭ alăturĭ cu progresul, carele tot-déuna se inspiră de mine; ĭar intreprinderile tuturor acestor geniĭ, nicĭ una n'aŭ reușit de a trăi saŭ de a se conserva în vre un unghiu al pămĕntuluĭ?

Știut este, că numaĭ adevĕrul subsistă și este universal, și un fenomen, care se repeta acelaș tot-déuna și pretutindenĭ, este lege și adevĕr.

Faptul, că toțĭ ceĭ aŭ predicat omenireĭ dogmele religiuneĭ, aŭ recunoscut necesitatea de a le atribui uneĭ tradițiunĭ divine, atestă, pe de o parte, că tradițiunea, nu este opera mințeĭ omeneștĭ, ĭar pe de alta autoritatea eĭ.

Ast-fel ómeniĭ ceĭ maĭ genialĭ, închee tradițiunea. aŭ recunoscut autoritatea mea".

Acesta este eternul dialog între rațiune și tradițiune. Cuvintele pot să se schimbe și să ĭa alt caracter și colorit, după timp, loc și caracterul diferitelor națiunĭ, esențialul însă este acelaș.

Cum se face că acéstă luptă nu ĭa o dată sfârșit și nicĭ

tradiţiunea nu póte strivi în puternicele el mânı raţiunea, dar nicĭ raţiunea nu póte desrădăcina tradiţiunea? Respunsul este că aşa precum se priveşte pe sine tradiţiunea faţă cu raţiunea, tot aşa se pretinde şi raţiunea faţă de tradiţiune. Ambele sunt descoperirea şi glasul aceleaşĭ fiinţe supreme, Dumneḑeŭ, amêndouĕ proprietăţĭ şi manifestaţiunĭ ale luĭ, fiind în el inseparabile. Nu se pot nimici una pe alta, căcĭ Dumneḑeŭ nu póte fi contra glasuluĭ şi proprietăţilor şi harurilor sale, pe cari le revarsă asupra ómenilor.

Omul prin propriele sale puterĭ nu póte afla şi cunóşte adevĕrul, fiind că el nu póte să'şĭ dea sieşĭ viaţa; *de aci necesitatea tradiţiuneĭ, a autorităţeĭ.*

Dar adevĕrul şi viaţa nu póte fi ceva extern la om, ci trebue să se identifice cu natura sa şi să fie una cu el; trebue să fie el însuşĭ; ĭar acéstă identificare nu se face de cât numaĭ prin raţiune şi inteligenţă, *de aci necesitatea raţiuneĭ.*

„Tradiţiunea şi autoritatea este descoperirea imediată, ĭar raţiunea, mediată, a luĭ Dumneḑeŭ".

Tradiţiunea s'a descoperit omuluĭ de la Dumneḑeu sub forma autorităţeĭ; decĭ ea există în omenire, dar fără raţiune ar fi la om, nu ca sufletul în corp, ci ca o avere saŭ un tesaur închis într'o ladă, care n'ar fi în stare şi n'ar putea să-ĭ aprecieze valórea.

Tóte silinţele, tótă lupta şi tótă istoria omenireĭ constă din marele act (magnum opus), de a se identifica cu adevĕrul divin, de a împăca raţiunea cu autoritatea (tradiţiunea), filosofia cu credinţa, pe om cu Dumneḑeŭ, şi de a'l aduce la el. Pentru acésta întréga istorie a omenireĭ, nu este de cât o ridicare şi apoteosare treptat a eĭ. Sfânta nóstră Scriptură continuŭ ne predică acéstă treptată apropiere a omuluĭ de Dumneḑeŭ. Noĭ o vedem maĭ întâĭ preḑisă în Emmanuelul (Dumneḑeŭ-cu noĭ) Profetuluĭ Isaia, şi realisată în persóna Domnuluĭ nostru Iisus Christos, Dumneḑeŭ- mul, născut din Sânta Fecióră.

Dar aflat'a omul adevĕrul, orĭ predica Evangeliuluĭ, sângiurile martirilor, carĭ aŭ luptat pentru credință și adevĕr, străduința Apostolilor și a tuturor bărbaților genialĭ, aŭ rĕmas zadarnice și omenirea condamnată de a fi puturea departe și despărțită de adevĕr, precum este o carte despărțită de mintea omuluĭ?

Dacă omul ar fi ceva opus luĭ Dumnedeŭ, rațiunea sa, n'ar fi cu putință nicĭ odat'ă să vină în armonie cu divinitatea. Atuncĭ Dumnedeŭ și omul, tradițiunea și rațiunea, întocmaĭ ca două liniĭ paralele, carĭ de s'ar prelungi în infinit, nicĭ odată nu s'ar întâlni.

Sânta Scriptură însĕ ne învață, că omul s'a creat de de Dumnedeŭ după chipul și asemănarea sa. După autoritatea tradițiuneĭ, rațiunea omuluĭ, s'a creat după chipul și asemănarea rațiuneĭ divine. Prin urmare rațiunea și autoritatea tradițiuneĭ, nu sunt două lucrurĭ opuse, două liniĭ paralele; ci este originalul și imaginea, marea și riul care se varsă în ea, lumina și ochiul.

Aceĭ carĭ socot rațiunea omuluĭ ca ceva opus și rebel rațiuneĭ divine, carĭ voesc a nimici rațiunea înaintea autorităteĭ, și carĭ nu cer de la om înțelegere și pricepere, ci supunere órbă, aceștĭ Manicheĭ, nu sunt creștinĭ, căcĭ eĭ contest credințeĭ creștine autoritatea eĭ, de óre-ce ea ne învață, precum am dis, că omul, este ființa rațională, *creat după chipul și asemănarea luĭ Dumnedeŭ.*

De asemenea și aceea carĭ în numele rațiuneĭ voesc a despreţui și călca în picióre autoritatea tradițiuneĭ, aceĭa carĭ socot autoritatea eĭ ca ceva opus rațiuneĭ, aceștia sunt ceĭ maĭ periculoșĭ inimicĭ aĭ rațiuneĭ. Tocmaĭ aceștia sunt carĭ contest puterea și însemnatatea rațiuneĭ, pentru că *autoritatea este rațiunea.*

Acesta este și trebue să fie adevĕratul raport al autorităţeĭ tradițiuneĭ către rațiune și al rațiuneĭ către tradițiune.

Dar pentru a termina să insistăm încă puțin asupra raportuluĭ lor reciproc.

Influența reciprocă a rațiunei către autoritatea tradițiunei și acesta către rațiune se manifesta mai cu sémă în relațiunea popórelor către ómenii lor geniali.

Popórele și mulțimea, primesc adevĕrul mai mult prin intuițiune, de cât prin logică. 'L simt și îl cunosc așa precum judecătorii de multe ori își formézā convingerea despre culpabilitatea sau inocența acusaților, fără ca să pótă da cuvênt despre convingerea lor intime. La popóre și la mulțime, voința și înțelegerea, necesitatea și libertatea, sunt mai tot-déuna unite și chiar identificate.

De ar fi cu putință să se întrebe popórele lumei vechi și a celei noui, acele popóre, cari aŭ jucat un rol în istoria omenirei și aŭ urmărit un ideal, și pe acelea cari'l urmăresc, cum aŭ descoperit, sau cum aŭ conceput idela și idealul ce'l urmăresc? Tóte ne-ar respunde, că ele s'aŭ născut în acea ideie; că acel ideal le-a încăldit și însuflețit inima și sufletul lor de la început; că acel ideal tot-déuna a fost sufletul lor de viață. Și de fapt adevĕrul istoric este acesta; căci din momentul ce ele n'aŭ mai avut nici un ideal, aŭ încetat de a mai exista, și s'aŭ stins cu desĕvêrșire.

Popórele și mulțimea, nu'și pot da sémă de modul cum aŭ conceput și aŭ idealul ce'l urmăresc. Dar aŭ conștiința de el și îl urmăresc cu insistență și tenacitate, fără chiar a judeca asupra lui și asupra punctului, unde vor să ajungă. S'ar părea pentru moment, judecând psicologicește modul concepțiunei idealului și ținta urmărită de popóre și mulțime, că ele n'aŭ necesitate de logică și rațiune pentru a ajunge la lumină și adevĕr, ca cum ele s'ar afla în relațiune directă și nemijlocită către pronia divină, care le comunică harul sĕu și le distribue rolurile ce aŭ de jucat și îndeplinit aci pe pământ. După acéstă natură a lor popórele și mulțime, sunt prin exelență organul autorităței, marele depositar al adevĕrului, cartea cea sfântă vie; așa în cât cu drept cuvênt să dice: *„Vocea poporului este vocea lui Dumnedeŭ“*.

Natura individuluĭ însĕ este cu totul opusă. Pe acesta până când autoritatea tradiţiuneĭ, saŭ aceea ce i se impune a cunóşte şi a crede, nu devine convingere, şi nu este proprietate a sa, nu'l póte domina. Şi cu cât cine-va este maĭ talentat şi maĭ genial, şi se ridică maĭ presus de stratul mulţimeĭ, cu atât maĭ mult se pare că simte necesitatea de a supune tradiţiunile la legile logiceĭ şi ale raţiuneĭ.

După acestea s'ar putea ḑice, ca autoritatea tradiţiuneĭ este mulţimea, poporul, ĭar raţiunea, individul.

Există însĕ cea maĭ strânsă legătură între ele.

Ideĭa care cuprinde şi resumă viaţa şi aspiraţiunele unuĭ popor, numaĭ atuncĭ ajunge la apogeul şi deplină desvoltare, când ea se întrupéză într'un bărbat al seŭ genial, şi acesta represintă unite în tótă splendórea lor, aspiraţiunile naţionale, limba, ideile, istoria şi destinaţiunea aceluĭ popor.

De asemenea şi bărbaţiĭ geniali, numaĭ atuncĭ pot impune numele lor unuĭ popor saŭ uneĭ epoce a intregeĭ istoriĭ a omeniriĭ, când omenirea şi popórele aŭ încredere în eĭ şi îĭ urméză, şi cuvêntul lor este raţiunea vie şi autoritatea cea maĭ absolută posibilă pentru mulţime. Maĭ mult chiar, numaĭ atuncĭ când cuvêntul lor se impune tuturor ca lege indiscutabilă şi mulţimea are credinţa fermă că urmând-uĭ progreséză spre bine şi îĭ este de folos.

Există dar o legătură fórte strânsă şi un raport intim şi reciproc între popóre şi ómeniĭ geniali, pentru că există mare afinitate, şi s'ar putea ḑice identitate între autoritatea tradiţiuneĭ şi între raţiune, şi raţiunea omuluĭ este, după chipul şi asemănarea raţiuneĭ divine.

Descoperirile şi reveraţiunele dumneḑeeştĭ să introduc în lume prin popóre; ĭar raţiunea individuală însuflată de harul divin, le esplică în limba omenéscă şi le face proprietate a tuturor pentru binele şi fericirea lor.

Ast fel popórele şi ómeniĭ geniali, credinţa şi filosofia, sunt de a pururea în legătură, identificându-se pentru a

duce pe om prin calea progresului la bine și la adevěr, la Dumnedeu, binele și adevěrul absolut.

Dar aci este timpul de a întreba, tradițiunea cu autoritatea eĭ, tot urmând calea progresuluĭ, nu se va identifica ea când-va cu desěvêrșire cu rațiunea? Nu va veni óre un timp, când misterul și credința să devină cunoștință și știință umană, catapeteasma care învălue adevěrul divin să disparǎ cu desěvêrșire și omul să cunóscă și să vadă față în față, cel puțin cu ochiĭ mințeĭ sale, adevěrul absolut, pe Dumnedeŭ?

Dacă între om și Dumnedeŭ, n'ar fi la mijloc infinitul, saŭ omul, fie că este ființa mărginită, ar putea prin rațiune să pătrundă acest infinit până la Dumnedeu, atuncĭ să înțelege de la sine, că totul ar lua sfârșit aci pe pământ, credința ar deveni cunoștință și știință și rațiunea umană ar lua întru tóte locul rațiuneĭ divine.

Omul însĕ fiind ființă mărginită, creată dupĕ chipul și asemănarea luĭ Dumnedeŭ, el dupĕ cuvêntul Evangelieĭ, nu are de cât posibilitatea de a se asemăna luĭ Dumnedeu și ast-fel prin rațiune, progresând, el înaintéză continuŭ cătră adevěrul absolut, fără a putea vre-o dată să'l ajungă. Fie care secol și epocă, prin Evangeliul luĭ Iisus Christos, Dumnedeŭ-Omul tot maĭ mult va răr și va face din ce în ce maĭ transparent vělul, dar el pentru noĭ ómeniĭ nu se va putea rupe și nimici niciĭ dată

Resumând am putea dice: „Omul, dorind prin calea progresuluĭ a se apropia de adevěr și a'l cunóște, nu trebue să încéapă de la o îndoială despre adevěrurile date, ci cu credința, și credință tare în ele. Cu credința dobândită prin puterea rațiuneĭ sale. Numaĭ ast-fel, plecând de la sine și credința sa, va apropia și va verifica acéstă credință, cu a celor-l-alțĭ, și cunoscênd prin sine pe ceĭ-l-alțĭ, se va lega cu eĭ prin legătura dragosteĭ, va iubi pe aprópele și va fi una cu el. Ast-fel împreună rațiunea cu credința, luminate cu lumina evangelică și inspirate de cuvintele luĭ Iisus Christos care a dis: Iubiți-vě uniĭ pe alțiĭ, și pe

aprópele tĕŭ să'l iubestĭ ca însuțĭ pe tine, vor fi una pentru a duce pe om pe calea progresuluĭ la bine și adevĕr. De altmintrelea, pe căĭ opuse, nicĭ una nu putea edifica nimic bun și de folos pentru om și el va fi de-a pururea departe de calea adevĕratuluĭ progres și de adevĕr. De-a pururea va fi după cum ne învață Scriptura, departe de Dumnedeŭ și sfânta sa voe va fi în întunerec și in umbra morțeĭ.

Domnul nostru Iisus Christos dar, prin cuvintele: „*iubiți vĕ uniĭ pre alții*" a pus basele adevĕratuluĭ progres și al adevĕrateĭ înțelepciunĭ prin care omul să se cultive moralminte. Intărindu-se ast fel în credință prin puterea rațiuneĭ sale, înaintéză și se apropie de adevĕrul absolut, de Dumnedeŭ, a căruia imagine este și a căruia voe este chemat a o face aci pre pămênt, precum și în cerurĭ ângeriĭ fac sânta sa voe.

D.

O Enciclică a Ierarhilor Moldoveĭ combătênd injuriile.

Dăm maĭ jos publicităţeĭ o Enciclică a Ierarhilor Bisericeĭ Moldoveĭ, din 1829, pe care neuĭtatul întru amintire şi vrednicul Metropolit al Moldoveĭ, mecenatul ştiinţeĭ şi podóba Bisericeĭ, Veniamin Costachi, împreună cu Episcopiĭ de Roman şi Huşĭ o alcătuesc ş'o publică spre a fi cetită de preoţĭ în tóte Bisericile Principatuluĭ de atuncĭ al Moldoveĭ. Să vede că obiceĭul rĕŭ, deprinderea urîtă, datina innărăvită de a insulta şi batjocori cele sfinte la care ne închinăm ḑilnic, era în popor şi pe atuncĭ. Dupĕ cât ştiŭ, Antim Ivireanul în cuvintele sale bisericeştĭ de peste an combate puternic acest obiceĭu urît ce exista pe timpul sĕŭ şi în Principatul de altă dată al Munteniei [1]).

De aseminea şi virtuosul şi rîvnitorul de cele bisericeştĭ, Metropolitul Iacob Putneanu, în cartea sa numită «Floricică», publicată la 1757 în Iaşĭ, la pagina 57 are un tratat special în acéstă cestiune, intitulat: *Pentru ceea ce suduesc (insultă) legea, sufletul, Crucea, Precistania, Botezul, judeţul şi altele*». Intre altele, ĭată ce citesc: «*Acésta nicĭ păgâniĭ nu o fac, să'şi ocărască saŭ să'şi suduească legea saŭ pre Dumneḑeul lor. Iată dar că creştiniĭ ceĭ ce suduesc legea, sufletul, Crucea, Precistania, botezul, jude-*

---

[1]) Vedĭ Didahiile ţinute în Metropolia din Bucureştĭ, de Antim Ivireanul, Metropolitul Ungro-Vlahieĭ 1709—1716, publicate de mine în 1888.

ful și altele ori care din dogmele credinței, unora ca acestora li este năpaste numele cel de creștin»... Apol adauge: «*Ci încă de nu și vatămă ceva mai mult pre cel ce-l suduceşte, dar ca cu o scârnă ce stupéște din gura luì, tot spurcă, și urechile celuia ce-l aude și îl și mânie*»...

Din aceste citate vedem, că Ierarhiĭ din timpurĭ aĭ Bisericeĭ nóstre naționale, aŭ semnalat și combătut aceșt rĕŭ obiceĭ și datină urîtă în popor și aŭ îndemnat pe preoțiĭ Românĭ de a sfătui, învăța, și chiar a pedepsi duhovnicește pe creștiniĭ marĭ și micĭ, cariĭ ne'ncetat îșĭ mânjesc și feștelesc gura și'șĭ corump cugetul drept, pronunțând aseminea insulte cu ușurință, la orĭ-ce ocasie.

Din experiență cunóștem și știm, că nu poțĭ ieși din casă fără să audĭ și bărbațĭ de condiție formațĭ, dar maĭ ales ómeniĭ din popor, lucrătoriĭ și meseriașiĭ de tóte speciile, pronunțând aprópe la fie-care cuvênt și o insultă religiósă! Ce să maĭ dicem despre femeĭ! Dar despre copiĭ, cariĭ încă nu pot bine vorbi, dar știŭ perfect a cruci și dumnedei! Când îĭ întrebĭ pentru ce fac acésta? Eĭ îțĭ respund, că este semn de vitejie, că prin insulte îșĭ rĕcoresc inima, că în fine se rĕsbună. Tóte acestea sunt cuvinte secĭ și probează numaĭ decadența morală a poporuluĭ și lipsa totală de respect cătră cele sfinte. Ce este de făcut pentru a se corigea neamul românesc de acest rĕŭ și înjositor obiceiu păgân? După socotința mea, numaĭ influința preoților ar putea micșura rĕul, sfătuind în biserică poporul de a numaĭ întrebuința aseminea insulte degradătóre și daunătóre moraleĭ lor, cum și intervenirea și observarea rigurósă a Invĕțătorilor și Profesorilor asupra școlarilor, convingêndu-ĭ că-ĭ o mare ocară și necinste pentru neamul nostru nobil și civilisat de a maĭ pronunța vre-o injurie și a maĭ urma și de acum deprinderea rea existentă în societate. Prin injuriĭ și insulte omul se înjosește, se pune în rândul barbarilor, devine indiferent cătră tot

ce'ĭ sfânt, drept și de respectat. Popórele culte, ca Francesiĭ n'aŭ injuriĭ de felul celor ce avem noĭ. Eŭ cred, că tóte sudălmile, orĭ injurüle ce sá pronunță astă-dĭ de poporul nostru nu sînt de origină română, ci le-am împrumutat de la barbariĭ ce s'aŭ strecurat pe acest pămênt și de la vecinĭ. In tot casul lucrul este prea urît și degrădător pentru poporul nostru nobil și trebue cu orĭ-ce preț a-l înlătura cât maĭ curând. In scopul de a se putea cu timpul face o îmbunătățire în moravurile nóstre, care sînt înparte degrădate am publicat acéstă Enciclică a Metropolituluĭ Veniamin Costachi și la care aŭ fost asociațĭ și Episcopiĭ Moldavieĭ.

Cu mila luĭ Dumnedeu, smeritul Veniamin Mitropolit Moldaveĭ. Meletie, Episcop Romanuluĭ. Sofronie, Episcop Hușuluĭ.

Pentru ceĭ ce hulesc cele sfinte.

Ceea ce să întâmplă la cuget, când cade cine-va in adâncul tuturor pĕcatelor, tot acelașĭ să întâmplă și când să deprinde numaĭ la un pĕcat, și'l obicĭnuește multă vreme. Vrem să zicem, că pĕcatul acela, la care s'aŭ deprins cine-va, atâta-ĭ strânge cugetul, în cât nu'l maĭ mustră cugetul pentru obicĭnuință, dupĕ cum zice și ne învață Sfântul marele Vasilie, că strĕină este cu totul de viețuirea hristianilor. Că acésta rĕstórnă pe lucrurĭ, și maĭ pe tóte rĕutățile le-au născut, pe netemerea de Dumnedeŭ, pe neevlavie, pe răciala către cele Dumnedeeștĭ, pe defăimarea către lucrarea făcĕtórelor de viață poruncilor luĭ Dumnedeŭ. La fieşte ce lucru, cuvêntul acest de Dumnedeŭ blestemat puindu-l înainte : Și ce este acésta ? și ce-ĭ aceea ? acésta nu-ĭ nimic, aceea nu-ĭ nimic. Și în scurt, din nebăgarea în samă mulțĭ au cădut, și cad în eresurĭ și în atheie (necredința în Dumnedeire). Audițĭ, o! ómenĭ hristianĭ și înțelegețĭ ceea ce vi să propovedueşte! O vedem

curat la pĕcatele céle înfricoşate şi îndrăzneţe a sudălmilor şi a hulilor. S'aŭ obicînuit sudălmile, i atâta desfrânare şi slobozenie ĭaste la pĕcatul acesta, în cât nu ĭaste vârstă, nu să află maĭ nicĭ un sătean, şi târgovéţ, care să nu sudue: bărbaţĭ, bătrânĭ, tinerĭ, o! ce ticăloşie! până şi muerele, până şi copiiĭ ceĭ micĭ învăţându se de părinţĭ. Atâta desfrânare ĭaste la pĕcatul acesta, în cât nu este loc, în carea să nu se auză sudălmĭ şi hule. Prin târgurĭ şi prin sate, pe la locuinţele lor, pe la crâşme, pe la adunărĭ rĕle şi răsvrătirĭ, cu părerĭ mincinóse, tot cuvinte pintrede de sudălmĭ şi hule. Că cu adunările rĕle şi vorbile cele nebunatece stricând obiceĭurile cele bune de hristian, carele însuşĭ s'aŭ hotărât şi aŭ depus jurământ înaintea Preasfântuluĭ Dumnedeŭ celuĭ a tóte vĕdĕtor, pentru sfântul Botez care l'aŭ primit, fiind de faţă sfinţiĭ ângerĭ şi ómeniĭ. Când însuşĭ zice cel ce primeşte sfântul Botez: că să lépădă de Satana, de diavoliĭ luĭ, şi de tóte izvodirile luĭ, de tóte lucrurile luĭ, şi de tótă trufia luĭ, şi de tóte slujbele luĭ. Auziţĭ, o! ómenĭ ceĭ ce vĕ numiţĭ cu nume hristian! Iar cu faptele tăgăduind adică pre Iisus Hristos Filul luĭ Dumnedeŭ. Şi să maĭ adăogim, că, a deseorĭ, că fără de nicĭ o ruşine, că neîncetat sudue, la tótă vorba, două şi treĭ sudălmĭ, un cuvênt şi o hulă. La tótă întâmplarea ce le vine rele asupra lor, pentru pĕcatele şi din depărtarea lor de la Dumnedeŭ. Sudue cruce, de Dumnedeŭ, de sfânt, de evangelie, de Hristos, de bo[illegible], de lege, de suflet, de paştĭ, până o! lucru înfricoşat, până şi sfintele Taĭne, sfintele leturghiĭ şi tótă taĭna sfin[illegible] lucrărilor Bisericeştĭ. Apoĭ acésta puţin lucru şi hulă [illegible] o, ómenĭ! Puţină defaĭmare este luĭ Dumnedeŭ celuĭ a[illegible] prea puternic, celuĭ necuprins, celuĭ nevĕdut de ni[illegible], celuĭ neajuns de mintea omenéscă. Tu viermile cel [illegible] pre pământ, tu cel ce eştĭ nimic, de cât numaĭ pă[illegible] praf, şi cenuşe. O! orbire drăciască sufletéscă, pă[illegible]éscă! O! pierdere nemărginită! O! neam necredin[illegible] şi îndărătnic! Până când [illegible]

voiŭ răbda pre voĭ, ḑice Domnul nostru Iisus Hristos. Aŭ acestea răsplătiri de rele, în loc de bune și de mulțămire să aduceți Domnuluĭ Dumneḑeŭ, și în ce maĭ credi tu, dacă hulești pre a tot puternicul Dumneḑeŭ? Ce nadejde maĭ rĕmâne întru tine, de mântuirea și izbăvirea sufletu'uĭ tĕŭ, cel ce îndrăznești și defaĭmĭ și suduĭ pre Dumneḑeuĭ tĕŭ? Că greșind om cătră om nădejdueşte și îndrăzneşte că va dobândi ertare ĭarăşĭ prin ómenĭ. Iară greșind luĭ Dumneḑeu, apoĭ cine va sta ca să se róge pentru tine, și să înblânzască urgia cea Dumneḑeească, care prea cu dreptate este pornită asupra ta vrăjmaşuluĭ și înprotivniculuĭ luĭ Dumneḑeŭ? Cu adevĕrat niminea nu va putea să stea pentru tine. O! infricoşat lucru este a cădea în mâĭnele Dumneḑeuluĭ celuĭ viŭ. Fără numaĭ de cât acéstă nădejde de mântuire îțĭ rĕmâne ție, acésta aşa să facĭ: să te tânguești în tóte ḑilele rămăşițiĭ viețiĭ tale, și să urmezĭ și tu ca împĕratul Manasi: plecând genunchele, zi: Greșit-am Dómne, greșit-am, și fără delegile méle eŭ le știu, ci mĕ cucerese rugându-me: Slăbești-mĭ Dómne, slăbești-mĭ, și nu me pierde pre mine cu fără de legile méle. Că îțĭ zice Dumneḑeŭ: o omule! Cu greŭ lucru îțĭ este a me defăĭma tu pre mine. Că aĭ socotit că voiŭ fi ție aseminea fără delege? Şi auzĭ ceva să-țĭ zică ție la ḑiua judecățeĭ înfricoșatul și dreptul judecător. Mustrate-voiŭ și voiŭ pune înaintea fețiĭ tale pĕcatele tale. Când Domnul întru poruncă cu glasul Arhangheluluĭ și întru trâmbița luĭ Dumneḑeŭ să va pogorî din cer, când trâmbița va răsuna și morțiĭ să vor scula din mormânturĭ. Şi vor eși ceĭ ce aŭ făcut cele bune întru învierea viețiĭ; ĭar ceĭ ce au făcut cele rele întru învierea judecățiĭ, și a osândiriĭ și a muncilor vecĭnice. Auḑițĭ dar, o! ómenĭ și înțelegețĭ, că ceĭ ce n'ațĭ știut până acum, și ĭarășĭ auḑind și ne părăsindu-ve de năravurile vóstre cele rĕle ne pocăite de maĭ înainte, apoĭ vețĭ fi munciţĭ în văpăile ĭaduluĭ maĭ rĕu de cât păgâniĭ. Că dacă n'așĭ fi venit și n'așĭ fi arătat vouĕ pĕcat n'ațĭ avea. Iară acum am venit și v'am arătat vouĕ și de

nu vě vețĭ pocăi, și nu vě vețĭ părăsi în pěcatele vóstre, vețĭ muri, pentru că ceĭ ce păzesc cele deșarte și mincinóse mila sa i'aŭ părăsit. Și ĭarășĭ împreună cel nebun și nepriceput vor peri. Că zice, în ĭad cine să vă mărturisi ție? că nu vor învia necredincioșiĭ la judecată, nicĭ pěcătoșiĭ în sfatul drepților, că a cunóște legea este a gândulul bun, că eĭ n'aŭ cunoscut căile méle că m'am jurat întru mânia mea de vor intra întru odihna mea. Și Isaia dice: Rădice se cel necredincĭos ca să nu vadă slava Domnuluĭ. Psalmistul dice: Lipsască pěcătoșiĭ de pre pămênt și ceĭ fără de lege ca să nu fie eĭ. Apoĭ cum este cu putință și cu cuviință a'șĭ curăți pěcătosul pěcatul luĭ, și a înblânzi mânia pre prea Sfântuluĭ Dumnedeŭ, fără numaĭ prin pocăință adevěrată, precum maĭ sus s'aŭ zis, și acestea următóre, prin baia lacrămilor, precum aŭ făcut și Ninevitenii, cu post și cu rugăcĭune, în sac și în cenușă s'aŭ pocăit, de la mare până la mic, până și pre dobitóce leaŭ postit. Însě pocăința fără de post și fără de smerenie și rugăcĭune nu este primita luĭ Dumnedeŭ. Că zice Psalmistul: că m'am înbrăcat cu sac și am acoperit cu post sufletul mieŭ, și rugăcĭunea mea în sînul mieŭ să va întórce. Așa dar precum postește gura ta de mâncare, așa să postéscă și mintea, inima și gura ta despre rěutățĭ, ocări și sudălmĭ. Și de aicea ce s'aŭ întâmplat? de aicea s'aŭ întâmplat nenorocirea cea mare și pierderea cea de istov, pěcatul acesta v'aŭ stins cugetul de tot, nu vě maĭ cade mustrare și părere de rěŭ în cuget, că avețĭ să dațĭ rěspuns în diŭa judecățiĭ. Pentru pěcatele acestea, nicĭ maĭ gândițĭ, că este pěcat a sudui. A face orĭ-care alt pěcat póte vě rușinațĭ, póte vě témițĭ ca să nu mâniețĭ pre Dumnedeŭ, dar pentru sudălmĭ, nicĭ rușine avețĭ, nicĭ frică. Orĭ-care alt pěcat îl mărturisițĭ la ispovedanie, pentru orĭ care altul cerițĭ de la Dumnedeŭ ertare, ĭar pentru sudălmĭ și hule nicĭ de cum nu cerețĭ ertare. O stare jalnică și vrednică de lăcrămat! Hristianiĭ din diŭa de astădĭ, cu gura în fața și în veliag, în tot minunțul cu sudălmĭ...

hulele defaĭmă pre Dumneḑeŭ, şi ceea ce este maĭ reŭ, că nu simţesc nicĭ ca cum defăĭmarea ce o fac. Iată dar, că hristianiĭ ceĭ ce suduesc şi hulesc şi defaĭmă pre Dumneḑeŭ Sfântul, Crucea, Legea, Botezul, Pricistania, sufletul, judeţul, precum şi ceĭ ce daŭ diavoluluĭ pre om, care şi acésta este oprit de sobórele sfinţilor Parinţi, căcĭ şi acésta este hulă înaintea luĭ Dumneḑeŭ, ca şi cele-l-alte de maĭ sus arătate. Şi orĭ-care altele ce să cuprind în Dumneḑeeasca lege. Drept aceea a unora ca acestora le este năpaste numele cel hristienesc. Pre acelea ce suduiţĭ şi le defaĭmaţĭ, ştiţĭ acuĭ sînt? sînt aceluĭa, căruia i să închină Heruvieniĭ, îl slăvesc Serafimiĭ, i să cuceresc Scaunile; Aceluia sînt căruia i să supune tótă zidirea, să înfricoşază stihiile, tremură Iadul. Aceluia sînt, carele ne-aŭ zidit, aceluia carele ne-aŭ rĕscumpărat cu sângele seŭ, a mareluĭ aceluia şi înfricoşatuluĭ Dumneḑeŭ. Şi voĭ să le batjocoriţĭ, să le ocăriţĭ, să le suduiţĭ. Oh! hristianilor! Temeţi-vĕ, ruşinaţi-vĕ, înfrănaţi-vĕ. Pentru dragostea celuĭ ce s'aŭ răstignit pentru mântuirea nóstră. Veniţi-vĕ vre-odata în simţirĭ cu frica luĭ Dumneḑeŭ fraţilor! Ia luaţi-vĕ aminte, şi socotiţĭ, că cu sudălmile, nu câştigaţĭ nicĭ o placere mulţămitóre, nu aveţĭ nicĭ un folos, ci chiar cu adevĕrat pierzare de sĕvârşit, în fundul Iaduluĭ, în muncele vécĭnice, unde este satana şi cu diavoliĭ luĭ. Drept aceea luaţi-vĕ aminte şi socotiţĭ, cât de lesne ĭaste a vĕ îndrepta, puneţi-vĕ în minte şi aveţĭ frica luĭ Dumneḑeŭ, că numaĭ cu frica luĭ Dumneḑeŭ vĕ veţĭ putea îndrepta. Dar pe lângă acésta trebuinţă este de îngrijire ne încetată de priveghere sufletéscă întru rugăcĭunĭ ḑiua şi nóptea, ca să nu vĕ prindeţĭ în lanţurile vrăjmaşuluĭ diavol, dupĕ cum ḑice Domnul Dumneḑeul nostru Iisus Hristos: Privighiaţĭ şi neîncetat rugaţi-ve, rugaţi-vĕ ca să nu întraţĭ în ispită, că duhul este osârduitor, ĭar trupul este neputincios. Şi Apostolul ḑice: că diavolul umblă răcnind ca un leŭ căutând pre cine să înghiţă, căruia staţi-ĭ înpotrivă cu gândul tare cătră Dumneḑeŭ, şi va fugi de la voĭ, prin rugăcĭu-

nea cea Dumneḑeească. Acésta urmează: Dómne Iisuse Hristóse, Fiiul luĭ Dumneḑeŭ, miluește-mě pre mine pěcătosul. Și iarăși ḑice: Că în ḑilele cele de pre urmă numaĭ cel ce va chiema numele Domnuluĭ nostru Iisus Hristos, acela să va mântui. Și iarăși zice: Că cel ce nu va iubi pre Domnul nostru Iisus Hristos, să fie anathema și maĭ de multe orĭ blestemat. Nicĭ pocăință ne roditóre, nicĭ lacrămĭ ne folositóre, ci roditóre, curățitóre de focul umilințiĭ, ca cu un al doilea botez curățind noroiul fără de legelor tale. Aducĕndu-țĭ aminte tot-déuna de mulțimea fără de legilor și a sudalmilor și a hulilor tale prin care aĭ defăimat și aĭ ocărăt pre Dumneḑe. Că prin călcarea legiĭ pre Dumneḑeŭ aĭ necinstit. Dupre cum și sfântul Apostol Petru s'aŭ lepădat de treĭ orĭ de Domnul Dumneḑeul slaveĭ Iisus Hristos în vremea patimiĭ și a răstignirii, ce aŭ primit de bună voe pentru noĭ. Că de câte orĭ cânta cocoșul nóptea, își aducea aminte de lepădarea ce aŭ făcut și să scula și plângea. Și așa aŭ urmat tótă viața luĭ până ce s'aŭ ertat pěcatul lepădăreĭ luĭ. Drept aceea urméză și tu asemenea luĭ Petru ca să te învredniceștĭ prin pocăința ertării a hulilor tale, și să dobândeștĭ mila luĭ Dumneḑeŭ.

Destul să voițĭ numaĭ a vě înfrâna limba cu frica luĭ Dumnedeŭ. Voĭ nu voițĭ întru adevĕr vre o dată pentru un pěcat ce nu are nicĭ o mulțămire, ca să vě facețĭ vouă vrăjmașĭ pre Dumneḑeŭ, să vě închidețĭ Raiul, și să vě deschidețĭ Iadul, și cu totul să vě lipsițĭ de fericirea cea vécinică.

Vedețĭ dar o! ómenĭ! și înțelegețĭ și vě aducețĭ aminte, că numaĭ singur pěcatul acesta de maĭ sus arătat a hulilor, care voĭ întru nimic îl socotițĭ, cu adevĕrat numaĭ acesta póte să vě osândească în munca de vecĭ. Hotărâțĭ dar de astăḑĭ inainte să facețĭ acéstă jertvire bine placută luĭ Dumneḑeŭ, să părăsițĭ sudălmile. Nimic alta nu vi se cere, fără numaĭ aplecare fierbinte și voință hotărâtóre de îndreptare, precum maĭ sus s'aŭ zis, și luoare aminte cu grijire. Ce zicețĭ, o! hristianiilor! Iaste vre-unul între voĭ,

carele să se lépede de a face jertvirea acésta luĭ Dumnedeŭ, de a înceta de acum înainte, a vĕ lăsa de sudălmĭ? De maĭ este (cineva), apoĭ noĭ prin puterea ce avem ca niște Arhiereĭ, cu totul râvnitorĭ, zicem pentru dânsul: „Fie dilele luĭ puține, feméĭa luĭ să rĕmâe văduvă, izgonit din casa luĭ, să scurme datornicul tóte câte sînt a le luĭ, și streiniĭ să jăfuiască ostenelele luĭ, de tóte ale luĭ averĭ (ca de averea dreptuluĭ Ioav) diavolul să se atingă, oftând și tremurând pre pămênt ca Cain în tótă viața luĭ, să moștenéscă bubele luĭ Ghiezi, și în grabă urgia luĭ Dumnedeŭ să l ajungă la céle vĕdute de ochiĭ seĭ, spre pilda și a altora, căcĭ n'aŭ voit blagoslovenia, ci aŭ ĭubit blestemul. Pe lângă acestea poruncim, și preoțiĭ să nu fie volnicĭ a merge în casa luĭ, nicĭ să-ĭ lucreze nimic de ale preoțieĭ, încă nicĭ la mórte trupul luĭ să nu-l prohodéscă, nicĭ la Biserică să nu-l îngrópe, ci să-l depărteze cu totul de Biserică ca pre cela ce nu ascultă de Biserică.

Iară dacă va înceta și să va părăsi, să fie ertat și blagoslovit“.

1829 Ianuarie.

Veniamin Metropolitul Moldoveĭ. Meletie Episcop Romanuluĭ. Sofronie Episcop Hușuluĭ.

Cucerniciilor vóstre Protopresviterĭ. Molitvelor vóstre preoțĭ de prin târgurĭ și sate, vi să poruncește ca în Biserică în zi de serbătóre în ființa a tot norodul de bărbațĭ, bătrânĭ și tinerĭ și copiĭ, să se cetéscă nu odată, ci de multe orĭ.

C. E.

Istoria Sfinteĭ Monastiri Rășca.

Adică însemnare despre toțĭ Egumeniĭ ce aŭ fost la a-céstă Monastire de la pustiirea eĭ încóce, care la ce an aŭ fost, cum s'aŭ purtat cât aŭ fost Egumen și ce înbunătățirĭ aŭ făcut; traduse de Precuvioșia sa Arhimandritul Neonil Boca fostul Egumen acesteĭ Monastirĭ, de unde este și cu metania, și prescrise de mine smeritul Amfilofie Dimitriu, erodiacon și cântăreț, ucenic a Sfinției sale, la anul 1863, Iunie în 20 ḑile.

La anul 1766, aŭ fost Egumen acesteĭ Monastirĭ Eroshimonahul Calistru Eni. Acesta în timpul egumenieĭ sale aŭ făcut patru chiliĭ de piatră cu beciul lor de desupt, alăturate lângă chiliile ctitoreștĭ ce sînt despre apus, făcute de Petru Raleș Voevod, aŭ înălțat zidul înpregiurul Monastireĭ de un stânjen și aŭ maĭ lărgit ograda Monastireĭ despre méḑă-nópte cu șapte stânjenĭ, s'aŭ maĭ găsit făcute de el un disc de argint și un miruitor, care disc s'aŭ întrebuințat la facerea chivotilor la care s'au pus maĭ multe argintăriĭ vechĭ, făcute prin stăruința și osîrdia Arhimandritului Veniamin Cananăŭ, pe care disc era și numele luĭ scris; iar alte argintăriĭ și odoară ce aŭ maĭ făcut nu s'aŭ găsit, fiind-că la anul 1821, viind Turciĭ în țară și prădând tóte Monastirile aŭ venit și aice și aŭ luat tóte

argintăriile și veștmintele Ctitorești, i vite mai multe, până și buțile cu vin ce se afla în pivniță le-aŭ scos și le-aŭ trecut în Bucovina, vĕndêndu-le tóte înpreună cu carele și cu boi cu totul, iar pe călugări câți i-aŭ aflat pe unii i-au bătut, iar pe alții îngenunchindu-i au vrut să-i tae ca să spue tóte lucrurile Monastirei; care aceste i le-au istorisit Părintelui Arhimandrit Neonil unii din acei părinți ce i-aŭ aflat încă în viață. Acesta murind s'aŭ îngropat aice din fața Bisericei despre méză-zi mai la deal de piatra unde se face aghiazmă, ce este în mijlocul Monastirei.

La anul 1778, s'au pus egumen la acéstă Monastire Paisie Boca Arhimandrit. Acesta aŭ venit de la Monastirea Moldovița din Bucovina, de acesta nu s'au găsit nimica făcut, din pricină că s'au prădat Monastirea în vremea războiului dupre cum arătat mai sus, și strămutându-se de aice la Monastirea Bisericanii tot ca egumen, unde s'au zugrăvit în vremea Egumeniei sale Catapeteazma acei Biserici din noŭ, pe care este și iscălit, și petrecênd mai mult timp acolo aŭ adormit unde s'aŭ și îngropat.

Dupe Paisie Arhim. s'au pus în loc Egumen Veniamin Arhimandrit Tuduri ce se trăgea din neamul mavricheștilor. Acesta când scotea vara la cóse ómenii le zicea, ca într'o di să cosască, să adune și să și clădească mai cu samă când îi scotea în plochii Bogdăneștilor (pe atâta să póte cunóște cât era de capabil și deprins la gospodărie), că spunea unii din bătrâni ce l'au apucat, că era fórte zburdatec și ușor la minte. Acesta murind, s'aŭ îngropat la Dumbrăvița de Arhim. Antonaș, ce aŭ fost mai în urmă Egumen acestei Mănăstiri; iar în vremea Arhimandritului Isaie s'aŭ desgropat de mavrichești de la Dumbrăvița și l'aŭ adus aice, îngropându-l lângă biserică din față.

La anul 1784 aŭ intrat Egumen la acestă Monastire, Ioromonahul Iosaf Nemțanu, adică era cu metania din Monastirea Némțu, ce aŭ fost mai întâi egumen la Monastirea Bogdana, de acesta s'au găsit făcut numai un prapur pe care este scris numele lui, care prapur s'aŭ dat

Bisericeĭ din satul Sêrbiĭ, moşia acesteĭ Monastirĭ, pe acesta l'am apucat în viaţă (zice părintele Arhimandrit Noonil, autorul acesteĭ descrierĭ), însă acum era orb de bătrân ce era, acesta esta îngropat la Monastirea Neamţuluĭ.

La anul 1792 aŭ intrat Egumen Varlaam Dinga, eromonah ce era tot cu metania din Monastirea Neamţuluĭ, de acesta s'aŭ găsit făcut pomelnicul cel mare ctitoresc şi aŭ aşězat ca să se scrie numele dănuitorilor la dile însemnate, care aŭ dat acesteĭ sfinte Monastirĭ moşiĭ, viĭ, vacĭ, boĭ, caĭ, bivolĭ, stupĭ, mascurĭ şi oĭ, argintăriĭ, veştminte şi alte odóră cariĭ daŭ şi până astădĭ, şi li se fac panahidĭ la dilele însemnate, însfârşit prin acest Egumen s'aŭ aşăzat cea maĭ bună regulă pentru ctitorĭ şi dănuitorĭ, iar altă nu s'aŭ găsit făcut nimică de acesta, să vede că din causa prădăcĭuneĭ urmată de Turcĭ. Acesta este îngropat la Monastirea Neamţuluĭ.

La anul 1794, aŭ intrat Egumen Chiril Arhimandritul, cu metania tot din Monastirea Neamţuluĭ, care aŭ scos din egumenie pe Varlaam Dinga. Acesta dupě intrarea sa în Egumenie aŭ scos satul de prin prejurul Monastireĭ dupě judecată de treĭ anĭ cu multă osteneală, şi l'aŭ aşězat unde să găseşte până astădĭ, făcêndu-le şi biserica cu hramul sfinţiĭ Voevodĭ dupre cum se vede; fiind că maĭ înainte aice în Monastire se boteza, se cununa şi însfârşit se sĕvârşa tóte rânduelile ce urméză la o biserică de enorie. Acesta aŭ făcut prin osârdia sa două spre-dece chiliĭ de lemn pentru vieţuirea monahilor, aŭ maĭ făcut încă patru chiliĭ marĭ egumeneştĭ cu tótă cheltuiala sa tot de lemn alăturate lângă acele 12, aŭ acoperit biserica, aŭ făcut candele, policandru şi veştminte în biserică, aŭ îngrădit livedile înprejurul Monastireĭ şi alte multe acarete aŭ făcut din noŭ, fiind acum Monastirea apróp de pustiire, dupre cum ne-am încredinţat de pe un tabloŭ ce se afla desupra uşeĭ saleĭ la chiliile egumeneştĭ, făcute de acest Egumen, care era scris cu litere tiparnice. Insfârşit, acesta a scos Monastirea din întunerec la lumină, pe lângă altele

era fórte duhovnicesc şi cu viaţă înbunătăţită, dupre cum m'am încredinţat de la ucenicii Sf. sale, pe carii i-am aflat încă în viaţă, părinţi sporiţi şi cu fapte bune (dice autorul). Acesta mergênd peste Prut aŭ murit acolo şi este îngropat la Monastirea Căprieana.

La anul 1802, aŭ intrat Egumen Antonie Arhimandritul scoţênd pe Chiril Arhim., acesta au venit de la Monastirea Moldoviţa, şi nu s'aŭ găsit nimic făcut de dênsul.

La anul 1804, aŭ intrat Egumen Sofronie Arhimandr. scoţênd pe Antonie Arhim. din Egumenie. Acesta era fórte pravilist, aŭ făcut multe lucrurĭ bisericeştĭ şi maĭ multe aŭ căpătat de la dănuitorĭ, după cum să vede în pomelnicul ctitoresc, aŭ făcut un potir de argint cu pietri şi poleit peste tot cu tot tacămul luĭ care se află şi până astădĭ, o Troiţă de argint, doue potiraşă, idem, un rând veştminte de stofă bună, aŭ maĭ dat Monastireĭ două rândurĭ cărţĭ Vieţile Sfinţilor şi alte cărţĭ maĭ multe, au făcut chiliile egumeneştĭ de la colţul zidululĭ despre răsărit cu doue rândurĭ, rândul de desupt de cărămidă cu becĭ de piatră şi rândul de-asupra de lemn, cu paraclis în ele, care paraclis l'aŭ stricat Grigorie Crupenschi Arhim., acesta aŭ fost pe două rândurĭ egumen acesteĭ Mănăstirĭ şi este îngropat la Monastirea Probota.

La anul 1817, aŭ intrat Egumen Grigorie Crupenschi Arhim. care aŭ scos pe Sofronie Arhimandritul; acesta era om fórte bun înse lumean, că se îndeletnicea maĭ mult în petrecerĭ şi răsfăţărĭ, pe lângă altele îşĭ făcuse un cerdac cu două rândurĭ de lemn în Bogdăneştĭ la plopĭ şi tótă diua petrecea acolo cu boerĭ şi cucóne, de acesta s'aŭ găsit făcut numaĭ un epitrahir şi o părechi anaraclițĭ, aŭ maĭ făcut şi un Paraclis de cărămidă cu chilie alăture, fórte bun, pe başcă la colţul zidululĭ despre apus cu tóte ale luĭ, fiind acum gata numaĭ să-l sfinţască, care l'aŭ stricat Isaiea Arhim. după ce aŭ intrat egumen, dupre cum şi el stricase pe a luĭ Sofronie, la care s'aŭ înplinit ceea ce dice: Că nicĭ o faptă fără plata. Acesta în timpul Egu-

meniel sale nu plătise lefile la părinţi pe un an de ḑile; iar când aŭ eşit din Egumenie şi aŭ vrut să se ducă din Monastire aŭ închis părinţiĭ porţile şi nu l'aŭ lăsat să iasă până ce aŭ plătit lefile la toţĭ, care ducêndu-se la schitul Zagavia lângă târgul Hărlăŭ şi şeḑênd maĭ mulţĭ anĭ acolo aŭ murit unde s'aŭ şi îngropat, acesta a egumenit numaĭ treĭ anĭ şi câte-va lunĭ.

La anul 1820, au intrat Egumen Agapie Suţul care aŭ scos pe Arhim. Grigorie Crupenschi. Acesta era fórte destrănat, de obştie la el era tot balurĭ şi veselie, porţile Monastireĭ nicĭ odată nu se maĭ închidea, ave patru arnăuţĭ cariĭ bătea glurεdu prin ograda Monastireĭ şi tótă ḑiua înpuşca şi juca, acesta aŭ îndatorit Monastirea cu şapte-spre-ḑece miĭ leĭ, pe cariĭ banĭ i'aŭ plătit Arh. Isaiea şi aŭ egumenit numaĭ un an de ḑile, că la anul 1821, aŭ fost răzmiriţă şi aŭ fugit piste Prut, fiind-că era grec, că atuncĭ căuta Turciĭ pe Grecĭ, şi de găsea pe vre-unul îndată îl şi tăe, acesta de ar fi fost maĭ multă vreme Egumen rémâne pustie Monastirea.

La anul 1821, April 9 ḑile, aŭ intrat Egumen Isaiea Arhimandritul, acesta fiind preot de mir şi murindu-ĭ preoteasa s'aŭ călugărit şi aŭ fost iconom în Mitropolie maĭ mulţĭ anĭ; iar în vremea răzmiriţeĭ fugind maĭ toţĭ boeriĭ din Iaşĭ şi însuşĭ Metropolitul, acesta aŭ stătut în Metropolie şi aŭ sprijinit'o de nu s'aŭ prădat de Turcĭ, şi după ce s'aŭ făcut linişte în ţară întorcêndu-se Metropolitul la scaunul sĕŭ, şi vĕḑêndu-ĭ vrednicia ce aŭ arătat, l'aŭ făcut îndată Arhimandrit, puindu-l tot odată şi Egumen acesteĭ Mănăstirĭ, care aŭ stăpânit maĭ mult de doué-ḑecĭ de anĭ. Acesta era un om fórte fioros şi rĕu, în cât să temea de el nu numaĭ ómeniĭ proştĭ de ţară, dar chiar şi boeriĭ; el avea acest obiceĭ: când să scula diminéţa dupé ce se spăla şi îşĭ sevârşe pravila obicĭnuită, lua dulceţĭ şi bea câte două garafe de pelin câte de treĭ litre şi tótă ḑiua era cu curaj, după aceea se punea în uşa trapeziĭ la vremea meseĭ când mânca părinţiĭ, şi dacă vedea pe vre-unul

eşind maĭ nainte luând cu sine vre o bucată de pită saŭ mămăliga din trapeză, ca să ducá la chilie, în dată poronce ca să-l pue la canon saŭ îl şi bătea, că era fórte lesnicios la acésta, ca îndrăznesc a dice, că în timpul cât a egumenit de aŭ scăpat doĭ saŭ treĭ părinţĭ ne bătuţĭ de dânsul, când să înfuria răcne cât un leŭ şi nu cruţa nicĭ bětrân nicĭ těnêr, une orĭ da de mâncat şi de beut pre mulţĭ iară alte orĭ făcea pe călugărĭ de răbda câte treĭ saŭ patru sěptemânĭ şi le da numaĭ borş cu bostan şi brânză de oĭ câte de patru saŭ cincĭ anĭ roşie ca catranul, fórte multe oĭ avênd atuncea Mănăstirea, avea când păstra şi brânza pe maĭ mulţĭ anĭ ; însě pentru scurtime, le lăsăm aceste tóte, cine va ceti póte să înţelégă........ Acesta au făcut multe lucrurĭ în Monastire, au acoperit biserica la anul 1823, aŭ prefăcut ferestile bisericeĭ făcêndu-le maĭ marĭ cu gratiĭ de fier dupre cum se věd, aŭ zugrăvit biserica pe dinlăuntru şi pe dinafară, aŭ acoperit clopotniţa, aŭ făcut clopotul cel mare, aŭ făcut un rând de chiliĭ de cărămidă lângă zid, de la pórtă înainte spre apus, cu beciu de piatră de desupt; aŭ maĭ făcut alt rând de chiliĭ tot de cărămidă de-asupra celor ctitoreştĭ ce sînt de piatră despre apus, înpreună cu doue sale marĭ, una de-asupra şi una de desupt, aŭ făcut şi alt rând mic de chiliĭ tot de cărămidă ce sînt despre răsărit la oltarul bisericeĭ şi proscomedia; aŭ făcut veşminte maĭ multe. două policandre unul mare de aramă suflat cu argint şi unul de lemn poleit cu aur, aŭ ferecat o Evanghelie mare de Neamţ cu argint în sirmă poleită cu pietre scumpe şi cu fineſturĭ şi alte multe lucrurĭ aŭ făcut în biserică. Aŭ adaos trapezaĭ cu pităria, care cărămidă părinţiĭ aŭ cărat'o din paraclisu ce l'aŭ stricat, care era făcut de Arhim. Crupenschi, dupre cum am arătat maĭ sus, dupě care venim a arăta şi acésta, că aŭ maĭ oprit a se face o sihăstrie ce era să se clădească la poeana luĭ Ioan pe pârăul Răşcuţa, unde era acum strâns tot materialul trebuitor şi tótă cheltueala adunată. dând voe să se facă la alt loc, adecă la poeana Li-

povenilor tot pe acéstă moşie, unde acum se făcuse două rândurĭ de chiliĭ, şi temelia bisericeĭ acum era scósă din pământ, care şi acésta s'aŭ stricat de Arhim. Theodorit ce aŭ intrat Egumen după Arhim. Isaia şi chiliilor le-aŭ dat foc. Acesta dupre cum avea tóte moşiile Monastireĭ în desposiţia sa aŭ putut să facă şi maĭ multe înbunătăţirĭ; însĕ avênd neamurĭ multe, la cele din urmă aŭ rĕmas de nu avea cu ce a-l îngropa. Că! scoţindu-l din egumenie Theodorit Arhim., s'aŭ dus la satul Hărmăneştiĭ, moşia acesteĭ Mănăstirĭ şi unde vieţuise maĭ mulţĭ anĭ, că acolo aŭ fost şi născut, avênd fraţĭ i alte rudeniĭ, de scârbă s'aŭ bolnăvit unde aŭ şi murit, şi aducêndu-l aice la Monastire l'aŭ îngropat în faţa bisericeĭ la strana mare.

La anul 1842, Fevruarie în 10, aŭ intrat Egumen Theodorit Arhimandritul, acesta fiind Egumen Monastireĭ Slatina şi dând paretesis Metropolitul Veniamin de la scaunul sĕŭ, s'aŭ tras la Mănăstirea Slatina unde aŭ rĕmas până la sfârşitul sĕu; însĕ acésta s'aŭ făcut maĭ mult prin maşinăriile luĭ Arhim. Teodorit, cu socotinţă că va întra el Metropolit, ci n'aŭ ajuns la scoposul sĕŭ dupre ceea ce dice: (că nu-ĭ cum gândeşte omul, ci cum vroeşte Domnul), acesta cât au trăit tot acésta aŭ alungat ca să fie Metropolit, saŭ macar Episcop cu Eparhie; însĕ între altele era om fórte bun cu ceĭ bunĭ, înţelept şi învĕţat şi avea cunoştinţă cu toţĭ boeriĭ ceĭ marĭ Acesta cât a fost Egumen aŭ făcut patru felóne cu stiharele lor şi epetrahire, două felóne negre, două stihare diaconeştĭ cu aurarele lor, două sfeşnice de vahod de alamă şi aŭ prefăcut tóte candilile de argint, şi aŭ pus mulţĭ dirichiĭ la dânsele că nu ajungea argint. Acesta aŭ aşazat buna regulă în biserică şi aŭ îndreptat tipicul după a M-reĭ Slatina, fiind-că era fórte proastă rânduealǎ maĭ înainte la acéstă Mănăstire, aŭ scos şi Poeana ce se numeşte Slătióra de pe moşia Boroaia de la Iconomul Eftimie care o stăpânea cu nedreptate. După aceste tóte aŭ stricat o sihăstrie ce era începută în vremea Arhimandrituluĭ Isaia la poiana Huscarieĭ, dupre cum am arătat maĭ sus...

în care viețuea acum ca la 12 părinți, și temelia bisericeĭ era scósă din pămênt. Că îndată ce aŭ întrat Egumen acéstă faptă aŭ făcut întâĭ, că aŭ scos părinții de acolo și aŭ poroncit de aŭ dat foc chiliilor, cari s'aŭ prefăcut tóte în cenușă, unde să păstrează și până astădĭ temeliile bisericeĭ și a chiliilor ruinate. Acesta ca să-șĭ ajungă la scopul sĕŭ ce tot-déuna îl poftea, aŭ dat o parte de moșia Hărmăneștiĭ, a acesteĭ Mânăstirĭ, luĭ Costache Sturza fiind ministru dinăuntru La cele din urmă la anul 1848, în timpul revoluțieĭ ce rădicase boeriĭ aceștiĭ țărĭ asupra Domnitoruluĭ Mihail Sturdza Voevod, au vrut acest egumen, învitat fiind de numitul Domn, ca să facă și pe Metropolitul Meletie ce se afla atuncea în scaun, ca și pe Metropolitul Veniamin, să-șĭ lase scaunul și să dea paratesis, și simțind acésta Metropolitul Meletie au trimis comisul sĕŭ de l'aŭ ecsecutat, ca până în 24 ciasurĭ să nu se afle în Capitalie, fiind-că maĭ mult acolo îĭ era șiderea, ci să pornească de îndată la Monastire unde se afla egumen, și viind la Monastire s'aŭ bolnăvit, și zăcênd maĭ multă vreme s'aŭ trecut din viață maĭ mult de scârbă, că nu ș'au înplinit dorința ce aŭ alungat'o în tótă viața cât aŭ trăit pe pămênt, și s'aŭ îngropat aice în Monastire lângă Arhim. Isaia la anul 1848, August 6 ḑile. Să face cunoscut și acésta, că fondatoriĭ pomeniteĭ maĭ sus sihăstriĭ ce s'aŭ stricat de acest egumen, aŭ fost Arhim. Neonil, duhovnicul Gherman, Sêrbul și Iconomul Manuil, cariĭ cu a lor cheltuială și osteneală se făcuse acele douĕ rândurĭ de chiliĭ, să scosese acum temelia bisericeĭ din pămênt și altele, după care stricare nu li s'aŭ maĭ întors cheltuiala nicĭ macar un ban, și aŭ blestemat cât aŭ trăit pentru asemenea nenorocire ce li s'aŭ întâmplat numaĭ din o simplă pizmă și rĕutate.

La anul 1848, Septembrie 18, aflându-se locotenent de Metropolit, Episcopul Meletie Stavropoleos, în locul Metropolituluĭ Meletie ce se trecuse din viață în vremea holeriĭ ce aŭ urmat într'acel an, și Monastirea fiind vacantă după

mórtea Arhim. Teodorit, cerênd voe numitul Episcop de la prea înălțatul Domn Mihail Sturdza Voevod (avênd mare anfloenție la Inălțimea Sa), și viind aice la M re aŭ ales din sinul acestuĭ Sobor pe cuvioșia sa Ieromonahul Neonil Boca, ce se afla eclisiarh mare, pe care l'aŭ făcut arhimandrit și egumen M-reĭ cu învoirea intregululĭ Sobor, de și aŭ fost cam silit la acésta, fiind tot-déuna retras despre aseminea înpregiurărĭ și turburărĭ ce se cer de la un stăpânitor care guvernéză peste maĭ mulțĭ. Acesta fiind din copilărie în Mănăstire, știè tóte înpregiurările atât a casei, cum și purtările tuturor confraților séĭ, care aŭ guvernat fórte bine și cu îndulgențe pentru toțĭ, de și aŭ fost puțin timp, dupĕ cum se va arăta în jos. Acesta aŭ avut cele maĭ bune purtărĭ din tinerețile luĭ, era înțelept și bun cu toțiĭ, atât cu călugăriĭ din Mănăstire, cum și cu toțĭ boeriĭ și ómeniĭ de afară, avea destulă silință și osêrdie a face înbunătățirĭ, a primi s rĕinĭ și săracĭ, și a oploși pe orí-cine ar fi năzuit la el, maĭ cu samă pe aceĭ care rămânea în Monastire să se călugărească. Acesta dupĕ ce aŭ întrat egumen îndată aŭ pardosit biserica cu dulapĭ de brad, fiind-că maĭ înâinte era cu lespezĭ de piatră și toțĭ părinții se afla bolnavĭ de picĭóre din causa rĕceleĭ, aŭ făcut dverile pe delaturĭ săpate și zugrăvite pe dânsele Sfinții Apostolĭ, fiind maĭ nainte numaĭ perdeli de cit, ca la unele din bisericile de țară, aŭ făcut douĕ stihare dimonești de adamască de matasă verzĭ cu flo ĭ galbene, cu zarurele lor și douĕ epetrahire, idem; aŭ dat douĕ sute leĭ la facerea cadelniților celor bune, aŭ cumpĕrat un lighean de alamă cu ibricul luĭ pentru biserică, aŭ maĭ dat Mănăstireĭ 400 oĭ marĭ, 33 vite cornorate, 25 mascurĭ, și o căsură de doĭ caĭ legată cu fier; tot prin silința sa s'aŭ făcut cișmelile în Mănăstire ne fiind maĭ înainte, la care aŭ dat din venitul sĕŭ 4000 leĭ, ne ajungênd suma de 10000 leĭ dată din Departament; aŭ îngrădit livedile dinprejurul Mănăstirea fiind tóte gardurile cădute la pămênt, aŭ făcut șurile și rotăria, aŭ dat o mantie Arhimandri-

țască de atlaz de matasă fața și căptușala, cu patru table de catifea cusute cu fir bun și una călugărească de lână bisericeĭ; aŭ scos o cruce arhimandrițască de purtat la piept a Arhimandrituluĭ Teodorit de argint suflată cu aur și pietre scumpe din Departament și aŭ dat'o M-reĭ, la care aŭ dat 200 galbenĭ Filotim, aŭ maĭ cumpărat un clopot mare de 700 ocă adus din Rosia, la care aŭ dat 243 galbenĭ, ĭar ceĭa lalțĭ banĭ până la înplinirea someĭ cât aŭ costat acest clopot, de pe la alțĭ miluitorĭ, tot prin mijlócele și stăruința sa; aŭ maĭ căpătat Mănăstireĭ cincĭ pogóne de vie în țara de jos la Panciu la dealu Neĭculuĭ de la Dimitrache Ganea, aŭ maĭ căpătat vre o șapte felóne cu stiharele lor de pe la boerĭ, aŭ dat o cruciță înbrăcată cu argint cu scaun, suflată cu aur peste tot și cu sfântul lemn în ea. Aŭ maĭ făcut o biserică de lemn la satul Sêrbiĭ, moșia acesteĭ Mănăstirĭ, și aŭ înzăstrat'o cu cărțĭ și veșminte și cu tóte cele trebuitóre ale eĭ. Acesta aŭ egumenit numaĭ un an și ḑece lunĭ; însĕ cu purtările sale aŭ întrecut pe toțĭ ceĭ-lalțĭ egumenĭ ce aŭ fost câte două-ḑecĭ de anĭ, și cariĭ aŭ avut în disposiția lor tot venitul Mănăstireĭ. Iar scóterea sa din egumenie aŭ urmat într'acest chip: Că eșind din scaun Domnul Mihaĭ Sturdza Voevod și intrând Grigorie Ghica Voevod în locul seu, îndată aŭ schimbat și pe locotenentul de Metropolit cel numit maĭ sus, și aŭ pus pe Arhiereul Mardarie Apamieas, ce era om bun și blând în fața ómenilor pre cât se arăta, însĕ fórte prost și înteresat. Așa dar, găsind vreme cu bun prilej Erologhia sa arhidiaconul Episcopieĭ de Roman Veniamin Cananăŭ, care de maĭ mult timp alunga Egumenia acesteĭ Mănastirĭ, s'aŭ pus pe lângă uniĭ din boerĭ, parte cu rugăminte și parte cu rușferturĭ, de aŭ stăruit către Domnitor și Locotenentul de Metropolit ca să-ĭ deie Egumenia acesteĭ Mănăstirĭ, și înplinindu-șĭ dorința cu chipul acesta, că făcêndu se din partea Metropolieĭ o anaforà către Domnitor, aŭ declarat pe Arhim. Neonil că n'ar fi distoĭnic a cârmui Egumenia acesteĭ Mănăstirĭ, găsindu-se prea bătrân,

în vârstă de 80 anĭ și chiar lipsindu-ĭ și vederile, care tóte aŭ fost ne adevĕrate fiind în vârsta numaĭ de 45 anĭ și în tóte simțirile, dar fiind-că era ne interesat precum am arătat, s'aŭ retras singur de la sine ne maĭ pretinḑênd nimică de și era cu hrisov Domnesc întărit a fi egumen pe viață, le-aŭ dat loc la tóte. Acest egumen cât aŭ fost în viață aŭ fost prigonit de toțĭ ceĭ-lalțĭ egumenĭ ce aŭ urmat după el și aŭ vroit cu felurite momele a-l departa din Monastire, stăruind către Metropolitul țĕreĭ și către alțiĭ a-ĭ da Egumenia altor monastirĭ de clasa maĭ de jos, și chiar făgăduindu-ĭ, nu s'aŭ plecat la nicĭ una de aceste, rĕspunḑêndu-le că nicĭ odată nu va face acésta, amĭ lasa metania i Mănăstirea în care întâĭ s'aŭ închinat și s'aŭ tuns în chipul monahicesc.

La anul 1850, Iulie 18 ḑile, aŭ intrat în Egumenie Veniamin Cananău din Arhidiacon de Episcopia de Roman, scoțind pe Arhim, Neonil precum am arătat maĭ sus. Acesta cum aŭ intrat Egumen aŭ schimbat pe toțĭ călugăriĭ ce se găsea prin ascultărĭ și aŭ pus pe care aŭ voit el, parte din Mănăstire și parte de afară, care era depărtațĭ din alte mănăstirĭ pentru rĕlile lor purtărĭ, acesta era om fórte ĭute și nepractisit în cele duhovniceștĭ, desfrânat de ajuns, fiind că era și tĕnâr, numaĭ de 28 de anĭ; acesta în timpul cât aŭ fost egumen, când se înfuriea, îndată striga biciul, de ar fi fost orĭ și cine, nu cruța pe nimene de ar fi fost saŭ călugăr saŭ mirean, bătrân și tĕnêr era tot una la el. Acesta cumpărând Egumenia cu una mie galbenĭ ce l-aŭ dat rușfert luĭ Petrache Cazamir fiind locotenent de ministru bisericesc (că acesta aŭ dat anaforaoa către Domnitor, declarând pe Arhim. Neonil că este bătrân și nevolnic de a ocârmui Egumenia acesteĭ Mănăstirĭ), însă n'aŭ trăit mult după acésta, numaĭ o săptămână, că bolnăvindu-se de oprirea uduluĭ aŭ murit, și ĭ-aŭ fost aceștĭ banĭ de îngropare numituluĭ Cazamir, ĭar Arhim. Veniamin Cananău după ce s'aŭ așazat cu totul în Monastire din cea mare aburdăciune ce avea, cea maĭ multă vreme ...

petrecea în preumblări, că altă dată cu lunile zăbovia pe afară și când venea la Monastire ședea cel mult câte o săptămână; și cătă vreme ședea acasă era Mănăstirea plină de musafir: boerĭ și cucóne, în cât rĕmăsese în Mănăstire ca și în politie; umblărĭ cu trăsurile, alergărĭ de caĭ și feliurite petrecerĭ (pe care le acopăr cu tăcerea). Avea mare plăcere a strânge boerĭ săracĭ rĕmașĭ la scăpăciune și'ĭ ţinè în Mănăstire. Acesta pe lângă altele avea și râvnă a se ţinĕ Biserica în bună stare; însă el mergea cam rar la Biserică, avea și plăcere de a face înbunătăţirĭ, însĕ dacă s'ar fi putut tot cam din chilipirurĭ, fiind-că venitul ce-l avea pe mâna luĭ nu'ĭ ajungea pentru particularele sale interese personale, de și avea moșia Bogdăneștiĭ cu tóte cotunurile pe séma sa. Acesta aŭ făcut două chivote de argint suflate cu aur; însĕ din argintul Monastireĭ, că aŭ stricat un chivoţăl vechiŭ de argint lucrat fórte frumos, două cadelniţĭ tot de argint, un disc și șapte pĕrechĭ poftale de argint, ĭar plata lucruluĭ de pe la alţĭ dănuitorĭ, aŭ maĭ căpătat un felon fórte bun de stofă galbănă cu floricele roșiĭ și pase, de la Costache Catargiu, prin mijlocirea Părinteluĭ Dimitrie Duhovnicul de la Sacu, când se afla cu șederea aicea în Monastirea Râșca. Aŭ făcut două felóne de stofă bună, unul alb și unul galbĕn cu epetrahiile și anaracliţile lor, două stihare Diaconeștĭ de stofă albă cu aurarele lor și cu șireturĭ fórte bune, un felon adamască de matasă roșu, cu epetrahir și anaracliţile luĭ, două stihare preoţășţĭ albe de matasă, o înbrăcăminte pe sfânta masă de lână, două șalurĭ bune de mătasă și alte póle de icóne i cevrele. Aŭ acoperit Biserica și au zugrăvit acoperĕmântul cu roșu; însĕ la acoperirea Bisericeĭ au fost ostenitorĭ maĭ mult Arhim. Neonil și Ieromonahul Ermogen, că Egumenul dându-le pe sémă tótă cheltuĭala s'au dus de acasă și n'aŭ venit până aprópe de isprăvirea lucruluĭ în totul. Aŭ maĭ făcut un felon adamască de lână cu epetrahirul sĕŭ și un stihar Diaconesc cu aurarĭ, idem, aŭ dat Bisericeĭ un covor mare, bun, și un sfeșnic de bacfont cu

trei fofeze în altar de pus pe sfânta masă, şi alte mai multe mărunţuşuri aŭ dat Bisericeĭ. Acesta aŭ fost Egumen acesteĭ Mănăstirĭ patru anĭ şi maĭ bine, care din cea mare iuţală a luĭ şi desfrănare s'aŭ atacat de oftigă şi zăcênd maĭ multă vreme căutându se cu doctorĭ aicea şi vĕdênd că nu se foloseşte cu nimică, s'aŭ dus la Cernăuţi lăsând în locul sĕŭ locotenent de Egumen pe Arhim. Neonil, fostul Egumen acesteĭ Mănăstirĭ, însĕ cu învoirea Preosfinţitului Metropolit Sofronie Miclescu, şi aşa mergênd la Cernăuţi şi căutându-se şi acolo vre-o câte-va lunĭ cu doctorĭ şi nefolosind nimic aŭ murit la anul 1855, Maĭ în 9 ḑile, unde l'aŭ şi îngropat.

Dupĕ mórtea Arhimandrituluĭ Veniamin Cananăŭ aŭ rĕmas tot Sfinţia sa părintele Arhim. Neonil locotenent de Egumen, cu adresa Preasfinţituluĭ Metropolit Sofronie. În acest timp s'aŭ înbrăcat tóte Icónele Impĕrăteştĭ cu argint cele marĭ şi cele micĭ şi încă şi alte 2 iconiţă micĭ la iconostas, una a Invierei Domnuluĭ şi alta a Sf. Nicolae, aceste tóte s'aŭ înbrăcat cu argint de Dumnealuĭ Paharnicul Dimitrie Suceveanu, Protopsaltul Sf. Metropolii şi alte lucrurĭ s'aŭ maĭ făcut. Aşa dar tot în timpul acesta venid la Mănăstirea Slatina Preasfinţitul Metropolit Sofronie, aŭ fost chiemat păr. Arhim. Neonil de Preasfinţia Sa în treĭ rândurĭ, silindu-l ca să rĕmâe Egumen desĕvârşit acesteĭ Mănăstirĭ, însĕ nu s'aŭ învoit la acésta nicĭ de cum, de şi tot Soborul îl voia şi il ruga, ba încă şi boeriĭ de afară îl invita la acésta, ci nicĭ aşa nu s'aŭ plecat nicĭ de cum a primi acéstă sarcină, care tare mult aŭ greşit că n'a ascultat, căcĭ nu aducea viitorul rĕlile nenorocirĭ ce aŭ urmat maĭ pe urmă atât Mănăstireĭ cum şi tuturor vieţuitorilor în ea, tristele suferinţĭ şi turburărĭ carĭ aŭ urmat tóte numaĭ din causa Sf. sale că n'aŭ ascultat pe Sobor şi pe alţiĭ..,. Care şi singur maĭ pe urmă s'aŭ căit, ci n'aŭ folosit nimică, dupre cum vom arăta maĭ în jos.

Tot în acest an August în 15 ḑile, s'aŭ rânduit Egumen acesteĭ Mănăstirĭ, Arhiereul Iosif Efhaiton Răşcanu.

ce aŭ fost maĭ înainte Egumen la Monastirea Mavromoru din orașul Galațiĭ. Acesta după multă stăruință a sa cătră Preasfinţitul Metropolit Sofronie, dar maĭ cu sémă prin rŭgelile fratelui seŭ Teodor Rășcanu (îndrăznesc a dice), că aŭ cumpĕrat și acesta Egumenia ca și Arhim. Veniamin Cananăŭ precum am arătat maĭ sus, că dând 500 galbenĭ Preasf. Metropolit prin fratele seŭ, numaĭ așa aŭ putut intra Egumen, fiind că și Metropolitul nu era de aceia care să nu primească banĭ, maĭ cu sémă la asemenea cazurĭ... care acésta s'au știut de maĭ mulţĭ. Acesta după ce aŭ întrat Egumen aŭ șĕdut o sĕptămână în Monastire nimic regulând, nicĭ bine nicĭ rĕŭ, și ducĕndu-se la Galaţĭ de unde venise, aŭ zăbăvit acolo treĭ lunĭ de dile, ce aŭ lucrat nu se știe, numaĭ atâta am cunoscut că aŭ trimis calabalăcul seŭ la Monastire, care era maĭ de însemnat o lada mare de chiparos, cu veștminte ĭar cele-l-alte lucrurĭ numaĭ niște vechiturĭ stricate. Acesta după ce aŭ venit de la Galaţĭ, s'aŭ dus la Judecătoria de Fălticenĭ și au scos subvenţia Mănăstireĭ 2500 galbenĭ, din cari banĭ avea a plăti și lefile soboruluĭ pe jumĕtate de an ce rĕmăsese ne plătite de fostul Egumen Veniamin Cananăŭ, și nu aŭ dat nimăruĭ nicĭ macar un ban. De asemenea aŭ primit și leafa Arhim. Neonil șase miĭ leĭ ce i se cuvinea pe timp de șase lunĭ cât aŭ fost locotenent de Egumen acesteĭ Mănăstirĭ. Acesta cu tot venitul ce'l avea de pe două moșiĭ, nicĭ odată nu avea banĭ, ba încă era și dator în maĭ multe părţĭ, în cât la cele din urmă nu aŭ plătit nicĭ la Departament căștiul pe un an de dile; de asemenea soboruluĭ și la toţĭ servitoriĭ Mănăstireĭ monahĭ și mirenĭ nu le-au plătit leafa pe un an și jumĕtate din cariĭ uniĭ aŭ rĕmas săracĭ și datorĭ. Așa dar, vĕdĕnd Ministerul că nu este cu putinţă să maĭ fie moșia în disposiţia numituluĭ Egumen, aŭ și dat'o la mezat, și aŭ luat'o în posesie Teodor Rășcanul fratele acestuĭ egumen. Acesta aŭ fost îndatorit prin contract ca să facă un rând de chiliĭ în Mănăstire care l'au și făcut în partea zidului des-

pre miezi nópte, precum se văd, la anul 1861. Deci în vremea acestuĭ Egumen aŭ venit și la acéstă Mănăstire o comisie regulătóre averilor Mănăstireștĭ, rânduită de guvern, precum și la tóte Mănăstirile aŭ urmat, și aŭ luat tóte vitele de la Mănăstire și aŭ așazat să fie un comitet, alcătuit din treĭ persóne, pentru tótă iconomia Mănăstireĭ și a Soboruluĭ, a fi în a lor considerație. Iar Egumenul să nu aibă amestec la nimic ce atârnă în partea gospodărieĭ, ci numaĭ în Biserică a priveghé și a poronci. Acest Egumen aŭ facut două stihare Diaconeștĭ, adamască de lână cu aurariile lor, două aurare de șiret bun de fir, o perdea de stofă verde cu florĭ de fir la dvera cea mare, o poală la iconostas, idem, aŭ dat o cruce de inorog înbrăcată cu argint și suflată cu aur. Aŭ maĭ făcut strana Arhieréscă însă numaĭ din lemn, la care aŭ plătit comitetul baniĭ pe jumătate. Aŭ maĭ dat un rând veșminte Arhiereștĭ de adamască de matasă, adică un sacos, un stihar și un omofor mic și aŭ facut pólile la icónele împĕrăteștĭ. Acesta aŭ egumenit de la anul 1855 August 15 ḑile, și până la anul 1861, Noemvrie 22 ḑile, când aŭ fost scos din Egumenie de Episcopul Chesarie Sinadon, ce era în timpul acela locotenent de Metropolit, pentru maĭ multe pricinĭ și catigoriĭ ce aŭ făcut, și l'aŭ rânduit ca se șaze în Metropolie, unde șezĕnd puțin timp, și vĕḑĕndu-se suspendat și mărginit din tóte părțile, de scârbă s'aŭ eșit din minte, care vĕḑĕndu-l Calinic Miclescu, ce aŭ întrat locotenent de Metropolit în locul luĭ Chesarie, l-aŭ trimis la Monastirea Seculuĭ.

Titlul de-asupra ușiĭ chiliilor vechĭ Egumeneștĭ.

Intru slava Sf. Troițe, Eŭ robul luĭ Dumneḑeŭ, Chiril Arhimandritul și Egumen sf. Monastirĭ Râșca, prin voia luĭ Dumneḑeŭ și mila Preasfințituluĭ meŭ stăpân Chiriul Chir Iacob Stamate, Arhiepiscop, și Metropolit Moldavieĭ vestit și cu faptele luĭ Avraam slujind miliĭ Sf. sale în

9 anĭ Arhidiacon și Iconom sf. Episcopiĭ Hușuluĭ. Iară dupe Inălțare în Scaunul sf. Metropoliĭ la anul 1794, m'aŭ făcut povățuitor frățimeĭ acestuĭ sf. lăcaș, care fiind apróре spre pustiire din pricina noroduluĭ care era cu lăcuința înpregiurul Monastireĭ, care cu a Preosf. stăpân ajutorĭ cu multă supărare în treĭ anĭ judecată, s'aŭ scos de aice, cum și robiĭ Monastireĭ rămăind Monastirea cu cinstea sa, prin osteneala nevredniciеĭ mele, și spre pomenire la 1798, s'au făcut din ıemelie precum să vede acest rând de chiliĭ; înse aceste marĭ cu drépta mea cheltuiala; ĭar cele l-alte cu a Mănăstireĭ și cu mile creștineștĭ. S'aŭ înpodobit Biserica înlăuntru cu tóte argintăriile câte sint, steșnicile și policandru și veșminte. S'aŭ meremetisit Biserica, s'aŭ acoperit chiliile vechĭ și turnurile, s'au făcut îngrăditura înpregiurul Mănăstireĭ și în scurt ca din pustiŭ s'aŭ scos și s'aŭ întemeiat cu tóte acaretile câte se ved, atât înlăuntru cât și pe afară, nefiind maĭ nainte, în ḑilele Prea luminatuluĭ Domn Iω Alecsandru Ioan Calimach Voevod, la lét 1799, April 1.

Acéstă prescriere s'aŭ luat de pe tabloul deasupra ușeĭ saleĭ chiliilor vechĭ Egumeneștĭ din poronca Starețuluĭ meŭ, părintele Arhimandrit Neonil Boca, și s'aŭ scris de mine smeritul și maĭ micul între cântărețĭ Amfilofie Erodiacon, spre aducere aminte; tot odată veḑênd, că acum s'aŭ început a se face ĭarăș sat înpregiurul Monastireĭ ca și din vechime, care s'aŭ scos și s'aŭ stricat cu multă osteneală dupre cum arată descrierea de fațä.

1862, April 20 ḑile.

Neonil Arhimandrit.

Amfilofie Dimitriu.

C. E.

Tradiţie religiósă culeasă din popor.

La 1872, un diacon călugăr, 'mi-a povestit aceasta asupra scăldătoreĭ oilor.

Adam şi Eva, fiind isgoniţĭ din raĭ, s'aŭ aşezat cu locuinţa aprópe de raiŭ, lucrând pămêntul. Spre bătrâneţe Adam s'a bolnăvit de frigurĭ şi a trimis pe fiul sĕŭ Sit, la îngerul care păzea la pórta raiuluĭ, pentru a'ĭ da ceva doctoriĭ de frigurĭ. Ingerul i'a dat treĭ seminţe ca să le mănânce; dar nu a avut timp a le mânânca căcĭ a murit. In urmă ce era să facă cu acele seminţe, fiind-că eraŭ luate pentru el, le-a aruncat în mormêntul luĭ Peste cât-va timp aŭ crescut treĭ ramurĭ netede şi frumóse şi s'aŭ făcut arborĭ marĭ şi fórte dreptĭ, rĕmânênd ne distruşĭ până în timpul luĭ Solomon. Voind Solomon a'şĭ face un palat, a tăiat aceştĭ treĭ arborĭ spre a-ĭ întrebuinţa la acéstă clădire. Tăindu-ĭ, a voit a'ĭ face grinzĭ sau alt ce-va, şi pe când le aşeza nu se potriveaŭ pe mĕsura aceea: în urmă le mĕsură să le puna la alt loc, şi nicĭ acolo nu se potrivea, şi ast-fel până când s'a lipsit de ele şi le-a lepadat, punêndu-le punte peste un mic rìuleţ, şi cine va trece peste ele să ḑică: „O de treĭ orĭ lemne blestemate". Stând ele cât-va timp ca punte peste acel rîuleţ, Evreiĭ aŭ făcut mai la vale de ele un iaz, oprind rîul şi umflându-se un mic heleşteŭ, unde preoţiĭ spălaŭ maruntaele oilor. In preajma acestuĭ heleşteŭ, care aŭ luat numele de scăldătórea

9 anĭ Arhidiacon și Iconom sf. Episcopiĭ Hușuluĭ. Iară dupĕ Inălțare în Scaunul sf. Metropoliĭ la anul 1794, m'aŭ făcut povățuitor frățimeĭ acestuĭ sf. lăcaș, care fiind aprópe spre pustiire din pricina noroduluĭ care era cu lăcuința înpregiurul Monastireĭ, care cu a Preosf. stăpân ajutorĭ cu multă supărare în treĭ anĭ judecată, s'aŭ scos de aice, cum și robiĭ Monastireĭ rămăind Monastirea cu cinstea sa, prin osteneala nevredniciеĭ mele, și spre pomenire la 1798, s'aŭ făcut din temelie precum să vede acest rând de chiliĭ; însĕ aceste marĭ cu drépta mea cheltuiala; Iar cele l-alte cu a Mănăstireĭ și cu mile creștineștĭ. S'au înpodobit Biserica înlăuntru cu tóte argintăriile câte sînt, sfeșnicile și policandru și veșminte. S'aŭ meremetisit Biserica, s'aŭ acoperit chiliile vechĭ și turnurile, s'aŭ făcut îngrăditura înpregiurul Mănăstireĭ și în scurt ca din pustiŭ s'aŭ scos și s'aŭ întemeiat cu tóte acaretile câte se ved, atât înlăuntru cât și pe afară, nefiind maĭ nainte, în ḑilele Prea luminatuluĭ Domn Iω Alecsandru Ioan Calimach Voevod, la lét 1799, April 1.

Acéstă prescriere s'au luat de pe tabloul deasupra ușeĭ saleĭ chiliilor vechĭ Egumeneștĭ din poronca Starețuluĭ meŭ, părintele Arhimandrit Neonil Boca, și s'au scris de mine smeritul și maĭ micul între cântărețĭ Amfilofie Erodiacon spre aducere aminte; tot odată veḑênd, că acum s'au început a se face ĭarăș sat înpregiurul Monastireĭ ca și din vechime, care s'aŭ scos și s'aŭ stricat cu multă osteneală dupre cum arată descrierea de față.

1862, April 20 ḑile.

Neonil Arhimandrit.

Amfilofie Dimitriu.

C. E.

Tradiţie religiósă culeasă din popor.

La 1872, un diacon călugăr, 'mi-a povestit aceasta asupra scaldătoreĭ oilor.

Adam şi Eva, fiind isgoniţĭ din raĭ, s'aŭ aşezat cu locuinţa aprópe de raiŭ, lucrând pămentul. Spre bătrâneţe Adam s'a bolnăvit de frigurĭ şi a trimis pe fiul seu Sit, la îngerul care păzea la pórta raiuluĭ, pentru a'ĭ da ceva doctoriĭ de frigurĭ. Ingerul i'a dat treĭ seminţe ca să le mănânce; dar nu a avut timp a le mânânca căcĭ a murit. In urmă ce era să facă cu acele seminţe, fiind-că erau luate pentru el, le-a aruncat în mormêntul luĭ. Peste cât-va timp aŭ crescut treĭ ramurĭ netede şi frumóse şi s'aŭ făcut arborĭ marĭ şi fórte drepţĭ, rĕmânênd ne distruşĭ până în timpul luĭ Solomon. Voind Solomon a'şĭ face un palat, a tăiat aceştĭ treĭ arborĭ spre a-ĭ întrebuinţa la acéstă clădire. Táindu-ĭ, a voit a'ĭ face grinzĭ saŭ alt ce-va, şi pe când le aşeza nu se potriveau pe mĕsura aceea: în urmă le mĕsură să le puna la alt loc, şi nicĭ acolo nu se potrivea, şi ast fel până când s'a lipsit de ele şi le-a lepadat, punêndu-le punte peste un mic rîuleţ, şi cine va trece peste ele să ḑică: „O de treĭ orĭ lemne blestemate". Stând ele cât-va timp ca punte peste acel rîuleţ, Evreiĭ aŭ făcut mai la vale de ele un iaz, oprind rîul şi umflându-se un fel de heleşteŭ, unde preoţiĭ spălaŭ măruntaele oilor. In preajma acestuĭ heleşteŭ, care aŭ luat ...

oilor, și care mai cu timpul se făcuse miraculósă, Solomon a construit un spital cu cinci încăperi pentru căutarea celor bolnavi. Ingerul se pogora din când în când și cu mâna freca acele lemne care eraŭ acoperite de apă, și turburându-se apa puterea ce eșea din lemne, tămăduia pe bolnav când intra întâiŭ în scăldătóre. Mult după acésta, pe timpul luĭ Iisus Christos, pe când Evreiĭ voiaŭ a'l crucifica, și ca spre batjocură, din ce să'ĭ facă Crucea, 'și-aŭ adus aminte prin tradițiune că în scăldătórea oilor se află niște lemne blestemate de poporul jidovesc, și că din acele lemne să facă crucea luĭ Christos. Așa aŭ urmat, aŭ scos lemnele din apă și aŭ făcut crucea Domnuluĭ crucificându-l. Aceasta este crucea făcută din lemnele raiuluĭ cedru, pevg și chiparos.

Preot-Paroh. I. Constantinescu

Puchen'ĭ marĭ, Plasa Crivina, Județul Prahova.

Copie de pe adresa S-tuluĭ Sinod al Bisericeĭ Bulgare, No. 133, prin care se exprimă mulțumirĭ pentru trimiterea Revisteĭ „Biserica Ortodoxă Română“.

Iubitul meŭ Domn C. Erbiceanu,

In numele meŭ și în numele Sântuluĭ Sinod Bulgar, eŭ îndeplinesc una din cele maĭ plăcute datoriĭ, ca prin acésta să vĕ mulțumesc atât Domnieĭ-Vóstre, ĭubitule Domn, și prin D-vóstră, Domnuluĭ Ministru al Instrucțiuneĭ și al Cultelor pentru acea faptă, că după disposarea sa (Ministruluĭ), Domnia-Vóstră v'ațĭ grăbit prin scrisórea de la 20 Iunie curent, No. 63, să ne comunicațĭ, că ațĭ expediat pe numele meŭ și al Sântuluĭ Sinod al Sânteĭ Bisericeĭ Bulgare, Organul oficial al Prea Sântuluĭ Sinod Român „Biserica Ortodoxă Română“, atât numerile cari aŭ apărut până în timpul de față, cât și după cum promitețĭ, numerile cari vor apărea în viitor.

Să fie bine-cuvêntat numele Domnuluĭ, ĭubitule Domn!

Organul oficial al Sânteĭ Bisericĭ Române, vecină nouĕ, care publică activitatea eĭ omnilaterală, va fi pentru noĭ un tesaur spiritual. Acel organ nu numaĭ că ne va ținea în curent, de acum înainte, cu cele ce s'aŭ petrecut și să petrec în viața aceleĭ Bisericĭ, dar și în viitor în genere;

şi de aceea nu încape îndoială, că acest început va contribui să desvolte într'un mod mai vital şi mai simţitor relaţiunile amicale, cari de acum vor exista între două popóre: Român şi Bulgar, cari sunt strâns legate prin aceeaşi credinţă în unul Dumneḑeŭ Iisus Christos. Cugetând ast-fel, sufletul nostru se umple de bucurie, fiind că chemarea nóstră este nu numai de a predica, dar şi din inimă a felicita apropierea şi pacea sub forma cărora se manifestă aceste raporturi.

Să dea Cel Prea Inalt ajutor întru tóte, ca acele sacre legături, între poporul Român şi cel Bulgar, să se întăréscă neclintit, spre binele acestor două popóre vecine! Să dea harul luĭ Dumneḑeu să urmeze în vecii vecilor puternice legături amicale, atât din partea unora cât şi a altora, spre a'şi manifesta fapte mari (din inimă), ca să triumfeze atât la unii cât şi la alţii tot adevĕrul, să se întărească învĕţătura luĭ Christos, să împărăţiască dreptatea şi să sporească amórea evangelică!

Cu acéstă ocasiune, rugându-Vĕ ferbinte, invocăm şi asupra Domniei-Vóstre, iubitule Domn, bine-cuvêntarea Dumneḑeirei, şi rĕmânem întru Christos rugător;

Preşedinte al S-tului Sinod Bulgar

† *Grigorie Mitropolit al Durostoruluĭ şi Cervenilor.*

Sofia, 1894 Iulie, 2.

DONAȚIUNI.

Preotul Ilie Paraschivescu, parohul Bisericeĭ parohiale, din comuna Buteasca, județul Vlașca, cu propriele sale mijloce cumpărând o colinvitra trebuinciósa aceleĭ bisericĭ, i se aduce mulțumirĭ.

Persónele maĭ jos notate, aŭ contribuit la facerea unor perechĭ cununiĭ de argint în valóre de 50 leĭ la Biserica Bărbătescu Vechiŭ din Capitală.

Ioan Șerbănescu 20 leĭ. Alexandru Stan 5 l. D-na Stanca Savu 10 l. Ilie Stan 5 l. Pandele Dimitrovicĭ 5 l. Gh. Comănescu 3 l. și Ion R. Marcovicĭ 5 leĭ. Tuturor li se aduce căldurose mulțumirĭ.

Dl. Administrator al Domeniuluĭ Corónei, bine-voind a dărui bisericeĭ cu hramul Sf. Nicolae din comuna Piscu, plasa Jiul de Jos, județul Doljiu, un rând de vestminte preoțeștĭ în valóre de 400 leĭ, i se aduce mulțămirĭ publice, pentru acéstă frumósă și piósă ofranda.

D-na Elena Bușilă, a dăruit bisericeĭ cu patronul Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ (Mavromol) din Galațĭ, un rând de veșminte preoțeștĭ de stofă de atlas lila, cu florĭ galbene și anume: un felon, un epitrahir, doue mânicere, o ipogonatie, treĭ acoperemințe pentru sf. vase și o incingetóre, tóte aceste în valóre de 700 leĭ, pentru care se aduce generóseĭ donatóre mulțumirĭ publice.

Din partea sânteĭ Episcopiĭ a Hușilor se aduc căldurose mulțumiri D-luĭ Dimitrie Goian, domiciliat în Iașĭ pentru că a dăruit un clopot în valóre de 460 leĭ, pentru cimitirul parohieĭ Basga din județul Fălciu.

Persónele notate maĭ jos. carĭ aŭ contribuit cu sumele prevedute în dreptul fie-căruĭ pentru cumperarea următórelor cărțĭ bisericeștĭ, cu litere străbune, adică: O Liturgie, un Apostol, un Aghiasmatar, un Octoih, un Molitfelnic și un Prohod al Mântuitoruluĭ, cumperându-se și un ciubar pentru botezarea copiilor, și anume: Preotul Gh. Gruia a contribuit cu 3 leĭ. Ioan Popeanu 20 l. St. Ciochină 20 l. Const. Bontăș 13 l. Const. Damian 10 l.

Ioniță Clită 5 l. Nicolaĭ Agachi 20 l. Ión Ciochină 5 l. Gheorghe Hrișcn 2 leĭ, și Mihalea Sion 2 leĭ, în total 100 leĭ. Tóte aceste obiecte s'a dat biserice Sf. Voevoḑĭ, din cotuna Găștenĭ, comuna Fundu-Răcăciunĭ, acel județ, și pentru cari li se aduce mulțumirĭ prin publicitate.

Din partea sântei Episcopiĭ a Hușilor se aduce căldurόse mulțumirĭ D-luĭ Lupu Rotariu, pentru că a dăruit bisericeĭ parohiale cu hramul s-țiĭ Treĭ Erarchi a parohieĭ Podolenĭ de jos din județul Fălciu, un clopot în valóre de 300 leĭ.

D-na Parascheva Sandu Tudor. din comuna Mirceștĭ, a dăruit, Biser. S țiĭ Voevoḑĭ, din cătuna Răduleștĭ, acel județ și comună, un rând de veștminte preoțeștĭ de stofă, în valóre de 130 leĭ. pentru care i se aduce mulțumirĭ.

D-nul Costică Tisescu, proprietarul moșieĭ Bereștĭ, din județul Bacău, a dăruit Bisericeĭ din com. Bereștĭ, un rând complect de veștminte preoțestĭ, de stofă cu fir în valóre de 200 leĭ. Dl. Nicolaĭ Boianu și soșia sa Elena, proprietarĭ tot din acea comună, aŭ dăruit un rând vestminte de stofă în valóre de 150 leĭ. D-nul V. Ciosu a cumpĕrat cărțĭ cu litere străbune în valóre de 130 leĭ. O cristelniță de aramă care costă 50 leĭ, și 10 prăjinĭ loc pentru cimitir drept suma de 50 leĭ. Dl. I. Patrichie, a cumperat o cadelniță de nichel, care costă 40 leĭ. Dl. D. T. Făcăoriu, a dăruit 13 prăjinĭ de loc în valóre de 130 leĭ. Dl. C. Moțit, a cheltuit cu legatul uneĭ Evangheliĭ 20 leĭ și Apostol Lambrino, a legat altă Evanghelie cheltuind 12 leĭ. Tuturor li se aduce căldurόse mulțumirĭ.

D-luĭ Crăciun Ilie Mazilescu din comuna Celar, plasa Câmpu, județul Romanațĭ, care a dăruit bisericeĭ parohiale cu hramul S-țiĭ Voevoḑĭ din comuna Marotinu de jos același județ, un felon, un stihar și un epitrahil, lucrat în casă de soția sa, i se aduce mulțumirĭ.

D-luĭ Nicolaĭ Haciu, proprietar, și soțieĭ sale Ecaterina Haciŭ, din comuna Solent, carĭ au bine-voit a dărăsi Bisericeĭ Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ din acea comună, un potir de argint, cu necesarele luĭ, un serafim cu o candelă, suspendată de argint, și o cădelniță tot de argint, în valóre de 360 leĭ, li se aduce mulțumirĭ pentru aceste laudabile și creștineștĭ fapte.

D-luĭ Iorgu Pavli din urba Iașĭ, care a dăruit bisericĭ cu patronul Sf Prea Cuviósa Parascheva din com. Cotnarĭ, jud. Iașĭ, o candelă de argint în greutate de un chilogram, i se aduce mulțumirĭ prin publicitate pentru această piósă donațiune.

D-na Hagiica Tudora Ivanciu Olteniceanu din Bucureștĭ, a dăruit sf. Bisericĭ Parohiale, din com. Oltenița cu hramul sf. Nicolae,

patru sfeşnice mari în valóre de 20 lei şi o cădelniţa de argint în valóre de doue-ḑeci şi cinci; Iar Teodor Niţescu, învĕţătorul şcólei din numita comună, a dăruit doue perechi perdele de atlas lucrate cu dantelă pentru icónele împĕrăteşti şi una masă tot de atlas lucrată cu dantelă şi cusută cu fir pentru iconostas, al căror cost este de lei şapte-ḑeci şi trei. Tuturor li se aduce călduróse mulţumiri.

Epitropia Bisericei cu patronul Sf. Teodor din Iaşi, promite solemn, că va aminti cu respect tot-déuna numele reposatei Maria Gheorghiu, care prin testamentul seŭ a lăsat mencionatei biserici suma de 500 lei pentru pomenirea sa, care sumă s'a şi depus Epitropiei de Dl. Colonel C. Lipan, rudenie cu numita D-na şi legatar universal al testamentului defunctei.

Epitropia bisericei Sf. Teodor din Iaşi, aduce mulţumiri D-lui Dimitrie Sucevanu, fost Protopsalt al S-tei Mitropolii, care împins fiind de sentimente creştineştí a bine-voit a dărui bisericei cu patronul Pogorârea S-tului Duh, pronumită Curalari, filiala bisericei St. Teodor, câte 200 lei în fie-care an pentru serbarea hramului numitei biserici, care sumă a şi început a se lua de la casa S-tului Spiridon din Iaşi, dupe cum este lăsat prin testamentul numitului Domn, efectuându-se serbarea hramului, care a fost în ḑiua de 5 Iunie.

Listă de persónele din parohia bis. Cornii, jud. Botoşani, cari au contribuit şi înzestrat biserica cu patronul Duminica tuturor Sfinţilor din acea parohie, cu mai multe objecte de valóre, şi anume: Dl. Cost. Viţel, un policandru de alamă în valóre de 625 lei. Un policandru mai mic în val. de 60 l. Un clopot mic 230 l. Douĕ sfeşnice bacfon 6 l. Doue fanare nouĕ 24 l. Şapte candele bacfon 14 l. Patru icóne mari 72 l. Douĕ căţui pentru foc. Total 1035 lei. Dl. Ión Viţel o icónă Sf. Gheorghe în valóre de 12 lei. C. Popeanu, o icónă S-ţii Impĕraţi 12 lei. N. Oniciuc, icóna Sf. Nicolai 10 lei. Ilie Pândariu, icóna S-ţii Voevoḑi 14 l. Ilie Butnariu, icóna Sf. Ilie 8 l. D. Fasolă, icóna Sf. Haralambie 13 lei. Vasile Ionel, icóna Maica Domnului 18 lei. Manole Bozieanu, icóna Duminica Tuturor Sfinţilor 12 lei. Mihai Gheorghiu, îmbrăcamintea, la Maica Domnului şi candela, 50 lei. D-na Profira Bojoi, un macat, 15 lei. Tuturor li se aduce vii mulţumiri pentru aceste laudabile fapte.

Dl. Ión Păsăreanu, profesor din Craiova, oferind bibliotecei parohiale din comuna Calaraşu, jud. Dolj, Revista agricolă: „Gazeta Satelor", ce apare sub direcţiunea D-sale în Craiova, i se aduce călduróse mulţumiri.

Listă de numele persónelor din com. Drăgoteşti, plasa Vaile, jud. Mehedinţi, precum şi de ofrandele în bani, îmbrăcăminte şi pămênt ce au dăruit bisericilor S-ţii Voevoḑi parohială şi St. Ioan Botezătorul filială.

Preotu Gh. Săvoiu 4 leĭ. I. Vâlceanu învĕţător 3 l. I. Istodor Popescu 2 l. Mihalache Serbu 2 l. şi alţi locuitorĭ, unii cu câte 1 leu şi alţii 50 b., contribuind suma de 63 leĭ, s'au cumperat şi legat în marochin un Orologiu mare, doue Liturghiĭ, o Psaltire şi un Aghiasmatar, ediţia S-tuluĭ Sinod. Ana Preot. Gh. Savoiu a dăruit bisericeĭ filiale Sf. Ioan Botezătorul un epitrahir şi câte o învelitóre pe sf. Masă şi iconostas. Ecaterina N. Păsărescu a dăruit o învelitóre cusută jur-împrejur cu lânuţe în culorĭ pentru sf. masă. Ioana D. V. Popescu a lucrat şi dăruit bisericeĭ parohiale S-ţiĭ Voevodĭ treĭ perdele pentru uşile împĕrăteştĭ. Ioana Gh. Brandoi a dăruit o învelitóre de borangic pentru sf. Masă. Ana D. Bivolacu a dăruit o învelitóre, lucrată de bumbat supţire şi împrejmuită cu spiturĭ pentru Iconostas. Preotul Gh. Săvoiu de o parte şi D. V. Popescu, Primarul comuneĭ Dragoteştĭ de alta, au dăruit câte 1/4 hectar loc pentru doue cimitire în com. Drăgoteştĭ, totodată a declarat că permit şi trecerea şoselelor necesare peste proprietăţile lor din şoseaua comuneĭ şi până la cimitir. Tuturor li se aduce mulţumirĭ pentru aceste laudabile fapte.

Pentru reparaţia bisericeĭ cu hramul S-ţiĭ Voevodĭ, din cătunul Stănislăveştĭ, Parohia Ursoia, plasa Mijlocu, jud. Oltu, maĭ mulţĭ locuitorĭ şi preoţĭ s'au grăbit a veni în ajutoriŭ cu sumele arătate maĭ jos.

Preotul I. Ciucescu 10 leĭ. M. D. Staicovicĭ 40 l. Ión Teodorescu, Ión Nicolae, Alexandru Dimescu, Stan Rada, D. Nicolescu, Zamfir Cimpoeru, Mihaĭ Stoian, I. R. Dragne, Nastase B. Cioban, Ilie T. Chiriţa, Marin Tudor, Gh. R. Codan, Teodor Anastasiu, Manea Ciobanu, Badea Marin şi Ştefan Dumitru câte 10 leĭ. Zamfira Marin 5 leĭ. Marin Ioniţă 5 l. Const. Ştefan, Marin Dumitru, Marin Constantin, Ión Cimpoeru şi Florea Dimuşi câte 10 leĭ. Ilie Radulescu 6 l. Nic. Bălănel 9 l. Sandu Zamfir 10 l. Banea Sandu 6 l. I. M. Morariu 10 l. Dima Tudor 10 l. Marin Scărlat 7 l. Iancu Ciobanu, Costea Tudor, Marin Florea, Alexe Ungureanu, Stancu Mateĭ şi Dobre Dumitru câte 10 l. Zamfir Voicescu 5 l. Velea Predică 7 l. Rada I. Mirician 10 l. Stan Voicescu 9 l. Stan R. Codau, I. Selea, I. Dumitru, Zamfir Dumitru, Dima Radu şi Ilie T. Dumitraşcu câte 10 l. Alecu Gheorghe 11 l. Radu Stan 5 l. I. Dimuşi 10 l. Florea Stan 10 l. Ion Zamfir 5 l. Grigore Tudor 10 l. Nastase Ionescu 10 l. Marin Sore 4 l. 80 b. I. R. Dumitrescu 10 l. Nic. Calean 4 l. Radu Ciolianu 2 l. Voicu Nastase, Cărstea Radu, Voicu Mirea şi Stan Toma câte 10 l. I. Brănariu 7 l. Sore Brănariu 5 l. Marin Ştefan 10 l. Dumitru Martin 10 l. Niţă Nae 6 l. Stan Dimisi 10 l. Tincă Badea 5 l. Andreĭ Mirea 10 l. Ioan Cherbeleaţă 5 l, Năstase Cojocariu 5 leĭ. Dumitru Cimpoeru 10 leĭ. Pentru aceste pióse şi laudabile fapte creştineştĭ, Sf. Episcopie de Argeş le aduce cele maĭ viĭ mulţumirĭ, dorind ca esemplul acestora să servéscă şi altora asemenea.

Listă de numele locuitorilor din cătunele Runcu şi Thighina, com. Stănescĭ, jud. Vâlcea, ce aparţin ca enoriaşĭ aĭ bisericeĭ cât.

Runcu, din com. Strejescĭ de jos, jud. Romanaţĭ, carĭ aŭ contribuit la repararea s. s numiteĭ bisericĭ.

Rada M. Abram 20 l. Radu Mereuţ 10 l. Theodora M. Mereuţ 8 l. Florea Medinţu 20 l. Barbu I. Roşiu 15 l. I. M. Simoiu 20 l. I. Ignat 10 l. I. Voica 20 l. Theodora Ilie Lungu 12 l. Ene Zisu 15 l. Florea M. Simoiu 35 l. Florea M. Panduru 20 l. Şerban M. Panduru 25 l. D. I. Simoiu 15 l. Ioana I. P. Lupu 10 l. G. Gherghina 10 l. G. Ilie Lungu 5 l. Ilie Pârvu Lupu 10 l. Gh. Teodora 20 l. M. T. Cimpoca 5 l. Ión Stana 36 l. I. Plăiaşiu 15 leĭ. G. I. Voica 10 l. Stan Draguşin 5 l. Anastasie Ene Zisu 5 l. Ilie Bolintiriu 15 l. M. Opran 5 l. I. Cercelariu 5 l. Truşcă Teodor 9 l. C. N. Enaşioiu 5 l. C. Fierariu 3 l. Ilie G. Ţenea 10 leĭ. Florea Theodor 5 l. D. Ene Zisu 3 l. Marin Margarit 15 l. Marin Fierariu 5 l. Florea Ilie Cimpoca 20 leĭ. I Gabrilă 10 leĭ. Theodor Cimpoca 10 l: Marin Badea Şiuşianu 15 l. P Sarariu 15 l. C. Sarariu 20 l. Ilie Mitrache 15 l. I. Chiriţoiu 5 l. N D. Curteanu 5 l. Mateĭ G. Negrescu 5 l. M. Teodor 5 l. G. Ghiţă Piale 15 l. G. T. Toma 10 l. D. I. Vasile 10 l. M. G. Piele 15 leĭ. D. M. Lăculeanu 10 l. M. M. Militaru 10 l. Ilie Andreiu 5 leĭ. Ión Pavel 5 l. G. G. Sarariu 5 l. I. Sarariu 20 l. Leanca D. Bălan 3 l. Parvu Badea 15 l. M. Gligoroiu 5 l. I. Nicu 10 l. Ilie Sandu 10 l. Ilie Paraschiva 7 leĭ. Ilie M. Militariu 10 l. D. M. Militariu 30 leĭ. I. Zaharia 10 l. Iustina N. Lotreanu 5 l. Stan G. Zaharia 5 leĭ. Ilie Iordana 5 l. T. Stanca 10 l. N. R. Vatăşelu 5 l. D. M. Siuşeanu 5 l. D. G. Negrescu 5 l. D. Filip 10 l. Marin Gongonea 5 l. şi D-nul N. Bicea 50 leĭ. Tuturor se aduce călduróse mulţumirĭ.

Pentru reparaţia bisericilor Parohiale Sf. Dumitru din Curtişóra, com. Tesluiu, plasa Oltu de jos, jud. Oltu şi bisericeĭ Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ, Parohia Şerbăneştiĭ de sus, plasa Şerbăneştĭ, jud. Oltu, maĭ mulţĭ locuitorĭ şi preoţĭ s'au grăbit a veni în ajutor cu sumele arătate maĭ jos.

Din venitul bisericeĭ din anul 1893, 112 leĭ. Din ven. budg. com. pe 1893 7 l. 50 b. Din ven. budg. com. pe 1894, 30 leĭ. Mincu Petrescu 15 l. Preotul I. Pretorian 15 l Preotul C. Petrescu 20 l. Toma Pretorian 15 l, Ioan Neacşu 50 b. Preda Marinescu 5 l. Amza Drăganu 10 l. Marin Achimoiu 1 leŭ. Nelu I. 2 l. Badea Talvan 1 l. Marin Dragomiroiu 20 l. Stancu Mihai 1 leŭ. Nicolae Cheroiu 10 l. Gh. Zamfir 1 l. Mateĭ N. Stoian 1 l. Gh. Maria 1 l. Marin Ghiţa 50 b. Ioan Alexe 1 l. Gh. Radu 50 b. I. Miroiu 50 b. I. Dumitraşcu 50 b. Nae Pătru 1 l. Tudor Boză 1 l. G. Ionescu 1 l. I. Popescu 1 l. Ghiţă Rădulescu. proprietar 200 leĭ. Gh. Caracostea, Mihail Toma, Mihail Caracostea, Smaranda Colonel Vârnav şi Despina Caracostea câte 100 leĭ. Preotu Alexandru Niţulescu 20 l. Tănase Crângeanu, Lixandru Greceanu şi Păun Olanu câte 10 l. Micu Păun 7 l. Badea Radu 5 l. Zamfir Stănescu, Lixandru I. Stoica, Ioan Gh. Drăganu, Marin Vasile şi Zaharia Petre câte 7 l. Drăghicĭ Stan 10 l. Ioan I. Crangur 5 l. Lisandru I. Crăngeanu 5 l. Const. Mateĭ, I. Gh. Drăgan şi Lilea D. Neacşa câte 7 l. Paraschiv Mincă 10 l. Dum.

Constantin, Stan M. Popescu și Dum. Gheorghe câte 7 l. Radu Iotan 5 l. Tudor Truică 7 l. Dum. Truică 7 l. Anton Iotan 3 l. Stancu Mărgi 7 l. I. Mărgie 7 l. Mincu Stănescu 5 l. Anghel Mincă 5 l. Lixandru Năstase 10 leĭ. Const. Turcu, Nic. Smărdan și I. Nedelcu câte 7 l. Nicolae I. Nedelcu 10 l. Gh. Crețu 7 l. I. Găluseanu 7 l. Tudor Găluseanu 5 l. Petre Mihaĭ 5 l. Mateĭ Iordache 7 l. Radu Badalan 7 l. Zamfir B. 5 l. Stan Voinea 5 l. Stan Ciobanu 7 l. Toma Badea 5 leĭ. Pentru aceste pióse fapte creștinești, Sf. Episcopie de Argeș le aduce cele maĭ viĭ mulțumiri, dorind ca esemplul acestora să servéscă și altora asemenea.

Locuitorii Ión Răduță, Stan Gh. Duca și C. Procopian, din com. Dirmănești, Jud. Prahova, oferind bisericeĭ Parohiale din numita comună, un rând de veșminte, li se aduce mulțumirĭ publice pioșilor donatorĭ.

D-nul Luca P. Nicolescu, proprietarul moșieĭ din com. Dragomirești, plasa și județul Dâmbovița, dăruind maĭ multe îmbrăcăminte necesarii bisericeĭ din acea comună, procurând și materialul necesar în ḑile de sĕrbătorĭ, cum: unt de lemn și lumînări. i se aduce mulțemirĭ publice.

D-nul Mihail Rădulescu, din Craiova, dăruind bisericeĭ parohiale cu hramul Cuviósa Paraschiva, din com. Mihăița, plasa Jiuluĭ de sus, Jud. Dolj, următórele obiecte: O pereche cununii cu ghirlante, o față de masă în diferite culorĭ, o masă de lemn lucrată solid, perdelele necesare la tóte icónele și cele de la ușile altaruluĭ, îmbrăcămintea Iconostasuluĭ complectă, tóte costând 96 leĭ banĭ 10, i se aduce mulțumirĭ prin publicitate.

D-luĭ Laurian Bobăiceanu, proprietar, dăruind bisericeĭ parohiale din comuna Zegujanii, jud. Mehedințĭ, un rând veștminte bisericești și un epitrahil deosebit, lucrate din ștofă de lână, în valóre de 200 leĭ, i se aduce mulțumirĭ prin publicitate.

D-luĭ Ioan Cimpoiu, de loc din Brese, Transilvania, actualminte în cotuna Puțichioea, care a oferit bisericeĭ Sf. Voevodĭ din comuna Bălenĭ pentru facerea catapitezmeĭ 50 leĭ, i se aduce mulțumirĭ.

Listă de numele donatorilor în scopul reparațiuneĭ bisericeĭ cu patronagiul Sf. Treime din plaiul Dâmbovița, com. Voinești, jud. Muscel. Preotul Gheorghe Negulescu 50 leĭ. Nae Preotu Cornățeanu 100 leĭ. Ión H. Dumitrescu 100 leĭ. Niță Simon 25 l. Gh. Ión Dumitrescu 25 l. Petre Damaschin 20 l. Niță Damaschin 20 leĭ. Gh. Cornățeanu 20 leĭ. Ión G. Negulescu 20 l. Niță Roman 20 leĭ. Iosif Aldoiu 20 leĭ. Zacheu Bârseanu 20 leĭ, și Cuviosul Protosinghel Antonie, din Monastirea Cernica 870 leĭ. Tuturor li se aduce căldurόse mulțumirĭ.

Membrii societăţei „Vulturul", din oraşul Brăila, aŭ donat bisericeĭ cu patronul Sf. Ilie, din urba Brăila, o frumósă îmbrăcăminte, atlas de mătase pe sântul Prestol de la sus numita biserică în valóre 170 leĭ. Pentru acéstă frumósă şi láudabilă faptă tuturor li se aduce mulţumirĭ.

——

Epitropia bisericeĭ din cătunul Inau-Cesme, plasa Istruluĭ, jud. Tulcea, aduce mulţumirĭ D-luĭ Ilie Drăgan, Ciorbagiul acelei cătune, pentru că a oferit o sf. Evangelie cu litere străbune legată cu pĭele în valóre de 30 leĭ.

——

Persónele maĭ jos notate au oferit suma de 2550 leĭ pentru facerea unei catapetesme la biserica parohială cu patronul S-ţii Voevodĭ din com. Bălenĭ, plasa Zimbru, jud. Covurluĭ, şi anume: D-niĭ Gh. Ionescu a oferit suma de 1500 leĭ, Ştefan Seche 1000 leĭ, şi Ioan Beblea 50 leĭ. Tuturor acestor generoşĭ donatorĭ se aduce mulţumirĭ publice, spre îndemnul şi al altora.

——

Dl. Ioan Coman, învĕţător şi actual epitrop la Biserica din com. Bogza, jud. Râmnicu-Sărat, plasa Marginea de sus, a dăruit un Iconostas bine lucrat, şi un clopoţel de masă, amendouă în valóre de 70 leĭ. Costache Son, Primarul comuneĭ, a dăruit 50 leĭ pentru văpsirea feruluĭ de pe acoperişul bisericeĭ. Alex. Sonŭ, perceptorul fiscal din acéstă comună, a dăruit 20 leĭ pentru văpsirea antreuluĭ bisericeĭ pe din afară, pentru care ofrande, Epitropia le aduce cele maĭ căldurose mulţumirĭ, dorind ca esemplul acestora să fie ca îndem şi altor bunĭ creştinĭ.

——

Dl. Ghiţă Thoma, comerciant din Bucureştĭ şi Dumitru Stan Popescu, din comuna Laloşiu, jud. Vâlcea, aŭ oferit bisericeĭ parohiale Cuviésa Paraschiva, din comuna Dobrăcenĭ, plasa Olteţu, jud. Romanaţi o Evangelie înbrăcată cu pĭele marochin, ediţiunea S-tuluĭ Sinod, pentru care Epitropia şi enoriaşiĭ acesteĭ parohiĭ, le aduce mulţumirĭ pentru acéstă laudabilă bine-facere.

——

D-luĭ Dumitru I. Mucico, care a dăruit bisericeĭ parohiale cu hramul Sf Gheorghe, din com. Tunari, plasa Câmpu, jud. Dolj, o cruce de nichel suflată cu argint în valóre de 25 leĭ. Preotuluĭ N. Popescu, parohul acesteĭ bisericĭ, care a dăruit o perdea pentru uşile împĕrăteştĭ, o masă la proscomidie şi un rând procoveţe tóte frumos cusute şi lucrate de casă în valóre de leĭ 35. D-luĭ Gheorghe Epangescu, care a dăruit o pereche perdele pentru icóna Maiceĭ Domnuluĭ în valóre de 10 leĭ. Iar D-lor Ion Op. Mucico, Pârvu Mirion, Flórea G. Butoĭ, Ilie Marianu, Dum. Mucico, cari aŭ dăruit câte o perdea pe la icónele lat rale, în valóre de 30 leĭ. D-neĭ Stana I. Mucico, care a dăruit doué acoperemente pentru sf. Masă şi o polă pentru Iconostas frumos legate în valóre de 28 leĭ, şi D-luĭ Ión N. Mucico, care a dăruit o pereche cununiĭ de florĭ în valóre de 15 leĭ. Tuturor li se aduce mulţumirĭ prin publicitate.

Din partea Sântei Episcopii a Huşilor se aduce căldurose mulţumirĭ D-lor succesorĭ aĭ defunctuluĭ Leonida Mihălcénu, proprietarĭ în comuna Popenii, plasa Târgu, jud. Tutova, pentru că au dăruit bisericeĭ parohiale cu hramul S-tuluĭ Gheorghe din Popenĭ, un rând vestminte preoţeştĭ de plişă negră în valóre de 95 leĭ, o stofă de fir galben cu mătase albă în valóre de 150 leĭ, o masă mare de lemn cu faţa de in, în valóre de 30 leĭ, şi au returnat clopotul al doilea al bisericeĭ, care era stricat, cu adăogire de 33 chilograme material, costând 195 leĭ, şi D-luĭ Nicu a Chiraneĭ din oraşul Bârlad, care a dăruit aceleiaşi biserici din Popenĭ, un epitrahil de mătasă verde cu fir în valóre de 53 leĭ.

——

Dl. Ştefan Puican, proprietar, dăruind bisericeĭ parohiale cu hramul Sf. Dumitru din comuna Gogoşi, jud. Mehedinţĭ, o masă mobilă în valóre de 10 leĭ, treĭ sticle de candela în valóre de 80 leĭ, i se aduce mulţumiri pentru acéstă faptă laudabilă.

——

Din partea Sântei Episcopii a Huşilor se aduce căldurose mulţumirĭ D-luĭ Apostol Raileanu şi soţieĭ sale Elena, pentru că au dăruit bisericeĭ parohiale cu hramul Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ din parohia Hârşova, jud. Vasluĭ, maĭ multe obiecte în valóre de 35 leĭ.

——

Listă de numele donatorilor din comuna Vădăstriţa, pl. Balta, jud. Romanaţĭ, cari au contribuit la înfrumuseţarea bisericeĭ cu veştminte şi perdele pe la Icóne.

Irina Ereiţa, soţia Preotuluĭ I. Vadăstrénu a dăruit Bisericeĭ parohiale din numita comună un rând de veştminte precum şi procoveţele, tote lucrate de casă. Idem, doue perdele, din care una cu borangic, bumbac şi fir la Icóna hramuluĭ; alta la sf. Iconostas cu borangic, bumbac, cusutĭ cu arnicĭ roş şi albastru. Ióna soţia luĭ Radu Iancu una perdea la Icóna Mântuitoruluĭ cu borangic şi bumbac. Ioana soţia luĭ Mihaĭ Nicolici, una perdea la Icóna Maiceĭ Domnuluĭ cu borangic şi bumbac Stanca soţia luĭ Antone Cismariu, doue perdele cu borangic şi bunbac la icónele St. Gheorghe, St. Dimitrie şi la a hramuluĭ; şi una masă pe sf. Prestol de bunbac vărgată cu bumbăcel alb. Mitra, soţia luĭ Florea Petricică o perdea de bunbac vărgată cu borangic. Ilinca, soţia luĭ Radu-Stoica Tănasie a dăruit doue perdele la doue Icóne făcute de bunbac vărgate cu arnici albastru şi roş. Iliana, soţia luĭ Florea Nicolicĭ, a donat bisericeĭ doue perdele în sf. altar de bumbac şi bumbăcel. Tuturor li se aduce călduróse mulţumiri.

——

D-luĭ Teodor D. Tarangă, din comuna Căldărescĭ, jud. Buzeu proprietarul moşieĭ Căldăresci, care a dăruit bisericeĭ parohiale cu hramul Sf. Nicolae din acea comună, o icóna a hramuluĭ St. Nicolae, îmbrăcătă cu argint şi suflată cu aur, în valóre de 1000 leĭ. Asemenea D-luĭ Pavel Necula Angelescu, din com. Zirnasci din Călnău, care a dăruit bisericeĭ parohiale cu hramul Sf. Nicolae din acea comună un rând de odăjdiĭ preoţeştĭ de stofă

de mătase cu fir, în valóre de 2.0 leĭ, şi véduvei Catrina G. Ghizdeanu tot din ḑisa comună, care a dăruit numitei bisericĭ o sfită de rips de lână şi un epitrahil de stofă de mătase cu fir, în valóre de 60 leĭ, li se aduce viĭ mulţumirĭ pentru frumósele esemple ce daŭ în înfrumuseţarea caseĭ Domnuluĭ.

D-na Sevastiţa Mavromate, proprietăreasa moşiei cătunului Broşteanca, pendinte de comuna Bogdana, a oferit bisericeĭ din numita comună o cruce de argint în valóre de 100 leĭ, pentru care i se aduce mulţumirĭ.

D-luĭ Nică Constantin şi soţieĭ sale Maria, din comuna Mirceştĭ, carĭ au bine-voit a hărăsi bisericeĭ Sf. Voevodĭ, din cotuna Răduleştĭ, acea comună, un steag, în valóre de 140 leĭ, li se aduce mulţumirĭ prin publicitate pentru acéstă faptă piósă.

D-nul Vasile C. Ionescu, Siţa Vasile C. Ionescu şi Ghena Ión Georgescu, din comuna Măicănescĭ, aŭ oferit bisericeĭ parohiale Cuviósa Paraschiva, din cătunul Tataru, comuna Măicănescĭ, un candelabru de bronz cu 18 sfeşnice, în valóre de 220 leĭ. Tuturor li se aduce călduróse mulţumirĭ.

D-niĭ proprietarĭ din cătunu Geblescĭĭ, făcênd ofrandă, pentru întreţinerea bisericeĭ parohiale Geblescĭĭ, ce aparţine de comuna Carpenu, plasa Dumbrava de sus, jud. Goli, următórele sume de banĭ: Dl. Râdup Geblescu 400 leĭ. D-na Dinca I. Botor 10 leĭ, Epitropia şi enoriaşiĭ numiteĭ bisericĭ, la aduc viĭ şi călduróse mulţumirĭ.

Dómneĭ Ecaterina Cost. Brătianu, care a dăruit patru perechĭ perdele pentru sfintele Icóne Impĕrăteştĭ şi un acopereмânt pe sf. Iconostas, D-luĭ Costandin Th. Brătianu şi D-luĭ Th. T. Brătianu, carĭ au dăruit tot numiteĭ bisericĭ, un rând vestminte preoţeştĭ complect, o bederniţă, un Aer şi un procovĕţ, tóte în valóre de 160 leĭ, şi D-şóreĭ Anastasia G. Dinescu din Curtea de Argeş, domiciliată în Piteştĭ, care asemenea a dăruit tot sus diseĭ bisericĭ, o pereche perdele de mătasă garnisite cu orbotă pe margine în valóre de 15 leĭ, li se aduce din partea Epitropieĭ mulţumirĭ pentru aceste laudabile fapte.

Locuitoriĭ maĭ jos semnaţĭ bine-voind a contribui la repararea Bisericeĭ din comuna Letea Noue, jud. Vlaşca.

Vlada Pr. Badia 20 l. Spirache L. Profirescu 40 l. D. Grigore I. Constantinescu 100 leĭ. Dumitru Gheorghe 20 l. Constantin Ionescu 20 l. Hristea D. Boseia 20 l. Marin Mania 20 l. Dumitru D. Roseia, Const. Radan Dum. R. Niaga, Stancu Negre, Voicu Stancu Negru şi Mihai Genta câte 20 leĭ. Tanase P. Plasa 15 l. Radu Vl: Plesa 5 l. Stancu Negru 5 leĭ. Maria Preot Mihail două

perechĭ perdele din care o pereche rația alta de matasa fină şi patru coțĭ pânză de industrie Română, tóte în valóre de 25 l. Preotul Mihail Paroh, doue aere, patru procoveţe matasă ripsate şi o iconă la iconostas tote în valóre de 50 leĭ, şi orĭ ce îndemn, consiliĭ şi intervenirĭ se făcu prin sf. sa. Maĭ contribui un numer de 250 localĭ creştinĭ cu câte 2. 3, 4 şi 5 leĭ. Peste 80 creştine locale cu câte 1 peschir borangic şi câte uuul de masă şi pânză națională, servind bisericeĭ la sfințire şi ornare. Tuturor li se aduce caldurose mulțumirĭ.

D-luĭ Colonel Petre Maca, proprietarul comuneĭ Miroşi, județul Teleorman, care a bine-voit a dona bisericeĭ sf. Nicolae de acolo, doue Evangeliĭ, una noue legată în argint şi una legată cu piele, un Orologiu, un Molitfelnic, amêndoue legate cu piele, şi o căldăruşă pentru botez, se aduce mulțumirĭ pentru acéstă faptă laudabilă şi vrednică de imitat.

Domnuluĭ Costică Ionescu, comerciant din urba Calafat, dăruind bisericeĭ parohiale cu hramul Sf. Nicolae din comuna Gvardinița, patru perdele pentru iconele de la tâmplă şi o masă pentru sf. Prestol, lucrate din stofă națională, i se aduce viĭ mulțumirĭ pentru acéstă piósă faptă.

Prea Cuvioşia sa părintele superior al Monastireĭ Ciolanul, Dositeiu Georgescu, a bine-voit a oferi bisericeĭ parohiale cu hramul Sf. Voevodĭ, din cătunul de reşedința Marmuțişa următórele obiecte. O Evangelie înbrăcată cu argint şi poleită cu uur în valore de 100 leĭ, doue rândurĭ sf. vase de argint în valóre de 600 leĭ, un miruitor de argint şi o cruce de lemn înbrăcată tot cu argint, şi o altă cruce de lemn în valóre de 100 leĭ, un Baptister de aramă de 60 leĭ, doue rândurĭ vestminte preoțescĭ în valâre de 160 leĭ, pentru care Epitropia precum şi toțĭ enoriaşiĭ 'ĭ aduce viile lor mulțumirĭ.

Dl. Ión T. Iatan, din oraşul Alexandria, jud. Teleorman, oferind sus numiteĭ bisericĭ, prescurile necesare la serviciul divin pentru un an de ḑile care costă peste 40 leĭ, şi Dómna Maria P. Mareş, din com. Crevenicu, jud. Vlaşca, oferind o sobă de tucĭ în valóre de 200 leĭ, li se aduce mulțumirĭ.

PROCANONUL LUI PETRU MAIOR.

(Urmare. Vedĭ Biserica Ortodoxă Română, Anul XVIII, No. 6.

CAP. XII.

Despre dovada ce trag Italianiĭ din mutarea numeluĭ Sfântuluĭ Petru asupra nóstră.

Dacă luĭ Petru nu i-aŭ dat Christos maĭ mare putére de cât celor-l-alţĭ Apostolĭ, şi nu l-aŭ rânduit şi preste Apostolĭ stăpânitoriu şi păstoriu, pentru ce (zic Italianiĭ) i-aŭ mutat numele Christos şi l-aŭ numit Kifá, adică piatră: „Tu eştĭ Simon, feciorul luĭ Ioană? Tu te veĭ numi Kifá, care se înţelége Petru" (Ioan cap. 1, s. 42).

De voiu rĕspunde la acésta a vóstră întrebare, o Italianilor! nu ştiŭ, că n'am fost sfétnicul luĭ D-zeŭ, nicĭ Sfinţia sa nu ne-aŭ descoperit pentru ce luĭ Petru i-aŭ mutat numele. Ce-mĭ veţĭ zice? Îmĭ veţĭ zice doară că nu sînt filosof? Că nu sînt teolog? Că sînt un neştiutoriu? Dar

dacă sînteţi voi filosofi, sînteţi teologi şi mult ştiutori, spuneţi-mi şi voi pentru ce Dumnedeŭ n'aŭ zidit mai de mult lumea de cât cum aŭ zidit-o. Adevĕrat, de v'aşi pune întrebarea acésta, aşi fi vrédnic de răs, căci cugetul lui Dumnedeŭ nu-l póte şti nime, de nu-l va descoperi însuşi Sfinţia sa. Pentru că (grăiaşte Sf. Pavel cătră Romleani (c. 11, s. 3. 34) „Cine aŭ cunoscut gândul Domnului, saŭ cine sfetnic lui s'au facut"? Sf. Ioan Gură de aur în Omilia a treia, despre mutarea numelor, zice: „Că punerea numelor iaste dovedirea stăpânirei". De voeşti dară a găci, dĭ că pentru aceala aŭ mutat Hristos numele lui Simon în Petru, ca să se arate cum că însuşi iaste stăpân a tótă lumea, şi voiaşte şi arată că Petru de aci înainte va să fie ucenic lui. Şi acésta o va întări şi Sfântul Chiril, patriarhul de la Alexandria, carele în tâlcul cuvintelor acelora, *tu te veĭ chĭema Chifa*, aşa grăiaşte: „Şi nu-l lasă să sĕ mai cheme Simon, încă atunci pre el şieşi, dupĕ puterea sa, ca pre al sĕŭ cuprindêndu-l". Dar ce vei să tragă de aci? Că are putére osebită şi mai mare de cât ceia-l-alţi Apostoli? Veĭ trage adevĕrat; dar cum că bine aĭ tras şi n'aĭ greşit împrotiva dialecticiĭ, nicĭ odinióră nu ne veĭ face să credem. Apoi de aŭ mutat Hristos numele lui Simon şi l-aŭ numit Petru, aŭ n'aŭ mutat şi a fiilor lui Zebedeiu, a lui Iacob şi a lui Ioan, şi i-aŭ numit fiĭ tunetului? Aŭ nu şi a lui Pavel nume prin Duhul Sfânt s'aŭ mutat? Căci fiind numele lui mai nainte Saul s'aŭ chemat apoi Pavel. Despre carea a numeluĭ mutare, când adică s'au facut şi prin cine s'aŭ făcut, vedĭ Omiliile Sf. Ioan Gură de aur, céle despre mutarea numelor. Aşa dară, pentru mutarea numeluĭ nicĭ cum nu poţi osebi pre Petru de la ceia-lalţĭ Apostoli, şi (ca) pre ceia-lalţi Apostoli să supui lui Petru, ca unuĭ păstor.

Iarăşi, zic Italianii, că Chifa însemnéză piatră şi pentru acésta i-aŭ dat Hristos lui Petru acest nume, căci pre dênsul era (să) zidească Biserica ca pre o piatră, şi pre dênsul era să-l facă temelia bisériciĭ, precum i-aŭ şi zis,

la Mat. c. 16, s. 18: „Tu eştī Petru şi pre acéstă piatră voīu zidi Bisérica mea". Si adevĕrat şi Sfântul Chiril Alexandrénul acel înţĕles dă numeluī Chifă: „Dar cu cuvióşă asĕmănare pre Petru de la Piatră l-aŭ numit, pentru că pre dânsul era să întemeieze Bisérica; la tălcul cuvintelor: Tu te veī chema Chifă". Şi Ioan Gură de aur în Omilia..... despre mutarea numeluī, zice: „Pre Petru adevĕrat de la faptă bună (vĕrtute) aşa l-aŭ numit şi pre numele luī dovada şi semnul întăririī şi a credinţeī aŭ aşĕzat". Alăturând dară numele luī Petru cu a luī Pavel şi cu a fiilor tunetuluī, zic aceiaşī că a luī Petru însemnéză maī mult.

La acéstea, rĕspundem, că nu tăgăduim cum că Chifă însemnéză piatră şi să i să fi dat acest nume cu privire la acéia: Tu eştī Petru, şi pre acéstă piatră..... Dar pentru acéia să aībă maī mare Petru putére pe cât cela-lalţī Apostolī nicī cum nu lăsăm, fiind că luminat am adeverit, că atuncī când aŭ zis Iisus: Tu eştī Petru şi pe acéstă piatră ş. c., cu nimic maī mare putére de cât a celor-lalţī Apostolī n'aŭ dăruit luī Petru (Vedī maī sus, cap. 7). Apoī, au maī mult e piatră de cât tunetul? Că Petru să aībă maī mare putére de cât fiiī tunetuluī, Iacob şi Ioan? Au maī mult însemnéză Petru de cât Pavel, de cât vasul alégeriī?

CAP. XIII.

Canóne pentru înţelesul Părinţilor întru pricea ce e despre stĕpânirea Sf. Petru.

A. Ce să zice engomicos—ἐγκωμιαστικῶς—adică după legea laudeī nu īaste dogmă.

Cela ce-ī deprins în măestria ritoricéscă, bine ştie, că ritorul întru cuvêntarea sa adese, nu e nimic îngrijat. óre adevĕratu-ī ce spune el saŭ ba. Luī i destul, dacă céle des

pre care vorbéște aŭ ceva părére saŭ nalucă de adevĕr. Acésta se întâmplă maĭ ales când vênslele curgeriĭ spre lauda și mărirea cuĭva le desface. Atuncĭ departe e de dênsul cercetarea adevĕruluĭ cea cu amăruntul de titlurĭ nenumĕrate, face asemănărĭ fără frică, slobóde-se la alegoriĭ și la iperboliĭ, ridică sus, înalță, laudă, măréște, singur de florile cuvintelor și de frumuséța vorbeĭ grijindu-se. Martorĭ chem pre înșușĭ Italianiĭ, cariĭ pe vremile acésta pre tóte neamurile dupĕ părérea mea le întrec întru podóba cuvêntăreĭ. Aŭ când să sue oratorul vostru pe amvon să laude pre vre-un sfânt cât de mic, nu-l înalță cu tótă putérea? Nu l asémănă cu Apostoliĭ? Nu-l fac unul dentru ângerĭ? Nu l alătură încă înșușĭ cu Hristos? Și aŭ cred a fi adevĕrate acestea ceĭ ce-l aud pre el cuvêntând? Ba nicĭ el înșușĭ nu le créde, ci numaĭ face destul legiĭ laudă.

Drept aceaĭa când veĭ ceti în cărțile sfințiĭor Părințĭ laude minunate spre Sfântul Petru créde-le tóte. Căcĭ nu e limbă care să pótă numera laudele de care el întru apostolia sa s'aŭ făcut vrédnic. Iar când veĭ audi dând titlurĭ Sf. Petru și laude care să vĕd a însĕmna luĭ Petru a fi dată maĭ mare putére de cât celor-lalțĭ Apostolĭ, ḑi că acéstea sînt laude, ĭar nu dogmă. Căcĭ bine știa Sfințiĭ Părințĭ că nicăirĭ a fi dată acea tréptă de putére luĭ Petru, nu se află. Cumu-ĭ când chiamă Sf. Ioan Gură de aur pe Petru gura Apostolilor. Aŭ veĭ créde, că ceĭa-lalțĭ Apostolĭ n'aŭ avut gură? Că ceaĭa-lalțĭ Apostolĭ nu putea vorbi nemica fără de Petru? Apoĭ aceléșĭ titlurĭ care daŭ Sf. Petru le daŭ și celor-lalțĭ; numesc sfințiĭ pe Petru corifeu Apostolilor, dar acelaș titlu îl aflu dat și luĭ Ioan, căcĭ Sfântul Ioan cu rostu de aur în Omilia a 10-a despre fapt. Apost. unde voebéște despre robia luĭ Ioan Apostolul așa grăĭaște: „Veḑĭ cariĭ se prind corifeiĭ Apostolilor". Despre acelașĭ feliŭ de titlu în Omilia 26 ḑice: „Veḑĭ că căpetenia chefalaĭon (κεφαλαῖον) pe lângă aceștĭ treĭ era, și maĭ ales pe lângă Petru și Iacob. Multe ĭarășĭ titlurĭ daŭ sfințiĭ Părințĭ luĭ Petru, cu privire la râvna și la dragostea cea mare

ce avea către Hristos“. Ba mie mi se pare că tóte acolo bat. Și adevěrat cu fierbințală pre toți Apostolii I-au întrecut, întra toți aŭ fost întâi, corifeŭ, mai mare, căpetenie, la tóte primejdiile el întâi și pildă celor-lalți. Ce de aci nu se póte trage, că aŭ avut mai mare putére de cât ceia-lalți Apostoli, nici că le-ar fi fost lor dascal și păstor. Că alta-i a avea mai mare ferbințală de cât alții și a fi mai îndrăsneț și mai fără frică, și alta-i a fi acelorași dascal și păstor și poruncitor. Era Petru întâi în primejdie și în bătae, iar când era liniște toți asémenea. „Iar când sînt în liniște lucrurile (zice Ioan Gura de aur în Omilia 21, Fapt. Apost.) întru una toți; acesta nu pohtéște mai mare cinste“. Același sfânt în tâlcul capului întâi cătră Gălăténi, zice că Pavel s'au dus în Ierusalim la Petru ca la un mai mare și mai bětrân. Dar același zice că s'aŭ dus la Iacob iar ca la un mai mare și mai de cinste: „Intră la Iacob cu smerenie ca la un mai mare și mai de cinste“. Insă iar acolo împreună zice, că Pavel asémenea și întocmai era la cinste cu Petru: „După atâtea și atâta de vestite lucruri neavênd întru nemica lipsă de Petru nici de cuvêntul lui a věḑut, ce întru cinste fiind întocma cu el, căci nici voiu zice mai multe aci“. Vedi dar că Sf. Părinți acum se věd a lăuda pre unul mai tare, acum pe altul, dară nici odinióră n'aŭ fost mintea lor să-i osibéscă întru putére, ci pe toți cu dogma îi ținea: „Impodobiți cu acealași împărtășire și a cinstei și a puterii. Sf. Ciprian în cartea, Despre împreunarea biséricii“.

CAP. XIV.

Sfântul Petru aŭ fost cel dintâi în ceata Apostolilor.

Intră alte vrednicii cu care Sfântul Petru aŭ fost împodobit și acésta ne învățăm, că el în numěrul Apostolilor cel întâi aŭ fost, carea o adeverează Sfânta Scriptură. Căci numěrându se Apostolii pururea pre Petru întâi în rând îl

pune: „Iar numele celor doispredéce Apostolî sînt acestea: Cel dintâî Simon, ce se zice Petru ş. c. Mat. cap. 10, s. 2". Iarăşî Marcu, cap. 1, s. 36, Luca, cap. 8, s. 43; Fapt. Apost. cap. 1, s. 13, numaî către Galateanî, cap. 2, s. 9 întâî în numĕr se pune Iacob apoî Petru: „Şi cunoscênd darul cela ce s'au dat mie Iacob şi Chifà şi Ioan céia ce să părea stâlpî a fi diréptele mie aŭ dat şi Barnabeî spre însoţire ca noî la limbî, iară eî la taiare împrejur". „Fericitul acela Petru întrê toţî uceniciî, maî întâî procrithis (προκριθεὶς) sîngur maî mult mărturisit fiind, carele s'aŭ vestit fericit, luî cheile împĕrăţieî cerîurilor s'aŭ încredinţat. Marele Vasilie în Proimia dupre judecată". Iar Sfântul Ioan Gură de aur în Omilia 54 de la Mat. „Ce dară, rostnl Apostolilor Petru? Pururea aprins, maî marele cétiî Apostolilor, fiind întrebaţî toţî, el rĕspunde". Şi în Omilia 88 de la Ioan: „Inalţat era întrê Apostolî, gura ucenicilor şi a cétiî acela creaştet, corifi" (κορυφή). Şi în Omilia 3 Fapt. Apostolilor: „Şi că cel maî întâî în cétă maî întâî pururea a vorbi încépe". Sf. Chiril Alexandrénul în cartea a 12 a tâculuî de la Ioan: „Nicî va zice cine-va că Petru carele ţinea locul cel dintâî—προτεταγμένος, pentru acéia întrébă, că c..., căcî dară însuşî Petru, carele iaste întâiul, procritos întrê ucenicî s'au smintit". Evsevie istoricul în cartea a doua a Istorieî, cap. 13: „Pre cel maî tare şi maî mare întrê Apostolî şi cu vrădnicia vîrtuţeî a celor-lalţî căpetenie proigoron (προήγορον)către Roma l aŭ povăţuit". Sf. Besérică încă la Mineiu Iunie 29 la Vecernie, despre Sfântul Petru aşa cântă: „Pre acesta adică ca pre o căpetenie a Apostolilor". Şi la Litie: „Petre maî marele slăviţilor Apostolî". Şi la Caron, peasna 1: „Pre maî marele Apostolilor astă-dî". Cel ce iaste maî nainte de vécî, maî nainte pre tine cunoscêndu-te te-aŭ rânduit prea fericite Petre, ca pre un maî mare al Beséricii şi întâî pre scaun şĕzător. Nu-mi-i voia să maî lungesc vorba, că pline-s despre acésta tóte cărţile Sfinţilor Părinţî. Una numaî vom cerca, în ce stă căpetenia acésta? Şi ce are Sf. Petru de

aci că-i cel întâi între Apostoli? Mie mi se pare, că precum un stăpân avênd multe slugi și la toți asémenea încredințază bunul sĕŭ, ca de dênsul să aibă grijă și să-l sporéscă. Insĕ vĕdênd pre unul dintre acele slugi a fi mai schitaciu, mai grijnic, mai cu mare râvnă către stăpânul sĕŭ, pe acela deosebi îl îndeamnă să ia aminte la tóte, deosebi îi dă în grijă tóte lucrurile și i le încredințază. Așa și Domnul Hristos Apostolilor séi aŭ încredințat Besérica sa asémenea tuturor și întocma la toți au putére, de a păstori pre credincioși și de a le purte de grijă, precum în céle de-asupra capite am adeverit. Dar cunoscênd dintru început pre Petru a fi mai cu mare râvnă de cât toți spre sine și mai cu mare ferbințală, și deosebi i-au încredințat oile sale și în grijă i le-aŭ dat. Pentru acéia de multe ori avea Hristos obicéiu către Petru a îndrepta cuvêntul sĕŭ și a-l îndemna să pórte grijă de oi, adică de frații cei credincioși: „Iar carea ne împreună nóă mai ales buna-voința cea de sus iaste grija și dragostea de-aprópelui, carea Hristos de la Petru pohtéște, căci dupĕ ce ar fi gătit de-a mânca, zice Hristos lui Simon Petru: Simóne a lui Ioana, iubește-me mai mult de cât aceștia? disă lui: Adevĕrat Dómne, tu știi că te iubesc; zice lui: Paște oile méle. Și pentru ce trecênd pre ceia-lalți despre acéstea către acesta vorbéște? Inălțat (engritos—ἔγκριτος) era între Apostoli rostul ucenicilor și a cétei acéia créștet. Pentru acéia Pavel mai tare de cât pre cela-lalți au venit să-l vadă pre acesta, împreună arătându i că trebue de aci 'nainte să aibă îndrăsneală, precum ștergându-se lĕpădarea îi încredințază căpetenia fraților, nici nu pomenéște lĕpădarea, saŭ a-l înfrunta. Iar îi zice, de mĕ iubești, fii înainte șezător între frați, și acea fierbinte dragoste carea pururea ai arătat întru carea te bucuri acum o arată, și sufletul acela ce ziceai că-l vei pune pentru mine, pune-l pentru oile méle". Ioan Gură de aur în Omilia 88 de la Ioan. Același sfânt în Omilia 3, fapt. Apost. zice: „Că pentru virtute a fost în cel d'intâi lucrul alégerii altui Apostol în locul lui Iuda vênzătoriul. Dar cu direptul acéstea așa să

lucra pentru vîrtutea ἀρετὴν bărbatuluĭ. Aşijderea Evsevie în locul maĭ sus adus apriat zice, că Petru cu vîrtutea aŭ fost căpetenie şi maĭ întâĭ întrĕ Apostolĭ. Iar care-ĭ vîrtutea acéla, fără numaĭ râvna şi fierbinţală cea fară mĕsură, carea pururea îl împingea, şi-l râpĭa să vorbéscă maĭ nainte de cât toţĭ, să sĕ slobódă la primejdie întâĭ, să ĭa sama la lucrurile credincĭoşilor maĭ tare de cât toţĭ ş. c. De unde cu dreptul să numéşte, gura, întâĭul, vârful, căpetenia, corifeul Apostolilor. Insĕ dintru acéstă căpetenie nu urméză că maĭ tare neştine ar trăbui să asculte de Petru de cât de alţiĭ Apostolĭ, căcĭ una e putérea, autentia, (αὐθεντία) una cinstea tuturor Apostolilor. Ce nu maĭ urméză că pe Petru maĭ de multe orĭ îl vom asculta de cât pe cela-lalţĭ Apostolĭ. Că avênd el cu mult maĭ mare râvnă de cât céĭa-lalţĭ, ca şi sluga acéla maĭ mare grijă va purta, maĭ de multe orĭ în lucrurĭ se va mesteca, maĭ de multe orĭ va porunci.

CAP. XV.

Intâĭa şedére ce e în Besérică, nu e rânduită spre acéla ca să fie mijlocire de a ţinea unirea întrĕ credincĭoşĭ.

De ar fi întâĭa şedérea rânduită spre aceaĭa ca să fie mijlocire de a ţinea întrĕ credincĭoşĭ unirea, adevĕrat când să scornea ceva price în Besérică saŭ ceva eres, la acela pe lângă carele era întâĭa şedérea şi căpetenia ar fi alergat credincĭoşiĭ pentru hotărârea priciĭ, pentru desrădăcinarea eresuluĭ, cu un cuvênt pentru chivernisirea păciĭ, liniştiĭ şi a uniriĭ inimilor credincĭoşilor, că acésta ĭaste a fi mijlocire de a ţinea unirea întrĕ credincĭoşĭ. Dar nicĭ odinióră în Besérica luĭ Dumneḑeŭ nu s'aŭ întâmplat acésta, nu s'aŭ ţinut, nu s'aŭ creḑut. Cĭarcă în tóte sutele, începênd de la Apostolĭ, că de tot altmintrelea veĭ afla. Ştiŭ că pre vremea Apostolilor aŭ fost fórte mare price pentru tăĭarea împrejur şi pentru legea luĭ Moisi. Uniĭ zicea, că acélea nu sînt de lipsa spre spăsanie, alţiĭ zicea că cine nu le

va ţinea acélea nu se va mântui. Créşte sfada, să turbură inimile credincioşilor, vine în primejdie unirea credincioşilor. Trebue dară să caute mijlocire de a păzi unirea şi de-a o ocroti. La cine dară alérgă creştinii? Au la Petru? Ba; ci la Sobor: „Rânduiră să se sue Pavel şi Barnaba şi alţiĭ óre-cariĭ dintru eĭ către Apostoliĭ şi bătrânĭ la Ierusalim pentru întrebarea acésta“. Fapt. Apost. c. 15. Şi nu Petru, ci tot Soborul aŭ pus sfârşit priceĭ, aŭ făcut pace şi au ţinut unirea întrĕ creştinĭ. Soborul drept acéia iaste mijlocirea de a ţinea unirea întrĕ credincioşĭ, iar nu altul. Acélaşĭ veĭ afla în tótă una vreme şi dupĕ sfinţiĭ Apostolĭ. Când aŭ fost gâlcévă pentru dioa Paştilor, cine au aşezat'o? S'aŭ amestecat adevĕrat Papa, pe lângă carele era întâia şedérea, dar ştiind Părinţiĭ că nu el iaste ţinta şi mijlocirea unirii, nicĭ cum nu l-au ascultat, ci împĕrăchiarea aŭ rĕmas până la soborul de la Nichea, carele hotărând acea price aŭ unit inimile credincioşilor. Aşijderea când aŭ fost price pentru botezul ereticilor, de trăbue să sĕ priméscă saŭ ba. Aŭ ostoiatu-s'aŭ sf. Chiprian şi sf. Firmilian şi toţĭ africaniĭ dupĕ judecata şi propoveduirea luĭ Papa Ştefan? Ba. Ci macar că cu afurisania li s'aŭ lăudat, nemic n'aŭ băgat sama, credênd tare că nicĭ Papa n'are putére de a le poronci, nicĭ eĭ nu sînt datorĭ a asculta de dênsul, că nimie nu e episcop episcopilor, precum să vedea Ştefan că face cu poronca: „Maĭ iaste încă (zice sf. Chiprian în sobor), ca fieşte-carele d'întrĕ noĭ să spună judecata sa despre acéstă întrebare, ce pre nimenea să nu judece saŭ să scóţă de la împărtăşirea sa pre cel ce amintrelea nu ca noĭ va ţinea; că nime d'întrĕ noĭ dupĕ socoteala sa să face pre sine episcop episcopilor, şi ca tiraniĭ, cu frica să siléscă pre soţiĭ sĕĭ să asculte de el. Tot episcopul deplin are voe slobodă şi putére întrégă, şi precum nu se cuvine pre el să-l judece altul, aşa şi el pre altul nu póte ca să judece. Judecata Domnuluĭ nostru Iisus Hristos toţĭ să o aşteptăm, cel ce singur are putérea a ne pune pre noĭ să ocârmuim Besérica sa şi faptele nóstre a le

judeca". Ba încă sf. Firmilian în epistolia cea către Chiprian îl chiamă pe Papa Ștefan schismatic, pentru ce nu să dă după învețătura celor-lalțĭ episcopĭ, necum să crédă că-ĭ dator să asculte de dênsul și să sĕ unéscă cu dênsul: „Câte pricĭ și împĕrăchierĭ aŭ câștigat pren beséricile a tótă lumea, iar cât de mare pecat țĭ aĭ grămădit când de la atâtea turme te-aĭ tăiat; căcĭ te-aĭ tăiat pre tine însuțĭ, nu te înșăla. Căcĭ acela iaste adevĕrat schismatic, care de împărtășirea unirii ceĭ besériceștĭ s'au părăsit". Acéstă price între Papa Ștefan și Chiprian de voeștĭ a o ști desĕvêrșit o veĭ afla pe larg în istoria luĭ Freury francul, carea acum pe rumănie o aŭ întors întru tot învățatul Samoil Clain. Precum la acéstea pricĭ așa și la célealalte pururea Soborul le-au făcut sfârșit, nu Papa, pururea Soborul aŭ împreunat, au unit inimile credincioșilor, iar nu cel întâĭ șĕzător, nu Papa. Ci pe Papa încă il aducea la rând Soborul și cu cela-lalțĭ il unea, precum tóte istoriile mărturisesc. Nicĭ nu-mĭ zică uniĭ dintre latinĭ, că macar (că) nu are Papa putére de-a hotărî pricea desĕvêrșit, dară încaĭ până ce se va hotărî prin Sobor trăbue să ascultăm de Papa, și de va poronci tăcére, trăbue să tăcem. Nu zică, zisei acestea. Că nicĭ asianiĭ, când aŭ fost pricea despre dioa Paștelor, nicĭ sf. Chiprian și sf. Firmilian și céle-lalte besérici nu și-au pus tăcére guriĭ sale după poronca Papiĭ. Și aŭ socoteștĭ că n'ar fi plinit acésta atâța sf. Părințĭ, atâța mucenicĭ și mărturisitorĭ, căcĭ aŭ fost mestecațĭ întru pricile acélea, de-ar fi credut că Papa are acea putére?

CAP. XVI.

Sa respunde la céle ce latiniĭ arunca împrotiva aceștiĭ învațăturĭ.

Latiniĭ, cariĭ zic că întâia șĕdérea pentru acéia e rânduită în Besérică ca printr'ênsa să sĕ țină unirea între

credincioşi, aduc înainte spre dovedirea zisei sale pe sf. Ieronim şi vr'o câţi-va Africani, adică pre sf. Chiprian pe Optat şi pe sf. Augustin. Dar acéstea nemica nu ne turbură pre noi, nici din învĕţătura nóstră nu ne scot afară. *Că întâiu*, de-ar fi acéstă dogma adevĕrată şi de Dumnedeŭ descoperită învĕţătură, aŭ socotesti că numai în Africa o ar fi descoperit Dumnedeu? Atâţa creştini în ceala-laltă mare parte a apusului să nu o fi ştiut'o? La atâţa sfinţi Părinţi, Arhierei, Patriarci, dascali dumnezeeşti în tot rĕsăritul, unde sînt besĕricele céle apostoliceşti in care tradania spre pază o aŭ lăsat Apostolii, unde au încenut credinţa, unde toţi Apostolii şi însuşi Hristos aŭ propoveduit, tocma acolo tuturor să fie acea învĕţătură neştiută. neauzită din veac, tăinuită şi ascunsă! *Adoao*. Şi părinţii mai sus numiţi, nu zic că întâia şedérea iaste mijlocirea de-a ţinea unirea, ci numai zic că întâia şedérea iaste semn, icónă şi tip unirii sfintei Besérici. Sa auzim pe sfântul Chiprian în cartea cea despre împreunarea saŭ unirea Besĕricii. Acest sfânt, acéstă carte o aŭ scris cu priléjul schismaticilor ce să numea Novaţiani. Multe dovediri aduce de tóte părţile ca să arate că una iaste Besérica de la carea cine se dejghină nu să póte mântui, precum óre când cei ce aŭ rĕmas afară de corabia lui Noe. Intr'acélealalte aduce acésta: „Macar că tuturor Apostolilor dupĕ înviérea sa întocma putére le dă, şi zice: Precum m'aŭ trimis pre mine Tatăl şi eŭ trimit pre voi, luaţi Duh Sfânt. Căruia veţi erta pĕcatele erta-se-vor lui, ori-căruia veţi ţinea ţinea se-vor; totuşi ca să arate unirea acélaşi, unirii început, ce de la unul încépe cu avtentia sa l aŭ rânduit... întâia şedére lui Petru să dă ca una Besérica lui Hristos şi unul scaunul să sĕ arete. Şi păstori sînt toţi, dar turma una sa arată". Iar că acest sfânt întru acéstă carte mult pomenéşte de scaunul lui Petru, nu te mira. căci pre vrémea lui s'aŭ sculat Novaţian la Roma şi fiind acolo episcop în Roma Papa Cornelie, s'aŭ facut şi el Papă şi şi-aŭ râdicat scaon improtiva lui Cornelie, ce era pe

lége ales episcop. Drept acéla zice Chiprian cu privire către Novațian, că cela ce să lapadă de scaonul luĭ Petru nu ĭaste pravoslavnic. Căcĭ cum spuseĭu, Novațian se lăpădară de episcopul cel legĭuit și scorniă schismă în Besérică. Adevĕrat și împrotiva macar căruĭa episcopiĭ de s'ar scula vre un poporan al luĭ saŭ vre o mănăstire din eparhia luĭ, și nu s'ar uni cu dênsu, nefiind episcopul sobornicéște vestit eretic și scădut din darul Arhieriеĭ, nu s'ar numĕra întrê pravoslavnicĭ, ci întrê schismaticĭ. Și aŭ pentru acéla veĭ zice, că tótă lumea trăbue să sĕ unéscă cu acel episcop într'atâta, cât orĭ carele în tótă lumea cu dênsul nu s'ar uni să fie eretic sau schimatic? Intru acest chip trăbue să sĕ înțelégă cuvintele sf. Chiprian, și adevĕrat așa le veĭ și înțelége, de veĭ ceti cu bună luare aminte tótă cartea luĭ despre unirea Beséricіĭ și veĭ ști cu amăruntul istoria vrémilor și a priléjuluĭ în carea aŭ scris sf. Chiprian acea carte. Aŭ socoteștĭ, că de-ar fi credut sf. Chiprian că de nu-l fi unit, cum zic latiniĭ, absolut cu Papa, eștĭ schismatic. Când în pricea cea despre botezul ereticilor Papa Ștefan i s'aŭ lăudat cu afurisania pentru ce nu ține una cu dênsul, nu s'ar fi rugat în genunche să-l ĭarte și s'ar fi făgăduit că una va ținea cu dênsul? Dar nu s'aŭ spăriat nicĭ unul de afurisania Papeĭ, ba încă Firmilian pe Ștefan îl chiamă schismatic (Vedĭ în cap. den sus). Și Chiprian îl înfruntă pe Ștefan, pentru ce Stefan asămănându-se cu tiraniĭ numaĭ dupĕ socoteala sa și din capul sĕŭ să arata ca când ar fi episcop episcopilor (Vedĭ în cap. den sus). Și neavênd ascultare de Papa și Chiprian și Frimilian și mulțĭ alțĭ marĭ episcopĭ s'aŭ mutat den lumea acésta și totușĭ și Besérica Rĕsăritului și a Apusuluĭ întrê sfinții ceĭ maĭ marĭ îĭ numĕră și sînt.

Precum Sf. Chiprian zice, că întaĭa ședérea luĭ Petru ĭaste arătarea unimeĭ Beséricіĭ, așa și Sf. Augustin o zice că ĭaste tip, adecă semn și chip uneĭ Beséricіĭ, ĭar nu mijlocire de-a ținea unirea ca toțĭ, verĭ neverĭ, să să unească cu cela ce are întăĭa ședérea. Dar să-l auzim cuvêntând

în voroava 66 de la Matei: „Ne aduce aminte să înţelegem, că veacul cel de acum e mare, iar Petru Apostolul a unei Besérici tip, pentru că însuşi Petru cel în rândul Apostolilor întâiu în dragostea lui Hristos fórte gata, de multe ori unul rĕspunde pentru toţi.... Unul pentru mulţi aŭ dat rĕspuns unuiea mulţ ... şi acésta întru acela chip ca să însémnéze Besérica. Intru acela dară unul Apostol, adică în Petru, cel în rândul Apostolilor mai întâiu şi mai înainte, întru carele să închipuia Besérica". Pentru acéia adică unul vorbea, pentru acéia unul era mai întâiu, ca toţi să înţelégă una a fi Besérica, ca toţi să se învéţe că trăbue să fie uniţi nu cu Petru, ci toţi la olaltă, întrê carii iaste şi Petru. Trăbue adică să mĕ unesc nu atâta cu cel întâiu şĕzătoriu, cât cu Besérica cu carea de va fi unit cel întâiu şĕzătoriu şi cu dênsul sînt unit, nu pentru dênsul, ci pentru Besérică. Intrê acesta chip trăbue să să înţelégă şi cuvintele Sfântului Ieronim, când în cartea I înprotiva lui Iovian zice: „Pe Petru să întămeiază Besérica, macar că acéiaşi în alt loc pre toţi Apostolii să face ca toţi cheile împĕrăţiei ceriurilor să iaie şi în tocmai pre dênşii tăria Bésericii să întăréşte, totuşi pentru acéia întrĕ doisprеḑéce unul aŭ ales că rânduit fiind capul, prilejul împĕrăcherii să să râdice". Adică pentru acéia au rânduit Dumnezeŭ pre Petru mai întâiu în céta Apostolilor, ca vĕḑênd Apostolii că prin acésta să însămnéză unimea Bésericii, una toţi să înţĕlégă şi să nu fie întrê dênşii împĕrăcheri şi dejghinări. Iar cuvintele sf. Optat Mileviteanu în cartea a doao împrotiva lui Parmenian, carele aduc înainte latinii, sînt acéstea: „Nu poţi tăgădui că ştii că în cetatea Roma întâiu lui Petru a fi dat scaonul episcopesc, în carele aŭ şézut capul tuturor Apostolilor—Petru, de unde şi Chifà s'aŭ numit. In carele unul scaon unimea de la toţi ca să ţină, ca nu cela-lalţi Apostoli fieş-carele céle ale sale să le apere, cât acum schismatic şi păcatos ar fi, cela ce împrotiva scaonului celui sînguratic altul ar aşĕza. Aşa dar în unul scaon carea iaste dintrĕ alsăuirile Bésericii aŭ şĕ-

zut întâiu Petru". Ca să înțelegi cuvintele acestea nu trăbue numai singuratice și deosăbi să le cetești, ci să cerci scopul cărții și chipul dovedirii și priléjul cu care s'au scris cartea. Părinții cei bătrâni, mai ales apusénii, când vrea să arate cine sînt adevărați creștini pravoslavnici și carea iaste învățătura cea adevărată, alerga la Beséricile céle apostolicești în care Apostolii petrecură; căci lăsând Apostolii intru acélea besérici ca în niște jignițe învățătura ce o luară de la Hristos, afară de îndoială era, că céle ce credea beséricile acélea sînt adevărate, și céia ce să unesc cu beséricele acelea sînt pravoslavnici; iar cei ce de acélea sînt despărțiți, eretici și schismatici sînt. Apusénii de acel féliu de Besérici Apostolicești una avea, carea era în Roma, de la carele tot apusul împărtășesc învățătura Evangeliei, și lor li era ca o maică și dăscăliță. Fiind iar că beséricele céle Apostolicești era tóte, precum trăbue, unite la olaltă, cela ce să unea cu una era unit cu tóte, iar cela ce se dejghina de una și râdica alt scaon vrăjmaș să făcea tuturor beséricilor și schismatic. Donatistele dintre carii era Parmenian, asupra căruia aŭ scris sfântul Optat s'aŭ táeat de la Besérica Romei și și-aŭ râdicat și ei episcop din dejghinarea lor în Roma asupra episcopului celui pe lége. Așijderea s'au râdicat și în Africa. Tăindu-se dară Donatistele de la Besérica Romei, vrăjmași s'aŭ făcut la tótă Besérica lui Dumnedeŭ, cu carea prin învățătura Apostolicéscă unită era (cu) cea de la Roma. Cu adevărat dară sînt Donatistele schimatici și păcătoși. Acesta iaste rândul înțelesului cuvintelor sf. Optat. De vei umbla a cerca în cuvintele lui alte înțelesuri, după obicéiul celor ce în tótă mișcarea și în tótă slova afla taină pentru înălțarea Papei, vei să râdici pre sântul asupra Apostolilor, ca când ei nici cum n'ar fi avut scaon, iproci.

Mai pe urmă bine să-ți însémnezi și aflând în minte să-ți înrădăcinezi, că fiind-că același ce e înainte șezator în Besérică iaste împreună și Patriarh în tot Apusu, părinții de la Apus în multe să supun celui înainte șĕzătoriu,

nu ca la un înainte șĕzătoriu, ci ca la al sĕŭ Patriarh, însă neſiind pre vrémile acélea nicĭ o price despre începătoria Papeĭ, nu fac deschilinire întrĕ ceĭ înainte șĕzătoriu și întrĕ Patriarhul sĕŭ și méstică drepturile înainte șĕzătoriuluĭ cu ale Patriarhuluĭ sĕŭ. Iar părinţiĭ de la Résarit nu așa; căcĭ eĭ macar că înaintea șĕdérea o dă episcopuluĭ de la Roma, totușĭ avea aĭ sĕĭ Patriacrĭ, cărora să supunea. Pentru acéla când vorbesc despre Episcopul de la Roma, nicĭ odinióră nu vorbesc ca de al sĕŭ Patriarh, ci numaĭ încătu-ĭ înainte șezătoriu. Pentru acéla nicĭ nu mestecă drepturile celuĭ înainte șezătoriu cu céle ale Patriarhuluĭ. Drept acéla mi se pare (că) cu dreptate voiu zice, că în pricea despre începătoria Papeĭ maĭ mare autentie aŭ părinţiĭ ceĭ de la rĕsărit de cât ceĭ de la apus și cu zisele lor maĭ tare să ne îndreptăm de cât cu a celor de la apus. Acest canon de-l veĭ păzi mi se pare că multe încălciturĭ a priciĭ aceștia pe ușor se voĭ descurca. Apoĭ nu știŭ cum din fire óre-cum să trag ómeniĭ să păzască și să apere și să le măréscă céle ce socotesc că sînt ale sale, adecă fieşte-carele trage foc la óla sa. Cu acestea prejudecăţĭ de multe orĭ se află înodaţĭ și sfinţiĭ Părinţĭ, căcĭ și de micĭ învăţându-se de la uniĭ, cariĭ sînt cuprinșĭ cu acel fél de patimă și de prejudecăţĭ, cresc întru prejudecăţile acélea carele întru fire óre-cum se prefac și tare pururea le ţiu precum ar fi sfinte. Decĭ ajungĕnd la vârstă iarășĭ auzind de la toţĭ cu cariĭ petrec aceléșĭ sentenţiĭ și părerĭ, nu li să dă prilej de îndoială și nu le cércă, adevĕrate sînt, au ba. Și de le și cércă împovoraţĭ fiind cu părerile și cu prejudecăţile, ce cu laptele maĭciĭ sale le-aŭ supt, aŭ nu vĕd adevĕrul, aŭ doară de-l și ved, pentru că să nu facă turburare și să smintéscă pacea, îl tâlnuesc, îl tac. Marturie îmĭ sînt însușĭ latiniĭ în vécurile trecute, când invĕţătura cea blăstămată a luĭ Isidor Mercator tot Apusul îl cuprinsése, pe Papa monarh și în Besérică și în cetate îl înălţase, pe toţĭ creștiniĭ din apus supt jugul cel de robie al Papeĭ îĭ băgasă, răsărituluĭ prilej de

despărțire de la Besérica apusului dădu, carea împĕrăcheare și Apusul și Răsăritul cu amarĭ lacrămĭ, până în zioa de astă-ḑi o plânge, în vécurile, ziseĭu trecute, unii bărbați pre carii toțĭ latinii întrĕ sfințĭ îi numĕra aŭ nu și ei cu céla lalțĭ credea că Papa iaste nesmăntnic, iprocĭ. Carea sentenție a nu fi adevĕrată acum toțĭ, și latinii afară de Italianiĭ nu se îndoesc. Ba și acuma să află uniĭ și prin părțile nóstre, cariĭ învățând la Roma theologia socotesc că numaĭ acélea sînt adevĕrate, carea le-aŭ auzit la Roma și doar sângele și-l ar vărsa pentru monarhia Papeĭ. O! de-ar fi apărat Dumneḑeŭ neamul Românesc de acest felĭu de ómenĭ învățațĭ și theologĭ! cariĭ numaĭ cu autentia, cu tiful și cu vălĭa ce aŭ în haĭne, și în locul lacașuluĭ seŭ vraŭ să învingă pe toțĭ, de spun ceva de la Roma să tacĭ, să înlemneștĭ, să caștĭ gura. De arățĭ din sfințiĭ Părințĭ, din sobóre și din istoria cea veche a Bésericiĭ, asupra poveștilor lor, îndată eștĭ shismatic și maĭ reŭ de cât ereticiĭ. Trăbue înaintea acestora toțĭ să plece capetele, să-ĭ chemĭ Rabi, domnule, Măria ta, și alte titlurĭ ce se împrotivesc cinuluĭ călugăresc. Și în acéstea lucrând li se pare că atuncĭ țin maĭ tare canónele besériceștĭ și aduc slujbă luĭ Dumneḑeu. O vremĭ! o obicéĭurĭ!

Dar Romeĭ încă din vrémurile céle de de mult începusă a-ĭ răsări córne, care după curgerea vremilor maĭ tare și maĭ tare aŭ crescut, cât în suta a patra așa grăĭa Sfântul marele Vasilie, dascalul a tótă lumea, despre Roma: *Scărbitu-m'am de măndria Bésericiĭ aceĭea.* Uniĭ dară dintrĕ părințĭ născêndu-se în apus, crescênd acolo și învățând s'aŭ pomenit cu prejudecățile Bésericiĭ de la Roma, și credea că acélea sînt drepturĭ și vredniciĭ. De mila luĭ Dumneḑeu Nemțiĭ acum s'aŭ luminat și tóte vicleniile Romeĭ le descopere, cércă învĕțăturile sfinților Părințĭ și obicéĭurile céle bătrâne ale Bésericiĭ și în practică le pun, precum se véde din céle multe decreturĭ ce prea puternicul Impĕrat Iosif al doilea le-aŭ dat afară, și a se vesti și a se ținea aŭ poroncit. Carele pentru știința tuturor Românilor,

véstitului óre când neamului nostru la acéstă carte pe urmă, pe limba nóstră întórse le voiu adauga.

CAP. XVII.

Arhiereiĭ sînt urmatorĭ scaonelor Apostolilor.

Precum Dumnezeu Besérica sa nu o aŭ întocmit să fie numai puţin şi până la o vréme stătătóre, ci pururea, până la sfârşitul véculuĭ, aşa şi putérea, stăpânirea şi împărăţirea cea duhovnicéscă, fără carea nicĭ cum nu póte fi Besérica creştinéscă, nu putea cu mórtea Apostolilor să sĕ sfârşască şi să piae, ci trăbuia următorii Apostolilor întru acéstă putére la ceĭ viitorĭ să să triméţă. Drept acéia Apostoliĭ încă fiind în viaţă pre mulţi cu darul acesta i-aŭ împodobit. Cumu-i pe Timoteiu, 1 cătră Timot. cap. 4, şi pe Tit, căruia i se poronceşte ca şi el pre alţiĭ prin cetăţi să hirotonésca, cătră Tit, cap. 1, s. 5 şi pe alţiĭ cárora acélaşi putére dea paşte Besérica li s'au dat, Fapt. Apost. a. 20, s. 28. Aşa pe Marcu, pe Ignatie mucenicul, carea pururea până astă-dĭ s'aŭ stătorit, precum se véde din Istoria Bеséricii şi părinţiĭ mărturisesc: „Şirul episcopilor socotindu-se cătră început va sta în Ioan începătoriul Tertulian, cart. II, c. 5“. Sf. Climent Alexandrénul în voroava. Care bogat... acéstea scrie despre Sfântul Ioan: „Când din Ostrovul Patmos s'aŭ întors la Efes şi la ţérile céle de-aprópe s'aŭ dus ca să rânduiască episcopĭ şi pe ómeniĭ ceĭ însĕmnaţĭ şieşĭ de la Duhul Sfânt în cliros, óre carele, saŭ sórtea Domnuluĭ să-ĭ osebéscă; trăbue să lucrăm ca uninţa cea de la Dumnedeu şi prin Apostolĭ nóă următorilor dată, a o dobândi să ne grijim“. St. Chiprian ep. 42 şi Sf. Firmilian în epistolia cea cătră Sfântul Chiprian zice: „Vrăjmaşiĭ a uneĭ Bеséricĭ catoliceştĭ, în carea noĭ sîntem, cariĭ Apostolilor urmăm“. St. Ambrosie în cartea a II-a Despre vrednicia preoţieĭ, cap. II zice: „S'aŭ poftorit de treĭ de la Domnul: Paşte oile méle, şi

care oĭ, carea turmă atuncĭ fericitul Petru aŭ primit? Dar şi cu noĭ acélea le-aŭ primit, şi cu dênsul acélea noĭ le-am primit". Când adică s'aŭ încredinţat oile céle cuvêntătóre luĭ Petru, s'aŭ încredinţat şi tuturor arhiereilor celor viitorĭ. Adică Arhiereiĭ sînt următorĭ luĭ Petru în putérea cea duhovnicéscă. Aşijderea maĭca Besérică, precum pururea aŭ crezut, aşa şi acum cu credinţă cântă în troparul de la un sfânt mucenic la obşte: „Şi partaşĭ obicéĭurilor şi următoriĭ scaonelor Apostolilor fiind". Ba încă precum Apostoliĭ fără mijlocire să zic vicarĭ şi epitropĭ luĭ Hristos, aşa pe Arhiereĭ îĭ numesc sfinţiĭ părinţĭ, vicariĭ luĭ Hristos. „Episcopul persóna luĭ Hristos are, vicarĭul Domnuluĭ ĭaste. Sf. Ambrosie în tâlcul 1 către Corinteĭ, cap. 11, s. 10". Sf. Avgustin în întrebările Testamentuluĭ celuĭ vechiu şi a celuĭ noŭ, cap. 127: „Arhiereul luĭ Dumnedeŭ trabue să fie maĭ curat de cât cela-alţĭ, că vicarĭul luĭ ĭaste". Sf. Vasilie cel mare la rânduĭalele céle călugăreştĭ, rânduĭala 22. „Nu-ĭ nimic alta Arhiereul fără céla ce pórtă persóna luĭ Hristos". Una maĭ pe urmă bine să însĕmnezĭ, că urmarea scaonelor Apostolilor doao înţĕlesurĭ are: Unul, să fiĭ următorĭu în putérea Apostolicéscă, şi aşa toţĭ Arhiereiĭ în tótă lumea, macar aŭ fost rânduite episcopiile lor de la Apostolĭ, macar ba, sînt următorĭ scaonelor Apostolilor, unul ca şi altul. Alt înţĕles ĭaste, să fiĭ Arhiereŭ însuşĭ în locul şi în cetatea acéĭa în carea vre un Apostol şi-aŭ înfipt scaonul, saŭ precum Petru şi Pavel la Roma véche, Ioan la Efes, iproci. Şi aşa puţinĭ sînt următorĭ scaonelor Apostolilor. Insă pentru că aceştea sînt în scaonele şi cetăţile în care aŭ fost Apostoliĭ, nu urméză sa aibă ceva putére maĭ mare de cât ceĭa-alţĭ, că toţĭ episcopiĭ intocmaĭ sînt la putére, precum vom arata în capul ce urméză. Dar acéla încă nu se póte tăgădui că din-tr'un început besérícile şi scaonele acélea în care aŭ fost Apostoliĭ pururea maĭ mare autentie aŭ avut întru învĕţătură şi întru răschirarea îndoĭalelor de cât céle alte. Căcĭ fiind întru acélea Besérícĭ maĭ multă vréme Apostoliĭ nu

fara pricină socotea parinţiĭ noştri, că acélea Besériciĭ maĭ curat şi maĭ bine ştiŭ învĕţătura şi trădania Apostolicéscă. Drept acéia când se stărnea vre un eres saŭ vre-o price la acélea Besériciĭ maĭ ales alerga părinţiĭ noştri şi judecata şi sentenţia acelora Besériciĭ maĭ multă cinste avea de cât a celor-lalte. De acéia e că Roma veche pururea aŭ avut maĭ mare autentie cu judecata şi cu sentenţia sa la sobóre şi întru alte pricĭ ce se stărnea în Besérică şi până de la răsărit cercă părinţiĭ sentenţia Romeĭ vechĭ. Căcĭ petrecênd nu puţină vréme la Roma însuşĭ corifééĭ Apostolilor şi acolo sfârşindu-şĭ viaţa Petru şi Pavel nu era îndoĭală cum că mare vistiérĭ de învăţăturĭ şi maĭ pe larg şi maĭ răşchiat de la aceiaşĭ maĭ mariĭ Apostolilor aŭ rĕmas acolo. Se cuvinea dară maĭ ales pe vrémile céle de'ntâĭu, când nu era încă preste tot răşchirată învăţătura Apostolilor, adesea părinţiĭ cu Roma să să sfătuĭască despre lucrurile Bisériciĭ şi sentenţia Papeĭ să o cérce.

Alta încă ĭaste de-a lua aminte; fiind-că besériclle tóte trabuĭa să ţină uninţa învĕţăturiĭ şi să aĭbă la olaltă împărtăşire. Iar acésta se face ştiind ce cred şi ce obicéĭu aŭ tóte besériclle; nicĭ putêndu-se acésta a se dobândi maĭ lesne de cât prin Episcopul Romeĭ vechĭ, căcĭ fiind Roma capul a tótă lumea şi cetatea cea împĕrătéscă de tóte părţile, acolo cura ómeniĭ; drept acéia Episcopul Romeĭ prea lésne putea şti obicéĭurile a tóte besériclle, aşa dară printr'însul fieşte-carea Besérică sînguratică putea şti sentenţia, judecata, înţĕlesul şi obicéĭurile a tóte besériclle. Şi întru acest înţĕles se putea zice Roma ţinta uninţiĭ. Fiind-că ziseĭu, acéstea aşa cine nu véde, că Episcopul Romeĭ, fruntea autentia, trăbuĭa să ştie întrĕ hotărirea tuturor pricilor. Însĕ acéstea ce se făcea atuncĭ din lipsă şi pentru binele şi pacea şi liniştea besériclilor, aŭ început apoĭ a le întórce uniĭ, a le întórce în drepturĭ, în mândrie, cât încă în suta a 4 a a fost marele Vasilie a zice despre besérica Romeĭ, „scărbitu m'am de mândria Besériciĭ acéĭa", până maĭ pe urmă avênd Romaniĭ ideĭa împărăţiriĭ, cum că Roma óre

când aŭ fost monarha a tótă lumea, întru céle politicéşti, îl făcură pe Papa monarh şi întru céle besericéşti şi întru céle politicéştĭ, şi de n'ar fi sculat Dumnedeu barbaţĭ înţelepţĭ şi deprinşĭ în învĕţăturile sfinţilor Părinţĭ şi cu frica luĭ Dumnedeŭ, precum pururea aŭ fost Galiĭ şi acum sînt maĭ ales Germaniĭ, acum tocmaĭ comedie ar fi din Besérica luĭ Dumnedeŭ. Ce bună nădejde ne daŭ Germaniĭ, că încet, încet tóte vicleniile se vor isgoni den Besérica luĭ Dumnedeŭ şi vom maĭ ajunge odată la dragostea cea dintâĭu, şi se va ruşina vrăjmaşul némuluĭ omenesc, carele de multă vréme rădea de noĭ şi-şĭ bătea joc. Numaĭ întru acésta toţĭ cu un gând şi cu un cuget trebue să ne nevoim, ca céle véchĭ ale Bésericiĭ să ne învĕţam şi întru învĕţătura sfinţilor părinţĭ să ne deprindem, ca să cunóştem ce e al nostru şi ce a altuĭa, şi precum ce ĭaste a altuĭa nu trebue să răpim saŭ să tăgăduim, aşa şi ce cunóştem chĭar a fi a nostru tare să păzim, să apărăm, să scutim, nicĭ robĭ nimăruĭ să nu ne facem, că spre slobozire ne-aŭ chemat Dumnezeŭ şi fiĭ şi moştenĭ sîntem.

CAP. XVIII.

Putérea şi stăpânirea tuturor Arhiereilor ĭaste întocma şi din urzire nehotarîtă.

Din firea epitropiĭ si a urmăriĭ scaonuluĭ să înţelége, cum că cela ce urméză în scaon cuĭva, acéĭaşĭ putére cu acéla, cuĭ acesta urméză, are. Fiind dară, că Arhiereiĭ sînt următorĭ scaonelor Apostolilor, precum în capul de sus am adeverit, acea putére şi stăpânire carea aŭ avut Apostoliĭ, după Apostolĭ, pe lângă Arhiereĭ tótă aŭ rĕmas. Insĕ acéstă putére întocmaĭ a fi fost întrĕ toţĭ Apostoliĭ, şi a nu fi fost întrĕ Apostolĭ nicĭ o osebire întru stăpânire, luminat am dovedit în cap. 6. Aşa dară asémenea şi întocma ĭaste acéla şi în următoriĭ lor. Nu ĭaste de cât acéĭa osebire întrĕ Arhiereĭ; ci precum unul aşa şi altul

are putére deplin de a învăța tótă lumea, după cuvêntul Mântuitoruluĭ: „Mergênd, învățațĭ tóte limbele, Mat. cap. 28, s. 18“. Asémenea aŭ toțĭ putére în tótă lumea a lega și a deslega, că Mântuitorĭul n'aŭ contenit putérea legăturiĭ și a deslegăturiĭ numaĭ la un loc, numaĭ la o cetate, numaĭ la o țară, ci fără deosebire și nehotărît grăiaște: „Cărora vețĭ lasa pacatele lasa se-vor lor, orĭ cărora vețĭ opri, oprite sînt; Ioan, cap. 20, s. 21“. Cu un cuvênt macar că maĭ mariĭ noștriĭ de pe vrémea Apostolilor încă aŭ despărțit lumea în Eparhiĭ și o Eparhie aŭ luat'o un Arhiereŭ, alta altul și s'au pus hotare ca unul să nu trécă, nicĭ să să améstice în Eparhia altuĭa, acésta numaĭ ca să nu fie gâlcévă și price între Arhiereĭ și laos (λαός), întru popóre s'aŭ făcut; Ce putérea Arhiereuluĭ, precum ĭaste deplin în Eparhia sa, așa din urzirea și isvodirea eĭ în tótă lumea ĭaste, și precum póte Arhiereul poronci și povățui eparhia sa, așa întocmaĭ are drept de a paște și pe alțĭ creștinĭ în tótă lumea pe supt sóre. Cu care drept ĭaste datorĭu a se folosi când lipsa Beséricii pohtéște, nicĭ atuncĭ nu se socotéște a călca canónele Arhiereul, trecênd hotarăle eparhieĭ sale.

La acéstea privind sfințiĭ părințĭ pururea când lipsa beséricii așa pohtea, nu smăntat, nicĭ s'aŭ rușinat, nicĭ lucru fără de lége a fi aŭ socotit ca să trécă hotarăle eparhieĭ sale și prin eparhiele altora Arhiereĭ să birotonéscă preoțĭ și alte slujbe arhiereștĭ să lucréze. Așa sf. Athanasie, aŭ făcut, precum scrie Socrat, în cartea istoriĭ 2, cap. 24: „Iar Athanasie prin Pilusiu s'au dus la Alexandria, și în tóte cetățile la care vinea aŭ învĕțat și aŭ îndemnat ca să se feréscă de Arianĭ și să cuprindă pre ceĭ ce mărturisesc omousion (ὁμοούσιον). In unele besérici și hirotoniĭ face“. Aceĭașĭ mărturiséște Theodorit despre sf. Evsevie, Episcopul Samosatelor. „Că acesta înțělegênd multe beséricĭ a fi lipsite de păstorĭ înbrăcându-se în haĭne cătăneștĭ, și acoperindu-șĭ capul cu coif, aŭ încungiurat Siria și Finichia și Palestina; și au hirotonit preoțĭ și diaconĭ și alte diregă-

torii beséricești aŭ plinit. Iar de se întâlnea când-va cu episcopii carii una înțĕlegea cu dânsul în învĕțătură, i-aŭ făcut mai mari beséricilor celor lipsite, cartea Ist. 4 cap. 12". Despre acelaşi Evsevie, în cartea a 5-a, cap. 4 zice Theodorit: „Marele Evsevie întorcêndu-sĕ din isgonire, pe Acachie, a căruia mare iaste vestea în Veria, l'aŭ hirotonit episcop; iar pe Theodot în Ierapol, a căruia viață pustnicéscă până astă-dĭ toțĭ o laudă. Iar pe Evsevie al Halchidonului, iar a Corului nostru pe Isidor şi pe Evloghie păstoriu Edesei l'aŭ hirotonit; iar pe Protogheu Carenilor l-aŭ făcut mai mare. Mai pe urmă pe Mărin l-aŭ hirotonit episcop Dolihiei". Sf. Epifanie încă aŭ hirotonit diacon şi preot pe Paulinian, afară de eparhia sa, a căruia lucruri ascultă ce pricină aduce şi cum să apără: „Macar că toți episcopii beséricilor aŭ supt sine besérici, de care se ved a avea grijă şi nime peste mĕsura altuia nu se întinde; totuşi mai nainte iaste de cât tóte dragostea lui Hristos, întru carea nici o viclenie (simulatio) nu iaste, nici nu trăbue să se socotéscă ce s'aŭ făcut, dar în ce vréme şi cum, şi în ce, şi pentru ce s'aŭ făcut. Sf. Epifanie în epistolia cea către Ioan Ierosolimiteanu". Adică despărțite sînt eparhiele, unui episcop iaste una încredințată, altuia alta. Dar acésta e den orânduiala Beséricii. Drept acéia când lipsa Beséricii aşa aduce cu sine, precum întru început putérea şi stăpânirea n'are margini. Cum am putére în Eparhia mea, aşa şi întru a altuia; una iaste Arhieria întru toți, nu are întru unul mai mare putére de cât întru altul, nici într'un loc iaste mai mică de cât întru altul: „Macar că păstori mulți sîntem, tot o turmă paştem, şi oile tóte care Hristos cu sîngele sĕŭ şi cu patima le-aŭ căpătat a le aduna şi a le cruța ne îndatorim. Sf. Chiprian, epistola 78". Acelaşi sfânt părinte în cartea despre Unința Beséricii, zice: „Episcopia una iaste a căria parte de la fieşte-carele întreg (in solidum) să ține". Nu unul mai mult de cât altul, ci fieşte-carele întreg, întocma, in solidum, adică întrégă tótă păstoria Be-

séricil o ţine fieşte-carele Arhiereu, că a éla însémnézà acel cuvênt politicesc în solidum, cu carele Sfântul aci grăiaşte. Sf. Ieronim în epistola cea către Evagrie zice: „Ori unde va fi episcopul, macar la Roma, macar la Evgubiu, macar la Constantinopol, macar la Reghbio, macar la Alexandria, macar la Taviu, acéiaşi preoţie are. Puterea avuţiel şi umilinţa sărăciel sau mal înalt, sau mal de gios pe episcop nu-l face, altmintrelea toţi următorii Apostolilor sînt". Dar să auzim mal pe urmă pe Sf. Grigorie Dialogul, carele macar că era episcopul şi Papa Romel, totuşi zice, că nu póte poronci altor episcopi fiind că toţi îi sînt fraţi, iar nu robi, nici fii: „Te-ai nevoit fericirea ta şi de acésta a ne înştiinţa, cum că acuma nu scriù unora trufaşele acélea cuvinte, care din rădăcina deşertăciunii au eşit şi mie îmi grăeşti zicênd: Precum *aţi poroncit*, care cuvênt de poroncă, mĕ rog, de la auzul mieŭ să-l depărtaţi, că ştiu cine sînt, cine sînteţi, că cu locul îmi sînteţi fraţi, cu năravurile părinţi. Nu dară am poroncit, ce céle ce sint folositóre m'am nevoit a vi le aduce aminte. Totuşi nu te aflu pe fericirea ta acésta însuşi, ce v'am adus aminte să fi vrut desĕvêrşit a o ţinea. Că am zis, că nici mie, nici altuia cuiva ceva de acest fel nu trăbue să scrieţi". Şi iar în prologul epistoliei, „carea către mine, carele am oprit, o aţi îndreptat a trufaşii numiri cuvênt, zicêndu-mĕ pe mine *Papă a tótă lumea*, l-aţi tipărit. Carea mĕ rog, sfinţenia ta cea mie prea dulce, mai mult să nu faci. Că de la voi să trage, ce altuia mai multă de cât să cuvine i să dă. Ca eŭ nu cu cuvintele cerc să mĕ sporesc, ci cu năravurile. Nici nu socotesc a fi cinste întru carea cunosc că fraţii miei cinstea sa o pierd. Pentru că cinstea mea iaste Besérica a tótă lumea. Cinstea mea iaste cea tare a fraţilor miei vigóre. Atunci eŭ sînt cu adevĕrat cinstit când fieşte-căruia, cinstea ce i se cuvine nu i se neagă. Că de mĕ zici sfinţenia ta pe mine Papă a tótă lumea, tăgăduești pre tine acésta ce pre

mine mě mărturisești a fi tot. Dar acésta departe să fie. Epist. către Evloghie Alexandreanul".

CAP. XIX.

Din titlurile ce să daŭ Papeĭ nu urméza (ca) Papa să aĭba maĭ mare putére de cât ceĭa-lalțĭ arhiereĭ

Intrĕ célé-lalte cu care se nevoesc Italianiĭ a arăta, că Papa are maĭ mare putére de cât ceĭa-lalțĭ arhiereĭ și că ĭ monarh în Besérică, aduc înainte și acésta, că Papa pururea aŭ fost împodobit cu marĭ nume și titlurĭ de cât ceĭa-lalțĭ arhiereĭ. Dar cu tóte titlurile acéstea, nimica nu se pot ajuta Italianiĭ. Pentru ca *întâĭu:* Din titlurĭ numaĭ nu urméză să aĭbă, cela cuĭ se daŭ titlurile, acéĭa ce însemnéză titlurile. Aŭ nu se chema și Nestorie eresiarhul prea sânt arhiepiscop, precum și céĭa-lalțĭ episcopĭ și bunĭ și reĭ. Și cine va trage de aci, că Nestorie au fost sfânt și toțĭ ceĭ ce se împodobesc cu acest titlu între sfințĭ trăbuesc să să numere? Aŭ pentru că un împĕrat să chĭamă prea putérnic, nime nu-l va învinge? *Adoao:* Titlurile ce să da de de-mult episcopuluĭ Romeĭ vechĭ se da și altor episcopĭ. Cumu-ĭ să sĕ chĭame Papă. Aŭ nu Chiprian și Chiril Alexandreanul și alțĭ episcopĭ avea acest titlu? Acésta numaĭ acela o va tăgădui care de tot e strĕin în istoriă și in céle vechĭ ale Besériciĭ. Și știm, că acésta numaĭ Roma și Episcopul eĭ Grigorie, în suta a 11, în Soborul cel de la Roma aŭ poroncit, ca de aci înainte numaĭ Episcopul Romeĭ vechĭ să să chĭame Papă, ĭar la noĭ și acum și preoțiĭ ceĭ proștĭ să chĭamă papă, și preoțiĭ ceĭ marĭ protopapĭ, în carea ținem obicéĭul cel de de-mult, carele tuturor cliricilor le da nume de papă. Dar îl chĭamă pe Papa și Episcopiĭ și Arhiepiscopiĭ și Patriarciĭ, prea cinstit părinte; așa dar Papa ĭaste părinte și dascal și episcopilor, așa îl chĭamă Sf. Vasile cel mare în epistolia cea către Damaso, unde îĭ zice: *Prea cinstite Părinte!* Dar ĭa sama că episcopiĭ și pe alțiĭ episcopĭ îĭ chema părințĭ, nu

numai pe Papa, însă deobşte şi întré sine se chema fraţî, şi pe Papă îl chema soţ şi frate. Acélaşî, Marele Vasilie şi pe Sf. Athanasie în epistola 82 îl chiamă *părinte, prea cucernice*, şi în epistola cea către apusenî zice: *Prea cinstitul părintele nostru Athanasie;* iar în epistola 108 luî Evsevie al Samosatelor îî zice: *Părinte luî Dumnezeŭ prea iubite. A treia.* Când scria Arhiereiî la Roma uniî îî da titlurî marî Papeî, aŭ pentru ca Roma acélea le pohtea şi le aştepta şi părinţiî nu se punea împrotivă, ca să nu să împédice alte lucrurî maî marî prin pricile céle pentru nume? aŭ une-orî uniî îî da ca dóră era om cu viaţă sfântă şi vitejaşte în ceva price asupra ereticilor, iprocî. Insă cine nu véde că dintru acéstea nu se pot face drepturî, nicî nu se pot lua pentru toţî Papiî. Sf. Chiriil Alexandrénul, scriind la Chelestin Papa, îl numéşte părinte, dar de acelaş Chelestin vorbind în cărţile céle către alţiî date, cumu-î în cea către Iuvenal, episcopul Ierusalimuluî şi în cea către Nestorie, pururea îl numéşte frate şi împreună slujitor, altmintrélea îl numeşte în faţă, altmintrelea pe din dos, unde vorbéşte cu îndrăznélă. Drept acéla dară, vréî să-mî arăţî drepturile Papeî céle deobşte, pohtesc şi cu glas încet strig de airea nu din epistoliile céle către Papa, nicî din engomiurî îşî aduce dovedirî. Că multe titlurî aŭ dat părinţiî Papeî, au pentru ca să nu facă gâlcévă pentru nemica, dară Roma le pohtea. Aŭ pentru că era în nevoî, în strânsorî sau eî sau credinţa, pentru acéla în tot chipul scria ca să li să dea ajutor. Aŭ unuîa Papă numa da ceva titlu mare pentru vre-o faptă a luî vestită, carea nu se póte trage la toţî. Aŭ vr'un părinte dintru părérea şi duhul seŭ da, carea nu se póte zice înţălesul a tótă Besérica. *A patra.* Bine ştiî, că Papa pururea aŭ fost Patriarh în tot apusul, şi de la Roma apusul aŭ avut propoveduirea Evangeliiî, şi pentru acéstă pricină în multe ale episcopilor să amesteca şi multe titlurî de la acéîa şi avea. Acéstora Roma era maică, dascăliţă, doică, iprocî. Aŭ dară cu dreptul acéstea le va pohti

Roma şi de la noi şi de la tot rĕsăritul? *A cincea.* Sint unele titluri a Papei mai de curând aflate, de când adecă s'aŭ ivit monarhia. Dar acéstea precum sînt înoiri aşa nu trăbue nici să le pomenim.

CAP. XX.

Despre titlu acela: Episcopul Episcopilor şi Parintele Parinţilor.

Nu puţină dovadă pentru înălţarea şi monarhia Papei să năzăréşte Italianilor a fi titlul acéla mai cu samă: Episcopul episcopilor, carele numai Papei, zic ei, că s'aŭ dat pururea şi cela-lalt, părintele părinţilor. De unde zic, că precum mirénii poporénĭ sînt supuşi episcopilor sei ca la nişte stăpâni şi părinţi şi întru tóte acelea duhovnicéşti de lagei atârnă; aşa şi episcopii sînt supuşi Papei ca la un stăpân şi părinte a lor întru tóte. Dar rĕŭ să înşală, au neînţelegênd putérea şi firea titlurilor, au scornind titluri pentru Papa, care nici odinióră nu i s'au dat, au trăgênd asupra tuturor episcopilor céle ce Papa le-aŭ avut cu privire la cei de la apus. Şi cu ce dovadă m'ar face să cred că Papa s'aŭ chiemat pe zilele céle bătrâne episcopul episcopilor. Din Tertulian, zic ei, şi din Chiprian om arăta. Ca Tertulian în cartea cea Despre ruşinare, aşa vorbéşte despre Papa: „Auz că s'au vestit poroncă încă *peremptoria* (desĕvêrşit) prea marele Arhiereŭ, adică episcopul episcopilor zice: Pĕcatele curviei şi ale preacurviei le iert celor ce ş'aŭ plinit pocăinţa sa". Italianii cei pricepuţi nu tăgăduesc cum că Tertulian în ciufşag (în batjocura), dă acéstea titluri Papei şi-l batjocoréşte, când il chiamă episcopul episcopiler. Dar totuşi dintru acéstea se véde, zic ei, ca Papa pe vrémea lui Tertulian avea acel titlu şi i-l da pravoslavnicii, că de nu ar fi fost n'ar fi pomenit de dênsul Tertulian. Ba şi Chiprian dupĕ Tertulian pomenéşte de acel titlu in Soborul care l-aŭ adunat asupra lui Papa

Ștefan: „Nimene dintru noĭ (zice) dupĕ socotéla sa se face pre sine episcop episcopilor, și ca tiraniĭ cu frica să siléscă pe soțiĭ săĭ să asculte de el“. Unde chiar se véde că de Papa Ștefan vorbéște. Eú așa zic, că de veĭ lua cât de puțin aminte la cuvintele luĭ Tertulian, voĭ vedea că din cuvintele luĭ nu urméză pe acéiea vremĭ să fi fost la pravoslavniciĭ acel titlu a Papeĭ, ci Tertulian l-aŭ aflat întâi ca să batjocorească pe Papa. Zice Tertulian: „Prea marele Arhiereŭ, adică episcopul episcopilor“. Póte că atuncea se chema Papa prea mare arhiereu, precum și alțĭ episcopĭ, dar când da ceva poroncă, episcopiĭ nu-șĭ lua șie titlurĭ, póte că Papa aci doar șĭ au dat acel titlu, aŭ cel ce i s'aŭ spus luĭ Tertulian de poronca acéia, doar aŭ numit pre Papa prea mare arhiereu. Deci el mâniindu-se că Papa aŭ dat poroncă ca acéia cu numele sĕŭ și cu autentie ca acéia l-aŭ luat în răs, și cu ironie zice: Ah, prea mare'e Arhiereŭ! mare om! prea puternic, adică episcopul episcopilor! pentru că dă poroncă și (la) alțĭ episcopĭ, gândea Tertulian că Papa numaĭ cu putérea sa, făr' de judecata altor episcopĭ aŭ dat acea poroncă, cu carea să vedea a poronci și a să arăta maĭ mare de cât ceea-lalțĭ, episcop episcopilor. Bine vezĭ den părticeua cum că ea numaĭ den capul sĕŭ aŭ dat acel titlu, episcop episcopilor, carea iaste óre-cum tâlcuirea titluluĭ, prea mare arhiereú, de Tertulian spre batjocură aflată. Așijderea prea lesne veḑĭ că și Sf. Ciprian nu aduce acel titlu înainte ca când ar fi în practică și l-ar da creștiniĭ Papeĭ, ce numaĭ pentru lucrarea Papeĭ Ștefan, că poroncea tuturor în Africa și episcopilor, ca întru lucrul botezuluĭ ereticilor, una cu dânsul să înțelégă și să crédă. Care lucru nu l-aŭ suferit Sf. Chiprian, creḑênd că episcopul nu are episcopĭ; iar cela ce poroncește ca Papa Ștefan să face, să arată nu cu titlu, că acésta nicĭ Papa Ștefan n'aŭ făcut, ci cu faptă episcop episcopilor, din capul sĕŭ și dupe socotéla sa. Și din cuvêntul acela *dupe socotéla sa*, încă toțĭ vedea că creștiniĭ nu da Papeĭ acel titlu: „Maĭ iaste încă (zice Chiprian), ca fiește-

carele dintrĕ noĭ să spună judecata sa despre acéstă întrebare, ce pre nimenea să nu judece sau să scóţă de la împărtăşirea sa pre cel ce altmintrelea nu ca noĭ va ţinea, că nime dintrĕ noĭ, după socotéla sa, să face pre sine episcop episcopilor, şi ca tiraniĭ să siléscă pre soţiĭ sĕĭ să asculte de el. Tot episcopul deplin are voe slobodă şi putére întrégă, şi precum nu se cuvine pre el să-l judece altul, aşa şi el pe altul nu póte să judece". Lângă acéstea de-ar fi avut Papa acel titlu, aŭ ar fi îndrăznit Sf. Chiprian tocma în Sobor a zice: că numaĭ după socotéla sa să face episcop episcopilor? Nicĭ din Tertulian dară, nicĭ din Sf. Chiprian să póte arăta să fi avut Papa titlu acéla: episcopul episcopilor. Dar de şi l-ar fi avut nu alt-mintrélea l-aŭ avut, de cât în câtu-l Patriarh apusuluĭ şi maĭ mare parte episcopiĭ de la apus, dar nicĭ cu privire la apus nu l-aŭ avut aşa ca să fie episcop episcopilor, precum episcopul ĭaste socotitor eparhieĭ sale. Că precum episcopiĭ ceĭ de la răsărit aşa şi ceĭ de la apus acéiaşĭ putére şi întocmaĭ cu Papa aŭ de la Hristos dată.

Iar céla ce zic despre titlu acela: Părintele părinţilor, nu-ne dă nicĭ un lucru, că ştim că numele acela a tuturor episcopilor aŭ fost deobşte. Sf. Athanasie în epistola sa către călugărĭ zice: „Părintele episcopilor, marele Osie s'aŭ lăpadat în isgonire".

TITLUL II.

Despre nesmântnicia Besericii.

CAP. I.

Beserica e nesmântnică.

Prea milostivul şi prea înduratul Dumnedeŭ pentru acéia în lume aŭ trimis prorociĭ şi maĭ pe urmă şi însuşĭ pre Fiĭul sĕŭ cel unul născut, Domnul nostru Iisus Hristos şi pre Apostolĭ şi pre Evangeliştĭ, ca din rătăcire şi

smintélele învĕţăturiĭ cu care eram cuprinşĭ, scoţĕndu-ne la lumina adevĕruluĭ să ne aducă, şi întru dânsa să ne statoréscă şi să ne întăréscă. Insĕ întru descoperirea acésta ce se contenéşte în Sfânta Scriptură şi în trădania sfinţilor părinţĭ, prea mândru vra să fie acela ce va zice că nu se cuprind multe, care sînt cu înţĕlesurĭ ascunse, întunecate şi îndoite. Lipsă dară avem de tălcuitoriĭ carele întunérecul acela să-l răsipéscă şi căruĭa fără frică să ne încredinţăm şi să-ĭ crédem. Că altmintrelea şi dupĕ descoperire încă de priméjdia rătăcireĭ n'am fi scutiţĭ. Iar ca să să plinéscă acéstea, cine nu véde că acel tălcuitorĭu trăbue să fie nesmântnic? Sfânta Scriptură ne învaţă, că acel tălcuitorĭu nesmântnic ĭaste însuşĭ Besérica sau adunarea credincĭoşilor, la Matheiŭ cap. 18, s. 17 zice: „Iar de nu va asculta nice Soborul fie ţie ca cel păgân şi ca un vameş". Bine vezĭ dintru acéstea că orĭ-cine nu va asculta ce zice şi învaţă Besérica ĭaste ca un păgân. Precum dară a fi păgân nicĭ cum nu e slobod, aşa de tot, fără nicĭ o deschilinire sau osebire neîndatoreşte Dumnezeŭ să ascultăm şi să crédem céle ce Besérica a crede ne poronceşte. Acum de-ar fi Besérica smântnică şi să pótă greşi întru învĕţătură credinţiĭ, nemica nu împédică ca să greşască când-va, şi fiind-că pururea sîntem datorĭ a asculta de Besérică, aşa dară şi atuncĭ când greşaşte ar trăbui să crédem greşala şi eresul eĭ. Insă la greşală şi la eres, Dumnedeu, fiind-că e fiinţă împodobit cu tóte sĕvêrşirile, nu ne póte îndatori. Aşa dară Besérica întru învĕţătura eĭ, întru hotărîrea eĭ, nicĭ cum nu póte greşi şi nesmântnică ĭaste. Apoĭ ascultă ce zice însuşĭ Domnul Hristos: „Şi eu voĭu ruga pre părintele şi alt mângăitor va da voao, ca să rĕmêe cu voĭ în vécĭ, duhul adevĕruluĭ, care lumea nu póte să-l ĭa. Ioan cap. 14 şi 17; acela pre voĭ vĕ va învĕţa tóte şi va aduce aminte tóte câte am zis voao, cap. 26. Acela Duhul adevĕruluĭ povăţui-va pre voĭ întru tot adevĕrul. Iar la Ioan, 6, s. 13. Iar la 1 Timoteĭu, cap. 3. s. 15: „Iaste Besérica luĭ Dumnedeŭ

celuĭ viu, stâlp și întărire adevĕruluĭ". Dacă cu Besérica în veac rĕmâne Duhul adevĕruluĭ, o învață tóte, îĭ aduce aminte tóte câte Domnul Hristos aŭ învĕțat, o povățuește întru tot adevĕrul; ĭaste stâlp și întărire adevĕruluĭ cum va putea greși; aŭ către greșală o va povățui Duhul Sfânt?

Atât adevĕrat Apostoliĭ aŭ fost de făr' de îndoĭală despre povățuirea Duhuluĭ Sfânt (și) aŭ crezut și pre noĭ a créde ne-aŭ învĕțat: „Parutu s'aŭ Duhuluĭ Sânt și noao" Fapt. Apost. cap. 5, s. 28. Acélașĭ pururea din vrémile Apostolilor aŭ credut Besérica, nicĭ a se îndoi ceva despre vre-o învĕțătură, saŭ hotărîre a Bésériciĭ, credincioșiĭ vre odinióră aŭ cutezat, ce orĭ carele a se îndoi îndrăznea, îndată între ceĭ afurisițĭ și între eretici să numĕră. „Nu trăbue să cercăm la alțiĭ adevĕrul carele ușor ĭaste de la Biserică a-l lua, căcĭ acésta ĭaste pórta viețeĭ, ĭară ceĭa-lalțĭ toțĭ sînt furĭ și tâlharĭ, pentru carea trăbue să ne ferim de dânșiĭ, ĭar care sînt a le Bésériciĭ cu fórte mare sîrguință să le ĭubim și să primim adevĕrul-tradaniĭ. Că Bésériciĭ acest dar a luĭ Dumnedeŭ s'aŭ încredințat... că unde-ĭ Besérica acolo-ĭ Duhul Sfânt; unde-ĭ Besérica ĭaste tot darul. Iar Duhul e adevĕr și c.l. Irineu, înprotiva eresurilor. Cartea III, cap. 4 și 24".

CAP. II.

Nesmăntnicia Bésériciĭ nu pe lângă alțiĭ, fără numaĭ pe lângă Arhiereĭ, la olaltă socotițĭ, ĭaste.

Locurile Sfinteĭ Scripturĭ, care adeverézĕ, că Besérica ĭaste nesmăntnică și negreșitóre întru învĕțătura credințiĭ, acéléșĭ vĕ fac a créde cum că nu fiește-carele creștin e nesmăntnic, nicĭ adunarea mireanilor, ce sîngură adunarea arhiereilor. Am arătat nesmăntnicia Bésériciĭ întâĭu dintru acel loc al Scripturiĭ: „Iar de nu va asculta nicĭ Soborul, fie ție ca cel păgân și ca un vameș, Math. cap. 18, s. 17". Cum că aicĭ prin Sobor de carele neascultând

neştine să socotéşte ca un păgân să înţelége adunarea arhiereilor numaĭ, chĭar să véde din céle ce urméză în stih. 18: „Adevĕr grăesc voao, orĭ câte veţĭ lega pre pământ, fi vor legate în cerĭu, şi orĭ câte veţĭ deslega pre pământ fi-vor deslegate în cerĭu" De unde aşa mustrăm. Acéla să înţeleg prin Sobor cariĭ aŭ putére de-a lega şi a deslega, dar acésta o au sìngurĭ Apostoliĭ şi urmatoriĭ lor, cariĭ sînt Arhiereiĭ. Aşa dară prin Sobor adunarea arhiereilor se înţelége. Aşijderea célé-lalte cuvinte, care le-am adus înainte spre adeverirea nestmântnicii Besériciĭ, tóte către adunarea arhiereilor s'aŭ zis şi s'aŭ grăit, nu către alţiĭ. Aceştĭ adunărĭ s'au făgăduit povăţuirea Duhuluĭ adevĕruluĭ şi aducerea aminte de tóte, şi îndreptarea întru tot adevĕruĭ, iprocĭ (Vezĭ în capu de sus). Şi adevĕrat acelora se cuvinea să sĕ déle nesmântnicia învĕţăturiĭ cărora s'aŭ dăruit deregătoria de-a învĕţa popórele şi a paşte şi a povăţui Besérica luĭ Dumnezeu. Insă acésta s'aŭ dat arhiereilor nu mirénilor ; aşa dară adunarea arhiereilor ĭaste nesmântnică, şi nicĭ odinióră porţile ĭaduluĭ adică eresuluĭ nu o vor birui pre ea (Math. cap. 17. s. 18). Acésta aŭ fost şi practica Besériciĭ pururea de pe vrémile Apostolilor încă, când să stârnea vre-o price despre învĕţătură şi despre dogmă, nu la alţiĭ alerga creştiniĭ, nicĭ alţiĭ hotărea pricea şi întrebarea, fără una înţelégerea tuturor arhiereilor. Cetéşte Istoria Besériciĭ şi faptele sobórelor a tótă lumea.

CAP. III.

Besérica e nesmântnică numaĭ întru învĕţătura duhovnicéscă.

De multe felurĭ sînt învĕţăturile pe lumea acésta: Alta ĭaste theologhicéscă, prin carea învĕţăm céle ce sînt de credinţă, cumu-ĭ că ĭaste un Dumnezeŭ în finţă şi întreit în féţe. Alta a îndreptăriĭ lucrărilor. Prin acésta ştim carea

lucrare e păcat și carea faptă bună, cumu-ĭ că curvia, minciuna și cl. sînt păcate, ĭar a cinsti icónele și c. vîrtute. Alta filosoficéscă cumu-ĭ că sufletul e în cap și nu preste tot trupul, pământul să mișcă pingă sóre, ĭar nu sórele pe lângă pământ s. c. Alta istoricéscă, prin carea știm întâmplările și faptele ce s'aŭ făcut, cumu-ĭ că Chesar aŭ învins pe Pompeĭu, că Traĭan împěratul Romeĭ véchĭ aŭ adus de la Roma pe Românĭ aicĭ în Dachia. Noĭ învĕțătura cea theologhicéscă și céĭa ce e despre îndreptarea lucrurilor o chemăm dogmaticéscă, întru carea singură Besérica ĭaste nesmăntnică. Că Dumnezeŭ pentru acéĭa aŭ dat nesmăntnicia Beséricil ca pe ușor și fără greșală să putem dobândi măntuirea sufletuluĭ. Insĕ spre măntuirea sufletuluĭ nu e de lipsă fără credință și faptéle céle bune. Așa dară acéstea doao sînt de lipsă: Să știm ce să crédem și ce să afurisim. Și carea lucrare e păcat, carea faptă bună, ca de păcat să ne ferim și fapta cea bună să o lucrăm. Drept aceĭa numaĭ întru învĕțătura dogmaticéscă e nesmăntnică Besérica. Nicĭ altă învĕțătură nu ne-aŭ învĕțat Domnul Hristos afară de acésta. Și Domnul Hristos numaĭ întru acelea ce aŭ învĕțat, însușĭ aŭ făgăduit nesmăntnicia: Aceĭa pre voĭ va învĕța tóte și va aduce aminte tóte câte am zis voao, (Ioan cap. 14, s. 26".

Decĭ de veĭ afla cum va unde-va că Besérica, saŭ întru învĕțătura filosoficéscă saŭ întru învĕțătura istoricéscă dóră aŭ greșit, saŭ că unele canóne și așezământurĭ, care nu se cuprind întru învĕțătura dogmaticéscă, le-aŭ mutat, nu te veĭ minuna nicĭ te veĭ sminti, căcĭ precum numaĭ întru învĕțătura dogmaticéscă Besérică ĭaste nesmăntnică, așa și numaĭ acéle ce se țin de învĕțătura dogmaticéscă sînt nesmintite și de tot statornice.

CAP. IV.

Nalucită e nesmăntnicia Papeĭ.

La atâta întunéréc în sutele trecute aŭ fost venit la

apus adevĕrul, cât partea cea maĭ mare a apusénilor învĕţa şi socotea, că Papa încă iaste nesmântnic întru învĕţătura dogmaticéscă, ba încă uniĭ îşĭ nălucea că şi nesmântnicia Bésericiĭ de la Papa ar fi împrumutată, şi Besérica fără Papa, învĕţând ceva, ar putea greşi Eu întru, tâlcuirea capuluĭ acestuia nu mĕ voiu lăţi prea tare, că (din) mila luĭ Dumnezeŭ, acum toţĭ latiniĭ s'aŭ trezit şi s'aŭ luat sama despre greşala sa şi să căesc, adeverind că Papa nicĭ cum nu e nesmântnic, nicĭ sentenţia acésta despre nesmântnicia Papeĭ nu are maĭ largĭ hotare de cât cum sînt céle ale Italieĭ şi maĭ ales a statuluĭ Papeĭ. Acésta îţĭ aduc aminte, că orĭ-ce aduc Italianiĭ pentru nesmântnicia Papeĭ tóte ca pleava le vântură ceĭa-alţĭ latinĭ şi nicĭ un crezământ nu aŭ tóte mustrările lor; nicĭ nu pot arăta în vrémile céle vechĭ să fi fost vre-o pomenire despre nălucita Papeĭ nesmântnicie în Besérica luĭ Dumnezeŭ. Şi acéstă pricină îndestulată ar fi ca să tăgăduim nesmântnicia Papeĭ, ca orĭ-ce nu să arată îndestulat a fi de Dumnezeŭ descoperit, şi totuşĭ (de) o veĭ créde acésta nu e credinţă ci superstiţie şi cimilitură băbéscă. Dar despre altă parte avem tare temeiu şi fundament, că Papa nu e nesmântnic. Afară de altele, când aŭ fost price despre botezul ereticilor între Papa Ştefan şi sf. Ciprian, macar aŭ poroncit Papa Ştefan, ca nime să nu îndrăsnéscă a boteza iară, pe céia ce s'aŭ botezat la ereticĭ, şi s'au lăudat cu afurisanie asupra celor ce altmintrelea ar lucra şi ar créde, totuşĭ nicĭ sf. Ciprian cu toţĭ episcopiĭ din Africa, nicĭ sf. Firmilian de la Chesaria cu aĭ sĕĭ, n'aŭ băgat samă, n'aŭ ascultat, n'aŭ crezut ce învaţă Papa, ce numaĭ dupĕ hotărîrea Soboruluĭ întâiu de la Nichéia s'aŭ aflat că au greşit sf. Ciprian. Acuma, de ar fi Papa nesmântnic întru învĕţătura dogmaticéscă, şi acésta ar fi tradania apostolicéscă, carea nu putea să nu o ştie atâţa sfinţĭ arhiereĭ, aŭ ar fi cutezat aceştia a se pune înprotiva luĭ Papa Ştefan? ba. Ce precum de învĕţătura şi hotărîrea Soboruluĭ nu e slobod a primi în inimă îndoială, aşa şi aceştĭ sfinţĭ îndată

ar fi crezut céle ce învěța Papa. Nice așězămînturile Papei și decreturile n'aŭ fost nicĭ odinióră statornice așa, cât el nu fie slobod de isnov a le cerceta și a le cerca, și adevěrat le-aŭ și cercat, precum epistolia luĭ Papa Leon în Soborul de le Halchidon și de le afla Soborul că este adevěrate le laudă, le întărea, și a fi adevěrate le vestea. Iar de-ar fi Papa nesmăntnic nu le-ar fi cernut de isnov, precum așăzământurile Soborului a tótă lumea, dacă-ĭ nesmantnic, nu să pot de isnov a le lua la cercetare, și orĭ-carele le-ar cerceta, eretic ĭaste. A Papeĭ macar că nu le-aŭ primit, ci le-aŭ lăpadat, tot uninţa credinţiĭ nu s'aŭ înţeles ruptă: „Fost-aŭ óre-când despre botez îndoĭală, cariĭ osebite aŭ judecat întru uninţă aŭ rĕmas. Indoĭala acésta, mănăndu-să vrémea înainte, prin Soborul cel deplin s'aŭ rădicat. Pricea carea atuncĭ *încă nu era hotărîta*, pe Chiprian nu l-aŭ spăĭmăntat să se dea indărăpt, pre voĭ hotărâtă, fiind, vĕ chĭamă să vĕ daţĭ îndărăpt. Avgustin, cartea 1, Despre Botez, cap. 7". Iar în cartea 2, cap. 4: „N'aŭ vĭut prea înţeleptul Chiprian dovedirile sale, macar nu era adevĕrate (carea el nu știa) dar nicĭ nălucite, să îngădue obicéĭuluĭ, carele adevĕrat era fără minciună, dar totușĭ încă nu adevĕrat". Şi în cartea a 4, cap. 6: „Nice noĭ óre-ce așa n'am îndrăsni a grăi ca carea Ştefan aŭ poroncit, de n'am fi întăriţĭ cu autenţia Besérici catolicéștĭ cea tocma de un gând, căria și însușĭ Chiprian afară de îndoĭală ar îngădui, dară acum pe vrémea, adevĕrul limpezit prin Soborul cel deplin s'aŭ întemeiat".

Voiu sĕvârși acest titlu și acest cap cu cuvinte'e Preosfinţituluĭ Nichita, Arhiepiscopul Nicomideanilor, carele în dialogul 3 a luĭ Anselm Abelberghensul, cap. 8, așa grăĭaște: „Ce dar ni (ni-ĭ) bună știinţa scripturilor? Ce ni-s bune învĕţăturile? Ce ni bună învĕţarea dascalilor? Ce capetele céle vestite a înţĕlepţilor Grecilor? Singură autenţia Arhiereuluĭ Romeĭ, carea precum tu zicĭ — de-asupra tuturor ĭaste, tóte acéstea le deșartă? Singur el să fie Episcop, sîngur dascal, sîngur învĕţătoriu, sîngur de tóte

și singur încredințate, numai lui Dumnezeŭ singur bun păstoríu să rĕspundă. Iar carea va vrea în via luĭ Dumnezeu să aĭbă împreună lucrătorĭ, el țiindu și întâia ședérea sa, înălțat fiind să se laude întru smerenia sa și să nu urgisască frațiĭ séĭ, pre cariĭ adevérul luĭ Hristos nu spre robie ci spre slobozenie în pântecele maĭceĭ Besériciĭ l aŭ născut... Și așa nicĭ într'un simbol nu se află acésta, să ni se poroncéscă deosebi a mărturisi Besérica Romeĭ, ba una sfânta Besérică catolicéscă și apostolicéscă peste tot locul ne învĕțăm a mărturisi. Acéstea despre Besérica Romeĭ cu pacé ta ziseĭu carea eŭ cu tine o cinstesc dar nu cu tine întru tóte o urmez, nicĭ nu judec că întru tóte verĭ ne verĭ, trăbue să sĕ urmézĕ: a căria autentie așa mare tu ni o aĭ pus înainte, ca lepădând obicéiul nostru, necercetând mintea și autenția scripturilor, să primim forma eĭ și urmarea întru taĭne, și precum orbiĭ cu ochiĭ închișĭ ducêndu-ne ca să urmăm macar încătră o ĭa duhul sĕŭ cel sînguratec, povățuită fiind, are mérge. Carea cât ne-ar fi noao fără de primejdie sau cu cinste, judece și LatiniĬ și Greciĭ ceĭ înțĕlepțĭ". Adevĕrat, de-ar fi Papa nesmântnic la ce ne maĭ rumpe capetele cu atâtea învĕțăturĭ, la ce ne cheltuì bogățiele pentru cumpĕratul cărților și cu primejdia vięțeĭ a ne slobozi pe mare, spre câștigarea științeĭ, destul ar fi să scriĭ la Roma, ca de acolo prin o epistolie, prin o bulă să-țĭ vie tótă știința dogmaticéscă. Nice nu era de lipsă să trapézĭ atâța sfințĭ părințĭ, atâța bĕtrânĭ și neputincioșĭ, cariĭ orbĭ, cariĭ șchiopĭ să se adune la Soborul de la Nicheia și la céle-lalte și să șĭ părăséscă biséricile și oile sale, destul era să aducă graĭul Papeĭ. Bag samă, dintru acéstă socotélă dascaliĭ apusuluĭ în vremile trecute de tot aŭ fost partașĭ, cetania cărților st. Părințĭ, și aŭ fost în apus la nimica tótă theologia.

C. E.

(Va urma).

Istoria Canonuluĭ Nouluĭ Testament.

(Urmare. Vedĭ Biserica Ortodoxă Română, Anul XVIII, No. 6.

Intrégа colecţiune a Nouluĭ Testament, numĕră 27 de cărţĭ şi anume: 4 Evangeliĭ; Faptele Apostolilor; 14 Epistole ale Sântuluĭ Apostol Paul, şi anume: o epistolă către Romanĭ, două epistole cătră Corintenĭ, una cătră Galatenĭ, una cătră Efesenĭ, una cătră Filipenĭ, una cătră Colosenĭ, două cătră Tesalonicenĭ, două cătră Thimotheiŭ, una cătră Tit, una cătră Filimon şi una că Ebreĭ; o epistolă a Sântuluĭ Apostol Iacob; două epistole ale Sântuluĭ Apostol Petru; treĭ epistole ale Sântuluĭ Apostol Ión; o epistolă a Sântuluĭ Apostol Iuda, şi apocalipsa luĭ Ión.

Tóte aceste cărţĭ îşĭ aŭ originea de la autoriĭ cărora li se atribue, şi întrégа vechime bisericéscă este unanimă în a le recunósce ca sânte, afară de capiĭ sectelor eretice.

Dar de şi este sigur că ele îşĭ origina de la autoriĭ cărora li să atribue, de şi în secolul apostolic, prin urmare, ele aŭ existat şi să foloséŭ de creştiniĭ cătră care să trimiseseră, cu tóte aceste, de o colecţiune sau maĭ bine zis de o codificare a lor la un loc nu póte fi vorba, nicĭ în secolul apostolic, nicĭ în secolul al doilea, ba putem dice,

că nicĭ până în secolul al patrulea nu le avem pe tóte în totalitatea lor, în nicĭ una din consemnaţiunile părinţilor şi scriitorilor bisericeştĭ din vécurile primare; probele care le vom aduce maĭ jos vor dovedi ĭarăşĭ, că nu tóte eraŭ cunoscute la ceĭ vechĭ din care causă cu multă cumpănélă şi cu multă sfială, aŭ fost primite şi recunoscute una câte una de către sânţiĭ părinţĭ şi scriitorĭ bisericeştĭ.

La întârzierea pătrunderei cărţilor sânte ale Noului Testament în tóte unghiurile creştine, aŭ contribuit două împrejurărĭ. Maĭ întâĭ starea de persecuţiune în carea să afla Biserica pe acest timp, şi atacurile violente ce aŭ trebuit să le sufere de la persecutorĭ fu pricina pentru care cărţile nóstre, adresate, cum să ştie, la început numaĭ la comunităţĭ separate saŭ la persóne în parte, n'aŭ putut fi aduse la cunoştinţa tuturor. Al doilea, materialul de scris fiind fórte scump, şi scriitoriĭ care să decopieze originalele, fiind fórte rarĭ, negreşit că şi acésta a împedicat nu puţin respândirea cărţilor nóstre.

Spre sfârşitul seculuĭ întâĭ, creştinismul pătrunsesă până la vastele confiniĭ ale Imperiuluĭ Roman. In diferite direcţiunĭ, cum şi în diferite unghiurĭ ale Imperiuluĭ să lăuda numele Domnuluĭ Iisus Christos. Creştinĭ erau pretutindenĭ. Toţĭ aceştia decĭ, nu puteaŭ să aĭbă cunoştinţă de tóte cărţile scrise de Sânţiĭ Apostolĭ, căcĭ ar fi trebuit o sumă enormă de scriitorĭ, care pentru fie-care comunitate religiósă să decopieze cărţile sânte şi de aceea un motiv şi maĭ mult pentru ce noĭ, până în vécul al patrulea şi póte şi maĭ tărziu, asistăm la pertractarea unuĭ lung proces al sântelor cărţĭ şi la primirea saŭ neprimirea lor în consemnaţiunea Noului Testament.

In cele ce urméză, începênd cu sfârşitul véculuĭ întâĭ, vom arăta cât de greŭ să pot urmări cărţile nóstre în totalitatea lor la ceĭ vechĭ. Până atuncĭ însĕ este bine, ca acum la început să ne ocupăm de valórea absolut sântă a lor, ca adevĕrurĭ insuflate de Dumnezeŭ.

Toţĭ Sânţiĭ Părinţĭ şi scriitoriĭ bisericeştĭ aĭ vécurilor

primire, întrebuințaŭ cărțile sânte ale Noului Testament ca autoritate normativă de credință și de viață creștină, și acéstă încredere le-o da convingerea adâncă, că ele nu sunt numaï opera ómenilor, ci însășĭ opera luĭ Dumnezeŭ; cu alte cuvinte, că aceste cărțĭ aŭ fost insuflate de Dumnezeŭ.

Insuflarea saŭ inspirațiunea cărților nóstre, de Duhul Sânt, după cum dice Sântul Ioan Gură de aur, trebue să o admitem numaï asupra cuprinsuluĭ dogmatic și moral, cum și în readucerea aminte pentru sânțițiĭ scriitorĭ a faptelor și evenimentelor petrecute în timpul activitățeĭ misionare a Domnuluĭ nostru Iisus Christos, ĭar nu și asupra stiluluĭ și a limbeĭ întrebuințată de fie-care scriitor în parte, cu tóte că atât în Biserica veche cât și maĭ târziŭ, eraŭ și alte părerĭ care tindéu a afirma, că inspirațiunea să estindea și asupra stiluluĭ, și asupra cuvintelor fie-căruĭ scriitor. Acésta înse nicĭ în vechime nu s'a putut susține și nicĭ astă-dĭ, așa că după cum dice și Sf. Ioan Gură de aur, insuflarea privind numaĭ fondul dogmatic și moral, s'a lasat individualitatea fie-căruĭ scriitor în parte. De altmintrelea dovezĭ pentru acésta avem distincțiunea de stil și de limbă la fie-care scriitor în parte, chĭar în evangeliĭ; și acelașĭ eveniment petrecut este descris de un scriitor într'un stil și în alt stil de altul, ĭar Evangelistul Ión chiar corectéză pe Matheiŭ din punct de vedere chronologic asupra unuĭ eveniment sĕvârșit.

Acestea în trécăt dise, să ne întórcem acum înapoĭ la firul întrerupt al istoriculuĭ cărților nóstre.

Am dis ceva maĭ sus, că începênd cu sfârșitul vécululuĭ întâĭ, cu greu găsim noĭ la toțĭ scriitoriĭ tóte cărțile canonuluĭ Noului Testament. Acésta însĕ nu va să dică, că cărțile nóstre nu existau. Ele existaŭ, dar nu eraŭ respândite. și dacă epistola către Corintenĭ a Sântuluĭ Apostol Pavel era cunoscută Romanilor, dacă Evangelia luĭ Matheiu era cunoscută Palestinenilor și Evangelia luĭ Ioan creștinilor din Asia mică, apoĭ de acì cu siguranță putem

afirma, că ele existaŭ şi pe icĭ pe colea, eraŭ cunoscute şi de alte Bisericĭ saŭ centre creştine.

In sprijinul afirmaţiuneĭ nóstre vine şi atestaţiunea ce ne-o face istoricul bisericesc Eusebiu, cum că creştiniĭ din Filipi s'aŭ adresat cu rugăciune către creştiniĭ din Smirna ca să le trimită epistolele luĭ Ignaţiu, Episcopul Antiohieĭ, mutat către Domnul în anul 107 la Roma, în timpul persecuţiuneĭ luĭ Traian. Şi dacă deja la începutul véculuĭ al doilea să purta de creştinĭ un aşa de mare înteres pentru a avea şi scrierile sânţilor părinţĭ, cu cât maĭ mult trebue să recunóştem, că aceĭaşĭ creştinĭ aŭ avut şi dragostea şi înteresul tot odată ca să aibă scriirile sânte ale Sânţilor Apostolĭ.

O dată cu începutul seculuĭ al doilea, literatura bisericéscă începênd să-şĭ ĭa avîntul sĕŭ, găsim dovezĭ despre vechimea apostolică a cărţilor nóstre. Aşa de pildă atât în scrierile părinţilor apostolicĭ, cât şi în ale celor-l-alţĭ de rând scriitorĭ, să sprijinesc adevĕrurile doctrinale şi morale, cu cuvinte luate din cărţile Nouluĭ Testament. O consemnaţiune însă a cărţilor sânte nu găsim la părinţiĭ apostolicĭ, şi nicĭ la vre-unul din ceĭ-l-alţĭ scriitorĭ bisericeştĭ din acest timp, ĭar ceea ce dice sau înţelege Ignaţiu în epistola către Filadelfienĭ prin cuvintele: Εὐαγγέλιον καὶ Ἀπόστολος, acésta însemnéză, că trebue să presupunem cel mult, că Ignaţiu a avut cunoştinţă de tóte cărţile ce compun canonul, dar de o consemnaţiune a lor, în sens strict al cuvîntuluĭ, nu găsim la acest sânt Părinte. In aceeaşĭ ordine de ideĭ putem aduce şi mărturia luĭ Iustin Martirul † 166 din apologiile sale şi afirmaţiunea diferiţilor scriitorĭ bisericeştĭ din alte părţĭ, cum de esemplu, a luĭ Testulian ş. a. l.

Sunt cu tóte acestea şi alte părerĭ, care ar arăta, că deja în vécul al doilea trebue să fi fost o consemnaţiune a cărţilor sânte în mod hotărît, de óre-ce chiar în vécul întâĭ găsim în epistolele luĭ Petru, în deosebĭ în epistola a II-a a luĭ, cap 3, v. 15 sequentes, următórele cuvinte,

dise fără îndoială la adresa Sf. Apostol Paul și a scrierilor lui: „... *Și pre îndelunga răbdare a Domnului nostru mântuire să o socotiți, precum și iubitul nostru frate Paul, după înțelepciunea cea dată luĭ a scris vouĕ; precum și întru tóte epistolele sale grăind de acestea, întru carele sunt unele cu anevoe a să înțelege, care ceĭ neînvețațĭ și neîntărițĭ, le răsvrătesc, ca și pre cele-l alte scripturĭ, spre a lor perzare*". Este fórte adevĕrat cum am zis și maĭ sus, că în vécul întâĭ scrierile cari compun canonul Nouluĭ Testament eraŭ cunoscute de creștinĭ, însĕ nu tóte, și nicĭ era cu putință să le cunóscă tóte, pentru motivele care deja le-am arătat. Acésta însĕ nu va să zică, că dacă nu tóte scrierile Nouluĭ Testament eraŭ cunoscute, ele nu-șĭ ar avea originea lor apostolică, și orĭ cât de măestrită ar fi încercarea corifeilor școleĭ Tübingheane, de a desemna secolul al doilea ca epoca când s'aŭ scris unele din cărțile sânte, acésta însĕ cade la moment în fața atestațiuneĭ pe de o parte a însășĭ Sânteĭ Scripturĭ, cât și a mărturiilor ce le găsim chiar la sfârșitul secoluluĭ întâĭ în operile părinților apostolicĭ.

Canonul însĕ nu s'a hotărît nicĭ în secolul întâĭ și nicĭ în cele următóre până către sfârșitul secoluluĭ al patrulea, și dacă urmărim desvoltarea istorică ce a luat cestiunea ce ne preocupă, apoĭ de sigur vedem, că Sânțiĭ Părințĭ cu cât timpul de la Apostolĭ era maĭ depărtat, cu atât eĭ eraŭ maĭ greoĭ, atuncĭ când urma să se rostéscă asupra canonicitățeĭ saŭ necanonicitățeĭ uneĭ scrierĭ sânte. Lucrul era greŭ de tot de stabilit, întru cât deja din vécul întâĭ, cum Luca observă la începutul Evangeliuluĭ seŭ, mulțĭ să încercaŭ a scrie scripturile, cu alte cuvinte, că multe scrierĭ de acest fel circulaŭ deja, fiind în viață sânțițiĭ scriitorĭ; ba uniĭ chiar abusaŭ de a scrie în numele Apostolilor fel de fel de lucrurĭ, nu ziditóre, ci omorîtóre de suflet, și de bună sémă, că cu cât ne depărtăm de epoca apostolică cu atât și deslegarea acesteĭ cestiunĭ trebuea să fie maĭ seriósă, maĭ cu multă cumpănélă și băgare de

sémă. De aceea nicĭ nu putem pretinde, nu o consemnaţiune în regulă a cărţilor sânte în acest timp, dar nicĭ chiar, ca ele în totalitatea lor să fi fost cunoscute de tóte bisericile saŭ centrele credincioşilor.

Spre o maĭ lesniciósă urmărire a acesteĭ cestiunĭ vom continua studiul nostru, urmărind cum era cunoscut canonul cărţilor sânte în Biserica Siriel, cum în Biserica Romeĭ, şi cum la ceĭ-l alţĭ scriitorĭ bisericeştĭ din timp, la care găsim ceva ce să raportă la istoria canonuluĭ.

Bis. Sirieĭ. Siria este una din ţările cele maĭ apropiate de Palestina. Aci a pătruns creştinismul maĭ întâĭ de cât în orĭ şi care altă parte; tot în Siria găsim şi o traducere a scrierilor sânte, carea fără îndoĭală datéză de la începutul véculuĭ al doilea. Traducerea acéstă Siriană numită Peşito cuprinde tóte cărţile Nouluĭ Testament, afară de epistola a doua a luĭ Petru, epistola a doua şi a treĭa a luĭ Ión, epistola luĭ Iuda, şi Apocalipsa, de şi acéstă din urmă să află în două codice siriace de maĭ târziu. Cum vedem, în Siria eraŭ cunoscute aprópe tóte cărţile la începutul seculuĭuĭ al doilea, şi dacă în traducerea Peşito, lipsesc cărţile amintite, apoĭ să găsesc ele totuşĭ în alte codice Siriane, ceva maĭ târziŭ bine înţeles, dar tot de prin primele începuturĭ ale secoluluĭ al doilea, fapt care a făcut pe renumitul teolog Hug din Tübingen să afirme, că ele sunt fórte vechĭ în traducere, de óre ce însuşĭ Efrem Sirul le cunóşte, şi dacă ele n'ar fi existat, apoĭ de sigur că Efrem, care ştia bine limba grécă, putea să le traducă în limba Siriană.

Bis. Romană. Pentru Biserica Romană, avem fragmentul luĭ Muratori, pe care l'a descoperit într'un vechiŭ manuscript în biblioteca din Mediolan (din vécul al optulea saŭ al nouĕ'ea) şi pe care el l'a imprimat în „Antiquitates Italicae medii aevi". Tom. III. Mediolan 1740, p. 854 sequentes, după care ĭarăşĭ a maĭ fost retipărit.

Fragmentul saŭ codicile acesta. numit al luĭ Muratori, după numele celuĭ ce l'a descoperit, este fórte interesant pentru noĭ, spre a dovedi pe de o parte, că maĭ tóte căr-

ţile eraŭ în deobşte cunoscute de ceĭ vechĭ, ĭar pe de alta, ca eraŭ ele şi codificate.

Fragmentul acesta este scris într'o limbă latinéscă fórte stricată, aşa că în general să presupune că a fost tradus din greceşte de un scriitor, care nu cunoştea bine limba latină, şi este în acelaşĭ timp şi fórte vechiŭ, de óre-ce în însuşĭ manuscriptul, cetim: *Pastorem vero nuperrime temporibus nostris in urbe Roma Herma conscripsit, sedente cathedra urbis Romae ecclesiae Pio Episcopo fratre ejus* etc. Aşa dar el este scris cam pe timpul luĭ Piu I, episcopul Romeĭ între aniĭ 142—157, sau în tot casul puţin maĭ târziu după Piu I între aniĭ 170—190.

Manuscriptul, care nu indică fără îndoĭală care era canonul Bisericeĭ Romane, cuprinde: cele 4 Evangeliĭ şi Epistolele Apostolilor, afară de epistola către Ebreĭ, epistola luĭ Iacob şi epistolele luĭ Petru. 'Ĭ lipseşte acestuĭ fragment şi începutul din care pricină să maĭ numeşte el şi *achephalon*.

Cum vedem, ambele aceste Biericĭ, adică şi Biserica Sirieĭ şi Biserica Romeĭ, din vreme, odată cu primirea creştinismuluĭ s'aŭ grăbit să aibă şi cărţile sânţilor Apostolĭ, ba chiar să le şi traducă în limba credincioşilor lor. Din canon însĕ lipsesc unele scrierĭ pe care le am arătat deja. Acésta probéză adevĕrul care l'am arătat maĭ sus, că nu era cu putinţă nicĭ macar în vécul al doilea, să găsim în tóte centrele comunităţilor creştine, cărţile sânte în totalitatea lor.

Este interesant a cunóşte şi canonul la alţĭ părinţĭ şi scriitorĭ bisericeştĭ, dar maĭ înainte de a începe cu expunerea canonuluĭ acestor sânţĭ părinţĭ, să vedem ce să petrece în tabăra duşmană adevĕrurilor credinţeĭ nóstre. Vom începe decĭ cu Marcion.

Marcion numeră în canonul seu 10 epistole ale Apostoluluĭ Pavel, cu escluderea adecă a epistolelor pastorale [1].

---

[1]) Marcion are acéstă ordine în înşirarea epistolelor pauline,

El nu era însĕ cel dintâĭ care cunoştea existenţa canonuluĭ cărţilor Sf. Apostol Pavel, de óre-ce spune, că acésta era şi credinţa celor vechĭ; dar precum a ales din ele cari I-a plăcut, şi care-I conveneau sistemuluĭ seŭ doctrinal, aşa le-a şi rĕsvrătit pe multe din ele dupĕ bunul seŭ plac.

Epistolele Sf. Apostol Pavel erau cunoscute luĭ Marcion, ba eraŭ şi codificate, dupĕ cum ne încredinţézĕ Teofil cătră Autolic III, 14 (p. 126, C. Paris), unde induce pasagiul din I Thimoth. 2, 1 sequentes; Romani 13, 7 sequentes cu formula: ὁ Θεῖος λόγος κελεύει saŭ διδάσκει. De asemenea conţinutul acestor epistole ca şi al celor-l-alte epistole apostolice, a fost recunoscut ca inspirat de Dumnezeŭ nu numaĭ în tóte bisericile şi în comunităţile drept credincioşilor creştinĭ, dar şi în taberile eretice, de exemplu la *Walentinianĭ.*

Marcioniţiĭ afară de o evangelie şi 10 epistole pauline nu maĭ primeau în canonul lor nicĭ o altă carte, nicĭ faptele apostolilor, nicĭ epistolele catholice, nicĭ apocalipsa, care cu tóte acestea erau în mare cinste în Biserica veche şi recunoscute ca avênd aceeaşĭ valóre sântă ca şi cele l-alte scrieri, dupe cum afirmă Iustin Martirul.

Ebioniţiĭ nu recunoşteaŭ absolut nicĭ una din epistolele Apostoluluĭ Pavel, şi nicĭ faptele apostolilor; pentru acésta din urmă aveau eĭ o altă carte, carea ţinea locul faptelor apostolilor, şi anume un fel de carte a faptelor apostolilor în care rolul principal îl ţinea Iacob, şi în care să accentua ceva duşmănos Apostoluluĭ Pavel [1]).

Orĭ cât de sceptici aŭ fost înse duşmaniĭ adevĕratuluĭ canon al cărţilor nóstre sânte, n'aŭ putut cu tóte acestea să înăbuşéscă conştiinţa vie a vechimeĭ bisericeştĭ, privitóre la existenţa cărţilor sânte. Aŭ putut ele să fie falşificate de Marcion; aŭ putut să lepede pe unele din

---

recunoscute de el în canon: epistolele cătră Galateni, Corintenĭ, Romanĭ, Tesaloniceni, Laodienĭ, Colosenĭ, Filimon, Filipenĭ.

[1]) Epifan. (ad. haeresses, XXX, 16).

ele, cum făceaŭ Ebioniţiĭ, dar acéstă procedare a fost viŭ combătută şi vădită de ceĭ vechĭ, în cât să ştie că eĭ nu o făceaŭ de cât, pentru că cuprinsul cărţilor nóstre nu convinea sistemuluĭ lor falş doctrinal.

Până la mijlocul secoluluĭ al doilea, şi de aci înainte, canonul cărţilor nóstre e maĭ puţin hotărît, şi îndoelile în privinţa canonicităţiĭ saŭ necanonicitaţeĭ uneĭ scrierĭ ese maĭ mult la ivélă. Acésta să observă din scrierile părinţilor şi scriitorilor bisericeştĭ, începênd de acum înainte. Cu tóte aceste Biserica a recunoscut şi în acest timp afară de evangeliĭ, ca canonice, încă şi un numĕr óre-care din cele-l alte cărţĭ, care raportaŭ activitatea Apostolilor dupĕ înalţarea Domnuluĭ la cer. Acestea să numeaŭ τὰ ἀποστολικὰ [1]) în opunere cu τὰ εὐαγγελικὰ, saŭ οἱ ἀπόστολοι [2]). Colecţiunea celor patru evangeliĭ de asemenea să maĭ numea τὸ εὐαγγέλιον, iar cele-l-alte cărţĭ ὁ ἀπόστολος, înţelegêndu-se apostolĭ, saŭ autoriĭ celor-l-alte cărţĭ sânte, cu tóte că uniĭ din interpreţĭ cred că sub ὁ ἀπόστολος, s'ar înţĕlege numaĭ un singur apostol, de exemplu Paul.

In timpul acesta unanim recunoscute aŭ fost *faptele apostolilor*, *13 epistole ale Apostoluluĭ Pavel*, *întaĭa epistolă a luĭ Ión* şi *întaĭa epistolă a luĭ Petru.*

a) *Faptele Apostolilor* s'aŭ făcut cunoscute comunităţilor credincioşilor odată cu Evangelia luĭ Luca, şi să considera canonică ca şi evangeliile şi autentică, expunênd desfăşurarea celor-l-alte evenimente petrecute de Apostolĭ dupe înalţarea Domnuluĭ la cer. Din causa acésta găsim cartea acésta pusă dupĕ evangeliĭ, atât în colecţiunea latinéscă cât şi în Peşito, credêndu-se tot odată ca o operă a luĭ Luca..

b) Cele 13 epistole ale Apostoluluĭ Pavel să găsesc în Peşito şi în catalogul latin al cărţilor, şi recunoscute de

---

[1]) Irineu, adv. haer. I, 3, 6.

[2]) Canon Muratori, 80, Clem. Alex. Strom. V, p. 561, VI. p. 659.

toţĭ părinţiĭ şi scriitoriĭ bisericeştĭ ca fiind autentice şi purcedênd de la Apostolĭ, afară de epistola către Filimon pe care Clement Alexandrinul şi Irineu nu o aŭ în consemnaţiunea lor, probabil din causa cuprinsuluĭ eĭ nu aşa de important. Indoelnică pare şi originea epistoleĭ către Ebreĭ în acest timp la Irineu, pretindêndu-se, că n'ar fi opera directă a Apostoluluĭ Pavel.

c) In privinţa epistolelor catolice aratarăm maĭ sus, cât şi cum eraŭ ele cunoscute şi admise ca canonice, atât în traducecea siriană cât şi în codicile luĭ Muratori.

Cele-l-alte cărţĭ ale Nouluĭ Testament, nu erau cunoscute în tóte bisericile, ca ἀποστολικά. Aşa de exemplu:

a) Apocalipsa, în cele maĭ multe bisericĭ să privea ca scriere apostolică, cu valóre canonică, credêndu se ast-fel între alţiĭ şi de Irineu, Clemente Alexandrinul şi Tertulian, în Peşito însĕ lipseşte cu desĕvêrşire, ceea ce probéză că pe timpul când s'a făcut traducerea siriacă nu era recunoscută de acésta Biserică ca canonică. In catalogul latin să numeşte ca de douĕ orĭ, dar în felurite felurĭ, ceea ce dovedeşte că ea era privită de aceştia nu ca o operă directă a luĭ Ioan, ci a unu alt Apostol saŭ ucenic al luĭ Ión, compusă şi scrisă în numele luĭ Ión spre a-ĭ da maĭ multă autoritate.

b) Epistola către Ebreĭ să găseşte în Peşito însĕ dupĕ cele-l-alte 13 epistole ale luĭ Paul, şi părerea era, că nu purcede de la Paul ci de la alt apostol, care în tot casul a aşternut pe hârtie ideile luĭ Paul. In Biserica Alexandrină să privea epistola ca operă a luĭ Paul, pe când în Biserica din Occident nu era ea considerată ca atare.

Afară de scrierile apostolice pe care le avem în canonul Nouluĭ Testament, uniĭ dintre scriitoriĭ bisericeştĭ bagă printre ele şi alte scrierĭ ce nu sunt ale apostolilor, fără ca să facă distincţiune între ele. Aşa de pildă Clemente Alexandrinul, pe lângă epistolele catolice adaogă şi epistola luĭ Barnaba şi Apocalipsa luĭ Petru, cum şi epistola luĭ

Clemente Romanul, ca epistole apostolice, citându-le fără nicĭ un încungiur ca scrierĭ ale Apostolilor; de asemenea citéză el şi Pastorul luĭ Herma ca o scriere curat profetică, ĭar Irineu (adv. Haeres. IV, 20, 2) aduce din Pastor citate cu cuvintele: εἶπεν ἡ γραφή. Acésta a făcut pe Tertulian ca să scótă din colecţiune Pastorul luĭ Herma, şi în consemnaţiunea luĭ Muratori de şi este pus la sfârşit, totuşĭ deosebit de adevĕratul canon al cărţilor sânte.

Nicĭ în secolul al treilea n'a primit vre o mare modificare canonul Nouluĭ Testament, cu deosebire că în Biserica Alexandrină s'a hotărât ca să se numéscă canonice numaĭ acele cărţĭ, care cu adevĕrat purceu de la Apostolĭ. Opinia luĭ *Origen* privitóre la acéstă cestiune ne-o păstréză Eusebiu VI, 25, aşa că şi Origen crede, că trebue definitiv închisă discuţia privitóre la cele patru evangeliĭ, de óre-ce numaĭ aceste trebue să le considerăm ca canonice. Aminteşte Origen şi de alte evangeliĭ, de exemplu odată de evangelia luĭ Petru şi altă data de aceea καθ'Ἑβραίους; însă ţine el socotélă ca să le deosebéscă cu totul de cele canonice. Faptele Apostolilor, le consideră ca operă a luĭ Luca, şi crede că ele trebue să fie aşezate în canon între evangeliĭ şi cele-l-alte epistole ale Apostolilor. Ca autorĭ aĭ celor l-alte cărţĭ din Noul Testament, recunóşte Origen numaĭ pe Paul, Petru şi Ión, nu însĕ şi pe Iacob şi Iuda, ceea ce presupune, că el să îndoĭa asupra canonicitâţeĭ scrierilor acestor doĭ Apostolĭ, cu tóte că epistolele lor îĭ eraŭ fórte bine cunoscute, ba şi citate. De asemenea deosebeşte el epistola I a luĭ Ión, părându-i-sĕ maĭ îndoiósă de cât cele-l-alte douĕ, câta vreme Dionisiu Alexandrinul le consideră pe tóte fără nicĭ un încungiur ca scrierĭ apostolice; de asemenea îndoelnică i să pare luĭ Origen şi epistola a doua a luĭ Petru; ĭar epistola către Ebreĭ o crede a fi a luĭ Paul, cu tóte că de multe orĭ ḑice, că numaĭ ideile ar fi ale luĭ [1]). Cu tóte acestea de

[1]) Euseb: Ἔτι πρὸς τούτοις περὶ τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς ἐν ταῖς εἰς αὐτὴν ὁμιλίαις ταῦτα διαλαμβάνει (ὁ Ὠριγέ-

la Origen înainte, autoritatea canonică a epistolei către Ebrei să întăreşte din ce în ce mai mult în Biserica Alexandrină, după cum o putem observa acésta în scrierile acelor scriitori bisericeşti carii ţin de şcóla Alexandrină, şi tot aşa capătă ea autoritate temelnică şi în Biserica Siriană; pe când în Biserica de apus şi cu deosebire în Biserica Romană, de şi era în adevĕr cunoscută epistola nóstră, totuşi nici chiar în secolul al treilea nu era ea numĕrată la scrierile canonice.

In fine *Apocalipsa*, o recunóşte Origen a fi canonică şi prin urmare are ea şi autoritate canonică. In acelaş fel o consideră şi alţi scriitori bisericeşti din acest timp, de

---

νης): „ὅτι ὁ χαρακτὴρ τῆς λέξεως τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιγεγραμμένης ἐπιστολῆς οὐκ ἔχει τὸ ἐν λόγῳ ἰδιωτικὸν τοῦ ἀποστόλου ὁμολογήσαντος ἑαυτὸν ἰδιώτην εἶναι τῷ λόγῳ τουτέστι τῇ φράσει: ἀλλ'εστὶν ἡ ἐπιστολὴ συνθέσει τῆς λέξεως ἑλληνικωτέρα, πᾶς ὁ ἐπιστάμενος κρίνειν φράσεως διαφορὰς ὁμολογῆσαι ἄν. Πάλιν τε αὖ ὅτι τὰ νοήματα τῆς ἐπιστολῆς θαυμάσιά ἐστι, καὶ οὐ δεύτερα τῶν ἀποστολικῶν ὁμολογουμένων γραμμάτων, καὶ τοῦτο ἂν συμφῆσαι εἶναι ἀληθὲς πᾶς ὁ προσέχων τῇ ἀναγνώστι τῇ ἀποστολικῇ“. Τούτοις μεθ ἕτερα ἐπιφέρει λέγων. „Ἐγὼ δὲ ἀποφαινόμενος εἴποιμ' ἂν ὅτι τὰ μὲν νοήματα τοῦ ἀποστόλου ἐστίν, ἡ δὲ φράσις καὶ ἡ σύνθεσις ἀπομνημονεύσαντός τινος τὰ ἀποστολικὰ καὶ ὡσπερεὶ σχολιογραφήσαντος τὰ εἰρημένα ὑπὸ τοῦ διδασκάλου εἴ τις οὖν ἐκκλησία ἔχει ταύτην τὴν ἐπιστολὴν ὡς Παυλου, αὕτη εὐδοκιμείτω καὶ ἐπὶ τούτῳ οὐ γὰρ εἰκῇ οἱ ἀρχαῖοι ἄνδρες ὡς Παύλου αὐτὴν παραδεδώκασι. Τίς δὲ ὁ γράψας τὴς ἐπιστολὴν, τὸ μὲν ἀληθὲς θεὸς οἶδεν, ἡ δὲ εἰς ἡμᾶς φθάσασα ἱστορία, ὑπὸ τίνων μὲν λεγόντων, ὅτι Κλήμης ὁ γενόμενος ἐπίσκοπος Ῥωμαίων ἔγραψε τὴν ἐπιστολὴν, ὑπὸ τίνων δὲ, ὅτι Λουκᾶς ὁ γράψας τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὰς πράξεις“.

Cum uşor să póte crede din cele ce preced, unele Biserici recunoşteau epistola către Ebrei ca proprie a lui Paul, Origen înse supuind'o criticeĭ sale filologice, crede că din causa limbeĭ ce nu să asémănă cu cea întrebuinţată în cele l-alte epistole ale lui, nu póte fi ea direct a Apostolului, ci numaĭ ideile, şi aşa crede el că era şi părerea celor vechi, din care causă unii credeau, că Clemente Romanul ar fi acela care a scris'o, alţii că Luca.

pildă Apollonin [1]), Ipolit, Cipri in, Victorin de Petabiu în Panonia [2]). Insĕ certele chiliastice și montaniste de la sfârșitul secoluluĭ al doilea și începutul celuĭ de al treilea, câștigând din ce în ce maĭ mult, trecu în lumea bisericéscă și in consecință ameţind multe capete, maĭ ales că să raportaŭ ele chiar la cartea Apocalipsa, facură pe uniĭ a fi maĭ retrașĭ, în recunóșterea scriereĭ nóstre, ĭar Dionisiu Alexandrinul, să simţi chiar obligat a face un studiŭ critic asupra eĭ, și resultatul fu, că el, nu o recunoscu cel puţin ca scriere apostolică, și deci n'avu pentru el nicĭ acea autoritate canonică, ca orĭ-ce scriere a Apostoluluĭ Ioan.

Pe lângă cărţile cele canonice, Origen să ocupă cu același interes aprópe și de cele-l-alte scrierĭ ale părinţilor Apostolicĭ. Așa de pildă cercetéză el cu de amănuntul epistolele luĭ Ignatiu, ale luĭ Barnaba și Clemente Romanul, pe care le consideră fórte mult, ĭar cu deosebire citéză el din Pastorul luĭ Herma, căruia îĭ acordă el chiar *scripturarum auctoritatis*, cu credinţa chiar că și acéstă carte ar fi inspirată; totușĭ însĕ el nu perde din vedere a afirma, că de aceste scrierĭ să întrebuinţaŭ în Biserica veche, însĕ nu de toţĭ eraŭ privite ca dumnezeeștĭ, așa că putem ḑice, că Origen și ceĭ-l-alţĭ scriitorĭ alexandrinĭ aŭ știut de cu timpuriŭ să le deosebéscă de cele canonice, cariĭ sunt Evangeliile, faptele apostolilor și epistolele apostolilor, pe care le numește καινὴ διαθήκη saŭ πᾶσας ἡ καινὴ διαθήκη.

In ceea ce privește pe ereticiĭ véculuĭ al treilea, merită a fi amintite numaĭ rătăcirile manicheilor. Aceștia primeaŭ tóte cărţile care eraŭ recunoscute de Biserică ca canonice,

---

[1]) Dupe Eusebiu V. 18: Κέχρηται μαρτηρίαις ἀπὸ τῆς Ἰωάννου ἀποκαλύψεως. Apollonin a scris contra montaniștilor.

[2]) Wictorin dupe cum ne încredinţéză Ieronim în: de viris ill. 74, și Casiodor inst. div. 5 a scris și un comentar la Apocalipsă.

dar nu le considerau ca atare, ba din contră își permiteŭ a supune la o minuțiósă revizuire conținutul sântelor scrierĭ. Eĭ afirmaŭ maĭ departe, că prima Evangelie canonică este scrisă de Matheiŭ, dar cuvintele Domnuluĭ în mare parte aŭ fost falșificate. De asemenea credeaŭ eĭ, că multe falșificărĭ sunt și în cele-l alte scrierĭ ale Apostolilor. Din contră, pe lăngă aceste, să găsesc în consemnațiunea lor o mulțime de scrierĭ apocrife (și anume pseudo-epigrafele *Acta apostol.*), care nicĭ odată n'aŭ avut valóre în cele l-alte Bisericĭ.

(Va urma).

CREȘTINISMUL IN TIMPURILE
LUÏ
DIOCLIȚIAN ȘI CONSTANTIN CEL MARE

a) *De la Dioclițian până la Constantin cel mare.*

Domnia luĭ Diocletian, evenimentele ce aŭ urmat dupĕ aceea în statul roman și aniĭ împĕrățieĭ luĭ Constantin cel mare, sunt în cea maĭ strânsă legătură cu istoria creștinismuluĭ.

De la persecuțiunea luĭ Deciu, și în special de la Galien (an. 259), timp de aprópe cincĭ decĭ de anĭ, creștiniĭ s'aŭ bucurat de pace. In acest timp, putem dice, că n'aŭ fost persecutațĭ, căcĭ maĭ pretutindenĭ s'a respectat edictul de amnistie al luĭ Galien, prin care se permitea creștinilor amnistie complectă, redarea averilor și a bunurilor secularisate și libera exercitare a credințeĭ și a cultuluĭ [1]. Iar Aurelian, carele la finele domnieĭ sale voia a se arăta zelos apărător al idololatrieĭ și a îndrepta persecuțiune contra creștinilor, n'a avut timp să'șĭ vadă împlinită do-

[1] Comp. Euseb. Hist. bis. VII, 13.

rinţa, din causa conspiraţiuneĭ îndreptate asupră'ĭ şi a reciderei neaşteptate [1]).

Pacea acordată creştinilor s'a continuat şi în timpul domnieĭ luĭ Diocletian, şi starea lucrurilor nu s'a schimbat de cât în ultimiĭ anĭ aĭ domnieĭ sale, când se dă ultimul şi cel maĭ desperat asalt contra religiuneĭ creştine. După abdicarea luĭ Diocletian, acest asalt devine o luptă şi maĭ desperată din partea păgânilor contra creştinilor, o luptă de viaţă şi mórte, între vechia idololatrie şi noua religiune a luĭ Iisus Christos, şi se continuă până în timpurile marelui Constantin, când creştinismul triumfând se recunósce maĭ întâĭ ca religiune permisă, şi în urmă dominantă în tot imperiul. Maĭ mult chiar, imperatorul Constantin se lupta pentru a asigura creştinismuluĭ un triumf sigur şi în viitor. El lucrézá în tot timpul domnieĭ sale pentru consolidarea religiuneĭ creştine, şi ridicarea eĭ pe ruinele idololatrieĭ în tot imperiul.

Vom esamina aci acéstă luptă de viaţă şi mórte între creştinism şi idololatrie, care se deslănţueşte în primiĭ anĭ aĭ secoluluĭ IV, triumful creştinismuluĭ şi modul cum imperatorele Constantin cel mare a lucrat în favórea creştinismuluĭ, şi a asigurat triumful sânteĭ nóstre religiunĭ.

Diocletian proclamat imperator la 17 Septembrie 284, a domnit la început singur peste vastul imperiu Roman. De la anul 286 a luat ca corigent-ajutător cu titlul de August pe Valeriu Maximian Herculiu; iar de la anul 292 încă două alte ajutóre, cu titlul de cesarĭ, pe Constanţiu supra-numit Chloru şi pe Gaiu Galeriu Maximian.

El şi-a oprit sie-şĭ provinciele situate dincolo de Marea Egee şi avêndu-şĭ reşedinţa sa în Nicomidia Bithinieĭ, avea sub directa sa supraveghere şi administrare tóte părţile Orientuluĭ şi ale Asieĭ. Augustuluĭ Maximian i-a încredinţat Italia, Africa şi insulele. Luĭ Galeriu, Tracia, Iliria

[1]) Eusebiu Hist. bis. ibidem.

Raethia şi Panonia, şi luĭ Chloru, provinciile de dincolo de Alpĭ, Ispania, Galia, Britania şi Mauritania.

Faţa de creştinĭ, Imperatorul Dioclitian, saŭ din raţiunĭ politice, saŭ înduplecat de soţia sa Prisca, de fiĭca sa Valeria şi de înalţiĭ demnitarĭ aĭ curţeĭ, ca Lucian şi alţiĭ, carĭ favorisaŭ şi iubeaŭ pe creştinĭ, el, în ceĭ întâĭ 12—14 anĭ aĭ domnieĭ sale a respectat edictul de toleranţă, dat de imperatorele Galien în favórea creştinilor. Exemplul seŭ era imitat atât de augustul Maximian, cât şi de cesariĭ Galeriu şi Chloru, cu singura deosebire, că Maximian de la anul 298, a început a purifica armata sa de elementele creştine, forţând pe soldaţiĭ creştinĭ a aduce sacrificiĭ idolilor, şi pedepsind chiar şi cu mórte pe ceĭ ce refusaŭ. Purtarea luĭ Maximian fu precursorele persecuţiuneĭ, care în curând deveni generală în tot imperiul.

Diocletian continuŭ era preocupat de ideia cum ar fi putut reda imperiuluĭ vechea splendóre, ca conducerea statuluĭ roman să nu maĭ fie la disgraţia militarilor şi la arbitraritatea celor maĭ abusivĭ funcţionarĭ.

Meditând asupra acesteĭ cestiunĭ, care se vede îl îngrija fórte mult, şi neştiind ce trebue să facă, a conceput ideia de-a uni pe toţĭ supuşiĭ seĭ prin mărturisirea uneĭ aceleaşĭ credinţe religióse, credênd ca ast-fel va ajunge la scopul dorit.

Dar şi aci s'a aflat în periplexitate, neştiind pe care să o favoriseze şi pe cari să le persecute, din mulţimea religiunelor ce abundaŭ în Roma şi în statul roman. Creştinismul de şi in timpurile sale prinsese adâncĭ rădăcinĭ, şi închinătoriĭ luĭ Iisus Christos se aflaŭ în tóte părţile imperiuluĭ şi în tóte treptele sociale, până şi între diregătoriĭ ceĭ maĭ apropieţĭ de împĕratul, nu putea fi preferit de Diocletian, nu atât pentru motivul, că acéstă religiune era diametral opusă vechiuluĭ păgânism şi ar fi adus imediata sa disolvare şi desfiinţare, ci maĭ mult pentru cuvêntul că el prevedea, că predominând creştinismul va

perde demnitatea sa de mare Arkiereŭ (pontifex maximus) și onorurile divine cari i se aduceaŭ de supușiĭ séĭ.

Și ast-fel sub impresiunea unor ast-fel de cugetărĭ, Diocletian s'a hotărît a da tot concursul séŭ idololatrieĭ, să o susțină și să o apere, persecutând creștinismul care se întărea și se rîdica pretutindenĭ pe ruinele păgânismuluĭ.

In tot decursul ierneĭ anuluĭ 302 către 303 s'aŭ ținut consfătuirĭ imperiale intime și secrete în Nicomidia, la carĭ aŭ avut loc lungĭ și înfocate discuțiunĭ asupra acesteĭ cestiunĭ și se crede, că n'au lipsit și glasurĭ, cari voiaŭ să împiedece pe Diocletian de la planul propus, și de la hotărîrea ce voia să ia în defavórea creștinilor. Dar tóte acestea n'aŭ putut avea nicĭ un resultat practic pentru creștinĭ, căcĭ Romula, mama luĭ Galeriu în fanatismul eĭ pentru religiunea păgână, nu înceta de a ruga pe fiul eĭ să ia sub a sa aparare cultul zeilor și să persecute pe creștinĭ. Preoțiĭ păgânĭ, la rândul lor, nu încetaŭ a se plânge tuturor, că sacrificiile lor aduse zeilor, nu sunt audite și decĭ nu pot folosi întru nimic religiunea, iar erezia cea urîtă de zeĭ a creștinilor este lăsată liber și nepersecutată. Mulțĭ din filosofiĭ contimporanĭ, maĭ ales neoplatoniciĭ, întrebuințaŭ tóte miijlócele spre a mări ura, fanatismul și pornirea păgânilor în contra creștinilor. Șeful acestora în aceste timpurĭ se crede a fi fost chiar în sînul sfaturilor intime împĕrăteștĭ, fostul guvernator al Bitinieĭ Ierocle [1]).

Opiniunele istoricilor modernĭ, asupra mobiluluĭ și a causelor ce aŭ făcut pe Dioclitian spre a porni persecuțiunea contra creștinilor, tocmaĭ la bĕtrânețe și chiar în predina când era gata a se retrage din domnie, sunt fórte multe. Ele sunt expuse pe larg de Otto Hunziker [2]), dar tóte în afară de cele maĭ sus amintite sunt maĭ multe

[1]) Comp. Lactantius, de mortibus persecutorum, 11 și 16.

[2]) Comp. Otto Hunzi[ker] zur Regierung und Christenverfolgung Kaiser Diocletians und se[ine]r. Nachfolger in Büdingers Untersuchungen zur römischen Kargeschichte, tom. II, pag. 159 sq.

suposițiunĭ, fără nicĭ o bază istorică. Pentru a
în imposibilitate de a cunóște adevĕrata causă ființa mulțĭ
spuse'e istoricilor vechĭ, se mulțumesc a o spune afară de
vul ce a determinat pe Dioclitian în ultimele s că moti-
persecute pe creștinĭ este aprópe necunoscut și inexplicabil dile să

De observat este, că intențiunea și atitudinea plicabil ¹).
tian față de creștinĭ n'a fost cu totul ostilă. El pare Diocli-
nu fi intenționat nicĭ odată nimicirea lor, maĭ ase pare a
tru acéstа vedea imposibilul pe de o parte, din causa că în-
a mulțimeĭ creștinilor, ĭar pe de alta, că nimic ausa atât
justifica luarea uneĭ ast-fel de mĕsurĭ contra supușilor putea
lor maĭ devotațĭ, probĭ, cu viață exemplară, și dsilor ce-
de virtute civică și de patriotism. El voia maĭ exemplu
să dispară numele de creștin și întórcerea lor mult ca
religiune păgână, prin orĭ-ce mijloc, chĭar și prin vechea
însĕ treptat, fără vărsare de sânge, și de va fi în forță,
fără pedépsă cu mórte ²). posibil

Dorința luĭ Dioclitian însĕ de a nu se recurge la forță
nu s'a putut realisa. Creștiniĭ nu voiaŭ a abjura la cre-
dința lor, și rĕmâneaŭ stabilĭ și neclintițĭ în mărturisirea
lor, ĭar Roma voind cu orĭ-ce preț a'ĭ face să se lepede de
Christos, a început a întrebuința tóte mijlócele de siluire,
sabia, focul și pedépsa cu mórte.

Furia luĭ Diocletian în contra creștinilor pornită scopul
țiunĭ politice și alimentată de apărătoriĭ zeloșĭ și
aĭ păgânismuluĭ, a fost mărită și forțată a isbucnire să
clas maĭ înainte din următórea împrejurare. Cu pua reli-
inte de publicarea primuluĭ edict de netolerar Crești-
creștinilor, a isbucnit un mare incendiŭ la cjrădacinĭ, și
teștĭ din Nicomidia și a distrus cea maĭ ele părțile im-
palaturĭ. și între diregă-

Păgâniĭ cariĭ formaŭ și conduceaŭ o putea fi preferit
ă acéstă religiune

¹) Comp. Meyers, Conversations-lexicon și ar fi adus ime-
²) Lactantiu, scrierea citată, cap. 11. maĭ mult pentru cu-
ând creștinismul va

găsit bine venit momentul pentru a arunca vina asupra creștinilor cari se aflaŭ în serviciul curțeĭ imperiale, cu adăogirea, că eĭ înadins aŭ incendiat palaturile, pentru a atenta la viața celor douĭ Imperatori: Diocletian și Galeriu, cari cu mare greutate abia aŭ putut scăpa cu viață din flacările focululĭ. Că creștiniĭ din causa mĕsurilor de strîmtorare, întoleranță și persecuțiune. luate contra lor, eraŭ fórte neliniștițĭ și nemulțumițĭ, se învederéză din purtarea unuĭ óre carele Ioan, carele diŭa și în presența tuturor a rupt edictul de intoleranța, ce era lipiŭ pe ziduri și colóne, pronunțând cuvintele: „Aci când-va s'aŭ afișat victoriile contra Goților și Sarmaților, și acum văd ca împĕratul nu tratéză pe creștinĭ de cât ca pe Goțĭ și Sarmațĭ" [1]). Martirologiile ne arată, că acest Ioan a fost pedepsit cu mórte fórte crudă. Un alt exemplu ni'l oferă sutașul Marcel din Tinga Africeĭ, carele forțat fiind să aducă sacrificiĭ zeilor și imperatorilor, a aruncat la pămênt insigniele militare, lancea, cingĕtórea și armele. Și el a fost pedepsit cu mórte pentru insultă publică adusă zeilor și imperatoruluĭ [2]).

Incendiul, tăria de credință ce o arătaŭ creștiniĭ pentru religiunea lor și instigațiunele celor celor ce favorisaŭ păgânismul, voind mórtea și nimicirea adoratorilor luĭ Iisus Ch... aŭ făcut ca toțĭ creștiniĭ, cari se aflaŭ în serviciul lor în cu... armată și în serviciile publice să fie supușĭ la crede a ... scrupulósă cercetare, și la tot felul de torturĭ. fostul gu... în aceleașĭ curțĭ împĕrăteștĭ ale Nicomidieĭ a

Opini... noŭ incendiu, Dioclitian a devenit furios și rescauselor ... nu numaĭ contra creștinilor, cari eraŭ în serviciul țiunea co... ci contra tuturor supușilor sĕĭ creștinĭ, asupra prediua când... în cor aruncaŭ tótă vina și culpabilitatea [3]). multe. Ele sun...

tóte în afară de cu... ist. bis. VIII, 5. Lactantiu, scrierea amintita

---

[1]) Comp. Lactantius ...t. bis. ibidem. Lactantiu, ibid.

[2]) Comp. Otto Hunzi... scrierea citată, cap. 15. Eusebiu, Hist. bis. Kaiser Diocletians und se... că credința de a se atribui creștinilor inchungen zur römischen Ka...

Ast fel la 23 Februarie, anul 303, s'a dat şi s'a publicat primul decret de intoleranţă şi persecuţiune contra creştinilor, prin care se ordona, ca bisericile lor să fie tóte de îndată dărămate, şi cărţile cari cuprindeaŭ scrierile lor sfinte, arse. Cea întâĭ aplicare a acestuĭ decret s'a făcut chiar în Nicomidia, în ḑiŭa de 24 Fevruarie acelaş an, când păgâniĭ aŭ dărămat frumósa biserică a creştinilor din acel oraş, şi tóte cărţile sfinte ce aŭ găsit acolo aŭ fost arse şi distruse [1]).

Dar decretul împĕrătesc nu ordona numaĭ distrugerea bisericelor şi arderea scrierilor sfinte ale creştinilor ;el impunea tuturor creştinilor, cari ocupau demnităţĭ şi funcţiunĭ ca să asiste la cultul ḑeilor şi să ia parte la sacrificiĭ ; Iar aceĭa cari ar refusa şi ar rĕmânea în credinţa lor creştină să piardă tóte drepturile lor politice. Eĭ nu aveaŭ dreptul a denunţa nicĭ a reclama pentru insultele, pagubele saŭ torturile ce sufereaŭ, şi serviĭ n'aveaŭ dreptul de a se elibera dacă rĕmâneau în credinţa lor creştină [2]).

Dupĕ primul decret a urmat în curând un al doilea. Acesta era îndreptat contra capilor şi şefilor bisericilor şi a comunităţilor creştine. Prin el se ordona, ca căpeteniile creştinilor să fie prinse, legate şi aruncate în temniţe. Aci sĕ se supună la tot felul de chinurĭ şi torturĭ spre a se lepăda de credinţa lor şi a sacrifica idolilor [3]). Decretul acesta s'a executat cu atât zel şi cruḑime din partea partizanilor idololatrieĭ, în cât pretutindenĭ temniţele eraŭ pline

---

cendiarea curţilor împerăteştĭ ; ast-fel, că susţinerea luĭ Hunziker (opul citat, pag. 172), că curteniĭ creştinĭ ar fi recurs la acésta spre a forţa pe Dioclitian să nu-ĭ persecute, este mult maĭ naivă de cât aceea a luĭ Lactantiu (opul citat. cap. 14), că Galeriu le-ar fi pus foc spre a irita şi maĭ mult pe Dioclitian contra creştinilor, şi spre a'l hotărî cât mai ne'ntârḑiat la o persecuţiune generală în contra lor.

[1]) Comp. Eusebiu, Hist. bisericéscă, VIII, 2.

[2]) Comp. Lactantiu, scrierea citata, c. 13.

[3]) Eusebiu, Hist. bisericescă, VIII, 2.

de Episcopî, preoţî, clericî şi creştinî, aşa că Eusebiu mărturiseşte că nu se maî putea găsi loc unde să pună pe adevĕraţiî criminalî [1]).

Acelaş Eusebiu ne spune, că creştiniî s'aŭ bucurat un fórte scurt timp de pace, către finele anuluî 303, când Diocletian serbând douĕ-decî de anî de la suirea sa pe tron (vicennalia), a dat un decret de amnistie generală, de care a profitat şi creştiniî, încetând saŭ maî bine dis suspendându-se persecuţiunea [2]).

Dar în curând persecuţiunea fu generală în tot imperiul şi reîncepu cu maî mare furie.

La începutul anuluî 304 s'a dat un al treilea decret contra creştinilor. Prin acesta se impunea sub pedépsă de mórte tuturor creştinilor ca să aducă sacrificiî zeilor. Aceia carî de voe se închinaŭ şi aducea sacrificiî idolilor, se învredniceau de marî onorurî, eraŭ puşî în demnităţî înalte, şi ceî ce se aflaŭ deţinuţî în închisorî, dobândeaŭ libertate [3]).

Păgâniî şi autorităţile romane ţineau cu orî ce preţ, ca creştiniî să ia parte la sacrificiî şi la cultul idolilor. Presenţa lor chiar la acestea o considerau ca lepadare de creştinism. Adesea orî s'aŭ vĕdut creştinî aduşî cu sila spre a asista la aducerea sacrificiilor din partea păgânilor, şi în urmă erau liberaţî ca şi cum deja şi eî au adus sacrificiî şi s'au lepadat de religiunea lor. Maî mult chiar; alţî creştinî, fie chiar că nu se apropiaŭ de altarele păgânilor, dar dacă păgâniî mărturiseaŭ că au fost acolo, şi eî nu protestaŭ la acésta, eraŭ puşî în libertate ca şi cum deja ar fi fost de faţă şi ar fi luat parte la sacrificiî. Ceî ce refusau înse de a aduce sacrificiî, sau de a fi presenţî la aducerea lor, uniî ca aceştia erau lăsaţî la disgraţia soldaţilor şi a

---

[1]) Eusebiu, scrierea şi locul citat.

[2]) Eusebiu, scrierea: Despre ceî ce aŭ suferit martiriul în Palestina, cap. 2.

[3]) Eusebiu Hist. bis. VIII, 2, şi scrierea: Despre ceî ce aŭ suferit martirul în Palestina, cap. 3.

poporuluĭ, cari îĭ schingiuĭaŭ cu cele maĭ cumplite muncĭ şi torturĭ.

Fie că statul păgân şi autorităţile romane, adesea orĭ se mulţumiaŭ chiar cu ceva aparent şi superficial în favórea religiuneĭ păgâne din partea creştinilor, adică chĭar la simpla asistenţă din partea lor la sacrificiĭ şi cultul idolilor, creştiniĭ ceĭ adevĕraţĭ refusaŭ chiar şi aceste mĕsurĭ şi forme extĕrne cu cari 'şĭ ar fi putut scăpa averea, onórea şi viaţa. Eĭ nu voiaŭ cu nicĭ un preţ nicĭ să aducă sacrificiĭ idolilor, nicĭ chiar să fie macar de faţă la cultul lor, căcĭ după ideĭa şi credinţa creştinilor nu numaĭ aducerea de sacrificiĭ din partea lor (idolilor) dar chiar presenţa lor acolo era socotită ca o închinare şi cult adus demonilor [1]). Credinţa acésta a creştinilor ne esplică faptul, de altmintrelea greŭ de înţeles pentru mulţĭ, pentru ce eĭ când eraŭ siliţĭ de păgânĭ a fi presenţĭ la cultul idolilor, saŭ a le aduce sacrificiĭ, preferaŭ maĭ bine tot felul de chinurĭ, torturĭ şi chiar mórtea, de cât să ĭa parte sub orĭ-ce formă la cultul demonilor.

Dar fiind că se părea că mijlócele întrebuinţate nu eraŭ destul de severe, căcĭ nu atingeaŭ scopul şi ţinta dorită, distrugerea şi nimicirea creştinismuluĭ; statul păgân, s'a hotărît să întrebuinţeze mijlócele cele maĭ violente pentru a'şĭ ajunge la scop. A hotărît a pedepsi cu mórte pe tot cel ce ar mărturisi credinţa creştină, ca ast-fel de frica morţeĭ toţĭ să abjure la credinţa lor şi să vină a aduce sacrificiĭ zeilor. Maĭ mult încă: Creştiniĭ înainte de a fi daţĭ morţeĭ eraŭ prinşĭ şi aruncaţĭ în închisorĭ. Aci suferaŭ tot felul de chinurĭ, bătăĭ, loviturĭ mortale asupra diferitelor părţĭ ale corpuluĭ; li se punea greutăţĭ marĭ pe piept pentru a fi striviţĭ, erau jupuiţĭ de piele, li se mutila diferite părţĭ ale corpuluĭ, şi ceĭ ce resistaŭ la tóte acestea erau în urmă daţĭ morţeĭ.

---

[1]) Comp. Eusebiu Hist. bisericéscă, VII, 10.

Persecuţiunea era generală, crudă şi fórte sângerósă în tóte părţile imperiuluï. „Eŭ însu-mi, dice istoricul Eusebiu, am vĕdut în Tebaida, cum în una şi aceeaşĭ di aŭ „fost ucişĭ mulţime de creştinĭ, unii decapitaţĭ şi alţiĭ arşĭ, „dar spadele călăilor in cele din urmă s'aŭ tocit, judecă-„toriĭ aŭ obosit şi au fost înlocuiţĭ cu alţiĭ".

In Orient maĭ cu sémă, în părţile unde domniaŭ Dioclitian şi Galeriu creştiniĭ aŭ suferit cumplit. N'au fost cruţaţĭ nicĭ ceĭ din părţile Italieĭ şi ale Africeĭ, şi chiar ceĭ din părţile Galieĭ şi Spanieĭ.

Părţile vestice ale imperiuluĭ, ţinuturile Rinuluĭ şi ale Britanieĭ, unde domnia Chloru, erau óre-cum maĭ în linişte şi creştiniĭ maĭ cruţaţĭ, de şi bisericele şi templele lor şi în aceste părţĭ aŭ fost distruse şi nimicite, căcĭ trebuia a se executa decretele împĕrăteştĭ

Istoricul Eusebiu ne spune, că Constantin Chloru n'a ordonat nicĭ odată dăramarea bisericilor [1]. Lactantiu însĕ ne afirmă, că Chloru a cruţat templul cel viŭ al adevĕratuluĭ Dumnedeŭ, adică viaţa creştinilor [2], căcĭ el dicea: Zidurile se pot reedifica, ĭar viaţa omuluĭ nu se póte reda.

In decursul anuluĭ 304, de şi persecuţiunea era în tótă furia eĭ, ea se mărginea însĕ maĭ mult la schingĭuirĭ, torturĭ şi mutilărĭ. In acest timp întimpinăm maĭ des următórele pedepse.

Creştiniĭ saŭ erau deţinuţĭ şi torturaţĭ în temniţe, saŭ condamnaţĭ să lucreze la minele metalice, saŭ erau mutilaţĭ.

Li se scotea un ochiŭ saŭ amêndoĭ, li se tăia unul, saŭ şi amêndouĕ piciórele, mânele, nasul, urechile, buzele şi alte părţĭ ale corpuluĭ. Adesea orĭ aceluiaşĭ creştin i se scotea ochiul drept şi i se tăia mâna şi piciorul stâng şi ast-fel mutilat era condamnat a lucra la minele metalice. Mu-

[1]) Comp. Euseb. Hist. bis. VIII, 13.
[2]) Lactantiu scrierea citată, cap. 15.

tiiarea era considerată de păgânî ca o grație saŭ condescendența împĕrătéscă, pentru că nu erau pedepsițî cu mórtea [1]).

La 1 Maĭu anul 305, abdicând Diocliţian şi cu dên ul în aceeaşi di în Milan, coregentul sĕŭ Maximian, aŭ fost înalțațî la demnitatea de Auguştî, cesariî Constantin şi Galeriu, ĭar ca cesarî, după ordinea imperială stabilită de Diocletian, Sever şi Maximin, fără a se maĭ ținea sémă de Constantin şi Maxențiu, cari eraŭ fiî aî imperatorilor Chloru şi Maximian.

Luĭ Maximin i s'a încredințat Siria şi Egiptul şi el şi a inaugurat domnia sa prin renoirea decretelor prin cari toțî creştiniî fără distincțiune, erau datorî a lua parte la cultul zeilor şi a le aduce sacrificiî [2]).

Dar fiind-că cu tóte mĕsurile riguróse ce luase şi cu tótă persecuțiunea ce era îndreptată contra creştinilor, vedea că idololatria nu câştiga nimic, pentru a o consolida, la anul 308, a ordonat ca tóte templele păgâne vechî şi în ruină să se rezidească şi toțî supuşiî, liberî saŭ sclavî, barbațî, femeĭ şi copiĭ, cu toțiĭ să fie obligațî a aduce sacrificiî zeilor şi să guste din mâncările aduse la templele păgâne. A ordonat încă, ca tóte alimentele de hrană ce se vindeaŭ pe piețele publice să fie cu vin, apă şi sânge de la sacrificiî, ca ast-fel creştiniî să fie nevoițî a veni în contact cu păgâniî şi să ĭa parte la cultul idolilor şi la sacrificiî.

In timpul acesteĭ persecuțiunî, între alțî mulțî a suferit martirul în Cesaria, presbiterul Pamfil, amicul intim şi devotat al istoriculuĭ Eusebiu, carele pentru a eterniza amiciția sa cu el a primit a purta şi numele de Pamfil [3]).

---

[1]) Comp. Euseb. Hist. bis. VIII, 12.

[2]) Comp. Eusebiu, scrierea intitulată: Despre ceea ce au suferit martirul în Palestina, cap. 4.

[3]) Eusebiu, scrierea citată, cap. 11.

După mult timp de luptă, persecuţiune şi mult sânge creştinesc versat, sosi pentru creştini, timpuri mai bune.

Insuşi imperatorul Galeriu, saŭ pentru că se convinsăse că îi era cu neputinţă de a extermina şi nimici pe supuşii sĕi creştini, saŭ pentru alte raţiuni, cari istoriei sunt necunoscute; mulţi presupun, nu fără temeiŭ, pentru a restabili pacea şi a'şi uni forţele sale pentru ori-ce întâmplare, a dat împreună cu Constantin, care de la anul 306 succedase pe tatăl sĕu Chloru, şi cu Liciniu — proclamat august în Noembrie 307, — la anul 310, un decret de toleranţă, prin care se permitea creştinilor să'şi reconstruiască templele şi casele lor de rugăciuni şi să pótă a se întruni în ele spre a'şi exercita cele relative la cultul lor, fiind obligaţi să se róge pentru salvarea imperatorilor şi a statului [1]).

Ori şi cum ar voi cine-va să se pronunţe asupra causelor ce aŭ făcut pe Galeriu să dea acest decret, el constată că persecuţiunea cu tótă violenţa şi cruḑimea ei, nu'şi a putut atinge scopul, *exterminarea creştinismului şi restabilirea păgânismului cu splendórea şi puterea lui de mai 'nainte.*

Dacă decretul de toleranţă mai sus amintit nu este subscris şi de Maximin, care domnia în Siria şi Egipt, faptul se explică prin răcéla şi neînţelegerea care exista între acesta şi cei-l-alţi imperatori, de la proclamarea lui Liciniu ca August. Din acéstă causă el nu a fost invitat spre a lua parte. Cu tóte acestea şi el s'a grăbit să aplice mĕsura luată în decomun de cei-l-alţi imperatori, şi prin prefectul curţei imperiale Savin a dat şi el un asemenea decret de toleranţă întru tóte conform cu al celor-l-alţi imperatori [2]).

Decretul de toleranţă al lui Maximin s'a aplicat în cu-

---

[1]) Comp. Eusebiu. Hist. bis. VIII 17. Lactanţiu în scrierea sa de mortib. pers. (cap. 35) afirmă că decretul de toleranţa s'a publicat în Nicomidia la 30 Aprilie, anul 311. Opiniunile în privinţa datei acestui decret variază. Tóte sunt enumerate în scrierea amintită a lui Hunziker, pag. 237, nota III.

[2]) Comp. Eusebiu Hist. bis. IX, cap. 1.

rând şi în provinciile Asieĭ, pe care el le-a moştenit şi i s'aŭ încredinţat luĭ după mórtea moşuluĭ sĕŭ—Galeriu.

Bucuria creştinilor pentru liniştea şi pacea ce li se acorda prin edictul de toleranţă era de nedescris. Din tóte părţile: din exil, din temniţă şi de la munca silnică se întorceaŭ veselĭ în mase la căminurile lor.

Dar liniştea şi pacea n'a fost de lungă durată: Abia şase lunĭ aŭ putut fi în linişte şi nepersecutaţĭ.

Restabilirea cultuluĭ şi a bisericilor creştine în tótă splendórea lor, marele numĕr al credincioşlilor, cari luaŭ parte la cultul public şi în libertate se închinaŭ adevĕratuluĭ Dumnedeu, a excitat din noŭ ura şi fatatismul păgânilor în contra lor.

Fiind-că preoţiĭ păgânĭ şi ómeniĭ politicĭ, partisanĭ aĭ idololatrieĭ, cunoşteaŭ ura pe care Maximin o avea contra creştinilor, aŭ îndemnat poporul păgân, din diferite părţĭ ale imperiuluĭ, să céră imperatoruluĭ, că dacă creştiniĭ din cetăţile lor nu vor să ia parte la sĕrbările zeilor să fie expulsaţĭ din oraşe şi întrunirile lor religióse să fie interdise, căcĭ se opun şi sunt o insultă adusă zeilor lor străbunĭ. Scriitoriĭ creştinĭ, cred că chiar Maximin îndemna pe ascuns pe supuşiĭ sĕĭ păgânĭ, ca ast-fel el să aibă o causă bine-cuvêntată de a reîncepe iarăşĭ persecuţiunea contra creştinilor ¹).

Orĭ-cum ar fi însĕ lucrul, adevĕrul este că ast-fel de cererĭ din partea supuşilor sĕĭ păgânĭ, nu displăceaŭ luĭ Maximin. Ast-fel când acesta a venit în Nicomidia, şi supuşiĭ sĕĭ păgânĭ l'aŭ întâmpinat cu imaginile şi statuetele idolilor şi aŭ propus în numele locuitorilor oraşuluĭ o ast-fel de cerere, el le-a promis că o va împlini, după ce se va informa de starea lucrurilor. Dar fiind-că acésta nu era dorinţa tuturor locuitorilor cetăţeĭ, Maximin a fost ne-

¹) Comp. Euseb. Ist. bis. IX, Lact. de mortib. pers. cap. 36.

voit a lasa pe fie-care în libertate să se ţină de credinţa sa, şi să'şĭ exercite convingerile religióse ce avea [1].

Cănd înse şi alte cetăţĭ aŭ făcut acelaşĭ cerere şi preoţiĭ păgânĭ în unire cu partisaniĭ idololatrieĭ aŭ făcut tot posibilul de a convinge pe Maximin despre folósele ce resultă pentru el şi imperiu protegênd cultul zeilor străbunĭ şi persecutând pe creştinĭ, el a credut că a sosit momentul oportun, nu numaĭ de a primi propunerile ce i se făceaŭ, dar cătră aceştia să'şĭ arate deosebita sa recunoştinţă şi favóre recompensând pietatea lor cătră zeiĭ străbunĭ [2].

(Va urma).

[1]) Euseb. ibidem IX, 9.

[2]) Comp Euseb. ibidem IX, cap. 7. Neander Allgemeine Geschichte der christlichen Religion und Kirche vol. III, p. 5.

Superstiții și datine ne comforme cu Creștinismul, ce să găsesc în poporul nostru.

In Molitfelnicul imprimat la 1820 în Metropolia din Chișinău, pe când era ca Arhipăstor Gavriil Banulescu, român de neam, și fost Exarh peste ambele Principate Moldo-Valahia în timpul ocupațieĭ rusești de la 1792 și 1808—1812, am întimpinat la fila 504 următórele sfătuirĭ canonice, adresate preoților, pentru a se îngriji de a desrădăcina din popor asemenea superstiții, provenite din ignoranță, și care se severșeaŭ multe cu numirĭ bisericeștĭ. Aceste superstițiĭ portă titulile: *Despre fermecătură*, *Pentru otrăvĭ*, *De vrăjĭ*. Pentru cuvêntul, că ele sînt interdisă la locuitoriĭ din Basarabia, unde pe atuncĭ nu eraŭ de cât Românĭ, le public spre știința celor ce se vor interesa. Multe din aceste greșite obiceĭurĭ și superstițiĭ exist încă și astă-dĭ în poporul nostru, și onorabiliĭ noștri preoțĭ ar face forte bine a le combate la orĭ-ce ocasie în Biserică și afară; pentru că ele înjosesc Sublimul Creștinismuluĭ și țin în ignoranță pe creștinĭ, nelăsându-ĭ a cunoște și cerceta adevĕrurile sființifice, care ajută mult învețătureĭ adevĕrate religiosă. Nimenĭ nu trebue să se îngrijască de știința adevĕrată, că adică prin ea s'ar slăbi Religia Creștină, acesta-ĭ o ideĭe greșită și falșă. Teamă să avem de ignoranță și de presupusa, orĭ numaĭ pe jumĕtate cunoștință a științeĭ, acea produce rĕul și în știință

şi în Religie. Invĕţătura numaĭ pe jumĕtate, orĭ pe deasupra este păgubitóre şi celuĭ ce o posede şi celor cu care vine în contact acel pretenţios învĕţat, care în fond este un reu-făcetor omenireĭ.

Iată aceste superstiţiĭ:

Pentru farmacatura.

Fărmăcătoriĭ sînt aceştia, cariĭ cântând psalmiĭ luĭ David, şi pomenind numele Mucenicilor, şi a însăşĭ prea Sfinteĭ Născetóreĭ de Dumnedeŭ, cu acestea alcătuesc fărmăcăturile, cele de la dracĭ. Fărmăcăturile deci chiama pre draciĭ, ceĭ făcetorĭ de reu, descântându-se înprejurul mormenturilor, pentru ca să slăbănogéscă mădulările vreunuĭa, saŭ să-şĭ petrécă viaţa întru cele rele, şi să fie nesuferită luĭ viaţa, aşa fărmăcăturile s'aŭ numit din strigarea şi plângerea cea asupra mormenturilor. Fărmăcătoriul şi descântătoriul tot una este. Decĭ fărmăcătura este, când cu descântarea şi cu chiemarea dracilor, să face óreşĭ care lucrare spre vătamarea altora; precum spre slăbănogirea mădulărilor şi spre prelungirea bóleĭ, saŭ pentru (ca) să zacă cine-va pre pat în tótă viaţa, şi spre altele cele ce sînt asemenea acestora.

Pentru otrăvĭ.

Otrava este, când cu adăpările cele aducĕtóre de mórte să face vre-o măncare, ca să se otrăvéscă omul, saŭ să-şĭ ĭasă din minte, şi să-ĭ fie dorită mórtea celuĭ ce pătimeşte, saŭ când pentru cele omeneştĭ, saŭ pentru cele a ĭubiriĭ ce să întâmplă câte odată, fac să ĭasă din minte, şi aşa o gătesc, cu cuviinţă dar aceştia asemenea cu ucigaşiĭ să canonisesc, precum dice Vasilie cel mare; carele va mărturisi fărmăcătură, saŭ otravă, să înplinéscă cu pocăinţa aniĭ ucigaşuluĭ, şi ceĭ ce chĭamă pe dracĭ, şi făcĕnd óreşcare fărmăcăturĭ, de la aceştia caută ajutoriŭ, pravila pre

unii ca aceştia slujitori de idoli a fi îi dice. Căci fărmăcători şi pre cei ce fac vrăji, i-aŭ numit slujitori de idoli.

De vrăji.

Vrăjitorii sînt, care măcar şi pre cei de bine făcĕtori dracĭ îi chĭamă, pentru alcătuirea cea bună a vre-unuĭ lucru, dar toţi sînt ucigaşi, spurcaţi şi înşălători de bună voe.

Ceĭ ce să duc la vrăjitori şi vrăjesc, saŭ cetesc stelele, sau légă pre lupĭ, saŭ pre bărbat şi pre femeĭe, ca să nu se împreune, saŭ ca să înveţe ceva ce nu ştiŭ, să verse lor vrăjitoriul céră, saŭ plumb, şasă ani să nu se înpărtăşască, dupe pravila a şasezécĭ şi una cea în Trulla, şi dupe a optzecĭ a marelui Vasilie; iar preotul carele face acésta, să fie lipsit de dar.

Carii vrăjesc cu ţigance, şi carii aduc vrăjitoriul în casa sa, unde este bolnav, sau alt-ceva, şi fac cu dînsul fărmăcături, cinci ani să nu se împărtăşască, după pravila 24 a Soborului de la Angira; iar Pravila a şasăzăci şi una a Soborului al şaselea, a celui în Trulla, pre unii ca aceştia pe şaze ani îi canoniseşte, iar pre cei sfinţiţi îi lipseşte de dar. Şi de vrei, caută tălcuirea mai pre larga acestora la Ioan Zonara, cap. 175.

Aşijderea şi cei ce vrăjesc cu orz sau cu bob, şase ani să nu se înpărtăşască, dupĕ cap. întăi, stihia 40 la Matheiu Vlastar.

Aşijderea şi cei ce pórtă buruene apărătóre de otravă, saŭ alt-ceva unile ca acestea, saŭ înfăşături pun la copiii sĕi, şi la dobitóce, ca să nu se deóche, şase ani dupe Pravila 61 a Soborului celui în Trulla.

Iară cela ce chĭamă pre vrăjitori, ca să facă fărmăcături spre vătămarea altor ómeni, şi acesta să canoniseşte 20 ani ca şi cela ce a ucis de voe, dupĕ Pravila 56 şi 72 a marelui Vasilie.

Matheiu la capul întăi, stihia 40 zice: Cei ce pórtă pre urşi, saŭ pre alte fiare, pentru batjocuri spre vătămarea

celor maĭ proştĭ, saŭ înprăştiu norii, saŭ daŭ nişte lucrurĭ apărătóre de vătamare, sau cred norocului, şi celor ce spun pentru naştere, cum că unul adecă s'a născut în ziua cea bună, iar altul în zi rea, saŭ niscalva semne cu slove, saŭ înfăşuraturĭ, adecă baerĭ, şi mătăsurĭ pun pre capul seŭ şi la grumaz, zicênd nebuneşte, cum că cu acestea să gonesc neputinţele şi deochirile, sau şarpe pórtă în sînurĭ, saŭ lipesc peliţe de a lor la ochĭ, saŭ la buzele sale, socotind acésta a fi pentru sănĕtate, saŭ cercei în joia cea mare fac copiilor seĭ, sau pomenind psalmiĭ luĭ David şi numele Mucenicilor, îĭ spânzură la grumazul seŭ, saŭ spre aducerea aminte a patimilor luĭ Hristos în Vinerea cea mare, îşĭ légă nodurĭ dupé numérul Evangheliilor, saŭ slovele, saŭ hărtie care cuprinde molitva pentru gutunariu, saŭ chiamă pre babe, la durerĭ de cap. şi de splinĭ, saŭ la bóle şi neputinţe, fac legăturĭ şi funiĭ, chiemând făcătoriĭ de bine draciĭ spre ajutoriul şi spre sănătatea loru-şĭ, saŭ fac legăturĭ fiarălor şi bărbatuluĭ şi femeieĭ, saŭ cred celor ce aŭ duh pithonicesc, cariĭ învĕţându-se de la dracĭ, maĭ nainte spun cele viitóre, saŭ credênd în bobĭ, saŭ întru altă vrajă, vestesc cele pierdute, saŭ o fărmăcătură fac pentru altă óre-carea neputinţă şi pentru vifor, saŭ altă ceva de unele ca acestea din cele fără de lege lucrând, să se oprésca pe şase anĭ, adecă 6 anĭ să nu să împărtaşască; iar pre ceĭ sfinţiţĭ îĭ lipseşte de dar, şi prea cu cuviinţă, adecă, dupe tótă dreptatea, de vreme ce tóte acestea de la dracĭ să lucréză şi săvârşesc. Căcĭ zice Sfântul Ioan Zlatoust: macar de şi a Sfinteĭ Troiţe numele să pomeneşte la acestea, măcar şi pre Sfinţĭ de-ĭ vor chiema, măcar de şi semnul Cruceĭ să va pune asupra acestora, însă cu tóte acestea se cade să fugim de unile ca acestea, şi să ne depărtăm. Şi de multe orĭ să ia darul şi a preoţilor la săbóră, ce s'aŭ întâmplat cu unul, carele pâinea cea din Joia cea mare a dat unora să mănânce, ca să se găséscă cele furate, cu acest scopos, dacă cu anevoe o va ingluţi pre ea. Altul óre carele preot

fiind învinovăţit pentru că legându-se cu un lemn să învârtea împrejur, şi cu Evanghelia şi cu Psalmii lui David, facea ispite pentru nişte lucruri, îndată a fost lipsit de dar. Sub acéstă judecată cad, cei ce scriŭ numele pre hârtie, şi cheile bagă în psaltire, vestind de acolo cele mincinóse. Ci şi femeile care şed lângă sfintele Icóne, şi întăresc, cum că de la dânsele prorocesc cele viitóre, ca cel ce óre-când a avut duhul pithonicesc, tot sub aceeaşi canonisire cad. Dar cele ce odată amăgindu-se, pre urmă s'aŭ părăsit de rĕutate, mai puţin să canonisesc.

Tot sub aceeaşi canonisire cad, şi cei ce ard pre aşa numiţii vărcolaci, şi dintr'enşii să afumă, şase ani să nu să împărtăşască.

Aşijderea şi cei ce lépădă copiii sei pe la răspintiile căilor, să-i boteze pre ei acela carele îi va găsi, pentru ca să fie viŭ copilul, precum nebuneşte vorbesc, ori de-l va afla pre el un turc, şi de-l va boteza Preotul pre copil cu turcul, ca cu un naş, să fie lipsit de dar, după Pravila 46 a Sfinţilor Apostoli. Aşa să se pedepséscă şi cela ce a botezat cu vre-un eretic şi cu lepădătoriŭ de lege.

Iar în capul al treilea, stihia 5, Matheiu zice pentru credincioşii, carii urméză obiceiurilor celor Elineşti, şi fac jocuri la nunţi, saŭ la uliţe, saŭ cred în Rusalce, şi în glasurile pasărilor, saŭ în luna cea nouă, saŭ întru întimpinare, saŭ părăsc întrebările, saŭ aprinderea focului pe uliţe, ce aŭ făcut de de mult Ellinii; iar acum precum vedem, copiii creştinilor fac acestea, la ajunurile praznicilor, după óreşi-care obiceiŭ vechiŭ, saŭ chiemări fac unii în ziua Inălţării, ca de la acestea norocirea sa să înţelégă; saŭ cu strae femeeşti să îmbracă bărbaţii, şi femeile cu bărbăteşti; saŭ obrazuri, după cum în părţile Latinilor rĕu obicinuindu-se, fac. In feluri de feţe facêndu-se pre sine, şi cu acésta de multe ori batjocoresc şi pre cinul Bisericesc. Deci pre cei ce sînt cu minte şi fac acésta, pre cei sfinţiţi îi lipseşte de dar, iar pre mireni îi depărtéză. Aşijderea şi Pravila 66 a Soborului 6, opreşte pre cei cre-

dincĭoșĭ a eși și a privi alergărĭ pe caĭ, nicĭ la Paștĭ, nicĭ la altă vreme. Iar Vasilie cel mare întru a sa Pravila 70, pre otrăvitorĭ și pre slujitoriĭ de idolĭ, și pre ucigașĭ pe 20 de anĭ îĭ osândește. Iar pre prea curvarul și pre sodomlénul, și pre cel ce păcătuește cu dobitoc, pe 15 anĭ îĭ osândește. Și slujitorĭ de idolĭ zice, nu pre cel ce eraŭ dintâĭu necredincĭoșĭ, ci pre ceĭ ce după botez fac vrăjĭ și fărmăcăturĭ, fiind-că și aceĭa cu óreș care chip slujesc idolilor, chĭemând pre dracĭ spre ajutorĭul lor, și spre tămăduirea dureriĭ și a bólelor. Decĭ ceĭ ce aŭ fost dintâĭ slujitorĭ de idolĭ, botezându-se, îndată să apropie către Dumnezeĭasca împărtășire, pentru că păcatul lor cel dintâĭu era păcatul neștiințiĭ; ĭar ceĭ ce dupe botez aŭ jărtvit idolilor, adecă dracilor cu óreș-care fărmăcăturĭ, să se căĭască pe tótă viața sa, și la sfârșitul vieţeĭ sale să se împărtășască.

Din viața Sfântuluĭ Andreĭ celuĭ nebun pentru Christos.

Demonul fiind întrebat de la de treĭ orĭ fericitul Andreĭ cel nebun pentru Christos, de unde știĭ, și maĭ nainte grăeștĭ óreș-ce; răspundênd demonul a zis: Din foc este tatăl nostru, și ședênd în ĭad și vrăjind, ne învață pre noĭ pre toțĭ, fiind-că firea nóstră nicĭ de cum nu știe nimică. Fericitul dice: Dintru care greșale maĭ vârtos să îndulcește firea vóstră? Aŭ zis demonul: Dintru slujirea idolilor, și din vrajă, și din fărmăcăturĭ, și din otravă: ĭar maĭ ales din ucidere, și ținerea în minte de răŭ, și de sodomie, și de prea curvie. Cuviosul a zis: Dacă cine-va să va lepăda de patimile vóstre, și să va apropia prin pocăință către Domnul Dumnedeu, cum vi să pare vouă? A zis demonul: Aŭ dóră tu nu știĭ, că ne amarăm asupra luĭ mâniindu-ne; dar nădăjduim că el ĭarășĭ să va întórce în urma voilor nóstre, că mulțĭ lepădându-se de la noĭ prin pocăință, ĭarășĭ s'aŭ întors la isprăvile nostre, și i-am câștigat pre eĭ. Acestea auzind Cuviosul, a suflat asupra luĭ, și îndată s'a făcut nevădut.

Fiind-că serviciul *înfiereĭ*—υἱοθεσία—adoptio—de care s'a făcut și se face încă întrebuințare în Biserica nóstră, de câte-orĭ o persónă voeşte a'şĭ adopta ca fiu de suflet un copil, și doreşte, ca acest act să se recunoscă și de către Biserică, care-ĭ dă o recunóşterea canonică prin sĕvêrșirea formelor bisericeștĭ; și fiind-că acest act, adopțiunea, când se sĕvêrșește și de Biserică îmbracă consecințĭ canonice, pe care preoțiĭ trebue să le observe riguros din punctul de vedere al gradelor de înrudire, și în fine, fiind-că lipsea în Evhologiile nóstre acest serviciŭ, am credut că-ĭ bine și folositor a-l reproduce spre conservare și cunoștința preoților noștri, spre a nu cădea în greșale, din causa necunoștințeĭ lucruluĭ. Tótă legislațiunea canonică veche și nouĕ ni vorbește despre acest act solemn și consideră pe fiul adoptat, în tocmaĭ ca și pe fiul de sânge, oprind căsĕtoria luĭ cu rudele de sânge a le adoptatoruluĭ până în gradul al șaptelea inclusiv. Atât vechia nostră Pravilă «Indreptarea Legeĭ», cât și «Pidalionul» și tote legislațiunele canonice sînt de acord asupra acesteĭ întârdierĭ, când actul adopțiuneĭ s'a sĕvêrșit și prin Biserică. Când înse Biserica n'a participat, orĭ n'a efectuat serviciul bisericesc la un caz de înfiere, ci adoptătorul s'a mulțămit numaĭ cu îndeplinirea actelor cerute de codicile civil, în asemenea caz, adopțiunea atrage dupĕ sine numaĭ interdicerile prevedute de codicile civil. In acestă cestiune s'a pronunțat și Biserica din Grecia liberă prin o Enciclică Sinodală, edată la 1877, în colecțiunea Enciclicilor Sinoduluĭ Bisericeĭ Grece, pag. 312.

Iată acest serviciŭ împreună cu tótă rânduiala luĭ tipicală:

Rânduiala la primirea de fiu.

Cela ce vra iarăşĭ să se nască fiu, saŭ fică, stă dinlăuntru ușilor a sfântuluĭ jărtfelnic, şi primitoriul luĭ din afară, amândoĭ ţiind făclie aprinse. Preotul înbrăcat fiind cu veştmintele preeţeştĭ, începe:

Blagoslovit este Dumnedeul nostru..

Sfinte Dumnedeule de 3 orĭ. Prea Sfântă Troiță. Tatăl nostru. Că a ta este Impărăția. Troparul zilei. Condacul hramuluĭ. Decĭ Preotul (dice) rugăciunea:

Domnuluĭ să ne rugăm; Dómne miluiaște.

Dómne Dumnezeul nostru, cela ce prin iubitul tĕŭ prunc, Domnul nostru Iisus Christos, ne-aĭ numit pre noĭ fiiĭ luĭ Dumnezeŭ, cu primirea de fiu și cu darul a tot puternicului și Sfântuluĭ teu Duh, dicênd: Eŭ voiu fi luĭ Tată, și acela va fi mie fiiu. Insuțĭ iubitoriule de ómenĭ Impĕrate, caută din sfântul lăcașul tĕŭ spre robiĭ tĕĭ aceștia, și pre ceĭ ce firea, dupĕ trup depărtațĭ unul de altul i-aŭ născut, pe aceștia însuțĭ îĭ înpreunézâ în Tată și în Fiiu prin Sfântul teu Duh, întărește-ĭ pre eĭ întru dragostea ta, légă-ĭ pre eĭ cu blagoslovenia ta, blagoslovește-ĭ pre eĭ întru slava ta, întărește-ĭ pre eĭ întru credința ta, păzindu-ĭ pururea, și ca să nu să lepede de cele ce aŭ eșit din gura lor, și să fiĭ mijlocitoriu făgăduințiĭ lor, ca dragostea ceia ce întru tine aŭ marturisit, să o păzască nestricată și nemincinósă, până la sfârșitul viețeĭ lor, viețuind întru tine cela ce eștĭ unul carele viețueștĭ, și eștĭ adevĕrat Dumnedeul nostru, și-ĭ învrednicește pre eĭ să fie moștenitorĭ Impĕrățieĭ tale. Că ție să cuvine tótă slava, cinstea și închinăciunea, Tatăluĭ și Fiiuluĭ și Sfântuluĭ Duh, acum și pururea și în vécĭĭ vécilor, amin.

Pace tuturor. Capetele vóstre Domnuluĭ să le plecațĭ.

Preotul să rógă:

Stăpâne, Stăpâne, cela ce eștĭ făcĕtoriul a tótă făptura, carele întru Adam cel întâiu, aĭ legat dupĕ trup firéscă rudenie, iară întru Christos Iisus cel iubit, Fiiul tĕu, și Dumnezeul nostru, dupe dar și pre noĭ ne-aĭ arătat a fi rudenia ta, ție carele unul știĭ tóte, și maĭ nainte de a fi, îțĭ plécă capetele aceștia ca niștĭ robĭ aĭ tĕĭ, cerĕnd blagoslovenia cea de la tine, și prin legătura cea întru tine scriind unul pre altul în Tată și în fiiu, ca să dobândéscă

cele ce nădăjduesc, şi ca să păzască starea cuviinclósă loruşi, şi punerea fiiască cea întru tine, vieţuind după vrednicie. Ca precum întru tóte, şi întru acésta să se proslăvéscă numele tĕŭ, a Tatăluĭ şi a Fiiuluĭ şi a Sfântuluĭ Duh, acum şi pururea şi în vécil vécilor, amin.

Şi primeşte tatăl pre Fiiul din jărtfelnic, iar Fiiul cade la piciórele tatăluĭ, şi'l calcă pre dânsul tatăl pe grumaz, zicênd:

Astă-ḑĭ fiiul mieŭ eştĭ tu, eŭ astă-ḑĭ te-am născut.

Şi'l râdică pre dânsul. Apoĭ să sărută unul cu altul.

Iar Preotul face otpustul, şi'ĭ blagosloveşte pre eĭ, şi'ĭ învaţă.

C. E.

Istoricul Sântuluĭ Munte Athos

Extras din acte autentice aflate prin bibliotecile monastirilor St. Munte, cu date de la 300 anĭ dupĕ Christos pană la 1820, de Cuvişia sa

Ieromonahul Ghedeon Ploeştianul

Superiorul Cenobiuluĭ Românesc Prodromul din Muntele Athos.

Muntele Athos este o peninsulă a Macedonieĭ care intră în Marea Egee (Arhipelag), o limbă în lungime de 20 ciasurĭ pe jos, începênd de la golful Strimonic şi peninsula Halchidică; să învecineşte despre médă-nópte cu insulele Thasu, Limnos, iar despre mézá-ḑi cu peninsula Şichea.

Acest munte Athos, înainte de Christos, a fost tăĭat la strîmtórea luĭ Erson, de Impĕratul Persieĭ Artaxerse, de treceaŭ flotele la Neapole (Cavala) şi spre Tracia şi Termopilele luĭ Maratone. Maĭ pe urmă fiind astupată, s'a redeschis de Ulpius Traian Imperatorul Romanilor, pe la anii 112 dupĕ Christos, de treceau flotele la golful Casandra pentru Macedonia.

Oraşele ce eraŭ în sântul Munte, înainte de Christos şi dupĕ Christos, până la aniĭ 200:

1) In locul Monastireĭ Lavra era Nimfiiopole.

2) In locul Vathopeduluĭ era Dionpoleos.

3) In locul Monastireĭ Filotheiul era oraşul Olofix.

4) Unde este astă-ḑĭ Provata era Uranopole.

5) Unde este astă-dĭ chilia Chirisaiŭ şi Schitul Românesc Prodromul era oraşul Tisos.

6) Unde se chĭamă Cherasia sub pólele Athonuluĭ era oraşul Cleone.

Al doilea Cleone capitala Athonuluĭ, era în locul Monastireĭ Sântuluĭ Pavel, unde se maĭ află un pirg de atuncĭ şi o marmoră scrisă: „Δήμοι 'Αθηνοδόρου".

De la 300 anĭ după Christos, când să locuia sf. Munte de o naţie Ţaconĭ Greco-Latinĭ, numaĭ există nicĭ măcar un sat, fără nu maĭ monastirĭ şi locuinţe monahale. Pe acele timpurĭ, era în sântul Munte idolul Athos în vârf, unde se afla închinăcĭune generală a pelerinagilor idololatri. Animale domestice nu exista, până nicĭ chiar găinĭ.

Acestea sunt extrase din acte autentice găsite în arhivele şi bibliotecile monastirilor Sântuluĭ Munte Athos.

I) De la Impĕratul Sântul Constantin cel mare hrisóve şi singhiliĭ Patriarho Sinodale, de la Theodosie cel mare şi cel mic, de la Iustinianĭ, de la Markian şi Pulheria, de la Nichifor Focà, Ioan Ţimischi, de la Constantin monomahul, de la Paleologĭ, de la Comneniĭ Alexe, Manoil, Andronic, de la Vasile Macedon, Leon Inţĕleptul, de la Romaniĭ Impĕraţi Bizantinĭ până la 1200 după Christos II) De la Impĕraţiĭ Români bulgarĭ: Simeon, Ioniţă, Ioan Assan, Lazar, Crala, Vulcu, de la Ghiurca, Regele Serbieĭ, a căruia fiică Maria a fost mamă Sultanuluĭ Mehmed al 2 lea, cuceritorul Constantinopoluluĭ până la 1453. III) De la domnitoriĭ Românĭ: Radu cel mare, Ştefan cel mare, Négu Basarab, Mircea al II-lea, Bogdan, Petru Şchiopul, Radu al III-lea, Sultan Selim I (1517), Alexandru, Mihaiŭ Vitézul, Vintilă, Matheiu Basarab, Constantin Basarab, Brâncovénu, Şerban Cantacuzin, Barbu Banu, Pirvu, Duca Vornicul, Petru Spatariŭ, Nicolae Caracal, Scarlat Calimah, şi alţĭ mulţĭ boerĭ aĭ ţĕreĭ cariĭ aŭ reinoit şi întreţinut tóte închinăcĭunile din sântul munte Athos, muntele Sinaĭ, Ierusalem, Helada, Meteora, Antiohia, Alexandria şi Constantinopol până la anul 1860.

Hrisóve, singhelií și hatișerife în acéstă privință, se află în arhivele monastirilor, pe care le-am găsit, parte tipărite în broșură grecéscă, tipărită de monastirea Sântuluĭ Pavel, din Sântul munte Athos, la 1863; parte în broșura tipărită de Episcopul Xantis Dionisie Pistis, în tipografia Macedonia, din Salonic, la 1870; parte în Istoria țerilor Române complectă, tipărită la 1857 și 1858, în Bucureștĭ, tipografia Ioanidis, cu mărturiĭ de viețele Domnitorilor Țéreĭ, găsite de la Bomfinie, la Polonĭ, și în arhivele Austrieĭ și a Veneţieĭ, și parte prin arhivele Episcopilor Țereĭ; precum și un hatișerif al Sultanuluĭ Selim I (1517 de la Christos luna Martie, 933 de la Mahomed, rebiul ahiru).

Tot acest istoric este extras cu tótă exactitatea, din actele menționate, precum urmézǎ:

1) *Monastirea Hilindarul.* Cea întâĭ Monastire la capul sântuluĭ munte despre médă-nópte, cu patronul Intrarea în Biserică a Maĭceĭ luĭ Dumnedeu, locuită de monahĭ de origină sêrbĭ, ca la 60 la număr, cu viața idiortimă. S'a fondat la 1070, de Simeon, Regele Serbieĭ și al Românieĭ (Imperiul Bulgaro-Român) și cu fiĭul seu Sava. Maĭ pe urmă s'a reînoit de Ioan Asan regele Bulgarieĭ, și maĭ apoĭ de Ștefan cel mare, Domnitorul Moldovieĭ. Are metóce la Cala-Maria și în prejma sântuluĭ munte, și puțin venit după cherestea, cărbunĭ, și de la monahiĭ chilioțĭ, ca la 1500 galbenĭ. Are bibliotecă numaĭ cu volume manuscripte s'avoneștĭ.

2) *Monastirea Esfigmenul.* Jumătate oră de la Hilindarul, cu patronul Inălțarea Domnuluĭ Dumnedeŭ și Mântuitoruluĭ nostru Iisus Christos. Are părințĭ monahĭ 120, cu viața comună. Primiĭ eĭ fondatorĭ sunt: Theodossie cel mic, Marchian și Pulheria, Impărațĭ Bizantinĭ la 445. A fost dotată cu moșia Floreștiĭ de preste Milcov la 1821, prin stăruința Mitropolituluĭ Veniamin Costache, cu condițiune a se face serviciul divin în două limbĭ: Românește și Grecește. D'asupra foișoruluĭ Bisericeĭ celĭ marĭ, are o bibliotecă de marmoră, cu mulțime de volume greceștĭ

şi slavone. Cele slavone sunt depuse de radicalii Românĭ carii sĕ scârbise de elementul grec şi de tendinţele luĭ, dintre care cele maĭ multe sunt manuscripte. In faţa acesteĭ bibliotecĭ este chipul Patriarhuluĭ Anthim al Bizantieĭ şi al Mitropolituluĭ Moldoveĭ Veniamin Costache cu decoraţiile ce purtaŭ.

3.) *Monastirea Vathopediul* Treĭ ore de la Esfigmenul, cu patronul Buna-vestire. Are monahĭ ca 200, de origină grégă cu viéţa aparte (fie-care de capul lor), însă păzesc un consiliu care veghéză la progresul general al Monastireĭ şi disciplina monahală. Primul eĭ fondator, dupe predaniĭ şi actele ce posedă, este Impĕratul Sântul Constantin cel mare, care a permutat tronul autocrator din Roma veche în cea nouă—Constantinopol. Apoĭ Iulian Paravatul sfărâmînd acéstă Monastire, a reînoit-o Theodosie cel mare pe la anul 379 după Christos. La 860 dupĕ Christos, ruinându-se de barbariĭ Sirienĭ, numiţĭ Budunĭ, la secolul X, a reînnoit-o treĭ evlavioşĭ creştinĭ din Adrianopol anume: Athanassie, Antonie şi Nicolae. Dupĕ órecare hrisóve ce posedă, Monastirea acésta a maĭ fost reînnoită şi de alţĭ mulţĭ Impĕraţĭ Bizantinĭ. Insă de la 1500 — 1860, a fost reînnoită de Domn Român Negoe Basarab, şi întreţinută de urmaşiĭ luĭ, dupĕ cum mărturisesc hrisóvele ce se află în arhiva eĭ, scrise slavoneşte şi de la 1630—1800 scrise Slavono-Române.

Antichităţĭ are fórte multe, atîte Sânte Móşte, precum şi objecte de la Impĕraţiĭ Bizantinĭ, între care este şi un pahar de iaspis turnat, amestecat cu maĭ multe metalurĭ, care sĕ ḑice că ar avea o lucrare vindecătóre, oferit de Impĕratul Bizantin Manoil Comnianul la 1343.

Veniturile acesteĭ Monastirĭ, pînă la 1861, aŭ fost din Ţĕrile nóstre, de la Monastirile Golia, Bărboiul din Iaşĭ, Richitósa, Mera pe rîul Milcov, districtul Putna. In Basarabia are 40 moşiĭ, date tot de Domnĭ Românĭ, Stefan cel mare şi alţiĭ, din care ia veniturĭ şi astă-ḑĭ.

4). *Monastirea Pantocratorul.* Două ore şi jumătate de

la Vatoped, cu patronul Schimbarea la Faţă a Domnuluĭ Dumnedeŭ şi Mîntuitoruluĭ nostru Iisus Christos. Are monahĭ grecĭ ca la 100, cu viaţă inparţială. Se dice că primul eĭ fondator a fost împeratul Alexe Studitul la 1081. Cetatea împrejur s'a zidit cu cheltuéla logofétuluĭ Barbu şi Gavril din România. La 1502 a fost reînoită tótă Monastirea de Négu Basarb, şi d'atuncĭ pînă la 1861, a fost întreţinută tot de Domnĭ Românĭ, precum probéză hrisóvele ce posedă în biblioteca eĭ.

5). *Monastirea Stavronichita.* (Jumătate oră de la Pantrocatorul), cu patronul Sântuluĭ Ierarh Nicolae, locuită de 10 monahĭ grecĭ cu viéţa idioritmă. Primiĭ eĭ fondatorĭ nu sĕ sciu. Dar la 1502, a fost reînoită de Négu Basarb Domnul Românieĭ şi apoĭ de Şerban Cantacuzin şi de un Patriarh Ieremia 1. Metóce are la insula Thasu şi Cassandra, şi venit local de la monahiĭ chilioţĭ şi dupe carbunĭ până la 100 galbenĭ anual. Pînă la 1861 a fost întreţinută de Domnitorĭ Românĭ.

6). *Monastirea Careea sau Protatul.* Ca o oră şi jumatate de la Stavronikita, cu patronul Adormirea Maiceĭ luĭ Dumnedeu. S'a desfiinţat încă de la 1600, numaĭ din punctul de vedere, că avea pronomiul de preşedinte al tuturor Monastirilor care nu putéu face nimic fară aprobarea eĭ. Primul eĭ fondator a fost Sântul Impĕrat Constantin cel mare la aniĭ 337 dupĕ Christos, şi la 361, ruinându se de Iulian Paravatul, în secolul IX a reinnoit o Impĕraţiĭ Bizantinĭ Nichifor Foca cu fratele luĭ Leon. Pe la 1502, a reînoit o Négu Basarab Domnitorul Românieĭ, şi a dotat o cu averĭ, care pe la 1600, cele 20 Monastirĭ le-aŭ împarţit între ele. A fos dotată în România cu Cotrocenĭ şi în Iaşi cu Treĭ-Ierahĭ.

Pe tìmpul luăreĭ Constantinopoluluĭ de către latinĭ (Veneţianĭ pe la aniĭ 1204, sĕ numera în muntele Athos 180 Monastirĭ indepeadinte, între care era şi una latinéscă, numită Amalfinu acum Morfono, din a căria ruinĭ este şi pînă asta-ḑĭ un pirg, cu o inscripţie fórte ştearsă şi cu emblemă Romană „Vulturul" săpat în marmură.

Acestea astă-ḑi sunt în stăpînirea Monastireĭ Lavra, precum și blibliotecele Protatuluĭ și a Amalfinuluĭ, cu multe volume de cărțĭ latineștĭ, manuscripte pe pergamente și hrisóve. Actul desființăreĭ Monastireĭ Amalfinul există în tóte Monastirile.

7). *Monastirea Cotlomușiul.* Ḑece minute de la Protatul, cu patronul Schimbarea la Față a Domnuluĭ Dumneḑeŭ și Mîntuitorul nostru Iisus Christos; se locuește de monahĭ grecĭ ca 80 la numer cu viéța comună S'a fondat de Impĕratul Bizantin Alexe Comneanul. Pe la 1490 fiind ruinată, a început a o rezidi Radu cel Frumos Domnitorul Românilor, carele murind, a terminat-o moștenitorul sĕŭ Neagu Basarab și Mircea, cariĭ aŭ cerut de la Protatul și de la toțĭ Egumeniĭ, să fie destinată pentru Românĭ, cariĭ I-a și pus numele „Lavra cea mare a țereĭ Muntenești". Iar de la Sultan a cerut voe să așede tunurĭ în pirgurile eĭ pentru apărarea de barbarĭ, care s'a și permis. In acéstă privință sĕ află multe hrisóve în biblioteca Monastireĭ de la Radu Neagu și Mircea II, Basarabĭ, carĭ sunt zugrăvițĭ în nartica Bisericeĭ și acum sĕ ved, precum și de la alțĭ Domnitorĭ, scrise Slavono-Românește. In bibliotecă are multe manuscripte fórte importante pentru Românĭ.

8). *Monastirea Ivirul* Una oră de la Cotlomușiul, cu patronul Adormirea Maiceĭ luĭ Dumneḑeŭ. S'a fondat pe la secolul VIII de Impĕrațiĭ Ivirilor (Gruzilor), cariĭ s'aŭ și tuns monahĭ—tatăl și douĭ fiĭ, numele lor Ioan, Evthimie și George și un general Tornichie. Acéstă Monastire de la fondare pînă la 1450, sĕ locuia de monahĭ Ivirițĭ, unde sĕ păstréză o bibliotecă însemnată cu volume și manuscripte în limba iviréscă și documente. Insă în timpul furtuneĭ cucerireĭ Constantinopoluluĭ, greciĭ profitând de ocasie, aŭ alungat pe toțĭ monahiĭ ivirĭ și s'aŭ stabilit eĭ, care sunt și astă-ḑĭ, în numĕr de 150 monahĭ grecĭ cu viéța imparțială. Venit are din Rusia, din țéra Ivirilor care e cotropită de Rușĭ, și de la un metoh din Moscova, dat de, Domnitorul Moldoveĭ Dimitrie Cantemir. Pe la 1502 a re-

înnoit o Negu Basarab și a dotat-o cu averi în România de care s'a folosit pînă la 1860. Metóce are la Casandra și insula Thasu. Ear venit local de la monahii Chilioți, după cherestea și cărbuni, are pînă la 3.000 galbeni anual.

9). *Monastirea Filoheul.* Două ore de la Ivirul, fondată de un monah Filotheu și un Arsenie, cu patronul Buna-Vestire, locuită de monahi greci 60 cu numerul, cu viéța imparțială. A fost reînoită de un Nichifor Votaniaș și de alți trei Domnitori Cathehie, Leon și fiul sěŭ Alexandru pe la 1472. Pe la 1500 sě locuia de monahi bulgaro-românî, de la carî are și o bibliotecă cu cărțî slavone și grecești. Acestea se constată din hrisóvele ce posedă în în arhiva ei. Metóce are în insula Thasu și venit local de la monahiî chilioțî, după cherestea și cărbunî pînă la 2000 galbenî anual.

10). *Monastirea Caracal.* Una oră de la Filotheul, cu patronul Sânților Apostoli Petru și Pavel, are ca 80 monahî greci, cu viéța comună. Fondată la început de un boer Nicolai din Orașul Caracal (fondat la 211 dupe Christos, de Antonie Caracal Impěrat Roman, pe malul Oltului in România). In urmă pe la secolul XV, s'a reînnoit de Petru Șhiopul Voevod, prin trimisul seŭ Petru Spătarul, de unde s'a și întreținut pînă la 1860. Metóce are la Casandra și în insula Thasu. Venit local, de la monahî Chilioțî, dupě cherestea și cărbunî, are pînă la 2000 galbenî anual. Se dice, că în biblioteca eî sě găsesc carțî latinești, slavono-românești și grecești. In timpurile trecute a avut un metoh în Orașul Roma din Italia.

11). *Monastirea Lavra.* Patru ore de la Caracalul, cu patronul Sântuluî Cuvios Athanasse Trapezundénul, iar la inceput „Buna-Vestire". Fondata de Impěratul Nichifor Foca și Ioan Țimischî, prin stăruința Sântuluî Cuvios Athanassie Trapezundénul, carele pe la secolul IX sihăstria în sântul Munte. Monahiî grecî ca la 150, cu viéță imparțială,

Monastirea acésta a fost dotată bogat, pe timpul Impě-

ratuluĭ Bizantin Mihail Paleologul latino-cugetătorul, carele cu Patriarhul Becul şi cu Papa Martin II, venind în sântul munte cu armată, ca să plece pe toţĭ monahiĭ la dogma lor, atuncĭ tóte Monastirile s'au înprotivit, şi jefuindu li-se averile şi pe monahĭ risipindu'ĭ: pe uniĭ 'ĭ-aŭ ars, pe alţiĭ 'ĭ-au înnecat, iar uniĭ aŭ fost tăiat. Numaĭ Monastirea Lavra a priimit dogma papeĭ, şi spre recompensă, 'ĭ-aŭ dat cea maĭ mare parte din odórele jefuite, din care se găsesc şi astă-dĭ.

Acéstă Monastire pe la 1502, a fost reînoită de Négu Basarab şi maĭ pe urmă de Vintilă Vodă (a căror chipurĭ sunt zugrăvite în Biserică) şi pînă la 1860 s'a întreţinut din România. Acestea se constată din hrisóvele ce sĕ păstréză în arhiva eĭ. Are 60 Metóce în Turcia. date cu arendă, unele la călugărĭ, altele la laicĭ. Venit local de la Schitenĭ, chilioţĭ, dupĕ cherestea şi cărbunĭ, are peste 8000 galbenĭ anual. In biblioteca eĭ sunt cărţĭ, manuscripte pe pergamente în limba grécă, latină, iviră şi slavonă. (Sĕ dice: că acéstă Monastire, Valpedul şi Ivirul aŭ şi alte bibliothecĭ secrete şi ascunse, cu antichităţĭ bogate în odóre care sĕ ştiŭ numaĭ de douĭ monahĭ din Monastire, şi cînd móre unul, descopere la altul secretul. Aceste bibliothecĭ nu sunt visitate de nimenĭ. Póte şi la cele-alte Monastirĭ sĕ fie asemenea bibliotecĭ).

Teritorul Lavreĭ astă-dĭ este şase ore în lungime şi patru în lăţime, şi are pădurea cea maĭ bună.

Pin'acĭ Monastirile din partea de médă nópte (Nord-Est).

12). *Monastirea Sântuluĭ Pavel.* Patru ore de la Lavra, cu patronul Sântuluĭ M. Mucenic George, are ca 80 monarhĭ grecĭ de la Corf. S'a fondat de Sântul Cuvios Pavel Scopitul (fondatorul Monstireĭ Xiropotamuluĭ pe la 830 dupĕ Christos), în ruinele uneĭ Monastirĭ numită a Monahuluĭ Stefan, ce fussesse fondată la 340 dupe Christos. Acestea se găsesc scrise la scórţa uneĭ Evangheliĭ pe pergament, chiar de însuşĭ mâna Sântuluĭ Cuvios Pavel.

Maĭ pe urmă ruinându-o Arabiĭ, a reînnoit-o Domniĭ Ser-

biei Lazar Crali și fiiul sěŭ Vulcu, precum și de Ghiurca, Despotul Serbiei. Aceste se constată din hrisóvele ce posedă în arhiva ei, cu data 6955 de la Adam, și de atuncī până la 1700 după Christos, acéstă Monastire se locuia de sěrbī și bulgarī. Pe la 1670, din temelie monastirea tótă și biserica a reînoit'o Domnul României Ioan C. Brincovianu Basarab, de unde s'a și întreținut până la 1860, precum și adī maī are venit din Basarabia dat tot de Domnī Românī.

Bibliotecă are fórte bogată, cu volume și manuscripte grecești, latine, slavonești și românești, hrisóve, precum și un manuscript în privința uneī părțī de lemn Sânt este scris eroglific și latinește.—Intre cele-alte odóre are și darurile ce au adus magiī Domnuluī nostru Dumnedeu—Iisus Christos, dăruite cu hrisov de Cala-Maria fica luī Ghiurca, Regele Serbieī și muma sultanuluī Mehmed II cuceritorul Constantinopoluluī. — Metóce are la Calamaria și insula Thasu, ïar venit local de la monahiī colibașī, după cherestea și cărbunī are până la 1500 galbenī anual.

13). *Monastirea Dionisiul.* Una oră de la Sântul Pavel, cu patronul Nașterea Sântuluī Ioan Botezătorul, are ca 120 monahī grecī cu viața comună. S'a fondat pe la 1360 de la Christos, de sihastrul Sântul Dionisie, cu contribuțiunī de la Impěratul Alexe și de la Trapezunda. Iar pe la 1502 a reînoit'o din temelie și pirg, și a dotat'o cu averī Négu Basarab, Petru și Alexandru Domnitoriī Românieī, care sunt zugrăvițī în Biserică și scrișī pe o marmoră în pirgul de la pórtă, precum și pe sicriul cu móștele Sântuluī Nifon, este scris numaī Négu Basarab. Are bibliotecă bogată și documente Româneștī, a fost întreținută de România până la 1860. Metóce are la Calamaria, Șichia și insula Thasu, ïar venit local după cherestea, cărbunī și după vin are ce 3000 galbenī anual.

14). *Monastirea Grigoriul.* Una oră de la Dionisiu, cu patronul Sântuluī Ierarh Nicolaī, are ca 80 monahī grecī cu viața comună. S'a fondat mică pe la 1300, după

Christos, de Sântul Cuvios Grigorie carele sihăstrea în aceste locurĭ, cu milostenie, adunată din Thracia și Serbia. Iar la 1500 a fost rezidită biserică, chiliĭ și tóte cele necesare, de Stefan cel mare și fiiul sĕŭ Bogdan Domnitoriĭ Moldavieĭ, despre care se găsește și hrisovul lor in arhiva Monastireĭ, precum și ale altor Domnitorĭ și boerĭ maĭ pe urmă, de unde s'a și întreținut până la 1860. Metóce are la Calamaria.—Venit local de la monahiĭ chilioțĭ și după cherestea are ca 500 galbenĭ anual.

15). *Monastirea Simon-Petra.* Una oră de la Grigoriu cu patronul Nașterea Domnuluĭ Dumnezeŭ Iisus Christos, are ca 60 monahĭ grecĭ cu viața comună. S'a fondat în vîrful uneĭ petre marĭ de Cuviosul Sântul Simon, carele sihăstrea în acele locurĭ, prin contribuțiunea bănească a Domnitoruluĭ Ión Unghevil. Apoĭ la 1596 fiind ruinată, a reînoit'o din temelie Mihaiŭ Bravul, Domnitorul Româniеĭ, care e și zugrăvit în Biserică; el a oferit și averĭ pentru întreținerea Monastireĭ în viitor, precum și o Sântă Evangelie de mult preț cu hrisov. Acéstă Monastire, în multe rîndurĭ a fost părăsită de monahĭ, fiind datóre. Pe la 1780, sĕ locuia de Românĭ, sub Cuviosul Paisie, întemeetorul Monastireĭ Neamțu din România. Metóce are la Calamaria si Casandra, iar venit local de la monahĭ chilioțĭ, dupe cherestea și cărbunĭ, are ca 2000 galbenĭ anual. Bibliothecă are, dar nu prea bogată.

Monastirea acésta in anul 1891 luna Maiŭ 27 a ars definitiv, înpreună cu Biserica, bibliotheca și tóte dependințele eĭ. Acum sĕ rezidește cu spese din Imperiul Rusieĭ.

16). *Monastirea Xiropotamul.* Doue ore de la monastirea Simon-Petra, cu patronul Sânțiĭ 40 Martirĭ, locuită de monahĭ grecĭ ca la 120, cu viața aparte. S'a fondat pe la 830 dupĕ Christos, de Sântul Cuvios Pavel, fiiul Impăratuluĭ Bizantin, Mihail Rangave. Acest Cuvios Pavel sĕ numea Procopie, moștenitorul tronuluĭ tătâne-sĕŭ, care înpreună cu frațiĭ luĭ a fost scopit, de Leon Arménul, și închișĭ fiind în insula Proti vis-a-vis de Constantinopole, a scă-

pat Procopie și s'a făcut monah în Sântu Munte. In urmă s'a reinoit acéstă Monastire de Andronic, fiiul lui Mihail Paleologul, și de Sultanul Selim I, printr'o minune ce aŭ făcut Sânțiĭ 40 Martirĭ, ajutându'ĭ la luarea Egiptuluĭ de al doilea. Pentru care se păstréză în Monastire un hatișerif, scris turcește, cu data 1517, de la Christos, luna Martie, iar turcește de la Mahomed 933, luna rebiul ahivu. Cu executarea hatișerifuluĭ a fost însărcinat Valyul de atuncĭ, Ali Pașa al Saloniculuĭ și a luĭ hireșu cadiu a Siderocavseĭ și Rumelieĭ Nabaian Mehmed Efendi. Pe timpul Islamuluĭ Sâihul și Muftiuluĭ Seleiman care a dat hotărâre, și a Viziruluĭ Mustafa Pașa și a stegaruluĭ peste regimentul de spahiĭ George de la Morea, în istoria grecéscă ḑice, în loc de Sultanul Selim I: „Sultan Baiazet Ghilitirim", care a fost pe la 1389, după Christos.

Acéstă Monastire a maĭ fost reînoită din temelie precum se vede astă-ḑĭ de un Alexandu Voevodul Românieĭ și pórtă emblemele Românieĭ pe ușĭ și înlăuntru. Ea a fost întreținută de Domnitoriĭ Românĭ de la 1500—1860. Posedă în arhiva eĭ multe hrisóve Româneștĭ. Are bibliotecă fórte bogată. Metóce are la Casandra și în insula Tasu. Iar venit local de la monahiĭ chilioțĭ, după cherestea și cărbunĭ, ca 3 000 galbenĭ, anual.

17). *Monastirea Rusic.* Una oră de la Xiropotamul cu patronul Sântuluĭ M. M. Pantelimon; se locuește de monahĭ rușĭ ca 800, cu viața comună. S'a fondat la 1070, după Christos, de Imperatoriĭ Bulgaro-Românĭ Simeon cu fiul seŭ Sava. Maĭ pe urmă s'a maĭ zidit a doua Monastire maĭ sus, care acum se numește Rusic vechiŭ, de către Lazar Domnitorul Bulgarilor. Insă la 1350, după Christos, iscându-se o luptă între monahiĭ grecĭ, bulgarĭ și rușĭ, s'a pustiit Monastirea cea de sus, remânênd numaĭ cea de jos de la malul măreĭ, locuită de grecĭ, care pe la 1670, s'a reînoit de Constantin Basarab Brâncovénu, dându-i-se și un metoc în Constantinopole „Sântul Nicolaĭ", numit Țumbali, aprópe de Petricapu. Iar pe la 1800, fiind ruinată s'a reinoit din

temelie cu tóte dependinţele, precum se vede astă-ḑĭ de Scarlat Calimah Domnitorul Moldavei, începênd la 1812, a terminat-o la 1819, şi a înzestrat-o cu metóce şi alte veniturĭ.

Pe la 1850, începênd a se primi ruşĭ în acéstă Monastire, şi depunênd ruşiĭ mulţĭ banĭ şi odóre din Rusia, zidind şi alte încăperĭ şi Bisericuţe, şi făcênd veniturĭ marĭ Monastireĭ, până la 1875, s'aŭ înmulţit ruşiĭ ca la 500 şi 100 grecĭ, pe când după o judecată crîncenă la Patriarchie, pe la 1876, a dat Monastirea acésta în stăpânirea ruşilor.

Posedă bibliotecă fórte bogată cu volume şi manuscripte greceştĭ, ruseştĭ şi româneştĭ şi hrisóve fórte multe. Emblemele Românieĭ se află săpate pe uşile Bisericeĭ.

Metóce are la Casandra, Calamaria şi Curmiţa. Venit local după cherestea are ca 2000 galbenĭ anual.

Maĭ are venit din Rusia de la Guvern şi de la închinătorĭ, precum şi la banca Rusieĭ şi a Franciei are depuşĭ banĭ, din care primeşte numaĭ procente 1.000.000, ruble de hârtie pe an.

18). *Monastirea Xinoful*, jumătate oră de la Rusic, cu patronul Sântuluĭ M. M George; s'a fondat pe la al IX-lea secol, de monahul Xenofont, care fusese general fórte vitéz în armata Greco-Romană, după cum probéză manuscriptele ce posedă. Maĭ pe urmă a fost locuită de Serbĭ şi Bulgarĭ, iar astă-ḑĭ se locueşte de grecĭ, ca 80 monahĭ. Pe la 1545, a fost reînnoită din temelie de Banul Craioveĭ Neagu, vornicul Pîrvu şi Radu, boerĭ Românĭ. Fraţiĭ Duca vornicul şi Radu pre cum şi Mateiŭ Basarab aŭ zugrăvit-o pe la 1630 şi aŭ dotat'o cu averĭ în România, de unde s'a întreţinut până la 1860. Astă-ḑĭ are metóce la Calamaria şi Monoxilitul, iar venit local după vin, cherestea şi cărbunĭ, are ca 2000 galbenĭ pe fie-care an.

(Va urma).

DONAȚIUNI

Domnul I. Uroșescu, D-na Catinca Toma Simon, D-l Căpitan Theodor Popovici și Iancu Ionescu, contribuind fie-care, s'a adunat suma de 1000 lei, pentru reparațiunile ce necesita Biserica cu hramul Sf. Nicolae din comuna Urzicénca, jud. Ilfov, pentru care se aduce mulțumirí publice pioșilor donatori.

Iermonahul Anania Magos din Sf. Monastire Neamț a dăruit Bisericeĭ cu patronul Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ din parohiea Boiștea, comuna Petricanĭ, acel județ, următórele Sf. obecte bisericeștĭ.

a) Uuna cruce îmbrăcată cu argint și razele poleite cu aur, in valóre de 120 lei.

b) Un Epitrahir în valóre de 120 lei.

c) Una linguriță mică de argint în valóre 5 leĭ, și

d) Un sfeșnic de alamă cu treĭ raze în valóre de 14 leĭ, pentru care i se aduce călduróse mulțumirĭ.

D-l Năstase I. Cindin din comuna Știubieni, județul Dorohoiu, a bine voit a dărui bisericeĭ pronumită Golia, din Urbea Iașy, o icónă „S-ta Treime", îmbrăcată cu argint, în valóre de 250 leĭ, precum și o candelă în valóre de 70 leĭ, pentru care i se aduce călduróse mulțumirĭ.

Preotul Vasilie Gheorghiu din parohia Bârjovenĭ, comuna Silistra, jud. Neamț, a făcut cu spesele sale acoperemântul bisericeĭ filiale cu patronul Sf-țiĭ Voivozi din cătuna Runcu, menționata parohie, cu care lucrare a cheltuit 350 leĭ; pentru care i se aduce călduróse mulțumirĭ.

D-na Ecaterina Constantin Ciupercă a donat bisericeĭ parohiale din parohia și comuna Măstcacănul jud. Neamț, un rînd complect de vestminte bisericeștĭ, în valóre de 125 leĭ, dând și una sută leĭ pentru construirea aceleĭ bisericĭ, care se rezidește acum; pentru care i se aduce călduróse mulțumirĭ.

D-na Marghióla N. Irofte a donat bisericeĭ parohiale din parohia Rapicenii, comuna Movila Ruptă, un rînd de veșminte complect în valóre de 100 leĭ; pentru care i se aduce calduróse mulțumirĭ.

Preotul Gheorghe Mireuțe, parohul Bisericeĭ fósteĭ M-rea Bârnova, din județul Iașy și soția sa presvitera Efrosina Mireuțe, au înbrăcat cu argint Icóna Maiceĭ Domnuluĭ, de la biserica parohială cu patronul Sf. Ierarh Nicolaĭ, din parohia și comuna Grumăzeștĭ, județul Neamț, care înbrăcăminte costă suma de 2800 leĭ.

Pentru acestă piósă și lăudabilă faptă, li se aduce căldurósemulțumirĭ spre încurajarea și a altor pioșĭ creștinĭ.

D-nele Maria Stefan Berculescu și Elena V. Câncea, lucrând un rînd vestminte preoteștĭ de bumbac, pentru care au cheltuit 90 leĭ, le-aŭ dăruit bisericeĭ filiale cu hramul Sfântul Nicolae, din comuna Drăgoteștiĭ, plasa Olteţul-de-jos, județul Romanațĭ. Tot aceleĭ bisericĭ s'a oferit de către D-na Elena V. Câncea, amintită maĭ sus, și doue candele de argint, în valóre de 300 leĭ.

Pentru aceste pióse fapte, se aduce mulțumirĭ publice pióselor donatóre.

Se aduce căldurόse mulțumirĭ persónelor, cari aŭ contribuit la împodobirea bisericeĭ parohiale cu hramul Sfînta Treime din comuna Morunglavu, plasa Oltu-de-jos, județul Romanațĭ, cu obectele trebuinciόse și anume:

D-l Zamfir G. Manolescu a oferit un policandru de alamă cu 12 ramurĭ, cu lănțișóre și stele prismatice, în valóre de 160 leĭ.

D-l Mateĭ Marin Bolnovescu a oferit un steag în valóre de 45 leĭ și doue sfeșnice de lemn lucrate în strung, cu felinare tricolore, în valóre de 25 leĭ.

Preotul paroh Roman Popescu a oferit o icónă, „Prăsnicar“ și un Mineiu, pe luna Dechemvrie în valóre de 18 leĭ.

D-na Mitana Barbu a oferit o îmbrăcăminte la Iconostas, una la sfîntul jertfelnic, treĭ perdele la ușile sfîntuluĭ Altar, și doue la icónele împĕrăteștĭ, tóte de bumbac cu arnicĭ și alesăturĭ.

D-na Teodora Atanasiu a oferit 4 perdele, la icónele împĕrăteștĭ, de bumbac supțire.

D-l G. Georgescu a oferit un Epitrahil de stofă de mătasa, în valóre de 20 leĭ.

Bisericeĭ parohiale cu hramul Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ din comuna Urzica, pl. Balta, județul Dolju, dăruindu-se de cătră D-na Flórea Anghel Leoveanu, patru perdele de casă, la icónele împĕrĕteștĭ. în valóre de 8 leĭ; de către D-na Maria Ilie Ene, treĭ perdele tot de casă, la ușile Sf. Altar, în valóre de 8 leĭ; de cătră

D-na Stana Ilie Ciubuc cincí coţí de pânză, pentru masa numită colivar, în valóre de 2 leí 50 b. şi de către D-l Stan Coderic două perdele pentru icónele din nartică în valóre de 6 leí, Epitropia le aduce mulţumirí pentru aceste fapte lăudabile şi demne de imitat.

Domnul Mihail Balş, deputat şi proprietar al moşielor din comuna Ivescí şi Torcescí, judeţul Tecuci, a donat bisericeí parohiale cu patronul sf. George, din Parohia Ivescí, un rând complect de veşminte, dintre care: felonul, epitrahilul, rocaviţele şi paeansul de mătase; iar stiharul de ripsă, calitatea cea maí bună, tóte în valóre de treí sute leí noí.

Pentru acéstă faptă lăudabilă epitropia bisericeí îí aduce călduróse mulţumirí.

Locuitorul Alexandru Ciolanu, împreună cu soţia sa Iftimia din comuna Cândeştí, bine-voind cu spesile lor a lega o Evanghelie, o Liturghie şi un Triod, ediţia S-tuluí Sinod cu preţ de 17 leí, pentru biserică parohială din acésta comună, Epitropia le aduce mulţumirí publice pentru îndemnul şi altor persóne piόse.

D l Nicolae P. Hăţa, notar în comnuna Smârdan, a bine voit a lega un Evhologiu ediţie Sf. Sinod, costând leí 6; D-na Ana fiica D-luí Dumitru Popa din Rudarí, soţia D-luí Constantin din Dobridor, a dăruit un Epitrahil de borangic, cu alesăturí fórte frumos, în valóre de leí 40; pentru care li se aduce căldurόse mulţămirí.

Listă de persónele carí aŭ contribuit la cumpărarea unuí steag pentru Biserica parohială, cu hramul Sântul Nicolae, din comuna Dabulení, jud. Romanaţí.

D l Dimitrie Păsculescu 43 leí şi 50 baní, Crăciun Ión Mitru Răţoiu şi Radu Manea Coancă câte 10 leí, Ión Radu Ciorăica şi Dumitru Mateí Ión Marcu câte 5 leí, Oprea Pătru Tone, Dumitru Hristea Iliuţă şi Ilie Marinescu câte 10 leí. Marin Ión Stoica 5 leí, Radu Gherlanu şi Niţa Vlădoiu Bulugeanu câte 2 leí, Ión Nicolae Prodan, Ión Neagoe Bondoe câte 1 leu. Maria Stefan M. Iliescu 50 baní, Bancu Nicolot 5 leí, Mitra Radu Cărstuinea 1 leu, Maria I. Acreală 50 baní, Ioana M. Auca 2 leí, Stefan M. Iliescu 5 leí, Ilie Zamă, Pătru Zamfir, Radu R. Gaură, Rada R. R. Gaură, Radu P. Ciorâiea şi Grigorie Mitru Cioacă câte 1 leu, Ión Dumitrescu 3 leí; tuturor li se aduce căldurόse mulţumirí.

D-nií fraţí N. C. Chirovicí de profesiune comersanţí, din comuna Bogdana, aŭ bine voit de a oferit una Candelă de argint, bisericeí cu hramul sfinţií Voevodí din acea comună, pentru care ofrandă

li se aduce călduróse mulțumirĭ din partea epitropieĭ aceleĭ bisericĭ.

D-l Radu Tudorie, care a contribuit cu leĭ 120, Négu Roşu cu leĭ 85, banĭ 30, Elena Brumaru cu leĭ 20, Istodor Manea cu leĭ 10, Gheorghe M. Orovénu, Ión I. Morarescu, Constantin Ş. Morărescu şi Mariuța Dragomir Balescu cu câte leĭ 9, banĭ 20, Gheorghe Andronache cu leĭ 5, banĭ 30, Constantin Grigore cu leĭ 5, Constantin Stoian Udrea şi Dimitrie R. Tănăsuică cu câte 2 leĭ pentru cumpărarea Mineelor, la bis. Sf. Nicolae din comuna Băleştĭ jud. Buzeu; asemenea şi locuitoriĭ: Stoéna G. Udrea şi Ión Mihalache tot din acea comuna aŭ donat aceleiaşĭ bisericĭ doue procoveţe în valóre de 10 leĭ; pentru care se aduce viĭ şi călduróse mulțumirĭ pioşilor creştinĭ.

D-na Ecaterina Jitianu din Pătărlagĭ, a dăruit Bisericeĭ din comuna Pătărlagele un clopot în valóre de 2500 leĭ; D-şóra Elena fica D-neĭ Ecaterina P. Jiteanu un frumos acoperemênt pe iconostas în valóre de 20 leĭ, D-na Anica Rădulescu, domiciliată în Bucureştĭ, Strada Cernica No. 9, un rând complect de vestminte în valóre de leĭ 280, precum şi doue icóne marĭ zugrăvite şi poleite şi doue candele, a leĭ 140. D-na Anghelichia, consórta D-luĭ Gheorghe Goțescu, a dat treĭ sfeşnice de lemn frumos lucrate, în valóre de leĭ 35, precum şi lumînărĭ şi unt de-lemn; D-na Maria T. Bonciu din urba Buzeu a dat 19 leĭ pentru cumpărarea de cărțĭ Biserîceştĭ, D-na Manda Caloianu Borăceanu a cumpărat un rând de odăjdiĭ pentru Biserica filială din cat. Pătărlagele de jos, în valóre de leĭ 80, D-na Theodorița, consórta D-luĭ Vasile Apostolescu, judecător de pace, a dat o perdea la icóna sânteĭ Filoftei şi o dveră pentru uşile împărăteştĭ ambele a leĭ 40. D-l Nițu Jitianu din Pătărlagĭ a dat Bisericeĭ filiale din cătunul Crângu un disc şi o steluță a leĭ 40 şi D-nl Ión Dumitru Năstase, din cătunul Valea vieĭ, pendinte de comuna Pătarlagele a dat 300 scândurĭ de brad, pentru împrejmuirea Bisericeĭ filiale din cătunul Crângu, a leĭ 90, precum şi 500 oca var pentru reparația aceleĭ Bisericĭ, a leĭ 15. Tuturor acestor pioşĭ donatorĭ şi donatóre li se aduce viĭ şi călduróse mulțumirĭ.

Listă de numele şi pronumele locuitorilor ce aŭ contribuit la cumpărarea Clopotuluĭ şi a odăjdiilor necesare pentru serviciul divin la Biserica parohială cu patronul Tăerea cap. Sf. Ioan Botezătorul, din comuna Bârloneştĭ, plasa Cerna, județul Mehedințĭ.

Grigore Aniţescu, com. Balta 60 leĭ, Vasile M. Velicĭ, cătunul Căiineştĭ 40 leĭ, G. N. Gallea din acel cătun, Ión Gherghinescu N. Gherghinescu, Ana I. Baboiceanu toțĭ din com. Bâlvăneştĭ, Elena I. Baboiceanu, Severin, C. Punec, Bâlvăneştĭ, câte 20 leĭ; M. Gherghinescu din aceeaşĭ comună, Ionaş Armuilescu cât. Pameştĭ câte 10 leĭ, Preotu I. Pârvulescu, Ión Encutescu, Ión Popescu, toțĭ

din com. Bălvaneşti C. Barlibescu, I. Degetanu, V. P. Rafa, Ispas Popescu, Ghiţe Buzatu, Maria Ioan Lungu, Petre Lungu, C. Catalina, Floriea I. Mlediu, G. Barlilea, Gh. Moia, Gh. T. Rafa, C. V. Rafa, Gh. C. Rafa, Ión S. Rafa, Gh. S. Rafa, Dumitru Rangon, C. Barbulescu, toţi din comuna Bâlvaneşti, N. Solea, Călineşti, Vasile Lulea, Călineştí, Vasile Armulescu, Paineşti, Gh. Napu, Călineşti. I. P. Verdesi, Calineşti, P. Ior. Parvulescu, Ion L. Rangău din Bâlvaneştí, Gh. I. Lalea, Călineştí, Aneuţa Gh. P. Lalea, Niţe Barbulescu, Dumitru Barbulescu, Ghiţe Eneutescu, Petre L. Rusu, toţi din comuna Bâlvaneştí, Raduean I. Tr. Severin, Grig. I. Baboiceanu Severin câte 5 lei. Gh. M. Pârvulescu, V. N. Iliescu, G. Ilinca M. Rafa, Gh. Minescu, C. Gh. Iliescu, Gh. Sprânceana, P. Ţibria, Ión Brânzeiŭ câte 4 lei; Brânduşa T. Lungu 3 lei 50 bani, Ión Rusu, Marin P. Rafa, Tudor Roiu, Ion B. Buzatu, Tr. Mieşanu, Ión N. Barliba, Ión I. Sanătescu toţi din comuna Balvaneştí, N. Gh. I. Lalea, Călineşti, Gh. Tibia, P. P. Gădea, Ioran Pârvulescu, toţí din comuna Bălvăneştí, Dumitru G. Barliba, Ion Gazjanu Presniţa, câte 3 lei. Fl. I. Pârvulescu, Lupu Voiu, P. Mladin. Ivan Petu câte 2 lei 50 banĭ; Tr. Matola, N. T. Pârvulescu, Ion Gh. Catalina, Gh. Tureiu toţi diu comuna Bălvaneştí, Petuc Lalea, Călineştí, Ión Lalea, Idem, Dumitraşcu Tibia, Ioran B. Buzatu, Serban Iliescu, V. Gh. Iov Pârvulescu, P. M. Rângău, Gh. Fl. Pârvulescu, Gh. C. Iliescu, Ion Tureiu, toţi din com. Bâlvăneştí, Avram Galea, Calineştí, Lupu Pârvulescu, Gh. Mieşanu, P. Punec, C. Gh. Barliba, Niţa Voiu, toţi din comuna Bălvaneşti, P. I. Colea, Călineştı, C. Ion Salea, Idem, M. R. Iliescu, Dumitru Petica, din comuna Bâlvaneştı, I. P. Rafa, C. Gh. Iov Sprânceana, Idem, Ivan Punec, Gh. Mladiu câte 2 lei. Stanca Gh. Giuria, C. Gh. Pârvulescu, P. Barliba câte 1 leu şi 50 bani. Ghiţa Crăicunescu, Anicuţa V. Iliescu, M. V. Iliescu, N. Brânzan, C. Mladin. Ghiţe Punec, Iacov Rafa. P. Gh. Pârvulescu, Dumitru I. T. Pârvulescu, C. Tibiea, Ion Ţibria, Isp. I. Sprânceana, I. P. Gh. Ion. Pârvulescu, C. Mimne, Dumitru Popescu, I. Dorobescu, Gh. Velici, C. Lungu, C. Achimescu, Marga, Ion P. Răngaşu, Gh. Ţeranu, Gadeanu, Maria Gherghinescu, Ion P. Raţa, D. M. Mladin, N. Bratu toţĭ din comuna Bâlvădeşti, Iancu P. Verdeş, Călineştı Gh. T. Goba Idem, N. Petica, Gh. Mateescu, Gh. Popa, C. M. Pârvulescu, Gh. Demetrescu, Dumitru Simion Severin, câte cu 1 leu; Ion Predescu, Gudean, P. Sprânceana toţi din com. Bâlvăneştĭ cu câte 50 banĭ. Epitropia Bisericei parohiale din comuna Bâlvăneştĭ le aduce căldurose mulţămirĭ.

D-l Ioan Tomescu cu soţia sa Elena Tomescu, arendaşul Moşiei Corbi-Ciungĭ, au împodobit Biserica filiala din Corbi-Ciungi com. Vânătoriĭ-marĭ, jud. Vlaşca, cu patru perdele la icónele împărăteştí, o îmbrăcăminte la iconostas, cusută forte frumos, asemenea a îmbrăcat masa rotundă de alăturĭ cu o materie fórte frumósă, a maĭ dăruit o Tavă pentru anofora de metal, smălţuită frumos; pentru care faceri de bine, li se aduce căldurose mulţumirĭ.

La repararea şi înfrumuseţarea bisericeĭ parohiale din comuna Malurile, plasa Marginea de jos, judeţul Râmnicul-Sărat au contribuit următórele persóne: Iancu D. Robescu proprietar, a oferit suma de leĭ noĭ 100; Iremia Pana 5 lazĭ table de fer şi una perdea la icóna Maiceĭ Domnuluĭ, Stoica Lepădat 5 lădĭ tablă de fer, Stan Costeanu din oraşul Focşanĭ 7 lăḑĭ tablă de fer; Şerban Ursulescu 3 ladĭ tablă de fer; Florea N. Costeanu din Focşanĭ, un policandru în valóre de leĭ 250, 2 sfeşnice marĭ şi 2 micĭ în valóre de leĭ 110 şi una perdea în valóre de leĭ 10. Ión Ştefănescu a oferit suma de leĭ 60, Florea Bourosu crucea de deasupra turleĭ la clopotniţă în valóre de 20 leĭ. Pentru aceste fapte creştineştĭ şi vrednice de imitat li se aduce călduróse mulţumirĭ.

Din partea sânteĭ Episcopiĭ a Huşilor se aduc călduróse mulţumirĭ Domnilor Teodor Macoveiu şi Andrunache Ambrosa, pentru că au dăruit bisericeĭ parohieĭ Bozia, din judeţul Fălciu, un policandru de alamă cu 24 luminĭ. în valóre de 550 leĭ; Domnuluĭ Ion Gh. Lupu pentru că a făcut în aceeaşĭ biserică şeapte strănĭ în valóre de 75 leĭ şi Domnuluĭ Vasilie Chisa pentru că a dăruit aceleaşĭ biserici o cristelniţă de aramă pentru botezarea copiilor, în valóre de 40 leĭ.

Lista de numele persónelor carĭ au contribuit la facerea zaplazuluĭ la biserica parohială din comuna Zmulţi, plasa Zimbru jud. Covurluĭ: Sachelar Dimitrie Rîpă şi Epitropul Ión V. Portasă 10 leĭ fie care, Preotul Costin I. Popa, Epitropul Stefan Butunoĭ, Cântăreţiĭ Dimoftĭ Patriche şi Gh. Portasă, Costi Patriche, Ion D. Patriche, Perceptorul Stefan Totoliciu, Agentul D. Tac, I. Iftodi. David Grosu, Preotul Th· Rîpă, Preotul I. Butunoi, Vasilie St. Dumitriŭ, Costache M. Căliciu, Comersantul Costache Bejan, Pavel Grosescu, Ión C. Costin, Constantin Ión Gâţe. Ioniţă S. Patriche, Vasile Portasă. Gh. Caragin, Alexandru Rîpă, Raicu Rîpă. Gh. V. Prodan, Ión V. Portasă II. Gheorghi Tacu, N. Tacu C. Buţurcă, Axinte Negruţ, câte 5 leĭ de fie-care. Invăţĕtorul Ión Muntenu, Ión I. Gaiŭ, câte 4 leĭ. Eni Rîpă 20 leĭ, Iacob Ariton, Ion I. Portasă, Fotache I. Portasă câte 10 leĭ. Vasile A. Ghiniţă, Tănase I. Jăglau, Pavel V. Patriche, Enache I. Gafton Ión Pospăescu câte 3 leĭ. Nicolae Hogaşiŭ, Gh. S. Nejner, Ilie A. Patriche, Manoli Cosma. Presvitera Maria, Vochita Th. Popa, A. Butunoi, I. Butunoi, Hristudor Buruiană, Th. Chihaia, Fotache V. Portasă, Gheorghe Rus, T· C. Tofan, N. D. Gheorghi, Crăciunu Patriche. N. I. Melinte, I. C. Bejan, Const. Hogaşiu, Ión Alex. Patriche, Dimitrie V. Prodan. Cost N. Bejan, Costin I. Buţurca. Ioniţă I. Popa, N. I. Gaiu, Vasile Rîpă, Eni Popa, Ión I. Iane, Gh. Cănăilă, Cost. Rus, Ion Rus, D Căliciu, Stefan A. Patriche, Petria Grosu, Iacob Iftodi, Iancu Nedelcu, M. Burlibaşa, Gh. F. Butunoi, Th. V. Prodan, Cost. N. Melinte, Vasilie D. Patriche, câte 2 leĭ 50 banĭ. Pavel I. Iane, Anghelache N. Bârlădénu, Andoui D.

Popa. Petrache Băleanu, Panaitache Carp, C. Gaiu, V. Butunoi, D. D. Gheorghe, Neculache Polcovnic, G. I. Gafton, Cost. Iftodi V. I. Patriche, Sandu I. Iane, M. Brehoi. D. I. Patriche, Iôn Bucu, Ispir Căliciŭ, Iane Ciricuţă, câte 2 leĭ. Fot. Gâţe, Costin E. Bejan, Iôn D. Patriche, Ieftimie D. Patriche, David V. Bejan, Ştefan Jeglău, Vasilie Michaiŭ, Tudorache Meriorŭ, St. St. Gafton, câte 1 leu 50 banĭ. Ioan Cibucu, C. I. Iftodi, Iôn V. Burlibaşa, C. St. Stângă, Gh. V. Burlibaşa, Gh. Tudorache, C. I. Totoliciu, Enache Gafton, F. Gr. Fotoliciu, Iôn C. Gafton, V. Gh. Butunoi, F. G. Carp, Iôn P. Cănescu, Ioan F. Ciubuciu, Mihalache Fotoliciu, Ladar Burlibaşa. Gh. Costin, Iôn I. Mătăsariu, S. D. Zacharia, Trifon Patriche, Mitache Jeglău, F. C. Gafton, Iôn Neculache, St. Corchi, D. I. Fotoliciu, Nica Gr. Corchi, Gh. M. Burlibaşa, Fot. C. Prodan, I. Putan, C. D. Diacon, Fotache Ciubucciu, M. Gh. Hogaş, A. Iftodi, C. Th. Birban, Theodor Portasa, N. T. Rotar, Gh. Cimpoi, Gh. P. Muntenu, Costache Miron, Eni C. Tofan, C. I. Ilie, F. St. Stângă, T. St. Popa, Pifan Bejan, V. St. Jăglăŭ, F. Tiron, Gh. I. Bejan, Maria I. Bejan, N. Gafton, I. C. Hogaş, F. Alex. Butunoi, D. Gh. Portasă, Iôn I. Muntenu, N. Munteniţa, Luca Mocan, St. N. Tofan, Sandu Gurăŭ, I. N. Bârlădenu, C. Gr. Căliciu, C. Gafton, Gh. Nistor, I. V. Burlibaşa, F. N. Croitor. I. F. Butunoi, G. Carp, A. Paraschiv, Vasile David Patriche, M. Tecariu, Safta I. Tacu, Pan. Chihaia, Iordache Chihaia, I. Bejan, câte 1 leu. Grigore Neculache, Gh. I. Costin, Andreiu Gaiu Maria Gh. Patriche. Th. Cucu, câte 50 banĭ; precum şi alte persone care au ajutat cu producte, porumb, orz, săcara.

Tuturor acestor pioşĭ Creştinĭ li-se aduce mulţumire din partea Epitropieĭ, spre îndemnul şi altora.

Lista de Numele şi Pronumele persónelor care aŭ bine voit a ajuta cu mijlócele D-lor la învelitórea Bisericeĭ Parohiale cu hramul Sânţiĭ Împěraţĭ, din comuna Ceptura, plasa Cricovul judeţul Prahova.

D-niĭ Spiridon Olucerescu, Dumitrache Olucerescu, Dumitru N. Grigore, Hristea N. Grigore, Manole N. Ilie, Petre Dăncescu şi Leonida Petre Grigore câte 20 leĭ. Teodoru Z. Bărbucenu 15 leĭ. Leonida Georgescu, Grigore Anghel Micşunel, Gheorghe Dăncescu câte 10 leĭ. Constantin Gh. Cucu 13 leĭ 50 banĭ, Dumitru N. Ilie 10 leĭ, Ion Buligescu, Mihalache Davidescu, Alecu Stoicescu, Grigore Romanu, Preotul Nae Ionescu, D-l Nicolae Davidu, D-nul Diniţa Manolache, Ghica Bourogeanu, D-l Constantin Tudose, D-na Chiriţa D. Davidu. Chiţa Radu Bălaşa, Nicolae Oprina, Gheorghe Niţu Bălaşa, D-niĭ Gheorghe Mătăchioiu, Ion Cotrocenu, Spiridon N. Ilie, Alecu Nae Oprescu, D-na Ilie Ioniţă Anca, D-niĭ Tăsică Stefan Enculescu, Petre Cracea câte 5 leĭ. David Brebenelu 7 leĭ, Nae Radu Drăghiciu, Constantin Şerban câte 4 leĭ, Iôn Nicolae David, Iôn Manolache, Nae Brebenel câte 3 l. Gheorghe Ghiţă Mareş Tudose Anghel Sica Gheorghe Nicolae David, Ioniţă Patronu, Dumitru N. Oprina, Gheorghe Ştefănescu, Iôn Bordoganu, Dumi-

trache Ioniţă Rusu, Costea Apostolu, Gheorghe Oprea Iov, Gheorghe Dăscălescu, Dumitru T. Pascu, Manole Enache, Teodor Gheorghiu, Tache Iordănescu, Minea Ghiţă Mareş, Arsenie Bucur, Ión I. Samoilă c te 2 l. Dumitru Oprescu, Samoilă Tărăşincă câte 1 leŭ şi 50 banĭ, Leonida D. Gh. Ilie, Constantin Anghel Lica, Nicolae Bulău, Moise Drăgoş, Petre Grigore câte 1 leŭ. Ion Ghiţă Militaru, Nae Costache Clauşu câte 1 l. şi 50 banĭ, Gheorghe Samoilă, Ghiţă Moise, Tudoru Ioniţă Istrate, Ghinea Lamba, Răducan Şerban. Gg. Constantin Naftailă, Constantin Avram, Constantin Oprescu, Alexandru Stănescu, Pavel Ioniţă Iordănescu, Zamfir Bulăŭ, Dumitru Zamfir Bulăŭ câte 1 leŭ, toţĭ din comuna Ceptura. D-niĭ Vasilică Drăguşan 40 l. din com. Fântânelele. Vasile Georgescu 7 l. din com. Gherghiţa. Iosif Făgărăşanu, Toma Gheorghe, Petre N. Zidaru, câte 2 l. Petrache Creţulescu, Tutoran Chiristigiu câte 3 l. din com. Mizil. Vasile Logofătul 2 l. din Monastirea Căldăruşani.

Persónelor maĭ jos notate, care aŭ contribuit la înfrumuseţarea caseĭ Domnuluĭ şi aŭ făcut ast-fel multe îmbunătăţirĭ Bisericilor din judeţul Roman li se aduce mulţămirĭ pentru aceste fapte lăudabile spre îndemnul şi al altor pioşĭ creştinĭ şi anume: D-nul Ernest Gr. Varnav, proprietarul moşieĭ Sofraceştĭ, a hărăsit Biserìceĭ parohiale din Sofrăceştĭ, comuna Trifeştĭ, plasa Siretu de jos, un rând sâte vase (Potir, Disc, Stea, Linguriţă şi copie) în valóre de 60 leĭ, una candelă aşeḑată înaintea iconeĭ Maiceĭ Domnuluĭ în valóre de 25 leĭ, una Evangelie, un Apostol şi un Ceaslov mic ediţia II-a cu litere străbune, tóte legate cu piele marochin, în valóre de 35 leĭ şi 50 banĭ, văpsit 1 tableĭ de fer de pe acoperământul clopotniţeĭ Bisericeĭ şi a cruceĭ 75 leĭ, în total 196 leĭ şi 50 banĭ. La Biserica din cătuna Hârleştĭ, comuna Oniţcanĭ, plasa Siretu de jos, s'aŭ făcut objectele ce urméză: un felon şi un epitrachil de adamască, în valóre de 57 leĭ; hărăzit de Preotul Vasilie Chiriac, actualul paroh la comuna Hoclungĭ, una cristelniţă de aramă, pentru botezul copiilor, spoită pe dinăuntru, făcută prin contribuţia enoriaşilor Bisericeĭ şi altor pioşĭ creştinĭ, în valóre de 95 leĭ şi 95 banĭ; două sfeşnice de lemn boit, dăruite bisericeĭ de Constantin Marin, din comuna Cârligĭ costând suma de 12 leĭ; două sfeşnice văpsite, tot de lemn dăruite de Constantin al Lineĭ din cătuna Corneştĭ, comuna Oniţcanĭ, costând suma de 12 leĭ; una portiţă de lemn, făcută de enoriaşĭ costând 30 leĭ şi banĭ 35 şi la cătuna Basta, comuna Secuenĭ şi căria locuitorĭ să cantă, la trebuinţele lor religiόse, de către parohul din parohia Oniţcanĭ, s'a înfiinţat un Cimitir, unde s'a aşeḑat un clopot pe furcĭ de lemn costând suma 209 leĭ şi 70 banĭ, la acest clopot a contribuit D-l Temistocli Ión, proprietarul moşieĭ Secunuĭ cu suma de 100 leĭ, iar restul, l'a pus locuitoriĭ din cătuna Basta; costul legătureĭ cu fer l'a dat D-l Vasilie Claindist din comuna Secuenĭ. D-l Sarchis Cerchez, de religiune grigoriană fost arendaş al moşieĭ Iucuşeştĭ pla-

sa Fundu, a dăruit pentru îngrădirea Bisericei din comuna mai sus arătată, dece care de nuele și șase care de parĭ costând suma de 40 leĭ.

D-na Tița Ianou Macoveĭ, din comuna Star-Chiojdu, județul Prahova, care a oferit Bis. sf. Nicolae din numita comună un Policandru mare în valore de 300 leĭ, una cădelniță de argint 260 leĭ, sfintele vase și alte obiecte în valore de 200 leĭ, asemenea și D-l Costache Moise Cheșca, proprietar și locuitor în acéstă comună care a dăruit, tot la acéstă biserică, una Evangelie legată în Argint în valore de 300 leĭ noĭ, li se aduce mulțumirĭ prin publicitate.

Listă de numele și pronumele persónelor, care au bine voit a face donațiunĭ Bisericeĭ parohiale din comuna Basarabiĭ, plasa Câmpul județul Dolj.

D-nu Ion Marinescu din comuna Poiana, acéstă plasă și județ a oferit sus diseĭ Bisericeĭ un clopot în valore de 1400 leĭ, un acoperiș la sf. Masă, una ușa Iconostas și perdelele la ușile sf. Altar, precum și una pólă de mătase pentru analog, tóte în valore de 2?0 leĭ, D-nu Ilariŭ Marian, una icónă a Maiceĭ Domnuluĭ în valore de 100 leĭ, idem 4 sfeșnice de tumbac, pentru sf. Masă, în valóre de 6 leĭ, D-nu Stan Ion Dinu, din Maglavitu, a dăruit pentru sfânta masă un acoperiș de pânză și un sfeșnic cu 6 locurĭ pentru luminărĭ, tote în valore de 130 leĭ, maĭ ajutând și împrejmuirea bisericeĭ cu 40 leĭ; D-nu Ion Draghice Gheorghe, un policandru de tumbac, în valore de 140 leĭ, D-nu Tudor I. Paraschiv sfintele vase, Potir, Disc, Steluță, Lingurițĭ și Copie, tóte de argint în valóre de 60 leĭ, D-nu I. S. Tucan din Calafat, una masă de lemn cu un acoperiș de pânză; în valore de 15 leĭ; D-nul Dumitrache Becherescu din Calafat, una masă lemn cu un acoperiș de pânză în valore 15 leĭ, D-nu T. Naida Calafat un sfeșnic de metal cu două ramurĭ în valore 10 leĭ; D-nu Ion Dobre Stănoi una masă lemn cu un acoperiș de pânză și una perdea la icóna Sf. Nicolae tot de pânză tóte în valore de 20 leĭ; Maria I. Popescu una perdea de pânză la icóna S-luĭ Ion Botezătoruluĭ, în valore de 7 leĭ; D-l Iovana Stan Dochiliță și Maria Florea Dochiliță câte o perdea la ușile laterale de la tîmplă; Maria Stan Toica una perdea la icóna S-luĭ Nicolae în valóre de 7 leĭ; D-nele Maria Florea Pr. edescu și Stanca Florea Vintilă câte o perdea la icónele împărătești; D-na Iovan Ninof și soția sa Aca una cruce îmbrăcată cu argint în valore de 100 leĭ și patru părechĭ perdele, cu garnitură de atlas la icónele de la tîmplă în valóre de leĭ 70.

Persónele care aŭ ajutat la împrejmuirea bisericeĭ cu uluci D-nu Ion Marinescu a făcut porțile, de la curtea bisericeĭ cu feraria necesară în valóre de leĭ 200. Preotul Papasolescu, Stan Dochiliță,

D. Popescu, Ion Stefan, Stan Percan, D. Mateescu câte 20 leĭ; Ion Oreițoiu 10 leĭ; Petru Predan, 20 leĭ; Stan Brandibur, Ion P. Vasile, Négoe Băcu, Petra C.ob nu câte 10 leĭ: Marin Drăgulescu 40 leĭ: Stan Ciupag 20 leĭ. Gheorghe Necheșu 5 leĭ. Enache Streba și alțĭ, 8 leĭ. Stan C.ncu 1 leŭ, Vasile I. Mirea 5 leĭ; Nicolae Nedelcu 2 leĭ. Neagoe Mitoĭ 5 leĭ, Ion Turcu 3 leĭ, Marin Florea Baba 3 leĭ, Ion Machrnicĭ 2 leĭ, Preda Ghe-ghinoiu 5 leĭ, Chiriac Fl. Panea 2 leĭ. M. F. Măndoiu 2 leĭ, Gh. Nistor 1 leŭ, Florea F. Panea 5 leĭ Ion I. Dobre 6 leĭ. Petru Carigaț 2 leĭ, Ion D. Lupu 3 leĭ, Gh. Stroe 2 leĭ, Marin S. Lupu 1 leŭ. Radu Iliou 20 leĭ, Mihaĭ Biban 5 leĭ, Florea Stepan 5 leĭ, Dinu Marcu 5 leĭ, Firu Antonie 10 leĭ Ión Deică 1 leŭ. Stan Tuica 5 leĭ, Nicolae Olcu 7 leĭ, Ion Pecce 20 leĭ, Anghel Zivălaș 2 leĭ, Ion Papa din Calafat 1 leŭ, Toma Turcu 1 leŭ, Ion Plenteianu 3 leĭ, Dina Rășniță 5 leĭ, Dinu Andreĭ 5 leĭ, Marin Griviana 5 leĭ, Ion Dobre Stănoi 5 leĭ, Ion Stăncescu 10 leĭ, și alțĭ enoriașĭ care aŭ bine voit a oferi câte un bondoc la acéstă curte a Bisericeĭ. Acestor persóne ale căror fapte sunt demne de imitat, Epitropia din parte-ĭ le aduce viĭ mulțumirĭ.

——

Listă de numele și pronumele persóanelor carĭ aŭ contribuit pentru construirea din noŭ a Bisericeĭ din comuna Cuca, plasa Oltu de jos, jud. Argeș. Prin lista încredințată Preotuluĭ G Tălpălariŭ parohul Bis. Domneștĭ. din urbea. Târgul frumos. jud. Iașĭ s'a strâns suma de leĭ 86, banĭ 30. dintre care Pr. G. Tălpălariŭ 2 leĭ, I. Grigoreanu 1 leŭ, D Luchianu 1 leŭ, Iordache Cihorénu 1 leŭ, L. Ciogolea 1 leŭ G. Vlaicu 2 leĭ, Gh. Duca 2 leĭ, Ecaterina Ionescu 1 leŭ, Clara Prudea 1 leŭ. Th. Grigoreanu 1 leŭ V. I. Ciudin 5 leĭ, George A. Popovicĭ 1 leŭ, Ioan Rusu 1 leŭ Maria Moșanu 1 leŭ, Constantin Simon 1 leŭ Naum 1 leŭ. N. Cocolea 2 leĭ, E. Dombinechi 2 leĭ. M. Sârbu 1 leŭ, I. Lazarovicĭ 1 leŭ, D. Timuș 1 leŭ, Dimitrie Deliu 2 leĭ, Ion Prolea, Gheorghe Iosupescu, Niculae Gurițescu, Vasile Peliș, Iosif Fipes, Gheorghe Riducan, N. Damian câte 1 leŭ, D. I. Ionescu și Ion Belon câte 2 leĭ, C. Ionescu 50 banĭ. I. Prisocoiu 1 leŭ, Ion Frunză 2 leĭ, N. Todoraș și I. Corduneanu câte 1 leŭ C. Reincke, farmacist 50 banĭ, Ion Sicu și I. Grigore Rozan câte 2 leĭ I. Prigorénu 1 leŭ și alțĭ. Prin lista încredințată Preotuluĭ Constantin Grigore Ianoliu, Comuna Ceplenița județul Iașĭ s'a strâns suma de leĭ 12, dintre care Pr. C. Inoliu 3 leĭ, D-na Elena Macedon 5 leĭ și alțĭ. Prin lista încredințată Pr Marin I. Mirodot. com. Viișóra, jud. Teleorman, cu D. Primar și Notar și alte persóne s'a strâns suma de leĭ 20 banĭ 50. Prin lista încredințată Pr. Radu Iliescu, com. Licuriciu, jud. Teleorman. împreună cu alte persóne s'a adunat leĭ 20. Pr. B Abăluță, comuna Drăgăneștĭ, jud. Vlașca a strâns 20 leĭ 50 banĭ. dintre care Pr. B. Abăluță 2 leĭ. M. Popescu Notar 1 leŭ, L Voinescu adj. de Primar 2 leĭ, I. Târnăcop. comerciant 1 leŭ, I. R. Dascălescu învĕțător 1 leŭ și 50. D-l T. Lăzărescu, locote-

nent, 2 lei, Lazăr Eftimiŭ, comerciant, 2 lei şi alţi şi Preotul Ion Dragomir, comuna Păuneşti-Maglaşi judeţul Valcea, din propriele sale mijloce a donat suma de lei noi 400. D-nu Radu Meleescu 5 lei, D-na Elena Iorgu Hagiescu 2 lei, Paraschiv Vlădescu 50 bani, Nae Dumitrescu 1 leŭ, Domnul Grigore Drăgănescu 2 lei, Petre Diamandescu 1 leŭ şi alţi toţi din oraşul Piteşti. Domnul D. Stănculescu, învĕţător lei 4, Preotul V. Arsenescu lei 5, D-nii Ion D. Moţoescu lei 5, Nae Arsenescu lei 10, Stancu Stănescu lei 5, Ion Mărgăritescu 200 lei şi Dumitru Pârvu 60 lei, toţi din jud. Argeş. Preotul Radu Andreescu 2 lei şi comuna Păroşi a oferit provizie 700 oca porumb, Preotul Marin Teodorescu şi Constantin Albescu, com. Albeşti împreună cu toţi locuitori 16000 oca porumb Pr. M. Gorjan din comuna Cornăţel 500 oca porumb, Preoţii G. Constantinescu şi I. Stănescu 600 oca porumb, Preotul I. Florescu şi comuna Oteşti de jos 600 oca porumb, Comuna Bălteni cu Pr. N. Măicăneanu 1500 oca porumb, Comuna Izvor, jud. Olt, D-nul Nae Pârsoagă lei 5, Preotul Paraschiv Mateescu învĕţător 6 lei, D-nul Ion I. Berechet, lei 5 Badea I. Ivănoiu 2 lei, Radu R. Ciurescu 5 lei, din com. Vâţa toţi din jud. Olt, Comuna Groşi judeţul Argeş, Preotul V. Saufirescu 4 lei, Pr. I. Stănescu 2 lei, Păun Smaranda 4 lei, Preotul Constantin Bogdăneanu 2 lei şi alţii. Urbea Caracal, D-nii Ghiţă şi Iancu Stănescu fraţi, au donat suma de 20 galbeni. Tuturor acestor Preoţi precum şi parohului Th. Craloveanu li se aduce mulţumiri pentru ostenela ce'şi daŭ spre a înfrumuseţa casa Domnului.

Altă listă de persónele care aŭ dăruit bucate pentru repararea numitei Biserici:

D-nii Spiridon Cluceresou, Ghiţă Radu Bălaşa. Nicolae Bulan, Manole Enache, Ionică Ion Radu. Dumitru Ionică I. Radu, Vasile Radu Bălaşa Ghiţă Nenciu. Niţă Brânză, Tudor G. Tudose, Anton Ión Voica, Tudoru Ghiţă Mareş, Grigore Mihaiŭ, Dumitru Zoto, Ión Zahen. Andrei Stănefoiu, Ión Ghiţă Bulău. Ioan Mincilină, Ghiţă Şoneru Minea Grigore, Vasile Şerban, Ioan Chiovenu, Preotul Neagu Ionescu, D-nii Enache M. Ruligescu, Ioan Costache Popescu, Zahen Tănase, Nicolae Toma, Alecu Popescu. Tudor Ioniţă Petre, Artarxer Stefănescu, Nicolae Militaru, Petre Bărbucénu, Matei Băjenaru, Pârvu Ioan, Gheorge Sovăială, Zamfir Dumitru Pârcălavu, Cărstea Ioniţă Pană, Ion Cătuneanu, Nedelcu Andrei, Savu Georgescu, Ghiţă N. Lipieanu, Tutor David, Tănase Hangiu, Stan Moga, Tutor G. Toma, Marin G. Toma, Pârvu Baracu, Iordache Matei, Dumitra G. Machiţescu, Gheorghe Bărbuseanu, Stefan Ceauşu, Gheorghe Sandu, Ghiţă Ciolmec, Tutor Sandu, Ilie Petre Bărbuceanu, Oprea Bărbuceanu, Tudor Ilie Stănilă, Ion Dumitru Metea, Petre Colceagu, Păun Militaru, Ghiţa I. Naftanailă, Petre Nae Joiţa, Pârvu, Ileana, Ion Cioflacu, Constantin Papainogu, Ghiţă Zote, Dumitrache Argatu, Dumitru Pandrea, Ion G. Joiţa, Radu R. Viricescu, Gheorghe Zapciu, Gheorghe Pârvu, Grigore Militaru, Tinca G. Cloţu, Stefan Păun, Ion Gurgu, Tănase I. Pană, Dumitru Movilă, Ion Mi-

Ițaru, Ion Moraru, Constantin P. Bărbuceanu, Alecu Oprea Brotacu, Ion Ouea. G. N. Procop, Manolache Stan Tudor. Nae Ilie Stanila, Pandele Ghișanu. Magdalina Ghicanu, Pârvu Dumitru Dăncescu, Ioniță Anca, Alecu Băbeanu, Dumitru Bucura, Iordache Stan, Vasile Sănțaru, Gheorghe Tănase, Andreĭ Tudose, Niculae Naftanailă, Constantin Naftanailă, Ghiță Córfă, Duța Brânză, Paraschiva Ghiță Strâmbeanu, Ghiță Ioniță Pană, Nae Petre Grigore, Ion Ciobanu, Tudor Gurgu. Grigdre Naftanailă, Despa Tutor Gurgu, Lambie Păun Metea, Tudor Brotacu, Ion Costache Ceaușu, Zaheŭ Brotacu Nae Zaheu Brotacu. Dumitru Pârcălavu, Constantin Anghelache, Tudor Ghiță Machițescu, Tudorache Popescu, Costache Husdupu, Dumitru Mișcă, Dumitru Dâncescu, Gheorphe Stăncioin, Dumitra N. Naftanaila, Ghița Gheormecu, Ión N. Năhărea, Saltana G. Geogea, Ioniță Fendu, Dumitru Tănase, Ghița Manolache, Dumitru Ieremia, Gheorghe Cârjanu, Ghiță Tinca Movilă Toțĭ locuitorĭ coprinșĭ în acéstă listă aŭ dat ajutor la reparaț a Bisericeĭ parohială, învelindu-e din noŭ cu fer alb și făcêndul și Pantocratu, plus de acésta D-l Dumitru N. Grigore comersant din Ceptura aŭ pus cu spesele D-sale și 38 de geamurĭ la ferest ele Pantocratuluĭ.

ANUNCIŬ

Aŭ maĭ apărut de sub tipar și se află de vêndare la Tipografia „Cărților Bisericeștĭ" TIPICUL, ediția Sântuluĭ Sinod, tipărit pe hârtie velină. Prețul este 3 leĭ, pe lângă care se va adáoga și transportul 80 banĭ, legatul se socotește întocmaĭ ca la „Orologiŭ", și

PANIHIDA saŭ PARASTAS, ediția Sântuluĭ Sinod, care se vinde cu prețul 1 leŭ nelegat, iar legat 2 leĭ plus transportul 40 banĭ.

PROCANONUL LUI PETRU MAIOR.

(Urmare. Vedĭ Biserica Ortodoxă Română, Anul XVIII, No. 7).

TITLUL III.

Despre hotarele puterei beséricești și împĕrătești.

CAP. I.

Cât e de lipsa cunoștința hotarelor putériĭ besériceștĭ și împĕratéștĭ.

De cât tóte maĭ ales trebue să înțelégem și cu sirguință să osebim hotarele putériĭ beséricești de la hotarele putériĭ împĕrătéștĭ și mirenești. dintru a cărora neînțelégere saŭ amestecare și împleticire așa de mare foc să póte ațâța, cât cu tot ochĕnul să nu'l poțĭ stinge, și potoli. Căcĭ neînțelegĕnd Episcopul sau Patriarhul saŭ Soborul până unde ajunge putérea luĭ, pre lezne se póte amesteca întru lucrurile céle împĕrătéștĭ, care nicĭ odinióră nu le au supus Christos besériciĭ. Așijderea împĕrăția cea mirenéscă să va amesteca intru céle duhovniceștĭ, de care trebue departe să fie fieste-ce mână mirenéscă,

şi iacă îndată nepr(i)etenirea, urgia, sfada, stricarea de obştea pacei şi a liniştii.

De aci besérica să slobóde la anatema, dě a să sprijini cu afurisania, iar împěratul neştiind alte mijlociri scóte sabia, trimete în izgonire, scade pre Episcopi din vrédnicie, de unde burzuluidu-se cu toţii, urméză schizma, neunirea şi une-ori sě sěvêrşaşte întru eres şi întru vai. Câte blěstămăţii de acésta s'aŭ întêmplat şi la rěsărit, şi mai ales la apus, de când Papa preste firea duhovnicii şi duhului Evangeliei s'au prea înălţat! De unele până astăḑi plânge şi besérica şi cetatea.

CAP. II.

Sfêrşitul putérii împěrăteştii iaste fericirea cea vremélnică, iar sfêrşitul puterii bisericeştii iaste fericirea cea de vécii.

Toţi carii socotesc şi cu deadins cércă cum s'aŭ adunat ómenii întru una, şi aŭ făcut cétă şi cetate, mărturisesc că acésta o aŭ lucrat pentru ca unindu-şi puterile, vărtutea şi hărnicia să pótă sta împrotiva vrăjmaşilor, carii le strica liniştea cu răpirile, cu uciderile şi cu alte nedreptăţi, şi să pótă mănca pânea sa şi ostenéla sa cu pace, şi fără vătămare, întru carea stă fericirea cea vremélnică. Iar besérica, adecă céta şi adunarea credincioşilor o aŭ zidit Dumneḑeŭ, pentru ca ómenii să pótă dobândi împěrăţia ceriurilor şi viaţa de vécii: „Acésta iaste voia celui ce m'aŭ trimis, ca tot cel ce va vedea pre Fiiul şi va créde întru el, va avea viaţa vécinică şi voiŭ învia pre el în ḑiŭa cea de apoi. Ión cap 6, s. 40“: Şi iarăşi la Marcu cap. 16, stih 16, grăiaşte Christos: „Cela ce va créde şi se va boteza, spăşi-se-va“. Nu altă dară sfêrşit are credinţa şi besérica, fără numai fericirea cea de vécii.

Drept acéea fiind că firea fieşte-căria puteri şi stěpâniri sě cunóşte din sfêrşitul spre carele e dată, urméză că

putérea besérícéscă tótă ĭaste duhovnicéscă și până la fericirea cea de vécĭ ajunge, unde i să înfig marginile eĭ, peste care precum n'are volnicie besérica a păși, așa orĭ ce se ține apriat de fericirea cea de vécĭ, supus ĭaste besérícíĭ, și orĭ-ce să ține de fericirea cea vremélnică, vinovat ĭaste puteriĭ ceĭ împĕrăteștĭ, carea tótă mirenéscă ĭaste.

CAP. III.

Besérica nicĭ cum n'are putére spre céle vremélnice.

Deschilinită dară și osebită ĭeste putérea besérícíĭ de putérea cea împĕrătéscă, nice are (în) vre un chip besérica putére și drept spre céle vremélnice, cum-ĭ: sau a bate pe cineva, sau a-ĭ globi, saŭ a ĭ lipsi de viața acésta vremélnică, saŭ a rîdica pe cine-va împĕrat și a-ĭ da pământ și supușĭ, și pe altul din tronul cel domnesc a-l lepăda și pe supușiĭ luĭ din credință, cu carea sînt legațĭ spre împĕratul lor a-ĭ deslega, ce maĭ cu amăruntul acéstă întrebare să cérnem, pentru ca nu vre unul dentr'aĭ noștri cu Italianiĭ să rătăcéscă de la adevĕr și să facă nedreptate împĕraților și domnilor celor pământeștĭ, cariĭ mult privegheză pentru viața și pacea nóstră cea vremélnică. A Italianilor, diseĭu, ĭaste acéstă rătăcire, că eĭ singurĭ și puținĭ alțiĭ, pe cariĭ eĭ ĭ-au orbit, și de la cercarea adevĕruluĭ prin multe momele ĭ-aŭ împiedecat, învață și apără, cum că besérica are putére spre céle vremélnice, ne'mprumutată de la împĕrațiĭ ceĭ lumeștĭ, nu pentru ca să mărĭască vâlfa besérícíĭ (că acésta o batjocoresc, supuindu o tótă subt piciórele Papiĭ), ci ca să înalță pe Papa; luĭ să-ĭ supue tótă lumea nu numaĭ întru céle duhovniceștĭ, ci și în céle vreménice și pământeștĭ, carea pururea Christos pără aŭ fost pe pământ și de la sine, și de la uceniciĭ săĭ le-aŭ depărtat. Aŭ nu Christos capul și dascalul besérícíĭ au grăit: „Împĕrăția mea nu ĭaste din „lumea acésta, de ar fi din lumea acésta împĕrăția mea,

„slugele mele s'ar trudi ca să nu mě daŭ jidovilor, dar „acum împěrăția mea nu iaste de aicĭ. Ión, cap 18, stih. 36". Impěrăția luĭ Christos nu e pământéscă, ci duhovnicéscă, și la acésta în lume aŭ venit ca duhovnicéște la viața de vécĭ să ne înalță. Cum dar tu, Talianule, ḑicĭ că Papa are putére și spre céle vremélnice? De unde óre? Dă de la Christos nu o are, mărturisind chĭar, că împěrăția luĭ nu e din lumea acésta. Ba necum să se fi făcut Christos pre sine Domn și Stěpân peste lucrurile lumiĭ aceștia, ci nicĭ când l-aŭ rugat unul din mulțime ca să ḑică fratelui luĭ să împărțască moștenirea cu dînsul n'aŭ vrut a se amesteca, dând pildă ca preoțiĭ cu totul înstrăinațĭ trebue să fie de la domnia cea pământéscă: „Iar el ḑise luĭ: Omule, cine m'aŭ pus pre mine judecătorĭu, saŭ împărțitorĭu între voĭ? Luca, cap 12, stih 14." Dar ĭan să vedem când aŭ dat Christos putérea și stěpânirea apostolilor. óre-ce felĭu de putére le-aŭ dat, duhovnicéscă numaĭ, aŭ dóră și pământéscă? Ascultă: dând Christos putérea bisériciĭ, ḑice la Ión, cap 20, stih 21: „Pace vouă, „cum aŭ trimis pre mine Părintele și eŭ trimit pre voĭ. „Și acésta ḑicênd aŭ suflat, și ḑise lor: Luațĭ Duh Sfânt: „Cărora vețĭ lăsa păcatele lăsa sě-vor lor, orĭ cărora le „vețĭ opri, oprite sînt." Și ĭarășĭ întru același înțéles: „Adevěr grăesc vouě; orĭ câte vețĭ lega pre pământ, fi-„vor legate și în cerĭu, și orĭ-câte vețĭ dezlega pre pă-„mênt, fi-vor deslegate în cerĭu". Oare dă Domnul Christos besériciĭ aicĭ bastonul în mână, sabia să tae pe cineva saŭ să bată saŭ să ardă, precum aŭ lucrat apuséniĭ nu odată; óre dă-ĭ moșie pământéscă, împěrăție mirené cĭ, vâlfă și fum și putére de-a lua moșiile de la uniĭ, și a-le împărți la alțiĭ, precum cu jalnica pomenire ne aducem aminte că ar fi lucrat Papa, și astăḑĭ ar lucra de nu s'ar fi trezit împěrațiĭ, și nu s'ar apăra de tirănia luĭ. Apoĭ cu putérea acéĭa aŭ trimis Cristos pe Apostoliĭ, cu carea însușĭ aŭ fost trimis de la Tatăl: „Cum aŭ trimis pre mine Părintele și eŭ trimițĭu pre voĭ". Acum Tatăl

aŭ trimis pre Fiul să vestéscă împĕrăţia cerîurilor şi la acéîa pre muritorî să î povĕţuîască; îar nu să împarţă moşii, nicî să aibă domnie şi împerăţie luméscă, precum s'aŭ vĕḑut maî sus. Acésta dară nicî besérîceî a să da nu să cuvine, ci maî vărtos întru acéstea şi Preoţiî şi Arhiereiî şi Patriarşiî, şi tot Soborul supuşî sint împĕraţilor şi domnilor şi întru tóte ascultătorî şi îngăduitorî trebue să fie, precum îaste scris la epist. I a luî Petru, cap II stih 18: „Pre împĕratul cinstiţî, slugile ascultând cu tótă frica de stĕpân, nu numaî de ceî blânḑî şi bunî, ci şi de ceî nesîlnicî“. Iar preoţiî de sufletele ómenilor să aibă grijă, precum îaste scris; epist. cătră Ebreî, cap 13, stih 17: „Plecaţi-vĕ povĕţuitorilor voştri şi vĕ supuneţî, pentru că eî privegheză pentru sufletele vóstre, ca să dea samă, ca cuî bucurie acésta să o facă, şi nu suspinând, pentru că fără de folos îaste vouĕ acésta“. Acéstea numaî îaste datoria preoţilor să le pască, să le povĕţuîască, să le chivernisască nu cu chip domnesc şi cu vălfă mirenéscă, ci părinteşte, dolce, blând şi cu smerenie uitându-sĕ, nu să-şî aréte putérea, ci să dobândéscă sufletele: „Paşteţî „cea dintru voî turmă a luî Dumneḑeŭ, socotindu-o nu „cu sila, ci cu bună voe, nicî cu agonisită rea, ce cu „osĕrdie. Nicî ca cum aţî stĕpâni sorţilor, ci pildă făcên„du-sĕ turmiî. 1 Epist. Petru, cap 5, stih 2“. Pe toţî adevĕrat să-î trageţî spre bine să facă fapte bune din bună voe, îar nu din silă. Că sfârşitul besériceî, adică viaţa de vécî, nu să póte dobăndi fără prin fapte bune şi vrédnice de împĕrăţia cerîurilor. Iar acéstea ca să fie aşa, nu e destul numaî să sĕ lucréze, ci să sĕ lucréze din buna voe şi din dragostea, îar nu din silă, precum întru împĕrăţia cea pămêntéscă, unde verî s'or păzi legile şi poroncile împĕrăteştî din bună voe, şi din dragoste, ver de nevoe şi de silă, tot sĕ dobândéşte fericirea cea vreménică, pacea şi liniştea, carea îaste sfârşitul împĕrătéştiî puterî. Greu dară greşesc acéîa, cariî pre ereticî îî bagă prin temniţe, îî chinuesc, îî spânzură, îî ard de viî, împrotiva Evanghe-

li(e)ĭ, ĭaste acéstă socotélă și hulită de toțĭ sfințiĭ părințĭ. Aŭ n'aĭ cetit în Evangelie, când într'un sat al Samaritênilor nu primiră ómenii pre Christos, și ḑiseră ucenicii luĭ Christos: Dómne, veĭ să ḑicem să pogóră foc din cerĭu și să-ĭ mistuĭască pre eĭ cum făcù și Ilie? Ce le-aŭ respuns Christos? Ḑisu-le-aŭ: ardeți-ĭ,pentru că nu-mĭ cred mie,omorîțiĭ? Ba ce, încă ĭ-aŭ înfruntat fórte tare și le-aŭ dat a înțĕlége că acest gând nu ĭaste bun, nicĭ plăcut luĭ Dumneḑeŭ: „Iar Christos întorcêndu-sĕ cértă pre eĭ, și ḑisă, nu „știțĭ de ce félĭu de Duh sîntețĭ voĭ. Că Fiĭul omenesc „n'aŭ venit să pĭarză sufletele ómenilor, ci să le măntuĭască. Luca, cap 9, stih 55, 56“. Și sfințiĭ părințĭ necum să osîndéscă pre cine-va spre mórte, pentru credință, ci încă când vrea împĕratul să lucreze acésta, toțĭ într'un suflet alerga și sĕ ruga să-l ĭarte și să nu-l pĭarḑă. Numaĭ apusénilor în vremile acéstea maĭ de pre urmă le-aŭ venit acea rîvnă, ca pentru macar ce prepus de eres să bage pre ómenĭ prin temnițe și să-ĭ ardă de viĭ. Și încă spre osândirea acestora sînt orânduițĭ judecătorĭ călugăriĭ lor, cariĭ se chĭmă predicatorĭ, adică propoveduitorĭ, cariĭ ar trĕbui după orânduĭala cinuluĭ călugăresc să șadă ascunșĭ în mănăstire, întru rugăcĭune și tăcere, nu să propoveduĭască credința cu sabia și cu vărsarea sângeluĭ, și cu nemilosteniĭ ca Turcii. Ba încă aceștia, nicĭ să-țĭ fie milă de patima acelora pe cariĭ îĭ chinuesc, nu îngăduesc, că de-țĭ va fi milă numaĭ te vestesc îndată eretic și nu să uĭtă, că din fire ne îngrozim și ni ĭ milă nu numaĭ de om, ci și de un dobitoc, când îl vedem chinuindu-sĕ. Dar aceștia, bag samă, aŭ pĭerdut tótă simțirea. Am auḑit de un Craĭu, când chinuĭa acéștia pre un om, s'aŭ uĭtat cu milă spre acel om, și vĕḑêndu-l aceștĭ propoveduitorĭ îndată l-aŭ judecat și pre el a fi vrédnic de foc. Dar tot îngăduindu-ĭ viața ĭ-aŭ sloboḑit prin falcérĭu (sub chirurg) sânge din mână și ĭ-aŭ aruncat sângele în foc, încaĭ acela să arḑă, dacă nu tot trupul. Adevĕrat de nu s'ar fi deșteptat Craiĭ și Impĕrațiĭ și n'ar fi răsăpit divanurile acestora, care a-

cuma puţine maĭ sînt, nicĭ însuşĭ impĕraţiĭ n'ar traĭ fără primejdiĭ de dînşiĭ.

CAP. IV.

Sa descurca îndoĭalele protivnicilor ce aduc asupra învĕţătureĭ nóstre.

1) Pun împrotivă dicênd: Dar dacă să va stârni vre un eres în besérică sau Impĕratul sĕ va face eretic, cum ne vom apăra? Aŭ nu-ĭ maĭ bine să ţipe besérica pre acel împĕrat din scaon, de cât să piae atâţĭa ómenĭ sufletéşte? Prin înşălare sau prin silă? Rĕspundem: Când să va întêmpla ceva de acest félĭu, besérica să nu facă alta fără să dică: „Impĕraţia mea nu ĭaste din lumea acésta, de ar fi din lumea acésta împĕrăţia mea; slugele méle s'ar trudi ca să nu mĕ daŭ jidovilor, ĭar acum împĕrăţia mea nu ĭaste de aice." Nu scóte sabia, nu strînge tabără, aşa aŭ făcut Christos, aşa ne-aŭ învĕţat şi pre noĭ să facem. Arma Besériciĭ cea maĭ mare şi maĭ cumplită ĭaste afurisania. Ci acésta încă aşa trĕbue besérica să o sucéscă şi să o întórcă, ca să fie spre folosul sufletelor, nu ca să-şĭ aréte mănia şi putérea.

Dară dic, un Impĕrăt eretic póte cu putérea sa trage pe toţĭ la eresul sĕŭ şi póte stinge tótă credinţa de pre pămênt, care lucru n'ar fi plăcut luĭ Dumnedeŭ. Sau de nu o va şi stinge, dar s'ar împuţina mult credincioşiĭ. Rĕspundem: Credinţa şi creştinătatea nicĭ odinióră nu se va stinge, de s'ar rădica asupră-(ĭ) tótă putérea lumiĭ aceştia. Că însuşĭ Christos ĭaste păzitorĭul şi scutitorĭul eĭ; însuşĭ aŭ dis: „Eu cu voĭ sînt pururea până la sfârşitul véculuĭ." Iar de s'or împuţina credincioşiĭ încă nu te téme nimica, precum ĭaste scris: „Nu te téme turmă mică, că bine aŭ voit Tatăl vostru să dea vóuĕ împĕrăţia Luca, cap 12, s. 32. „Apoĭ póte Dumnedeu din pietrele acéstea să rădice fecĭorĭ luĭ Abraam. Mat. cap III, stih 9". Adecă pe acéiaşĭ

eretici póte Christos iarăşi să-I întórcă la staulul sĕŭ, prin darul sĕŭ. Lasă dară sabia mirénilor, nu te folosi cu dînsa, 'nicĭ izgoni pre ereticĭ, precum Papa — pre toţĭ Episcopiĭ, că or izgoni pre ereticĭ, ci te rógă pentru dînşiĭ şi te arată lor cu blândéţe şi cu pildă: „Aşa să lumi-„néze lumina vóstră înaintea ómenilor, ca vĕdênd faptele „vóstre cele bune să proslăvéscă pre Tatăl vostru cel din „cerĭurĭ, Math. cap 5, stih 16". Că de veĭ batjocori maĭ tare să întărâtă. Aŭ nu ştiĭ, sfinţiĭ cu câtă îngăduĭală s'aŭ purtat şi către Impĕraţiĭ ereticĭ, cum aŭ fost Constantie, Iulian, Valens şi cătră alţĭ ereticĭ?

II) Pun împrotivă: Că putérea duhovnicéscă ĭaste maĭ înaltă de cât cea mirenéscă, precum cerĭul iĭ maĭ înalt de cât pămêntul. Aşa dară putérea cea mirenéscă ĭaste supusă ceĭ duhovniceştĭ, şi besérica are putére şi preste céle vremélnice. Rĕspunde-mĭ: Adevĕrat, puterea duhovnicéscă ĭaste maĭ înaltă de cât cea mirenéscă. Dar pentru acéĭa nu urmézá, acésta să fie supusă aceĭa. Că Dumneḑeŭ le-aŭ osebit, céĭa o aŭ dat mirénilor, césta preoţilor, şi precum în lucrurile céle duhovniceştĭ toţĭ ómeniĭ şi domniĭ şi împĕraţiĭ sînt supuşĭ besériciĭ, aşa în céle pamêntéştĭ toţĭ preoţiĭ supuşĭ sînt împĕraţilor şi domnilor. Aŭ pentru că zugrăvia ĭaste maĭ de cinste şi maĭ înaltă de cât cizmăria, cismarul va fi supus zugravuluĭ? Nicĭ cum. Ce cismarul dacă are lipsă de icónă se rógă de zugrav? Aşijderea zugravul dacă i se rumpe încălţămintea să rógă de cismar şi nu are de-a poronci nicĭ unu(l)altuĭa în meşteşugul sĕŭ.

CAP V.

Impĕratul n'are putére preste céle duhovniceştĭ.

Precum céle vremélnice cu totul sînt slobode şi scutite de putérea cea duhovnicéscă a besériciĭ, aşa la céle ce sînt numaĭ duhovniceştĭ, nimic améstec n'are Impĕra-

tul sau fieşte ce altă putére mirenéscă, căci acésta sîngur arhiereilor şi preoţilor iaste dată, că lor numaî şi nu altora li s'aŭ încredinţat turma luî Christos să o învéţe. Math. cap 28, s. 18, să o pască. Fapt. Apost. Lor numaî li s'aŭ dat cheile împĕraţiiî ceriurilor. Math. cap. 18, s. 18. Ión, cap 20, s 21; vedî maî sus, titlu 1, cap 6 şi c. l. Iar Matheiu, cap 18 dice: „De nu va asculta nicî soborul fie ţie ca cel pâgân şi ca un vameş“. Toţi şi domniî şi împĕrăţiî aceî supuşî să fac în céle duhovniceştî, besériciî, căcî fară hotărire să vorbéşte, drept acéia nicî nu se lasă afară. Pre urmă nespus de mine veî înţĕlége şi din céle maî înainte ḑise urméză, că de vor (fi) nescaî lucrurî amestecate, o parte duhovniceştî, o parte vremélnice, în cât sînt duhovniceştî de besérică să ţin, iar în cât sînt vremélnice puteriî împĕrăteştî s nt supuse, nicî besérica într'acéstă parte vre o avtentie sau putére, fără în cât îî va fi ingăduit de la Impĕratul. Iar besérica a îngădui ceva putére mirénilor întru céle ce sînt de tot duhovniceştî, cum iaste hotărârea materiilor şi a formelor taînelor bes éricei şi cum sînt întrebările şi pricile céle dogmaticeştî, ş. c., nicî cum nu póte, fiind că la tréba acestora nesmăntnicia e de lipsă, carea numaî besériciî cu tótă lucrarea afara iaste dată, şi de ceî ce sînt împodobiţî cu darul cel preoţesc numaî să pot sluji.

TITLUL IV

Despre Sobóre.

CAP. I.

Sobórele sînt de lipsa în besérica.

Sobórele a fi nu numaî folositóre, ci şi tocma de lipsă în besérica luî Dumneḑeŭ, tóte înapoî trecute bescericeştele fapte şi lucrărî ne învaţă. Aşa încă pe vremile Apostoli-

lor stărnindu-se price pentru tălarea împrejur, ce era poroncită de legile luĭ Moise, şi făcêndu-sĕ gâlcévă nu puţină la Antiohia întrĕ credincioşĭ; dicênd cel ce era dintrĕ ebreĭ, cum că ceĭ dintrĕ neamurĭ, macar că cred întru Christos şi sînt botezaţĭ, de nu să vor tăĭa şi împrejur după obicéĭul luĭ Moisă, nu să pot spăsi, s'aŭ judecat a fi de lipsă să sĕ adune Apostoliĭ şi presbiteriĭ la Sobor ca să vadă de întrebarea acésta. Fapt. Apost. cap. 15. Nicĭ nu s'aŭ alinat gâlcéva fără numaĭ prin Soborul Apostolilor cel la Ierusalim adunat. Aşijderea şi după Apostolĭ sfinţiĭ părinţĭ de câte orĭ s'aŭ sculat ceva eres, saŭ a fost ceva îndoĭala şi încălcitură de vre o dogmă a credinţiĭ, pururea s'aŭ silit a se aduna întru una ca să vadă de cuvêntul de acesta, nicĭ maĭ înainte nu s'aŭ aşĕḑat vrajba, până nu s'aŭ dat judecata şi sentenţia Soboruluĭ afară. Mărturie ne sînt céle şépte Sobórĕ a tótă lumea, a cărora avtenţie ĭaste în tótă lumea, pe supt sóre cunoscută şi creḑută. Dintru acéstea învĕţăm şi acéĭa că singur Soborul ĭaste mijlocirea de-a ţinea şi de-a ocroti unirea, precum a credinţiĭ aşa şi a dragosteĭ. Vedĭ maĭ sus, titlu 1, cap 15.

CAP. II.

Soborul nu-l aduna Papa.

De multă vréme partea cea maĭ mare a Latinilor îşĭ bate capu, ca să aréte şi să ne facă a créde cum că a PapeĬ ĭaste deregătoria şi putérea, de a poronci Arhiereilor peste tótă lumea să sĕ adune la sobor, când să socotéşte o fi lipsă de adunarea soboruluĭ. Dar noĭ nicĭ cum nu putem créde acésta. *Intăĭu*: Pentru că nicĭ în sfânta Scriptură, nicĭ în învĕţătura părintéscă, cea până la noĭ trimisă, acéstă putére a fi dată de la Domnul Christos PapeĬ nu aflăm. *Adoŭa*: De vom lua sama de obicéĭul cel bĕtrân al besériciĭ, tóte altmintrelea le găsim.

Intăĭul Sobor ce s'aŭ făcut la Nicheĭa în Bithinia anul

de la Christos 325, nu Papa, ce cel întocmai cu apostolii împěratul Constantin l-aŭ adunat, despre carea aşa scrie Evsevie istoricul, in cartea 3, despre Constantin, cap 6: „După acéia dară sobor a tótă lumea, ca o tabără a lui „Dumnedeŭ gătind la un loc, aŭ adunat, şi pre episcopi „de pretutindenea prin epistolii cu cinste scrise, ca acolo „să siléscă i-aŭ chemat, şi nu numai poronca spre acest lucru era dat..." ş. c. Acélaşi ne-au lăsat scris Socrat istoricul, în Istoria sa cea besérícéscă, la cartea 1, cap 5, şi Sozomen în Istoria sa, cartea 1, cap 16 şi Theodorit la cartea întâia a Istoriei cei beséricești, cap. 7.

Al doilea Sobor a tótă lumea, ce întâiu s'au făcut la Ţarigrad, anul 381, nu cu poronca împěratului Theodosie cel mare s'aŭ adunat, precum ne povestesc istoricii cei bisericéşti? Socrat la cartea 5, cap 8, dice: „După acéstea „împěratul nemic zăbovind, de arhiereii cei de o credinţă „cu dînsul adună sobor, ca şi credinţa cea din Nicheia să „sě întăriască şi la Ţarigrad episcop să sě hirotoniască". Acélaşi scrie şi Sozomen, vorbind despre împératul Theodosie cel mare la Cartea 7, cap 7: „Nici după multă vréme „aŭ adunat sobor de arhiereii cei de o împărtăşire cu dîn„sul, şi ca să se întăriască aşězămënturile soborului de „la Nicheia şi ca să sě rânduiască episcop in scaonul Ţa„rigradului". Aşijderea Theodorit la cartea 5, cap 7 dice: „Theodosie numai arhiereilor celor dintru împěrăţia sa le-aŭ „poroncit sa sě strângă la Ţarigrad. Unde dupa ce aŭ sosit „(şi era o sută şi cinspre-dĕcĕ) aŭ oprit să nu-i spue nime „care-i Meletie cel mare, că vrea din aducerea aminte a visului sěŭ să-l cunóscă". Ba şi însuşi soborul mărturiséşte acest adevěr, căci aşa scrie în epistolia sa cea sinodicéscă, către Impěratul îndreptată: „Şi ne silim a înştiinţa pre evlavlia ta despre céle ce s'aŭ făcut în sfântul sobor; adecă, „că de pe vrémea ce după epistolia evlaviei tale ne-am „adunat la Ţarigrad întâiu, iproci". Iată chiar cunóşte soborul, că nu dupa poronca altuia ce numai după epistolia şi poronca împěratului s'aŭ adunat intru una. La-

murit dară ïaste că nu Papa Damas, ce era atunci la Roma véche, aŭ adunat acest sobor. Ba încă nicï n'aŭ avut ştire de adunarea acestuï sobor, nicï la sobor n'aŭ fost nicï el, nicï soliï luï, precum ïaste a vedea din iscăliturile acestuï sobor.

Al treilea Sobor a tótă lumea la cetatea Efesuluï în anul 431 l-aŭ adunat Theodosie cel tînĕr, precum arată epistolia luï cea cătră Kiril, patriarhul Alexandrieï şi cătră alţï Mitropoliţï: „Să cugeţï cucernicia ta, după prăznuirea „însă cu ajutorïul luï Dumnedeŭ ce să dice a sfintelor Paştï, „la cetatea Efesénilor în Asia, pe dioa Rusaliilor să viï, „avênd grijă ca puţinï care veï socoti din ceï ce sînt în „eparhia ta, preasfinţiţï arhiereï acolo şi împreună să sĕ a„dune ca şi în eparhie la preasfintele besériciï să fie de„stuï şi la Sobor ce-ï de folos să nu scadă. Scrisu-s'aŭ asé„menea de la mărimea nóstră despre maï sus spusul sf. „Sobor peste tot locul la ïubitoriï de Dumnedeŭ episcopï „şi Mitropoliţï ş. c." Nu tăgăduïaşte acésta nicï Celestin Papa în epistolia sa cea cătră Theodosie împĕratul: „Şi So„boruluï acestuïa (dice), carele aţï poroncit să fie faţa nó„stră întru aceştea cariï îï trimetem o arătăm".

Al patrulea Sobor a tótă lumea în anul 451 l-aŭ adunat Marchian Impĕrat, întâïu la Nicheia în Bithinia, precum se véde din epistolia cea chemătóre: „Ne-au plăcut, „dice, noao ca chïar să sĕ facă Sobor sfânt în Nicheia ce„tatea Bithinieï... Drept acéïa sfinţia ta cu atâţï prea cin„stiţï episcopï din preoţia ta, câţï ţi se va părea, cariï „sînt deprinşï în sfintele Scripturï, cariï întru ştiinţa şi în„tru învĕţătura pravoslavniciï şi adevĕrateï credinţeï sînt „maï aleşï la numita cetate, pe viitórele Kalende a luï „Septembrie a veni să te grăbeştï". Acéïaşï vorbéşte Impĕratul şi în epistolia cea cătră Anatolie Patriarhul Ţarigraduluï. Apoï acelaşï Impĕrat aŭ mutat acest Sobor la Halchidon de unde să şi numéşte. Să adeveresc acéstea tóte din epistoliile Impĕratuluï céle cătră Sobor.

Al cincilea Sobor a tótă lumea carele e al doilea în nu-

mĕrul ce or ce s'aŭ făcut la Ţarigrad, l-aŭ adunat în anul 553 Iustinian Impĕrat. Povestéşte acésta Evgarie în Istoria sa, la cartea a 4, cap 37: „Când Vigilie a Romeĭ veni „şi aceĭ noao, întâĭu Mena, după acéia Evtihie; ĭar a A„lexandrieĭ Apolinarie şi Domnin a Antiohieĭ episcopie aŭ „ţinut. Iustinian aŭ adunat a cincilea Sobor". Şi Nichifor Calist în Istoria sa la Cartea 17, cap 27 aşa grăiaşte: „Im„pĕratul Iustinian chiemând pre arhiereiĭ tuturor beséri„cilor aŭ adunat sfântul a cincelea Sobor a tótă lumea". Chiară se face acésta şi din epistolia luĭ Iustinian Impĕrat cea cătră Patriarşĭ şi Episcopĭ, carele după (ce) aŭ povestit cum céle maĭ nainte patru Sobóre preacucérnicii Impĕraţĭ le-aŭ adunat, întru acesta chip, grăiaşte: „Insă „fiind că şi după afurisania cea de voĭ făcută, întru acé„léşĭ rĕmân uniĭ, aceléşĭ treĭ capete apărênd, direpts acéia „v'am chemat pre voĭ la impĕrătésca cetate, îndemnând „pre ceĭ ce de obşte vĕ adunaţĭ, ca voia ce o aveţĭ pen„tru acéstea iar şi să o arătaţi."

Al şasalea Sobor a tótă lumea, ce s'aŭ făcut a treia óră la Ţarigrad în anul 681 l aŭ adunat Constantin Impĕrat, precum să véde din dumnedeiasca sacră cea cătră Domn, Papa de la Roma, şi din cea cătra Gheorghie Patriarhul Ţarigradu'uĭ, în carea aşa grăiaşte Impĕratul: „Trĕbuiaşte ca numiţiĭ cinstiţiĭ Mitropoliţĭ şi Arhiereĭ cu „degrabă să vie la acéstă de Dumnedeu apărată a nóstră „împĕrătésca cetate. Ca să sĕ cérnă maĭ sus numitul cap, „şi de marĭ daruĭ dătătoriul şi coronatoriul nostru Dum„nedeŭ ajutând nesmintită şi pravoslavnică hotărîre să „sĕ puuă acesteĭ dogme". Acésta o mărturiséşte şi Agathon Papa în epistolia sa cătră Impĕratul, în carea ḑice că, *după poronca* prea milostivuluĭ Impĕrat şi *pentru ascultarea*, cu care l datoriu, trimite solĭ la sobor pe Abundanţie, pre Ión ş. c. „Acésta impĕratésca ta milostenie milostivéşte, poroncind aŭ îndemnat şi micşorarea ce s'au poroncit cu ascultare aŭ plinit". Să arată acéia şi din faptele Soboruluĭ şi din epistolia aceluiaşĭ Sobor cea cătră

Papa Agathon, a căria acésta ĭaste iscălitura: „Sfântul și „a tótă lumea Sobor, carele prin darul luĭ Dumnedeŭ și „sfânta poronca preacucérniculuĭ și prea credincĭosuluĭ „împĕrat Constantin s'aŭ adunat întru acést împĕrătesc „Constantinopol, Roma noŭă: Preaosfințitului și prea feri„cituluĭ Agathon Papeĭ Romeĭ celĭ vechĭ".

Al șaptelea Sobor a tótă lumea, al doilea din numĕrul acelora ce s'aŭ făcut la Nicheia în anul 787, l-aŭ adunat Impĕratul Constantin cu Impĕratésa Irina. Să dovedéște acésta din dumnedeĭasca sacră a luĭ Constantin Impĕrat și a Irineĭ Impĕratéseĭ, cea cătră Adrian Papa Romeĭ vechĭ. Arată-sĕ și din faptele Soboruluĭ, întru a căruĭa lucrare dintăĭu așa să cetéște: „Strângêndu-sĕ sfântul și a tótă „lumea sobor, carele prin darul luĭ Dumnedeŭ și milos„tiva poronca Impĕraților s'aŭ adunat în Mitropolia Ni„cheĭanilor". Cunóște acéstă poroncă chiar și Adrian Papa în epistolia sa cea cătră Tarasie.

Tótă dovada Latinilor, cu carea să nevoesc a arăta că Papeĭ să cuvine adunarea Soboruluĭ a tótă lumea, ĭaste: că dic eĭ, că intaĭa ședére pentru acésta e rânduită în besérică, ca să fie mijlocire de-a ținea și de-a apăra unirea credințiĭ și a dragostiĭ. Decĭ stârnindu-sĕ ceva eres și neputêndu-sĕ așeza fără prin Sobor, papa trĕbue să adune Soborul, că a luĭ ĭaste grija să nu sĕ strice unirea. Dar fiind ca maĭ sus, titlu 1, cap 15, chĭar s'aŭ aratat a nu fi adevĕrată socotéla acelora, ce dic că întâĭa ședere ce e besérica, e rânduită spre acéĭa ca să fie mijlocire de-a ținea unirea intră credincĭoșĭ și dovada acésta a Latinilor ce o trag din socotéla acé-a, nimica nu plătéște.

Intrebare. Cine dară va aduna Soborul? Rĕspundem: Impĕratul. Așa dară acésta acuma nu póte fi, că nu e numaĭ un Impĕrat, ce maĭ mulțĭ Impĕrațĭ și craĭ. Rĕspundem: Cu un înțĕles dară a tuturor Crailor să va aduna. *Intrebare.* Dară de nu să vor putea înțĕlége la olaltă Craiĭ, precum acuma, fiind uniĭ dintre dînșiĭ ereticĭ? Rĕspundem: Atuncĭ nu să va putea strânge Sobor. Insă când ar fi una

ca acésta, tot atâta îi isprăvi și de-i da Papei puterea de-a aduna Sobor; că dacă nu să înțăleg Craii la olaltă, nu ți or lăsa pre Arhierei să vie la Sobor, tocmai de-ar poronci și Papa. Atuncea dară s'or aduna Arhiereii câți or putea, și cernend lucrul cu amăruntul ar face hotărâre, carea or trimite-o pe la tóte beséricile pentru înțelesul și hotărârea deobște. Așa ar trěbui să faca și când ar fi toți Impěrații și Craii lumii eretici saŭ păgânĭ. Așa s'au afurisit tóte eresurile de pe vremele Apostolilor, până la coronarea sf. Constantin Impěrat, și după acéia încă de multe ori, când pentru cuvióse pricini nu s'au putut arhiereii din tótă lumea aduna într'un loc.

CAP. III.

La Sobor toți și singuri arhiereii trěbue să se chiame și sa aiba cuvênt hotarâtoriu.

Toți Arhiereii lumei și dânșii sînguri trebue să sě chiame la Sobor și să hotărască dogmele credinții, lasând pre toți ceia-lalți afară, veri clirici, veri mirénĭ. Caci tuturor Arhiereilor și lor numai prin Apostoli li s'aŭ poroncit să învéțe tóte neamurile și limbile. Math., cap 28, s. 28. Pre Arhierei numai i-aŭ rânduit Duhul sfânt să pască besérica lui Dumnedeŭ, carea o aŭ căștigat prin sângele sěu. Fap. Apost., cap. 20, vedi mai sus, titl. 1, c. 6. Acésta s'au și ținut de demult în besérica lui Dumnedeŭ, precum se véde din faptele Sobórělor celor a tótă lumea. Numai apusénii carii pururea sînt nestătornici și nepăzitori lucrurilor celor bătrâne, dau în Sobor cardinalilor lor, nefiind împodobiți cu darul Arhieriěi, cuvênt hotărâtoriŭ, și-i fac asémenea cu Arhiereii judecători. Ba încă înaintea Episcopilor și a Mitropoliților le pun scaone de șědut.

CAP. IV.

Șederea pre scaonul cel mai întaiu în Sobor nu iaste data Papei de la Christos.

Iară în sobor să șadă Papa, aŭ prin sine, aŭ prin solii,

saŭ în locul cel maĭ întâĭu şi maĭ de frunte, macar că aŭ îngăduit obicéĭul cel de demult, tótă acéstă vrednicie şi vâlfă a fi Papeĭ de Domnul Christos dăruită, saŭ a fi luĭ lipită aşa, cât altuĭa afară de dînsul să nu i sĕ pótă cuveni, şi altul să nu pótă în Sobor maĭ înainte de Papa cuvĕnta, şi ce e de folos înainte a pune, nu cunóştem. Căcĭ ştim că în Soborul de la Nicheia cel întâĭu a tótă lumea, maĭ înainte de toţĭ au şĕḑut Osie, Arhiereul de la Cordova, el să află cel maĭ întâĭu întru iscăliturĭ; ïar a fi fost el cu adevĕrat sol Papeĭ, până acuma încă nicĭ unul n'aŭ adeverit. Aşijderea şi în Soborul al doilea a tótă lumea, necum să fi fost cea dintâĭu (şedere) a Papeĭ, ci nicĭ n'aŭ fost de faţă, nicĭ el, nicĭ soliĭ luĭ. Ïar în soborul al cincilea a tótă lumea, macar că Papa Bitinie era de faţa în Ţarigrad, totuşĭ la tóte judecăţile Soboruluĭ, fruntea loculuĭ a fost a luĭ Evtihie Patriarhuluĭ Ţarigraduluĭ, precum ĭaste a vedea în faptele şi iscăliturile aceluĭ Sobor. Aşa dar mi se pare că şedérea întâĭu şi cuvêntarea întâĭu în Sobor trĕbue să sĕ numere între lucrurile céle adiafóre. Adică fiind că şĕderea întâĭu ïaste lucru denafară, carele la învĕţătura şi avtentia Soboruluĭ nici nu póte ceva adaoga, nicĭ micşora, tot atâta plătéşte hotărârea Soboruluĭ, şi tot atâta sîntem datorĭ a créde ce învaţă Soborul, macar (că) va şedea unul în locul cel maĭ întâĭu, macar altul. Aïar (orĭ) cum va fi Soborul nesmăntnic ïaste, şi a cerca întâĭa şedere la masă, Evangheliei luĭ Christos să împrotivéşte.

CAP. V.

Cum trĕbue să cură Soborul.

După ce s'aŭ adunat Soborul maĭ nainte de tóte trĕbue cu frica luĭ Dumneḑeu, ţipând tótă patima pămêntéscă cu de-adinsul să sĕ cercetéze sfânta Scriptură şi trădania apostoléscă dupre acea dogmă pentru carea s'aŭ

adunat Soborul. Căcĭ acéstea două, adecă sfânta Scriptură și trădania Apostolescă sînt cele două marĭ îndreptărĭ, din care cunóștem adevĕrurile céle de Dumnedeŭ descoperite; nicĭ nu sĕ face acum descoperire nouo de vre o dogmă, ci în céle ce sînt descoperite ca besérica saŭ Soborul să le afle, să le tâlcuiască, să le hotăréscă, și fără smintélă să le învéțe Duhul sfânt, după făgăduința Domnuluĭ Christos (care) întru ajutorĭu stă. După cercarea acésta cea cu tot deadinsul, fieste-carele arhiereŭ judecând și hotărând să spue senténția sa. Insă întru tóte acéstea, precum trĕbue să fie împreună înțelégerea și judecata tuturor beséricilor, maĭ ales a celor Apostoleștĭ din tótă lumea, așa să nu fie ceva sfărșit sau patimă pămêntéscă, ceva înșĕlare, ceva frică sau silă de undeva asupra Soborulul pornită. Căcĭ de va fi acésta, îndată încétă Soborul a fi pe lége, îndată încétă a fi a tótă lumea, și să sfarșaște în tâlhărie. Pentru că sentenția și hotărârea cea silită nu e a celuĭ ce o dă afară, ci a celuĭ ce siléște. Pentru acéea lepădăm Soborul cel adunat la Arimin 359, căcĭ prin înșĕlăcĭunea Arianilor s'aŭ iscălit părințiĭ la disele Arianilor, și supt năluca adevĕruluĭ și a dragostiĭ aŭ întărit eresul luĭ Arie, macar că nu după multă vréme cunoscênd părințiĭ înșĕlăcĭunea sĕ căiră de céle ce lucrasă. Lĕpădăm așijderea al doilea Sobor de la Efes (449) unde au afurisit Dioscur pe sfântul Flavian, îl lepădăm diseĭu, că silă mare s'aŭ făcut părinților de la Dioscor și de la cătane.

Iarășĭ Soborul cel adunat la Țarigrad la 754 contra Icónelor îl lĕpădăm, nicĭ a tóta lumea n'au fost, pentru că n'aŭ fost judecata întru acest Sobor cu împreună înțelégerea tuturor beséricilor. Ascultă cum mustră Ión Diaconul în Soborul a 7, la lucrarea 6: „Dar cum mare și „a tótă lumea, carele nicĭ l-aŭ primit, nicĭ împreună l-aŭ „cuvêntat *sinefonisan* συνεφώνησαν? ceĭ maĭ marĭ a celora„lalte besérict, ci anathemeĭ s'aŭ dat. Căcĭ n'aŭ avut pe „Papa Romanilor de pe acea vréme împreună lucrătorĭu,

„saŭ pe acéĭa, cariĭ pe lângă dînsul sînt preoţĭ, nicĭ prin „ţiitoriĭ loculuĭ luĭ, nicĭ prin epistolie enciclică, precum „légea Sobórelor ĭaste. Dar nicĭ împreună înţĕlegĕtorĭ şie „pre Patriarşiĭ rĕsărituluĭ, adică a Alexandrieĭ, a Antio„hieĭ şi a sfinteĭ cetăţĭ, saŭ pre împreună slujitoriĭ şi Ar„hiereiĭ ceĭ ce cu dînşiĭ sînt. Adevĕrat fum plin de céţă, „întunecând ochiĭ celor nebunĭ, ĭaste cuvêntul lor, şi nu „lumină pusă pe sféşnic, ca să luminéze tuturor celor din „casă, pentru că τοπικὸς, întru ascuns, şi nu deasupra „munteluĭ orthodoxieĭ s'aŭ grăit cuvintele lor, nice în tot „pămêntul apostoléşte aŭ eşit graĭul lor, saŭ la margenile „lumeĭ cuvintele lor, precum a celor şase sfinte şi a tótă „lumea Sobóre“. Intru acestora numĕr pun şi Soborul de la Florenţia, carele ḑic, macar veĭ socoti adunarea luĭ, macar curgerea, macar urmarea pe lége şi a tótă lumea nu se póte numi; căcĭ adunarea despre partea Grecilor aŭ fost, nu pentru dragostea şi cercarea adevĕruluĭ, ci pentru ca să pótă căpata împĕratul, unindu-se, ajutorĭu de la Papa asupra Turcilor. Acésta o arată din făgădaşele şi legăturile, de să va face unire. Iar curgerea Soboruluĭ au fost cu spaĭmă, ḑicênd Papa, că de nu să vor uni Greciĭ, să vor supăra Craiĭ Apusuluĭ, ba încă ḑice că nu ştie cum s'ar putea întórce acasă: „Mĕ mir (ḑice Papa în se„sia 25 list. 599) ce folos veţĭ avea voĭ de dejghinare; că de va fi, cum or lua-o acésta prinţiĭ apusuluĭ? Cât ne „vom supăra noĭ? Ba cum voĭ vĕ veţĭ întórce la patria „vóstră? Dar de să va face unire şi Craiĭ apusuluĭ şi noĭ „toţĭ mare bucurie vom avea, şi de mare ajutorĭu vouĕ „vom fi, şi ajutorĭul nostru mult va uşura pre creştiniĭ ce „lăcuesc la rĕsărit, şi pre ceĭ ce sînt în robia celor fără de „lége“. Auḑind acéstea împĕratul, începu numaĭ a sta de Grecĭ să facă unirea, carea u atâtea disputaţiĭ nu o aŭ fost putut face. Şi maĭ tare încă aŭ rĕmas împĕratul, décă aŭ înţeles că Visarion şi treĭ alţiĭ vreau să se unéscă, că sĕ temea să nu piardă de la sine pe aceştea, întru cariĭ mare nădéjde şi ajutorĭu avea asupra vrajmaşilor Turcĭ,

precum fapta l-aŭ dovedit, maĭ ales pe Visarion, carele până la mórte n'aŭ încetat a să trudi pentru împĕrăţia Ţarigradului. Decĭ să uniră unii, ĭară alţii nicĭ cum nu vrea maĭ nainte, până n'aŭ început împĕratul a să lăuda, că el priiméşte acest Sobor şi ca un împĕrat îl va apăra. Şi aşa să făcu unirea la Florenţia, dar anathemă nu s'aŭ dis celor ce almintrelea vor créde, de unde încă să vede că Grecii numaĭ de frică şi până vor fi în Italia s'aŭ iscălit la céle ce să hotărăsă în Sobor, ĭar nu că dóră aşa le-ar crede, căcĭ îndată cât se vĕdură afară de Italia şi afară de frică şi primejdie, şi aceştea şi célalalţĭ răsăriténĭ sĕ lepadară de céle ce la Florenţia sĕ hotărâse. Ascultă epistolia Soboruluĭ întru carele au fost treĭ Patriarşĭ, a Alexandrieĭ, a Antiohieĭ şi a Ierusalimuluĭ, în Istoria Bizanţuluĭ, Tom 23: „Fiind că au venit aicĭ întru tot prea „sfinţitul Mitropolit a prea sfintei Mitropolieĭ a Kesarieĭ „Kapadochieĭ, carele protothron ĭaste şi Exarh a tot rĕ„săritului, şi ca să sĕ închine prea cinstituluĭ şi dumne„deescului a Domnuluĭ nostru Iisus Christos mormênt şi „sfinţitele locurĭ cari sînt în Ierusalim, întru care prea „minunatele taĭne a iconomieĭ luĭ Christos s'aŭ sĕvêrşit, „să le vadă şi ca să sĕ înţĕlégă cu noĭ, despre cea mare „a pravoslavieĭ şi a cucernicieĭ creştinilor taĭnă, şi să a„râte tóte scandelele ce s'au stărnit în Ţarigrad pentru „blăstĕmatul Sobor ce s'au adunat la Florenţia, oraşul Ita„lieĭ şi a Latinilor, cu Papa Eugenie, au întărit dogmele „carea nu era slobod, şi aŭ iscălit o adăogare în dumne„deescul şi nevinovatul simbolul credinţiie nóstre, şi au în„demnat a créde cum că dumnedeescul Duh şi din Fiiul „purcéde, şi aŭ îngăduit azima la noĭ să sĕ jertvéscă, şi „să sĕ facă pentru acéea pomenirea Papeĭ. Afară de acéia „multe altele a lor împrotiva rânduĭaleĭ canónelor, care nu era slobod, aŭ luat şi aŭ priimit, şi cum Mitrofanu a Kizi„culuĭ tâlhăréşte aŭ răpit scaonul Ţarigradului, carele una „aŭ înţĕles cu ereticiĭ şi cu numitul Papă, şi cu împera„tul Grecilor Paleolog latinofronul, cel ce pre ceĭ crediu-

„cioşi şi pravoslavnicĭ iĭ gonéşte tirănéşte, şi-ĭ probozéşte, „iar pre ceĭ necredincioşĭ şi cu socotélă rea iĭ chiamă şi-ĭ „înalţă, ca pre ceĭ de un eres cu dînsul, şi ce-ĭ maĭ mult, „cu de-adinsul pre aceştea iĭ sĕruta pentru poncişarea ce „are împrotiva pravoslavieĭ şi a cucernicieĭ; déci s'aŭ în-„têmplat de peste tot locul spurcaţĭ Mitropoliceĭ şi blĕstă-„maţĭ Episcopiceĭ în dumneḑeeştile şi sfintele scaone a sfin-„teĭ mareĭ besériceĭ a Ţarigraduluĭ aŭ vărât ca pre supuşiĭ „eparhieĭ sale. Aŭ arĕtat încă numitul preasfinţit Mitropo-„lit, Domnul Arsenie a preasfinteĭ Mitropolieĭ a mariĭ Ke-„sarieĭ Kapadochiĭ protothronul şi a tot rĕsăritul Exarhul, „cum nu numaĭ într'alte besérici Mitrofan Patriarhul, céle „împrotiva canónelor hirotoniĭ le-aŭ încredinţat celor ce „una înţĕlegea cu Latiniĭ, dar acuma şi céle din Eparhia „a tot rĕsărituluĭ patru Mitropoliceĭ şi Episcopiceĭ, nehiro-„tonitul aŭ hirotonit, adică în Amasia, Neochesaria, Tian „şi la Malchis, ceĭ ce tóte a Latinilor le credea şi le făcea, „cariĭ de acia nu numaĭ îşĭ aştéptă stricăciunea şi perirea „sa, ci încă după o îndrăznire ca acésta şi pre ceĭ ce sînt „acolo în turma luĭ Christos creştiniĭ, pre toţĭ iĭ înşală „şi-ĭ strică, şi multe scandele besériciĭ ceĭ pravoslavnică „aduc. Dirept acéea, cel cu evlavie şi prea credincios şi „a tótă pravoslavia apărătoriu şi rîvnitoriu, numitul Mi-„tropolit a Kesarieĭ Kapadochieĭ, neputênd suferi înoirea „şi stricarea besériciĭ luĭ Christos, care ceĭ din de streine „creḑĕtoriu asupra dréptei şi adevĕrateĭ credinţiĭ nóstre, aŭ „cerşut să-i sĕ dea sinodicéscă sentenţie de la noĭ ceĭ treĭ „pravoslavniciĭ Arhiereĭ ce sîntem în Siria, adecă de la „Filotheiu a Alexandrieĭ, de la Dorotheiu a Antiohieĭ şi „de la Ioachim a Ierusalimuluĭ, ca pre toţĭ ceĭ ce aŭ cre-„dinţă rea din tótă eparhia sa să-ĭ pótă izgoni, pentru că „însuşĭ iaste maĭ vechiu şi pravoslavnic. Pentru acéia noĭ „Sobornicéşte împreună poroncim, în numele ceĭ de o fi-„inţă, de viaţă făcĕtóreĭ şi nedespărţiteĭ sfinteĭ Troiţă, ca „Mitropoliţiĭ şi Episcopiĭ ceĭ ce nu pentru fapte bune şi „cucernicie s'aŭ hirotonit, şi iarăşĭ pre igumeniĭ împreună

„şi pre duhovnicĭ de sînt vr'unii, asémenea pre preoţĭ, „pre diaconĭ şi macar de ce tréptă besĕricéscă fiind altmin- „trelea spurcaţĭ şi nevrédnici, cariĭ cu priléjul eresuluĭ, „când era în primejdie pravoslavia, cu nevrednicie aŭ a- „lergat cu slavă deşartă şi cu eres la Episcopie şi la Mi- „tropolie, ca când are fi apărătoriĭ sufletelor, ca cu sine „pre alţiĭ la perire să aducă, şi tótă turma cea pravoslav- „nică a luĭ Christos adevĕratuluĭ nostru Dumneḑeŭ, fiind „cu totul lipsiţĭ de frica luĭ Dumnedeu, şi de rodurile „dreptăţeĭ şi a cucerniciĭ, ba încă batjocoritorĭ şi spre tóta „evlavia fără ruşine adică, poroncim: dintru acésta di să „fie scăḑuţi şi lipsiţĭ de tótă lucrarea cea preoţéscă şi din „tótă céta besĕricéscă, până ce să va adeveri împreună şi „de obşte cucernicia lor. Acestea de vor asculta, vor fi „scăḑuţĭ şi lipsiţĭ preoţiĭ. Iar de s'or pune împrotivă şi ca „tâlhariĭ împrotiva canónelor s'or înponcişa, ca nişte ómenĭ „cu cerbice şi împrotivitorĭ, să fie afurisiţĭ şi înstreinaţĭ „de sfânta şi cea peste fire şi de o fiinţă Troiţă. Aşijde- „rea şi ceĭ ce cuprind pre eĭ şi întru unele ca acéstea una „înţĕleg cu dînşiĭ şi-ĭ ajută. Dăm putére ca unuĭ a evla- „vieĭ şi a pravoslavieĭ propoveduitoriu maĭ sus numituluĭ „prea sfânt Mitropolit, carele ipertim şi Exarh a tot rĕsă- „ritul ĭaste, să propoveduĭască preste tot locul evlavia, fi- „ind că nu se téme la adever, niciĭ de faţa Impĕratuluĭ, „nicĭ a Patriarhuluĭ, carele nu bine créde şi lucréză, nicĭ „a bogatuluĭ, nicĭ a Prinţuluĭ, ci cu îndrăznélă ţine cre- „dinţa şi pravoslavia, fără frică şi fără îndoĭală, după po- „roncă. Să aĭbă dară el de acuma voe pentru cucernicie „a certa, a dojeni şi a îndrepta pre ceĭ cu credinţă rea „preste tot locul, pe unde va póte mérge, dându-i-sĕ de la „noĭ îngăduinţă pentru darul şi putérea Duhuluĭ sfânt ce „ne ĭaste nouĕ dată, carele şi trebue întrégă şi nestricată „cucernică să o ţie. Pentru acéĭa i s'aŭ dat luĭ în scrisóre „sentenţia Sobornicéşte şi de mânile nóstre iscălită în (luna) „luĭ Aprilie şése miĭ nouĕ sute cincĭ-decĭ şi una, a anuluĭ „curgetoriuluĭ, indictu a şasea, şi de la Christos anul „1443".

Iar acésta ce urméza ìaste cătră Impĕrat:

„Prea putérnice, prea bine și prea luminate Dómne și „Impĕrate! Neucetat ne rugăm luĭ Dumnedeŭ, ca Măria ta și „Impărăția de toată nenorocirea scutită sa să păzască, spre a „voastră duhovnicească bucurie. Cunoscut să fie sfinteĭ „împărățiĭ tale, cum noĭ am luat treĭ epistoliĭ despre unire „de la Papa Evghenie, ca să o cuprindem acéea, fără „nicĭ o măntuință, precum s'aŭ făcut și să facem pome„nirea Papeĭ. Și acéstea numaĭ așa góle către noĭ le-aŭ „scris Papa Evghenie, dară nimica n'aŭ arătat cum s'aŭ „săvărșit lucrul. Insă eu prin scrisórea cea maĭ nainte „cătră mine, a preasfăntuluĭ mie frate Domnu Iosif Arhi„episcopul Țarigraduluĭ Romeĭ noŭă, și icumeniculuĭ Pa„triarh, adevărat am cunoscut, cum că soborul de la Flo„renția n'aŭ fost, precum Greciĭ și Latiniĭ cu jurămênt prin „scrisorĭ s'aŭ fost înțăles, canonicesc și fără silă și slobod, „după trădania Apostolilor și a celor șapte sfinte și a toată „lumea (Sobórĕ) și a sfinților părinți, ci nenumărate înșălă„cĭunĭ iscodind Italianiĭ, lĕgătura o aŭ stricat, scrisorile céle „cu jurămênt întărite le-aŭ călcat, aŭ făcut silă adevă„ruluĭ, și maĭ pe urmă tirănéște dogmele sale céle fără „de lége ìarășĭ le-aŭ întărit, și célelalte înprotiva canó„nelor le aŭ biruit; și ce e maĭ rĕŭ și maĭ fără de lége „cu multe alte adaogare aceĭa în cel de obște simbol al „credințeĭ o aŭ băgat; ba și cu scrisoare aŭ dat, o să„racil! ca de la toțĭ să sĕ mărturisască. Pentru acéĭa am „răspuns eŭ Papeĭ acéstea: De va priimi el trădaniile „sfintelor celor a toată lumea Soboare și întăririle și orĭ „ce canonicésc și pe lége aceștĭ sfințĭ părințĭ aŭ așe„zat, atuncea și eŭ Soborul de la Florenția îl cuprind și „de pomenirea Papeĭ nu mĕ lépăd, numaĭ acéstă măr„turisire înscris să o trimeată Papa la noĭ, după cea pe „lége și véche trădanie și obiceĭu. Iar fără aceasta alt„minterelea nicĭ eŭ nu primesc Soborul de Florenția, nicĭ „Pomenirea Papeĭ. Ba încă și dintră noștriĭ, cariĭ s'aŭ îm-

„preunat la acéstea, adică la Soborul de la Florenția și „la pomenirea Papei, fără de cea numită a lui dreaptă „mărturisire, de sînt din cler, îi avém de acum scăduți și „lipsiți de toată slujba preoțească, de sînt din tălmaci, „îi afurisim, și de la împărtășirea credincioșilor îi despăr„țim după canoanele propoveduitorilor de Dumnedeŭ, și „după rânduélile și trădaniile ucenicilor lui Christos și sfin„telor și a toată lumea șépte Sobóre. Și acéstea lui, noi „i-am scris. Iar împărăției tale acum cunoscute facem „acéstea, că dacă ai dat loc unora ca acéstea pentru né„mul nostru cel amărat și mai mort, fiind cu totul silit „ca să-ți capeți ajutor, sau dóră nu altă iconomie ai so„cotit de te-ai dat spre sentenția Latinilor, și cu sila ai „primit adăogarea, și acum lepădându-te de grozăviile și „fără de legile lor, cea adevărată în Dumnezeescul simbol „trădanie, după tóte dumnezeeștile scripturi, fără îndoială o „mărturisești și o priimești și îi credi, precum cei mai nainte „de tine aŭ fost cucérnicii împărați, așa și noi, nu numai în „pretenita a Impĕrăției pomenire vom face, ci cu ne'ncetate „și nedeșărtate rugaciuni vom ruga pre Dumnezeŭ pentru „Impĕrăția ta, mai ales pentru suflet, cu care în toate di„lele milostiv vom face ție prin Dumnedeŭ, ca să'ți iarte „păcatele ce-ai făcut cu pricéperea și cu neștiința. Și așa „vei dobăndi mila pĕcatelor și ertarea neștiinților, dacă „nu lépezi sfintele trădanii. Iară de vei rămânea, și aperi „ale celor streine credători, fiind că acélea sînt streine de „la toată cea canonicéscă și Sobornicéscă trădanie, nu nu„mai a Impărăției tale pomenire o vom ștérge-o, ci și pe„deapsa o vom îngreoia, ca să nu capete putére în be„sérica lui Christos (Baalul) dogmei cei streine și stricătóre; „dacă ne numim păstorii cucerniciei și prin scrisóre așa „am mărturisit înaintea lui și sfinților îngeri. Drept acéia, „nu ca năimiții paștem besérica cucerniciei, nice nu iubim „mai tare sângele și sufletul, ci pentru Christos și pentru „Evanghelia lui gata sîntem, sufletul și trupul și sângele „și ori ce moșteniri pre pământ a vărsa. Iar de faci silă ti-

„rănéşte şi te nevoeştĭ a rĕsvrăti beserica cea slobodă şi „nerobită, să ştiĭ că noĭ nicĭ odinióră cucernicia nu o vom „părăsi, nicĭ tăcearea maĭ mult nu o vom suferi, ci după „poroncă, fără frică, om întrunta şi om certa pre acesta. „Pentru (care) trimetem la sfănta ta Impărăţie acéstea „cu ceĭ dintrĕ Ieromonaşĭ şi duhovnicĭĭ prea cinstituluĭ „Domnul Macarie şi fiĭul jumătăţireĭ nóstre, carele şi Im„părăţieĭ tale céle ce despre Sobor i-am lăsat, ţi le va vesti. „Cacĭ cu fierbinţală noĭ crédem, ca fieşte carele altul, „unirea Romeĭ véche şi a tuturor Italianilor o pohtim, „numaĭ eĭ să sĕ supue adevĕruluĭ. Iar dacă sĕ nevoesc a „întări minciuna, nu putem cu dînşiĭ să ne împărtăşim, de „ne-ar şi tăĭa capu într'o zi la toţĭ. Fórte bun lucru ĭaste, „cu cucernicie în tot ceasul a-şĭ pune viaţa, dacă odată tre„bue să morĭ. Priiméşte dară şi tu o prea luminate şi prea „îndumneḑeite Impĕrate, rănduélele céle Dumneḑeeştĭ şi „légile luĭ Christos, şi trădaniile propoveduitorilor luĭ Dum„neḑeu şi ucenicilor luĭ Christos, cela ce până acuma cu cu„cernicie aĭ vieţuit, carea faptă o mărturisesc părinţiĭ tĕĭ, „cariĭ cu cucernicie şi cu cuviinţă aŭ reposat. Că nemica „nu ĭaste întru credinţa noastră cu îndoĭală, carea spre în„călcitura şi îndoĭală în dogmele céle creştineştĭ să sĕ poa„tă trage. Ci nicĭ un neam n'au făcut atăta cercetare şi „cercare în lucrările credinţeĭ, câtă părinţiĭ noştri în cre„dinţa luĭ Christos. De unde şi aflănd mărturiele de la zidirea „lumeĭ, céle ce în vremĭ osebite, de Duhul sfănt prin „sfinţiĭ prorocĭ s'aŭ prorocit. Acéstea maĭ 'nainte de toate „tare le aŭ îmbrăţoşat; după acéĭa pre când umbra, cu ve„nirea daruluĭ întreagă taĭna întrupăreĭ ceĭ mântuitore s'aŭ „sĕvĕrşit, şi aşa sĕvârşindu-sĕ prea luminata şi făcătórea „de viaţă învierea, slujitoriĭ şi uceniciĭ luĭ prin Duhul sfănt „cu inţălepcĭune taĭna tălcuindu-o, tuturor o aŭ vestit, ca „ceĭ viitorĭ toţĭ, drept lor urmăndu-le, împărăţieĭ ceĭ de-a „pururea să ne împărtăşim, carea să fie toţĭ să o dobăn„dim în Christos Iisus Domnul nostru. Amin. Luna luĭ „Dechembrie, Indictu şease."

Dintru acéstea, afară de acéia, că Soborul acesta nu l-aŭ priimit maĭ tot răsăritul, învăţăm încă, cum că Ţarigrădénii cu Impĕratul aŭ primit acest Sobor, numaĭ pentru ca să capete da la Papa ajutorlu asupra Turcilor, apoĭ că acest Sobor s'aŭ săvărşit prin multe moméle şi în şălăcĭunĭ a Italienilor.

Vei lua dară sama, că Grecii dintru'nceput şi până la sfârşit nu vrea nicĭ de cum să lasă că Duhul sfânt purcéde de la Fiĭul, ci silea pe Latinĭ să găndească altă mijlocire de a sĕ uni. De unde culeg, că Grecĭ cu acest sfat numaĭ aŭ venit la acest Sobor, ca să sĕ unească cumva, ĭar nu ca să sĕ lépede de credinţa ce ţinusă până acuma despre purcédere. Drept acéia şi solii Patriarşilor Alexandrieĭ, Antiohieĭ şi a Ierusalimuluĭ şi a altor Arhiereĭ n'aŭ avut poroncă ca să se iscălească purcédereĭ Apusénilor, ce numaĭ să facă óre cumva unire. Carea să întăreşte de-aci, că aceştĭ Patriarşĭ cum aŭ înţeles, că Soborul acesta au hotărât că Duhul sfânt purcéde şi de la Fiiul, au afurisit acest Sobor şi nu l'au cunoscut a fi a toată lumea, cu atâta maĭ puţin, că nicĭ Latinii nu s'au adunat toţĭ la acest Sobor, căcĭ avea strîns Sobor cu mult maĭ 'nainte la Basilea, în Germania, de unde fugisă Papa Evghenie, neputênd suferi să'l îndreptéze pre el şi pre ceialalţĭ Romanĭ de simonie, iproci. Şi aşa aŭ înşălat pre Grecĭ să vie Impĕratul cu Grecii la dênsul, precum mărturiséşte acest Sobor de la Basilea, carele tocmaĭ într'acéea ḑi, când la Florenţia s'au făcut unirea, l-aŭ şi lipsit de Patriarşie pe Evghenie Papa şi de tot darul şi cinstea preoţască. Fleury, Istoria. Cartea 108, cap. 65.

CAP. VI.

Ce drept are Imperatul în Sobor?

Fiind-că Impĕratuluĭ e dată puterea de-a lua aminte şi de-a căştiga fericirea şi liniştea cea vremélnică şi de-a depărta de la obşte céle ce ar putea strica această fericire ;

ĭar la Sobor saŭ prin pricile Arhiereilor, saŭ prin neobrăsnicia ereticilor și a shismaticilor, prea lesne să poate sminti acéstă liniște, precum de multe orĭ a să fi întâmplat am luat; iarăși s'ar putea întâmplă, ca Arhiereiĭ să facă ceva canóne și așăzămênturĭ, care s'ar împrotivi rânduĭalelor împĕrătéștĭ și fericireĭ céĭ vremélnice. Drept acéia Impĕratul are drept și putére, saŭ prin boĭariĭ săĭ să șéḑă în Sobor, nu ca să hotăréscă dogmele, ci ca să ĭae aminte de céle maĭ sus scrise, și ca fără știrea luĭ să nu sĕ vestéscă așăzămĕnturile Soboruluĭ, precum aŭ făcut sfántul Constantin cel mare, Theodosie, Iustinian și alțĭ împĕrațĭ; ajută ĭarăși Impĕratul ca fără frica și fără zabavă să sĕ poată vesti céle ce în Sobor s'aŭ așăḑat.

CAP. VII.

Canónele și așăḑămênturile besériceștĭ trebue să se vestéscă peste toată lumea.

Adevărat învață tălcuitorĭ legilor fireĭ că de ființa și natura legeĭ ĭaste, ca légea după ce s'aŭ întocmit de puitorul legeĭ cel leguit, să sĕ și vestéscă afară la supușĭ, pe cariĭ îĭ ĭaste voia să-ĭ îndatoréscă, spre paza și ținerea acéĭașĭ. Ca cum va ținea cineva acea lége, carea la cunoștință luĭ n'aŭ ajuns? La acéste privind cu mintea Valentinian Impĕrat, în légea a 9 a Codexuluĭ, Tit. 14, așa aŭ așăḑat: „Prea sfințitele légĭ care légă viețele oamenilor trebue de la toțĭ să sĕ înțelégă, că toțĭ maĭ chĭar „cunoscĕnd orănduĭala lor, aŭ de céle oprite să sĕ depărtéze, aŭ céle îngăduite să le urméze“. Drept acéĭa și canónele și așăḑămênturile besériceștĭ și sobornicéștĭ, ca să aĭbă puterea și energhia légeĭ, sĕ cuvine ca să sĕ vestéscă afară la toțĭ credincĭoșiĭ, pe cari va să-ĭ îndatoréscă spre paza acelorașĭ.

CAP. VIII.

Modru și forma cum trebue sa sĕ vestéscă așazămêntu-rile Beséricești.

Iar modru și forma cum trebue să sĕ vestéscă canónele și așăzămênturile beséricești, îndestulat ne învață Iustinian Impĕrat în Néaraŭa 6: „Prea sințiții Patriarșii a „fieşte căria eparhiĭ, acéstea să le spună în bésericile céle „ce sînt lor supuse, și să facă cunoscute iubitorilor de „Dumnedeŭ Mitropoliți céle ce sînt de noi întocmite. Eĭ „iarăși să le spue acélea în prea sfânta besérică a Mitro-„poliei și a supușilor lor Episcopi, cunoscute să le facă; iară „eĭ fieș-carele în besérica sa să le spue acéstea ca nime „din Impĕrăția nóstră să nu fie neștiutoriu de céle ce de la „noi spre mărirea și adăogarea mareluĭ Dumnezeŭ și Mân-„tuitoriuluĭ nostru Iisus Christos sînt orănduite.“ De unde Iaste a învăța că de va fi dătătoriul de lége cél besérícesc de obște, carele să pótă pune légi beséricești la tóta besérica, precum aŭ fost maĭ de demult Impĕratul Țarigradului, căruia era supusă tótă lumea și precum Iaste Soborul a tótă lumea. Legile, canónele și așăzămênturile celuĭ puitoriŭ de lége întâiu să sĕ vestéscă în bésericile Mitropolicești, iară Mitropoliții în bésericele céle Episcopești, și Episcopii în Eparhiele sale. Așa pururea Sobórele céle a tótă lumea făcea maĭ multe tomurĭ de céle ce așăzase, și de la fieşte carele Patriarh, unul dentr'ênsele, ca să pótă acélea așăzămênturĭ (a)le vesti supușilor sĕi. Dintru acéstea ne învățăm a urgesi invĕțătura cea împotrivitóre legilor fireĭ acelor Italianĭ, cariĭ zic că bulele Papeĭ, cât le lipesc la ușile bésericilor în Roma, îndată pe toți credincioșii, cățĭ sînt în lume, îĭ îndătoresc spre paza acelor ce sĕ poroncesc într'ênsăle. O! la câte aduce pre om pohta și râvna domnieĭ!

TITLUL VI.

Despre canónele cele primite și întărite în besérica rĕsăritului.

CAP. I.

Numĕrul Sobórelor și a canónelor celor primite în besérica rĕsăritului.

In besérica nóstră sînt de sfinții părinți și de toți cei de légea grecéscă primite și întărite, după care viața nóstră a o îndrepta sĕ cuvine: 85 de canóne ale sfinților Apostolĭ. Canónele celor 318 sfinți Părinți, ce-în anul de la Christos 325 s'aŭ adunat în Nicheia Bithiniei, asupra lui Arie și sînt la numĕr 20. Canónele Soborului ce s'aŭ adunat către începutul sutei a patra de la Christos la Ancira, ce sînt 25. Canónele Soborului făcut la Neochesaria, iarăși către începutul sutei a patra înainte de Soborul de la Nicheia, sînt canónele acestui Sobor la numĕr 15. Canónele Soborului de la Gangra, ce sînt 25. Canónele Soborului ce s'aŭ făcut la Antiohia Sirei, anul 341, cu prilejul engheníilor, și sînt la numĕr 25. Canónele 60 a Soborului ce s'aŭ adunat în Laodicheia Frighiei, către jumĕtatea sutei a patra de la Christos. 7 Canóne a Soborului ce s'aŭ adunat întâiu la Țarigrad, anul 381 și iaste al doilea a tótă lumea. Canónele Soborului a treia a tótă lumea, ce s'aŭ făcut la Efes, anul 431. Acéstea sînt la numĕr 8. Canónele ce sînt 30 a Soborului a patrulea a tótă lumea, ce s'aŭ adunat la Halchidon, anul 451. Canónele 20 a Soborului de la Sardicea. Canónele iarăși ce s'aŭ așĕzat la Chartagen în Africa, și sînt la numĕr tocma 135. Iar nu numai Canónele Sobórĕlor saŭ a celor a tótă lumea, saŭ a celor ce sînt topicos adunate, ce și a multor sfinți părinți sînt primite, precum a sfântului Dionisie Patriarhul de la Alexandria, ce sînt la numĕr 4. Canónele iarăși a sfântului Petru, Patriarhului de la Alexandria, 14. A sfântului și făcĕtoriului de minuni Grigorie

de la Neochesaria, 11. Epistolia sfântuluĭ Athanasie, Patriarhuluĭ de la Alexandria, cea către Amun monahul. Şi ĭară a sfântuluĭ Athanasie din a 39 epistolie, despre serbătorĭ. Aceluĭaşĭ epistolă cea către Rufin. Epistolile sfântuluĭ Vasilie celuĭ mare, arhiepiscopuluĭ Chesarieĭ din Capadochia, ce cuprind în sine 92 de Canóne. A sfântuluĭ Grigorie Episcopuluĭ de la Nissa, epistolia cea canonicéscă, carea are 8 Canóne. Rĕspunsurile canoniceştĭ ale luĭ Timoteĭu Patriarhuluĭ de la Alexandria, acéstea sînt la numer 18. Canónele luĭ Teofil Patriarhuluĭ de la Alexandria 10. Aceluĭaşĭ, povéstea despre Catharĭ. Aceluĭaşĭ către Agaton episcopul. Aceluĭaşĭ (către) Mina episcopul. Epistolia canonicéscă cea către Domnu, a sfântuluĭ Chiril, Patriarhuluĭ de la Alexandria. Aceluĭaşĭ către episcopiĭ ceĭ din Libia şi din Pentapolĭ. A sfântuluĭ Grigorie Theologul, despre cetirea cărţilor Testamentuluĭ vechĭu şi a celuĭ noŭ. A sfântuluĭ Amfilochie episcopuluĭ, ĭar despre cetirea acelorașĭ cărţĭ. Epistolia luĭ Ghenadie Patriarhul de la Ţarigrad şi a sfântuluĭ Sobor ce s'aŭ adunat cu dînsul, cea către sfinţiĭ Mitropoliţĭ şi către Papa Romeĭ. Tóte acéstea canóne sînt întru una adunate, precum le-am povestit în Pandenctele luĭ Bevereghie; poţĭ vedea despre acéstea şi Pravila.

Iar a fi acéstea canóne, primite în besérica rĕsărituluĭ afară de obicéĭul de astădĭ dar, ne învaţă şi canonul al doilea al Soboruluĭ de la Trulla, carele il scriem aicĭ întreg, precum urméză: „Acésta încă acestuĭ sfânt Sobor „prea frumos şi prea cu cinste i s'au vĕdut, ca de-aci „înainte, spre leacul sufletelor şi doftoria turburărilor, în- „tărite şi stătătóre să remâe, care de la sfinţiĭ şi fericiţiĭ „părinţĭ, cariĭ maĭ nainte de noĭ aŭ fost, s'aŭ priimit şi s'au „întărit, şi nouă încă ni s'aŭ dat cu a sfinţilor şi măriţilor „apostolĭ, anume 85 de canóne. Insă fiind că întru acéstea „canóne ni s'aŭ poroncit ca acelorașĭ sfinţĭ Apostolĭ aşĕ- „zĕmênturile céle prin Kliment să le primim, în care a- „cum de mult de la céĭa ce de la credinţă streine cred

„spre pierdarea beséricii, unde vicléne şi de la viaţa cea „după Dumnedeŭ streine s'aŭ băgat, carele chipul cel „mândru şi frumos al dumnedeeştilor rânduelĭ ni l-aŭ în„tunecat. Acéstea aşĕzămênturĭ spre întemeiarea şi liniştea „prea creştineştiĭ turmĭ, bine le-am lĕpădat, neamestecând „rodurile ereticeştiĭ înşĕlăciunĭ şi nicĭ decum împleticin„du-se ca cu cea adevĕrată şi întrégă a Apostolilor în„vĕţătură. Pecetluim şi céle-lalte canóne tóte, care de sfin„ţiĭ şi fericiţiĭ noştri părinţĭ s'aŭ tâlcuit, adecă de ceĭ „trei sute opt-sprĕ-déce purtătoriĭ de Dumnedeŭ părinţĭ, „ce s'au adunat la Nicheia, şi de ceĭ de la Anghira, şi „iar de ceĭ ce la Neochesaria, asémenea şi de ceĭ ce la „Gangra; afară de acéstea şi de ceĭ ce la Antiohia Sireĭ „şi de ceĭ ce la Antiohia Frighieĭ, apoĭ şi de ceĭ 108 pă„rinţĭ, cariĭ la acéstă de Dumnedeŭ păzită şi împĕrăté„scă cetate s'aŭ adunat, şi de ceĭ doue sute, cariĭ la Mi„tropolia Efesénilor s'aŭ strîns, şi de ceĭ şasă sute treĭ„decĭ sfinţĭ şi fericiţĭ părinţĭ de la Halchidon, aşijderea „şi de ceĭ ce la Sardca şi ce la Chartaghen, şi ce iarăşĭ „la acéstă de Dumnedeŭ apărată şi împĕrătéscă cetate „s'aŭ adunat supt Nectarie, carele aŭ fost al Alexandrieĭ „episcop. Ba încă şi canónele luĭ Dionisie carele aŭ fost „Arhiepiscop cetăţeĭ ceĭ marĭ a Alexandrénilor, a luĭ Pe„tru care aŭ fost al Alexandrieĭ Arhiepiscop şi mucenic, „a luĭ Grigorie carele aŭ fost al Neochesarieĭ episcop, fă„cĕtoriuluĭ de minunĭ, a luĭ Athanasie Arhiepiscopuluĭ „Alexandrieĭ, a luĭ Vasile Arhiepiscopuluĭ Kesarieĭ Ka„padochiĭ, a luĭ Grigorie Episcopuluĭ Nissiĭ, a luĭ Grigo„rie Theologul, a luĭ Amfilochie al Iponuluĭ, a luĭ Thi„motheiu Arhiepiscopuluĭ Alexandrieĭ celuĭ dintâiu, a luĭ „Theofil Arhiepiscopuluĭ acéeaşĭ mare cetate a Alexan„drieĭ, şi a luĭ Ghenadie carele aŭ fost Patriarh întru „acéstă de Dumnedeŭ apărată şi împĕrătéscă cetate. Iar „afară de acéstea, canonul ce de Ciprian, carele al ţĕreĭ „Afrilor aŭ fost Arhiepiscop şi mucenic, şi de Soborul ce „supt dînsul aŭ fost, s'aŭ tâlcuit, carele întru maĭ sus nu-

„miţilor Arhiereilor locurĭ şi singur după cel dat lor obi-„céĭu s'au ţinut. Şi a nu fi slobod niměnuĭ maĭ 'nainte „spusele canóne a le muta, aŭ a le strica, aŭ altéle a „face, afară de céle maĭ 'nainte aci puse canóne a priimi, „cariĭ de la unii adăugând vicléně iseălitură s'aŭ grămă-„dit, cariĭ a precupi adevěrul s'aŭ silit. Iar de se va ade-„veri că cineva vre unul din canónele céle maĭ sus spuse „să siléşte a-l înoi, sau a l strica, va fi vinovat după acel „canon, precum acelaşĭ canon grălaşte, pedepsindu-sě şi „prin însuşĭ, întru acéea ce au greşit, doftorie priimind“.

Cuvine-se a şti încă, că şi Soborul de la Trulla aŭ fă-cut o sută şi două de canóne, în care aşa ni sě pune îna-inte tótă rânduĭala şi tocméla vieţeĭ, cât nicĭ unul din tóte Sobórele la acea sevěrşire n'aŭ ajuns; maĭ pe urmă So-borul a(l) şéptelea a tótă lumea ce s'au adunat la Nicheĭa, anul 787 aŭ facut două-decĭ şi două, care precum céle de la Trulla sînt în mare cinste şi pază în besérica nó-stră.

Afară de acéstea pururea au priimit besérica şi orându-ĭalele şi aşezămênturile ĭubitorilor de Dumnedeu Impěraţĭ, şi sîntem spre acelora pază datorĭ, fiind că Impěratul ĭaste de Dumnedeu rânduit a avea grijă nu numaĭ de lucru-rile céle politiceştĭ, ci şi de bună tocmĭala lucrurilor şi persónelor beséricestĭ, care a se ţinea de fericirea cea vré-mélnică nu ĭaste îndoĭala. Drept acéea câte decreturĭ, câte aşězămênturĭ, câte narave împěrăteştĭ pentru tocméla besé-ricéscă sînt, tóte între canóne să numěră şi datoria ca-nónelor nasc.

CAP. II.

Incéperea canónelor apostoliceştĭ.

Macar că canónele ce se dic apostoliceştĭ a fi de la însuşĭ Apostoliĭ făcute şi nouě lăsate, n'am nicĭ un temeiu de-a adeveri, totuşĭ nu sînt aşa próspete, precum dic u-niĭ ca să le strice avtenţia lor, ce sînt făcute în céle treĭ

sute de anĭ după Christos, de părinţiĭ ce, aŭ vorbiă şi trăiră cu Apostoliĭ, aŭ învĕţătura lor şi trădania o avea próspătă, şi pentru acéea să ḑic acéstea canóne apostoliceştĭ, căcĭ de la părinţiĭ acéĭa s'aŭ făcut, cariĭ pentru pricina maĭ sus adusă, apostoliceştĭ sĕ chĭamă şi Apostolĭ, precum scrie Theodorit în ale sale 1, tit. 3, 1.

Soborul cel dintâĭu a tótă lumea carele la începutu(l) suteĭ a patra s'aŭ adunat la Nicheĭa, face multă pomenire despre canóne, ce şi maĭ 'nainte să ţinea în besérică. Acum de óre-ce osebĭ ce le pomenéşte Soborul, chĭar se află între canónele ce sĕ ḑic apostoliceştĭ; afară de tótă îndoĭala ĭaste cum că canónele, care le pomenéşte Soborul de la Nicheĭa sînt acéstea ce se ḑic apostoliceştĭ. Ian să vedem etc. etc. etc.

CAP. III.

Să arată avtentia canónelor de la Trulla.

Tare să bat Latiniĭ să aréte că canónele de la Trulla nu trebue să aĭbă cinste, şi că nu sînt creştiniĭ datorĭ a le ţinea. Iar noĭ ne ţinem datorĭ a păzi acéstea canóne, pentru că acest Sobor pentru acéea s'aŭ adunat, ca să adaoge ceva canóne Sobórelor a cincea şi a şasea, care nicĭ un canon nu făcusă, de unde tot una e cu Soboru a şésea şi de o cinste cu acéla. Şi adevĕrat Soborul a şéptea a tótă lumea îl socoteşte una cu al şéselea a tótă lumea, căcĭ pomenind de canónele acestuĭa, le chĭamă canónele Soboruluĭ a şésea. Aşa canonul 82 în lucrarea 4, se pomenéşte sub numele Soborul a şésea a tóta lumea, şi îndoindu-sĕ uniĭ despre avtentia canónelor acestora, aşa sf. Tarasie le rĕspunde: „Uniĭ de neştiinţă bolna-„vindu-se să smintesc întru canónele acéstea, zicênd: aŭ „dóră a Soboruluĭ a şésea sînt? Iar să cunóscă acéştea, „cum că sfântul şi marele a şésea Sobor aŭ fost adunat „supt Constantin, împrotiva acelora ce zicea o lucrare şi

„o voe în Christos, carii aŭ afurisit pre ereticî și tâlcuind „credința cea pravoslavnică, s'aŭ întors acasă în patrusprâ- „zéce anî a luî Constantin. Iar după patru saŭ cincî „anî, acélașî părințî adunăndu-se sub Iustinian, fiul luî „Constantin, canónele maî sus însămnate le-aŭ făcut și ni- „me să nu sē îndoiască despre dînsele. Cacî ceî ce s'aŭ „iscălit supt Constantin, acélașî și supt Iustinian s'aŭ iscă- „lit pe hărtia ce e aci de față, precum chiar iaste den ne- „mutata asemănarea scrisoriî cea de măna lor, că trébuia „ceî ce aŭ fost închipuit Soborul a tótă lumea și canóne „besériceștî să facă.“ După zisa acésta a Sfăntuluî Tara- sie, canónele acéstea să întăresc în canonu dentăiî a So- boruluî al șéptelea a tótă lumea, căcî acolo sē întăresc ca- nónele a multe Sobóre; iar Soboru al cincelea și al șéselea, n'are alte canóne, fără céle de la Trulla (ce) s'au făcut spre adáogarea acestora. . . . .

(lipsește o pagină)

. . . . . greceștî din Bulgaria și nu va lăsa să fie țara acéea supt stăpănirea și ocărmuirea Papeî. Mutăndu-sē, zi- selu, din viața acésta Sf. Ignatie, în anul 879 s'au adunat Sobor la Țarigrad în besérica Sf. Sofieî, unde și Papa Ioan al 8-lea au trimes soliî seî, și nădăjduind Papa că va că- pătă Bulgaria de la Fotie, carea de la Sf. Ignatie nicî cum nu o putusă dobăndi, l-aŭ priimit cu Soborul și l-aŭ în- tărit în scaunul Patriarșieî, stricănd și lēpădănd tóte căte sē făcusă asupra luî Fotie în Soborul de la Țarigrad, ce Latiniî îl chiamă al optulea. Au făcut acest Sobor ce era de treî sute și opt sprezéce arhiereî, înpreună, cu tóte sca- onele patriarșeștî, prin soliî sēî, și treî canóne. Nu după multă vréme Papa credură pentru că n'au putut dobăndi desăvărșit ce nēdăjduia, adică macar că puțintea vréme sē lăsase Bulgaria Papeî, totușî Fotie urmănd pe Sf. Ignatie o aŭ ținut supt ascultarea Țarigraduluî, iarășî aŭ afuri- sit pe Fotie, carea afurisanie atăta aŭ putut strica luî Fotie căt și Sfințănieî s(ă)ntuluî Ignatie. Latiniî tare tă-

găduesc acest Sobor a fi fost pe lége, cu mult maĭ puţin a tótă lumea, zicênd, că Fotie aŭ înşelat pre solĭ şi aŭ strămutat cărţile luĭ Papa Ioan, căcĭ almintrelea sĕ află scrisă cărţile acélea în biblioteca de la Roma, nu precum sînt în faptele Soboruluĭ acestuĭa. Ci sĕ crédem cum că Fotie aŭ strămutat cărţile luĭ Papa Ioan, totuşĭ încătu-ĭ despre primirea şi întărirea luĭ Fotie în scaonul patriarşesc nu sînt strămutate, căcĭ şi în cărţile céle de la Roma acéea chiar sĕ află. Apoĭ până nu sosi solul cu cărţile la Sobor era priimit Fotie de ceĭ patru Patriarşĭ şi de tot Soborul, carea priimire destul era ca să rămâe Fotie în scaonul sĕu, precum şi Marele Meletie în suta a patra, macar (că) era lĕpădat de Papa, tot arhiereŭ pe lége aŭ fost până la mórte. Dar să lăsăm acéstea. Céle treĭ canóne pentru ce sĕ nu fie pe lége făcute? Ce pricina ĭaste? De unde? Şi cum? Maĭ ales fiind că şi după acéea pururea le-aŭ priimit şi le-aŭ păzit besérica răsărituluĭ, ba şi besérica apusuluĭ, precum vedem din Ionnchentie al treilea, Papa de la Roma, carele despre canonul al doilea, aşa grăiaşte în Epistolia cea către Faventin Arhiereul: „Cérerĭĭ aceştia sĕ vedea a stă înprotivă canonuluĭ Sobo„ruluĭ de la Ţarigrad, întru carele s'aŭ aşăzat, ca orĭ carele „din vrednicia cea arhierésca să va pogorî la viaţă cea „călugărească şi la locul pocăinţeĭ, nicĭ odinioară la arhie„rie să nu sĕ rădice. Drept acéea împrotiva numituluĭ So„bor (fiind că-ĭ unul din céle patru maĭ alése, care ca şi „céle patru evangheliĭ le cinstéşte besérica cea catholi„céscă), nicĭ cum nu să vedea că ar trebui să sĕ priimé„scă cérerea lor.“ Aşijderea Graţian carele aŭ scris Pravila apusenilor, în a dóua parte a decretuluĭ, cauza 7, întrebarea 7, cap. Acésta nicĭ cum, acest canon îl numéşte canonul sfântuluĭ Sobor, şi'n pravila lor l-aŭ băgat. Iarăşĭ Thoma Achinatul, a cuĭ învăţătură ĭaste maĭ de cinste la Latinĭ, de cât macar a orĭ căruĭa sfânt Părinte, acesta, ziseĭu, încă are acel canon în bogoslovia sa, secunda secunde întrebarea 185, articulul 4. în rĕspuns la a doŭa dovedire.

CAP V.

Pentru Soborul întâĭ şi al doilea, care s'aŭ făcut în Besérica Sfinţilor Apostolĭ la Ţarigrad.

Fotie după ce fără dreptate aŭ scos pe Sf. Ignatie din scaunul patriarşesc şi pe sine acolo împrotiva canónelor s'au vârît, aŭ adunat în anul 861 Sobor de 391 Arhiereĭ, şi cu mare nedreptate în Sobor l-au desbrăcat pe Sf. Ignatie de véşmêntul arhieresc şi l-aŭ lĕpădat, călcându-se în picióre tóte canónele. După ce îl lĕpădară pe Sf. Ignatie, iarăşĭ a doŭa óră s'aŭ adunat Arhiereiĭ (pentru acésta, acest Sobor să chiamă 1 şi 2), şi aŭ făcut 17 canóne, care fiind că nu era într'insele niciĭ o stricare, ba încă de mare folos, le-aŭ priimit besérica şi le păzéşte până în zioa de astăzĭ, blĕstămênd céle ce s'aŭ lucrat întru adunarea cea de'ntâĭu asupra Sf. Ignatie.

CAP. VI.

Pentru Soborul de la Ţarigrad ce-l chiamă Latiniĭ al optulea a tótă lumea.

După ce Fotie aŭ lĕpădat pe Sf. Ignatie, să stărnisă mare împĕrăchiare în Besérică, stând uniĭ despre partea luĭ Fotie, ĭar alţiĭ apărând nevinovaţia Sf. Ignatie, aŭ adunat Impĕratul Vasilie, Sobor la Ţarigrad, anul 869, stĕpânind cărmuirea Romeĭ Papa Adrian II, şi lepădară pe Fotie din Patriarşie, şi întórseră ĭarăşĭ pe Sf. Ignatie, aŭ făcut acest Sobor şi Canóne, care grecéşte să află 1?, ĭar Latinéşte 27. Insă céle ce s'aŭ aşăzat întru acest Sobor asupra luĭ Fotie, s'aŭ stricat apoĭ în Soborul cel din Sf. Sofia, unde după mórte Sf. Ignatie ĭarăşĭ s'aŭ aşăzat.

. . . .

(Aicea sĕ termină manuscriptul, care cred c'a fost întreg şi complect, dar împrejurările şi timpul au făcut să dispară, orĭ pierdendu-se, orĭ nimicindu se).

C. E.

Câte-va date despre Mitropolitul Veniamin.

(Urmare. Vedĭ Biserica Ortodoxă Română, Anul XVIII, No. 3).

Stihurile la Mitropolitul Veniamin, când aŭ fost chiemat la scaun al doilea rând de la Monastirea Nemţuluĭ, făcute de D-luĭ Enache Slugerul, dascal fiind în Scóla Socoleĭ de Ritorică. 1812, Septemvrie 8. [1])

Slavă se cuvine
Celuĭ ce vine
Folos să arate
Iar nu strâmbatate,
Şi cu sfătuire
Să dea mântuire

Ca să izbăvéscă
Rana sufletescă.
Şi cuĭ se cuvine
O! Veniamine
Acea laudare
Ce rîvna o are?

Fără numaĭ ţie.
Ca celuĭ ce ştie
Că Dumnedeŭ ĭaste
Cel ce miluaşte,
Şi la întristare
El face curmare

---

[1]) Aceste versurĭ, de şi au multe defecte literare, ritmice şi de măsură, totuşĭ pentru vechimea lor, pentru cestiunea ce o tratéză şi ocasia la care aŭ fost compuse, am credut de cuviinţă a le publica spre conservare. Multe strofe din poesie nicĭ n'aŭ corespondentele lor, dar fiind-că în manuscriptul pe care-l posed, aşa le-am aflat, le-am imprimat exact, fără a face vre-o adaugire. Autorul acesteĭ poesiĭ este cunoscutul profesor Paharnicul Enache Herescu, din Bucova, nepotul fostuluĭ Episcop în Bucovina, Herescu. Profesorul Enache a fost cel întâĭ dascal la Semınarĭul Veniamin din Monastirea Socola, numit la 1804. El a profesat ştiinţele literare acolo până la 1844, când a încetat din viaţă. De la dînsul ni s'au conservat multe manuscripte de literatură română, o serie de discursurĭ ocasionale, ba şi poesiĭ. De şi astă-dĭ scrierile luĭ nu par în ochiĭ noştri maĭ modernĭ a maĭ avea valore, totuşĭ dacă ne strămutăm cu mintea la acele vremurĭ, când limba nóstră era decădută din causa influenţeĭ abusive a limbeĭ grece moderne, trebue să-ĭ recunoştem şi luĭ Enache Herescu un merit, pentru că a lucrat româneşte şi în româneşte pentru desvoltarea intelectuală a Românilor.

Versurile de la început au fost cântate de eleviĭ Seminariuluĭ nemuritorulul şi neuitatuluĭ vrednic Metropolit Veniamin Costache, cu ocasia reîntorcereĭ luĭ de la Mănăstirea Neamţuluĭ, la 1812, în Iaşĭ, la Scaunul seŭ Metropolitan, unde fusese exilat orĭ trimis fără voia luĭ de către Guvernul Rusieĭ, în timpul ocupaţieĭ ţěreĭ de către Ruşĭ, între aniĭ 1808—1812 şi înlocuit cu Exarhul Gavriil. Primirea triumfală a Metropolituluĭ Veniamin atuncĭ în Iaşĭ a fost o

Şi El alinéză
Tot ce lăcrăméză.
Decĭ a ta slăvire
N'are potrivire
C'acea lupilare
Ce frica o are.

Fiind-că din fire
Aĭ milostivire,
Şi de cele sfinte
Rîvnitor ferbinte
La orĭ-ce urmare,
Cu Dumnedeŭ ceare;

Decĭ locul saltare
Mĭ-aduce cântare
La a ta slăvire
Ce-o aĭ şi din fire,
Cu bună credinţă
Dupre umilinţă.

(Până aicea să se cânte!)

APOĬ URMEAZĂ VERSURILE URMĂTOARE:

Preosfinţite Stĕpâne!
O furtună ce din fire
Iveşte a sa cumplire,
In căderĭ să desfătéză.
Şi cu o tristă urmare
La rîs ea dă urmare
Şi nu se maĭ desgusteză.
Insă acea sprijinire
Ce'ntralu nu dă măhnire,
'Şĭ bate joc de îngălmare.
Domnind ea peste simţire
Şi orĭ preste ce pornire,
Şi la plâns dă curmare.
Cine cu simţire vie,
Sau timp, nu pote să ştie.
Dumnedeiască certare.
Deşĭ, cum-va rĕŭ răneşte
Iar mórtea nu îndrăzneşte
La viaţ'a da curmare.
Şi aceĭ fără credinţă
Nu pot avea cunoştinţă
A mărgini cu ştiinţă
A Domnuluĭ vindecare.
Cum aceĭ cu rîvn'o are.
Şi nicĭ pot'avea căinţă.
Fără glas, dic, dar să fie
Gura celuĭ ce nu ştie
Pre Dumnedeu să slăvéscă
La orĭ ce împotrivire
Ce pizma dă vinuire,
Şi la el să năzuéscă.
Când orĭ-ce norĭ tulburaţĭ,
Ce din foc sînt înfocaţĭ,
Nu-ĭ lasă să fi'ntristare
A putea face dosirea
Că sorele nu-ĭ lucirea
Cu multă îndelungare.
Care s'aŭ cunoscut forte

Halul lumeĭ celĭ deşarte,
Cum că n'are nicĭ un bine,
Lumea statornicéscă în sine.
Să cugete orĭ-ce om
Intâmplarea cestuĭ Domn,
Ca se vadă altă stare
A ce primejdie mare
Iar el plin de bucurie
Luând a treia Domnie
Şi'nviaţă cât au trăit
Cu marĭ nădejd'au domnit.
Dar acele nădejdĭ multe
Nu putuse să-ĭ ajute,
Nicĭ să pue în lucrare
Cugetul Măriei Sale,
Nicĭ putu să se păzască
De urgia 'mpĕrătescă.
Decĭ fără veste-l ajunsă
Acea primejdie ascunsă.
Primejdia cea de morte
Care aŭ sĕverşit tote.
S'aŭ vestit în ţara totă
Cum că vine de la Pórtă,
Un Capigiu rânduit
Şi conace ĭ-aŭ gătit.
Dară nimene nu ştie
Cu ce chip şi trebă o vie,
Numaĭ Vod'aŭ dis că ştie
Arătând in Spătărie,
Fiind boeria totă
Şi obicinuita glotă.
Cu şase dile 'nainte
Au dis Vod'aste cuvinte:
Acest Capigiŭ ce vine
Iaste prieten cu mine.
Ce un vent maĭ cu priire
Impinge a lor stîrnire,
Şi sileşte să grăbescă.

---

sĕrbătóre naţională, o rĕsplătire dată nedreptăţeĭ luĭ, sĕverşită de către streinĭ, şi care nedreptate a fost puternic stigmatizată de sentimentul naţional, pornit din tote clasele oraşuluĭ Iaşilor (Vedĭ Ist. Metropol. Moldoveĭ). La acéstă împrejurare patriotică a participat şi dascalul Enache cu şcolariĭ luĭ din Şcola luĭ Veniamin, şi ĭ-aŭ cântat cântec de veselie. Restul poesieĭ a fost de sigur pronunţat de însuşĭ autorul poesieĭ —Paharnicul Enache şi în care la finele eĭ descrie meritele Metropolitului Veniamin pe câmpul literatureĭ naţionale, precum şi calităţile luĭ morale, de milostiv şi compătimitor către totă suflarea omenéscă şi în special către Românĭ.

A da loc la cine n'are
Și la a luminei zare
Și eĭ să nu se ivéscă,
Și să facă zădărîre
La o duce la neștire.
Atuncĭ când furtuna lace
Și redă tihnita pace
Și noriĭ cu tupilare
Aŭ dat la cine n'are.
Norodule întristat
Ci te simți zdruncinat
De acea tristă gătire
Cu prea măhnită citire,
Ci cea din rĕsbolu furtună
Aŭ stricat a ta 'ndămână.
Zimbeşte acum la tóte,
Lasă orĭ-ce strîmbatate,
Socotind că orĭ-ce lare
Ce și acel drept o are,
Iară tu fiind maĭ jos,
De te simțĭ acum stors,
Nu da nicĭ o vinuire
Că n'aĭ avut ocrotire.
C'a Dumnedeuluĭ certare
Țĭ-aŭ făcut ție mustrare.
Și ĭar c'acel îndurat cer
Certând te-aŭ certat,
Iară morțiĭ nu te-aŭ dat,
Nicĭ din loc te-aŭ strĕmutat.
Cine póte fi în stare
Să nu facă apasare,
Când a Domnuluĭ voire
N'ar vrea să dea slobodire.
Iov cel plin de avere,
Au nu știĭ a luĭ durere?
Bubele cu puróe
Și cum zăcea în gunóe.
Cunóște a luĭ cercare
Și vedĭ a luĭ vindecare,
Că n'aŭ avut îndecite
De cele întâĭ pĭerdute?
Și tu a cuĭ norod eștĭ,
Și în ce te sprijineștĭ?
Atuncea când necazul vine
Și razim nu aĭ la nime.
Unde'țĭ ĭaste tupilarea
Și cuĭ facĭ tu supararea?
Aŭ nu ĭar la Dumnedeŭ
Țĭ pironeștĭ gândul tĕŭ?
Și de unde ĭa'ĭ scăpare
La orĭ-ce ră întêmplare?
Domnul, Domnul te ajută,
El îțĭ dă, El te'mprumută,
Că El stă într'ajtutor
La tot dreptul cinstitor.
Cine póte să maĭ créză
Ca pre cel dorit să vadă?
Sosind el la ale sale
După voĭa pofteĭ sale.
Dar vĕd a ta rugăcĭune,
Când tu cerĭ ce se cuvine,
Cum Dumnedeŭ o plinéște
Și ce cerĭ îțĭ dăruéște.
Lasă'țĭ dar a ta mâhnire
Avênd pe El sprijinire,
Pre Dumnedeŭ cel ce póte
Din orĭ-ce rĕu a te scóte,
Și să'țĭ dea ție îndoite
Din cele întâĭu pĭerdute.
Slavă întru ceĭ de sus luĭ D-deŭ
Și pre pământ pace
Și voire să se'n pace,
Așa fără de cârtire
Slăvind să dăm mulțămire,
Cu simțire să simțeștĭ,
Ca o fire ce-o zideștĭ
A Duhuluĭ vindecare.
Avênd ĭarășĭ înainte
Pre acel dorit părinte,
Cu pre sfântă așezare,
Ca lumina ce firește
Dă ochilor de zărește
A faptelor osebire.
Care loc cum îl zărește
Și ce fel de rod rodește
Și el le dă prețuire
La blândeța cea din fire.
Cer acum milostivire
Să nu facĭ mĕ rog mustrare
Că nu am eŭ îndrăznélă
De ascunsul din ivélă,
Oltare Zevs de se póte
Arată că tu știĭ tóte.
Cine-ĭ maĭ evlavios
Aŭ păzit a ta cinstire
Cu slujbe ce de folos
Bisericile dă de știre,
De orĭ în ce împrotivire,
Cu ce încuviințare
Este a privigheriĭ stare,
Scólele dă de știre
De patriotésca rîvnire.
Bogoslovia grăĭască,
Cine a vrut să pândéscă,
Să facă începĕtură
De a eĭ învĕțătură.
Insășĭ limba românéscă
Stare-ĭ cea trupéscă
Care maĭ 'nainte
Aŭ vrut s'o ajute.
Tipare ce zac acum jos
Spune alt folos,
Carele maĭ 'nainte
Aŭ tipărit cărțĭ sfinte.
A dice de îndurare
Nu pot face asemănare,
Vĕduvă ce eștĭ lipsită,
Vedĭ nădejdea ta sosită,
Robilor de la'nchisóre
Iat'a vóstră cercetare,
Ce nu se îngrețoșază
Nóptea la voĭ va intra,

Grăiți voĭ de îndurare
Și de-a bucurieĭ stare
Norodule rîvnitor
De sufletesc ajutor,
Iat'al vostru păstor
Cel slab și îndurător.
Iat'al vostru cel evlavios
Cel cu suflet de folos

Vine dară să vĕ spue
Tóte cu cucernicie,
Intru dile 'ndelungate
Cu întrégă sănĕtate,
Să aflăm toți liniștire
Sub a vostră ocrotire.
Așa cu cuget curat
Rugăm pe Cel Indurat.

C. E.

O Enciclică a Metropolitului Nifon.

In luna trecută, în Revista „Biserica Ortodoxă", am publicat o Enciclică a Metropolituluĭ Veniamin, la care s'aŭ asociat toțĭ Episcopiĭ Moldoveĭ de atuncĭ, și în care se dădeaŭ povețe și sfătuirĭ părinteștĭ și bisericeștĭ, atât preoților cât și tuturor creștinilor, ca se contenéscă poporul de a maĭ înjura, sudui și insulta cele sfinte, fiind un obiceĭu urît, rĕŭ și compromițĕtor pentru un creștin de a'șĭ batjocori legea luĭ. Așĭ dori, că acest nărav desplăcut și rușinos pentru un creștin — și încă Român, să dispară din poporul nostru. Ceĭ ce pot să pună capăt unuĭ rĕŭ nărav așa de urît nu sînt și nu pot fi de cât Preoțiĭ. Eĭ singuri prin sfătuirile, învĕțăturile și chĭar prin epitimiĭ ușóre, pot influența asupra enoriașilor lor, de a se părăsi de aceste neplăcute năravurĭ și protivnice Religieĭ lor. S'ar putea găsi mijlóce potrivite de către preoțĭ pentru ceĭ ce s'ar părăsi de asemenea rĕle deprinderĭ, ca: de a se lăuda public în Biserică, de a-ĭ da de model în comună, de a-ĭ visita preoțiĭ în special pentru acéstă îmbunătățire morală a lor, etc. etc. Este rușinos să vedĭ pe pruncĭ, pe bĕtrânĭ, pe tinerĭ și ómenĭ în tótă mintea, pronunțând cu atâta ușurătate batjocurĭ și insulte, sudălmi și injuriĭ la adresa Religieĭ nóstre strămo-

şeştĭ. Acum publicăm altă Enciclică a Metropolitului rĕposat Nifon, prin care să trage luarea aminte a tuturor Creştinilor asupra moduluĭ puţin cuviincĭos ce-l aŭ creştiniĭ, când vin în sf. Biserică pentru a asculta serviciile divine.

Am vĕḑut şi cu toţiĭ ştim, că mulţi dintre creştinĭ, venind la sf. Biserică ca se asculte Sf. Liturgie, ţinuta lor este cu totul neconformă şi cu locul unde sînt şi cu scopul pentru care aŭ venit în sf. Biserică, ba ce este maĭ mult, neliniştesc şi scandalizază şi pe ceĭ-l-alţĭ creştinĭ ce să află în Biserică. Uĭtă că aflându-se în Biserică se află în faţa luĭ Dumneḑeŭ, că mintea luĭ trebue să fie pironită numaĭ la ascultarea sf. rugăcĭunĭ şi cântărĭ, departe de orĭ-ce cugetărĭ lumeştĭ şi afacerĭ ḑilnice, ĭar inima sa înalţată în regiunele cereştĭ, ca ast-fel să pótă trage folosul sufletesc pe care-l caută credincĭosul venind în sf. Biserică. Convorbirile dar, starea neliniştită, agitată, ţinuta nepotrivită, umblarea dintr'un loc în altul sînt cu totul interḑise orĭ oprite creştinuluĭ aflător în Biserică. Şederea cuviincĭósă, ascultarea atentă şi incordată asupra serviciilor celor ce se sĕvîrşesc în Biserică, umilinţa, căinţa, linişte trupéscă şi sufletéscă trebue să predomine pe creştin şi să se rĕsfrângă acestea şi în figura externă a fie-căruĭ credincĭos creştin. Spre ce folos venim la Biserică, dacă, în loc de a ne edifica, îmbunătăţi moralminte şi folosi din cele ce ar trebui să ascultăm, noĭ numaĭ de obiceĭu intrăm în sf. Biserică, fără a fi atenţĭ la rugăcĭune, fără a ne cugeta la Dumneḑeŭ, ba încă neliniştim şi detragem şi scandalisăm şi pe alţiĭ ce staŭ la rugăcĭune, pătrunşĭ de evlavie. Noĭ Ortodoxiĭ n'avem ómenĭ specialĭ în Biserică, cariĭ să ţină ordinea şi buna cuviinţă, dupé cum aŭ alte riturĭ creştine; cu tóte acestea trebue să nu ajungem la acéstă stare de nesuferit, ca servi-

torii Bisericei să fie nevoiţi a face publicului observări în biserici, ci să prevenim acest lucru, stând cu evlavie şi cu frica de Dumnedeŭ în casa luĭ Dumnedeŭ. Iată acésta Enciclică :

NIFON

Cu mila luĭ Dumnedeŭ Arhiepiscop şi Mitropolit al Ungrovlahieĭ.

„Casa Mea, casă de rugăciuni să va chiema." Dise Domnul intrând în Biserica Ierusalimului, celor ce sĕ neguţătorea înlăuntrul eĭ, şi mesele lor sfărămĕndu-le, iĭ goni afara dintr'ĕnsa, şi cu acésta ne arătă marea sfinţenie de care este plin acest Dumnedeesc lacaş.

Pentru aceea urmaşiĭ sĕĭ să întrarmară cu puterea Duhovnicéscă ce o căpătaseră de sus, şi făcură a sĕ respecta şi a se cinsti acest Sfinţit loc şi de chĭar păgâniĭ ce nu'l putea suferi; ĭar Creştiniĭ ceĭ adevĕraţĭ întru smerenia cugetelor şi curăţenia inimiĭ, păşa pragul sĕŭ, ştiind că aicĭ este locul de înfăţişare al nevĕdutuluĭ Dumnedeŭ, al nestricăcĭosuluĭ şi prea slăvituluĭ Trup al luĭ Christos, starea de faţă a Maĭciĭ Domnuluĭ, a îngerilor, a arhanghelilor şi a tutulor sfinţilor; într'un cuvênt că acesta este cerul pământesc, ba încă maĭ mult şi maĭ presus şi de cât ceriul şi de cât pământul, după cum a dis Mântuitorul: „Cerul şi pământul va trece, iar cuvintele mele nu vor trece" (Mat. Cap. 24, Stih 35). Adică Biserica, care este Cuvântul luĭ Dumnedeŭ va rĕmânea în vecĭ.

Acésta era vécul barbarismuluĭ, vécul întunereculuĭ popórelor lumiĭ, şi cu tóte acestea sufletul Creştinuluĭ luminat, vedea şi cunoştea puterea Dumnedeiriĭ, şi cinstea Sfânt locaşul sĕŭ. Atuncĭ lumina Evanghelieĭ era în răvărsatul zorilor eĭ, în vreme ce astăzĭ sórele sĕu luminând şi încăldênd miĭ de norode civilizate printr'însul, cu durere de inimă trebue să mărturisim, că o parte însemnată

a locuitorilor acestiĭ țărĭ, lipsițĭ de credință și abătuțĭ de la adevĕrata cunoștință a puteriĭ, ce ține în sine Sfânta nóstra Religie, s'aŭ tras la rătăcire și aŭ perdut maĭ tot respectul cu care trebue să sĕ înfățișeze în Biserica Domnuluĭ, și ca într'o casă de întâlnire, de petrecere și de convorbire, orĭ ca într'un teatru sau târg, s'adun și neguțătoresc în interesele lor casnice și sociale, și pe când preotul strigă: „Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte;" umblete prin Biserică, șoptele, ba încă ce este maĭ rĕŭ, hohote de rîs s'aud între aceia ce sînt lipsițĭ de frica luĭ Dumnezeŭ, de respectul către Religie, și de inima de Creștin! Care neprețuind înfrânarea inimiĭ adevĕratuluĭ Creștin, ale căruĭ rugăciunĭ se 'nalță și se amestecă cu ale Preotuluĭ la coborârea puterilor cereștĭ, prin care pâinea și vinul se prefac în adevĕrat trupul și sângele Domnuluĭ, care priimesc împărtășirea credințiĭ și răvarsă mila și îndurarea asupra celor bine-credincioșĭ, îĭ dau zmintélă, și prin urmare îĭ fac părtașĭ netrebnicilor lor urmărĭ! Fapte neasemănate cu a nicĭ unuĭ ném ce știe a'șĭ prețui Religia și a cunóște înalta sfințenie a loculuĭ în care se află; fapte, zic, ce trag asupră-ne hula vecinilor noștri, după cum zice David: „Făcutu-ne am ocara vecinilor noștri, batjocură și rîs celor din prejurul nostru."

Următor dar poveților Apostoluluĭ, care zice: „Luațĭ aminte de voĭ și de tótă turma, întru care Duhul Sfânt v'a pus pre voĭ Episcopĭ, ca să paștețĭ Biserica luĭ Dumnezeŭ care a căștigat'o cu sângele seŭ," ne simțim datorĭ, iubițiĭ meĭ Creștinĭ, a vĕ chema Duhul blândețiĭ la încetarea în viitor a unor asemenea neorândueli, și părintește a vĕ sfătui, ca să vĕ întórcețĭ la adevărata credință și respectul ce se cuvine Sfântuluĭ locaș al luĭ Dumnezeu, și lăsând la pragul seŭ lumeștile și zadarnicile cugetărĭ, ce adesea vĕ îndărătnicesc de la cele sfinte, să socotițĭ acéstă linie nestrămutatul hotar dintre pămênt și cer, dintre materie și Duh, și să intrațĭ subt acoperemêntul sĕu cu smerenie și evlavia ce se cuvine casiĭ Domnuluĭ: pentru

că acéstă este cerul pămêntesc, şi totul într'însul înfăţişază starea de faţă a lui Dumnezeŭ! Căci dacă în casa unuĭ om asemenea vouĕ intrând, vĕ descoperiţĭ capetele şi staţĭ cu zmerenie şi sfială când mergeţĭ să vĕ rugaţĭ la nevoile vóstre, cu cât maĭ cu sémă în casa aceluia, înaintea căruia de la Impĕrat şi până la vermile ce se târaşte, se 'nchină şi se smereşte.

Mórtea dar, iar maĭ vârtos Iadul care stă la piciórele necredinciosuluĭ şi ale zavisniculuĭ, sînt punturile în care se mărgineşte viaţa muritoruluĭ, lipsit de darul luĭ Dumnezeŭ, căcĭ cel credincios de va şi muri, viŭ va fi, zice Domnul.

Iată pentru ce, iubiţiĭ meĭ Creştinĭ, cuvêntând, sfătuim pe nişte asemenea rătăciţĭ şi despreţuitorĭ de cele Sfinte, şi cu puterea Arhiericéscă, oprim pe viitor, orĭ ce mişcare, orĭ ce zgomot, orĭ ce vorbire, orĭ ce necuviinţă în sfârşit, din cele ce se urmaŭ până acum în Sfánta Biserică, şi ca Arhipăstor poruncim preoţilor Bisericiĭ a nu îngădui pe nimenĭ dintre bărbaţiĭ mirenĭ să'şĭ aibă capul acoperit în Biserică, şi pe toţĭ de obşte sfătuim, ca potrivit regulilor şi orânduelilor Bisericiĭ, închinăcĭunile pe la Icóne şi darea prinóselor Altaruluĭ să sĕ facă maĭ 'nainte d'a se începe Sfânta Liturgie, adică până atuncĭ, până când zice Preotul saŭ Diaconul: „Cu pace Domnuluĭ să ne rugăm.“ C'acesta este cuvêntul cu care se începe Sfânta Liturgie şi care vesteşte pacea, liniştea şi rugácĭunea fiecăruia în locul în care se află. Dar fiind că împrejurările şi greutăţile casnice, cum şi alte interesurĭ neapărate ale Creştinuluĭ, îl fac de multe-orĭ a veni după începerea Sfinteĭ Liturgiĭ, când tot omul trebue să fie nemişcat în locul sĕŭ, rugându-se şi ascultând sfânta slujbă, că cu acésta nu este lipsit de închinăciunile ce trebue să facă pe la Icóne, ci să trécă în mare linişte la locul ce i se cuvine a şedea şi să aştepte sfârşitul Liturgiĭ, când fie-care slobod este a înainta către Icóne ca să se închine; căcĭ nişte asemenea neorânduelĭ şi zgomote, nu numaĭ împedică pe

orĭ-care a auzi rugăciunile și slujba preoților, dar și daŭ zmintélă, după cum am zis, credinciosuluĭ, și pentru că acéstea sînt minutele în care cetele cereștĭ se cobor, la a cărora venire se cântă Heruvicul, ce ne arată mărirea întru care Dumnezeŭ însușĭ se așéză pe Tronul Ceruluĭ pămêntesc, care este Sfânta Masă a Altaruluĭ, și care ne zice: „Tótă grija cea luméscă să o depărtăm." Apoĭ dacă (în) acéstă vreme, aceste cuvinte nu va umplea inima Creștinuluĭ de frică și cutremur, și nedând ascultare, nu'l va face sa'șĭ inalțe mintea de la pămênt, Biserica pentru dînsul va fi spre osîndă, iar nu spre mântuire.

Intr'un cuvênt, fiecare să sé socotéscă singur stând subt acoperemêntul Casiĭ Domnuluĭ, și să se desbrace de orĭ ce patimă îl băntue și îl face a împuțina respectul ce se cuvine să dea aicĭ, tînĕrul bătrênuluĭ, cel mic celuĭ mare, fiul tatăluĭ și fratele frateluĭ, și cu acésta regulă să méргă să priméscă Sfânta Anaforă, care făcênd o parte a Pâineĭ ce s'a sfințit pentru Sfânta Taină, trebue s'o priméscă cu credință și curățănia cuviincĭosă, iar nu după mâncare, precum fac ceĭ maĭ mulțĭ; fiind că ea făcênd parte a Paineĭ ce s'a sfințit, după cum ziserăm, și chiar pentru dînsa se póte aplica cuvêntul Apostoluluĭ care zice: „Cine mânâncă și bea cu nevrednicie, osîndă luĭ 'șĭ mănâncă și bea."

Acestea sînt, iubițĭ meĭ Creștinĭ, cuviințele ce se cer de la cel ce intră în Casa Domnuluĭ, pe care nu noĭ, ci Sfanta Religie, Dumnezeŭ însușĭ le voește, și de la care orĭ cine se va abate, rugăciunea luĭ nu numaĭ nu va fi priimită, ci spre osîndă se va întórce, după cum zice prorocul David: „Și rugăciunea luĭ să sé facă întru pĕcat." Iar cela ce va asculta și va urma, priimită va fi rugăciunea luĭ, după cum iarășĭ David zice: „Cautat-aŭ spre rugăciunea celor smerițĭ; și n'aŭ defăĭmat cererea lor" (Psalm. 101.).

Tóte aceste sfaturĭ sînt pentru aceĭ ce vin în Biserică, pentru aceĭ Creștinĭ, zic, ce încă sînt pornițĭ a păstra

Religia părinţilor lor, dar care sănt lipsiţĭ de cunoştiinţa datoriilor ce trebue să aibă şi să păzéscă în Sfănta Biserică, saŭ care cunoscêndu le, le nesocotesc. Ocupat însă cu dinadinsul întru a aduce Biserica şi Clerul la oare care tréptă de îmbunătăţire, potrivit progresuluĭ ce face vécul către luminare şi civilizaţie, am intrat în amăruntele cercetăreĭ a tuturor punctelor de care se sprijină Religia, ca să cunóştem maĭ vârtos cătă este aplecarea şi dragostea Creştinilor către paza eĭ, şi cu destulă mâhnire a sufletuluĭ nostru am dovedit, că sînt mulţĭ, şi încă din ceĭ maĭ însĕmnaţĭ, care trec de persóne cu bună creştere în lume, şi care nu calc în Biserică căte un an, doĭ, ba alţiĭ şi câte treĭ patru anĭ, fără să socotéscă, că Biserica este care i-aŭ dat în lume, şi ea este care îĭ va primi din lume.

Nişte asemenea oamenĭ, care se numesc Creştinĭ, şi care prin rătăcirea lor, forméză acéstă deosebită sectă în societate, vătămĕnd credinţa şi îmmulţind numĕrul lor prin pilda rea ce daŭ acelora ce'ĭ socotesc maĭ cu minte şi înţelepciune de cât dînşiĭ, vĕ întreb, bunilor Creştinĭ, sînt eĭ fiĭ aĭ Bisericiĭ? Merită eĭ rugăciunea altaruluĭ pentru păcatele lor? Pot intra subt acoperemêntul casălor lor, Preotul aceluĭ Sfănt locaş, pe care eĭ îl nesocotesc? Póte avea, în sfărşit, Biserica loc pentru mormintele lor chiar? Vĕ întrebăm, şi la întrebarea nóstră nu veţĭ întârzia a răspunde, aprobănd dreptatea Bisericiĭ şi a Religiĭ, cănd îĭ veţĭ vedea plăngêndu-se împrotivă-ĭ, de nu se vor întórce din rătăcire, iar dacă îşĭ vor cunóşte greşala şi vor intra în adevĕratele căĭ ale Domnuluĭ, vor fi primiţĭ cu dragoste de maica nóstră Biserică, ertaţĭ de Dumnezeŭ şi de noĭ, şi cu toţiĭ bucurăndu-ne din suflet, îĭ voiŭ bine-cuvênta.

C. E.

CREŞTINISMUL IN TIMPURILE

LUĬ

DIOCLIŢIAN ŞI CONSTANTIN CEL MARE

a) *De la Diocliţian până la Constantin cel mare.*

(Urmare. Vedĭ Biserica Ortodoxă Română, Anul XVIII, No. 7).

Ast-fel Maximin a cedat la fanatismul păgânilor şi a consimţit ca creştiniĭ să fie strîmtoraţĭ şi persecutaţĭ. Sângele martiric al urmatorilor luĭ Christos a început din noŭ a curge şi pretutindenĭ furia şi resbunarea păgânilor era în deosebĭ îndreptată contra capilor creştinilor, contra acelora carĭ prin meritele şi demnitatea lor contribuiaŭ la propagarea şi respândirea creştinismuluĭ. Contra acestora era îndreptată tótă ura şi resbunarea din partea prefecţilor provinciilor şi chĭar a imperatoruluĭ.

In acest timp aŭ suferit martiriul bătrânul episcop al EmeseĭFeniciеĭ, Silvan, carele impreună cu alţiĭ a fost dat spre sfâşiare fĭarelor. In Alexandria episcopul Petru a fost decapitat, şi împreună cu el aceĭaşĭ sórtă aŭ avut'o şi alţĭ mulţĭ episcopĭ aĭ Egiptuluĭ. In Nicomidia a murit de mórte martirică Lucian presbiter al bisericeĭ din Antiohia, bărbat de o erudiţiune rară, şi alţiĭ [1]).

---

[1]) Comp. Eusebiu hist. bisericéscă IX cap. 6.

Dar a trebuit să se sfîrşiască şi cu acéstă persecuţiune, pornită, saŭ maĭ bine ḑis permisă maĭ mult din raţiunĭ politice; căcĭ preponderênd în imperiu autoritatea imperatoruluĭ Constantin supranumit cel mare, lucrurile aŭ început a lua cu totul altă faţă şi viitorul începe a surîde în totul sfinteĭ religiunĭ a creştinilor.

b) Timpurile luĭ Constantin cel Mare.

Constantin cel mare, fiul luĭ Constantin Chloru şi al Eleneĭ, s'a născut la 27 Februarie anul 274 în Naissul Moesieĭ de sus [1]).

Constantin Chloru se trăgea din familia împĕrătéscă a luĭ Claudiu, şi încă pe când se afla general se căsătorise cu Elena, de origină din Bretania şi din o familie de jos. Ridicat însĕ la demnitatea de cesar fu constrîns de împĕratul Diocleţian să se despartă de soţia sa Elena, pe care o ĭubea pentru virtuţile şi frumuseţea eĭ, şi să ia în căsătorie pe Theodora fiĭcă vitrigă a Augustuluĭ Maximian.

Pe tênĕrul Constantin, încă de la vîrsta de 18 anĭ, l-a luat împeratorul Diocliţian la curtea sa imperială din Nicomidia, spre a l avea sub propria sa supraveghere [2]). Il ĭubea şi-l respecta chĭar fórte mult pentru purtarea şi virtuţile sale. La anul 296 l a luat cu sine în Egipt, unde mergea pentru a linişti rescólele ce se ivise acolo. In acéstă expediţiune, Constantin, la drépta imperatoruluĭ Diocliţia, s'a luptat fórte vitezeşte contra vrăjmaşilor resculaţĭ. Toţĭ admirau înălţimea statureĭ sale, frumuseţea feţeĭ, puterea sa corporală şi în special distinsele calităţĭ impe-

---

[1]) Opiniunile unor istoricĭ, după carĭ Constantin cel Mare s'ar fi născut în Tarsul Ciliciei sau în Drepana Bithynieĭ, sunt simple supoziţiunĭ, lipsite de orĭ-ce probă.

[2]) Se crede că Constantin Chloru ar fi fost constrîns de imperatorul Diocleţian să lase pe fiul seu Constantin la curtea împerătéscă ca un fel de gaj pentru buna credinţă şi fidelitatea sa ca cesar către imperator, lucru însă pe care Hunziker (comp. opera sa citată maĭ sus pag. 211 nota II) îl crede imposibil.

riale, carĭ se vedeaŭ în tênĕrul Constantin încă de la acéstă vêrstă şi cu care el era superior tuturor.

Pentru aceste calităţĭ şi merite ale sale, Diocliţian ţinea mult la el şi ca o satisfacţiune, fórte de timpuriu, l-a onorat şi l-a rîdicat la demnitatea de Hiliarch, punêndu-l ast-fel în numĕrul celor d'intâĭ comandanţĭ de legiune [1]).

Aceştia sunt aniĭ tinereţeĭ luĭ Constantin la curtea împĕrătéscă a luĭ Diocliţian.

De şi aci era óre-cum ca deţinut, dar prin meritele şi calităţile extra-ordinare cu care era înzestrat atrăgênd admiraţiunea tuturor, toţĭ il respectaŭ. Fiind la curtea luĭ Diocliţian, sub cea maĭ de aprópe priveghere a sa, el era iniţiat şi cunoştea tot ce se petrecea la curtea împĕrătéscă.

Ast-fel, când aci se ţineaŭ continuŭ consiliĭ pentru a hotărî pe Diocliţian să se decidă la o persecuţiune generală contra creştinilor, el era de faţă. A audit cu urechile sale şi a vĕdut cu ochiĭ seĭ, cum Galeriŭ să silea din rĕsputerĭ spre a convinge pe Diocliţian şi a obţine de la el decretele de persecuţiune contra următorilor luĭ Christos.

Constantin, de şi încă tênĕr, dar dându-şĭ bine sémă de starea lucrurilor şi intrigile carĭ se ţeseaŭ la curtea imperială a Nicomidieĭ, maĭ ales cu ocasiunea acestor discuţiunĭ, a început a fi cuprins de ură, nu numaĭ contra acelor hotărîrĭ neumane şi contra celor ce le urzeaŭ şi plănuĭaŭ, dar maĭ ales contra luĭ Galeriŭ, autorul de căpetenie al tuturor mĕsurilor de constrîngere şi persecuţiune luate contra creştinilor.

Ura luĭ Constantin contra luĭ Galeriŭ era justificată şi prin faptul că acesta în ascuns era un inimic neîmpăcat al luĭ Constantin, lucru care n'a lipsit a se dovedi fórte degrabă în următórea împrejurare.

---

[1]) Comp. Eusebiu in vita Constantini lib. I cap. 19.—Etimologeşte cuvêntul de Hiliarch (Χιλιαρχος de la χιλια=1000 şi ἀρχή =întâetate, stĕpânire), însemnă maĭ mare peste 1000 de militarĭ. Un fel de colonel,

murit dară iaste că nu Papa Damas, ce era atunci la Roma véche, aŭ adunat acest sobor. Ba încă nicĭ n'aŭ avut știre de adunarea acestuĭ sobor, nicĭ la sobor n'aŭ fost nicĭ el, nicĭ soliĭ luĭ, precum iaste a vedea din iscăliturile acestuĭ sobor.

Al treilea Sobor a tótă lumea la cetatea Efesuluĭ in anul 431 l-aŭ adunat Theodosie cel tînĕr, precum arata epistolia luĭ cea_catră Kiril, patriarhul Alexandriĭ și cătră alțĭ Mitropolițĭ: „Să cugețĭ cucernicia ta, după prăznuirea „însă cu ajutoriul luĭ Dumnedeŭ ce să dice a sfintelor Paștĭ, „la cetatea Efesénilor în Asia, pe dioa Rusaliilor să viĭ, „avênd grijă ca puținĭ care veĭ socoti din ceĭ ce sînt în „eparhia ta, preasfințițĭ arhiereĭ acolo și împreună să sĕ adune ca și în eparhie la preasfintele besériciĭ să fie destuĭ și la Sobor ce-ĭ de folos să nu scada. Scrisu-s'aŭ asémenea de la mărimea nóstră despre maĭ sus spusul sf. „Sobor peste tot locul la iubitoriĭ de Dumnedeŭ episcopĭ „și Mitropolițĭ ș. c.“ Nu tăgăduiaște acésta nicĭ Celestin Papa în epistolia sa cea cătră Theodosie împĕratul: „Și Soborului acestuia (dice), carele ațĭ poroncit să fie fața nóstră întru aceștea cariĭ îĭ trimetem o arătăm“.

Al patrulea Sobor a tótă lumea în anul 451 l-aŭ adunat Marchian Impĕrat, întâiu la Nicheia în Bithinia, precum se véde din epistolia cea chemătóre: „Ne-aŭ plăcut, „dice, noao ca chiar să sĕ facă Sobor sfânt în Nicheia cetatea Bithiniei... Drept acéia sfinția ta cu atâțĭ prea cinstițĭ episcopĭ din preoția ta, câțĭ ți se va părea, cariĭ „sînt deprinșĭ în sfintele Scripturĭ, cariĭ întru știința și întru învĕțătura pravoslavniciĭ și adevĕrateĭ credințeĭ sînt „maĭ aleșĭ la numita cetate, pe viitórele Kalende a luĭ „Septembrie a veni să te grabeștĭ“. Acéiașĭ vorbéște Impĕratul și în epistolia cea cătră Anatolie Patriarhul Țarigraduluĭ. Apoĭ acelașĭ Impĕrat aŭ mutat acest Sobor la Halchidon de unde să și numéște. Să adeveresc acéstea tóte din epistoliile Impĕratuluĭ céle cătră Sobor.

Al cincilea Sobor a tótă lumea carele e al doilea în nu-

mĕrul ce or ce s'aŭ fácut la Ţarigrad, l-aŭ adunat în anul 553 Iustinian Impĕrat. Povestéşte acésta Evgarie în Istoria sa, la cartea a 4, cap 37: „Când Vigilie a Romeĭ veni „şi aceĭ noao, întâiu Mena, după acéia Evtihie; ĭar a A„lexandrieĭ Apolinarie şi Domnin a Antiohieĭ episcopie au „ţinut. Iustinian au adunat a cincilea Sobor“. Şi Nichifor Calist în Istoria sa la Cartea 17, cap 27 aşa grăiaşte: „Im„pĕratul Iustinian chiemând pre arhiereiĭ tuturor beséri„cilor aŭ adunat sfântul a cincelea Sobor a tótă lumea“. Chĭară se face acésta şi din epistolia luĭ Iustinian Impĕrat cea către Patriarşĭ şi Episcopĭ, carele după (ce) aŭ povestit cum céle maĭ nainte patru Sobóre preacucérnicii Impĕraţĭ le-au adunat, întru acesta chip, grăiaşte: „Insă „fiind că şi după afurisania cea de voĭ făcută, întru acé„léşĭ rĕmân uniĭ, aceléşĭ treĭ capete apărênd, dirept acéia „v'am chemat pre voĭ la impĕrătésca cetate, îndemnând „pre ceĭ ce de obşte vĕ adunaţĭ, ca voia ce o aveţĭ pen„tru acéstea ĭar şi să o arătaţi.“

Al şasalea Sobor a tótă lumea, ce s'aŭ făcut a treia óră la Ţarigrad în anul 681 l aŭ adunat Constantin Impĕrat, precum să véde din dumneḑeĭasca sacră cea către Domn, Papa de la Roma, şi din cea către Gheorghie Patriarhul Ţarigradu'uĭ, în carea aşa grăiaşte Impĕratul: „Trĕbuĭaşte ca numiţiĭ cinstiţiĭ Mitropoliţĭ şi Arhiereĭ cu „degrabă să vie la acéstă de Dumneḑeu apărată a nóstră „împĕrătéscă cetate. Ca să sĕ cérnă maĭ sus numitul cap, „şi de marĭ daruĭ dătătoriul şi coronătoriul nostru Dum„neḑeŭ ajutând nesmintită şi pravos'avnică hotărîre să „să pună acesteĭ dogme“. Acésta o mărturiséşte şi Agathon Papa în epistolia sa către Impĕratul, în carea ḑice că, *dupa poronca* prea milostivuluĭ Impĕrat şi *pentru ascultarea*, cu care i datoriu, trimite solĭ la sobor pe Abundanţie, pre Iói ş. c. „Acésta împĕratésca ta milostenie milostivéşte, poroncind aŭ îndemnat şi micşorarea ce s'aŭ poroncit cu ascultare aŭ plinit“. Să arată acéia şi din faptele Soboruluĭ şi din epistolia aceluiaşi Sobor cea către

Papa Agathon, a căria acésta iaste iscălitura: „Sfântul și „a tótă lumea Sobor, carele prin darul lui Dumnedeŭ și „sfânta poronca preacucérniculuĭ și prea credinciosuluĭ „împĕrat Constantin s'aŭ adunat întru acést împĕrătesc „Constantinopol, Roma noŭă; Preaosfinţituluĭ și prea feri„cituluĭ Agathon Papeĭ Romeĭ ceĭ vechĭ“.

Al șaptelea Sobor a tótă lumea, al doilea din numĕrul acelora ce s'aŭ făcut la Nicheia în anul 787, l-aŭ adunat Impĕratul Constantin cu Impĕratésa Irina. Să dovedéște acésta din dumnedeĭasca sacră a luĭ Constantin Impĕrat și a Irineĭ Impĕratéseĭ, cea către Adrian Papa Romeĭ vechĭ. Arată-sĕ și din faptele Soboruluĭ, întru a căruĭa lucrare dintăĭu așa să cetéște: „Strângêndu-sĕ sfântul și a tótă „lumea sobor, carele prin darul luĭ Dumnedeŭ și milos„tiva poronca Impĕraţilor s'aŭ adunat în Mitropolia Ni„cheĭanilor“. Cunóște acéstă poroncă chiar și Adrian Papa în epistolia sa cea către Tarasie.

Tótă dovada Latinilor, cu carea să nevoesc a arăta că Papeĭ să cuvine adunarea Soboruluĭ a tótă lumea, ĭaste: că dic eĭ, că întâĭa ședére pentru acésta e rânduită în besérică, ca să fie mijlocire de-a ţinea și de-a apăra unirea credinţiĭ și a dragostiĭ. Deci stârnindu-sĕ ceva eres și neputêndu-sĕ așeza fără prin Sobor, papa trĕbue să adune Soborul, că a luĭ ĭaste grija să nu sĕ strice unirea. Dar fiind ca maĭ sus, titlu 1, cap 15, chiar s'aŭ aratat a nu fi adevĕrată socotéla acelora, ce dic că întâĭa șĕdere ce e besérica, e rânduită spre acéĭa ca să fie mijlocire de-a ţinea unirea intră credincioșĭ și dovada acésta a Latinilor ce o trag din socotéla acéĭa, nimica nu plătéște.

Intrebare. Cine dară va aduna Soborul? Rĕspundem: Impĕratul. Așa dară acésta acuma nu póte fi, că nu e numaĭ un Impĕrat, ce maĭ mulţĭ Impĕraţĭ și craĭ. Rĕspundem: Cu un înţĕles dară a tuturor Crailor să va aduna. *Intrebare.* Dară de nu să vor putea înţĕlége la olaltă Craiĭ, precum acuma, fiind uniĭ dintre dînșiĭ ereticĭ? Rĕspundem: Atuncĭ nu să va putea strânge Sobor. Insă când ar fi una

ca acésta, tot atâta îĭ isprăvi şi de-ĭ da Papeĭ putérea de a aduna Sobor; că dacă nu să înţeleg Craiĭ la olaltă, nu ţi or lăsa pre Arhiereĭ să vie la Sobor, tocmaĭ de-ar poronci şi Papa. Atuncea dară s'or aduna Arhiereiĭ câţĭ or putea, şi cernênd lucrul cu amăruntul ar face hotărâre, carea or trimite-o pe la tóte beséricile pentru înţelesul şi hotărârea deobşte. Aşa ar trĕbui să faca şi când ar fi toţĭ Impĕraţiĭ şi Craiĭ lumiĭ ereticĭ saŭ păgânĭ. Aşa s'au afurisit tóte eresurile de pe vremele Apostolilor, până la coronarea sf. Constantin Impĕrat, şi după acéia încă de multe orĭ, când pentru cuvióse pricinĭ nu s'au putut arhiereiĭ din tótă lumea aduna într'un loc.

CAP. III.

La Sobor toţĭ şi singurĭ arhiereiĭ trĕbue sa sĕ chiame şi sa aiba cuvênt hotărâtoriu.

Toţĭ Arhiereiĭ lumeĭ şi dînşiĭ sîngurĭ trĕbue să sĕ chiame la Sobor şi să hotărască dogmele credinţiĭ, lasând pre toţĭ ceia-lalţĭ afară, verĭ cliricĭ, verĭ mirénĭ. Căcĭ tuturor Arhiereilor şi lor numaĭ prin Apostolĭ li s'au poroncit să învéţe tóte neamurile şi limbile. Math., cap 28, s. 28. Pre Arhiereĭ numaĭ i-aŭ rânduit Duhul sfânt să pască besérica luĭ Dumneḑeŭ, carea o au căştigat prin sângele sĕŭ. Fap. Apost., cap. 20, veḑĭ maĭ sus, titl. 1, c. 6. Acésta s'aŭ şi ţinut de demult in besérica luĭ Dumneḑeŭ, precum se véde din faptele Sobórĕlor celor a tótă lumea. Numaĭ apusénii cariĭ pururea sînt nestatornicĭ şi nepăzitorĭ lucrurilor celor batrâne, dau în Sobor cardinalilor lor, nefiind împodobiţĭ cu darul Arhieriĕĭ, cuvênt hotărâtoriŭ, şi-ĭ fac asémenea cu Arhiereiĭ judecătorĭ. Ba încă înaintea Episcopilor şi a Mitropoliţilor le pun scaone de şeḑut.

CAP. IV.

Şederea pre scaonul cel maĭ întaiu în Sobor nu iaste data Papeĭ de la Christos.

Iară în sobor să şadă Papa, aŭ prin sine, aŭ prin solii,

saŭ în locul cel maĭ întâĭu și maĭ de frunte, macar că aŭ îngăduit obicéĭul cel de demult, tótă acéstă vrednicie și vâlfă a fi Papeĭ de Domnul Christos dăruită, saŭ a fi luĭ lipită așa, cât altuĭa afară de dînsul să nu i sĕ pótă cuveni, și altul să nu pótă în Sobor maĭ înainte de Papa cuvĕnta, și ce e de folos înainte a pune, nu cunóștem. Căcĭ știm că în Soborul de la Nicheia cel întâĭu a tótă lumea, maĭ înainte de toțĭ aŭ șĕḑut Osie, Arhiereul de la Cordova, el să află cel maĭ întâĭu întru iscăliturĭ; ĭar a fi fost el cu adevĕrat sol Papeĭ, până acuma încă nicĭ unul n'aŭ adeverit. Așijderea și în Soborul al doilea a tótă lumea, necum să fi fost cea dintâĭu (ședere) a Papeĭ, ci nicĭ n'aŭ fost de față, nicĭ el, nicĭ solii luĭ. Iar în soborul al cincilea a tótă lumea, macar că Papa Bitinie era de fața în Țarigrad, totușĭ la tóte judecățile Soboruluĭ, fruntea loculuĭ a fost a luĭ Evtihie Patriarhuluĭ Țarigraduluĭ, precum ĭaste a vedea în faptele și iscăliturile aceluĭ Sobor. Așa dar mi se pare că ședérea întâĭu și cuvêntarea întâĭu în Sobor trĕbue să sĕ numere între lucrurile céle adiafóre. Adică fiind că șederea întâĭu ĭaste lucru denafară, carele la învĕțătura și avtentia Soboruluĭ nicĭ nu póte ceva adaoga, nicĭ micșora, tot atâta plătéște hotărârea Soboruluĭ, și tot atâta sîntem datorĭ a créde ce învață Soborul, macar (că) va ședea unul în locul cel maĭ întâĭu, macar altul. Aĭar (orĭ) cum va fi Soborul nesmăntnic ĭaste, și a cerca întâĭa ședere la masă, Evangheliei luĭ Christos să împrotivéște.

CAP. V.

Cum trĕbue să cură Soborul.

După ce s'aŭ adunat Soborul maĭ nainte de tóte trĕbue cu frica luĭ Dumneḑeŭ, țipând tótă patima pămêntéscă cu de-adinsul să sĕ cercetéze sfânta Scriptură și trădania apostoléscă dupre acea dogmă pentru carea s'aŭ

adunat Soborul. Căcĭ acéstea doué, adecă sfánta Scriptură și trădania Apostolescă sînt cele două marĭ indreptărĭ, din care cunóștem adevĕrurile céle de Dumnedeŭ descoperite; nicĭ nu sĕ face acum descoperire nouo de vre o dogmă, ci în céle ce sînt descoperite ca besérica saŭ Soborul să le afle, să le tâlcuĭască, să le hotărescă, și fără smintélă să le învéțe Duhul sfânt, după făgăduința Domnuluĭ Christos (care) întru ajutorĭu stă. După cercarea acésta cea cu tot deadinsul, fieşte-carele arhiereŭ judecând și hotărând să spue senténția sa. Însă întru tóte acéstea, precum trĕbue să fie împreună înțelégerea și judecata tuturor beséricilor, maĭ ales a celor Apostoleştĭ din tótă lumea, așa să nu fie ceva sfârşit saŭ patimă pământéscă, ceva înșelare, ceva frică sau silă de undeva asupra Soboruluĭ pornită. Căcĭ de va fi acésta, îndată încétă Soborul a fi pe lége, îndată încétă a fi a tótă lumea, şi să sfarşaşte în tâlhărie. Pentru că sentenția și hotărârea cea silită nu e a celuĭ ce o dă afară, ci a celuĭ ce silésțe. Pentru acéea lepădăm Soborul cel adunat la Arimin 359, căcĭ prin înşelăcĭunea Arianilor s'aŭ iscălit părinţiĭ la dișele Arianilor, şi supt năluca adevĕruluĭ și a dragostiĭ aŭ întărit eresul luĭ Arie, macar că nu după multă vréme cunoscênd părinţiĭ înșelăcĭunea sĕ căiră de céle ce lucrasă. Lĕpădăm aşijderea al doilea Sobor de la Efes (449) unde aŭ afurisit Dioscur pe sfántul Flavian, îl lepădăm diseĭu, că silă mare s'aŭ făcut părinților de la Dioscor și de la cătane.

Iarăşĭ Soborul cel adunat la Țarigrad la 754 contra Icónelor îl lĕpădăm, nicĭ a tóta lumea n'aŭ fost, pentru că n'aŭ fost judecata întru acest Sobor cu împreună înțelégerea tuturor beséricilor. Ascultă cum mustră Ión Diaconul în Soborul a 7, la lucrarea 6: „Dar cum mare și „a tótă lumea, carele nicĭ l-aŭ primit, nicĭ împreună l-aŭ „cuvêntat *sinefonisan* συνεφώνησαν? ceĭ maĭ marĭ a celora- „lalte besérici, ci anathemeĭ s'aŭ dat. Căcĭ n'aŭ avut pe „Papa Romanilor de pe acea vréme împreună lucrătorĭu,

„saŭ pe acéla, carii pe lângă dînsul sînt preoţi, nici prin „ţiitorii locului lui, nici prin epistolie enciclică, precum „légea Sobórelor iaste. Dar nici împreună înţělegětori şie „pre Patriarşii rěsăritului, adică a Alexandriei, a Antio- „hiei şi a sfintei cetăţi, sau pre împreună slujitorii şi Ar- „hiereii cei ce cu dînşii sînt. Adevěrat fum plin de céţă, „întunecând ochii celor nebuni, iaste cuvêntul lor, şi nu „lumina pusă pe sféşnic, ca să luminéze tuturor celor din „casă, pentru că τοπικῶς, întru ascuns, şi nu deasupra „muntelui orthodoxiei s'aŭ grăit cuvintele lor, nice în tot „pămêntul apostoléşte aŭ eşit graiul lor, saŭ la margenile „lumei cuvintele lor, precum a celor şase sfinte şi a tótă „lumea Sobóre". Intru acestora număr pun şi Soborul de la Florenţia, carele dic, macar veĭ socoti adunarea lui, macar curgerea, macar urmarea pe lége şi a tótă lumea nu se póte numi; căci adunarea despre partea Grecilor aŭ fost, nu pentru dragostea şi cercarea adevěrului, ci pentru ca să pótă căpata împěratul, unindu-se, ajutoriu de la Papa asupra Turcilor. Acésta o arată din făgădaşele şi legăturile, de să va face unire. Iar curgerea Soborului aŭ fost cu spaimă, dicênd Papa, că de nu să vor uni Grecii, să vor supăra Craii Apusului, ba încă dice că nu ştie cum s'ar putea întórce acasă: „Mě mir (dice Papa în se- „sia 25 list. 599) ce folos veţi avea voi de dejghinare; că de va fi, cum or lua-o acésta prinţii apusului? Cât ne „vom supăra noi? Ba cum voi vě veţi întórce la patria „vóstră? Dar de să va face unire şi Craii apusului şi noi „toţi mare bucurie vom avea, şi de mare ajutoriu voue „vom fi, şi ajutoriul nostru mult va uşura pre creştinii ce „lócuesc la rěsărit, şi pre cei ce sînt în robia celor fără de „lége". Audind acéstea impěratul, începu numai a sta de Greci să facă unirea, carea u atâtea disputaţii nu o aŭ fost putut face. Şi mai tare încă aŭ rěmas împěratul, décă aŭ înţěles că Visarion şi trei alţii vreau să se unéscă, că sě temea să nu piardă de la sine pe aceştea, întru carii mare nădéjde şi ajutoriu avea asupra vrajmaşilor Turci,

precum fapta I-au dovedit, maî ales pe Visarion, carele până la mórte n'aŭ încetat a să trudi pentru împĕrăţia Ţarigraduluî. Decî s'î uniră uniî, ĭară alţiî nicî cum nu vrea maî nainte, până n'aŭ început împĕratul a să lăuda, că el priiméşte acest Sobor şi ca un împĕrat îl va apăra. Şi aşa să făcu unirea la Florenţia, dar anathemă nu s'aŭ ḑis celor ce almintrelea vor créde, de unde încă să véde că Greciĭ numaî de frică şi până vor fi în Italia s'au iscălit la céle ce să hotărăsă în Sobor, ĭar nu că dóră aşa le-ar crede, căcı îndată cât sĕ vĕḑură afară de Italia şi afară de frică şi primejdie, şi aceştea şi célalalţî răsăriténî sĕ lepadară de céle ce la Florenţia sĕ hotărâse. Ascultă epistolia Soboruluĭ întru carele au fost treî Patriarşî, a Alexandrieĭ, a Antiohieĭ şi a Ierusalimuluĭ, în Istoria Bizanţuluĭ, Tom 23: „Fiind că au venit aicĭ întru tot prea „sfinţitul Mitropolit a prea sfinteĭ Mitropolieĭ a Kesarieĭ „Kapadochieĭ, carele protothron ĭaste şi Exarh a tot rĕ„sărituluĭ, şi ca să sĕ închine prea cinstituluĭ şi dumne„deescului a Domnuluĭ nostru Iisus Christos mormênt şi „sfinţitele locurĭ cari sînt în Ierusalim, întru care prea „minunatele taĭne a iconomieĭ luĭ Christos s'aŭ sĕvĕrşit, „să le vadă şi ca să sĕ înţélégă cu noi, despre cea mare „a pravoslavieĭ şi a cucernicieĭ creştinilor taĭnă, şi să a„răte tóte scandelele ce s'aŭ stărnit în Ţarigrad pentru „blăstĕmatul Sobor ce s'au adunat la Florenţia, oraşul Ita„lieĭ şi a Latinilor, cu Papa Eugenie, au întărit dogmele „carea nu era slobod, şi au iscălit o adaogare în dumne„ḑeescul şi nevinovatul simbolul credinţiie nóstre, şi au în„demnat a créde cum că dumnedeescul Duh şi din Fiiul „purcéde, şi aŭ îngăduit azima la noĭ să sĕ jertvéscă, şi „să sĕ facă pentru acéea pomenirea Papeĭ. Afară de acéia „multe altele a lor împrotiva rânduĭaleĭ canónelor, care nu era slobod, aŭ luat şi aŭ priimit, şi cum Mitrofanu a Kizi„culuĭ tălhăréşte aŭ răpit scaonul Ţarigraduluĭ, carele una „aŭ înţéles cu ereticiĭ şi cu numitul Papă, şi cu împĕra„tul Grecilor Paleolog latinofronul, cel ce pre ceĭ crediu-

„cioşI şi pravoslavnicI îl gonéşte tirănéşte, şi-I probozéşte, „iar pre ceI necredincioşI şi cu socotélă rea îl chiamă şi-l „înalţă, ca pre ceI de un eres cu dînsul, şi ce-I maI mult, „cu de-adinsul pre aceştea îl sĕruta pentru poncişarea ce „are împrotiva pravoslavieI şi a cucernicieI; déci s'aŭ în„têmplat de peste tot locul spurcaţI MitropoliceI şi blĕstă„maţI EpiscopiceI în dumneḑeeştile şi sfintele scaone a sfin„teI mareI besériciI a Ţarigradului aŭ vărât ca pre supuşiI „eparhieI sale. Aŭ arĕtat încă numitul preasfinţit Mitropo„lit, Domnul Arsenie a preasfinteI MitropolieI a mariI Ke„sarieI KapadochiI protothronul şi a tot rĕsăritul Exarhul, „cum nu numaI într'alte besériciI Mitrofan Patriarhul, céle „împrotiva canónelor hirotoniI le-aŭ încredinţat celor ce „una înţĕlegea cu Latinii, dar acuma şi céle din Eparhia „a tot rĕsăritului patru MitropoliceI şi EpiscopiceI, nehiro„tonitul aŭ hirotonit, adică în Amasia, Neochesaria, Tian „şi la Malchis, ceI ce tóte a Latinilor le credea şi le făcea, „cariI de acia nu numaI îşI aştéptă stricăciunea şi perirea „sa, ci încă după o îndrăznire ca acésta şi pre ceI ce sînt „acolo în turma luI Christos creştinI, pre toţI îl înşală „şi-I strică, şi multe scandele bésériciI ceI pravoslavnică „aduc. Dirept acéea, cel cu evlavie şi prea credincios şi „a tótă pravoslavia apărătoriu şi rîvnitoriu, numitul Mi„tropolit a KesarieI KapadochieI, neputênd suferi înoirea „şi stricarea besériciI luI Christos, care ceI din de streine „creḑĕtoriu asupra dréptei şi adevĕrateI credinţiI nóstre, aŭ „cerşut să-i sĕ dea sinodicéscă sentenţie de la noI ceI treI „pravoslavniciI ArhiereI ce sîntem în Siria, adecă de la „Filotheiu a AlexandrieI, de la Dorotheiu a AntiohieI şi „de la Ioachim a Ierusalimului, ca pre toţI ceI ce aŭ cre„dinţă rea din tótă eparhia sa să-I pótă izgoni, pentru că „însuşI iaste maI vechiu şi pravoslavnic. Pentru acéia noI „Sobornicéşte împreună poroncim, în numele ceI de o fi„inţă, de viaţă făcĕtóreI şi nedespărţiteI sfinteI Troiţă, ca „Mitropoliţiĭ şi EpiscopiI ceI ce nu pentru fapte bune şi „cucernicie s'aŭ hirotonit, şi iarăşI pre igumenI împreună

„și pre duhovnicĭ de sînt vr'unii, asémenea pre preoți, „pre diaconĭ și macar de ce tréptă besérícéscă fiind altmin- „trelea spurcațĭ și nevrédnicĭ, carii cu priléjul eresuluĭ, „când era în primejdie pravoslavia, cu nevrednicie aŭ a- „lergat cu slavă deșartă și cu eres la Episcopie și la Mi- „tropolie, ca când are fi apărătoriĭ sufletelor, ca cu sine „pre alțiĭ la perire să aducă, și tótă turma cea pravoslav- „nică a luĭ Christos adevĕratuluĭ nostru Dumnedeŭ, fiind „cu totul lipsițĭ de frica luĭ Dumnedeŭ, și de rodurile „dreptățeĭ și a cucernicil, ba încă batjocoritorĭ și spre tóta „evlavia fără rușine adică, poroncim: dintru acéstă di să „fie scăduțĭ și lipsițĭ de tótă lucrarea cea preoțască și din „tótă céta besérícéscă, până ce să va adeveri împreună și „de obște cucernicia lor. Acestea de vor asculta, vor fi „scăduțĭ și lipsițĭ preoțiĭ. Iar de s'or pune împrotivă și ca „tâlhariĭ împrotiva canónelor s'or înponcișa, ca niște ómenĭ „cu cerbice și împrotivitorĭ, să fie afurisițĭ și înstreinațĭ „de sfânta și cea peste fire și de o ființă Troiță. Așijde- „rea și ceĭ ce cuprind pre eĭ și întru unele ca acéstea una „înțéleg cu dînșiĭ și-ĭ ajută. Dăm putére ca unuĭ a evla- „vieĭ și a pravoslavieĭ propoveduitoriu maĭ sus numituluĭ „prea sfânt Mitropolit, carele ipertim și Exarh a tot răsă- „ritul iaste, să propoveduiască preste tot locul evlavia, fi- „ind că nu se téme la adevĕr, nicĭ de fața Impĕratuluĭ, „nicĭ a Patriarhuluĭ, carele nu bine créde și lucrézĕ, nicĭ „a bogatuluĭ, nicĭ a Prințuluĭ, ci cu îndrăznélă ține cre- „dința și pravoslavia, fără frică și fără îndoĭală, după po- „roncă. Să aibă dară el de acuma voe pentru cucernicie „a certa, a dojeni și a îndrepta pre ceĭ cu credință rea „preste tot locul, pe unde va póte mérge, dându-i-sĕ de la „noĭ îngăduință pentru darul și putérea Duhuluĭ sfânt ce „ne iaste nouĕ dată, carele și trĕbue întrégă și nestricată „cucernică să o ție. Pentru acéla i s'aŭ dat luĭ în scrisóre „sentenția Sobornicéște și de mânile nóstre iscălită in (luna) „luĭ Aprilie șése miĭ nouĕ sute cincĭ-decĭ și una, a anuluĭ „curgĕtoriuluĭ, indictu a șasea, și de la Christos anul „1443“.

Iar acésta ce urméză ìaste cătră Impĕrat:

„Prea putérnice, prea bine și prea luminate Dómne și „Impĕrate! Nencetat ne rugăm luĭ Dumnedeŭ, ca Măria ta și „Impărăția de toată nenorocirea scutită sa să păzască, spre a „voastră duhovnicească bucurie. Cunoscut să fie sfinteĭ „împărățiĭ tale, cum noĭ am luat treĭ epistoliĭ despre unire „de la Papa Evghenie, ca să o cuprindem acéea, fără „nicĭ o măntuință, precum s'aŭ făcut și să facem pome-„nirea Papeĭ. Și acéstea numaĭ așa góle către noĭ le-aŭ „scris Papa Evghenie, dară nimica n'aŭ arătat cum s'aŭ „săvărșit lucrul. Insă eŭ prin scrisórea cea maĭ nainte „cătră mine, a preasfăntuluĭ mie frate Domnu Iosif Arhi-„episcopul Țarigraduluĭ Romeĭ noŭă, și icumeniculuĭ Pa-„triarh, adevărat am cunoscut, cum că soborul de la Flo-„renția n'aŭ fost, precum Greciĭ și Latiniĭ cu jurămênt prin „scrisorĭ s'aŭ fost înțăles, canonicesc și fără silă și slobod, „după trădania Apostolilor și a celor șapte sfinte și a toată „lumea (Sobórĕ) și a sfinților părinți, ci nenumărate înșălă-„cĭunĭ iscodind Italianiĭ, lĕgătura o aŭ stricat, scrisorile céle „cu jurămênt întărite le-aŭ călcat, aŭ făcut silă adevă-„ruluĭ, și maĭ pe urmă tiranéște dogmele sale céle fără „de lége ĭarășĭ le-aŭ întărit, și célelalte înprotiva canó-„nelor le-aŭ biruit; și ce e maĭ rĕŭ și maĭ fără de lége „cu multe alte adaogare aceĭa în cel de obște simbol al „credințeĭ o aŭ băgat; ba și cu scrisoare aŭ dat, o să-„raciĭ! ca de la toțĭ să sĕ mărturisască. Pentru acéĭa am „răspuns eŭ Papeĭ acéstea: De va priimi el trădaniile „sfintelor celor a toată lumea Soboare și întăririle și orĭ „ce canonicésc și pe lége acești sfințĭ părințĭ aŭ așe-„zat, atuncea și eŭ Soborul de la Florenția îl cuprind și „de pomenirea Papeĭ nu mĕ lépăd, numaĭ acéstă măr-„turisire înscris să o trimeată Papa la noĭ, după cea pe „lége și véche trădanie și obiceĭu. Iar fără aceasta alt-„minterelea nicĭ eŭ nu primesc Soborul de Florenția, nicĭ „Pomenirea Papeĭ. Ba încă și dintră noștriĭ, cariĭ s'aŭ îm-

„preunat la acéstea, adică la Soborul de la Florenţia şi
„la pomenirea Papeĭ, fără de cea numită a luĭ dreaptă
„mărturisire, de sînt din cler, îĭ avém de acum scăduţĭ şi
„lipsiţĭ de toată slujba preoţească, de sînt din tălmacĭ,
„îĭ afurisim, şi de la împărtăşirea credincioşilor îĭ despăr-
„ţim după canoanele propoveduitorilor de Dumnedeu, şi
„după rânduelile şi trădaniile ucenicilor luĭ Christos şi sfin-
„telor şi a toată lumea şépte Sobóre. Şi acéstea luĭ, noĭ
„i-am scris. Iar împărăţieĭ tale acum cunoscute facem
„acéstea, că dacă aĭ dat loc unora ca acéstea pentru né-
„mul nostru cel amărât şi maĭ mort, fiind cu totul silit
„ca să-ţĭ capeţĭ ajutor, sau dóră nu altă iconomie aĭ so-
„cotit de te-aĭ dat spre sentenţia Latinilor, şi cu sila aĭ
„primit adăogarea, şi acum lepădându-te de grozăviile şi
„fără de legile lor, cea adevărată în Dumnezeescul simbol
„trădanie, după tóte dumnezeeştile scripturĭ, fără îndoială o
„mărturiseştĭ şi o priimeştĭ şi îĭ credĭ, precum ceĭ maĭ nainte
„de tine aŭ fost cucérniciĭ împăraţĭ, aşa şi noĭ, nu numaĭ în
„pretenita a Impĕrăţieĭ pomenire vom face, ci cu ne'ncetate
„şi nedeşărtate rugăciunĭ vom ruga pre Dumnezeŭ pentru
„Impĕrăţia ta, maĭ ales pentru suflet, cu care în toate ḑi-
„lele milostiv vom face ţie prin Dumneḑeŭ, ca să'ţĭ iarte
„păcatele ce-aĭ făcut cu pricéperea şi cu neştiinţa. Şi aşa
„veĭ dobândi mila pĕcatelor şi ertarea neştiinţilor, dacă
„nu lépezĭ sfintele trădaniĭ. Iară de veĭ rămânea, şi aperĭ
„ale celor streine creḑătorĭ, fiind că acélea sînt streine de
„la toată cea canonicéscă şi Sobornicéscă trădanie, nu nu-
„maĭ a Impărăţieĭ tale pomenire o vom şterge-o, ci şi pe-
„deapsa o vom îngreoĭa, ca să nu capete putére în be-
„sérica luĭ Christos (Baalul) dogmeĭ ceĭ streine şi stricătóre;
„dacă ne numim păstoriĭ cucernicieĭ şi prin scrisóre aşa
„am mărturisit înaintea luĭ şi sfinţilor ingerĭ. Drept acéia,
„nu ca năimiţiĭ paştem besérica cucernicieĭ, nice nu iubim
„maĭ tare sângele şi sufletul, ci pentru Christos şi pentru
„Evanghelia luĭ gata sintem, sufletul şi trupul şi sângele
„şi orĭ ce moştenirĭ pre pamênt a vărsa. Iar de facĭ silă ţi-

„rănéște și te nevoești a resvrăti beserica cea slobodă și „nerobită, să știi că noi nici odinióră cucernicia nu o vom „părăsi, nici tăcearea mai mult nu o vom suferi, ci după „poroncă, fără frică, om întrunta și om certa pre acesta. „Pentru (care) trimetem la sfânta ta Impărăție acéstea „cu cei dintrě Ieromonași și duhovnicii prea cinstitului „Domnul Macarie și fiiul jumătățirei nóstre, carele și Im„părăției tale céle ce despre Sobor i-am lăsat, ți le va vesti. „Căci cu fierbințală noi crédem, ca fieşte carele altul, „unirea Romei véche și a tuturor Italianilor o pohtim, „numai ei să sě supue adevěrului. Iar dacă sě nevoesc a „întări minciuna, nu putem cu dînșii să ne împărtășim, de „ne-ar și tăia capu într'o zi la toți. Fórte bun lucru iaste, „cu cucernicie în tot ceasul a-și pune viața, dacă odată tre„bue să mori. Priiméște dară și tu o prea luminate și prea „îndumnedeite Impěrate, rănduélele céle Dumnedeeşti și „légile lui Christos, și trădaniile propoveduitorilor lui Dum„nedeŭ și ucenicilor lui Christos, cela ce până acuma cu cu„cernicie ai viețuit, carea faptă o mărturisesc părinții těi, „carii cu cucernicie și cu cuviință aŭ reposat. Că nemica „nu iaste întru credința noastră cu îndoială, carea spre în„călcitura și îndoială în dogmele céle creștinești să sě poa„tă trage. Ci nici un neam n'aŭ făcut atâta cercetare și „cercare în lucrările credinței, câtă părinții noștri în cre„dința lui Christos. De unde și aflând mărturiele de la zidirea „lumei, céle ce în vremi osebite, de Duhul sfânt prin „sfinții proroci s'aŭ prorocit. Acéstea mai 'nainte de toate „tare le aŭ îmbrățoșat; după acéia pre când umbra, cu ve„nirea darului întreagă taina întrupărei cei mântuitore s'aŭ „sěvěrșit, și așa sěvârșindu-sě prea luminata și făcătórea „de viață învierea, slujitorii și ucenicii lui prin Duhul sfânt „cu ințălepciune taina tălcuindu-o, tuturor o aŭ vestit, ca „cei viitori toți, drept lor urmându-le, împărăției cei de-a „pururea să ne împărtășim, carea să fie toți să o dobân„dim în Christos Iisus Domnul nostru. Amin. Luna lui „Dechembrie, Indictu șease."

Dintru acéstea, afară de acéia, că Soborul acesta nu l-aŭ priimit maĭ tot răsăritul, învăţăm încă, cum că Ţarigrădénii cu Impĕratul aŭ primit acest Sobor, numaĭ pentru ca să capete da la Papa ajutoriu asupra Turcilor, apoĭ că acest Sobor s'aŭ săvărşit prin multe momćle şi în şa. lăcĭunĭ a Italienilor.

Veĭ lua dară sama, că Grecii diutru'nceput şi până la sfârşit nu vrea nicĭ de cum să lasă că Duhul sfânt purcéde de la Fiĭul, ci silea pe Latinĭ să gândească altă mijlocire de a se uni. De unde culeg, că Grecĭ cu acest sfat numaĭ aŭ venit la acest Sobor, ca să se unească cumva, Iar nu ca să se lépede de credinţa ce ţinusă până acuma despre purcédere. Drept acéia şi solii Patriarşilor Alexandrieĭ, Antiohieĭ şi a Ierusalimuluĭ şi a altor Arhiereĭ n'aŭ avut poroncă ca să se iscălească purcédereĭ Apusénilor, ce numaĭ să facă óre cumva unire. Carea să întăreşte de-aci, că aceştĭ Patriarşĭ cum aŭ înţeles, că Soborul acesta aŭ hotărât că Duhul sfânt purcéde şi de la Fiiul, aŭ afurisit acest Sobor şi nu l'aŭ cunoscut a fi a toată lumea, cu atâta maĭ puţin, că nicĭ Latinii nu s'aŭ adunat toţĭ la acest Sobor, căcĭ avea strîns Sobor cu mult maĭ 'nainte la Basilea, în Germania, de unde fugisă Papa Evghenie, neputênd suferi să'l îndreptéze pre el şi pre ceialalţĭ Romanĭ de simonie, iproci. Şi aşa aŭ înşălat pre Grecĭ să vie Impĕratul cu Grecii la dênsul, precum mărturiséşte acest Sobor de la Basilea, carele tocmaĭ într'acéea ḑi, când la Florenţia s'aŭ făcut unirea, l-aŭ şi lipsit de Patriarşie pe Evghenie Papa şi de tot darul şi cinstea preoţască. Fleury, Istoria. Cartea 108, cap. 65.

CAP. VI.

Ce drept are Impĕratul în Sobor?

Fiind-că Impĕratuluĭ e dată puterea de-a lua aminte şi de a câştiga fericirea şi liniştea cea vremélnică şi de-a depărta de la obşte céle ce ar putea strica această fericire;

Iar la Sobor saŭ prin pricile Arhiereilor, saŭ prin neobrăsnicia ereticilor şi a shismaticilor, prea lesne să poate sminti acéstă liniştе, precum de multe orĭ a să fi întâmplat am luat; iarăşĭ s'ar putea întâmplă, ca Arhiereiĭ să facă ceva canóne şi aşăzămênturĭ, care s'ar împrotivi rânduĭalelor împĕrătéştĭ şi fericireĭ céĭ vremélnice. Drept acéia Impĕratul are drept şi putére, saŭ prin boĭariĭ sĕĭ să şéḑă în Sobor, nu ca să hotăréscă dogmele, ci ca să ĭae aminte de céle maĭ sus scrise, şi ca fără ştirea luĭ să nu sĕ vestéscă aşăzămĕnturile Soboruluĭ, precum aŭ făcut sfântul Constantin cel mare, Theodosie, Iustinian şi alţĭ împĕraţĭ; ajută ĭarăşĭ Impĕratul ca fără frica şi fără zabavă să sĕ poată vesti céle ce în Sobor s'aŭ aşăḑat.

CAP. VII.

Canónele şi aşăḑamênturile besériceştĭ trebue să se vestéscă peste toată lumea.

Adevărat învaţă tălcuitorĭ legilor fireĭ că de fiinţa şi natura legeĭ ĭaste, ca légea după ce s'aŭ întocmit de puitorul legeĭ cel leguit, să sĕ şi vestéscă afară la supuşĭ, pe cariĭ îĭ ĭaste voia să-ĭ îndatoréscа, spre paza şi ţinerea acéĭaşĭ. Că cum va ţinea cineva acea lége, carea la cunoştinţă luĭ n'aŭ ajuns? La acéste privind cu mintea Valentinian Impĕrat, în légea a 9 a Codexuluĭ, Tit. 14, aşa aŭ aşăḑat: „Prea sfinţitele légĭ care légă vieţele oamenilor trebue de la toţĭ să sĕ înţelégă, că toţĭ maĭ chĭar „cunoscênd orănduĭala lor, aŭ de céle oprite să sĕ depărtéze, aŭ céle îngăduite să le urméze“. Drept acéĭa şi canónele şi aşăḑămênturile besériceştĭ şi sobornicéştĭ, ca să aĭbă puterea şi energhia légeĭ, sĕ cuvine ca să sĕ vestéscă afară la toţĭ credincĭoşiĭ, pe cari va să-ĭ îndatoréscă spre paza aceloraşĭ.

CAP. VIII.

Modru și forma cum trebue să sĕ vestéscă așăzămênturile Beséricești.

Iar modru și forma cum trebue să se vestéscă canónele și așăzămênturile beséricești, îndestulat ne învață Iustinian Imperat în Néaraua 6: „Prea sfințiții Patriarșii a „fieşte căria eparhii, acéstea să le spună în beséricile céle „ce sînt lor supuse, și să facă cunoscute iubitorilor de „Dumnedeŭ Mitropoliți céle ce sînt de noi întocmite. Ei „iarăși să le spue acélea în prea sfânta besérică a Mitropoliei și a supușilor lor Episcopi, cunoscute să le facă; iară „ei fieș-carele în besérica sa să le spue acéstea ca nime „din Impĕrăția nóstră să nu fie neştiutoriu de céle ce de la „noi spre mărirea și adăogarea marelui Dumnezeu și Mântuitoriului nostru Iisus Christos sînt orânduite." De unde iaste a învăța că de va fi dătătoriul de lége cél besérícesc de obște, carele să pótă pune légi beséricești la tóta besérica, precum aŭ fost mai de demult Impĕratul Țarigradului, căruia era supusă tótă lumea și precum iaste Soborul a tótă lumea. Legile, canónele și așăzămênturile celui puitoriŭ de lége întâiŭ să se vestéscă în beséricile Mitropolicești, iară Mitropoliții în beséricele céle Episcopești, și Episcopii în Eparhiele sale. Așa pururea Sobórele céle a tótă lumea făcea mai multe tomuri de céle ce așăzase, și de la fieşte carele Patriarh, unul dentr'ênsele, ca să pótă acélea așăzămênturi (a)le vesti supușilor sĕi. Dintru acéstea ne învățăm a urgesi învĕțătura cea împotrivitóre legilor firei acelor Italiani, carii zic că bulele Papei, cât le lipesc la ușile beséricilor în Roma, îndată pe toți credincioșii, câți sînt în lume, îi îndătoresc spre paza acelor ce sĕ poroncesc într'ênsăle. O! la câte aduce pre om pohta și râvna domniei!

TITLUL VI.

Despre canónele cele primite și întărite în beserica răsăritului.

CAP. I.

Numĕrul Sobórĕlor și a canónelor celor primite în beserica rĕsăritului.

In besérica nóstră sînt de sfinții părinți și de toți ceĭ de légea grecéscă primite și întărite, după care viața nóstră a o îndrepta sĕ cuvine: 85 de canóne ale sfinților Apostolĭ. Canónele celor 318 sfinți Părinți, ce în anul de la Christos 325 s'aŭ adunat în Nicheĭa Bithinieĭ, asupra luĭ Arie și sînt la numĕr 20. Canónele Soboruluĭ ce s'aŭ adunat către începutul suteĭ a patra de la Christos la Ancira, ce sînt 25. Canónele Soboruluĭ făcut la Neochesaria, ĭarășĭ către începutul suteĭ a patra înainte de Soborul de la Nicheĭa, sînt canónele acestuĭ Sobor la numĕr 15. Canónele Soboruluĭ de la Gangra, ce sînt 25. Canónele Soboruluĭ ce s'aŭ făcut la Antiohia Sireĭ, anul 341, cu prilejul engheniilor, și sînt la numĕr 25. Canónele 60 a Soboruluĭ ce s'aŭ adunat în Laodicheĭa Frighieĭ, către jumĕtatea suteĭ a patra de la Christos. 7 Canóne a Soboruluĭ ce s'aŭ adunat întâĭu la Țarigrad, anul 381 și ĭaste al doilea a tótă lumea. Canónele Soboruluĭ a treĭa a tótă lumea, ce s'aŭ făcut la Efes, anul 431. Acéstea sînt la numĕr 8. Canónele ce sînt 30 a Soboruluĭ a patrulea a tótă lumea, ce s'aŭ adunat la Halchidon, anul 451. Canónele 20 a Soboruluĭ de la Sardicea. Canónele ĭarășĭ ce s'aŭ așĕzat la Chartagen în Africa, și sînt la numĕr tocma 135. Iar nu numaĭ Canónele Sobórĕlor saŭ a celor a tótă lumea, saŭ a celor ce sînt topicos adunate, ce și a multor sfinți părinți sînt primite, precum a sfântuluĭ Dionisie Patriarhul de la Alexandria, ce sînt la numĕr 4. Canónele ĭarășĭ a sfântuluĭ Petru, Patriarhuluĭ de la Alexandria, 14. A sfântuluĭ și făcĕtoriuluĭ de minunĭ Grigorie

de la Neochesaria, 11. Epistolia sfântuluĭ Athanasie, Patriarhuluĭ de la Alexandria, cea catră Amun monahul. Şi ĭară a sfântuluĭ Athanasie din a 39 epistolie, despre serbătorĭ. Aceluĭaşĭ epistolă cea cătră Rufin. Epistolile sfântuluĭ Vasilie celuĭ mare, arhiepiscopuluĭ Chesarieĭ din Capadochia, ce cuprind în sine 92 de Canóne. A sfântuluĭ Grigorie Episcopuluĭ de la Nissa, epistolia cea canonicéscă, carea are 8 Canóne. Rĕspunsurile canoniceştĭ ale luĭ Timoteĭu Patriarhuluĭ de la Alexandria, acéstea sînt la numĕr 18. Canónele luĭ Teofil Patriarhuluĭ de la Alexandria 10. Aceluĭaşĭ, povéstea despre Catharĭ. Aceluĭaşĭ cătră Agaton episcopul. Aceluĭaşĭ (cătră) Mina episcopul. Epistolia canonicéscă cea cătră Domnu, a sfântuluĭ Chiril, Patriarhuluĭ de la Alexandria. Aceluĭaşĭ cătră episcopiĭ ceĭ din Libia şi din Pentapolĭ. A sfântuluĭ Grigorie Theologul, despre cetirea cărţilor Testamentuluĭ vechĭu şi a celuĭ nou. A sfântuluĭ Amfilochie episcopuluĭ, ĭar despre cetirea acelorașĭ cărţĭ. Epistolia luĭ Ghenadie Patriarhul de la Ţarigrad şi a sfântuluĭ Sobor ce s'au adunat cu dînsul, cea cătră sfinţiĭ Mitropoliţĭ şi cătră Papa Romeĭ. Tóte acéstea canóne sînt întru una adunate, precum le-am povestit în Pandenctele luĭ Bevereghie; poţĭ vedea despre acéstea şi Pravila.

Iar a fi acéstea canóne, primite în besérica rĕsărituluĭ afară de obicéĭul de astădi dar, ne învaţa şi canonul al doilea al Soboruluĭ de la Trulla, carele îl scriem aicĭ întreg, precum urméză: „Acésta încă acestuĭ sfânt Sobor „prea frumos şi prea cu cinste i s'au vedut, ca de-aci „înainte, spre leacul sufletelor şi doftoria turburărilor, în„tărite şi stătătóre să rĕmâe, care de la sfinţiĭ şi fericiţiĭ „părinţĭ, cariĭ maĭ nainte de noĭ aŭ fost, s'aŭ priimit şi s'aŭ „întărit, şi nouă încă ni s'aŭ dat cu a sfinţilor şi măriţilor „apostolĭ, anume 85 de canóne. Insă fiind că întru acéstea „canóne ni s'au poroncit ca acelorașĭ sfinţĭ Apostolĭ aşĕ„zĕmênturile céle prin Kliment să le primim, în care a„cum de mult de la céĭa ce de la credinţă streine cred

„spre pierdarea beséricii, unde viclene și de la viața cea „după Dumnedeŭ streine s'aŭ băgat, carele chipul cel „mândru și frumos al dumnedeeștilor rânduelĭ ni l-aŭ în„tunecat. Acéstea așĕzămenturĭ spre întemeiarea și liniștea „prea creștineștiĭ turmĭ, bine le-am lĕpădat, neamestecând „rodurile ereticeștiĭ înșĕlăciunĭ și nicĭ decum împeticin„du-se ca cu cea adevĕrată și întrégă a Apostolilor în„vĕțătură. Pecetluim și céle lalte canóne tóte, care de sfin„țiĭ și fericițiĭ noștri părințĭ s'aŭ tâlcuit, adecă de ceĭ „treĭ sute opt-sprĕ-déce purtătoriĭ de Dumnedeŭ părințĭ, „ce s'aŭ adunat la Nicheia, și de ceĭ de la Anghira, și „iar de ceĭ ce la Neochesaria, asémenea și de ceĭ ce la „Gangra; afară de acéstea și de ceĭ ce la Antiohia Sireĭ „și de ceĭ ce la Antiohia Frighieĭ, apoĭ și de ceĭ 108 pă„rințĭ, cariĭ la acéstă de Dumnedeŭ păzită și împĕrăté„scă cetate s'aŭ adunat, și de ceĭ doue sute, cariĭ la Mi„tropolia Efeséuilor s'aŭ strîns, și de ceĭ șasă sute treĭ„decĭ sfințĭ și fericițĭ părințĭ de la Halchidon, așijderea „și de ceĭ ce la Sardca și ce la Chartaghen, și ce iarăși „la acéstă de Dumnedeŭ apărată și împĕrătéscă cetate „s'aŭ adunat supt Nectarie, carele aŭ fost al Alexandrieĭ „episcop. Ba încă și canónele luĭ Dionisie carele aŭ fost „Arhiepiscop cetățeĭ ceĭ marĭ a Alexandrénilor, a luĭ Pe„tru care aŭ fost al Alexandrieĭ Arhiepiscop și mucenic, „a luĭ Grigorie carele aŭ fost al Neochesarieĭ episcop, fă„cĕtoriuluĭ de minunĭ, a luĭ Athanasie Arhiepiscopuluĭ „Alexandrieĭ, a luĭ Vasile Arhiepiscopuluĭ Kesarieĭ Ka„padochiĭ, a luĭ Grigorie Episcopuluĭ Nissiĭ, a luĭ Grigo„rie Theologul, a luĭ Amfilochie al Iconuluĭ, a luĭ Thi„motheiu Arhiepiscopuluĭ Alexandrieĭ celuĭ dintâiu, a luĭ „Theofil Arhiepiscopuluĭ acéeașĭ mare cetate a Alexan„drieĭ, și a luĭ Ghenadie carele aŭ fost Patriarh întru „acéstă de Dumnedeŭ apărată și împĕrătéscă cetate. Iar „afară de acéstea, canonul ce de Ciprian, carele al țĕreĭ „Afrilor aŭ fost Arhiepiscop și mucenic, și de Soborul ce „supt dînsul aŭ fost, s'aŭ tâlcuit, carele întru maĭ sus nu-

„miților Arhiereilor locurĭ și singur după cel dat lor obi-
„céĭu s'aŭ ținut. Și a nu fi slobod nimĕnuĭ maĭ 'nainte
„spusele canóne a le muta, au a le strica, aŭ altéle a
„face, afară de céle maĭ 'năinte aci puse canóne a priimi,
„cariĭ de la uniĭ adăugând vicléna iscălitură s'aŭ grămă-
„dit, cariĭ a precupi adevĕrul s'aŭ silit. Iar de se va ade-
„veri că cineva vre unul din canónele céle maĭ sus spuse
„să siléște a-l înoi, saŭ a l strica, va fi vinovat după acel
„canon, precum același canon grăiaște, pedepsindu-sĕ și
„prin însușĭ, întru acéea ce aŭ greșit, doftorie priimind".

Cuvine-se a ști încă, că și Soborul de la Trulla aŭ fă-
cut o sută și douĕ de canóne, în care așa ni sĕ pune îna-
inte tótă rânduĭala și tocméla vieței, cât nicĭ unul din tóte
Sobórele la acea sĕvêrșire n'aŭ ajuns: maĭ pe urmă So-
borul a(l) șéptelea a tótă lumea ce s'aŭ adunat la Nicheia,
anul 787 au facut douĕ-decĭ și douĕ, care precum céle
de la Trulla sînt în mare cinste și pază în besérica nó-
stră.

Afară de acéstea pururea aŭ priimit besérica și orându-
ĭalele și așezămênturile ĭubitorilor de Dumnedeŭ Impĕrațĭ,
și sîntem spre acelora pază datorĭ, fiind că Impĕratul ĭaste
de Dumnedeŭ rânduit a avea grijă nu numaĭ de lucru-
rile céle politiceștĭ, ci și de bună tocmĭala lucrurilor și
persónelor besériceștĭ, care a se ținea de fericirea cea vré-
mélnică nu ĭaste îndoĭală. Drept acéea câte decreturĭ, câte
așĕzămênturĭ, câte narave împĕrăteștĭ pentru tocméla besé-
ricéscă sînt, tóte între canóne să numĕră și datoria ca-
nónelor nasc.

CAP. II.

Incéperea canónelor apostoliceștĭ.

Macar că canónele ce se dic apostoliceștĭ a fi de la
însușĭ Apostoliĭ făcute și nouĕ lăsate, n'am nicĭ un temeĭu
de-a adeveri, totușĭ nu sînt așa próspete, precum dic u-
niĭ ca să le strice avtenția lor, ce sînt făcute în céle treĭ

sute de ani după Christos, de părinţiĭ ce, aŭ vorbisă şi trăiră cu Apostoliĭ, aŭ învĕţătura lor şi trădania o avea próspătă, şi pentru acéea să ḑic acéstea canóne apostolicesti, căcĭ de la părinţiĭ acéĭa s'aŭ făcut, cariĭ pentru pricina maĭ sus adusă, apostoliceştĭ sĕ chĭamă şi Apostolĭ, precum scrie Theodorit în ale sale 1, tit. 3, 1.

Soborul cel dintâĭu a tótă lumea carele la începutu(l) suteĭ a patra s'aŭ adunat la Nicheĭa, face multă pomenire despre canóne, ce şi maĭ 'nainte să ţinea în besérică. Acum de óre-ce osebĭ ce le pomenéşte Soborul, chĭar se află între canónele ce sĕ ḑic apostoliceştĭ; afară de tótă îndoĭala ĭaste cum că canónele, care le pomenéşte Soborul de la Nicheĭa sînt acéstea ce se ḑic apostoliceştĭ. Ian să vedem etc. etc. etc.

CAP. III.

Să arată avtentia canónelor de la Trulla.

Tare să bat Latiniĭ să aréte că canónele de la Trulla nu trĕbue să aĭbă cinste, şi că nu sînt creştiniĭ datorĭ a le ţinea. Iar noĭ ne ţinem datorĭ a păzi acéstea canóne, pentru că acest Sobor pentru acéea s'aŭ adunat, ca să adaoge ceva canóne Sobórelor a cincea şi a şasea, care nicĭ un canon nu făcusă, de unde tot una e cu Soboru a şésea şi de o cinste cu acéla. Şi adevĕrat Soborul a şéptea a tótă lumea îl socoteşte una cu al şéselea a tótă lumea, căcĭ pomenind de canónele acestuĭa, le chĭamă canónele Soboruluĭ a şésea. Aşa canonul 82 în lucrarea 4, se pomenéşte sub numele Soborul a şésea a tóta lumea, şi îndoindu-sĕ uniĭ despre avtentia canónelor acestora, aşa sf. Tarasie le rĕspunde: „Uniĭ de neştiinţă bolna„vindu-se să smintesc întru canónele acéstea, zicênd: aŭ „dóră a Soboruluĭ a şésea sînt? Iar să cunóscă acéştea, „cum că sfântul şi marele a şésea Sobor aŭ fost adunat „supt Constantin, împrotiva acelora ce zicea o lucrare şi

„o voe în Christos, carii aŭ afurisit pre ereticĭ şi tălcuind „credinţa cea pravoslavnică, s'aŭ întors acasă în patruspră- „zéce anĭ a luĭ Constantin. Iar după patru saŭ cincĭ „anĭ, acéĭaşĭ părinţĭ adunându-se sub Iustinian, fiul luĭ „Constantin, canónele maĭ sus însămnate le-aŭ făcut şi ni- „me să nu sĕ îndoĭască despre dînsele. Cacĭ ceĭ ce s'aŭ „iscălit supt Constantin, acéĭaşĭ şi supt Iustinian s'aŭ iscă- „lit pe hártia ce e aci de faţă, precum chiar ĭaste den ne- „mutata asemănarea scrisoriĭ cea de măna lor, că trébuĭa „ceĭ ce aŭ fost închipuit Soborul a tótă lumea şi canóne „besériceştĭ să facă.“ După zisa acésta a Sfántuluĭ Tara- sie, canónele acéstea să întăresc în canonu dentăiĭ a So- boruluĭ al şéptelea a tótă lumea, căcĭ acolo sĕ întăresc ca- nónele a multe Sobóre; ĭar Soboru al cincelea şi al şéselea, n'are alte canóne, fără céle de la Trulla (ce) s'au făcut spre adáogarea acestora. . . . .

(lipseşte o pagină)

. . . . . greceştĭ din Bulgaria şi nu va lăsa să fie ţara acéea supt stăpânirea şi ocârmuirea Papeĭ. Mutându-sĕ, zi- selu, din viaţa acésta Sf. Ignatie, in anul 879 s'au adunat Sobor la Ţarigrad în besérica Sf. Sofieĭ, unde şi Papa Ioan al 8-lea au trimes soliĭ seĭ, şi nădăjduind Papa că va că- pătă Bulgaria de la Fotie, carea de la Sf. Ignatie nicĭ cum nu o putusă dobăndi, l-au priimit cu Soborul şi l-au în- tărit în scaunul Patriarşieĭ, stricănd şi lepădănd tóte câte se făcusă asupra luĭ Fotie în Soborul de la Ţarigrad, ce Latiniĭ îl chiamă al optulea. Aŭ făcut acest Sobor ce era de treĭ sute şi opt-sprĕzéce arhiereĭ, înpreună, cu tóte sca- onele patriarşeştĭ, prin soliĭ sĕĭ, şi treĭ canóne. Nu după multă vréme Papa credură pentru că n'aŭ putut dobăndi desăvărşit ce nĕdăjduia, adică macar că puţintea vréme sĕ lăsase Bulgaria Papeĭ, totuşĭ Fotie urmând pe Sf. Ignatie o aŭ ţinut supt ascultarea Ţarigraduluĭ, iarăşĭ au afuri- sit pe Fotie, carea afurisanie atăta au putut strica luĭ Fotie căt şi Sfinţănieĭ s(ă)ntuluĭ Ignatie. Latiniĭ tare tă-

găduesc acest Sobor a fi fost pe lége, cu mult mai puţin a tótă lumea, zicênd, că Fotie aŭ înşelat pre soli şi aŭ strămutat cărţile lui Papa Ioan, căci almintrelea sĕ află scrisă cărţile acélea în biblioteca de la Roma, nu precum sînt în faptele Soborului acestuia. Ci sĕ crédem cum că Fotie aŭ strămutat cărţile lui Papa Ioan, totuşi încătu-i despre primirea şi întărirea lui Fotie în scaonul patriarşesc nu sînt strămutate, căci şi în cărţile céle de la Roma acéea chiar sĕ află. Apoi pănă nu sosi solul cu cărţile la Sobor era priimit Fotie de cei patru Patriarşi şi de tot Soborul, carea priimire destul era ca să rămâe Fotie în scaonul sĕŭ, precum şi Marele Meletie în suta a patra, macar (că) era lĕpădat de Papa, tot arhiereŭ pe lége aŭ fost până la mórte. Dar să lasăm acéstea. Céle trei canóne pentru ce sĕ nu fie pe lége făcute? Ce pricina iaste? De unde? Şi cum? Mai ales fiind că şi după acéea pururea le-aŭ priimit şi le-aŭ păzit besérica răsăritului, ba şi besérica apusului, precum vedem din Ionnchentie al treilea, Papa de la Roma, carele despre canonul al doilea, aşa grăiaşte în Epistolia cea către Faventin Arhiereul: „Céreril aceştia sĕ vedea a stă înprotivă canonului Sobo„rului de la Ţarigrad, întru carele s'aŭ aşăzat, ca ori carele „din vrednicia cea arhierésca să va pogorî la viaţă cea „călugărească şi la locul pocăinţei, nici odinioară la arhie„rie să nu sĕ rădice. Drept acéea împrotiva numitului So„bor (fiind că-i unul din céle patru mai alése, care ca şi „céle patru evangheliĭ le cinstéşte besérica cea catholi„cescă), nici cum nu să vedea că ar trebui să sĕ priimé„scă cérerea lor.“ Aşijderea Graţian carele aŭ scris Pravila apusenilor, în a dóua parte a decretului, cauza 7, întrebarea 7, cap. Acésta nici cum, acest canon îl numéşte canonul sfântului Sobor, şi'n pravila lor l-aŭ băgat. Iarăşi Thoma Achinatul, a cui învăţătură iaste mai de cinste la Latini, de cât macar a ori căruia sfânt Părinte, acesta, ziseiu, încă are acel canon în bogoslovia sa, secunda secunde întrebarea 185, articulul 4. în rĕspuns la a doŭa dovedire.

CAP V.

Pentru Soborul întâĭ și al doilea, care s'aŭ făcut în Besérica Sfinților Apostolĭ la Țarigrad.

Fotie după ce fără dreptate aŭ scos pe Sf. Ignatie din scaunul patriarșesc și pe sine acolo împrotiva canónelor s'aŭ vârît, aŭ adunat în anul 861 Sobor de 391 Arhiereĭ, și cu mare nedreptate în Sobor l-aŭ desbrăcat pe Sf. Ignatie de vé̦smêntul arhieresc și l-aŭ lĕpădat, călcându-sĕ în picióre tóte canónele. După ce îl lĕpădară pe Sf. Ignatie, iarășĭ a doŭa óră s'aŭ adunat Arhiereiĭ (pentru acésta, acest Sobor să chiamă 1 și 2), și aŭ făcut 17 canóne, care fiind că nu era într'însele nicĭ o stricare, ba încă de mare folos, le-aŭ priimit besérica și le păzéște până în zioa de astăzĭ, blĕstămênd céle ce s'aŭ lucrat întru adunarea cea de'ntâĭu asupra Sf. Ignatie.

CAP. VI.

Pentru Soborul de la Țarigrad ce-l chiamă Latinii al optulea a tótă lumea.

După ce Fotie aŭ lepădat pe Sf. Ignatie, să stârnisă mare împĕrăchiare în Besérică, stând uniĭ despre partea luĭ Fotie, ĭar alțiĭ apărând nevinovația Sf. Ignatie, aŭ adunat Impĕratul Vasilie, Sobor la Țarigrad, anul 869, stĕpanind cârmuirea Romeĭ Papa Adrian II, și lepădară pe Fotie din Patriarșie, și întórseră ĭarășĭ pe Sf. Ignatie, aŭ făcut acest Sobor și Canóne, care grecéște să află 13, ĭar Latinéște 27. Insă céle ce s'aŭ așăzat intru acest Sobor asupra luĭ Fotie, s'aŭ stricat apoĭ în Soborul cel din Sf. Sofia, unde după mórte Sf. Ignatie ĭarășĭ s'aŭ așăzat.

. . . .

(Aicea se termină manuscriptul, care cred c'a fost întreg și complect, dar împrejurările și timpul aŭ făcut să dispară, orĭ pierdêndu-se, orĭ nimicindu se).

C. E.

Câte-va date despre Mitropolitul Veniamin.

(Urmare. Vedĭ Biserica Ortodoxă Română, Anul XVIII, No. 3).

Stihurile la Mitropolitul Veniamin, când aŭ fost chĭemat la scaun al doilea rând de la Monastirea Nêmțuluĭ, făcute de D-luĭ Enache Slugerul, dascal fiind în Scóla Socoleĭ de Ritorică. 1812, Septemvrie 8. [1]

Slavă se cuvine
Celuĭ ce vine
Folos să arate
Iar nu strâmbatate,
Şi cu sfătuire
Să dea mântuire

Ca să izbăvescă
Rana sufletéscă.
Şi cuĭ se cuvine
O! Veniamine
Acea laudare
Ce rîvna o are?

Fără numaĭ ție.
Ca celuĭ ce ştie
Că Dumnedeŭ ĭaste
Cel ce miluĭaşte,
Şi la întristare
El face curmare

---

[1]) Aceste versurĭ, de şi au multe defecte literare, ritmice şi de măsură, totuşĭ pentru vechimea lor, pentru cestiunea ce o tratéză şi ocasia la care aŭ fost compuse, am credut de cuviință a le publica spre conservare. Multe strofe din poesie nicĭ n'aŭ corespondentele lor, dar fiind-că în manuscriptul pe care-l posed, aşa le-am aflat, le-am imprimat exact, fără a face vre-o adaugire. Autorul acestĕ poesiĭ este cunoscutul profesor Paharnicul Enache Herescu, din Bucova, nepotul fostuluĭ Episcop în Bucovina, Herescu. Profesorul Enache a fost cel întâĭ dascal la Seminarĭul Veniamin din Monastirea Socola, numit la 1804. El a profesat ştiințele literare acolo până la 1844, când a încetat din viață. De la dînsul ni s'aŭ conservat multe manuscripte de literatură română, o serie de discursurĭ ocasionale, ba şi poesiĭ. De şi astă-dĭ scrierile luĭ nu par în ochiĭ noştri maĭ moderni a maĭ avea valore, totuşĭ dacă ne strămutăm cu mintea la acele vremurĭ, când limba nostră era decădută din causa influențeĭ abusive a limbeĭ grece moderne, trebue să-l recunoştem şi luĭ Enache Herescu un merit, pentru că a lucrat româneşte şi în româneşte pentru desvoltarea intelectuală a Românilor.

Versurile de la început aŭ fost cântate de elevĭĭ Seminariuluĭ nemuritoruluĭ şi neuitatuluĭ vrednic Metropolit Veniamin Costache, cu ocasia reîntorcereĭ luĭ de la Mănăstirea Neamțuluĭ, la 1812, în Iaşĭ, la Scaunul seŭ Metropolitan, unde fusese exilat orĭ trimis fără voia luĭ de către Guvernul Rusieĭ, în timpul ocupațieĭ țéreĭ de către Ruşĭ, între aniĭ 1808—1812 şi înlocuit cu Exarhul Gavriil. Primirea triumfală a Metropolituluĭ Veniamin atuncĭ în Iaşĭ a fost o

Și El alinéză
Tot ce lăcrăméză.
Deci a ta slăvire
N'are potrivire
C'acea tupilare
Ce frica o are.

Fiind-că din fire
Aĭ milostivire,
Și de cele sfinte
Rîvnitor ferbinte
La orĭ-ce urmare,
Ce Dumnedeu ceare;

Decĭ locul saltare
Mĭ-aduce cântare
La a ta slăvire
Ceea aĭ și din fire,
Cu bună credință
Dupre umilință.

(Până aicea să se cânte).

APOĬ URMEAZĂ VERSURILE URMĂTOARE:

Preosfinţite Stěpâne!
O furtună ce din fire
Iveşte a sa cumplire,
In căderĭ să desfăteză.
Și cu o tristă urmare
La rîs ea dă urmare
Și nu se maĭ desgusteză.
Insă acea sprijinire
Ce'ntraĭu nu dă măhnire,
Și bate joc de îngâlmare,
Domnind ea peste simţire
Și orĭ preste ce pornire,
Și la plâns dă curmare.
Cine cu simţire vie,
Saŭ timp, nu pote să știe.
Dumnedeiască certare,
Deșĭ, cum-va rěŭ răneşte
Iar mórtea nu îndrăzneşte
La viaţ'a da curmare.
Și aceĭ fără credinţă
Nu pot avea cunoștinţă
A mărgini cu știinţă
A Domnuluĭ vindecare.
Cum aceĭ cu rîvn'o are.
Și nicĭ pot'avea căinţă.
Fără glas, dic, dar să fie
Gura celuĭ ce nu știe
Pre Dumnedeŭ să slăvéscă
La orĭ ce împotrivire
Ce pizma dă vinuire,
Și la el să năzuéscă.
Când orĭ-ce norĭ tulburaţĭ,
Ce din foc sînt întocaţĭ,
Nu-ĭ lasă să fi'ntristare
A putea face dosirea
Că sórele nu-ĭ lucirea
Cu multă îndelungare.
Care ș'aŭ cunoscut forte

Ilalul lumeĭ ceĭ deșarte,
Cum că n'are nicĭ un bine.
Lumea statornicéscă în sine.
Să cugete orĭ-ce om
Intâmplarea cestuĭ Domn,
Ca se vadă altă stare
A ce primejdie mare.
Iar el plin de bucurie
Luând a treia Domnie
Și'n viaţă cât aŭ trăit
Cu marĭ nădejd'aŭ domnit.
Dar acele nădejdĭ multe
Nu putuse să-ĭ ajute,
Nicĭ să pue în lucrare
Cugetul Măriei Sale,
Nicĭ putu să se păzească
De urgia 'mpěrătéscă.
Decĭ fără veste-l apucă
Acea primejdie ascunsă.
Primejdia cea de mórte
Care aŭ sěverșit tote.
S'aŭ vestit în ţara toată
Cum că vine de la Portă.
Un Capigiu rânduit
Și conace l-aŭ gătit.
Dară nimene nu știe
Cu ce chip și trebă o vie,
Numaĭ Vod'aŭ dis că știe
Arătând în Spătărie.
Fiind boeria totă
Și obicĭnuita glotă.
Cu șase dile 'nainte
Aŭ dis Vod'aste cuvinte:
Acest Capigiŭ ce vine
Iaste prieten cu mine.
Ce un vent maĭ cu priire
Impinge a lor stirnire,
Și silește să grăbéscă.

---

sěrbătóre naţională, o rěsplătire dată nedreptăţeĭ luĭ, sévérșită de către streinĭ, și care nedreptate a fost puternic stigmatizată de sentimentul naţional, pornit din tóte clasele orașuluĭ Iașilor (Vedĭ Ist. Metropol. Moldoveĭ). La acéstă împrejurare patriotică a participat și dascalul Enache cu școlarĭĭ luĭ din Școla luĭ Veniamin, și ĭ-aŭ cântat cântec de veselie. Restul poesieĭ a fost de sigur pronunţat de însușĭ autorul poesieĭ — Paharnicul Enache și în care la începutul descrie meritele Metropolituluĭ Veniamin pe câmpul literatureĭ naţionale, precum și calităţile luĭ morale, de milostiv și compătimitor către toţĭ suferința omenéscă și în special către Românĭ.

A da loc la cine n'are
Şi la a luminel zare
Şi ei să nu se ivéscă,
Şi să facă zădărîre
La o duce la neştire.
Atuncl când furtuna tace
Şi redă tihnita pace
Şi norii cu tupilare
Aŭ dat la cine n'are.
Norodule întristat
Ci te simţi zdruncinat
De acea tristă gătire
Cu prea mâhnită citire,
Ci cea din rĕsboiu furtună
Aŭ stricat a ta 'ndămână.
Zimbeşte acum la tóte,
Lasă ori-ce strîmbatate,
Socotind că ori-ce tare
Ce şi acel drept o are,
Iară tu fiind mal jos,
De te simţi acum stors,
Nu da nicI o vinuire
Că n'aI avut ocrotire.
C'a Dumneḑeului certare
Ţi-aŭ făcut ţie mustrare.
Şi iar c'acel îndurat cer
Certând te-aŭ certat,
Iară morţiI nu te-aŭ dat,
Nicl din loc te-aŭ strĕmutat.
Cine póte fi în stare
Să nu facă apasare,
Când a Domnului voire
N'ar vrea să dea slobodire.
Iov cel plin de avere,
Aŭ nu ştii a lui durere?
Bubele cu puróe
Şi cum zăcea în gunoe.
Cunoşte a lui cercare
Şi vedI a lui vindecare,
Că n'aŭ avut înḑecite
De cele întâi pierdute?
Şi tu a cui norod eştI,
Şi în ce te sprijineştI?
Atuncea când necazul vine
Şi razim nu aI la nime.
Unde'ţI iaste tupilarea
Şi cui faci tu supararea?
Aŭ nu iar la Dumneḑeŭ
ŢI pironeştI gândul tĕŭ?
Şi de unde ia'I scăpare
La ori-ce ră întêmplare?
Domnul, Domnul te ajută,
El îţI dă, El te'mprumută,
Că El stă într'ajtutor
La tot dreptul cinstitor.
Cine póte să mal creză
Ca pre cel dorit să vaḑă?
Sosind el la ale sale
După voia poftei sale.
Dar vĕd a ta rugăciune,
Când tu ceri ce se cuvine,
Cum Dumneḑeŭ o plinéşte
Şi ce cerI îţI dăruéşte.
Lasă'ţI dar a ta mâhnire
Avênd pe El sprijinire,
Pre Dumneḑeŭ cel ce póte
Din orI-ce rĕŭ a te scóte,
Şi să'ţI dea ţie îndoite
Din cele întâiu pierdute.
Slavă întru ceI de sus lui D-deu
Şi pre pământ pace
Şi voire să se'n pace,
Aşa fără de cârtire
Slăvind să dăm mulţămire,
Cu simţire să simţeştI,
Ca o fire ce-o zideştI
A Duhului vindecare.
Avênd iarăşI înainte
Pre acel dorit părinte,
Cu pre sfântă aşezare,
Ca lumina ce fireşte
Dă ochilor de zăreşte
A faptelor osebire.
Care loc cum îl zăreşte
Şi ce fel de rod rodeşte
Şi el le dă preţuire
La blândeţa cea din fire.
Cer acum milostivire
Să nu faci mĕ rog mustrare
Că nu am eŭ îndrăznélă
De ascunsul din ivélă,
Oltare Zevs de se póte
Arată că tu ştiI tóte.
Cine-I mal evlavios
Aŭ păzit a ta cinstire
Cu slujbe ce de folos
Bisericile dă de ştire,
De orI în ce împrotivire,
Cu ce încuviinţare
Este a privigherel stare,
Scólele dă de ştire
De patriotésca rîvnire.
Bogoslovia grăiască,
Cine a vrut să pândéscă,
Să facă începĕtură
De a eI învĕţătură.
InsăşI limba românéscă
Stare-I cea trupéscă
Care mal 'nainte
Aŭ vrut s'o ajute.
Tipare ce zac acum jos
Spune alt folos,
Carele mal 'nainte
Aŭ tipărit cărţI sfinte.
A ḑice de îndurare
Nu pot face asemănare,
Véduvă ce eştI lipsită,
VeḑI nădejdea ta sosită,
Robilor de la'nchisóre
Iat'a vostră cercetare,
Ce nu se îngreţoşază
Nóptea la voI va intra,

Grăiți voĭ de îndurare
Și de-a bucurieĭ stare
Norodule rîvnitor
De sufletesc ajutor,
Iat'al vostru păstor
Cel slab și îndurător.
Iat'al vostru cel evlavios
Cel cu suflet de folos

Vine dară să vě spue
Tote cu cucernicie,
Intru dile 'ndelungate
Cu intrégă sănetate,
Să aflăm toți liniștire
Sub a vostră ocrotire.
Așa cu cuget curat
Rugăm pe Cel Indurat.

C. E.

O Enciclică a Metropolitului Nifon.

In luna trecută, în Revista „Biserica Ortodoxă“, am publicat o Enciclică a Metropolituluĭ Veniamin, la care s'aŭ asociat toţĭ Episcopiĭ Moldoveĭ de atuncĭ, şi în care se dădeaŭ poveţe şi sfătuirĭ părinteştĭ şi bisericeştĭ, atât preoţilor cât şi tuturor creştinilor, ca se contenéscă poporul de a maĭ înjura, sudui şi insulta cele sfinte, fiind un obiceĭu urît, rĕŭ şi compromiţĕtor pentru un creştin de a'şĭ batjocori legea luĭ. Aşĭ dori, că acest nărav desplăcut şi ruşinos pentru un creştin — şi încă Român, să disparà din poporul nostru. Ceĭ ce pot să pună capăt unuĭ rĕŭ nărav aşa de urît nu sînt şi nu pot fi de cât Preoţiĭ. Eĭ singurĭ prin sfătuirile, învĕţăturile şi chĭar prin epitimiĭ uşóre, pot influenţa asupra enoriaşilor lor, de a se părăsi de aceste neplăcute năravurĭ şi protivnice Religieĭ lor. S'ar putea găsi mijlóce potrivite de cătră preoţĭ pentru ceĭ ce s'ar părăsi de asemenea rĕle deprinderĭ, ca: de a se lăuda public în Biserică, de a-ĭ da de model în comună, de a-ĭ visita preoţiĭ în special pentru acéstă îmbunătăţire morală a lor, etc. etc. Este ruşinos să veḑĭ pe pruncĭ, pe bĕtrânĭ, pe tinerĭ şi ómenĭ în tótă mintea, pronunţând cu atâta uşurătate batjocurĭ şi insulte, sudălmĭ şi injuriĭ la adresa Religieĭ nóstre strămo-

şeştĭ. Acum publicăm altă Enciclică a Metropolitulŭ rĕposat Nifon, prin care să trage luarea aminte a tuturor Creştinilor asupra moduluĭ puţin cuviinciŏs ce-l aŭ creştiniĭ, când vin în sf. Biserică pentru a asculta serviciile divine.

Am vĕḑut şi cu toţiĭ ştim, că mulţĭ dintre creştinĭ, venind la sf. Biserică ca se asculte Sf. Liturgie, ţinuta lor este cu totul neconformă şi cu locul unde sînt şi cu scopul pentru care au venit în sf. Biserică, ba ce este maĭ mult, neliniştesc şi scandalizază şi pe ceĭ-l-alţĭ creştinĭ ce să află în Biserică. Uĭtă că aflându-se în Biserică se află în faţa luĭ Dumneḑeŭ, că mintea luĭ trebue să fie pironită numaĭ la ascultarea sf. rugăcĭunĭ şi cântărĭ, departe de orĭ-ce cugetărĭ lumeştĭ şi afacerĭ ḑilnice, ĭar inima sa înalţată în regiunele cereştĭ, ca ast-fel să pótă trage folosul sufletesc pe care-l caută credincĭosul venind în sf. Biserică. Convorbirile dar, starea neliniştită, agitată, ţinuta nepotrivită, umblarea dintr'un loc în altul sînt cu totul interḑise orĭ oprite creştinuluĭ aflător în Biserică. Şĕderea cuviincĭósă, ascultarea atentă şi incordată asupra serviciilor celor ce se sĕvîrşesc în Biserică, umilinţa, căinţa, linişte trupéscă şi sufletéscă trebue să predomine pe creştin şi să sĕ rĕsfrângă acestea şi în figura externă a fie-căruĭ credincĭos creştin. Spre ce folos venim la Biserică, dacă, în loc de a ne edifica, îmbunătăţi moralminte şi folosi din cele ce ar trebui să ascultăm, noĭ numaĭ de obiceĭu intrăm în sf. Biserica, fără a fi atenţĭ la rugăcĭune, fără a ne cugeta la Dumneḑeŭ, ba încă neliniştim şi detragem şi scandalisăm şi pe alţiĭ ce staŭ la rugăcĭune, patrunşĭ de evlavie. Noĭ Ortodoxiĭ n'avem ómenĭ speciali în Biserică, cariĭ să ţină ordinea şi buna cuviinţa, după cum aŭ alte riturĭ creştine; cu tóte acestea trebue să nu ajungem la acéstă stare de nesuferit, ca servi-

La anul 305 dimisionând cei doi Auguști, Diocliţian și Maximian, le-aŭ urmat cesarii Galeriŭ și Constantin Chloru. In locul acestora urma a se numi doi nuoi cesari, și era drept și natural ca unul din aceste locuri să-l ocupe Constantin. Dar Galeriu care nu-l vedea cu ochi buni, profită de absenţa luï Constantin și proclamă cesari pe Flaviŭ Sever și pe nepotul sĕŭ Maximin, ambii ómeni fără calităţi de guvernămênt, însă recunoscuţi prin aplicarea și dispoziţiunea către fapte crude și neumane [1]).

Constantin a trebuit să'și ascundă mânia și să sufóce în sine ori-ce pornire, care să arate nemulţumirea sa pentru nedreptatea ce i se făcuse; s'a hotărît însă, ca îndată ce i se va presenta ocasiune, să părăsiască Nicomidia, unde viaţa sa, sub Galeriu, întru nimic nu se deosebea de o servitute.

In urma mijlocirilor seriόse din partea luï Constantiu, Galeriu s'a hotărît în cele din urmă să permită luï Constantin d'a se reîntórce la tatăl sĕŭ. Constantin a plecat imediat, chiar înainte de timpul hotărît pentru pornire, și a sosit in Galia în timpul când tatăl sĕŭ era gata d'a pluti cu corăbiile sale în Britania pentru o expediţiune contra Pictilor și a luat pe fiul sĕŭ Constantiu cu sine [2]). Puţin după acéstă expediţiune, Constantiu s'a bolnăvit în Eboracum Bretaniei și în ḑiŭa de 25 Iulie an. 306 a și murit; iar armatele sale imediat aŭ proclamat cesar pe fiul sĕŭ Constantin [3]).

Galeriu aflând despre acésta, de și lucrurile nu eraŭ după placul și disposiţiunea sa, a trebuit să se pórte așa precum îi dictaŭ maï mult interesele politice, de cât senti-

---

[1]) Comp. Manso Leben Constantin's de Gr. Breslau pag. 16, și Paparigopol. Istoria pop. ellenic tom. II pag. 550.

[2]) Comp. Manso scrierea citată pag. 18. Bruckardt Zeit Constantin d. Gr. pag. 348.

[3]) Constantin a fost proclamat Cesar, iar nu August precum susţin Lactanţiu (de mortib. persecut. cap. 24) și Euseb. (in vita Const. I, 22), vedi despre acésta Hunzicker scrierea maï sus citată pag. 215.

mentul sěŭ. El a trecut cu vederea acéstă usurpaţiune a drepturilor sale şi a recunoscut pe Constantin, însă ca un cesar secundar, denumind pe Sever, August, iar pre Maximin ca prim cesar [1]). Constantin la rândul seu, fiind că nu putea face alt fel, în împrejurările în care se afla, a trebuit să se facă că nu înţelege şi acésta a doua umilinţa ce îĭ venea din partea luĭ Galeriu.

Ajuns Cesar Constantin, şi de fapt moştenitor al tatăluĭ seŭ, faţă cu creştinii, la inceput, a avut şi el aceleaşi vederĭ ca şi părintele sĕŭ, şi fiind că încă din copilărie, dar maĭ ales în tinereţele sale, compătimea de sórta creştinilor şi se revolta în sufletul sĕŭ faţă de nedreptăţile ce sĕ făceau următorilor acesteĭ religiunĭ, a început a îĭ favorisa [2]).

In dispoziţiunile favorabile şi sentimentul sĕŭ de iubire către creştinĭ, Constantin s'a întărit şi maĭ mult prin următórea împrejurare. Maxentiu, fiul luĭ Erculiu Maximian, pe care Constantin la anul 310 ordonase a'l ucide [3]), fiind că îĭ amenința şi domnia şi viaţa, a voit să şĭ resbune contra luĭ Constantin şi spre acest sfĕrşit îĭ a declarat resbel [4]). Constantin a voit să devanseze pe inamic şi să invadeze în Italia, unde poporul suferea fórte mult de domnia tiranică a luĭ Maxentiu [5]).

---

[1]) Comp. Bruckardt scrierea citată pag. 351.

[2]) In privinţa ideilor sale religióse, Constantin Chloru era maĭ mult un filosof eclectic, de carĭ se aflau fórte mulţĭ în aceste timpurĭ. Din acéstă causă el nu aplica cu rigóre decretele neumane de persecuţiune ce îĭ veneau din Nicomidia şi astfel era fórte iubit de creştinii din Galia, Iberia şi Britania şi din tóte părţile. Constantin imitând purtarea tatăluĭ seu, faţă de eĭ, de la început şĭ-a atras iubirea lor. De altmintrelea Constantin favorisa pre creştiniĭ şi din convingerea intima ce o dobândise în timpul persecuţiuneĭ luĭ Diocliţian, că în creştinism se afla o putere misteriósă, care nu se pute nimici, nicĭ prin foc nicĭ prin sabie. In acest sens el era educat de copil chiar de muma sa Elena, după atestaţiunea luĭ Teodoret (hist. bis. I, 18); de şi Eusebiu (in vita Const. III, 47) susţine ca mama imp. Const. de el însuşi, maĭ têrziŭ, s'a creştinat.

[3]) Socrat (hist. bis. I, 2) spune ca Maximian a murit de morte naturală în Tarsul Ciliciei. —

[4]) Comp. Lactantiu scrierea citată cap. 24. —

[5]) Comp. Euseb. hist, eccles. VIII, 14, Socrat I, 2.

Ajuns la piciorele munţilor Alpi, Constantin fu cuprins de nelişte şi de timiditate. Cugetând că armata lui Maxentiu era mult mai numerósă, începu a se îndoi despre isbânda şi succesul armelor sale. Periplexitatea în care se afla Constantin creştea şi mai mult şi se transforma în o adevĕrată îndoială şi frică, prin faptul că şi şefii şi comandanţii legiónelor murmurau şi considerau ca o profanare d'a intra armaţi pe pămêntul cel sacru al Italiei şi d'a asedia Roma şi Capitoliul.

In acésta situaţiune critică Constantin nu disperă. Din contră simţi nevoia de un alt ajutor şi protecţiune pentru reuşita întreprinderei séle; simţi nevoia d'a recurge şi d'a se încrede ajutorului divin.

Dar diferitele schimbări ce au avut loc chiar sub ochii sei, il făceau a se îndoi despre puterea şi concursul zeilor străbuni; şi în îndoiala de care era coprins, esita d'aşi mai pune încrederea în ei şi a le invoca ajutorul.

El vĕduse cum, în timpul cel mai scurt, cei trei mari şi puternici bărbaţi ai statului Roman, cari îşi puneau tótă credinţa în idoli şi persecutaŭ creştinismul, s'au stins şi au apus fără vreme anul dupe altul. El vĕduse cum Maximian şi Sever, cu care guverna impreună vastul imperiu, s'aŭ sfârşit în modul cel mai crud, şi cum d'asemínea Galeriu a fost cuprins de o bólă încurabilă. El scia cum toţi aceştia îşi puneau tóte speranţele lor în zeii cei vechi, cum urmau cu sfinţenie sfaturile representanţilor lor şi cum se sileau prin tot felul de sacrificii a îi avea de protectori, fără ca zei să fi putut a le da cel mai mic ajutor.

Prin nenorocirile cu cari aŭ fost loviţi aceşti ultimi Domni păgâni şi prin exemplul tatălui seŭ, care în inima sa avea respectul către divinitate, dér nu onora de cât un singur Dumnedeŭ, Constantin învaţă că era momentul suprem să părăsécă pe dumnedeii cei mincinoşi, şi în acéstă mare luptă, să'şi pue tóte speranţele séle în Dumnedeul cel adevĕrat [1]).

---

[1]) Eusebiu în vita Constantini I, 27.

Istoricul bisericesc Eusebiu, contimporan luĭ Constantin istorisesçte cele întâmplate în împrejurărĭ critice şi ne afirmă că acestea 'ĭ le-a spus, maĭ în urmă, însuşĭ Impĕratul Constantin. El ḑice: „Dupĕ ce Constantin a ajuns cu armatele séle la confiniile Italieĭ şi tăbărîse acolo, cugeta ce „ar fi de făcut şi cum s'ar putea convinge de ajutorul şi „protecţiunea Dumneḑeuluĭ creştinilor, când d'o data i-s'a „arătat un semn pe cer. Sórele era la amiază, iar Constantin a vĕḑut cu ochiĭ sĕĭ d'asupra sóreluĭ semnul cruceĭ „strălucind ca şi sórele şi cu inscripţiunea τούτῳ νίκα= întru „acésta veĭ învinge [1]) Constantin şi toţĭ ostaşiĭ cariĭ se „aflau în jurul sĕu, au fost cuprinşĭ de mirare şi de spaimă „despre arătarea acestuĭ semn. Şi fiind-că însuşĭ Constantin „era în nedomirire despre însemnarea semnuluĭ ce vĕḑuse, „în timpul nopţeĭ următóre i-s'a arătat în vedenie Iisus „Christos, şi i-a ordonat că să facă imaginea cruceĭ şi să o „aibă în viitor ca un filacteriu contra puteriĭ inimicilor.

„In dimineaţa ḑileĭ următóre, Constantin a făcut cu„noscut celor ce'l înconjurau, amicilor şi preoţilor creştinĭ „carĭ erau cu el, vedenia ce a avut. A ordonat îndată să se „facă o cruce îmfrumseţată, de aur cu pietre scumpe, dupĕ „semnul cruceĭ ce vĕḑuse pe cer, şi astfel s'a făcut stră„lucita cruce cunoscută sub numele de *labarum* [2]), care „purta şi monogramul numeluĭ luĭ Christos, compus din „celeĭ dintăĭ litere greceştĭ X şi P [3]).“

Constantin întărit astfel în credinţa despre protecţiunea

---

[1]) Dupa Eusebiu înscripţiunea τούτῳ νίκα, ar fi fost ellinesce; iar dupe Nicefor şi Zonara în limba Latină, hoc vince, adică în limba maternă a Imperatoruluĭ şi'a ostaşilor Romanĭ (veḑĭ Neander scrierea citată III, pag. 15 nota II.).

[2]) Despre etimologia cuvîntuluĭ *labarum*, chiar şi astazĭ sunt îndoelĭ. Mulţĭ 'l derivă de la ellinescul λάφυρον= trofee.

[3]) Comp. Eusebiu in vita Constantini I, 28—31. Mulţĭ dintre istoriciĭ modernĭ se îndoesc despre veracitatea istorisireĭ luĭ Eusebiu despre acéstă minune? In numĕrul acestora sunt Gibbon, Bruckardt, Keim şi alţiĭ, dar nicĭ unul nu au argumente temeinice pentru a respinge naraţiunea şi a o dovedi ca fabula.—

şi ajutorul din partea Dumneḑeuluĭ creştinilor, a invadat fără întârḑiere în Italia şi a întâlnit pe inamic în apropiere de Roma, distanţă ca nouĕ mile, dincolo de podul numit Mulbia, gata pentru luptă: Lupta s'a început la 27 Octombrie anul 312, prin atacul călărimeĭ, şi s'a terminat în favórea ostilor luĭ Constantin. Iar când a început atacul pedestrimeĭ, armatele luĭ Maxentiŭ aŭ şi părăsit rôndurile, neputênd maĭ mult resista la furia şi tăria corpurilor de armată Galice şi Germanice, şi s'aŭ pus pe fugă. Podul Mulbieĭ s'a rupt din causa grămădireĭ, şi a greutăţeĭ şi însuşĭ Maxentiu căḑênd, s'a înecat în Tiber împreună cu multe miĭ de ostaşĭ [1]). —

A doua ḑi Constantin a intrat triumfător cu armatale séle în Roma şi atât senatul cât şi poporul Romeĭ, l'aŭ primit cu cel maĭ mare entusiasmu şi bucurie, admirându-l pentru bravurile séle şi numindu-l marele salvator şi bine făcĕtor. Constantin însĕ sciind în sufletul sĕu cuĭ datoresce victoria şi pătruns de pietate şi religiositate către Dumneḑeu, cel ce l'a ajutat, primia cu modestie ovaţiunele ce i-se aduceaŭ [2]).

Dupĕ acéstă învingere Constantin a ridicat în piaţa Romeĭ statua sa, ţinênd în mâna sa cea dréptă semnul mântuitor al cruceĭ, cu inscripţiunea: „Cu semnul acesta „al mântuireĭ, adevĕrată lance a putereĭ, am scăpat şi am „eliberat cetatea vóstră de jugul tiranieĭ [3])."

Constantin cu tótă recunosciinţa ce o avea şi o recunoscea Dumneḑeuluĭ creştinilor, pentru pericolul de care a scăpat şi victoria pe care o câştigase, el nu s'a declarat public de creştin şi următor al credinţeĭ în Christos; şi aceasta maĭ mult pentru raţiunĭ politice de stat. Inlocu-

---

[1]) Lactantiu de mort. persecut. 44. Socrat ist bis. I. 2. Zosim I, 16. Euseb. in vita Const. I, 38, compară distrugerea acésta a luĭ Maxentiu cu aceea a luĭ Faraon.

[2]) Comp. Eusebiu in vita Constantini I, 39. —

[3]) Eusebiu scrierea citată cap. 40 şi următórele. Istoria sa bisericéscă IX, cap. 9 şi următórele.

ind însĕ simbolurile şi emblemele păgâne din armată, prin simbolul creştinesc al crucei, deja făcuse un pas, care îl făcea ca încetul cu încetul să înlocuiască vechea religiune păgână a statului, prin creştinism.

El a început, în special de la acéstă epocă a împărăţi cu multă prudenţa şi înţelepciune, arătând şi probând mare capacitate şi înţelepciune maĭ ales în cestiunea religiósă a înlocuireĭ păgânismuluĭ prin creştinism şi a organisăreĭ şi întemeereĭ creştenismuluĭ în lumea Greacă şi Romană. A început a evita presenţa şi participarea sa la ceremoniile şi cultul păgân. Aşa în cât serbând în Roma victoria şi triumful armelor séle, nu a luat parte, nici la sacrificiĭ şi nu s'a dus nicĭ în Capitoliu, dupe cum era obiceiul impăratorilor păgânĭ. A început a fi în mare reservă facia cu păgânismul, însĕ cumpănea cu mult tact lucrurile şi ţinea un fel de echilibru între păgânism şi creştinism. Monedele Romane purtaŭ încă imaginele zeilor păgânĭ, şi până la mórtea sa, el a purtat titlul de Pontifex maximus, prin care se recunoscea de cap al religiuneĭ păgâneşti a statuluĭ.

Devenit Domn şi stăpânitor peste întréga Italie, pe lângă cel-l-alte afacerĭ ale statuluĭ a început a se ocupa şi de regularea cestiunilor religióse. Astfel dupĕ ce a regulat afacerile politice ale Romeĭ şi ale Italieĭ, a dat împreună cu Liciniu douĕ decrete (an. 312 — 313), privitóre la cestiunele religiose. Primul s'a pierdut, dar coprinsul luĭ îl cunóscem din cel-d'aldoilea, care s'a publicat în Mediolan în Ianuarie 313, unde Constantin împreună cu Liciniu, dupĕ ce au sĕrbătorit nunta suroreĭ séle Constanţa, care lua în căsătorie pe Liciniu, împreună cu acesta, a dat aci acest al doilea edict şi s'a ocupat şi de regularea multor afacerĭ interne ale statuluĭ.

Dupĕ acest ultim decret, cunoscut sub numele de edictul saŭ decretul de Milan, se permitea creştinilor şi orĭ căreĭ societăţĭ sĕŭ comunităţĭ religióse aflate în statul roman, exerciţiul liber al ideilor şi practicilor religióse ce avea fie care religiune.

Constantin însĕ faţă de creştinĭ, nu s'a mulţumit numaĭ la acéstă amnistie generală şi libertate ce le acordă, ci a ordonat ca tóte bisericile creştinilor şi averile lor, care li se luase în timpurile ultimeĭ persecuţiunĭ, să li se restitue; şi fiind-că nu voia ca să se aducă vre un prejudiţiu cuĭva, a ordonat ca averile laicisate ale creştinilor să se restitue din propria sa casetă [1]).

Decretul dat în favórea creştinilor de Constantin împreună cu Liciniu, a fost recunoscut şi de Maximin care domnea asupra provinciilor orientale.

Dar acéstă recunóscere Maximin nu a făcut'o, nicĭ de voe, nicĭ din iubire către creştinĭ; ci maĭ mult din scopurĭ politice şi pentru ca să nu se opună decisiunilor luĭ Constantin şi Liciniu la a căror amiciţie ţinea cu orĭ ce preţ. Pentru acésta, de şi public a acordat şi el creştinilor amnistie generală, indirect însĕ tot îĭ persecuta; şi scopurile séle de a'ĭ extermina şi a restabili în flórea sa religiunea păgână, a credut că numaĭ atunci le va putea aduce la îndeplinire când va scapa de ceĭ-l alţĭ douĭ augustĭ cu care împĕrăţia.

Spre acest sfârşit, profitând de absenţa luĭ Liciniu la Mediolan, el a pornit cu armatele séle din Syria, prin Bithinia şi trecĕnd Ellespontul, a coprins provinciile învecinate, a încongiurat şi a luat Bisanţul. Liciniu aflând de acésta, a ĭeşit întru întămpinarea luĭ, şi la I Maiu anul 313 a avut loc o luptă fórte săngerósă între eĭ în apropiere de Adrianopol, în care Maximin fiind invins, abia cu fuga a putut scăpa în Egypt [2]).

In aceste împrejurărĭ atât de critice pentru Maximin, a început şi el a se convinge că Dumnedeul creştinilor,

---

[1]) Textul acestuĭ al doĭlea decret, care stabilisce noua stare de lucrurĭ şi noua fasă în care intra religiunea creştină de la acéstă epocă se află la Eusebiu în istoria sa bisericească cartea X, cap. 5. —

[2]) Comp. Eusebiu Istoria bis. IX, 10, Lactantiu de mortib. persecut. cap. 15 Zosim. II, cap. 17. —

cu puterea şi ajutorul căruia credea că lupta şi Liciniu, este a tot puternic şi că el l'a mâniat prin puterea sa. Pentru aceasta a ordonat din nou că toţi aceia cari voiesc a mărturisi credinţa creştină şi a se închina lui Christos, să aibă deplină libertate; bisericele lor să se rezidească, iar averile şi casele creştinilor, cari în timpul ultimei persecuţiuni să luase de către stat, sa-li se restitue. Şi după ce a ordonat acestea în Egipt, în curênd a trecut în Asia, unde în Tarsul Ciliciei a murit, de mórte crudă, precum ne atestă istoricii Eusebiu şi Zosim [1]).

După mórtea lui Maximin, devinind Liciniu domn asupra întregului orient, imperiul roman se împărţi între cei doui împěratori: Liciniu împărătia asupra Orientului şi Constantin asupra Occidentului. Intre dânşii însa nu putu fi pace, căci Constantin nu putea vedea cu ochi buni înălţarea şi întărirea lui Liciniu, iar Liciniu, la rândul séŭ, om din natura sa pervers şi invidios, făcea tot felul de uneltiri contra lui Constantin. Astefel fórte degrabă venira la neînţelegeri şi la 14 Oct. 314 avu loc între dânşii lupta de lângă oraşul Kibala Paeoniei, în care Liciniu de două ori învins, fu nevoit a face pace, cedând lui Constantin Illyria, Moesia superióră, Dardania, Grecia şi Macedonia, păstrând pentru sine Asia şi tóte provinciile Orientului [2]).

După acéstă nouă victorie a urmat între cei doi imperatori o pace de opt ani, în care timp Constantin a visitat diferite părţi ale Italiei, Greciei şi Galiei şi s'a ocupat cu regularea tuturor cestiunilor interne ale statului séŭ, care acum luase mari dimensiuni. Tóte legile şi decretele care le a dat supuşilor séi în acest interval de timp, transpirau spiritul filantropic al învăţěturei creştine şi eraŭ alcătuite pe base liberale pentru a se folosi toţi supuşii séi

---

[1]) Euseb. ist. bis. IX, 10. Zosim II, 19. comp. Neander scrierea citată pag. 31. —

[2]) Comp. Zosim. II, 19—20 Manso, scrierea citata pag. 53—56 Neander pag. 32 şi următorele.

de pace şi libertate. Creştinii în special aŭ profitat fórte mult spre a se întări în credinţa lor şi a îmbrăţişa mulţi ideile lor salutare. Eĭ îşĭ exercitaŭ public şi în tótă libertatea cele relative la cult, de şi religiunea oficială a statuluĭ era tot cultul idolilor, al căror nume se audia încă în tóte invocările oficialilor şi al legiónelor către imperator.

Dar pe când creştinismul se lăţia şi se întăria în părţile Ocidentale ale Imperiuluĭ, unde domnia Constantin, în Asia, unde împěrăţia Liciniu, starea lucrurile se schimbase. Aci creştini aŭ suferit în aniĭ din urmă fórte mult.

Liciniu îngrijiat de scăderea putereĭ séle, pe care i-a adus'o resbelul anuluĭ 314 şi învingerea ce o repurtase asupră'ĭ Constantin, cugeta neîncetat la resbunare. Şi findcă vedea pe Constantin rezemându-se pe creştini, a credut că îĭ va fi de folos, décă va apropia şi va cultiva şl el pe adepţiĭ vecheĭ religiunĭ idololatre. Nu îndrăznia a porni persecuţiune pe faciă contra crestinilor, de teamă a nu supăra pe Constantin cu care subscrise edictul de Milan, dar îĭ bănuia fórte mult din causa iubireĭ ce aveau către Constantin, şi maĭ cu sémă pe Episcopĭ, pe care acesta în deosebi îĭ stima. —

Păgâniĭ vedênd pe Liciniu atât de bine dispus pentru eĭ şi cu ură, de şi ascunsă, contra creştinilor, n'a lipsit d'a alimenta acéstă ură a sa către eĭ, înspirindu-le ideea, că el este alesul zeilor să restabilească vechea religiune străbună şi să sfărăme puterea inimicilor eĭ (a creştinilor).

Orĭ ce făcea şi orĭ ce hotărâre lua, nu scăpa un singur moment din vederea d'a arunca vina pentru tóte relele şi calamităţile naturale asupra creştinilor şi de a îĭ socoti ca ómeniĭ ceĭ maĭ periculoşĭ pentru siguranţa statuluĭ; maĭ cu seamă pe Episcopiĭ lor, de şi în contra lor nu putea afla nicĭ o vină.

Şi în curând a început a lua chiar měsurĭ apăsătóre contra lor. Maĭ întâĭ a interdis Episcopilor d'a se aduna şi consfătui între dânşi şi d'a ieşi din coprinsul administraţiunilor lor ecclesiastice. Frica sa era ca nu cumva acestia

să propage mulţimei păgâne ideile liberale ale religiunei creştine [1]). Ne mulţumit cu aceasta, a ordonat ca creştinii să nu se mai adune la cultul public în bisericile lor, ci afară din oraş, sub cer liber, [2]) şi în fine a gonit de la curtea sa şi din armată pe toţi creştinii, strâmtorându-i şi persecutându-i în diferite moduri [3]). Şi astfel credêndu-se asigurat de concursul şi ajutorul zeilor, s'a pregătit în anul 323 de un al doilea resbel contra lui Constantin.

Puterile militare ale ambilor luptători erau următórele. Armata lui Constantin consta din 120,000 pedestrime, 10,000 călări şi marinari cu 200 năi de rezboiu, la cari se adaogaŭ ca 2000 de corăbii cu provisiuni şi muniţiuni. Liciniu avea 150,000 pedestri, 15,000 călări şi 350 de de corăbii triere.

Constantin şi-a strîns armata sa pedestră şi călărimea ş o avea sub comanda sa proprie concentrată în Tracia, iar corăbiile sale le a adunat la Pireul Greciei şi le a încredinţat sub comanda fiului seu Crisp, pe care-l avea de la cea întâiu femee a sa Minervina. Liciniu iarăşi a concentrat armata sa de uscat în apropiere de Adrianopol, iar puterea sa navală la Ellespont [4]).

Atât Constantin cât şi Liciniu erau deopotrivă îngrijiţi de sórta armelor. De la isbânda acestui resboiu, pe lângă triumful unuia asupra celui-lalt, depindea sórta viitóre a păgânismului, protegiat de Liciniu şi a creştinismului, protegiat de Constantin.

---

[1]) Eusebiu invita Const. I. 51. Socrat istoria bis. I, 3. —

[2]) Eusebiu scrierea citată cap. 53.

[3]) Eusebiu aceiaşi scriere cap. 52. Anul în care Liciniu a procedat la aceste mesuri de apăsare şi persecuţiune contra creştinilor nu se ştie cu precisiune. Keim, în scrierea sa mai sus amintită, crede că Liciniu a început a lua aceste măsuri chiar din (anul 315. Dar aceasta idee este combătută cu succes de Görres comp. scrierea sa Kritische Untersuchungen über die Licinianische Christenverfolgung pag. 11 — 29) care dovedesce că Liciniu a început persecuţiunea la anul 319.

[4]) Comp. Zosim II, 22. Manso scrierea citată, pag. 59.

Constantin îşi pusese tóte speranţele sale în Dumnedeul creştinilor, al căruî semn miraculos de isbândă, armata sa îl avea d'apururea cu dênsa. Labarul, din ordinul împĕratuluî, îl purtaŭ cu schimbul pe umeriî lor 50 dintre militariî ceî maî aleşî, şi-l ţineaŭ în mijlocul tabereî; păstrându-l şi păzindu-l ca pe obiectul cel maî sacru şi maî preţios [1]). In armata sa se aflaŭ d'aseminea mulţime de preoţî creştinî, carî stăteaŭ pe lângă persóna luî Constantin, ca nişte păzitorî atât aî trupuluî cât şi aî sufletuluî sĕŭ [2]).

Liciniu la rândul sĕŭ îşî puse tótă speranţa şi credinţa sa în zeî. Şi pe el îl însoţiaŭ mulţime de popî păgânî, augurî, vrăjitorî, sacrificatorî, etc, de carî abundaŭ în păgânism [3]). Şi înainte d'a eşî întru întimpinarea inimiculuî, luând pre ceî de pre lângă el, pe curteniî şi amiciî sĕî, s'a dus cu dînşiî în o pădure sacră, unde se aflau mulţime de statuî ale zeilor păgânî, şi acî, aprindênd luminî şi aducênd sacrifiî, se dice, că ar fi ţinut următórea cuvêntare:

„Barbaţî iubiţî, aliaţî de arme, aceştî zeî strĕbunî, sunt a„ceîa pe care cu respect îî am moştenit de la părinţiî noştriî, „şi îî onorăm. Causatorul lupteî nóstre, despreţuind tra„diţiunile strĕbune faţă de zeî, a îmbrăţişat credinţa ateistă, „şi nu ştiŭ de unde şi cum, în rătăcirea sa, cultivă cu „mare îngrijire un Dumnedeŭ strein, şi cu semnul cel ru„şinos al luî, desonoréză armata sa, şi cu credinţa în el, „năvăleşte nu numaî asupra nóstră, ci maî mult a rîdicat „armele asupra zeilor de la care s'a depărtat. Ziua de a„stădî are să hotărască pe cel rătăcit în credinţa sa, încu„nunând, saŭ pe zeiî noştri, saŭ pe acela care se onoréză „de protivniciî noştri. Căcî de vom fi noî învingĕtorî, cu „drept cuvênt zeiî noştri, sunt adevĕraţiî ajutătorî şi salva„torî aî noştri; îar de vor fi maî tarî ceî-lalţî de cât aî no„ştri, carî sunt mult maî mulţî, şi pe noî, cari suntem maî

---

1) Eusebiu in vita Constantin II cap. 8.
2) Eusebiu in vita Coust. II, cap. 4.
3) Euseb. in vita Constantie II cap. 4.

„numeroşĭ, ne va învinge acel Dumneḑeŭ al luĭ Constantin, „care nu ştiŭ de unde este, atuncĭ nimenĭ să nu se maĭ „îndoiască, pe care din zeĭ trebue să respecte; ci să se „ducă la cel ce va învinge şi luĭ să iĭ depună lauriĭ victo„rieĭ. Şi décă Dumneḑeul cel strein, de care noĭ rîdem, se „va arata maĭ puternic, atuncĭ şi noĭ trebue pe el să l re„spectam, ḑicênd remas bun zeilor noştri, că în zadar le „maĭ aprindem luminĭ. Iar dacă zeiĭ noştri vor învinge, „ceea ce nu mê îndoesc, după învingerea d'acĭ, să năvălim „cu rĕsboĭ asupra ateilor [1])".

Cuvintele acestea ale luĭ Liciniu, constată că lupta acésta între el şi Constantin, era lupta decisivă între păgânism şi creştinism.

Ast-fel în Iulie anul 323, cele două armate, s'aŭ întâlnit în apropiere de Adrianopol. Acĭ îndată a avut loc lupta cea mare în care Constantin reuşind prin o stratagemă a cuprinde pe Liciniu şi de la spate, I-a rupt rândurile şi a repurtat victoria asupra luĭ, căḑênd dintre aĭ luĭ Liciniu ca la 34,000 de ostaşĭ.

După înfrângere tótă tabăra şi muniţiunele luĭ Liciniu aŭ remas în mâĭnele învingĕtorilor, căcĭ el părăsind locul de luptă, s'a retras cu grabă mare la Bizant, unde îşĭ a concentrat din noŭ puterile sale, fiind aci sprijinit şi de flota sa, care se afla postată în Ellespont.

Dar şi Constantin, după repurtarea victorieĭ, nu a stat loculuĭ. Din Tracia şi el a pornit asupra Bisantuluĭ spre înconjura şi prinde aci pe Liciniu, şi pentru a nu I maĭ lasa nicĭ un punt de scăpare, a ordonat fiuluĭ seŭ Crisp, care venise cu navele de resboiŭ în părţile Macedonieĭ, să vină şi el asupra Bisanţuluĭ. Crisp pentru a aduce la îndeplinire ordinul tatăluĭ sĕŭ trebuia să trécă Elespontul care era ocupat de flota luĭ Liciniu, maĭ numerósă şi maĭ puternică de cât a sa. In operarea trecereĭ, pe care a reuşit a o face, Crisp a dovedit mare curajiŭ şi capa-

[1]) Veḑĭ textul la Eusebiu in vita Constantiui II, cap. 5.

citate risipind și nimicind mare parte din năvile lui Liciniu și ast-fel a sosit și el din partea despre mare în fața Bizanțului.

Liciniŭ prevedênd că va fi înconjurat și strîmtorat, după mare și după uscat, a trecut în Calcedonul Bitiniei, cugetând că după ce'și va strînge și organisa din noŭ armata sa în Asia, să pornéscă cu resboiŭ iarăși contra lui Constantin.

In Calcedon, a proclamat Cesar pe Martinian, unul dintre ceĭ mai capabilĭ și curagioșĭ curtenĭ aĭ seĭ, și l-a trimis cu mare putere armată la Lampsac, ca să împedice trecerea inimicilor către părțile Elespontuluĭ, iar el a ocupat délurile și a întărit cu putere armată tóte localitățile din jurul Calcedonuluĭ.

Constantin, afară de corăbiile cele marĭ de resboiŭ pe care le avea, a ordonat să se construiască și altele micĭ cu care să pótă manevra cu înlesnire și fără pericol la litoralul Bithinieĭ. Cu ajutorul acestora a putut din partea intrăreĭ din Marea négră, să înainteze până la locul numit capul sânt, două sute de stadiĭ numai departe de Calcedon, și acĭ debarcând, a ocupat maĭ multe délurĭ și a ordonat armata sa să fie gata de luptă.

Liciniu înspăĭmântat de aceste progrese ale inimicilor, fu nevoit să părăsiască pe Cesarul seŭ Martinian și concentrându-șĭ puterile sale în partea despre Constantin, la 18 Septemvrie anul 323, a avut loc lupta cea mare în Chrisopol, lângă Calcedon, în care Liciniu din 130,000 luptătorĭ abea a putut scăpa și fugi cu vre o 30,000. Calcedonul și Bisantul aŭ deschis părțile lor și aŭ primit în triumf și cu mare entusiasm pe învingĕtor, iar Liciniu în urma acesteĭ marĭ catastrofe a fugit în Nicomidia[1]).

Constantin însă l-a urmat și a înconjurat Nicomidia. Atuncĭ Liciniu perdênd orĭ-ce speranță, și vedênd că numaĭ

[1]) Comp. Zosim II, 22—27. Manso scrierea citată pag. 59—63.

póte resista la puterea luĭ Constantin, a eșit din cetate și plecându'și genunchiĭ înaintea învingětoruluĭ, a depus la picĭórele sale mantia sa imperială, în semn de supunere și l-a rugat de ertare.

Constantin a cruțat atuncĭ viața luĭ Liciniu și după ce acésta l-a asigurat cu jurament, că nu se va mai scula împotriva sa și'șĭ va petrece viața în liniște, ĭ-a permis luĭ și soțieĭ sale Constanța, să se retragă și să petrécă până la finitul viețeĭ lor în Tesalonic. Aci însă nu'și a ținut jurămêntul, și Constantin informat că el conspiră și se pregătește a'șĭ redobândi tronul perdut, a ordonat ca să-l spânzure [1]).

Dupe acéstă victorie repurtată de Constantin contra luĭ Liciniu, el a remas singur Impěrat asupră imperiuluĭ și astfel a unit iarășĭ marele imperiul sub un singur sceptru.

In manifestul seŭ către nouiĭ seĭ supușĭ din provinciile orientale ale Imperiuluĭ îșĭ exprimă convingerea, că unul este singurul adevěratul Dumnedeu cu ajutorul căruia el a putut să învingă și să triumfe asupra tuturor puterilor întunericuluĭ, și că acest Dumnedeu i-a ajutat pentru ca să pótă răspândi pretutindenĭ cultul seŭ [2]).

Constantin dar dorea ca cu unitatea Imperiuluĭ să unéscă pe toțĭ supușiĭ séĭ în aceașĭ credință și cult al adevěratuluĭ, Dumnedeu. Acéstă dorință a sa și-a manifestat'o public, și a întrebuințat tóte mijlócele pe care le credea nemerite pentru a ajunge la scopul dorit, fără însă a în-

---

[1]) Causa morțeĭ luĭ Liciniu pare a nu fi îndestul de bine cunoscută. Socrat în istoria sa Bisericéscă (I, 4) spune ca acesta după ce a petrecut cât-va timp liniștit în Tesalonic, in urma adunând orde de barbarĭ, voia a se ridica contra luĭ Constantin pentru a'și redobândi tronul. Despre care aflând Constantin a ordonat să-l prindă și ucida. Eusebiu (in vita Const. II, 18) susține că Liciniu fiind judecat dupa legile militare, fu spânzurat Iar Zosim (II, 28) susține ca Constantin nu dupa mult timp, nemai ținênd sémă de juraminte a ordonat sa-l spânzure.

[2]) Comp. Eusebiu in vita Constantinii II, cap. 55.

trebuința forța saŭ siluirea, ca să nu fie acusat că el voesce cu forța a nimici păgânismul [1]).

Prin triumful și protecțiunea pe care împĕratul o acorda religiuneĭ creștine, păgânismul avu să îndure, dacă nu nedreptățĭ, dar mari strîmtorărĭ.

Astefel Constantin a ordonat că unile temple ale păgânilor să fie distruse și multe din obiceiurile practicate în cultul și adorarea idolilor, să înceteze. Dar aceste hotărîrĭ ale Impĕratuluĭ ereau justificate prin faptul că multe din ceremoniile cultuluĭ păgân erau însoțite cu tot felul de libertinage, căcĭ idolilatria de mult timp în unele localități consta din practicarea orgiilor celor maĭ degradate. Abolirea dar a acestor practice imorale și intervenierea autorităţeĭ politice a statuluĭ pentru desfinţarea lor, era justificată de grija ce statul trebuea să o aibă pentru morala publică. Atunci aŭ fost distruse templul Venereĭ din Africa Feniciei, al luĭ Esculap din Cilicia și al Venereĭ din Eliopoli Fenicieĭ, cari erau considerate ca centre de corupțiune și imoralitate.

Către locuitorii acestuĭ din urmă oraș Constantin a dat și un manifest prin care le arăta imoralitatea cultuluĭ lor idololatru și îĭ îndemna a primi creștinismul. Le a zidit o biserică creștină și a pus la dispozițiunea Episcopuluĭ creștin al acesteĭ cetățĭ tóte mijlócele materiale și banĭ cu care să ajute pe sĕracĭ, infirmi și bătrîni, căci credința sa era că prin aceste mijlóce el îĭ putea cu înlesnire atrage pe păgânĭ la creștinism [2]).

De altminterelea Constantin nu a intrebuințat forță sau mijlóce de siluire pentru propagarea creștinismuluĭ. Pe niminĭ nu a silit să'șĭ nege saŭ să renunțe la convinge-

---

[1]) Comp. Eusebiu aceiașĭ scriere cap. 56 — 60 unde marele istoric raportă textul manifestelor luĭ Constantin către locuitoriĭ provincielor cucerite ale Orientuluĭ.

[2]) Comp. Eusebiu in vita Constantini III, cap. 55, 56, 58. Socrat istoria bisericéscă I, cap. 18. —

rile séle religióse. Proteja însě pe creştinĭ şi avea către dânşiĭ o atitudine şi favóre deosebită.

Soldaţilor creştinĭ le da deplină libertate, ca duminecă şi sěrbătórea să mérgă şi să asiste la cultul public în bisericile lor, iar pe soldaţiĭ păgânĭ nu iĭ silea ca să asiste la cultul şi serbările religióse ale creştinilor saŭ la rugăciunile lor. Le ordona numaĭ ca eĭ să se adune în imprejurimile oraşelor şi în câmp liber cu toţiĭ în limba latină, cu un glas să se róge adevěratuluĭ Dumnedeŭ pentru isbândă şi ajutor [1]).

Dar décă Constantin nu a voit să întrebuinţeze mijlóce de violenţă pentru propagarea şi râspândirea Creştinismuluĭ, el nu desaproba měsurile luate de creştinĭ în acest scop şi iĭ încuragia şi ajuta la tot ce putea contribui la lăţirea creştinismuluĭ.

Aceste dispoziţiunĭ ale séle le cunóscem dintr'o cuvêntare a sa, despre modul cum trebue să lucreze creştiniĭ pentru ca maĭ cu succes să pótă face tuturor cunoscut evangeliul.

La Sinodul întâĭ ecumenic Constantin sfătuia pe Episcopĭ să nu se invidieze uniĭ pre alţiĭ, din causă că uniĭ din eĭ eraŭ maĭ capabilĭ d'a învaţa, maĭ distinşĭ şi maĭ elocinţĭ; căcĭ prin o astfel de purtare a lor vor compromite opera de propagare a creştinismuluĭ şi vor da ocasiune păgânilor d'aĭ rêde. Cu toţiĭ trebue maĭ ales să ştie că numaĭ prin cuvênt, nu este cu putinţă să câştige pe păgânĭ şi să iĭ convertéscă la creştinism; pentru că prea puţin din eĭ sunt iubitorĭ de ştiinţa sacră. Păgâniĭ, le dicea el, maĭ degraba se vor converti la creştinism, când la nevoile lor vor fi ajutaţĭ, la lipsă li se va da hrana necesară şi tot ce le trebue; *iar intru acésta sa fie sigurĭ că le va da tot concursul şi ajutorul seu.* Episcopiĭ, închee cuvêntarea sa, trebue să se pórte întru tóte şi către toţĭ cu blândeţe şi cu iubire, dând fie căruia, ca şi doctorul

[1]) Eusebiu; In vita Constantini, IV, 18, 19 şi 20.

bolnavului, după bóla sa, medicamentele necesare pentru însănătoşare [9]).

Ast-fel de vederi avea marele Constantin şi cu ast-fel de disposiţiuni favorabile creştinismului îl cunóşte istoria la începutul domniei séle, când deveni singur domn şi stăpânitor peste întreg Imperiul Roman. De la acéstă epocă îl vedem cu totul devotat consolidărei creştinismului, cu care conléga consolidarea statului şi a puterei séle. —

(Va urma). **D.**

---

[9]) Comp. Eusebiu, în vita Constantini III, cap. 21.

Istoria Canonuluĭ Nouluĭ Testament.

(Urmare. Vedĭ Biserica Ortodoxă Română, Anul XVIII, No. 7).

Istoria canonuluĭ cărţilor Nouluĭ Testament, devine maĭ înteresantă în secolul al patrulea. Nesiguranţa celor treĭ vécurĭ primare în privinţa canonicităţeĭ saŭ necanonicităţeĭ acestor cărţĭ se vede cu deosebire din modul cum priveşte istoricul bisericesc Eusebiu, canonul, în care expune el nu numaĭ părerea sa şi a celor-l-alţĭ contimporanĭ aĭ seĭ, dar şi părerile celor maĭ dinainte aĭ luĭ. Eusebiu ne-a lăsat o istorie bisericéscă, carea pentru că până la el nimenĭ nu s'a ocupat cu atâta competinţă, nicĭ n'a înşirat faptele şi evenimentele petrecute în Biserică într'un mod aşa de sistematic, l-a făcut să primească de la posteritate numele de Părintele istorieĭ bisericeştĭ. In istoria luĭ bisericéscă, III, 25, împarte Eusebiu scrierile sânte în maĭ multe clase; cu siguranţă nu să ştie în câte clase, căcĭ uniĭ cred că le împarte în 2, alţiĭ în 3, 4 saŭ 5; însĕ maĭ de aprópe luată acéstă cestiune, nu încape îndoială, că el le împarte în treĭ clase principale, şi anume: 1) ὁμολογούμενα, 2) ἀντιλεγόμενα (saŭ şi νόθα numite) şi 3) cărţĭ care aŭ fost iscodite de ereticĭ.

I. Ὁμολογούμενα. Cuvêntul ὁμολογούμενα nu însemnéză numaĭ autentic, curat, ci şi după părerea tuturor, recunos-

cute ca canonice. Cărţile sânte decĭ pe care le claséză Eusebiu în acéstă clasă, sunt, atât după părerea luĭ cât şi a celor-l-alţĭ scriitorĭ până la el, în deobşte recunoscute ca canonice şi sânte. El le maĭ numeşte τὰς κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν ἀληθεῖς καὶ ἀπλάστους καὶ ἀνωμολογουμένας γραφάς, saŭ şi ἐνδιάθηκοι γραφαί.

II. A doua clasă o numeşte Eusebiu ἀντιλεγόμενα înţelegênd că cărţile din acéstă clasă, de şi aŭ fost tóte cunoscute de ceĭ vechĭ, totuşĭ însĕ nu toţĭ credeaŭ că aŭ acea autoritate canonică, ca cele de sub clasa I. In opunere cu cele dintâĭ le, maĭ numeşte Eusebiu οὐκ ἐνδιαθήκους μέν, ἀλλὰ κα ἀντιλεγομένας, ὅμως δὲ παρὰ πλείστοις τῶν ἐκκλησιαστικῶν γιγνωσκομένας (adecă recunoscute de scriitoriĭ bisericeştĭ în opunere cu scrierile eretice) Le maĭ numeşte Eusebiu şi νόθα, dar νόθος în casul acesta nu însemnéză scriere apocrifă saŭ falsificată, ci însemnéză maĭ mult un fel de *spurium* cu privire la canonicitatea lor, fiind-că toţĭ le cunosc şi le apreciază favorabil; dar pentru că nu toţĭ îndrăsnesc să le enumere la cele canonice, de aceea nicĭ Eusebiu nu le póte pune de cât în acéstă clasă.

III. In fine clasa a treĭa o forméză acele scrierĭ care ὀνόματι τῶν ἀποστόλων πρὸς τῶν αἱρετικῶν προφερόμενα, şi pe care Eusebiu le crede a fi παντελῶς νόθα καὶ τῆς ἀποστολικῆς ὀρθοδοξίας ἀλλότρια, nefiind primite absolut de nicĭ un părinte saŭ scriitor bisericesc, şi care atât după stil cât şi după conţinutul lor, să vĕd a fi fabricate de ereticĭ, ὅθεν οὐδ' ἐν νόθοις αὐτὰ κατατακτέον, ἀλλ' ὡς ἄτοπα πάντη καὶ δυσσεβῆ παραιτητέον; ĭar Eusebiu crede, că la aceste trebue să se numere: Evangeliile luĭ Petru, Thoma şi Mathias, precum şi ale altora, apoĭ πράξεις a luĭ Andreĭ şi Ión şi celor-l-alţĭ apostolĭ.

La început în clasa I, adecă sub ὁμολογούμενα pune Eusebiu cele patru evangeliĭ; apoĭ faptele apostolilor şi epistolele pauline. De observat este că el nu face menţiune deosebită în privinţa epistoleĭ către Ebreĭ, ci pur şi sim-

plu o socotește de epistolă a luĭ Paul. Acésta nu însemnéză că el ar fi neglijat să știe ce ḑiceaŭ ceĭ vechĭ privitor la ea, cum ar fi de părere Guericke, căcĭ în III, 3, ḑice Eusebiu: τοῦ δὲ Παύλου πρόδηλοι καὶ σαφεῖς αἱ δεκατέσσαρες. Maĭ departe, este sigur că Eusebiu știa fórte bine, că epistola în cestiune nu era socotită de mulțĭ scriitorĭ ca operă a luĭ Paul și decĭ nicĭ apostolică, ĭar părerea acésta venia maĭ mult de acolo, că în Biserica apusénă ea nu se numĕra la canon, și decĭ mulțĭ chiar din scriitoriĭ grecĭ îșĭ făceaŭ reserve privitóre la apostolicitatea sa. Totușĭ însĕ pe basa atestațiuneĭ Bisericeĭ vechĭ greceștĭ și a celor maĭ mulțĭ părințĭ și scriitorĭ bisericeștĭ, Eusebiu o enumeră fără nicĭ o esitare la cele canonice, de și e de părere, că textul grecesc al epistoleĭ ar fi al luĭ Clemente Romanul, care a tradus din originalul ebraic epistola luĭ Paul. De asemenea începĕnd cu jumĕtatea véculuĭ al treilea, Biserica grécă numea epistola luĭ Iacob și a luĭ Iuda, a doua a luĭ Petru, a doua și a treĭa a luĭ Ión, împreună cu întâĭa epistolă a luĭ Petru și întâĭa a luĭ Ión, la un loc, epistole catolice, și le socotea de aceeașĭ valóre și credință apostolică. Insĕ Eusebiu nu este de aceeașĭ părere. El numeră la omologumena din aceste 7 epistole catolice numaĭ epistola întâĭa a luĭ Ión și întâĭa a luĭ Petru, care în deobște, de toțĭ până la el, aŭ fost socotite ca apostolice, ĭar pe cele-l-alte cincĭ le pune sub antilegomena. In privința epistoleĭ a doua a luĭ Petru ḑice el III, 3: οὐκ ἐνδιάθηκον εἶναι παρειλήφαμεν, dar îndată adaoge, că epistola să cetĭa și să folosĭa de mulțĭ cu aceeașĭ credință ca și pentru cele-l-alte; să vede decĭ, că pe acel timp, uniĭ scriitorĭ și unele Bisericĭ chiar eraŭ convinse de autenticitatea și canonicitatea acesteĭ epistole.

In privința epistoleĭ a doua și a treĭa a luĭ Ión ḑice Eusebiu III, 24: că ele sunt opuse una alteĭa și decĭ cu multă îndoĭală vorbește despre ele, de óre-ce nu póte să-șĭ dea socotéla dacă ele provin de la Evangelistul Ión saŭ de la Presbiterul Ión; ĭar privitor la epistola luĭ Iacob și

Iuda, Eusebiu crede că de şi ele să ceteaŭ de mulţĭ şi în multe Bisericĭ în vechime, recunoscute fiind ca apostolice şi canonice, totuşĭ nu le dă el acéstă autoritate pentru că nu toţĭ ceĭ vechĭ sunt de aceeaşĭ părere. Cu tóte acestea Eusebiu câte odată crede, că epistola luĭ Iacob este apostolică, dar nicĭ odată nu vrea să admită că apostolică este şi epistola luĭ Iuda. Indoĭala luĭ Eusebiu să vede maĭ mult la *Apocalipsa.* Cartea acésta o pune Eusebiu şi sub ὁμολογούμενα şi sub ἀντιλεγόμενα, el singur neştiind bine unde să o enumere, lăsând fie căruĭa facultatea de a o socoti într'un fel saŭ în altul. Convingerea intimă a luĭ însĕ este formată asupra cărţeĭ nóstre, în urma păreriĭ luĭ Dionisiu Alexandrinul, carele crede că ea nu este opera evangelistuluĭ Ión, ci a unuĭ alt Ión, şi decĭ dar nu trebue să-ĭ admitem absoluta eĭ dignitate apostolică. Că acésta era convingerea întinsă a luĭ Eusebiu se vede de acolo, că în comentariile sale privitóre la psalmĭ şi la cartea luĭ Isaia nu face de loc întrebuinţare de Apocalipsa, de şi el, cum am ḑis, o enumeră sub omologumena, şi din cele sub omologumena să foloseşte el adesea.

Din scrierile părinţilor apostolicĭ, nu numĕră Eusebiu nicĭ una sub omologumena, de şi uniĭ cred că el primeşte epistola luĭ Clemente ca ὁμολογουμένη însĕ predicatul acesta nu arată de cât autenticitatea epistoleĭ luĭ Clemente şi nimic alt-ceva. Sub antilegomena însĕ numĕră el: 1) Din scrierile părinţilor apostolicĭ: Păstorul luĭ Erma şi epistola luĭ Barnaba; pe cea din urmă o maĭ numĕră Eusebiu VI, 13 şi 14, la αντιλεγομένοις ĭar păstorul luĭ Erma era ḑice el, citit fórte mult pe acea vreme şi să întrebuinţa maĭ ales la instrucţiunea catechumenilor. In tot casul nicĭ Eusebiu nu priveşte cartea acésta ca canonică în sens strict al cuvêntuluĭ. De asemenea sub antilegomena numĕră Eusebiu VI, 13 şi epistola luĭ Clemente Romanul, care atât în vechime cât şi atuncĭ să citea în multe comunităţĭ creştine. In scrierile de ordinea a doua pune Eusebiu 2) încă câte-va scrierĭ apocrife şi anume: a) Τοῦ

Παύλου πράξεων ἡ γραφή, iar acestea după Thiersche (p. 337 şi 417) ar fi *Acta Pauli et Theclae.* b) Ἀποκάλυψις Πέτρου pe care el VI, 14, le enumeră şi ἀντιλεγομένοις, cunoscută fiind bine şi de Clemente Alexandrinul, şi care în codicile luĭ Muratori se pune alăturĭ cu Apocalipsa luĭ Ión. Eusebiu crede, că de şi scrierile acestea nu conţin în ele nimic eretic, totuşĭ sunt ele fabricate în numele apostolilor, şi neavênd alăturea cu ele tradiţiunea bisericéscă, trebuesc înlăturate. c) ἀποστόλων διδαχαί—*constitutiones apostolicae*, pe care Eusebiu nu le aminteşte; dar Athanasiu (ep. fetal. 39) de şi spune că trebuesc a fi cu totul diferite de cărţile canonice, totuşĭ sunt ele fórte bune pentru instrucţiunea catechumenilor.

Din cele ḑise să póte vedea că nicĭ pe timpul luĭ Eusebiu nu era hotărît canonul în ceea ce priveşte cărţile Nouluĭ Testament. Cu totul recunoscute ca canonice, aŭ fost în Biserica veche, cele patru evangeliĭ, faptele apostolilor, 13 epistole pauline, I epistolă a luĭ Ión şi I epistolă a luĭ Petru. Cele-l-alte 7 cărţĭ care şi astă-ḑĭ să păstréză în partea a doua a colecţiuneĭ Nouluĭ Testament, să cunoşteaŭ de Biserica veche, să făcea us de ele, şi de mulţĭ să recunoşteaŭ de aceeaşĭ valóre a fi cu cele l alte, înse nu de toţĭ ; aşa de exemplu, epistola către Ebreĭ, era cunoscută maĭ ales în Biserica grécă, dar nicĭ aicĭ peste tot, pe când în Biserica romană nu era cunoscută de loc. De asemenea în acest timp, perde Apocalipsa din ce în ce din valórea eĭ canonică în Biserica grécă. Numĕrând însă Eusebiu scrierile acestea, afară de epistola către Ebreĭ, pe care el în tot casul o numĕră la cele pauline, la scrierile de clasa a doua, apoĭ de sigur indirect le scóte el afară din rândul celor canonice, punêndu-le în acelaşĭ rând cu alte scrierĭ,—pe care noĭ nu le recunóştem ca avênd valóre normativă canonică, în sens strict al cuvêntuluĭ ca pentru cărţile Nouluĭ Testament,—şi anume cu scrierile părinţilor apostolicĭ, şi alte apocrife care cu tóte acestea n'aŭ cuprins eretic. Totuşĭ însă Eusebiu de şi are acéstă

vedere, însă el recunóşte aceste cincĭ cărţĭ sânte şi anume recunóşte el celor cincĭ epistole catolice, o valóre maĭ mare de cât a scrierilor apostolice, de şi scris la el nu găsim nimic de felul acesta.

Nu ţinu însă multă vreme, după acesta, şi canonul cărţilor apostolice, fu aprópe fixat şi hotărît ; aşa de pildă la sfârşitul secoluluĭ al patrulea, atât în Biserica grécă cât şi în cea latină, să numeaŭ scrierĭ apostolice, aceleaşĭ scrierĭ care le avem şi noĭ acum în canonul Nouluĭ Testament ca venind de la Apostolĭ. Din Biserica grécă, a acestuĭ timp, ni s'a păstrat maĭ multe catalóge a cărţilor Nouluĭ Testament, care fără îndoĭală ne servesc nouĕ ca mărturie viĕ despre existenţa canonuluĭ acesteĭ Bisericĭ. Acésta ne-o dovedeşte în special :

1) Canonul luĭ Athanasiu, Episcop al Alexandrieĭ (326—373) în fragmentul epistoleĭ sale paschale, apoĭ 2) Σύνοψις τῆς Θείας γραφῆς, o scriere care era considerată ca operă a luĭ Athanasiu şi care să păstréză numaĭ într'un manuscript, dar care astă-ḑĭ este dovedit că nu provine de la Athanasiu cel mare, ci după cum crede exegetul *Credner*, provine de la un alt Athanasiu din secolul al X-lea. 3) Catalogul luĭ Ciril, episcopul Ierusalimuluĭ între 350—386, păstrat în cathehesa sa VI, numĕrul 33—36. 4) Al luĭ Gregoriu de Nazianz † 389—*Carmen de veris scripturae libris.* 5) *Iambi ad Seleucum*, păstrat între scrierile luĭ Grigorie de Nazianz, ba póte chiar de el scrise, saŭ în tot casul după cum cred şi alţĭ interpreţĭ, de contemporanul sĕŭ Episcopul Amfilochie de la Iconium. 6) Canonul 59 al Conciliuluĭ de la Laodiceea, ţinut la Laodiceea între aniĭ 360—364. 7) *Canones apostolici*, care a apărut în Asia mică şi care'şĭ are origina în secolul al IV-lea. 8) Epifaniu din Palestina, Episcop la Salamis, în insula Cipru. In fine 9) Un catalog păstrat la sfârşitul Chronografieĭ luĭ Nicefor, Patriarhul Constantinopoluluĭ.

Observând tóte aceste catalóge in care să amintesc cărţile Nouluĭ Testament, şi comparându-le cu cele l-alte scrierĭ

ce aŭ eşit de la părinţiĭ şi scriitoriĭ bisericeştĭ din acest timp, resultă că îndoiala era numaĭ asupra Apocalipseĭ, carea în Orient era primită şi recunoscută ca canonică numaĭ în Biserica Alexandrină, nu însă şi în cele-l-alte Biserici grece şi palestinene.

Apocalipsa să pune în catalógele din acest timp în acelaşĭ rând cu cărţile canonice, atât la Atanasiu în Sinopsa sa, cât şi la Epifanie, care în primiĭ anĭ aĭ vieţeĭ sale, petrecuse ca monah în Egipt; şi tot ast-fel să întrebuinţéză ea şi de alţĭ monahĭ egipteni, cunoscuţĭ printre scriitoriĭ de valóre bisericeştĭ, ca Macarie şi Didim (la sfârşitul véculuĭ al IV-lea şi de Ciril, Episcopul Alexandrieĭ † 444). Din contră, lipseşte ea în catalógele celor l-alţĭ, cu escepţiune de *Iambi ad Seleucum*[1]), unde la sfârşit sĕ dice că de uniĭ să primeşte la canon, de ceĭ maĭ mulţĭ însă nu să primeşte. In consemnaţiunea luĭ *Nicifor* apocalipsa (împreună cu apocalipsa luĭ Petru) face parte din Antilegomenele Nouluĭ Testament. Vrednic de observat este, că niciĭ Chrisostom niciĭ Teodoret † 457, nu amintesc apocalipsa la scrierile lor, cu tóte că aveau destul prilej să se ocupe de ea în scrierile lor exegetice, dacă ar fi voit. Aceeaşĭ să observă şi la scriitorul sirian Afraates. Grigorie de Nisa o recunóşte a fi scrierea luĭ Ión, însă apocrifă, şi de aceeaşĭ părere pare a fi şi Ciril al Ierusalimuluĭ în catichesa a XVI-a, unde vorbeşte de venirea

---

[1]) In Iambi ad Seleucum (in Gregorii Nazianz. opp. ed. Caillan, II, 1102 sequentes) dupe ce sá enumera cele patru Evangeliĭ, Fapt.-Apost. şi 14 epistole pauline, să dice: . . . . Τινὲς δὲ φασι τὴν πρὸς Ἑβραίους νόθην, οὐκ εὖ λέγοντες· γνησία γὰρ ἡ χάρις. Εἶπεν τι λοιπόν, καθολικάς ἐπιστολάς· τινὲς μεν ἑπτά φασίν οἱ δὲ τρεῖς μόνας χρῆναι δέχεσθαι, τὴν Ἰακώβου μίαν, μίαν τε Πέτρου· τήν τε Ἰωάννου μιαν. Τινες δὲ τὰς τρεῖς καὶ προς αὐταῖς τὰς δυο Πετρου δέχονται, τὴν Ἰούδα δ' ἑβδόμην. Τὴν δὲ Ἀποκάλυψιν Ἰωάννου πάλιν τινὲς μεν ἐγκρίνουσιν, οἱ πλείους δὲ γε νόθην λέγουσιν. Οὗτος ἀψευδέστατος κανών ἂν εἴη των Θεοπνεύστων Γραφῶν.

luĭ Antichrist, când dice că domnia luĭ Antichrist va dura $3^1/_2$ anĭ, şi să razimă în susţinerea acestuĭ adevĕr, nu pe scrierĭ apocrife, adecă nu pe cele ce să spun în cap. 13, 5 în apocalipsa, ci pe cartea luĭ Daniil. Numaĭ Vasilie cel mare şi Efrem Sirul să folosesc de temeĭurĭ din apocalipsă, în scrierile lor.

Din cele spuse să crede decĭ, că îndoiala în privinţa canonicităţeĭ saŭ necanonicităţeĭ apocalipseĭ, era destul de mare şi la scriitoriĭ bisericeştĭ din vécul al patrulea.

Cu începutul véculuĭ al cincilea însă îndoĭala asupra Apocalipseĭ să rîsipi din ce în ce maĭ mult în Biserica de résărit. Cu deosebire contribui la acésta scrierile luĭ Pseudo-Dionisie, a căror origine este de la sfîrşitul véculuĭ al patrulea, şi care maĭ tîrziŭ îşĭ căpătară o mare autoritate. In scrierea sa *Hierarchia ecclesiastica* ne dă un catalog al cărţilor biblice, în care se cuprinde şi *Apocalipsa.* La acésta a contribuit mult exemplul scóleĭ Alexandrine şi influenţa Bisericeĭ latine.

În Sinodul ţinut la Toledo 633 prin canonul al 17 lea să combat toţĭ aceĭ cariĭ nu recunosc Apocalipsa saŭ o neglijéză, afirmând'o a fi *pascha ad pentecostem missorum tempore praedicare.* Autoritate canonică îşĭ câştigă Apocalipsa şi în Biserica de orient din acest timp începênd, cum sĕ póte vedea din comentarile ce le-aŭ scris asupra eĭ ceĭ doĭ episcopĭ din Cesaria, Andreĭ şi Aretha (la sfîrşitul véculuĭ al 5-lea). Apoĭ se găseşte ea în consemnaţiunea cărţilor V. şi N. T. a luĭ *Leontius Byzantinus* (în vécul al şéselea) şi la Ión Damaschen † 754, care o recunóşte tot aşa de sântă şi de canonică ca şi cele-lalte cărţĭ canonice.

Scriitoriĭ de maĭ târziú, începênd cu sfêrşitul véculuĭ al optulea, nu au curajul a să provoca la Apocalipsă, ca la o carte canonică în sens absolut al cuvêntuluĭ. Motiv pentru acésta nu aveaŭ eĭ în siguranţa şi credinţa creştinilor din aceĭ timp privitor la Apocalipsă, ci din causa îndoelilor vécurilor primare, pe care eĭ le desgropaŭ acum

din noŭ. Cu tóte acestea însă conştiinţa Bisericei a fost hotărîtă în primire, fără nicĭ o reservă a canonicitaţeĭ cărţeĭ în cestiune.

In ceea ce priveşte *epistola catre Ebreĭ*, cetim în *Iambis ad Seleucum*, că unii o resping ca neautentică, însă părerea acésta nu e dréptă, căcĭ în tóte cele-lalte catalóge de pe vremĭ să recunóşte ea a fi a luĭ Paul, şi tot aşa era şi părerea tuturor scriitorilor ortodoxĭ din acel timp; numaĭ de o parte din Arianĭ să înlătura, dar nu de toţĭ, aşa că putem ḑice că cu inceputul vécului al cincelea s'a primit ea formal în rîndul cărţilor pauline, şi ast-fel să şi numiră în tóte manuscriptele din acest timp. In timpul luĭ Epifanie, epistola nóstră, era pusă în rândul cărţilor apostoluluĭ Paul, după epistola luĭ Filimon, ca epistolă a 14-a, cu alte manuscripte însă tot din timpul luĭ Epifanie; sĕ vede că epistola către Ebreĭ era numĕrată a 10 înaintea epistolelor pastorale şi înainte de epistola cătră Filimon.

Tot ast-fel ordinate să găsesc epistolele pauline şi în consemnaţiunea luĭ Athanasiu, a Sinopseĭ a conciliuluĭ din Laodicea. De asemenea epistola către Ebreĭ este numĕrată după II Tesaloniceni în manuscriptele cele maĭ vechĭ, care le avem ale N. T. în codicile Alexandrin, Vatican, Efrem, ba în codicile Vatican să găseşte o urma care ne-ar dovedi că epistola în cestiune a fost numĕrată îndată după epistola către Galatenĭ.

Cele *şépte epistole catolice* să enumeră fară nicĭ o esitare în tóte catalógele saŭ consemnaţiunile din secolul al cincelea, ca scrierĭ canonice şi autentice Aşa să enumeră ele în consemnaţiunea luĭ Athanasiu, la Cyril; şi Conciliul din Laodicea le pune după Faptele Apostolilor, înainte de epistolele pauline, iar în alte catalóge după epistolele pauline. Numaĭ în Iambi ad Seleucum sĕ ḑice că unii primesc numaĭ treĭ din ele şi anume: I epistola a luĭ Petru, I epistolă a luĭ Ión şi epistola luĭ Iacob, raportându-se pentru acésta la Biserica Siriană. De atuncĭ însă şi

până acum îndoelele scad simţitor în Biserica grécă cu privire la unele din aceste epistole: Aşa Didim, care era un călugăr egiptén sub Valens, învĕţătorul luĭ Rufin şi Ieronim, ḑice despre epistola a doua a luĭ Petru: „Non est ignorandum, praesentem epistolam esse falsatam, quae licet publicetur, non tamen est in canone" (in Maxima biblioth. Patrum. Lugd. 1677, IV, 337). Interesant este cele ce spune Cosma Indicopleostes (vécul al 6-lea), privitor la aceste epistole. El adică ḑice că le trece cu vederea, pentru că Biserica de la început a avut bănuelĭ asupra autenticităţeĭ şi canonicităţeĭ lor, şi creştinul cel adevĕrat nu trebue să-şĭ razime credinţa sa pe locurĭ nesigure, de óre ce, cele ce Biserica le-a recunoscut ca canonice şi sfinte îĭ sunt de ajuns pentru învĕţătura sa; dar din astfel de bănuelĭ ale unor scriitorĭ, noĭ nu putem tăgădui credinţa vie a Bisericeĭ celeĭ vechĭ în ele, şi cu atâta maĭ mult siguranţa cu care scriitoriĭ acestuĭ timp le enumera la cele canonice [1].

In general privite, de la mijlocul véculuĭ al patrulea înainte, epistolele catolice, chĭar şi I epistolă a luĭ Ión şi I-a a luĭ Petru, care eraŭ cele dintâiŭ supuse îndoeleĭ, şĭ-aŭ căpătat valóre canonică în Biserica grécă, şi de atuncĭ încóce Biserica tot-de-una le-a privit ca fiind ele egal îndreptăţite a sĕ numĕra la canon ca şi cele-lalte cărţĭ.

Mulţĭ s'aŭ încercat în Biserica veche ca să numere în rândul cărţilor canonice şi canónele apostolilor, două epistole ale luĭ Clemente Romanul şi Constituţiunile Apostolilor, dar fără succes. Constituţiunile Apostolice, le aminteşte şi Epifanie fórte des şi le respectă mult, ḑicênd că de şi uniĭ le pun în bănuĭală, totuşĭ ele nu sunt de înlăturat, dar totuşĭ nu le enumeră el în rîndul celor-lalte cărţĭ canonice.

Athanasiu şi Sinopsa pun în catalógele lor, afară de

[1]) Pauliciani lepădau epistolele luĭ Petru, de óre-ce eĭ nu recunoşteau pe Petru ca Apostol.

cărţile canonice ale V. şi N. T., întocmaĭ ca şi Eusebiu, o a doua clasă de scrierĭ care de şi nu sunt canonice, dar care de Biserica s'a hotărît a fi bune pentru a să ceti de catehumenĭ, şi pe care Athanasiu le numeşte Ἀναγιγνωσκόμενα. Sub aceste însă nu trebue să sĕ înţelégă acele cărţĭ pe care Eusebiu le clasézā a fi *antilegomena*, ci Athanasiu înţelege sub ele apocrifele V. T., διδαχή τῶν ἀποστόλων şi Păstorul luĭ Erma. Iar din aceste deosebeşte el ca şi Eusebiu acele apocrife care au fost născocite sau falşificate de ereticĭ. In consemnaţiunea luĭ Nicifor, unele din aceste cărţĭ să clasézā ca antilegomena, numerându-se ca cărţĭ creştine, şi anume: Apocalipsa luĭ Ión şi a luĭ Petru, epistola luĭ Barnaba, Evangeliul după Ebreĭ, epistolele luĭ Ignaţiu, Policarp, Clemente Romanul, Păstorul luĭ Erma[1]). Alţĭ părinţĭ şi scriitorĭ bisericeştĭ sémănă să nu fi recunoscut o atare clasă mijlocie de cărţĭ. Aşa de pildă Ciril de Ierusalim dice hotărît, că acele cărţĭ carĭ nu sunt canonice, încă în deobşte recunoscute ca atare, nu trebue să se citéscă nicĭ în Biserică şi nicĭ acasă. De aceeaşĭ părere era şi Conciliul de Laodiceea, (ὅτι οὐ δεῖ ἰδιωτικοὺς ψαλμοὺς λέγεσθαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ οὐδὲ ἀκανόνιστα βιβλία, ἀλλὰ μόνα τὰ κανονικὰ τῆς καινῆς καὶ παλαιᾶς διαθήκης).

Acésta în ceea ce priveşte *Biserica de Orient*. —

In acelaşĭ mod şi aprópe în acelaşĭ timp s'a hotărît canonul şi în *Biserica* de *Occident*.

De la sfârşitul véculuĭ al patrulea, găsim aceleaşĭ cărţĭ numĕrate la canonul N. T. recunoscute prin hotărîrĭ d'ale conciliilor, prin scrisorĭ de ale episcopilor romanĭ şi prin us. Indoelile pe icĭ pe colo, care se ved că exista şi la uniĭ din scriitoriĭ Occidentalĭ din acest timp, nu se raportă

---

[1]) Canonul 85 al Apostolilor, numeră la catalogul cărţilor canonice cele doue epistole ale luĭ Clemente, precum şi Constituţiunile Apostolice, iar Athanasiu, Sinopsa precum şi Stihometria, nu vorbesc nimic de Constituţiunĭ, dar în schimb au Didahiile care în difinitiv e acelaşĭ lucru.

la conştiinţă şi încrederea la aceste cărţi din timpul lor, ci la timpurile de maĭ 'nainte.

Consemnaţiunile sau catalógele cărţilor N. T. din acest timp în Biserica de Occident sunt următórele: 1) In canonul 30 al conciliuluĭ din *Hipo Rejius* în Nicomidia, 393, ale căruĭ hotărîrĭ în acéstă privinţă aŭ fost primite şi de Sinodul din Cartagen, ţinut la 397 şi la cel din anul 419 ţinut tot în Cartagen. 2). Intr'o scriere a luĭ Inocenţiu Episcopul Romeĭ catre Exsuperius Episcop de Tulusa, în anul 405, căruia îĭ comunică o listă de tóte cărţile primite în Canon [5]) 3). Un catalog care sĕ ḑice a fi al luĭ Gelasie I Episcopul Romeĭ, alcătuit într'un sinod ţinut la Roma în anul 494. 4). Filastriu Episcop în Brescia (Italia de sus, la sfârşitul véculuĭ al patrulea) numiră cărţile care după prescripţiunile apostolilor urméză a fi citit în biserică [6]). —

Privitor la istoria canonuluĭ, cu deosebire vrednic de amintit este *Ieronim* † 420, care nu'şĭ spune numaĭ părerea sa, ci şi pe aceea a părinţilor maĭ 'nainte de el, până la el. Respectiv de epistolele catolice ḑice [7]), că epistola a doua a luĭ Petru, ceĭ maĭ mulţĭ cred că nu este a luĭ

---

[5]) Creduer = Geschite des neutestamentlichen Canon.

[6]) Haer. 88 ed. Fabricius . . . . . . Statutum est ab Apostolis eerumque successoribus. non aliud legi in eccles a deberi catholica, nisi legem prophetas et evangelia, et actus apostolorum et Pauli tredicius epistoles, et septem alias, Petri duas, Ioannis tres; Judae unam et unam Iacobi, quae septem actibus apostolorum conjunctae sunt. Scripturae autem absconditae i. e. apocripha, et si legi debent morum causa a perfectis non ab omnibus legi debent. Aicĭ nu se aminteşte nimic, precum să vede, de Epistola către Ebreĭ şi Apocalipsă.

[7]) De vir. ill. I: Scripsit (Simon Petrus) duas epistoles, quae catholicae nominantur; quarum secunda a pelerisque eius esse negatur propter stili cum priore dissonantiam. — Locul despre Iacob (c. 2) § 208 — ib. c. 4: Iudas, fratre Iacobi, parvam quidem, quae de septem catholicis est, epistolam relinquit. Et quia de libra Enoch, qui apocryphus est, in ea assumit testimonium, a plerisque reficitor; tamen auctoritatem vetustate iam et usu meruit, et inter sanctas scripturas computatur.

Petru, Epistola luĭ Iacob a scris'o alt-cineva în numele luĭ Iacob, ci epistola luĭ Iuda din cauza că face întrebuințărĭ de scrierea apocrifă a luĭ Enoch, ceĭ maĭ mulțĭ o lépădă, epistola a doua și a treia a luĭ Ión după *opinio plerorumque* și fără a fi scrisă, de Presbiterul Ión. Părerea acéstă a luĭ Ieronim însă să rapórtă numaĭ la opiniunile scriitorilor bisericeștĭ maĭ 'nainte de el, iar nu la hotărîrea bisericéscă din timpul său. Căcĭ pe timpul acesta găsim aci și în occident recunoscute ca canonice și ca opere ale apostolilor, cărțile aceste bănuite de ceĭ vechĭ, iar Ieronim întroduce în catalogul său, fără alte observațiunĭ, șépte epistole catolice ca scrierĭ ale Apostoluluĭ Iacob, Iuda, Ión și Petru. și tot așa să găsesc și în cele alte catalóge ale părinților și scriitorilor bisericeștĭ din acest timp și din timpul următor, ca de pildă la la Augustiu, Ambrosiu și c. l.

Către sfărșitul véculuĭ al doilea, se pare că *Apocalipsa* nu avea recunóștere generală în Biserica Romană, după cum ne probéză acésta codicile luĭ Muratori și párerea luĭ Caios. Acésta însă a fost numaĭ vremelnic, și afară de acéstă după cum se știe în Biserica latină, cartea acésta, n'a întărziat a fi recunoscută ca canonică, așa că pe timpul luĭ Ieronim nimenĭ nu să maĭ îndoea de canonicitatea eĭ și că este opera Apostoluluĭ Ión. Escepțiune pare a face numaĭ Filastriu, care pentru cuvêntul că îĭ se pare cuprinsul eĭ prea întunecat, nu-ĭ de părere a se ceti în biserică. De almintrelea chiar Filastriu resunóște canonicitatea eĭ, pentru cuvîntul că el numește ereticĭ pe aceia cariĭ lépădă Evanghelia și Apocalipsa luĭ Ión. Nu o dată ci de multe orĭ amintește Ieronim în vir. ill. îndoelile ridicate contra origineĭ apostolice a acesteĭ cărțĭ, iar în ep. 129 ad *Dardanium* dice el de Biserica latină în opunere cu Biserica grécă, că aceasta din urmă lépădă Apocalipsa, ceea ce presupune cât de cunuscută îĭ era luĭ Apocalipsa, și cât de adînc pătrunsă era Biserica latină de origina eĭ apostolică. In cele alte codicĭ cartea nóstră este în deobște enumerată la cele canonice.

Maĭ mult s'a desbătut în Biserică latină, cestiunea dacă trebue saŭ nu a recunóşte epistoleĭ *către Ebreĭ* dignitate apostolică.

Pană la începutul véculuĭ al patrulea, nu s'a recunoscut în Biserica latină, epistola în cestiune ca scriere canonică şi apostolică; dar de la mijlocul véculuĭ al patrulea înainte, capătă ea din ce în ce maĭ mult recunóştere canonică şi în Biserică latină, de sigur în urma influenţeĭ exercitată în acéstă privinţă de Biserica grécă. La acésta a contribuit mult studiile exegetice ale exegeţilor grecĭ, cu deosebire ale luĭ Origen, şi partea ce aŭ luat occidentaliĭ la certele ariane, şi care să provocaŭ fórte adesea la acéstă epistolă.

Epistola către Ebreĭ se admite de deferiţĭ scriitorĭ aĭ Bisericeĭ latine ca operă a luĭ Paul, cum de exemplu, de Ilariu episcop de Pictaviu, Victoria, Lucifer Caloritenul, şi la sfârşitul véculuĭ al patrulea de Ambrosiu episcop al Mediolanuluĭ † 397, Faustin, Gaudentiu şi alţiĭ, iar Filostriu numeşte ereticĭ pe aceia cariĭ tăgăduesc că ea ar fi opera luĭ Paul şi o atribue luĭ Barnaba, Luca saŭ Clement Romanul. Filostriu, de şi are aşa convingere asupra origineĭ pauline a epistoleĭ către Ebreĭ, totuşĭ el nu o enumeră în catalogul cărţilor care trebue cetite în biserică, din causa unor pasagiĭ prea întunecate şi care 'i se par luĭ că ar favorisa întru cât-va doctrina Arianilor şi Novaţianilor; iar Ieronim ca şi Augustin credeaŭ la început că ea nu este scrierea luĭ Paul; maĭ târziu însă o primiră şi eĭ ca canonică împreună cu întréga Biserica latină. Formal a fost sancţionată recunóşterea eĭ prin hotărîrile concililor şi scrierilor episcopilor romanĭ. Aşa deja în catalogul conciliuluĭ de la Hipo Regius, ţinut în anul 397, epistola către Ebreĭ se admite ca opera a Apostoluluĭ Paul cu o óre-care diferinţă, când ḑice: „*Pauli apostoli epistolae tredicius ejusdem ad Haebreos una*“ acéstă până la Inocentiu care în scrierile sale ḑice categoric: „*Pauli apostoli epistolae quatordecim*, şi tot aşa crede şi Rufin.

De și conciliile ținute în apus aŭ hotărît definitiv canonicitatea și apostolicitatea epistoleĭ către Ebreĭ, totușĭ de către scriitorĭ exegețĭ aĭ Bisericeĭ latine, pe basa îndoelilor vécurilor celor dintâĭ, se fac óre-care reserve, prin aceea că ḑic, că Apostolul Paul n'a scris de cât la șépte comunitățĭ sau bisericĭ, și anume: către Romanĭ, Corinthenĭ, Galatenĭ, Efesenĭ, Filipenĭ, Colosenĭ, Tesalonicenĭ, așa că epistola către Ebreĭ nu se socotește.

Numĕrul acesta de 7 l-a făcut să fie observat Ciprian episcop de Cartagen † 258—,Adv. Iud. I, 20: *unde et Paulus septem ecclesiis scribit et Apocalypsis ecclesias septem ponit, ut servetur septenarius numerus;* și tot ast-fel maĭ înainte de Ciprian, codicile luĭ Muratori. Din causa acésta ḑice Ieronim, ep. ad. Paulinum: Paulus apostolus ad septem scribit ecclesias; octova enim ad Hebraeos a plerisque extra numerum ponitur. In modul acesta scriitoriĭ posteriorĭ, vorbesc tot de șépte comunitățĭ creștine către care a scris Paul epistolele sale, fara însă a exlude din canon epistola către Ebreĭ.

Pe lângă cărțile cele canonice, cunósțe Rufin și o a doua clasă de scrierĭ numite *libri ecclesiastici*, corespundênd cărților vrednice de cetit, amintite de Athanasiu și de Sinopsă. La acestea numeră el Apocrifele V. T., iar din cărțile creștine între altele: *Pastorul luĭ Erma*. Din aceste ĭarășĭ face Rufin distincțiune între scrierile apocrife, *quas in ecclesiis legi (patres) voluerunt.*

De amintit este și întroducerea Episcopuluĭ Iuliu Africanul către sfîrșitul véculuĭ al șéselea, privitóre la întréga Biblie a V. și N. T. (De partibus divinae legi, I. 4), căci ea să deosebește cu totul de practica de pe atuncĭ a Bisericeĭ latine, și anume:

Iuliu Africanul deosebește treĭ felurĭ de cărțĭ: I *Canonice qui perectae auctoritatis sunt;* aceste sunt: a) 17 scrierĭ istorice între care fac parte din N. T. cele patru evangeliĭ și Faptele Apostolilor. b) 17 profetice (16 profețĭ aĭ V. T. și psalmiĭ). c) Proverbele. d) 16 didactice

și anume Ecclesiastul și unele din epistolele Apostolului Paul—epistola către Ebreĭ sĕ numeşte lămurit—ĭar din epistolele luĭ Timotheiŭ numaĭ una, ceea ce probabil că din amândouĕ a făcut el una; I episto'ă a luĭ Ión și I ep. a luĭ Petru. II. *Cărțĭ îndoelnice*: la aceste aparțin din scrierile profetice, *Apocalipsa*, fiind-că orientaliĭ se îndoiaŭ mult asupra eĭ, ĭar din scrierile didactice: epistola luĭ Iacob, Iuda, II Petru, II și III Ión. III. *Cărțĭ care n'aŭ nicĭ o valóre*, şi pe care Iuliu nu le aminteşte.

Iulius Africanul ḑice că acéstă introducere a luĭ a făcut-o după un anume Paul Persanul, care a învĕțat într'o scólă din Nisibi.

In Biserica de apus însă n'a avut nicĭ un resunet introducerea luĭ Iulius, căcĭ și din acéstă Biserică ca și în Biserica grécă, deja din vécul al cincelea, a fost recunoscute ca canonice și apostolice tóte acele cărțĭ pe care și noĭ le avem astăḑĭ în canonul N. T., cu care împreună s'a hotarît ca numaĭ acestea să se numere la canon, și ast-fel s'a și hotărît canonul.

Abaterĭ de la acésta a făcut *Biserica Siriană*, în Peşito, în diferite comunitățĭ ale acesteĭ Biserici, atât la Iacobițĭ cât și la Nestorianĭ; iar cărțile care n'aŭ fost recunoscute de eĭ, sunt: Apocalipsa, Epistola luĭ Iuda, II Petru, II și III Ión, de și uniĭ din părințiĭ și scriitoriĭ bisericeștĭ Sirianĭ, ca Efrem Sirul și alțiĭ le primesc pe aceste ca canonice așa cum le primește și le veneréză Biserica întrégă [1]).

(Va urma).

---

[1]) In catalógele cărților siriane a luĭ Ebed Iesu, Metropolit al Armenilor † 1318 (ediția Assemani, Bibliotheca orient. III. 1. p. 1—362, — cap. 2. unde amintește de canonul N. T. să esclud: Apocalipsa), Epistola luĭ Iuda, II Petru, II și III Ión. De asemenea lipsesc acestea și în exemplarul N. T., pe care l'a adus preotul Moisi de Mardendin Mesopotamia, care în anul 1552 a fost trimes prin Patriarchul Iacobiților Ignatiu, Papeĭ Iulius III.

Istoricul Sântuluĭ Munte Athos

Extras din acte autentice aflate prin bibliotecile monastirilor St. Munte, cu date de la 300 anĭ dupĕ Christos pană la 1820, de Cuvioşia sa
Ieromonahul Ghedeon Ploeştianul
Superiorul Cenobiuluĭ Românesc Prodromul din Muntele Athos.

(Urmare. Vedĭ Biserica Ortodoxă Română, Anul XVIII, No. 7).

19). *Monastirea Dohiarul*, jumătate oră de la Xinoful, cu patronul Sânțiĭ Arhangheli; s'a fondat pe timpul Impĕratoruluĭ Nichifor Foca, prin stăruința unuĭ monah Evthimie, care a fost în Monastirea Lavra chelar (greceşte dohiar), de aceea şi Monastirea să numeşte Dohiar; are ca 80 monahĭ grecĭ cu viéța imparțială. Ruinând-o Imperatorul Bizantin, Mihail Paleologul latino-cugetătorul, la 1568, a reînoit'o din temelie Domnitorul Moldoveĭ Alexandru şi Dómna Ruxandra, cu Mitropolitul Theofan, care este îngropat în nartica Bisericeĭ, şi a fost întreținută din România pînă la 1860. Are metóce la Calamaria şi venit local de la monahiĭ chilioțĭ, dupe vindere de vin, cherestea şi cărbunĭ ca 2,000 galbenĭ, anual.

20). *Monastirea Castamanitul.* Doue ore de la Dohiar, cu patronul Intîiuluĭ Martir Stefan Arhidiaconul, are ca 80 monahĭ grecĭ, cu viața comună. Se ḑice, că primul eĭ fondator a fost Sântul Constantin Impĕratul la 320 dupĕ Christos, şi a fost reînoită de Impĕratul Bizantin, Mihail Paleologul latino-cugetătorul, după cum probéză hrisóvele luĭ care se păstréză în arhivă. Bibliotecă are fórte

saracă. Metóce are la Casandra și puțin venit de la monahii chilioți pe moșia eĭ, și din vindere de cărbunĭ și cherestea.

21. *Monastirea Zugravul:* una oră de la Castamanitul, cu patronul Sântul M. M. George, locuită de monahĭ bulgarĭ ca la 200, din care 20 Românĭ, toțĭ cu viéța comună. S'a fondat la 527, dupre Christos de Iustinian și apoĭ la 886 de treĭ frațĭ, anume Moisi, Aron și Ión, Românĭ Macedonenĭ din Ohrida, de familie Principĭ, rudenie Marelui Iustinian. S'a maĭ reînoit pe timpul Impĕratuluĭ Leon Ințeleptul și maĭ pe urmă de Ión Asan, Domnul Bulgarieĭ. Iar pe la 1502 s'a reîvoit de Ștefan cel Mare și fiiul sĕŭ Bogdan, Domnĭ aĭ Moldoveĭ (luĭ Stefan cel Mare Bulgariĭ 'ĭ dicea: „Ștefan Dușan").

Marele Ștefan a dotat'o și cu metóce la Basarabia, Chipriana și Codrița, cu sate și pădurĭ (acestea p'atuncĭ eraŭ în hotarele Moldoveĭ). Maĭ are metóce la Casandra și insula Tasu. Iar venit local are ca 1000 galbenĭ anual de la monahiĭ chiloțĭ și din vinderea cărbunilor. In arhivă are stégul și chipul luĭ Ștefan cel Mare, și Icóna Sântuluĭ M. M. George, brodată de Dómna luĭ Ștefan cel Mare, pe carea icónă o purta Ștefan în răsbóe.

Până aci Monastirile din partea de méḍă-ḍĭ (Sud-Vest

---

1). *Schitul Sf. Dimitrie,* una oră de la Monastirea Vathopedul pe a căruĭ moșie e situat, cu patronul Sf. M. M. Dimitrie, reînoit la 1777. Are ca 25 chiliĭ locuite de monahĭ grecĭ in numĕr de 60, între care 20 sunt Românĭ. Plătesc embatic la Monastirea Vathoped, căte 70 leĭ de persónă, vicțuirea lor este parțială.

Istoria grecéscă și condicile antice ale sântuluĭ munte, arată că acest Schit, e fondat pe timpul Impĕratuluĭ Dioclețian, de rudele sântuluĭ M. M. Dimitrie, și de toțĭ cetățĕniĭ Tesalonicenĭ, în onórea sântuluĭ Dimitrie, și cu pronomiŭ de monastire indepedentă. Iar maĭ pe urmă s'a rădîcat în locul eĭ monastirea Vathoped, nimicind pe acésta, și d'abia pe la 1777 începu a fi cunoscut acest Schit.

Din istoria viețeĭ Sântuluĭ Dimitrie se constată, că Sânția-Sa a fost Principe Roman și pus guvernator Macedonieĭ de Senatul Roman. Se găsește scris că Secretarul

Sântuluĭ cel maĭ credincios, care 'l-a însoţit până mórte se cheamă „Lupu“ (nume roman).

2). *Schitul Bogorodiţa*, una oră de la Sfântul Dimitrie, pe moşia Monastireĭ Rusic, cu hramul Adormirea Maiceĭ luĭ Dumneḑeŭ, locuit de monahĭ Bulgarĭ ca 25, cu viaţa comună. Fondatorul luĭ a fost slavon.

3). *Schitul Prorocul Ilie*, una oră de la Bogorodiţa, cu patronul sântuluĭ profet Ilie, fondat la 1780 de Stareţul Paisie, român de ném, care a adunat vre-o 80 monahĭ românĭ şi maĭ pe urmă neavênd cu ce-ĭ întreţinea, s'aŭ aşezat în monastirea Simon-Petra care era pustie. Insă şi acĭ neavênd cu ce se întreţine şi monastirea fiind datóre, aŭ fugit cu toţĭ Monahiĭ în România, şi 'i a primit Domnitorul Moldoveĭ, dându-le Monastirea Dragomirna în Bucovina, care luându-se de Austria s'aŭ permutat în monastirea Némţul, pe care a întemeiat'o cum se vede astădĭ. Acum însă în Schitul Profetuluĭ Ilie sunt monahĭ ruşĭ ca 200, cu viaţa comună, pe moşia monastireĭ Pantocratoruluĭ, căria îĭ plătesc imbatic, anual, câte una liră de persónă.

4). *Schitul Saraiŭ*, una oră de la Prorocul Ilie, cu patronul sântuluĭ Ap. Andreĭ, locuit de monahĭ ruşĭ ca 250 cu viaţă comună; se întreţin de guvernul rus şi cu procente de la baniĭ ce aŭ depuşĭ la banca Rusieĭ. Este situată pe moşia Vathoped, plătind embatic, anual, câte una liră de persónă. Pe la 1200 anĭ d. Chistos acest Schit să numea Monastirea Xestu, care pe la 1835 ruinându-se a transformat'o în Schit Andreĭ Moravia, curtén al Rusieĭ.

5). *Schitul Cotlomuşul*, jumătate oră de la Saraiul, cu patronul sântuluĭ M. M. Pantelimon, are chiliĭ separate 40 în chipul unuĭ sat, locuite de monahĭ grecĭ 120, cu vieţuirea parţială; se întreţin cu lucrul mânilor, făcênd lingurĭ, crucĭ, şi zugrăvesc, plătăsc embatic, anual, Monastireĭ Cotlomuşul câte 70 leĭ de persónă.

6). *Schitul Ivirul*, una oră de la Cotlomuşul, cu patronul „Tăerea capuluĭ Sfântuluĭ Ión Botezătorul“, fondat de un călugăr la 1779. Are 20 chiliĭ, separate în forma unuĭ sat, locuite de monahĭ grecĭ ca 40, între cariĭ sunt şi 6 românĭ, toţĭ cu vieţuirea parţială, se întreţin cu lucru de mânĭ. Acest Schit prin secolul IX era Monastire, numită „Harza“, fondată de Marele Constantin, şi ruinându-se, s'a reînnoit pe la 1779.

7). *Schitul Românesc Lacu*, treĭ ore de la Ivirul, cu patronul Sântuluĭ M. M. Dimitrie, are 30 chiliĭ şi colibĭ separate, situate pe marginea unuĭ pîrîŭ sub rîpile Athonoluĭ despre nord-est locuite de monachĭ românĭ ca 70 la numĕr, cu vieţuirea parţială; sĕ întreţin parte din eĭ cu lucrul mânilor, făcênd lingurĭ, crucĭ etc. Au şi de la Guvernul Român 1200 francĭ, anual. Chiliile sunt cumpărate în condiţiunĭ numaĭ cât trăeşte cumpărătorul, iar murind, remîne chilia luĭ tot a Monastireĭ Supreme, carea o vinde la altul.

Acest Schit e situat pe moşia Monastireĭ Sântuluĭ Pavel, căria plăteşte embatic, anual, 12 lire. Schitul datéză de la 1800 încóce. Serviciul Divin 'l celebréză în limba Română.

8). *Schitul Chinovial, Românesc, Prodromul*, patru ore de la Lacu, cu patronul „Botezul Domnuluĭ Dumnedeuluĭ nostru Iisus Christos". Fondat pe moşia Monastireĭ Marea Lavra, de Principele Moldoveĭ Grigorie Ghica, şi prin contribuţiunile Guvernuluĭ Românieĭ şi a întregeĭ naţiunĭ Române pînă la vĕduvă, precum şi prin propriile averĭ ale monahilor cenobiaţĭ în el. Actele ce are cu Monastirea Lavra datéză de la 1820 şi 1852, dar pétra fondametală s'a pus la 1857, şi s'a terminat la 1866, cheltuindu-se în total pîna la 200000, galbenĭ. Este locuit de monahĭ Românĭ ca 100 la numer, cu viéţa comună (drepturĭ egale), celebréză serviciile Bisericeştĭ în limba patrieĭ lor-Româneşte, şi sĕ întreţine cu subvenţiunea de la Onor. Guvern Român 10000 francĭ şi cu 3500 francĭ procentele capitaluluĭ 5900 galbenĭ, din care 2900 galbenĭ propriĭ aĭ Schituluĭ, iar restul 3000 galbenĭ, depus, cu hrisov în 1853, de primul luĭ ctitor Grig. Ghica, la Epitropia Caseĭ spitalelor „Sânt. Spiridon" din Iaşĭ. Insă acest venit ne ajungênd nicĭ pe jumătatea cheltuelelor anuale, este forţat, prin ómenĭ trimeşĭ anume a cutreera lumea, şi a se îndatora, luând banĭ cu procente, ca să se ţie cu tótă demnitatea prestigiuluĭ Românesc, în rîndul celor-alte Comunitățĭ religióse din Sântul Munte, unde până acum sihastrul român, cu tóte sacrificiile, nu avea unde aşĭ pleca capul. Acte din partea Patriarhieĭ Constantinopolitane posedă acest Schit treĭ singhiliĭ cu datele 1856, 1876 şi 1890, şi din partea Guvernuluĭ Român două hrisóve: unul din 1856 de la Domnitorul Grigorie Ghica, şi altul din 1871 de la Maj.

Sa Regele Carol I, ambele recunoscute de Patriarhie și de Suprema Monastire Marea Lavra. In urma unei nouĭ contractărĭ din 20. Ianuarie 1889, cu Monastirea Lavra, plătește aceștiea Schitul embatic annual 50 lire afară de birul Guvernuluĭ Othoman, ḑece lire pe an.

Schitul acesta posedă în insula Thasu, un metoh pendinte de satul Potamia, în locul numit Adina, cumpărat de părințiĭ Schituluĭ la 1864, de la proprietariĭ Comunelor Panaghia și Potamia, parte de la representanțiĭ Sântuluĭ Mormînt din Ierusalim, și parte de la Monastirea Vathoped din Sântul Munte Athos, și din partea tuturor acestora poseda Schitul acte autentice de cumpărare, aprobate bisericește de Mitropolitul respectiv Maronias și Rodopis, iar politicește de representanțiĭ Chedivuluĭ de Egipet Ismail Pașa, prin treĭ hogĭ turceștĭ, dațĭ de representanțiĭ Regalĭ din Cavvala Imaret Teche.

Proprietatea totală ce posedă Schitul de la 1864 până adĭ cumpărată treptat, este 300 streme loc, a 40 pașĭ patrațĭ fie-care. Din care: 200 streme închise cu cetate de pétră, avênd în mijloc o biserică cu patronul Sântuluĭ Dimitrie, și casele metohuluĭ cu grădinĭ, viĭ, și maslinĭ plantațĭ de la 1864 încóce, unde tot dé-una se afla opt părințĭ sub un iconom, trimeșĭ de Schit, pentru cultivarea Metohuluĭ. Iar 100 streme sunt în câmp spre marea Egee în diferite livezĭ cu olivĭ secularĭ de câte 2000 anĭ unul, cumpărațĭ de Schit în acest interval Iar în total olivĭ are acest Schit până la 1500, copacĭ marĭ și batrînĭ, carĭ când rodesc produc până la 4000, kilograme unt de lemn. Locurile din care se compun livezile Schituluĭ sunt: Τνεζάκικον saŭ Κολιβία, Μαραγγός, Γεοργάκικον, Κουφοβόδια, Παλιά-Ἄμπελος, κάμπος τῆς Παναγίας ἀβλάκια. και λοιπά. Oliviĭ din aceste livezĭ sunt osebițĭ de ceĭ plantațĭ de Schit.

Maĭ posedă la malul măreĭ tot în insula Thasu, un arsenal (turcește caichane), una oră departe de metoh, pentru adăpostul caicelor Schituluĭ.

Cumpărarea acestuĭ metoh cu oliviĭ și arsenalul, se urcă până astă-dĭ la 30.000, galbenĭ chesaro-crăeștĭ.

Pân'aci Schiturile din partea de méză-nópte (Nord Est).

9). *Schitul Cavsocalivitul*, două ore de la Prodromul, fondat de S-tul Cuvios Maxim Cavsocalivitul și compus din 40 chiliĭ, presărate în forma unuĭ sat, locuite de 120 monahĭ grecĭ cu viețuirea parțială, se întreţin cu lucru mâ-

nilor și plătesc embatic anual 7000 leĭ Monst. Lavreĭ. Biserica acestuĭ Schit, cu patronul Sf. Treime, la 1820, a reînnoit'o un Ieromonach Timoteiŭ.

10). *Schitul Sânta Anna*, două ore de la Cavsocalivitul, pe la secolul IX era Monastire indepedentă, numită Vuleftiriu (adecă cameră), apoĭ stricându se de barbarĭ, acum este Schit, al căruĭ fondator nu sĕ știe, însă astă-ḑĭ este în stĕpânirea Monastireĭ M. Lavra, căreia'ĭ plătește embatic anual câte 70, leĭ de fie-care persónă. Schitul acesta e compus din 60 chiliĭ presărate în forma unuĭ sat, locuite de monahĭ greci ca 200, la numĕr cu vieţuirea parţială, sĕ întreţin cu lucrul mânilor, făcând crucĭ, lingurĭ, fesurĭ și zugrăvind. Biserica are patronul Adormirea Sânteĭ Anna, muma Prea Sânteĭ Nascĕtóreĭ de Dumneḑeŭ și Pururea Fecióreĭ Maria.

11) *Schitul „Nea-Schit“*, jumĕtate oră de la Schitul Sânteĭ Ana, cu patronul Naşterea Maĭceĭ luĭ Dumneḑeŭ, situat pe moșia monastireĭ Sântuluĭ Pavel, căria îĭ plătește embatic anual 70 leĭ de persónă. Schitul e în forma unuĭ sat, compus din 30 chiliĭ, locuite de monahĭ grecĭ ca 100, cari să întreţin cu lucrul mânilor și vieţuirea o aŭ parţială.

12). *Schitul Xinoful*, șése ore de la Nea-Schit, cu patronul Buna-Vestire, este fondat de monahul Xinofont, ctitorul Monastireĭ Xinoful, pe la 1010, după Christos, și compus din 25 chiliĭ separate, locuite de monahĭ grecĭ ca 50, cari sa întreţin cu lucrul mânilor și plătesc embatic anual supremeĭ Monastirĭ câte 70 leĭ de persóna.

13. *Schitul Sfinschi*, treĭ ore de la Xinoful, fondat la 1879, de Monastirea Rusicul la Molenĭ, metohul eĭ, în marginea Sântuluĭ Munte, locuit de monahĭ rușĭ ca 150, carĭ să întreţin din Rusia prin Monastirea Rusicu.

Pân'acĭ Schiturile din partea de méḑă-ḑi (Sud-Vest).

Pe lângă odórele și antichităţile ce s'aŭ arĕtat că se află în sântul munte Athos; în fie care Monastire și prin unele Schiturĭ, există ca cel maĭ scump ornament al Bisericilor, câte un numĕr însemnat de sânte móște ale multor Sânţĭ, care preste ḑecimĭ de secolĭ petrec întregĭ neatinse de stricăcĭune scoţĕnd miros admirabil (ca cele maĭ preţióse aromate și maĭ mult); parte din lemnul Sânteĭ Crucĭ pe care a fost restignit Domnul Dumneḑeŭ și Mântuitorĭul nostru Iisus Christos, cinstitul Brîŭ al Prea Sân-

tel Stăpânel nóstre de Dumnedeŭ Născĕtórel şi pururea Feciórel Maria; tóte aŭ făcut şi nu încetéză a face prea marite minunl celor ce cu credinţă şi cu dragoste li se închină. Se mal află de asemenea şi nenumĕrate Icóne făcĕtóre de minunl ale Maicel lul Dumnedeŭ şi ale altor Sânţl etc.

In arătatele 20 Monastirĭ independente, in 13 Schiturĭ, precum şi în aprópe 2,000 chilil, celibl şi sihăstril, să află numerul monahilor ca 8.000, din cari 4.000 greci, 3,000 ruşl şi 1,000 diferite naţiunl: românl, serbl, bulgarl şi iviriţl. Toţl câţi's afară de Monastirl plătesc bir şi embatic Monastirilor supreme de care depandă.

Egumenil Monastirilor nu se pot descri, ca cele mal multe nu aŭ; să administréză de un comitet care se schimbă în toţl anil.

Pe timpul Impĕratulul Bizantin Constantin Monomahul se numĕra în sântul Munte 180 Monastirl. Acest împĕrat a pus regulament, coprindĕtor de 15 articole şi legl cum să se administreze monahil, pentru multele neînţelegerl ce să ridicase p'atuncl intre unele din Monastirl (acestea sunt extrase din arhivele Monastirilor unde să conservă în originale) şi publicate în broşură, grecește, de Monastirea Sântulul Pavel la 1863, in care vorbeşte şi de Monastirea Italiana „Amalfinu" caria acum grecil 'l dic Morfono, care este ruinată.

Pe timpul Impĕratulul Alexie Comnenu (pe la 1080 după Christos), Egumenil cel mal evlaviosl al sântulul munte aŭ petiţionat la Impĕratul şi Patriarhul, ca să fie oprită intrarea în sântul munte al oilor Românilor-Macedonenl, cari pricinulaŭ marl scandale. venind ciobanl cu tótă suita lor. Iar Impĕratul punĕnd chestiunea în desbaterea Sinodulul, s'a interzis a nu se mal primi, în sântul munte ciobanil cari veniaŭ cu oile şi cu femel. Pe urmă ne îndreptându-se lucrurile, moştenitorul lul şi frate Manoil Comnenu, a dat al doilea ordin, subsemnat şi de Sinod, compus de 20 Arhierel, cu anathema, întărind disa oprire (actul pórta numele „tragos" pielle de ţap).

In ce condiţiunl se fac astadl judecaţile în Sântul Munte.

Din 20 Monastirl indepedente sĕ formézĕ un consiliŭ de Membril, de la tóte câte unul, iar de la monastirea Lavra ca cea dintâiu, câte doul. Acest Consiliŭ judecă tóte chestiunile de hotare, de banl, de furtul etc; dintre tóte Monastirile,

Schiturile și chiliile, aplicând hotăririle cu sardarí, iar în casurí maí marí cer autoritatea Caimacamuluí, precum în chestiuní de hotare cer consimțimêntul Patriarhuluí și al Sinoduluí. Și ne putênd reuși și părțile litigante fiind nemulțemitóre, partea nemulțemită face apel la Patriarch, și care dă maí mult acela câștigă. Chestiuní maí micí le judecă numaí cincí membri, sub președința unuia dintr'înșiĭ, dintre carí patru pot fi de la orí care Monastire, că tóte aŭ drept la rêndul lor, iar la președință anuală aŭ drept numaí cincí Monastirí: 1). Monastirea Lavra, 2). Vathopedul, 3). Ivirul, 4) Hilindarul, 5). Dionisiu. Acest Președinte, în anul sêŭ, presedéză atât comisiunea de cincí, precum și consiliul de 20.

Monastirile Sântuluí Munte aŭ drepturí de autonomie printr'un hatișerif dat de Sultan (Ierosa) Iaus Murat, pe cînd era reședința Imperăției Othomane la Brusa. Atuncí tóte Monastirile Munteluí Athos aŭ trimis deputațiune rugându-se, ca dacă va ajunge cu cucerirea la acest Munte, să nu le supere nicí să se atingă de autonomia și usurile locale. Acest hatișerif a fost respectat pînă asta-dĭ. Și de multe orí Sultaniĭ moștenitorí s'aŭ încercat a modifica și reorganiza lucrurile. Precum și la 1881 Majestatea Sa Sultanul a făcut așa cercare, dar Monastirile arătând copia hatișerifuluí aŭ scăpat.

Arme în sântul Munte aŭ numaí sardariĭ cîte una și vieriĭ Monastirilor cîte una, cu care sperie cecaliĭ, tóte de sistem vechiŭ cu cremene. Pe la 1881 aceste arme aŭ fost adunate de Beiul Mehmed trimis de Pórtă, din care pe cele próste le-aŭ înapoiat, iar pre cele bune nu.

Scólă este numaí una în Carea capitala Athonuluí care are vre o 15 eleví monahí de prin monastirí. Scóla e întreținută de cele 20 Monastirí, și fie-care Monastire are drept a trimite cîte un elev saŭ și doui, dar nu sĕ învață marí sciințe, ci numaí patru classe în limba grécă.

Producte în sântul munte sunt vin, alune, unt-de-lemn, precum și portocale, lămií, smochine, nucí. Ear industria cea maí mare este cheresteaua de castan, de brad și cărbuní.

In privința Insuleí Thasu.

Pe acéstă insulă sunt 9 sate, și anume: Panaghia, Bulgarul, Gazavitul, Cachirahi, Sotiru, Mariaș, Castru, Theologu, Potamia, populațiunea e pînă la 8000 locuitorí

de origină grecă, şi de religiune creştini ortodoxi, ocupându se cu cultura maslinilor a stupilor şi cherestea, făcênd grindi etc. care le vênd la corabil.

Industria insulei este: maslini fructiferi producênd anual pînă la 1.000 000, oca unt-de-lemn şi miere pînă la 6 0 000 oca pe an, céră şi cherestea.

Insula este sub stêpânirea Regelui Egipetului, căruia plătesc locuitorii ḑeciuéla şi bir, iar judecăţile lor sê fac tot după legile egiptene.

In tótă insula este un tribunal compus din nouê membri a nouê sate, sub preşedinţa unui turc egiptén, cari sê intrunesc o dată pe lună, ţiind şedinţa o sêptémână, şi acésta nu la un loc, ci cu rîndul, într'o luna la un loc, în a doua lună la alt loc.

Apel sê face la un guvernator egiptén (Beiŭ) care şade în Cavala, şi de acolo la Egipt. In tótă insula sunt vreo 25 zapcii Albanezi salariaţi, sentinţele le judecă tribunalul lor.

In acéstă insulă sunt: ruini mari de palaturi şi de citadele din vechime, de marmoră cioplită şi statui de idoli, de ómeni şi de animale, tóte de marmoră; morminte de ómeni tot de marmoră, pe multe sunt inscripţii elineşti şi latineşti şi un pirg făcut de Genovezi.

In fie-care sat este cîte un metod în altele cîte douê, de ale Monastirilor din sântul munte, cu maslini (pomi roditori) de unde 'şi procură necessarul unt-de-lemn anual.

Fondarea Patriarhiei din Constantinopole.

Dupe cucerirea Constantinopolului, Cathedra Bisericei Ecumenice, sub Patriarhul Ghenadie Sholariu pus de Sultanu Mehmet II Portitu, a fost Bisserica Sântului Dimitrie d'asupra de Balîc bazar, vis-a-vis de Seislam capuse, despărţindu-se printr'o vale. Dupe 50 ani, isbucnind o revoluţie în Rumelia, a fost permutată de Sultanul de atunci aprópe de Agricapu la o biserică veche părăsită, pe care la 1502, Négu Basarab Domnitorul României a reinoit'o din temelie, atît Biserica cît şi tóte încăperile Patriarhatului, punêndu-le faţă cu pórta Othomană, sub protecţiunea României. Ear pe la 1700, pentru óre-care abusuri şi revoluţii ridicate de clerul grec şi de locuitorii Rumeliei, măniindu-se Sultanul d'atunci, a permutat Patriarhatul la

locul numit „fanaer" (adecă clima rea), unde este și până astă-ḑi; și Patriarhia fondată de Négu Basarab a fost transformată in gémie numită de turci „cahrie geamisi" iar grecii 'i ḑic „Pan Macariston".

Patriarhia de astă-ḑi, este fondată, de Domnul Moldo-Vlahiei Constantin Caghip Paha (saŭ Brincovénu). Acest titlu e scris grecește d'asupra Bisericei Patriarhale, iar anul nu este pus, numaī afară pe zidurile curței Patriarhiei e pus anul 1706, precum și intreținută a fost Patriarhia pină la anul 1860 de Guvernul Românieī.

Acestea sunt găsite în istoricul vieței Domnitorilor Neagu Basarab și Constantin Basarab Brîncovianul.

DONAȚIUNI

Următórele persóne au bine voit a îmbrăca în argint maĭ multe icóne din biserica Sf. Vineri (Herésca).

Dómna Elena Catargiu a îmbrăcat în argint icóna cea mare din tâmpla „Maiceĭ Domnuluĭ", Dómna Elena Fundățenu a îmbrăcat de asemenea doue icóne: a Dluĭ Christos și a Cuvióseĭ Paraschiva precum și alte cincĭ maĭ micĭ; iar D-na Maria Sabert a dăruit o icónă mare „Cuviósa Paraschiva" îmbrăcată în argint și cu coróna poleită. Pentru aceste fapte laudabile li se aduce viĭ mulțumirĭ

D-nu B. Cireșanu, directorul Sf. Mitropoliĭ din București, a donat Bisericeĭ filiale „Vineți de jos", un triod, ediția St. Sinod legat cu piele marochin și un octoich ediția Nifon, asemenea la Biserica parohială „Vinețiĭ de sus". Marin Constantinescu și Christea Ilie Belu a cumpărat un Triodiu ediția Sf. Sinod, legat piele marochin, Barbu Marin un apostol idem, idem. Stoian Dumitru un Penticostariu idem, idem. Nae R. Martinescu a legat Cazania luată de tatăl seu din anul 1860, care se deslegase, cu piele marochin. D-na Irina V. Balaș o pólă de borangic la Iconostas, cu inițialele I. B., Badea Pârvu o acoperitóre de mătase sau învelitóre pe Sf. Prestol și Ivan Stoica cu Nistor Diruța a contribuit cu câte 1 leu la transportul cărților de maĭ sus, căror în general se aduce prin publicitate viĭ mulțumirĭ.

D-lu Gheorghie Ignat din parohia și Comuna Mastacăn, județul Neamțu, a dăruit bisericeĭ filiale cu patronul, Nașterea Maiceĭ Domnuluĭ din cotuna Balan, menționata parohie una cruce săpată, îmbrăcată cu argint și în unele părțĭ aurită cu aur, în valóre de 100 leĭ; iar un numer de enoriașĭ tot de acolo aŭ contribuit la cumpărarea uneĭ cădelnițe în valóre de 32 leĭ. Pentru aceste fapte cât și pentru încurajarea simțuluĭ religios a numiților donatorĭ și a altor bine voitorĭ pioșĭ creștinĭ, li se aduce căldurόse mulțumirĭ.

La biserica cu patronul Sfinţii Voevozi din parohia Cerneşti, Comuna Zlătunoea, judeţul Botoşani, s'au dăruit de către locuitorul Constantin [illegible] şi soţia sa Smaranda, un clopot în valóre de 300 lei, pe care ofrandă, epitropia respectivă a primit'o şi trecut'o în inventarul dotei numitei biserici. Pentru acéstă faptă laudabila li se aduce căldurose mulţumir.

D-nul Gheorghe Pavli, acum decedat, a dăruit bisericei cu patronul Sfinţii 40 de Mucenici din Iaşi, un rând complect de Sfinte Vase, de argint, în valóre de 700 lei şi o stofă de mătase cu fir, pentru veşminte preoţeşti, în valóre de 450 lei; şi pe care odóră Epitropia numitei biserici le-a primit şi inventariat; eternă să-i fie memoria.

D-lui Iordan Bălănică din comuna Pueşti, a dat bisericei parochiale cu patronul „Sf. Gheorghe“ din acea comună, prescura şi vinul necesar pentru Sf. Leturghie, pe anul expirat 1893, în valóre de lei 20. Dómna Damitra L. Impuşcatu, tot din acea comună, a pus de s'a zugrăvit cu cheltuiala sa de lei 30, imaginele Sf. Apostoli Petru şi Pavel, în faţa aceliaşi biserici. Domnii: Christodor V. Impuşcatu, Iancu Damian, Sava Caloiu şi Nicolae Rădulescu din oraşul Râmnicul Sărat, au contribuit fie-care cu câte 11 lei, la zugrăvitul pólelor sântelor Icóne, din biserica filială „Sf. Voevozi“ din comuna Ştiubeiu, acel judeţ. Pentru asemenea acte creştinesci şi pentru îndemnul altor persóne la asemenea fapte laudabile, li se aduce căldurose mulţumiri.

Din partea sântei Episcopii a Huşilor să aduce căldurose mulţumiri Domnului Ión Antochi, pentru că a dăruit bisericei cu hramul Adormirea Maicei Domnului, din parochia Chilieni, judeţul Tutova, un clopot în valóre de 50 lei.

Din partea Sântei Episcopii a Huşilor, se aduce căldurose mulţumiri Domnului Iordache Muntenu, pentru că a daruit bisericei parochiale cu Hramul, Sfântul Nicolae, din Parochia Rădeşti, judeţul Tutova, un feîon, un epitrahil, şi una pereche naracliţe în valóre de 30 lei.

Dómna Ruxanda A. Caloteacu din comuna Calaperu, făcând şi dăruind un rând vestminte naţionale, bisericei parochiale cu hramul Cuviósa Paraschiva, din parohia Turcenii de sus, judeţul Gorjiu, i se aduce mulţumiri publice.

Locuitorul Dima N [illegible]culae din Comuna Ţigănia, judeţul Ilfov, a bine voit a dărui bisericei din acéstă, parochie suma de lei 12, cu care

banl să se cumpere un Mineiu, precum și 170 cărămidi și 50 oca var, pentru zidirea unei mese înaintea ușilor bisericei, ce servește pentru servicii religioase, pentru care, i se aduce mulțumiri.

D-ul Petrache Panaitescu din comuna Ciocești, Măndra, pl. Bordea, județul Teleorman, bine voind a cumpăra un policandru în valóre de lei 120 pe séma bisericei Intrarea în Biserică epitropia ii aduce mulțămiri prin publicitate pentru acéstă laudabilă faptă.

Preotul Stancu Popescu Paroh. D-nu Radu Efrimescu Epitrop. D-nu Ion Iliescu Epitrop. D-nu Gheorghe Ionescu Comersant. Stanciu Nanu. Manea Căciulan. Ion Argeșenu. Stoian Călială. Ștefan Călială. D-nu Nicolae Popescu profesor, aŭ contribuit cu câte 15 lei. Stoica Popa. cântăreț. Paraschiv Stoica. Data Argeșianu. Stancu Ruse. Gheorghe Chican. Badea Drăgușin. Gheorghe Sârvu cu câte 7 lei 50 bani. și câte-va femei bătrâne cu câte 50 bani, cu care bani s'aŭ cumpărat un rând de Mineie. legate cu piele marochin, un Tipic și o Panahidă; pentru care Epitropia le mulțumește.

Pr A. Tășcinu din Com Bălănești. Preotu I. Sfenescu din Com. Voetesci, Preotu Ilie Cocănescu din Gruiu. Preotu O. Voicu din Piscoiŭ, Pr. S. Horhoi din Bălănești și Preot. T. Lianu Cresna. mulțumesc în numele Clerului Gorjan cu recunoștință și devotament P. S. Episcop al Eparh ei Râmnicul. Noul Severin D. D. Ghenadie Enăceanu, pentru buna voință ce a avut, ca să ofere bisericilor parohiele din acest județ sântele antimise gratuit.

Următórele persóne aŭ făcut bisericei parohiale cu hramul sfântul Ióu Botezătoru din parohia Rudari, plasa Dumbrava de jos, județul Dolju, următorele donațiuni:

D-l D. Rudărénu, a dat un rând vestminte completa în valóre de 100 lei. D-l Iancu Stan un Penticostariu, legat cu marochin în valóre de 13 lei. D-l Florea Micea un Apostol legat cu marochin val. 12 lei. D-l Stancu Ghebrea, una liturghie legată cu marochin în valóre de 10 lei, și D-na Maria Ilie Predoiu a dăruit 2 perdele de borangic lucrate în casă, pentru care li se aduce mulțumiri publice.

D-na Zoița N. Marinescu dăruind un felon, un stihar, un epitrahil, o păreche mânecuțe și o cingătóre lucrate în borangic, cu alesături de arnici, iar D-l Matei N. Popescu oferind un rând de acoperăminte, lucrate din materie de tirg, bisericei parohiale cu hramul Sf. Nicolae, din comuna Celeiu, plasa Oltu de jos, județul Romanați, li se aduce mulțumiri publice pentru laudabilele lor fapte, spre exemplul și altor credincioși.

D-nu T Nicu, Vasile Frunză, Todorache M. Stan Nicu, Ion Spârlénu, Ion Călin Vasile Tabacu Ilie Pădurariu, Nicolae Bălșoiu, Andrei Bălșoiŭ Gheorghe Vâlcu, Ștefan Gârbovénu și Grigore Crăciun, care aŭ făcut cu propriile lor mijlóce pentru bis. sf Nicolae din com. Bucovăț, jud. Dolj, una perdea (dveră) la ușele împĕrătești de tibet roșu, garnisită cu fir și ciucuri pe la póle, costând 15 lei, patru póle de barix pe la icónele împĕrătești, costând 9 lei, idem una la iconostas, costând 3 lei, idem. îmbrăcăminte pe s-tul preastol pe tetrapod și un acoperĕmênt la Sf. Vase. Li se aduc mulțumiri prin publicitate.

Din partea sântei Episcopii a Hușilor se aduc călduróse mulțumiri persóнelor mai jos notate, care aŭ contribuit la repararea bisericei parohiale, cu hramul Sânții Trei Erarhi, din comuna Bogdana, și la facerea din noŭ a clopolniței, cu sumele arătate în dreptul fie-cǎruia.

D-l Mihaiŭ Parfeni, Primarul com Bogdana 420 lei, D-l Nicu Harisia, proprietarul moșiei Suceveni 230 lei, D-l Iancu Constandache, proprietarul moșiei Tunsești 140 lei, Ilie Cioră 100 lei. Nicolae Angheluță, 60 lei. Iar domnii Ilie Pavilescu, Preotul Gheorghe Ciorescu, Cântărețul Ștefan Bolea, Mihalache Sitariu, Ión Parfeni Vasile Pădurariŭ, Nicolae Ciobanu, Nicolae Burlacu, Nicolae Căprariŭ, Gh. Eni Pâliciu, Gh. Prutenu, V. Cărămidariu, Ión I. Cucu, Ión Hagiu, Anița Bita, C. P. Morariŭ, I. Butnariu, C. Munteanu. V. Z. Olariu, P. Morariu, Ión L. Munteanu. Dimitrie Gori, V. M Gavrilă, Ruxanda Nechitoia, Apostol Băbăiŭ, Iordache Filip. D. Ursu, Ion Măcărescu, Costache Dimitriu, Theodor I. Lupu, Theodor Ciobanu, Paraschiva Gh. Brézu, Scarlat Costin, Ion L. Rusu, Saviu Bârcă, Ion Eftene Hondru, Theodot Schimonahul, Ion Paiu, Costache Strătilă, Vișan Grecu, Catinca Ursache, Istina I. A. Dafinei, Vasile Blănariu, Gh. Eftene Căpușneanu, Gheorghe P. Morariu, Gheorghe D m, Vasile Strătilă, Vasile Gh. Butnariu, Theodor T. L. Olariŭ, Constantin Florea, Theodor Pletăreanu, Constantin Balica. Gh. Pădure, Dumitru Brașovénu. Paraschiva C. Morariŭ, Maria I. Lupu, Iordache Poiană, Mihaila Lăcătușu, Gheorghe Nedelcu. Nicolae Nedelcu, Vasile Dari, Ión Dari. Ión Plătăonu, Panaite Ceizu, Invĕțător Chiriac Morăşanu, Vasile Căprariŭ, Lefter Olariu, Gavril Ióchim, Costache D r, Macari Buraga, Theodor L. Olariu, Ión Bârcă, Enache Cairvasă, Ión Blănariŭ, Gheorghe Strătilă, Vasile Băbaiu, Alix Bârcă, Maria V. Chiriță, Nastasă I. Chirilă, Ión Sêrbu, Barbu, Gheorghe M. Cosma. Nedelcu Popa, D. Bescheriu, Gh. Chitariuc, T. Macoveiu, I Butnariŭ, Anton Buția, Gh. Paiu, I. Beschieru. Cost. Ciobotariu. C. Bârcă. N. Delénu, M. Cimpoeșu, Năstasă Lupu, Gh. Chelmu, Safta P. Cucu.

Toți aŭ contribuit pentru repararea numitei biserici cu suma de 311 lei, bani 30.

INTRODUCERE

IN

ocanonul eruditului teolog și mare Român Petru aior, operă necunoscută până acum, și pe care publicăm spre onórea neamuluĭ și neuĭtarea renumeluĭ autoruluĭ.

O trinitate de bărbațĭ vrednicĭ de numele de Român, Gheorghe Șincaĭ (1754—1816), Petru Maĭor 1753—1821) și Samuel Clain (1745—1806) aŭ lucrat cu punere și ne'ntrerupt toțĭ, tótă viața lor, pentru susținerea drepturilor neamuluĭ Românesc, adică: a origineĭ lor și a peripeţiilor vieţeĭ lor sociale și religiose, de la Colonisare și până în timpurile moderne. Horde barbare, venetice, în pămêntul luĭ Traĭan, tăgăduiaŭ aceste drepturĭ Românilor. Dar acesta treime a dovedit pe deplin vechimea și ne'ntrerumpta nóstră existență în pămêntul moștenit, unitatea neamuluĭ prin aceișimea limbeĭ și Religiuneĭ strĕvechĭ ortodoxă între Românĭ, de la așeḑarea lor în Daciĭ prin Traian și până în present. Aŭ apărat cu totă puterea lor sufletescă credința Ortodoxă, singura existentă la noĭ și respectată între Românĭ, cu tóte încercările pătimașe şi viclene ale apusuluĭ, probând că acele uneltirĭ viclene de Uniaţie, ce s'aŭ furişat printre Românĭ,

erau tendențióse, erau spinĭ și cĭuline între Românĭ ce n'aveaŭ alt scop, de cât slăbirea unităţeĭ neamuluĭ Românesc, provocând desbinărĭ, urĭ și ne'nțelegerĭ continue între fiiĭ aceleeașĭ mume. Vrăjmașiĭ vedeaŭ în unitatea credinţeĭ, a datinelor și obiceĭurilor, tăria lor. Și pentru ce tóte acestea asupra Românilor? Numaĭ pentru satisfacerea lăcomieĭ de putere a Papilor, de a avea sub scutul lor pastoral o turmă și maĭ mare, cu care să se pótă făli faţă de Biserica Ortodoxă a Răsărituluĭ; ĭar pe de altă parte tendinţa precugetată și urmărită în seculĭ de alte neamurĭ, spre a absorbi orĭ contopi pe Românĭ cu poporul lor. Uniaţia (adică Unirea uneĭ micĭ porţiunĭ dintre Româniĭ Ortodoxĭ din Transilvania cu Biserica Romano-Catolică) n'a adus nicĭ un folos, nicĭ religios, nicĭ politic Românilor. Din contra faptele din trecut, aceste din prezent petrecute sub ochiĭ noștri, dovedesc înstreinarea tot maĭ mult, a aceleĭ porţiunĭ Uniate dintre Românĭ, de la Religia Ortodoxă a străbunilor noștri și noĭ prevedem încorporarea totală a Uniaţieĭ întregĭ în Oceanul Romano-Catolicismuluĭ, după care inevitabil va urma treptat și înstreinarea de neam. Cât pentru sprijin politic așteptat din partea Romeĭ papale de a fi dat naţionalităţeĭ Române Uniate, am vědut-o acésta în seculiĭ trecuţĭ că întru nimic n'aŭ fost ușuraţĭ creștiniĭ Uniaţĭ și privim cu durere și astădĭ graba clericilor și Teologilor Uniaţĭ de a primi inovărĭ tot maĭ multe și a atrage la eĭ cât maĭ mulţĭ proseliţĭ dintre Româniĭ ortodoxĭ. Oare să fie eĭ convinșĭ că Româniĭ remănând ortodoxĭ nu se vor mântui? Eŭ acésta n'o cred. Așa dar alte tendinţe și alte motive-ĭ împing la acésta. Papaliĭ ar prefera nimicirea naţionalităţeĭ Române, numaĭ să-ĭ pótă avea sub ascultarea lor pe toţĭ docilĭ, neispititorĭ de drepturile lor naţionale, liniștiţĭ și blândĭ, căutându-șĭ de mântuirea sufletuluĭ lor, după poveţele doctrineĭ Romeĭ papale. Acum chĭar există o ură mare și o vrăjmășie ne'npacată între Clerul Român Ortpoox din

Transilvania şi între cei Uniaţi, şi care înverşunare religiósă se resfrânge şi asupra poporuluĭ întreg românesc!

Aceste consecinţi triste, religiose-sociale şi politice dintre Românii Ortodoxiĭ şi Uniaţi din Transilvania le au prevedut de timpuriu ochiĭ de vultur aĭ aceĭ trinităţi Române G. Şincaĭ, P. Maior şi S. Clain, de aceea au şi combătut cu tot sufletul şi inima lor Uniaţia. Eĭ toţi aceştĭ treĭ născuţi Uniaţi, educaţi în sistemul acest amfibian al Uniaţieĭ, dar luminaţi în urmă prin genialitatea lor şi cunoscend apoĭ, din studiile seriose făcute asupra acesteĭ cestiunĭ, că Uniaţia nu-ĭ de cât o simplă speculă de o cam dată religiosă, dar care în urmă va ajunge şi periculósă naţionalitateĭ, s'au hotărît cu toţiĭ a o combate până la mórte, spre a face pe popor sau să renunţă la ea, orĭ s'o considere cu indiferenţă, ca făcută numaĭ cu scop de bun traiu pentru unele persóne din cler.

Eĭ prevedeaŭ că s'a aruncat mĕrul discordieĭ între Românĭ prin Uniaţie, şi de aceea o combateau, preferind naţionalitatea înaintea Uniaţieĭ.

Din cauza acésta toţi aceştĭ treĭ nemuritorĭ Românĭ au fost sacrificaţi, aŭ lăsaţi la o parte de la cârma afacerilor publice în tótă viaţa lor, de aprópe privighiaţi, ba şi persecutaţi maĭ în urmă.

Cu tóte acestea astădĭ posteritatea întrégă a Românilor trebue să le împletéscă cununĭ de laude neperitóre, pentru faptele lor marĭ şi patriotice, pentru sentimentul lor religios corect.

Tótă viaţa lor aceştĭ bărbaţi aŭ scris numaĭ spre folosul neamuluĭ românesc, dintre care scrierĭ unele s'aŭ imprimat şi astădĭ le studiem admirându-le valórea, altele staŭ încă în manuscripte prin bibliotecile publice din Transilvania, iar altele s'au pierdut. Timpul însă, care în curgerea sa tóte le îngrópă şi desgrópă şi pe multe din fapte le dă la iveală spre folosul omenireĭ, acum de curând ne-aŭ pus şi pe noĭ în posesiunea unuĭ Manuscript

necunoscut a eruditului Petru Maior, intitulat: *Procanon* și în care nu trateză alt-ceva autorul, de cât dovedeşte alb pe negru că prerogativele tendențióse, pretențiile Papeï de Primăție Universală, de infailibilitate, de superioritate față de sf. Sinóde etc. etc. în Biserica luï Christos sunt nedrepte, necomforme nicï cu sf. Scriptură, nicï cu tradiția, nicï cu praxa din Biserică, nicï cu citatele din sf. Părinți. Manuscriptul este autografa însuşï a luï Petru Maior, are formatul 8° şi scris pe hârtie albă ordinară. Din nenorocire însă nu este complect. Cât l-am aflat l-am transcris cu multă îngrijire și l-am publicat spre cunoştința şi folosul tuturor Românilor; pentru că acésta a fost şi intențiunea autoruluï, de a lumina pe Românï în cestiunele de Drept Canonic, pe care puținï forte dintre Românï le cunoştea pe acele vremurï.

Din Manuscriptul cât ni s'a conservat, să póte cunoşte în mod positiv ideile ce predomina atât pe Petru Maior cât și pe ceï-lalțï frațï aï săï de luptă religiósă şi națională, dic pe Gh. Şincaï și S. Clain. Mě voiu încerca a da aicea câte-va pericope din scrierea acésta, din care cetitorul se va convinge cu deplinătate că în adevěr, aceştï treï atlețï naționalï eraŭ contrarï Uniațieï ş'aŭ combătut'o pe față în tótă a lor viață, care a fost învăluită ne'ncetat de fortunï şi vifore puternice. Maï întâiu Petru Maior ni spune că a studiat la Roma şi că a stat acolo timp îndelungat, unde prin el însuşï s'a convins de abuzurile şi destrăbălările cleruluï papal. Acéstă constatare prin el însuşï l-a aprins de indignare asupra Uniațieï.—Pentru ce părințiï lor aŭ lăsat Ortodoxismul ş'aŭ primit Uniația, par'că acésta-ï maï bună? Iată ce dice: »Însă ca să nu gândeştï cum-va că doară acéstea sînt clevetire şi ocărï de la mine asupra Italianilor, cetețule bune! Țî-oï aduce înainte nu céle ce am audit însuşï cu urechile méle de la dânşiï, petrecênd nu puțină vréme cu dânşiï, to[...] 'o unde să věd a fi ceva, nu țî-oï aduce acés[...] scrie

cel mai vestit între tâlcuitorii Italiani. Cornilie a Lapide, carele la tâlcul cuvintelor: paşte oile méle, aşa grăiaşte». Petru Maior când s'a dus la Roma era plin de rivnă către cele sfinte şi să aştepta a-şi cultiva şi mai mult sentimentul său religios şi a-şi lărgi stadiul cunoştinţelor la Vechea Romă. Dar vai! iată ce află:

»Adevărat, când privesc cu mintea şi cu inima la acéstă paradoxă a Stăpânului nostru Iisus Hristos pildă, precum pre eretici nu pociu să nu-i afurisesc şi să nu le blestem învăţătura lor cea cu otravă amestecată, aşa şi asupra a unor socotitori şi povăţuitori beséricești purtare, nu pociu de mânie şi de râvnă duhovnicéscă să nu mă aprind. Aceştea neaducendu-şi aminte în ce vrednicie, a cui epitropi sînt şi ce poroncă de la Arhipăstorul nostru Iisus Hristos cu însuşi pilda lui întărită le iaste dată, atâta şi-aŭ înălţat cornul, cât n'are nime den cei săraci mai nici prin instanţie saŭ răvăşel la dînşii, nu ca să fie slujiţi, precum au fost Apostolii de Hristos, ci spre mângăiare numai, să răsbată. Ba fluturéză, sudue, blastămă pre supuşi, borăsc cuvinte ca acelea cât nici în gura unui rob osândit n'ar fi de-a să suferi. Batăr înfricoşatul jărtfelnic de-ar rămânea scutit de acestea! Ba şi prin beserici pălmuesc pre preoţi, îi scarmănă, îi lovesc cu toiagul, pren temniţă cu furii şi cu curvele îi bagă împreună. Surle la prănzurile lor ca la praznicul lui Navucodonozor, bucatele dese, şerbii înaintea lor cu frică şi cu cutremur, în vârful degetelor pipăind, nu călcând, necurmaţi şi nenumăraţi. Ba unii, carii tocma ar trebui să se arete cu pilda mai mici, la atâta i-aŭ tras gândul cel pământesc, cât neştiind cum s'ar putea arăta mai mari şi mai cu vâlfă, poroncesc ca câte doisprédéce ómeni împodobiţi pre umere cu thronul să-l pórte în besérică. Oare carii îi îngăduesc să le sărute picióreie şi să steae în genunche înaintea feţei sale, mare daru să socotesc că le-aŭ hăruit. Daŭ nu după aşezământul canónelor, ci după

necunoscul a eruditului Petru Maior, intitulat: *Procanon* și în care nu trateză alt-ceva autorul, de cât dovedește alb pe negru că prerogativele tendențiόse, pretențiile Papeĭ de Primăție Universală, de infailibilitate, de superioritate față de sf. Sinόde etc. etc. în Biserica luĭ Christos sunt nedrepte, necomforme nicĭ cu sf. Scriptură, nicĭ cu tradiția, nicĭ cu praxa din Biserică, nicĭ cu citatele din sf. Părințĭ. Manuscriptul este autografa însușĭ a luĭ Petru Maĭor, are formatul 8° și scris pe hârtie albă ordinară. Din nenorocire însă nu este complect. Cât l-am aflat l-am transcris cu multă îngrijire și l-am publicat spre cunoștința și folosul tuturor Românilor; pentru că acesta a fost și intențiunea autoruluĭ, de a lumina pe Românĭ în cestiunele de Drept Canonic, pe care puținĭ fόrte dintre Românĭ le cunoștea pe acele vremurĭ.

Din Manuscriptul cât ni s'a conservat, să pόte cunόște în mod positiv ideile ce predomina atât pe Petru Maĭor cât și pe cela-lalțĭ frațĭ aĭ seĭ de luptă religiόsă și națională, dic pe Gh. Șincaĭ și S. Clain. Me voiu încerca a da aicea câte-va pericope din scrierea acésta, din care cetitorul se va convinge cu deplinătate că în adevĕr, aceștĭ treĭ atlețĭ naționalĭ erau contrarĭ Uniațieĭ ș'au combătut'o pe față în tόtă a lor viață, care a fost învăluită ne'ncetat de fortunĭ și vifore puternice. Maĭ întâĭu Petru Maĭor ni spune că a studiat la Roma și că a stat acolo timp îndelungat, unde prin el însușĭ s'a convins de abuzurile și destrăbălările cleruluĭ papal. Acesta constătare prin el însușĭ l-a aprins de îndignare asupra Uniațieĭ.—Pentru ce părințiĭ lor aŭ lăsat Ortodoxismul ș'au primit Uniația, par'că acésta-ĭ maĭ bună? Iată ce dice: »Insă ca să nu gândeștĭ cum-va că doară acéstea sînt clevetire și ocărĭ de la mine asupra Italianilor, cetețule bune! Țĭ-oĭ aduce înainte nu céle ce am audit însușĭ cu urechile méle de la dânșiĭ, petrecênd nu puțină vréme cu dânșiĭ, tocma acolo unde să vĕd a fi ceva, nu țĭ-oĭ aduce acéstea, ce céle ce scrie

cel mai vestit întră tălcuitorii Italiani. Cornilie a Lapide, carele la tâlcul cuvintelor: paște oile méle, așa grăiaște». Petru Maior când s'a dus la Roma era plin de rivnă către cele sfinte și să aștepta a-și cultiva și mai mult sentimentul sĕŭ religios și a-și lărgi stadiul cunoștințelor la Vechea Romă. Dar vai! iată ce află:

»Adevĕrat, când privesc cu mintea și cu inima la acéstă paradoxă a Stĕpânului nostru Iisus Hristos pildă, precum pre eretici nu pociu să nu-i afurisesc și să nu le blestem învĕțătura lor cea cu otravă amestecată, așa și asupra a unor socotitori și povĕțuitori beserecești purtare, nu pociu de mânie și de râvnă duhovnicéscă să nu me aprind. Aceștea neaducendu-și aminte în ce vrednicie, a cui epitropi sînt și ce poroncă de la Arhipăstorul nostru Iisus Hristos cu însuși pilda lui întărită le iaste dată, atâta și-aŭ înălțat cornul, cât n'are nime den cei săraci mai nici prin instanție sau răvășĕl la dînșii, nu ca să fie slujiți, precum au fost Apostolii de Hristos, ci spre mângăiare numai, să răsbată. Ba fluturéză, sudue, blastĕmă pre supuși, boråsc cuvinte ca acelea cât nici în gura unui rob osândit n'ar fi de-a să suferi. Batăr înfricoșatul jărtfelnic de-ar rĕmânea scutit de acestea! Ba și prin besérici pălmuesc pre preoți, îi scarmănă, îi lovesc cu toiagul, pren temniță cu furii și cu curvele îi bagă împreună. Surle la prănzurile lor ca la praznicul lui Navucodonozor, bucatele dese, șerbii înaintea lor cu frică și cu cutrĕmur, în vêrful degetelor pipăind, nu călcând, necurmați și nenumĕrați. Ba unii, carii tocma ar trĕbui să sĕ arete cu pilda mai mici, la atâta i-au tras gândul cel pământesc, cât neștiind cum s'ar putea arăta mai mari și mai cu vâlfă, poroncesc ca câte doisprĕdĕce ómeni împodobiți pre umere cu thronul să-i pórte în besérică. Oare carii îi îngăduesc să le sĕrute piciórele și să steae în genunche înaintea feței sale, mare daru să socotesc că le-aŭ hăruit. Daŭ nu după așezământul canonelor, ci după

nălucirea minților, unor preoți titluri care însĕmnéză vrednicille céle mai mari în beserică și-i rănduesc apoi să le slujască lor și să fie supuși slugilor lor, carea lor spre mare cinste a fi își nălucesc. »Iar eŭ sînt întru voi ca cela ce slujaște«. Mare rușine! că mirenii întrec cu evlavia pre cei bisericești și aceștia de la acela trĕbue să la îndreptare» (pag. 7).

Putea sufletul mare al lui Petru Maior să rĕmână nemișcat de atâtea rĕutăți?

Aceste purtări necorecte, necreștine și neumane a iritat mult sufletul liniștit și blând al lui Maior și s'a răcit și de Uniație. Apoi privind cu ochii sĕi strĕbătători și la interpretările iezuitice, ce sĕ dădeaŭ locurilor Scripturei de care se interesaŭ, s'a desgustat chiar cu inima de a mai sta în confesiunea lor, ci de formă numai spre a-și putea atinge scopul ce urmărea. De acea să exprimă, plin de indignare, cu ironie așa:

»O Hristóse! de vom créde neînțelepției omului acestuia, cât de mutătóre, jucătóre și nestatornică putére ai dat Apostolilor tĕi și păstorilor a tótă lumea! O maică Biserică! de ne vom da după înțĕlesurile, cum ne înveți, că céle ce aŭ învéțat sfinții Apostoli sînt fără îndoială? Căci de-aŭ putut Apostolii greși așa tare, cât sf. Petru să pótă și să trebuéscă încă a le lua putérea și a-i lipsi de păstornicie și de apostolie, cum epistoliile lor, cum evangheliele lor vor fi nesmântnice? Póte dóră prin aprobația și judecata lui Petru? Dar de e acésta adevĕrată, cine va întări Evanghelia lui Ioan, carea s'aŭ scris după rĕstignirea și mórtea lui Petru? Fă-te Dómne ajutător noaĕ și nu lăsa să sĕ vestéscă unéle blĕstĕmuri ca acéstea în Besérica ta, ci mute să sĕ facă gurile céle ce grăesc asupra Apostolilor tĕi» (pag. 23).

De atunci activitatea sa pare a se îndrepta mai ales numai asupra Istoriei Bisericești și asupra cercetărilor originei Românilor, de cât a'și mai pierde timpul studiind teologia

speculativă a Romano-Catolicilor. El singur ni dă a înțelege acesta dicênd:

...»Alta filosoficéscă, cumu l că sufletul e în cap și nu preste tot trupul, pămêntul să mișcă pingă sóre, iar nu sorele pe lângă pămênt s. c. Alta istoricéscă, prin carea știm întêmplările și faptele ce s'aŭ făcut, cumu-i că Chesar aŭ învins pe Pompeiu, că Traian împĕratul Romeĭ vechĭ au adus de la Roma pe Românĭ aicĭ în Dachia» (pag. 63).

In Procanon autorul indignat de modul interpretativ al Romano-Catolicilor își rîdică vocea sa autoritară și dice:

»Apoĭ arată vre o pildă să fi păscut, să fi învățat, să fi îndreptat sf. Petru pre Apostoli? Iară eu îĭ voiŭ arăta că pe Petru l-aŭ îndreptat Pavel, precum însușĭ Pavel mărturiséște cătră Galateni. c. 2, sih 11: »Când aŭ venit Petru în Antiohia în față-ĭ stătu-ĭ împrotivă, că vrednic de hulit era. Iar când am vedut că nu umblă dirept cătră adevĕrul Evangheliel, ziseĭu luĭ Petru înaintea tuturor: Dacă tu Judeŭ fiind, trăeștĭ ca etnicii, iar nu ca Judeii, pentru ce silești pre etnicĭ să trăescă ca Judeiĭ? (sih. 14)» (pag. 24). Apoĭ respunde iarăși personal și ironic la altă cestiune:

„De voĭu rĕspunde la acésta a vóstră întrebare, o Italianilor! nu știŭ că n'am fost sfetnicul luĭ D-zeŭ, nicĭ Sfinția sa nu ne-aŭ descoperit pentru ce luĭ Petru ĭ-aŭ mutat numele. Ce-mĭ vețĭ zice? Imĭ vețĭ zice doară că nu sînt teolog? Că sînt un neștiutoriu? Dar dacă sînteți voĭ filosofĭ, sînteți teologĭ și mult știutorĭ, spuneți-mĭ și voĭ pentru ce Dumnedeŭ n'aŭ zidit maĭ de mult lumea de cât cum aŭ zidit-o. Adevĕrat, de v'așĭ pune întrebarea acésta, așĭ fi vrédnic de rîs, căcĭ cugetul luĭ Dumnedeŭ nu-l póte ști nime, de nu-l va descoperi însușĭ Sfinția sa« (pag. 32).

In acest ultim pasagiŭ Petru Maior este și ironic și sarcastic față de Teologiĭ apusenĭ. Pentru a combate modul fals al interpretăreĭ apusenilor își dă și el părerea

sa asupra chipuluĭ corect de interpretare în maĭ multe locurĭ în Procanon, în special citez interpretarea sa la cuvêntul προήγορος, (a vorbi în public, a apara).

»Nu mi-ĭ voĭa să maĭ lungesc vorba, că pline-s despre acésta tóte cărțile Sfinților Părințĭ. Una numaĭ vom cerca, în ce stă căpetenia acésta? Și ce are Sf. Petru de aci că-ĭ cel întâĭ între Apostolĭ? Mie mi se pare, că precum un stĕpân avênd multe slugĭ și la toțĭ asémenea încredințază bunul sĕŭ, ca de dînsul să aĭbă grijă și să-l sporéscă. Insĕ vĕdend pre unul dintre acele slugĭ a fi maĭ schitaciŭ, maĭ grijnic, maĭ cu mare rîvnă cătră stĕpânul sĕŭ, pe acela deosebĭ îĭ îndemnă să ĭa aminte la tote, deosebĭ îĭ dă în grijă tóte lucrurile și i le încredințază. Așa și Domnul Hristos Apostolilor sĕĭ aŭ încredințat Besérica sa asemenea tuturor și întocma la toțĭ aŭ (dat) putere, de a păstori pre credincĭoșĭ și de a le purta de grijă, precum în céle de-asupra capite am adeverit» (pagina 37).

Eruditul nostru P. Maĭor declară că Părinții Orientalĭ aŭ maĭ multă putere și valóre față de Părinții Occidentalĭ în cestiunea pretinselor prerogative papale, și dar trebue să li se dea preferință, de aseminea spune că disbinarea bisericilor s'a provocat din partea doctrinilor arbitrare din Occident, pe care nu le putea suferi Orientaliĭ, ca acea de a fi monarh și în Biserică și în cetate.

»Drept acéĭa mi se pare (că) cu dreptate voĭu zice, că în pricea despre începĕtoria Papeĭ maĭ mare autenție aŭ părințiĭ ceĭ de la rĕsărit de cât ceĭ de la apus și cu zisele lor maĭ tare să ne îndreptăm, de cât cu a celor de la apus. Acest canon de-l veĭ păzi mi se pare că multe încâlciturĭ a priciĭ aceștia pe ușor se vor descurca. Apoĭ nu știŭ cum din fire óre-cum să trag ómeniĭ să păzască și să apere și să le măréscă céle ce socotesc că sînt ale sale, adecă fieşte-carele trage foc la óla sa. Cu acestea prejudecățĭ de multe orĭ se aflá înodațĭ și sfințiĭ Părințĭ,

căci și de mici învěțându-se de la unii, carii sînt cuprinși cu acel fél de patimă și de prejudecăți, cresc întru prejudecățile acélea, carele întru fire óre-cum se prefac și tare pururea le țin precum ar fi sfinte. Deci ajungênd la vêrstă iarăși auzind de la toți cu carii petrec aceleși sentenții și păreri, nu li să dă prilej de îndoială și nu le cercă, adevěrate sînt, au ba. Și de le și cercă împovorați fiind cu părerile și cu prejudecățile, ce cu laptele maicei sale le-aŭ supt, au nu věd adevěrul, au doară de-l și věd, pentru că să nu facă turburare și să smintéscă pacea, îl tăinuesc, îl tac. Mărturie îmi sînt însuși latinii în vécurile trecute, când învěțătura cea blěstămată a lui Isidor Mercator tot Apusul îl cuprinsése, pe toți creștinii din apus supt jugul cel de robie al Papei îi băgasă, rěsăritului prilej de despârțire de la Besérica apusului dădu, carea împěrăcheare și Apusul și Răsăritul cu amari lacrămi, pănă în zioa de astă-di o plânge, în vecurile, ziseiu trecute, unii bărbați pre carii toți latinii întrě sfinți îi numěra, au nu și ei cu ceia-lalți credea că Papa iaste nesmăntnic, iproci? Carea sentenție a nu fi adevěrată acum toți, și latinii afară de Italiani nu se îndoesc. Ba și acuma să află unii și prin părțile nóstre, carii învěțând la Roma theologia socotesc că numai acelea sînt adevěrate, carea le-aŭ auzit la Roma și doar sângele și-l ar vărsa pentru monarhia Papei. O! d-ar fi apărat Dumnedeu neamul Românesc de acest felĭu de omeni învěțați și theologi! carii numai cu autenția, cu tiful și cu vâlfa ce aŭ în haine, și în locul lăcașului seu vrau să învingă pe toți, de spun ceva de la Roma să taci, să înlemnești, să caști gura. De arăți din sfinții Părinți, din sobore și din istoria cea veche a Besericii, asupra poveștilor lor, îndată ești shismatic și mai reu de cât ereticii. Trěbue înaintea acestora toți să plece capetele, să-i chemi Rabi, domnule, Măria ta, și alte titluri ce se împrotivesc cinului călugăresc. Și în acestea lucrând li se pare că atunci țin mai

tare canónele beséricești și aduc slujbă luĭ Dumnedeŭ. O vremĭ! o obicéĭurĭ!» (pag. 46 și 47). Nu pricep cum s'ar putea cine-va exprima maĭ categoric în contra Uniațieĭ!

Asupra cestiuneĭ de Unire a Bisericeĭ Universale, care și în present se ventilează, ĭată ce dice Petru Maĭor respectiv de bazele pe care s'ar putea urmări acéstă importantă cestiune de ómenĭ prudențĭ.

»Insă acestea ce se făcea atuncĭ din lipsă și pentru binele și pacea și liniștea beséricilor, aŭ început apoĭ a le întórce uniĭ, a le întórce în drepturĭ. în mândrie, cât încă în suta a 4-a a fost marele Vasilie a zice despre besérica Romeĭ, »scărbitu-m'am de mândria Beséricii aceĭa», până maĭ pe urmă avênd Romaniĭ ideĭa împărățiriĭ, cum că Roma óre când aŭ fost monarha a tótă lumea, întru céle politicéștĭ, îl făcură pe Papa monarh întru céle politicéștĭ, și de n'ar fi sculat Dumnedeŭ bărbațĭ înțĕlepțĭ și deprinșĭ în învĕțăturile sfinților Părințĭ și cu frica luĭ Dumnedeŭ, precum pururea aŭ fost Galiĭ și acum sînt maĭ ales Germaniĭ, acum tocmaĭ comedie ar fi din Besérica luĭ Dumnedeŭ. Ce bună nădejde ne daŭ Germaniĭ, că încet, încet tóte vicleniile se vor isgoni den Besérica luĭ Dumnedeŭ și vom maĭ ajunge odată la dragostea cea dintâĭu, și se va rușina vrăjmașul neamuluĭ omenesc, carele de multă vrĕme rîdea de noĭ și-șĭ batea joc. Numaĭ întru acesta toțĭ cu un gând și cu un cuget trĕbue să ne nevoim, ca céle vechĭ ale Beséricii să ne învĕțăm și întru învĕțătura sfinților părințĭ să ne deprindem, ca să cunóștem ce e al nostru și ce a altuĭa și precum ce ĭaste a altuĭa nu trebue să răpim saŭ să tăgăduim, așa și ce cunóștem chiar a fi a nostru tare să păzim, să apărăm, să scutim nicĭ robĭ nimăruĭ să nu ne facem, că spre slobozire ne-aŭ chemat Dumndeeŭ și fiĭ și moștenĭ sîntem» (pag. 50 și 51).

Petru Maĭor între altele vorbește și asupra cuvêntuluĭ Papă.

»Titlurile ce să da de de-mult episcopului Romeĭ vechĭ se da și altor episcopĭ. Cumu-ĭ să sĕ chĭame Papă. Aŭ nu Chiprian și Chiril Alexandreanul și alțĭ episcopĭ avea acest titlu? Acésta numaĭ acela o va tăgădui care de tot e strĕin în istoriĕ și în céle vechĭ ale Besericiĭ. Și știm, că acesta numaĭ Roma și Episcopul eĭ Grigorie, în suta a 11, în Soborul cel de la Roma au poroncit, ca de aci înainte numaĭ Episcopul Romeĭ vechĭ să sĕ chĭame Papă, ĭar la noĭ și acum și preoțiĭ ceĭ proștĭ să chĭamă papă, și preoțiĭ cei marĭ protopapĭ, în carea ținem obiceĭul cel de de-mult, carele tuturor clиricilor le da nume de papă» (pag. 55).

După acestea apoĭ dovedește istoric că Papa nu este infailibil, după cum ține de Dogmă Biserica actuală a Romano-Catolicilor, ci că e om ca toțĭ ómeniĭ supus pacatuluĭ și greșalelor omeneștĭ.

»Eu întru tălcuirea capuluĭ acestuĭa nu mĕ voĭu lăți prea tare, că (din) mila luĭ Dumnedeu, acum toțĭ latiniĭ s'aŭ trezit și ș'au luat sama despre greșala sa și să căesc, adeverind că Papa nicĭ cum nu e nesmăntnic, nicĭ sentenția acésta despre nesmăntnicia Papeĭ nu are maĭ largĭ hotare de cât cum sînt céle ale Italieĭ și maĭ ales a statuluĭ Papeĭ. Acésta îțĭ aduc aminte, că orĭ-ce aduc Italianiĭ pentru nesmăntnicia Papeĭ, tote ca pleava le vĕntură ceĭa-lalțĭ latinĭ și nicĭ un crezămênt nu aŭ tóte mustrările lor; nicĭ nu pot arăta în vrémile céle vechĭ să fi fost vre-o pomenire despre nălucita Papeĭ nesmăntnicie în Beserica luĭ Dumnedeu. Și acéstă pricină îndestulată ar fi ca să tăgăduim nesmăntnicia Papeĭ, ca orĭ-ce nu să arată îndestulat a fi de Dumnezeu descoperit, și totușĭ (de) o veĭ créde acésta, nu e credință, ci superstiție și cimilitură băbescă. Dar despre altă parte avem tare temeĭu și fundament, că Papa nu e nesmăntnic» (pag. 64).

O! de ar fi trăit maĭ mult Petru Maĭor, părintele istorieĭ nóstre și politice și Bisericeștĭ, mult s'ar fi întristat

și măhnit vĕdĕnd slăbăciunea omenescă ridicată la Dogma, adică neputința de a păcătui Papa or greși! Dar prevĕdĕnd spiritul papiștilor în cotro duc lucrurile și cum cauta a'și îndosi slăbiciunile și a specula cu învațătura Evangeliei, combate iarăși din resputeri că Papa ar fi fără fără smintelă ori greșală și i-ar compete din drept divin amestecul în cele lumești.

«A Italianilor, diseiu, iaste acéstă rătăcire, că ei singuri și puțini alții, pe carii ei i-aŭ orbit, și de la cercarea adevĕrului prin multe momele i-aŭ împiedecat, învață și apără, cum că besérica are putére spre cele vremelnice, ne'mprumutată de la împĕrații cei lumești, nu pentru ca să mărească vălfa bisericii (ca acésta o batjocoresc, supuindu-o tótă sub piciórele Papii), ci ca să înalță pe Papa; lui să-i supue tótă lumea, nu numai întru céle duhovnicești, ci și în céle vremélnice și pământești, carea pururea Christos pără au fost pe pământ și de la sine, și de la ucenicii sei le-aŭ depărtat. Aŭ nu Christos capul și dascalul besericii aŭ grăit: „Împĕrăția mea nu iaste din „lumea acésta, de ar fi din lumea acésta împĕrăția mea „slugele méle s'ar trudi ca să nu mĕ dau jidovilor, dar „acum împĕrăția mea nu iaste de aici. Ion, cap. 18, s. 36". Împĕrăția lui Christos nu e pământéscă, ci duhovnicéscă, și la acésta în lume aŭ venit ca duhovnicéște la viața de veci să ne înalțĕ. Cum dar tu, Talianule, dici că Papa are putére și spre céle vremélnice? De unde óre? Dă, de la Christos nu o are, mărturisind chiar, că împĕrăția lui nu e din lumea acésta» (pag. 69).

Ba încă și mai mult combate pe Papa, neuitatul Petru Maior, că ar avea drept de a se amesteca în afacerile lumești a le Statelor.

»Oare dă Domnul Christos besericii aici bastonul în mână, sabia să tae pe cineva sau să bată sau să ardă, precum aŭ lucrat apusenii nu odată? óre dă-i moșie pământéscă, împĕrăție mirenéscă, vălfă și fum și putére de-a lua moșiile de la unii, și a-le împărți la alții, precum cu

jalnică pomenire ne aducem aminte că ar fi lucrat Papa, şi astădi ar lucra de nu s'ar fi tredit împĕraţii, şi nu s'ar apăra de tirănia lui?» (pag 70).

In fine vorbeşte de abusurile săvĕrşite de agenţii abili ai Papei—Iesuiţii—cum şi de schingiuirile făptuite de tribunalul inquisitorial.

»Acésta numaĭ iaste datoria preoţilor să le pască, să le poveţuiască, să le chivirnisască, nu cu chip domnesc şi cu vâlfă mirenéscă, ci părinteşte, dulce, blând şi cu smerenie uitându-se, nu să'şi arete puterea, ci să dobândescă sufletele: „Paşteţi cea d'intru voi turmă a lui Dumnedeu, socotindu-o nu cu sila, ci cu buna voe, nici cu „agonisită rea, ci cu oserdie. Nici ca cum aţi stĕpâni sorţilor, ci pildă făcendu-se turmii. 1 Episl. Petru, cap. 5, „stih 2". Pe toţi adevĕrat să-i trageţi spre bine, să facă fapte bune din bună voe, iar nu din silă. Că sfârşitul bisericeĭ, adică viaţa de vecĭ, nu să pote dobândi fără prin fapte bune şi vrednice de împĕrăţia ceriurilor. Iar acestea ca să fie aşa, nu e destul numaĭ să sĕ lucreze, ci să lucreze din buna voe şi din dragoste, iar nu din silă, precum întru împĕrăţia cea pămĕntéscă, unde veri s'or păzi legile şi poroncile împĕrăteştĭ din bună voe, şi din dragoste, ver de nevoe şi de silă, tot să dobândeşte fericirea vremelnică, pacea şi lineştea, carea iaste sfârşitul împĕrăteştiĭ putérĭ. Greŭ dară greşesc aceia, cariĭ pre ereticĭ îĭ bagă prin temniţe, îĭ chinuesc, îĭ spânzură, îĭ ard de viĭ, împrotiva Evangheli(e)ĭ, iaste acéstă socotélă şi hulită de toţi sfinţiĭ părinţĭ» (pag. 70 şi 71).

Cam aceste sănt, iubite cititor, ideile predominante în Procanonul luĭ Petru Maior, din manuscriptul ce ni-a rĕmas. Tot în acéstă lucrare încă maĭ găsim că autorul avea în gând de a traduce în limba Românească tote decretele de reformă ale Impĕratuluĭ Iosif al II-lea. Dacă le aŭ tradus saŭ nu, nu putem nimic afirma.

»De mila luĭ Dumnedu Nemţiĭ acum s'aŭ luminat şi

tóte vicleniile Romeĭ le descopere, cércă învĕţăturile sfinţilor Părinţĭ şi obicéĭurile cele bătrâne ale Bisericiĭ şi în practică le pun, precum se véde din cele multe decreturĭ ce prea puternicul Impĕrat Iosif al doilea le-aŭ dat afară şi a se ţinea aŭ poroncit. Carele pentru ştiinta tuturor Românilor, véstituluĭ ore când neamuluĭ nostru, la acésta carte pe urmă, pe limba nóstră întórse le voiŭ adauga» (pag. 47, 48).

Tot el ne maĭ spune în această lucrare a sa că Samuil Clain a tradus din limba francesă Istoria Bisericească scrisă de Fleury.

»Acéstă price între Papa Ştefan şi Chiprian de voeştĭ a o şti desĕvĕrşit o veĭ afla pe larg în istoria luĭ Freury frâncul, carea acum pe Rumănie aŭ întors întru tot învăţatul Samoil Clain» (pag. 41).

In Biblioteca de Manuscripte a Academieĭ Române din Bucureştĭ am maĭ aflat şi o altă lucrare a învaţatuluĭ Samuel Clain, pe care cu acéstă ocasie, ca una ce-ĭ necunoscută, o public spre cunoştinţă tuturor. Acéstă operă este traducerea canónelor Bisericeĭ Ortodoxe dupa Beveregiu, şi pe care aŭ făcut-o tot în acest timp, pe când şi P. Maior lucra la Procanonul seŭ. Iată ce ne spune însuşĭ Samuel Clain în frontespiciul manuscriptuluĭ seu autograf.

«Canónele sfintelor sobóre tălmăcite şi scrise de Samuil Clain de la Sad, Ieromonahul din Monastirea Sfinteĭ Troiţe, din Blajeĭ. 1789.

S'aŭ tălmăcit din Bevereghie, fiind eŭ Samuil Clain în Oradia mare la Exelenţia sa Episcopul Ignatie Darabont, într'o ĭarnă, în anul 1789. S'aŭ scris a două-oră maĭ îndreptat tot de mine Samuil Clain de la Sad, în anul 1798.»

La începutul Manuscriptuluĭ se ceteşte nota următóre, pe care o reproduc pentru cunoştinţa exactă a istoriculuĭ acestuĭ Manuscript:

«Anul 1870, Iulie 10. Bucureştĭ, Capitala Românieĭ. Eŭ

Stefan Neagoe, profesor de limba latină-Română, de la Liceul din Urbia Bărladuluĭ, Districtul Tutoveĭ, donez spre eternă memorie în folosul bibliotecel Statuluĭ din Bucureștĭ acest manuscript autograf a mareluĭ și nemuritoruluĭ Scriitor Român din Transilvania, Samuil Clain de Sad.»

S. Negoe.

Daŭ aicea câte-va canóne traduse de eruditul Samuel Clain ca probă de felul lucrăreĭ sale.

Canónele Sfinților Apostolĭ.

CANON I.

«Episcopul să se hirotonească de doĭ saŭ de treĭ Episcopĭ.

CANON II.

Preotul de la un Episcop să se hirotonească și Diaconul și ceĭlalțĭ clericĭ.

CANON III.

Care Episcop saŭ preot, afară de cele rănduite de Domnul pentru jărtvă, alt-cele va aduce la oltariu, orĭ mĭare, orĭ lapte, saŭ în loc de vin rachiu, saŭ paserĭ, saŭ alte dobitóce, saŭ legumĭ, afară de cele ce sînt rônduite, să-șĭ pĭardă darul; afară de spice noŭĭ, saŭ strugurĭ în vremea sa. Iară altă nimica să nu fie slobod a aduce la oltariu, afară de unt-de-lemn la candile și de tămâe pentru tămĭére, în vrémea sfinteĭ jertve.»

La finele celor 85 de canóne aduce și pe Zonora ca dovada despre autenția lor.

După canonele din Cartagena și a Epistoleĭ Soboruluĭ din Africa către Papa Celestin, cetesc următórea notă.

»S'aŭ tălmacit și s'aŭ scris de mine Samuil Clain din Sad, fiind la Maria Sa Ignatie Darabant, Episcopul ceĭ Românesc de la Oradia cea Mare, în Curtea cea Episcopească a luĭ. Anul 1789. Decemvrie 30.»

Manuscriptul este scris pe hărtie albă ordinară, în 4

mare şi cuprinde 364 de paginı. Pe alocurea în manuscript se întâlnesc dese corectări și note pe marginĭ.

Nu cuprinde de cât canónele sf. Apostolı, ale Sinódelor Ecumenice și locale. Din manuscript se constată că eruditul şi harnicul muncitor în literatura naţională, Clain de Sad, avea în gând să traducă dupe Beveregiŭ și Canónele Sfinţilor Părinţĭ, dar se vede că împrejurările l'a împedicat. La finele manuscriptuluĭ este un început de traducere din Canónele Sf. Părinți, cu altă numerotare sepărata de cellaltă din manuscript. Incepe cu numerătorea 1 și se termine cu 16 și în care sînt traduse: 1). Cartea fericitului Dionisie, Arhiepiscopul Alexandrieĭ, cele patru canóne. 2). A fericituluĭ Petru al Alexandrieĭ din care sînt 8 canóne numaĭ. Aĭcea se termina manuscriptul. Să maĭ vede la începutul manuscriptuluĭ, că Samuil Clain a fost scris și o întroducere înainte de a începe traducerea Canónelor Sf. Apostolĭ, dar o mână barbară a taĭat foile ce conţinea întroducerea autoruluĭ manuscriptuluĭ.

In cestiunea Uniaţieĭ Ortodoxismul fórte de timpuriŭ a combătut acéstă inovare a unora dintre drept-credincioșĭ, necorectitudinea lor de convingerĭ și propaganda întenționată a papilităţeĭ. Pentru a se convinge cetitorul de adevĕr, aduc căteva dovedĭ din scrierĭ contimporane. Așa Nicifor Theotochi, fost director al Academieĭ din Iașĭ între aniĭ 1763—1765, fost Mitropolit al Cazanuluĭ, reputat învĕțat și scrietor mare biserecesc, a lăsat între altele și o mică scriere în versurĭ, în care descrie în poesie modul cum s'a făcut acea Uniaţie și care sînt resultatele morale și materiale pentru ceĭ ce prin frică aŭ primit Uniaţia. Iată titlul cărţeĭ: Τοῦ σοφωτάτου καὶ εὐσεβεστάτου Μητροπολίτου Καζανίου Κ. Κυρίου Νικηφόρου Θεοτόκη τοῦ Κερκυραίου, ὀρθόδοξος ἀπόκρισις, συγγραφεῖσα καὶ ἐκδοθεῖσα ἐν Χάλλῃ, ἐν ἔτει 1775, διὰ στίχων ἐκδίδοται εἰς κοινὴν τῶν ὀρθοδόξων ὠφέλειαν. (A prea înţeleptuluĭ și bine credinciosuluĭ Mitropolit al Cazanuluĭ Chir Nichifor Theotochi, de la Cherchira, pravoslavni-

cul respuns scris și tipărit în Hal, în leat 1775; Iar acum s'au dat în stihurĭ spre folosul de obște al Pravoslavnicilor» [1]).

Din acéstă poemă transcriŭ numaĭ câteva grupe de versurĭ, în traducerea veche românească, din care se vede de ajuns rĕul cășunat Românilor prin acea Uniație: «Cu vicleșug au plăzmuit lege nouĕ papicéscă, sĕracit țeranil (pag, 18). Acéstă este dejghinare iar nu unire, învederat semn înșelător, ce în Transilvania s'au aflat. In Europa și în totă țara turcească fie ce lege este slobodă, precum și în Austria, în vremea reposatuluĭ întru fericire Iosif Impĕrat al doile, carele întocmise legi spre a fi tote neamurile slobode în credința lor . . . . Iar câțĭ a lor dogmă nu schimbă și vor păzi legea strămoșilor și nu se vor uni cu papismul, pe aceștia deobște cu marĭ greutățĭ îĭ pomileza (împovorează), popriți fiind d'a lua vre un al pământuluĭ privileghiu, până în cât și de lemnele din pădure sînt lipsițĭ. Iar câțĭ ticăloșiĭ se rătăcesc, pe care pe toțĭ îĭ îndeamnă să se unească, ca se nu maĭ vadă bine-credincioșĭ, această să socotește lecuire ca esopieasca băsmuitóre vulpe, voesc ca și următoriĭ lor să aibă a lor vătămare, se numesc fiĭ aĭ Bisericeĭ pravoslavnicilor ceĭ vechĭ, însă unițĭ în papizmos!! Deci nu este nicĭ una nicĭ altă, ci după cum nu mĕ îndoesc, după drept cuvênt, rĕmân fără de lege.» (pag. 19 si 20). După ce istorisește că prin amenințărĭ, corupțiĭ, prin banĭ, prin iscăliturĭ falșe s'a făcut acea Uniație, apoi o caracterizază astfel: «A lor Biserică are icóne ca cea veche, săpațĭ idolĭ papistașăștĭ, amestecatură vrednică de rîs, dejghinare, Uniațĭ, nicĭ pra-

[1]) Réspunsul luĭ Nicifor Theotochi este scris, în prosă în limba greacă, care respuns în urmă a fost versificat tot în grecește și tradus și în românește, ș'apoĭ imprimat în Valahia, dar clandestin. pentru cuvinte politice. Tota poema cuprinde 600 de versurĭ, traduse în românește în proză și în care se descrie amărunt cum s'a facut atuncĭ cu sila Uniația unora dintre Românĭ și altor popóre din Austro Ungaria.

voslavnicĭ, nicĭ papistașĭ, trăesc ca Indieniĭ, amfibiĭ, care trăesc și în apă și în aer.» (pag. 24). Iar asupra resultatuluĭ Uniațieĭ iată ce dice: «Dacă din slăbiciunea neînvațătureĭ să va lipsi lumina adevěruluĭ și vețĭ priimi eresurile papismuluĭ, vor înțelege odinioră fiiĭ și nepoțiĭ rătăcirea părinților și vě vor blăstama cârtind și afurisind. (pag. 25). «Orbiĭ aŭ vrut să se dejghine, cu dejghinatoriĭ să se unească, dejghinare cu dejghinare să se priimească unire și înclinare și să tăgăduescă strămoșască Dogmă, *rumpĕndu se din tot trupul și lepădandu-se ca niște părți putrede ale trupuluĭ* . . . . In fine, „*că rîdică rezboe și fac dejghinarĭ pravoslavnicilor celor de un neam, cu dejghinare noue, vrăjmașie și urăciune, care sînt tóte nevindecate rănĭ* . . . .“ (pag. 26 și 27). In o altă scriere întitulată 'Εκκλησιαστικῆς ἱστορίας σύμμικτα, imprimată la 1806 și dedicată Metropolituluĭ Moldoveĭ Veniamin Costache, găsim tótă istoria Uniațieĭ, ba încă și locurile în care s'aŭ refugiat Româniĭ Transilvănenĭ, cățĭ n'aŭ voit să se supună a'șĭ schimba legea, cu tóte violențele exercitate de Iezuițĭ. Cartea fiind rară, transcriŭ aicea locul în care se arată, disțărarea Românilor din acéstă causă: Τοτε πολλοὶ οὖν ἔφυγον ἀπὸ τὴν Οὐγγαρίαν, σὺν τέκνοις τε καὶ γυνεξὶ ἔξω εἰς τὴν Βλαχίαν. Καὶ ἀπὸ τὸ Μπανάτιον, ἀπὸ τὴν Τρανσιλβανίαν, μέρη τά γειτνιάζοντα μὲ ταύτην τὴν Δακίαν. Καὶ πλῆθος ἀναρίθμητον ἀπὸ τε την Σερβίαν. Μετοίκησεν δε παγγανεῖ αὐτοὶ εἰς τὴν Ρωσίαν. 'Εκεῖ αὐτοὶ ἐποίησαν αὐτῶν τὴν ἀποικίαν, καὶ ἄποικοι ὑπάρχουσι εἰς τὴν Μαλορωσίαν (pag. 206). In românește sună așa: «Decĭ mulțĭ aŭ fugit atuncĭ din Ungaria, împreună cu copiĭ și femeĭ afară în Valahia, și din Banatul Transilvanieĭ părțĭ megieșite cu acéstă Dacie, și mulțime nenumĕrată din Serbia și s'aŭ strămutat în masă în Rosia. Acolo s'aŭ așezat aceștia și aŭ format colonia lor și există ca coloniștĭ în Malorosia [2]).»

---

[2]) Cartea este scrisă în versurĭ și conține un capitul special în cestiunea Uniațieĭ, descriind amănunt peripețiile prin care au trecut.

Dar nu numaĭ în scrierĭ grecești imprimate la Românii din Principatele de altă dată, astă-dĭ *Regatul României*, dar și în cărți românești am întâlnit adese asemenea descrierĭ. Eŭ voĭu cita acum numaĭ pe nemuritoruĭ și eruditul Metropolit al Ungro-Vlahieĭ Grigorie, care, pe când era simplu diacon la Monastirea Neamțuluĭ din Moldova și se ocupa cu traducerĭ de cărți religióse și cu imprimarea lor, ĭată ce ne spune în cartea intitulată: «Tâlcuire pre scurt, talmăcită din cea pe larg elinéscă a luĭ Nichifor Calist Xantopul, la Antifonele celor opt glasurĭ». Imprimată în Monăst. Neamțuluĭ la 1817.

... Iară pentru cărțile cinstituluĭ Vlădicăĭ de Făgăraș Ioann Bob, care și aceste sînt înprotiva sfinteĭ Bisericĭ a Răsărituluĭ, a zice din noĭ cineva ceva ĭaste de prisosit, fiind că precum în Istoria cea pentru nemul Românesc, tipărită în Buda foea 326, să aduce, aŭ apucat maĭ 'nainte un Profesor papistășesc și aŭ zis: Că în câtă vreme au întors Ioann Bob pre cărțile luĭ Torneli în românie, maĭ bine ar fi făcut niște róte. Mărturie acéasta dintru aĭ lor pre de ajuns spre arătarea ne trebniciei theologiilor celor din Blaj. Că ceea ce aŭ zis acel profesor pentru cărțile luĭ Torneli, aceea să înțelege și pentru tóte cele-lalte. Că de lucra cu adeverat la róte, póte ajutând ceva omenirii, îșĭ lua vre o răsplătire vremelnică de la Dumnedeŭ, ĭară acum cu acelea și luĭ și celor ce vor priimi theologiile luĭ maĭ mult aŭ adaos munca cea vecĭnică. Pentru aceea trebue precum de alte cărțĭ streine și credințiĭ nóstre protivnice, așa și de acelea să ne ferim. Căcĭ fiind că cărțile cele alcătuite de Dascaliĭ sfinteĭ Bisericĭ a Răsărituluĭ, saŭ din cuvintele cele Dumnedeeștĭ și sfinte adeverirea priimesc, saŭ de la Sobórele cele cu voĭa luĭ Dumnedeŭ adunate să întăresc, saŭ din céle ce în cărțile sfinților Părințĭ se cuprind, oare cum să legiuesc, saŭ din Predania Bisericiĭ cea ne scrisă, și de la ceĭ ce aŭ fost singurĭ vedĕtorĭ și slujitorĭ Cuvêntuluĭ nu odată sĕ în-

credinţadă, pentru acesta trebue şi să le îmbrăţişăm şi întru citirea lor zioa şi nóptea să ne îndeletnicim, pentru că de cunoştinţa cea adevĕrată pentru Dumneḑeŭ şi cele Dumneḑeeştĭ sînt învăţătóre, şi de mântuirea cea vecĭnică pricinuitóre. Iară de cărţile cele de ceĭ ce aŭ fost cu noi, şi acum dejghinându-se partea lor cu Latiniĭ şi o aŭ pus, şi pentru acéea şi uniţĭ să numesc, de acestea zic care de eĭ pentru Dumneḑeeştile dogme saŭ din limba latinescă sĕ tălmăcesc, saŭ de iznóvă se alcătuesc, fiind că împrotiva cuvintelor celor sfinte a dogmatisi sĕ ispitesc, şi asupră sfinţilor Părinţĭ, şi Dumneḑeeştilor Sobóre, şi Apostoleştilor Predaniĭ sĕ semeţesc, în tot chipul trebue să ne ferim ca de cele ce sînt de Dumneḑeŭ urîte, şi pre sufletele celor ce le ascultă depertându-le de la Ziditoriul în pieḑarea cea vecĭnică le aruncă. Incă şi de cele Bisericeştĭ, care de eĭ să tipăresc, că aşa aŭ făcut în Triode, aşa în Liturgiĭ, aşa în Molitvenice şi în altele, că şchiopătând eĭ întru amândouĕ gleznele, ca popiĭ ruşiniĭ, nicĭ papistaşĭ curaţĭ sînt, nicĭ Răsăritenĭ ne stricaţĭ. Că să ţin şi de cele ale Papiĭ pentru părut óre cum ceva bine lumesc, şi de Biserica Răsărituluĭ în oare-care rândueale, pentru obicéĭul cel părintesc, numindu-se pre eişĭ că sînt de credinţa grecéscă cea veche, ca cum altă credinţă aŭ avut Biserică Răsărituluĭ maĭ nainte, şi alta acum, o înşălare! Şi pentru acésta ca ceĭ ce sînt ca cum de credinţa grecéscă priimesc cărţile Biséricíĭ Răsărituluĭ, ĭară ca ceĭ ce părtinesc Latinilor, întru cele ce sînt împrotiva lor le strică, amăgind şi amăgindu-se, şi în prăpăstiile pierḑĕriĭ ducĕndu-se, întru care ca şi pre alţiĭ să arunce, acéstea stricărĭ meşteşugesc. Şi acéstea adecă pentru uniţĭ şi cărţile uniţilor, pentru care şi s'aŭ adaos acéstea ce s'aŭ adaos aicea lângă Antifone. Iară noĭ căutând la Iconomia Proniel ceĭ Dumneḑeeştĭ, carea în vécul acésta prin râvna cea fierbinte a Prea sfinţituluĭ nostru Stĕpân şi al Moldoveĭ Mitropolit, aŭ îmbogăţit némul nostru cu

atâtea cărţi, cu câte nu un altul, precum şi cu acésta, să mulţemim luĭ Dumnedeŭ cântând şi bine cuvântându-l pre el întru dânsele, şi rugându-l ca să nu'şi intórcă faţa sa de la sluga sa—nemul acesta—până în sfârşit.

Cel întru ascultare impreună cu tălmăcitorul petrecĕtoriu

Grigorie.

Dacă am intreprins a scrie acéstă introducere în Procanonul luĭ Petru Maĭor, am făcut-o în scop de a dovedi, din însăşĭ scrierea autoruluĭ, care a fost Uniat, că el însuşĭ nu maĭ punea nicĭ un preţ pe Uniaţie, ba din contra o desconsidera şĭ-o combătea, după ce a vĕdut şi s'a încredinţat singur la ce primejdie tinde a duce cu timpul pe connaţionaliĭ luĭ. Tot de aceste ideĭ eraŭ animaţĭ şi celalţĭ doĭ colegĭ aĭ sĕĭ Gh. Şincaĭ şi Sam. Clain. Fără nicĭ o prevenire dar, ci mânat numaĭ de dorul nevinovat de a vedea în neamul meŭ dupre cum aceaşĭ origină, aceaşĭ limbă, aceleaşĭ datine şi obiceĭurĭ, de asemenea şi aceaşĭ credinţă religiósă, aceaşĭ Lege, dupre cum aŭ trăit seculĭ îndepărtaţĭ fără schimbare orĭ ciuntire saŭ umbră de mutare. Mi-ĭ grije că după desbinarea şi înstreinarea aceleĭ porţiunĭ de Românĭ de la Unitatea credinţeĭ naţionale strĕmoşeştĭ, să nu ajungă cu timpul a se rumpe cu totul şi a se izola şi naţionaliceşte de tulpină, lucru ce pare a fi cu timpul inevitabil. Iată pentru care cuvinte Româniĭ ortodoxĭ combat Uniaţia şi le pare din inimă rĕŭ pentru persistenţa Uniaţilor, astă-dĭ ne maĭ justificată, în Uniaţie.

C. E.

Cuvinte rarĭ întrebuințate de Petru Maĭor în Procanon.

Energie — cuvênt grec ἐνέργεια — putere, vigóre (pag. 2)
Răşchirare, a expune ceva maĭ deslușit, maĭ clar. (pag. 2)
Volnicie — cu voe liberă. libera voluntas. (pag. 2)
Scrisorile sf. Părințĭ—scrierile, operile sf. Părințĭ. (pag. 3)
Batăr — cuvênt în întrebuințare maĭ ales în Transilvania — măcar. deși. (p. 5)
A se inponcișì — a se opune, a se împotrivì. (pag. 5)
Mișeiĭ—sărmaniĭ—biețiĭ—ómeni de compătimit (pag. 6).
Trufă—trufie, îngâmfare, sumeție. (pag. 6).
Vâlfa—autoritate, măreția, superioritatea. (p. 7).
Ce înalță cornul—expresie biblică—a'șĭ lua putere. autoritate prin el însușĭ. (p. 7).
A flutura— a se purta cu nepăsare, a desprețui. (pag. 7).
A sudui, înjura, insulta, întrebuințat în Moldova și Transilvania. (p. 7).
A borì cuvinte, a exprima injuriĭ, a arunca vorbe necuviinciose (p. 7).
A pipăi, a umbla ușor spre a nu fi audit. (pag. 8).
Deschilinire—osebire—deosebire. (pag. 16).
Price—ceartă, discuție, ne'nțělegere. (pag. 16).
Obrăzuire—circumcisiune. tăere împrejur. (pag. 16).
Arhicláditor—fundator, întâĭul urzitor al unuĭ lucru. (pag. 17).
A pofti cu asupra, expresiune arhaică, a dori cu înfocare ceva. (pag. 17).
Nesmintnic—fără smintire, negreșitor, infailibil. (pag. 18).
Proptea, expresie figurată. tărie, razim. (p. 18).
Tiful—τύφος—mândrie, aroganță. insolență. (pag. 18).
Ian să vedem—expresie întrebuințată în Moldova și Transilvania, ia—ian—iată. (pag. 21).
Unicĭune—unitatea, totalitatea, universalitatea Bisericeĭ (pag. 21).
A strimta, a retrage din drepturile cuĭ-va, a îngusta autoritatea cuĭ-va. (p. 23).
A întreba de florĭ de măr—proverb, a întreba în zădar, fără cuvent). p. 26).
Morcotélă—ingăĭmélă, încurcătură.
Ἐγκωμια,τικος, encomicos—ad laudandum aptus, cuvinte de laudă. (p. 34).
A desface vîslile—a desvolta, a desfășura periode, fiigurĭ oratorice. (p. 25).
Προκριθεὶς—procrithis—recunoscut, judecat, preferat față de altul. (p. 37).
κορηφὴ — creștet, cel în frunte, în capul ceteĭ. (pag. 37).
Προτεταγμένος—pus, așeḑat înainte la rând. (p. 37).
Προήγορον—întâĭul vorbitor, întâĭul între apărătorĭ. (pag. 37).
Ἔγκριτος—encritos—recunoscut, ales, aprobat. (pag. 38).
Αὐθεντία—autenția—autoritatea, tăria. (pag. 39).
In tóte sutele—în tóte vécurile—seculiĭ. (p. 39).
A ocroti—apară, sprijini, susținea (p. 40).
A se ostoea—a se îmblânḑi. a se alina, împăca (p. 40).
Verĭ neverĭ—cu voe orĭ fără voe (p. 43).
Alsăuire—aseminea—egale—deopotrivă (p. 44).
A trage foc la óla luĭ—proverb rom. a susținea ale sale față de altul (p. 47),
A răsări córne—a'șĭ arăta predominanța falșă, a se impune silnic în frunte (p. 47).
Λαός—laos—popor, norod—adunarea din tot felul de ómenĭ în Biserică (p. 52).
Ὁμοούσιον—omousion—consubstanțial—de aceeașĭ substanță (p. 52).
Haĭne cătăneștĭ—soldățășțĭ—cuvênt transilvănean, din catană, soldat (p. 52).
In Ciufșag—în derîdere, în batjocură (p. 57).
A se conteni—cuprinde, conținea (p. 60).
Cernut—cercetat de amăruntul, scrutat, examinat (p. 65).
Are mérge—ar merge (p. 66).
Trapezĭ—percurgĭ—citeștĭ (p. 66).
Blăstămățiĭ—ticăloșiĭ—fapte neregulate. cuvênt întrebuințat și în Moldova (p. 67).
Pără—pănă, auḑit și în Moldova, Bucovina etc. p 69).
Năsîlnicĭ, năsălnicĭ, arbitrarĭ, năzăroșĭ în apucăturĭ, se aude în Mold. p. 70).
Falcér—sub-hirurg (p. 72).
A țipa—a da afară, a scóte, auḑit în Transilvania maĭ ales (p. 72).

Câte-va cuvinte asupra a două manuscripte ce cuprind Istoria Bisericéscă a lui Theodoret.

Din viaţa nóstră literară naţională bisericească ne-aŭ remas două manuscripte, după cât cunosc eŭ, care cuprind traducerea din grecește de pe original a istoriculuĭ bisericesc Theodoret. Dacă va fi existând unde-va în traducere română şi Evsevie istoricul, despre acésta nu știŭ nimic. Mĕ mână la acéstă presupunere existenţa acestor două manuscripte ale luĭ Theodoret şi care presupun ca tradus deja în limba nóstră cel întâĭ istoric Evsevie, pentru că numaı aşa s'ar justifica traducerea celuĭ al doilea adecă ale luĭ Theodoret. Manuscriptele luĭ Theodoret, cel întâĭu este lucrat de un Ieromonah Macarie, care aşa se exprimă despre sine: *„Carte numită Istorie Bisericéscă, acum întru A. D. B. D. I. Io Niculaĭ M. V. şi întru Arhipăstoria Présf. Mitropolit a tótă Ungro-Vlahia Chir Grigorie, scósă din elinie de mine nevrednicul Macarie Ieromonah, Arhimandrit al Sf. Mitropolit din Bucureştĭ, Sfânta Metropolie, în anul mântuireĭ 1787, Maĭ 25.* Despre acest Macarie știu că a maĭ tradus şi alte cărţĭ, ca Tipicul cel Mare al sf. Sava, viaţa sf. Ión Damaschin şi alte scrierĭ de ale luĭ, apoĭ că a compus şi un abecedar

românesc, pentru întrebuinţarea şcolarilor, şi în fine că a fost mult timp şi Director tipografieĭ Metropolieĭ şi că a reposat în Cernica. Traducerea luĭ este cam greóe, de şi pe unele locurĭ este îndepĕrtată de textul original, adică maĭ analitică, cu tóte acestea este într'o românéscă simplă, bisericéscă şi fără pretenţie. Frasele sînt fórte adese ca şi construcţia lor influenţate de textul original. Icóna scriereĭ pare că l'ar trăda a fi transilvănean de origină, dar nu pot afirma. Ediţia după care s'a făcut traducerea pare a fi o ediţie veche a luĭ Theodoret. Manuscriptul este complect în folio, cuprindend 1,111 pagine.

Al doilea manuscript este al Metropolituluĭ neuĭtat Veniamin Costache. El la bătrâneţele luĭ, stând retras în Monastirea Slatina, din districtul Suceva, ca simplu monah şi încă schivnic, sub ascultarea fostuluĭ seŭ Arhidiacon Meletie Istratĭ, acolo în munţĭ, departe de grijile lumeĭ furtunóse, a întreprins traducerea întrégă a tuturor Scrierilor luĭ Theodoret, după ediţia publicată în greceşte şi latineşte de învăţatul călugăr, ş'apoĭ Arhiepiscop Slavonuluĭ şi Hersonezuluĭ, Evgenie Vulgaris. Traducerea istorieĭ luĭ Theodoret a lucrat'o schivnicul, acum Veniamin Costachi, în ultimul an ce precedă morţeĭ luĭ, adică la 1845. Scrisórea din manuscript este de altă mână, probabil a luĭ Meletie Istrati, fostul sĕŭ Arhidiacon, dar să întâlneşte şi foĭ şi paginĭ întregĭ scrise de însă'şĭ mâna luĭ. Traducerea este prea literară şi prin acéstă îngreue mult sensul. Cu tóte acestea pentru marele luĭ renume şi pentru conservarea osteneleĭ sale, ceĭ atât de preţuite între Românĭ, apoĭ şi pentru folosul sufletesc al cleruluĭ şi în special al studenţilor teologĭ m'am hotărît a o imprima succesiv în Revistă. Totă Istoria luĭ Theodoret este divizată în 5 Cuvinte. Istoria începe de la anul 325 şi merge până la 429, şi este continuarea Istorieĭ luĭ Evsevie. Cuprinde dar un secul şi este o expunere fórte exactă, scrisă cu eleganţă şi corectitutine. Acéstă istorie singură cuprinde monumen-

tele ce ne-aŭ rĕmas din acéstă epocă. Aceste consideraţiunĭ m'aŭ îndemnat şi maĭ mult de a publica traducerea făcută de meritosul Metropolit Veniamin. Manuscriptul aparţine Bibliotecei Internantuluĭ theologic. Este scris pe hărtie ordinară, în folio şi cuprinde numaĭ istoria 154 file. Greutatea reproducereĭ este destul de mare, pentru că continuŭ trebue să stau cu originalul în mâna, aşa că o nouĕ traducere mĭ-ar fi maĭ uşor de făcut, însă pentru respectul ce am către marea persónă a Metropolituluĭ Veniamin, m'am hotărît a uĭta necazul.

Ale fericituluĭ Teodoret Episcopul Ciruluĭ

CINCI CUVINTE

DESPRE ISTORIA BISERICIASCA.

PROCUVÊNTARE

Scopul Istoriei.

„Zugraviĭ în adevĕrat, pre scândurĭ şi pre păreţĭ scriind istoriile cele vechĭ, pricinuesc bucurie celor ce le vĕd, şi pomenirea celor ce s'au facut maĭ îndelung o păzesc înflorită. Iar scriitoriĭ de cuvinte, în loc de scândurĭ au cărţile, iar în locul văpselelor întrebuinţând florile cuvintelor, şi fac pre pomenire celor ce s'au făcut maĭ statornică şi maĭ rămâitóre: Căcĭ vremea vatămă pre meşteşugul zugravilor. Pentru acésta dar şi eŭ mĕ voiu ispiti a scrie rămăşiţele istoriĭ bisericeştĭ. Că nu am socotit a fi lucru cuvincios să trec cu vederea ca slava povestirelor despre faptele cele maĭ strălucite şi maĭ folositóre să se nimicéscă prin uĭtare. Că pentru acéstă şi óre-carele din ceĭ iscusiţĭ, la acésta ostenélă pre mine de multe orĭ mĕ îndemna. Eŭ însă lucrul acesta măsurându l cu puterea

mea, mě sfiam a mě apuca de el. Iar, nădějduind în înbelşugatul dătătorul de bunătăţi, mě apuc de lucru mai mare de cât puterea mea. Deci Evsevie Palestinénul de la sfinţiţiĭ apostolĭ începênd istoria, până la Constantin, iubitorul de Dumneḑeŭ împěrat, aŭ istorisit cele ce s'aŭ întâmplat bisericilor: Iar eŭ sfârşitul istorieĭ acéea îl voiŭ face început al istorieĭ.

CUVÊNTUL INTĂI

CAP. I.

De unde s'a început eresul Arienilor.

Tiraniĭ aceĭ necuvioşĭ şi asevioşĭ perind, Maxentie, ḑic, şi Macsimin şi Licinie, aŭ început turburarea bisericeĭ, pre carea îndărătniciĭ aceĭa ca nişte vifore o pornise, şi apoĭ aŭ câştigat linişte statornică, după ce aŭ încetat viforile acele furtunóse. Şi Constantin, pre lăudatul împěrat, carele nu de la ómenĭ, nicĭ prin om, ci din cerĭu, dupre dumneḑeescul Apostol, s'aŭ norocit de chĭemarea acésta în acest chip purta grijă de dênsa. Că aŭ scris legĭ, oprind de a jertfi idolilor, şi porunci a se zidi bisericĭ. Şi stěpânitorĭ cu adevěrat înpodobiţĭ cu credinţă punea asupra neamurilor, poroncind a cinsti pre preoţĭ, şi pe ceĭ, ce s'ar ispiti a-ĭ batjocori pre aceştia îĭ amenința cu peire. Atuncĭ dar uniĭ zidea bisericile cele stricate; ĭară alţiĭ din noŭ zidea pre altele maĭ încăpătóre şi maĭ strělucite. Acestea aşa lucrându-se, starea nóstră era plină de libertate şi de bucurie, ĭar cea a protivnicilor, plină de posomorîre şi de întristare. Că capiştile idolilor s'aŭ închis, ĭar în bisericĭ să sevêrşĭa dese sěrbătorĭ şi solemnităţĭ. Ci prea înrěutăţitul şi zavisnicul demon, vrăjmaşul ómenilor, nu aŭ suferit věḑênd pre biserică bine sporind, ci pornea sfaturile cele spre rěu meşteşugite, silindu se a strica pre biserica ceea ce să ocârmuĭa de făcětorul şi stěpânul tuturor. Că vedea că elinésca rătăcire se făcuse arătată, şi că se vădise meşteşugirile cele de multe felurĭ ale demonilor, că de aceea zidirea de ceĭ maĭ mulţĭ nu

se închina, ci făcĕtorul în locul eĭ lăudându-se. Pentru care pricină numaĭ ațița vederat și rĕzboĭul înprotiva Domnuluĭ și Mântuitoruluĭ nostru, ci aflând pre niște ómenĭ învredniciţĭ de numirea cea hristienéscă, dar robiţĭ ĭubireĭ de cinste și de slava deșartă, pre aceștia ĭ-aŭ arătat organe ale acelor meșteșugirĭ, și prin aceștia pre mulţĭ ĭ-aŭ întors la rătăcirea cea de maĭ înainte, nu făcêndu-ĭ a se închina ĭarășĭ zidireĭ, ci formulând, pre făcĕtorul și dătătorul ca să fie în rând cu zidirea. Iar unde aŭ pus începutul, și cum aŭ semănat neghinile, eu voiŭ povesti.

Alexandria este o cetate prea mare și cu mult norod, nu numaĭ din Egiptenĭ, ci și din Tivenĭ și din Livenĭ, fiindu-le încredinţată ocârmuirea acelor din Eghipt. Aĭ aceștia păstorĭ, după Petru acel purtătoriu de biruinţă nevoitoriu, carele în vremea asevioșilor tiranĭ s'aŭ încununat cu cununa mucenicieĭ, Ahila adică în puţină vreme aŭ proestoșit, și aŭ ţinut cârma bisericeĭ, ĭar după acesta Alecsandru, ceĭ ce aŭ fost vitéz apărătoriu al Dogmelor Evanghelicieștĭ. In vremea acestuĭa Arie, cel rânduit în catalogul prezviterilor, și avea încredinţată tâlcuirea dumnedeeștilor scripturĭ, vedênd pre Alexandru că i s'aŭ încredinţat cârma arhierieĭ, nu aŭ suferit atacul pismeĭ, ci de acésta înpungêndu-se, cauta prilejurĭ de gâlcévă și de luptă. Și petrecerea bărbatuluĭ cea vrednică de laudă vêdêndu-o, nu putea a înpletici clevetirĭ, dar nicĭ a petrece liniștit îl lăsa pre el pisma. Pre acesta aflându-l vrăjmașul adevĕruluĭ înadins unéltă a rĕleĭ sale cererĭ, printr'însul amestecă și pornește turburarea bisericeĭ. Că vederat îndupleca a se înprotivi apostoleșteĭ invĕţătureĭ a luĭ Alecsandru. Și acela dumnedeeștilor cuvinte urmând, de o cinste dicea pre Fiĭul cu Tatăl, și că aceiașĭ fiinţa o are cu născĕtorul Dumnedeu; ĭar Arie cu totul luptând adevĕruluĭ, zidire și făptură numea pre Fiĭul, și aŭ adaos *ca era óre-când când nu era*, și altele câte din scrisorile aceluĭa maĭ descoperit le vom vedea. Și acestea nu numaĭ în biserică petrecea dicêndu-le, ci și în adunarile cele de

pre din afară, și prin case încunjurând, robea pre câți putea. Iar Alexandru, apărătoriul apostoleștilor Dogme, mai întâiu pre el cu sfătuiri să ispitea cum l ar îndupleca și cu învețături, însă fiind că l-aŭ vědut înprilestit, și fățiș propoveduind păgânătatea, l-aŭ șters din catalogurile vindecătorilor (clericilor). Că aŭ audit pre dumnedeiasca lege strigând: De te sminteşte pre tine ochiul teŭ cel drept, scóte-l pre el, și lépădă-l de la tine.

CAP. II.

Catalogul Episcopilor celor ce era mai întâiu

Intru acéstă vreme în ă, frînele bisericeĭ Romanilor le ținea Silvestru, moștenind pre Meltiéd, carele după Marcelin, cel ce aŭ strělucit în vremea góneĭ, aŭ primit hirotonia arhieriei. Iar în Antiohia după tiranul, începêndu-se pacea bisericilor, Vitalie aŭ primit ocârmuirea, carele aŭ rezidit și biserica cea stricată de tirani în (persecuția) cea veche. Iar Filogonie după acesta luând întâia ședere, aŭ adaos la zidire cele de lipsă, și aŭ arătat rîvna sa pentru buna cinstire de Dumnedeŭ în vremile luĭ Luchinie. Iar cea din Ierusalim după Ermona s'aŭ încredințat luĭ Macarie, bărbat fiind dupre numirea sa, și împodobit cu tóte felurile de bunătăți. Iar al bisericeĭ Constantinopoluĭ, întru însuși vremea aceea, Alexandru s'aŭ învrednicit de arhieraticésca slujbă, cu apostoleștĭ darurĭ fiind strělucit. Decĭ atuncea Alexandru cel al bisericeĭ Alexandrenilor, vědênd pre Arie stěpânit de strechia iubireĭ de începětorie; și pre ceĭ vênațĭ de hulă adunându-ĭ Arie, și osebite adunărĭ făcênd, aŭ făcut arătată prin scrisorĭ hula acestuĭa, ocârmuitorilor bisericilor. Eŭ însă epistolia cea scrisă către cel de un nume cu el o voiu băga în Istorie, care vederat arată pre tóte celea ale aceluĭa, ca să nu prepue cine va că acestea le plăzmuesc eŭ istorisind: și după acésta, și pre a însuș luĭ Arie, și după aceea pre cele-lalte, de care are trebuință povestirea istorieĭ, ca să mărturisască pentru a-

devērul istorieĭ, şi să se învețe maĭ descoperit cele ce s'aŭ făcut. Şi scrie Alexandrenilor, cătră cel de un nume cu el acestea.

CAP. III.

Epistolia luĭ Alexandru Episcopul Alexandrieĭ cătră Alexandru Episcopul Constantinopoleĭ.

Prea cinstituluĭ frate şi celuĭ de un suflet, luĭ Alexandru, Alexandru întru Domnul să se bucure.

Voința (disposiția) cea ĭubitóre de începetorie şi ĭubitóre de argint a ómenilor celor rēĭ de-apururea aŭ urmat a vrajmăşui nemerniciile (παροικίαι) cele părute maĭ marĭ, prin felurimĭ de pregătirĭ, ca acestea grămădite asupra bisericeştiĭ buneĭ cinstirĭ de Dumnedeu, că înpinşĭ fiind că strechia dĭavoluluĭ celuĭ ce lucréză întru dînşiĭ spre îndulcirea ce le stă înainte, din tótă evlavia departându-se, calcă frica judecățeĭ luĭ Dumnedeu, pentru care de nevoe era mie celuĭa ce pătimesc a face arētat evlavieĭ tale, ca să vē păzițĭ de uniĭ ca aceştia, ca nu vre unul dintr'înşiĭ să cuteze a se băga şi în nemerniciile (adică eparhiile) vóstre orĭ prin sineş, că destoĭnicĭ sînt a fățărnici fármecătoriĭ spre amăgire, orĭ prin scrisorĭ mincinos împodobite, şi putinciósē de a amăgi pre cel ce-ĭ ascultă cu credință sinceră şi simplă. Decĭ Arie şi Ahila, conjurare vicléná făcēnd pre ĭubirea de începētorie a luĭ Colut mult maĭ rea de cât acela o aŭ rîvnit. Că acela adecă pre însuş aĭ seĭ învinovățîndu-l, aŭ aflat pricină a voeĭ sale ceĭ rele; ĭar acela vedēnd pre a aceluĭa Hristo-precupie, nu aŭ maĭ suferit încă a rēmânea supuşĭ bisericeĭ (aceluĭa), ci loruşĭ peşteră de tâlharĭ facēndu-şĭ, tot-déuna fac întrînsele adunărĭ, nóptea şi diua iscusindu-se în clevetirile cele asupra luĭ Christos, şi a nóstră. Carii prihănind tótă buna cinstire a apostoleşteĭ slave, cu fățarie ĭudaicéscă aŭ alcătuit dughénă (oficină) luptătóre de Christos, dumnedeirea mântuitoruluĭ nostru tăgăduindu-o, şi propoveduindu-l a fi tuturor asemenea. Alegēnd tóte lo-

curile mântuitórei iconomiĭ și a smereniei cei pentru noi, și din acelea să apucă a mestica propoveduirea păgânătăței lor, intorcêndu-se despre cuvintele dumnedeirei luĭ cei din început, și ale negrăitei slavei luĭ. ce o are lângă Tatăl. Intărind încă pururea cea păgânéscă despre Christos a elinilor și a evreilor, cât este cu putință maĭ mult vânând lăuda cea de la dînșiĭ, tóte câte la dînșiĭ să batjocoresc asupra nóstră lucrându-le, rebeliĭ în tóte ḑilele rîdicând și góne asupra nóstră; și acésta maĭ virtos județurĭ adunând prin întâlnirea cu muerușteie cele fără rânduélă pre care l aŭ amăgit, și cu acésta hristianismul batjocorindu-l prin alergarea cea fără de rușine prin tóte ulițile ale celor maĭ tinere care-s la dînșiĭ. Ci și haĭna (camașa) cea ne ruptă a luĭ Christos, pre care speculatoriĭ nu aŭ voit a o rumpe, aceștia aŭ cutezat a o spinteca. Noĭ însă cu adevĕrat cele ce le uneltesc și cu viața lor cea necuviósă trebue, pentru că sînt necunoscute în grabă oprindu-le, cu obștéscă hotărîre ĭ-am izgonit din biserica ceea ce să închina dumneḑeirei luĭ Christos, însă s'aŭ apucat, meșteșugirĭ întrebuințând asupra nóstră, a năvăli către înpreună slujitoriĭ ceĭ de o cugetare cu dînșiĭ. Cu formă adică de pace și de unire fățărnicindu-se cu cererĭ, iar întru adevĕr silindu-se a zmulge dintre aceĭa pre aceĭa prin buna voróvă la a lor bólă, și maĭ ascuțite scrisorĭ cerênd de la dînșiĭ, ca cetindu-le celor amăgițĭ de dînșiĭ, să-ĭ facă a nu se pocăi pentru cele ce aŭ greșit, maĭ mestecațĭ fiind în păgânătate, ca doar avênd pre óre-cariĭ Episcopĭ con-hotărîtorĭ cu dînșiĭ și de o cugetare. Înse nu mărturisesc cele ce la noĭ rĕu le aŭ învĕțat și le aŭ lucrat eĭ, pentru care și s'au scos, ci tăcereĭ le aŭ dedat acelea, de și cu cuvinte plăzmuite și cu scrisorĭ umblând amăgesc. Cu vorove maĭ înduplecătóre însă și înșelătóre ascunḑênd învĕțătura lor cea făcĕtóre de stricăcĭune, înpreună râpesc pre cel plecat spre amăgire, neferindu-se și de a cleveti pre buna cinstire de Dumneḑeŭ a nóstră cătră toțĭ, de unde și se întâmplă

óre-care în scrisorile lor fiind scriși a se primi în biserica, care lucru acesta, precum mi se pare, este de o prea mare clevetire împreună slujitorilor carii vor cuteza, pentru că nicĭ apostolescul canon acésta o ĭartă, ci încă și a maĭ aprinde dĭavoléscа lucrare înprotiva luĭ Christos cea urmată de dînșiĭ. Pentru care dar și nimică lenindu-ne, ĭubiților, m'am deșteptat pre sinemĭ ca să arăt vouĕ ne credința unora ca acestora, cariĭ dic că aŭ fost óre-când când nu era Fiul luĭ Dumnedeŭ, și că s'au făcut în urmă cel ce maĭ nainte nu era, unul ca acesta făcêndu se atuncea și când s'aŭ făcut, precum și tot omul s'aŭ înființat Că tóte, dic eĭ, Dumnedeu din cele ce nu era le-aŭ făcut, înpreună cuprindênd cu zidirea tuturor celor cuvêntătóre și a celor necuvêntătóre și pre Fiul luĭ Dumnedeŭ. Cu cariĭ dupre urmare îl dic eĭ a fi și de fire schimbăcĭósă, și de bunătate și de rĕutate primitor, și cu pre punerea din cele ce nu aŭ fost, și dumnedeeștile scripturĭ cele ce de-apururea îl dic pre el a fi tăgăduindu-le, care pre neschimbarea cuvêntuluĭ, și pre dumnedeirea înțelepcĭuneĭ cuvêntuluĭ, le evlavisesc, care numirĭ sînt Christos. Că putem și noĭ precum dic pierdĕtoriĭ aceștia, a ne face fiĭ aĭ luĭ Dumnedeu, precum acela. Că scris este fiĭ am născut și ĭ-am înălțat. Insă li se adauge lor dicerea ceea ce să dice de acela, ĭar aceĭa de mine s'aŭ lepădat, care lucru Mântuitorĭuluĭ nu este firesc, fiind din fire neschimbat, și de tótă evlavia pustiindu-se pre sineș, o dic acésta, că Dumnedeŭ fiind pentru Christos, cu procunoștință și cu providere, că nu se va lepăda, l aŭ ales pre el dintre toțĭ. Că nu firește și cu deosebire avênd ceva maĭ mult de cât cela-lalțĭ fiĭ, că nicĭ este cineva fiŭ a luĭ Dumnedeŭ firesc, dic eĭ, nicĭ are cineva însușire pentru el. Ci și acesta de schimbăcĭósă fire aflându-se, pentru sîrguința și iscusirea chipurilor neschimbându-se spre maĭ reu, l-aŭ ales. Că de și Pavel și Petru s'aŭ silit la acésta, a dovedi prin acestea că cu nimic din acestea să osebesc de fimea aceluia. Spre do-

vada vătămătórei de minte învețăturei acestia, și scripturile rěŭ tâlmăcindu se, și alaturând graiul cel ce este în Psalmi pentru Christos, care dice așa: Iubit ai dreptatea și ai urît nedreptatea, pentru acésta unsu-te-aŭ pre tine Dumnedeule Dumnedeul teŭ cu untul de lemn al bucuriei mai mult de cât pre părtașii tei. Deci despre acésta, că Fiiul lui Dumnedeu nici s'au făcut din cele ce nu era, nici aŭ fost când va când nu era, îndestul este a'i învěța evangelistulIoan scriind așa despre dînsul: unul născut Fiiul, cel ce este în sinul Tatălui. Că pronoisind dumnedeescul învěțător arată două lucruri ale amânduror nedespărțite, pre Tatăl și pre Fiiul, că l-aŭ numit pre el fiind în sinul Tatălui. Dar încă și cum că cuvêntul lui Dumnedeu nu se numěră înpreună cu cele ce s'aŭ făcut din cele ce nu era, acestași Ioan dice, că tóte printr'însul s'au făcut. Că ipostasul lui cel însușit lui, l au arětat dicênd: întru început era cuvêntul și cuvêntul era la Dumnedeŭ și Dumnedeŭ era cuvêntul, tóte printr'însul s'au făcut, și fără de dînsul nici un lucru s'aŭ facut, că dacă tóte printr însul s'aŭ făcut cum cel ce aŭ dat estimea celor ce s'au făcut, insuși óre când nu era? Căci nu cum cuvêntul, cel ce aŭ facut, se rândueşte a fi din aceeași ființă cu cele ce s'aŭ făcut, că dacă el cu adevěrat era întru început, și tóte printr'insul s'aŭ făcut, și din cele ce nu era le-aŭ făcut. Că cel ce era să socotește înprotivă din cele ce s'au făcut din cele ce nu era, și fórte depărtat, caci între Tatăl și între Fiiul nici o depărtare să arată că era, nici măcar până la o óre-care gândire să pótă sufletul a năluci acésta, iar a se face lumea din cele ce nu era, să înțelege că are mai nouě pre facerea Ipostasului și mai próspătă, tóte luând pre înființarea cea de acest feliu de la Tatăl prin Fiiul. Că prea era a lui Dumnedeŭ cuvêntului departe privindu-o, și covêrșind pre mintea celor născuți, pre evangelistul Ioan, naștere a lui și facere s'aŭ ferit a dice, nici cu silabile cele de aceleași litere cu cele ce s'aŭ facut prefacere aŭ cutezat a o numi.

Nu că doar ne născut era, că unul este ne născut—Tatăl, ci nicĭ Ipostasul unuia născut Dumnedeŭ este nepovestit şi maĭ pre sus de gândul Evangeliştilor, póte încă şi maĭ încolo de înţelegerea şi a anghelilor, şi socotesc că nicĭ un bine cinstitoriu de Dumnedeu (ar lăuda) pre ceĭ ce socotesc şi îndrăznesc a întreba ceva până la acestea; pentru că aud acésta: pre cele maĭ grele de tine nu le căuta, pre cele maĭ înalte de tine nu le cerceta. Că dacă cunoştinţa altora mulţĭ, şi de a acestora firĭ asemĕnare maĭ scurte, aŭ ascuns pre înţelegerea cea omenéscă, ce felĭu este cea de Pavel disă, care om nu le aŭ vĕdut, şi ureche nu le-aŭ audit, şi la inimă de om nu s'aŭ suit, cele ce aŭ gătit Dumnedeu celor ce-l ĭubesc pre el, ci şi stelele, dice Dumnedeŭ, luĭ Avraam, că nu le va putea numĕra; încă şi nisipul mărilor şi picăturile ploeĭ, dice, cine le va numĕra? Cum dar ar iscodi cineva Ipostasul luĭ Dumnedeŭ cuvêntul, fără numaĭ s'ar afla lipsit de aşĕdarea minţeĭ pentru melanholie, despre carele Ipostas Duhul prorocesc dice: Neamul luĭ cine il va spune? Despre carele şi însuşĭ Mântuitorul nostru bine făcênd stîlpilor tuturor celor ce sînt în lume, dumnedeeştilor apostolĭ dic, s'aŭ sirguit a-ĭ desărcina de cunoştinţa cea despre acestea, dicênd că cu adevĕrat nu lor tuturor le este firéscă înţelegerea, ci singur Părintelui e păstrată fiinţa acésta a prea dumnedeeştiĭ taineĭ aceştia, dicênd, că nimine aŭ cunoscut, cine este Fiiul, fără numaĭ Tatăl, şi pre Tatăl nimene nu l aŭ cunoscut, fără numaĭ Fiiul. Pentru care socotesc că şi Tatăl dice, taina mea mie.

Iar cum că îndrăcită socotelă e a cugeta pre Fiiul că s'aŭ făcut din cele ce nu era, şi că are óre-care propunere vremelnică, din acésta să arată cea dintru cele ce nu era, măcar de şi nu cunosc lipsireĭ de minte pe nebunia glasuluĭ lor; că de trebue a să cuprinde în vremĭ ceea ce nu era, orĭ în vr'o lungime de veac. Deci de este adevĕrată acésta că tóte printr'însul s'aŭ făcut, arĕtat e că şi tot vécul, şi timpul şi lungimile, şi óre când

între care să află, nu era, printr'însul s'aŭ făcut. Și cum e de necredut cel ce aŭ făcut și aniĭ, și vécurile și vremile, întru care s'aŭ cuprins și aceea nu era, pre acesta une orĭ a-l dice că este? Că neînțeles lucru e și plin de tótă neînvĕțătura, pre cel ce s'aŭ facut pricinuitoriu óre-cuĭ, pre acesta îl dice că s'aŭ făcut maĭ pre urmă de facerea aceluĭa. Că maĭ înainte urméză dupre aceștia de înțelepcĭunea luĭ Dumnedeŭ ceea ce pre tóte le-aŭ făcut lungimea aceea, întru carea dic eĭ că nu s'aŭ fost făcut Fiĭul de către Tatăl, mincĭunósă făcêndu-se dupre dânșiĭ și scriptura care îl numește pre el maĭ înainte născut decât tótă făptura. Intru un glas cu acestea însă strigă și marele Pavel, dicênd pentru dînsul: Pre carele l-aŭ pus moștenitoriu al tuturor, prin carele și vécurile le-aŭ făcut, ci și că întru dînsul s'aŭ zidit tóte, și cele ce sînt în ceriurĭ, și cele ce s pre pămênt, cele vedute și cele nevĕdute, orĭ începĕtoriile, orĭ stepâniile, orĭ domniile, orĭ scaunele, tóte printr'însul și întru dinsul s'aŭ zidit, și el este maĭ înainte de tóte. Decĭ prea păgânéscă arĕtându-se pricina dicereĭ din cele ce nu aŭ fost, de nevoe este Tatal pururea a fi Tată, și este Tată pururea fața fiind Fiĭul, pentru carele să află Părinte desĕvêrșit, nelipsit aflându-se întru cel bun, nu vremelnicește, nicĭ din lungime de vreme, nicĭ din cele ce nu era născênd pre unul născut Fiĭu. Și ce e de necuviință a dice, că înțelepcĭunea luĭ Dumnedeŭ óre-când nu era, ceea ce dice: eu eram la dînsul cea potrivită, eŭ eram care mĕ bucuram la el. Orĭ puterea luĭ Dumnedeŭ a nu să fi aflat când-va, orĭ cuvêntul luĭ să se fi mărginit óre când, orĭ cele-lalte din care să cunóște Fiĭul, și Tatăl să haractirisește? Că strĕlucirea slaveĭ a dice că nu era, strică înpreună și pre lumina cea întâĭa, a căruĭa este strĕlucirea Iar dacă chipul luĭ Dumnedeŭ nu era pururea, arătat e că nicĭ acela al caruĭa chip este pururea, ci și cu dicerea a nu fi haractirul Ipostasuluĭ luĭ Dumnedeŭ, să tăgăduește și acela carele cu adevĕrat să haractirisește de dînsul, din care

să póte vedea că fiimea Mântuitoriului nostru nu are nicĭ o înpărtaşire cătră fiimea celor-lalţĭ. Că în ce chip negrăitul Ipostasul luĭ s'aŭ arătat că cu neasemănata covêrşire este maĭ pre sus de tóte acelea, cărora acesta le-aŭ dăruit fiinţa, aşa şi fiimea luĭ, dupre fire aflându-se din părintésca dumneḑeire, cu negrăită covêrşire să osibeşte cu aşéḑarea de ceĭ ce s'aŭ înfiuit printr'însul. Că acela să află din neschimbata fire, desévêrşit fiind şi prin tóte nelipsit. Iar aceĭa-lalţĭ supuşĭ amânduror prefacerilor fiind, aŭ trebuinţa de ajutorul acestuĭa. Că ar avea dumneḑeĭasca înţelepciunea luĭ Dumneḑeŭ şi a maĭ spori, orĭ a maĭ lua însuşĭ adevĕrul, orĭ Dumneḑeŭ cuvêntul; cum póte a se maĭ înbunătăţi orĭ viaţa, orĭ lumina cea adevĕrata?

Iar din acésta, cu mult maĭ vêrtos e nefiresc lucru, a să face înţelepciunea când-va arătătóre de nebunie, orĭ de puterea luĭ Dumnedeŭ a se atinge neputinţa, orĭ cuvêntul a să înegri cu necuvêntarime, orĭ cu adevĕrata lumină a se mesteca întunerecul? Însuş apostolul ḑicênd la acésta, ce împărtăşire este întunerecului cu lumina, orĭ ce unire este luĭ Christos cătră Veliar? Iar a luĭ Solomon ḑicere, că cu neputinţă ar fi măcar până la gând să se afle căile şérpeluĭ pre piatră, care piatră dupre Pavel este Christos. Iar ómeniĭ şi angheliĭ sint fĕpturĭ ale acestuĭa, şi aŭ luat blagosloveniĭ a spori, iscusindu-se în fapta bună, şi în poruncile cele legiuite, spre a nu păcătui. Pentru acésta dar şi Domnul nostru Iisus Christos, fireşte Fiiu al Părintelui fiind, de cătră toţĭ să închină. Iar ceĭ ce aŭ lepădat duhul robieĭ, luând darul înfiereĭ din vitejiĭ şi din sporire, prin firescul fiiu făcêndu-li-se bine, cu punere să fac fiĭ. Drept aceea pre adevĕrata şi firésca fiime a luĭ ce aŭ deosebit chip, şi maĭ cu deosebire Pavel aşa negrăit despre Dumneḑeŭ ḑicênd, ca cela ce pre Fiiul sĕŭ nu l-aŭ cruţat, ci pentru noĭ, ceĭ adică nu fireşte fiiĭ, l-aŭ dat pre el. Că spre osebirea celor nu chiare, Fiiu al sĕŭ, pre acesta l-aŭ ḑis că este. Iar în Evangelie

să dice: Acesta este Fiul meŭ iubit, întru carele am bine voit. Iar în Psalmi Mântuitoriul dice: Dis-a Domnul cătră mine, Fiiul meŭ eştĭ tu. Curăţia arătându-o, şi însemnéză a nu fi alţiĭ óre-cariĭ fiĭ adevěraţĭ aĭ luĭ, afară de acesta. Ce încă şi acésta: Din pântece maĭ înainte de lucéfăr te-am născut. Aŭ nu vederat arată pre firésca fiime din părintésca naştere, nu cu sîrguinţa chipurilor, şi cu iscusirea sporireĭ, ci cu însuşirea fireĭ avěndu-o acésta? De unde şi neprefăcută îşĭ are fiimea unuĭ născut Fiiul Tatăluĭ; iar înfiuerea celor cuvêntătorĭ, ne fiind lor dupre fire, ci dupre iscusirea chipurilor şi cu darul luĭ Dumnedeŭ, o cunóşte cuvêntul şi schimbăciósă. Că vědênd, dice, fiiĭ luĭ Dumnedeŭ pre fiicele ómenilor, şĭ-aŭ luat loruşĭ femeĭ, şi cele-lalte, şi fiiŭ am născut şi ĭ-am înălţat, iar eĭ s'aŭ lepădat de mine, ne-am învěţat că aŭ dis Dumnedeŭ prin Isaia. Multe avênd a dice, iubiţilor, le trec, îngreuetor lucru socotind a fi prin maĭ mulţĭ învěţătorĭ a aduce aminte celor de o cugetare. Că înşi-vě sînteţĭ de Dumnedeŭ învěţaţĭ, nu vě este neştiut că învěţătura acésta ce de curând s'aŭ rîdicat asupra bisericeĭ buneĭ cinstireĭ de Dumnedeŭ, este a luĭ Evion şi a luĭ Artema şi rîvnă a luĭ Pavel Samosateuluĭ celuĭ din Antiohia, carele cu Sinod şi cu judecata episcopilor celor din tóte părţile s'aŭ lepădat din biserică, pre carele moştenindu l Luchian, aŭ rěmas lepădat din adunarea a treĭ Episcopĭ la mulţĭ anĭ. Pre aĭ cărora must de păgânătate sorbindu-l acum ceĭ dintru aceĭa, aŭ sădit la noĭ odraslele cele ascunsă ale acelora, Arie şi Ahila, şi adunarea celor împreună cu dînşiĭ viclenitorĭ, şi nu ştiŭ cum în Siria hirotonisindu-se treĭ Episcopĭ, pentru că sînt de o socotinţă cu dînşiĭ să aprind spre maĭ rěŭ. Despre cariĭ judecata supui-să cercetăreĭ vóstre. Cariĭ pre strigările cele despre mântuitórea pătimire, şi despre smerenie şi deşěrtare, şi de sărăcia ceea ce să numeşte a luĭ, şi de cele ce Mântuitoriul pentru noĭ le-aŭ primit adaosă, avěndu-le întru pomenire, le alăturéză la scrierea cea de maĭ sus

și din început a dumnedeirei lui, iar cuvintele cele însemnătóre de firésca lui slava, și de bunul neam, și de stăruirea lângă Tatăl s'au făcut uitători, precum este acésta, Eŭ și Tatăl una sîntem. Care o dice însuși Domnul, nu pre sineș numindu-se Tată, nici arătând pre firile cele doue în Ipostas că este una, ci că pre părintésca arătare cu amăruntime este înfiinţat a o pazi Fiiul Părintelui, pre asemănarea cea dupre tóte a lui din fire avêndu-o, și neschimbat chip al Tatălui fiind, și al chipului celui întâiu închipuit haractir. Pentru aceea și lui Filip celui ce dorea atuncea a vedea cu îndestulare Domnul ni arată, carele aŭ dis către Domnul: Arată-ne pre Tatăl, i-aŭ respuns: Cela ce m'aŭ vedut pre mine, au vêdut pre Tatăl, ca prin o oglindă neminciunósă, și însuflețit dumnedeesc chip al lui privindu-se Părintele, pre carele în Psalmii cei prea sfinţi îi dic asemenea: Intru lumina ta vom vedea lumină. Pentru acésta dar și cela ce cinstește pre Fiiul, cinstește pre Tatăl, și dupre cuviinţă. Că tot glasul păgânesc, ce să cutéză a să dice la Fiiul, are aducere către Tatăl. Și dar ce e de mirare acésta ce vreŭ să scriŭ, iubiţilor, de cât mincIunósele clevetirI celea asupra mea și asupra prea bine cinstitoriului norodului nostru, le voiu povesti. Căci cei ce s'aŭ ridicat cu rezboiu asupra dumnedeirei Fiiului lui Dumnedeŭ, nici de batjocurile cele asupra nóstră nemulţămitorii să feresc a le dice: Cei ce nu învrednicesc nici pre óre-carii din cei vechi a-i asemĕna cu dînșii, nici pre cei ce din copilărie am vorbit cu dînșii sufer a se învrednici de învĕţători, nici pre vre unul din sinliturghisitorii de acum cei pretutindenea îi socotesc în mĕsură de înţelepciune, dicênd că singuri sînt înțelepți, și neagonisitori, și aflători de dogme, și că singur loruși li s'aŭ discoperit cele ce nimărui altuia din cei de subt sóre aŭ fost cu putinţă a-i veni în minte. O necuviósă mândrie, și nemĕsurată nebunie, și slava deșartă potrivită celor ce pătimesc de veninul negru, și cugetare satanicéscă intrând în necu-

vióséle lor suflete. Nu l-aŭ făcut pre ei a să sfii iubitu-rea de Dumnedeŭ tâlcuire a scripturilor celor din incepput, nici conglăsuita evlavie cea pentru Christos a sinlitorghisitorilor, pre sumeția lor cea asupra Domnului o aŭ întunecat. Pre a cărora necuviósă lucrare nici demonii o vor suferi, pădindu-se a nu grăi glas hulitoriu inprotiva Fiiului lui Dumnedeŭ. Deci acestea de noi dupre puterea cea de acum mai poftoréscă-se cătră cei ce cu nepedepsită materie mânjesc asupra lui Christos, și carii să sirguesc, ca evlavia nóstră cea cătră dînsul să o clevetéscă. Că dic de noi, aflătorii bârfitórelor mituri că ne lepădăm (ἐξ οὐκ ὄντων) de păgânésca și nescrisa hulă cea asupra lui Christos, ci o dic ei, *dintru cele ce nu aŭ fost*, că noi învĕțăm două firi nenăscute, una din două dicĕnd neînvețații, că trebue a fi ori a cugeta, că Mântuitorul s'au făcut din cele ce nu aŭ fost, ori negreșit a dice doi nenăscuți. Neștiind neiscusiții, că departe ar fi între Tatăl cel nenăscut, și între cele ce s'aŭ zidit de dînsul din cele ce nu au fost, atât cele cuvĕntătóre cât și cele necuvĕntătóre; între care mijlocind firea celui unuia născut, prin care pre tóte dintru cele ce nu era le-au făcut Părintele lui, Dumnedeu Cuvĕntului, carele din însuși adevĕratul Părinte s'au născut. Precum și însuși Domnul óre-unde aŭ mărturisit dicĕnd, cel ce iubesce pre Tatal iubesce și pre Fiiul cel dintr'ênsul născut. Despre care noi așa credem, precum se cuvine apostoleștei bisericei, întru singur nenăscutul Părinte, pre nimine avĕnd pricinuitori de a fi, neschimbat și ne prefăcut, pururea dupre același și întocmai fiind, nici sporire, nici micșorare primind, al legei și al proorocilor, și al evangeliilor datător, al Patriarhilor, și al Apostolilor, și al tuturor sfinților Domn. Și întru unul Domnul Iisus Christos, Fiiul cel unul născut al lui Dumnedeŭ, născut nu dintru a nu fi, ci din adevĕratul Părinte, nu dupre asĕmănările trupurilor, cu tăierile, ori cu curgerile cele din osebiri precum sĕ pare lui Savelie și lui Valentin, ci cu chip negrăit, și nepovestit, dupre cela ce au dis, precum mai sus

am arătat, neamului cine îl va povesti? Ipostasul lui nefiind cuprins de tótă firea născută, precum și însuși părintele neiscodit este, pentru că nu incape firea celor cuvêntătóre pre știința părintești cunoștinți de Dumnedeŭ. Care nu se cuvine a se învêța de la mine niște bărbați ci să mișcă cu duhul adevĕrului, resunând nouĕ încă și glasul cel ce aŭ ajuns a se dice despre acésta a lui Christos, și a învêța: și nimine știe cine este Tatăl, de cât Fiiul, și nimine știe cine este Fiiul fară numai Tatal. Neschimbat pre acesta și neprefacut, ne-am invĕțat a cunóște și pre Fiiul desĕvêrșit, și nelipsit de nimica, ca și pre Tatăl, și asemenea cu Tatăl, numai cu nenaștere e osebit de Tatăl, că chip este amaruntit și neschimbat al Tatălui. Că chip a fi tóte le plinește, prin care cuprindere de cele mai mari, il arată, precum însuși Domnul aŭ învĕțat dicênd, Tatăl meu, mai mare de cât mine este. Și dupre acésta credem și pre Fiiul a fi de-apururea din Tatăl. Că strĕlucirea a slavei este, și haractir al Ipostasului părintesc. Ci să nu ia cineva prepururea, în prepunere de nenaștere, precum sînt cei vătămați cu simțirile sufletului. Căci nici prea era, nici pre pururea, nici mai înainte de vécuri este aceeași cu nenăscutul Părinte: ci nici ori care gândire a ómenilor s'ar sili póte a face nume, care să însemneze pre nenaștere. Precum și voi cred că așa primiți, și nădĕjduesc la drépta propunere pentru toți voi, că dupre nici un chip al numirilor acestora ce însemnézǎ pre nenaștere, că s'ar potrivi óre-care intindere de vremi cu numirile acestea, însă neputênd a însemna dumnedeirea dupre vrednicia acelui unuia născut, și ca o vechime, iar sfinții bărbați pre cât era fieste-căruia cu putință vrênd a arăta taina, și ertare cerênd de la ascultători prin bine cuvĕntată dezvinovățire, prin a dice la celea ce am ajuns. Iar de așteptă ómenii ceva mai pre sus de graiul cel ce să vorovește prin buzele omenești, cele din parte cunoscute lor că aŭ contenit dicênd, arĕtat este că mult să lipsește din ceea ce să nădĕjduește

graiul era, și de-apururea, și mai 'nainte de vécuri care de ar fi, acestea nu sînt celui nenăscut. Drept aceea vrednicia cea însușită nenăscutului Părinte să se păzască, pre nimine dicêndu-l a fi pricinuitor lui, iar Fiului potrivita cinste să i se dea, pre nașterea cea fără de început din Tatăl dându-i-se lui, și precum am ajuns dându-i lui cinste, numai cu buna cinstire și cu lauda pre era, și pre pururea, și pre mai înainte de vécuri dicêndu-le, la dînsul: Pre dumnedeirea lui însă netăgăduindu-o, și amărunțita asemĕnare cu chipul și cu haractirul Părintelui dupre tóte dândui-le; iar nenașterea numai Părintelui știm că se cuvine slăvind, fiind-că și însuși Mântuitorul aŭ dis: Tatăl meŭ mai mare de cât mine este. Iar pre lângă bine cinstitórea socotința acésta despre Tatăl și Fiiul, precum ne învață pre noi dumnedeeștile Scripturi, un Duh sfânt mărturisim, carele aŭ înoit pre ómenii cei sfinți și pre ai testamentului celui vechiu, și pre dumnedeeștii învĕțătorii ai testamentului cestui nou. Și o singură catolicéscă și apostolicéscă biserică, nesurpată cu adevĕrat de-apururea, chiar și tótă lumea de ar voi a o rĕzboi pre ea biruitóre însă a tóte-i rîdicărei asupră-i, cei păgâneștii a celor de alte socotele, bine îndrăzneții pre noi făcêndu ne stĕpânitoriul de casă al ei, prin cela ce aŭ dis: Indrázniți, eŭ am biruit lumea. După acésta știm și învierea morților, pârgă al căreia s'aŭ făcut Domnul nostru Iisus Christos, trup purtând cu adevĕrat, și nu cu părere, din Născĕtórea de Dumnedeŭ Maria. Pre la sfîrșitul vécurilor spre surparea pĕcatului viind la neamul omenesc, rĕstignindu-se și murind, și nu pentru acestea mai mic făcêndu-se de cât dumnedeirea sa. Sculându-se din morți, și înalțându-se în ceriuri, și ședênd de-adrépta mărirei. Aceste din parte le am însemnat în Epistolie, căci câte una fieste-care cu amăruntul a scrie îndatorit socotind a fi, precum am dis, pentru că și sfințita vóstrĕ osêrdie acestea nu le va fi uitat. Acestea învĕțăm, acestea propoveduim, acestea sînt apostoleștile dogme ale bisericei, pentru care și murim,

mai puţin îngrijindu-ne de cei ce ne silesc acestea a le tăgădui, măcar de şi prin munci şi de ne-ar silnici, de nădejdea cea întru acestea neintorcêndu-ne. A cărora protivnici făcêndu-se cei împreună cu Arie şi cu Ahila, şi vrăjmaşii adevĕrului cei împreună cu aceştia, s'au lepădat din biserică, streini făcêndu-se de bine cinstitórea de Dumnedeŭ învĕţătura nóstră, dupre fericitul Pavel ce dice: De bine vesteşte cineva vouĕ afară de ceea ce aţi luat, anathema fie, măcar anghel din ceriu de s'ar făţărnici a fi, ci şi de învaţă cineva streină învĕţătură, şi nu să apropie de sănătósele cuvinte cele ale Domnului nostru Iisus Christos, şi de învĕţătura cea dupre buna cinstire de Dumnedeu, s'au amăgit nimica ştiind, ş. c. l. Aceştia anathematisindu-se de către frăţime, nimine din voi să-l priméscă, nici să sufere cele ce să die, sau să scriu de dinşii, că vrăjitorii tóte le minţesc, adevĕrul nu-l vor grăi, că încunjură cetăţile, nimic altă sîrguindu-se, de cât cu masca prietiniei şi cu numele păcei, prin făţărnicie şi măguliri scrisori dând şi luând, spre a amăgi prin aceste pre puţinile mueruşti cele de dînşii amăgite însărcinate de pĕcate, şi cele-lalte. Deci pre aceştia carii atâtea aŭ cutezat asupra lui Christos, şi carii aŭ necinstit hristianismul acesta în obştie, filotimisindu-se a dovedi acésta în judecătorii, şi carii góná asupra nóstră în vreme de pace rîdicând dupre puterea lor, şi carii prin negrăita taina naşterei lui Christos o aŭ slăbit; de aceştia întorcêndu-vĕ feţile, iubiţilor fraţi, cei de un suflet, înpreună hotărîtori faceţi-vĕ asupra nebuneştei cutezărei lor, dupre asemĕnarea necăjiţilor înpreună slujitorilor noştri, carii şi scrisori aŭ trimis mie asupra lor, şi în tom înpreună aŭ iscălit, cari le-am şi trimis vouĕ prin fiul meŭ acesta Apion Diaconul, acésta la tot Eghiptul şi Tivaida, acésta şi Livii şi Pendapolii, şi Siriei încă şi Liciei şi Panfiliei, Asiei şi Capadochiei, şi celor-lalte ţări de prin prejur. Dupre asemĕnarea cărora sînt încredinţat că şi de voi se vor fi primit. Că multe ajutoriri făcêndu-mi-sĕ către cei vă-

tămațĭ și acéstа s'au aflat lecuitóre norodulul celuĭ ameţit de dînșiĭ, supuindu-se și cu înpreună plecările con-slujitorilor noștri sîrguindu-se a veni prin acéstа spre pocainţă. Inbrățoșați-vě uniĭ cu alțiĭ înpreună cu frățimea cea de la voĭ. Me rog a fi voĭ sănětoșĭ întru Domnul, iubiților. Doresc sufletul vostru cel iubitoriu de Christos.

Sînt însă ereticiĭ ceĭ anathematisițĭ aceștia, din prezviterĭ, Arie. Iar din diaconĭ: Ahila, Evdochie, Aithala, Luchie, Sarmat, Iulie, Mina, alt Arie și Eladie.

Iar unițĭ cu aceștia aŭ scris și luĭ Fiogonie întâiuluĭ șědětor al bisericeĭ Antiohenilor, și luĭ Eustafie celuĭ ce atuncea i să încredințase a ocârmui Veriea, și altora câțĭ era ajutătorĭ apostoleștilor Dogme. Și nicĭ Arie nu aŭ suferit a petrece în liniște. Aŭ scris încă și el acelora pre câțĭ îĭ socotea a-ĭ avea de o cugetare cu el. însă cum că nimic minciunos aŭ scris dumnedeescul Alexandru asupra luĭ, însușĭ Arie în scrisorile cele către Evsevie al Nicomidieĭ aŭ mărturisit, bage-se însă înlăuntru în Istorie și acésta, ca și pre partașiĭ necinstireĭ de Dumnedeŭ să-ĭ fac cunoscuțĭ celor ce nu-ĭ știŭ.

(Va urma) *C. E.*

CREȘTINISMUL IN TIMPURILE
LUĬ
DIOCLIȚIAN ȘI CONSTANTIN CEL MARE

(Urmare. Vedĭ Biserica Ortodoxă Română, Anul XVIII, No. 8).

Intru actele cele maĭ însemnate și memorabile ale luĭ Constantin pentru răspândirea și consolidarea creștinismuluĭ este fără îndoĭală și zidirea cetățeĭ care pórtă numeluĭ sĕŭ, zidirea Constantinopoluluĭ [1]).

Constantin îndată ce s'a vedut singur domn peste intregul imperiu, s'a hotărît ca să strămute scaunul domnieĭ în părțile orientuluĭ.

Multe sunt causele carĭ l'aŭ hotărît să facă acésta. Maĭ întâĭ el voia să dea ultima lovitură de grație autorităței senatuluĭ roman, care deja se afla în mare decadență morală și nu se maĭ lăuda de cât cu gloria trecutuluĭ. El voia să guverneze imperiul singur, ca monarch absolut, și întru acésta îĭ sta în cale senatul. Pe de altă parte Roma fiind prea departe de popórele supuse din orient și de barbariĭ carĭ amenințaŭ confiniile, ca Perșiĭ și alțiĭ, el voia a fi cu tronul maĭ aprópe, pentru a-ĭ putea ține maĭ

---

[1]) Numele noueĭ cetățĭ Κωνσταντινούπολις se derivă de la Κωνσταντῖνος=Constantin și πόλις=oraș, cetate=Cetatea seu orașul luĭ Constantin.

cu înlesnirĭ în respect şi eventual să pótă maĭ degrabă oprima orĭ-ce năvălire saŭ rescólă din partea lor.

Dar maĭ mult de cât tóte acestea, Constantin voia ca să'şĭ aibă tronul seu în o cetate nouă, în care să locuiască numaĭ creştinĭ, în mijlocul cărora se simţea tare şi a tot puternic. Şi era îndemnat la acésta maĭ ales când vedea răceala ce îĭ arataŭ locuitoriĭ păgânĭ aĭ Romeĭ, mai cu seamă dupĕ ce ordonase uciderea luĭ Crisp.

Pentru zidirea noueĭ sale capitale, Constantin alesese maĭ întâĭ câmpia situată în faţa Troieĭ, în apropiere de Elespont, şi ordonase chiar facerea planurilor şi edificarea murilor. Dar abia începuse zidirea şi ridicarea murilor cetăţeĭ, şi îndată şĭ-a schimbat ideea şi a hotărît să o construiască într'o posiţiune maĭ bună şi maĭ strategică a Traciel. Spre acest sfârşit a ales locurile vechiuluĭ Byzanţ, pe care îl dărîmase şi distrusese cu desăvîrşire Septimiu Sever. Constantin însă a extins îndecit periferia cetăţeĭ sale. pe care a dat'o gata pe la anul 330.

El a îmfrumuseţat'o cu palaturĭ şi edificiĭ măreţe. Cu amfiteatre, băĭ, isvóre şi a ordonat a se aduce statuĭ din Roma, Italia şi Grecia, cu care a împodobit pieţele şi respîntiile nouluĭ oraş. Şi dorind ca noua sa capitală să rivaliseze cu Roma, ba chiar să o întrécă prin frumuseţe, a publicat o lege, prin care ordona ca ea să se numéscă *Roma cea nouă* [1]).

Constantin voind ca noua sa capitală să fie scutită de idololatrie şi să constea numaĭ din locuitorĭ creştinĭ, a îmfrumuseţat'o prin multe şi măreţe biericĭ şi paraclise, între cari sunt amintite de istoricĭ, Biserica cu patronul S-ta Irina şi a Sfinţilor Apostolĭ; precum nu a lipsit de a ridica bisericĭ măreţe în Nicomidia, în Ierusalim şi în alte oraşe şi cetăţĭ.

Când muma sa, Elena s'a dus la Ierusalim (an. 326 saŭ 327), spre a se închina la locurile sfinte şi Constantin

---

[1]) Comp. Socrat ist. bis. I, 16. Zosim. II, 30. Zonara XII, 3.

a aflat că păgânii profanaseră locul unde era mormîntul lui Iisus, prin ridicarea unui templu al Venerei, chiar pe locul sfântului mormênt, el a ordonat, ca atât templul cât şi tot ce'l încongiura, să fie dărîmate şi în locul lor, pe mormêntul Domnului, să se ridice şi zidească o biserică măréţă, în onórea Invierei Mântuitorului. A scris tot de odată, atât către Episcopul Ierusalimului Macarie, cât şi prefectului Dracilian, ca acéstă biserică să covîrşéscă şi să întréca tóte bisericele prin frumuseţe, mareţie şi bogăţie [1].

La săpaturile ce s'au făcut acolo, sub de aprópe privegherea chiar a Sântei Elena, muma lui Constantin, s'a aflat şi lemnul crucei pe care fusese crucificat Iisus, din care o parte, împreună cu cuele şi cu tot ce mai aflase, le-a adus lui Constantin, iar el a ordonat ca din ele să-i facă un coif spre a'l avea ca pavză şi scut de apărare în resbóie [2].

Biserica sântului mormênt s'a zidit în timp de şése ani, sub auspiciile lui Constantin şi ale mumei sale Elena.

Tot din ordinul seu şi prin mijlócele oferite de el, s'a zidit şi o altă biserică întru amintirea patriarhului Abraam, la stejarul Mambri în Hebron [3]. Iar muma sa Elena a zidit biserici în Betleem şi pe muntele Maslinilor şi tóte aceste biserici, erau fórte frumos împodobite cu aur, argint şi pietre scumpe [4].

Dar actul cel mai strălucit al lui Constantin pentru réspândirea şi consolidarea creştinismului a fost fără îndoială concursul ce el a dat bisericei creştine în anul 325, convocând primul conciliŭ ecumenic în acel an, în Niceea Bythimei, pentru a hotărî asupra eresiei lui Arie, care ameninţa pacea şi unitatea Bisericei creştine.

Arie, un preot din Alexandria, prin ideile ce el, de la

[1]) Comp. Eusebiu in vita Constantini III, cap. 25—41.

[2]) Socrat, Istoria bisericéscă I, cap. 17.

[3]) Socrat scrierea citată I, cap. 18.

[4]) Eusebiu, in vita Constantini III, 40—44.

un timp a început a profesa şi a predica public, ataca învĕţătura bisericeĭ despre dumnedeirea Cuvêntuluĭ, negându'l coeternitatea şi consubstanţialitatea sa cu Dumnedeu Tatăl. Arie susţinea, că Cuvêntul, Fiul luĭ Dumnedeu, s'a creat de Tatăl din nimic, ca şi tóte cele-l-alte făpturi, însĕ s'a creat de El, înaintea acestora. Arie dicea: că Iisus „Christos nu este Domn şi Dumnedeŭ adevĕrat, ci el s'a îndumnedeit făcêndu-se partaş Dumnedeireĭ. „Dumnedeu „nu a fost din eternitate Tată, ci în urmă a devenit. „Fiul nu a fost tot-dé-una. căcĭ el nu a fost înainte d'a „fi făcut. El nu este din Tatăl, ci din ceea ce nu era s'a „făcut. Nu este din fiinţa Tatăluĭ, căcĭ este creatură şi „făptură. Christos nu este Dumnedeŭ adevĕrat, ci numaĭ „îndumnedeit. Fiul nu a cunoscut cu desĕvîrşire pre Tatăl, „şi nicĭ nu vede Cuvêntul pre Tatăl, şi el nu este singur „adevĕratul Cuvênt al Tatăluĭ, ci numaĭ cu numele se „dice Cuvêntul şi Inţelepciune, şi numaĭ prin harul Ta„taluĭ, el (Fiul), se numesce Fiu şi Putere a sa (a Tata„luĭ). El nu este neschimbat, ca Tatăl, ci dupĕ natura „sa se schimbă ca şi tóte fapturile şi îĭ lipseşte şi luĭ ca „şi fapturilor desĕvêrşita cunoştinţă a Tatăluĭ“ [1]).

Invĕţătura acésta, care altera cu desĕvêrşire învĕţătura cea adevĕrată a Bisericeĭ despre dumnedeirea Fiuluĭ, începuse a se rĕspândi în Egipt, şi d'acolo în multe provinciĭ ale Imperiuluĭ, făcênd mulţĭ adepţĭ chiar şi dintre Episcopĭ; între care istoria cunósce de la început pe Eusebiu al Nicomidieĭ, care professa întocmaĭ ideile şi învĕţătura luĭ Arie.

Arhiepiscopul Alexandrieĭ Alexandru, unde Arie era ca preot, a cercat la început prin îndemnurĭ şi sfătuirĭ să-l readucă la cunoştinţa cea adevĕrată şi la învĕţătura cea

---

[1]) Acéstă pericopă care cuprinde ideile rătăcite ale luĭ Arie despre dumnedeirea Fiuluĭ, ni s'a păstrat în scrierile mareluĭ Atanasie (cuv. contra Arienilor II, 9). Sântul Atanasie ne afirmă că ea este din scrierea perdută a luĭ Arie, intitulata Thalia.

dréptă a Bisericeĭ, dar fiind că el nu a voit, Alexandru a convocat un sinod din Episcopiĭ Egiptuluĭ şi aĭ Libieĭ, cari s'aŭ adunat la anul 321, ca 100 la numĕr, în Alexandria. Sinodul acesta vĕḑênd ca Arie insistă în rătăcirea sa, a fost nevoit să'l excomunice din sânul Bisericeĭ celeĭ adevĕrate şi pre el şi pre toţĭ ceĭ ce impărtăşiaŭ şi profesaŭ ideile luĭ, pronunţând contra-le anathema [1]).

Fiind-că cu tóte silinţele luĭ Alexandru, Episcopul Alexandrieĭ şi ale tuturor celor ce voiaŭ pacea şi liniştea Bisericeĭ, aŭ rĕmas zadarnice, şi Arie nu voia a reintra în sânul Ortodoxieĭ, iar eresia sa lua din ce în ce maĭ mult dimensiunĭ şi turbura biserica, slăbind credinţa, Constantin cel mare, carele deja se afla singur domn asupra întreguluĭ imperiu roman (de la 324), şi voia ca pre toţĭ supuşiĭ sĕĭ să'i aibă uniţĭ prin una şi aceeaşĭ credinţa, s'a măhnit fórte mult când a vĕḑut că chiar în sânul Bisericeĭ creştine, s'aŭ ivit schisme. Pentru acésta şi el ca şi Alexandru doria ca Arie să se liniştéscă, sa vină la cunoştinţa adevĕruluĭ şi să reintre în numĕrul credincioşilor adevĕraţĭ. Spre acest sfârşit la anul 324 a trimis pe Osiu Episcopul de Cordua cu scrisorĭ către Alexandru şi către Arie, în care le arată nemulţumirea sa şi îĭ ruga să redea pacea Bisericeĭ [2]).

Dar nicĭ împĕratul Constantin n'a putut avea nicĭ un resultat satisfăcĕtor la intreprinderea sa; căcĭ Episcopul Osiu îndată dupĕ sosirea sa în Alexandria, vĕḑênd renitenţa luĭ Arie, a rĕmas cu totul nemulţumit de el şi a fost în totul de vederile luĭ Alexandru.

In acelaş timp Constantin a aflat că în Alexandria aŭ început turburărĭ; că poporul s'a resculat şi că aŭ mers până acolo în cât să nu maĭ dea respectul cuvenit chiar imaginilor sale [3]). Atuncĭ s'a aprins de mânie contra luĭ

[1]) Comp. Socrat, istoria bisericéscă I, cap. 5 şi 6.

[2]) Comp. Euseb. in vita Constantini II, cap. 64—72. Socrat, ist. bis. I, 7.

[3]) Comp. Eusebiu in vita Constantini III, cap. 4 şi următórele.

Arie și a adepților sĕĭ, cari eraŭ causatorĭ acelor turburărĭ și a trimis o nouă deputațiune cu scrisorĭ amenințătore contra luĭ Arie și contra celor cari urmaŭ ideile luĭ, turburând pacea Bisericeĭ și a imperiuluĭ.

Dar fiind că eresia și agitarea spiritelor lua din ce în ce proporțiunĭ maĭ marĭ și nu maĭ era speranță de îndreptarea lucrurilor, Constantin a cugetat, că nu este alt mijloc pentru curmarea rĕuluĭ de cât convocarea unuĭ conciliŭ ecumenic din toțĭ episcopiĭ statuluĭ și aĭ lumeĭ creștine, care să stabiléscă mărturisirea de credință cea adevĕrată a Bisericeĭ și să hotărască și asupra altor multe lucrurĭ, între care timpul serbăreĭ pasceluĭ ocupa primul loc.

Pe lângă eresia luĭ Arie și necesitatea de a se precisa și formula învĕțătura Bisericeĭ despre dumnedeirea Fiuluĭ, învĕțătură care să fie aceeașĭ și în acelaș mod ca o normă de credință în tóte bisericile, nu puțin agita spiritele credincioșilor și timpul când trebue a se serba pascele saŭ comemorarea morțeĭ și învierеĭ Domnuluĭ. căcĭ nu tótă lumea creștină serbătorea acéstă mare serbătóre creștină în aceeașĭ ḑi a anuluĭ.

Creștiniĭ Palestineĭ, aĭ Sirieĭ și aĭ părților Asieĭ Minore, serbaŭ pascele în fie care an de odată cu Iudeiĭ, în a patrusprеḑecea ḑi a luneĭ Nisan. In acéstă ḑi postul lor lua sfârșit și către séră, dupĕ ceasul al treilea se adunaŭ cu toțiĭ spre a celebra sf. Eucharistie și agapele, a paște creștinesc, fără însĕ a mânca mielul pascal, dupĕ cum era usul a se celebra pascele de Iudeĭ, în amintirea eliberăreĭ lor din captivitatea Egiptuluĭ. Ceĭ-l-alțĭ creștinĭ, în special ceĭ din Roma și din părțile Apusuluĭ, dupĕ o veche tradițiune, care ișĭ urca origina până la timpurile Apostolilor, serbaŭ patimile Domnuluĭ, tot-déuna Vinerea, iar comemorarea învierеĭ, tot-déuna în Duminica dupĕ lună plină a echinopțiuluĭ de primavéră. Eĭ prelungiaŭ postul până în diminéța Duminiceĭ, când se adunaŭ la celebrarea sf. Euharistiĭ și a agapelor creștine, ca pasce creștinesc.

In privinţa deosebirel şi a discuţiunel ce exista între creştinl despre serbarea Pascelul, Eusebiu ne istorisesce următórele, arătând, că şi acéstă cestiune, pe lângă cele-l-alte multe, agita fórte mult spiritele şi turbura pacea Bisericel. El dice :

„Există pe lângă acestea [1]) de de-mult şi o altă bólă „fórte primejdiósă care agita spiritele; acésta era deosebirea „despre timpul serbirel celel mântuitóre a Pascelul. Unil „diceaŭ că trebue a urma usulul Iudeilor, lar alţil că tre„bue a păzi cu sfinţenie timpul şi că nu trebue a urma „acelor ce rătăcesc de la harul Evangelic. Şi întru acésta „deosebindu-se deja de mult timp popórele, discutaŭ şi „confundaŭ aşezămintele dumnedeescl ; iar rătăcirea asu„pra timpulul aceleaşl serbărl, făcea multe desbinărl între „creştinil cari o serbau ; unil îndeletnicindu se cu post şi „suferinţe, iar alţil repausându-se în linişte, şi nimenl nu „putea afla remediu pentru îndreptarea rĕu'ul, fiind că „fie-care insista cu stăruinţă în ale séle. Şi ca să îndrepte „acéstă stare de lucrurl, numal a-tot puternicului Dum„nedeŭ era cu înlesnire, iar serv al seu aci pe pămênt, „pentru a face bine, nu s'a arătat altul de cât Constantin, „carele audind despre acésta şi înştiinţat de cel din A„lexandria, că cu scrisórea ce trimisese nu a putut ajunge „la nicl un resultat, a cugetat ce ar fi de făcut şi care ar „fi mijlocul pentru a dispare certele şi desbinările ce agi„taŭ Biserica“ [2]).

---

[1]) Eusebiu în locul acesta, dupe cele ce preced *prin acestea* înţelege disputele cu Arie şi adepţil seí, precum şi disputele despre validitatea botezulul ereticelor.

[2]) Comp. Eusebiu in vita Constantini III, 5. La acest prim sinod ecumenic al Bisericeĭ creştine, s'a hotărît ca serbătorea Pascelul să se celebreze în aceīaşl di în tóte bisericele creştine şi anume în cea întâiu Duminecă, care urmézā dupe luna plină a equinoptiulul de primăvéră, precedând pascele Iudeilor. Sinodul a însarcinat pe Episcopul Alexandriel, unde în aceste timpuri eraŭ în flóre cunoşcinţele astronomice, ca el să anunţe prin o epistolă circulară, atât timpul Epifaniel cât şi Duminica serbărel Pascelul. Epistolele acestea

Ast-fel marele Constantin a ajuns la ideia că pentru a curma disputele şi neînţelegerile, nu este alt mijloc de cât convocarea unuî conciliu ecumenic. Acest conciliu fu convocat în anul 325 în Niceea Bi yniei, şi este primul conciliu ecumenic al Bisericeî creştine, la care aŭ luat parte ca la 318 Episcopî din tótă lumea creştină, şi maî ales din părţile orientuluî.

Impěratul Constantin a deschis el însuşî în persónă acest sinod în ḑiua de 14 Iunie anul 325 şi a pronunţat în limba latină următórea cuvêntare de deschidere, adresându se ast-fel Episcopilor ce aŭ luat parte la acest sinod:

„Scopul dorinţeî mele, o! Iubiţilor! de a Vě vedea a„dunaţî, îndeplinindu se, acum trebue să mulţumesc îm„pěratuluî a tóte, că pe lângă cele-l-alte bunurî ce mi a „dăruit, m'a învrednicit să věd şi adunarea vóstră, lucrul „cel maî bun din tóte. Acum věḑêndu-vě pe toţî adunaţi, „doresc ca să věd de la toţî una şi acelaşî cugetare co„mună. Decî nicî unul din inimiciî ceî primejdioşî să nu „seducă buna vóstră voinţă, şi cred că cu puterea luî Dum„neḑeŭ Mântuitorul, va dispărea lupta asupra celor divine, „şi demonul cel iubitor de viclenie nu va maî aduce alte blas„femiî asupra legeî dumneḑeescî. Lupta între dânşiî, a fraţilor „ce compun Biserica luî Dumneḑeŭ, o socot maî pericu„lósă şi maî înfricoşată de cât orî ce rěsboî şi orî ce luptă; „şi mě întristéză maî mult de cât cele ce'mî vin din afară.

„Când, prin îndemnul şi călăuḑirea celuî prea bun, am „repurtat victoriile în resbóiele contra inimicilor, am creḑut „că nu'mî lipsia alt, de cât să mulţumesc luî Dumnedeu, „şi să fericesc pe aceîa cari s'aŭ eliberat de noî pentru el. „Dar fiind-că, contra orî-căreî aşteptărî, am aflat despre des-

---

se numiaŭ epistolae paschales. Tóte cele relative la acéstă serbătóre şi la timpul serbăreî, nu numaî Eusebiu dar şi alţî mulţi istoricî şi scriitorî posteriorî şi chiar aî timpurilor moderne le istorisesc cu deamănuntul. (Comp. Euseb. in vita Constantini III, 18—20. Istoria sa bis. V, 23—25. Socrat ist. bis. V. 21 şi 9. Theodoret ist. bis. I, 10. Alzog. ist. bis. pag. 221 şi 458].

„binarea vóstră, eu nu am considerat'o ca ceva neînsemnat, „ci dorind că prin concursul meu să aduc vindecare reului, „v'am adunat pe toţī fără intârdiere şi mĕ bucur vĕḑênd „adunarea vóstră; dar atuncī voiŭ crede că lucrez după „dorinţa mea, când vĕ voiŭ vedea pe toţī cugetându-vĕ, „hotărând a primi una şi acelaşī conglăsuire pacīnică „pentru toţī, pe care de almintrelea voī cari sunteţī con„sacraţī luī Dumneḑeŭ, trebue deja să o profesaţī. Decī nu „întârḑiaţī liturgiceī aī luī Dumneḑeu şi servī bunī aī Stĕpâ„nuluī şi Mântuitoruluī nostru al tuturor, de a ridica dintre „voī prin legī ale păceī causele desbinăreī şi orī-ce coaliţie de desbinare. Ast-fel lucrând veţī face ceea ce place şi „luī Dumneḑeŭ al tuturor, şi mie, care cu voī sunt servul „sĕŭ, îmī veţī face cea maī mare mulţumire" [1]).

Acestea ḑicênd Constantin, a părăsit sinodul, lăsând conducerea lucrărilor şi a desbaterilor celor în drept spre a hotărî în cestiunile religiuneī creştine. El i-a învitat să procedă imediat la lucru; iar la discuţiunile ce aŭ avut loc, nu a luat parte.

In ḑiua de 19 Iunie s'a citit şi s'a subscris simbolul credinţeī, care respingea învĕţătura şi ideile luī Arie, dogmatisând învĕţătura Bisericeī, că *Fiul este de o fiinţa cu Tatal* (Ὁμοούσιος τῷ Πατρί).

Simbolul sinoduluī acestuīa I Ecumenic de la Niceea, care cuprinde şi resumatul ideilor luī Ariu şi a adepţilor sĕī, precum şi anathema contra lor, este următorul:

„Credem într'unul Dumneḑeŭ, Tatăl a tot ţiitorul, făcĕto„rul tuturor celor vĕḑute şi nevĕḑute. Şi întru unul Dom„nul Iisus Christos, Fiul luī Dumneḑeŭ, unul născut, adică „din fiinţa Tatăluī, Dumneḑeŭ din Dumneḑeŭ, Lumină „din Lumină, Dumneḑeŭ adevĕrat din Dumneḑeŭ adevĕ„rat, născut, nu făcut, deofiinţă cu Tatăl, prin carele tóte „s'aŭ facut, atât cele din cer, cât şi cele de pre pămênt.

[1]) Eusebiu in vita Constantini III, 12.

„Carele pentru noi ómenii și pentru a nóstră mântuire, s'a „pogărît, și s'a întrupat, și s'a făcut om, a pătimit și a înviat a treia di, și s'a suit la cerurì și va veni să judece „pre cei vii și pre cei morți. Și într'unul Duhul Sânt. „Iar pre ceĭ ce dic: că era un timp, când el nu era, și „că înainte de a se naște, nu era, și că din neființă s'a „făcut, séŭ din alt ipostas séŭ ființă (οὐσίας), séŭ ca dic „că, Fiiul lui Dumnedeu este creat, schimbabil și supus „stricăciunei, pe aceștia Biserica cea adevĕrată îĭ anatema- „tiséză" [1]).

Acest formular al credinței, propus de sinodul Niceean și pe care Impĕratul Constantin atât de mult il respecta în cât îl credea ca o descoperire a Sântului Duh, care a luminat pe acei sânți Părinți, ce aŭ luat parte la sinod, numai cinci membri ai Sinodului n'au voit a'l subscrie.

Când însĕ Impĕratul a arătat nemulțumirea sa pentru purtarea lor și le a spus, că dacă ei se depărtéză de credința cea adevĕrată, profesată și admisă cu unanimitate de întréga Biserică, și că pentru acésta nu'i aștepta de cât exilul, aŭ mai subscris simbolul încă câți-va din ei, și nu aŭ rĕmas de cât doi, cari s'aŭ opus până în sfârșit: Theona, episcopul Marmaricei și Secund, episcopul Ptolemaidei. Aceștia aŭ și fost excomunicați de sinod, scoși din sânul Bisericei și în cele din urmă excomunicați și exilați în Iliria împreună cu Ariu și cu câți-va preoți adepți ai sĕi [2]).

Dupĕ terminarea și închiderea acestui sinod, Constantin nu a lipsit mai departe de a sprijini hotăririle sinodului, de a da tot concursul Bisericei celei adevĕrate în susținerea dreptei credințe și de a lua tóte măsurile contra lui Ariu

---

[1]) Comp. Textul grec la Eusebiu epistola către Cesarieni. Athanasiu epistola despre hotăririle sinodului din Niceea Theod. ist. bis. I, 12 Socrat ist. bis. I, 8. Ghelasie hot. concil. din Neceea II, 25 și Hahn Bibliothek der Symbole und Glaubensregeln der Alten Kirche pag. 78—80.

[2]) Comp. Socrat ist. bis. I, 8. Teodoret ist. bis. I, 7—8.

și a arienilor, cari nu încetaŭ de a turbura pacea Bisericel. El a ordonat să se ardă tóte scrierile luĭ Ariu și ale adepților săĭ, amenințând cu pedépsa de mórte pe ceĭ ce ar voi și ar îndrăzni a ascunde vre una din ele. Și fiind că Imperatorul a hotărît, ca prin orĭ-ce mijloc să nu se maĭ audă despre doctrina luĭ Ariu, a ordonat, ca acela carĭ întâmplător ar voi să se țină de ideile și învĕțătura sa, să se numiască Porfirianĭ, căcĭ după credința imperatorului și a tuturor, Ariu prin ideile sale, întru nimic nu se deosebea de păgânul Porfirie, inimicul neîmpăcat al creștinismuluĭ din secolul al III-lea.

Decretul imperial întru acesta era următorul:

„Constantin învingătorul cel mare, venerat, episcopilor „și popórelor.

„Ariu imitând pe ceĭ rĕĭ și necredincioșĭ, este drept ca „să pórte și el aceiașĭ desonóre ca și aceia; căcĭ precum „Porfirie, inimicul credințeĭ dumnedeeștĭ, carele a compus „compendiĭ nelegiuite contra credințeĭ, și a luat dréptă „resplătire, așa în cât a devenit rușinea timpurilor posterióre, ĭar scrierile sale cele impie, s'aŭ distrus cu unele „ce cuprindeaŭ lucrurĭ rĕle și vatămătóre, ast fel și acum „cred, că este bine ca pe Ariu și pe ceĭ ce sunt de ideile „luĭ, să se numéscă Porfirianĭ, că ast-fel pe acela pe carĭ „eĭ îĭ imitéză, să le pórte și numele. Afară de acésta, dacă „s'ar afla vre-o scriere compusă de Ariu, acésta să fie dată „în foc, ca nu numaĭ frivolitățile și învĕțăturele sale „să dispară, dar nicĭ urma să nu maĭ rĕmână despre „ele. Decĭ să se știe, că acela care s'ar afla că a ascuns „vre-o scriere de ale luĭ Ariu și nu a dat'o în foc, unul „ca acesta să face vinovat de pedépsa cu mórte și îndată „poporul să céra pedepsirea luĭ cu mórte. Dumnedeŭ să „vĕ păzéscă [1]).

Din causa acesteĭ hotărîrĭ luată de imperatorul Con-

[1]) Socrat istoria bisericéscă I, 9.

stantin contra arienilor, s'aŭ depus și s'aŭ exilat Eusebiu episcopul Nicomidieĭ și Theognis episcopul Niceeĭ, ca adepțĭ și apărătorĭ aĭ luĭ Ariu și aĭ arianismuluĭ ¹).

După doĭ anĭ de la luarea acestor măsurĭ de constrângere, Constantin a suspendat orĭ-ce urmărire și persecutare a Arienilor. El a cedat rugăciunelor și stăruințelor suroreĭ sale Constanța, care și acesta era dobândită în favórea Arienilor de un preot al eĭ, care în ascuns profesa arianismul și locuia chiar în palatul imperial. Ast-fel Episcopiĭ Eusebiu și Theognis, carĭ se aflau în exil, după ce aŭ trimis scrisorĭ de reconciliare cu Biserica către Episcopiĭ ceĭ maĭ însemnațĭ ortodoxĭ, în care desaprobau învĕțătura luĭ Ariu și să lepădau de ideile și doctrina acestuĭa, eĭ prin decret imperial aŭ fost rechemațĭ din exil și'șĭ aŭ luat locurile lor ce ocupaŭ maĭ înainte ca episcopĭ ²). Acéstă întórcere a lor din exil fu pe la anul 328, după ce aŭ stat în exil aprópe treĭ anĭ.

Reconciliarea luĭ Eusebiu cu Biserica de și nu era sinceră și el în inima sa era tot arian, dar Constantin care doria pacea în Biserică și unitatea credințeĭ, s'a bucurat fórte mult de acéstă reconciliare a luĭ, și a intrat în grațiile și favórea sa. Eusebiu a știut să profite de acéstă favóre și prin ajutorul și concursul preotuluĭ arian al Constanțeĭ, a convins pe impĕratul, că Ariu împreună cu alțĭ mulțĭ următorĭ aĭ ideilor luĭ, sunt gata a se reconcilia și eĭ cu Biserica și a mărturisi credința ortodoxă, dacă vor fi rechemațĭ din exil. Constantin s'a încredut cuvintelor lor și a rechemat pe Ariu din exil, fără însĕ a ĭ permite să mérgă în Alexandria ³).

In acest interval de timp, Alexandru episcopul Alexandrieĭ murise (17 Aprilie anul 328), și în locul sĕŭ clerul

¹) Comp. Filostorg, ist. bis. cap. 10.

²) Comp. Socrat. ist. bis. I, 14, Sozomen ist. bis. II, 16.

³) Socrat, ist. bis. I, 25, 26. Sozomen, ist. bis. II, 27.

şi poporul Alexandrieĭ alesese pe Athanasie, carele în anul 325, ca diacon însoţise pe Alexandru la sinodul din Niceea, unde luptase cu succes contra Arienilor şi pentru susţinerea ortodoxieĭ.

Eusebiu a cerut luĭ Athanasie ca să reprimiască pe Ariu în comunitatea bisericéscă şi primind respunsul negativ, că Athanasie nu póte reprimi în sânul Bisericeĭ celeĭ adevĕrate eretic caterisit de sinod Ecumenic, Eusebiu a recurs la ajutorul luĭ Constantin pentru a'şĭ ajunge la scop. Prin mijlocirea preotuluĭ arian al Constanţeĭ, carele după mórtea acesteea (anul 330) era tot în preajma palatuluĭ şi în bunele graţiĭ ale împĕratuluĭ, Ariu a reuşit a obţine o audienţă la împĕratul Constantin, şi l'a amăgit despre reconciliarea sa cu Biserica şi mărturisirea credinţeĭ ortodoxe, înmânuând împĕratuluĭ o mărturisire de credinţa falşă [1]).

Eusebiu, amicul luĭ Ariu a reuşit tot prin concursul preotuluĭ Arian, ca împĕratul să pretindă luĭ Athanasie prin scrisorĭ ameninţătóre reprimirea luĭ Ariu în sânul Bisericeĭ celeĭ adevĕrate şi în numĕrul drept credincioşilor eĭ. Dar fiind că şi Athanasie la rândul sĕu carele, cunoştea prefacerea luĭ Ariu şi a amicilor sĕĭ şi tóte intrigile pe carĭ aceştia le unelteaŭ pe lângă împĕratul, a reuşit să'l convingă, că nu póte el singur, cu de la sine putere a reprimi ereticĭ în sânul Bisericeĭ.

Atuncĭ Eusebiu cu aĭ sĕĭ şi cu toţĭ adepţiĭ luĭ Ariu, atât ceĭ ce'l apăraŭ pe faţă cât şi în ascuns, grupaţĭ cu toţĭ pe lângă Eusebiu şi purtând numele sĕŭ (eusebianĭ), s'aŭ unit cu schismaticiĭ meletianĭ, aŭ început a unelti tot felul de ponegrirĭ contra luĭ Athanasie şi a'l calomnia la împĕratul, ca să'l depună după scaunul episcopal. Eĭ au reuşit abia după câţĭ-va anĭ, şi ast-fel Athanasie în ḑiua de 6 Noemvrie anul 335 este depus din demnitatea sa

[1]) Sozomen, ist. bis. II, 27.

episcopală sub pretext că ar fi turburător al păcei bisericeştĭ, şi exilat în Occident la Tibera Galliei [1]).

Conform ordinuluĭ împĕrătesc, Ariu trebuia ca să fie reprimit în sânul Bisericei şi în comunitate cu creştiniĭ ortodoxĭ, reluându-şĭ demnitatea sa sacerdotală. El care se afla în Constantinopol, urma ca maĭ întâĭ aci să ierurgisĕscă cu Episcopul Alexandru şi în urmă să mérgă în Alexandria.

Dar pe când tóte acestea eraŭ ast-fel puse la cale şi plănuite în favórea luĭ Ariu şi a Arienilor, ca un triumf al lor în dauna ortodoxieĭ, Dumneḑeu a bine-voit să schimbe starea lucrurilor.

In séra ḑileĭ în care Arie prin ajutorul şi concursul Eusebianilor voia a se introduce şi a liturgisi în biserica Sânţilor Apostolĭ, a murit de mórte năprasnică şi neaşteptată [2]), pedepsit fiind de Dumneḑeŭ, după credinţa creştinilor ortodoxĭ, cari în actul întrăreĭ luĭ în biserică cu triumf, vedeaŭ o profanare a Bisericeĭ şi a credinţeĭ celeĭ adevĕrate în Christos. Amiciĭ sĕĭ susţineaŭ, că el ar fi fost otrăvit, iar alţiĭ, că mórtea fără de veste a luĭ Ariu, l-ar fi prevenit din prea marea bucurie ce simţea pentru victoria sa repurtată contra Ortodoxieĭ.

Istoricul Socrat naréză ast-fel mórtea luĭ Arie:

„Cutezanţele luĭ Ariu aŭ fost pedepsite de dreptatea „divină; căcĭ îndată ce a ieşit din curtea imperială, era „păzit de următoriĭ luĭ Eusebiu, chiar în mijlocul oraşu„luĭ, de óre ce era vestit. Şi pe când a ajuns lângă piaţa „numită a luĭ Constantin, unde era zidită colona porfirie, „l'a apucat o frică şi mustrare de conştiinţă şi împreună „cu acésta durerĭ înfricoşate de pântece. Şi întrebând dacă „cum va se află acolo în apropiere un loc de retragere, „s'a informat că era în dosul pieţeĭ şi a pornit în acea parte.

---

[1]) Comp. Theodorit ist. bis. I, 31. Sozomen, ist. bis. I, 27.

[2]) Comp. Socrat, ist. bis. I, 38.

„Acolo a leşinat şi împreună cu escrementele a cădut şi „scaunul pe care şedea; i s'a pornit curgere mare de sânge „împreună cu intestinele cele mici şi împreună cu sân„gele ieşia din el splina şi ficatul. Şi decĭ mórtea a urmat „îndată. iar latrina aceea se află şi până astă-dĭ în Con„stantinopol în dosul pieţeĭ luĭ Constantin în porticul mă„celărieĭ. Toţĭ ceĭ presenţĭ arătându'l cu degetul consi„deraŭ ca o dréptă resplată modul morţeĭ sale. Iar ur„mătoriĭ ideilor sale diceaŭ că el a murit dându-i-se o„travă [1]).

Incă nu se împlinise un an de la mórtea luĭ Ariu şi a urmat şi mórtea împĕratuluĭ Constantin.

De şi fusese fórte sănĕtos până în ultimele dile ale vieţeĭ sale.

In anul 337, la câte-va dile după paşte, din causa uneĭ uşóre maladiĭ s'a dus din Constantinopol la băile cele calde de la Elenopolea Bithynieĭ. Acolo a mers şi s'a rugat într'o biserică ce se onora cu numele sântuluĭ martir Lucian, unde pentru prima óră a primit şi bine-cuvêntarea prin punerea mânelor. Ducêndu-se după aceea într'o sub-burbie al Nicomidieĭ, fiind-că a simţit că sfârşitul sĕu se apropie, în anul al 63-lea al vieţeĭ sale, a trimis şi a chemat pre Eusebiu, episcopul Nicomidieĭ şi i-a arătat dorinţa, că voeşte a primi sântul mister al botezuluĭ [2]).

După ce a primit botezul, Constantin a făcut testamentul sĕŭ şi a ordonat rechemarea din exil a mareluĭ A-

---

[1]) Sozomen, ist. bis. II, cap, 29.

[2]) Comp. Eusebiu in vita Constantini II. cap. 63—65.

Dorinţa luĭ Constantin era (precum mulţĭ spun) de a se boteza în rîul Iordan, în care s'a botezat şi Mântuitorul Ii... (comp. Eusebiu in vita Const. IV, 62). Naraţiunea ...ngerilor creş... Constantin s'ar fi botezat la anul 324 de către Si... pul Romeĭ, dupe Gibbon (scrierea amintita pag. ... (scrierea amintita plăsmuire a secoluluĭ al VIII-lea, în Biserica ... în acest loc inţe... raţiune însĕ se află şi în părţile Orientuluĭ la scr... care se bucura de V-lea şi al VI lea (comp. Neve F. Constantin ... care el l'a şi trimis les églises Oriental. pag. 10 şi 20. ...riu.

thanasiu, Episcopul Alexandriei. El a murit în diua de 21 Maiu anul 337, în diua serbătórei cinci-decimei săă a rusaliilor, în anul al 31 lea al împĕrăţiei sale.

In acéstă di să şi serbéză de Biserica creştină ortodoxă comemorarea numeluĭ sĕŭ împreună cu sânta Elena, mama sa, ca sfinţi ai Bisericei creştine, socotindu-se în tocmai ca apostoliĭ pentru sprijinul ce aŭ dat Bisericei luĭ Christos şi respândireĭ Evangeliuluĭ sĕŭ [1]).

După mórte, trupul luĭ Constantin pus în sicriu de aur a fost transportat din Nicomidia la Constantinopol şi îmmormêntat cu mare pompă în biserica sânţilor Apostoli cea zidită de el [2]).

In îndelungatul timp al domnieĭ luĭ Constantin, s'aŭ efectuat mari prefaceri în lumea pagână cuprinsă, în mare parte în vastul sĕŭ imperiu.

Statul Roman, scutit de desele resbóe din afară şi din năuntru, s'a bucurat sub stĕpânirea sa de pace, care i a fost de mare folos pentru a putea înflori sub tóte punctele de privire.

Biserica creştină eliberată şi scutită de înfricoşatele persecuţiunĭ pe care le suportase de la începutul eĭ, a putut respirând aerul libertăţeĭ, sub protecţiunea mareluĭ domn şi stĕpânitor, să'şi preciseze raporturile sale şi să se organiseze canoniceşte sub tóte punctele de privire.

După Apostoliĭ Domnuluĭ, şi apostolul neamurilor, Paul, nimenĭ nu a lucrat maĭ mult şi cu maĭ mult succes pentru propagarea şi consolidarea creştinismuluĭ, de cât împeratul Constantin, pentru care cu drept cuvênt Biserica îl onoréză în deosebĭ socotindu'l de opotrivă cu Apostoliĭ.

---

[1]) Cele relative la viaţa şi timpul împĕrăţiei luĭ Constantin sunt prescrise pe larg de Ménso, scrierea citată, pag. 374 şi următórele.

[2]) *Socrat, ist. bis. II*, 39—40.

Sunt însĕ istoricĭ cari călăuzițĭ de pasiunĭ politice saŭ de interesul ce purtaŭ religiuneĭ păgâne, nu numaĭ că nu recunosc meritele de stat, capacitățile distinse şi marile serviciĭ ce el a adus Statuluĭ roman, prin protecțiunea ce a acordat creştinismuluĭ, dar se silesc ca să schimbe opiniunea generală a tuturor contemporanilor luĭ Constantin şi a istoricilor posteriorĭ, cari aŭ descris meritul şi însemnătatea sa. Alțiĭ aŭ voit a'l ponegri cu desĕvêrşire şi a'l considera ca omul cel maĭ crud, ba chiar şi criminal!

Adevĕrul este, că adepțiĭ şi partisaniĭ idololatrieĭ uraŭ fórte mult pe marele Constantin, care se lupta pentru creştinism. Eĭ aŭ inventat în contra luĭ insultele şi calomniile cele maĭ cumplite. In numĕrul acestor acusatorĭ şi calomniatorĭ aĭ luĭ Constantin, dintre istoriciĭ anticĭ, primul loc îl ocupă Zosim, carele dice, că împĕratul Constantin îşĭ călca jurămintele ce făcea, că era fórte îngîmfat, că a părăsit religiunea străbună şi a îmbrățişat şi ajutat creştinismul, credĕnd unuĭ óre-carele Egyptean saŭ Iber (Ispaniol), care'l încredințase, că religiunea creştină nimiceşte tot reul, şi iartă tot pĕcatul etc. [1]).

Constantin dar a fost apreciat în diferite modurĭ. Mulțĭ dintre istoricĭ, l'aŭ lăudat peste mĕsură, iar alțiĭ l'aŭ condamnat cu nedreptul. Indiferent însĕ de aprecierile istoricilor cari aŭ avut pornirĭ pasionate în aprecierile lor despre el; nimenĭ nu póte a nu mărturisi, că marele Constantin s'a silit şi a reuşit ca să întroducă disciplina şi ordinea în Statul sĕŭ. El prin o administrațiune înțeléptă a îndreptat tóte relele trecutuluĭ; iar prin iubirea sa către religiunea şi credința creştină, fu cel maĭ mare bine făcĕtor al Bisericeĭ creştine şi al omenireĭ.

Se contestă însĕ de mulțĭ sinceritatea convingerilor creş-

[1]) Comp. Zosim ist. bis. II, 28—33. Gibbon (scrierea amintită pag. 395, nota 55) crede că, istoricul Zosim în acest loc înțelege pe bătrânul Episcop al Cordovei. Osiu, care se bucura de mare onóre şi favóre la Constantin, pentru care el l'a şi trimis în Alexandria spre a aplana eresia luĭ Ariu.

tine ale luĭ Constantin şi ortodoxia sa; pentru acesta, înainte de a termina, să stabilim adevĕrul şi asupra acestei calomniĭ, ce i s'a adus şi i se aduce încă de uniĭ până în dilele nóstre.

Impĕratul Constantin nu a îmbrăţişat şi nu a susţinut creştinismul numaĭ din scopurĭ şi raţiunĭ politice, fară a avea o convingere intimă şi din inimă pentru noua religiune; căcĭ dacă avea interes politic de a susţine vre-o religiune, atuncĭ, raţiunele politice l'ar fi condus maĭ mult la apărarea şi consolidarea idololatrieĭ, de cât la o favóre către religiunea creştină.

Dar Constantin vedea, că în păgânism şi în doctrina sa, nu maĭ era nicĭ o forţă morală. Cultul idolilor nu consta de cât din corupţiune şi decadenţă morală. El vedea că în templele păgâne nu se predica nicĭ o învĕţătură despre credinţă şi morală.

Zeiĭ păgânilor fiind diferiţĭ la diferitele popóre, eĭ aboliaŭ şi suprimaŭ naţionalitatea, ĭar zeiĭ naţionalĭ aĭ diferitelor popóre supuse de Romanĭ, aduşĭ în contact uniĭ cu alţiĭ, desfiinţaŭ zeiĭ localĭ şi pe ceĭ străbunĭ şi de aci confusiunea şi babilonia religiósă, care exista în păgânism în aceste timpurĭ.

Constantin dar nu vedea nimic în păgânism care să'l atragă saŭ să'l îndemne a'l susţine şi proteja. Din causa nestabilităţeĭ şi a nesiguranţeĭ ce se vedea în doctrina despre zeĭ şi în cultul lor, păgânismul nu se maĭ putea impune maĭ mult celor ce voiaŭ să'şĭ dea sémă despre o legătură religiósă a omuluĭ cu divinitatea.

Biserica şi religiunea creştină care fusese atât de persecutată sub imperatoriĭ precedenţĭ şi în decursul secolelor trecute şi ieşise triumfătóre, nu putea să fie nebăgată în sémă de Constantin. El vedea în acéstă religiune marĭ calităţĭ morale, şi în geniul cu care era înzestrat, nu'ĭ era greŭ de a prevedea că acéstă religiune are să triumfe în întreg imperiul roman şi orĭ unde se va predica. Cuge-

tarea acésta a mareluĭ Constantin despre viitorul creştinismuluĭ, nu era şi nu putea fi resultatul unor combinaţiunĭ politice, ci convingerea intimă şi fermă ce îl inspira adevĕrurile dumneqeescĭ cuprinse în credinţa creştinilor.

De altmintrelea despre sinceritatea mareluĭ Constantin către credinţa creştină şi despre iubirea ce el a avut către Biserica luĭ Iisus Christos, mărturisesc nu numaĭ bisericele măreţe ce el a ridicat, darurile preţióse şi averile imense ce facea bisericelor şi servitorilor eĭ, dar maĭ mult interesul cel mare ce el purta pentru păstrarea dreptеĭ credinţe şi respectul ce avea către Episcopĭ, preoţĭ şi aşezemintele bisericeĭ. Solicitudinea sa pentru Biserica creştină şi prosperarea eĭ şi aşezemintelor sale, sunt de-apururea proba cea maĭ evidentă despre iubirea sa sinceră pentru credinţa creştină. El a dat legĭ pentru păzirea Duminiceĭ, ordonând, ca în qiua Duminiciĭ să înceteze orĭ-ce judecată şi lucrare [1]. A desfiinţat pedépsa de mórte prin crucificare [2]), luptele gladiatorilor [3]), şi a dispus ca serviĭ eliberaţĭ de clericĭ, să fie recunoscuţĭ ca liberĭ şi de către tribunalele civile şi politice [4]). A recunoscut episcopilor dreptul de a judeca, şi hotarîrile lor asupra impricinaţilor aveaŭ deplină autoritate şi putere ca şi hotărîrile împĕrătescĭ [5]).

Aceste marĭ favorurĭ şi altele multe pe cari marele Constantin le-a acordat Bisericeĭ creştine prin o mulţime de legĭ, mărturisesc în deajuns şi aŭ rĕmas posterităţeĭ ca cele maĭ preţióse monumente despre zelul şi iubirea sa catră credinţa în Christos, căreia i-a dat mână cea maĭ puternică de ajutor, atât pentru a o apăra de furia idololatrieĭ şi a adepţilor eĭ, cât şi a o salva intactă de sectele eretice. Sentimentele sale acestea sincere de iubire

---

[1]) Comp. Euth. Teodos. II, tit. leg. 1. [2]) Ibidem. [3]) Ibidem. [4]) Ibidem.

[5]) Comp. Euseb, in vita Constantini IV, cap. 27, Sozomen ist. bis. I, 9, Neander Kirchen geschichte I, pag. 297.

către creștinism, Constantin nu lipsia nicĭ odată d'a și le manifesta și public la orĭ-ce ocasiune. Acésta o inveder[illegible] cuvintele sale didactice pe care le pronunța tot déuna la ocasiunĭ în palatul seu, în care spunea tuturor, că idololatria și învĕțăturile filosofilor păgânĭ nu cuprind nimic bun și de folos omuluĭ, pentru înalțarea sa morala, care nu se póte căpăta de cât din învĕțătura dumneḍeéscă a Evangeliuluĭ prin care s'a descoperit omuluĭ adevĕrata cunoștință despre unul singur, adevĕratul Dumneḍeu și misterul iconomieĭ sale pentru mêntuirea omuluĭ și viața viitóre [1]).

Interesul pe care Constantin cel mare l'a purtat Bisericeĭ crestine și iubirea cea mare pe care a avut'o și a probat'o prin fapte către creștinism și sf. sale așezeminte, precum și pentru numele luĭ Iisus Christos, al căruia evangeliu voia a triumfa pretutindenĭ și a se mărturisi de toțĭ, numaĭ ceĭ interesațĭ și cu o judecată perversă pot să le considere ca o ipocrisie din partea luĭ Constantin către credința creștină.

Dacă marele Constantin cu tótă iubirea și devoțiunea pe care o avea către credința creștină a păstrat până la finele viețeĭ sale numele de *pontifex maximus*, pe care îl purtaŭ toțĭ împĕrațiĭ romanĭ și prin care eĭ eraŭ considerațĭ ca șefĭ aĭ credințeĭ idololatre, acésta a făcut'o în adevĕr pentru rațiunĭ politice de stat, căcĭ el nu credea că este bine a renunța la cel maĭ mare privilegiu, care făcea din el (împĕratul) pe marele șef al ĭerarchieĭ și religiuneĭ păgâne. El nu se înșela în prevederile sale politice. Cunoștea fórte bine că păstrând acest titlu cu care era învestit cu cea maĭ mare putere asupra afacerilor religiuneĭ păgâne și putea în exercițiul dreptuluĭ seŭ și fără să inspire păgânilor vre-o temere saŭ îndoială, să facă orĭ-ce schim-

---

[1]) *Eusebiu in vita Constantini*, IV, 29, 32.

bare religiósă asupra păgânismului, fară témă de a putea fi contradis saŭ împiedecat de colegiul pontificial păgân.

Atitudinea marelui Constantin catră membrii familiei sale, cătră fiul sĕŭ Crisp, soţia sa Fausta şi cătră cumnatul sĕŭ Liciniu, şi causele pentru care el faciă, cu aceştia a fost nevoit să întrebuinţeze cea mai aspră din pedepse, pedépsa cu mórte, se justifică chiar şi de istoricii profani, ca prevederi politice ale lui Constantin pentru salvarea sa şi a unităţei imperiului.

Dar în fine se mai obiectéză contra iubirei şi a sincerităţei marelui Constantin cătră credinţa creştină, amânarea botezului sĕu până la finele vieţei sale.

Nici acésta nu póte pune în îndoială iubirea lui Constantin cătră credinţa creştină şi sinceritatea convingerilor sale religióse; căci deosebit de practica religiósă care era în us, mai ales în aceste timpuri, ca catechumenii să amâne botezul până în ultimele momente ale vieţei lor, ca ast-fel, spălaţi şi curăţiţi de pĕcate prin baia botezului să fie cu totul curaţi şi vrednici de împĕrăţia lui Dumnedeu,—credinţă care a putut influenţa şi chiar asupra lui Constantin,—dar el, dacă a amînat botezul seŭ până în ultimele séle dile, trebue să recunóştem că a lucrat cu prudenţă mare şi a făcut aceasta din adevĕrate raţiuni politice de stat şi tot în favórea creştinismului, pe care îl iubea cu adevĕrata dragoste.

De alt-fel amânarea botezului seŭ se impunea de însăşi păstrarea titlului de mare pontifice (pontifex maximus), pentru ca să nu fie suspect în faţa supuşilor sĕi păgâni asupra cărora trebuea să'şi exercite tóta autoritatea sa suverană, şi aceştia să privéscă cu încredere şi religiositate pe şeful statului, ca pe arhiereul cel mare al lor.

Aŭ pus în îndoială unii şi ortodoxia marelui Constantin. Aceştia şi-aŭ întemeiat îndoelele lor pe faptul, că el a primit să fie botezat de Episcop arian, Eusebiu al Nicomidiei.

Și acésta, ca și cele l-alte, este o acusațiune nedréptă ce se aduce Marelui bine-făcĕtor al Creștinismului, pentru că Eusebiu al Nicomidiei, de și amic și protector al lui Ariu, el însĕ a subscris simbolul credinței hotărît la Niceea, iar după reîntórcerea sa din exil, se bucura de mare favóre atât la Constantin, cât și în fața creștinilor ortodoxi. Dar faptul că Constantin a fost botezat de Eusebiu, a fost mai mult o împrejurare, căci Constantin atunci se afla în Nicomidia, și cum ar fi fost posibil ca să refuse pe Episcopul locului în a căruia jurisdictiuue se afla și să cheme pre un altul, mai ales că nu era nici vreme de a întârḑia.

Dar dacă nu faptul convocărei sinodului întâiu ecumenic, prin care Marele Constantin voia să unească pe toți creștinii cei adevĕrați prin una și aceiași mărturisire a Bisericei celei adevĕrate [1]), cel puțin silințele ce'și a dat de a aduce la îndeplinire hotărîrile acelui sinod și purtarea sa către Ariu și adepții sĕi, sunt proba cea mai convingĕtóre despre ortodoxia marelui Constantin.

El a fost prin urmare din convingere creștin și creștin adevĕrat. Zelul sĕu pentru apărarea credinței celei adevĕrate și hotărîrile ce a luat tot déuna contra doctrinelor eretice a Novatianilor, Valentinilor, Marcioniților, Arienilor, Donatiștilor etc., în special măsurile luate contra acestor din urmă turburători ai păcei Bisericei și a Statului, sunt de-a pururea mărturia cea mai convingĕtóre, că el a fost cu inima și cu sufletul creștin și creștin ortodox [2]). El iubia și venera unitatea credinței și ura pe schismatici și eretici, ca inimici ai păcei și ai bunei orânduelii, dar tot-déuna cu tótă favórea ce acorda Bisericei celei a-

---

[1]) *Kraus în ist. sa bis. I, pag. 104, ins. a, este de părere că marele Constantin prin convocarea unui conciliu ecumenic, urmărea ideia unui compromis religios al popórelor sale!*

[2]) *Comp. Euseb. in vita Constantini, II, cap. 64, unde sunt cuprinse și decretele contra acestor eretici.*

devěrate și următorilor eĭ, precum și creștinilor în genere, el a lucrat cu prudență și calcul tolerând libertatea religiósă.

Ast-fel Marele Constantin a putut face pentru Evangeliul luĭ Iisus Christos și Biserica creștină pe altă cale și sub alte condițiunĭ, contribuind la propagarea și consolidarea creștinismuluĭ, ca și Apostoliĭ Domnuluĭ; pentru acésta s-ta nóstră Biserică îl are în stimă și venerațiune ca și pe aceștia socotindu'l ca deopotrivă cu Apostoliĭ.

D.

Fine.

a căruĭ scriere merită tótă atențiunea, de și el n'ar fi căutat de cât să amestece lemne, pae și fân (alusie la învĕțătura despre imposibilitatea uneĭ a douĕ penitențe— Ebreĭ 12, 17 ; 6, 6), și care nu póte să fie egală cu cele-l-alte scrierĭ ale Apostolilor. Respectiv *de epistola luĭ Iuda*, ḍice Luter că e de stimat, însĕ este nefolositóre și decĭ nu trebue pusă în rând cu cele-l-alte scrierĭ principale, care formézǎ temelia credințeĭ, dupĕ cum și ceĭ vechĭ a esclus'o din rândul cărților principale, și al căreĭ autor probabil un ucenic al apostolilor, să raportă la cuvinte și fapte care nu să găsesc în Scriptură. Maĭ sever să rostește Luter asupra *epistoleĭ luĭ Iacob*, atât în precuvêntarea sa la Noul Testament din anul 1524, cât și în precuvêntarea specială ce o face la epistola luĭ Iacob și Iuda.

Insĕ orĭ cât de sever ar fi el asupra acestor cărțĭ, și asupra apocalipseĭ, pe care o pune pe aceeașĭ linie cu epistola către Ebreĭ, Iacob și Iuda, totușĭ să știe din întréga mișcare a literatureĭ bisericeștĭ începênd cu vécul al XVI-lea, că nu temeĭurĭ seriόse interne saŭ externe l'a hotărît pe Luther, la o ast-fel de critică, ci numaĭ pentru că învĕțătura cuprinsă în aceste cărțĭ nu corespundea sistemuluĭ sĕŭ fals doctrinal, dupĕ cum am ḍis maĭ sus. Căcĭ odată ce Biserica în totalitatea eĭ, dupĕ o chibzuință de vécurĭ și cu multă sfială s'a hotărît în fine care cărțĭ trebue să le enumĕrăm la canon și care nu, ar fi o încercare temerară din partea orĭ-cuĭ maĭ în urmă să pună la îndoială, aceea ce sânțiĭ părințĭ adunațĭ în sinóde aŭ hotărît și aŭ fixat, ce trebue să ținem și de ce trebue să ne ferim. Istoria specială a fie-căreĭ cărțĭ în parte arată pe larg absurditatea teorieĭ protestante privitóre la canonicitatea și apostolicitatea cărților în cestiune.

Cu tóte acestea pĕrerea luĭ Luter, pentru mult timp avu o mare influență asupra Bisericeĭ luterane. Cele patru cărțĭ ișĭ păstrară în traducerea luterană, locul care le-a dat Luter și anume la sfârșitul cărților Noului Testament,

împreună cu precuvêntările nefavorabile pe cari le făcuse Luter asupra lor. Maĭ mult de cât atâta; în catalógele Bisericeĭ luterane, unde să enumeră cărţile Noului Testament să ḑice că sunt numaĭ 23 de cărţĭ, iar într'o notiţă ce să păstréză la aceste catalóge sa ḑice lămurit, că acele patru cărţĭ n'aŭ numer, şi deci nici nu să socotesc la un loc cu cele 23.

Exemplul luĭ Luter avu un efect desastruos, pentru aceste patru cărţĭ, la teologiĭ de maĭ târḑiu, luteranĭ. Aceştia adăogară la ele şi pe acele cărţĭ pe care istoricul bisericesc Eusebiu le punea sub antilegomena şi anume: II Petru, II şi III Ión, şi pe tóte la unloc le excluseră din numerul cărţilor canonice, declarându-le de apocrife, a căror origine nu este sigură şi nu să póte proba în de ajuns, aşa că din acéstă pricină, de şi ele ar fi folositóre de cetit, totuşĭ în nicĭ un cas nu pot fi întrebuinţate pentru întărirea şi apărarea credinţeĭ.

Cel dintâĭ care numeşte cărţile aceste apocrife, este *Martin Chemnitz* în scrierea sa clasică *„Concilii Tridentini“* 1565—1573, şi luĭ îĭ urmară ceĭ maĭ mulţĭ şi din ceĭ maĭ însemnaţĭ teologĭ luteranĭ aĭ timpuluĭ, şi anume la sfârşitul véculuĭ al XVI-lea şi începutul celuĭ al XVII-lea, din Wittenberg, cum şi teologĭ luteranĭ din sud.

Odată înse cu reinvierea criticeĭ vechĭ, ridicate în sinul protestantismuluĭ la cel maĭ înalt diapason posibil, sa ascuţi îndoit atenţiunea teologilor apusenĭ, asupra acesteĭ primejdiĭ, şi pe lângă teologĭ renumiţĭ, cariĭ luară apărarea cărţilor atacate, documentând vrednicia lor de credinţă din documente vechĭ şi scrierĭ ale părinţilor, interveniră şi conciliĭ, ţinute în apus privitóre, la aceeaşĭ cestiune. Totuşĭ şi între teologiĭ romano-catolicĭ să desbătu cestiunea asupra origineĭ cărţilor, combătându-se energic aceia care le-ar fi despărţit în două în ceea ce priveşte origina lor. Conciliul Tridentin (8 Aprilie 1546) pronunţă anathema asupra tuturor acelora care nu vor primi ca întru tot sânte

cărţile Vechiuluĭ şi Nouluĭ Testament, cari sunt consemnate în Vulgata, şi pe care Biserica catolică le cinsteşte şi le veneréză; ĭar la dorinţa unora cari ḑiceau, că ar fi bine a distinge doue clase a acestor cărţĭ, dintre care, în clasa I să intre acele cărţĭ pentru care vechimea bisericéscă n'a avut de ḑis nimic, ĭar în a doua să intre acele care maĭ în urmă aŭ fost recunoscute a fi de aceeaşĭ valóre cu cele dintâĭ. Conciliul s'a opus cu energie, ḑicênd că tóte cărţile fiind în totul sânte, trebue ca ele să fie puse pe una şi aceeaşĭ linie, fără deosebire.

In Biserica reformată înse, procesul acesta avu aceeaşĭ urmare. In discuţiunile religióse de la Berna din 1528, când *Zwingli* a fost apucat de teologiĭ remano-catoliciĭ şi combătut cu un citat din Apocalipsa, respinse el acéstă carte ḑicênd, că nu este biblică, şi ceru împreună cu *Oecalampadius* ca să i se recunóscă dreptul să facă o deosebire între cărţile biblice privitóre la dignitatea lor. Eĭ voiaŭ, că acele cărţĭ cari n'au fost recunoscute la început de Biserică, să nu servéscă ca isvóre pentru întărirea credinţeĭ. Cererea lor fiind refuzată categoric, remase Zwingli şi Oecalampadius în pretenţia lor. Trebue înse să constatăm, că pretenţia acésta a luĭ Zwingli n'avu nicĭ o urmare în Biserica reformată. Aşa de pildă, *Calvin*, care de şi credea că epistola către Ebreĭ este opera unuĭ discipol al Apostolilor, cu tóte acestea nu încetéză el de a numĕra acésta epistolă între cărţile apostolice, înscriind în lista satanei pe toţĭ aceia cari n'ar urma tot aşa. Exemplul acesta al luĭ Calvin avu de urmare, că Biserica reformată nicĭ maĭ târḑiŭ nu admise deosebirĭ de clase pentru cărţile sânte.

Insĕ şi în Biserica luterană, dupĕ primele deceniĭ ale véculuĭ al XVII-lea, începură teologiĭ să deosebéscă douĕ clase de cărţĭ biblice, ale Nouluĭ Testament.

Ioan Gerhard † 1637 *in s. locis theologicis* tom. II (*Exegesis s. uberior expositio articuli de scriptura sacra*

1625), recunóşte o deosebire între acele cărţi pentru care Biserica veche la început făcea óre-care reserve; aceste însĕ nu trebue să le numim apocrife—dice Gerhard,—ci *canonicos libros secundi ordinis* [1]) saŭ *libri devterocanonici* cum le numesc Calvin, Quenstedt şi Baier; căcĭ de şi aceste cărţĭ la început eraŭ îndoelnice în ceea ce priveşte originea lor totuşĭ îndoiala acésta a cădut cu timpul şi ele au fost primite ca canonice.

Precum în ceea ce priveşte fixarea normeĭ de credinţă şi justificarea eĭ din cele ce ni s'a lăsat de la Domnul şi de la uceniciĭ seĭ, aşa şi în critica cărţilor sânte, domneşte mare nesiguranţă în Biserica luterană. Faptul că o dată teologiĭ aceştiĭ Bisericĭ hotărâsc ca în privinţa cărţilor sânte norma să fie cutare, şi apoĭ iarăşĭ o întorc şi o răsucesc alt-fel, dovedesce, că câte capete sunt, atâtea direcţiunĭ vor să impue pe câmpul literatureĭ teologice. Ne explicăm.

Era un timp când în Biserica luterană să creda, că e bine a primi părerea Bisericeĭ vechĭ, începênd cu vecul al V-lea şi a admite, că canonul cărţilor Noului Testament era deja hotărît încă din timpul Apostolilor, de la care a rĕmas neschimbat. Maĭ ales să acreditase părerea, pe care deja o are Fotiu. Bibliotecha, cod. 254, că Apostolul Ión este întemeetorul canonuluĭ Noului Testament pe care l'a încheiat cu Apocalipsa. Dar deja, ceva maĭ târdiŭ *R, Simon* în scrierea sa: *Krit. Geschichte des Textes de N. T.* făcu atentă lumea învĕţată asupra deosebirilor ce existaŭ în Biserica veche, privitóre la cărţile biblice; însĕ încercarea acésta n'avu resultatul póte pe care'l aştepta Simon.

---

[1]) Canonici libri primi ordinis sunt, de quorum vel *auctoribus* vel *auctoritate* nunquam fuit in ecclesia dubitatum, sed consentiente *omnium* suffragio pro canonicis et divinis semper fuerunt habiti. . . . . Canonici libri secundi ordinis sunt, de quorum *auctoribus* a *quibusdam* in ecclesia *aliquando* fuit dubiatum. Non tam de *auctoritate canonica*, quam de *auctore* librorum istorum *secundario* in primitiva ecclesia fuit dubitatum.

O încercare cu resultate vĕdite a făcut *Semler* în cele din urmă deceniĭ ale véculuĭ trecut, cu deosebire asupra discuţiunilor şi îndoelilor, iavorite din autenticitatea şi valórea Apocalipseĭ, într'o scriere pe care el o adresează luĭ *Oeder* [1]).

Semler crede de cuviinţă a lărgi dreptul fie-căruĭ creştin şi cu deosebire al fie-căruĭ om învĕţat de a cerceta şi a se convinge prin sine însuşĭ, dacă o carte merită să ocupe în canon locul pe care îl are deja de fapt. Din pricina acésta o luptă mare întreprinde el cu pĕrerile enise de contempuraniĭ sĕĭ în privinţa cestiuneĭ canonicităţeĭ, care să îndentifică cu convingerea că aceste cărţĭ sunt dumnedeeştĭ. Semler nu să împacă cu adevĕrul că cărţile nóstre biblice sunt şi dumneḑeeştĭ, căcĭ el crede că sub canonicitatea uneĭ scrierĭ trebue să înţelegem numaĭ că acéstă carte este cuprinsă în canon, menită a fi folosită sub raportul moral de credincioşĭ, dar nu obligă a o considera în sens absolut ca normativă în ceea ce priveşte credinţa.

Contra acesteĭ pĕrerĭ îndrăzneţe, să ridică Ch. F. Schmid † 1778, şi în scrierea sa: „*Historia antiqua et vindicatio canonis sacris vet. novique T. Leiptz. 1775*, ḑice, că tóte cărţile biblice ale Vechiuluĭ şi Nouluĭ Testament s'aŭ crezut —cele dintâĭ de vechiĭ Iudeĭ; cele de al doilea—şi de Iudeĭ şi de vechia Biserică creştină că sunt canonice, inspirate şi dumneḑeeştĭ, aşa că orĭ-ce critică s'ar ridica contra lor nu póte sta cum n'a putut sta nicĭ odată [2]).

Ca şi *Semler* aşa şi *I. D. Michaelis* în scrierea sa,

---

[1]) (G. L. Oeder † 1760); cercetărĭ asupra aşa numiteĭ Apocalipse a luĭ Ión, din manuscriptul ce ni s'a lăsat de un învĕţat frances, edat cu orĭ-care observaţiunĭ de Semler—Halle 1769. Comp. tratatul luĭ Semler, despre cercetarea liberă a canonuluĭ—Halle 1771—75.

[2]) Comp. Istoria religiunilor de Walchs şi discuţiile asupra canonuluĭ de Dürr.

„Introducerea în Noul Testament“, să îndoia asupra canonicităţeĭ maĭ multor scrieri ale Noului Testament, cu deosebire asupra Apocalipseĭ, a Epistoleĭ catră Ebreĭ, a epistoleĭ luĭ Iacob şi Iuda, ba chiar asupra Evangelieĭ luĭ Marcu şi Luca, sau cel puţin acestora le tăgăduia inspiraţiunea. Insĕ urmarea ce a putut să o aibă ispràvile luĭ Semler, aceea a avut şi acele ale luĭ Michaelis, căcĭ nicĭ cu eĭ nu s'a putut termina în Biserica luterană procesul cel lung carĭ l'aŭ deschis cărţilor sânte, şi ele aŭ remas în Biserică tot aşa de sânte şi respectate cum aŭ fost de la început şi cum va fi până la sfârşit, cu tóte încercările îndrăsneţe de a le trece prin focul cel iute al criticeĭ vécurilor.

Cu începutul véculuĭ present, ba putem dice, că chiar de la sfârşitul véculuĭ trecut, discuţiunea asupra cărţilor sânte să mărgineşte maĭ mult asupra origineĭ autenticitaţeĭ, integrităţeĭ şi siguranţeĭ istorice a fie-căreĭ cărţĭ în parte, pe când întrebarea asupra canonicităţeĭ acestora, de şi nu definitiv părăsită, totuşĭ a fost lăsată de o parte, pe al doilea plan.

Teologiĭ din acest timp, atât ceĭ din romano-catoliciĭ, cât şi ceĭ protestanţĭ, fie apărătorĭ fie atăcătorĭ aĭ autenticităţeĭ cărţilor, privesc consemnaţiunea lor ca un fapt împlinit, fără să se atingă de întrebarea întru cât unele din ele sunt egale între ele şi să bucură de valóre canonică, cu tóte că protestantismuluĭ în genere nu-ĭ convine de loc un asemenea teren de discuţiune.

Biserica ortodoxă de rĕsărit faţă cu mişcările literare din tabăra confesionalistă, cu caracter critic şi în unele privinţĭ la uniĭ scriitorĭ, cu caracter distructor, a rĕmas credinciósă tradiţiuneĭ bisericeştĭ şi acelor hotărârĭ ale sânţilor părinţĭ şi sinóde carĭ s'aŭ rostit asupra integrităţeĭ canonuluĭ nostru. O notă bună are aicĭ,—trebue sa o recunóştem—şi Biserica occidentală, care odată ce sinódele vécurilor dintâĭ aŭ hotărât ceea ce trebue să enumĕrăm

la canon, nicĭ dênsa n'a făcut scisiune de Biserica ortodoxă de rĕsărit şi a primit în totul cărţile nóstre, aşa cum le avem înşirate în canonul Noului Testament, ba sinodul Tridentin, după cum am vĕdut în cele ce preced, a prescris anathema asupra tuturor acelor cari nu primesc canonul aşa cum să află, neadmiţênd nicĭ un fel de deosebire între sântele cărţĭ. Biserica evangelică însĕ, supune voinţeĭ teologuluĭ aprópe în totul primirea sau neprimirea hotărâreĭ Bisericeĭ vechĭ şi a sinódelor, din care pricină deschisă fiind portiţa acestuĭ sanctuar, dróia teologilor evangelicĭ pătrund în lăuntru, făcênd o adevĕrată confusie în depositul sânt al voceĭ luĭ Dumnedeŭ şi al documentelor doctrineĭ creştine. Incercările temerare ale luĭ *Schleirmacher* continuate şi rĕspândite maĭ departe de Teologiĭ din Tübingen cu *Franz Christian Baur* şi *Bruno Baur* în frunte, arată cât de departe aŭ dus resboiul canonicităţeĭ scrierilor sânte, Biserica protestantă. Incercările iarăşĭ temerare din timpul din urmă ale luĭ *Hilgenfeld*, şi a. al. dovedesc, că ceea ce am dis cu privire la licenţa absolută dată teologilor sĕĭ, Biserica protestantă, să face vinovată şi astă dĭ de nerespectul ce trebue să aibă faţă cu cărţile nóstre sânte.

Am dis în cursul acestuĭ tratat, că Biserica ortodoxă să póte lăuda cu drept cuvênt, că n'a eşit afară din hotărârile sânţilor părinţĭ în ceea ce priveşte primirea şi recunóşterea în catalogul cărţilor Noului Testament, a acelor cărţĭ pe care şi noĭ astă dĭ le avem, ca purcedênd de la Apostolĭ şi de la ucenicĭ aĭ Apostolilor. Hotărârea sânţilor părinţĭ a consfinţit'o sinódele ecumenice şi locale, aşa că orĭ-ce discuţiune asupra acesteĭ cestiunĭ trebuea de mult să fie închisă, iar munca teologilor să se îndrepte maĭ mult asupra hraneĭ sufleteştĭ ce trebue scósă din aceste isvóre ale revelaţiuneĭ dumnedeeştĭ pentru creştinĭ [1]).

---

[1]) A să vedea decisiunea sinoduluĭ din Trula care hotărăşte cele 85 canóne apostolice. Asemenea Sinodul din Laodicea, care enumeră cărţile sânte, cum şi decisiunile Sinoduluĭ din Ierusalim din 1672, care hotărăşte în mod definitiv canonul,

Pentru a încheia acéstă scurtă dare de sémă a faselor istorice prin care a trecut canonul cărţilor nóstre, este de trebuinţă a mai arăta aici câte-va consideraţiuni generale asupra aceleaşi cestiuni.

După modul cum înţelegem noi acum ce este canonul, apoi de sigur că tóte scrierile cari îl compun, purced de la începuturile creştinismului şi ne servesc nouě ca regulă sau ca normă pentru determinarea credinţeî şi a vieţeî creştine (*normam et regulam fidei et vitae*). Dar ca ele să pótă avea o asemenea calitate, trebue să fie considerate ca venind de la însuşi Domnul ce ni le-a dat pentru mântuirea nóstră. Mântuitorul nostru Iisus Christos înse, nu ne-a lăsat nouě nicI o scriere, şi aşa fiind suntem datorI a ne întórce privirile asupra ucenicilor seI, cariI aŭ fost marturI oculari la tóte cele ce s'au urmat şi s'aŭ petrecut pe timpul activităţeï mesianice a Domnului, şi cariI tot odată ne pot nouě dovedi tot ceea ce s'a vorbit şi s'a întâmplat în cursul aceştei activităţi.

Admiţênd acésta, datorI suntem, iarăşi a ne face întrebarea, dacă cele ce ni s'aŭ raportat de ucenicii Domnului în aceste cărţI sunt vrednice de credinţă, şi aşa sunt ele în afară de orI-ce bănuială. Intr'adevěr, Biserica ortodoxă nicI odinióră nu s'a îndoit, că cele ce să cuprind în cărţile sânte ale NouluI Testament, cu deosebire în evangeliI. nu sunt cuvinte ale Domnului, pentru că ea, a ştiut şi ne-a învěţat şi pe noI să credem aceeaşI, că după înălţarea DomnuluI la cer, a fost trimis Duhul cel sânt, care a mângăiat şi pe ApostolI şi pe creştinI, aducêndu-le aminte celor dintâI de cele ce s'au urmat pe timpul activităţeI mesianice a Domnuluï, dispunênd pe ceI de al doilea ca să priméscă aceste învěţăminte. Duhul Sânt a adus aminte Apostolilor cele ce aŭ auzit eI de la Domnul, umplêndu-I de bine-cuvêntarea dumnedeéscă şi întărindu-I extraordinar în curagiu pentru rěspândirea acestor învěţăturI, aşa că în tótă activitatea apostolică a uceni-

cilor, să vede că el n'aŭ fost de cât fidelĭ interpreţi ai învеţămintelor şi faptelor Domnuluĭ, şi tot odată continuatori maĭ departe a acestor învĕţăturĭ, date pentru mântuirea omuluĭ.

Intréga sântă scriptură a Nouluĭ Testament să póte considera ca fiind depositul sacru al cuvintelor şi învĕţăturilor Domnuluĭ, dar cu deosebire Evangelile. Din acéstă pricină am fost ţinuţĭ a recunóşte maĭ întâĭ canonicitatea Evangeliilor, care ne arată noue istoria Rescumpărătoruluĭ şi a rescumpăreĭ făptuită de El. Şi între Evangeliĭ este óre-care diferinţă. Aşa de pildă nu toţi Evangeliştiĭ ne raportéză noue în acelaş fel cuvintele şi faptele Domnuluĭ. Acésta înse să explică prin aceea, că inspiraţiunea ce aŭ avut'o eĭ de la Duhul Sânt, nu s'a întins asupra cuvintelor şi stiluluĭ întrebuinţat de fie-care —cum de alt-fel am arătat deja în cursul acestuĭ tratat— ci numaĭ în a le improspata în memorie cele ce vĕduserĕ eĭ de la Domnul. Aşa fiind, într'un tratat special este fórte interesant a cunóşte istoria sinopticilor, şi modul de expunere al fie-căruĭ evangelist. Noĭ nu ne ocupăm aicĭ cu acésta, ci numaĭ cu înregistrarea datelor şi a faselor prin cari aŭ trecut cărţile nóstre. Şi Matheiŭ, Marcu şi Luca ne arată noue în icónă vie cine a fost Mântuitorul şi ce a făcut el pentru salvarea omuluĭ. Dară Ioan maĭ presus de cât toţĭ ridicându-se cu dumnedeescul seu geniŭ, ne-a expus noue în Evangeliul sĕŭ icóna vie a cuvêntuluĭ (λογος) întrupat. Şi aicĭ datorĭ suntem a observa şi aceea, că Evangelistul Ión nu ţine în a raporta tóte cele ce să urmaseră pe timpul luĭ Iisus—de óre-ce ceĭ-l-alţĭ treĭ evangeliştĭ o făcuseră acésta,—ci numaĭ a ne arăta idealitatea persóneĭ şi a mareluĭ act de rescumpărare săvêrşit în lume. Din pricina acésta mulţĭ din teologiĭ de acum cutéză a denega luĭ Ión dreptul de autor al Evangelieĭ. care pórtă numele sĕŭ; însĕ cu nedrept, ĭar ştiinţa a putut uşor dovedi că aceste încercărĭ nu-şĭ aŭ rostul de a

fi şi nu să póte pe basa unor ipotese, care ca cele mai multe ipotese născocite astă-dĭ au fost părăsite mâne, să se înlăture un adevĕr istoric. Adevĕrul a rĕmas timp de 19 vécurĭ acelaşĭ şi nu consideraţiunile personale—şi de cele maĭ multe orĭ interesate ale unora, pot să dărâme aceea ce Biserica a primit şi recunoscut ca fiinţă de adevĕr.

Activitatea învĕţătoréscă a Domnuluĭ a continuat o maĭ departe Apostoliĭ. Eĭ aŭ fost nu numaĭ martorĭ aĭ Istorieĭ Domnuluĭ, ci aŭ paşit la tribuna lumeĭ şi ca învĕţătorĭ şi făptuitorĭ aĭ cuvêntuluĭ Domnuluĭ. Intru cât Apostoliĭ sunt urmaşiĭ Domnuluĭ în opera de regenerare a omenireĭ, datorĭ suntem a privi învĕţăturile lor ca dumneḑeeştĭ saŭ chiar ca cuvinte şi poruncĭ ale Domnuluĭ [1]. Şi în consecinţă ĭată pentru ce Biserica în toţĭ timpiĭ a considerat Sânta Scriptură a Noului Testament ca isvorul revelaţiuneĭ dumneḑeeştĭ. Cuvintele Apostolilor în a doua linie, după cuvintele Domnuluĭ, trebue să se bucure de aceeaşĭ autoritate. Şi din acéstă causă Biserica incepênd cu vécul al II-lea a recunoscut valórea canonică a cărţilor cari cuprind învĕţăturile Sânţilor Apostolĭ.

La scrierile apostolice—după cum am vĕḑut în cele ce preced—aparţin *Faptele Apostolilor*, care ne raportéză nouĕ tótă activitatea Sânţilor Apostolĭ pentru rĕspândirea şi întărirea Bisericeĭ, apoĭ cele-l-alte *epistole adevĕrat apostolice*. In numĕrul Apostolilor a considerat Biserica de la început şi pe *Apostolul Paul*, întru cât şi acesta prin o specială revelaţiune a luĭ Dumneḑeŭ se consideră ca şi ceĭ-l-alţĭ ca martor al celor ce aŭ vĕḑut pe Domnul, primindu şi învĕţătura de la însuşĭ Domnul. De la maĭ toţĭ apostoliĭ decĭ, avem noĭ scrierĭ, şi în rândul celor canonice vin *epistolele pauline* alăturĭ de *epistolele luĭ Petru* şi cele *treĭ epistole ale luĭ Ión*, ĭar din cele-l-alte scrierĭ care compun canonul nostru, vin maĭ întâĭ epistolele *fra-*

[1] Comp. I, Corinteni 7, 10, 12, 25.

ților Domnuluĭ, pe cari îĭ găsim fórte de timpuriu alături cu ceĭ-l-alțĭ apostolĭ, indeplinind porunca Domnului pentru mântuirea lumeĭ, și din care *Iacob* după cum ne raportéză istoria, încă de pe timpul Apostolilor, a fost capul comunitățeĭ creștine din Ierusalim, recunoscut de Apostolul Paul a fi columna acesteĭ Bisericĭ, împreună cu Petru și Ión. De la *Iacob* avem o singură epistolă, care sub raportul conținutuluĭ sĕŭ intrinsic, la început nu era pusă pe aceeașĭ linie cu cele-l-alte scrierĭ, a căror valóre dogmatică era maĭ mare. Ea este înse un product apostolic și o sântă reliquă a Bisericeĭ primare, menită să jóce în lumea literară de maĭ târziu un mare rol doctrinal. Intr'adever, observațiunile protestantice de la începutul véculuĭ al XVI lea, cu privire la justificarea omuluĭ, și-aŭ găsit ceĭ maĭ puternic adversar în epistola luĭ Iacob. Credința Bisericeĭ, că omul îșĭ dobândește justificarea înaintea luĭ Dumnedeŭ prin credință și fapte, iar nu numaĭ prin *credința,* cum afirmă protestanțiĭ, este basată pe acéstă epistolă.

Ca și epistola luĭ Iacob, așa și *epistola luĭ Iuda,* este un product apostolic și o sântă reliquă a Bisericeĭ primare. Și acéstă epistolă ca și a luĭ Iacob, din causa conținutuluĭ sĕŭ, făcea parte din scrierile sânte de al doilea rang—de primul rang considerându-se cele cu un caracter pur doctrinal. In literatura teologică să face maĭ puțină întrebuințare de acéstă epistolă, iar mulțĭ și în vechime și acum din ceĭ maĭ noui îĭ tăgăduesc origina apostolică. Biserica ortodoxă înse a primit'o tot-dé-una și a recunoscut'o ca purcedênd de la apostolul Iuda; așa cum a primit și Apocalipsa luĭ Ión, al căreĭ istoric îl am arătat în cursul acestuĭ tratat.

Din cele dise resultă, că scrierile care compun canonul Nouluĭ Testament, în cursul atâtor vécurĭ, trecênd prin diferite focurĭ ale criticeĭ aŭ ajuns neatinse până la noĭ, iar valórea lor sântă, cum și canonicitatea lor este o cestiune pe care de mult a resolvat'o Biserica.

Impărţirea lor din partea celor vechĭ în proto-canonice şi devtero-canonice, astă-ḑĭ nu maĭ póte fi luată în sémă, întru cât hotărârile sânţilor părinţĭ adunaţĭ în sobóre, aŭ fixat că ele tóte sunt de aceeaşĭ cinste, formând isvorul revelaţiuneĭ dumnezeeştĭ, şi arĕtându-ne nouĕ norma de credinţă şi de viaţă creştină.

Incercările temerare ale confesionalismuluĭ asupra autencităţeĭ unora şi a neautenticităţeĭ altora din ele, aŭ rĕmas încercărĭ infructuóse, ĭar întrega colecţiune a lor să află şi astă-ḑĭ, dupĕ atâtea vécurĭ, şi va fi şi maĭ departe — până va fi lumea, isvorul cel nesecat de învĕţăturĭ şi viaţă sântă, care trebue să fie hrana duhovnicéscă a fiecăruĭ creştin, al căruĭ cuget final este mântuirea luĭ în Domnul.

I. C.

Predică la Sf. Ierarh Nicolae.

Adnceţi-vě aminte de maĭ marii voştri, cari v'aŭ grăit vouě cuvêntul luĭ Dumnedeŭ, ca privind la săvêrşirea vieţeĭ lor să le urmaţĭ credinţă.
(Ebr. XIII, 7).

Fraţilor,

Biserica nóstră Creştină Ortodoxă încă din început, întemeiată pe învĕţătura Domnuluĭ nostru Iisus Christos şi a Sânţilor seĭ apostolĭ, a venerat pe sfinţĭ şi n'a încetat de a îndemna pe credincioşiĭ seĭ fiĭ la împlinirea acesteĭ datoriĭ.

Tradiţiunea şi Istoria Bisericeĭ creştine ne încredinţézâ îndestul despre veneraţiunea ce tot-déuna Creştiniĭ aŭ adus sfinţilor, mucenicilor şi mărturisitorilor. Aşa pe mormintele lor se ridicaŭ bisericĭ, în semn de deosebită cinste, cuvenită lor, ca unor eroĭ şi vitejĭ aĭ credinţeĭ creştine. Nu numaĭ atât, dar Biserica spre a păstra în inimile credincioşilor eĭ respectul şi veneraţiunea către sfinţĭ, îĭ înfăţişază prin sfintele icóne.

Şi apoĭ Sinodul VII ecumenic, arată şi modul cum trebue să venerăm pe sfinţiĭ înfăţişaţĭ prin icóne, ferindu-ne de a îndumnezei lemnul sau vopseaua, ci să ne ridicăm cu mintea la persóna care este înfaţişată, ca şi cum ar fi de faţă împreună cu noĭ vorbind şi tot de odată ferindu-ne a'ĭ confunda cu Dumnedeŭ; căcĭ luĭ Dumnedeŭ se cuvine adoraţiune ca uneĭ fiinţe a-tot puternice; ĭar sfinţilor veneraţiune, ca unor ómenĭ plăcuţĭ luĭ Dumnedeŭ şi ca uniĭ ce sunt în apropiere de dênsul, rugătorĭ pentru noĭ înaintea luĭ. In virtutea acestor învĕţăturĭ şi aşedăminte, Biserica nóstră din timpurile primitive a stabilit sĕrbătorĭ publice în memoria sfinţilor celor bine plăcuţĭ luĭ Dumnedeŭ, spre a celebra cu cântărĭ de laudă amintirea lor, şi a le cere ca ajutor intervenirea lor pentru noĭ înaintea Mântuitoruluĭ nostru cel ce va să judece pre ceĭ viĭ şi pe ceĭ morţĭ. Una din aceste sĕrbătorĭ este şi cea de astă-dĭ în care se serbéză amintirea Sf. Nicolae, prevestitórea Naşcereĭ Mântuitoruluĭ nostru Iisus Christos, care este una din cele maĭ solemne, din cele maĭ marĭ, pe care Creştiniĭ ortodoxĭ o serbéză cu multă credinţă şi devotament sfânt şi chiar cu entusiasm, ca următorĭ fidelĭ aĭ învĕţătureĭ Sf. Apostol Pavel, care ne dice: „*Aduceţi-vĕ aminte de maĭ mariĭ voştri, cari v'aŭ grăit vouĕ cuvêntul luĭ Dumnedeŭ şi privind la săvêrşirea vieţeĭ lor să le urmaţĭ credinţa*".

Pentru acésta voiŭ descrie în puţine cuvinte sublimul model de imitat, adică viaţa Sf. Nicolae, a căruia amintire o săvêrşim astă-dĭ, spre a ne încredinţa, că adunarea nóstră sub aceste bolte sfinte, are de scop nu numaĭ de a celebra memoria Sf. Ierarh Nicolae şi a'ĭ cere ajutor, dar încă de a dobândi învĕţăturĭ necesare nouĕ ca creştinĭ şi fiĭ aĭ Patrieĭ, care este mama nóstră a tuturor.

Fraţilor! Nicolae pe greceşce însemnéză învingĕtor de popóre. Viaţa şi faptele Sântuluĭ corespund întru tóte numeluĭ ce'l pórtă, căcĭ a fost unul din fruntaşiĭ ante-lup-

tătorĭ aĭ Bisericeĭ luĭ Christos şi de aceea amintirea luĭ se serbéză cu mare pietate la tóte popórele creştine. După mórtea luĭ provinciele locuite de creştinĭ, aŭ rivalisat secoli întregĭ în zelul de a sfinţi maĭ multe biséricĭ pe numele Sf. Nicolae. El s'a născut în Asia Mică, în oraşul Patera şi a devenit Episcop al Licieĭ cu reşedinţa în Mira. Sub Diocliţian împĕratul, cu maĭ mulţĭ creştinĭ a fost aruncat în temniţă, dar sub Marele Constantin a fost liberat şi 'şĭ-a câştigat un mare renume la Sinodul I ecumenic din anul 325 ca contrar neîmpăcat al Arienilor, în care a luat parte între ceĭ 318 sf. părinţĭ, cari s'aŭ adunat aci.

Viaţa acestuĭ sfânt Ierarh este însemnată maĭ mult prin minunĭ după cum mărturiseşte Biserica. Apoĭ darnicia luĭ maĭ ales către săracil, cari se sfiiaŭ a cerşi a fost proverbială, la el în faptă n'a ştiut stânga ce face drépta. Despre el spune istoria, că la treĭ fete, care din causa sărăcieĭ eraŭ aprópe de a deveni pradă strădeĭ, fără a se face pe sine cunoscut, le-a trimis atâţia banĭ, în cât s'aŭ putut mărita. Cu un cuvênt el a fost limanul nenorociţilor, al corăbierilor şi al tuturor acelora, cari aveaŭ nevoie de concursul sĕŭ.

Dar calităţile prin care el s'a făcut maĭ mult nemuritor aŭ fost: *o credinţă drépta, un model de blândeţe şi un predicator al înfranăreĭ*; şi tóte aceste calităţĭ ne-aŭ fost arătate nouĕ şi turmeĭ păstorite de el, de veritatea faptelor. Aceste calităţĭ sunt cântate în totdé una de Biserică prin cuvintele: *Indreptător credinţeĭ şi chip blândeţelor, învĕţător infrânăreĭ, te-a arătat pre tine turmeĭ tale, adevĕrul lucrurilor.*

Eĭ bine, fraţilor, din cele ḑise pănă aci, vedem că sĕrbătórea de astă-ḑĭ este plină de învĕţătură pentru noĭ. Cât de sublimă este învĕţătura pe care o estragem din viaţa Sfântuluĭ şi Mareluĭ Ierarh Nicolae! Aci vedem tărie de caracter, tărie de credinţă în Sf. Treime, vedem decidere fermă, care nu se schimbă după tóte vânturile, ci îşĭ respectă demnitatea sa îndată ce s'a convins despre sanctitatea creştinis-

mului și a învĕțăturei predicate de el. Și care lucru credem óre, că este maĭ folositor pentru un creștin, de cât a păzi credința dréptă, a face fapte bune, comforme cu credința și a'și iubi patria, făcénd tot ce'l stă prin putință pentru binele și fericirea eĭ. Dar, câțĭ dintre noĭ viețuesc cu totul străini de învĕțătura credințeĭ nóstre ortodoxe, câțĭ nu sunt fórte departe de aceste sfinte modele! Câțĭ nu'șĭ sacrifică credința, onórea, libertatea, cu un cuvênt, îșĭ sacrifică întréga demnitata de om și de creștin pentru lucrurĭ momentane. Câțĭ nu înăbușesc în sine vocea conștiințeĭ lor călcând în picióre tot ce este sfânt, demn și frumos!

Noĭ înse, fraților, cugetând la faptele sfinților, cugetând că tot ce s'a scris și s'a așeḑat maĭ înainte, pentru folosul și învĕțătura nóstră s'a așeḑat; cugetând în fine, că acéstă sĕrbătóre ca și tóte cele-l-alte sunt așeḑate pentru înmulțirea pietățeĭ creștineștĭ și a faptelor bune după modelul ce avem astă-ḑĭ înainte, să ne silim a petrece viața comform cu acest model și învĕțătură.

Lucrurile trecĕtóre să nu ne amăgiască. De faptele vătămătóre nouĕ și aprópeluĭ nostru să fugim, iară aceea ce este nu numaĭ spre folosul nostru, dar și al tuturor fraților noștri și al Patrieĭ nóstre să căutăm a lucra fără de preget.

Ast-fel petrecênd și lucrând în viață, să cerem cu căldură ajutorul luĭ Dumneḑeŭ prin rugăciunile Mareluĭ Ierarh Nicolae, ḑicênd:

Părinte Sfinte Nicolae, ajută-ne cu darul tĕŭ să ne întărim și să înaintăm în tótă fapta bună și în credință, cari aŭ fost atât de scumpe pentru tine în tot timpul viețeĭ tale celeĭ pământeștĭ și ți-aŭ agonisit mărirea cea eternă atât de prețiósă pentru noĭ, ajută-ne cu darul tĕŭ să progresăm în credință și în virtute. Amin. I. T.

Predică la Sfântul Spiridon.

„Tatăl este Dumnedeŭ, Fiul este Dumnedeu, Spiritul Sfânt este Dumnedeŭ! totuşĭ nu sunt treĭ, cĭ unul este Dumnedeŭ".

(Simb. aşa numit Atanasian).

Fraţilor,

Credinţa creştină este convingerea adâncă şi neclătită despre învĕţăturile Bisericeĭ şi este cu mult maĭ superióră credinţeĭ la care ajunge omul numaĭ cu mintea sa, numaĭ prin cercetările sale; căcĭ ea este plantată în inima creştinuluĭ de Spiritul Sfânt, care îngrijeşte ca să se păstreze nealterată, pe când cea formată numaĭ prin cercetarea omuluĭ adesea póte să fie greşită, pentru că sunt lucrurĭ la carĭ omul nu se póte ridica cu mintea şi astfel póte să creadă că un lucru e bun saŭ adevĕrat, pe câtă vreme în realitate să fie din contra. Acéstă credinţă creştină se află cuprinsă în aşa numiţiĭ articolĭ de credinţă pe carĭ 'ĭ-a format Biserica în sinódele ecumenice

prin Ierarhiĭ sĕĭ pe basa Sf. Scripturĭ şi a sf. Tradiţiunĭ. In simbolul de credinţă, devenit normă astă dĭ în Biserică, se accentuă fórte mult dogma despre trinitatea persónelor pe lângă unitatea fiinţeĭ saŭ învĕţătura despre Sf. Treime. Acéstă învĕţătură, ca şi multe altele, aŭ fost atacată de ereticĭ, carĭ voiaŭ a face din Creştinism o religiune, aşa după cum le dicta mintea lor cea mărginită, dar n'aŭ reuşit, căcĭ providenţa Dumnedeeascâ a îngrijit ca din mijlocul comunităţeĭ creştine să se ridice bărbaţĭ, carĭ prin autoritatea lor să înăbuşéscă glasul de viperă al unor astfel de ereticĭ. Unul din aceştĭ distinşĭ bărbaţĭ este şi cel dintre Arhiereĭ prea fericitul Spiridon al Trimitundeĭ, făcĕtorul de minunĭ, care s'a arătat smerit bun, păstor adevĕrat, iar nu năimit.

El a urmat învĕţĕtoruluĭ sĕŭ Christos, asemănându-se la blândeţe cu David, la bunătate cu Iacob, la ospitalitate cu Avram, împărţind tótă averea luĭ la săracĭ.

El a fost la început păstor de oĭ, îngrijindu şĭ cu sîrguinţa de casa sa. După ce 'ĭ-a murit femeia sa de la care'ĭ rĕmăsese o fiică Irina, s'a făcut pe sine vas al Spirituluĭ Sfânt din care isvora tuturor tămăduirĭ. Aşa, fiind în timpul luĭ fómete mare a făcut ca săracii să se îndestuleze din ceea ce agonisiseră bogăţiĭ, apoĭ întâmplându se să móră fata sa Irina, a venit o femeie, prietenă a eĭ, plângênd şi spuind Sfântuluĭ că a dat fiiceĭ sale un odor spre păstrare şi acum a rĕmas săracă; atuncĭ sfântuluĭ făcêndu-i-se milă de ea s'a dus la mormêntul fiiceĭ sale şi a strigat'o întrebându-o unde a pus odorul ce i s'a încredinţat, şi după ce a primit respunsul cuvenit, a luat obiectul şi'l-a dat femeeĭ.

Dar lăsând la o parte tóte acestea este bine să ştim, după cum relatéză istoria, marea minune, pe care a facut'o în Sinodul ţinut la Niceea, la care a luat parte alaturĭ cu Sf. Nicolae, între ceĭ 318 sânţĭ părinţĭ, carĭ s'aŭ adunaţ aci în timpul Mareluĭ Constantin. El spre a respunde

argumentărei silite a luĭ Arie şi a filosofilor contimporani, cari se sileaŭ a subordona pe Fiul Tatăluĭ şi pe Duhul Sânt Fiuluĭ, nimicind ast-fel învĕţătura despre Sf. Treime, a apucat o cărămidă în mână şi a ḑis: „Cunóşceţi, o filosofilor, că Tatăl, Fiĭul şi Duhul Sânt sunt treĭ feţe, dar un Dumneḑeŭ şi strîngênd cărămida a eşit în sus focul, a curs în jos apa şi în mână 'ĭ-a rĕmas pământul. Explicaţia acesteĭ minunĭ a sa precum o fac Sf. părinţĭ este: Pământul represintă pe Tatăl, care este nenăscut, adică naşte pe Fiĭul şi purcede pe Duhul Sânt; apa represintă pe Fiĭul, care se naşte din Tatăl, spre a se face asemenea nouĕ şi focul represintă pe Duhul Sânt, care purcede din Tatăl şi care s'a ridicat în sus luminând minţele ómenilor. Cu alte cuvinte pământul, apa şi focul sunt cele treĭ feţe Dumneḑeeştĭ; ĭar cărămida întrégă fiinţa Dumneḑeéscă, saŭ un Dumneḑeŭ în treĭ feţe.

Decĭ, fraţilor, ajutat de Duhul Sânt, el ne-a învĕţat prin acest fapt miraculos să credem, că unul este Tatăl, care a făcut tot ce există, unul este Fiĭul prin care totul s'a făcut şi unul este Duhul Sfânt cu care se întăresc tóte; dar nu sunt treĭ Dumneḑeĭ, ci unul este Dumneḑeŭ.

După ce am vĕḑut viaţa acestuĭ Mare Ierarh al Bisericeĭ şi învĕţătura ce ne-a dat despre Sf. Treime nu ne rĕmâne de cât să credem în acéstă dogmă ca şi în tóte cele-l-alte, căcĭ tóte sunt basate pe descoperirea Dumneḑeéscă depusă de Domnul nostru Iisus Christos în Sf. Scriptură şi în Sf. Tradiţiune şi tóte aŭ de scop înobilarea şi conducerea nóstră pe calea virtuţeĭ şi a fapteĭ bune.

Decĭ să ne întărim pe piatra credinţeĭ şi la tóte întâmplările vieţeĭ nóstre să alergăm în Biserică, care este mama nóstră a tuturor, şi aci să ne îndreptăm cu smerenie la mijlocirea Sânţilor, să năzuim pururea la rugăcĭunea lor cea fierbinte pe care o fac înaintea luĭ Dumneḑeŭ pentru noĭ, ca să ne arătăm ast-fel vrednicĭ urmaşĭ aĭ acestor marĭ

modele ale credinței. Să ne îndreptăm pururea în rugăciunile nóstre și cătră Sf. Marele Ierarh Spiridon, a căruia amintire o serbăm astă-ḑi, cu multă laudă, și să cerem de la el, cu îndrăsnélă ca să mijlocéscă mântuirea nóstră și să ne întărim în credință, ḑicându-ĭ: Bunele și Mare Ierarhe, alesule al Șefuluĭ Ierarhilor, rógă-te Stĕpânuluĭ tuturor, ca și noĭ să fim tarĭ în credință, spre a putea fi numĕrațĭ împreună cu tine și a dobândi viața cea vecĭnică. Amin.

I. T.

DONAŢIUNI

Din eróre s'a publicat în No. precedat al revisitei nóstre că P. C. Sa Păr. Dositeiu Georgescu. Superiorul M-rei Ciolan din Judeţul Buzĕŭ, a donat bisericei s-ţiĭ Voevodĭ, din com. Mărunţişu, maĭ multe obiecte în valóre de 100 lei; acum rectificăm acéstă greşală şi aducem îndoite mulţumirĭ donatorului, a căruĭ donaţii se urcă la suma de 700 lei.

Dl. Dimitrie Marinescu Bragadir, a donat 130 miĭ de cărămidĭ pentru facerea din noŭ a sînteĭ bisericĭ din Paroh a Cornetu-din Vale, Jud. Ilfov, cu hramul Cuviósa Paraschiva, pentru care faptă lăudabilă i se aduce călduróse mulţumirĭ.

Dl. Hagi Vasile Ioan şi soţia sa Elena, dăruind bisericeĭ Albe Postavarĭ din Capitală, un aer, pe catifea, cu florĭ de janilie şi cu fir de aur, în mijloc cruce cu fir de aur şi cinci pietre de diferite culori, şi pe marginĭ şiret, fir de aur, precum şi doue procoveţe de aceiaşĭ materie şi calitate, ca cel de sus, i se aduc viĭ şi căldurόse mulţumirĭ.

Listă de numele locuitorilor ce aŭ contribuit la cumpĕrarea a unuĭ rând veştminte în valóre de 100 l. pentru bis. sţ. Voevodĭ din Odobeştĭ.

Elena V. Humă 12 l. Ştefan Agache 1 l. Iancu Tisescu 2 l. I. Ojog 2 l. Pr. C. Popescu 5 l. Gh. Mancaş 2 l. Iordachi Rafail 50 banĭ. Nicolaĭ Cojocariu 1 l. Dum. Tărâţă 1 l. C. Mandrea 2 l. Gh. Peşte 2 l. Gh. Cristea 1 l. Petrache T. Huiban 2 l. Enache Tataru 1 l. Vasilie Hertescu 2 l. Toder Cojocariu, Gh. V. Popa, Ión N. Tătariu, C. V. Popa şi Iancu Năcuţă câte un leŭ. Ión Tăghiun 2 leĭ Gh. N. Huiban 1 leŭ. Gh Andreiu Hărtescu 2 l. Petrache C. Cojocariu, Sava Cristia, Andreĭ Hărtescu şi Ión C. Popa câte 1 l.

Ioniță Avram 1 l. 20 b. Neculai Tărâță, Ión S. Hustin, C. V. Carlan, Ian u Huștiu. Petrache Cosma și C. I. Hulban câte 1 l. Ioan Mandrea 1 l. 50 b. Catinca Zota 30 b. P. Cojocariu, P. C. Hulban și P. Huștiu câte 1 l. C. Pănac 50 b. Palaghia Rafail 50 b Catinca David 60 b. Nicu Huștiu 1 l Iancu Halăŭ 2 l. Andreiŭ Pavel Agache 1 l. P. C Ciurea 2 l Ión Z. Agache 70 b. Th. Frigură 30 banĭ. Ión Ciupercă 1 leŭ. D Zota 2 l. Ilie Cristia 1 l. Tóder Gh. Hoiban 2 l. I. A. Mateiu 50 b. Alecu Huștiu 1 l. C. Hostescu 5 leĭ. I. Nacuțe 2 l. V. Gh. Rafail 1 l. V. Toma 2 l. 50 b Gh. P. Ciurcă 2 l. P. Năcuțe 2 l. Dim. Crupa 1 l. Vasile Agache 1 leŭ. Gh. Rapail 2 l. Catinca P. Năcuțe 1 l. Ioan Toma 1 leŭ. Tuturor li se aduce căldurose mulțumirĭ.

Dl. Gh. Untaru, comersant din urba Brăila, a bine voit să ofere pentru Parohia din comuna Izlaz, jud. Brăila, un Epitrafil și un Felon de stofă negră în valóre de 31 leĭ 50 banĭ spre a servi la procesiunele de înmormêntare ale enoriașilor acesteĭ parohiĭ, pentru care faptă piósă și demnă de imitat, i se aduce cele maĭ sincere mulțumirĭ.

Listă de numele bine credincioșilor creștinĭ ce aŭ ajutat la reparațiunea bisericeĭ filiale Sf. Ierarh Nicolae, din cotuna Salageni, parohia Varaticu, comuna Dumbrăveni, plasa Siretul jud. Botoșanĭ.

Gh. C. Andronic 10 leĭ. Preotu N. Filip 10 l. Dumitru Tițe 2 l. Dumitru Condurache 1 leŭ 50 b. Tóder Condurache 2 l. Gh. Cozma 2 l. Domnica Gh. Condurachi 1 leŭ. Iordachi Sofică 2 l. Vasile Chiricescĭ 2 l. 50 b Iordachi Bolohan 1 leŭ 50 b. N. G. Marchitan, Alecu Bolohan și Vasile Bolohan câte 1 leŭ 50 b. I. Bolohan 1 leŭ. Iancu Dascalu 1 l. 50 b. Ión Poeană 2 l. Vasile Bogatóeĭ 2 leĭ. T. și Zamfira Știrbu 1 l. 50 b. Gh. Stirbu 1 l. 80 b. Vasile Pintrijel 3 l. Iord. Știrbu 1 l. 50 b. Dumitru Dascalu 2 l. Dumitru Tudos 1 leŭ 50 b. Domnica V. Bolohan 1 l. 50 b. Natachi Helbet 2 l. Grigori Helbet 1 l. 50 b. Costachi Mertic 2 l. Dum. I. Iacob 2 l. Gh. Solman 3 l. Costachi Sălăvăstru 2 l. Margarinta Sălăvăstru 2 b. Ión Sălăvăstru 2 l. V. N. Marchitan 2 l. Ión N. Marchitan 3 l. Ión a Bogatóeĭ 1 leŭ. D. Poiană 3 l. Gh. Thimofteĭ 3 l. Grigorie Marchitan 2 l. Iordachi Melenciuc 1 l. 50 b V. D. Poeană 1 l. Gh. D. Iacob 3 l. C. Iacob 2 l. Nicolae Iacob 2 leĭ. I. Marchitan 3 l. Th. I. Marchitan 1 l. 50 b. Safta Marchitan 2 l. Gh. T. Melenciuc 1 l. 50 b. Gh. Cânș 3 l. V. Melenciuc 2 l. Gh. Bogătóeĭ 1 l. 50 b V. I. Chiriac 1 l. 50. b. D Chiriac 2 l. N. S. Marchitan, Gh. S. Marchitan, Iord. V. Sovea. Tódir Pădurariu, N. V. Chiriac și Gh Obluc câte 1 l. 50 b. Scărlat Chiriac 3 leĭ. D. Ștefan 1 l. 50 b. Gh. V. Chiriac 2 l. V. Sălăvăstru 3 l. Gh P. Momiță 1 leŭ. V. Șovea 1 l. D. V. Șovea 1 l. 50 b. Gh. V. Melenciuc 1 l. 50 b D. Șovea 1 l. 50 b. N. Timofte 3 l. C. N. Timofte 1 leŭ. C. Pentilieĭ 2 l. Vasilie Drno 3 l. Maria Drno 2 l. Elena T. Marchitan 1 leŭ. Ión a Casandreĭ 1 l. 50 b. D. Ilie Momițe 1 leŭ

50 b. Alecu Barabula 1 leŭ. C. Momiță 3 l. Gh. N. Șovea 2 l. I. T. Marchitan 2 l. D. T. Marchitan 2 l. Gh. Marchitan 2 l. 50 b. Panaite Iacob 3 l. Gh. I. Murariu 2 l. I. V. Andreĭ 3 „ Orfan Pl. Vasilache 1 leŭ. Petru C. Murariu 1 l. Ión T. Condurachi 1 l. Obștia satuluĭ Salgen și Dugheanu 47 l. 50 b. și obșt. sat. Crisma 92 l. 40 b. Primăria comuneĭ 220 leĭ. Oferițĭ la sfințire de creștinĭ 75 leĭ. Total 613 leĭ. Tuturor li se aduce călduróse mulțumirĭ.

Următórele persóne aŭ donat maĭ multe obiecte bisericeĭ din comuna Valea Boului, jud. Dolj:

Ión C. Băltea a donat o cruce și un clopoțel în Sf. Altar în valóre de 65 leĭ. Antonie Iancovicĭ un policandru cu 12 luminărĭ de alamă în valóre de 30 leĭ. Ana Preotu, Dumitru Milculescu o masă cusută național cu arnici și borangic națională pe sf. Masă. Sevastița Ilie Mateescu o perdea la Icóna Sfințiĭ Voevodĭ din bis. femeéscă și un epatrafir național. Flórea Radu I. Milculescu două perdele la ușile altaruluĭ cea de médă-zi și cea de médă-nópte, de borangic național și o învelitóre pe iconostas tot de borangic național. Ilinca Ioan, o perdea cusută național la Icóna Maiceĭ Domnuluĭ. Maria Nicolae Dinu o perdea cusută național la Icóna Domnuluĭ nostru Iisus Christos. Evenia două perdele cusute național la Icónele dinnăuntru Sf. Voevodĭ și Sf. Nicolae. Maria Ioan C. Graure două perdele cu pólele lor cusute național la Icónele Domnuluĭ Christos și Maica Domnuluĭ din bis. femeéscă. Maria Ioan Stan o masă națională pentru învelirea sf. Mese. Constantina Barbu Călinescu o perdea la ușile împărăteștĭ cu ochiurĭ naționale. Smaranda Ștefan Maria o perdea națională cu pólele eĭ la Icóna Cuvióssa Paraschiva.

Pentru acest fapt lăudabil, Epitropia numiteĭ Parohiĭ, aduce mulțumirĭ acestor pióse persóne.

Dl. Prefect al Județuluĭ Bacăŭ, R. Rosetti, a bine-voit a înscrie în budgetul comuneĭ Letea suma de 420 leĭ pentru reparațiunea bisericeĭ din comuna Letea; iar Dl. V. Iamandi, ajutor de Primar orașuluĭ Bacăŭ, a venit în maĭ multe rândurĭ la dísa biserică, oferind tot-odată diferite unelte de lucru, maĭ multe articole pentru văpsele, precum și tot concursul în alegerea și cumpărarea materialuluĭ de reparație, pentru care epitropia numiteĭ bisericĭ, aduce D-lor Prefect și V. Iamandi, respectuóse. viĭ și căldurose mulțumirĭ. Iar persónele notate maĭ jos, aŭ contribuit la reparare cu sumele arătate în dreptul fie-căruia:

Nicolae Codreanu 12 leĭ. Grigorie Neculau 5 l. Preutul C. Borcea 5 leĭ și lemnul de stejar necesar pentru niște stâlpĭ în interiorul bisericeĭ și alte lemnăriĭ. N. Teodorescu 5 l. Ghiță Gheorghiu 3 l. și maĭ multe alte obiecte. Dimitrie Bercariu 4 l. Necolai Adam, 3 leĭ. Vasile Stanciu. 2 l. V. Anghel 2 l. Ión Puslenghea 2 leĭ; și alțĭ locuitorĭ cu diferite sume maĭ micĭ, căror li se aduce viĭ și căldurose mulțumirĭ.

Listă de numele locuitorilor din comuna Vodă Carol, plasa călmățui, jud. Teleorman, cari aŭ contribuit la cumpărarea cărților Bisericeștĭ ediția Sântuluĭ Sinod și anume ce a cumpĕrat fie-care: Molitfelnicul legat cu piele marochin de Pr. C. Mihaescu. Leturgia, idem, Sandu Marinescu. Psaltirea, idem, Nicolae Firică. Aghiasmatarul, idem, Radu Ploesceanu. Penticostarul, idem, Parvan Burcea. Arhieraticonul, idem, Tanase Ionescu. Triodul, idem, Manole Constantinescu și Tanase Dumitrescu. Prohodul, idem, Gheorghe Mihailă. Sânta Evangelie în 12 limbĭ, idem, Iancu Sandu. Orologiul cel mic, idem, Anghel Theohari. Catavasieru, idem, Delcea Biolan, Stanciu Chiviu și Ioan Craioveanu. Panahida, idem, Marin Florica. Tipicul, idem, Florea Theodorescu, învĕțător. La cumpărarea Octoihuluĭ celuĭ mare și sigiliile Parohieĭ aŭ contribuit, Tanase Rădulescu 5 leĭ. Nicolache Iónid 5 leĭ. Ión Caracudă 1 leŭ. Ión Pr. Filip 2 leĭ: Mitrica Dianu 1 leŭ. Radu Tudor 5 l. Stan Niculcea 1 leŭ. Gh. Dimitriu 2 l. Pârvu Radu 4 l. Petre Clipcea 2 l. Stan Cl'pcea 2 leĭ. St. N. Popa 3 l. Grigorie Tudor 2 l. Dinu Dianu 1 l. Voicu St. Dobre 1 leŭ. Marin Bran 1 l. Pana Ivana 1 l. Ión Vata 85 b. Ilie Naidlin 1 leŭ. Ión Marică 1 leŭ. Parvan Petcuț 1 leŭ. Dinu Burcuș 1 leŭ. Tudor Peptea 2 leĭ. Gheorghe Burcea 1 leŭ. Voica Voicu 1 leŭ. Stan Tarabega 50 b. Marin Marinete 50 b. N. Radu Pelcu 50 b. Petru Modă 50 b. Anghel Theohari 3 leĭ. Tuturor li se aduce căldurόse mulțumirĭ.

La Biserica parohială cu patronul Sfântul Ión Bogoslovu din Comuna Calu-Iapa, Județul Neamțu, s'a făcut cu cheltuiala preotuluĭ paroh D. Mihăilescu, un felon și doue epitrahile de adamască, o pĕreche mânicare și un rând acoperemintc pentru sfintele vase, de mătase, brodate cu fir tóte în valóre de 70 leĭ; pentru care i se aduce căldurόse mulțumirĭ.

Domnul Hagi Ghiță Petrescu a zugrăvit cu spesele sale tâmpla și sântul Altar la bis. Sf. Nicolae din Călărași, pentru care a contribuit suma de leĭ 1500. D-nul Christea Toni, comerciant din Bucureștĭ, a donat o cădelniță de argint în valóre de 160 leĭ; Cuviósa Monahia Filofteea Scarlat Doicescu a donat o icónă în valóre de 150 leĭ; D-na Elena Trandafirescu. a donat o pereche perdele de borangic în valóre de 170 leĭ, și D-l Dragne comerciant din Bucureștĭ a donat un miruitor de argint in valóre de 18 leĭ; pentru care fapte pióse li se aduce căldurόse mulțumirĭ.

Dómna Eufrosina Dumitrescu din orașiul Giurgiu, donând bisericeĭ parohiale cu hramul Adormirea din acel oraș, o pólă cusută cu janilurĭ în valóre de 50 leĭ; asemenea și D-na Elenca N. Popescu donând aceleeașĭ bisericĭ o icónă „Maica Domnuluĭ", îmbrăcată în argint valóre de 160 leĭ; li se aduce mulțumirĭ prin publicitate.

D-l Teodor Amizo din Cătunul Sfărlănénca, pendinte de parohia Mălăeştĭ, a bine voit a dărui bisericeĭ cu hramul Cuv. Paraschiva din acel cătun, o colimvitră de aramă; asemenea şi D-l Gh. N. Prundaru din Ploeştĭ a dăruit un acoperemênt pentru iconostasul bisericeĭ din cătunul Dumbrăveşti; pentru care li se aduce călduróse mulţumirĭ.

— —

Se aduce mulţumirĭ reverenţióse P. S. S Părintelui Episcop al Eparhieĭ Râmnicul Noul Severin D. D. Ghenadie Enăceanu, pentru înalta bunătate ce au avut'o, d'a oferi Bisericeĭ cu Patronul Sf. Nicolae din c. Bucoveţ, un sf. Antimis.

— —

Se aduc viĭ mulţumirĭ prin publicitate Domnilor Enoriaşi ai Bisericeĭ Ghencea din Bucureştĭ, maĭ jos notaţĭ, care prin îndemnul şi stăruinţa Preotuluĭ Christea Marinescu Parohul Bisericeĭ, aŭ contribuit de s'a cumperat cărţile rituale trebuincióse Bisericeĭ, ediţiunea Sf. Sinod, tipărite cu litere străbune.

D. Iancu Pană leĭ 25. Velicu Pană leĭ 25. D. Stoean Mănu leĭ 15. D. Hagi Iordan Radu leĭ 15. D. Bone Boşcu leĭ 15. D. Petre Căliman leĭ 15. D Alecu G. Davidescu leĭ 15. D. Iordan Bogdan leĭ 10. D. Anghel Ivan leĭ 15. D-na Conda Nedea leĭ 15. D. Constandin Popescu leĭ 15. D. Nicolae I. Opincă leĭ 15. D. Iancu Costea leĭ 15. D. Constantin I. Opincă leĭ 15. Domnu Gheorghe I. Opincă leĭ 15. D- Niţiu Nastase leĭ 5. Tuturor acestora li aduce cele maĭ maĭ viĭ mulţumirĭ dorind ca exemplul acesta să servéscă şi altora.

Dómna Tudoriţa Al. G. Davidescu din Suburbia Ghencea, aŭ dăruit Sf. Biserici din acésta Suburbie doue rândurĭ de Procoveţe fórte frumóse, în valóre de 23 leĭ banĭ 10 şi 2 linguriţa de Madem în valóre de 3 leĭ; pentru care Epitropia îĭ aduce viele mulţumirĭ pentru acéstă ofrandă adusă bisericeĭ.

— —

Din partea Sânteĭ Episcopiĭ de Huşĭ, se aduc călduróse mulţumirĭ persónelor maĭ jos notate, care au făcut şi dăruit bisericeĭ catedrale din urbea Vaslui, maĭ multe obiecte, şi anume: D-l Gh. Mavrocordat 40 leĭ, pentru facerea uneĭ mobile în veşmântărie; D-l Iancu Tăbăcaru doue strănĭ în biserică în valóre de 60 leĭ; D-l Nicolae Batâr a făcut patru iconiţe micĭ la Icónele Impărăteştĭ în valóre de 60 leĭ, D-l Nicu Ciurea 23 leĭ pentru repararea uneĭ cădelniţe; D-l Nicolae Gheorghiu 40 leĭ, pentru facerea uneĭ crucĭ; D-na Efrosina Bincoviciĭ a dat un şal pentru aşternut pe sânta masă; D-na Casandra D. Donci a făcut una perdea de atlas de mătase la uşile Impărăteşti; D-na Elena V. Gorgos, a făcut o pólă la analog şi o perdea la uşile Impărăteştĭ; D na Maria Hina din Iaşĭ a făcut o perdea la icóna Maiceĭ Domnuluĭ de catifea négră, şi D-l Ión Vulpe a făcut un rând veşminte preoţeştĭ.

— —

Se aduc călduróse mulţumirĭ din partea Sânteĭ Episcopiĭ de Huşĭ persónelor care au contribuit la reparare şi au oferit maĭ multe lucrurĭ bisericeĭ din Parohia Rediŭ judeţul Vasluĭ;

Domnul Gheorghe Mavrocordat proprietarul moșieĭ Vasluĭ, care a acoperit biserica; Ión Vulpe a dăruit un dulap pentru arhiva bisericeĭ, un Ceaslov, un Penticostar, un Apostol și un Prohod ediția Sântuluĭ Sinod; Preotul Const. Popescu, una Psaltirie, de Neamț una carte de Te-Deumurĭ și un Catavasier; D-na Elena Pătrunsu două sfeșnice marĭ de tumbac; D-na Vasilca Stoian Cristea îmbrăcămintea pe Sânta Masă și jertfelnic;

Iar Locuitoriĭ Stoian Cristea cu 43 leĭ 50 banĭ, Dănilă Donea 28 leĭ; Ghiță Moisea 27 leĭ; V. Moisea 8 leĭ 50 banĭ; Const. Feldeș 3 leĭ; Ión Purice și I. Strechie, câte 2 leĭ. Gheorghe Strechie Alixandru al Catrineĭ, Ión Epure, câte un leu și Gavriil Dascălu 50 banĭ, toțĭ aceștia aŭ contribuit pentru cumpărarea Sf. Aer și Crucea din joĭ marĭ și a unuĭ sfeșnic de tumbac în greutate de 15 chilograme.

D. Dumitru C. Predescu Comersant în comuna Mingașu, cătunul Gaia de jos, plasa Amaradia, jud. Dolju, a dăruit Bisericeĭ cu patronajul Sântuluĭ Nicolae din cătunul Gaia de jos pendinte de parochia Mingașu, un Triod legat cu piele marochin în valóre de leĭ 25.

Asemenea și Ióna Nicolae Stochecĭ tot din sus zisa comuna, plasă și județ a dăruit tot sus ziseĭ Bisericĭ leĭ 5, cu care să se cumpere procovețe pentru acoperirea Sf. Taine; pentru care fapte laudabile li se aduc călduróse mulțumirĭ.

D-l Ioniță Marinescu, dăruind bisericeĭ parohiale cu hramul Sfinții Voevodĭ din comuna Poiana-Mare, județul Doljiu, un steag în valóre de leĭ cincĭ-sute i se aduce mulțumirĭ publice pentru generósa și laudabila sa donațiune.

D-l Andreĭ Lisevicĭ, adjutorul de sub-Prefect al plășeĭ Istruluĭ, județ. Tulcea, a oferit bisericeĭ cu patronul Înălțarea Domnuluĭ din Inancișme, parochia Cogelad, una cruce de argint în valóre de 25 leĭ noĭ; pentru care i se aduce mulțumirĭ publice.

Următórele persóne aŭ bine voit a contribui cu sumele notate în dreptul fie-căruia pentru a se putea termina reparația radicală a bisericeĭ catedrale cu patronul sf. Ión Botezătorul din urbea Mizil: Dómna Elisa Marghiloman 500 leĭ. Domnul Alecu Pâcleanu 400 leĭ. Domnul N. Gherase 200 leĭ. Domnul N. Rușaveteanu 18 leĭ. Domnul Colonel M. Capșa 20 leĭ. Domnul L. C. Condeeson 100 leĭ, pentru care li se aduce căldurόse mulțumirĭ.

Listă de persónele din comunele: Grădiștea de sus și Grădiștea de jos plasa Grădiștei, jud. Rím.-Sărat, care aŭ contribuit cu sumele notate în dreptul lor la repararea clopotniței și bisericeĭ parochiale „Sântul Marele Martir Gheorghe“ din parohia Grădiștea.

D-l Constantin Gh. Lupescu a dat 10 butóe ciment a leĭ 16 butoiu în valóre de 170 leĭ. D-l Ión S. Vĕrĕscu 10 leĭ. Preotul G. Mihăilescu 10. D-l Ştefan Negoiţă 10. Preotul Teodor Dimitrie 20. D-l Ióu Juga 20. Ştefan Ionescu 5. Nicolae Popescu 5. Ión Popescu 5. Pavel Lupu 5. Négu 1. Negu 4. Vasile Moroianu 5. Vasile Panaitescu 4. Radu Ordan a dat 6 kilo uleĭ şi 6 kilo văpsea şi osebit leĭ 2. Constantin Ardeleanu 5. Stoica Bălan 4. Stan N. Boboc 4. Ión Négu 2. Christea Vasilescu 5. Constantin L. Maxincénu 2. Manu Lica 3. Vasile Moldovénu 50 banĭ. Radu A. Mocanu 1 leŭ. C. Manolescu 2. I. Dimitrescu 2. Gheorghe Rădulescu 1. Nae T. Ión 5. Costache Andreĭ 2. Sava Ane 1. Bănică Orzan 2. Dumitru Barbu 2. Dumitru C. Roşioru 1. Savu V. Bazăr 2. Ştefan Dumitrescu 2. Dumitru Constantinescu 2. Stan M. Băcanu 2. Negoiţă Pescaru 50 banĭ. Marcu Gingăraşu 2. Ión I. Sasu 2. Iancu T. Codrénu 1. Tudorache Bălan 1. Tuturor acestor pioşĭ creştinĭ li se aduce căldurose mulţumirĭ pentru laudabila lor faptă.

Domnul Carol Veper din Parohia Ţigănia, a bine voit a dărui bisericeĭ filiale din cătunu Crivina numita, care acum se construeşte una uşa incanat, şi ciurciuvelele la treĭ fereste; iar D-nu Păun Grigore şi femeea Cuţa Dinca Stoica aŭ dăruit bisericeĭ parochiale suma de leĭ patru (4) pentru a ajuta la cumpĕratul nouilor cărţĭ bisericeştĭ; pentru care li se aduce mulţumirĭ

D-nul Alexandru Christescu, telegrafist la Oficiul Cogelac, judeţul Tulcea şi D-na Reveica Ionescu, aŭ oferit bisericeĭ cu patronul, „Inălţarea Domnuluĭ“ din parohia Cogelac, ceĭ întâiŭ, una faţă de caşmir pentru Sânta Masă, în valóre de 15 leĭ şi cea a doua un epitrahil tot în valóare de 15 leĭ. Pentru care li se aduc mulţumirĭ publice.

D-na Maria A. Sachelariadis, a bine voit a dona bisericeĭ cu patronul „Adormirea“ din parohia Scorţaru Noŭ, un felon preoţesc în valóre de 45 leĭ; pentru care i se aduc mulţumirĭ publice.

Din partea Sânteĭ Episcopiĭ a Huşilor, se aduce căldurose mulţumirĭ Dómneĭ Natalia Petrovanu, proprietara moşieĭ Măcreştĭ, care a dăruit suma de 600 leĭ, pentru reparaţiunea bisericeĭ filiale cu hramul Sântul Archidiacon Ştefan, din cătuna Măcreştĭ Judeţul Vasluĭ.

Domnul Ministru al Cultelor, a donat bisericeĭ parochiale din parochia Cislău Jud. Buzĕŭ cu şése Minee. Pentru care se aduce mulţumire publică.

D-nu Zamfir Ghiță și D. Tudorache Toma ambii din comuna Colentina, Plasa Dâmbovița Jud. Ilfov aŭ făcut Bisericeĭ Plumbuita cu hramul Nascerea Sf. Ión Botezătorul, 2 Sfite 4 Epitrahire, un rând de procoveţe, şi o pilă la proscomidie, tóte de pânză de casă cu arniciŭ, şi lucrată cu fir alb, tóte în valóre de 120 leĭ, pentru care li se aduce viĭ mulțumirĭ.

D-l Dimitrie Dediul, Şeful Ocolului Sylvic din Moinesci, a dăruit un rând compleot de Sfintile vase în valóre de 120 leĭ, bisericeĭ Sântul George din comuna Moineştĭ, iar D-na Elena I. Chiriac un rând de veşminte în valóre de 200 leĭ tot menţionateĭ bisericĭ; pentru care li se aduce călduróse mulțumirĭ.

Din partea Sânteĭ Episcopiĭ a Huşilor, se aduce căldurósе mulțumirĭ Dómneĭ Smaranda I. Mârza din Huşĭ, pentru că a dăruit bisericeĭ parochiale din cotuna Ghermăneştĭ, Comuna Drânceni, un rând Sânte Vase de metal, iar bisericeĭ filiale din cotuna Râpele, acea Comună un rând acopereminte de mătase pentru Sântele Vase şi o candelă de metal, tóte în valóre de 125 leĭ.

Un număr de 51 locuitorĭ din Comuna Padina aŭ contribuit cu o însemnată sumă de banĭ, pentru reparaţia bisericeĭ filiale cu patronul „Sf. Ión“ din ḑisa Comună; pentru care li se aduce mulțumirĭ publice.

Următórele persóne aŭ contribuit cu sumele notate în dreptul fie-căreia la cumpĕrarea unuĭ Policandru pentru biserica Sf. Dimitrie din Parohia Poiana, Comuna Valea-Rea, Jud. Bacăŭ.

Ion V. Toroută 50 banĭ. Dumitriu Vârlan 1 leŭ. Nicolai Alexandru 1 leŭ. Ión Bucou 50 banĭ. Ioniță Iohim 1 leŭ. Vasilie Isma, Catinca V. Porențĭ, V. Ghidibac, Ióna C. Crăciun şi Maranda St Simion câte 50 banĭ. Dumitru Călcâiu 5 leĭ. Dumitru Popa, Catinca V. Ión, Andreĭ Ciochină şi Costache Enache câte 1 leŭ. Iancu Enache şi Alexandru Isma câte 2 leĭ. C. Călcâiu 5. Ión Th. Enache 1. Balaşa C. Costea 50 banĭ. Maranda Costişanu 1 leŭ. Nastasia Gh. Feciorn 2. Dumitru Isma. 1. Gheorghe Costea 50 banĭ. Ión D. Popa şi Ión Isma câte un leŭ. Pentru acésta li se aduce mulțumirĭ publice.

Persónelor maĭ jos notate, care aŭ contribuit cu 64 leĭ pentru facerea unuĭ rând de veşminte pentru Bis. Cuv. Paraschiva din Com. Văsineştĭ, Jud. Bacăŭ, li se adue mulțumirĭ, şi anume: D-l Nicolaie Dimitriu din Comuna Valea Arinilor, Jud Bacăŭ, cu 54 leĭ. Gh. Mariş Ión Chiriac, Gh. Ciortan, N. Colceriu, Gh. Căzănel, G. Apetri, Ghiță V. Pandele, Ión Țuțu, Gh. A. Doliş, toțĭ din Comuna Văsieştiĭ şi Vasilie Aldea din Comuna Moineştĭ, câte un leŭ.

D-l Ministru al Cultelor care a dăruit bisericeĭ parochiale din parochia Tisău (Bradu). Jud Buzĕŭ 12 Minee, un Evhologiu și un Octoih mare, i se aduce mulțumirĭ.

Preotu Gheorghie Mirănțĭ și soția sa Efrosina, din Parohia Bârnova Județul Ieșĭ a donat Sf Mănăstirĭ Agapia din Jud. Neamț, una Candelă de argint, și aŭ îmbrăcat cu argint doue Icóne marĭ a Monastireĭ, și anume una, Sf-ta Anna, și una, Sf țiĭ Doctorĭ Cosma și Damian! Aceste Icóne depuse în Biserica Cathedrală a Monastireĭ cu Patronul Sf-țiĭ Voevozĭ Mihail și Gavriil! Starița numiteĭ M-rĭ împreună cu întregul Sobor aduce viile mulțumirĭ Donatorilor, rugând pe D-zeŭ a le da sănătate și viață.

ANUNCIŬ

Aŭ apărut și se află de vêndare la Tipografia «Cărților Bisericeștĭ» pe lângă cele-l-alte cărțĭ bisericeștĭ și: Mineele pe 12 lunĭ, Panahida și Tipicul bisericesc.

Costul lor să se vadă pe coperta acestuĭ jurnal.

DIVERSE DOCUMENTE

Grigorie Episcopul de Argeș este ales la 1823 în locul Episcopuluĭ Ilarion, care a fost eliminat din Episcopat ca și Dionisie Lupu, tot pentru acele cuvinte, adecă că ar fi participat la Zaveră. Să știe, că meritosul prelat și neașul român Ilarion era fórte în strânsă prietenie cu Tudor Vladimirescu. Episcopul Grigorie l'a înlocuit canonic și a fost Episcop de Argeș, până la 1828, când murind, Ilarion a cerut să fie pus ĭarășĭ la locul seŭ, ceea ce a și avut loc, după care a reposat la 1845. Actul ce publicăm arată un caz rar de dispărțănie, prevědut în canóne și la care Episcopul Grigorie a îndeplinit tóte cerințele canonice, așteptând șapte anĭ de la bóla de alienare a soțieĭ sale.

Grigorie, cu mila luĭ Dumnedeŭ Episcop Argeș:

Măcar că din Sfânta Scriptură auzim că pre cariĭ Dumnedeŭ aŭ înpreunat omul să nu-ĭ despartă, dar fiind că sfinții Parinți pentru unele pricinĭ orânduind maĭ 'nainte soróce și canóne cu așteptare de vreme orânduită, aŭ dat

voe ca ceĭ casnicĭ, când vor veni la deznădăjduirea îndreptăriĭ de căsnicie să priméscă de la sânta Biséricâ carte de despărţire cu voe Arhierééscă, pentru scoposul nașteriĭ de copiĭ. De aceea dar, și acestuĭ Badi Cojocarul din orașul Slatina, carele de când ne-am râdicat la trépta Arhierieĭ ne-aŭ făcut arătare că soţia luĭ ș'ar fi eșit din minte și el este silit pentru căștigarea de copiĭ să-șĭ ia altă soţie îndestulată sfătuire dându-ĭ, și soróce puindu ĭ, ca cu doftoriĭ să caute pre cea dupĕ lege soţie dintăĭ, până la sorocul de șapte anĭ, ca doar îșĭ va veni în minte, în cea dupĕ urmă ne găsind mijloc de a să îndrepta și a să tămădui de patima eĭ, și el aflându-sĕ ne trecut cu vârsta, iarăș aŭ venit la noĭ cerându-șĭ voe a să căsători pentru nașterea de copiĭ, dovedindu-se prin înștiinţarea cucerniculuĭ Protopot Mihaĭ de acolo, cum că anul al șaptelea aŭ sosit, și cum că cu muma soţieĭ sale i cu fraţiĭ eĭ s'aŭ învoit, ĭĭ dăm acéstă carte a smerenieĭ nóstre de despărţire, cu voe Arhierééscă de la noĭ, să fie slobod a să oununa cu altă femee intru căștigarea de copiĭ, pre carea o și întărim cu iscălitura nóstră, îndatorindu-l așĭ înplini și canonul ce i să va da din prrvilă de numitul Protopop.

1825 Maĭ 5.

Reposatul de curând Calinic Episcopul de Rîmnic, este cunoscut prin viaţa luĭ cuviósă, de tótă lumea românéscă, maĭ ales de Oltenĭ și Bucureștenĭ. Monastirea Cernica ca și Căldărușaniĭ se fălesc până astă-ḑĭ cu drept cuvênt pentru sfinţenia vieţeĭ acestuĭ Ierarh. Trebue însĕ să recunóștem, că jurămêntul acesta, care-ĭ din timpul sĕŭ și care-ĭ opera sa, este prea sever. Inţĕlegem, ca un preot să jure că va fi bun patriot, că va asculta de stĕpânirea lumeascâ, de șeful Statuluĭ, de Episcopul seŭ respectiv și că va păḑi învĕţătura creștină ne'ntinată în enoria luĭ; dar că nu se va îmbĕta, a nu participa la adunărĭ mireneștĭ, a nu purta haĭne de cât negre

etc. etc. acesta-ĭ cam greŭ și sînt sigur, că ceĭ ce depuneaŭ acest jurămênt nu-l putea ținea în tótă viața lor. Prin urmare nevrênd calcă jurămêntul dat înaintea luĭ Dumnedeŭ. Ințeleg să se ceară posibilul de la preot, ĭar nu ce-ĭ cu neputință, ca a nu participa la adunărĭ lumeștĭ, precum la întrunirĭ publice, la întrunirĭ științifice etc. etc. Rigorismul dus pre departe strică maĭ mult de cât drege. In Regulamentul nostru în activitate avem o formă de jurămênt, dar este cu totul restrâns la aceea ce-ĭ obligat a face.

Jurămêntul pentru cel ce să hirotonisește Preot.

Eŭ cel maĭ jos numit, mĕ făgăduesc și mĕ jur cu a-tot Puternicul Dumnedeŭ, înaintea Sfinteĭ Sale Evangeliĭ, pentru acésta: Cum că voesc și dator sînt a fi supus Inălțimeĭ Sale Prințuluĭ stepânitor al Patrieĭ nóstre și Arhipăstorescului meŭ Stĕpân; precum a păzi și canónele Bisericeștĭ cele ce s'au așezat de sfințiĭ Părințĭ în cele șapte Sfinte Sobóre, asemenea și tóte sfintele tocmelĭ și învĕțăturĭ câte după bogate vremĭ s'aŭ îndreptat de sfințiĭ Părințĭ, dupĕ cea maĭ bună înțelegere, silință și putință, a le sluji cu credință și fără de fațărie, necrutându-mĭ viața până la picătura sângeluĭ meu cea maĭ de pre urmă. Și tóte drepturile și datoriile ce depandă de a lor stĕpânire și putere mĕ oblig a le păzi și a le apăra cu tótă sîrguința, pentru sporirea folosuluĭ și fericirea Patrieĭ. Iar pentru scăderea, saŭ stricăcĭunea, saŭ paguba ce se va cauza în interesurile Patrieĭ saŭ al bineluĭ comun, îndată ce mĕ voĭ înștiința, nu numaĭ de cu vreme voĭu arăta acolo unde se cuvine, ci și cu tóte chipurile mĕ voĭu sili a nu lă a și a depărta pe cât îmĭ va sta prin putință rĕul ce o va amenința. Șĭ orĭ-ce taĭnă mi se va încredința tare o voĭ păzi. Și cel încredințat, și dat mie cin, îl voiŭ susținea dignitatea așa acum să cuvine dupĕ sufletésca mea dréptă

ştiinţă, fără cea maĭ mică abatere. Iar pentru al meŭ interes, saŭ rudenie, saŭ prieteşug, vrăjmăşie împrotiva datorieĭ şi al jurămêntuluĭ meŭ nu voĭu urma, ci întru tóte voĭu fi credincĭos şi supus. Pentru acésta tot-déuna pot da rĕspuns înaintea luĭ Dumneḑeŭ şi înaintea judecăţiĭ luĭ celeĭ straşnice. Aşa mie Domnul Dumneḑeŭ sufleteşte şi trupeşte să-mĭ ajute!

Pe lângă aceea mĕ jur, cum că dator sînt şi după datorie voesc şi cu tot chipul mĕ voĭu sili, după ce mĕ voĭu hirotonisi Preot, a purta chemarea mea cea preoţéscă cu tótă cinstea şi întréga înţelepcĭune; a învĕţa poporul cel încredinţat mie, legea luĭ Dumneḑeŭ cu osârdie şi cu râvnă, atât cu învĕţătura cât şi cu fapta, şi chĭar singur eu fără de lenevire şi cu tótă stăruinţa mĕ voĭu îndeletnici cu citirea Dumneḑeeştilor Scripturĭ şi cu înţelegerea esplicaţieĭ eĭ, precum şi a taĭnelor, ferindu-mĕ a nu mĕ îmbăta, a nu mĕ împreuna la adunărĭ mireneştĭ, cu ómenĭ desfrânaţĭ, a nu intra la locurĭ depravate, care aduc desonóre înaltuluĭ Dar pe care mĕ oblig a-l purta, a nu fi răpitor saŭ tiran, a nu cârti pentru vre-o bólă saŭ lipsă corporală, a nu vorbi vorbe scandalóse înaintea poporanilor meĭ, şi chĭar şi în îmbrăcăminte a păzi buna cuviinţă şi onórea cinuluĭ Preoţesc, adică, ca tóte haĭnele să-mĭ fie de o văpsea închisă, ca cu pilda buneĭ şi fără de prihană a vieţeĭ mele, să povăţuesc încredinţata mie turmă, către buna credinţă.

Lângă aceea mĕ făgăduesc ĭarăşĭ că de vor fi în poporul meŭ din ceĭ desbinaţĭ de la Biserica nóstră drept credincĭósă, nu numaĭ din dogme, ci chĭar şi din fapte, pe uniĭ ca aceĭa cu cuvêntul luĭ Dumneḑeŭ, cu învĕţăturile sfinţilor Părinţĭ şi cu duhul blândeţelor sfătuindu-ĭ, să puĭ silinţă şi sîrguinţă în tot chipul a-ĭ aduce către întórcere şi a-ĭ împreuna ĭarăşĭ cu Biserica nóstră. Iar pentru ceĭ ce nu vor voi să se îndrepteze preferând maĭ mult a rĕmânea întru réoa lor credinţă, precum şi de a atrage şi pre

alţiĭ la o credinţă cu eĭ, pe aceştia nu numaĭ că nu-ĭ voĭu trece cu drept-credincioşiĭ în condicile de ispovedanie ca cum s'ar fi ispoveduit şi împărtăşit cu sfintele Taĭne, ca cu chipul acesta să acoper a lor rea credinţă, ci îndată îĭ voĭu arăta unde să cuvine, atât prin înscris, cât şi verbal. Şi pentru ca să fiu maĭ bine credut că tóte cele de maĭ sus făgăduite de mine le voĭu împlini aşa precum le-am arătat, şi că nu în alt-fel le tălmăcesc în mintea mea, ci precum le-am dis cu buzele mele şi întru acelaşĭ noĭmă şi înţelegere, le întăresc cu jurămêntul meu pre care'l depuĭ înaintea A-tot Puternicului Dumnedeu, cel ce vede cele ascunse ale inimeĭ mele, şi martor să-mĭ fie făgăduinţeĭ mele însuşĭ Dumnedeu la care depuĭ jurămêntul meu, cum că nu este mincinósă acéstă făgăduinţă a mea înaintea luĭ. Iar de va fi mincinósă şi nu dupe cugetul meŭ, să mĭ fie mie rĕsplătitor acelaşĭ drept judecător. Şi ca să încheĭu acest jurămênt ce l'am făcut de a mea bună voe şi nesilit de niminea, sărut cuvintele, sfânta Evanghelie, şi Crucea Mântuitoruluĭ nostru Iisus Christos, Amin.

*
* *

Darurì de Mateĭu Basarab în St. Munte Atos.

In marea Lavră din Sfântul Munte Atos să află o Evangelie pe pergament, în limba grécă, dăruită acesteĭ Monastirĭ de Domnitorul Ungro-Vlahieĭ Mateĭu Basarab. In Evangeliu la început există o Icónă ce represintă pe st. Mihail, Episcopul Sinadelor [1]. Insemnătatea istorică a icó-

[1]) Acest Mihail Episcop al Sinadelor, a trăit pe timpul iconomonahuluĭ Leon, pe la începutul seculuĭ al IX-lea. A fost exilat, pentru susţinerea închiuăreĭ iconelor de cătra Impĕratul Leon. Sinadele erau un oraş însemnat şi frumos situat la mijlocul Frigieĭ. Astă-dĭ este o ruină. (Vedĭ Μελέτιον pag. 456 τῆς Γεωγραφίας).

neĭ aceştia stă în aceea, că are zugrăvită pe ea portretele Domnitoruluĭ Mateĭu Basarab şi a soţieĭ sale Elena.

Nu rĕmâne îndoĭală, că pictura portretelor este contemporană Domnitoruluĭ. Tradiţia susţine, ca Mateĭu Basarab ar fi afierosit acéstă Evangelie, în care s'aŭ zugrăvit şi portretele, el şi soţia sa, la Marea Lavră, cu o tristă ocasie. Bântuind lăcustele ţara pe acea vreme, Domnitorul ar fi adus în ţară móştele capuluĭ sf. Mihail al Sinadelor şi făcênd rugăcĭunĭ s'ar fi stârpit lăcustele. Pentru acéstă binefacere ceréscă, Domnitorul a oferit ca dar Mareĭ Lavre, de unde luase móştele, o Evangelie scrisă pe pergament, pe care o avea Basarabiĭ în familia lor. Iată cum este lucrată icóna:

Icóna Sf. Mihail Episcopul Sinadelor, bine cuvêntând.

Apoĭ maĭ jos tot pe icónă zugrăviţĭ:

Ión Matheĭu Basarab Voevod   Dómna aceştuĭa Κυρία Ἐλένη.

Ambiĭ stând în genunchĭ şi ţinênd Evanghelia în mâinĭ o proaduc Sfântuluĭ.

Evangelia pare, dupĕ opinia Lavrioţilor cunoscĕtorĭ în paleografie, că ar fi scrisă în secolul al X-lea.

Când a intrat ea în măna Basarabilor şi de unde, nu să ştie.

Numiţiĭ Domnĭ, maĭ sunt zugrăviţĭ, şi pe păreţiĭ de la întrare aĭ Bisericeĭ S-tuluĭ Mihail al Sinadelor, care este clădită în dosul Bisericeĭ marĭ (καθολικὸν), pentru că de Mateĭu Basarab a fost şi zidit şi zugrăvit acest Paraclis, care există pănă astă dĭ.

Pe Evangeliŭ să citeşte următórea inscripţie în greceşte

„Τὸ παρὸν θεῖον καὶ ἱερόν Εὐαγγέλιον ἐγγωμιάσθη, παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ ἐκλαμπροτάτου ἡμῶν αὐθέντου κυρίου Ἰωάνου Ματθαίου Βασαράβου Βοεβόδα, σὺν τῇ εὐσεβεστάτῃ Ντόμνα αὐτοῦ κυρία Ἑλένη, καὶ ἀφιερώθη εἰς τὴν Ἁγίαν Λαύραν τοῦ Ἄθω. Διὰ χάριν καὶ εὐλογίαν του ἐν ἁγ. πατρός ἡμῶν ἐπισκόπου Συνάδων Μιχαὴλ τοῦ ὁμολογιτοῦ. Ἐπεσόθη γοῦν αὐτῷ ὅταν ἔφερον τὴν ἁγίαν Κάραν αὐτοῦ εἰς τὴν Βλαχίαν.

Ἐν ἔτει. ζρνα.

Presenta dumnedeească și sfințită Evangelie s'a ferecat de prea piosul și prea strălucitul nostru Domn, Domnul Ioan Mathelu Basarab Voevod, împreună cu prea evsevióssa Dómnă a sa, Dómnă Elena, și s'a afierosit la Sfânta Lavră din Atos, pentru mulțămirea și bine-cuventarea a celuĭ întru Sfinți părintelui nostru Mihaill Mărturisitorul, Episcopul Sinadelor. Deci i s'a dat luĭ când a adus sfântul luĭ Cap în Valahia. In anul 7151=1643. Indict. XI.

C. E.

Breslele sub regulamentul organic.

Daŭ publicităţeĭ următórele acte publice a unor asociaţiunĭ de meseriaşĭ, ce se numeau maĭ înainte Corporaţiĭ, pentru ca să se vadă de tot Românul, ca în ţara nóstră şi în special în Bucureştĭ, până dupĕ 1840, toţĭ breslaşiĭ şi meseriaşiĭ eraŭ Românĭ şi creştinĭ. Dar acum, numaĭ dupĕ o jumĕtate de secul, abea câţĭ-va meseriaşĭ Românĭ maĭ întâlnim în Bucureştĭ. Acest lucru nu-ĭ de loc îmbucurător. Curând ne vor lua locul streiniĭ şi în alte ocupaţiĭ ce maĭ sînt pe sĕma nóstră, dacă nu vom deschide la timp ochiĭ. Se pare că noĭ am fi mănaţĭ într'acolo, că să fim orĭ slujbaşĭ orĭ plugarĭ! Trist viitor ne aştéptă. Intâĭul document ni spune că exista o corporaţie a boĭangiilor, cariĭ aveaŭ regulamentul orĭ statutele lor a-parte şi care se conducea de un comitet. Toţĭ meşteriĭ aveaŭ o casă de economie pentru deosebite trebuinţĭ, şi se ajutaŭ mutual. Nicĭ un meşter strĕin nu putea deschide atelierul seŭ până nu servea la un indigen şi-ĭ cu-

noştea competinţa. Aceste corporaţiĭ eraŭ din vechime şi s'aŭ recunoscut şi de Regulamentul Organic.

Cinstita vornicie a politieĭ Bucureştĭ, isnalul bolangiilor.

După cinstita poruncă ce mi să porunceşte supt No. 755 ca să strâng pre ceĭ maĭ fruntaşĭ aĭ acestiĭ corporaţiĭ şi să arătăm ce orânduelĭ am avut prin luminate hrisóve şi ce ne maĭ este de lipsă să arătăm cinstitiĭ dvornicĭ, ca să ni să facă preveleg după nou regulament, următor fiind, cu plecăcĭune arătăm şi ne rugăm ca să fiĕ primite aceste cererĭ; 1-iŭ: Să alégă corporaţia pe unul dintre noĭ ca să ne fie staroste, care prin ştirea Dumnealuĭ vel Dvornic al politieĭ să se orânduĭască să fie şi privelegĭul la a luĭ ˆngrijire, i să ţie condică de toţĭ meşterĭĭ, i de călfĭ şi ocinicĭ, spre a fi ştiut brăs'iĭ tot-déuna; să ţie starostea şi un ciauş supt ascultarea sa pentru trebile corporaţieĭ şi dimpreună cu treĭ epitropĭ din ceĭ bătrânĭ să judece pricinĭ ce va avea boĭangiŭ cu boĭangiu, pentru a le meşteşuguluĭ şi să-ĭ îndrepteze; ĭar neodihnindu se vre o parte să-ĭ judece cinstita volnicie, ne fiind volnicĭ merge la altă judecĕtorie. 2 lea: Să ţie cutie cum aŭ şi alte corporaţiĭ, care cutie pecetluită de aceĭ treĭ bătrânĭ şi să fie în pastrarea starosti, şi din sĕptămână în sĕptămână să dea la cutie fieş-care prăvălie căte parale 5, cum şi vre o calfă ne împăcându-se la stĕpânesu înplinindu şĭ sorocul după zapis prin ştirea starostiĭ să se orânduĭască la alt meşter unde va fi de lipsă, şi aceĭ meşter de va fi calfă din cele marĭ să dea talerĭ 5 la cutie; ĭar de va fi de mijloc să dea talerĭ, 2 parale 20, ĭar de va fi din cele micĭ talerĭ 1, parale 10. Aşijderea să se urmeze şi la călfile ce va veni după 'n alte părţĭ, vre-un meşter de va lua ocinic dator să fie de a trece zapisul în condică şi să pue la cutie talerĭ 1, parale 10, cum şi călfile (când) vre-un meşter va face vre-o greşală orĭ a strica lucru cuĭ vaşĭ saŭ va face

urmare înprotiva preveleghelui, acela să-l judece starostea şi cu epitropi şi după vina lui să pue cevaşi la cutie. 3-lea: La şase luni să deşchidă cutia faţă cu adunarea brăslii, să se vadă ce s'aŭ strâns, şi dintr'acéstă cutie să se ajute cei ce nu vor fi vrednici a să chivernisi, saŭ va căděa la vre o bólă îndelungată, cum şi cei ce vor muri din corporaţia lor şi va fi sărac, să se îngrópe cu cheltuiala de la acéstă cutie. 4-lea: Când va merge ciauşu corporaţiei să cheme pre vre-unu din meşteri saŭ calfa la starostea şi la bătrânii corporaţiei cei orânduiţi ori pentru ce pricină va fi, să fie supus de a merge şi să aibă ciauşu câte o para de prăvălie pe săptămână. 5-lea. Nici un boiangiu să nu fie volnic a deschide prăvălie făr' de ştirea corporaţiei, adică de va fi din cei ce aŭ învěţat meşteşugu aiurea şi să va cunóşte cu ştiinţa meşteşugului, va pune la cutie ceea ce să va găsi cu cale de corporaţie, atunci să deschiză prăvălie, şi prăvălia ce o va deschide-o să nu fie cu apropiere de prăvălia lu stăpână-su şi să fie mai depărtată, unde să va găsi cu cale. Iar viind vre-un strein cu ştiinţa acestui meşteşug şi vrênd a deschide prăvălie să nu fie volnic până a nu sluji la vre-un meşter un an ca să i să vadă ştiinţa meşteşugului lui şi atunci volnic să fie de a deschide prăvălie, înse păzind orânduelile corporaţiei dând şi la cutie ceea ce să va găsi cu cale şi cele următóre pě săptămână. 6 lea: Nici un meşter să nu fie volnic a tocmi calfă în prăvălia sa făr' de ştirea starostii şi epitropilor, saŭ din cei ce să află aici cât şi din cei ce va veni dupě afară. Iar când vre unul din meşteri din cei ce nu-i dă mâna să ţie calfă şi să va bolnăvi, ca să nu-i şadă prăvălia închisă, să sě ia o calfă de la cei ce va avea mai multe şi să se dea la acel bolnav. 7-lea: Când va fi o marfă de vopseluri şi nu să va găsi aici, dator să fie starostea de a da ştire tuturor meşterilor prin ciauş ca ori cine va veni, de acea marfă să nu fie volnic de a o cumpăra-o şi a tocmi o singur, ci să se tocméscă de starostea, ca să o împărţéscă şi să ia fiteş-care pě cât îi va da mâna,

şi la acea marfă de împărţélă să pue la cutie câte un ban şi jumătate la ocaua de boia, fieşte-care pe câtă aŭ luat. 8-lea: Când vre unul din boiangii va strica lucrul cui-va-şilea saŭ va înşăla pe cineva-şi arătând stăpânul lucrului pe acel boiangiu la starostea, dator să fie starostea şi cu cel mai întâi a aduce pe acei boiangiŭ şi prin cercetare să facă negreşit îndăstulare de plata acelui stăpân; iar nesupuindu-sĕ de a plăti să se trimiţă cu inscris de către corporaţie la cinstita vornicie. 9-lea: Fieş-care meşter boiangiŭ să-şi aibă menghenă de a da lustru la ghermesituri şi menghenă de dat lustru la postavuri şi la ori-ce materie, va putea aduce după alte ţeri struménturile cele trebuincióse pentru datu lustrului. Iar care nu-i va da mâna de a face menghene, dator să fie acel cu menghene să facă şi aceluia haine ce va aduce la menghena deghermesit de haina cea mare, câte parale 24, şi de haina mică, câte parale 12, şi să le tragă după orândulala, şi sîntem ai cinstitei vornicii:

Prea plecaţi slugi,

Stanciu Starustea a acestii corporaţii. Dimitrie sin Paraschiva. Neculae Enache. Hristea sin Stoian. Tănase sin Hristea. Ivan sin Stecu. Costandin sin Şerban. Pantazi sin Azi.

Al doilea document ne spune ca şi ibrişimgiii şi ceĭ ce-l văpsesc să se facă numai de patru ómeni, ca şi în trecut, dar să plătéscă la cutie o sumă de banĭ, cu care să se uşureze ceĭ ce nu-şi pot plăti dările obicĭnuite către stĕpânire. Arangeamentul este făcut cu multă chibzuinţă, aşa că numerul celor patru se schimbă anual cu alţii, dar nu se sporeşte.

Noĭ ceĭ maĭ în jos iscăliţĭ adunându-ne la un loc, şi sfătuindu-ne pentru ḑece patentarĭ din corporaţia nóstră ce nu le dă mâna de a rĕspunde trimestul lor, la sorócile

cele orânduite și cerute de stĕpânire, spre ajutorul lor au găsit cu cale că ibrișimul ce ese de la ibrișimgiĭ, și să văpsește numaĭ de patru meșteriĭ din acéstă corporație cu tóte că și maĭ înainte de patru anĭ să văpsea tot (de) acești patru meșterĭ; dar din câștigurĭ ce ișea de la acel ibrișim, lua și starostea ce era atuncĭ o parte din câștigul acela, iar de atuncĭ până acușĭ și fostul staroste și cu cel de acuși nu-ĭ s'aŭ maĭ dat nimic. Iar acușĭ prin acest așezĕmênt ce de bună voe nesilițĭ de nimenea, avem să urmăm într'acestașĭ chip că, ibrișimu să se văpséscă tot (de) aceĭ patru meșterĭ, și să priméscă în tovărășia lor și pĕ starostea dinpreună și cu alțĭ treĭ meșterĭ, care aceștĭ opt să aĭbă de a pune capital cât va face trebuință, și a să ținea socotélă curată până la sorocul de un an, și la acel soroc făcênd socotéla după ce va scóte capitalurile, și din ceea ce va eși câștig, maĭ întâĭ să se plătéscă trimisturile acelor ḑece patentarĭ ce nu le dă mâna ca să plătéscă, și apoĭ ce le va rĕmânea să împărțéscă aceĭ opt un ban și un ban. Iar de la sorocul de un an înainte să între alțĭ șapte meșterĭ în locul acestora, și cu starostea înpreună tot cu acéstă urmare, și așa să se primenéscă din an în an ca să pótă scóte hrana viețiĭ fieste-cari, iar aceĭ care li să plătește trimistru lor să nu fie volnic de a întra într'acéstă tovărășie, ca uniĭ ce să mulțămesc că le plătește trimistru lor, nicĭ de a lua ca să lucreze dintr'acest ibrișim, atât acești ḑece patentarĭ cât și din aceĭ care rĕmân ca să între în anul viitor. Iar carile va urma împotrivă să aĭbă de a ședea la arest și a da și ștraf la cistita Dvornicie, talerĭ doue sute, și pentru ca să-șĭ aĭbă urmare întocmaĭ după cum maĭ sus arată, am rugat și pĕ cistita Dvornicie de ne-au adeverit acest înscris, și noĭ ceĭ ce știm carte ne-am iscălit înși-ne, iar ceĭ ce nu știm carte am poftit pĕ chir Dumitrie, om maĭ bătrân dintr'acéstă corporație și noĭ am pus degetele la numele nostru.

1835 August 20.

Cei ce scutesc de li să plătește trimistru lor: Eŭ Ilie adeverez. Eŭ Stan sin Ioan adeverez. Eŭ Șerban sin Ión adeverez. Eŭ Stefan sin Radu adeverez. Eŭ Cara Ivan adeverez. Eŭ Anghel sin Mihaĭ adeverez. Eŭ Ilie sin Dumitru adeverez să fiŭ cu acești împreună. Eŭ Ene sin Voico adeverez. Ión sin Petru Boiangiu adeverez.

Ceĭ ce rămân de a intra la anul viitor: Dimitrie Paraschiva. Eŭ Constandin sin Barban adeverez. Eŭ Stanciu sin Dima adeverez pros Staroste. Eŭ Pantazi Chirnazi adeverez. Eŭ Vasile sin Petru adeverez. Eŭ Șerban Vasile adeverez. Hristea sin Tonciu adeverez. Eŭ Radu sin Pervan adeverez. Eŭ Sfetcu sin Ganciu adeverez. Eŭ Stanciu sin Mușat adeverez.

Ceĭ ce sînt în anul acesta de a vápsi acest ibrișim după coprinderea de maĭ sus: Eŭ Costandin sin Marin adeverez. Eŭ Tudure adeverez. Tánase Hristu adeverez. Ilie Stavri adeverez. Costantin Ión Caragune adeverez în anul acesta. Eŭ Cioncio sin Stan adeverez.

Dvornicia poliției Bucureștĭ.

Cu acéstă învoire viind înaintea nóstră, atât Starostea corporațieĭ cât și obștia corporațieĭ ce să văd iscăliți, și făcênd rugăciune a să adeveri ca un lucru atingĕtor în parte-le și ale meșteșuguluĭ lor, precum și pentru ajutor celor ce-ĭ cunosc întru nedăstoĭnicie, s'aŭ adeverit a'șĭ avea tărie în tocmaĭ acum și pe viitorime, fără de abatere avênd a obșteĭ lor găsire cu cale și nevoire făcută de ișile.

1835 Sept. 25.

Dvornic Poliției,

Al treilea document ne vorbește de alegerea unuĭ staroste și ce este curios, ne spune, că cel ce din corporație nu se va supune Starosteluĭ, după condițiile ce el a pus, acela sau să plătéscă 200 leĭ, saŭ neavênd banĭ să i se dea 25 de toege la spate, adecă amenda în banĭ era mutată în batae.

Noĭ toțĭ ceĭ maĭ jos iscălițĭ meșterĭ aĭ acestiĭ corporațiĭ boiangiĭ, facem cunoscut că D-luĭ Jupân Nicolae, unul din-

tr'acéstă corporaţie, pe carele după cererea nóstră l'am avut starostе pe anul trecut cu leĭ 835 făr' de a să enlesarisi întru nimic, ci orĭ-ce cheltuială, plata condicilor i plata logofătuluĭ şi bacşişu pe la dorobanţĭ, i altele pe unde aŭ făcut trebuinţă saŭ cheltuit din punga D-nelui, şi acuşĭ la acest următor an, cu leĭ 836, s'aŭ arătat către cinstita Dvornicie cu raport şi au dat paretisis că să află neputincios de patima piciórelor, ci şi de noĭ este ştiut că este pătimaş şi maĭ mult bolnav de cât sănătos, şi după raport D-luĭ şi cinstita Dvornicie ne trimite poruncă către Starostea ca să ne dea în cunoştinţă ca să mergem la cinstita Dvornicie şi să facem alegere de alt Staroste, următorĭ am fost cinstiteĭ poruncĭ. Iar vĕḑêndu-ne noi, că altul maĭ bătrân şi cu ipolipsis şi cu bune orânduelĭ de cât D-luĭ altul nu este, am făcut toţĭ rugăciune D-luĭ, ca să ne maĭ fie Staroste pĕ cât va maĭ putea de a purta acéstă sarcină, şi dupe rugăciunea nóstră aŭ primit şi D-luĭ, însĕ cu aceste condiţiĭ ce maĭ jos să arată, iar carele nu va urma după aceste condiţiĭ, acela să fie arătat la cinstita Dvornicie ca să-şĭ ia căzuta dojenă, după raportul ce-l va trimete iscălit de starostea şi de epitropĭ, ca pentru vina luĭ să se dojenéscă saŭ cu stréf, talerĭ 25 la cinstita Dvornicie, saŭ cu 25 de toege la spete, care condiţiĭ le arată acum:

1) Orĭ cine va vrea să deschiḑă prăvălie să vie la stărostie şi cu raportul starostieĭ să i să slobóḑă patentă.

2) Orĭ cine va tocmi calfă sau ocinic să aibă de a-l duce Starostea ca să-l trécă la condică să fie ştiut care-i calfă şi care e ocinic.

3) Orĭ ce văpsélă nu să va găsi, dator să fie Starostea prin ciauş a ne trimete ştire de acea văpsé, să fie volnic de a cumpăra numaĭ unul şi Starostea să o înpărţéscă pĕ la toţĭ, ca să ia fieşte-care pĕ cât îĭ va da mâna.

4) Orĭ când va trimete pĕ ciauşul corporaţieĭ ca să-l chieme la Stărostie avênd pricină cu cine-vaşilea supus să fie de a merge.

5) Pentru tóte cheltuelile şi ostenelile D-luĭ ne legăm ca la fieşte-ce trimistru de fieşte-ce patentar să avem de a-l da câte parale 40, ce noĭ de bună voe a nóstră şi cu multă rugăciune de aŭ primit acéstă sarcină a Stărostieĭ, cu condiţiile aceste, şi ca să-şĭ aibă urmare întocmaĭ am rugat pĕ cinstita Dvornicie de ne-au adeverit acest înscris.

Iar noĭ ceĭ ce ştim carte ne am iscălit înşi-ne cu mânile nóstre, ĭar ceĭ ce nu ştim carte ne-aŭ iscălit Jupân Dumitru Paraschiva i Chir Tánasie Hristea, şi noĭ am pus degetul la numele nostru ca să se crédă.

1836, Fevruar 2.

Stanciu proin Staroste. Dimitrie Paraschiva. Costandin Şerban. Stefan Boiangiu. Tudor sin Diacon.

C. E.

Ale fericitului Teodoret Episcopul Cirului

CINCI CUVINTE

DESPRE ISTORIA BISERICIASCA.

(Urmare. Vedĭ Biserica Ortodoxă Română, Anul XVIII, No. 9).

CAP. IV.

Scrisore a lui Arie către Evsevie Episcopul Nicomidiei.

Domnuluĭ prea doritului, omuluĭ luĭ Dumnedeu, credinciosuluĭ, drept slăvitoriuluĭ Evsevie, Arie cel ce să gonește de Papa Alecsandru cu nedreptate, pentru adiverul cel ce pre tóte le biruește, pre care și tu îl soleștĭ, a să bucura întru Domnul.

Părintele meŭ Amonie viind la Nicomidia, bine cuvêntată datorie mi s'aŭ arătat a te heretesi pre tine printr'ênsul, împreună, și a-țĭ aduce aminte de dragostea cea înființată întru tine, și de așăzarea care aĭ către frațĭ pentru Dumnedeŭ și pentru Hristosul luĭ, că fórte ne bântuește pre noĭ și ne gonește, și tóte le pornește asupra nóstră episcopul, ca și din cetate să ne isgonéscă pre noĭ ca pe niște ómenĭ fără Dumnedeŭ, fiind-că nu ne conglăsuim cu dân-

sul în audul norodului grăind, că Dumnedeŭ de-apururea e, de-apururea Fiul, îndată Tată, îndată Fiŭ, împreună să află cu nenaştere Fiul cu Dumnedeŭ: pururea născêndu-se este, nenăscut, născut este. Şi că nicĭ cu gândirea, nicĭ cu altă óre-ce este maĭ înainte Dumnedeŭ de cât Fiul: pururea Dumnedeu, pururea Fiŭ şi că din însuşĭ Dumnedeŭ e Fiul. Şi fiind-că Evsevie fratele teŭ cel ce este în Chesaria, şi Teodot, şi Pavlin, şi Atanasie, şi Grigorie, şi Aetie, şi toţĭ ceĭ din partea rĕsărituluĭ, dic că să află Dumnedeu maĭ înainte de Fiul fără de început, s'aŭ făcut anatema, afară de singur Filogonie şi de Elanic, şi de Macarie, de nişte ómenĭ ereticĭ, necatihisiţĭ, cariĭ dic pre Fiul, uniĭ eşire, ĭar alţiĭ proecţiune, ĭar alţiĭ înpreună nenăscut. Şi de aceştĭ păgânĭ nicĭ a auzi putem, măcar de cu nenumĕrate morţĭ ne-ar îngrozi ereticiĭ. Ĭar noĭ ce dicem şi cugetăm, şi am învĕţat şi învăţăm: Că Fiul nu este nenascut, nicĭ parte din ceĭ nenăscut dupre nicĭ un chip, nicĭ din óre-care aflare; ci că cu voia şi cu sfatul maĭ înainte de anĭ s'aŭ înfiinţat şi maĭ înainte de vécurĭ deplin Dumnedeŭ, singur născut, ne schimbat, şi maĭ înainte de a să naşte, adică de a să zidi, orĭ a să hotărâ, orĭ a să întemeia nu era: că nu era nenăscut. Ne gonim căcĭ am dis, că Fiul are început, ci Dumnedeŭ este fără de început. Pentru acésta ne isgonim, şi căcĭ am dis că este dintru cele ce nu aŭ fost. Ĭar aşa am dis, pentru că nicĭ parte este de Dumnedeŭ, nicĭ din vre-o aflare; pentru acésta ne isgonim. Decĭ tu ştiĭ. Sănătos a fi tu întru Domnul mĕ rog, aducându-ţĭ aminte de necazurile nóstre, conlucianistule cu adevĕrat Evsevie.

Aceştĭ numĕraţĭ de dânsul, Evsevie al Chesarieĭ Episcop era, ĭar Teodot al Laodichieĭ, Paolin al Tiruluĭ, a Nazarvuluĭ Atanasie, şi Grigorie al Birituluĭ, ĭar Aetie al Lidilor. Lida este ceea ce acum să dice Diospolis. Despre aceştia să fălia Arie că-ĭ are conglăsuitorĭ. Ĭar protivnicĭ aŭ numit pre Filogonie întâĭul şăzĕtor al Antiochieĭ, şi pre Elanic al Tripolieĭ, şi pre Marcu al Ĭerusalimuluĭ, clevetirĭ

scriind asupra acestora, pentru că aŭ dis pre Fiul pururea vecuitor și mai înainte de vécurĭ, și de o cinste cu Tatăl și de o ființă. Acéstă epistolie primind'o Evsevie, și-aŭ arătat și el păgânitatea sa. Că scrie așa cătră Pavli povățuitorul Tirienilor.

CAP. V.

De la Evsevie Episcopul Nicomidiei trimitire cătră Paulin Episcop Tirului.

Evsevie luĭ Pavlin stapânuluĭ mieŭ întru Domnul să se bucure.

Nicĭ sirguința luĭ Evsevie stăpânuluĭ mieŭ cea pentru adivĕratul cuvênt s'aŭ tăcut, ci aŭ ajuns până și la noĭ, nicĭ tăcerea ta cea pentru acésta stĕpâne; și precum era de urmare, pentru stĕpânul mieŭ Evsevie ne-am bucurat, iar pentru tine ne măhnim, tăcerea ta a unuĭ bărbat de acest fel socotindu-o învingerea a nóstră. Pentru acésta te rog pre tine știind că de necuviință este unuĭ bărbat înțălept, altile a cugeta și a tăcea despre adevĕr, trebuind a chiema înapoĭ cu Duhul cugetarea despre a scrie, începe despre acésta, de folos fiind și ție și celor ce te vor auzi, maĭ ales când dupre urmarea scrisoriĭ, și dupre urmile cuvintelor luĭ și a voințelor veĭ voi a scrie. Că nicĭ două fețe nenăscute am auzit, nicĭ una să despartă în două, nicĭ ne-am învĕțat orĭ am crezut că aŭ pătimit ceva trupesc stĕpâne. Ci unul cu adevĕrat e nenăscutul și unul de dânsul cu adevĕrat, nu din ființa luĭ făcut, nicĭ cum din firea cea nenăscută înpărtășindu-se, orĭ fiind din ființa luĭ: ci făcut desăvêrșit, altul cu firea și cu puterea cătră desăvêrșită asemănare a așăzăriĭ și a puteriĭ celuĭ ce l'aŭ făcut făcêndu-se, al căruia începutul nu numaĭ de cuvênt e nepovestit, ci și de gând, nu numaĭ de al ómenilor, ci și de al tuturor celor maĭ presus de ómenĭ, credem că este nepriceput; și maĭ ales cu cugetările nóstre prepuind, ci

din Sfintele Scripturi invěţându-ne zicem, că este zidit şi întemeiat şi făcut cu ființa. şi cu ne schimbată şi cu ne grăită fire şi cu asămănare cea către cel ce l'aŭ făcut ne-am invěţat, precum însuşi Domnul ḑice: Dumneḑeŭ m'aŭ zidit pre mine începătură a căilor lui şi mai înainte de véc m'aŭ întemeiat pre mine, şi mai intâiu de toţi morţii mě naşte pre mine. Iar de este dintr'ânsul, adică de aŭ fost dintr'ânsul, ca cum parte a lui, ori din curgerea ființii, nu s'ar fi zis că este zidit nici întemeiat. Şi însuşi ştii Dómne cu adevěrat: că a fi dintru cel ne născut, zidit este de altul ori de sine, ori întemeiat nu ar fi, aflându-se din început nenăscut. Iar acesta că sě zice el născut dă óre-care prepunere, că din părintésca ființă el s'aŭ făcut, şi că din acésta are pre însuşirea firei. Că cunóştem că nu singur pentru dânsul zice Scriptura că este născut, ci şi pentru cei cu totul ne asemenea lui cu firea. Ca şi pentru ómeni zice, fii am născut şi i-am prea înălţat, iar ei s'au lepădat de mine. Şi pre dânsul cel ce te-aŭ născut pre tine l'ai părăsit. Şi întru altele zice, óre-cine, cel ce naşte grunzuri de rouă? Ne povestind pre fire din fire, ci pre facerea cea din voia lui (Dumneḑeŭ), la fieşte ce lucru ce sa naşte. Că nimic este din ființa lui, ci tóte din voia lui făcêndu-se fieşte-care, precum şi s'aŭ facut este. Că el este Dumneḑeŭ cu adevěrat, iar acelea către asămănarea lui sînt aseminea cu cuvêntul, iar acele făcute dupre voia sa. Şi tóte printr'insul de Dumnedeŭ facute, şi tóte din Dumneḑeŭ. Care acestea primindu le tu şi cercetându-le, dupre darul cel dat ţie de la Dumneḑeŭ, sîrgueşte-te a scrie stěpânului mieŭ lui Alexandru, căci cred că de i-ai scrie lui, l'ai întórce pre el. Heretisăşte pre toţi cei întru Domnul. Sănětos pre tine rugându-te şi pentru noi; Dumneḑeescul dar păzască-te stěpâne.

Acestea scriindu-le şi aceştia unii către alţii şi trimeţindu-le, şi la răsboiul cel asupra adevěrului într'armându-se. Şi aşa sămănându-se hula acésta în Bisericile cele din tot Egiptul şi din partea rěsăritului, gâlcevi să făcea

şi lupte în fieşte-care cetate şi sat pentru Dumnedeeştile dogme. Iar norodul cela-l-alt era privitor de cele ce să făcea, şi judecĕtor de cele ce să dicea. Şi uniĭ pre ale acestora, ĭar alţiĭ pre ale acelora le lăuda, şi cele ce să lucra era vrednice de tragediĭ şi de plângerĭ. Că nu numaĭ ceĭ de altă seminţiĭ şi vrăjmaşiĭ, precum din vechi încunjura Bisericile, ci ceĭ de o seminţie şi compatrioţiĭ, şi conmesăniĭ îşĭ pornea limbele în loc de suliţĭ uniĭ asupra altora; ĭar maĭ ales, mădulărĭ uniĭ aĭ altora fiind, şi un trup aflându-se, unul asupra altuĭa să într'arma.

CAP. VI.

Cele din vremea marelui Sobor celuĭ în Niceea.

Acestea aflându-le prea Inălţatul Împĕrat, maĭ întâiu adică aŭ cercat a astupa pre însuşĭ izvorul rĕutăţiĭ, şi pre óre-carile, din ceĭ prea vestiţĭ în agerimea minţiĭ, l'aŭ trimis în Alexandria cu scrisorĭ, ispitindu-se a stânge gâlcéva, şi aşteptând a aduna înpreună pre partea cea turburată spre unire. Vĕdênd însĕ că s'aŭ scăpătat din nádejde aŭ adunat înpreună pre mult vestitul acela Sinod în Niceea, mulĭ stĕpâneştĭ şi asinĭ, şi catărĭ, şi caĭ a întrebuinţa Episcopiĭ, şi ceĭ ce vinea înpreună cu dânşiĭ poruncind. Şi fiind-că s'aŭ adunat că s'aŭ putut suferi truda călătorieĭ, aŭ venit şi însuşĭ în Niceea, poftind să vadă şi pre mulţimea Arhiereilor, şi pre unirea acestora dorind a o ajuta. Şi îndată aŭ poruncit tóte a să da lor cu înbelşugare. S'aŭ adunat însă 318 Arhiereĭ. Iar cel al Romiĭ pentru adânca bătrâneţă aŭ lipsit. Aŭ trimis pre singurĭ doĭ prezviterĭ, poruncindu-le a fi înpreună la celea ce să vor lucra. Şi era întru acea vreme mulţĭ cu adevĕrat încuviinţaţĭ cu apostoleştĭ haractirurĭ, mulţĭ însĕ şi semnile ranilor Domnuluĭ Iisus, dupre Dumnedeescul Apostol, purtându-le pre trupul lor. Că Iacov al Antiohieĭ Migdonieĭ, pre care Siriĭ şi Asiriĭ o numesc Nisiva, acesta şi morţĭ aŭ înviat, şi întru ceĭ viĭ I-aŭ aşăzat, şi alte nenumĕrate

minunĭ aŭ lucrat, care de prisos mi së pare a să băga iarășĭ în istoria acésta, fiind că le-am povestit pre ele in istoria cea ĭubitóre de Dumnedeŭ. Și Pavel al Neochesariei; acésta însë este o cetate zidită la malurile Efratuluĭ carea aŭ fost primit turbarea luĭ Licinie, că de amêndouë mânile fiind legat, cu fier aprins i s'aŭ ars amêndouë. și mișcătórile nevre ale încheeturilor sgârcindu-se și omorându-se, ĭar alțiĭ avea scoșĭ ochiĭ drepțĭ, și alțiĭ tăĭate urechile drepte. Unul dintru aceștia era Pafnutie Egipténul, și în scurt era cu putință a vedea înpreună adunat pre un norod de mucenicĭ. Nu era însë ne împărtășită de știința celor din protivă Dumnedeescă și pururea pomenita adunarea acésta. Ci era óre-cariĭ lesne numerațĭ adică: însă vicleni și căile cele cu prăpăstiĭ urmându-le, și rëutatea ascundind'o, și hulile luĭ Arie nu vederat apărându-le. Insë toțĭ înpreună aducêndu-se, o casă prea mare în curțile împërăteștĭ aŭ gătit Impëratul, jălțurĭ și scaune cu cât maĭ multe poruncind a së pune într'ênsa, potrivite cu adunarea Arhiereilor. Așa înpodobind cuviincĭósa lor cinstire, aŭ poruncit, să între, și despre cele ce sta înainte să se sfătuĭască. Aŭ întrat încă înpreună și însușĭ maĭ în urmă înpreună cu puținĭ, vrednică de cinste avêndu șĭ mărimea, și vrednică de laudă viderea; ĭar maĭ de mirare ruminéla ceea ce sta pre fruntea sa. Și un scaun mic puindu-se în mijloc aŭ șădut, cerênd de la Episcopĭ a i së da voĭa acésta. Și împreună cu el aŭ șëdut, și tot D-deescul acela sobor. Indată însë cel întâĭu marele Evstatie cel ce avea sortită întâĭa șidere a Bisericeĭ Antiohenilor; că Filogonie, de carele s'aŭ pomenit maĭ înainte, aŭ fost trecut la viața cea vecĭnică, și pre acesta nevrând cu obștésca alegere l'aŭ silit Arhiereiĭ și preoțiĭ să păstorésca Biserica aceea în locul aceluĭa, înpreună și tot norodul cel ĭubitor de Christos, acesta cu florile laudelor aŭ încununat capul Impëratuluĭ, și pentru sirguința cea pentru cele Dumnedeeștĭ l-aŭ răsplătit cu bunele cuvêntărĭ. Incetând însë acesta pre lăudatul Impërat aŭ vorbit cuvintele cele despre

unire şi conglăsuire, aducêndu-le aminte de cruzimea tiranilor acelora, şi de pacea cea prea cinstită care printr'ênsul de la Dumnedeŭ s'aŭ dat, şi că cu greŭ ar fi şi fórte cu greŭ, vrăjmaşiĭ pierdindu se, şi nimene cutezând a sta împrotivă, uniĭ pre alţiĭ a să lovi, şi a da pricină de îndulcire şi de râs ne prietinesc. Şi maĭ ales pentru Dumnedeeştĭ trebĭ vorbind luĭ, şi învĕţătura prea Sf. Duh înscrisă avênd'o, că evanghelicestĭ cărţĭ dice, şi apostoleştĭ şi legíuirile prorocilor celor vechĭ, luminat pre noĭ ne învaţă cele ce să cuvine a cugeta despre Dumnedeire. Decĭ lepădând gâlcéva cea facĕtóre de vrăjmăşie, din însuflatele de Dumnedeŭ cuvinte să luăm deslegarea pentru celea ce să întrébă. Acestea şi cele asemenea acestora, care ca un fiu ĭubitor de părinţĭ, celor sfinţiţĭ ca unor părinţĭ le grăia, închipuind conglăsuirea din apostoleştile Dogme. Iar din aĭ Sinoduluĭ cea maĭ multă parte să îndupleca celor dise, şi îmbrăţoşa atât pre unirea cea uniĭ cu alţiĭ, cât şi sănĕtatea dogmelor. Insĕ puţin óre-cariĭ, de cari şi maĭ înainte am pomenit, şi pre lângă aceĭa şi Micofant Efesanul, şi Patrofil Echitopolitul, şi Teogonie al însăşĭ Niceeĭ fiind Episcop, şi Narchis al Nerodiadiĭ. Acésta este cetate a Ciliciei a doŭa, pre carea acum o numim Irinupolis. Şi împreună cu aceştiea şi Teona Marmaritul, şi Secund al Ptolemaidieĭ Egiptenilor, dicea înprotiva Apostoleştilor Dogme, înpreună cu Arie apărând eresul. Insă dictăluind şi învĕţătura de credinţă, o aŭ dat obştieĭ pre carea cetindu-o, îndată o aŭ aruncat toţĭ, neadevĕrată şi mincĭunósă numind'o. Iar maĭ multă turburare asupra acestora făcêndu-se, şi toţĭ predicându-ĭ pre eĭ de vândĕtorĭ aĭ buneĭ cinstirĭ de Dumnedeŭ, înspăĭmântându-se s'aŭ sculat, şi ceĭ maĭ întâĭu pre Arie l'aŭ lepădat, afară de Secund şi Teona. Insĕ rĕŭ-credincĭosul aşa fiind lepădat, toţĭ cu un glas credinţa ceea ce şi până acum să politevseşte în bisericĭ alcătuind'o, şi cu iscăliturile adeverind'o, s'aŭ deslegat (terminat) adunarea.

CAP. VII.

Infruntarea celor de eresul lui Arie din cărțile lui Eustafie și a lui Atanasie.

Cu vicleșug însă și nu cu curățenie cei mai înainte ḑișī s'aŭ învoit cu credința acésta și mărturisim și cele din urmă de către dânșiī pândite, inprotiva apărătorilor buneī cinstiriī de Dumneḑeu, și cele conscrise de către insușī aceia pentru dânșiī. Că Eustafie, adecă acela, Episcopul Antiohenilor, de carile și maī înainte am pomenit, acestea le-au scris despre dânșiī, și cele făcute arătându-le, și hula vădindu-o, și ḑicerea cea a parimiilor tâlcuindu-o, ce ḑice, Domnul m'aŭ zidit pre mine început căilor sale spre lucrurile sale. De aicea însă merg acum la cele ce s'aŭ lucrat.

Deci ce e, căcī pentru acestea să adună Sinod în Niceea pre mare, nu cum-va doar pentru 270 cu numerul ce s'aŭ adunat a să jura? Că descoperit pentru adunarea cea de mulțī bărbațī nu-mī este cu putință mie a scrie, fiind-că nu cu adevĕrat o cerceta acésta cu osĕrdie. Și când se cerea chipul credințeī, îndată s'au propus de mustrare scrisórea huliī luī Evsevie. Și înaintea tuturor cetindu-se, îndată turburare ne asămĕnată pentru abatere s'aŭ pricinuit ascultătorilor, și aŭ făcut rușine nepovestită celuī ce aŭ scris. Insĕ fiind-că lucrare a amânduror celor de un nume Evsevie viderat s'aŭ prins, și scrisórea cea fără de lege rumpêndu-se înaintea fețiī tuturor, uniī împreună din meșteșugire, propuind numile păciī, aŭ tăcut, adică cu toțiī socotind că ḑic ceī maī întâī. Iar ceī din nebunia luī Arie socotind, nu cum-va póte un atât de mare adunat îndată Sobor că s'aŭ biruit, opresc adică și anatematisesc, înainte sărind pre dogma cea oprită, in conglăsuite scrisorī iscălind cu însușī mânile lor. Iar dintre ceī întâī șezătorī pre cât să putea maī multă năvălire oprind, de trebuință era însĕ a prepune eī, când că cu tăinuire, când că arătat cinstesc socotelile cele lepădate, cu felurite prihănirī pismuindu-le, vrênd însĕ așī întări neghi-

neştile sădirĭ, că să tem de ceĭ maĭ cunoscĕtorĭ, şi să ... de eforiĭ lor, şi cu acésta daŭ războĭu propoveduitor... buneĭ cinstireĭ de Dumnedeŭ. Şi nu credem aşa, că ... fără de Dumnedeŭ ar putea când-va a birui Dumnede... rea. Că ĭarăşĭ şi de vor putea, şi ĭarăşĭ să vor birui, ... pre cinstitul grăitor Proorocul Isaia. Decĭ acestea mar... Eustafie: ĭar cel împreună luptător cu dânsul, Atanasie, şi nevoitorul înainte stătător, moştenitorul Proedrieĭ luĭ A-lexandru celuĭ prea lăudat, întru cele ce scria trimiţind către Africanĭ, aŭ adaos şi acestea: că voind Episcopiĭ ceĭ ce împreună s'aŭ adunat, a surpa dicerile păgânătăţiĭ cele aflate de arienĭ, adică dintru cele ce nu era, şi a dice zidire şi făptură pre Fiĭul, şi că aŭ fost óre-când când nu era, şi că este de fire schimbăcĭos, şi a scrie cele mărturisite de Scripturĭ vrênd, adică, şi că din Dumnedeŭ Fiĭul fireşte este unul născut, cuvênt, putere, singură înţelepcĭune a Tatăluĭ, Dumnedeŭ adevĕrat, precum au dis Ioan, şi precum aŭ scris Pavel, strălucire a slaveĭ şi caracter al Ipostasuluĭ Tatăluĭ; ceĭ dupre lângă Evsevie, de socotinţa cea rea a lor trăgêndu-se, grăĭa uniĭ către alţiĭ, dicênd: să ne învoim fiind-că şi noĭ din Dumnedeu suntem. Că unul este Dumnedeŭ dintru carile tóte, şi cele vechĭ aŭ trecut, ĭată tóte nouă s'aŭ făcut; ĭar tóte din Dumnedeŭ. Socotea încă şi ceea ce s'aŭ scris cu Duhul, maĭ înainte de tóte crede că unul este Dumnedeu, cela ce pre tóte le-aŭ zidit şi le-au gătit, şi le-aŭ făcut dintru a nu fi spre a fi. Dar Episcopiĭ privind vicleşugul acelora, şi meşteşugul cel rĕŭ al păgânătăţiĭ, maĭ luminat aŭ dis acésta din Dumnedeŭ, şi aŭ scris pre Fiĭul a fi din fiinţa luĭ Dumnedeŭ. Ca zidirile, pentru că nu sînt de sine-şĭ nicĭ sînt fără de pricinuitorĭ, ci că aŭ început de a să face, să dic din Dumnedeŭ, ĭar singur Fiĭul cu însuşire este din fiinţa Tatăluĭ. Că acésta este însuşirea unuĭa născut şi adevĕratuluĭ cuvênt al Tatăluĭ. Şi pentru că s'au scris din fiinţa acésta este pricina. Şi ĭarăşĭ Episcopiĭ întrebând pre ceĭ ce să părea puţinĭ, de ar dice pre Fiĭul

că este nu zidire, ci putere, și singura înțelepciunea Tatăluĭ, și Dumneḑeŭ adevĕrat, s'au înțeles ceĭ de pre lângă Evsevie, semne făcênd unul altuia, că acestea ajung și până la noĭ. Fiind-că și noĭ chip și slava a luĭ Dumnedeu ne ḑicem, și pentru noĭ s'au ḑis, că pururea și noĭ ceĭ viĭ, și puterĭ multe sînt. Că ḑice Scriptura, aŭ eșit tótă puterea luĭ Dumnedeu din pămentul Egiptuluĭ. Iar dacă omida și lăcusta să ḑice putere mare, și Domnul puterilor este cu noĭ, apărătorul nostru Dumnedeul luĭ Iacov, ci și pre înșușĭ noĭ a fi oĭ luĭ Dumnedeu, avênd'o acésta nu prost, ci și că frațĭ pre noĭ ne-ațĭ numit. Iar de și ḑic Dumneḑeŭ adevĕrat pre Fiul, nu ne măhnește pre noĭ. Că făcêndu-se este adevĕrat. Acésta este înțelegerea cea stricată a Arienilor. Dar însĕ și aicea vĕḑênd Episcopiĭ vicleșugul acelora, aŭ adunat din Scripturĭ pre strălucire, și isvorul și rĕul, și caracterul către Ipostas, și acésta, că întru lumina ta vom vedea lumină, și că Eu și Tatăl una sîntem. Și maĭ lămurit apoĭ și în scurt au scris pre Fiul de o ființă cu Tatăl. Că cele maĭ înainte ḑise tóte, acésta însĕmnare o aŭ. Și cârtirea lor încă, cum ca nescrise ar fi ḑicerile acestea, să vădește de dânșiĭ deșartă, că din nescrisă păgânătățind eĭ, că nescrise sînt, acésta dintru cele ce nu era, și, că au fost óre-când când nu era, pun de pricină, cum că ḑicerile cele ce să înțeleg cu buna cinstire de Dumneḑeŭ s'aŭ osândit a fi nescrise. Că eĭ cu adevĕrat, ca din baligă aflând, aŭ grăit chiar din pămênt. Iar Episcopiĭ nu de la sine-șĭ aflând ḑicerile, ci de la părințĭ avênd mărturia, aŭ scris așa. Că Episcopiĭ erau vechĭ, aprópe maĭ mult de cât o sută de anĭ, atât aĭ Romeĭ ceĭ marĭ, cât și aĭ cetățeĭ nóstre, cariĭ i-aŭ învinovățit pre ceĭ ce ḑic pre Fiul făptură, și nu de o ființă cu Tatăl. Și acésta o știa Evsevie, ceĭ ce s'aŭ făcut Episcop al Chesarieĭ, maĭ înainte ajutând eresul luĭ Arie, iar în urmă aŭ iscălit cu Soborul în Niceea, au scris și la aĭ sĕĭ, adeverind că și pre óre-cariĭ învĕțațĭ și vestițĭ Episcopĭ dintre ceĭ vechĭ i-aŭ aflat conscriitorĭ, pentru Dumneḑeirea Ta-

tălui și a Fiului, carii au întrebuințat numirea de ființă.

Deci aceștia ascundêndu-și bóla, că s'aŭ sfiit de mulțimea Episcopilor, înpreună s'aŭ învoit cu cele ce s'au așezat prorocésca prihănire, trecênd'o asupra loruși. Că strigă cătră dânșii Dumnedeul a-tóte, norodul acesta cu buzele mě cinstește, iar cu inima departe este de mine. Teona însě și Secund, acésta a o face nevrênd, într'un glas de cătră toți s'aŭ lepădat, căci aŭ protimisit hula lui Arie mai mult de cât evangelicésca învěțătură. Și îndată intrând în adunare, aŭ scris douě-deci de legi pentru Bisericésca petrecere.

CAP. VIII.

Cele asupra lui Meletie Egipteanul, dintru carile să trag Meletianii shismatici, și până acum; și epistolie Sinodicéscă despre dênsul.

Iar de vreme ce și Meletie, cel învrednicit de Episcoplasca hirotonie, carele nu de mult mai înainte să ținea de nebunia lui Arie, apoi s'aŭ vădit și în óre-care fără de legi de Dumnedeescul Petru, Episcopul Alexandrinilor, carele s'aŭ încununat și cu cununa muceniei, s'aŭ caterisit cu adevěrat, dar nu aŭ primit hotărârea caterisirei, și pre Thivaida, și pre Egipetul cel apropiat, umplând de gâlcévă și de turburare, tiranie întrebuințând asupra Proedriei Alexandrinilor, aŭ scris cătră Beserica Alexandrenilor cele ce aŭ legiuit despre scornirea cea nouě a acestuia. Și sint acestea:

SINODICEASCĂ EPISTOLIE

„Sfintei și marii cu darul lui Dumnedeŭ Bisericei Alexandrenilor, și celor din Egipt și din Livia, și Pendapoli iubiților frați, cei în Niceea înpreună adunați Episcopi, și Sinodul acest mare și sfânt îl alcătuim, a vě bucura întru Domnul".

De vreme ce de darul lui Dumnedeŭ, şi iubitorul de Dumnedeŭ Impĕratul Constantin ne-au adunat pre noi, din osĕbite Eparhii şi cetăţi, şi s'au alcătuit Sfântul acesta şi marile Sinod în Niceea, de nevoe saŭ socotit din partea a tot Sfinţitul Sinod, a să trimite şi la voi scrisori, ca să aveţi ştiinţă, care pricini s'au pornit şi s'au cercetat. şi care s'aŭ socotit şi s'aŭ întărit. Mai întâiu s'aŭ cercetat cele a le păgânătăţii lui Arie inaintea prea iubitoriului de Dumnedeŭ Impĕratului nostru Constantin. şi cu hotărârea tuturor s'aŭ socotit a să anatematisi păgânésca lor socotinţă, şi graiurile şi înţelegirile lui cele hulitóre, carele le întrebuinţa hulind pre Fiiul lui Dumnedeŭ, dicĕndu-l a fi dintru cele ce nu sînt, şi că mai 'nainte de a să naşte nu era, şi era óre-când când nu era, şi că cu de sine-şi stĕpânire este primitor de rĕutate şi de fapta bună Fiiul lui Dumnedeŭ, aceste tóte le-aŭ anatematisit Sfinţitul Sinod, nici a audi suferind păgânésca socotinţă, şi graiurile cele hulitóre şi nebunia lui. Şi cele a le lui ce fel de sfârşit aŭ luat, ori de le-aţi audit, ori le veţi audi, ca să nu ne socotim că năvălim asupra barbatului, carele pentru a lui pĕcat s'aŭ luat certările cele potrivite, că atâta aŭ putut păgânătatea lui, în cât şi pre Theona cel de la Marmarichi[1] a-l câştiga, şi pre Secund cel de la Ptolemaida, că de aceleş şi aceia s'aŭ norocit, ce de vreme Dumnedeescul dar, de réua socotinţă şi de hula aceea, aŭ izbăvit Egiptul şi de feţile celor ce aŭ cutezat a face desbinare şi despărţire norodului celui din început paşnic. rĕmâne însĕ cele ale sumeţiei lui Meletie, şi a le celor hirotonisiţi de dânsul, şi cele ce s'aŭ socotit de către Sinod despre acésta le arătăm vouĕ, iubiţilor fraţi. Deci s'aŭ socotit, mai cu iubire de ómeni pornindu-sĕ Sfântul Sinod, căci dupre amărunţitul cuvênt nici de o ertare era vrednic. Meletie dicem, sĕ rĕmâe în cetatea sa, şi nici o stĕpânire să aibă, nici a prohirisi, nici a hirotoni, nici în vre-un sat ori cetate óre-care să se arate pentru însuşi acéstă lucrare, ci gol numile cinstei al avea, iar pre cei aşăzaţi de dânsul cu mai tainica

hirotonie adeverindu-se, să se împărtăşască la acestea, pentru ceea ce aŭ eĭ şi a liturgisi, însĕ al doilea a fi negreşit după ceĭ cercetaţĭ în fieşte-care Parohie şi Biserică, cercetat dic de către prea cinstitul şi conliturgisitorul nostru Alexandru şi maĭ înainte hirotonisiţĭ. Ca aceştia nicĭ o stĕpânire să aĭbă a prohirisi pre ceĭ ce plac lor (adică a hirotoni orĭ a provivasi). orĭ a lepăda vre un nume orĭ cât de puţin ceva a face, fără de socotinţa şi voia Episcopilor Catoliceştiĭ şi Apostoleştiĭ Bisericeĭ ceĭ supusă luĭ Alexandru. Iar ceĭ ce cu darul luĭ Dumnedeŭ şi cu rugăciunile vóstre, nicĭ întru o dezbinare s'aŭ aflat, şi cariĭ sînt neîntinaţĭ în catolicésca şi apostolésca Biserică, să aĭbă stĕpânire, şi a prohirisi, şi numirea a adăugi celor vrednicĭ de cliros, şi tóte a'le face dupre legea şi canonul Bisericesc, ĭar de să va întâmpla óre-cine când-va a să odihni din ceĭ ce sînt în Biserică, atuncea înpreună a rîdica la cinstea celuĭ săvârşit ceĭ ce acum maĭ înainte s'aŭ dis, numaĭ de să vor arăta vrednicĭ, şi norodul alege împreună hotărându-ĭ pre eĭ şi pecetluind Episcopul Catoliceştiĭ Alexandrieĭ. Acésta însĕ celora-lalţĭ, adică tuturor li s'aŭ ertat. Asupra feţiĭ luĭ Meletie acestea nu s'aŭ învoit pentru neorânduĭala luĭ cea din început, şi pentru lenirea şi sumeţia socotinţeĭ luĭ, că nicĭ o voe de stĕpânire să se dea luĭ, unuĭ om ce póte ĭarăş a face aceleaşĭ neorânduele. Acestea sînt cele alese şi osĕbite Egiptuluĭ, şi prea Sfinteĭ Bisericĭ Alexandrenilor, ĭar de s'aŭ canonisit alt ceva, orĭ de s'aŭ dogmatisit, împreună faţă fiind Domnul şi prea cinstitul conliturgisitorul şi fratele nostru Alexandru, însuşĭ fiind de faţă le va spune, pentru că şi Domn şi părtaş ale celor ce s'aŭ făcut s'aŭ aflat. Bine vestim însă vouĕ şi despre conglăsuita şi prea sfânta nóstră Pashă, că cu rugăciunile vóstre s'aŭ isprăvit şi partea acésta, în cât toţi fraţiĭ Rĕsărituluĭ, ceĭ ce maĭ înainte nu făcea întru o unire cu Romaniĭ, şi cu voĭ, şi cu toţĭ ceĭ ce din început păzim, Pasha de acum împreună cu voĭ a să săvârşi. Decĭ bucurându-vĕ pentru cele ce s'aŭ isprăvit, şi pentru ob-

ştéscă pace şi unire, şi pentru că tot eresul s'au curmat, primiţi cu mai mare cinste şi cu mai multă dragoste pre conliturgisitorul nostru, şi Episcopul vostru Alexandru, carele ne-aŭ veselit pre noi cu înfăţoşarea sa, şi întru acéstă vârstă atâta ostenélă suferind, pentru a împăcelui cele de la voi. Rugaţi-vě însě şi pentru noi toţi, carele bine socotite, deobşte a se păzi şi a rěmânea întărite prin Domnul nostru Iisus Christos, dupre buna voinţă făcute, precum şi am credut, de Dumnedeu şi Părintele întru Duhul Sfânt, a căruia slava în vécurile vécurilor. Amin.

C. E.

(Va urma).

OMUL CEL VECHIU ŞI OMUL CEL NOU.

El trebue a creşte (a se înalţa),
Iar eŭ a mĕ micşora
(Comp. Ioan I.I. 30).

Orĭ-cine citeşte saŭ aude despre istoria luĭ Ioan Botezătorul, nu póte a nu fi cuprins de mirare de contrastele ce ea cuprinde. In adevĕr, nimic maĭ strălucit, maĭ măreţ şi maĭ imposant, ca începutul activităţeĭ acestuĭ profet. Abia se arată în deşertul Iudeeĭ şi îndată tot poporul se mişcă. Miĭ de închinătorĭ părăsesc oraşele, satele şi casele lor, se grămădesc către malurile Iordanuluĭ şi vin la el. Mişcarea este generală şi atât de mare şi puternică în popor, în cât Fariseiĭ, cu tótă mândria şi egoismul lor, nu pot a împiedica curentul şi se decid şi eĭ a urma exemplul mulţimeĭ şi a veni la Ioan.

Iar Ioan, în acele momente supreme, încongĭurat de tóte părţile de ceĭ ce veneaŭ la el să-l vadă, să asculte cuvintele sale şi să se boteze, el, în culmea glorieĭ sale, când putea cu un singur cuvênt să misce tot poporul, să facă să'l urmeze, şi el să devină, nu numaĭ învĕţătorul lor, dar chiar idolul de adorare al celor ce'l încongĭuraŭ; el, în loc d'a se mândri şi înălţa, îşĭ plécă capul înaintea luĭ Iisus, care

era neînsemnat încă şi necunoscut până atuncĭ. Pe acesta îl arăta mulţimeĭ adunate, şi'l imfăţişéză ca pre Mesia cel aşteptat. El ḑice tuturor: „Nu sunt eŭ, Christos, ci „trimis sunt ca înainte mergĕtorul luĭ. Cel ce are mi„reasă, acela este mire, ĭar amic al mireluĭ, este acela „care stă, şi'l privesce şi se bucură de el; căcĭ el trebue „a se înălţa, ĭar eŭ a mĕ micşora".

Dar aceste cuvinte memorabile nu ne arată numaĭ purtarea luĭ Ioan; ele trebue să fie pentru orĭ-care creştin legea supremă, dupĕ care să se conducă în viaţa sa şi regula cea maĭ perfectă, care trebue să determine raportul şi posiţiunea sa faţă de Iisus Mântuitorul.

Precum Ioan în culmea glorieĭ sale, representând aşezământul cel îmbătrînit al legeĭ celeĭ vechĭ, s'a desbrăcat de omul cel vechiŭ în faţa haruluĭ evangelic al legeĭ celeĭ noué, aşa şi noĭ de îndată ce suntem în faţa aceluiaşĭ har evangelic şi partaşĭ luĭ, prin Iisus Christos Mântuitorul, *trebue, să ne desbrăcăm de eul nostru trupesc, spre a primi pre Christos.* Căcĭ Iisus nu se presintă cu Evangeliul sĕŭ ca un simplu învĕţător, rĕmânênd, ca noĭ creştiniĭ să'l urmăm saŭ nu, dupĕ cum ne va plăcea; ci comunicându-ne prin evangeliul sĕŭ harul dumneḑeesc, se presinta ca învĕţătorul şi domnul cel bun, căruia trebue toţĭ ceĭ ce'l urméză, să se supună fără reserve şi reflexiunĭ.

Acésta nu nimiceşte libera voinţă a omuluĭ. Pentru că noĭ în viaţa acésta, din experienţa ḑilnică constatăm, că *eul nostru natural*, înclinările naturale ale natureĭ nóstre trupeştĭ, saŭ aceea ce Sânta Scriptură numeşte *omul cel vechiŭ*, năzuind de-apururea maĭ mult către reŭ şi către sĕvêrşirea pĕcatuluĭ, este şi va fi tot-déuna în lupta catre *omul cel noŭ*, către năsuinţele de a urma luĭ Christos şi de a-l face pe el Domnul şi Stăpânul vieţeĭ nóstre.

Este drept dar şi raţional, ca tot déuna să cugetăm la cuvintele luĭ Ioan şi neîncetat să exclămăm cu el: „Aceluia (luĭ Iisus) se cade a se înălţa, ĭar mie (celuĭ ce urmez luĭ) a mĕ micşora". Christos Mântuitorul, căruia noĭ trebue a

urma și a face sânta sa voe, dictată de evangeliul sĕu, el trebue a se înalța, iar noi a ne micșora, adică a ne supune luĭ. Căcĭ aceste două puterĭ, cari aŭ pretențiuni de a conduce viața și tótă activitatea nóstră, se combat reciproc și se exclud una pe alta. Aceea ce una ne îndémnă a face, este cu desĕvêrșire opus și desaprobat de cea-l altă.

Aceste douĕ puterĭ rivale existente în noĭ și cari ne călauzesc, le putem cunóște orĭ de câte orĭ ne examinăm pre noĭ înși-ne și voim a ne da sémă despre mobilul ideilor, al judecăților și al acțiunilor nóstre. De la început cunóștem numaĭ de cât de care din ele suntem condușĭ, și de vom voi a ne da sémă de noĭ înși-ne, vom ști dacă suntem sub presiunea înclinărilor și năsuințelor naturale, aplicate către rĕŭ și pĕcat, saŭ suntem sub stăpânirea haruluĭ evangelic, îndemnațĭ de a face binele către noĭ înși-ne și către aprópele.

Câte-va exemple vor fi de ajuns spre a clarifica lucrurile:

Să expunem și să examinăm pentru exemplu cum apreciază și ce ideĭe ne dă *despre mărire și putere* fie-care din aceste douĕ năsuințe și inclinărĭ ale nóstre.

Cum vorbește omul cel pironit cu mintea sa numaĭ la cele pămênteștĭ? Ce cuvinte întrebuințéră el pentru a manifesta cugetările cele ascunse ce le are în adêncul inimeĭ sale? Pentru ca să devĭĭ mare, ḑice el, trebue să te înalțĭ prin desvoltarea puterilor tale. Să adunĭ atâta avere, în cât aprópele tĕŭ numaĭ auḑind de ea, să se umple de invidie. Să aĭ atâta imfluență, în cât mulțimea vĕḑêndu-te să se prostérnă înaintea ta. Mergĭ cu trufia tot înainte, așa în cât să lașĭ în urmă pe toțĭ aceĭa cari ar voi să'țĭ pună piedicĭ în calea ta. Câmpul de luptă, în lumea acésta este fórte larg, așa de larg, în cât stadiul iubireĭ de mărire ce'țĭ stă înainte, n'are marginĭ. Inalță-te pre tine așa de sus, in cât, se calcĭ în piciórele tale chiar dictamentele conștiințeĭ tale și să nimiceștĭ fericirea chiar și a acelora cari te privesc de amic.

„*Fie-care pentru sine*“. Viața acésta este o luptă, și numaĭ acela care trăește pentru sine, este sigur că iese triumfător.

Ast-fel vorbește în ințelepciunea și priceperea sa omul cel pironit către cele pămêntești, omul materiei și al pĕcatuluĭ, *omul cel vechiŭ*.

Dar cu totul altul este limbagiul și cugetarea omuluĭ celuĭ noŭ, al omuluĭ care se conduce de învĕțătura evangelică și voește a se face partaș haruluĭ ce se revarsă prin ea asupra credincioșilor.

Acesta ḑice: Iată ce ḑice Domnul: „Știțĭ că domniĭ „neamurilor domnesc asupra lor și ceĭ maĭ marĭ le stăpâ„nesc. Intru voĭ însĕ să nu fie așa, ci orĭ-care va voi să „fie maĭ mare, să fie vouĕ serv; și cel ce va voi să fie „între voĭ cel întâiŭ, să fie vouĕ serv“.

Dar óre nu s'a făcut el însușĭ, Domnul ceruluĭ și al pămêntuluĭ serv, și n'a luat el chipul servuluĭ pentru a mântui pre om? N'a trăit el aci pre pământ în cea maĭ extremă stare de umilință de la nașterea sa în peșteră și până la mórtea sa pre cruce? N'a fost el carele cu puțin înainte de a părăsi pre apostoliĭ sĕĭ, le-a spălat piciórele, recapitulând în acest act adevĕratul caracter al stăreĭ de umilință al întregeĭ sale viețĭ aci pre pământ?

Ast-fel este învĕțătura sa și acesta este exemplul de viață și purtare pre care îl dă tuturor celor ce îl urmézâ și pórtă numele sĕŭ:

Pentru ca să fiĭ mare, ḑice el, trebue să te umileștĭ, să coborĭ cu iuțéla fulgeruluĭ scările gloriilor și ale aspirațiunelor deșerte și să ajungĭ până acolo, în cât să nimiceștĭ tendințele și năsuințele euluĭ egoistic, al căruĭ cult te separă de Dumneḑeŭ și de învĕțătura cea mântuitóre a Evangeliuluĭ.

Numaĭ în acéstă stare de umilință și prin tainica jertfa a euluĭ egoistic, póte cine-va vedea, cunóște și urma adevĕrata mărire. Nimicirea pasiunelor egoistice, devine lumina cea adevĕrată care ne luminézâ spre a cunóște pre

Dumnedeŭ, a face sfânta sa voe și a ne face partași împěrăției cerurilor.

De sigur că omul creștin supunêndu-se acestei voci a conștiinței sale, călăudite de învĕțătura și harul evangeliei, pentru el viața este o luptă, și luptă chiar cu el însuși; dar numai acela care póte resista inclinațiunelor și năsuințelor către pĕcat, și are abnegațiune, numai acela se învrednicește de coróna învingerei.

Iată două moduri, diametral opuse de a cugeta și de a aprecia mărirea. Alt-fel cugetă și și-o închipuește omul cel vechiŭ în egoismul sĕŭ, și alt-fel o concepe cel noŭ, luminat de învĕțătura evangelică.

Dar mai este cu putință să stea cine-va la îndoială pe care din aceste două sfătuiri să urmeze? Mai este cu putință a se îndoi de adevĕr și de ceea ce este bine de urmat când omul cel vechiŭ dice: Ochiŭ pentru ochiŭ și dinte pentru dinte; iar cel noŭ: Iubește pe vrăjmașii tĕi? Pentru cel luminat și povățuit de învĕțătura evangelică, fericiți sunt cei smeriți, cei ce plâng, cei ce flămânzesc și însetoșază de dreptate; cei persecutați și calomniați cu nedreptul. Dar pentru omul cel vechiŭ călăudit de dictamentul sĕu cel egoistic, ast fel de ferició sunt o ironie. Acesta parodiând ast fel de învĕțături și precepte ale Domnului, dice: Fericiți sunt cei bogați, căci aceștia aŭ tot ce le dorește sufletul lor! Fericiți sunt cei ce rîd și se bucură, acei cari nu știŭ ce este scârba saŭ întristarea! Fericiți sunt cei ce își satisfac tóte plăcerile! Fericiți sunt cei ce dispun de forță, și pot a o întrebuința, așa în cât nimic să nu póta resista la voința lor!

Ast fel cugetă și vorbește omul cel vechiŭ, cel condus de egoism și supus dictamentului pasiunelor sale. Pentru el adevĕrata mărire este *mândria și îngîmfarea.*

Nu tot ast fel judecă omul cel noŭ, cel povĕțuit de învĕțatura evangelică. Pentru acésta adevĕrata mărire este abnegațiunea. Adevĕrata virtute este abnegațiunea, și singura fericire este plăcerea ce resultă din abnegațiune.

Iată dar două principiĭ diametral opuse, două regulĭ din care una descrie într'un fel binele și mărirea, alta, alt fel. Una ne învață a judeca lumea și pre noĭ înși-ne și a lucra într'un fel, după pornirile egoismuluĭ, alta de a-l înfrâna.

Și pe care din aceste două urmâm? Din nefericire, suntem cu toțiĭ dispușĭ din natura nóstră maĭ cu înlesnire a urma pe cea întâĭ, căcĭ ne măgulește și ne place maĭ mult, maĭ ales că nu ne impune nicĭ un fel de sacrificiŭ.

Urmând înse ast fel, chiar în culmea plăcerilor de care ne îndulcim, daca cugetam la faptele și vința nóstră, de îndată simțim, că nu facem bine, că am greșit de nu am urmat legea înfrânăreĭ. Îndată recunóscem, că suntem vinovațĭ și că trebue să cerem iertare de la Domnul pentru faptele nóstre.

Atuncĭ vedem cât am fost și cât suntem de greșițĭ în aprecierile și judecățile nóstre, când ne supunem egoismuluĭ nostru. Atuncĭ vedem cât este de deșartă mândria nóstră. Atuncĭ abia ne convingem, că iubirea de avuție și mărire, este resultatul aceste mândriĭ deșerte și că tot de acolo provine despre̦țul și nemulțumirea de a fi sĕrac și neînsemnat. Atuncĭ vedem că tot fructe ale egoismuluĭ și ale măririĭ deșerte, sunt setea de a ne afișa cu orĭ-ce preț și a face reclamă în jurul nostru, precum și téma, că póte nu însemnăm ceva, saŭ suntem nebăgațĭ în sémă. Tot mândria și egoismul este causa ca aprecierile și judecățile nóstre despre aprópele și faptele sale, să fie fórte severe, să'l condamnăm fară milă pentru tóte, orbițĭ de orgoliul despre noĭ înși-ne, fără să cugetăm, că în fața aceluĭa care cunóște și cele maĭ ascunse ale inimeĭ nóstre, noĭ putem fi de o mie de orĭ maĭ culpabilĭ și maĭ vinovațĭ de cât aprópele și că avem pre grumaziĭ noștri păcate mult maĭ grele și maĭ numeróse de cât fratele nostru pe care'l osîndim. De aci în fine provine disprețul pe care îl aŭ către sĕracĭ, mulțĭ, care sunt numaĭ cu numele creștinĭ. Aceia carĭ în egoismul lor consideră pe sĕrac ca și cum n'ar fi om și numaĭ cu buzele îl numesc frate.

Câtă rătăcire în o ast-fel de judecată și apreciare a nóstră asupra lumeĭ și asupra aprópeluĭ nostru!

Dar aprecierile și judecățile nóstre despre ceĭ-l-alțĭ, nu este cu putință a se separa de faptele și de viața nóstră. S'a observat, că aceste aprecierĭ sunt imaginea fidelă a purtăreĭ și a vieţeĭ nóstre, că ele să inspiră de fântâna cea ascunsă și misteriósă a pasiunelor nóstre sufletești. Și în ele se arată influența ce o are una din cele două puterĭ și inclinațiunĭ opuse, carĭ îșĭ discută stĕpânirea asupra moduluĭ nostru de a lucra.

Principiul satanic al euluĭ nostru egoistic, care ne separă de Dumnedeŭ și ne aruncă în infern, ne alipește cu trupul și cu sufletul de materie, în care ne spune, că putem afla satisfacerea orĭ-căreĭ plăcerĭ în acéstă lume. Aci omul cel vechiŭ și trupesc, caută pasionat a afla tot ce'l póte ține legat de materie și tot ce póte pentru moment să'ĭ procure mulțumirea și plăcerea.

El crează singur lumea sa, în care pe de-oparte se mărginește, ĭar pe de alta voește singur a domni și a o conduce după placul sĕŭ. Dacă este om de știință, este cu totul absorbit numaĭ de bucuria și satisfacțiunea pe care îĭ o procură știința sa, și crede că în ea află idealul suprem pe care omul îl póte atinge. Cerul sĕŭ se află pre pământ și pentru ce să'l caute aiurea? Dacă este cap de familie, caută bucuria și mângâĭerea numaĭ în viața și existența familieĭ sale. Și în loc de a căuta după evangeliŭ și voia cea sântă a luĭ Dumnedeŭ, el le caută departe de el, anulând și ne primind ceea ce Dumnedeŭ ordonă. Dumnedeul sĕŭ este vatra familieĭ sale, singura asupra căreia îșĭ concentréză tóte puterile și sentimentele sale și în afară de care, toțĭ ceĭ-l-alțĭ ómenĭ sunt strĕinĭ, fară drept la mila și protecțiunea sa. De aci tristeța fără marginĭ, descuragiarea și disperarea, orĭ de câte orĭ se întâmplă vre-o nenorocire în casa egoistuluĭ, pentru că sufletul și cugetul sĕŭ, cu totul pironit în cercul cel strîmpt al pasiunelor sale, nu póte să se înalțe către taĭnele eternitățeĭ. Ast-fel

că egoismul face, ca chiar devoţiunea către familie, care este unul din sentimentele cele maĭ nobile, să fie degradată şi să degenereze. Ne maĭ fiind consfinţită şi călăuḑită de Dumneḑeŭ şi sfânta sa voe, egoismul o face să-şĭ piardă nobleţa şi caracterul eĭ sacru. Adevĕrata fericire a uneĭ familiĭ creştine stă în relaţiunea şi legătura eĭ cu Dumneḑeŭ, şi ca să existe acéstă relaţiune şi legătură a familieĭ creştine cu Dumnedeu, egoismul nu'şĭ póte avea locul; locul luĭ, trebue să'l ia iubirea către aprópele, căcĭ noĭ toţĭ ómeniĭ formăm o singură familie şi suntem fiĭ aĭ aceluiaş părinte, Dumneḑeŭ.

Alţiĭ dintre ómeniĭ ceĭ trupescĭ, servĭ aĭ pornirilor şi patimilor lor naturale, şi aceştia din nenorocire sunt fórte numeroşĭ, caută a se satisface în plăcerĭ mult maĭ josnice. Pentru aceştia, lumea întrégă se reduce la satisfacerea plăcerilor celor maĭ degradate. Luxul unuĭ ospăţ copios, al uneĭ serate animate, al jocurilor şi al danţurilor de nopţĭ întregĭ, sunt termenile extreme ale ozizontuluĭ lor.

Aceştia sunt acela despre care Sf. Apostol Paul cu inima sdrobită de de durere ḑice: „Dumnedeul lor este „pântecele; sfârşitul lor este pierdarea, căcĭ drept mărire „şi glorie a lor, socotesc ruşinea". Aceştia trăind numaĭ pentru trup, vor suferi cât maĭ neîntârḑiat şi chiar fără vreme sórta şi sfârşitul trupuluĭ, adică descompunerea şi distrugerea lor înşuşĭ.

Acésta este viaţa şi activitatea omuluĭ celuĭ vechiŭ, sclav al pornirilor şi năsuinţelor sale naturale. Prin tóte lucrările şi mişcările vieţeĭ sale, el voeşte a ne convinge că, pămêntul este singura nóstră patrie, şi că aci şi numaĭ aci pre pămênt, trebue să ne avem tot tesaurul nostru material şi moral. De acest mobil este legată tótă existenţa şi activitatea sa şi în acest sens îşĭ moduléză viaţa sa şi a tuturor aĭ sĕĭ. Ca părinţĭ, tótă educaţiunea ce o daŭ fiilor lor, este numaĭ şi numaĭ de a-ĭ produce în lume prin o manieră superficială şi falşă. In conducerea caseĭ şi a familieĭ lor, în viaţa lor, se ţin orbeşte de moda tim-

puluĭ, avênd mare grijă de a nu rĕmânea în urmă cu ceva. Tot ceea ce fac, nu fac de cât din uşurinţă şi totdéuna cu scop de a atrage asupra-le admiraţiunea şi chiar invidia semenilor sĕĭ, pe care ţin cu orĭ-ce preţ să'ĭ eclipseze prin aparenţe falşe şi amăgitóre.

Ast-fel sunt plăcerile, dorinţele şi vederile omuluĭ celuĭ vechiŭ, ale celuĭ pironit la materie şi la deşertăciunele lumeĭ aceştia. De ele se conduce şi se ţine cu sfinţenie în viaţa sa, în lumea acésta trecĕtóre.

Dar nu tot aşa este omul cel noŭ, omul carele despreţuind materia, se ridică cu vederile sale maĭ pre sus de lucrurile terestre şi voeşte a trăi, nu dupĕ pornirile trupuluĭ, ci dupĕ dictamentul spirituluĭ sĕŭ, avênd ca normă neclintită a vieţeĭ sale religiunea şi ca stea polară, către care să'şi îndrepte căile sale, voia cea sfântă a luĭ Dumnedeŭ.

Acesta credincĭos învĕţătureĭ Domnuluĭ, nu caută a'şi întemeia aci pre pământ locuinţa sa eternă. El nu mărgineşte viaţa eternă aci pe pământ, ci dupĕ cuvêntul Apostoluluĭ, „întrebuinţând cele din lumea acésta, fără a abusa“, se îndulceşte în libertate şi cu moderaţiune de bunurile lumeĭ aceştia. Tóte mulţumirile pe care i-le procură familia, societatea, etc., le priveşte ca un dar de la Dumnedeŭ, pentru care fiindu-ĭ recunoscĕtor, el aduce cu conştiinţă şi inimă curată cult dătătoruluĭ a tot binele, luĭ Dumnedeŭ. Ast-fel sunt cugetările şi dorinţele omuluĭ celuĭ noŭ, ale omuluĭ care trăeşte dupĕ voia cea sfântă a luĭ Dumnedeŭ.

Dar nu puţinĭ sunt ceĭ ce obiectează că aceste sunt două imaginĭ şi preînchipuirĭ, a cărora realitate nimenĭ nu o póte afla în viaţa omuluĭ.

Nimic maĭ neîntemeĭat. Pe omul cel vechiŭ îl vedem în tóte dilele în tótă splendórea sa. Omul cel noŭ, omul haruluĭ evangelic, al căruĭa tip s'a arătat ómenilor însuşĭ Fiĭul luĭ Dumnedeŭ, este maĭ rar, dar tot îl vedem şi pre

acesta. Aceştia sunt maĭ rarĭ chiar între creştinĭ, pentru că calea binelui şi a virtuţeĭ este maĭ greŭ şi maĭ cu anevoinţă de urmat; pentru care Mântuitorul a dis că: „Mulţĭ sunt chiemaţĭ, dar puţinĭ aleşĭ", şi, nu tot cel ce'mĭ dice mie Dómne, Dómne, va intra întru împĕraţia mea". Dar aceştia silindu-se din tóte puterile lor a aplica, pe cât este cu putinţa omuluĭ, voia cea sfântă a luĭ Dumnedeŭ în viaţa lor, sunt model de viaţa piósa şi religiósă tuturor; stimaţĭ şi veneraţĭ în faţa ómenilor şi bine plăcuţĭ înaintea luĭ Dumnedeŭ.

Decĭ nu se póte dice, că omul cel noŭ, descris de evangeliĭ, nu se póte afla. El este şi este chiar în mijlocul nostru.

Iisus Christos prin viaţa sa ne-a dat exemplul vieţeĭ celeĭ adevĕrate, dupe voia cea sfântă a luĭ Dumnedeu. Toţĭ ceĭ ce pórtă numele sĕŭ şi voesc din inimă sa'l urmeze, se însufleţesc prin puterea dumnedeéscă ce lucréză prin evangeliul sĕŭ, care îndreptă paşiĭ lor în calea binelui şi a virtuţeĭ şi ast-fel putênd înfrâna nazuinţele trupuluĭ, se ranasc moralminte şi devin ómenĭ nouĭ.

Pentru acésta Evangeliul mântuireĭ şi al renaştereĭ nóstre morale, tot-déuna ne vorbeşte despre aceste două căĭ opuse ale vieţeĭ şi mântuireĭ nóstre. Dacă suntem adevéraţĭ creştinĭ, trebue să ne luptăm contra putereĭ care ne îndeamnă la reŭ, contra omuluĭ celuĭ vechiŭ şi să cerem de la Dumnedeŭ, că să ne înveţe sfânta sa voe, să se apropie de noĭ şi să ne lumineze cu lumina haruluĭ sĕŭ şi să fim, precum dice sf. Apostol Pavel, *desăvârşiţĭ întru Iisus Christos.* Să lucrăm fără preget şi fără încetare pentru realisarea acestuĭ ideal, şi să avem de-apururea in vedere, că dacă în acéstă lume trecĕtóre nu'l putem atinge şi dobândi în totul, va veni o vreme, când îl vom realisa şi avea desăvârşit. Să nu ne închipuim, ca fericirea cerescă este de natura fericireĭ şi a bunurilor terestre, saŭ că ne vom putea apropia de Dumnedeŭ dupĕ sĕvêrşirea nós-

tră din viața, fără ca să nu dăm sémă de faptele și de viața nóstră, dacă am trăit dupe Evangeliŭ, saŭ ne-am conformat năsuințelor și pornirilor înpătimite ale egoismului nostru.

Și cu tóte acestea cât suntem de departe cu cugetul, cu inima și cu fapta de a realisa și a ne comforma intru tóte cu cele ce ne învață și ne dictéză Evangeliul. Dar când cugetăm la mulțimea piedicilor care ne țin departe de Dumnedeŭ și sfânta sa voe și când vedem și constatăm din experiența ḑilnică oscilațiunele voinței nóstre, cum fie-care din cele doue puterĭ rivale ce ne domină, câte odată ne înalță până la cer, ĭar altă dată ne pogóră până în infern, față cu acest antagonism al lor, putem să nu ne aducem aminte de cuvintele luĭ Ioan și să nu ḑicem: „Acela trebue a se înalța, ĭar eŭ a mě micșora“? Trebue dar, pentru ca să fim cu adevěrat următorĭ aĭ evangeliuluĭ să ḑicem: „Iisus Christos Mântuitorul trebue a se mări „și a creşte întru noĭ, ĭar noĭ a ne micșora și a urma „luĭ“.

Dar este deja timpul a întreba până unde trebue a merge supunerea voințeĭ și a euluĭ nostru egoistic la preceptele și dictamentele Evangeliuluĭ? Trebue a merge acéstă supunere până la complecta anihilare și nimicire a omuluĭ celuĭ vechiŭ, a euluĭ, a voințeĭ și a inclinărilor nóstre naturale? Trebue a schimba și a transforma cu totul natura nóstră și a ne anihila cu desěvêrșire individualitatea și caracterul persóneĭ nóstre? Sfânta Scriptură și Evangeliul ne învață că **nu**.

Eul nostru, întru cât suntem sub influența și presiunea pornirilor și inclinațiunelor naturale și sub greutatea pecatuluĭ, el nu este adevěratul eu, care să represinte persóna și individualitatea nóstră de ființe morale, și cu atât maĭ puțin de fiĭ aĭ luĭ Dumnedeŭ și bunĭ creștinĭ. Când suntem sub greutatea pěcatuluĭ, eul nostru este numaĭ o caricatură și alterare a imagineĭ divine cu care Bunul Dumnedeu a inzestrat pe om.

Cât este de adevĕrat acésta, se constată din faptul, că noĭ orĭ de câte orĭ ne dăm la destrânare, la ură, resbunare şi altele, şi orĭ de câte orĭ suntem vinovaţĭ de ceva şi ne aflăm sub greutatea pĕcatuluĭ, care apasă asupra conştiinţeĭ nóstre, simţim că nu maĭ suntem liberĭ şi că o putere streină ne domină, ne apasă şi ne întristéză. Atuncĭ vedem că nu maĭ avem liniştea conştiinţeĭ, mângâierea şi pacea eĭ, şi că tipul şi asemănarea luĭ Dumnedeu cu care Creatorul ne-a înzestrat, pare că sunt pierdute Simţim că suntem ţinuţĭ ca de un demon care ne împinge către abisul pasiunelor şi al poftelor brutale şi pare că ne lipseşte puterea de a ne putea opri din calea réuluĭ şi de a ne stĕpâni. Iar când în fine, maĭ târdiu reuşim a ieşi şi a scăpa din mânele acestuĭ demon şi privim trecutul şi faptele ce am sĕvêrşit sub influenţa luĭ, ne înfiorăm şi mărturisim cu întristare şi sdrobire de inimă, că în acele momente de furóre şi de rătăcire, nu am fost conduşĭ, inspiraţĭ şi stĕpâniţĭ de adevĕratul eu al nostru şi că numaĭ atuncĭ suntem stĕpânĭ pe noĭ înşi-ne şi pe libera nóstră voinţă, când am scăpat şi am învins acel demon, care ne ţinea sub sclavia pĕcatuluĭ.

Pĕcatul este prin urmare care schimbă şi întunecă adevĕratul eu al nostru, personalitatea şi libera nóstră voinţă. El este care falsifică şi corumpe caracterul şi individualitatea nóstră.

Exemplul următor clarifică fórte caracteristic starea nóstră sufletéscă şi a euluĭ nostru, când suntem sub influenţa pornirilor nóstre naturale şi sub greutatea pĕcatuluĭ.

In ruinele templelor şi ale oraşelor anticităţeĭ clasice, s'aŭ aflat statuĭ a cărora chipurĭ eraŭ acoperite cu straturĭ de pământ. La prima vedere se păreau fără nicĭ o însemnătate, diforme şi fără nicĭ o frumuseţe artistică. Când însĕ li s'aŭ şters straturile supra puse şi aŭ rĕmas cu forma lor reală şi adevĕrată, aşa precum le lucrase mâna artistuluĭ lor, atuncĭ s'a vĕdut că ele eraŭ capo-d'opere ca artă şi ca frumuseţe.

Ast-fel ne acoperă și pre noi pĕcatul cu un strat de urăciune întunecósă, prin care nu se póte străvedea imaginea divină ce o purtăm.

Și precum la statui straturile de pămênt nu sunt opera artistului lor, ci numai le întuneca frumusețea și vederea, de asemenea și urăciunea și întunerecul ce întunecă eul nostru, nu este adevĕrata imagine ce Creatorul a insădit în noi. Deci eul cel înclinat către rĕŭ și încatenat sub pĕcat, nu este adevĕratul eu al omului. Aci este sclavia libertăței și a voinței nóstre, aci alterarea și anihilarea a eului celui adevĕrat, a ființei nóstre înzestrată cu judecată și voință liberă.

Adevĕratul eu al ființei nóstre, lucrând liber, se află la cel ce lucrézǎ binele. Omul cel noŭ, cel călăudit de voia cea sfântă a lui Dumnedeu și întărit de harul sĕu dumnedeesc, este adevĕrata imagine a lui Dumnedeu. Iar omul cel vechiŭ, din causa pĕcatului, represintă schimbată și alterată acéstă imagine.

Când lepădăm pre omul cel vechiŭ, și curățim eul nostru de tótă necurăția și întunecimea pĕcatului, și ne îmbrăcăm cu omul cel noŭ, când ieșim din calea pĕcatului și intrăm în calea binelui, a adevĕrului și a virtuței, și lepădăm cu un cuvênt masca ce îmbraca și ascundea ființa nóstră, atunci se vede în noi adevĕratul caracter al imaginei pe care Creatorul a sădit'o în noi.

Mulți însĕ cred, că lucrul acesta, că prefacerea saŭ mai bine dis renașterea acesta morală este cu neputință de a se putea vedea și realisa aci pre pămênt, în lumea acéstă trecĕtóre și mai ales în diŭa de astă-di, când Evangeliul este atacat în numele libertăților și al drepturilor omenirei.

Nimic mai nefondat și neadevĕrat ca acéstă acusațiune ce se aduce Evangeliului și renascerei morale ce el oferă și efectuă in moravurile ómenilor.

Dacă de realisarea dreptăței și a libertăței depinde re-

nascerea morală a ómenilor, apoi unde, când şi de cine aŭ fost acestea definite şi practicate după adevĕratul lor caracter, de cât în Evangehul luĭ Iisus Christos şi de cât de următoriĭ şi credincioşiĭ credinţeĭ creştine?

Aceea ce este adevĕrat este faptul ca astă-ḑĭ maĭ mult de când orĭ-când lupta intre omul cel vechiŭ şi cel noŭ este maĭ mare şi maĭ aprinsă de cât orĭ-când. Astă-ḑĭ apostasia este generală; ea se ridică nu numaĭ contra luĭ Dumneḑeŭ, dar şi contra ordineĭ sociale. Omul cel vechiŭ este chiar între ceĭ ce pórtă numele de creştinĭ, maĭ sĕlbatec şi maĭ aprig apĕrător al năsuinţelor naturale ale omuluĭ dominat de pĕcat, de cât orĭ-când. Pare că este o intrecere întru a aplica în rĕŭ cuvintele psalmistuluĭ, *„sa rupem legaturile lor, şi sa lepadam de la noĭ jugul lor"*.

Astă-ḑĭ maĭ mult de cât orĭ când creştinismul luptă chiar contra fiilor şi următorilor seĭ. Cele două năsuinţe: a omuluĭ celuĭ vechiŭ şi celuĭ noŭ, chiar în Biserica creştină se luptă între dênsele şi îşĭ dispută suprematia asupra vieţeĭ urmatorilor luĭ Iisus Christos. Dar pentru a triumfa libertatea, adevĕrul şi dreptatea şi pentru a fi adevĕraţĭ următorĭ aĭ luĭ Iisus Christos şi credincioşĭ devotaţĭ aĭ evanvangeliuluĭ sĕŭ, trebue ca tóte faptele nóstre să fie călăuḑite de vocea Evangeliuluĭ şi Christos să domnească în inimile nóstre.

Dacă voim să fim creştinĭ cu adevĕrat desĕvĕrşiţĭ, nu numaĭ cu numele, ci cu faptele, trebue să domine întru noĭ omul cel noŭ, omul haruluĭ evangelic, iar cel vechiŭ să se supună şi să cedeze. Trebue să avem ca normă a tuturor faptelor şi a vieţeĭ nóstre cuvintele luĭ Ioan Botezatorul ḑise despre Iisus Christos. „Acesta trebue a se inalţa, iar noĭ a ne micşora".

Eul egoistic al fie-căruia din noĭ trebue să cedeze, şi locul luĭ să'l ia în inima, sufletul şi cugetul nostru, Spiritul şi voia cea sfântă a luĭ Dumneḑeŭ. Trebue să se desĕvĕrşéscă întru noĭ acea renaştere spirituală, în cât cu

îndrăzneală să putem ḑice despre noĭ aceea ce Sf. Apostol Paul ḑicea despre sine. „*Traesc, dar nu maĭ mult eŭ, ci Christos traeşte întru mine*".

Ast-fel fiind vom putea ḑice, că trăim după harul învěţăturel evangelice, că am lepădat omul cel vechiŭ şi că domnesce cu adevĕrat întru noĭ adevĕratul eu, după chipul şi asemănarea luĭ Dumneḑeŭ, ïar noĭ suntem *omul cel noŭ, omul renascut prin harul evangelic, creştiniĭ adevĕraţi*".

D.

ISTORIA TEXTULUI CĂRȚILOR

NOULUI TESTAMENT [1].

Dupĕ ce am vĕḑut în numerele trecute ale Revistei nóstre fasele prin care au trecut cărțile Noului Testament; dupĕ ce,—pe scurt,—am espus care e istoria canonului acestor cărțĭ, este de trebuință ca să cunóștem și *istoria textului*.

Tot atât de înteresantă se presintă acéstă cestiune ca și istoria canonului, căcĭ, maĭ ales pentru ceĭ ce se ocupă cu știința Teologieĭ, este trebuincios a ști, dacă cărțile care compun canonul Noului Testament n'au suferit vr'o alterațiune de text din timpul când ele aŭ fost scrise și până acum; și, dacă aŭ suferit, de ce natură sint aceste alterațiuni, cum și ce mijlóce avem a le descoperi și a readuce textul la autentica și originala luĭ alcătuire.

Alterațiunile, saŭ maĭ bine ḑis variantele ce aŭ suferit cărțile sfinte cu privire la text, sunt de două felurĭ: a) *variante* ale stăreĭ exterióre a textuluĭ, cu privire la carac-

---

[1]) Comp. Tischendorf Bibeltext des N. T. în Enciclopedia luĭ Herzog II 1854, pag. 158 sequentes. II, p. 400 prelucrată de O. Gebhardt și Tischendorf: Avem noĭ scrierĭ autentice ale Evangeliștilor și Apostolilor? Leipzig 1873.

terul scrierei, la punctuaţiune, la împărţire etc., care aŭ fost păstrate şi póte chiar într'adins făcute, pentru uşurinţa cetitorilor, fără să se pótă însă considera ca o corecţiune a textuluĭ însuşĭ; b) *variante* care aŭ în privire însuşi sensul celor scrise, saŭ limba în care este scris textul, fie acestea de o maĭ mare saŭ maĭ mică însemnătate.

Ne vom ocupa decĭ, în acest tratat, de istoria textuluĭ cărţilor sfinte, începênd cu variantele de sub punctul *a*.

Istoria externă a textuluĭ. In scrierile greceştĭ moderne se deosebesc două felurĭ de litere: litere marĭ şi litere micĭ. Cele dintâĭ se pun la începutul unuĭ cuvênt după semnele cele marĭ de punctuaţiune, saŭ la numele propriĭ. Acestea se numesc *litere unciale*, cele-l-alte, *litere cursive* saŭ *scriere cursiva.* Greciĭ ceĭ vechĭ înse şi decĭ şi sfinţiĭ scriitorĭ aĭ cărţilor Nouluĭ Testament, întrebuinţaŭ numaĭ litere de felul întâĭ, format quadrat şi drepte, fără legătură între ele. Felul acesta de scriere s'a păstrat până spre vécul al IX-lea cu fórte puţine şi neînsemnate modificărĭ, şi să găseşte în multe manuscripte vechĭ ale cărţilor Nouluĭ Testament. Abia de la vécul al IX-lea începênd s'a format din acestea scrierea cursivă, motivată de trebuinţa de a se scri maĭ repede şi maĭ comod cum şi de a ocupa maĭ puţin spaţiŭ; aşa că, în vécul al X-lea, scrierea cursivă era îndeobşte în uz la toţĭ scriitoriĭ, păstrându-se scrierea *uncială* numaĭ pentru lucrările de lux; ĭar între acestea sunt şi manuscripte de ale Nouluĭ Testament, cum de pildă: codicele S al Evangheliilor (în biblioteca Vaticanuluĭ); în colo, maĭ tóte manuscriptele cărţilor nóstre care le avem, sunt cu litere cursive [1]).

---

[1]) Numirea de *unciales litterae* (adică litere de mărimea unuĭ zoll) să usita deja pe timpul luĭ Ieronim—Praef. in Iobum fin: Habeant qui volunt, veteres libros vel in membranis purpureis, auro argentoque de Scriptos vel *uncilibus, ut vulgo ajunt, litteris* onera magis exarata quam codices, dum modo mihi meisque permittant pauperes schedulos et non tam pulchros codices quam emendatos—înse numaĭ pentru lucrările de lux, nu înse în opoziţie cu literile cursive.

Cei vechĭ scrieaŭ, de regulă, fără punctuaţiune şi fără despărţitură de cuvinte (*scriptio continua*). Cu tóte acestea pe timpul luĭ *Aristotel* (Rhetor. III. 5.) se vorbeşte despre semnele de punctuaţiune, ĭar *Aristophan de Byzanţ*, în Alexandria, (200 a. Chr.) să le fi pus chiar într'un sistem.

Deosebit de acésta, şi la Cicero găsim urme de punctuaţiune [1], ĭar în numele unuĭ óre-care *Dionisius Trax* (pe timpul luĭ Pompeĭ, la Roma), într'o gramatică [2] a luĭ, se deosebesc lămurit treĭ felurĭ de punctuaţiunĭ: a) Στιγμὴ τελεία, b) στ. μέση, c) ὑποστίγμη. Dar tóte aceste semne să întrebuinţaŭ numaĭ în şcóla gramaticilor vechilor scriitorĭ, şi numaĭ în locurĭ anumite unde îmbinarea cuvintelor era înduiósă saŭ contestată. Autoriĭ nu le întrebuinţaŭ aşa de uşor, şi de felul acestora erau şi sfinţiĭ scriitorĭ aĭ cărţilor Nouluĭ Testament, carĭ au scris fără semne de punctuaţiune, fără a fi împărţit textul în versurĭ saŭ secţiunĭ micĭ, lăsând acésta la voea cetitorilor; din care pricină scriitoriĭ bisericeştĭ, de cele maĭ multe orĭ, întimpinaŭ dificultăţĭ la cetirea manuscriptelor vechĭ, neştiind cam cu ce cuvinte se începe o propoziţiune, şi cam cu ce cuvinte se sfârşeşte ea. Aşa, de pildă, era mare cértă asupra punctuaţiuneĭ care a trebuit să fie la Ioan I, 3, ĭar Irineu, Tertulian, Clemente Alexandrinul şi alţĭ Alexandrinĭ, ĭaŭ pe ὃ γέγονεν la cele următóre: Tóte printr'ânsul s'aŭ făcut şi fără de dênsul nimic nu s'au făcut ce s'aŭ făcut, şi ast-fel se găseşte în cele maĭ multe manuscripte şi ediţiunĭ. Impărţirea acésta însĕ a fost lepădată maĭ târdiŭ de către învĕţătoriĭ bisericeĭ, cu atât maĭ mult, cu cât se folosia ea de Macedonienĭ saŭ pnevmatomahĭ pentru a justifica erezia lor că, spiritul sânt este o creatură a Fiuluĭ. Aşa, Epiphaniŭ (autocratus, 75) citeşte οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν ἐν αὐτῷ împreună, ĭar Chrisostom (Omil. la

[1]) Comp. *Iahn* biblo archeol. I, 1. p. 477 sequentes.

[2]) Dionysii Thracis ars gramatica qualem exemplaria vetustissima exibent etc. ed. gustavus Uhlig Lips. 1884. 8° pag. 7.

Ión) rapórtă pe ὃ γέγονεν la cele precedente, iar cu ἐν αὐτῷ începe o altă propoșițiune [1]).

Din causa lipseĭ de semne pentru punctuațiune cum și din causă, că cuvintele eraŭ legate unele de altele, iar nu deosebite ca acum, sensul celor scrise era fórte greu de găsit, ba de multe orĭ chiar nesigur și unit cu multe falșurĭ. Pentru acésta din vremea când textul cărților Nouluĭ Testament începuse să devie cât maĭ mult citit și folosit, din acea vreme să silíră scriitoriĭ bisericeștĭ a înlesni priceperea sensuluĭ întrebuințând semnele de punctuațiune deocamdată. Insě și acésta nu aŭ făcut'o eĭ asupra întreguluĭ text, ci numaĭ în acele locurĭ, care eraŭ maĭ grele și maĭ susceptibile de înțelesurĭ deosebite și arbitrare. Așa avem, de pildă, codicele Alexandrin și Cantabrigens. care sunt scrise după moda continuă a cuvintelor nedespărțite între ele, dar care, cu tóte acestea, la Ión I. 3. οὐδὲ ἕν, după exemplul de unire al Alexandrinilor, are un punct.

Cu timpul începu încetul cu încetul să se introducă și în textul cărților Nouluĭ Testament semnele de punctuațiune, făcêndu-se acésta numaĭ după perióde lungĭ, care se deosebeaŭ unele de altele printr'o virgulă saŭ punct; așa de pildă, în codicele Alexandrin se pune de obiceiŭ, la sfârșitul propoșițiunilor, un punct, sus, și fórte rar, la sub-împărțirile acestor propoșițiunĭ.. Se înțělege că aicĭ, ca și în general la toțĭ decopiatoriĭ manuscriptelor, se făcea acésta după voea saŭ maĭ bine dis, după bunul plac al acestor decopiatorĭ.

Cel dintâĭ, care a întrodus definitiv, putem dice, sem-

---

[1]) Οὐ γὰρ δὴ τὴν τελειάν στιγμὴν τῷ οὐ δὲ ἕν ἐπιθήσομεν κατὰ τοὺς αἱρετικούς (Macedonianiĭ—pneomatomahiĭ). Ἐκεῖνοι γὰρ βουλόμενοι τὸ πνεῦμα κτιστὸν εἰπεῖν, φάσιν ὃ γέγονεν ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, διὸ ταύτην ἀφέντες, ἐπὶ τὴν νενομισμένην ἔλθωμεν ἀνάγνωσίν τε καὶ ἐξήγισιν τίς δὲ ἐστιν αὐτη: τὸ μέχρι τοῦ ὃ γέγονεν ἀναπαύσα, τὸν λόγον εἶτα ἀπὸ τῆς ἑξῆς λέξεως ἄρξασθαι τῆς λεγούσης ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν.

nele de punctuaţiune în cărţile sfinte, a fost diaconul din Alexandria *Eutalius* [1]) în anul 458 într'o ediţiune a luĭ, a Epistolelor Pauline, dedicată Patriarhuluĭ din Alexandria şi pentru folosul cititorilor creştinĭ de acolo. Dar şi punctuaţiunea luĭ Eutaliu era iarăşĭ fórte curiósă, întru cât el nu punea nicĭ un semn de acestea de cât după atâtea cuvinte cât putea să citéscă cine-va fără să respire; iar câţĭ-va anĭ maĭ târḑiu, orândui el în acelaş mod şi faptele apostolilor şi epistolele catolice.

De la Eutaliu încóce se împart manuscriptele cărţilor Noului Testament, în manuscripte înainte de stihometrie (căcĭ felul acésta de a împărţi cuvintele şi a le deosebi prin punctuaţiune, se numeşte *stih*) şi, în manuscripte după stihometrie.

Dacă Eutaliu a împărţit şi evangheliile în felul acesta, nu se ştie cu siguranţă, de şi uniĭ susţin, că evangeliile aŭ fost împărţite de el în stihurĭ maĭ înainte de-a fi împărţit epistolile Pauline şi faptele Apostolilor.

Felul de a scri în stihurĭ se generaliză, aşa că, maĭ toţĭ decopiaŭ cărţile sfinte, păstrând împărţirea în stihurĭ. Stihurile, la început, eraŭ îndependente, adecă, fie-care stih ocupa în carte locul sĕŭ independent; maĭ târḑiŭ însĕ s'a vĕḑut, că se pĭerde prea mult loc cu stihurile orânduite ast-fel şi, de aceea, fórte de timpuriu începură uniĭ scriitorĭ ca să nu maĭ despartă stihurile între ele, adecă să nu

[1]) Eutaliu vorbeşte însuşĭ despre acestă împărţire a textuluĭ făcută de el, într'o scriere edată de *Zacagni*: Collectanea monum. vet. Eccles. graecae, Roma 1698, I, 403. sequentes, şi Gallandi, Biblioth. patrum X, 199 sequentes. Fie-care din aceste împărţirĭ ale luĭ se numeşte στίχοι, iar felul de a împărţi textul ast-fel στιχηδὸν saŭ στιχηρῶς, γράφειν –στιχομετρία. Comp. Reus Herzoges Realenciclopedie, tom. II, 14, p. 699. Eutaliu a luat exemplu întru acésta de la cărţile poetice ale Vechiuluĭ Testament.

înceapă fie-care stih cu un rând noŭ, ci să se scrie înainte, despărțindu-se stihul precedent de cel următor, numai printr'un punct, saŭ începêndu-se noul stih cu o literă mai mare caracteristică.

De asemenea să obicinuia iarăși fórte adesea ca să se numere stihurile adecă, saŭ fie-care stih să pórte un număr, saŭ la sfârșit să se numere tóte stihurile. Obiceiul acesta îl vedem introdus în multe manuscripte stihometrice, cum și în acelea care mai târdiŭ n'aŭ fost scrise după modelul stihometriei.

In unele manuscripte ale evangeliilor pe lângă numĕrul stihurilor, găsim încă și numĕrul așa numitelor ῥήματα, care consta nu în numĕrarea cuvintelor, ci în a sentințelor.

Numĕrul lui ῥήματα iarăși, nu diferia așa mult de al stihurilor, ceea ce să pare, că acest ῥήματα este o emendațiune posterióră a împărțirei în stihuri.

In manuscriptele stihometrice nu mai găsim altă punctuațiune afară de stihuri, și nici nu era de nevoe să fie alta, pentru că odată ce avem stihurile, să înțelege fórte bine de ori și cine, ce a voit autorul să dică prin ideea ce o emite în sentința respectivă.

Nu tot așa de ușor era însĕ cu cele-l-alte manuscripte; acolo punctuațiunea era absolut necesară, atât pentru motivele ce le-am arătat mai sus, cât și mai ales că era cu totul greŭ de a putea face o legătură logică și naturală între cuvintele care aparțin unei sentințe, și între acelea care aparțineaŭ altei sentințe următóre.

Mai departe să observă în unele manuscripte, că pentru tóte semnele de punctuațiune aŭ o cruce saŭ două peste un punct óre-care; în alte manuscripte, acéstă cruce stă la sfârșitul unei fraze complecte, cum ar fi bunióră punctul nostru; iar altele, afară de punct, mai aŭ și un alt semn, ca virgula nóstră. De asemenea mai sunt manuscripte, care aŭ o întreită formă de punctuațiune, după cum ne încredințéză Dionisios Trax, întrebuințată mai ales de

gramaticiĭ grecĭ. Acésta constă în aceea, că cel mai mare semn de punctuaţiune să punea la sfârşitul unuĭ period şi acesta era un punct, sus; al doilea semn (în valórea puncto-virguleĭ nóstre) era un punct pus în mijlocul uneĭ litere; al treilea semn (în valórea virguleĭ) era un punct pus dedesubtul litereĭ.

Felul de punctuaţiune al nostru de astă ḑi, de şi datéză abia după invenţia tipografieĭ şi se datoreşte luĭ Aldus şi Paulus Manutius, totuşĭ împărţirea cuvintelor între ele şi deosebirea lor prin puncte une orĭ, datează din vécul al IX-l:a.

Cuvintele se scrieau, cum am ḑis lipite unele de altele şi de aceea era fórte greŭ pentru un cititor, orĭ cât de dibaciu ar fi fost, să nemeréscă la prima citire cuvêntul pe care trebuea să-l pronunţe. Aşa de pildă în Filipenĭ I, 1, cetim :.... συν ἐπισκόποις. Aceste două cuvinte, ca tóte cele-l-alte să scrieau la un loc, bunióră: συνεπισκόποις. Greutatea era pe de oparte unde trebue raportat primul cuvênt, ĭar pe de alta se întrebaŭ exegeţiĭ, dacă aicĭ avem de a face cu un cuvênt saŭ cu două cuvinte.

Cele ce am ḑis cu privire la punctuaţiune se póte ḑice şi cu privire la accente, care ĭarăşĭ nu provin de la sfinţiĭ scriitorĭ aĭ cărţilor Nouluĭ Testament.

Accentele întrebuinţate în scrierea grécă îşĭ aŭ origina de la Aristophan de Byzanţ, şi să uzitaŭ la început numaĭ în şcóla gramaticilor şi la uniĭ clasicĭ, fără ca şi alţĭ scriitorĭ să le fi întrebuinţat. Epifaniu ḑice, că manuscriptele cărţilor sfinte de pe timpul sĕŭ, eraŭ prevĕḑute de uniĭ şi cu semnele accentelor, pe care el le numeşte στίζειν κατὰ προσῳδίαν, ĭar Eutalius în a luĭ ediţiune stihometrică a faptelor Apostolilor şi a epistolelor catolice a întrodus şi accentele.

De asemenea găsim întrebuinţate accentele in maĭ multe din cele maĭ vechĭ manuscripte ale Nouluĭ Testament, de şi ĭarăşĭ sunt şi alte manuscripte tot atât de vechĭ, care

nu le aŭ; așa că putem ḑice, că întrebuințarea generală a accentelor pentru cărțile sfinte, deveni în uz general abia către începutul vécului al X lea.

Semnele spiritelor în manuscripte. In vechime Grecii scrieaŭ pe *spiritus asper* ca o literă deosebită H (din care latinii aŭ făcut H), exemple de acestea găsim în multe monumente publice (nu însĕ în manuscripte), unde cetim χοι în loc de οἱ. Aristophan de Byzanț, pentru spiritus asper a creat semnul ⊢, iar pentru *spiritus lenis* semnul ⊣, adecă amândouĕ jumătățile litereĭ H. Din acéstă, formă pe care o găsim, spre exemplu, în Codicele Vatican, s'a format definitiv semnele spiritelor *asper și lenis*, pe care le uzităm și noĭ astă-ḑĭ.

Iota subscriptum se scria în vechime ca simplu Iota, după vocale, d.e. ΤΥΧΗΙ, ΟΔΩΙ; de mulțĭ scriitorĭ însĕ se lăsa la oparte. In cărțile sfinte s'a întrodus *iota subscriptum*, abia după ce în manuscripte să obicĭnuia a să scri cu litere cursive.

Impărțirea în Capitole. Dupĕ cum împărțirea în stihurĭ a cărților sfinte ale Nouluĭ Testament nu provine de la autoriĭ lor, cum am vĕḑut, tot asemenea și împărțirea în capitole. La întrebarea cine le-a împărțit în capitole, nu să póte rĕspunde alt-fel de cât, că împărțirea este fórte veche. Așa de pildă *Tertulian,* în cartea sa *ad Uxorem II*, 2, vorbește de maĭ multe orĭ despre o împărțire în capitole a evangelieĭ luĭ Ioan, și a epistoleĭ întâia către Corinthenĭ. Tot asemenea și *Dionisie Alexandrinul* ḑice, că mulțĭ aŭ examinat Apocalipsa, capitol cu capitol (Eusebiŭ VII 25). Acésta ne probează, că dacă deja de pe timpul luĭ Tertulian să vorbește despre o împărțire în capitole a unora din cărțile Nouluĭ Testament, urméză neapărat să presupunem, că și cele-l alte cărțĭ eraŭ împărțite tot asemenea; ĭar opinia luĭ De Wette, Reus și Tregelles, că acésta ar fi maĭ mult o împărțire ideală a textuluĭ, făcută după arbitriul fie-căruĭ cetitor în parte, nu se póte susține,

ci precum am ḑis mai sus, aici este vorba de o împărţire a textului în capitole regulate, cum afirmă şi Dionisie Alexandrinul.

Impărţirea în capitole a cărţilor sfinte însĕ, de care ne vorbeşte Tertulian şi Dionisie Alexandrinul, nu era ceva hotărât în mod absolut; căcî istoria textuluĭ ne dovedeşte, că atât decopiatoriĭ textelor, cât şi interpreţiĭ le împărţiaŭ şi dupĕ bunul lor plac. In tot cazul, împărţirea în capitole aşa cum o avem noĭ astă-ḑĭ, nu este cea uzitată pe acele vremurĭ, dupĕ cum vom vedea maĭ la vale.

Evangeliile eraŭ împărţite în vechime în micĭ secţiunĭ, numite κεφάλαια, mult maĭ micĭ de cât capitolele de astă-ḑĭ [1]).

Capitolele acestea să numeaŭ *amoniace* saŭ *amoniace eusebiane*. *Amonius* de Alexandria, pe la mijlocul secoluluĭ al III-lea, a elaborat o armonie a Evangeliilor, τὸ διὰ τεσσάρων εὐαγγέλιον, cum o numeşte Eusebiu într'o epistolă cĭtră Carpianus. Amonius în elaborarea acesteĭ armoniĭ a Evangeliilor a luat de bază Evangelia luĭ Mateiu, şi istorisirile acestuĭ evangelist pe care le-a pus în paralel cu ale celor-l-alţĭ evangeliştĭ, adăogând la ele istorisirĭ din ceĭ-l-alţĭ treĭ evangeliştĭ, pe care nu le avea Mateiŭ.

De acéstă armonie a Evangeliilor s'a folosit Eusebiu în alcătuirea aşa numituluĭ canon al sĕu, cu privire la critica ce o face unor capitole în consonanţă cu alte capitole din ceĭ-l-alţĭ evangeliştĭ. S'aŭ maĭ lămurit spune Eusebiu în primul canon acele capitole, care sunt comune tuturor celor patru evangeliştĭ; în al III-lea, acelea care sunt comune luĭ Mateiu, Luca şi Ión; în al IX-lea, acelea care le are

---

[1]) Evangelia luĭ Mateiŭ numĕra 355 capitole; Marcu 234; Luca 342; Ioan 231, saŭ în total 1162 capitole. Acésta ne-o spune atât *Cesarius* (nu frate al luĭ Grigore de Nazians), cât şi *Epifaniu*, cu care consună şi manuscriptele doveditóre, că aşa aŭ fost împărţite Evangeliile.

numaī Luca și Marcu ; în al decelea, acelea care să găsesc numaī într'o evangelie. Din causa acésta aŭ fost nevoițī interprețiī să numere capitolele și, pentru fie-care evangelie, să fixeze un numĕr óre-care de ordine: așa, spre exemplu, Evangelia luī Mateī se numĕra de la 1—355 și tot așa și cele-l-alte Evangeliī. Dacă acéstă numĕrare provine de la Amonius saŭ de la Eusebiŭ, nu să știe cu siguranță ; ceea ce însĕ e sigur, e că atât în manuscriptele greceștī și latineștī să notaŭ aceste capitole cu numere corespundĕtóre, avĕndu-se în vedere tot-odată și alcătuirea canónelor luī Eusebiŭ privitóre la aceeașī cestiune și, despre care am vorbit maī sus [1]).

Maī târḑiŭ s'a desvoltat pe lângă acéstă împărțire Amoniacă Eusebiană a evangeliilor în capitole, și o altă împărțire în secțiunī maī marī; numite τίτλοι, provocată maī ales de trebuința de a arăta în scurt ce să cuprinde în o pericopă și de a prevedea acésta cu un *titulum* ; la latinī să numea acéstă împărțire : *breves.* Cine a fost inventatorul acesteī împărțirī, nu ne este cunoscut ; sigur este însĕ, că înainte de vécul al V-lea, nu era ea în uz: abia la *Eutimiu* și *Teofilact*, și în manuscriptele din acest timp, să întrebuințéză ea alăturea de cele-l-alte împărțirī [2]).

---

[1]) Așa de pildă la Mateiŭ 1, 19 sequentes $\frac{\Delta}{\text{I}}$, adecă că, capitolul IV, al luī Mateī aparține canonuluī al X lea, ca o pericopă deosebită, care să găsește numaī la acest evangelist, Marcu 1, 7—8 $\frac{\Delta}{\text{A}}$ adecă că, capitolul IV al luī Marcu, aparține primuluī Canon, și este o pericopă, care are paralele și în cele-l-alte treī Evangelii. Acéstă numerotare a capitolelor cât și a canónelor a fost primită în unele manuscripte vechī greceștī și în traducerī latineștī ale evangeliilor.

[2]) Numĕrul împărțireī acestia, după cum menține *Suidas*, avea pentru Mateī 68 de capitole, pentru Marcu 48, pentru Luca 83 și pentru Ión 18. Cum să vede, numĕrarea capitolelor din Evangeliī după acéstă împărțire, este mult maī mare de cât împărțirea Amoniacă-Eusebiană, și maī mică de cât împărțirea nóstră de astă-ḑī, cu excepțiune de Ión.

Impărţirea de astă-dî în capitole datează abia din secolul al XIII-lea şi să datoreşte Cardinalului Hugo Carensis, decedat la 1263, împărţire care s'a şi adoptat în Biserica de Apus, întrebuinţându se şi de Teologî în citatele lor.

Impărţirea în versurî,—îşî are origina de la *Robert Stephen*, 1551. Hugo de asemenea, a împărţit capitolele în micî secţiunî, mult maî marî de cât versurile nóstre şi pe care el le distingea cu litere A. B. C. D. E. F. G., împărţire care n'a fost adoptată în ediţiunile imprimate. Simţindu-se trebuinţă maî ales în aducerea citaţiunilor din cărţile sfinte, de o împărţire maî mică a secţiunilor, întreprinse *Pagnimus* în noua sa traducere latinească a Biblieî, de la 1528, ca să împartă capitolele în versurî maî micî şi să le numeroteze, dar şi acéstă împărţire da versurile maî lungî de cât le avem astă-ḑî.

Cum ḑiserăm, actuala împărţire a versurilor datează de la Robert Stephen. Pe când Robert a fost alungat de la Sorbonna din Paris, din causa ediţiuneî sale a Nouluî Testament, la 1550, şi s'a stabilit la Genf (Geneva), pe drumul de la Paris la Lyon, a făcut acéstă împărţire.

Versurile luî se găsesc în a IV-a ediţiune a Biblieî, săvêrşită de el la 1551, de unde, a devenit în întrebuinţarea generală, atât în Biserica Romano-Catolică, cât şi în cea Evangelică, atât pentru textul original cât şi pentru traducerî.

Impărţirea acésta de şi nu póte fi considerată ca autoritate pentru noî, întru cât ea nu purcede de la înşuşî autoriî cărţilor, totuşî ea este fórte bună şi înlesnitóre atât pentru studiul Sânteî Scripturî, cât şi pentru folosul ştiinţific al teologuluî.

Impărţirea în capitole şi versurî a cărţilor sfinte aşa cum o avem noî astă ḑî, nu corespunde trebuinţelor liturgice, din care causă, Biserica, fórte de mult, a făcut şi altă împărţire a textuluî, împărţire în *pericope*, pentru trebuin-

ţele ḑilnice ale credincioşilor. La început, nu se ţinea regulă în ceea ce priveşte cetirea acestor pericope în Biserică. Ele eraŭ împărţite, dar credincioşiĭ, în biserică le citeaŭ una după alta, fără să ţie sémă dacă cele istorisite în pericopă aŭ ceva apropiat cu ḑiua respectivă, restricţiune, care se observa numaĭ la ḑilele de sĕrbătorĭ, cu tóte că şi aicĭ nu semĕnaŭ, în regula cetireĭ, o Biserică cu alta. Aşa de pildă, să obicĭnuia la Paşte să se citească istoria învierei după cele patru Evangeliĭ. In timpul dintre Paştĭ şi Rusaliĭ, să citeaŭ în deosebite comunităţĭ faptele Apostolilor, ĭar în Biserica Galicană şi în Spania, deosebit de faptele Apostolilor, să citea şi Apocalipsa.

Fórte veche este şi acéstă împărţire în pericope, de óre-ce Eutalius o întrebuinţéză în ediţiunile sale a faptelor Apostolilor şi a epistolelor Apostolice, pe care le împarte în atâtea ἀναγνώσεις câte Duminicĭ eraŭ, inclusiv sĕrbătorile cele marĭ, şi anume, în 57 de pericope. Eutaliu să pare că a făcut acéstă împărţire provocat fiind de trebuinţele liturgice, de şi nu să vede că era generalizată pe timpul luĭ. Este ĭarăşĭ sigur, că nu tóte cărţile Nouluĭ Testament eraŭ împărţite în pericope, pentru că nu din tóte aceste cărţĭ obicĭnuĭa Biserica veche să citéscă în comunitatea credincĭoşilor.

Exemplul împărţireĭ cărţilor sfinte în pericope l'aŭ luat creştiniĭ de la Ebreĭ, care de asemenea împărţiaŭ cărţile Profetice şi Pentateucul în *paraşe* şi *haptare*, tot pentru trebuinţele comunităţeĭ Judaice. Maĭ departe, fórte de mult, găsim în Biserica Creştină, că deosebit de pericopele din Evangelie să citeaŭ pericope şi din scrierile Apostolilor după anumite regule saŭ tipice. Obiceĭul acesta începu în Biserica de Apus de la mijlocul secoluluĭ al V-lea. *Claudius Mamercus* a elaborat un ast-fel de lectionarium pentru Biserica Gallicană (450); *Musaus* (458), un altul pentru Biserica din Marsilia; ĭar pentru Biserica Ortodoxă din

Orient, un asemenea lectionarium a fost făcut de Ión Damascenul, în secolul al VIII-lea.

Pericopele aceste ce să citeau în Biserică s'aŭ scris după aceea în cărţĭ deosebite—ἐκλογάδιον=*lectionatium*, şi anume pericopele numaĭ din evangeliĭ să numeau *evangeliarium* saŭ *evangelistarium*, ĭar cele din epistole, *epistolare* saŭ în special epistolele Apostoluluĭ Paul, ἀπόστολος şi faptele Apostoluluĭ πραξαπόστολος.

(Va urma).

Adevĕrul, Libertatea și Amórea.

Tóte cercetările și tóte sforțările spiritului uman, de la început, fie ori cât s'ar lua de veche existența nóstră aci pre pământ, n'aŭ fost îndreptate de cât către aflarea adevĕrului. Dar adevĕrul absolut și lumina cea adevĕrată omul n'a putut'o afla prin propriele sale puteri. Ea este revelațiune și descoperire și se cuprinde numai în învĕțătura evangelică descoperită ómenilor de Iisus Christos, Fiiul lui Dumnedeŭ. Pentru acésta numai aceia cari sunt luminați cu lumina evangelică pot cu adevĕrat dice și cânta triufalnic: „Am vedut lumina cea adevĕrată, „am aflat duhul cel ceresc. Am aflat credința cea adevĕ„rată, nedespărțitei Sfintei Treimi închinându-ne; căci a„césta ne-a mântuit pre noi“ [1])

De asemenea de la început tóte năsuințele omenirei aŭ tins către libertatea de acțiune, către o voință liberă, și nu numai a luptat pentru acésta, dar a făcut tóte sforțările posibile pentru a o avea faptică și reala în viața socială a ómenilor. Dar adevĕrata libertate care să călăuzéscă pre om numai la bine, să-l pézéscă de reŭ și să realiseze

---

[1]) Vedi sfârșitul Sântei Liturgii.

posibilitatea înfrăţireĭ generale a tuturor ómenilor, în cât să trăiască în societate pe baza unor principiĭ morale de adevĕrată libertate, acésta nu s'a putut realisa de cât în Biserica creştină, pe baza învĕţătureĭ dumnedeescĭ a evangeliuluĭ.

Şi pentru a fi desĕvêrşită adevĕrata libertate dictată de învĕţătura evangelică, şi pentru a'şi da ródele sale în acţiunele libere ale omuluĭ şi datoriile sale atât către sine însuşĭ, cât şi către aprópele şi către Dumnedeŭ, Fiinţa Supremă. Evangeliul ne învaţă de unde trebue să plece libera voinţă a omuluĭ. In tóte faptele sale, libera voinţă a omuluĭ trebue să fie călăudită şi inspirată de amóre, de acea amóre, care este isvorul a-tot binele şi a tótă virtutea şi fără de care Sf. Apostol Paul spune, că nu este posibilă nicĭ credinţa, nicĭ speranţa, nicĭ chiar viaţa creştină [1]). Căcĭ punctul de plecare şi am putea dice, însăşĭ fiinţa religiuneĭ creştine, adică a mântuireĭ nóstre, are de bază amórea. Evangeliul ne învaţă, că atât a iubit Dumnedeŭ lumea, în cât a dat pre Fiiul sĕŭ unul născut ca să o mântuiască [2]). Iar amórea pe care ne învaţă să o practicăm şi să o avem este amóre la care omul prin propriele sale puterĭ nu s'a putut ridica, nicĭ nu a putut'o concepe: „*Amórea către inamicĭ*".

De aceea şi amórea, în gradul şi după natura cum ea este dictată de Evangeliŭ, este descoperire dumnedeéscă. Şi ast-fel, acestea treĭ: *Adevĕrul*, *Libertatea şi Amórea*, compun baza eternă a Evangeliuluĭ mântuireĭ tuturor ómenilor, căcĭ sunt baza adevĕrateĭ cultivărĭ, desvoltărĭ şi perfecţionărĭ morale a omuluĭ. Maĭ mult chiar sunt condiţiunea indespensabilă fără de care nu este posibilă nu numaĭ o propăşire morală în viaţa ómenilor, dar nicĭ chiar viaţa socială în sine. Căcĭ ce póte să fie acolo unde lipsesce,

---

[1]) Comp. I, Corint, XIII, 2.
[2]) Comp. Ioan III, 16.

adevĕrul, libertatea și amórea? De sigur numaĭ viață și societate de ființe raționale nu póte fi.

Dar cum adevĕrul, libertatea și amórea în princip și în însemnarea lor absolută și desĕvêrșită sunt numaĭ în Dumnedeŭ, urméză ca noĭ de la el să le avem, și de la el să ne inspirăm și fortificăm în ele.

In marea sa ĭubire ce a avut și o are pentru om, făptura mâĭnelor sale, ni le a descoperit prin Evangeliul ĭubituluĭ sĕŭ Fiŭ, Domnul nostru Iisus Christos. Toțĭ dar ceĭ luminațĭ cu lumina evangelică, care ne învață să aspirăm la perfecțiune, impunêndu-ne să fim perfecțĭ ca și Tatăl nostru cel din ceriurĭ [1]), și să ne silim a trăi după Evangeliŭ, putem nu numaĭ cunóște adevĕrul, libertatea și amórea, dar a ne și împărtăși de ele, ca de nisce proprietățĭ și atribute ale luĭ Dumnedeŭ și a le face rodnice în viața nóstră.

Dar să insistăm asupra moduluĭ cum ne învață Evangeliul că ne împărtășim de adevĕr, libertate și amóre și când cu adevĕrat acestea rodesc intru în viața și faptele nóstre și cum probăm că le avem și suntem cu adevĕrat pătrunșĭ de ele.

a) *Adevĕrul.*

Pentru aflarea *Adevĕruluĭ în sine*, și cunóșterea luĭ Dumnedeŭ însușĭ, despre care sfânta nóstră credință ne învață că este *Adevĕrul și Viața* [2]), creatorul a tóteĭ isvorul și descoperirea legeĭ și a viețeĭ nóstre morale, Iisus Christos ne învață a cerceta scripturile. „*Cercetațĭ scrip-*„*turile*, dice el apostolilor sĕĭ și prin eĭ tuturor celor ce'l „urméză și pórtă numele sĕŭ, *căcĭ voĭ credețĭ că ele cu-*„*prind viața eternă; ĭar ele sunt carĭ mărturisesce despre* „*mine*“ [3]).

[1]) Comp. Math. V, 48.

[2]) Comp. Ioan XIV, 6.

[3]) Vedĭ Ioan V, 30. Comp. și Deuteronomul XVIII, 17—19 și Mat. V, 17, 18. XI, 27, 28. Luca IX, 22.

Cunoştinţa Adevĕruluĭ, Iisus Christos ne ordonă a o învedera şi proba prin cuvintele [1], prin faptele şi prin tóte mişcările şi faptele vieţeĭ nóstre, păzindu-ne de tot ce nu este adevĕrat, de minciună, înşelare, prefacere, ipocrisie şi fraudă [2].

El ne învaţă că, acela aŭ adevĕrata cunoştinţă, carĭ nu o aŭ numaĭ pre buze, ci în sufletul, inima şi cugetul lor, aceĭa carĭ o probéză prin faptele şi viaţa lor, şi se apropie de El cu spiritul şi cu adevĕrul. *Spirit este Dumnedeŭ*, dice Iisus următorilor sĕĭ, *şi ceĭ ce se închină luĭ trebue a se închina cu spiritul şi cu adevĕrul* [3]. Numaĭ cel ce se apropie spiritualminte şi cu spiritul sĕŭ serveşte din tótă inima sa, din tot sufletul sĕŭ şi din tot cugetul sĕŭ [4]), acela cu adevĕrat cunóşte Adevĕrul şi adoră pre Dumnedeŭ.

Dar Iisus Christos ne învaţă, că nu numaĭ noĭ, ceĭ ce îĭ urmăm luĭ să cunóştem Adevĕrul şi să remânem întru El, dar şi pre alţiĭ să învĕţăm, acéstă singură cale a mântuireĭ. Acésta a ordonat sfinţilor sĕĭ Apostolĭ, şi prin eĭ tuturor celor ce vor crede şi vor primi invitaţiunea sa. El dice: „Dacă rĕmâneţĭ în cuvêntul meŭ, veţĭ fi cu adevĕrat discipulĭ aĭ meĭ, şi veţĭ cunóşte adevĕrul şi adevĕrul vĕ va elibera pre voĭ [5]. Iar când va veni mângâitorul, pre carele eŭ voiŭ trimite vouĕ de la Tatăl, Spiritul Adevĕruluĭ, carele de la Tatăl purcede, acela va mărturisi despre mine şi vĕ va povĕţui la tot Adevĕrul [6]. „Şi precum eŭ, pentru acésta m'am născut şi am venit în lume ca să mărturisesc Adevĕrul şi tot cel ce este din Adevĕr, ascultă glasul meŭ [7], aşa şi voĭ mergeţĭ şi în-

---

[1]) Comp. Math. V, 34—37.
[2]) Comp. Math. VI, 16—18; XII, 11, 12.
[3]) Comp. Ioan IV, 23, 24.
[4]) Comp. Math. XXII, 37.
[5]) Comp. Ioan VIII, 31, 32.
[6]) Ioan XV, 26, XVI, 13.
[7]) Comp. Ioan, XVIII, 37.

„veţaţi tóte neamurile botezându-le în numele Tatalui şi al „Fiiului şi al Sântului Spirit [1], şi să le propovĕduiţi lor, „tóte câte am ḑis şi am poruncit vouĕ“ [2]).

Baza dar a cunoştinţeĭ Adevĕruluĭ şi înlăturăreĭ neadevĕruluĭ şi a înşelăciuneĭ, este predica învĕţătureĭ evangelice.

Când toţĭ ómeniĭ vor cunóşte acéstă învĕţătură şi o vor aplica în viaţa lor, în familie şi în societate şi în tóte relaţiunele lor sociale, atuncĭ vor cunóşte Adeverul, vor cunóşte pre Dumneḑeu şi vor trăi dupe voia sa cea sfântă.

Atuncĭ viaţa ómenilor va fi viaţă şi nu mórte, şi prin viaţa cea dupe Adevĕr, pe care o vor vieţui în lumea acésta îşĭ vor asigura viaţa viitóre.

Ast-fel cunóşte omul Adevĕrul, ast-fel probéză că'l are şi'l practică şi prin propovĕduirea luĭ altora probéză că este convins de bine-facerile sale pentru renaşterea morală a omuluĭ şi apropierea şi unirea luĭ ĭarăşĭ cu Dumnedeu, de carele s'a despărţit prin neadevĕr şi pĕcat.

Si precum în depărtarea sa de la Dumneḑeu se află în întunerec şi în umbra morţeĭ, de asemenea în apropierea şi unirea sa cu Adeverul se află în viaţă şi se póte împărtăşi şi de adevĕrata viaţă, de viaţa eternă.

b) *Libertatea.*

Omul orĭ de ar lucra dupĕ instinctul sĕŭ, saŭ dupĕ dictamentul şi judecata spirituluĭ sĕŭ, se constată că este înzestrat cu voinţa liberă şi libertate de acţiune. El primeşte şi ĭa tot-déuna respunderea faptelor sale, voeşte a şi le apropria i a le justifica susţinênd, că a lucrat, saŭ călăuzit de experienţă sau de judecata sa, saŭ în fine spunênd pur şi simplu stereotipul, *aşa am voit.* Maĭ mult. Chiar şi atuncĭ când el refusă a lua respunderea faptelor sale, când el négă şi se ruşinéză de ceea ce a făcut, societatea, când

---

[1]) Comp. Math. XXVIII, 18, 19.
[2]) Comp. Marcu XVI, 15, 16. Luca XXIV, 45—49.

constată, că el cu adevĕrat a sĕvĕrşit fapta ce i se atribue şi i se impută, îl face respundĕtor şi îl pedepseşte. Care ar fi raţiunea pedepseĭ şi a solidarităţeĭ omuluĭ pentru fapta ce a sĕvĕrşit dacă nu i s'ar recunóşte libera voinţă şi libertatea de a lucra? De sigur pedépsa făptuitoruluĭ fără a avea drept bază a pedepseĭ, libera voinţă a celuĭ ce a sĕvĕrşit'o ar fi cea maĭ mare monstruositate şi neexplicabilă în teoria dreptuluĭ.

Raţiunea omuluĭ înse de la care se inspiră libera sa voinţă şi libertatea de acţiune se întunecă de mulţĭ factorĭ: Ignoranţa, nepriceperea, pasiunele, pornirile trupuluĭ şi alte multe împrejurărĭ, carĭ nu daŭ omuluĭ, niciĭ posibilitatea de a'şĭ cultiva şi lumina raţiunea sa, niciĭ nu-ĭ lasă timpul material de a judeca despre întreprinderile libereĭ sale voinţe, întunecă raţiunea, slăbeşte libera voinţă, şi dacă nu o nimiceşte cu desĕvĕrşire, făcênd pre om de a lucra aprópe inconscient, cel puţin i-o subjugă uneĭ raţiunĭ întunecate şi nedrepte.

De asemenea sunt şi alţĭ factorĭ carĭ cultivă, instrueză şi luminéză raţiunea omuluĭ. Intre aceştĭ factorĭ sunt exemplele cele bune, mediul social, instrucţiunea şi altele carĭ tóte luminéză raţiunea şi inobileză simţul cel înăscut în om al libereĭ voinţe.

Libera voinţă a omuluĭ se desvoltă şi se menţine prin practicarea şi exercitarea eĭ, condusă de educaţiune şi instrucţiune şi povăţuită de moderaţiune, prudenţă şi înţelepciune.

Dar la tot pasul ea este asaltată de circumstanţe, care o periclitéză, şi pentru a o menţine, saŭ pentru a o redobândi, când am pierdut'o, saŭ s'a alterat de pornirĭ şi inclinaţiunĭ ale pasiunelor se cer marĭ sacrificiĭ. Inainte de tóte *abnegaţiune*.

Iisus Christos predicând Apostolilor sĕĭ istoria ce îĭ aştéptă şi piedecele ce vor întâmpina în predica evangeliuluĭ sĕŭ, îĭ învaţă că în faţa tuturor prigonirilor, strâmtoră-

rilor și nenorocirilor ce vor întâmpina [1], numaĭ cel ce va răbda până în sfârșit, numaĭ acela se va mântui [2].

In lupta cea uriașe a omuluĭ pentru a'șĭ lumina rațiunea și judecata sa și prin ea a'șĭ menține libera sa voință învĕțătura evangelică este singura care a dat resultatele cele maĭ bune și îmbucurătóre pentru om. Maĭ mult. Evangeliul este singura învĕțătură care a pus basele adevĕratei libertățĭ individuale a omuluĭ, recunoscênd acelaș drept și aceeașĭ valóre și însemnătate la tótă suflarea, orĭ-care ar fi starea eĭ de umilință și în orĭ-ce tréptă socială s'ar afla. Cu un cuvênt cea maĭ perfectă egalitate. „Să nu „despreţueștĭ pe vre-unul dintre aceștĭ maĭ micĭ, ḑice Iisus „discipulilor sĕĭ; căcĭ Fiiul omuluĭ a venit ca să mântuiască pe ceĭ pierduțĭ“ [3].

Și în adevĕr, orĭ unde s'a predicat Evangeliul nu a întârḑiat de a despare barierile ce despărțiaŭ și împărțiaŭ pe ómenĭ în clase, despărțind și împărțind pre fiiĭ aceluiași neam, în sclavĭ și liberĭ, în condamnațĭ fără drepturĭ și în menițĭ de a fi pururea domniĭ și stĕpânitoriĭ lor. Pretutindenĭ unde s'a introdus lumina evangelică, sclavia seculară a despărut și chiar și acolo, unde numaĭ s'a auḑit de libertatea creștină propovĕduită de evangeliŭ, legăturile eĭ aŭ slăbit.

Evangeliul a adus egalitatea cea maĭ desĕvêrșită a tuturor ómenilor pe baza libereĭ voințe cu care toțĭ sunt înzestrațĭ de Dumneḑeŭ; și a pus și pre femee pe acelașĭ linie cu bărbatul [4]. A ridicat'o din starea de înjosire și de dispreț în care se afla înainte de creștinism și ĭ-a recunoscut demnitatea de om și de sóță, mamă de familie și factor educător ca și bărbatul.

---

[1]) Comp. Math, X, 17—22, XXIV, 9—13; Marcu XIII, 9—13; Luca XII, 4, 11, 12.

[2]) Ioan XV, 17—21; XVI, 1—3.

[3]) Comp. Math. XVIII, 10—14. Luca XV, 1—10.

[4]) Comp. Math. XIX, 4—6; Marcu X, 2—9.

Dar Creștinismul pe baza liberei voințe cu care omul este înzestrat, a deosebit viața spirituală și religiósă a omului; datoriile sale morale către Dumnedeu și tóte obligațiunele morale ce decurg din acéstă regulă supremă a vieței morale [1]), de obligațiunele sociale ce au ómenii între dânșii trăind în societate. Cât bine s'a adus omenirei cu acésta, ne constată faptul, că confundarea vieței spirituale și religióse a omului cu viața socială sub regimul legilor, a fost o adevĕrată atentare la însăși libera voință a omului.

Intre adevĕr și liberă voință există o legătură fórte strînsă și o relațiune de influență reciprocă. Făra libertate și voință liberă de acțiune, cel ce se află în rătăcire fórte cu greŭ, și putem dice, este cu neputință de a putea ajunge la adevĕr și la lumină. Iar cel ce cunóște adevĕrul fórte lesne póte îngriji de sine, este domn pe libera sa voință și o are tot-déuna asigurată și statornică [2]).

Cât de mare bază pune Evangeliul și Creștinismul pre libera voință a omului, se constată din faptul, că libertatea de acțiune o consideră ca condițiune indispensabilă in judecarea și aprecierea faptelor omului. Fără libera voință, învĕțătura evangelică nu dă omului nici merit pentru sĕvêrșirea binelui și a virtuței, nici nu face culpabil și respundĕtor pe acel ce calcă legea morală și cade în pĕcat.

c) *Amórea.*

In mișcarea armonică a corpurilor ceresci și în desvoltarea și renascerea lumei organice se observă o ordine continuă, constantă și de cea mai desĕvêrșită utilitate. Se observă o ast-fel de ordine pe care nu o vedem îndeplinindu-se și practicându-se nici în lumea morală, nici în viața individuală a omului, nici chiar în mersul general al societaților și al neamurilor.

---

[1]) Comp. Math. XXII. 21; Marcu XII, 17. Luca XX, 25; Ioan XVIII, 36.

[2]) Comp. Ioan VIII, 32.

Omul fiind supus la legile naturale ale vieței, este nevoit în fie-care ḑi să îngrijiască de satisfacerea nevoilor sale de tótă ḑiua pentru a'șĭ asigura existența și viața. Dar în acelaș timp el avênd și conștiință despre libera sa voință și despre dreptate se află într'o luptă continuă către instinctele egoismuluĭ sĕŭ. In acéstă luptă rațiunea omuluĭ și însășĭ prosperitatea, maĭ ales cea morală, a omuluĭ ar fi periclitată dacă nu l-ar veni în ajutor legea morală a amóreĭ creștine, care vine să risipéscă tóte desbinările sociale și să consolideze înfrățirea și unirea tuturor intr'un singur corp cu aceleașĭ vederĭ și aspirațiunĭ.

Iisus Christos, instruindu-ne ca în rugăciunele nóstre să numim pre Dumneḑeŭ Tata, ne-a invețat că noĭ toțĭ ómeniĭ fiind fiĭ aĭ aceluĭaș părinte, Dumneḑeŭ, suntem frațĭ, [1]), și trebue să avem unul cătră altul acelașĭ ĭubire pe care o aŭ frațiĭ aceleașĭ familiĭ între dânșiĭ [2]). Eĭ ne-a învĕțat că noĭ fiind cu toțiĭ fiiĭ aceluĭașĭ părinte ceresc, trebue să imităm pronia sa părintéscă de creator și proniator al tuturor și să ne silim din tóte puterile nóstre intelectuale și morale să realisăm și noĭ aci pre pămênt, în societate, acelașĭ ĭubire și prevedere unul pentru altul.

Invĕțătura evangelică înse ridicând la cel maĭ înalt grad precepta amóreĭ cătră aprópele, și extinḑênd'o până la ĭubirea și bine-facerea cătră inamicĭ, tinde fără îndoială ca să nimicéscă și să desrădăcineze din inima, sufletul și cugetul nostru consecințele cele desastróse ale resbunăreĭ și ale rĕutățeĭ și ureĭ ce este dispus din natura sa fie-care om a avea cătră inamicĭ.

Amórea cătră inamici, dictată de înveṭatura evangelică oprind de la început resbunarea predispune cătră împecare și contribue la restabilirea și la conservarea vieței pacĭnice chiar între acela carĭ se uraŭ, se persecutau și se vrăjmășiaŭ între dânșiĭ.

---

[1]) Comp. Math. VI, 6—10. Luca XI, 2 și următ.
[2]) Comp. Luca X, 30—37.

Maĭ mult, acéstă precepta recomandă abţinerea, iertarea şi indulgenţa către cel ce ne greşesc [1]. Ea interdice ura, resbunarea [2], scandalele [3] şi tot ce ar putea provoca desbinarea între fraţi. Ea opresce şi interdice tot ce ar sta contra prosperităţeĭ şi progresuluĭ social.

Creştinul cel adevĕrat se obligă prin acéstă preceptă la renunţarea sentimentelor celor maĭ iubite sufletuluĭ sĕu. I se recomandă abnegaţiunea şi sacrificarea tuturor acelor sentimente carĭ contra staŭ principiilor şi datoriilor de *dreptate* şi *adevĕr*, de la care depinde îndeplinirea legeĭ morale a amóreĭ către Dumnedeu şi către Aprópele [4].

Ast-fel învĕţătura evangelică conlégă viaţa morală a credincioşilor cu practicarea *Adevĕruluĭ*, a *Voinţeĭ libere* şi a *Amóreĭ creştine*. O atare viaţă în care va domni acestea este gagiul vieţeĭ celeĭ adevĕrate, al vieţeĭ eterne, pe care numaĭ Creştinismul a conceput'o după adevĕrata sa natură punêndo'o între dogmele credinţeĭ [5]. Şi ferice de cela ce prin acéstă viaţă peritóre îşĭ asigură pe cea eternă!

D.

---

[1]) Comp. Math. V. 44. 45; Luca VI. 32. 36.
[2]) Comp. Math. XX. 8, 15.
[3]) Comp. Math. XVIII. 6, 7; Marcu IX. 42; Luca RVII, 1. 2.
[4]) Comp. Ioan. XV 12. 13
[5]) Comp. Math. XXII, 31, 32. Marcu XI . 26, 27. Luca XX. 37, 38 şi Simb. credinţeĭ art. 12.

LA UNIREA BISERICILOR.

Cu privire la unirea Bisericeĭ Orientale Ortodoxe cu Biserica romano-catolică, pe care să năsuiesce a o îndeplini, —bătênd apa în piuă—Papa actual Leo XIII, cetim în „Budapesti Hirlap“ din 9 Decembre curent un articol, scris de un preot gr. catolic—probabil rutén—din care estragem partea, care înşiră unele din piedecile, ce să pun în calea acesteĭ unirĭ.

Iată ce ḍice preotul gr.-cat. cu privire la aceste piedicĭ:

Una dintre causele principale, care va zădărnici póte încercarea de a uni Biserica orientală cu cea apusană, e fără îndoială faptul istoric cunoscut de orientalĭ, că Biserica Romană nici când nu s'a mulţămit numaĭ cu aceea, că un popor a primit uniunea dogmatică cu Roma, ci tot-déuna s'a năsuit, ca acel popor să priméscă şi unirea în cele disciplinare, dar cu deosebire în ce privesce serviciul Dumneḍeesc; cu un cuvênt, *ca acel popor sa se latiniseze* în credinţă.

E adevĕrat, că papiĭ aŭ declarat sĕrbătoreşte şi de repeţite orĭ, că vor respecta neştirbit: datinile străvechĭ, disciplina şi slujba D-ḍeească a Bisericeĭ orientale, saŭ după-cum a ḍis Pius IX: *Nolumus, ut omnes latini, sed ut omnes catholici fiant*, cu tóte acestea istoria unireĭ do-

vedesce, că îndată ce un popor a primit uniunea dogmatică cu Roma, în mijlocul acelui popor aŭ apărut la moment Iesuiţiĭ, franciscaniĭ şi dominicanii, cari de la început n'aŭ avut nimic mai sfânt, de cât să se năpustéscă cu furie asupra vechilor obiceĭurĭ ale Bisericeĭ orientale, să scótă din vigóre disciplina şi slujba dumnedeească din biserică, iar pe cei ce ţineaŭ la acestea să-ĭ numéscă schismaticĭ; pe scurt ţinta lor era, ca pe ceĭ uniţĭ să-ĭ latiniseze. Urmarea acesteĭ proceduri a fost, lucru natural, reacţia. Poporul unit, vĕdênd procedura celor din Roma s'a re'ntors în număr mare la schismă, după cum dovedesce trista sórtă a uniuneĭ din Galiţia şi Rusia sudică din secolul XVI şi a celeĭ din Ardeal din secolul al XVII lea. Procedura acésta a celor din Roma a produs în orientalĭ suspiciunea, ba chiar încredinţarea, că curia romană e de rea credinţă, întru cât pe faţă publică sărbătoresce, că voesce unirea numaĭ în afacerĭ dogmatice, pe când în ascuns dă instrucţiunĭ Iesuiţilor, ca să-ĭ înstrĕineze pe uniţĭ de la obiceĭurile lor şi să-ĭ latiniseze întru tóte.

E ştiut însĕ, că cu câtă rîvnă ţin orientaliĭ la disciplinele lor, la slujba lor D-deească şi la străvechile lor obiceĭurĭ, sfinţite de sute, ba şi de miĭ de anĭ, ast-fel nu póte fi deci vorba nu de o unire generală, dar nicĭ parţială a orientalilor cu Roma, până când suspiciunea, respectiv încredinţarea lor despre planurile ascunse ale Romeĭ nu va dispărea.

Altă piedică—de şi de a doua mână a unireĭ celor două bisericĭ e şi împrejurarea, că ele nu să cunosc maĭ de aprópe şi dacă să şi cunosc în cât-va, să cunosc tocmaĭ din părţile cele rĕle şi aci conform adevĕruluĭ am să observ, că maĭ bine sunt imformaţĭ orientaliĭ despre afacerile apusenilor, ca vice versa, şi causa la acésta e, că orientaliĭ în cea maĭ mare parte cunoscênd limba apusenilor, pricep operile, care tratézá despre învĕţaturile bisericilor, iar dintre apusenĭ sunt puţinĭ, aşa de puţinĭ de aceea,

LA UNIREA BISERICILOR.

Cu privire la unirea Bisericeĭ Orientale Ortodoxe cu Biserica romano-catolică, pe care să năsuiesce a o îndeplini —bătênd apa în piuă—Papa actual Leo XIII, cetim în „Budapesti Hirlap“ din 9 Decembre curent un articol, scris de un preot gr. catolic—probabil rutén—din care estragem partea, care înşiră unele din piedecile, ce să pun în calea acesteĭ unirĭ.

Iată ce ḑice preotul gr.-cat. cu privire la aceste piedicĭ:

Una dintre causele principale, care va zădărnici póte încercarea de a uni Biserica orientală cu cea apusană, e fără îndoĭală faptul istoric cunoscut de orientalĭ, că Biserica Romană nicĭ când nu s'a mulţămit numaĭ cu aceea, că un popor a primit uniunea dogmatică cu Roma, ci tot-déuna s'a năsuit, ca acel popor sa priméscă şi unirea în cele disciplinare, dar cu deosebire în ce privesce serviciul Dumnedeesc; cu un cuvênt, *ca acel popor sa se latiniseze* în credinţă.

E adevĕrat, că papiĭ aŭ declarat sĕrbătoreşte şi de repeţite orĭ, că vor respecta neştirbit: datinile străvechĭ, disciplina şi slujba D-deească a Bisericeĭ orientale, saŭ dupĕ-cum a ḑis Pius IX: *Nolumus, ut omnes latini, sed ut omnes catholici fiant*, cu tóte acestea istoria unireĭ do-

vedesce, că îndată ce un popor a primit uniunea dogmatică cu Roma, în mijlocul acelui popor au apărut la moment Iesuiţii, franciscanii şi dominicanii, cari de la început n'aŭ avut nimic mai sfânt, de cât să se năpustéscă cu furie asupra vechilor obiceiuri ale Bisericei orientale, să scótă din vigóre disciplina şi slujba dumnedeească din biserică, iar pe cei ce ţineau la acestea să-i numéscă schismatici; pe scurt ţinta lor era, ca pe cei uniţi să-i latiniseze. Urmarea acestei proceduri a fost, lucru natural, reacţia. Poporul unit, vĕdênd procedura celor din Roma s'a re'ntors în numĕr mare la schismă, dupe cum dovedesce trista sórtă a uniunei din Galiţia şi Rusia sudică din secolul XVI şi a celei din Ardeal din secolul al XVII lea. Procedura acésta a celor din Roma a produs în orientali suspiciunea, ba chiar încredinţarea, că curia romană e de rea credinţă, întru cât pe faţă publică serbătoresce, că voesce unirea numai în afaceri dogmatice, pe când în ascuns dă instrucţiuni Iesuiţilor, ca să-i înstrĕineze pe uniţi de la obiceiurile lor şi să-i latiniseze întru tóte.

E ştiut însĕ, că cu câtă rîvnă ţin orientalii la disciplinele lor, la slujba lor D-deească şi la străvechile lor obiceiuri, sfinţite de sute, ba şi de mii de ani, ast fel nu póte fi deci vorba nu de o unire generală, dar nici parţială a orientalilor cu Roma, până când suspiciunea, respectiv încredinţarea lor despre planurile ascunse ale Romei nu va dispărea.

Altă piedică—de şi de a doua mână a unirei celor două biserici e şi împrejurarea, că ele nu să cunosc mai de aprópe şi dacă să şi cunosc în cât-va, să cunosc tocmai din părţile cele rĕle şi aci conform adevĕrului am să observ, că mai bine sunt informaţi orientalii despre afacerile apusenilor, ca vice versa, şi causa la acésta e, că orientalii în cea mai mare parte cunoscênd limba apusenilor, pricep operile, care tratézǎ despre învĕţaturile bisericilor, iar dintre apuseni sunt puţini, aşa de puţini de aceea,

cari cunosc limbele orientalilor, în cât nicĭ nu merită a facĭ amintire de eĭ şi ast-fel tóte cunoştinţele lor despre orientalĭ 'şi le trag din puţinele şi mancile compilaţiuni din limba germană şi engleză. Din acéstă reciproca neorientare resultă spre pildă şi acea afirmare a apusenilor, că Biserica orientalilor e ca un lemn uscat, rupt de rădăcina sa principală şi tocmaĭ pentru aceea nu maĭ produce fructe — adică sfinţĭ — pe când tocmaĭ din contra în Biserica orientală maĭ în fie-care secol s'aŭ ivit cu mult maĭ mulţi servitorĭ de aĭ luĭ Christos, cari aŭ bine meritat de Biserica lor, maĭ mult, ca mulţĭ dintre sfinţiĭ Bisericeĭ apusene.

A doua afirmare a rom-catolicilor, că Biserica orientală e fără nicĭ o viaţă internă şi numaĭ formalism estern—pe când credinţa şi simţul religios-moral la apusenĭ îl suplinește şi îl întăreşte serviciul cel lung din biserica lor—acéstă afirmare a lor să nimiceşte prin următórea întrebare: Unde e maĭ tare întrupat simţul religios moral şi în care biserică e maĭ neclintită credinţa? în Biserica apusană din care reformaţia a smuls maĭ mult ca jumětate din credincioşiĭ eĭ şi în care chiar şi astă-ḑĭ a ḑecea parte dintre inteligenţă formézǎ diferite secte care sunt contrare credinţeĭ, ba négă chiar şi pe Dumneḑeŭ? — Saŭ în Biserica orientală, din aĭ căreĭ credincioşĭ reformaţia abia a suta parte a fost în stare a-ĭ înstrěina şi aĭ căreĭ membri dintre inteligenţă numaĭ o neînsemnată parte formézǎ secte secrete? Din neorientare reciprocă afirmă şi orientaliĭ, că după preceptele bisericeĭ apusene, Papa spre pilda—posede o maĭ mare putere chiar şi de cêt Dumnedeŭ, căcĭ ceea ce légă şi deslégă Papa aicea pe pământ, e dator a lega şi deslega şi Dumneḑeŭ în ceriu.

Şi că aceste părerĭ nu le aŭ numaĭ individiĭ obscurĭ şi neştiutorĭ de carte, ci chiar şi ómenĭ de ştiinţă,—dovedesce faptul, ca se nu ḑic maĭ mult—că chiar Lamanszki profesorul de istorie la universitate ex-cathedra a afirmat; că Ignatius Loyala şi Franciscus Assisi aŭ fost smintiţĭ

—buni de duşi la balamuc—pe când pe Phothius îl laudă în acelaşi timp, nu numai ca pe cel dintâi om de ştiinţă şi cel dintâi prelat al timpului sĕŭ, dar îl pune chiar între sfinţi.

Neorientarea şi necunóşterea reciprocă dă naştere la ură şi persecuţiuni reciproce. Trebue să fim şi în punctul acesta drepţi şi să spunem pe faţă, ca catolicii persecută şi urăsc cu mult mai tare pe orientali, ca vice-versa. Orientalii privesc în apuseni pe fraţii lor, pe când aceştia persecută pe orientali şi îi urăsc mai tare chiar şi de cât pe reformaţi, ba chiar şi de cât pe ovrei, ceea-ce să póte constata mai pe fie care pagină din opurile apusenilor, precum şi din procedura ce o observă ei faţă de orientali.

(Reprodus din „Biserica şi Scóla“ anul al XVIII, No. 49).

Predică la Sf. Ierarh Nicolae.

> Pomenirea dreptuluĭ cu laude și bine-cuvêntarea Domnuluĭ peste capul luĭ. (Prov. 10. 7).

Fraţilor,

După părerea părinţilor și învĕţătorilor sânţĭ aĭ Bisericeĭ creștine, corabia luĭ Noe preînchipuia Biserica creștină, pentru că precum Biserica este locul de refugiu pentru ceĭ ce voiesc să se mântuiască, tot așa corabia luĭ Noe a fost limanul mântuireĭ genuluĭ uman. Numaĭ câţĭ aŭ intrat în acéstă corabie aŭ putut scăpa de deluviu, și numaĭ câţĭ intră și petrec în biserica creștină, aŭ nădejdea mântuireĭ; ĭar câţĭ sunt afară se cufundă în abisul păgânătăţeĭ și al rătăcireĭ. Pentru ca mântuirea sperată de noĭ, să se pótă face maĭ cu înlesnire, muma nóstră a tuturor, Biserica creștină, protectórea și mântuitórea nóstră, pe lângă diferitele învĕţăturĭ pe carĭ le dă membrilor eĭ, le maĭ pune din când în când înainte și diferite modele în persóna sânţilor, carĭ s'aŭ ilustrat în sînul creștinismuluĭ prin susţinerea credinţeĭ și prin respândirea eĭ printre popóre. Amintirea acestor modele sânte, se serbéză în mod solemn

lin anumite ḑile pentru edificarea nóstră și prea mărirea uï Dumneḑeŭ. Una din aceste ḑile este și cea de astă-ḑî, în care Biserica creștina ortodoxă serbéză cu laude și cu cântări amintirea Sfântuluï și Mareluï Ierarh Nicolae.

Pentru mine dar, care voiesc să arăt in scurt viaţa acestuï Sf. Părinte, precum și folosul pe care'l póte trage de aci ori-ce creștin, ḑiua de astă-ḑi este cea maï potrivtă pentru acésta, dar vě rog, ca la o asemenea grea încercare sa am și buna D-vóstră voinţă.

Fraţilor. Viaţa Sf. Nicolae a fost atât de curată în cât l'a ridicat la deplinătatea in care se află omul, ce se consfinţeşte slujbeï luï Dumneḑeŭ şi este menit a fi conducětorul turmeï luï Christos. Viaţa luï ne este icóna omuluï, de care ne vorbește înțeleptul Solomon. când ḑice: *„Pomenirea dreptuluï cu laude și bine cuvêntarea Domnuluï peste capul luï"* [1]), și acésta pentru că în tótă viaţa sa a fost piatra de cercare, care nu s'a adrobit de greutaţile la care este expus omul în viaţă şi pentru că nicï o ispită n'a putut ca să'l adimenească la amagirile și réutăţile lumeï acestia, la care adesea este supusă voia nóstra cea slabă.

Sf. Nicolae s'a născut în Asia Mică în orașul Patera și a vieţuit pe timpul Imperatorilor Diocleţian și Maximian, când Biserica luï Dumneḑeŭ era crunt persecutată, iar omenirea se afla în cea maï tristă și maï degradată stare morală. El fórte de timpuriu s'a deprins a petrece în frica luï Dumneḑeŭ cea maï deplină, ca începutul înţelepciuneï, dupě cuvêntul luï Solomon. De aceea din Mira Lichieï se și respândeaŭ virtuţile luï ca mirosul florilor, virtuţï legănate de eroismul seŭ în apărarea credinţeï.

Creştiniï se însufleţiaŭ și se vindecaŭ de orï-ce bólă sufletéscă prin tăria și frumuseţea cuvintelor și a faptelor luï. Ceï tinerï se uitaŭ la viaţa luï și o urmaŭ cu multă sfinţenie, iar părinţiï invěţaŭ de la dânsul, cum trebue

[1]) Prov. 10. 7.

să'şi crească fiii, pentru ca să devină temetori de Dumnedeu şi cu respect către cei mai mari şi mai bătrâni şi cum să umble cu toţii în calea mântuireí vecinice.

Inaintând în ani, sântul înainta şi în virtuţi. Ţiuêndu-se în de aprópe de cuvintele Domnului: *„Cel ce voieşte sa vie după mine, să'şi ia crucea sa şi să'mi urmeze mie"* (Marcu 8. 12) şi neputând suferi vicleniele şi rĕutăţile lumei, el îmbrăţişe viaţa cea grea a călugăriei, a fost apoi sânţit preot şi mai în urmă se învrednici de darul cel mai inalt al arhipăstoriei în Mira Lichiei.

Ca stelele cerului pe un timp senin în miezul nopţei, strălucia nenumĕrata mulţime a faptelor creştineşti în persóna acestui sfânt, mare şi adevĕrat arhiereŭ. Zi şi nópte petrecea învĕţând şi lăţind credinţa în Christos; iar mâinile lui împărţiau cu dărnicie multa milă între sărmani şi prigoniţi. Deci, cu tot dreptul se numeşte frumuseţea ierarhilor, lauda părinţilor, apărătorul credincioşilor şi turnul creştinătăţei. Credincios cuvintelor Sf. Evangelii, el îşi punea tot-déuna sufletul pentru turma lui Christos, mântuind pe cei nevinovaţi de mórte şi apărând pe cei credincioşi de lupii răpitori, ce năvăliaŭ asupra lor, ca să întunece strălucirea şi puterea creştinismului.

Da, iubiţilor, acest Arhiereŭ alerga ca să lupte cu defăimătorii cuvêntului Dumnedeesc, mai mult de cum alergăm noi ca să dobândim onoruri şi ranguri; pentru dênsul lanţurile şi temniţa, în care îl arunca credinţa cea tare, ce o avea în Christos, erau o mângâiere nespusă şi el n'ar fi schimbat întunerecul temniţei nici odată cu strălucitul palat şi majestosul tron al persecutorilor împĕraţi Diocleţian şi Maximian.

Pentru tóte aceste mari fapte, Sf. Ierarh Nicolae, a fost încununat de Domnul nostru Iisus Christos şi Dumnedeŭ cu puterea şi darul de a face minuni. El s'a arătat în vis Impĕratului Constantin şi Eparhului Avladiu, determinându-i a scóte mulţi creştini nevinovaţi din temniţele cele fioróse. El a scăpat pe Vasile din mâinile Agarenilor

necredincioşi şi pe Agric din mâinile lui Amira. Tot el a potolit marea înfuriată şi a înviat pe omul înecat în ea. Lăsând la o parte cele despre Arie ereticul, care a fost înfruntat şi învins de argumentele cele tari ale Sântului şi Marelui Ierarh Nicolae în Sinodul de la Niceea, este de ajuns cele spuse, spre a vedea cum Dumnedeŭ revarsă darurile sale în mod miraculos peste toţi cei ce cred in Fiul sĕŭ şi lucréză pentru întărirea acestei credinţe.

Iacă, Fraţilor, ce înalt şi frumos exemplu avem în viaţa acestui Sfânt şi mare Arhiereŭ. Dar noi óre, ducem astădi o viaţă atât de sfântă, saŭ ascultăm noi astă-di de sfintele învĕţături ale acestui părinte adevĕrat şi învĕţător Dumnedeesc? Şi dacă ascultăm, apoi unde sunt copiii cei evlavioşi şi ascultători, aşa precum a fost sântul în copilăria sa? Unde sunt părinţii cei pătrunşi de adevĕratul sentiment religios, ca să'şi crească copiii în virtute şi religiositate, aşa precum aŭ făcut cuvioşii părinţi ai Sfântului Nicolae, cari aŭ preparat pe scumpul lor fiŭ pentru viaţa sfântă şi fără prihană? Găsi-vom óre mulţi ómeni între creştinii de astă-di, ca să sufere persecuţiuni cumplite pentru cruce şi evangeliu, să depună din prisosul avutului lor măcar o părticică pentru cei lipsiţi, apoi pentru întărirea credinţei şi a neamului lor, aşa precum a făcut Sf. şi Marele Ierarh Nicolae? Dacă ne observăm bine pe noi şi lumea ce ne încongióră vedem, că prea puţini sunt aceia, cari mai aŭ în inima lor scânteia dragostei evangelice şi virtutea adevĕratei credinţe.

Să ne întórcem dar cu toţii la paza legei Domnului. Viaţa Sfântului, a căruia amintire o sĕrbăm astă di, să ne fie nouĕ tuturor ca o lumină strălucitóre şi ca un model vrednic de imitat. Să veghiem diua şi nóptea asupra nóstră, să lăudăm pe acest sfânt mare, să'l venerăm ca pe tenerul cel mai blând, ca pe călugărul cel mai cuvios şi ca pre Arhipăstorul cel mai ales, care şi-a condus turma cu dragoste şi îngrijire părintéscă, care n'a uitat nici odată să

vindece durerile celor bolnavi, carele a știut să șteargă lacrămile văduvelor și ale orfanilor, carele a deslegat și a ușurat cu darul seu cel sfânt pre cei pocăiți și i-a scăpat de sarcina pĕcatelor, ce'i apăsa așa de greu.

Deci dar, Fraților, să'i urmăm din inimă, ca unii ce ne-am învrednicit a ajunge și a serba amintirea lui în acéstă sfânta și mare ḑi. Să urmăm cuvintelor Sf. Ap. Petru, carele ḑice: „*Dupĕ Sfântul carele v'a chiemat pre voi și voi să fiți sfinți întru tóta viața*“ (Petru 1. 15). Cel drept să mai facă dreptate și cel cuvios să se mai sfințiască, iar cel căḑut în pĕcate și fără de legi să se ridice din stricăciune, rugându-se necontenit Sf Nicolae, care mijlocește pentru noi toți înaintea A-tot puternicului Dumneḑeŭ iertare și mântuire vecînică, ḑicêndu-i: „Pădește-ne sfinte cu toiagul tĕŭ cel arhipăstoresc până la finele vieței nóstre, și ne du la limanul vecînicilor bunătăți. Amin.

I. T.

CUVENT

La Duminica lăsatului sec de brânză.

Ce însemneză a posti și a se ruga?

> In timp bine-primit te-am ascultat, în ḑiua mântuirei ți-am ajutat ție, acum e timp bine-primit, acum e ḑiua mântuirei (II Cor. VI. 2).

Iubiţĭ Creştinĭ,

Imĭ place a vĕ vedea retrăgêndu-vĕ pentru un timp de la grijile lumescĭ trecetóre, și a vĕ întórce sufletele la cele cerescĭ, la cele neperitóre. Imĭ place, ḑic, a vĕ vedea întrunițĭ într'un cuget și inimă, și îndreptându-vĕ rugăciunele D-vóstră către cel A-tot puternic în acest moment de mântuire.

Timpul a sosit; căcĭ iată-ne ajunșĭ la pragul postuluĭ mare, la pragul acelor ḑile de penitență, pe care le-a rânduit sânta nóstră Biserică, ca reținêndu-ne de la orĭ-ce petrecerĭ și desfătărĭ lumescĭ prin post, prin rugăciune, prin milostenie, prin tot felul de fapte bune, prin mărturisirea păcatelor nóstre către miniștriĭ Altaruluĭ Dumnedeesc și prin comunicarea cu sântele mistere, să ne pre-

gătim trupul și sufletul nostru la măréța serbare a învierei Domnuluĭ și Mântuitoruluĭ nostru Iisus Christos.

Și cum am putea noĭ—fiĭ renăscuțĭ prin grația Divină—să ne pregătim la acea serbare, la acea ḑi măréță a rescumpărăreĭ nóstre, dacă nu prin penitență, prin sdrobirea inimeĭ, prin înfrânarea pasiunelor nóstre.

Mijlócele de penitență, mijlócele de pocăință, sunt fórte numeróse, și unul din mijlócele cele maĭ puternice de penitență este, fără îndoială, *postul și rugaciunea*; deci subiectul cuvêntăreĭ mele de astă-ḑĭ va fi *însemnatatea postuluĭ și a rugaciuneĭ* pentru care scop, vĕ rog, a'mĭ da bine voitórea D-vóstră atențiune.

Prin post se înțelege reținerea de la unele mâncărĭ, care provócă patimele în om și-ĭ fac sufletul sclav trupuluĭ. Postul este una din părțile cele maĭ însemnate ale penitențeĭ adevĕrate și mijlocul cel maĭ puternic de a înfrâna pasiunele nóstre, căcĭ ne curăța inima și ne luminéză mintea.

„Pentru aceĭa luațĭ aminte de voĭ înși-vĕ, ca să nu vĕ „îngreuĭațĭ inimele vóstre cu sațiul mâncăreĭ și cu beția“, ne învață Sfânta Scriptură (Luc. XXI, 34).

Un exemplu vrednic de imitat ne dă însușĭ Mântuitorul nostru Iisus Christos, care înainte de a începe opera cea mare a rescumpĕrăreĭ némuluĭ omenesc, a petrecut patru-ḑecĭ de ḑile și patru ḑecĭ de nopțĭ postind, ca să ne învețe prin acésta, că dacă voim a înainta pe calea mântuireĭ, dacă voim a spori în fapte bune, să pregătim și să sânțim prin post trupurile nóstre.

Dupĕ exemplul Mântuitoruluĭ, sânțiĭ Apostolĭ au stabilit postul patru-ḑecimeĭ; decĭ el îșĭ are origina sa de la Apostolĭ și s'a ținut, în curgerea tuturor vécurilor, cu multă sânțenie de moșiĭ și strămoșiĭ noștri.

Părințiĭ Bisericeĭ, Episcopiĭ și Preoțiĭ—urmașiĭ sânților Apostolĭ—învață pe fiiĭ lor duhovnicescĭ, pe păstorițiĭ lor, că asemenea post să se facă cu cuget curat și să se obicĭ-

nuiască a face fapte vredni e de chiemarea adevĕraţilor creştinĭ spre a bine placea luĭ Dumneḑeŭ.

Şi fiind vorba de adevĕratul post, Sântul Ioan Gură de Aur, un mare dascăl şi părinte al Bisericeĭ creştine, iată ce învĕţăminte da fiilor sei duhovnicescĭ şi tuturor creştinilor în genere:

„Nu postul în sine, ci numaĭ postul adevĕrat póte „mântui pre om. Postescĭ? E bine; dar arată-mi acésta „prin fapte. Intrebĭ, că prin care fapte? Iată-le: Dacă „veḑĭ un sĕrac, îndură-te spre el; daca veḑĭ fericit pe „vecinul teŭ, nu-l invidia. Nu numaĭ gura ta trebue să „postéscă, ci şi ochiĭ, şi urechile, şi mâînele şi picióreie „tale. Să postéscă mâinele, ţinêndu-le curate de averea „nedréptă şi de câştigul nedrept. Să postéscă picióreie, „ne umblând dupe petrecerĭ necuviincióse. Sa postéscă ochiĭ, „neprivind înlăturĭ cu pofta şi cu lăcomie. Să postéscă „urechea, neascultând clevetirile şi vorbele scandalóse".

Respectiv de postul adevĕrat, iată şi Biserica ce învĕţăminte dă pioşilor sĕĭ creştinĭ:

„Postindu-ne, fraţilor, trupesce să ne postim şi duhov„nicește: Să deslegăm tóte legăturile nedreptăţeĭ. Să „rupem încurcăturile tocmelelor celor silnice, tot zapisul „cel nedrept să-l spargem. Să dăm flămânḑilor pâne, şi „pre sĕracii ceĭ fără de case să-ĭ primim în casele nóstre". (Cântare bisericéscă din Triod).

Incepeţĭ dar, iubiţilor, a posti şi înpliniţĭ cu sânţenie postul pătrunşĭ fiind de însemnătatea luĭ. Postiţĭ cu cuget curat, înpĕcaţĭ cu toţiĭ, şi sîrguiţi-vĕ a dobândi îndurarea luĭ Dumneḑeŭ prin post şi prin fapte bune.

Insĕ spre edificarea nóstră morală e de trebuinţă, ca postul să fie înpreunat cu rugăciunea; căcĭ rugăciunea este aceea, care luminéză mintea omuluĭ, îĭ curăţă sufletul, îl întăresce în virtuţĭ şi stârnesce în el iubirea către cele cerescĭ, către cele neperitóre.

Rugăciunea revarsă în inima celuĭ ce să rógă pacea,

liniștea și dulcéța în mijlocul grijilor și amărăciunelor lumei acestia.

Rugăciunea este cheia, cu care deschidem pórta Cerului și intram la Părintele nostru Protector. Rugăciunea este aripa sufletului nostru, cu care se înalță la tronul Dumnedeesc, pentru ca să-I descopere dorințele, neajunsurile și suferințele nóstre sufletescĭ și trupescĭ. Prin rugăciune descoperim cugetele și sentimentele, ce nutrim către Pronia Cerécă, prin rugăciune cerem Celuĭ A-tot Puternic cele ce ne lipsesc și tot prin rugăciune-I dovedim căințele ce ce apasa conștiința fie-căruia din noĭ.

Dar pentru ca rugăciunea nóstră să fie bine plăcută luĭ Dumnedeŭ, trebue să îndeplinéscă niște anumite condițiunĭ:

Așa, rugăciunea trebue să fie făcută cu *inimă curată*; căcĭ rugăciunea, care purcede din inimă curată străbate cu repediciune norii Cerului și patrunde la Acela, de la care este însușĭ sânțenia și curăția.

Rugăciunea trebue făcută cu *luare aminte:* decĭ când ne rugăm luĭ Dumnedeŭ, nu e de ajuns să se miște nu maĭ buzele, ci ceea ce rostesc buzele să simțéscă și inima.

Rugăciunea trebue făcută în fine cu *deplină încredere în Dumnedeŭ.* Despre acésta ne încredințéză însușĭ Iisus Christos: *Dic voue, că tóte câte cerețĭ, și credețĭ ca vețĭ lua, va fi voue* (Ión XI, 24). Și maĭ departe tot El încredințéză: *Amin, amin dic voue, ca ori-ce vețĭ cere de la Tatal în numele meŭ, vĕ va da voue* (Ioan XVI, 23).

Decĭ, iubiților, fițĭ statornicĭ în rugăciune, înalțațĭ inimele vóstre întristate la Cer și fițĭ sigurĭ, că nicĭ odată nu se vor scoborî acelea de acolo nemângâiate. Ridicațĭ mâinele vóstre slăbănóge la părintele Ceresc și fițĭ încredințațĭ, că nicĭ odată nu le vețĭ retrage de acolo neîntărite.

Așa făcea Iisus Christos, așa ne învĕța Iisus Christos, așa să facă creștinul adevĕrat.

Iar eŭ, servitor al altaruluĭ Dumnedeesc, representantul religiuneĭ luĭ Iisus Christos, permitețĭ-mĭ a încheia cuvên-

tarea mea de astă ḑi cu următórele poveţe din Dumnedeescele luĭ învĕţăturĭ.

Rugaţi-vĕ înainte de tóte, pentru mântuirea şi fericirea vóstră cerésca.

Căutaţĭ maĭ întâĭ Imperăţia luĭ Dumneḑeŭ şi se vor adaoge vouĕ tóte celelalte, ḑice Sânta Scriptură (Mat. XXV 33),

Rugaţi-vĕ pentru trebuinţele vóstre pământescĭ, întru cât acestea sunt conducetóre la fericirea eternă.

Pânea nóstra cea de apururea dane-o noue asta-ḑĭ, ne învaţă Mântuitorul nostru Iisus Christos.

Rugaţi-vĕ pentru duşmaniĭ voştri, pentru ceĭ ce vĕ prigonesc şi vĕ persecută pre voĭ.

Parinte Sânte, iarta-le lor, căcĭ nu ştiŭ ce fac. ḑicea Mântuitorul de pe înălţimea Cruceĭ.

Rugaţi-vĕ, în fine, pentru mântuirea şi fericirea tuturor, căcĭ cu toţiĭ suntem fraţĭ înaintea luĭ Dumneḑeŭ.

Rugaţi-vĕ unul pentru altul ca sa vĕ mântuiţĭ. Amin.

Diaconul Coman Vasilescu.

PREDICĂ

La Naşterea Domnului nostru Iisus Christos.

„Mărire întru cei de sus lui Dumnedeŭ şi pre pămênt pace, între ómenĭ bună voire".

Fraţilor,

Religiunea Creştină este o legătură vie, consciută şi liberă ce s'a făcut din noŭ între Dumnedeŭ şi omul cădut din legătura originală. Ea presupune dar o legătură veche, ce a existat între Dumnedeŭ şi om şi care s'a desfiinţat prin caderea omuluĭ în pĕcat. Legătura acésta veche însă, nu s'a putut încheia, nu s'a putut face între Dumnedeŭ şi om de cât numaĭ atuncĭ când Dumnedeŭ s'a descoperit pe sine şi s'a arătat omuluĭ.

Dar când s'a arătat el omuluĭ? Dumnedeŭ s'a arătat omuluĭ pentru prima dată la creaţiune, şi decĭ religiunea este tot aşa de veche ca şi omenirea, dar în decursul timpuluĭ înmulţindu-se ómeniĭ şi fiind expuşĭ la diferite persecuţiunĭ şi suferinţe aŭ tot alterat ideia pe care o aveau despre Dumnedeu, aşa că mulţĭ se închinaŭ lemnelor,

pietrelor, animalelor de tot felul şi diferitelor obiecte şi ființe din natură.

Ideia despre adevĕrata descoperire a luĭ Dumnedeu însă, s'a conservat în Religiunea Patriarhală şi în cea Mosaică, şi acésta numaĭ ca o preparaţiune a popórelor spre primirea descoperireĭ ce avea să se facă prin Iisus Christos. Imprăştierea Ebreilor pretutindenea apoĭ şi traducerea cărţilor lor sfinte în maĭ multe limbĭ, a deşteptat în mulţĭ dorinţa de a aştepta pe Mesia. Chiar şi popórele păgâne ajunseseră la ideia de o reformă, căcĭ sistemele lor filosofice amorţiseră, şi cu toţiĭ simţiau corupţia în care se găsiau şi neputinţa de a se ridica prin propriele lor mijlóce.

In timpul aşteptăreĭ universale a unuĭ ajutor divin, care să regenereze viaţa religiósă morală a omenireĭ, apare, se naşte în Betleemul Iudeeĭ Iisus Christos. Acest ajutor divin fiind Dumnedeu şi om a împreunat cerul cu pămêntul şi a împĕcat pe om cu Dumnedeu. El a mântuit ast fel pe om, l'a scos din stĕpânirea morţeĭ, l'a adus în starea primitivă de curăţie, şi l'a fácut fiu adoptiv al luĭ Dumnedeŭ. Iată cum suntem mântuiţĭ prin naşterea Mântuitoruluĭ şi iată cum Dumnedeŭ-omul ne a scos din tina pĕcatuluĭ şi ne-a ridicat la cele cereştĭ.

Acésta mĕ însufleţeşte şi cu multă credinţă mĕ face să strig: „*Mărire întru ceĭ de sus luĭ Dumnedeŭ şi pre pămênt pace, între ómenĭ bună voire*“, cântare, care va fi şi obiectul cuvêntăreĭ mele de astă-dĭ.

Fraţilor, cântarea acésta ne aduce o îndoită bucurie, pentru că printr'ênsa pe de o parte ni se arată mărirea ce se dă în cer pentru naşterea şi întruparea Fiuluĭ luĭ Dumnedeŭ din Sf. Fecióră Maria; iar pe de alta, pentru că a adus între ómenĭ bună voire, restabilindu-se între Dumnedeŭ şi om pacea turburată prin căderea strămoşiască.

In adevĕr, Fraţilor, Nascerea Domnuluĭ şi Mântuitoruluĭ nostru Iisus Christos a făcut mare bucurie în cer şi pe pămênt şi ne-a scăpat din sclavia pĕcatuluĭ, împăcându-ne cu Dumnedeŭ, căruia omul a început din noŭ a 'i se

închina luĭ după cuviință. Ca să înțelegem și maĭ bine acésta, este de datoria nóstră, ca să vedem și modul cum s'a născut Mântuitorul și acésta maĭ cu deosebire astă-dĭ, când cu toțiĭ ne-am adunat ca să serbăm, cu laude și cu cântărĭ amintirea ḑileĭ în care s'a născut.

Implinindu-se timpul hotărât de Dumneḑeŭ și predis de profețĭ, Sf. Fecióră Maria, alésă ca să devină mama Mântuitoruluĭ genuluĭ uman, ce avea să se pogóre pre pământ spre a sdrobi capul șérpeluĭ, a primit vestea cea bună despre acésta prin Archanghelul Gavriil. După acésta concepe în pântece de la Duhul Sânt și fără ca să știe de bărbat naște pe Dumneḑeŭ-omul Iisus Christos în Betleemul Iudeeĭ și nu în palate și case strălucite și mobilate scump, ci în staulul animalelor și pe o mână de fên. Și pentru ce atâta modestie? Respunsul îl putem afla cu ușurință. El s'a arătat atâta de umil, numaĭ ca să încurajeze pe ceĭ săracĭ și prigonițĭ în suferința lor și ca să arate celor bogațĭ, ca niciĭ odată să nu se mândréscă în splendórea avuțieĭ lor.

Dar în mijlocul acesteĭ simplitățĭ și modestiĭ, în mijlocul naștereĭ celeĭ fără de splendóre, mărirea luĭ Dumneḑeŭ strălucește, steaua apare pe cer, anunțând nașterea acestuĭ mare Impĕrat și Domn al domnilor; ĭar Magiĭ de la Résărit vin a se închina luĭ, aducêndu-ĭ darurĭ: aur, tămâe și smirnă. In mijlocul acesteĭ umilirĭ resună în cântărĭ de laudă, vocea armoniósă a păstorilor ce înconjiuraŭ staulul și carĭ inspirațĭ de un ce divin, recunoscură în cel noŭ n scut pe Mesia cel promis; ĭar îngeriĭ pe de asupra acesteĭ umile locuințe, cântaŭ în cor în mod armonios: *Mărire întru ceĭ de sus luĭ Dumneḑeŭ și pre pământ pace, între ómenĭ bună voire.*

După ce ast-fel s'a născut Christos, omenirea s'a întors de la rătăcire și pĭeire la adevĕr și la viață și de la impĕrăția luĭ Satana la Dumneḑeŭ.

Dar Nașterea luĭ Christos, după cum am ḑis maĭ sus, nu numaĭ că a întors pe om la Dumneḑeŭ, pe care omul

Iarăși a început să'l măriască și să'l laude după cuviință, ci a adus și pe pămênt pace și între ómenĭ bună voire. Așa, omenirea până la Nascerea luĭ Christos, fu nu numaĭ pradă a patimilor sale celor maĭ sfâșietóre și maĭ de rușine, dar ceea ce o chinuia maĭ mult era supunerea órbă pe care o da cător va zeĭ falșĭ, carĭ o stĕpâneaŭ în totul. Prin Nascerea Mântuitoruluĭ însă, mulțimea înșelătorilor idolĭ s'a pierdut, cultul natureĭ s'a desființat, legătura osândireĭ genuluĭ omenesc s'a deslegat, Edemul s'a deschis, amăgirea șérpeluĭ nu'șĭ maĭ póte avea locul și simbolurile legeĭ vechĭ s'aŭ sfărâmat cu totul. Prin Nașterea Mântuitoruluĭ cetele filosofilor mincinoșĭ și ale necredincioșilor se acoperă cu vestmêntul de rușine, și ast-fel întunecata nópte a neștiințeĭ se preface în luminata și strălucita ḑi a cunoștințeĭ. Nascerea luĭ Christos dar, a adus liberarea nu numaĭ a sufletelor, ci și a trupurilor nóstre și istoria ne dovedește, că robia omuluĭ nu maĭ póte trăi astă-ḑĭ în lumea creștinéscă; prin urmare iată pacea și buna voire ce ne-a adus pe pămênt venirea Domnuluĭ.

Decĭ, Fraților, după ce am vĕḑut mărirea ce s'a dat luĭ Dumnedeŭ și pacea ce s'a adus între ómenĭ prin nașterea Mântuitoruluĭ, să căutăm a ne curăți sufletele și să ne silim din tóte puterile a ne feri de stĕpânirea pĕcatuluĭ. Astă ḑĭ când prin Nașterea Mântuitoruluĭ ni se aduce îndreptarea, să ne ferim de fapta rea și să sporim tot maĭ în mult în fapte plăcute luĭ Dumneḑeŭ și în virtuțĭ și ast-fel liberĭ de pĕcat și cu inimile curate să ne transportăm cu gândul în Betleemul Iudeeĭ și să admirăm misterul cel mare al rescumpărăreĭ genuluĭ uman, să admirăm pe cel ce se naște pentru mântuirea nóstră, pe Domnul domnilor și Impĕratul împĕraților. Să lepădăm tot orgoliul și tóte vițiile și drept darurĭ, precum i aŭ adus ceĭ treĭ magi: aur, tămâie și smirnă, să'ĭ aducem cele treĭ virtuțĭ marĭ creștineștĭ: Credința, iubirea și speranța. Să lăsăm la o parte, tótă mândria și îngâmfarea, căcĭ Mântuitorul nu se naște în palate stralucite și pompóse, ci în staulul oilor,

numaĭ ca să ne învețe cum trebue sĭ fim. Să cădem cu smerenie înaintea acestuĭ mare împĕrat al ceruluĭ şi al pămêntuluĭ, aducêndu-ĭ mulţumire şi cu bucurie şi pietate, să întrunim vocea nóstră cu a magilor, carĭ aŭ venit după stea spre a se închina luĭ, cu a păstorilor, carĭ aŭ fost martorĭ la acest mare mister şi cu a îngerilor, carĭ aŭ cântat şi să dicem: Miluește-ne pre noĭ Dómne şi trimite peste noĭ bine-cuvêntarea ta, ca să ne învrednicim tot-déuna a cânta cântarea cea îngeréscă: *Mărire întru ceĭ de sus luĭ Dumnedeŭ şi pre pămênt pace, între ómenĭ bună voire.* Amin.

I. T.

Descrierea Valahieĭ de Cesarie Daponte în 1851.

Constantin Daponte s'a născut în insula Scopelu, a învĕţat carte maĭ întâĭ în patria luĭ, apoĭ în Constantinopol, de unde a fost adus pentru a'şĭ continua învĕţătura în Valahia, la Academia sf. Sava de către Constantin Mavrocordat, numindu-l şi al doilea secretar al seŭ. Nu după puţin a fost trimis de Guvernul englez în Iaşĭ ca Consul. Apoĭ la 1746 a fost trimis într'o m sie la Hanul Crimeiĭ de cătră Mavrocordat. De aceia apoĭ s'a dus în Constantinopol, unde fiind calomniat la Pórtă de către doĭ Peloponezĭ a fost aruncat în carceră. Scăpat prin banĭ de la închisóre, s'a dus în sf. Munte, unde s'a călugărit, numindu-se Cesarie.

El a încetat din viaţă la 1789. A scris fórte multe lucrurĭ privitóre la Românĭ, pentru că a trăit cu deosebire în Bucureştĭ şi Iaşĭ majoritatea vieţeĭ sale. Scrierile luĭ sînt cea maĭ mare parte în poesie. Insemnate pentru noĭ sînt; 1) Καθρέπτης τῶν γυναικῶν, 2) Δακικαὶ Ἐφημερίδες, pe care le-a imprimat în original şi tradus în franţuzeşte D-nul Emil Legrand la Paris, în două volume, împreună cu epistolile luĭ, în 1880. 3) Καταλόγος ἱστορικὸς... pe care l'am tradus şi publicat în Cronicariĭ Grecĭ din Epoca fanariotă, cariĭ aŭ scris despre Românĭ.

Dintre epistolele luĭ am găsit una într'un manuscript

din Biblioteca Seminariuluĭ Central din Bucureşti sub No. 1/7 No. 9, acéstă epistolă şi am publicat'o în „Revista Teologică", anul al III-lea, No. 39, pag. 305—308. De asemenea am maĭ întâlnit acéstă epistolă a luĭ Daponte şi în un alt manuscript, în biblioteca Museuluĭ nostru. Ambele aceste copiĭ sînt defectuóse, pentru aceea acum am tradus din noŭ acéstă Epistolă, ca una ce cuprinde material istorico-bisericesc naţional, şi am publicat'o spre cunoştinţa Românilor, după imprimatul D-luĭ Emile Legrand, în Δακικαὶ Ἐφημερίδες. Culorile cu care zugrăveşte Daponte starea Valahieĭ şi maĭ ales Oltenia sînt mişcătóre. Imoralitatea la culme, ţara în mânile Grecilor din fanar, ĭar Turciĭ ajunsese şi proprietarĭ pe multe locurĭ în România.

Iată acéstă Epistolă:

Epistola luĭ Chesarie Daponte către marele Vornic Constantin Dudescu.

Iulius Cesar, prea mărite frate, mergênd la un oraş (de a căruĭ nume nu mĭ aduc aminte) şi învingênd aŭ scris către arhonţiĭ Romeĭ, numaĭ aceste treĭ cuvinte: „Am venit, am vĕḑut, am învins"... Am venit şi eŭ la Târgovişţea şi vĕḑênd ĭată scriŭ şi ḑic maĭ asemenea şi aceleaşĭ am venit, am vĕḑut şi am plâns: Fala universuluĭ este Valahia, frumuseţa Europeĭ este Valahia; Dumneḑeŭ aŭ făcut tótă lumea fără să se cugete de loc, pe tine însă, socot, cu marea sa îngrijire; cerul şi pămêntul fără nicĭ o ostenélă; cu tine însă, socot, s'aŭ ostenit. Orientul şi Occidentul fără nicĭ un cusur, pe tine însă plină de harurĭ. Fala universuluĭ este Valahia, frumuseţa Europeĭ este Valahia. Rîurile tale curgĕtóre de aur, câmpiĭ dătătorĭ de aur, munţiĭ tĕĭ fórte frumoşĭ, şi délurile fórte plăcute, plinĭ de isvóre, plinĭ de arborĭ, nu numaĭ sĕlbaticĭ, dar şi cultivaţĭ, lucru curios. Pădurĭ umbróse, stejarĭ prea măreţĭ, grădinĭ prea mirositóre, câmpiĭ prea desfătătóre, văĭ prea

plăcute, râpĭ prea delicióse, posiţiunĭ prea încântătóre, localitățĭ fórte mărețe, câmpiele tale prea regulate, șesurile tale fórte înflorite, pământul fórte fertil, productele fórte mănóse.

O palmă de loc și la munțĭ și la șesurĭ nu s'aŭ creat de prisos; nu stă neproductiv, nu se află nefolositor, nu pare a fi de prisos. Peatră nicăerĭ, și unde piatra? Aŭ râdicat Dumnedeŭ pământul din insule și l'aŭ aruncat în Valahia, și aŭ râdicat petrele din Valahia și le-aŭ aruncat în insule.

Câmpiele în scurt și munții fórte de admirat. Aceste prerogative, demne pentru acele câmpiĭ, ĭar acele pentru aceștĭ munțĭ. Şi apoĭ maĭ socotește cum se conleagă munțiĭ ca se întrécă câmpiile în frumusețe și câmpiele pe munțĭ, și nicĭ munțiĭ nu se prelungesc în câmpiĭ spre ale constrânge și nicĭ câmpiele nu se întind în munțĭ ca să-ĭ pună în desordine. Ci se râdică munțiĭ și se pogóră șesurile în locul în care le-au așezat Dumnedeu, fie glorificat numele seu; *cât s'au marit lucrurile tale Dómne, tóte întru înțelepciune le-aĭ facut.* Şi câmpiĭ multe și munțĭ mulțĭ, egale amêndouă separă Valahia. Acésta este nostim, și după cum se dice, țara muntenéscă, necontrazis ar putea să se numéscă și Ţara Câmpenească, și mě minunez de ce nu se numește și Ţara Câmpenească. De asemenea și Valahiĭ, cariĭ se numesc Muntenĭ, puteaŭ să se numéscă Câmpinenĭ.

Fala universuluĭ Valahia, frumuseța Europeĭ Valahia, rîurile tale sînt vestite; Iazurile tale renumite, acolo sînt târâtóre fără de numěr, aicĭ peștĭ de care nu este saț. Livedile tale 's pretutindenea, stupiĭ těĭ in tot locul, cu îmbelșugare vinurile tale, mierea ta in abundență, și cu prisosință ceara ta, și alésă calitatea cereĭ tale, merele tale escelente și nobile vinurile tale, ca frunzele boiĭ, ca stelile oile și ca năsipul, caiĭ. Nu cum-va nu sunt privighitorĭ? Saŭ póte lipsesc rândunelele și nu vin Cocostarciĭ și nu sunt miĭ de hulubĭ? Şi potârnichĭ și turturele, prepelițe și

mierle? Căprióre câte voeştĭ, capre sĕlbatece câţe-ţĭ îţĭ place de ĭepurĭ şi cânii se satură, urşĭ şi fórte marĭ, vulpĭ fórte frumóse şi veveriţe fórte multe; ĭar cacumul şi samurul îl are numaĭ Moscovitul şi finicul Etiopul. Bună'i Moldova dar maĭ bună Valahia. Bună'i Polonia, dar maĭ bună Valahia. Bună-i Ungaria, dar maĭ bună Valahia. Bun'i tot pământul, dar îĭ maĭ bună Valahia. Numaĭ paradisul din Edem es'e maĭ bun de cât Valahia, din Dacia. Fala Universuluĭ Valahia, frumuseţea Europeĭ Valahia, intestinele eĭ sînt adevĕrate saline, pântecele eĭ păcurărie; ĭar din ţiţe curge în adevĕr miere şi lapte şi din coapsele eĭ apă, cu aur curat şi lucitor, acésta'i rar acésta prea de preţ. Pieptul îmbrăcat cu temple, spetele cu monastirĭ, umerii sĕĭ cu grădinĭ, forţele guvernământuluĭ sunt satele şi palatele. Cu capul eĭ înfricoşază pe ungurĭ şi'i spală piciórele Dunărea. Din frunte ca din rĕsărit apare strălucitul Bucureştĭ,—auritul Bucureştĭ,—dulcele Bucureştĭ,—superbul şi prea gloriosul tron al Domnitorilor şi prea însemnat Cu o mână prinde Moldova şi cu alta stăpâneşte Serbia, cu drépta aŭ bine făcut în alte rândurĭ Veneţia şi cu stânga a împrumutat maĭ înainte Germania. Măreţia eĭ aŭ ajuns până la Ierusalim, şi belşugul eĭ s'aŭ vărsat până asupra Sfântuluĭ munte. Ochiĭ sĕĭ vĕd vara şi iarna, dar nicĭ precum Egipetul şi nicĭ precum Moscva. In loc de sprâncene are monastirile luĭ Mihail Vodă şi Radu Vodă, cele celebre, şi în loc de gene Cotroceniĭ şi Văcăreştiĭ, în loc de nas Plumbuita renumitul metoh al Xiropotamuluĭ. Urechele eĭ asurzesc de espresiele de laudă şi de colachiele ĭubitorilor eĭ şi de rivalisările Domnitorilor eĭ. Gura ne'ncetat teologiseşte, limba măreşte pe Dumneḑeŭ, ĭar inima neîntinat ortodoxeşte. Gloria Domnitorilor Valahia, mândria romeilor Valahia, fala Valahilor Valahia. Dar nenorocită Valahie! mănăstirile tale (sunt acum) fără călugărĭ, călugăriĭ fără egumen, egumeniĭ fără de Dumneḑeŭ, Dumnedeul teŭ fără rĕsbunare, oraşele tale şi satele fără creştinĭ, creştinĭ fără legĭ, şi legile fără aplicaţiune.

Aurul rîurilor tale se caută, aurul tĕŭ să strânge, aurul tĕŭ te înfrumuşeţază; ĭar Christos al tĕu de loc nu se cunósce! Munţiĭ tĕĭ se speculează, câmpiĭ tĕĭ se cultivă, ocnele tale se arendéză, grădinele tale se îngrijesc, moşiele tale se cultivă, animalele tale se intrebuinţază, bunurile tale le înfrumuseţează, se bucură de tóte bunurile tale; ĭar pe Dumnedeŭ dătătorul tuturor nu'l înţĕleg. Om bun nicăirĭ, ceĭ rĕĭ pretutindene, curvarĭ aicea, tâlharĭ acolo, nedrepţĭ deasupra, răpitorĭ de desupt, avarĭ de a drépta, mândriĭ de-astânga, linguşitorĭ in urmă, minciunoşĭ înainte, netrebnicĭ în lăuntru, netrebnicĭ în afară, netemĕtorĭ de Dumnedeŭ în tot locul, temĕtorĭ de Dumnedeŭ nicăirĭ. Invidia împĕrăţeşte, avariţia presidéză. Fanfaronada se onorează, desfrănarea place. Imbuibarea se glorifică, condemnarea nu se caută, neruşinarea domnesce, trupul se deifică, fecioria se despreţueşte, piositatea se repudiază, smerenia se esclude, adevĕrul nu se aude, dreptatea nu se vede, mila s'a pĭerdut, rugăcĭunea s'a uĭtat, postul s'a lepădat, legea aŭ slăbit, evangeliul aŭ încetat, ĭar scriptura tótă în tine este neglijată, profeţiĭ aŭ muţit, şi tot cuvêntul drept; aŭ fugit cele bune, góle sînt cele rĕle şi tóte rĕle. Gloria Domnitorilor Valahia, fama romeilor, lauda Valahilor, Valahia! Dar nenorocită Valahie, unde este sfinţenia vechilor tĕĭ arhiereĭ? Unde măreţia Domnitorilor tĕĭ de maĭ înainte? Unde slăvirea foştilor tĕĭ boerĭ? Unde unirea şi ĭubirea cătră aprópele a Creştinilor tĕĭ de maĭ înainte? Pentru că s'a înmulţit nelegĭuirea saŭ şters ĭubirea mulţimeĭ. De aceea acum pustiĭ sunt satele, ruinate palatele, părăsite monastirile, aŭ dispărut acea mare impoporare de locuitorĭ s'aŭ pĭerdut bogăţiile boerilor, s'a micşorat cinstea Egumenilor, s'aŭ ridicat respectul Arhiereilor, saŭ stîns focul piosităţeĭ, s'aŭ uscat rîul îmbelşugăreĭ, s'a veştejit flórea buneĭ vieţuirĭ, s'a călcat simţul dreptăţeĭ, s'a secerat firul dreptăţeĭ; aŭ căḑut, aŭ căḑut Valahia, *Politiea* cea mare! De aceea acum Domniatele sînt anuale, şi Domnitoriatele cu miĭ de pungĭ şi mucarerurĭ cu su-

tele; de aceea sameni ḑece și seceri una și câte odată sau una. Esceptând anul acesta. când puterea cinstitului Lemn încunjurând *Tara*, harul dătătorei de viață cruci purtată din loc în loc și din sat în sat, aŭ conlucrat și bunătatea și virtutea mult îndilitului Domnitorului nostru, Scarlat Vodă, și aŭ bine cuvêntat și grâiele și săcărurile și s'aŭ înmulțit și porumburile și malaiurile, ca nici într'un an altul[1]. De aceea acum fómete și ciumă și mâne cutremuri pe alocuri și poimâne măcel între ómeni, aŭ ḑis profetul. Coțitul v'aŭ înfricoșat pe voi, pentru aceea Craiova mai s'aŭ turcit și Valahia se apropie. Umbli și veḑi cum ară și întrebi a cui este arătura? A lui Mustafa Aga îți respund. Veḑi că samănă și întrebi și audi: A lui Ibraim Aga; seceră și'i întrebi și'ți spun tot așa. Veḑi animale și cai și întrebi și audi același lucru; las la o parte băltile, grădinile și casele tóte sunt turcești. Mê rușinez să vorbesc și de femei, mê tem să nu ḑic și mai mult ceva. Te preumbli și veḑi din o parte te bucuri de frumusețele Valahiei și de altă parte te întristezi, Bisericile ruinate, descoperite, ocol de vite, grajd de cai, refugiul tuturor animalelor, ruinate și vrednice de plâns. Te înveselești de posițiuni și plângi din causa ruinilor. Oamenii sunt și fórte puțini și fórte miseri locuri vrednice de privit, locuri vrednice de jălit.

Scólă-te și vin'o boerule, vin'o, te rog, aicea la Târgoviște, vin'o că-ți trebuesc; vin'o și cu mintea, dacă nu poți cu corpul, unde adese ai venit, cred, și te-ai preumblat unde și casele tale sînt încă; vin'o și vei vedea mai mult de cât cele scrise aicea. 'Ți vei aminti și vei plânge pe celebra ta de altă dată Târgoviște, vechiul tron al Egemoniei. De bună sémă vei plânge, nu vei putea suferi privind pe acea faimósă și măreață Curte cu totul ruinată. Inaltele sale case, ca pirgul Halanei și grădina cea mirositóre plină de mărăcini, ciulini și scai. Vină acum și vei vedea și vei plânge frumósa Metropolă, acel prea măreț templu al înălțărei lui Christos, măreața și prea grandiósa

zidire a Târgoviștei, acel frumos edificiu demn de admirat și de iubit, acea nedescrisă laudă a Metropoliei a căreia frumusețe și măreție eŭ nu am vědut, nici în Sfântul Munte, nicĭ in alte orașe in care am umblat.

Vin'o și visitéză acum Țara și veĭ audi maĭ multe de cât cele scrise aicea! Veĭ lacrăma de micșurarea patrieĭ, să răcițĭ pe aceĭ puținĭ compatrioțĭ aĭ tĕĭ și care sufer alte rělele. Stau frate de multe orĭ și me minunez cum putem să mâncăm și să bem, pe când frațiĭ noștri pioșĭ sunt flămândĭ și insetațĭ, persecutațĭ de nepioșĭ? Me mir cum putem să dormim și nu ne trezim de țipetele preoților, de bocetele femeilor, de plângerile copiilor, de suspinele barbaților, de strigătele sĕracilor ce strigă la Dumnedeŭ! Ce dic, trăim și bem și dormim? Pe când noĭ suntem aceĭa ce'ĭ mâncăm pe eĭ *ca mâncare de pâine*? Dar încă ne mândrim, ne galantărisim și ne bucurăm ca și cum s'ar dice pentru perderea fraților noștri, s'aŭ maĭ drept dicênd, a sufletelor nóstre. Nu voim să recunóștem ce este maĭ rĕŭ: că astă dĭ la vecin și mâne la mine; saŭ că cunoscênd ne prostim și a a vĕdênd nu vedem și audind nu ne pasă. O! Cum vom regreta acésta într'un timp, dar regret fără folos. O! Cum ne vom pocăi; dar pocăința va fi în zadar. Vaĭ! Cât s'ar rușina Brancovine-n l de astă dĭ vedê d încă odată viĭ pe pĕmênt pe Brancovenenii rĕposațĭ, părințiĭ noștri. O, cât s'ar rușina Cantacuziniĭ de părințiĭ lor ceĭ rĕposațĭ; de asemenea Dudeștiĭ și Vacăreștiĭ de Văcăreștĭ și Dudeștĭ. De sigur vĕdênd noĭ pe aceĭa, și aceĭa pe noĭ, ne-ar dice așa: nu suntem noĭ părințĭ unor ast-fel de copiĭ; iar noĭ am mărturisi și am dice nu suntem noĭ copiĭ unor ast-fel (virtuoșĭ) de părințĭ. Aceĭa sunt a luĭ Dumnedeŭ, noĭ a luĭ Mamona, aceĭa iubitorĭ de virtute, iar noĭ urâtorĭ de virtute aceĭa Creștinĭ, noĭ Sardanapalĭ, aceĭa iubitorĭ de suflet, iar noĭ sensualĭ, aceĭa fala neamuluĭ, fericirea Patrieĭ, bucuria compatrioților, reputația între popóre, iar noĭ din contra. De aceea trebue fraților, de aceea convine iubiților, de aceea

mě rog și mě umilesc boerilor, eŭ prea micul fratele vostru, s'aŭ să ne schimbăm numele s'aŭ modul de viață. După cum aŭ ḑis când-va Alexandru către Alexandru: Saŭ să ne facem Creștinĭ și cu numele și cu fapta, saŭ să nu ne numim Creștinĭ; dar ĭertațĭ mě vě rog, fițĭ către mine condescedențĭ vě rog, căcĭ vorbesc din zel, știe Dumneḑeŭ! Căcĭ zelul loculuĭ vostru m'a mâncat și rușinea celor ce ne rușinează și nenorocirea luĭ să resfrânge și asupra mea. Frate sunt și eŭ, din acelașĭ Colimvitră sunt, și particip din acelașĭ apă și spirit și din acelașĭ masă mistică comunic și eŭ cu voĭ. Dea Dumneḑeŭ se mě învrednicesc și de acelașĭ milă în împărăția cerurilor. Tu o paradise a universuluĭ, Valahie, dorit tron a Egemonilor Valahie, fala Valahilor, râdicățĭ ochiĭ teĭ în jurul teŭ și privește pe fiiĭ teĭ, suspină și veḑĭ, plângĭ și veḑĭ și ajută! Părinte al Cerurilor întărește pe credincĭosul și piosul Egemon, pe boerĭ întărește, pe localĭ îĭ bine cuvintéză, pe streinĭ îĭ guvernéză, alungă pe Turcĭ, condamnă pe nedrepțĭ, combate pe ceĭ ce mě combat, ajută cu arma cinstiteĭ și de viață făcĕtóreĭ tale crucĭ, și te scólă în ajutorul meu. Vină spre mântuirea mea.

Căcĭ al tĕŭ este a ne milui și a ne mântui pre noĭ Christóse Dumneḑeul nostru, și ție mărire înălțăm, împreună cu cel fără de început al tĕŭ Părinte, și cu prea sfântul și bunul și de viață făcĕtorul tĕŭ Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Plecat: *Chesarie.*

1759, August 18.

C. E.

DONAȚIUNI

Domnișóra M. Boicescu, proprietară din comuna Zătrenii, S-ta Episcopie a Râm. Vâlcea, a daruit bisericei din numita comună cu hramul S-tu Nicolae un rând veștminte în valóre de 140 lei, pentru care i se aduce mulțumirĭ publice.

Domnul Costache Nică Filip din comuna Vărbilău Jud. Prahova, a oferit bisericeĭ parohiale „Filip" din Văleniĭ de Munte acel județ, un ciucure de argint pentru policandru și un rând de procovețe tóte în valóre de 150 leĭ, pentru care i se aduce mulțumirĭ pnblice.

Dómna Sița T. Petrescu și D-l Ghiță T. Petrescu din orașul Ploeștĭ, aŭ zugrăvit icóna Sf. mucenițe Filoteea de la biserica Sf. Ión Botezătorul din comuna Roseti-Volnașĭ Jud. Ialomița, dăruind și una pereche perdele de mătase în valóre de 160 lei, pentru care li se aduce mulțumirĭ publice.

Domnul Dimitrie Christea și soția sa Maria din comuna Bordueștĭ jud. Ialomița, aŭ dăruit un rând de veștminte preoțeștĭ în valóre de 120 leĭ, bisericeĭ parohiale cu hramul Sf. Nicolae din aceă comună, pentru care li se aduce mulțumirĭ publice.

Dómna Elena Filipescu a dăruit 185 lei spre a se face reparațiunile necesare la biserica parohială Cișméua-Mavrogheni din Capitală lăsând și fie-căruĭ preot câte 37 leĭ, pentru care i se aduce mulțumirĭ publice.

Listă de numele și pronumele locuitorilor ce aŭ contribuit la cumpărarea cărților bisericeșcĭ la biserica comuneĭ Țăriceni din plasa Târgșor județul Prahova.

mě rog și mě umilesc boerilor, eŭ prea micul fratele vostru, s'aŭ să ne schimbăm numele s'aŭ modul de viață. După cum aŭ dis când-va Alexandru către Alexandru: Saŭ să ne facem Creștini și cu numele și cu fapta, saŭ să nu ne numim Creștini; dar iertați mě vě rog, fiți către mine condescedenți ve rog, căci vorbesc din zel, știe Dumnedeŭ! Căci zelul locului vostru m'a mâncat și rușinea celor ce ne rușinează și nenorocirea lui să resfrânge și asupra mea. Frate sunt și eŭ, din acelaşi Colimvitră sunt, și particip din acelaşi apă și spirit și din acelaşi masă mistică comunic și eŭ cu voi. Dea Dumnedeŭ se mě învrednicesc și de acelaşi milă în împărăția cerurilor. Tu o paradise a universului, Valahie, dorit tron a Egemonilor Valahie, fala Valahilor, râdicăți ochii těi în jurul těŭ și privește pe fiii tei, suspină și vedi, plângi și vedi și ajută! Părinte al Cerurilor întărește pe credinciosul și piosul Egemon, pe boeri întărește, pe localí îi bine cuvintéză, pe strěini îi guvernéză, alungă pe Turci, condamnă pe nedrepți, combate pe cei ce mě combat, ajută cu arma cinstitei și de viață făcětórei tale cruci, și te scólă în ajutorul meŭ. Vină spre mântuirea mea.

Căci al těŭ este a ne milui și a ne mântui pre noi Christóse Dumnedeul nostru, și ție mărire înălțăm, împreună cu cel fără de început al těŭ Părinte, și cu prea sfântul și bunul și de viață făcětorul těŭ Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Plecat: *Chesarie.*

1759, August 18.

C. E.

DONAȚIUNI

Domnișóra M. Boicescu, proprietară din comuna Zătrenii, S-ta Episcopie a Râm. Vâlcea, a daruit bisericei din numita comună cu hramul S-tu Nicolae un rând veștminte în valóre de 140 lei, pentru care i se aduce mulțumiri publice.

Domnul Costache Nică Filip din comuna Várbilău Jud. Prahova, a oferit bisericei parohiale „Filip" din Vălenii de Munte acel județ, un ciucure de argint pentru policandru și un rând de procovețe tóte în valóre de 150 lei, pentru care i se aduce mulțumiri publice.

Dómna Sița T. Petrescu și D-l Ghiță T. Petrescu din orașul Ploeștĭ, aŭ zugrăvit icóna Sf. mucenițe Filoteea de la biserica Sf. Ión Botezătorul din comuna Roseti-Volnași Jud. Ialomița, dăruind și una pereche perdele de mătase în valóre de 160 lei, pentru care li se aduce mulțumiri publice.

Domnul Dimitrie Christea și soția sa Maria din comuna Borduleștii jud. Ialomița, aŭ dăruit un rând de veștminte preoțești în valóre de 120 lei, bisericei parohiale cu hramul Sf. Nicolae din aceă comună, pentru care li se aduce mulțumiri publice.

Dómna Elena Filipescu a dăruit 185 lei spre a se face reparațiunile necesare la biserica parohială Cișméua-Mavrogheni din Capitală lăsând și fie-cărui preot câte 37 lei, pentru care i se aduce mulțumiri publice.

Listă de numele și pronumele locuitorilor ce aŭ contribuit la cumpărarea cărților bisericeșci la biserica comunei Tăriceni din plasa Târgșor județul Prahova.

D-l A. L. Ionescu primarul comuneĭ 1 l. G. Andreescu 1 l. I. Stănescu învățătorul comuneĭ 1 l. Paraschiva Ion 1 l. Enache Bobe 1 l. Mihaĭ Mitrescu 1 l. Stan Mihaĭ 1 l. Dumitru R. Nécșu 1 l. Ene Paraschiv 1 l. Gheorghe R. Nécșiu 1 l. Paraschiv Négu 1 l. Voicu Negu 1 l. Radu Nica 1 l. Dumitru Plee 1 l. Iona Mihaĭ 1 l. Vlad Nica 1 l. Păuna Gheorghe 1 l. Gheorghe Badea 1 l. Ioniță Ilie 1 l. Radu Bâra 1 l. Irimia Dumitru 1 l. Tudor Bâra 1 l. Nae Ivan 1 l. Paraschiv Nicu 1 l. Sóre Ilea 1 l. Grigore Bara 1 l. Nicolae Dragomir 1 l. Gheorghe Ștefan 1 l. Florea Andreĭ 1 l. Ión Dinu 1 l. Gh. Șt. Mihaĭ 1 l. Nicolae D. Gheorghiu 1 l. Andreĭ Costache 1 l. Paraschiv Pârvu 1 l. Gheorghe Bâră 1 l. Alexandru Radu 1 l. Ion Dincă 1 l. Oncea Radu 1 l. Vasile Nicolae 1 l Gr. Dumitrescu 1 l. Uța Văduva 2 l. Const. Lazăr 50 b. Ion D. Iancu 50 b. Iordache Gheorghe 60 b. Tudor Dumitru 20 b Ioniță I. Zaharia 40 b. Grigore Drăghicĭ 50 b. Andreĭ Voinea 50 b. Ilinca Stoica 30 b. Sandu Marin 30 b. Ioniță Marin 50 b. Mateĭ Marin 40 b. Radu Ion Dinu 40 b. Dumitru Nedelcu 40 b. Badea Grigore 30 b. Alecu Dragomir 50 b. Dumitru Martin 50 b. Stan Gheorghe 50 b. Dumitru Tudor 50 b. Stoica Tudor 50 b. Sandu Constantin 40 b. Gheorghe Lixandru 50 b. Ilie Dinică 40 b. Gh. I. Lacatușu 80 b. Ion Popa 20 b. Mihaĭ Sandu 50 b. Ion Radu 80 b. Gh. G. Stan 50 b. Preda Micu 50 b. Const. Barbu 50 b. Ion Ivan 50 b. Nicolae Feraru 50 b. Stoica Stan 50 b. Ivan Poppa 50 b. Samfir Drăghicĭ 30 b. Voinea Badea 50 b. Gheorghe Grodescu 30 b. Dumitru Barbu 30 b. Voicu G. Panait 30 b. Nistor Barbu 50 b. Marin Mihaĭ 60 b. Irimia Iordache 50 b. Albu Iordache 50 b, Andreĭ Gr. Barbu 50 b, Dumitru Enache 50 b. Maria Dinu Badea 50 b. Ion Bobe 20 b. Sandu Dumitru 50 b. Stoica Negu 50 b. Irimia Micu 50. Sandu Micu 60 b. Ion Mateĭ 40 b. Nicolae D. Mitrescu 60 b. Mateĭ D. Dragu 50 b. Voicu Costache 40 b. Gr. Costache 50 b. Mateĭ I. Martin 50 b. Stan Andreĭ 50 b. Ion Nistor 50 b Mihaĭ St. Dragu 20 b. Anton Dinu 50 b. Mateĭ Anton 50 b. Ivan Mihaĭ 30 b. Ștefan Lazăr 50b. Dragomir Mateĭ 50 b. Chivu Alexandru 50 b. Irimia Gheorghe 40 b. Dobre Andreĭ 50 b. Sandu Barbu 50 b. Maria Văduva 30 b. Tudose Ion 50 b. Năstase Nicolae 40 b. Ion Badoiu 50 b. Iorgu Barbu 50 b. Dobra I. Martin 50 b. Luxandra Văduva 20 b. Nicolae Radu Mihaĭ 60 b. Dumitru Martin 75 b. Maria Mihaĭ Dinu 20 b. Tănase Stoica 20 b. Mateĭ Mihaĭ Dinu 50 b. Stan Mateĭ 80 b. Radu Gr. Mitrescu 50 b. Maria Ion 40 b. Stoica Mihaĭ 70 b. Stoica Dobre 40 b. Dafina Văduva 40 b. Radu Chelărescu 45 b. Ion Neca 50 b. Andreĭ Gh Panait 50 b. Gheorghe Dinică 40 b. Ilie Enache 40 b. Mihaĭ Neacșu 50 b. Rada Văduva 60 b. Nicolae S. Ciolpan 50 b. Dumitru T. Bobe 50 b. Alecu Iordache 50 b. Dumitru Mateĭ 50 b. Mihaĭ Dedu 30 b. Const. Negoiță 50 b. și priotesa Radu 1 leu și 80.

Pentru acest fapt laudabil Epitropia numiteĭ parohiĭ aduce mulțumirĭ acestor persóne pióse.

RELIGIUNEA IN LUPTELE ROMÂNILOR.

Conferența ținută în 8 Ianuarie 1895 la Ateneul Român din Bucureștĭ

DE

CONSTANTIN ERBICEANU.

Onorabilul Comitet al Atheneuluĭ nostru propunênd un ciclu de conferințĭ istorice, cu scop de a cultiva în societatea nóstră cât maĭ mult simțul adevĕrat patriotic, după tipul strĕbunilor noștri, a avut amabilitatea a mĕ invita și pe mine de a trata un subiect: *Religiunea în luptele Românilor.* M'aș simți măgulit în sufletul meu, dacă aș putea rĕspunde așteptăreĭ sale și scopuluĭ ce urmărește.

Voĭu expune cestiunea—*Religiunea în luptele Românilor*—în fața D-vóstrĕ, tratând'o din treĭ puncte de vedere: Întĕĭu voiŭ dovedi existența *simțuluĭ religios în om*, al doilea, voiŭ proba *vechimea și felul religieĭ Creștine la coloniștiĭ luĭ Traĭan*, apoĭ în *Dacia Aureliană* și în fine al treilea, *ce influință a avut acéstă Religie Creștină Ortodoxa în neslêrșitele și variatele nóstre lupte pentru susținerea Naționalitățeĭ nóstre.*

Tot ce voĭu pronunța voĭu căuta să și probez.

Intru în expunerea cestiuneĭ întâĭ.

Omul intrând în lume se trezește pus în fața uneĭ uriașe opere maĭ puternice de cât el, dar pe care caută a și-o apropia și a se familiarisa cu ea, pentru că în ea este menit a trăi. Incunjurat în lume jur împrejur de elemente maĭ tarĭ de cât el, ca marinarul de valurile înspăĭmân-

tătore ale mărei, ce-l amenință continuŭ cu înnecare saŭ naufragiare, omul luptă din răsputerĭ pentru a-șĭ asigura existența ființeĭ sale. Scena, ce se representă pretutindenĭ omuluĭ natural, când privește marea și uscatul în mersul lor, este îngrozitóre, amenințătóre. Măreță ochiuluĭ, râvnită inimeĭ luĭ, dar care-l lasă în o stare de nedumerire, de îngrijire, de frică. El presimte micimea sa, slăbiciunea sa de a resista contra pornirilor elementelor natureĭ. Neputênd să opue putere altere altereĭ, cedéză lupteĭ elementelor și caută a-șĭ afla un adăpost spre a-șĭ asigura maĭ întâĭ viața sa. Gerul îl strînge, căldura-l frige, uraganele-l omóră, furtunele-l dobóră, fiarele-l atacă, uĭmit nu știe ce să facă. Acésta-ĭ starea omuluĭ primar la privelișțea surprindetóre ce i se desfășură mereŭ prin tablourile repețite ale natureĭ. El remâne învins, tăcut, cugetând a-șĭ găsi scăparea și asigurarea viețeĭ sale de o camdată! Dacă omul n'ar fi avut de la început constitutiv natureĭ sale puterea de ***a cugeta*** și ***judeca***, calitatea de *a se* ***asocia***, de unde decurge putința de a se perfecționa, apoĭ ***simțul*** de a se conserva, probabil că în pruncia luĭ omul ar fi dispărut curând, în acéstă luptă, de pe acest pămênt, ca unele din creaturĭ, ce astăḑĭ sunt trecute între fosile. Grație facultăților sale intelectuale, și sentimentelor sale nobile, cu care a fost dăruit de Cel ce l-a creat, a putut ieșĭ victorios din acéstă luptă curat materială spre a-șĭ perpetua specia. Cu mintea luĭ numaĭ omul a putut surprinde, că elementele ce-l îngrozesc sunt succesive și că ele sunt necesare ființăreĭ și viețeĭ natureĭ, că amenințările lor și ale fiarĕlor maĭ puternice de cât el, pot fi evitate prin ***asociație***—prin gruparea ómenilor în familie, că în fine póte spera la asigurarea viețeĭ. Observând maĭ apoĭ cât de regulat și treptat se succed acele tablourĭ mărețe ale natureĭ, cât de armonios își percurg calea lor, cu câtă regularitate și ordine i se presintă vedereĭ și minteĭ sale, aceste considerațiunĭ l-aŭ mânat, vrênd nevrênd la conclusiunea firéscă: ***Există Un Ce, o Minte Superióră***, care a impus acéstă regularitate în natură, și care a prescris ordinea și armonia lor, după știute legĭ neschimbate. Idea dar de un Dumnedeŭ la ajutat chiar de la început a susține lupta contra natureĭ, spre a'șĭ asigura traiul pe pămênt.

Un sentiment de dependință, nedeterminat póte la început, a dat o impulsiune sufletuluĭ omuluĭ, de a cerceta cu îngrijire și cu dor mare pe acea *Minte Superióră, pe Creatorul totuluĭ*. După cum copilul țipă, plânge cerênd mâncare și îngrijire de la Maica sa, fără a o cunóște încă bine, după cum nemernicul își întrébă calea necunoscută de la orĭ-ce trecêtor, tot așa și omul la început, nevoit de dorul aprins ce-l purta în inima sa, cerea, reclama, pretindea de la mintea sa explicarea nedomiririlor sale[1]). Aicea zace temelia tuturor Religiunelor naturale.

Acéstă sete a inimeĭ nóstre perpetuu existentă și nicĭ odată satisfăcută, de a-șĭ explica: cine a făcut acest tot ce se presintă simțurilor și mințeĭ nóstre și care vecĭnic ne îmboldește de a cunóște: *De unde am venit noĭ pe acest pământ și pentru ce? și ce se va întêmpla cu noĭ?* acéstă sete există în ființa orĭ căruĭ om.

Aceste cestiunĭ aŭ frământat mintea ómenilor de la început, și ea le-aŭ deslegat felurit, după influința natureĭ și gradul cultureĭ omeneștĭ. Tóte deslegările date aŭ dus omenirea la *credință*. Credința este o putere în om, un presentiment intern, care a trebuit să se desvolte în el, ca orĭ și ce altă facultate, când a sosit timpul cresştereĭ luĭ. Copilul nu vorbește când să naște, are in el implicit calitatea de a vorbi. Pruncul nu ĭubește până când natura luĭ fizică nu-ĭ reclamă acésta, are însă în el putința de a ĭubi. Așa e și cu *credința*. Credința a format convingerile în om, de unde a resultat dorul ardêtor de cercetare, ĭar de aicea s'a născut speranța în viitor. Crede maĭ întêĭ, apoĭ ĭubește, și în fine speră. Un erudit barbat al timpurilor nóstre, cercetător profund al simțuluĭ Religios în omenire, Max Muller, ĭată cum se exprimă în cestiunea credințeĭ religióse: *După cum există, dacă mê pot exprima ast-fel, o facultate a graiuluĭ, independentă de tóte formele istorice, ce-ĭ daŭ limbele omeneștĭ, de asemenea există în*

---

1) Causele uneĭ aseminea stărĭ psihice de nedumerire a omuluĭ natural se explică variat în deosebitele Religiunĭ vechĭ. Creștinismul singur ca Religiune positiva revelată a dat deslegarea cea maĭ demnă pentru om în acéstă privire. Trec însă peste aceste cestiunĭ ca nefăcênd parte directă din subiectul nostru de astă dată, lăsând a le expune cu altă ocasiune.

om o facultate a credinţeĭ, credinţa, independentă de tóte Religiile istorice». Apoĭ adauge: »*Dacă noi luăm aminte cât de puţin, înţelegem că din tóte Religiunele reese o aspiraţiune către lumea spirituală, ca un suspin către infinit, ca un strigăt de ĭubire către Dumneḑeŭ....*» »*Ceea ce este singur, care face esenţa omuluĭ, este acéstă facultate cu care singur omul este înzestrat, de a ridica privirile sale către ceriŭ, privilegiŭ ce-ĭ este acordat aparte, de a aspira la ceea ce nicĭ sensiĭ, nicĭ mintea nu-i pot procura....*»

«*Decĭ dacă este o scóla filosofică care studiază condiţiile percepţiuneĭ sensibile, dacă este o alta, care examinéză în special condiţiunele percepţiuneĭ minţeĭ, exìstă evident loc şi pentru un al treilea studiŭ, care ar putea avea de obiect examinarea condiţiilor unde să exercită acéstă a treĭa facultate a omuluĭ, independentă de sensĭ şi minte, facultatea de a înţelege Infinitul, care se află la rădăcina tuturor Religiunelor*». »*Existâ dar în om o a treĭa facultate de a pătrunde Infinitul, nu numaĭ în domeniul Religiuneĭ, ci în tóte lucrurile, o facultate independentă de sensĭ şi minte, o facultate care se află câte odată în imponcişare, în luptă cu mintea şi sensiĭ, dar care cu tóte acestea ni se arată plină de forţă, când i se consideră vitalitatea sa, de când lumea e lume; când se observa că nicĭ sensiĭ, nicĭ mintea n'aŭ putut triumfa contra eĭ, pe când ea a triumfat adesea asupra sensilor şi minţeĭ*»[1]). Un alt învĕţat, Mr. l'Abbé de Broglie declară, că acéstă luptă între minte şi sensĭ faţă de credinţă nu-ĭ de cât aparentă, şi că provine din causă că natura omenéscă nu este perfectă, ci mărginită[2]).

In fine tot Max Müller ne spune hotărît: *De ne vom sui cât este cu putinţă maĭ departe în istoria omenireĭ găsim elementele şi rădăcĭnele Religiunelor... dacă Religiunea n'ar fi făcut parte din patrimoniul original al sufletuluĭ, Religiunea în-*

---

1) Max Muller. La Science des Religions pag. 14, 15, 16 şi 17.
2) Le positivisme et la Science expérimentale. vol. II. pag. 374—394.

sășĭ ar fi rĕmas o imposibilitate»[1]. Apoĭ declară categoric, că: »*Adevĕrata istorie a omuluĭ este istoria religiuneĭ, a căilor sale miraculóse, prin care diferitele familiĭ ale raseĭ omenești aŭ înaintat către o cunoștință maĭ adevĕrată și către o dragoste maĭ adîncă de Dumnedeŭ. Este baza pe care să sprijină tótă istoria profană; Religia este lumina, este sufletul, este viața istorieĭ: fără ea, în adevĕr, istoria ar fi cu totul profană*[2]». Mĕ abțin de a vĕ maĭ cita în acéstă importantă cestiune autorĭ vechĭ și noĭ, asupra necesităţeĭ și însemnătățeĭ Religiuneĭ în omenire, ca, pe Platon, Cicero, Seneca, Plutarh etc. spre a veni maĭ iute la cestiunea nóstră, *Religiunea în luptele Românilor.*

Cum Religiunele aŭ trecut din stadiul lor natural, de la început, în cel supranatural, cum legislatoriĭ și conducĕtoriĭ popórelor s'aŭ vĕdut nevoițĭ de a șĭ reclama sancțiunea legilor lor, a ordinelor și disposițiunelor lor de la Religiunĭ, pentru constituirea ordineĭ și linișteĭ în societate—în familie; cum în fine Domniĭ, Regiĭ și Impĕrațiĭ îșĭ sprijineaŭ și-șĭ sprijină drepturile lor pe un *drept divin* ce li-l sanctifică Religiunele pentru stabilitatea popórelor? Aceste întrebărĭ nu le resolvim acum, ci numaĭ le anunțaĭu spre a se vedea însemnătatea Religieĭ în societatea omenéscă.

Religia a fost vatra ce a încăldit și unit de la început omenirea, ș'a dat apoĭ naștere ideeĭ de Patrie-Nație-popor, grupându-se în jurul Deilor lor naționalĭ.

După ce am constatat că există în noĭ un *sentiment religios*, manifestat prin *credință* și justificat prin minte și care alimentéză puternic tóte sentimentele morale omeneștĭ și procură mințeĭ problemele cele maĭ înalte și maĭ vaste spre a le cerceta, acum putem să ne întrebăm: Care-ĭ felul credințeĭ la noĭ la Românĭ, de unde și când am primit-o? Deslegând aceste cestiunĭ, pregătim calea ce avem a percurge, și atuncĭ vom pricepe cu ușurință cum de Religia nóstră strĕmoșiască a străbătut în tot organismul nostru social și politic, ș'a condus adesea

1) Essais sur l'histoire des religions pag. 8.
2) Acéașĭ operă pag. 27 și 28.

tóte gândirile sufletuluĭ Românesc în trecutul nostru. Religia la Românĭ, declar sus şi tare, a fost identificată chiar de la început cu Naţionalitatea, ş-a fost timpurĭ îndelungate, când Religia nóstră Ortodoxă a ţinut locul naţionalităţeĭ, când Româniĭ constrinşĭ de sila hordelor barbare—împrăştiaţĭ şi resfiraţĭ—în Dacia Traĭană şi Aureliană, locuind d'odată Carpaţiĭ, Balcaniĭ şi Pindul, împrăştiaţĭ până în Tesalia şi Epir, nu-ĭ maĭ lega şi unea la o laltă de cât Biserica lor—Religia ortodoxă naţională.

Vechimea credinţeĭ Creştine la noĭ la Românĭ se ridică tocmaĭ la originea nóstră. Atuncĭ, când marele Traĭan ne-a transplantat din întinsul imperiu Roman în Dacia, formând cu noĭ coloniştiĭ o provincie romană, se afla printre coloniştĭ multe persóne militare şi civile, care erau iniţiate şi catehisate în ideile Creştinismuluĭ de curând predicat şi rĕspândit în Asia, Europa şi Africa. Iată probe despre rĕspândirea Creştinismuluĭ în Peninsula Balcanică înainte de colonisare: Sf. Apost. Pavel ne spune: »*că eŭ de la Ierusalim şi jur împrejur până la Illyric am rĕspândit Evangelia luĭ Christos*[1])». Acest fapt s'a petrecut între aniĭ 44—67 după Christos. Creştinismul dar a fost predicat până în Ilyric, acesta înainte de colonisarea nóstră.

Despre sf. Andreĭ ne spune meritosul nostru Metropolit Dositeiŭ în Prológele sale, după aghiografiĭ vechĭ, că a predicat la Marea Négră.. .*în Tracia, Macedonia şi sosind la Dunărea, ce-ĭ ḑic Dobrogea şi'n alte cetăţĭ ce's pe lângă Dunărea....*[2]). Andreĭ dar a trecut Balcaniĭ ş'a predicat în Dobrogea şi prin cetăţile de pe malul drept al Dunăreĭ, după jumĕtatea SeculuIuĭ întâĭ.

Apostolul Andreĭ a lasat ucenicĭ pe Andronic, Amplie şi Urban, cariĭ aŭ continuat predicarea în Panonia (Transilvania de astăḑĭ) Bulgaria, Macedonia. Nicodim Aghioritul ne spune că Amplie a fost şi Episcop la Odisopul (Varna) şi Urban în Macedonia. Acestaşĭ ne spune şi Maxim Episcopul Chitirilor. Este dar probat că la începutul Seculuĭ al II, când a avut loc colonisarea, creşti-

---

1) Cap. 15 v. 19 Epist. către Romanĭ ...ὥστε με ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι Ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέναι τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ.

2) Prol. Luna Noem. 30.

nismul era rĕspândit până la Dunăre. Tradițiunea ne mai spune că și Climent Episcopul Romeĭ a fost exilat la Chersonez, unde a predicat Creștinismul. Tradiția acésta-ĭ confirmată și de Rufin, ce a trăit în seculul al IV și Papa Zosim în al V secul. Avem dar dovadă că și peste Marea Negră s'a predicat Creștinismul încă din seculul I [1]).

Acésta era starea locurilor acestora, respectiv de ideile Creștine, înainte de colonisare.

Să trecem acum la a doua cestiune, de pe timpul colonisăreĭ nóstre prin Traian.

Legiunele Romane cu care s'a luptat Marele Traian contra Dacilor și acele pe care le-a stabilit pentru paza confiniilor Imperiuluĭ, în care intra și Dacia, erau compuse unele exclusiv numaĭ dintre militarĭ recrutațĭ din Asia Mică, altele din Galia, Spania, Britania și alte localitățĭ din jurul Romeĭ, pe unde străbătuse deja Creștinismul [2]). Acésta-ĭ dovada cea maĭ tare că între armate, cohorte și coloniștĭ au trebuit să fie mulțĭ creștinĭ, fiind-că la începutul seculuĭ întâĭ, Creștinismul era rĕspândit în tot Imperiul Roman, maĭ ales în părțile de unde ș'a luat Traian Coloniștiĭ. Roma avea deja o Biserică constituită ca și Orientul, și creștiniĭ suferise deja grele persecuțiĭ; de aceea póte ș'aŭ și distărat cu atâta grabă locuitoriĭ din jurul Romeĭ și de pe aĭurea și aŭ venit în Dacia, spre a scăpa de persecuțiile Imperatorilor și a-șĭ profesa în taĭnă și liniște în Dacia Religia lor. Tertulian să exprimă categoric: «*Că sînt supuse luĭ Christos și popórele Sarmaților și ale Dacilor și a Germanilor și ale Sciților, și multe alte popóre neștiute.... In tóte aceste popóre, numele luĭ Christos, care acum a venit, domnește*» [3]). Istoricul Filostorg 368—425, ne rapórtă ceea ce s'a întâmplat pe timpurile luĭ Valerian și Galian, pe la 258, din partea Goților, înainte de a ocupa eĭ Dacia. Că năvălind în Europa și în Asia Mică s'aŭ întors cu mulțĭ robĭ,... «*cariĭ împreună cu adunarea bine-credincioșilor trăind cu barbariĭ, i-aŭ convertit nu pe puținĭ dintre eĭ la Creștinism și le-aŭ pregătit*

1) Vedĭ De [illegible], Prológele. Noemvrie 24.
2) Vedĭ A. D. Xenopol. vol. I. pag. 177—206. Idem, pag 425—[illegible].
3) Tertulian contra Iudeilor cap. VII între aniĭ 160—240.

mintea de a cugeta cele ale creștinilor în locul celor păgâne».

Istoricul Socrat 380—448 ne spune, că Goții în timpul de maĭ înainte încă aŭ fost primit credința cea din Niceea, urmând luĭ Teofil, care era Episcop al Goților, fiind present și la Sinodul I, și a subscris și hotărîrile [1].

In urma acestuĭa Ulfila, cunoscutul învĕțat, a respândit și maĭ mult Creștinismul între Goțĭ, ajutat întru acesta și de vechiĭ coloniștĭ Romanĭ remașĭ în Dacia Traĭană dupe 270, și între cariĭ eraŭ mulțĭ creștinĭ deja. Ulfila era de origină Capadocian, adus de mic ca sclav împreună cu părințiĭ seĭ de către Goțĭ, în aceste locurĭ, în marea lor invadie în Asia Mică, era local din satul Sadagolthina [2].

Neuĭtatul nostru istoric *Sincaĭ*, istorisind expediția luĭ Marcu Aureliu asupra Iagizilor, pe care-ĭ învinge la Dunăre, apoĭ trecênd și asupra Quasilor și d'aceștia nu departe de Pojon fu încunjurat cu tótă armata sa și expușĭ primejdieĭ, dice: Că dacă n'ar fi dobândit ostașiĭ ceĭ creștinĭ prin rugăciunele lor ploe și învingere, ar fi perit cu toțiĭ [3], la care fapt adauge: «Nicĭ te minuna că pe vremea acésta eraŭ mulțĭ creștinĭ, pentru că ostașiĭ în rezboele acestea, maĭ cu samă eraŭ din Dacia și din părțile cele din prejurul eĭ»... Apoĭ: nu fără temeĭu gândesc, că între strămoșiĭ noștri ceĭ de Traian purtațĭ în Dacia, atuncĭ încă aŭ fost mulțĭ creștinĭ, care a mea disă se va întări la aniĭ viitorĭ» [4].

Istoricul Nicifor Grigoras—1295—1360—dice: «In anul următor trimit o deputație uniĭ din Messagețĭ, *ceĭ de peste Dunărea*, în cetatea Impĕrătéscă ce era a Impĕratuluĭ. Limba vulgară îĭ numește pe aceștia *Alanĭ*, cariĭ încă din vechime fiind creștinĭ, dupe aceea fiind sub mâna arbitrară a Sciților, cu trupurile serveaŭ fără voe, ĭar cu mintea se consumaŭ continuu de dorul autonomieĭ și de eliberarea de păgânĭ. Decĭ trimit cerênd pĕmênt îndeajuns spre locuință, maĭ mult de 10,000 din eĭ, voind să vină

---

1) Ist. Bis. cartea II, cap. 41.
2) Vedĭ Ἐκκλ. ἱστορία ὑπο Κ. Κοντογόνου. pag. 410—418.
3) Opera citată, cart. II. cap. 41.
4) Baronius ad annum, in Sinopsi Cronicum. Sincaĭ pag. 13, vol. I, anul 174.

cu toții, dacă ar fi voia și a Impěratului [1]). Le Quien, in Oriens Christianus, corecteză pe Nicifor Grigoras, că faptul s'a intâmplat sub Andronic cel bětrân, probând că Alanii sěi *sînt Vlahii* [2]).

Să știe, că istoricii greci în scrierile lor adese confundă numele coloniștilor cu ale barbarilor ce predominau aceste locuri. Tot ast-fel susține și Petru Maior, în istoria sa bisericescă (pag. 3).

Prisc ritorul, ce a trăit pe la 445, fiind trimis în misie de cătră Impěratul Teodosie la Atila, ne istorisește și modul vieței Romanilor între barbari: «Pe când era un bâlciu între Scuți (Huni) și Romani, Scuții aŭ atacat pe Romani, iar aceștia s'aŭ resbunat, căci Episcopul din Margu a trecut în ținuturile lor și aŭ prădat mormintele și vistieriele cele ascunse ale Regilor lor.... și cer pe Episcop spre a-l pedepsi [3]). Eraŭ dar în Dacia creștini necontra-ḑis, aceștia înse nu eraŭ nici Goți, nici Sciți, nici Alani, ci Coloniștii lui Traian.

Marele Constantin făcěnd o expediție asupra Goților și invingěndu-i, efectul a fost, că ei s'au creștinat în masă mare, dupě cum afirmă Socrat [4]) Aceste sînt dovedi istorice.

Trecem acum la altă serie de probe, estrase din viața socială a coloniștilor creștini ai lui Traian.

Doveḑi mai puternice despre existența Creștinismului la Coloniștii lui Traian, avem Martirii din Dacia Traiană și Aureliană.

1). Eustatie și Teopista soția sa, împreună cu Agapiŭ și Teopist fiii lor. Eustatie a fost renumit General Roman pe timpul lui Traian. El se numea *Placida* și soția sa *Tatiana* înainte de creștinare. Pe la 117 reîntorcendu-se din Roma plin de laure pentru victoriile lui. a fost învitat a jertfi, dar a refusat, declarând: Că victoriile le-a căștigat prin puterea lui Iisus Christos și nu a idolilor. Desbrăcat de onoruri aŭ fost aruncați în circ spre a fi sfâșiați de fiare, dar ieșind nevătămați, aŭ fost puși in o bae mare de aramă înfierbântată în foc și așa s'aŭ dat sufletul etc. etc.

---

1) Ist. Bis. cart. VI, tom. I.
2) Tom. I, pag. 1348.
3) Priscus retor de legationibus.
4) Veḑi Petru Maior Ist. Bis. a Românilor pag. 10.

II). Pasicrat și Valention martirii, erau de loc din Dorostor sau Durostru (Silistra), au suferit martirul pe timpul Imperatuluĭ Septimius Sever, între aniĭ 193– 211.

III). Martirul Mercurie, mult stimat de Românĭ ce a trăit pe timpul luĭ Decie și Valerian, era ca ofițer în una din Legiunele Romane, și a ajuns până la gradul de comandant Ἀρχιστράτηγος. Din fapte relese că era dintre Coloniștiĭ luĭ Traian. De și militar vrednic, era înse creștin în secret. In timpul persecuțieĭ luĭ Decie, fiind presupus de creștin și întrebat, a mărturisit că-ĭ creștin. A suferit martirul la 255, legat fiind de patru stâlpĭ și săgetat cu cuțite, apoĭ întins asupra unuĭ foc, pe care l'a stâns cu sângele luĭ. In fine, ne voind a sacrifica a fost transportat din Dacia Traĭană în Cesaria Capadocieĭ, de teamă de a nu se rescula armata, și acolo a fost decapitat.

IV). Quintilian, Maxim și Dada, de localitate din Osovia, au fost martirisațĭ pe timpul luĭ Diocletian și Maximin la 296.

V). Nichita Martirul—dis și Românul de Metropolitul Veniamin. A trăit pe timpul Mareluĭ Constantin-330, dar dincóce de Dunărea, în Dacia Traĭană. Nicodim Aghioritul dice: «Că acesta a ĭeșit din strălucitul neam al Goților, ce se află dincolo de fluviul Dunăreĭ». Goții pe acel timp erau divisațĭ în doue regate, a luĭ Atanaric și Fritigern. Fritigern ajutat de armatele Mareluĭ Constantin învinge pe Atanaric, acesta spre a-șĭ resbuna declară persecuție asupra Creștinilor, în care Nichita este prins și nevroind a renunța la Creștinism a fost împreună cu alțiĭ aruncațĭ în foc. Episcopul Paulin de Nola ne-a lăsat și o poemă specifică, cântând în latinește meritele acestuĭ mare martir.

VI). Martirul Sava Stratilat, supra-numit Gotul, a suferit la 370, îndată dupe persecuția decretată de Atanaric, Regele Goților, la 355 asupra Creștinilor din Dacia Traĭană, când mulțĭ coloniștĭ și Goțĭ au fost martirisațĭ. Sava Martirul, pe timpul persecuțieĭ, a predicat Creștinilor din Dacia Traĭană, că aceĭ ce vor mânca din cărnurile afierosite idolilor, numaĭ pot fi considerațĭ ca creștinĭ. In a doua persecuție a fost constrâns să renunțe la Creștinism prin jurământ; dar el s'a înprotivit cu bărbăție. Apropiindu-se diŭa Paschăĭ a voit să o serbeze la preotul Sansala, care trecuse de frică peste Dunăre, acesta însĕ se duse la el și'l afla reîntors în Dacia Traiană. Atreĭa-di Atanaric a nă-

vălit asupra sa cu hordele sale, l'a prins și pe Sansala, iar pe Sava l'a aruncat în lanțurî, apoî l'aŭ întins pe o osie și l'aŭ schingiuit tótă nóptea, adoŭa-dî l'aŭ dus la malul rîuluî Muzeŭ (Buzeŭ?) și l'aŭ înecat, legându-l mânile și piciórele. De aicea resultă, că în seculul al IV-lea aflăm și o biserică cu ierarhie organisată în Dacia Traiană[1].

Că noî am fost de la colonisare creștinî se probeză și prin faptul, că în Sciția mică, Dobrogea, în Tomis orî Constanța, exista un episcopat și unde se desvolta o comunitate creștină fórte vigurósă și care discuta tóte cestiunele teologice ale timpuluî. Certile, eresiile și schismele lî eraŭ cunoscute. Apoî maî găsim Episcopatul *Abritului*, în Mesia de jos, între Nicopol și Marea Négră și Episcop la eî un Ursu etc. Episcopia *Novelor - Novae*, în Mesia de jos, în Bulgaria de astă-dî, un Episcop *Secundinus* și altul *Petronius* etc. Episcopia *Nicopolis* situată la rĕvărsarea Iatruluî în Dunărea, Episcopiî *Marcelinus, Amantius* etc. Episcopia *Odisului* (Varna), la Marea Neagră, dincolo de Gurile Dunăreî, cu Episcopul *Ditzuluî*. Episcopia *Appiarieî*. în Itinerarul luî Antomin și în tablele Peutengeriene se pune acest oraș la marginea Dunăreî, Episcopî ca Marcial și Lupicin.

Sf. Ioan Hrisostom ne spune în epistola sa către Papa Inocentie că la sinodul din timpul sĕŭ aŭ fost trimișî treî Episcopî, între cariî și Lupicin. Episcopia *Cumei*, în Mesia, Episcop Marius Cumensis. Le Qnien spune că: Mariu și cu Marcial și cu Lupicin se arată ómenî maî mult de neam latin, de cât grec. Episcopia Dorostoruluî (Dristra—Silistra), Episcopul eî în epistola latinească adresată Impĕratuluî Leon subscrie așa: Monofilus Episcopus civitatis Dorostori. Episcopia Marcianopoluluî (Preslava). Maî știm că la Sinodul din Sardicia (Sofia de astă-dî), practicalele și canónele s'aŭ scris în latinește și grecește, și că tóte corespondențele rĕmase ale acestor episcopate era în limba latină. In fine *Instiniana Prima* inființată de Iustinian la 535 în Peninsula Balcanică, și căria i-sa dat în administrare, după Nuvela XI, tóte Daciile. In această Nu-

1) Vedî Istoria Mitropolieî Moldoveî pag. 15—21; idem Prológele Metropolituluî Moldoveî Dositeiu, idem Συναξαριστὴς τῶν δώδεκα μηνῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ ὑπὸ Νικοδήμου Ἁγιορείτου 3 volume.

velă citim: că s'a dat și cetățile: *Veminacium, Recidua, și Liderata*, care eraŭ peste Dunare — quae trans Danubium sunt, adică în Dacia luĭ Traian. Tóte datele și faptele citate până acum sînt până la jumătatea veaculuĭ al VI 535, înainte dar cu mult de a fi creștinațĭ Slaviĭ și Bulgariĭ. Aceste le-am spus pentru ca să tacă gura protivnicilor de tot felul asupra neamuluĭ Românesc, că noi am fi de erĭ pe aceste locurĭ și că chiar Creștinarea nóstră de la Slavĭ o am fi primit. Falsitățĭ istorice, pervertirĭ de fapte intenționate și tendințĭ precugetate de a ne înjosi neamul.

Acum știind ce-ĭ credința orĭ legea strămoșéscă, ce fel este și de când o avem, putem intra în cunoștința de causă, în cestiunea a treia. Religiunea în luptele Românilor.

Nu numaĭ Coloniștiĭ Dacieĭ Traiane aŭ suferit persecuțiĭ pentru legea creștinéscă, dar și Coloniștiĭ Dacieĭ Aureliane. După aședarea lor în peninsula Balcanică aŭ format acea populație, cum am vědut, diferite Episcopate s'aŭ prosperat mult atât politicește cât și bisericește. Aŭ participat aprópe la tóte conciliile Generale și la cele particulare, câte saŭ ținut în Illyric și în Peninsula Balcanică [1]). Dar înmulțirea lor ca creștinĭ jena pe Bulgariĭ din acea localitate, care devenise puternică din Seculul al VI. Eĭ fiind păgânĭ aŭ ridicat persecuțiĭ asupra populațieĭ Creștine – asupra Coloniștilor Dacieĭ Aureliane. Așa una a avut loc sub sângerosul lor Rege Martagan la 820 și alta sub Boris, numit în urmă Mihail, la 865. Aceste persecuțiĭ aŭ nevoit populația Coloniștilor luĭ Traian, care era creștină, de a se împrăștia și rěspândi, în tot Orientul: în Tesalia, Macedonia Albania și Epir, ba și în Asia. Un Pitac patriarchal adresat Impěratuluĭ Alexie Comnen, între aniĭ 1081—1118 declară că Valahiĭ din Peninsula Balcanică să înmulțiră așa de tare, în cât invadaŭ prin Monastirĭ, ba chiar și în Muntele Atos.

Până aicea viața nóstră politică trebue căutată în viața religiósă a Coloniștilor luĭ Traian [2]).

După creștinarea Bulgarilor prin Metodie și Ciril, Coloniștiĭ din Balcanĭ aŭ format, ca contra pond ambițiilor

1). Vedĭ Petru Maior Ist. Bisericéscă.
2). Vedĭ Revista Teologică, anul al IV No. 16 pag. 128.

cuceritóre grecești, imperiul Romano Bulgar, spre a-și salva naționalitatea lor. Incercările Papilor de a-I converti la Biserica Romano-Catolică n'aŭ izbutit, dar li-aŭ favorisat deșteptarea naționalitățeĭ lor. Multe persóne Române aŭ jucat un însemnat rol în acest Imperiŭ Româno-Bulgar, de la 1186—1394, când Bulgaria cade sub Turcĭ. Luptele Românilor și Bulgarilor pentru apărarea naționalitățeĭ lor au mers chiar până a-șĭ căuta aceștia un alt șef religios — și-l aflară în persónă Papeĭ. Iar Românii din Tracia și Macedonia să rĕscólă asupra Grecilor sub conducerea luĭ Crișu saŭ Hrisa, de unde pare că s'aŭ luat și numele de Cuțovlahĭ, pentru că Crișŭ era scurt de statură — Κουτζὸς-Βλάχος -Cuțovlah.

Istoricul Bizantin Cedrin, vorbind despre creștinarea Ungurilor, pe care-ĭ numește Turcĭ, confundă pe Românii din Transilvania cu Ungurii, dicĕnd că atuncĭ s'ar fi creștinat și eĭ. Sub acéstă convertire ce aŭ avut loc sub Episcopul Erotheiŭ, nu trebue să ințelegem de cât pe Ungurĭ. Istoricul polon Matievski spune clar, că înainte de Metodie și Ciril și de predica luĭ Erotheiŭ *locuitorii acesteĭ părțĭ mărturisiaŭ Religia creștină, afară de óre care rĕmășițĭ ale Ungurilor și Avarilor* [1]. Românii dar din Transilvania erau Creștinĭ Ordodoxĭ de la început, ca și Ungurii maĭ întâĭ. Ungurii însă curĕnd trec la Biserica Romano-Catolică, prin influința propagandelor papale și a forțeĭ armate Germane. De atuncĭ Românii rĕmașĭ credincioșĭ ritului lor Ortodox, aŭ suferit strîmtorărĭ și persecuțiĭ din partea acestora, tocmaĭ ca și păgânii. Acest fapt îl mărturisește Engel. Aceste persecuțiĭ aŭ ținut seculĭ întregĭ și ele fură una din causele ce aŭ silit pe o parte din Românĭ, cu șefiĭ lor in cap, a trece Carpațiĭ și unindu-se cu frațiĭ lor de aicea, după cum vom vedea, și formară Principatele Ungro-Valahieĭ, și Moldoveĭ, în seculul al XIII. Cause dar religióse au fost, care aŭ provocat retragerea unora dintre Românii de peste Carpațĭ și întemeĭerea acestor Domniate, numaĭ pentru a respira liber și a'șĭ profesa în liniște ritul lor Ortodox. Cantimir ne probéză că și în Principatele nóstre aŭ existat în tot-deauna

1). Vedi Matievski în istoria despre începutul Creștinătățeĭ la slavenĭ, in paragraful despre timpurile luĭ Methodie.

Românĭ de rit Ortodox și când frațiĭ lor de peste Munțĭ aŭ venit și s'aŭ stabilit aicea, ĭ-aŭ primit frățește și s'aŭ unit cu eĭ curênd, în scop de a se putea maĭ ușor apăra contra vrăjmașilor lor religioșĭ și politicĭ.

Putem acum să ne întebăm: Afară de Româniĭ ce existaŭ pe aceste locurĭ și cariĭ eraŭ creștinĭ Ortodoxĭ, óre maĭ eraŭ și alte neamurĭ barbare? Da. Eraŭ Pecinegiĭ Tătariĭ, și Cumaniĭ.

Pe aceste neamurĭ, în desvoltarea nóstră politică, pe unele ni le-am asimilat, ca pe Cumanĭ și Pecinegĭ, altele s'aŭ retras la origina lor, ca Tătariĭ. Intărindu-se Domniatele Române, Imperatul Emanuel Comnen cere ajutoriul lor în contra Ungurilor, cariĭ persecută pe Creștiniĭ de ritul Oriental. Româniĭ din Balcanĭ, după căderea Imperiuluĭ Româno-Bulgar se retraseră în masă mare dincoce de Dunărea în Carpațĭ, la frațiĭ lor, tot pentru a-șĭ apăra credința lor, amenințată de propagandele papale. Cu tóte aceste Papiĭ cu agențiĭ lor lumeștĭ și bisericeștĭ nu ne-aŭ lăsat și după aceea în pace [1]).

Reconstituite acum Principatele Române pe o parte numaĭ a pământuluĭ Dacieĭ Traiane, am avut a ne apăra de acum nu numaĭ Legea, dar și Țările nóstre, atât contra Ungurilor și Polonilor, cariĭ eraŭ unelte ale papismuluĭ, cât și maĭ ales contra Turcilor ce ni amenința cu robia. Să citâm fapte: Așa, sub Lașco Domnul Moldoveĭ, Papa impune luĭ Ludovic, Regele Ungarieĭ să întreprindă o expediție contra Moldoveĭ și se o silescă a primi Catolicismul. Lașco fie din interes, fie de frică, declară către Minorițiĭ Nicolaĭ, Malsax și Pavel că primește Catolicismul și se institue o episcopie în Orașul Siret [2]). Acest episcopat a ființat până la finele seculuĭuĭ al XV. Apoĭ la 1633 sub Papa Climent al VIII, reapare la Bacăŭ. Numaĭ spun de Despot Vodă, care a spurcat tóte datinele și obiceiurile Românilor. și le-aŭ lovit Legea lor.

Dacă am insistat maĭ mult asupra cestiuneĭ creștină-

---

1). Să se vadă Bis. Ortodoxă, pag. 545—549.

2). Engel în antiqui. Historia Moldaviae. la pag. 108, atribue apostasia luĭ Lașco la doue cause. 1) Resbelul între Polonia și Ungaria. 2) Speranța că lepădând Ortodoxia, să se potă despărți de femee. Idem Ist. Bis. de Arhiereul Filaret Scriban, pag. 59.

reĭ nóstre, am făcut-o pentru că și aicĭ avem protivnicĭ, carĭ și prin scrierĭ și prin fapte; rîvnindu-ne vechimea, caută a falșifica datele și dovedile nóstre, spre a ne tăgădui prioritatea și a ne pune în rîndul lor și cu vechimea ființăreĭ nóstre pe acest pământ și cu credințele nóstre. Acésta cu scop ca la ocasiĭ bine-venite să ne pótă nega drepturile suveranităţeĭ nostre naționale asupra Dacieĭ Traĭane! Noĭ trebue să o știm acésta, și de aicea sĕ răspândim adevĕrul din timp orbi et urbi, ca să audă și surdiĭ și să priceapă și vicleniĭ.

Nu sîntem de erĭ pe acest pămênt, e moșie strămoșĭască, Dacia Traĭană tótă, și vom apăra-o până la ultima picătură de sânge. Acum după dovedile aduse, vom înțelege și maĭ bine și maĭ clar pentru că Religia nóstră ortodoxă a jucat un rol atât de însemnat în tóte întâmplările din viața nóstră politică și socială trecută. Religia nóstră Ortodoxă Națională a fost, este și trebue să fie în vecĭ proprietatea neamuluĭ nostru. Pentru că am trăit cu ea secolĭ întregĭ, de la colonisare până la a doua descălicare, conservîndu-ne și Naționalitatea; pentru că ea a fost în acest restimp semnul deosebitor între noĭ și popórele barbare ce s'aŭ succedat neîntrerupt, peste dece secole, pe pămêntul strămoșesc; pentru că pentru ea am suferit persecuțiĭ, restriștĭ și apăsărĭ veacurĭ multe, căcĭ era stâncă neînvinsă a Naționalităţeĭ; pentru că în ea și cu ea s'aŭ glorificat și martirisat străbuniĭ noștri; pentru că în ea și cu ea aŭ trăit și s'aŭ sfârșit părințiĭ noștri; mormintele lor este Ierusalimul Românesc de unde pleacă și va pleca egoismul național; pentru că ea (Religia) a fost în tot-dea-una scânteea dumnezeească ce a aprins focul sacru în inima nóstră, ș'a fost povața puternică a apărăreĭ moșieĭ strămoșeștĭ. S'o ĭubim, s'o respectăm, pentru că ea este indentificată cu istoria neamuluĭ nostru. Fără ea faptele eroice ale figurilor marĭ din trecutul nostru nu vor putea fi nici odată bine înțelese și drept explicate. Fără ea scriptele și documentele nóstre vechĭ devin nepricepute. Fără ea nu ne vom putea cunóște drept și pe deplin nicĭ vĭața nóstră casnică, nicĭ cea socială. Fără ea datele și obiceĭurile strămoșeșĭ, ce dovedesc origina nóstră românéscă, cu greŭ s'ar maĭ putea pricepe. In scurt, Românul, ce nu e de legea sa Ortodoxă stră-

veche, este aseminea ca un rătăcitor, ce presimte că trebue să existe o cale netedă, dar pe care e condemnat ca nicĭ odată să nu o pótă afla. Tot ce am putut săvârși în trecutul nostru, ca gândire și ca fapte, ca lucrărĭ publice și private, ca rĕzbóe grele, sângeróse și pline de eroism, le-am realisat cu credința Religieĭ nóstre Ortodoxe, chemând pe Dumnezeul părinților noștri într'ajutor, ș'am rĕușit! Religia strămoșască este pecetea ce a însemnat urmele trecutuluĭ nostru. Limba dulce a neamuluĭ nostru ea ne-a cultivat'o și păstrat'o din seculĭ depărtațĭ prin manuscripte și imprimate. Literatura nóstră este aprópe literatură religiósă. Insemnătatea neamuluĭ nostru ea ne-a ridicat'o și în afară, devenind noĭ Româniĭ Protectoriĭ și Apărătoriĭ Religieĭ Ortodoxă în tot Orientul, din seculul al XVI până în al XVIII, prin brațul puternic a luĭ Ștefan și Mihaĭ, al luĭ Lupu, Mateĭŭ și Constantin Brâncovénu. Țara nóstră tótă este ca un orizont senin în care stelile luminóse îșĭ rivalizază profesiunea de lumină ce trebue să arunce pe pămênt. Așa pretutindenĭ, prin munțĭ, prin văĭ, pe dealurĭ, pe colnice se văd ridicate Bisericĭ și Monăstirĭ, clădite de strămoșiĭ noștriĭ, în amintirea evenimentelor marĭ, a învingerilor purtate de eĭ, dovadă neperitóre a simțuluĭ religios Ortodox al lor, pe care l'aŭ eternisat în aceste monumente Naționale! Toleranțĭ, față de alte riturĭ, fără semn între popóre, zeloșĭ și geloșĭ de ritul nostru până la sînge, n'am căutat a face proselitism, dar ne-am împrotivit cu îndărătnicia, cu arma în mână, ca prin silă să ni se schimbe Legea. Pe ea ne-am basat și în ea ne-am sprijinit la nevoĭ și în cumpenĭ grele, la necazurĭ, la rĕsbóe. Peste multe necazurĭ am dat, dar legea n'am schimbat, moșia ne-am păstrat. Aceasta a fost deviza părinților noștri, ea trebue să fie și a nóstră. Ca să probăm cea ce am ḑis, voĭu aduce fapte din scriitoriĭ noștri vechĭ, că ele sînt maĭ convingetóre de cât orĭ care alte dovedĭ. Faptele întrec în totdeauna cuvintele.

Acum după ce cunóștem vechimea Religieĭ nóstre strĕmoșeștĭ, putem intra în tratarea cestiuneĭ a treĭa: *Ce influință a avut acéstă Religie Creștină Ortodoxă în nesfêrșitele și variatele nóstre lupte pentru susținerea Naționalitățeĭ nóstre.*

Intre altele, cum am vědut, aŭ fost și cause religióse ce aŭ nevoit pe Principiĭ Românĭ *Radu Negru* și *Bogdan Dragoș* de a-șĭ părăsi locurile, vetrele lor, Țara lor, și a se ridica în mase marĭ cu familiĭ, barbațĭ numeroșĭ, femeĭ și copiĭ și cu tot avutul lor și a trece Carpațiĭ spre a se reașeḑa în Valahia și Moldova, vechiu pămènt ș'acesta al neamuluĭ lor. Așa *Radu Negru*, Principele Făgărașuluĭ a fost silit la 1290 a trece munțiĭ și a veni la frațiĭ lor din Țara Românéscă, pentru că nu maĭ puteaŭ suferi obagia, grelele apăsărĭ și persecuțiile Regilor Ungurĭ, cariĭ devenise în urmă catolicĭ, schimbându-șĭ vechiul lor rit ortodox. Dionisie Fotino ḑice:

»Decĭ aceste două amintite marĭ stĕpânirĭ Daco-Române, și a Fagarașuluĭ și a Maramureșuluĭ, cu tote că erau independente și autonome, erau strîmtorite însă în Transilvania din multe cause, dintre care treĭ erau cele maĭ principale, prin care erau supărațĭ în cel maĭ mare grad: I-iu din causa mulțimeĭ poporuluĭ din părțile Valaho-Moldavice de pe malurile Dunăreĭ, unde din causa invaziunelor continue a Sciților se refugeau ca să se apere, ca la cel de aceașĭ patrie, de aceașĭ Religiune și de acelaș neam, și se așeḑaŭ acolo în aceste două micĭ Domniate. II-lea din causa crestereĭ din ḑi în ḑi a putereĭ Ungurilor, care amenința, nu după puțin, perderea independențeĭ lor; și al III-lea din causa manieĭ turbate de atuncĭ a papismuluĭ, nelăsindu-le lor de loc resultare Papiĭ, de la cariĭ aŭ suferit în tot modul, și prin bule scrise și prin predicatorĭ papalĭ trimișĭ, pentru ca să atragă neamul Daco-Românilor la papism, scriind și către stĕpânitoriĭ Ungarieĭ ca să întrebuințeze asupra lor sila, după cum în urmă apoĭ aŭ învoit luĭ Ludovic, dar în nimic n'aŭ reușit, fiind-că acest neam a stat în toĭ-déuna neclintit în vechea dogmă a Bisericeĭ de Rĕsărit, avĕnd Episcopĭ și preoțĭ, atât în Banatul Timișóreĭ, în Giula și partea Ardealuluĭ, unde stĕpâneau Ungurii, cât și în cela-laltă parte a Ardealuluĭ, și în lăuntrul munților Carpațĭ, adecă în propria Valahie și Moldovă, unde erau stĕpânĭ autoctonĭ [1]».

---

1) Veḑĭ Ἱστορία τῆς Πάλαι Δακίας, τὰ νῦν Τρανσιλβανίας, Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, παρὰ Διονυσίου Φωτινοῦ, Τομος Α' pag. 286 și 287.

Constantin Căpitanul în Cronicul său ni spune: «Ci dar Radu Negru s'aŭ aşedat în câtă-va vreme în Câmpu-Lung unde şi Mănăstire frumósă aŭ făcut, după acea s'a dus la Argeş şi aŭ făcut scaun acolo, făcend Curtĭ Domneştĭ şi Biserică, care până astădĭ este» [1]. Cea întâi grijă dar a celuĭ întâiu Domn a fost de a aşeza scaun, a se înfrăţi cu fraţiĭ, şi apoĭ în semn de mulţămire către Dumnedeŭ, pentru eliberarea lor de vrăjmaşiĭ ce-ĭ persecutaŭ, zideşte Biserici Ortodoxe.

»De aseminea a zidit şi Dómna luĭ Biserică Catolică pentru poporul Catolic ce aŭ venit, fiind şi ea de legea Catolică, dar maĭ apoĭ, dupre cum se spune, s'a botezat [2].

Urmelor luĭ urmézǎ şi *Ioan Radu Vodă*, el îngriji de întemeerea şi întocmirea Bisericeĭ Ortodoxă, zidi Biserica din Câmpu-Lung, de aseminea maĭ clădi şi Biserica sf. Necolaĭ domnesc din Curtea de Argeş.

Vladislav, rîdică maĭ multe Biserici, făcend şi Monastirea Vodiţă.

Radu Vodă înfiinţa maĭ multe Schiturĭ şi Monastirĭ ca Prislopul, Motrul, Tismana etc.

Mircea cel bĕtrân, după resbóele sângerose şi victoriose purtate cu vitejie contra Turcilor, ce ni ameninţa şi legea şi moşia, zideşte spre mărirea luĭ Dumnedeŭ Monastirea Cozia.

Vlad Ţepeş zideşte Monastirea Snagovu şi umplu şi sf. Munte de darurĭ Domneştĭ.

Radu cel mare rîdică Monastirea Dealuluĭ. In fine *Neagoe Basarab* zideşte cu multe cheltuelĭ şi în timp îndelungat renumita Biserică, Curtea de Argeş, care este până astădĭ mândria neamuluĭ nostru şi rivala monumentelor religióse Occidentale de pe acele timpurĭ. Să ne'ntrebăm acum: Ce însamnă acésta la Românĭ? A zidi orĭcare Domn din ceĭ vechĭ una saŭ maĭ multe Monastirĭ şi Bisericĭ în munţĭ şi în localităţile cele maĭ pitoreştĭ, ca nişte micĭ citadele întărite? Acésta ni arată netăgăduit marele lor simţ religios desvoltat, credinţa lor nestrămutată în legea părinţilor, prin care da laudă luĭ Dumnedeŭ pentru învingerile purtate asupra vrajmaşilor, re-

1) Magazin Istoric V. I, pag. 83.
2) Vedĭ Fotino opera citată, Vol. II, pag. 3.

cunoscênd că nu singură pulerea sabiei, ci scăparea și apărarea moșiel de vrăjmașl o datoresc mal întâl lul Dumnedeu. Un stat nu se póte închega și nicl ființa fără Religie, fără Biserică, fără Dumnedeu. In cumpenl grele, la nevol și la necaz omul neavênd alt sprijin alérgă, ca cerbul însêtat la ape, la ajutorul lui Dumnedeŭ! [1])

Acum dacă ne'ntorcem privirile și asupra reașezărel lul Dragoș în Moldova, la Suceava, tot acest fapt il întimpinăm. Și Bogdan Dragoș, se retrage din Maramurăș la 355, tot constrîns de asuprirl, de persecuțil religióse din partea Ungurilor, lasă acolo Biserica Ortodoxă a familiel lul, o inchină mal întâlu Patriarhului de Constantinopol, unde singur se duce, ș'apoi intră în Moldova cu locuitorl mulțl și-șl alege loc de scaun Suceava. Aicea găsește orașe formate și Bisericl pe care le milueşte [2]).

Iuga Vodă reașază Ierarhia in Moldova.

După liniștirea țêrel dice Cronicarul Ureche:

«Alexandru Vodă cel Bun, făcut-aŭ două Monastirl marl în Moldova, Bistrița și Moldovița și le au înzestrat cu multe sate și vecinl și cu heleștee și cu multe veșminte scumpe înlăuntru și cu odóre.... și multe rivnind și nevoind pentru folosul sufletuluĭ sêŭ, adus-au cu mare chieltulală din țară păgână Sfintele moștĭ a Mareluĭ mucenic Ioan Novie şi le aŭ pus întru a sa vestită cetate, ce este Oraşul Sucevel, cu mare cinste și pohvală, de ferirea Domniel Sale şi de paza scaunuluĭ sêŭ [3])». Apoĭ adauge.

«Intâia dată aŭ trimis la Patriarșia de la rĕsărit și aŭ luat blagoslovenie șl aŭ făcut Metropolit și l-au dat scaun în Sf. Mănăstire în Orașul Sucevel să fie Metropolie, lângă Curtea Domnéscă..... Mal făcut-aŭ și al doilea Episcop, după Metropolit, la Sfânta Mănăstire în Oraș Roman. Neculcea dice: Acest Domn lar aŭ mal întărit de la Patriarșia Ohriduluĭ blagoslovenia de aŭ așezat Metropolit în Suceva [4])».

»Mal făcut-aŭ şi al treilea Episcop la Mănăstirea Rădăuțil. Dacă aŭ așeḑat Vlădicil, le-aŭ făcut cinste mare, că le-aŭ

---

1) Să se vadă Cronica anonimă, manuscript in biblioteca mea. Este publicată și în Magazinul Istoric Vol. IV și V, dar in care este reprodusă necomplect.

2) Veḑĭ Acta Patriarchatus Constantinopolitani, Vol. II.

3) Letopisițile Ediția I, M. Cogălniceanu Vol. I pag. 103.

4). Idem.

pus scaunele de aŭ ședut den drepta Domnuluĭ, maĭ sus, adică maĭ aprópe de Domn, de cat toțĭ Sfetnicii [1].

După Sinodul din Florența, la care dice Ureche că a trimis Alexandru cel bun și pe Grigorie Țamblac, care ducêndu-se la Constantinopol n'ar fi aflat nicĭ pe Patriarh, nicĭ pe Imperat, ș'aŭ venit la Ohrida, unde găsind pe Episcop și dându-șĭ solia, că era trimis pentru învețătura legeĭ, luat-aŭ de acolo și preoțĭ și cărțĭ Sîrbeștĭ de tótă rânduiala Bisericeĭ»[2]).

Am vedut dar că faptele sunt aprópe aceleșĭ, atât în Ungro-Valahia cât și în Moldova: rezbóe ne'ntrerumple pentru apărarea Țăreĭ, apoĭ Bisericĭ înalțate luĭ Dumnedeŭ în semn de respect și mulțămire pentru izbândele lor.

A urmări treptat puterea sentimentuluĭ religios la Românĭ în tot decursul istorieĭ nóstre, credința lor neclătită în legea strĕmoșască, înrîurirea Religieĭ în luptele lor naționale, acésta ar fi a istorisi tótă viața nóstră din trecut, privită din punctul de vedere religios.

Decĭ, pentru a fi maĭ scurt în espunere, cât ne permit margenile uneĭ Conferințĭ, voĭ alege numaĭ câte-va figurĭ din Istoria nóstră Națională, dar în care se va oglindi și vedea cu deplinătate, că Românii, vitejiĭ noștri stremoșĭ, eraŭ convinșĭ creștinĭ, eraŭ plinĭ de religiositate și în familia lor, și în viața lor socială și în viața publică. Totul la eĭ era bazat pe credința în Dumnedeu și tăria în brațul lor! Pe acele vremurĭ pline de vitejie, dar și de nestatornicie și pribegie, singurul lor liman era Biserica. La Dumnedeŭ tinde omul mânile la nevoĭ și la durere, la resboiu și cumpenĭ grele. De la descălicare și până la finele seculuıuĭ al XVII, tot Românul era soldat, ca și astădĭ, și boerul și boerănașul, și neguțitorul și țăranul, pentru că toțĭ eraŭ strins legațĭ de Patria lor. Boeriĭ de averile lor, țăraniĭ de pămênturile lor, moșneniĭ orĭ razășiĭ de proprietățile lor dobândite pe câmpul de luptă, ca rĕsplătire a vitejieĭ lor. Apoĭ îĭ maĭ legaŭ strîns de țară mormintele strĕmoșilor și părinților lor! Eĭ știaŭ că alt loc maĭ bun sub sóre n'aveaŭ; de acea când audiaŭ bucĭumul c'aŭ intrat streiniĭ orĭ păgâniĭ în țară, cu

1) Letopisițile Ediția I. M. Cogălniceanu Vol. I pag. 104
2) Idem Letopisițile, Vol. citat.

toțiĭ ca un singur om, se ridicaŭ în mase și pe mórte se luptaŭ. Orĭ-ce om legat de un pămênt cu proprietate, familie, rude și amintirĭ trecute, nu fuge să-l părăsască, ci móre maĭ bucuros luptând pentru apărarea țăreĭ luĭ, de cât a o lasa pe măna vrăjmașuluĭ. Acésta era judecata lor, și cu nădejdea în Dumnedeŭ se'nprotiveaŭ dușmanilor.

Pentru a vĕ dovedi ne'ndoĭos aceste spuse, vĕ voiu descrie numaĭ rĕsbóele luĭ Stefan cel Mare și ale luĭ Mihaĭ Vitézul, din care vom vedea câtă credință în Dumnedeŭ și Domniĭ și soldațiĭ în rĕzbóe aveaŭ.

Așa rĕzboĭul luĭ Stefan Vodă cu Ungurii de la Baĭa, când Hroĭot ca un barbar năvălește în țară spre a cuceri Moldova și strivi pe Stefan, ni-l descrie Cronicarul Ureche, apoĭ asupra pățanieĭ lor dice:

...«Că eĭ (ungurii) nefiind tocmiți de rĕzboiŭ, nimica de arme nu s'aŭ apucat, ci de fugă. Nicĭ urma să ĭa, carii scăpa, că fiind nóptea de nu știa încotro vor face, în tóte părțile rătăcea. Decĭ ĭĭ vîna țaraniĭ în zăvoae, și prin munțĭ, unde vr'o 12.000 perițĭ s'aŭ aflat. Apoĭ și singur Craĭul rănit de săgétă fórte rĕŭ, abea aŭ hălăduit pren policĭ de aŭ ĭeșit la Ardeal. Așa norocește Dumnedeŭ pre ceĭ mândri și falnicĭ, pentru să arate lucrurile omeneștĭ cât sînt de fragete și neadevĕrate; că D-deŭ nu înmulțĭ, ci în puținĭ arată puterea sa, ca nime să nu se nădĕjduĭască în puterea sa, ci întru Dumnedeŭ să-ĭ fie nădejdea, nicĭ fără cale rĕzbóe să facă, ca Dumnedeŭ celor mândri se pune în potrivă[1])». Ungurii aŭ fost surprinșĭ nóptea în benchetur de Stefan.

Constantin Negruzzi în scrierea sa în versurĭ «Aprodul Purice» pune aceste cuvinte în gura luĭ Stefan cel Mare, rostite înaintea soldaților, când eraŭ să intre în lupta de la Baĭa:

«Ostașĭ! Voĭ știțĭ fórte bine că spre a ne birui
Alțĭ maĭ însemnătorĭ dușmanĭ înzadar s'aŭ ispitit,
Ci a săbiilor nóstre eĭ cercarĕ ascuțit;
Apoĭ suferi-vom astădĭ ca aceștĭ cutezătorĭ
Vrednicĭ de-a purta maĭ bine nume de hoțĭ trădătorĭ,
Să vie cu sumeție chiar într'al nostru pămênt

1). Letopisițile Ediția I. M. Cogălniceanu V. I pag. 120.

Să robescă și să prade? Nu, cât eŭ în viață sunt,
Nu va fi. Dumnedeŭ sfântul ne va împuternici,
Sumeța lor cutezare să o putem pedepsi.
Precum la Socĭ, la Soroca, la Lipnița v'ațĭ purtat
La Baea, la Cursul apeĭ, și la Râmnicul-Sărat,
Astădĭ și cu Ungureniĭ tot așa să vĕ purtațĭ;
Și la orĭ ce intêmplare tot deauna s'alergațĭ,
Unde-țĭ zări astă pană de la gugiumana mea,
Pe care pe drumul slaveĭ pururea o vețĭ vedea»[1]).
Stefan declară curat ca izbânda-ĭ de la Dumnedeu.

Noĭ Româniĭ n'am invadat în țărĭ streine pentru cucerire, dar ne-am rĕzbunat de câte orĭ vrajmașiĭ ne-aŭ calcat, ceea ce-ĭ și drept și corect. Aicea-ĭ locul potrivit să citez numaĭ aceste două strofe din Hora luĭ Horia și Cloșca, spre a nu părea că fac politică în acest sactuar al științeĭ:

«Pe cel câmp pustiŭ și 'ntins.
Arde-un foc de noĭ aprins.
Las' se ardă și să crească,
Că-ĭ în țara Ungurêscă!
Tragețĭ hora, ca să joc
La lumina celuĭ foc!
Ungurean, mustață lungă!
Dis-am morțiĭ să te-ajungă,
Dis-am parăĭ să te ardă,
Dis-am cruciĭ să se pérză
Tragețĭ hora, ca să joc
La lumina celuĭ foc[2]).

Când Tatariĭ năvălesc în țară ca s'o prăde și omoră, după ce Ureche descrie izbânda luĭ Stefan, apoĭ face următórea reflexie:

«De care lucru cunoscênd Stefan Vodă, că ajutorul nu de aiurea l-aŭ fost, ci numaĭ de la Dumnedeŭ și de la prea-curata Maĭca Sfințieĭ Sale, și cu mare laudă și izbândă s'aŭ întors la scaunul sĕŭ la Suceva». Pentru acesta izbândă mare Stefan aŭ mulțămit luĭ Dumnedeŭ, și aŭ sfințit Monastirea Putna, care era zidită de dînsul, spre

1) Vedĭ scrierea sa Aprodul Purice.
2) Vedĭ Poesiĭ populare culese de V. Alexandri, pag. 93.

lauda Prea-curateĭ fecĭóreĭ Marieĭ, Maĭceĭ Domnuluĭ nostru Is. Christos [1])».

Să venim la resbóele cu Turciĭ.

Turciĭ trufașĭ, tarĭ și mulțĭ, năvălesc asupra Moldoveĭ ca s'o robéscă și s'o prefacă în pașalîc. Dar brațul puternic al luĭ Stefan, într'armat cu credința neclătită în Dumnedeŭ învinge cu desĕvêrșire hoĭdele barbare la Podul înalt—la Vasluĭ orĭ Racova. Iată cum descrie Neculaĭ Costin pe Stefan după acest rĕzboĭu:

Oastea turcéscă era de 120,000, ĭar Stefan avea 40 de miĭ, un ajutor de 2000 Leși și din Ungaria de la Mateĭaș 5.000—total 47 miĭ, învingênd desĕvêrșit pe Turcĭ Neculaĭ Costin dice: «Arătatu-s'aŭ Stefan Vodă, după acel rĕzboiŭ, plecat cu biruința; de la singur Dumnedeŭ aŭ numĕrat că-ĭ este izbânda. Patru dile nicĭ o mâncare n'aŭ mâncat, fără numaĭ pâne cu apă»[2]).

Condeĭul meŭ nu póte să descrie starea sufletéscă religiósă, ce atuncĭ simțeaŭ Româniĭ Moldovenĭ cu Domnul lor în frunte! Uĭmițĭ de izbândă neașteptată să proștern înaintea Dumnedeuluĭ lor protector, postind și rugându-se.

Dică orĭ-cine ce va vrea; în acest rĕzboĭu Stefan avea numaĭ de 47 miĭ, cu ajutorurile trimise de la vecinĭ, pe când turciĭ aveaŭ 120 de miĭ. Cuĭ trebuia să-ĭ afierosască învingerea Stefan, dacă nu luĭ Dumnedeŭ?

Iar Ureche dice: «Intru acea laudă și bucurie de izbândă cu noroc ce aŭ biruit pe Turcĭ, aŭ început a zidire Biserica Sf. Ioan Preditecĭ, în târg în Vasluĭ, dând laudă luĭ Dumnedeŭ [3])».

După ce Stefan Vodă bate pe Cazaciĭ ce năvălise în țară, ca să prăde și să robéscă, în amintirea acesteĭ izbândĭ ridică altă Biserică, sfântul Neculaĭ din Iașĭ.

«Când Stefan Vodă a învins năvălirea Cazacilor, în amintirea acesteĭ izdândĭ și în lauda luĭ Dumnedeŭ aŭ început a zidire Biserica Sf. Neculaĭ. Și de la Iașĭ aŭ mers la scaunul sĕŭ, la Suceva cu mare poĭală și biruință de la singur Dumnedeŭ de sus. Eșindu-ĭ înainte Metropolitul cu toțĭ preoțiĭ, aducênd Sf. Evanghelie și sf. Cruce în mâ-

1) Letopisițile Ediția I. M. Cogălniceanu V. I pag. 123.
2) Letopisițile Ediția I. M. Cogălniceanu V. I pag. 126. 127, 128.
3) Letopisițile Ediția I. M. Cogălniceanu pag. 128.

nile sale, ca înaintea unuĭ Impĕrat și biruitor de limbĭ păgâne, de l-aŭ blagoslovit [1] ».

La rĕzboiul de la Rezboenĭ—numită Valea Albă—nenorocită la începul pentru Stefan, ĭată ce ni spune Cronicarul:

»*Fu scârbă mare în tótă țara* și tuturor Domnilor și Crailor de prin prejur, dacă aŭ audit că aŭ cădut Moldovenil sub mâna păgânilor. In acest rĕzboiŭ aŭ cădut Stefan Vodă de pe cal jos, ci Dumnedeŭ l'aŭ făcut de nu s'aŭ vĕtămat«[2]).

In Mănăstirea Zograful din muntele Atos aflăm, cum Tradiția eĭ spune, că Stefan Vodă vĕdend mulțimea Turcilor la Valea-albă ce veneaŭ asupra țăreĭ, s'aŭ îndoit despre sorta rĕzboĭuluĭ, și cu inima zdrobită aŭ cădut la rugăcĭune, chemând ajutorul luĭ D-deŭ Adormind după acea un somn ușor i s'a arătat în vis Sf. Marele mucenic Gheorghie și ĭ-a dis: «Indrăznește cu credință în Dumnedeŭ și nu te teme de acéstă mulțime, ci mâne adunând tóte oștile tale îndreptă-le pre ele contra vrăjmașuluĭ luĭ Christos..... Invingând pe Turcĭ, în urmă Stefan Vodă în semn de recunoștință, a trimis icóna sf. Martir Gheorghie în Muntele Atos, la Mănăstirea Zugravu, unde a făcut maĭ multe darurĭ și unde a depus și un steag de ale sale, didind și o ospătărie și alte clădirĭ, și care se conservă până astădĭ acolo [3])».

Tradiția ni maĭ spune de Stefan cel Mare, că după războĭul de la Valea-albă s'a dus la Veronețĭ, unde trăĭa un sihastru Daniil, la care s'a spovedit ș'apoĭ l'a sfătuit dacă trebue să închine țara la turcĭ. Sihastrul ĭ-aŭ dis: »să nu o închine că rĕzboiul este a luĭ, numaĭ după ce va izbândi să facă o Mănăstire acolo, în numele Sf. Gheorghie, să fie hramul Bisericeĭ. Decĭ Stefan urmărește pe Turcĭ până peste Dunărea, ș'apoĭ a făcut Mănăstirea Veronetul cu hramul Sf. Gheorghie [4])».... La Războenĭ didește o Biserică în amintirea ostașilor sĕĭ căduțĭ în acea luptă.

Iar neuĭtatul nostru poet Dimitrie Bolintineanu, descrie cu pana sa de român ne'ntrecut, starea psihică de atuncĭ a acestuĭ Mare Erou, așa:

Un orologiu sună nóptea jumĕtate,

---

1). Letopisițile Ediția I. M. Cogălniceanu V. I pag. 129.
2). Letopisiților Ediția I. M. Cogălniceanu V. I pag. 131.
3). Revista Teologică Vol. III, pag. 135.

La Castel în pórtă óre cine bate?
Eŭ sunt bună maĭcă, fiul tĕŭ iubit,
Eŭ și de la óste mĕ întorc rănit,
Sórta nóstră fusă crudă de astă dată,
Mica mea oștire fuge sfărîmată,
Dar deschidețĭ pórta, Turciĭ mĕ'npresor,
Vêntul sufiă rece, ranele mĕ dor...

La aceste cuvinte durerósă, Muma sa 'ĭ respunde:

Ce ḑicĭ tu, streine? Fiĭul meŭ e departe,
Brațul seŭ prin taberĭ, miĭ de morțĭ imparte.
Eŭ sunt a sa mumă, el e fiul meŭ.
Dacă tu eștĭ fiul meŭ, nu'țĭ sunt mumă eŭ [1].

Aicea ni se descrie și inima eroică a femeei Române din trecut.

In resboiuĭ ce a purtat Stefan Vodă asupra luĭ Țepelușĭ Vodă, Domnul Munteniei, la Rômnic, în urma căreĭ învingerĭ, uniĭ Cronicarĭ susțin ca Stefan ar fi Domnit și'n Muntenia 16 anĭ, ĭată ce ni spune Cronicarul asupra acestuĭ rĕsboiŭ:

«Ḑic uniĭ să se fi arĕtat luĭ Stefan Vodă Sfântul mucenic Procopie, umblând de-asupra rĕzboiuluĭ călare și 'ntrarmat, ca un viteaz, fiind întru ajutor luĭ Stefan Vodă și dând vâlhvă ósteĭ sale. Este de creḑut acest cuvent, că daca s'aŭ întors Stefan Vodă cu tótă óstea sa, cu mare laudă, ca un biruitor la scaunul sĕŭ la Suceva, aŭ zidit biserică întru numele Sfântuluĭ mucenic Procopie, la sat la Badențĭ, care trăește și până astăḑi [2]».

In rĕzboiul luĭ Stefan Vodă cu Albert Craiul leșesc la codrul Cosminuluĭ, Albert avea 80,000 ostașĭ; iar Stefan armata sa ostenită, dar oțelită în rĕzboĭ, apoĭ uneĭ ajutóre de la Ungurĭ 12,000 și de la Munteni. După multe peripețiĭ a acesteĭ invasiunĭ leșeștĭ Ureche spune: «A patra ḑi l-aŭ ajuns Stefan în pădure, Joĭ 26 Octomvrie, și luând ajutor de la Dumneḑeŭ și cu ruga Sfințieĭ Sale Precisteĭ și a Sfântuluĭ Mareluĭ mucenic Dimitrie, l-aŭ lovit din tóte părțile și năruind copaciĭ ceĭ inținațĭ asupra lor, multă óste leșéscă aŭ perit [3]».

1). Veḑĭ Poesiile luĭ D. Bolintineanu.
2). Letopisiților Ediția I. M. Cogălniceanu V. I. pag. 122.
3). Letopisiților Ediția I. M. Cogălniceanu V. I. pag. 158.

După istorisirea învingereĭ Leșilor Ureche face următórea reflexiune:

«Dumnedeŭ cel direct, cel ce cértă nedireptatea, și înalță direptatea, cu câtă certare pedepsește pe ceĭ ce calcă jurămăntul! Ca acest Olbreht nu asupra păgânilor, ci asupra creștinilor aŭ ridicat rĕzboiŭ. Nu da ajutor celuĭ ce nu avea odihnă de Turcĭ, ci vrea să slăbéscă pre cel ce se lupta cu vrăjmașul creștinilor, căruĭa trebuea să-ĭ dea toțĭ ajutor. Ci Dumnedeŭ la tótă lipsa și nevoĭa l'aŭ adus pre cel ce mergea cu atâta tală să stropșască și să calce țara [1]».

»Iară Stefan Vodă. după izbânda cu noroc ce aŭ făcut la acel rĕzboiŭ, saŭ întors înapoĭ la scaunul sĕŭ la Sucéva, cu mare laudă, ca un biruitor, aŭ mulțămit luĭ Dumnedeŭ și Maĭceĭ Preciste. Și aŭ sfințit și aŭ înfrumusețat Biserica ce zidită de dĕnsul pe numele Sfântuluĭ Mareluĭ mucenic Dimitrie, dând lauda Sfinţieĭ Sale, în târg în Sucéva, ce este înaintea curților Domneștĭ, care trăește până astădĭ.

»Unii dic ca să fie arătat luĭ Stefan Vodă la acel rĕzboĭ Sf. Mucenic Dimitrie călare și într'armat ca un viteaz, dând și vâlfă luĭ Stefan Vodă și oșteĭ luĭ. Ce este de a și credere de vreme ce ĭ-aŭ zidit Biserică înfrumusețată.

»După acea dat-aŭ Stefan Vodă cuvênt la tótă țara, oștenii să se strângă la Hârlău, la diuă Sfântuluĭ Necolaĭ. Și adunêndu-se întru acea dí cu toțiĭ la Hârlău făcutu-le-aŭ ospăț tuturor boerilor și tuturor vitejilor sĕĭ, și cu darurĭ scumpe ĭ-aŭ dăruit pre dênșiĭ. Și de acolo ĭ-aŭ slobodit și aŭ mers cineșĭ pre acasășĭ, *învețându-ĭ* pre toțĭ să deă laudă luĭ Dumnedeŭ, pentru că tóte puterile sînt de la Dumnadeŭ de sus [2])».

«Domnit-aŭ Stefan Vodă 47 de anĭ, două lunĭ și treĭ sĕptĕmânĭ; și aŭ zidit 44 de Mănăstirĭ și Bisericĭ, și era însușĭ țiitor peste tótă țara [3])».

Acestea despre religiositate luĭ Stefan Vodă.

Puĭ de Leŭ a fost și Petru Rareș, fiul natural al luĭ Stefan Vodă, care în lupta cu Secuiĭ, din sus de Brașău, a-

1). Letopisiților Ediția I. M. Cogălniceanu V. I pag. 139.
2). Letopisiților Ediția I. M. Cogălniceanu V. I pag. 140.
3). Letopisiților Ediția I. M. Cogălniceanu Vol. I pag. 145.

rată aceleaşĭ virtuţĭ militare şi aceaşĭ credinţă în Dumnedeŭ ca şi tatăl seŭ: Iată ce ni spune Ureche despre el:

«Sculându-se mulţĭ Domnĭ din Ardeal şi alţiĭ cariĭ era gata să móră pentru moşiile sale, şi multe puştĭ şi arme luând cu sine s'aŭ apropiat den sus de Braşăŭ óste de óste; şi înferbântaţĭ ascuţind unul spre altul armele şi se arăta vrăjmaşilor seĭ, bulucindu-se cineşĭ la aĭ seĭ, şi gătindu-se Secuiĭ de rĕzboĭ; Iar Moldoveniĭ ştiind ajutor numaĭ de la Dumnedeŭ, aşa s'aŭ lovit cu dênşiĭ, şi dând rĕzboĭ viteješte multă mórte s'au făcut de ambe părţile[1])». Rĕzboiul a fost câştigat de Moldovenĭ.

Petru Vodă aflându se în mare primejdie din partea vrăjmaşilor, se retrage în cetatea Cicĕuluĭ: Iată cum descrie Ureche acéstă stare psihologică aşa.

»Acolo plângere şi tânguire era de Dómna sa Elena şi de fiĭ seĭ de Iliaşĭ şi Stefăniţă şi de Fiica-sa Rucsanda şi de alţĭ casnicĭ pentru multă scârbă, ce li venisă asupră-li, ştiindu-se din câtă mărire aŭ cădut la atâta pedépsă. Decĭ Petru Vodă aŭ intrat în Biserică de s'aŭ închinat, mulţămind luĭ Dumnedeŭ că l'aŭ izbăvit de mâni'e vrăjmaşilor seĭ [2])».

Despre simţul religios a luĭ Stefan cel Mare, un vechiŭ panagirist al seŭ, l-a descris în chipul cel maĭ frumos şi maĭ conştiincĭos, de acea las cuvêntul acestuĭ scritor bĕtrân, pentru că pentru mine vorbele bĕtrânilor sunt şi maĭ tarĭ şi maĭ valoróse şi pot să ne edifice maĭ bine în simţul religios şi patriotic al strĕmoşilor noştri, ca uniĭ ce aŭ fost maĭ aprópe de evenimente. Iată ce ni spune:

.. «Dar ce minte aşa de bogată în gândirĭ? ce limba aşa de îndestulată în voróavă? de meşteşug aşa de iscusit la împlinirea cuvêntuluĭ să pótă împodobi atâtea rîsipe vrăjmaşilor, atâtea sfărîmărĭ de cetăţĭ, atâtea zidirĭ de lăcaşurĭ sfinte şi atâta înţelepcĭune a acestuĭ barbat, carele cu vitejie ne-aŭ apărat, cu înţelepcĭune ne-aŭ chivernisit, şi în cât aŭ trăit volnicia şi fericirea nóstră aŭ înflorit, şi carele tóte, lucrurile luĭ cu credinţa luĭ Christos le-aŭ pecetluit? La rĕzbóe biruitor, smerit la pace, Domn drept şi bun în viaţa sa, din parte credincĭos adeverat. Oare ce socotiţĭ că după biruinţe acesta aŭ făcut? aŭ

1). Letopisiţilor Ediţia I. M. Cogălniceanu Vol. I pag. 158.
2). Letopisiţilor Ediţia I. M. Cogălniceanu Vol. I pag. 163.

urmat acelor carii dic: Eŭ izbândiĭu, cu puterea mea am biruit, sabia mea pe vrăjmașĭ ĭ aŭ rĕsturnat; să strige în bancheturĭ și să chefuĭască?

N'aŭ făcut așa Stefan Vodă; ci îndată alérgă cu mânile întise la altarul luĭ Dumnedeŭ și îngenunche și dice: Tu aĭ biruit Dómne, a ta este izbânda, eŭ sînt o nimica înaintea ta, căcĭ știa că îndadar se ostenește cel ce privighiază, dacă nu păzește Domnul cetatea.

Venițĭ acum o! Voĭ cariĭ vĕ lăudațĭ în puterea brațuluĭ vostru, și vedețĭ cum Viteazul acesta este maĭ groznic cu rugăciunea în gură, de cât voĭ cu sabia în mână— și maĭ apoĭ vedețĭ dic, trupurile celor aseminea voue în mâncare câĭnilor, și sufletele lor la Iad trimise.

...Intru aceste cuvinte ce am dis nu ațĭ cunoscut chipul Viteazuluĭ ce plânge? Cine ca dênsul totă isprava lucrurilor luĭ Dumnedeŭ o da? Cine maĭ mult de cât el asuda ca se nu lase nimic din acele ce omenescă silință ar putea face? Era trebuință de sfat bun, era gata al tuturor să l asculte. Folosea graba, somnul nu-l ținea, odihna nu-l încălcea, zbura ca pasărea; Era îndrăznelă de ajutor, viața nu cruța, cu sabia în mânĭ pre însușĭ mórtea înfrunta. Așa dar cu picióre deapururea pre piatra ajutoruluĭ de sus măsălele vrăjmașilor sĕĭ zdrobia. Și ce trebuesc cuvinte, însușĭ întâmplările aŭ dovedit. Pre voĭ locurĭ crușite de sângele vrăjmașilor vĕ luăm marturĭ; Voĭ spunețĭ mărirele sufletuluĭ sĕŭ; Voĭ ale luĭ biruințe; Voĭ a luĭ vrednicie arătațĭ. Biruitor l'ațĭ vĕdut, dar nicĭ odată mândru. Atuncea însășĭ când călca cerbicea vrăjmașuluĭ și cu sabia în mână junghia pe neprietenĭ, plin de smerenie, nu de poftă a vărsa sânge, ci pentru că îndărăptnicia neprietenilor sĕĭ îl silea.

Despre Rezboiul de la Rocova dice: „Însă acela carele pentru toțĭ privighĭază și in mâna luĭ frâul împĕrățiilor ține, din mijlocul Inaltuluĭ Ceriŭ, pre scaunul sĕŭ cel de foc sădênd, acela care tóte lucrurile cumpănește și pre cei mândri surpă, pre ceĭ puternicĭ aĭ pămêntuluĭ sfarmă, pre ceĭ rănițĭ și slabĭ din mijlocul peireĭ râdică și-ĭ duce ca se zdrobéscă capetele celor buĭacĭ, să cunóscă totă fáptura că nu se împlinesc tóte câte-șĭ făgăduește luișĭ omul. Acest Inalt Dumnedeŭ dic, carele vêntură ca pleava corónele Impĕraților, ĭa pe Stefan sluga sa de mână, îmbărbătéză inimile noroduluĭ, celuĭ până la mórte înspăĭ-

mântaĭ și pune birninţa în mâna luĭ Stefan! Purcede cu toțĭ aĭ seĭ, întimpină pe vrăjmaș; lovesc fiara, o sparie, o gonesc, o rănesc; ne mântuim.

Cine ar putea crede, auditorilor, de nu așa s'ar fi întâmplat? Că o țara mică ca acésta ar fi putut birui acea imperație, care peste multe scaune resturnate puterea sa aŭ intarit! Nu se póte asemăna biruința acésta cu cele maĭ strașnice izbândirĭ a norodulul luĭ D-deu? Nu se póte dice că și aicea ângerul nevedut pe ceĭ streinĭ de feliŭ l-aŭ rĕsipit? Nu se póte cunóște mâna celuĭ Inalt în inima păvățuitoruluĭ oștireĭ? Nu se vede, ca lumina dileĭ, bunătatea aceluia ce s'aŭ invrednicit ajutoruluĭ de sus? Așa, auditorilor, și mila aceluia ce au ajutat mare, și bunătatea celuĭ aiutat, de socotim și smerenia luĭ rădicată la ceriu...

.... Așa facu Stefan, viteaz biruitor Voevod pămêntean. Dincolo biruește mândria; Dincóce pe vrăjmașĭ sfarmă; óstea pe dealtă parte cu mare sirguință povățuește, și preste tóte ca o pavază țăreĭ sale se face, de tóte loviturile sprijinindu o și apărându-o; și in loc ca din izbânde să se inalțe, dintru acestea maĭ mult slabiciunea ominéscă cunóște; Nu sabieĭ, ci rugeĭ, nu tabereĭ, ci Bisericeĭ nădejdueşte. Și cunoscênd fontâna biruințelor către ea alérgă. Aŭ nu vĕ aduceţĭ aminte că in nóptea cea dupre bătălie la acel om, care lepădându-se de lume și de poftele lumeștĭ, in pustiu, numaĭ spre a luĭ Dumnedeu lauda să inchisă, la acel loc, dic, necălcat de urme omeneștĭ, în mijlocul padurilor, în culcușul fiarelor sălbatece, către acel Sihastru Stefan aŭ năzuit, și plecând armele Patrahilulul, din codri caută să aducă biruință in tabără? Vie acuma acia carii in puterea brațuluĭ lor să nădejduesc, vie acia cariĭ numaĭ armele cred, vie acia cariĭ dic că vitejia n'are amestec cu legea, și vadă pre cel maĭ mare biruitor cădut pre fața luĭ inaintea unuĭ om prost, pre cel puternic inaintea celuĭ slab îngenunchĭat, cu lacrimile pe obraz, dicênd: Părinte! rogă să biruim! Să cunóscă că biruințele nu sint ale omenilor, ci ale luĭ D-deu. Véd, auditorilor, că nu este cu putința biruințele Vitézuluĭ acestuia să le sferșim! Că ce curgere de voróvă póte fi așa de indestulată ca pre tóte să le cuprinde? Pentru acésta nicĭ eŭ n'am gând ca pre tóte de amaruntul să vi le zugrăvesc. Care Voevod maĭ

multe rĕvbóe aŭ avut? Care din Domnî maî marî biruințe aŭ făcut? Și aceste în deosebite vremî și locurî, cu deosebite neamurî, ca fulgerul de la rĕsărit la apus aŭ strĕluminat. Marturî sînt Leșiî, cariî cu sângele lor pămĕntul nostru aŭ crușit, marturî Unguriî cariî pre satele și cetățile lor de foc topite le-aŭ vedut, marturî sînt Tătariî cariî în iuțimea fugeî lor de fierul luî n'aŭ scăpat, marturî sînt Turciî, cariî în fuga lor nu putură afla mântuire..... marturî sînt tóte neamurile de prin prejur, care ascuțitul sabieî luî aŭ cercat.....

«Și în atâta Domnia luî aŭ fost maî fericită, cu cât pre ceî bunî pre lângă sineșî slugî, prietenî îî avea. Departe de curtea luî tótă minciuna; zavistia legată, pizma ferecată, înșălăciunea izgonită, strâmbătatea de istov împilată. Dreptatea pre scaun împĕrăța, și nu î a luî, ci el al eî supus și s'ujitor era.....

Dar cu atâta mărirea luî maî vecînică îaste și maî luminată, cu cât nu dintru a lumeî, ci din plinirea poruncilor luî Christos, împĕratul veacurilor, aŭ agonisit'o. Și tóte acele care până acum le am vedut fericite odrasle a aceî rădăcinî Sfinte aŭ fost. Căcî Legea, nu ca alțiî, pentru că de la părințî aŭ apucat'o, ci încredințat fiind de al eî folos, aŭ ținut'o»

„Apucă armele nu ca să-șî lățéscă Domnia, ci ca se apere legea.

...... „Ci aŭ remas întărit pe piatra care este însușî Christos, pe acăruîa Cruce deapururea îmbrățișată la peptul luî ținându-o, viața sa Luî aŭ închinat'o....“ [1])

Ajung cred aceste spre a se vedea religiositatea luî Ștefan Vodă, cel Mare.

Să trecem acum la Mihaî Vitezul.

Acest leŭ în putere, șoim în repejune și fier in tărie a fost spaîma și téma vrajmașîlor seî în rezbóe, numaî pentru apararea țăreî și a legeî strĕmoșeștî. El ni se arată că n'a avut vreme nicî macar să pótă clădi, ca Stefan, atâtea Bisericî, câte rĕzbóe și învingerî a purtat. Cu tóte aceste, în puțina rĕsuflare ce avea, se îngrija de Lege, pentru că cu ea credea că învingea.

Cronicul anonim ni spune că încă în tinerețǎ își arata în împrejurărî grele religiositatea sa. Așa Mihaî Vodă pe când

1) Am extras aceste pericope, ce descriŭ tăria credințeî Mareluî Eroŭ Român, dintr'un manuscript din biblioteca mea.

era numaĭ locoţiitor de ban la Craiova, aŭ fost presupus a fi fecior de Domn şi concurent la Domnie, şi «dintru acea vreme aŭ trimes şi l-aŭ adus cu urgie la Bucureştĭ, şi trecênd pe lângă Biserica Albă, pe vremea liturghieĭ, şi lăsându-l aŭ intrat în Biserică şi rugându-se s'aŭ făgăduit luĭ sfeti Neculaĭ, fiind hramul, că de-l va mântui să-ĭ facă Mănăstire pre numele luĭ, precum aŭ şi făcut» Acésta-ĭ Biserica numită Mihaĭ Vodă în Bucureştĭ. Apoĭ facêndu-se Domn ţăreĭ şi găsind Valahia în starea cea maĭ umilită, plină de turcĭ, plină de datoriĭ, locuitoriĭ striviţĭ, femeile lor batjocorite, copiiĭ lor sclăviţĭ etc. s'a hotărît să lupte până la mórte contra asupritorilor ţăreĭ. Cu acéstă ocazie Gheorghe Palamid, un scriitor contemporan, pune în gura erouluĭ nostru ne'ntrecut următórele cuvinte, pe care le adresasă soldaţilor seĭ bravĭ, când rîdică stégul independenţeĭ ţăreĭ, ucigând pe toţĭ turciĭ aflaţĭ atuncĭ în Valahia.

Iată aceste cuvinte în poesie de ocasie:

«O vitejiĭ meĭ vestiţĭ soldaţĭ!
Şi voĭ toţĭ boeriĭ ceĭ adunaţĭ,
Dumnezeŭ nĭ-a dat prilejul să ne scăpăm,
De despreţul Turcilor să ne vindecăm.
Să nu perdem vremea, căcĭ bogăţiĭ şi alte
Lucrurĭ, dĕopotrivă sînt marĭ şi micĭ tóte.
Scăpând'o p'acésta, alta nu va maĭ veni,
Şi puţina rĕsuflare Turcul ni'o va nimici.
Pentru a nóstră libertate trebue să ne jertfim
Si de'mpăratul Turcilor să nu ne sfiim.
Cum pentru libertate vedeţĭ în istorie
Câte rĕzboe saŭ făcut să nu cază 'n robie.
Căcĭ ce viaţă ducem noĭ, nimica stăpânind?
Averĭ, femeĭ nimica maĭ avênd?
Vin'un turc aicea, cĕ un ban nu plăteşte
Ne înjură, tiraneşte şi'n tóte ni porunceşte!
Fiind umiliţĭ maĭ bine să ne hotărîm,
Să 'ncepem crunt lupta, pe Turcĭ să-ĭ lovim.
Dacă Dumnezeŭ isbândă nĭ-o va da,
Bătêndu-ne eroic, ţara nĭ-om scăpa,
Şi socotiţĭ între bărbaţĭ vitejĭ, ce rezboe aŭ purtat,
Şi sângele pentru moşie cu drag şi l'aŭ vĕrsat.

Iar de vom perde fie care ce iubeşte,
Numele, cum e lucrul, nu ni se veştejeşte;
Căci şi cei vechi când se luptau,
Apărânduşi ţara, într'un nu'nvingeau;
Cu tóte acestea au rămas neperitori
Făcânduşi datoria, de şi ne'nvingători.
Şi iarăşi câţi de teamă ca rei soldaţi
Nu ş'aŭ vĕrsat sângele, s'aŭ lăsat predaţi.
Ş'aŭ trădat neamul curând în robie
Ş acum sînt despreţuiţi de ori ce'mpărăţie!
Care Domnii de'nceput nesângerate
Saŭ aşezat în ordine şi 'n libertate?
Saŭ iarăşi, ce Impărăţie a ajuns a fi mare,
Să ţină fără războî şi sânge pe alte ori-care?
De aceea, fraţilor noi să nu urmăm
P'acei nevrednici, d'ocară să nu ne lăsăm,
Ci pre cei viteji, ce sângele şi l'aŭ versat
Pentru ţară şi pilde bune ni-aŭ lăsat.
Am nădejde în Dumnezeŭ, care tóte priveghează,
Şi prin aşa Pronie lumea regulează,
Ca şi ţara şi pe noi ne va scăpa
Şi'nvingerea păgânilor noue ni-o va da.»[1])

Iar înainte de resboiul unic în istoria nóstră şi înfricoşat de la Călugăreni, unde învinge pe turci, înainte de a începe lupta, tot Gheorghe Palamid ni spune că Mihai Vitezul ar fi rostit ostaşilor sei următórele:

«Fiind că-i hotărît de Dumnezeŭ ca mic şi mare
Cu toţii să murim, aceasta-i o urmare,
Saŭ mai târdiŭ saŭ mai curând, cea ce-i tot una,
Mai bine să murim acum, cinstiţi în tot-deauna.
Mai ales că ni-a sosit vremea dorită,
Pentru libertatea ţărei, ce atât de iubită,
Cu toţii dar pentru ţară, pentru creştinătate
Să ne vărsăm sângele, murind pentru dreptate.
De ce să dorim viaţă soldaţii mei voinici?
Să fim încătuşaţi, urgişiţi de Turci?
Când sălbatica fiară alt om urmăreşte,

1) Manuscript în biblioteca mea.

Ci să subjuge pe Creştinî, ìată ce doreşte!
Să privim de tot zdrobirea ş'a Ortodoxieî
Ş'a tuturor Creştinilor ş'a Religieî?
Monastirile stricate, cele sfinte aruncate,e
Móştele insultate, sfintele de comunicate
Aruncate jos la pământ d'aceste halte!
Femeile, copiî noştrî în robie aruncaţî,
Preoţî, Monahiî bătuţî şi'n fiare legaţî?!
Mosia de eî cuprinsă şi noî varvar striviţî,
Apoî Creştiniî turciţî şi de eî stăpâniţî!
Decî să le dăm războî ca nişte soldaţî bravî,
Să stie aceştî câinî că nu vrem a fi sclavî.
S'avem speranţă 'n Dumnezeŭ că vom birui,
Ş'atuncî vom lăsa nume 'n lume, nu vom maî murî.
Numaî s'aveţî credinţă 'n harul Luî ceresc,
Să ne vărsăm brav sângele 'n chip soldăţesc,
S'alungăm pe Turcî, să purtăm cu eî războî,
Sângele lor fără milă să curgă şuroî!
Soldatul voinţă să aibă de a se lupta,
La Dumnezeŭ rămâne izbânda a î-o da!»[1])

Aşa vorbea soldaţilor, aşa credea şi aşa făcea Mihaî Vitézul Eroul Eroilor.

Când a avut rĕsboiu cu Craîul unguresc, ş'atuncî nădejdea ş'a pus'o tot în Dumnedeu, spre a câştiga izbândă. Cronicarul dice: »Iar Mihaîu Vodă în nădejdea luî Dumnedeŭ strîngênd óste şi făcĕnd rĕsbolu cu Craîul unguresc l-aŭ bătut şi s'aŭ întors cu ruşine«. Dionisie Fotino spune: că bătând pe Hanul Ghereî, *s'a luptat cu multă bărbăţie pentru Creştinî* (Vol. II, pag. 121). Tot el ni spune că luptând la Giurgiŭ contra turcilor şi bătându-î *a eliberat cincì mii de creştinì sclaviţì de ei* (idem 137). Sub acest Apărător al Creştinătăţeî şi preoţiî aŭ luat arma ş'aŭ luptat pentru apărarea ţăreî. Aşa Popa Stoica din satul Fărcaşi, din Romanaţî, renunţă la misiunea luî sacerdotală, încinge sabia şi să luptă voiniceşte în ţară şi peste Dunăre sub numele de Aga Farcaş, (idem pag. 128). Exemplul luî l-aŭ urmat şi alţiî din clericiî Românî, cum ni spune Fotino.

Acestea despre simţul religios al luî Mihaî Vitezu.

---

1) Manuscript în biblioteca mea.

După un secul aprópe acest eroism militar românesc dispare din istoria nóstră Națională. prin intrigile streine, românul uită a manua arma, de abea se maĭ pastrézá prin munțĭ ceata pandurilor! Sub Fanarioțĭ soldații țăreĭ eraŭ streinĭ, năĭmițĭ, pentru că aveaŭ temă de a înarma pe Românĭ. Țara atuncĭ a fost lasată pradă Grecilor din fanar și jaf Turcilor. Iată cu ce colorurĭ triste, în câte-va cuvinte zugrăvește acéstă stare Cronicarul Ioan Neculcea:

„Așa socotesc eŭ, cu firea mea acéstă próstă: Când va vrea D-deŭ să facă să nu hie rugină pe her, și Turciĭ în țară să nu hie, și lupiĭ să nu mănânce oile în lume, atuncea póte nu vor hi nicĭ Greci in Moldova și în țara Muntenéscă; nicĭ or bi boerĭ, nicĭ or putea mânca aceste două țărĭ, cum le mănâncă. Iar alt leac n'aŭ rĕmas cu condeiul meŭ să maĭ pomenesc ca să pot găci.

Focul îl stingĭ, apa o izeștĭ și o abațĭ pe altă parte, vêntul când bate te daĭ înlăturĭ întru un adăpost și te odihneștĭ, sórele intră în nourĭ, nóptea cu întunerecul trece și se face ĭar lumină; ĭar la grec mila saŭ omenie, saŭ dreptate, saŭ nevicleșug, nicĭ unele de acestea nu sînt, saŭ frică de D-deŭ; numaĭ când nu póte să facă rĕŭ se arată cu blândeță; ĭar inima și firea, tot cât ar putea, este să facă rĕutate"[1]).

Un scriitor grec, din jumătatea secoluluĭ trecut, Cesarie Daponte, care a fost secretar Domnesc și în Valahia și Moldova, ĭată cum sĕ exprimă despre Țările nóstre:

.... Fala Universuluĭ este Valahia, frumusețа Europeĭ Valahia, Dumnedeŭ a făcut tótă lumea fără ca să se gândescă de loc; pe tine însă, socot, cu mare gândire; Ceriul și pămêntul fără nicĭ o ostenelă, cu tine însă, socot c'a ostenit. Rĕsăritul și Apusul fără nicĭ un cusur, pe tine însă plină de harurĭ [2])....»

Din în aceste scurte cuvinte ne explicăm lungele și neîntreruptele învaziĭ și rĕzboe asupra țărilor nostre din tote părțile, este țara bogată, cu de tóte 'nbelșugată, și de acea de toțĭ rîvnită și dorită. Nimenĭ nu să luptă pentru câștigarea orĭ cucerirea deșerturilor, stepurilor și locurilor neroditore. Acésta-ĭ pricina atâtor lupte asupra nóstră ne'ntrerupte.

---

1). Letopisiților Ediția I. M. Cogălnicéanu Vol. I pag. 253.

2). Epistola luĭ Cesarie Daponte către Constantin Dudescu 1760, Vedĭ Emile Legrand Δακικαὶ Ἐφημερίδες, Tom. I, pag. 433.

Abea cu introducerea Regulamentuluĭ ni s'aŭ îngăduit a avea o mică armată națională. Șmotrul (exercițiile militare) era în rusește, așa că betul soldat român nepricepênd comanda, nu putea executa nicĭ mișcările ordonate. Legenda ni spune că odinióră un fecĭor de boer fiind oficer (căcĭ numaĭ eĭ aveaŭ dreptul pe atuncĭ la grade) și comandând în rusește pe malul Bahluĭuluĭ și strigând marș, a uĭtat să strige la timp *na prava*, ĭar soldațiĭ fiind lângă rîŭ aŭ întrat cu toțiĭ in noroĭ, fiind că n'aŭ fost oprițĭ din marș. Altă dată în Muntenia comandând rusește un oficer, soldațiĭ nu știeaŭ când să sê'ntórcă cu picĭorul spre drépta și când spre stânga, acel ingenios comandant a legat cu pae un picĭor a soldaților și pe cela-lalt cu fân și striga să miște picĭorul: pê ăl cu pae, ăl cu fân!

Așa ajunsese armatele viteze ale luĭ Stefan și Mihaĭ, strivite, disprețuite și urgisite de streinĭ. Dar un lucru este știut, că leóĭca tot leĭ naște, și ceĭ din fire nu se perde. Imprejurările ne-aŭ deschis ochiĭ și ne-aŭ luminat curând mintea, ș'am ajuns ĭarășĭ ce am fos. Ceea ce suntem astădĭ datorim numaĭ luĭ Dumnedeŭ și înțelepcĭuneĭ bărbaților noștri politicĭ și militarĭ cariĭ aĭ stat în fruntea ostașilor noștri. Deja am dovedit lumeĭ intregĭ că în vinele coloniștilor luĭ Traĭan curge tot sângele Roman. La luptă sunt ca zmeĭ și ca leĭ, infruntând cu dispreț mórtea!

Am luat în totul pilda strĕmoșilor noștri și în rĕzboĭul pentru Independența nóstră, urmând urmelor lor. Așa Iubitul Nostru vitéz Rege Carol I, începe lupta cu Dumnedeŭ și o sfârșește vitejește tot cu Dumnedeŭ!

Să vedem ș'acéstă epocă:

In discursul Tronuluĭ, la deschiderea Parlamentuluĭ, când trebuia să între armata nôstre viteză în lupta cu Turciĭ la 1877, ĭată cum se exprima Majestatea Sa Regele nostru glorios și ĭubit:

..... «Din dĭua în care am pus picĭorul pe acest pămênt, am devenit Român. Din dĭua în care m'am suit pe acest tron ilustrat de atâța marĭ și gloriosĭ Domnĭ, cugetările mele aŭ devenit marea gândire a Domnieĭ mele: Inălțarea Românieĭ, împlinirea misiuneĭ sale la gurile Dunăreĭ, și maĭ pre sus de tóte, menținerea drepturilor eĭ ab antiquo, apărarea integritățeĭ hotarelor eĭ. Și în îndeplinirea aces-

teĭ sfinte datoriĭ, fie bine-încredințată țara mea că în capul juneĭ și braveĭ nóstre armate voiu ști a plăti cu persóna mea. D-deŭ să proteagă România [1])».

In spre diua proclamăreĭ Independențeĭ Românieĭ, Majestatea între altele dice, în Ordinul sĕŭ de di, adresat armateĭ:

..... În ora lupteĭ avețĭ înaintea vóstră faptele bătrânilor oștenĭ Românĭ; aduceți-vĕ aminte că sînteţĭ urmașiĭ Eroilor de la Rahova și de la Călugărenĭ........ Domnul vostru vĕ urmăreşte cu mândrie, el în curând va fi în mijlocul vostru, în fruntea vóstră. Causa ce vĕ este încredințată este o sfântă causă. Cu noĭ dar va fi Dumnedeŭ, cu noĭ va fi victoria [2])».

Cu ocasia trecereĭ armateĭ peste Dunărea, maĭ întâĭ în câmp și în fața trupelor se oficiă serviciul divin și sĕ chemă bine-cuvĕntarea a tot puterniculuĭ D-deŭ al părinților noștri asupra armatelor române. Majestatea Sa pronunță aceste cuvinte oștenilor, în ordinul sĕŭ de di:

...... «Facețĭ dar să fâlfăe din noă cu glorie drapelul românesc pe câmpul de bătae, unde strămoșiĭ voștri aŭ fost, secolĭ întregĭ, apărătoriĭ legeĭ și aĭ libertățeĭ......»

Suveranul nostru adresând o proclamațieĭ Românilor, prin care explica marele pas sĕvîrșit de dênsa, dice la urmă..... «Cu deplină, dar, încredere în concursul unanim și necurmat al tuturor claselor Națiuneĭ și în convingerea că vețĭ îndeplini, toțĭ cu sfințenie, de la mic până la mare, și în orĭ ce împrejurare, datoriile vóstre către Patrie, Noĭ întrăm fățiș, în luptă, înălțând vechiul strigăt cu care maĭ ades au învins părințiĭ noștri:

Inainte cu Dumnedeŭ pentru Țara nóstră, pentru Legea nóstră [3])». De atuncĭ Regele nostru s'a numit: Mare Căpitan!

Acésta-ĭ calea strămoșească—a lupta pentru Lege și Moșie! Acéstă cale a urmat'o de curând și Majestatea Sa, Carol I Regele Românilor, pe acesta trebue să umblăm și în viitor, ĭubindu-ne Religia și Patria nóstră.

Acum înainte de a termina permitețĭ'mĭ a vĕ pronunța aceste câte-va strofe, ca gând al strĕmoșilor noștri:

Românĭ de pretutindenĭ, dacă sânge maĭ avem,

1). Luptele Românilor de T. C. Văcărescu pag. 24.
2). Idem aceașĭ scriere pag. 66.
3). Luptele Românilor în rĕzbelul din 1877—78 de T. C. Văcărescu pag. 257

Dacă 'nsuflet ne dóre, rĕzbunare Țăreĭ vrem,
D'atâtea nelegĭuirĭ, ce streiniĭ ni-aŭ făcut,
In strein să nu maĭ credem, să fugim ca de făcul.
Să ĭubim și să păstrăm Legea nóstră strĕmoșéscă,
Ea e pavăza ceréscă peste Țara Românéscă.
Să strângem între noĭ credința, una cu toțiĭ să fim,
Ș'atuncĭ orĭ ce vrăjmaș cade. Ĭar noĭ creștem, ne mărim.
Cine a sămănat în lume pizma, ura, mișelia,
Să-ĭ sece limba din gură, viața să-ĭ fie robia!
Românĭ! urmașĭ aĭ luĭ Stefan și Mihaĭ, planul lor să nu-l uĭtăm
Românimea tótă 'n *una* să cătăm ca s'o grupăm!

Fie, fie!

Ale fericitului Teodoret Episcopul Cirului

CINCI CUVINTE

DESPRE ISTORIA BISERICEASCA.

(Urmare. Vedĭ Biserica Ortodoxă Română, Anul XVIII, No. 10).

Treimea cea de o ființă și pururea vecuitore.

Dumnedeésca dar adunarea aceea a Arhiereilor, acéstă vindecare o aŭ produs luĭ Meletie. Dar aŭ rĕmas însĕ și până în dĭua de astă-dĭ rămășițile înprilestireĭ aceluĭa. Și se află în părțile acelea óre-care adunărĭ de monahĭ, cariĭ nicĭ dogmelor celor sĕnătóse se supun, și prin cetate óre-care nouĕ izvodirĭ întrebuințând, cari să potrivesc stricăriĭ de minte a Samaritenilor și a Iudeilor.

CAP. IX.

Epistolia Impĕratuluĭ Constantin către Episcopiĭ ceĭ rĕmașĭ, despre cele ce saŭ închipuit în Sinod.

Aŭ scris însă și marile împĕrat, Episcopilor celor ce nu aŭ putut a veni cele ce saŭ lucrat arătându-le. Și maĭ întâĭ lucru am socotit și acéstă epistolie a o pune în is-

torie, carea descoperire arată lubirea de Dumnedeŭ a sufletuluĭ celuĭ ce aŭ scris.

Constantin Sevasosul Bisericilor. Ispită luând din buna norocire a celor deobşte, cât e de mare darul Dumnedeeştiĭ puterĭ, acésta maĭ înainte de tóte am judecat a fi mie pravăţ potrivit, cum s'ar păzi de către prea fericitile mulţimĭ ale Catoliceştiĭ Bisericĭ o credinţă, şi curată dragoste, şi de o socotinţă buna cinstire despre a tóte ţiitorul Dumnedeŭ. Dar de vreme ce acésta alt fel nu aŭ fost cu putinţă a lua rânduială neclintită şi adevĕrată, fără numaĭ întru una toţĭ înpreună, adică ceĭ maĭ mulţĭ Episcopĭ adunându-se, de către fieşte-carele să se faca desluşire de cele ce să potrivesc prea sfinteĭ religiĭ; pentru acésta dar cât sau putut maĭ mulţĭ înpreună adunându-se, şi însumĭ încă, ca unul dintre voĭ m'am aflat faţă înpreună. Că nu aşĭ fi tăgăduit maĭ ales pentru ceea ce mĕ şi bucur, a fi înpreună slujitor cu voĭ, până la atâta tóte învrednicit de cuviincĭósa cercetare, până unde plăcuta socotinţa privitoriuluĭ a tóte Dumnedeŭ saŭ adus la lumină către conglăsuirea unireĭ, în cât nimica maĭ rĕmênea spre gâlcevire orĭ îndoirea credinţeĭ. Unde şi despre prea sfânta dina a Pashăĭ întrebare făcêndu-se. cu obştéscă socotinţa saŭ părut a fi bine, într'o di toţĭ ceĭ de pretutindinea sa o sĕvêrşască. Că ce ar fi maĭ bine nouă, şi ce maĭ de cinste póte fi de cât praznicul acesta, de la carile am luat nădejdea nemurireĭ cu orânduială şi cu arătat cuvênt de către toţĭ cu nepărăsire să se păzească? Şi maĭ întaĭ cu adevĕrat saŭ socotit a fi de necuviinţă, ca prea sfântul acela praznic să se plinéscă cu obiceĭul urmând Iudeilor, cariĭ ale loru şĭ mânĭ întrebuinţând la neertata greşala potrivit îşĭ orbesc sufletele lor spurcaţiĭ. Ca este cu putinţă, obiceĭul acelora lepădându-se, cu maĭ adevĕrată rânduială, care în vremea dileĭ pătimireĭ până acum o am pazit, şi în vécurile cele viitóre plinirea ţineriĭ aceştia să se pazască. Decĭ nimica fie nouă de înpărtăşire cu prea urata glóta Iudeilor. Ca am luat de la Mântuitorul altă cale. Se află drum cuvi-

incios și legiuit prea sfintei nóstre religii. De acésta cu unire ținêndu-ne de acea rea constiință să ne smulgem pre înși-ne, prea cinstiților frați. Că cu adevĕrat este fórte de nevoință, a să fâli aceia, că adică afară de învĕțătura lor acestea noi a le păzi nu am fi îndestui, și ce vor putea aceea drept a cugeta, carii după stĕpânésca aceea ucidere eșindu-și din minte, să pórtă nu de óre-care cugetare, ci de o pornire neastâmpărată, ori unde i ar duce nebunia lor cea înființată într'ânșii? Deci de acolo și în partea acésta adevĕrul nu'i vĕd, în cât de-apururea mai mulți presupuși rătăcindu-se, în locul de cuviinciósa îndreptare, întru acestași an al doilea pască a sĕvêrși. Deci pentru ce să urmăm lor, carii să mărturisesc că bolesc de îndoită rătăcire? Că a doua pască într'un an am putea suferi. De și acestea nu ar sta înainte, trebuia agerimea minții vóstre și prin sirguință și prin rugă tot déuna a avea, întru nici o asĕmănare curățiea sufletului vostru a să înpărtăși ca niște ómeni de moraluri cu totul rĕle. Pre lângă acestea, și aceea aprópe este de a înțĕlege, că întru acest atât de mare lucru, și praznic a unei religii ca aceștia, a să afla neînvoire și îndoială este lucru nelegiuit. Că o ḑi este nouă cea a mântuirei nóstre, adică a prea sfintei pătimiri, care o aŭ dat nouă Mântuitorul nostru, și una aŭ voit a fi catolicésca sa Biserică, carea de și cu adevĕrat saŭ înpărțit în mulțile și osebitele părți și locuri, dar însĕ cu un duh, adică de Dumneḑeésca voe să umbrește. Socotéscă dar agerimea cuvioșiei vóstre, cât e de cu anevoia și necuviincios lucru, ca întru aceleași ḑile, unii a să zăbovi în posturi, iar alții în bencheturi a petrece. Și după ḑilele Pashăi, alți adică în prăznuiri și întru odihne a să afla, iar alții a să deda în rânduitele posturi. Pentru acésta dar, ca să dobândéscă cuviinciósa îndreptare, și spre o închipuire a să aduce acéstă Dumneḑeéscă pronie voește, precum eŭ pre toți vĕ socotesc că aseminea priviți. Drept aceea fiind-că acésta așa trebuia a să îndrepta, ca nimic a fi nouă ceva de înpărtășire cu ucigașii

de părinţi aceea şi ucigaşii Domnului, şi este rânduială bine cuviinciósă, pre care tóte Bisericile şi cele ale apusenilor, şi cele despre ameză-zi, şi cele despre miezul nopţei ale părţilor lumei o pazesc. Încă şi unii din locurile de cele către răsărit pentru carii acum toţi aŭ socotit că bine aŭ făcut, şi însumi încă am făgăduit că şi agerimei vóstre va plăcea, ca ceea ce în cetatea Romei şi în Italia şi în tótă Africa, Egiptul, Spania, Galiţia, Britania, India, Elada tótă şi ocărmuirea Asienéscă şi cea de pre lângă marea Négră, şi Chilichia, cu o socotinţă şi cu o conglăsuire să păzeşte, cu bucurie acésta şi înţelepciunea vóstră o va primi, socotind că nu numai mai mult este numĕrul bisericilor celor de prin pronumitele locuri, ci şi că acésta mai ales deobşte toţi voesc a fi prea de cuviinţă, care să socoteşte, că şi amărunţita cugetare o cere, şi nici o înpărtăşire a avea cu călcarea de jurământ a Iudeilor. Însĕ ca să ḑic lucru cel mai de temeiu în scurt, deobşte tuturor aŭ plăcut judecata acésta, ca prea sfânta ḑiua pascai întru una şi aceeaşi ḑi să se sĕvêrşască. Căci să cade întru acest fel de prea sfânta ḑi a fi óre-care osebire, şi prea bine este a urma socotinţii aceştia, întru carea nici o mestecare de altă rătăcire şi păcătuire. Acestea aşa întărindu-se, cu bucurie primiţi Cerescul şi Dumneḑeescul Dar ca o adevĕrată poruncă. Că tot ori-ce se face întru adunările sfinţilor Episcopi, acela are anafăraoa (raport) către Dumneḑeésca voe. Pentru acésta tuturor iubiţilor noştri fraţi arătându-vi-se cele mai înainte scrise, acum şi cuvêntul acest preaḑis, şi luarea aminte a prea sfintei ḑile, sunteţi datori ale primi şi în rânduială ale pune. Ca când voiu veni către dorita mie din vechi vederea aşăzărei vóstre cei sufleteşti, să pot a sĕvêrşi inpreună cu voi Sfântul Prazuic întru una şi acelaşi ḑi, şi pentru tóte le voi bine voi, vĕḑênd Diavoléscа cruzime omorâtă de Dumneḑeésca putere prin lucrările nóstre, înflorind pretutindinea credinţa nóstră, şi pacea, şi unirea întru o minte. Dumneḑeŭ pre voi să vĕ păzască iubiţilor fraţi.

CAP. X.

Pentru tainaturile cele ce se da Bisericilor, și pentru ceea-l altă faptă bună a Impĕratuluĭ.

Aceste de maĭ sus scrise le-aŭ trimis la ceĭ ce nu aŭ fost faţă în Sinod, ĭar ceĭ ce s'aŭ adunat, era 318. Pre mulţĭ ĭaŭ mângăĭat și cu cuvinte și cu darurĭ, și multe așternuturĭ poruncind a se înpodobi, pre toţĭ împreună l-aŭ ospătat, pre ceĭ maĭ vrednicĭ însĕ luându-ĭ cu sine mesenĭ, ĭar pre ceĭa-l-alţĭ înpărţindu-ĭ pre la cele-l alte cvartiruri. Și vĕḑênd pre uniĭ avênd ochiĭ dreptĭ scoșĭ, și aflând că stăruirea cea pentru buna cinstitóre de Dumneḑeŭ aŭ fost pricinuitóre pătimireĭ, îșĭ lipea buzele de ranele lor, creḑênd că cu sărutarea va trage blagoslovenie de acolo. Iar sfârșindu-se ospăţul, alte darurĭ ĭarășĭ le-aŭ adus, încă și decreturĭ către stăpânitoriĭ neamurilor le-aŭ dat pentru apărare, și pentru tóte cetăţile poruncind a să da pururea fecĭórelor și văduvelor, și celor afierosiţĭ la Dumneḑeésca liturghie tainaturĭ pre tot anul, măsurându-le acestea maĭ mult cu filotimia sa de cât cu trebuinţa. Din acestea o a treĭa parte și până în ḑiua de astă-ḑĭ se dă, dar Iulian necinstitoriul de Dumneḑeŭ tóte de odată oprindu le, însĕ cel de după dênsul poruncind a se da cele ce acum se daŭ. Că fómetea atuncea aŭ făcut puţină darea, ĭar acésta a treĭa parte ce să dă acum era din aceea ce se da atuncea, din care lesne este celuĭ ce voĭește a cunóște mărimea de suflet a Impĕratuluĭ. Insĕ nicĭ aceĭa socotesc a fi cu dreptul a se da tăcereĭ. Că óre-cariĭ bărbaţĭ voitorĭ de rĕŭ aŭ scris óre care pârĭ a unora din Episcopĭ, și le-aŭ dat împĕratuluĭ. Iar Impĕratul maĭ înainte de unirea ce s'aŭ făcut acestea primindu-le apoĭ legătură puind asupra lor, și cu inelul însemnându-le, aŭ poruncit a să păzi. Apoĭ întocmire făcênd, acestea adunându-le faţă fiind eĭ le-aŭ ars, jurându se, că cu adevĕrat nimic din cele scrise nu aŭ cetit. Dicênd că greșalele preoţilor nu trebue a să face cunoscute la mulţĭ, ca nu din acésta

luând prilej de smintélă, fără sfială cei mai mulţi să păcătuiască. Dic încă că şi acésta o aŭ adaos, că însuşi védětorĭ de s'ar întâmpla a fi când vre-un Episcop s'ar face stricător de nuntă străină, l'ar acoperi cu póla hlamidei sale, ca să nu se vatăme vederea celor trecĕtorĭ, vĕdêndu-ĭ aşa fácênd fără de lege, şi de atâta cinste învrednicind pre preoţĭ, aŭ poruncit fieşte-carele aşĭ lua păstoria sa.

CAP. XI.

Epistolie a luĭ Evsevie Episcopul Cesarieĭ despre credinţa ceea ce s'aŭ aşezat în Niceea.

Eŭ însĕ pentru urăciunea Arianilor, cariĭ, nu numaĭ cele ale obşteştilor Părinţĭ, ci şi pre aĭ lor îĭ tăgăduesc, epistolia luĭ Evsevie al Cesarieĭ, care despre credinţă o aŭ scris, voiu a o pune în istorie, care are vederată mustrare asupra turbăriĭ lor că pre acesta mărindu-l eĭ ca pre unu de o cugetare cu dânşiĭ, viderat grăim înprotiva celor scrise de dênsul, aŭ scris însĕ epistolia către órecariĭ ce cugeta cele ale luĭ Arie, cariĭ îl învinovăţă pre el ca cum cu dreptate de vândător. Insĕ cele scrise arată pre scoposul scriitoriuluĭ prea bun.

De la Evsevie Episcopul Cesarieĭ Palestiniĭ epistolie, care o aŭ trimis din Sinodul cel din Niceea, când saŭ adunat marele Sobor.

Cele ce s'aŭ lucrat despre bisericésca credinţă în marele Sinodul cel din Niceea alcătuit, sa póte voĭ şi de aiurea să fi aflat, vestea obicinuind maĭ înainte a alerga amărunţitul cuvânt despre cele ce s'aŭ lucrat, ci ca nu cum va din auzirea cea de acest fel, lucrul adevĕruluĭ alt fel să se vestéscă vouă, de nevoe am trimis vouă, maĭ întâĭ adică scrisórea cea propusă de către noĭ pentru credinţă, iar apoĭ pre cea a doua, carea la glasurile nóstre maĭ puind adăugirĭ le-aŭ paradosit. Scrisórea cea de la noĭ adecă, în fiinţa iubitoriuluĭ de Dumnedeŭ Impĕratuluĭ nostru citindu se, carele hotărând că e bună şi cu alegere, acest chip îl are.

Credinţa cea aşăzată de noi.

Precum am apucat de la Episcopii cei mai înainte de noi, întru întâia catehisire, şi când luam scăldătórea precum şi din Dumneḍeeştile scripturi ne-am învĕţat, şi precum întru însuşi prezviteria, şi în însuşi Episcopia credém încă şi învĕţam, aşa şi acum creḍênd, credinţa nóstră o arătăm. Şi este acésta: credem întru unul Dumneḍeŭ, Părinte a tot ţiitoriŭ, făcĕtorul al tuturor celor vĕḍute şi celor nevĕḍute. Şi întru unul Domnul Iisus Christos, cuvêntul lui Dumneḍeŭ, Dumneḍeŭ din Dumneḍeŭ, Lumină din Lumină, Viaţă din Viaţă, fiiu unul născut, întâi născut mai înainte de tótă făptura, mai înainte de tóte vécurile din Tatăl născut, prin carele şi tóte s'aŭ făcut, carele şi pentru mântuirea nóstră s'aŭ întrupat şi între ómeni petrecênd, şi aŭ pătimit, şi aŭ înviat a treia ḍi, şi s'aŭ înălţat către Tatăl, şi că va veni iarăşi întru slavă să judece vii şi morţii. Credem şi întru unul Duhul Sfânt. Fieşte-carele din acestea creḍênd a fi şi a să afla, Tatăl cu adevĕrat Tată, şi Fiiul cu adevĕrat Fiiŭ, şi Duhul cel Sfânt cu adevĕrat Duh Sfânt, precum şi Domnul nostru trimiţênd pe ucenicii săi la propoveduire, aŭ ḍis: Mergând învĕţaţi pre tóte neamurile, botezându-i pre ei în numele Tatălui, şi al Fiiului, şi al Sf. Duh. Despre care şi ne-am adeverit că aşa sînt şi aşa cugetăm, şi din vechi că aşa era, şi până la mórte pentru acéstă credinţă a sta, anatematisând pre tot eresul cel fără de Dumneḍeŭ. Acestea din inimă şi din suflet le cugetăm, şi de ceea ce ne ştim pre sine-şi, şi acum a cugeta şi a zice din adevĕr, mărturisim înaintea lui Dumneḍeŭ a tot ţiitorului şi a Domnului nostru Iisus Christos, putênd a arăta şi prin dovadă, şi pre voi a vĕ încredinţa, că şi în anii cei trecuţi aşa credeam şi aşa propoveduiam.

Acéstă credinţă de către noi mărturisindu-se, nici un loc de înprotivire aŭ avut. Ci şi însă-şi prea iubitorul de Dumneḍeŭ înpĕratul nostru mai întâi, aŭ mărturisit că

prea drepte cuprinde ea, așa inpreună mărturisind că și însușĭ cugetéză. Și la acésta toțĭ să se învoiască înpreună, și a iscali la dogme, și a să conglăsui întru acestea aŭ poruncit lor, un singur graĭu numaĭ adăugându se aceluĭ de o ființă, care și pre acesta l'aŭ tâlcuit dicênd: Că nu dupre patimile trupeștĭ s'ar dice de o ființa, nicĭ dupre deosebire, nicĭ dupre óre-care curmare că s'aŭ înființat din Tatăl, că nicĭ putem firea cea nematerialnică, și ciuntită, și netrupéscă, a dice că, i s'aŭ înființat óre-care trupéscă patimă, ci cu dumnedeeștĭ și negrăite cuvinte să cuvine a înțělege cele ca acéstea. Și prea înțěleptul nostru și bine cinstitorul de Dumnedeŭ Impěrat cele de acest fel le-aŭ filosofisit. Iar unii cu prilejul adăugireĭ de o ființă aŭ făcut acéstă scrisóre.

Credința ceea ce saŭ dictăluit în Sobor.

Credem întru unul Dumnedeŭ Părinte a tot-țiitorul, al tuturor facĕtor și vědutelor și nevězutelor și întru unul Domnul Iisus Christos Fiiul luĭ Dumnedeŭ, născut din Tatăl unul născut, adică din ființa părinteluĭ Dumnedeŭ din Dumnedeŭ, Lumină din Lumină, Dumnedeŭ adevěrat din Dumnedeŭ adevěrat, născut, nu făcut, de o ființă cu Tatăl, prin carele tóte s'aŭ făcut, și cele ce sînt în cer, și cele de pre pământ. Carele pentru noĭ ómeniĭ, și pentru mântuirea nóstră pogorându-se, și întrupându-se, și înomenindu-se aŭ pătimit, și aŭ înviat a treia zi, și s'aŭ suit la cerurĭ, de unde are să vie să judece viiĭ și morțiĭ, și întru Sf. Duh. Iar pre ceĭ ce dic, că era óre-când când nu era, și maĭ înainte de a să naște nu era, și că din cele ce nu sînt saŭ făcut, orĭ din alt ipostas sau ființă, dicênd că este schimbăcios, și preafăcut Fiiul luĭ Dumnedeŭ, îl anatematisește sfânta Catoliceasca și apostoliceasca Biserică.

Și dar acéstă scrisóre de aceștia iscalindu se, în ce chip s'aŭ dis lor din ființa Tatăluĭ, și de o ființă cu Tatăl, nu

o lăsăm iarăşi necercetată. Intrebări drept aceea şi rĕspunsurĭ din ceasta să pornea, să cerceta cuvêntul înţĕlegereĭ celor dise. Şi dar dicerea din fiinţă să mărturisea către dênşiĭ că este arătatóre cum că este din Tatăl, nu însĕ ca cum ar fi parte din Tatăl. La acéstă înţelegere saŭ socotit şi de către noĭ că bine este a ne învoi, bine cinstitóre de Dumnedeu învĕţătură povăţuind că Fiiul este din Tatăl, însĕ nu că este parte dintr'ênsul. Pentru acésta şi înşine înpreună ne-am unit la acéstă înţelegere, nicĭ de glas ne lepădăm, scoposul păceĭ înaintea ochilor noştri fiind, şi pentru a nu cădea din drépta înţelegere. Dupre acestea însĕ şi acésta, născut nu făcut o am primit, de vreme ce dicerea făcut o dicea a fi obştéscă numire a le celor-l-alţĭ făpturĭ care prin Fiiul s'au făcut, din care Fiiul nicĭ o asĕmănare are, pentru acésta nicĭ a fi el făptură asemenea cu cele făcute de el, ci de maĭ bună fiinţă fiind de cât tótă făptura, care din Tatăl învaţa Dumnedeeştile cuvinte că s'aŭ făcut, chipul naştereĭ şi ne grăit fiind şi necugetat de către tótă născuta fire. Aşa încă şi dicerea, a fi de o fiinţă cu Tatăl Fiiul, cercetându-se cuvêntul adeveréză, ca nu dupre chipul trupurilor, nicĭ dupre asemănarea muritórelor vietăţĭ. Că nicĭ dupre inpărţirea fiinţeĭ, nicĭ dupre curmare, ci nicĭ dupre óre-care patimĭ, orĭ schimbare, orĭ prefacere a putereĭ Tatăluĭ, că de tóte acestea streină este firea Tatăluĭ celuĭ nenascut. Iar dicerea de o fiinţă cu Tatăl este arătatóre, cum că nicĭ o asemănare are Fiiul luĭ Dumnedeŭ cu zidirile cele născute, şi cu singur Tatăl cel ce l'aŭ născut dupre tot chipul să asămenéză, şi că nu este din alt óre-care ipostas şi fiinţă, ci dintru a Tatăluĭ, care şi mie însu-mĭ tâlcuindu se chipu acesta, am socotit că este bine a mé învoi, fiind că şi óre-cariĭ maĭ învĕţaţĭ dintre ceĭ vechĭ şi vestiţĭ Episcopĭ şi conscriitorĭ cunóştem că la theologia Tatăluĭ şi a Fiiuluĭ înpreună aŭ întrebuinţat numirea cea de o fiinţă. Acestea cu adevĕrat despre credinţa cea aşăzată s'au dis, la care ne am unit cu toţiĭ, nu fară de cercetare, ci dupre întĕ-

legerile cele date și înaintea a insușĭ prea iubitoriului de Dumnedeŭ împĕrat cercetate, și înpreună mărturisite cu cugetările cele dise. Și anatematizmosul încă cel dupre credință de către aceștia pus, l'am socotit a fi primit, pentru că oprit este a întrebuința glasurĭ nescrise, pentru care maĭ tótă turburarea și neașazarea Bisericeĭ saŭ făcut. Fiind că nicĭ o însuflată de Dumnedeŭ scriptură, acésta, dintru cele ce nu aŭ fost, și acésta, că aŭ fost ore când când nu era, și celea ce de aceea să maĭ adaog nu le întrebuințază, nu s'aŭ părut a fi de drept cuvênt acestea ale dice și ale învĕța, la care și însu-mĭ bine socotind m'am învoit, de vreme ce nicĭ în vremea cea maĭ înainte de acésta ne-am obicĭnuit a înpreună întrebuința glasurile acestea. Incă cu adevĕrat a să anatematisi (dicerea) că maĭ înainte de a să naște nu era nu s'aŭ socotit de necuviință, pentru că de toțĭ să mărturisește, a fi acesta Fiĭul luĭ Dumnedeŭ și maĭ înainte de nașterea cea trupéscă. Acum dar prea iubitorul de Dumnedeŭ Impĕratul nostru cu cuvêntul aŭ formăluit acésta, că și dupre D-deéscа luĭ naștere aŭ fost el maĭ înainte de tóte vécurile, fiind că și maĭ înainte de a se naște cu lucrul, putere era întru Tatăl cu nenașterea, fiind Tatăl de-apururea Tată, pre cum și Impĕrat pururea și mântuitorul, și cu puterea tóte fiind pururea și dupre aceleașĭ, și așijdirea fiind. Acestea de nevoe le-am scris vouă, iubiților, cele ascunse ale cercetăreĭ nóstre și ale înduplicăreĭ arătate facêndu-le vouă, că cu drept cuvênt atuncea și până la îndestulă vreme am stătut, care nouă cele alt-fel scrise ne pricinue greșală. Atuncea însă fără prigonire de cuvinte celea ce nu mâhnea le-am primit, pentru acésta de noĭ cu bună voe cercetându-se înțĕlegerea cuvintelor, am socotit a avea arătată înpreună lucrare cu cele de înșĭ-ne noĭ mărturisite în credința cea pusă înainte.

CAP. XII.

Mustrarea arienilor hulitorĭ de acum Armenĭ, din conscrisurile luĭ Evsevie Episcopul Cesarieĭ.

Decĭ chipul cu adevĕrat nu e óre-care nouă predicere cea a celuĭ de o ființă, nicĭ de către părinţiĭ ceĭ atuncĭ înpreună adunaţĭ din noŭ aflată, ci dintru început din strămoşĭ la strănepoţĭ pogorându-se, descoperit aŭ mărturisit Evsevie. Iar cum că şi toţĭ ceĭ înpreună adunaţĭ atuncea credinţa ceea ce s'aŭ aşezat cu conglăsuire o aŭ primit, şi aice aŭ ḑis: Şi întru altă conscriere mărturiseşte, mărind cu laude politica mareluĭ Constantin. Dice însĕ aşa: Impĕratul dar acestea ḑicêndu-le cu limba Romană, altul tălmăcind, deda cuvêntul la întâĭ şezătoriĭ Sinoduluĭ. De aicea însĕ uniĭ începând, învinovăţea pre ceĭ de aprópe; ĭar alţiĭ să desvinovăţea şi înprotivă pribănea, maĭ multe propuindu-se din ambe părţile. Şi multă înprotivă grăire maĭ întâĭ făcêndu-se, fără rĕutate asculta împĕratul ale tuturor, şi cu răbdare mare primea protasurile, (propunerile), şi întru o parte luând cele ce să ḑicea de către fieşte care ceată, cu linişte înpăca pre ceĭ ce să rădica cu pricinire, şi cu blândeţă vorbind către fieşte carele, cu glas elinesc, că nicĭ de acesta nu era lipsit, ci era dulce óre-cum şi măngăios, pre uniĭ ertând, ĭar pre alţiĭ cu cuvêntul înduplecând, şi pre ceĭ bunĭ vorbariţĭ lăudând, şi pre toţĭ la unire trăgêndu ĭ, până ce pre toţĭ ĭ-aŭ făcut de o socotélă şi de o slăvire la tóte cele ce să filonochisè (disbătea), ca de un glas să se ţie credinţa, ĭar vremea Mântuitoriuluĭ praznic de către toţĭ să se mărturisască a fi una. Să întărea însĕ atuncea şi cu înscriire de iscălitura fieştecăruĭa cele obşteştĭ socotite, şi dupĕ puţine ĭarăşĭ aŭ adaos şi acestea, aşa dar înpreună rânduind, au slobozit pre toţĭ a să întórce pre la casele lor. Iar eĭ s'aŭ întors cu bucurie. Şi stăpânea de acia la toţĭ o socotinţă cea unita de Impĕratul, înpreună învoindu-se, ca în ceĭ un trup, ceĭ

din multă vreme despărțiți. Și dar bucurându-se Impěratul pentru isprava, bine înflorită róda prin epistolie aŭ daruit celor ce nu s'aŭ întâmplat în Sinod, tuturor noródelor, și celor de prin sate, și celor de pre lângă cetăți aŭ poruncit a li să face dări înbelșugate de bani, atuncea prăznuind prazoicul împěrăției cei de 20 ani. Deci trebuea dar cei ce cugeta cele ale lui Arie, de și celor-l-alți părinți ale dice înprotivă nu o socotea acésta de păgânătate, acestuia însě trebuia a-i crede, pre carele era obicinuiți al lauda, căci saŭ făcut împreună glăsuitor mărturisirea aceea învěțând'o. Insă fiind că și către socotințile Parinților lor să lupta, trebue dar dupě ce aŭ aflat și sfârșitul lui Arie cel de rușine și plin de grózǎ, cu tótă puterea a fugi de păgânătatea cea de acela iscodită. Iar fiind-că să póte nu toți a fi știind chipul morții lui, eŭ și acesta precum s'aŭ făcut 'l-oi povesti.

CAP. XIII.

Despre sfârșitul lui Arie, din epistolia lui Atanasie.

Cea mai multă vreme acesta în Alexandria petrecênd'o, vrênd iarăși a cădea asupra adunărilor Bisericești, tăgăduindu-și păgânătatea, și mărturisirea cea de către părinți așezată făgăduind că o primește, însă căci nici pre D-dęescul Alexandru l'aŭ încredințat, nici iarăși pre Atanasie, pre dieadohul Proedriei și bunei cinstirei de Dumnedeŭ aceluia, iarăși prin silința lui Eusevie celui al Nicomidiei, aŭ alergat la Constantinopoli, iar cele de acela inchegate, și de dreptul judecător hotărâte, Atanasie prea bunul și mai presus de tóte în scrisori cele către Apion l'au povestit. Iar eŭ și partea acésta o voiu rândui în istorie. Eŭ cu adevěrat nu eram față în Constantinopoli, când s'aŭ sfârșit acela. Iar Macarie prezviterul era față, și pre acela l'am audit spuind. S'aŭ chiemat adică de către Impěratul Constantin Arie, din silința celor de pre lângă Eusevie al Nicomidiei. Și viind Arie aŭ mai cercetat Impěratul de

ţine el credinţa catoliceştii Bisericĭ. Decĭ el şi aŭ jurat că crede cu adevĕrat, şi înscris aŭ dat pentru credinţă, ascundênd adică pricinile pentru care s'aŭ lepădat din Biserică de către Alexandru Episcopul, făţărnicindu-se înse cu ḑicerĭ din scripturĭ. Decĭ jurându-se că nu aŭ cugetat acelea pentru care l'aŭ lepădat Alexandru, l'aŭ slobozit Impĕratul ḑicênd: De este credinţa ta adevĕrată, bine aĭ jurat, ĭar de este necinstitóre de Dumnedeu credinţa ta, şi aĭ jurat, Dumnedeŭ din cer judece cele ale tale. Decĭ aşa el eşind de la Impĕratul, ceĭ de pre lângă Eusevie cel maĭ sus dis cu obicĭnuita lor silă aŭ voit al băga în Biserică. Ci Episcopul Constantinopoliĭ, fericitul Alexandru să înprotivea, ḑicênd că nu să cuvine a primi la înpărtăşire pre aflătorul eresuluĭ. Şi apoĭ ceĭ de pre lângă Eusevie l'aŭ îngrozit, că precum ne vrând voĭ am făcut de s'aŭ chiemat el de către Impĕratul; aşa mâinĭ, de şi nu dupre socotinţa ta va fi, se va aduna Arie împreună cu noĭ întru acéstă Biserică. Sâmbătă înse era, când le ḑicea acestea. Decĭ Episcopul Alexandru audind acestea şi fórte mâhnindu-se, aŭ întrat în Biserică, şi mâinile rădicându şĭ către Dumnedeu, să tânguĭa, şi aruncându-se pre sine-şĭ cu faţa la pămênt în altar pre faţa pămêntuluĭ zăcênd să ruga, faţă fiind înse şi Macarie să ruga înpreună cu el, şi auḑind glasul luĭ, să ruga înse acestea două ḑicênd: Déca Arie mâinĭ înpreună ne va aduna, slobóde me pre mine robul teŭ, şi să nu pierḑ înpreună pre mine drept credincĭos cu cel necredincĭos. Orĭ cruţă Biserica ta, şi ştiu că o cruţĭ, caută asupra graĭurilor celor de pre lângă Eusevie, şi nu da întru peire şi ocară pre moştenirea ta. Şi râdică pre Arie, ca nu întrând el în Biserică, să se pară că înpreună aŭ întrat cu dênsul şi eresul, şi apoĭ necinstirea de Dumnedeu se va socoti ca bună cinstire. Acestea aşa rupându-se Episcopul aŭ eşit, fórte îngrijindu-se. Şi s'au făcut óre care minune înfricoşată şi gróznică. Căcĭ ceĭ înpreună cu Eusevie îngrozind, Episcopul cu adevĕrat să ruga. Iar Arie nadĕjduind întru ceĭ aĭ luĭ Eusevie, şi

multe bârfind, aŭ întrat în ișitóre ca pentru trebuința pântecelui, și de năprasnă dupre ceea ce este scrisă umflându-se, aŭ crăpat prin mijloc, și cădend îndată s'aŭ lepădat sufletul, și de amêndouĕ înpreună s'aŭ lipsit, și de înpărtășire și de viață. Decĭ sfârșitul luĭ Arie acest fel s'aŭ făcut. Și cei înpreună cu Eusevie fórte rușinându-se, aŭ îngropat pre cel de o cugetare cu dênșiĭ. Iar fericitul Alexandru bucurându se, Biserica au sĕvêrșit adunarea (adică slujba Bisericeĭ) cu buna cinstire de Dumnedeŭ și cu drépta slăvire, înpreună cu toțĭ frațiĭ, rugând și slăvind cu mare glas pre Dumnedeŭ, nu doar bucurându-se de mórtea luĭ, sa nu fie, căcĭ tuturor ómenilor le este hotărât a muri odată. Ci căcĭ acésta s'au arătat maĭ presus de judecățile ómenilor, căcĭ însușĭ Domnul, judecând îngrozirile celor aĭ luĭ Eusevie, și rugăciunea luĭ Alexandru, aŭ osândit arienescul eris, arătându-l că e nevrednic de bisericésca înpărtășire, și tuturor arătând, că măcar și de la Impĕratul și de la toțĭ ómeniĭ are mărturie și apărare, ci de insușĭ adevĕrul s'aŭ osândit. Acest fel de minune a rălelor semănăturĭ săcerând Arie, și tinzile muncilor viitóre vĕdêndu-le aŭ vădit prin osândirea sa păgânătatea sa. Eŭ însă mĕ voĭu întórce la povestirea împĕrăteștiĭ buneĭ cinstireĭ de Dumnedeŭ. Că tuturor noródelor celor ce să afla supușĭ împĕrățieĭ Romanilor le au scris, de amăgirea cea de maĭ înainte poruncind lor a să izbăvi, iar învĕțătura Mântuitoruluĭ nostru sfătuind a o învĕța, și pre toțĭ întorcêndu-ĭ la adevĕrul acesta. Iar pre episcopiĭ ceĭ de prin cetățĭ ĭ-aŭ îndemnat spre zidirile bisericilor, nu numaĭ cu scrisorĭ despre acésta îndemnând, ci și banĭ cu îndestulare dăruind, și cheltuelile zidireĭ dăruindu-le. Insĕ și scrisorile arată, acest chip avêndu-l.

CAP. XIV.

Epistolia Impĕratuluĭ Constantin pentru zidirea Bisericilor.

Biruitorul Constantin, pre marele Sevastos, luĭ Eusevie.

Pe...

slujitorii Mântuitoriului Christos gonindu-i, m'am încredințat și cu amăruntul pre sine-mi m'am pliroforisit, de tóte lucrurile bisericilor, că ori de lenevire s'aŭ stricat, ori de frica nedreptății ce zăcea asupra s'aŭ făcut mai giosite de cât cuviiuța, frate prea iubite. Acum înse slobozenie dându-se, și bălaurul acela din ocârmuirea celor obștești, cu provedenția marelui Dumnedeu, și cu a nóstră slujire isgonindu-se, socotesc că și tuturor s'aŭ f cut cunoscută Dumnedeésca putere, și pre toți cei ce ori de frică, ori de necredință aŭ cădut în óre-care greșale, cunoscênd pre cel ce cu adevěrat este, că vor veni la adevěrata și drépta așăzare a vieții. Deci atât tu a câtor biserici te afli apărător, ori pre alți episcopi carii păstoresc pre alocurea, și preoți și diaconi știi, adă-le aminte a să sirgui pentru lucrurile bisericilor, ori pre cele ce să află să le mai îndrepteze, ori spre mai mari să le crésca, ori unde ar cere trebuința, din noŭ a le face. Și tu încă să cei, și prin tine cei-l alți cele de trebuință, și de la cei ce ocârmuesc, și de la rânduiala ce stăpânitóre. Că acestora li s'aŭ scris, să slujască cu tótă osêrdia la cele ce se vor dice de către cuvioșia ta. Dumnedeŭ să te păzască, frate iubite. Deci acestea despre zidirea bisericilor, către toți episcopii ai tuturor Eparhiilor scriind, le-aŭ trimis. Iar ce fel aŭ scris și pentru facerea cărților celor sfințite către Evsevie Palestineanul, din însuși scrisorile lesne e a înțělege.

CAP. XV.

Epistolia aceluiaș pentru facerea sfințitelor cărți.

Biruitorul Constantin, pre marele Sevastosul, lui Evsevie.

In cetatea cea de un nume cu noi, providența Dumnedeului și Mântuitorului înpreună ajutând, prea mare mulțime de ómeni aŭ afierosit luiș și prea sfintei Biserici, în

cât tóte de acolo multă creștere luând, fórte de cuviință este a sĕ vedea și bisericĭ multe într'ênsa făcêndu-se. Drept aceea primește prea cu osêrdie, ceea ce s'aŭ părut pre alegereĭ nóstre. Că de cuviință s'aŭ socotit a face arătat acésta înțêlegereĭ tale. Ca cincĭ ḑecĭ de trupurĭ în pergamente făcute, să porunceștĭ a să scrie de către meșterĭ bine scriitorĭ și știutorĭ amăruntit de meșteșug. Iesniciósă de cetit, adică a D-ḑeeștilor scripturĭ. Maĭ ales de acele ce știĭ că sînt de nevoe, atât la alcătuirea și întrebuințarea adunăreĭ bisericeĭ. Și s'aŭ trimis scrisorĭ de la liniștirea nóstră, către catolicescul ocârmuireĭ, ca tóte cele cuviinciósă spre alcătuire să pórte grijă a sĕ da. Căcĭ ca maĭ în grabă scriindu-se câte-va trupurĭ să se alcătuiască acésta, va fi lucru al sirguințeĭ tale. Că și stăpânire de două trupurĭ ale ocârmuireĭ sĕ cuvine tu a le lua spre trimitire din puterea scrisoreĭ nóstre aceștia. Că așa maĭ ales cele bune scrisă și până la vederea nóstră, cum maĭ în grabă să se aducă, adică unul din diaconiĭ bisericeĭ plinind lucrul acesta, carele când va ajunge la noĭ, să va îndulci de iubirea de ómenĭ a nóstră. Dumneḑeu să te păzască, frate iubite.

In destule cu adevĕrat sînt și acestea a dovedi, iar maĭ ales a arăta descoperit, cum că prea lăudatul Impĕrat tótă sirguința o aŭ pus la cele D-ḑeeștĭ. Voiu adăogi încă pre lângă cele ḑise, cele ce s'aŭ isprăvit de dênsul pentru Mântuitorul mormênt. Că aflând cum că înprelestițiĭ, și ceĭ bețĭ pentru slujirea idolilor, stăpânescul mormênt l'aŭ afundat, silindu-se a da uĭtăriĭ pomenirea mântuireĭ. Și asupra acestuĭ loc aŭ zidit capiște a ne înfrânateĭ dracóĭceĭ, batjocurind fecioreasca naștere; aŭ poruncit a se strica spurcata zidire, și țĕrâna aceea ce să spurcase cu necuratele jărtfe a să căra, și óre unde departe de cetate a să arunca. Apoĭ a să zidi biserică prea mare și prea frumósă. Acestea însĕ le arată maĭ luminat scrisórea sa cea trimisă către întâĭul șăzĕtor al aceĭ Bisericĭ. Macarie însĕ era acesta, de carile și maĭ înainte am pomenit, carele și părtaș aŭ fost al marelui Sinod, și împreună ceĭ-l-alțĭ s'aŭ luptat înprotiva hulei luĭ Arie. Iar scrisórea e acésta.

CAP. XVI.

Epistolie a aceluiaş către Macarie Episcopul Ierusalimului, pentru zidirea D-deeştii Biserici.

Constantin biruitorul, prea marele Sevastosul, luì Macarie.

Atâta mare este darul Mântuitoruluĭ nostru, în cât nicĭ o dare de cuvinte se socoteşte a fi vrednică de acéstă minune. Că cunoştinţa prea sfinteĭ Patimĭ, supt pământ din vechĭ ascunḑindu-se, de atâtea încunjurărĭ de anĭ a nu să şti, până ce prin omorîrea obşteseuluĭ vrăjmaş al tuturor urma a străluci slujitorilor săĭ celor ce s'aŭ slobozit, acésta covârşaşte cu adevĕrat, pre tótă uĭmirea. Că de s'ar şi aduna împreună toţĭ ceĭ ce să par a fi înţĕlepţĭ din tótă lumea şi întru unul şi acelaş loc adunându-se şi a ḑice ceva vrednic de lucru viênd, căcĭ câte de puţin vor putea a potrivi, în atâta covârşaşte credinţa minuneĭ aceştia pre tótă încăpătórea fire a omeneştiĭ cugetărĭ, cu cât cele cereştĭ sînt maĭ puternice de cât cele omeneştĭ. Pentru acésta dar scoposul acesta pururea îmĭ este mie şi maĭ întâĭ şi singur, ca precum credinţa adevĕruluĭ să arată pre sine în tóte ḑilele cu maĭ nouĕ minunĭ, aşa şi sufletele nóstre ale tuturor, pentru sf. lege într'acea înţĕlepciune şi unire la o socotinţă cu osirdie maĭ sirguitóre să fac. Care de vreme ce socotesc tuturor a fi arătat, aceea maĭ ales voesc tu a te încredinţa, că adică de cât tuturor maĭ mult mie îmĭ pasă, ca sfinţitul locul acela, carele cu porunca luĭ Dumneḑeŭ de ruşinata adăogirea idoluluĭ, ca de óre-care greutate ce zăcea asupră ĭ l'am uşurat, sfânt cu adevĕrat din început, cu judecata luĭ Dumneḑeŭ făcându-se, Iar maĭ sfânt arătându-se, dupĕ ce credinţa mântuitóreĭ patimeĭ s'aŭ scos la lumină, să-l împodobim cu frumuseţe de zidirĭ. Decĭ să cuvine agerimeĭ tale aşa arătându-ĭ şi a face purtare de grijă pentru tóte cele de trebuinţă, ca nu numaĭ pentru împĕrătésca înbunătăţire să întrécă pre cele de pretutindene, ci şi cele-l-alte acest fel

a să face, în cât tóte cele de prin fieşte-care cetate de la acésta să se înbunătăţască, şi de cel ce o aŭ zidit acésta să se biruiască şi despre rîdicarea zidurilor şi înbunătăţirea lor, să ştiĭ că s'aŭ încredinţat de cătră noĭ purtarea de grijă luĭ Drachiliean, prieatinuluĭ nostru celuĭ ce ocârmueşte părţile Eparhieĭ, celor maĭ străluciţĭ, şi stĕpânitoruluĭ Eparhieĭ. Că li s'aŭ poruncit de cătră buna cinstire de Dumneḑeŭ a nóstră, şi meşterĭ, şi lucrătorĭ, şi tóte câte ar fi de trebuinţa zidireĭ înştiinţindu-se de la agerimea ta, fără pregătare prin purtarea acelora de grijă a să trimite. Iar pentru colóne, adică pentru marturĭ, care-ar socoti a fi maĭ de preţ şi maĭ trebnice la acestea adunare făcêndu-se, sirgueşti te a scrie cătră noĭ, pentru ca să înţĕlegem din scrisórea ta de câte şi de ce fel este trebuinţă, şi acestea de pretutindine se vor putea muta. Că cu dreptul este a sĕ înpodobi locul cel maĭ minunat de cât tótă lumea după vrednicia luĭ. Iar bolta cea înpĕrătéscă de unde să se închee, orĭ prin care altă óre-care lucrare să pare a să face, vreŭ de la tine să o aflu că de urméză a fi ascuţită, se va putea şi cu aur a să împodobi. Iar restul însĕ, ca cuvioşia ta, judecătorilor celor maĭ înainte ḑic cât maĭ în grabă o veĭ face cunoscută, câtă trebuinţă este şi de lucrătorĭ, şi de meşterĭ, şi de cheltuele. Care şi cătră mine sirgueşte în grabă a înfiinţa, nu numaĭ pentru marmurĭ şi pentru colóne, ci şi pentru închieturile bolţilor, însĕ o voeĭ judeca maĭ bine şi acésta. Dumneḑeŭ să te păzască frate iubite.

C. E.

(Va urma).

ACTE OFICIALE.

Serbarea anuluĭ noŭ la Mitropolie.

Conform datineĭ străvechĭ, Maje tatea Sa Regele însoţit de A. S. R. Principele Ferdinand, moştenitorul tronuluĭ, şi înconjurat de casa Sa civilă şi militară, aŭ asistat în ḑiua anuluĭ noŭ la sf. liturghie, ce s'a oficiat în catedrala mitropolitană din Bucurescĭ, de P. S. Ieronim Ploeşténu, Vicarul sf. Mitropolĭĭ. Dupĕ terminarea sf. liturghiĭ şi pronunţarea polichroniuluĭ, I. P. S. Mitropolit Primat, îmbrăcat cu mantia arhiepiscopală şi cu cârja arhipastorală în mână, merse împreună cu Majestatea Sa Regele în palatul mitropolitan, şi aci, în presenţa Domnilor Miniştri, şi a tuturor demnitarilor Statuluĭ, Eminenţa Sa felicită pe Majestatea Sa Regele prin următórea cuvêntare:

Sire.

Clerul Bisericeĭ române ortodoxe, orĭ de câte orĭ se găsesce în faţa Suveranilor ţĕreĭ, simţeşte cea maĭ mare bucurie, încredinţat fiind-că rîvna vóstră pentru înflorirea bisericeĭ şi propăşirea naţiuneĭ, este un dar de la D-zeŭ, în ale căruĭ mâinĭ sunt cuprinse inimile înţelepţilor suveranĭ.

Anul ce a trecut, a purtat în sine multe taine ale Providenţeĭ, şi marĭ evenimente naţionale carĭ, aŭ fost de mare folos pentru biserică şi ţară, şi în acelaşĭ timp, nicĭ sórta săracilor nu a fost uitată.

Anul ce acum începem cu ajutorul luĭ D-zeŭ, să ne rugăm ca să fie şi maĭ bogat în milostivirea a Tot Puternicului, şi să se reverse mana cea cerêscă asupra aceste̦ĭ ţĕrĭ, cu multă îndestulare şi fericire.

Sire.

Biserica în tot d'auna se rógă pentru Suveraniĭ ţĕreĭ nóstre, ca Dumnezeŭ să'ĭ lumineze cu al sĕŭ dar şi cu a sa nemărginită bunĕtate, spre a conduce cu aceeaşĭ înţelepciune, ca şi până acum, pe acest bun şi blând popor, la săvêrşirea virtuóselor fapte creştineştĭ şi patriotice.

Indrumaţĭ fiind pe curatele căĭ şi introduşĭ în cercul obiceiurilor părinteştĭ, vom putea cu înlesnire să ajungem împlinirea dorinţelor seculare ale moşilor şi strămoşilor noştri, întru lauda şi mărirea luĭ D-zeŭ, în némul nostru românesc.

Sire.

Clerul bisericeĭ române ortodoxe vine astădĭ cu începerea anuluĭ noŭ 1895, prin mine smeritul, a Vĕ aduce respectóse omagiĭ de devotament şi recunoştinţă, pentru puternicul sprijin dat bisericeĭ în tot timpul domnieĭ Vóstre, aşteptându-se şi de aci înainte de la Majestăţile Vóstre acelaşĭ zel şi dragoste, faţă de acéstă Dumnezeéscă instituţiune.

Rugăm, aşa dar pe Impĕratul Impĕraţilor şi Domnul Domnilor ca să asculte urările nóstre şi să Vĕ trimită din a sa înălţime anĭ mulţĭ şi de plină sănătate, ca să duceţĭ la bun sfârşit pentru biserică şi ţară, tóte frumósele Vóstre opere, la carĭ ziua şi nóptea cugetaţĭ, spre a le vedea îndeplinite.

Să trăiţĭ Sire.
Trăiască M. S. Regina.
Trăiască Principiĭ moştenitorĭ cu tinerile lor odrasle, Carol şi Elisabeta.

După I. P. S. Mitropolit Primat, vorbi D-l Lascar Catargiu, felicitând pe Majestatea Sa Regele în numele

consiliuluĭ de Miniştri; apoĭ maĭ felicită pe rând, pe Augustul nostru Suveran, D-l Manu preşedintele Camereĭ, D-l Schina preşedintele Curţeĭ de Casaţie şi alte autorităţĭ

M. S. Regele mulţumind pentru tóte aceste felicitărĭ, a rĕspuns:

«*Urările ce'Mĭ sunt exprimate cu atâta căldură la reînoirea anuluĭ, aŭ un deosebit preţ pentru noĭ, fiind-că ele resfrîng simţiminte de dragoste şi de credinţă, ce Ţéra ne-a dovedit în tóte împrejurările şi maĭ ales în anul care s'a închis. Ast-fel am câştigat cea maĭ mare bogăţie de care un Suveran póte dispune; voiŭ întrebuinţa tótă puterea Mea spre a o îngriji, a o păstra ca un sânt deposit şi a o lăsa moştenire la urmaşiĭ Meĭ.*

Gândurile mele şi Munca Mea de a pururea sunt închinate scumpeĭ Nóstre Ro-mâniĭ şi neîncetat rog pe D-deŭ să o ocrotéscă şi să respândéscă asupra eĭ fericirea şi prosperitatea.

Mulţumindu-vĕ din tot sufletul de căldurósele vóstre urărĭ, Vĕ urez şi din partea Regineĭ anĭ mulţĭ şi fericiţĭ şi maĭ ales că anul acesta să fie bine cuvêntat şi roditor pentru mulţumirea tuturor.

Aceste cuvinte aŭ fost acoperite cu repetite urărĭ.

Apoĭ se servi şampanie, şi după ce Majestatea Sa Regele, se întreţinu de vorbă cu I. P. S. Mitropolit Primat, şi cu alte persóne presente, se retrase, mergênd cu escortă la palatul Regal.

După acestea I. P. S. Mitropolit Primat trecu în cel-l alt salon, unde era aşteptat de Clerul Capitaleĭ, de profesoriĭ facultăţeĭ de teologie şi aĭ Seminariilor precum şi de alte persóne.

Aci I. P. S. Mitropolit Primat, fu felicitat în numele cleruluĭ eparchial de P. S. Ieronim Ploeşténu, Vicarul Sf. Mitropoliĭ, prin următórea cuvêntare:

Inalt Prea Sfinţite Stăpâne!

Fericită este ḑiua când supuşilor şi devotaţilor I. P. S. Vóstre li-se presintă ocasiunea a'şĭ manifesta sentimentele lor de iubire şi devotament.

O ḑi ca acésta este pentru noĭ o ḑi de îndoită sërbătóre, căcĭ, sërbătorind prima ḑi a anuluĭ ce vine, sërbătorim pe Inaltul și Iubitorul de Christos Stăpân al nostru, care pe ḑi ce merge se presintă tot maĭ mare, tot maĭ puternic; sërbătorim colóna de granit pe care se reazimă sfinta nóstră biserică, și care nu se va împletici nicĭ odată sub gréua povară ce 'șĭ a luat asupră'șĭ.

Inalt Prea Sfinţite Stăpâne, deosebita atenţiune și înţelépta grijă ce depuneţĭ în cîrmuirea turmeĭ ce vi s'a încredinţat prin harul a tot puterniculuĭ D-zeŭ, ne îmbărbătéză și maĭ mult ca să corespundem dorinţelor Inalt Prea Sfinţieĭ Vóstre.

Energia și chibzuinţa de care ne daţĭ probe pentru susţinerea Cleruluĭ Român, ne-a captivat inimi e, deprinḑându-ne a vedea numaĭ bine în marile acte ce săvîrșiţĭ.

In înţelepciunea cu care conduceţĭ sfânta nóstră Biserică și dorinţa ce aveţĭ de a o readuce la înălţimea eĭ, nu ĭerutaţĭ ni 1 un moment a ne da ocasiunea să constatăm în fie care ḑi că sunteţĭ milostiv și ertător, bun cu ceĭ bunĭ, și prea bun cu ceĭ rĕĭ, iubitor de o potrivă al săracululuĭ ca și al bogatuluĭ, făcênd prin acésta, ca toiagul archipăstoresc ce vi s'a încredinţat de D-zeŭ, să fie simbolul tuturor virtuţilor și pietăţeĭ omeneștĭ.

Fericită fu ḑiua în care Inalt Prea Sfinţia vóstră furăţĭ trimișĭ de Provedinţă a urca treptele tronuluĭ Mitropolitan

Fericită este sfânta nóstră biserică, că Vĕ are în frunte ca păstor al sĕŭ; și nu maĭ puţin mĕ cred și eŭ fericit, că astăḑĭ pot în numele Cleruluĭ din Eparhia Inalt Prea Sfinţieĭ Vóstre, să vĕ aduc cele maĭ căldurése și devotate urărĭ.

Facă bunul D-zeŭ ca să vĕ dăruiască mulţĭ anĭ, petru a conduce cîrma sfinteĭ nóstre bisericĭ.

Anul noŭ ce aḑĭ începe să Vĕ aducă noĭ puterĭ, pentru a vedea realisat cât maĭ curând idealul ce călăudiţĭ pentru ridicarea cleruluĭ nostru la trépta ce merită.

Să trăiţĭ Inalt Prea Sfinţite Stăpâne mulţĭ anĭ fericiţĭ.

După P. S Vicar maĭ felicită pe I. P. S. Mitropolit, *Par. Arhimandrit Pimen Georgescu*, directorul Seminaruluĭ Central, în numele profesorilor și elevilor acestuĭ Seminar; *Par. N. Ștefanescu Nicorénu* directorul Seminaruluĭ Nifon, în numele profesorilor și elevilor acestuĭ Seminar; *D-l Petre*

Gârbovicénu directorul şcólelor societăţeĭ pentru învăţătura poporuluĭ Român, în numele societăţeĭ şi al profesorilor de la şcólele eĭ; şi Pĕr. *C. I. Ialomiţénu* preşedintele comitetuluĭ societăţeĭ Cleruluĭ „Ajutorul" în numele membrilor acesteĭ societăţĭ.

La tóte aceste sincere şi căldurόse felicitărĭ, I. P. S. Mitropolit rĕspunse prin următórea cuvêntare:

Părinţilor şi Domnilor!

Pe ḑi ce trece, simţ în mine o putere neînţelésă şi un stimulent puternic care mĕ îndémnă şi încurajază, a lucra cu maĭ multă rîvnă şi dragoste în via Domnuluĭ; şi an cu an ce merge, simţ că forţele ce trebue să aibă un păstor, care abnégă de la tot, spre a lucra pentru binele obştesc, mi se îndoiesc. Dragostea cu care mĕ vĕd înconjurat de Clerul meŭ iubit şi de turma ce D ḑeŭ şi voinţa naţiuneĭ mi aŭ încredinţat, mĕ face să cuget neîncetat, cum aşĭ putea folosi şi maĭ mult bisericeĭ, şi cum aşĭ putea vedea cât maĭ repede, clerul Român ridicat în posiţiunea ce i se cuvine. Astă ḑĭ este o ḑi mare, căcĭ pe lângă că sărbătorim preînnoirea anuluĭ şi prasnicul cel de a 8 ḑi de la nascerea Mântuitoruluĭ nostru Iisus Christos; sfînta nóstră biserică ne pune înainte spre a prăzmui, o icónă vie, un model demn de imitat pe cel maĭ mare părinte al bisericeĭ, pe luminătorul lumeĭ şi podóba bisericeĭ, pe sfîntul Ierarh Vasile, la a căruĭ curată viaţă privind, şi ale căruĭ fapte măreţe imitându-le, să ne îmbărbătăm la lucru, spre a ne învrednici ca şi dênsul de cununa cea neperitóre ce a primit de la Impĕratul Christos de carele a dorit, în tótă viaţa sa. Acest mare Ierarh de şi a vieţuit pe pămênt numaĭ 47 de anĭ, totuşĭ pentru dorul ce avea el către biserică, şi pentru rîvna cu care lucra în via Domnuluĭ D ḑeŭ 'i-a dat spor, ca în 47 de anĭ, să săvêrşéscă atâtea fapte mărite, pe care un altul nu le-ar fi săvêrşit în douĕ secole.

Urările ce 'mĭ faceţĭ şi felicitările căldurόse ce 'mĭ adresaţĭ, le primesc cu tótă dragostea inimeĭ mele fiind că sunt convins. că darul luĭ D ḑeu este acela care lucréză nevĕḑut printre noĭ, şi ne face ca la anumite ocasiunĭ, să arătăm uniĭ altora sentimentele ce nutrim în sufletul

nostru. Acele-aşi urări, vi le adresez şi eŭ părintele vostru sufletesc, şi mĕ rog luĭ D-deŭ să lumineze şi să întărescă clerul şi poporul Român, ca pe fie care an ce trece, să propăşescă în virtuţĭ creştineştĭ spre lauda luĭ D-deŭ şi prosperitatea bisericeĭ şi patrieĭ Române. Nicĭ o dată nu simt o maĭ mare bucurie de cât atuncĭ când mĕ aflu în mijlocul preoţilor şi profesorilor, fiind că am credinţa nestrămutată, că aceştĭ apostolĭ aĭ bisericeĭ şi aĭ şcóleĭ, aduc mult folos patrieĭ şi bisericeĭ, şi de la dinşiĭ aştéptă ţara, care face sacrificiĭ pentru eĭ, să instruiască şi moralizeze poporul.— Mĕ bucur în sufletul meŭ, că numaĭ doĭ anĭ sunt de când bunul Dumnezeŭ m'a inălţat la acéstă demnitate, şi vĕd că clerul a început să simţă dragostea şi rivna ce am către biserică, şi frumósele dorinţĭ ce nutresc pentru dînsul.

Grija ce mĕ preocupă — pe lângă biserică — sunt şcólele bisericeştĭ şi şcólele pentru învĕţătura poporuluĭ Român, căcĭ din aceste şcóle ies apostoliĭ Românismuluĭ, care ca şi razele sóreluĭ rĕspândesce lumina prin cele maĭ depărtate unghiurĭ ale ţĕreĭ. Constat cu mulţumire că pe ḑi ce trece aceste şcóle aŭ început să dea róde bune, cu iubire de ţară şi respect pentru biserică aŭ început să dea societăţeĭ apostolĭ bine pregătiţĭ, carĭ ştiŭ la vreme să cureţe ogorul naţional şi religios, de buruenele cele vĕtămătóre.

Mulţumindu-vĕ la toţĭ pentru sincerile felicitărĭ ce 'mĭ aţĭ adresat, mĕ rog luĭ D-zeu, ca anul ce vine să fie maĭ rodnic atât în rodurĭ materiale cât şi morale, să fie maĭ încărcat de focul religios împodobit de evenimente îmbucurătóre pentru ţară şi biserică.

Dea D-deŭ ca anul în care intrăm şi ceĭ următorĭ să'ĭ petrecem cu bine şi sănătate spre a putea lucra cu spor în via Domnuluĭ.

* * *

După acésta se servi şampanie tuturor asistenţilor, care plecară cu cea maĭ vie satisfacţiune. Apoĭ I. P. S. Mitropolit maĭ fu felicitat de principele Alexandru Ştirbeĭ, eforul aşezămintelor Brâncoveneştĭ şi de corpul medical al spitaluluĭ, precum şi de o sumă de persóne din înalta societate; iar din ţară şi streinătate primi o mulţime de telegrame.

Copie după Procesul-Verbal al Directorilor Seminarielor, întruniți în Conferință, prin ordinul ministerial No. 6398, din 12 Septembrie 1894.

PROCES-VERBAL

Anul 1894, Decembrie 30.

Noï, Archiereul Iónichie Bacaonul, directorul Seminariuluï inferior din Roman, Archim. Pimen Georgescu, directorul Seminariuluï Central din Bucuresci, Archim. Varlaam Răilenu, directorul Seminariuluï Veniamin din Iașï și Eco-conomul I. Petrescu, directorul Seminariuluï inferior din Râmnicu-Vâlcea, absent fiind cucernicia sa, Economul G. Drăgănescu, directorul Seminariuluï inferior din Curtea de Argeș, care fiind bolnav, n'a putut lua parte la acestă consfătuire;

Intrunindu-ne în localul Seminariuluï Central din Bucuresci, dupe ce am proclamat ca președinte al întrunireï pe Prea Sf. Arch. Iónichie Bacaonul, directorul Seminaruluï inferior din Roman, am început discuțiunea asupra maï multor cestiunï privitóre la Seminariï.

Cestiunile cu care ne-am ocupat și desideratele pe care în unanimitate le-am formulat, le-am consemnat în acest proces-verbal, precum urmeză:

a) Considerând că serviciul militar este obligator pentru orï-ce tînĕr român, care a atins vêrsta de 21 anï împliniţï; considerând că școlariï seminariștï, chiar ceï carï ar intra cu limita inferioră de vêrsta pretinsă de legea și regulamentul în vigóre astă-dï pentru Seminarii, ating vêrsta la care se recruteză, încă aflându-se pe băncile Seminariuluï;

Considerând că tineriï seminariștï, pentru a 'șï regula posiţiunea lor, faţă cu legea recrutăreï, maï cu semă ceï din Seminariele superióre, sunt nevoiţï de a merge pe la comunele unde sunt născuţï, și din acestă causă a absenta de la lecţiunï câte maï multe ḑile și nu arare orï chiar sĕptĕmânï, lucru care este cu desevîrșire în detrimentul instrucţiuneï lor; credem că ar fi bine, ca Onor. Minister al Instrucţiuneï Publice și Cultelor în înţelegere

cu Onor. Minister de Rĕsboiŭ, să caute mijlocul potrivit ca operaţiunea recrutărei pentru Seminariştĭ, carĭ încă fiind în Seminariu, ar atinge vêrsta de 21 anĭ, să se facă în timpul cel maĭ scurt posibil, spre a nu lipsi prea mult de la lecţiunĭ; iar în casul când ar fi declaraţĭ apţĭ pentru serviciul militar, însă dispensaţĭ condiţional până la intrarea în cler, care după noua lege a clerului miren şi Seminarielor, nu póte a se face îndată, ci abia numaĭ când sunt locurĭ vacante, şi în acelaş timp, să fie scutiţĭ şi de taxa pe care ceĭ dispensaţĭ condiţional, sunt obligaţĭ a o plăti.

b) Considerând că chipul cum în trecut s'a făcut primirea şi alegerea tinerilor, carĭ voiau a se pregăti pentru chemarea preoţéscă, maĭ cu semă în privinţa calităţilor fisice, ne fiind cel maĭ nemerit; sub-scrişiĭ, de şi deplin convinşĭ că în primul loc, ceea ce trebue să împodobéscă pe orĭ-ce om, dar maĭ cu semă pe preot, sunt calităţile luĭ intelectuale şi morale; cu tóte acestea la preot, nu se póte să nu se ţină sémă şi de calităţile sale fisice, de óre-ce chiar canónele sf. nóstre bisericĭ, cer ca preotul să fie fără metechne, atât în privinţa sufletéscă cât şi trupéscă, am luat angajamentul de a observa ca în Seminariĭ, să nu fie primiţĭ de cât tinerĭ, carĭ se vor bucura de un exterior fisic plăcut şi deplin sanĕtos.

c) Considerând că timpul de un an şi maĭ bine, de când se aplică programele de studiĭ a Seminarielor, atât în privinţa numĕruluĭ orelor sĕptămânale, ce se acordă fie-căruĭ object de studiŭ, cum şi a întindereĭ materiilor, pe care programa analitică le prevede la fie-care object de studiŭ, de şi nu atât de îndelungat, este totuşi suficient pentru a se putea constata bunurile cât şi neajunsurile acestor programe; sub-scrişiĭ dupe experienţa făcută, cred că o revisuire a acestor programe se impune şi ea trebuesce făcută cât maĭ curând.

In susţinerea acestuĭ considerent, ne mărginim a atrage în trécăt luarea aminte a locurilor competinte, cât de puţine ore se acordă pe sĕptĕmână maĭ cu semă la Seminariele superióre limbeĭ române şi obiectelor religióse, pe când altor obiecte li se acordă mult maĭ multe ore.

Considerând că în aplicarea programelor, profesoriĭ sunt aceia, carĭ prin ḑilnica experienţă sunt puşĭ în posiţiune

de a vedea atât bunurile, cât și scăderile lor, credem că la revisuirea, care încă odată o repetăm, că se impune a se face, ar trebui să se cêră și în acelaș timp să se ţină și sémă de socotinţele consilielor școlare seminariale.

d) Avênd în vedere că pentru tinerii seminariști studiul limbelor clasice, elena și latina, cum și studiul limbei germane, fiind neapărat trebuitor, lucru pe care și legiuitorul apreciindu l prin noua organisare a Seminarielor, 'i-a dat o întindere și o însemnătate mare;

Avênd în vedere că bucăţile, atât din autorii clasici eleni și latini, cât și din sf. părinţi, atât cei ce aŭ scris în limba grécă, cât și cei ce aŭ scris în limba latină, cum și din traducerile operilor acestor sf. părinţi, în limba germană cu greŭ se află, și unele nu se află de loc, nici chiar în librăriile franceze și germane; subscrișii cred, că ar fi bine, ca Onor. Minister, să însărcineze pe profesorii, cari propun limbele elena, latina și germana la Seminariele superióre, ca în unire cu directorii acelor Seminarii, să lucreze în timpul cel mai scurt, la nisce ast-fel de ediţiuni, iar Onor. Minister prin chipul pe care 'l va crede mai nemerit, să facă a se tipări.

e) Considerând că cultul dumnedeesc ori slujba bisericéscă, trebue să se facă și în bisericele parochiilor rurale în chip demn de Dumnedeŭ, pe de o parte edificator și înălţător a minţei și inimilor creștinilor cari participă la el, către Dumnedeŭ dătătorul a tóte bunurile în acéstă viaţă, pe de altă parte credem, că pentru acesta, este neapărată trebuinţă, ca Onor. Minister, să însărcineze o persónă saŭ mai multe, competinte, spre a elabora o liturgie complectă pe note liniare, potrivită pentru vocile copiilor cari frequentéză școlele rurale, pe care liturgie, maestri de musica vocală de la Seminarii, să fie obligaţi de a o propune școlarilor Seminariști de la clasele cele mai de jos, până la cele mai superióre, ca aceștia să se familiariseze într'atât cu ea, în cât să nu întimpine absolut nici o greutate, ca în unire și înţelegere cu învĕţătorul saŭ învĕţătorii școlei, să formeze cu copiii, cari vor avea voce bună, coruri, cari să cânte în tóte duminicele la slujba bisericéscă.

Practica acésta ar produce mai multe bunuri de o importanţă neasemănat de mare; întâiŭ: slujba bisericéscă

ar căpăta o maĭ mare strălucire prin cântările făcute în cor, dirigiat de învĕţătorul şcóleĭ, care asemenea ca şi Seminaristul, va fi fost obligat a învĕţa în şcola normală liturgia maĭ sus amintită, şi al doilea: ţĕranul român va găsi prin faptul, că copilul sĕŭ cântă la slujba bisericéscă în cor, un îndemn maĭ mult de a 'l trimete la şcólă şi de a veni şi el maĭ des la biserică.

f) Considerând că una din datoriile cele maĭ de căpetenie ce are şcóla română în genere, şi în deosebĭ scola bisericescă, este deşteptarea simţuluĭ de naţionalitate şi iubire de patrie, datorie pe care cu durere trebue să o mărturisim, că şcóla română nu-şĭ dă destul de bine sema de ea şi nicĭ silinţa a o îndeplini, aşa că nu rĕspunde cum ar trebui, în folosul nostru naţional, lucru de altmintrelea fórte păgubitor din tóte punctele de vedere, nemuluĭ nostru mic la numĕr şi aşeḑat în posiţiunĭ geografice puţin favorabile;

Considerând că la noĭ româniĭ în deosebĭ, şcóla în unire cu biserica, aŭ fost factoriĭ, carĭ aŭ conlucrat în trecut pentru susţinerea şi desvoltarea iubireĭ de patrie şi naţionalitate în mijlocul poporuluĭ, îmbărbătându-l a lupta chiar cu preţul vieţeĭ luĭ pentru păstrarea acestor odóre străbune;

Considerând că biserica nóstră ortodoxă, a fost tot-d'auna şi trebue să fie şi în viitor strâns unită cu naţiunea şi amândouĕ împreună, să conlucre pentru binele lor reciproc;

Considerând că în primul loc, preotuluĭ român îĭ incumbă datoria de a păstra nestins focul dragosteĭ de patrie şi nĕm, care singur îl oţelesce pe om pentru fapte marĭ, fie pe teren cetăţenesc, fie pe cel bisericesc;

Considerând că preotul prin misiunea sa, are în tot-d'auna ocasiune de a observa întru cât simţul de iubire de patrie şi naţionalitate este întărit în parochieniĭ sĕĭ;

Sub-scrişiĭ reflectând, care ar fi mijlocul maĭ eficace prin care tineriĭ Seminarıştĭ de astă-ḑĭ şi viitoriĭ preoţĭ de mâine să fie înşişĭ pătrunşĭ de aceste simţăminte, pentru ca la rîndul lor să le pótă infiltra şi în inimile păstoriţilor lor, cred că pe de o parte profesoriĭ de Istorie, limba Română şi Omiletică, necontenit în lecţiunele lor, să se folosescă, aducĕnd ca exemple figurile mărețe ale băr-

baţilor, care atât prin faptele lor, cât şi prin scrierile lor, aŭ considerat ca dogme simţimîntul de naţionalitate şi iubirea de patrie; iar pe de alta credem, că Onor. Minister pentru cultivarea acestor simţiminte, să îngrijescă a se face o colecţiune de tóte cântecele naţionale, în care se laudă şi se eternizéză aceste simţiminte, la aceia care în trecutul nostru naţional le-aŭ avut, şi carĭ de ele inspiraţĭ, aŭ sevêrşit lucrurĭ minunate; care cântece arangiate fiind de ómenĭ competinţĭ pe note liniare, să fie introduse atât în Seminariĭ, cât şi în cele-l-alte şcolĭ, şi maĭ ales în şcolele Normale de învĕţătorĭ; iar maestri de musică respectivĭ, să fie obligaţĭ de a deprinde şi exercita pe elevĭ în a le cânta şi forma în repertoriĭ, carĭ la rîndul lor, să fie în stare, ba chiar obligaţĭ, a învĕţa pe eleviĭ şcolelor rurale prin comunele unde vor fi, uniĭ ca preoţĭ iar alţiĭ ca învĕţătorĭ.

Un alt mijloc folositor, considerăm şi pe acela ca directoriĭ şi spiritualiĭ Seminarielor, cu orĭ-ce ocasiune să lumineze pe elevĭ în sensul enunţat, observând in acelaş timp dacă şi profesoriĭ respectivĭ ţintesc în prelegerile lor acest scop.

g) Considerând că curăţenia şi bunele manierĭ sunt calităţĭ pe care trebue să le posede orĭ-care om, dar maĭ ales preotul, care trebue să fie un viŭ model înaintea parochienilor sĕĭ, nu numaĭ prin curăţenia lăuntrică, dar şi prin cea din afară;

Considerând că în acéstă privinţă poporul nostru rural are o desevîrşită lipsă, care adesea provócă o viaţă scurtă şi bolnăviciósă;

Considerând că preotul este chemat prin misiunea sa de a exercita un control pentru buna stare a parochienilor seĭ, nu numaĭ în ceea ce privesce starea sufletéscă dar şi cea trupéscă;

Considerând că preotul prin misiunea sa vine în contact cu ómeniĭ de tóte stările sociale, el decĭ trebue să fie ast fel de bine manierat, în cât la introducerea sa în societate, să devie nu numaĭ plăcut, dar şi demn de imitat;

Pentru a putea respunde acestor cerinţe sociale, trebue a fi deprinşĭ încă de pe băncile Seminariuluĭ, cu curăţenia şi bunele moravurĭ, şi decĭ ne luăm angajamentul de a căuta, ca atât profesoriĭ cât şi întregul personal adminis-

trativ, să aibă tot d'auna grijă de a deprinde pe tinerii seminariştii cu aceste calităţi.

h) Considerând că pentru şcolari în genere, şi în deosebi pentru eleviĭ seminariştiĭ, îmbrăcămintea uniformă este absolut necesară, după cum acésta se pretinde şi de regulament, convenim în a introduce în mod obligatoriŭ şi în Seminariele inferióre, uniforma, ast-fel cum ea e fixată în prescriptul verbal al colegilor noştri de la Seminariele superióre. In acest scop, Domnul Ministru este rugat să bine-voiască a prevedea şi la aceste Seminarii fondurĭ pentru acest scop.

i) Considerând că la finele anuluĭ al VIII-lea de Seminariu, eleviĭ seminariştiĭ se vor supune unuĭ examen, pentru obţinerea diplomeĭ, este absolut nevoe ca directoriĭ Seminarielor inferióre, să trimétă Seminarielor superióre copiĭ dupe matricolă a fie-căruĭ elev, pentru a se putea constata de juriu, cu exactitate, capacitatea fie-căruĭ elev.

j) Personalul pedagogic în Seminariĭ fiind chemat a conlucra la îmbunătăţirea elevilor în tóte direcţiunile, trebue ca eĭ înşi-şĭ, să posedă un grad de cultură teologic şi disciplină de internat; pentru aceea convenim ca acest personal, să se recruteze dintre absolvenţiĭ Facultăţeĭ de Teologie, după recomandaţiunea direcţiuneĭ internatuluĭ teologic.

In cas de lipsă se va recruta dintre eleviĭ ceĭ maĭ bunĭ aĭ ultimeĭ clase.

Presentul proces-verbal, dresat în tripul exemplar, unul se va înainta Onor. Minister, iar cele-l-alte două vor rĕmânea în archivele Seminarielor superióre, şi câte o copie se va trimite şi Seminarielor inferióre.

Preşedinte: *Arch. Iónichie Flor. Bacaónul.*

Membri: *Archim. P. Georgescu*, *Archim. V. Raileanu*, *Econ. I. Petrescu.*

REFLEXIUNI MORALE

asupra

VIEȚEI DOMNULUI NOSTRU IS. CHRISTOS.

Sântul Apostol Paul cugetând și reflectând la Iisus Christos, Mântuitorul nostru, dice: *„Mare este cu adeverat taina buneĭ credințe; Dumnedeŭ s'a arătat în trup, s'a îndreptat în Duhul, s'a vedut de îngerĭ, s'a propoveduit între neamurĭ, s'a credut în lume, s'a înălțat întru mărire“* [1]).

Dar tot ce cunóștem despre acéstă mare taină a întrupăreĭ Fiĭuluĭ luĭ Dumnedeŭ, sĕvĕrșită pentru mântuirea ómenilor, și tot ce se rapórtă la Iisus Christos, de la nașterea și până la înalțarea sa la cerurĭ, adică întréga sa viață petrecută aci pre pămênt, resumată sinoptic și atât de majestos de Sf. Apostol Paul prin cuvintele de maĭ sus, tóte sunt descrise cu deamănuntul în cele 4 evangeliĭ, scrise de Apostoliĭ: Mateĭ și Ioan și de evangeliștiĭ Marcu și Luca, conlucrătorĭ aĭ Apostolilor. Pe aceste scrierĭ Biserica creștina, de la început le-a considerat ca singurul isvor adevĕrat sigur și autentic, din care să putem cunóște și în-

---

[1]) Vedĭ I, Epistola către TimoeĭI III, 16.

vâța tot ce se raportă la Domnul nostru Iisus Christos, la istoria și la viața sa; și acestea punêndu-ni le in vedere, ne îndémnă cu dinadinsul a reflecta asupra lor și a le privi ca regule, după care să ne conducem și noi în viața nóstră, imitând viața luĭ Iisus Christos, al caruia nume îl și purtăm și cu al căruia botez ne-am și botezat.

Dar de la început cele privitóre la nascerea, viața și activitatea mesianică a Mântuitoruluĭ, uimesc gândirea și cugetarea orĭ-căruĭ muritor și covârșesc tot calculul înțelepciunii omeneștĭ. Nu numaĭ contrastele ce ea cuprinde, dar tot ce raportă aci, fac din acest fapt cel maĭ mare eveniment sĕvêrșit in lume și centrul intregeĭ vieţĭ și istoriĭ a omenireĭ.

Pre Domnul nostru Iisus Christos îl vedem născêndu-se în cetatea Betleemuluĭ din o famile săracă, umilita și fără nicĭ o însemnătate. El nu se nasce în palate mărețe și strălucite saŭ în case distinse, ci în o pesceră care servea de adăpost ómenilor celor maĭ de jos, fâra mijlóce și săracĭ. Aci se adăpostesc părinţiĭ sĕĭ, asupra timpuluĭ nasceriĭ; și pruncul născut, este adăpostit și ocrotit în ieslea animalelor, *dar cu tóte acestea, copilul cel neînsemnat, nascut în peștera cea sĕracă, lăcaș comun al ómenilor și al animalelor este Messia, Mântuitorul Lumeĭ* [1].

Este încă prunc, abia născut, și cu tóte acestea inspiră frică și temere mare regilor și puternicilor ḑileĭ și asupra luĭ se pornesc persecuţiunĭ pentru a'l ucide și nimici; *dar în acelaș timp el este realisarea tuturor speranţelor de mult nutrite de popóre și de omenire* [2],

Este încă prunc mic, neînsemnat, sĕrac și desprețuit, dar în acelaș timp i-se aduc onorurĭ marĭ, onorurĭ împĕrăteștĭ, chiar venerațiune și cult dumneḑeesc. Nascerea luĭ este simţită de stelele ceruluĭ și de angeliĭ luĭ Dumneḑeŭ. Ea mișcă Ierusalimul, pe păstorĭ și pe înțelepțiĭ din ori-

[1]) Comp. Luca II, 8 și următórele

[2]) Comp. Luca II, 25 și următórele.

entul cel mai depărtat, pentru a veni cu toții a i-se închina și a'l prea mări prin doxologii [1]).

Din sînul poporului bigot, fanatic și neînsemnat al Judeilor, resare înțelepciunea dumnedeéscă, iubirea, adevěrul; și simplitatea virtuței celei adevěrate, care covârșeste tot binele și tótă Mărirea la care omenirea a ajuns prin muncă îndelungată în decursul secolilor, apare de odată în tótă mărimea ei pre pământul celui mai despreţuit dintre popóre. Iisus Christos unește în minunata sa persónă preceptele vieței celei mai perfecte, prescrise și preînchipuite de înțelepții lumei și în acelaș timp, tipul vieței supraumane, al vieței divine, și a t-fel fiind în el se împlinesc tóte predicerile și speranțele profeților poporului lui Israil și ale înțelepților tuturor popórelor.

Dar viața de pre pământ, viața în special mesianică, a Mântuitorului nostru, fie că este viața a Fiului lui Dumnedeŭ Cuvântul, carele să sălășluește întru noi și vedem mărirea sa, mărire a Fiului, unul născut de la Tatăl, plin de har și de adevěr [2]), totuși, acéstă viață a sa, nu se arată, nici se desvoltă prin ostentațiune, iubire de mărire și egoismul omenesc, ci prin modestie și moderațiune, în cercul relațiunelor sacre sociale, îndeplinindu-le cu adevěrătă devoțiune și iubire cătră toți.

Iisus Christos se presintă, sub tóte privirile, plin de iubire și îndurare cătră ómeni. Fiu al lui Dumnedeŭ fiind face întru tóte voia Tatălui Celuia ce l'a trimis, iar nouě ómenilor se arată tipul fratelui și al prietenului celui adeverat care își pune chiar și viața pentru fratele și amicul seŭ. El este tipul cel mai perfect al cetățeanului nebănuit și al învěțătorului, carele nu învață și nu povățuește pe discipolii sĕi de cât calea binelui, a vieței și a adevěrului.

El nu despreţuește nici una din clasele saŭ treptele sociale, ci între ómeni fiind și cu ómenii petrecênd, stă în

---

[1]) Comp. Mat. II, 2 s q. Luca II 1 s q.
[2]) Comp. Ioan I, 14.

relațiune cu toți fără deosebire, cu drepții și cu pĕcătoșii, cu ceĭ buniĭ și cu ceĭ rĕĭ, cu ceĭ bogațĭ și cu ceĭ sĕracĭ, cu bărbațĭ și cu femeĭ, cu ceĭ învĕțațĭ și cu pescariĭ ceĭ neînvĕțațĭ, cu vameșiĭ ceĭ urâțĭ și desprețuițĭ de popor și cu membriĭ Sinedriuluĭ, pe cari poporul îĭ stima și onora, cu amiciĭ și inamiciĭ sĕĭ, cu discipuliĭ și apostoliĭ sĕĭ, cari ’l ĭubiaŭ și admiraŭ și cu Cărturariĭ și Fariseiĭ, cari căutaŭ să’l piardă și să’l omóre, și în tóte relațiunile sale El este către toțĭ acelaș. În mijlocul tuturor acestor relațiunĭ și împrejurărĭ, în tot timpul de treĭ anĭ, cât a fost viața sa messianică, se arăta tuturor deopotrivă cu acelaș caracter D-deesc, spuindu-le adevĕrul și chemându-ĭ pe toțĭ la Dumnedeŭ și la mântire prin evangeliul sĕŭ. Către toțĭ viața sa este o servire continuă, supunere la voia cea sfântă a luĭ Dumnedeŭ, ĭubire desĕvêrșită către ómenĭ, pentru care a venit în lume spre a le arăta și a-ĭ povĕțui în calea binelui și a cunóște pre Dumnedeu, pentru a lor mântuire și viață. Dar fie că el, în viața sa acésta servește ómenilor, nu lipsește de a se manifesta în el caracterul sĕŭ divin și supra uman. Intru tóte se vede că el este, după cum dice Sântul Apostol Paul, *omul ceresc*, în care strălucesce acea frumusețe și perfecțiune divină, din care chiar simplă observare ce decurge și se face ómenilor, produce în sufletele nóstre, *sânțenia*, *lumina*, *pacea*, *harul* și *bucuria*.

Dar cu cât zel, cu câtă rîvnă și insistență căuta a face bine tuturor celor ce veneaŭ la el, și cum nu pierdea nicĭ o ocasiune de a veni în ajutorul tuturor! Orĭ unde se afla și orĭ pe unde trecea, toțĭ eraŭ martorĭ la bine facerile sale, cum el ajuta pre ceĭ neputincioșĭ și suferindĭ, sfătuind pre toțĭ ómeniĭ pentru binele și fericirea lor. Iudeiĭ, idololătriĭ și vrăjmașiĭ sĕĭ, toțĭ fără distincțiune, s’aŭ împărtășit și îndulcit de o potrivă de bine-facerile sale; și cu tóte acestea, lucru straniŭ, niciĭ odată ingratitudinea, ce întâmpina din partea tuturor, nu a putut să’l opréscă vre-o dată, un singur moment de ale face bine. Tot-déuna este triumfător asupra tuturor încercărilor și curselor ce i se

întindeau, de a-l opri de la bine, de la virtute și de la iubirea cea neměsurată ce avea cătră toți; și tot-déuna a respins cu dispreț tóte uneltirile și chiar clevetirile ce i se puneau înainte.

Mai mult chiar. Iisus Christos trăește în mijlocul unui popor pe care nimic nu'l putea convinge spre a ieși din credințile și convingerile sale, și nici o bine-facere nu-l putea îndupleca și îmblânḑi. Toți erau tari în tenacitatea și cerbicia lor, fie că tuturor celor ce veneaŭ la el, și tuturor la care mergea le făcea bine. El trăește în mijlocul unui ast-fel de popor, asupra căruia bine-facerile sale, n'a putut produce nici cea mai mică recunoștință, căci fórte puțini din neamul și poporul acesta s'aŭ făcut discipulii sei și l-aŭ urmat lui; iar când cea mai nedréptă și cea mai crudă dintre persecuțiuni fu pornită în contra sa, *niment nu s'a rădicat spre a-l apĕra*, fie că întregul neam al lui Israil se îndulcise de bine facerile sale și asupra tuturor cu profusiune revĕrsase harul sĕu. Iar în mijlocul acestei ingratitudini generale, *nimic nu l'a putut împiedeca de a iubi pre toți și de a le face bine.*

Ce exemplu admirabil și vrednic de imitat ne dă nouĕ tuturor următorilor sĕi și prin noi tuturor ómenilor, Mântuitorul nostru! Adevĕrata iubire de ómeni, sinceritate, blândețe, har și milă întru tóte și cătră toți fără deosebire! Prin exemplul seu ne învață, că modul de a face binele, póte să aibă atâta însemnătate, câtă póte avea însăși facerea de bine.

Scumpătatea saŭ avariția în facerea binelui precum și lipsa de bună voință la executarea ei, saŭ făcut cu dispreț, pot mai tot-déuna să transforme însăși bine-facerea în insulte la adresa celor împărtășiți de ea și să provóce din partea acestora ură cătră bine-făcĕtori.

Dar cât de deosebit este exemplul ce ni'l dă Iisus Christos!

El este sincer și bine-voitor cătră toți, voesce ca toți cu profusiune să se împărtășiască și îndulcéscă de harul

şi bine facerile sale, şi învaţă şi pre Apostolii sei să aibă către toţi şi ei aceeaşi bună-voinţă.

De câte ori nu l-a mustrat că ei opriaŭ mulţimea poporului şi nu o lăsaŭ să se apropie de Iisus, când ea cerea şi implora cu rugăciuni ajutorul şi bine facerea lui? Şi nu le-a ḑis acelaş lucru când ei împiedecaŭ pe copiii cei conduşi de iubirea părinţilor, cari doriaŭ, nu numai ei de a vedea pre Christos, dar şi copiii lor?

El ia copiii în braţe, îi bine-cuvintéză şi îi recomandă tuturor şi chiar apostolilor sĕi ca simbolul inocenţei şi al simplităţei, fără de care nu pot intra întru împĕrăţia lui Dumneḑeŭ.

Discută cu totă buna voinţă cu ori şi cine, de ori-ce vêrstă şi treaptă socială ar fi fost, şi nu lasă nici odată pe nimeni fară respuns la întrebările ce îi propunea, fie că cei ce'l întrebaŭ, unii voiaŭ a se edifica moralminte, iar alţii a-i face rĕŭ şi a-l da chiar morţei. Nici odată nu a arătat îngâmfare saŭ acea reservă şi despreţ ce se observă tot-déuna în relaţiunele ómenilor, către acela pe cari ei îi cred mai inferiori.

Bine facerea nu o socotea ca un drept exclusiv al sĕŭ; nici se credea ca cei egoişti dintre puternicii ḑilei, cari în mândria lor, îşi închipue şi cred că n'aŭ nevoe de ajutorul şi bine-facerea nimărui. El din contra considera ca o datorie de a face binele şi numai binele, atât el, cât şi toţi ómenii; primia bine-facerea şi o recunoştea, ori de la cine venea ea.

Când era rugat de ceva, el primia voios rugăciunea ori de unde şi ori de la cine ar fi venit ea: şi tocmai din acéstă causă, pentru că el era deopotrivă bine-voitor către toţi, fără deosebire, buni saŭ rĕi, amici saŭ inimici etc., tocmai pentru acéstă purtare a sa, Iudeii aŭ îndrăsnit a-l acusa şi condamna, că nu are şi nu-şi păstréză acea demnitate pe care ei credeaŭ că trebue să o aibă acela care se pretinde a fi un reformator al lumei.

El fiind Dumneḑeŭ şi om şi cunoscênd adâncul inimei

fie-căruia, știa că prin indulgența și blândeța sa putea să atragă mai lesne și mai cu succes pe ómeni la bine, de cât prin asprime și severitate. Nu evita de a vorbi cu cei ce aveaŭ viață bănuită, saŭ chiar compromisă și pătată prin rěle și păcate, căci avea ferma speranță de a întórce la bine și la virtute și de a-i renasce moralminte. Dar nici odată bunătatea și blândeța sa, către nimeni nu s'a transformat în slăbiciune de caracter, care adesea seduce pre ómeni de a imita. séŭ de a ocroti deprinderile cele rěle, saŭ chiar și păcatele acelora la care țin, saŭ cu care sunt tot-déuna în contact, fie că ar trebui să desaprobe viața, purtarea și faptele lor. Era inexorabil către păcat; plin însě de iubire, dulceață și bunătate către păcătos. Vocea lui să ridica tot-déuna cu curagiŭ și tărie contra rěului și a corrupțiunei; dar tot déuna cu duhul blândeței sfatuia pe toți a părăsi calea rěului, care duce la pierdare și a lua calea binelui care duce la viață.

Toți vedeaŭ și mărturiseaŭ sinceritatea și iubirea lui de adevěr și ura ce avea contra minciunei. Toți îl admiraŭ pentru francheța lui și cum el demasca hipocrisia mai marilor poporului și cum condamna virtuțile cele false ale faptelor și ale vieței lor.

Un Fariseŭ óre-care l'a primit în casa sa cu tóte manierele cerute de un formalism extern; dar pre Domnul nostru Iisus Christos, curtuósia și manierele cele delicate ale Fariseului, nu l'aŭ putut împiedeca de a mustra și condamna public, chiar în fața Fariseului, rělele ce bântuia eresia lor.

Dar ce exemplu de prietenie adevěrată și sinceră ne dă Mântuitorul! El prin însuși exemplul vieței sale, ne învață obligațiunele amiciției celei adevěrate și virtuóse, și ne arată și modul cum trebue a le împlini. Cât ar fi de fericită omenirea, dacă ómenii și mai ales noi următorii lui, am imita în viața și relațiunele nóstre pre Iisus Christos, tipul cel perfect al credinței, ce trebue să o avem către amicii noștri, și mai ales că el ne arată și indulgența

ce trebue să o avem către cei ce ne greşesc, saŭ sunt induşi în eróre.

Indulgent tot-déuna către neştiinţa saŭ nepriceperea iubiţilor seĭ discipuli, nicĭ o dată nu ĭ-a mustrat cu mânie, dar nicĭ macar cu impacienţă. Tot-déuna ĭ-a sfatuit, ĭ-a instruit şi ĭ-a pregatit, prin cea maĭ bine-voitóre îngrijire, şi prin îndelungă rabdare, învĕţându-ĭ treptat, şi pe cât eĭ puteaŭ pricepe şi înţĕlege, tainele iconomieĭ sale dumnedeeştĭ. Le arata chiar şi faptele şi evenimentele ce aveaŭ să urmeze, dupĕ ce nu era să fie maĭ mult cu eĭ în lume, pentru ca să'ĭ pregătéscă la apostolatul ce aveaŭ de îndeplinit dupĕ mórtea, învierea şi gloriósa înălţare la cerurĭ. Le-a încredinţat tot şi le-a făcut cunoscut tot.

Chiar în momentele cele maĭ critice ale vieţeĭ sale nu ĭ-a lipsit aceeaşĭ bunătate, blândeţe şi indulgenţă, ce o avea către toţĭ. In momentele agonieĭ sale din grădina Getsimani, ce exemplu de eroism, abnegaţiune şi în acelaş timp de bunătate către aĭ seĭ! Se retrásese acolo, maĭ la o parte ceva de iubiţiĭ seĭ ucenicĭ şi apostolĭ, pentru a se ruga, dar îĭ rugase ca să privegheze cu el; dar întorcându-se către eĭ îĭ aflá dormind şi aprofundaţĭ în somnul cel maĭ adânc. El înse este acelaş, tot-déuna plin de blândeţe şi bunătate; acestea nu'l părăsesc nicĭ în aceste momente, El ḑice: „N'aţĭ putut măcar un ceas privighia cu mine“ [1]). Unul din eĭ, îl vinde pentru a fi dat morţeĭ, şi prin sĕrutare îl trăda şi îl arăta în întunerecul nopţeĭ, iar el nu'ĭ ḑic maĭ mult de cât: „Prietene, prin sĕrutare tradaĭ pe Fiĭul omuluĭ [2]).

Dus fiind la locul de executare, pentru a fi dat morţeĭ, şi a suferi mórtea pentru pĕcatele nóstre şi pentru a ne mântui pre noĭ, fie că în omnipotenţa sa ar fi putut face şi alt-fel; dar în acele momente când era târit cu crucea în spinare, poporul pentru care suferea, riḑendu'l şi bat-

[1]) Comp. Math. XXVI, 40.
[2]) Comp. Math. XXVI, 48, Marcu XIV, 44, Luca XXII, 47.

jocorindu'l, el nu se îndignéză, ci este acelaş, blând şi plin de bunătate şi se rógă Tatăluĭ ceresc pentru ertarea pĕcatelor lor.

Chiar pe cruce fiind nu încetéză de a'şĭ arăta iubirea şi bunătatea sa. De aci recomandă pre muma sa apostolului seŭ ĭubit, carele de atuncĭ a luat'o întru ale sale, spre a o îngriji şi protege [1]), ĭar tâlharuluĭ care se afla pre cruce şi'l rógă pentru ertarea pĕcatelor sale, el îĭ promite mântuirea şi împĕrăţia cerurilor [2]).

Prin exemplul vieţeĭ sale ne învaţĕ a păzi legea şi a o împlini, supunêndu-ne cu blândeţe şi suportând cu linişte încercările cele grele. Chiar cu nedreptul de am suferi, el ne învaţă a ĭerta. El a ĭertat tot-déuna, fie că ar fi putut să'şĭ resbune maĭ mult de cât orĭ şi cine.

Când iubiţiĭ sĕĭ ucenicĭ şi apostoliĭ îl rugaŭ să pogóre foc din cer spre a pedepsi pe Samaritenĭ, pentru rĕutatea lor, el întorcêndu se către eĭ, le dice: „Nu ştiţĭ al căruĭ Duh sunteţĭ voĭ? Că Fiiul omenesc n'a venit să piarză sufletele ómenilor, ci să le mântuiască" [3]).

Rĕutatea ómenilor şi maltratările ce a îndurat, nu numaĭ că nu ĭ-a schimbat blândeţea şi bunătatea, dar n'au putut influenţa întru nimic, spre a'l opri de a face binele, chiar celor ce îĭ făceaŭ reŭ. Tot déuna se arăta cu blândeţe şi rugător către ceĭ ce îl isgoneaŭ, saŭ îl persecutau. Tot déuna respundea cu blândeţe, chiar când era atacat şi tratat în modul cel maĭ barbar şi nedemn. Fără a avea vre-o vină, fiind bătut şi torturat, contra tuturor legilor divine şi umane, de servil arhiereilor şi de soldaţiĭ autorităţilor romane, chiar înaintea tribunaluluĭ unde se judeca şi în faţa celor ce'l judecaŭ, şi ne avênd pe nimenĭ, care să'l apere, fie că ar fi putut singur a se apăra şi chiar resbuna, el suferă şi îndură tótă urgia şi nedreptatea por-

[1]) Comp. Ioan XIX. 26, 27.

[2]) Comp. Math. XXVII. 44 şi următ.

[3]) Comp. Ioan XVIII, 23.

nită contra sa. Umilirea, înjosirea și maltratarea ce a suferit și a îndurat'o cu ocasiunea judecăței și a condamnărei sale, ar fi făcut pre orî-ce muritor să'șî piardă răbdarea și ar fi adus la desperare pe orî-ce inocent. El însĕ se mulțumește a dice celor ce'l batjocureaŭ și'l torturaŭ: „De am grăit rĕŭ, mărturisițî de rĕŭ; iar de am grăit bine, pentru ce mĕ batețî“?

Când inamiciî și persecutoriî sĕî și-aŭ satisfacut furia, rĕutatea și rĕsbunarea, vĕdêndu'l condamnat la mórte și dus spre a fi crucificat, maltratările, loviturile și tóte batjocurile lor, care întreceaŭ orî-ce margine, în loc de a'l schimba bunătatea și blândețea, saŭ de a'l mișca către rĕsbunare, ele nu numaî că n'aŭ putut scóte din buzele sale un singur cuvênt de împotrivire, saŭ blestem, dar din contra; pe cruce fiind și dându-șî ultima resuflare, el pronunță acea memorabilă și mișcătóre rugăciune către Părintele ceresc: *„Părintele meŭ, iartă-le lor pĕcatul acesta, că nu știŭ ce fac“.*

Ce biograf, ce moralist, sau ce artist ar fi în stare să descrie și să represinte după cum se cuvine divinul caracter și dumnedeéscа natură a Domnuluî nostru Iisus Christos? Ceea ce putem dice noî ómeniî, este că: Singur El (Iisus Christos), este amórea cea desĕvêrșită, bunătatea și sentimentul cel adevĕrat nobil și supra-uman; El este strălucirea dumnedeireî și viața cea adevĕrată, la care ne chiamă pre toțî, la viață și sfințenie; El este cu un cuvênt *Dumnedeŭ omul.*

El singur, Dumnedeŭ fiind și om, maî pre sus și liber de legăturile lumeî acestia cu duhul sĕŭ cel sânt, nu putea să fie legat cu legăturile lumeî pĕcatuluî și ale miseriilor la care este supusă natura tuturor muritorilor. Divina sa natură, nu știa ce este mândria saŭ îngâmfarea și îndelunga sa răbdare, nu știa ce este schimbarea, chiar către cei ce eraŭ ingrațî față cu bunătatea sa cea nemărginită, saŭ față cu acela carĭ iĭ rĕsplăteaŭ cu rĕŭ, binele ce primiaŭ.

Desěvérșita sa abnegațiune nu avea nicĭ o șovăire, ĭar sinceritatea și modestia sa, era streină de prefacerĭ saŭ premeditărĭ și scopurĭ ascunse. El era inocența încarnată, pe care cu puterea dumneḍeéscă ce era și lucra întru El, o impunea tuturor pentru mărirea luĭ Dumneḍeŭ și pentru binele și fericirea tuturor ómenilor.

Pururea plin de adevěrată ĭubire, chiar către ceĭ reĭ și păcătoșĭ, era sever către viciŭ și păcat, orĭ unde le-ar fi vědut și remarcat. Dar tot-déuna cu curagiŭ, prudență și înțělepciune, toțĭ admiraŭ harul și bunătatea sa, nemărginita sa bunătate și blândețe.

Aceleașĭ sfinte și dumneḍeeștĭ mânĭ ale sale, carĭ aŭ dat la o parte mesele vênḍătorilor și ale schimbătorilor din templul luĭ Dumneḍeŭ, pe care îl transformase în casă de speculă și peșteră de tâlharĭ, bine cuvintéză și sfințește copiiĭ și pre toțĭ ceĭ ce se apropie de el, aud și ascult cuvintele sale.

Acelașĭ ochĭ aĭ seĭ dumneḍeeștĭ cu care vedea și cunoștea tóte misterele iconomieĭ dumneḍeeștĭ și avea omniscienta, cunoscênd și inimele tuturor ómenilor, vărsaŭ pe de oparte lacrămĭ de întristare și de compătimire, pentru Ierusalimul cel ingrat și ucigător de profețĭ și pentru Israil cel ce luase parte la uciderea tuturor trimișilor luĭ Dumneḍeŭ, ĭar pe de alta, lacrămĭ de iubire prietenéscă sinceră și devotată la mormêntul prietenuluĭ seŭ Lazăr.

Iisus Christos singur a aplicat cu perfecțiune în viața sa aceea ce a predicat ómenilor și a învěțat pre ceĭ-l-alțĭ. El singur *a fost și a sěvêrșit* ceea ce a predicat prin învěțătura sa.

Viața sa messianică, adică timpul cât el a prediaat Evangeliul, chemând la mântuire pre om, a fost de treĭ anĭ, de la anul 30 pană la 33 al viețeĭ sale.

Aceștĭ treĭ anĭ cuprind tot ce el a sěvêrșit pre pămênt pentru a aduce pe omul cel căḍut în păcat la Dumneḍeŭ; cuprind tótă înțelepciunea voințeĭ luĭ Dumneḍeŭ pe care el s'a pogorît din cerurĭ pentru a o face cunoscut ómeni-

lor, ca cel maĭ înalt ideal și cea maĭ nobilă destinațiune la care trebue să tindă omul și pe care trebue să o îndeplinéscă în viața sa.

Acești treĭ anĭ aĭ viețeĭ sale de predică și de învĕțătură, cuprind mobilul și îndemnul ideilor celor maĭ inalte, nobile și sfinte și al faptelor celor maĭ desĕvêrșite, care înalță pre om la bine, la sfințenie și fericire. Ele sunt de-a pururea, eternă călăuză a omuluĭ până la sfârșitul véculuĭ. *Invĕțătura Evangeliuluĭ sĕŭ, este încheerea trecutuluĭ, centrul presentuluĭ și de la el punctul de piecare al viitoruluĭ.*

In mijlocul celor maĭ grele peripețiĭ prin care aŭ trecut și trec diferitele popóre ale omenireĭ, Crestinismul și Evangeliul luĭ Iisus Christos, fără mijlóce materiale, sociale, fără înțelepciunea științeĭ, fără arta oratorieĭ și frumusețea și maestria cuvêntuluĭ, fără a dispune de acele mijlóce, carĭ sunt indispensabile ca cine-va să ajungă și să atinga un scop mare și înalt, Iisus Christos devine marele împĕrat al împĕrățieĭ spirituale, aĭ căreia membriĭ și supușĭ pot fi toțĭ fiiĭ luĭ Adam.

In scurt timp, Evangeliul sĕŭ s'a rĕspândit cu rapiditatea fulgeruluĭ, și pretutindenĭ era îmbrățișat cu entusiasm. Astă-dĭ el este normă de credință aprópe la o treime din locuitoriĭ pămêntuluĭ, și Iisus Christos este prea mărit și adorat ca Dumnedeŭ, de tóte acele popóre carĭ staŭ în fruntea civilisațiuneĭ, conducênd destinele întregeĭ omenirĭ.

Toțĭ ceĭ ce se luminéză cu lumina evangelică, se întăresc întru credință, bine și virtute, și intră în viața cea adevĕrată potrivită cu natura și destinul omuluĭ acĭ pre pămênt. Asupra tuturor celor ce se îmbrac cu haina cea luminósă a Evangeliuluĭ, se revarsa harul dumnedeesc prin Iisus Christcs și toțĭ sporesc în adevĕrata înțelepciune, bunătate și fericire.

Iar dacă este a reflectă încă asupra viețeĭ de pre pămênt a Domnuluĭ nostru Iisus Christos, Cel ce ne-a dat Evangeliul mântuireĭ și ne a deschis calea viețeĭ și a împĕrățieĭ cerurilor, pentru a încheia aceste reflexiunĭ, putem

ḑice: „Nimenĭ dintre muritorĭ, nicĭ înainte de El, nicĭ „după aceea, nu a putut a se apropia, sau a se compara „cu perfecţiunea dumneḑeéscă ce a fost în el. Tótă înțe„lepciunea, bunătatea şi virtutea omenéscă, câtă a fost „pre pămênt, în toţĭ ceĭ ce aŭ trăit şi aŭ vieţuit pe pă„mênt, n'ar fi de cât o slabă şi cu totul imperfectă asemă„nare, *catra Iisus Christos, tipul cel perfect şi desevêrşit „pentru tot-déuna până la sfârşitul vécurilor.* El este is„vorul cel nesecat şi adevĕrat al tot bineluĭ şi a tótă vir„tutea, pentru toţĭ ómeniĭ din tóte părţile pămêntuluĭ, din „tóte climele, de orĭ-ce neam, de orĭ-ce vârstă şi tréptă so„cială, orĭ stare culturală, moravurĭ saŭ mod de vieţuire. „Numaĭ pe tipul cel desĕvêrşit al luĭ Iisus Christos şi pe „Evangeliul sĕŭ se pot uni cu iubire frăţéscă ca fiĭ de ace„luĭaşĭ părinte, Dumneḑeŭ, toţĭ ómeniĭ".

D.

ISTORIA TEXTULUI CĂRŢILOR
NOULUĬ TESTAMENT.

(Urmare. Vedĭ Biserica Ortodoxă Română, Anul XVIII, No. 10).

Cea dintâĭ întrebare care se pune, vorbind de Istoria specială a Textuluĭ Cărţilor Nouluĭ Testament, este: rémas aŭ aceste cărţĭ ne alterate în alcătuirea lor originală? Corespunde textul pe care îl avem noĭ acum cu originalul? Şi dacă nu corespunde, atuncĭ deosebirile privesc ele partea esenţială a scrierilor, saŭ sunt numaĭ deosebirĭ gramaticale?

La aceste întrebărĭ rĕspundem: că deja, primele tipăriturĭ ale textuluĭ grecesc al Nouluĭ Testament, cuprind variante care nu privesc partea esenţială a înţelesuluĭ din scrierĭ; ĭar cele-l-alte tipăriturĭ posterióre, reuşesc încetul cu încetul, să fie maĭ curate în ceea ce priveşte textul. Cătră sfârşitul véculuĭ al XVI-lea şi începutul celuĭ al XVII lea domneşte în lumea teologică literară un text, numit *Textus receptus*, care, pentru că se credea cel maĭ curat de variante şi maĭ bine îngrijit, sluji de temelu atât pentru cele-l-alte recensiunĭ ulterióre cât şi pentru studiul exegetic; dar nicĭ textul acesta nu rĕmase mult timp absolut normativ, căcĭ cătră mijlocul véculuĭ al XVII-lea, se deschise din noŭ procesul validităţeĭ textuluĭ; ĭar discuţiunile urmate îşĭ continuară drumul lor până spre mijlocul véculuĭ nostru.

Ceĭ dintâĭ carĭ începură focul discuţiunilor filologico-teologice asupra acesteĭ cestiunĭ aŭ fost teologiĭ englezĭ *Walton*, *Fell* şi maĭ târḑiŭ *Mill* (1707) carĭ aduseră în discuţia lor un aparat serios critic, comparând manuscriptele greceştĭ ale Nouluĭ Testament cu alte mărturiĭ din afară. Teologiĭ aceştia însă, nu părăsiră definitiv textul recept, căcĭ abia *Bengel* la 1734 scóte o ediţiune a căr-

ţilor sfinte, în care se rupe el de la ori-ce autoritate a textului recept. Pe calea critică deschisă de Walton, Fell, Mill şi Bengel urmară *Griesbach*, *Matthei*, *Lachmann*, *Scholtz*, *Tischendorf* şi alţii, accentuându-se unul mai radical de cât altul.

In ce constă recensiunea critică a textului a tuturor acestor învĕţaţi, vom vorbi pe larg mai târdiŭ. Acum este de trebuinţă, mai înainte de a trece la examinarea manuscriptelor greceşti ale cărţilor sfinte, să cunóştem, dacă variantele ce să găsesc în text sunt atât de însemnate, în cât aŭ putut şi pot să aibă vre o influenţă decizivă asupra înţelesului real al cărţilor sfinte.

E mai presus de ori-ce îndoială, că citirile variante din textul cărţilor sfinte aŭ pricinuit Bisericei la început mari greutăţi, mai ales în discuţiile avute cu ereticii.

Fiind-că însĕ aceste variante nu schimbaŭ în fiinţa lor adevĕrurile doctrinale cuprinse în cărţile sfinte, se înţelege că nici atacurile aduse de eretici n'aŭ avut vre o înrîurire seriósă în discuţiile teologice. Ar fi fost şi mai uşor de a constata uneltirile duşmănóse ale ereticilor, cu privire la adevĕrurile doctrinale, dacă am fi avut la îndemână autografele sânţiţilor scriitori; fiind-că însă acestea de mult nu mai existaŭ, mai greu i-a fost Bisericei de a lupta cu ereticii asupra acelor adevĕruri, ce urmaŭ să fie documentate, din scrierile sfinte.

Dar fiind-că, cum am anticipat a ḑice, variantele din textul cărţilor, nefiind atât de importante în cât să pótă aduce după sine o rătăcire radicală a unui înţĕles scripturistic, este evident, că resultatul încercărilor duşmănóse de a deturna doctrina de la adevĕrata şi sânta ei esenţă, şi a o abate la poftele josnice ale ereticilor, n'a fost de cât în defavorul celor din urmă. după cum să vede din întréga literatură teologică a vécurilor dintâi.

O altă origină, cu desĕvêrşire înţelésă, îşi aŭ aceste variante; şi când vom vorbi în deosebi asupra lor, se va vedea, că ele sunt resultatul firesc al necunoştinţei depline a scriitorilor sânţi, în ceea ce priveşte limba grecéscă.

Intr'adevĕr, sânţii scriitori ai Noului Testament, nu sunt de origină grécă. Ei sunt ebrei cari vorbeaŭ limba grécă, nu ca să se folosésca de ea ca de o limbă literară ci cât le-a trebuit lor ca ómeni simpli, pentru trebuinţele zilnice. Aşa fiind, să înţĕlege, că atunci când a fost vorba ca să scrie evenimentele petrecute în timpul Domnului nostru

Iisus Christos, eĭ au scris fără ca însă să ție socotélă de geniul clasic al limbeĭ grece, cum și chiar de ortografia eĭ. De aceea găsim la ceĭ maĭ mulțĭ dintr'inșiĭ, că cugetă ebreeşte şi scriŭ greceşte.

O altă împrejurare, care ĭarăşĭ a contribuit la ivirea cetirilor variante în text, este și aceea, că ceĭ vechĭ nu scriaŭ singurĭ, ci dictaŭ la tahigrafĭ ceea ce aveaŭ de scris. Așa aŭ făcut și sânțiĭ scriitorĭ aĭ cărților Noului Testament.

Intr'adevĕr, ĭată care era obiceiul în vechime al literaților cu privire la scrierea uneĭ opere óre-care: Eĭ dictaŭ așa numiților *libertini—tahigrafĭ*, *amanuenses*, saŭ și *notarii* numițĭ, cariĭ, după cum afirmă Marțialis, eraŭ fórte iscusițĭ și scrieaŭ repede; și fiind-că scrieau așa de iute, întrebuințaŭ și prescurtărĭ, așa că numaĭ de cât era de trebuință de a prescrie operile, slujbă care o îndeplinea așa numițiĭ caligrafĭ. Dupĕ ce să prescria de caligrafĭ, să citea scrierea în auzul poporuluĭ saŭ a amicilor, cari dacă găseaŭ că este bine a să rĕspândi, atuncĭ eraŭ ómenĭ anumițĭ cari îngrijeaŭ de rĕspândirea opuluĭ. Obiceĭul acesta l-a urmat și sânțiĭ scriitorĭ aĭ Nouluĭ Testament. Așa de pildă, Sf. Apostol Paul, dicta tot-déuna epistolele sale, afară de epistola catră Filimon, pe care a sctis'o el pe d'antregul, cum și partea din Galateni, cap. VI, v. 11—18, unde dice: „*Vedeți cu ce fel de cuvinte am scris voue cu mâna mea*“.

Fiind ast-fel, citirea textului ne arată că și tahigrafiĭ și caligrafiĭ aŭ putut face greșelĭ, fie atuncĭ când li să dicta, fie când prescriaŭ un text. Oameniĭ de știință de maĭ târdiŭ, absolut competențĭ în limba grecéscă, ne putând răbda greșelile, fie macar numaĭ gramaticale, strecurate în text, obicĭnuiaŭ a nota pe marginea manuscriptuluĭ observațiunea lor, odată cu rectificarea cuvĕntuluĭ greșit; ĭar cu timpul devenind și aceste corecturĭ fórte vechĭ, să văraŭ în text de alțĭ decopiatorĭ, cu bună credință, că fac parte din însușĭ textul scriereĭ. Și așa ne-am trezit în cursul vremilor cu textul cărților sânte plin de greșelĭ, de cetirĭ ce nu-șĭ aveaŭ locul în text etc. etc. etc., așa că dacă, de pildă, cum dice *Mill*, că în textul cărților sânte sunt maĭ mult de 30,000 de cetirĭ variante, să nu ne sperie acésta.

Maĭ sunt și alte împrejurărĭ carĭ aŭ provocat cetirile variante în text. Așa bună óră, să știe că sânțiĭ scriitorĭ,

cum am ḑis în cele precedente, fiind ebreĭ, aŭ introdus în scrierile lor cuvinte ebraisante, care iarăşĭ aŭ fost corectate de către recensoriĭ de maĭ târḑiŭ aĭ textuluĭ, şi de aceea să nu ne prindă mirarea, dacă în marea mulţime de manuscripte care le avem, multe cuvinte sunt cari nu să pot găsi în tóte manuscriptele la fel.

Acestea şi alte împrejurărĭ ale timpuluĭ, cum de pildă falşificările unor texte de către ereticĭ, aŭ fost causa, în mare parte, a introduccereĭ cetirilor variante. Mare serviciŭ ar fi facut filologiĭ bisericeştĭ, dară am fi putut avea autografele autorilor cărţilor Nouluĭ Testament, căcĭ atuncĭ întregul studiŭ clădit, de ómeniĭ de ştiinţă, pe pământul teologieĭ exegetice a cărţilor sânte, ar fi fost maĭ puţin greŭ de făcut, ba póte chiar n'ar fi trebuit să fie de loc. Dar fiind-că autografe nu avem, suntem nevoiţĭ a ne raporta tot-déuna la aceĭ ce, cu drept cuvênt, aŭ credut că este bine a să strădui ca să pótă aduce textul la adevĕrata şi originala luĭ alcătuire. Vom vorbi decĭ despre acésta la rândul seŭ.

Acum să trecem la o altă cestiune, care premerge studiuluĭ critic al recensiuneĭ textuluĭ, şi anume la: *manuscriptele greceştĭ ale Nouluĭ Testament,* care sunt fórte multe, păstrate în bibliotecile diferitelor ţĕrĭ, maĭ ales în Paris, Spania, Italia (Florenţa, Roma), şi în monastirile din Turcia europénă şi Asia. Numĕrul lor — afară de *Lectionarii*—să ridică peste 700, însĕ dupĕ cum observă *Guericke* nu tóte sunt complecte şi iarăşĭ nu tóte să asémănă între ele. Aşa unele cuprind întréga biblie grecéscă, Noul Testament şi cărţile Vechiuluĭ Testament, împreună cu apocrifele, dupĕ septuaginta; altele cuprind numaĭ Noul Testament saŭ numaĭ o parte din el; iar cele maĭ multe din ele cuprind evangeliile; în al doilea rând vin epistolele pauline, şi maĭ puţine la numĕr sunt cele care cuprind epistolele catolice şi faptele Apostolilor; iar din pricină, că în cele dintâĭ vécurĭ apocalipsa era maĭ puţin recunoscută ca carte a canonuluĭ Nouluĭ Testament, de tot puţine sunt şi manuscriptele care o înregistréză.

Maĭ înainte de a începe istoricul acestor manuscripte este bine şi la loc chiar a arăta aicĭ:

Materialul întrebuinţat de scriitorĭ pentru cărţile sânte.

Ceĭ vechĭ întrebuinţaŭ în diferite timpurĭ, spre felurite scopurĭ, diferite materialurĭ de scris, adică: table de céră

ce se prepara din o plantă în Egipt, Siria şi în împrejurimile Babilonuluĭ, numită *papiros*. Modul cum acéstă hârtie să prepara era următorul: Să despoia cója după copacul ce procura ast-fel de material de scriere, să depunea pe o masă de calce, să întindea şi ast fel sa făcea proprie pentru scris. Precum nu fie care cóje era de aceeaşi calitate, asemenea şi hârtia era de maĭ multe calităţĭ cu felurite numirĭ. Ea era orĭ maĭ slabă orĭ maĭ tare, maĭ móle orĭ maĭ aspră. Numirile ce să daŭ iarăşĭ hârtieĭ, să luaŭ de la diferite persóne. Aşa de pildă, o hârtie maĭ subţire, preparată pe timpul Imperatoruluĭ Augustus, să numea Augustană, saŭ Liviană după numele soţieĭ sale, saŭ Claudiană, după numele luĭ Claudiu. O sórţă vârtósă de hârtie ce să întrebuinţa maĭ ales la documente, era aşa numita *hârtie preoţéscă*.

Sânţiĭ scriitorĭ aĭ cărţilor Nouluĭ Testament întrebuinţaŭ pe lângă pergament şi aşa numita hârtie egipténă, care fiind slabă nu putea sa dureze mult, din care pricină şi autografele sânţilor scriitorĭ s'aŭ deteriorat aşa de repede. Hârtia egipténă să întrebuinţa în deobşte de tótă lumea până pe la vécul al XI-lea, de şi era cunoscută şi hârtia de bumbac. Codicile în genere sunt scrise pe hârtie de bumbac saŭ de matase, care abia de la vécul al VIII lea înainte a început sa ia locul papiruluĭ egiptén; ele maĭ sunt scrise pe *papir linean* (*charta lintea*), care era în întrebuinţare în vécul al XIII-lea alăturĭ cu papirul de bumbac.

Sigur este că cu cât Biserica şi creştinismul să întindea maĭ departe şi să întărea, cu atât maĭ mult să întrebuinţaŭ cărţĭ scrise pe pergament; aşa Eusebiu ne-a păstrat o epistolă a luĭ Constantin cel mare, care a poruncit luĭ Eusebiu de a pune să scrie maĭ multe esemplare din epistolele pastorale, pe pergament [1]).

Forma cărţilor.

Ceĭ vechĭ scriaŭ numaĭ pe o parte a hârtieĭ şi apoĭ să învăluia fóia, de unde şi denumirea: *volumen*. Forma acésta însĕ nu era de loc practică, căcĭ să strica prea repede materialul pe care să scria, de aceea s'a întrodus fórte de timpuriu, codicile, cărţile, întocmaĭ ca şi în forma care le avem noĭ astă-ḑĭ, unele ca format maĭ mic, altele maĭ marĭ, în folio saŭ quart, quaternione, quinternione, septernione, octornione. In acéstă formă (ternione şi quater-

---

[1]) Veḑĭ paleografia grécă a luĭ *Mont-Faucon*, tipărită la Paris, 1708.

nione) a format și Eusebiu exemplarele poruncite de Constantin cel mare. Tóte cărțile Testamentului Vechiŭ, după ceĭ 70, precum și manuscriptele cele maĭ nuoĭ sunt scrise în forma codicelor. In ele nu să scria, ca la noi astă-dĭ, *per extensium*, ci în colóne, și amestecat.

Manuscriptele care le avem astă-dĭ sunt din diferite epoce, începênd cu vécul al V-lea saŭ chiar al IV-lea și continuând până în vécul al XVI-lea. Ele sunt scrise cu felurit mod de scriere și anume: unele din cele maĭ vechĭ sunt scrise cu litere unciale, ĭar cele maĭ nuoĭ și tot-odată cele maĭ multe, cu litere cursive, în *scriptio continua*, cu propozițiunĭ, avênd saŭ nu accente și interpuncțiunĭ. Calitatea acésta deosebită a scrierilor și a materialuluĭ, precum și a ortografieĭ este un moment principal spre a putea dovedi timpul și patria când s'aŭ scris și unde s'aŭ scris diferitele manuscripte. Pentru cunóșterea patrieĭ unor manuscripte, servesc de asemenea și așa numitele Minologiĭ care ne arată dilele festive ale unor sfinţĭ în care trebuia să se citéscă în biserică o pericopă apropiată momentuluĭ festiv; căcĭ în ele se amintesc adesea orĭ dile care aŭ fost consacrate de biserică pentru serbarea unor anumițĭ sfințĭ, dintr'un anumit timp și într'o anumită localitate. De asemenea se găsește în unele manuscripte chiar numele scriitoruluĭ Codiceluĭ, precum și locul și timpul unde și când l'a scris; să înțelege că acésta nu era tot-déuna ceva sigur, de óre-ce atât numele scriitoruluĭ cât și manuscriptul putea să fie numaĭ o copie de pe un alt manuscript maĭ vechiŭ, ĭar numele scriitoruluĭ, fórte probabil, să fi fost al aceluia ce-a scris originalul manuscript din care a decurs atarĭ manuscripte despre carĭ vorbim.

Manuscriptele care aŭ numaĭ textul grecesc se numesc *Codices puri*; unele însĕ avênd pe lângă textul grecesc și un comentariu, scholie saŭ traducere, se numesc *Codices mixti*. In special, cele care aŭ în paralel o traducere, se numesc *Codices bilingues*. Traducerea, de cele maĭ multe orĭ, este latinéscă; de aceea și Codicile care aŭ asemenea traducerĭ se maĭ numesc *Codices graeco-latini*.

Asupra valóreĭ acestor Codice graeco-latini a fost maĭ înainte multă ceartă, de óre-ce se afirma de către Richard Simon, Bengel și maĭ ales Michaelis și Wetstein, că ele ar fi fost schimbate și adaptate traducereĭ latine, așa că nu maĭ pot avea pretențiunea de originalitate grécă. Părerea acésta însĕ a fost recunoscută ca neîntemeĭată de

vreme ce se ştie, că în Apus, întru cât timp se cunoştea de către ómenii de litere bine limba grecéscă, manuscriptele originale greceşti aveaŭ tot déuna mai multă autoritate şi eraŭ cu mai mult interes cercetate de către învețați, de cât traducerea lor în limba latinéscă. Sunt, în adevĕr, şi manuscripte care aŭ suferit alterațiuni după Vulgata; acestea sunt însĕ fórte nuoi şi anume, din vécul al XV-lea, fórte puține la numĕr şi numai în unele locuri se observă influența dominantă a Vulgatei.

Afară de manuscripte, care cuprind întreg textul Testamentului Noŭ saŭ numai o parte din el, numite şi *Codices textus perpetui*, mai sunt şi alt fel de manuscripte, care cuprind numai bucăți anumite, ce trebuia să se citéscă în biserică în anumit timp şi pentru anumite împrejurări, şi care se chiamaŭ *Codices ecclesiastici*, *lectionaria*.

In aceste din urmă codice, fórte de timpuriu găsim introduse cuvinte de întroducere, de pildă: Când urma să se citéscă o pericopă din evangelie, se începea tot-déuna aşa: „Dis-a Domnul". Aceste adaosuri, proprii la început numai lectionariilor s'aŭ introdus mai târdiŭ şi în manuscriptele ce cuprind întregul text al Testamentului Noŭ.

Manuscriptele, după cum am arătat şi în alte numere ale revistei nóstre, se împart în manuscripte scrise înainte de stihometrie; în manuscripte scrise în modul stihometriei şi în manuscripte după stihometrie. Vechimea lor se judecă după modul în care sunt scrise, se înțélege, că cele scrise înainte de stihometrie sunt cele mai vechi. Fie care manuscript mai are apoi şi un nume deosebit precum şi numĕrul sĕŭ. Wetstein († 1754) a fost cel dintâi care a însemnat manuscriptele cu litere mari şi mici, latine saŭ grece; iar pe unele şi cu litere arabice şi cu cifre. Ele se mai împart în 4 clase şi anume: 1) Evangelia. 2) Faptele Apostolilor şi epistolele catolice. 3) Epistolele lui Paul, şi 4) Apocalipsa.

Cele mai însemnate şi mai vechi manuscripte sunt cele notate cu literile A. B. C. la care s'a adăogat mai în urmă Codicele Sinaitic, numit Codicele *Alef*, care cuprinde întréga biblie a Vechiului şi Noului Testament scrisă înainte de epoca stihometriei, saŭ în tot casul, în care, felul stihometric de scris al lui Eutaliu nu le influența.

1) *Codicele A saŭ Alexandrin*. Acest Codice este redactat, *in scriptio continua* pe pergament, cu litere unciale, în două colóne, fără accente şi spirite, avênd totuşi

la sfârşitul cuvintelor semne despărţitóre de alte cuvinte arătate printr'un punct sus, cum de asemenea notat cu litere marĭ începĕtóre, arătând începutul uneĭ alte pericope. Codicele acesta cuprinde în ordinea următóre cărţile Nouluĭ Testament: a) Evangeliile. b) Faptele Apostolilor. c) Epistolele catolice. d) Epistolele Pauline, între care epistola cătră Ebreĭ e pusă între II Tesaloniceni şi I Timotheiŭ. e) Apocalipsa.

Evangeliile sunt împărţite în capitole Amoniace, cum şi în aşa numiţiĭ τίτλοι, cele-l-alte cărţĭ n'aŭ de loc nicĭ o împărţire în capitole saŭ pericope.

Acest Codice a fost dăruit la 1628 luĭ Carol I al Angliei din partea Patriarhuluĭ Constantinopolitan Ciril Lucaris; ĭar de la 1753 se păstrézá în British Museum din Londra; el este în folio, patru tomurĭ, din care cele treĭ dintâĭ cuprind textul grecesc al Vechiuluĭ Testament, ĭar al IV-lea, Noul Testament.

Codicele are şi maĭ multe lipsurĭ; aşa de pildă, în Noul Testament, lipseşte Mateiŭ I, 1—25, 6; Ioan VI, 50; VIII, 52; 2 Corintheni IV, 13—12, 6. El se numeşte Alexandrin pentru că Ciril, care maĭ înainte fusese Patriarh la Alexandria, l'a adus la Constantinopol, din care pricină a şi fost numit *Codex Alexandrinus.* Dupe o altă versiune provenită de la un diacon cu numele Ciril, acest Codice l'a primit Patriarhul Ciril din Muntele Athos, unde domiciliase el, maĭ înainte de a fi Patriarh la Alexandria. Sigur este, că Codicele fórte de mult timp se afla în Alexandria, căcĭ dupe o notiţă care se găseşte la începutul luĭ în limba latinéscă, se vede că a fost dăruit Patriarhatuluĭ de Alexandria la 1098, unde de sigur, a şi fost scris.

In privinţa vechimeĭ luĭ, opiniunile sunt împărţite. Aşa, uniĭ cred că el datează din vécul al IV-lea, alţiĭ, din vécul al X-lea.

Ciril, crede că Codicele a fost scris de o nobilă Egipteană numita Tecla, în vécul al IV-lea. O altă tradiţiune, arabă, crede că martira Tecla ar fi scriitórea acestuĭ Codice, ceea ce ar dovedi, că vechimea luĭ trebuie să o suim până la Apostolul Paul, dascălul martireĭ Tecla.

Opiniunea învĕţaţilor de astă-ḑĭ înse, în urma unor lungĭ şi obositóre cercetărĭ, este aprópe unanima în a afirma, că Codicele în adevĕr este fórte vechiŭ, şi anume maĭ înainte de mijlocul véculuĭ al V-lea, cum şi că este

scris în Egipt. O particularitate care o maĭ observăm aicĭ este, că el cuprinde afară de scrierile Nouluĭ Testament, încă şi Epistola luĭ Clemente Romanul către Corintheni, cum şi un fragment dintr'o a doua Epistolă a luĭ; considerându-se acestea ca scrierĭ care fac parte din scrierile Nouluĭ Testament.

Woide a edat în fac-simile cărţile Nouluĭ Testament din acest Codice; el a fost mult cercetat şi folosit în recensiunile critice ale luĭ Walton, Mill şi Vetstein. Cel din urmă credea, că Codicele în cestiune ar fi fost schimbat după traducerea latinéscă. Semmler [1]) şi Woide l'aŭ combătut cu succes.

2) *Codicele B, numit şi Codicele Vatican.* Şi acest Codice cuprinde cărţile Nouluĭ Testament în aceeaşi ordine ca şi Codicele A. Din vechiul Testament lipseşte cea maĭ mare parte din Genesă şi o parte din Psalmĭ; iar din Nouĭ Testament lipseşte sfârşitul Epistoleĭ către Ebreĭ de la capitolul IX, 15, înainte; epistolele Pastorale, epistola către Filimon şi Apocalipsa. Numitele patru epistole Pauline lipsesc de tot; sfârşitul însĕ al epistoleĭ către Ebreĭ şi Apocalipsa sunt scrise de o mână posterióră, probabil din secolul al XV-lea. Codicele este scris pe pergament fin, în quarto, pe treĭ columne, pe fie-care faţă, fără despărţiturĭ de cuvinte şi cu puţine abreviaturĭ. La sfârşitul unor secţiunĭ se observă un spaţiŭ óre care de lărgimea uneĭ întregĭ saŭ numaĭ jumĕtăţĭ de literă. Maĭ departe, textul original nu are de loc punctuaţiune; iar fiind-că negréla cu care s'a scris, se evaporase, a fost reîmprospĕtată cu negrélă nouĕ, de o mână posterióră, care şi-a permis să introducă icĭ, colea, semne de punctuaţiune, cum şi litere marĭ la începutul óre-căror propoziţiunĭ, spirite şi accente. Codicele are, pentru fie-care carte în parte, o împărţire deosebită, care nu se găseşte în alt Codice; aşa de pildă, în Evangelie lipsesc capitolele Amoniace Eusebiane cum şi τίτλοι, din contra Matheiŭ este împărţit în 170 secţiunĭ, Marcu în 62, 72, saŭ chiar 61; Luca în 152 şi Ioan în 80. Epistolele Pauline sunt tratate ca un întreg (şi numaĭ în acest Codice) şi este admirabil de observat, că deşi Epistola către Ebreĭ e pusă după două Tesaloniceni, totuşi numĕrul secţiunilor eĭ se încheie la Epistola către Galateni; epistola către Galateni se încheie cu a [illegible]-a sec-

[1]) De aetate Cod. Alex. 1760.

ţiune, iar Epistola către Ebrei începe cu No. 60; din contra Epistola către Efeseni cu No. 70; ceea ce a făcut pe unii să crédă că acest codice este o copie fidelă a unui alt codice mai vechiŭ, care avea acéstă împarţire, şi în care Epistola către Ebrei urma celei către Galateni.

Nu mai puţin pentru vechimea acestui Codice vorbeşte Epistola către Efeseni I, 1. prin cuvintele ἐν Ἐφέσῳ, care nu se găsesc în şirul ordinar al textului, ci pusă la marginea manuscriptului. Fórte probabil, Codice'e acesta îşi are origina în vécul al IV-lea, după cum afirmă Hug [1], Tischendorf şi alţii. Vetstein a acusat şi acest Codice de falşificare după manuscripte latineştĭ, înse n'a putut să probeze cu nimic acusaţiunea sa. Fac-simile din Codice se găsesc la Blanchinus Evangeliarum quadruplex I 492; Hug în disertaţiunea amintită. Studiile critice ale lui Tischendorf, 1847.

3) *Codicele Alef saŭ Sinaiticus.* Acest Codice a fost adus la 4 Fevr. 1859 de către Constantin Tischendorf dintr'o Mănăstire din muntele Sinai. Fragmente din el a adus Tischendorf în Germania încă din anul 1844, pe care le-a şi edat la Leipzig, în anul 1846, sub numirea de *Codex Friederico-Augustanus*, care acum se află la Dresda. El cuprinde o parte din vechiul Testament, iar cărţile Noului Testament le are înşirate în următórea ordine: Evangeliile. 2) Epistolele Pauline, dintre care Epistola către Ebrei e pusă după a doua Tesaloniceni. 3) Faptele Apostolilor. 4) Epistolele catolice. 5) Apocalipsa; apoi epistola lui Barnaba (care pentru prima óră o găsim aci întrégă în textul original grecesc) şi o parte din Pastorul lui Erma. Intre epistola lui Barnaba şi Pastorul lui Erma se pare că lipsesc şase file, probabil că acest loc l'a ocupat vre-o scriere apocrifa.

După opinia lui Tischendorf, Codicele datează din vécul al IV lea, şi e scris de patru scriitori diferiţi, la care se mai adaogară până în vécul al XII-lea şi un număr óre-care de corectori. Este scris pe pergament fin fără accente şi spirite, fără deosebire de cuvinte şi fără iniţiale. Se găsesc, cu tóte acestea, în Codice óre-care semne fórte simple de interpuncţiuni, înse dacă aceste aŭ existat în alcătuirea originală saŭ provin de la corectori, este îndoíală, cum de asemenea este îndoíală dacă împărţirea lui în capitole

[1]) De antiquitate Cod. Vat. Freiburg 1809, 4. Einl. in N. T.

Amoniace şi dupe exemplul canónelor lui Eusebiu, trebue atribuită corectorilor saŭ altuĭ cuiva. O particularitate deosebită a acestuĭ Codice este, că fie-care fila este împărţită în patru columne, afara de cărţile poetice ale Vechiului Testament. Ca şi în Codicele B, lipseşte şi aicĭ sfârşitul Evangelieĭ luĭ Marcu (16, 9 sequentes), Iar din Ephesenĭ I, 1 se vĕd, că cuvintele ἐν Ἐφέσῳ, sunt puse de o mână maĭ târdie.

Codicele *Alef* s'a edat pentru prima óră la Petersburg în anul 1862 in patru tomurĭ, folio, sub denumirea: *Bibliorum Codex Sinaiticus Petropolitanus*, ediţia Constantin Tischendorf, păstrându-se pe cât a fost cu putinţă vechea scriere uncială. Tomul I-iu cuprinde prolegomena şi un comentariŭ critic, împreună cu 21 de table foto litografice. Tomul al IV-lea cuprinde întreg Noul Testament, împreună cu Pastorul luĭ Erma şi Epistola luĭ Barnaba. In acelaş timp s'a maĭ tiparit un manual al Noulul Testament, cu litere cursive, păstrându-se iarăşĭ şi în acéstă ediţiune vechile columne, şirurĭ şi punctuaţiunĭ, intitulat: *N. T. Sinaiticum sive N. T cum epistola Barnabae et fragmentis Pastoris ex Cod. Sinaitico.... accurate descripsit, Tischendorf, Lipsiae, 1863.*

O altă ediţiune în formă de tot simplă, a apărut la Lipsca în anul 1865, numită: *N. T. Graece ex Sinaitico Codice omnium antiquissimo, Vaticana itemque elzeviriana lectione notata, ed. Tischendorf* [1].

Codicele C saŭ Ephraemi. Acest Codice se află în biblioteca din Paris, şi ca inscripţiune cuprinde scrierile ascetice ale luĭ Efrem Sirul în limba greacă (probabil din vécul al XIII), care inscripţiune cuprinde şi partea I-a a Codiceluĭ, iar partea a II a, o ocupă Biblia greacă a Vechiuluĭ şi Nouluĭ Testament. Codicele are 209 fol, din care 62 cuprind fragmente din cărţile Vechiuluĭ Testament (şi anume din Iov, Proverbe, Profeţĭ, Cântarea Cântărilor, Înţelepciunea luĭ Solomon şi Sirah), edate de Tischendorf la Lipsca, 1845, în fac-simile. Cele-l-alte fol cuprind Noul Testament, avênd multe greşelĭ şi lipsind

[1]) Despre valórea acestuĭ manuscript, compară *Muralt*, Stud. und. Artic 1860. IV. *K. Wieseler* in den Theol. stud und Kritic 1861, IV şi 1864, pag. 399—438. Philip Buttmann in Hilgenfeld's Zeitschrift fur wissenschaftliche Theologie, 1864, pag 387 sequentes şi 1866. II.

aprópe a treia parte din cărţi. Inşirarea cărţilor sfinte o are în aceeaşi ordine ca şi Codicile Alexandrin.

Textul e scris fără despărţiturĭ de cuvinte, fără accente şi fără spirite, fara despărţiturĭ în colóne. El este scris *per extensio*, iar evangeliile sunt provĕdute cu împărţirea Amoniacă în capitole Punctuaţiunea, consta la început în acest Codice numaĭ într'un punct, şi acesta pus fórte rar pe icĭ, pe colo, în cărţĭ; corectoriĭ de maĭ târdiŭ însĕ în loc de punct, aŭ întrodus un asterisc, cum de asemenea accente şi spiritus asper. Fără îndoială, Codicele este unul din cele maĭ vechĭ, iar timpul când el a fost scris, cade în secolul al V-lea, între Codicele Vatican şi Codicele Alexandrin, iar patria luĭ este Egiptul.

Ca unul dintre cele maĭ vechĭ codice a fost mult folosit de către editoriĭ criticĭ aĭ cărţilor Nouluĭ Testament, în special de Mill la 1710 şi de către Wetstein. Acest din urmă a fost cel maĭ stăruitor în cercetarea luĭ, de şi multe din foĭ nu aveaŭ textul citeţ. Abia cu vre o 60 de anĭ în urmă, printr'un mijloc chimic şi anume cu ajutorul tinctureĭ luĭ Gioberto a fost cu putinţă să se citéscă părţile grele din acest Codice, din care Tischendorf, la anul 1843, a scos la Leipzig o splendidă ediţiune.

In biblioteca colegiuluĭ Treimiĭ din Dublin se găseşte un vechiŭ *Codex rescriptus*, a căruia origină datează din vécul al VI-lea şi care, în 32 de foĭ, cuprinde părţĭ din evangelia luĭ Matheiŭ. Ca şi Codicele C, asemenea şi acesta, din causă vechimeĭ luĭ, era fórte puţin citeţ; pentru acésta şi descoperitorul luĭ, Iohn Barret, pe cât a fost cu putinţă, a scos în fac-simile pe 64 table de aramă părţile citeţe, în care el a pus o precuvêntare, cu observaţiunĭ critice [1]. Dupĕ Barret, Codicele a fost folosit pentru Noul Testament de către Schultz, în aşa numita recensiune a N. Testament, dupĕ recensiunea luĭ Griesbach. Iar Tregelles în anul 1853, întrebuinţând mijlóce chimice a ajuns să descifreze mult maĭ bine vechea scriere a Codiceluĭ. Textul este fára accente şi spirite, şi ca punctuaţiune, are un punct simplu, cum şi un spaţiŭ mic între proposiţiunĭ. Capitolele sunt dupĕ împărţirea luĭ Amonin, iar aşa numiţiĭ τίτλοι, sunt notaţĭ pe margine. (Va urma).

---

[1]) Ev. sec. Math. ex. Cod. rescr. in Bibl. Collegii S.S. Trinit. ... Dublin ... Dublin 1801.

DONAȚIUNI

Listă de numele şi pronumele pióselor femei, ce aŭ contribuit, cu lucrul mâinilor lor la înfrumusețarea Bisericilor din Parohia Star. Chijdu, județul Prahova

D-na Sofia Preotu M. Răpénu, una masă alésă pe Sf. Masă şi două şervete lungi alese cu care sa împodobit sus pe tâmplă Maica Domnului şi sf. Apostol Iôn, în ambele părți ale răstignirei, tóte în valóre de 40 lei. D-na Joița Pr. I. Răpénu şi Maria Dumitru Bărbucianu una învelitóre de borangic pe Sf. Masă alesă şi frumos împodobită, în valóre de 20 lei. D-na Maria Inchinata trei sfinte acoperemínte de mătase prea frumóse şi bine lucrate în valore de 11 lei. D-şóra Joița Ion Dtru Cheşca una masă borangic pe sf. Masă alésă şi prea frumósă înpodobită în valóre de 35 lei D-na Maria Dimitrie Petrescu, patru perdele de borangic şi una masă în valóre de 38 lei. D-na Joița Ioniță Gh. Trofircă una perdea borangic prea frumos împodobită cu fluturi şi lânică, care s'a aşezat pe tâmplă la cina cea de taină; şi la care a maĭ contribuit şi alte câte-va femeĭ, în valóre de 25 lei. D-na Marghióla Mihalia Vasilie, una perdea borang.c în valóre de 10 lei. D-na Bica Ioniță Dumitrache una perdea borangic în valóre de 8 lei. D-na Dobra Ioniță Dragomir Fofircă una perdea borangic împodobită cu fluturi şi lânică care sa aşezat la sf. 40 Mucenicĭ, în valóre de 15 lei. D-na Iléna Ioniță Stef. Frigea una perdea borangic cu alesăturĭ în valóre de 9 l. D-na Maria Colțénca un aşternut la sf. Proscomidie de borangic în valóre de 5 lei. D-na Anica Dinu Bâra una perdea borangic cu alesăturĭ în valóre de 10 lei. D-na Maria Mitiță Stef. Tache Frigea şi sóra sa Ióna una perdea borangic alésă şi frumos împodobită în valóre 8 leĭ. D-na Ióna Gh. Sóre Colțenu una perdea borangic în valóre de 6 lei. D-na Maria Stefan Preda Frigea una perdea borangic în valóre de 10 lei. D-na Ecaterina Ion I. Chiriță, un aşternut pe icoostas în valóre de 2 lei. D-na Maria Inchinata două perdele de borangic colorate şi trei sfinte acoperăminte mătase, 51 lei. D-na Ióna Stefan Tache Frigea una perdea borangic în valóre de 4 lei. D-na Maria Mitiță Stef Tache Frigea una perdea în valóre de 4 lei. D-na Dumitra Gh. Ciobanu, una perdea în valóre de 4 lei. D-na Marghióla Mihalia Vasiliu două perdele în valóre de 8 lei. Tuturor acestora li se aduc călduróse mulțumirĭ.

Domnul Iordan Ionescu, din urbea Giurgiu, a dăruit bisericeĭ cu hramul Adormirea din cătunul Turbatu, jud Vlaşca, o colinvitră de aramă în valóre de 10 lei; D-nul Ieremia Ion Călugărul a dăruit tot aceleĭ biserici o tócă de oțel cu ciocane în valóre de 20 lei, asemenea şi D-l Petre Georgescu a dăruit un disc de aramă pentru conservarea anaforeĭ în valóre de 10 lei. Tuturor persónelor donatóre de maĭ sus li se aduc viĭ mulțumirĭ pentru laudabila lor faptă.

Următórele persóne din com. Dr jnı de sus, jud. Prahova aŭ contribuit pentru Biserica Parohială Sf. Ion şi anume: D-l Negoiţă Enescu 100 lei, Preotul D Dimitrescu 20 l. Felicea Colavia 20 l. Mandıta Tudor 20 l. N. Antonescu 20 l. Mihai Popa din Transilvania aducĕtorul clopotului 13 l. Tache D. Enescu 12 l. Nicolau Cârstea 10 l. Ioniţă Enescu 10 l. Iancu I. Cojocaru 10 l. Andrei Tudor 10 l. Gheorghe I. Plaisan 10 l. Vasile Neculai 10 l. Gheorghe Mateescu 10 l Gheorghe din Creţu 10 l. Costache M Tudor 10 l. D-l Dumitru Bazilescu 6 l. Vasile Toader 6 l. Dumitru Tudor 6 l. Nicolae D. Gogu 6 l. Neculai Nicu 6 l. Niţă N. Badea 6 l. Manolache Popa 6 l. Ilie Iancu Neoşi 6 l. Stan D. Burduşel 6 l Ilie I. Michailă 5 l. Neculaie I. Cojocaru 5 l. Ilie Stan Rus 5 l. Ioniţă Gheorghe Mateescu 5 l. Ioniţă Mateescu 5 l. Costache Gheorghescu 5 l. Ioniţă Stan Simion 5 l. Iordache Stan Simion 5 l. Constantin St. Bolan 5 l. Gheorghe I. Cojocar 5 l. Ghiţă I. Badea 5 l. Ioniţă D. Moraru 5 l. Nicolae C. Frâne 5 l. Neculau I. Bolanu 5 l. Dumitru Iliescu 5 l. Nae N. Corstea 5 l. Duţă Cojocar 5. l Ion Radu Semion 5 l Franc C. Francu 5 l. Iancu Neoşu 5 l Ilie Iancu Mihail 5 l. Mihai Alexandru 5 l. Vasile D. Nedelcu 4 l. Ion Brat 4 l. Neculai Stan Brat 4 l. Maria Pr. D Bălănescu 4 l. Duţă P. Coman 4 l. Neculai I. Mihăilă 4 l. Cârstea Stan Bratu 4 l. Neculai D. P. Burduşel 4 l. Anton I. Cârstea 4 l. Preda Radu Stoica 3 l. Costache Ianoşu 3 l. Vasile I. Cârstea 3 l. Haralambie C Drăgan 3 l. Gheorghe A. Creţu 3 l. Costache D. Nedelcu 3 l. Ion G. R. Simion 3 l. Gheorghe Oprea 3 l. Neculai S. Neoşor 3 l. Enache St. Popa 3 l. Neculai Ion Brat 3 l. Ioniţă C. Istrate 3 l. Neculai Iancu Popa 3 l. Gheorghe R. Simion 3 l. Paraschiv D. Nedelcu 3 l. Neculai Gh. Bratu 3 l. Ilie Gh. Bratu 3 l. Călina I. St. Tudora 3 l. Neculai T. Onoiu 3 l. Ştefan Gheorghe 3 l. Gheorghe Iordache Tătucu 3 l. Niculau M. Călin 3 l. Ion Tudoroi 2 l. Gheorghe N. Săricén 2 l. Ioniţă Ştefănescu 2 l. Ioniţă Bordea 2 l. Gh. R. Stoica 2 l. Dumitru Radu Stoica 2 l. Anton Ion Brot 2 l. Radu Gh. Tudoroi 2 l. Neculai Dan 2 l. Gheorghe Trifan 1 l. La toţi aceştĭ pioşĭ creştinĭ Epitropia le exprimă vii mulţumirĭ pentru acéstă faptă laudabilă.

La biserica parohială cu hramul Sfintul Mina Parohia Petre-Boji din Craiova s'a dăruit de Dómna Maria Otetelişianu un policandru de alamă cu opt-spre-ḑece lumini în valóre de două sute lei; iar de către Domnul Mitrică Mateiescu comerciant o candelă de metal în valóre de 12 lei, pentru care li se aduce mulţumirĭ publice.

D-l Ioniţă Bilcan, din comuna Corbasca jud. Roman a dăruit bisericei „Sf. Nicolae“ din Giurgenĭ, un rând compleet de veşminte preoţeştĭ şi un rând de acopereminte pentru Sf. Vase tóte în valóre de 80 lei; iar soţia sa Stefana Balcan, a împodobit icóna împărătéscă „Maica D-luĭ“, cu perdele frumos decorată, îmbrăcând asemenea şi iconostasul şi proscomidia, pentru care li se aduc călduróse mulţumirĭ.

Domnul Alexandru Lenş Filipescu, proprietarul moşiei din comuna Luciu, jud. Ialomiţa a dăruit bisericeĭ cu hramul Sf. Impăraţi din acea comună, un rand de veştminte preoţeşti in valóre de lei 300; pentru care i se aduce mulţumiri publice.

D-l I. P. Nicolescu, comerciant, din oraşul Târgovişte a dăruit bisericeĭ filiale cu hramul Sf. Dumitru din acel oraş, două sfeşnice de lemn lucrate în strung, în valóre de 14 lei, pentru care i se aduce mulţumiri publice.

D-l George Ionescu cu soţia sa Alexandrina, actualul Registrator al Prefectureĭ jud. Oltu (Slatina), aŭ dat Bisericeĭ Parohiale sf. Dimitrie, din comuna Perieţi, un rand de perdele naţionale cu galerii poleite auriŭ, pentru icónele împărăteşti precum şi un acoperământ pentru Iconostas tóte în numĕr de 12 metrii pentru care li se adue călduróse mulţumiri.

Domnul Alexandru Constantinescu proprietarul moşiei „Găşteni" din comuna Răcăciunĭ, judeţul Bacău a oferit 300 pari de stejar şi nuele, pentru împrejmuirea bisericei filiale Sf. Voevozi din Găşteni; iar Domnul Ión Popénu-rezeş tot din acea comuna, a dăruit aceliaşĭ biserici un clopot, în valóre de 400 lei, pentru care li se se aduc călduróse mulţumiri.

D-na Hagiica Maria Vasile Ión, a dăruit Bisericei Sf. Gheorghe Vechĭ, un rând procóveţe de catifea. de mare valóre pe cari le-aŭ adus din Chiev (Rusia) pentru acéstă Sf. Biserică. Epitropia îi aduce călduróse mulţumiri pentru acéstă nobilă şi valorósă ofrandă.

D-l Gheorghe Uutaru a donat bisericeĭ din parohia *Islaz*, judeţul Brăila un Felon şi un Epitrabil, ambele de colóre négră, valorând 31 leĭ şi 50 bani, pentru care i se aduce călduróse mulţumiri.

Dómna Ana G. Petcu proprietara moşieĭ din comuna Ograde jud. Ialomiţa a dăruit bisericeĭ parohiale cu hramul Sf. Voevozi din acea comună, una sobă de fier, în valóre de lei 125, pentru care i se aduce mulţumiri publice.

Domnul Constantin Paloşanu a daruit bisericeĭ Adormirea din com. Balta Albă jud. Râmnicu-Sarat una Christelniţă de aramă în valóre de 70 leĭ. Un steag în valóre de 30 lei şi 2 lei pentru poleitul unuĭ potir: D-l Nicolae Lerescu 2 lei, Domnul Oprişescu Apostolénu din Râmnicu-Sărat 8 lei, Stoica Ion Mocanu 2 lei, David Rad Senchi 1 leu, Marin Cosorénu 50 de bani, Ene Vilcea 50 bani, pentru poleitul Potiruluĭ. Domnul Paraschiv T. Popa aŭ făcut una Căldăruşe de aramă pentru botez, in valóre de 6 lei. Tuturor acestor donatorĭ li se aduce călduróse mulţumiri.

Domnul Marin Dediulescu, din comuna Boldul judeţul Râmnicu-Sărat a reparat o cruce de argint, de la biserica parohială „Sf. Imparaţi“ din ḑisa comună ce a costat lei şése.

Asemenea şi Domnul Mateĭ Pâslarul tot din acea comună a plătit cu lei 16, suflatul (poleitul) cu aur al potirului tot de la ḑisa biserică, pentru care li se aduce căldurόse mulţumiri.

——

Epitropi Bisericeĭ Sf. Vinerĭ din Alexandria aduce mulţumirĭ Pr. Al. Ghelican Parohul numiteĭ Bisericĭ pentru că a făcut din noŭ ferestrele Bisericeĭ în valόre de 250 leĭ, un Chivot de argint pentru conservarea Sf. Impărtăşiriĭ, o pereche Cununiĭ de argint şi o cutie tot de argint pentru Sântul Mir şi tacâmul Botezuluĭ la pruncĭ tóte în valόre de 140 leĭ. Argintul pentru lucrarea acestor obiecte a fost al bisericeĭ.

——

Locuitoriĭ Costache Fărcaş şi Gavriil Solomon, cel întâĭ din cătuna Ghedeon, comuna Bochicea şi al II-lea din cătuna Todireni comuna Stăniţa, plasa Siretu-de-sus Judeţul Roman aŭ contribuit ambiĭ pentru acoperirea bisericeĭ filiale „Sf. Gheorghe“ din cătuna Ghedeon şi anume: Costache Farcaş, cu suma de 120 leĭ, hărăsind şi un epitrahil in valόre de 14 leĭ: iar Gavriil Solomon, a dat 50 leĭ, adjutor la acoperirea bisericeĭ din cătuna Ghedeon. La biserica S. S. Voivoḑĭ din cătuna Urz cĭ comuna Bahna (jud. Roman) s'aŭ făcut următόrele donaţiunĭ: D-l Ştefan C. Blănaru, din parohia Bahna, a cumpărat şi dăruit bisericeĭ, un policandru de alamă, cu 12 luminĭ, în valόre de 54 leĭ şi un acoperământ pe Sânta Masă în Altar costând, 8 leĭ. Tot la acéstă biserică, s'a făcut de către D-na Galiopia S. Kort, doŭĕ perdele pentru icόnele împărăteştĭ de mătase în valόre de 150 leĭ; şi locuitorul Constantin S. Aramă, a donat alte doŭĕ perdele, tot pentru Icόnele Impărăteştĭ, în valόre de 8 leĭ. La biserica S. S. Voivoḑĭ pronumită şi biserica albă din Urba Roman, Diaconul Mihail Popovicĭ, de la mencionata biserică, a dăruit acestuĭ Templu, un stihar diaconesc cu Orariul seŭ şi una pereche naraclițe de ştofă, adamască de mătase, în valόre de 86 leĭ. Tuturor acestor persόne li se aduc căldurόse mulţumirĭ.

——

D-nu Dumitrache Binciolu, proprietar al moşieĭ Padea, din plasa jiiuluĭ de mijloc jud. Doljiŭ, a bine voit a dona Bisericeĭ Parohiale din comuna Padea un costum de veştminte în valόre de 240 leĭ, i se aduce căldurόse mulţumirĭ pentru acéstă laudabilă faptă.

——

Domnul Petre Radu Mirea din comuna Băbaiţa jud. Vlaşca, a dăruit o colinvitră de aramă în valόre de 32 leĭ, bisericeĭ filiale cu hramul Sf. Nicolae din cătunul Călugăriţa, pentru care i se aduce mulţumirĭ publice

——

Listă de numele şi pronumele, Enoriaşilor carĭ aŭ venit în ajutorul reparaţieĭ bisericeĭ parohiale cu hramul Sf. Voivoḑĭ din comuna Cireaşovu jud. Olt. Preot. Paroh Zamfir Valmar 30 l. Iόn Dincă,

Gh. Predă și Florea Dorobanțu-Epitrop. câte 25 lei. Radu I. Plapcian. Petre Iliescu, Stoian Ionescu, Nicolae F. Sorescu, Tănase Preda, Gh. Vochiță, Gh. F. Boéngiu, Matei T. Boéngiu, Oprea Niță. Voicu Mateică, Ión Păun și Gh. Cioponea câte 20 lei. Nicolae Radu, Ión F. Sorescu, Gh. Șerban, Marcu Șerban, Tudor Lupu, Voicu Mustață, Marin Ilinca, Ión Stanca, Tache Marin Stancu S. Draguți, Constantin Durcă, Stancu Pavel, Grigore Sârbu, Marin Drăguțu, Dumitru P. Drăguțu și Alex. M. Drăguțu câte 15 lei Stroe M. Sorescu, Gh. Radu, Șerban Nedelciu, Ión I. Dincă, Radu Popa. Andrei Dumitrache, Ión D. Preda, Păun Radu Chiriță, Zamfir Matei, Radu Ilie, Ilie D. Preda, Matei Sorescu, Marin M. Popa, Toma Christea, Marin F. Dorobanțu, Matei Marcu, Radu Gh. Ciopanea, Marin Babușcă, Ión Dumitrică, Florea T. Lupu, Dumitru Pârvu, Constantin Dumitrică, Tudor Pârvu, Dumitrache Badea, Nae Giană, Radu Costache, Preda Costache, Ilie F. Dorobanțu, Marin T. Lupu, Léna Marin Voicu, Ilie Stancu, Gh. Iancu, Dumitru M. Șerban, Radu Dumitrache, Tudor Dumitrache, Ión Cocoșu, Voicu Gh., Dumitru M. Cioponea, Ilie Trandafir, Ion Rizea, Constantin Olténu, Dumitru T. Ciobanu, Zinca Gh. Cocoșu, Constantin Voicu, Ilie Tănase, Tănase Mateică, Gh. Vasile, Marin Cârciumaru, Ion Vasile, Ión Cârciumaru, Ión Mustață, Constantin Mustață, Ioniță Mustață, Florea T. Pălărie, Costache Barbu, Niță Barbu, Radu I. Glonțu, Constantin Glonțu, Tănase Voiculețu, Ión F. Ionciu, Mihai Ilinca, Petre Bușa, Marin Ilie, Anghel Glonțu, Manea Marin, Dumitru P. Glonțu, Andrei Fieraru. Marin Fieraru, Nică Marin, Dumitru Sălcă, Radu Negoescu, Nița Zamfira, Constantin Zamfira, Gh. Zamfira, Niță Călin, Ión S Drăguțu, Andrei Călin, Ilinca P. Drăguțu, Dumitru Tănase, Dumitru Mihai. Anica Răduțu, Ión M. Logofătu și Păun Ión, câte 10 lei. Marin Rizea, 15 l. Dumitru Ilie, Niță Stoian și Ión Condă câte 6 lei. Matei Zamfira 7 lei. Constantin Bobénu, Ión Bobénu, Florea I. Sandu, Maria F. Badea și Anica I. Ilie, câte 5 lei. Pentru aceste pióse și laudabile fapte creștinești Sf. Episcopie le aduce cele mai călduróse mulțumiri dorind ca exemplul acestora să fie urmat și de alții.

Următórele persóne din parohia Ghirdoveni, jud. Prahova, aŭ contribuit cu bani spre a cumpĕra un rând de odăjdii, o cădelniță, o evangelie îmbrăcată în argint și un tipic bisericesc, pentru biserica parohială cu hramul Sf. Voevodi și anume: Dl. I. Bucur a dăruit 70 lei. Dragomir Ión 70 l. Manta G. Herescu 81 lei. Ión Stancu Joiți 30 l. Ión G Herescu 20 l. Ión Stan Gălnă 20 l Constantin Manta 10 l. Gh. V. Crivĕțianu 10 l. Tudor N. Ghiculescu 10 lei. Duță Ión 10 l. Niță Ene 10 l. Asemenea și Niță Dobrițoiu, din com. Bucșani, jud. Dâmbovița, a dăruit acceleiași biserici două sfeșnice de alamă în valóre de 120 l. pentru care li se aduce mulțumiri.

D-nul Vasile Nicolaŭ, proprietarul moșiei Brazi, jud. Prahova, a dăruit bisericei parohiale cu hramul Sf. Treime din com. Brazi, un

policandru în valóre de 132 lei, pentru care i se aduce mulţumiri publice.

D-nul Enache şi D-na Maria Constantinescu, din Bucureştĭ, a dăruit bisericei cu hramul Sf. Apostolĭ, parohia Popeştĭ, jud. Prahova, un rând de procoveţe de mătase, brodate cu fir, un dulap pentru bibl oteca parohială, o candelă şi un sfeşnic, pentru care li se aduce mulţumirĭ publice.

Preotul Radu Rădulescu şi locuitoriĭ Stancu Mincu, Marin C. Călin, Négu Niţu, Radu Jidovu, Marin Bolanică, Dum tru Ene, Ión Iordache, Ioan Stan Gheorghe, Ioniţă Militaru, Radu Matheĭ, Oprea Stan, Ioan Mirea, Ioan Bromatu, Marin C. Drăgan, Ioan Doianu, Şerban Niţu, Ilie Mirea, Radu Vasile, Marin Stancu, Stan Dumitru, Stancu Stoian şi Ene Pascu, toţĭ din comuna Uzunu, jud. Vlaşca, aŭ contribuit preotul cu 6 leĭ, iar ceĭ-l-alţ cu câte 2 leĭ la cumpărarea unuĭ steag pentru biserica parohială cu hramul Sf. Nicolae din numita comună; pentru care li se aduce mulţumirĭ publice.

Din partea Sânteĭ Episcopiĭ a Râmniculuĭ, se aduce mulţumirĭ căldurόse următórelor persóne pentru darurile făcute bisericeĭ parohiale cu hramul Sf. Nicolae din com. Băilesciĭ, jud. Dolj, şi anume: Parohul C. Ioanescu cu soţia sa Maria, aŭ dăruit un rând vestminte preuţeştĭ lucrate de stofă naţională, care costă 120 leĭ. D-na Mitrana P Trancă, a dăruit treĭ perdele la icóne şi două acopereminte pentru sf. Prêstol în valóre de 30 leĭ. Dinu N. Bogdan cu soţia sa Ioana aŭ dărut două perdele la icóne în valóre de 10 leĭ. Firu N. Popescu, din Craiova un clopoţel Obştea parohieĭ a cumpărat tóte cărţile legate, ediţ a S-tuluĭ Sinod, afară de Minee, în valóre de 360 leĭ.

D-niĭ Costache Dumitrescu, Costache Gioroianu, Danilă Petrescu, Nicolae Marin şi D. Roşiu, aŭ dăruit fie-care câte o carte legată, ediţia S-tuluĭ Sinod, bisericeĭ parohiale cu hramul Sf. Dumitru din parohia Nedela, jud. Dolj, pentru care li se aduce mulţămirĭ publice.

La biserica parohială S-ţiĭ Voevoḑĭ, din com. Ineşeştĭ, pl Fundu, judeţul Roman, prin stăruinţa preotuluĭ Gheorghe Platon, actualul paroh în numita comuna s'a făcut un clopot noŭ, în greutate de 126 chilograme costând 360 leĭ. Acéstă sumă a fost acoperită de către persónele următóre Preotul Gheorghe Platon parohul comuneĭ Ineşeştĭ, a contribuit cu 180 leĭ. D-niĭ Ioan Bontose 10 l. C. Brumă 10 l Vasile Iliescu 5 l. D-na Zoia Iliescu 5 l. Ioan V. Zaharia 5 l. Mihail Anton 5 l. Mihalache Guriţă 5 l Grigorie Zapalcea 5 l. Anica Zapalcea 4 leĭ Ioan Must ţă 4 l. Vasile G. Catană 3 l. Catinca G. Catană saŭ Iacob 2 leĭ. Gh. C. Catana 3 leĭ. Gavril Bălăiuţă 3 leĭ. Marghiola Neagu 2 leĭ Catinca Creţu 2 leĭ. Anica Kliseu 2 leĭ, precum şi alte persóne cu sume maĭ micĭ, în total suma de 360 leĭ, pentru care li se aduce mulţumirĭ.

D-nii Gh. Pavelescu, dăruind bisericei filiale cu hramul Sânții Voevodi, din comuna Săliștea, jud. Mehedinți, un rând vestminte naționale bisericești în valóre de 120, Ión Surdu, un aghiasmatar și o psaltirie, ambele legate cu piele marochin și Gh. Săliștean, o liturghie de asemenea legată, pentru care li se aduce mulțumiri.

Dl. Petcu I. V-iculescu, învĕțător în comuna Nicolesci, plasa Grădiștea, jud. Râm.-Sărat a donat bis. parohiale cu patronul Sf. Gheorghe din comuna Puesci una bederniță în valóre de 70 lei. Un număr de 40 enoriași de la biserica filială Sf. Impĕrați. din cătunul Foténul, a contribuit cu câte 5 lei de fie-care spre împrejmuirea cimitirului. De asemenea și alți 45 enoriași de la biserica filială Sf. Voevodi, din cătunul Colibași, aŭ contribuit cu câte 5 lei 50/00 cu care s'a împrejmuit curtea bisericei, pentru care li se aduce mulțumiri publice spre îndemnul și altor persóne la asemenea fapte laudabile.

Prin stăruința parohului Ión Băleanu, făcându-se un rând vestminte bisericești complecte din stofă națională pentru biserica parohială cu hramul Sf. Nicolae, din comuna Ruptura, jud. Mehedinți, cum și un felon, una pereche mânecuțe și un brâŭ, pentru biserica filială cu hramul Sf. Ión Botezătorul din aceeași comună, pentru care i se aduce mulțumiri publice.

D-na Maria Gh. Ciurea a oferit bisericei cu serbarea Inălțarea Domnului, din cotuna Inancișme, parohia Cogelac, județul Tulcea, o față pentru S-ta Masă, în valóre de 7 lei; iar locuitorii Gh. Zurzu și Ión Dumitru aŭ oferit pentru aceeași biserică, o cădelniță de zinc în valóre de 30 lei. Tuturor acestor pioși donatori li se aduce mulțumiri publice.

Din partea Sântei Episcopii a Hușilor se aduce călduróse mulțumiri D-lui Gh. Popa, din comuna și parohia Pungeșcii, județul Vaslui, pentru că a donat bisericei din acea parohie un policandru de alamă în valore de 60 lei.

D-nul Constantin Gheorghiu și soția sa Ecaterina, din orașul Tulcea, aŭ oferit bisericei cu serbarea Sf. Nicolae din disa urbe, două cununii de argint în valore de 180 lei, pentru care li se aduce mulțumiri publice

---

D-nul Ilie R Țigănuș, a oferit bisericei cu serbarea S-ții Voevodi, din parohia Tichilesci, jud. Brăila, un rând vestminte preoțesci de stofă înorate cu fir, în valóre de 200 lei, pentru care i se aduce mulțumiri publice.

D-nul Mârza Petrescu, a oferit bisericei cu serbarea Inălțarea Domnului, din cotuna Inancișme, parohia Cogelac jud. Tulcea, două sfeșnice de alamă pentru Sânta Masă, în valoae de 10 lei, pentru care i se aduce mulțumiri publice.

Din partea Sântei Episcopii a Hușilor, se aduce călduróse mulțumiri persónelor, care aŭ dăruit bisericeĭ filiale cu hramul Sf. Nicolae, din cătuna Tomeștĭ, Parohia Pogana, următórele obiecte: Gh. Rusu, una liturghie, ediția S-tuluĭ Sinod, legată cu piele marochin, în valóre de 12 leĭ, și Ion Munteanu un Evhologiu, ediția St. Sinod, legat cu piele marochin, în valore de 13 l. și 50 b.

Dl. Doctor N. Popa, din orașul Brăila, a dăruit bisericeĭ cu hramul Sânțiĭ Apostoli Petru și Pavel, din acel oraș, un policandru noŭ de broz, cu sticle de cristal, avênd 15 luminĭ. Epitropia numiteĭ bisericĭ aduce viĭ mulțumirĭ piosuluĭ donator pentru acéstă generósă ofrandă.

Din partea Sântei Episcopiĭ de Hușĭ, se aduce călduróse mulțumirĭ D-luĭ proprietar C. N. Iamandi, pentru că a dăruit bisericeĭ din Parohia Epurenii, jud. Fălciu, două stofe pentru vestminte preoțescĭ, și anume: una de mătase și una de catifea, ambele în valóre de 140 leĭ.

Se aduce mulțumirĭ publice locuitorilor din com. Ruptura, jud. Mehedințĭ, carĭ aŭ contribuit la facerea a două rândurĭ veșminte bisericeștĭ naționale pentru bis. cu hramul Sf. Nicolaĭ din com. lor.

Din partea St. Episcopiĭ a Hușilor, se aduce căldurose mulțumirĭ persónelor Ioan Grădinariu, primar, Vasile T. a Marineĭ, Mihalache Prisecariu, C. Chelariu, Dim. Simionescu, Alexandru Sachi, Ilie Bizim, Teodor Grădinariu și Nicolae Bălănescu, care toțĭ aŭ contribuit la cumpărarea unuĭ sânt antimis de matase în valóre de 7 leĭ, pentru biserica cu hramul Sf. Gheorghe, din Parohia Popeni, jud. Tutova.

D-șórele: Ana Enache T. Cartianu, a dăruit bisericeĭ parohiale cu hramul Sfințiĭ Apostolĭ, parohia Cartiu, plasa Vulcanu, județul Gorj, o păreche perdele naționale pentru icóna Domnuluĭ Christos; Sevastița M. Diaconescu o păreche perdele pentru icóna Maiceĭ Domnuluĭ, și Aneta G. Ungurenu, o masă de pânză, tóte cu alesăturĭ naționale, pentru care li se aduce viĭ și căldurose mulțumirĭ.

Administrația Domeniuluĭ Coróneĭ dăruind uluca și stâlpiĭ pentru împrejmuirea bisericeĭ parohiale cu hramul Sfințiĭ Apostolĭ, din comuna Damian, jud. Dolj, cum și următórele cărțĭ ediția St. Sinod: Liturghia, Evanghelia, Apostol, Octoih Mare, Triod, Penticostar, Céslov, Catavasier, Aghiasmatar, Psaltire, Prohod, Evhologiu și Tedeum, tóte legate. D-na Maria C. Pretorian, dăruind aceliașĭ bisericĭ, nouĕ părechĭ perdele naționale pentru sfintele icóne și una pentru ușile împărăteștĭ, o sfită și un stihar de borangic cu bumbac alese cu lânță în culorĭ, și D-na Lore, fiica D-luĭ Nenciu, tot aceleașĭ bisericĭ, dăruind o masă cusută cu lânță pentru iconostas, și două procovețe de plisă brodată, li se aduce căldurose mulțumirĭ.

OMENIREA ȘI RELIGIA.

I.

1. Problema religiósă. — 2. Materialism și Creștinism. — 3. Trei principii de direcțiune. — 4. Indiferența religiósă. — 5. Spiritul revoluționar. — 6. Ateismul. 7. Teismul. — 8. Societatea fără Dumnedeŭ: Rolul pietățeĭ.

1). Tóte chestiunele de care omenirea se preocupă, tóte problemele ce timpul nostru le agita cu așa mare vuet, fiind-că intereséză bunul traiu și viața, tóte aceste sunt numaĭ la suprafață. Cestiunele aceste sunt de mică importanță fața de o cestiune ce le cuprinde pe tóte. Însě ignoranțiĭ nu cugetă nicĭ cum la dênsa, ĭar politicianiĭ angajațĭ în partide o desprețuesc, numaĭ cugetătoriĭ serioșĭ îĭ pricep gravitatea: acésta-ĭ problema religiósă.

Da saŭ ba, un popor póte óre trăi fără religiune? Și dacă-ĭ adevĕrat, că religiunea este nutrimentul moral indispensabil omenireĭ, ce trebue óre să facă o societate pentru a'șĭ conserva și reînoi viața morala, ce pare a-ĭ lipsi?

Omul tinde necontenit cătră progres, și religiunea nu numaĭ nu împedică orĭ ce progres, ci din contra, prin cunoștințele superióre, ideale, de înaltă curăție morală, cu care înzestréză pe om, îĭ înlesnește din ce în ce maĭ mult calea progresuluĭ. Apoĭ, progres însemnând pășirea pe o tréptă maĭ înaltă în cunoștințĭ, în predomnirea materieĭ și în confortibilitatea traĭuluĭ, ĭar sentimentul religios fiind

un element înăscut naturel omenești, și variind în decursul timpurilor împreună cu omul, în progresul total al acestuia, a trebuit și dênsul să ia o desvoltare spre a corespunde cerințelor superióre ale omenireĭ. Deci forma normală și definitivă sentimentul religios a aflat'o în creștinism, carele este cultul rațional dat luĭ Dumnedeŭ. Pentru aceea credința creștină este condițiunea progresuluĭ în viitor. Orĭ-ce îndepărtare de la acéstă normă nu póte duce de cât la eróre, la regres și în fine la pĕcat: că ce este pĕcatul, de nu o decadență morală a omuluĭ, un pas în dĕrăt, fals, și prin urmare un regres. Drept care bine dice Scriptura Sacră că: „Ceea ce face mizeria popórelor este pĕcatul". Iar cel întâi din tóte pĕcatele este uĭtarea de Dumnedeŭ și instalarea cultuluĭ vanitos al omenireĭ în locul cultuluĭ Tatăluĭ nostru cel ceresc. In acéstă privire, și dupe doue miĭ de anĭ, cuvintele luĭ Xenofont n'aŭ perdut nimic din valórea lor: „Orașele și națiele cele maĭ devotate cultuluĭ divin aŭ fost tot-déuna cele maĭ durabile și maĭ înțĕlepte, precum seculiĭ ceĭ maĭ religioșĭ aŭ fost pururea ceĭ maĭ distinșĭ prin geniŭ".

2). Dar se vedem în present? Mulțĭ, fórte mulțĭ din ceĭ ce se pretind a fi în fruntea progresuluĭ omenesc, în loc de a înalța pre om în sferĭ ideale, îl afundă tot maĭ mult în materie, respândind prin tóte chipurile ĭasma négră a materialismuluĭ. Cât de fatală este acéstă doctrină se póte vedea, punênd în paralel deslegările propuse la problemele viețeĭ omeneștĭ de către materialism, cu deslegările aduse de Creștinism.

Materialiștiĭ dic, că omul este produsul fatal al transformărilor succesive ale materieĭ; că mórtea, ca și viața sa, sunt niște accidente naturale ale compunereĭ și descompunereĭ tuturor lucrurilor: Omul naște, viéză și móre ca o bestie. Dupre Iisus Christos, omul este creatura ĭubită a înțelepciuneĭ și bunătățeĭ luĭ Dumnedeŭ; ĭar petrecerea pe acest pământ este o încercare a căreĭ corónă póte fi o eternitate fericită, ca resplată pentru silințele sale către bine.

In numele rațiunei, comparați și judecați. Necesitatea acestei hotărîri este impunĕtóre: alegerea între aceste două căi este o chestiune de viața ori de mórte pentru națiuni ca și pentru individe.

De aci se vede, că Moisi și Iisus Christos aŭ făptuit de o mie de ori mai mult pentru fericirea și progresul omenirei de cât geniul unui Omer, unui Solon, unui Pericle și unui Socrat; opera organisatrice a poporului Roman este mai nimica în comparație cu constituțiunea socială stabilită de Biserică.

Religiunea a deschis sufletului omenesc pe terenul simplu literar, ne mai vorbind de salvarea morală, cele mai înalte și abondente sorginți de elocvență, poesie și arte frumóse.

In adevĕr, Mosaismul a impus adepților sĕi temerea și respectul de Divinitate, de unde ordinea socială, iar Iisus Christos a predat religiunea dragostei și a milei, de unde simpatia și adevĕrata fericire.

3). Acum care este rolul religiunei față de constituțiunele sociale omenești? Este constatat, că trei principii sunt cărora direcțiunea afacerilor omenești póte fi supusă: *forța*, principiul despotismului; *rațiunea*, principiul revoluției, și *credința*, principiul ordinei.

In societatea ómenilor pacea se menține numai prin autoritate; dar autoritatea forței este órbă și efemeră; numai autoritatea credinței este rațională și durabilă. Prin urmare, dacă înțelepciunea ar regula conduita indivizilor și a statelor, pacea ar fi asigurată prin supunerea voluntara autorităței credinței, autorităței religiósă. Dar susținută de pasiuni și convulsiuni, forța ajunge a usurpa imperiul, și rațiunea fórte adesea se aplécă a da argumente în favórea despotismului forței.

Pentru aceea principiul religiunei este chestiunea vitală a omenirei, și acéstă cestiune are privilegiul de a mișca sentimentele cele mai vii, fiind-că atinge interesele cele mai înalte ale omului, adecă: ea influențéză asupra fericirei

presente şi asupra viitoruluĭ sufletuluĭ seŭ nemuritor.

In zădar scepticiĭ pretind a se desinteresa de acéstă cestiune; indiferenţa este imposibilă; trebue a se pronunţa: a ĭubi orĭ a urî, a trăi orĭ a muri.

4). In adevĕr, indiferenţa religiósă nu póte fi de cât nepăsarea (indolenţa) egoistică a omuluĭ, carele n'a simţit trebuinţa de a maĭ spera ceva preste mormêntul uneĭ mame saŭ lângă légănul unuĭ copil, ce i'l răpeşte mórtea. Indiferenţa este o bólă a sufletuluĭ; ĭar credinţa este esenţa chiar a omenireĭ: Omul este fireşte religios; dar pericolul societăţeĭ moderne este maĭ ales slăbirea credinţeĭ şi amorţirea binelui; nicĭ odată binele n'a fost maĭ neputincios, maĭ timid şi maĭ fără energie. Iată ceea ce trebue a ne înspăĭmânta, fiind-că predomnirea rĕuluĭ respândeste un venin omorîtor, şi întristările cele maĭ dureróse sunt înjosirea uneĭ naţiunĭ, a căreĭ conştiinţă este depravată.

Prea uşor uităm noĭ acéstă lege elementară a istorieĭ politice: forţa despotismuluĭ maĭ tot-déuna nu'ĭ alt-ceva de cât slăbiciunea naţiilor ce o sufer. Apoĭ ce grozavă slăbăciune de a închide ochiĭ faţă de dificultăţĭ, pentru a fi scutit de a le combate şi a le învinge!

5). Numele se schimbă, ĭar lucrul rĕmâne pururea acelaşĭ. Spiritul revoluţionar este spaĭma de ordine şi de disciplină; de aicĭ ura sa nestinsă contra religiuneĭ: pentru dênsul, ordinea-ĭ este marele inimic, ĭar religiunea este ordinea în Dumneḑeŭ şi de la Dumneḑeŭ. Apoĭ, fiind-că nu se află societate fără ordine, şi nicĭ ordine fără lege, la ce te poţĭ aştepta de la un popor stĕpân pe sine, dar care nu este supus luĭ Dumneḑeŭ?

Se întâmplă chĭar, din causa mobilităţeĭ spirituluĭ seŭ celuĭ neperfect, că omul se scólă chĭar contra luĭ însuşĭ. Află el în calităţile josnice ale natureĭ sale un păgânism ce-l duce la adorarea forţeĭ şi la urmărirea plăcerilor animale. Atuncĭ îşĭ pune raţiunea sa în serviciul instinctelor brutale, pentru a sĕvêrşi ceea ce numeşte el o revoluţiune, adecă resturnarea ordineĭ şi facerea desordineĭ.

6) Nu este loc a se întreba cine-va, cum aceste contradiceri sunt posibile: ele sunt, şi se produc în ciuda orĭcăreĭ judecățĭ drepte. Prin libertatea sa omul este capabil de tóte, chĭar şi de absurd.

Ateuluĭ, omuluĭ pentru care cuvêntul Dumnedeŭ este un sunet van, nu i se póte spune nimic; acest om se pune în afară de legele natureĭ raționale; prin o adevĕrată sinucidere morală, el se lipseşte de ceea ce face caracterul propriŭ şi nobleța omenireĭ; spirit sărac, ce nu are ferești şi căruĭa lumina ideală nu-ĭ póte veni de sus.

7). Ceva maĭ puțin jos în calea rĕuluĭ staŭ liberiĭ-cugetătorĭ, teiştiĭ, carĭ şĭ făuresc un Dumnedeŭ după dorința lor, de spaĭma ceremoniilor tradiționale ale religiuneĭ. Aceştĭ inamicĭ a tot ce eĭ numesc prefăcĕtorie orĭ ipocrisie, şĭ ar fi putut de mult timp afla obiecțiunelor lor un respuns în scrierile unuia din profețiĭ lor. Diderot avea prea mult spirit, ca să nu pótă câte odată avea şi bun simț. Eĭ bine, acest Diderot le dice: „Suprimațĭ tóte simbolurile vĕdute, şi restul se va reduce îndată la o egalimatie (încurcătură) metafizică, care va lua atâtea forme şi întorsĕturĭ bizare, câte capete sunt". Decĭ singurul remediŭ este de a suprima religiunea cu cultul seŭ de a înlătura rugăciunea şi pe Dumnedeŭ. Iată cum teismul cade, prin o consecință inevitabilă, în ateismul complect.

Dupre exemplul luĭ Epictet, cerênd să i-se arăte un stoic, un înțĕlept, n'ar putea óre dice cine va celor ce-şĭ ascund sclavia lor sub numele pompos de liberĭ-cugetătorĭ: „Arătați-ne un om, unul singur, capabil de a resista prin puterea rațiuneĭ sale la tóte ademenirele egoismuluĭ şi ale deşertăciuneĭ, şi numaĭ atuncĭ noĭ vom începe a ne rezema pe rațiune. Până atuncĭ, chĭar în numele rațiuneĭ, noĭ trebue a invoca o autoritate superióră eĭ, autoritatea luĭ Dumnedeŭ, Tatăl ómenilor".

8). Se cuvine încă a maĭ discuta chĭar şi ipotezele cele maĭ revoltătóre, când se vede că opiniunea publică inclină la aceste estravaganțe.

Să admitem, că o societate omenéscă póte exista fără Dumnedeŭ și fără religiune; ce ar putea fi acéstă societate? O aglomerațiune de ființĭ întrunite, pentru o comunitate de interese, și preocupate de a nu da Statuluĭ de cât strictul echivalent de ceea ce eĭ primesc de la dênsul; o colecțiune de egoisme legate prin un mecanism administrativ, însĕ absolut necapabile de credință și devotament—,lume fară suflet, lăsată în voĭa nestatornică a pasiunelor și oferită de victimă celuĭ maĭ egoist și maĭ violent.

Contra utopiștilor ce pretind a funda ordinea socială pe instinctele și pasiunele omuluĭ; contra moraliștilor, cariĭ pun în principiŭ, că omul este bun și rationabil, dar că numaĭ legile îl corup și pervertesc; contra politicianilor ce susțin, că majoritatea știe natural ce-ĭ folosește maĭ bine și că eĭ se cuvine a face legea; o esperiență tot așa de veche ca lumea, respunde: Instinctele și pasiunele sunt năsip mișcător, pe care nu se póte edifica nimic solid. Omul este din natură un amestec de inclinărĭ bune și rĕle, pre care educațiunea își propune a le dirigia și reprima; mulțimea, glóta, prin ignoranța și patimele sale, este condemnată a se supune și a reclama o tutelă superióră.

O probă de tot recentă vine în sprijinul acesteĭ prime demonstrațiunĭ; ea este necontradisă, de óre-ce este dată de resultatul aplicăreĭ în Francia și Belgia a votuluĭ universal. Maĭ în tóte alegerile, preferința votuluĭ universal se întórce în profitul celor maĭ inpudențĭ. Pentru a câștiga glasurile majorităţeĭ alegĕtorilor, este trebuință de atâtea sacrificiĭ de conștiință și de respect de sineșĭ, în cât cea maĭ mare parte de ómenĭ oneștĭ renunță la acésta. Locul decĭ, rĕmâne guralivilor, pentru flecarĭ tóte succesele populare!

9). Prin urmare, se cuvine, cu istoria, cu bunul simț, și cu rațiunea, a reveni la acéstă afirmație neînlaturata: Omul are nevoe de Dumnedeu: „Unde Domnul nostru Iisus Christos nu [illegible] îngădue“, dicea Colonelul

Paqueron; tot așa Alfred de Musset: „Nu mai pot, chiar fără voea mea, infinitul më chinuește".

Omul este singura ființă în natură care nu se mulțemește numai cu sineși: a simți inperfecțiunea sa, și a aspira de a o corige, este privilegiul rațiunei sale. Prin sufletul seŭ este o ființă divină: a se apropia de perfecțiunea intelectuală și morală, este chiar scopul existenței sale, și nimic nu-i póte fi indiferent din tot ce-l duce la acest scop sublim.

Un filosof al Greciei vechi, disă: Fiï aï luï Dumnedeŭ fiind, să ne alipim de dênsul, ca planta de rădăcină, pentru ca să nu ne uscăm. Iar un mare doctor al Bisericeï, după Socrat, Platon și Aristotel, adausă: „Finitul tuturor lucrurilor pentru om este a'și purifica sufletul seŭ spre a deveni asemenea luï Dumnedeŭ, și a petrece în el". Intr'o comparațiune de naivitate încântătóre, Francisc de Sales dă sufletelor pióse cea maï bună lecție, când dice: „Faceți ca copiiï, carï cu o mână se țin de mâna tatăluï lor, iar cu cea l-altă culeg fragï orï mure, mergênd prin crângurï. Tot asemenea, adunând bunurile aceste lumï cu una din mânele vóstre, cu cea-l-altă pururea să vě țineți de mâna Tatăluï ceresc, înturnându-vě din timp în timp către dênsul spre a vedea de-l place conduita și ocupațiele vóstre".

Un individ, un secul, un popor, ce și-a perdut credința, este o ființă necomplectă și ciuntită; îï lipsește un organ esențial al vieței omeneștï; este dar aruncat morței. Și ceea ce-ï maï degrădător pentru conștiința sufletéscă este, că înlocuitórea nemijlocită a religiuneï este superstițiunea. Decï, prea bine a dis Chateaubriand: „Omul deschide peșterile vrăjitorilor, când închide templele Domnuluï".

II.

Problemele generale ale vieţeĭ omeneştĭ.

1. Treĭ probleme generale. — 2. Legea morală. — 3. Viaţa viitore. — 4. Fericirea. — 5. Durerea. — 6. Conclusie comună.

1). Treĭ chestiunĭ vitale se impun preocupărilor nóstre; şi cu cât omul este maĭ inteligent, cu atâta aceste chestiunĭ presintă pentru dênsul un interes capital. Abia întrevĕḑute de june, de sĕlbatec şi de ignorant, cestiunele aceste neliniştesc spiritul omuluĭ matur, al filosofuluĭ şi al înţeleptuluĭ. Se cade a li se da ascultare, a le examina şi resolvi. Iată le:

a) Pentru ce omul este pe acest pămênt? b) Acéstă viaţă este totul pentru om, şi nu trebue nimica a maĭ aştepta el după dênsa? c) Ce este fericirea? Până la ce punct, şi în ce condiţiunĭ póte omul a participa din fericire?

2). Dar maĭ întâĭ de tóte, care este destinaţia omuluĭ pe pămênt; care-ĭ scopul activităţeĭ sale libere?

Orĭ-cât de mărginită saŭ pervertită ar fi o inteligenţă omenéscă, totuşĭ înţĕlege ea, măcar momentan, ce este binele, precum şi datoria de a îndeplini acest bine. Iar acéstă lege a datorieĭ, conştiinţa ne-o impune în numele uneĭ autorităţĭ superióre. In urmare, legea morală ne descopere pe legislatorul suveran. Ea este decĭ în raţiunea omenéscă opera şi semnul autoruluĭ eĭ.

Acest adevĕr primar are de complinire ideia juridică, că este de trebuinţă o sancţiune de recompense în raport cu respectul legeĭ, şi de pedepse amesurate cu violarea legeĭ morale. Dar nicĭ legea morală, nicĭ sancţiunea eĭ nu sunt lăsate la arbitrul şi capriciul omuluĭ, ci precum Dumneḑeu face uz de puterea legislativă, aşa exercitéză şi pe cea judeciară. El condamnă orĭ recompensază în proporţie cu meritul şi demeritul celuĭ ce lucréză. Decĭ legea morală este prima verigă a religiuneĭ, adecă a raporturilor naturale ale omuluĭ cu Dumneḑeu.

De asemenea, este o mare erore a separa religiunea de conștiința morală și în acéstă privire se cuvine a se aminti neîncetat, acea frumósă vorbă a unuĭ Episcop către un preot tênĕr: „Fiĭul meŭ, pentru a fi bun preot, se cade a fi bun creștin; ĭar pentru a fi bun creștin, se cuvine a fi om onest".

3). Consecvența faptelor provócă numaĭ de cât o a doua problemă, cea a vieţeĭ viitóre. De o parte, raţiunea reclamă o sancţiune proporţionată cu observarea orĭ violarea legeĭ morale, ĭar pe de alta, esperienţa ne arată, că nicĭ una din sancţiunele omeneștĭ ale legeĭ morale nu satisfac acésta riguróså condiţiune. Nicĭ odată, pe acest pămênt omul nu este recompensat nicĭ pedepsit dupre cum merită. Consecinţa dar neevitabilă a acestor două premise este, că legea morală trebue să aĭbă o sancţiune definitivă dincolo de acéstă viaţă. Omul decĭ, va primi în o nouă viaţă recompensa virtuţilor orĭ pedépsa viţiilor sale.

Ast-fel se stabilește de către moralist necesitatea uneĭ vieţi viitóre. Acéstă conclusiune raţională este tocmaĭ espresiunea aspiraţiuneĭ spontanee a sufletuluĭ omenesc. Drept care un observator ager al natureĭ a putut dice, că sufletul omenesc se simte chiemat la o altă viaţă, întocmaĭ ca grăunţele, care, încolţind sub brazdă, are menirea a străbate pămêntul ce-l acopere, și vine a se desvolta la lumină.

Dar dacă raţiunea omenéscă este capabilă a se ridica la acéstă concepţiune, are nevoe, pentru a ajunge aicĭ, de o educaţiune intelectuală, care este privilegiul uneĭ minorităţĭ prea micĭ. Prin urmare, pentru majoritatea ómenilor ar fi o fericire de mult preţ, să pótă fi duşĭ la acéstă sferă înaltă prin un sentiment, carele ar înlocui cultura raţiuneĭ; apoĭ acest sentiment este credinţa religiósă. Numaĭ puţin de cât individele, popórele chĭar află în acéstă credinţă un element de progres și mărire. Generală printre naţiunele europene, dogma nemurireĭ sufletuluĭ se află vagă și confusă până în metempsihosele grosolane, admise de popu-

laţiunele Africeĭ sudice. Apoĭ, credinţa în viaţa viitóre nu este un calcul înteresat, care ar ridica virtuţeĭ tot meritul seŭ, ci consecinţa aplicăreĭ riguróse a principiuluĭ justiţieĭ. In adevĕr, justiţia reclamă imperios sancţiunea virtuţilor şi a viţiilor nóstre; dar acéstă sancţiune nu are loc în acéstă lume Cu un egoism, înse elcquent J. J. Rousseau a putut dice: „Nu, eŭ am suferit prea mult în acéstă viaţă, ca să nu mĕ aştept la alta. Tóte subtilităţile metafisiceĭ nu mĕ vor face a mĕ îndoi un moment despre nemurirea sufletuluĭ şi de o Providenţă bine-făcĕtóre. Eŭ simţesc acésta, o cred şi o voesc".

4). Dorirea fericireĭ este un fapt nu maĭ puţin manifest ca şi noţiunea legeĭ morale şi instinctul superior al nemurireĭ persóneĭ omeneştĭ. Nu ne propunem a defini fericirea, a-ĭ determina condiţiele, şi a o destinge de simpla plăcere, carea póte a ne da despre dênsa numaĭ o ilusie. Este de ajuns numaĭ a cerceta cum viaţa respunde la acéstă aspiraţie universală. Şi în aşa chip se arată, din neputinţa raţiuneĭ, necesitatea de un apel la credinţă.

Sub orĭ-ce forme şĭ-ar representa omul fericirea, şi la verĭ-ce condiţiĭ ar supune o, esperienţa atestă că, obiectele finite de care inima nóstră se prinde, nicĭ unul nu póte stinge setea nóstră de fericire. Prin urmare, moraliştiĭ şi politiciĭ cariĭ fixază ca scop al vieţeĭ omeneştĭ fericirea, se espun la pretenţiunĭ şi revendicaţiunĭ periculóse. De óre-ce eĭ nu pot da deplină satisfacţiune tuturor dorinţelor, în care vulgul simte fericirea, aceştĭ novatorĭ inprudenţĭ rădică valurĭ sgomotóse de pasiunĭ nesăţióse, care se restórnă contra lor, când aceste pasiunĭ ar întimpina o desilusiune reală şi amară.

Cine óre va umplea abisul săpat de sofismele înteresate ale linguşitorilor poporuluĭ? Cine?.., de nu religiunea, care întórnă spre un scop supranatural speranţele sufletuluĭ omenesc? Consultaţĭ esperienţa şi istoria, ele vĕ vor spune, că condiţiunele fericireĭ în viaţa modernă sunt fórte grele, fórte exigente şi fórte diverse. Industria, traiul bun, cul-

tura spiritului și mai ales exaltațiunea imaginației, înmulțesc tot mai mult cerințele nóstre nesățióse. A satisface tóte poftele, este imposibil; a le constrânge, este un mare pericol social. Prin urmare, este o imprudență nebună și înfumurată de a se însărcina cu fericirea ómenilor pe acest pământ: tóte calculile și tóte speranțele rațiunei sunt la sigur dejucate. Dumnedeu și încrederea în dreptatea și misericordia sa, vreau a dice, numai sentimentele religióse, sunt unicele autorități pentru a liniști pretențiunele și a înblândi revendicațiunele spiritului omenesc, amenându-le și transferându-le în o sferă morală și ideală.

5). Dacă fericirea este pentru inima omului un obiect de dorință și speranță, nenorocirea ori cel puțin întristarea este o întâmplare neînlăturată în existența chiar cea mai favorisată. Omul deci are trebuință de o armă contra durerei. In acéstă privire, rațiunea omenéscă este tot-déuna redusă la vulgarele consolațiuni ale lui Achil către Priam pentru omorul lui Ector: „Nimic nu ți folosește de a geme și a te tângui; sórta muritorilor este de a vieţui în durere..... nu vei mai câștiga nimic plângênd pe fiiul tĕŭ, pre care nu-l vei mai rechiema la viață".

Ascultați din contra espresiunea sentimentelor ce nutrește un suflet creștin în mijlocul chiar al suspinelor de desperare: „Mi se pare a audi un cuvênt din regatul morților, ori mai bine din cel al viilor, amestecat cu tânguirele și plângerile vieței. In aceste lupte ale sufletului meu, am păstrat convicțiunea fermă, că încercările cele mai durerose din partea lui Dumnedeŭ sunt tot-déuna un act al dragostei sale". Căci adesea suntem readuși la bine și adevĕr chiar prin mijlocul durerei, dice Bastiat.

Ce raționament ar putea suplini acéstă sublimă ideie a speranței creștine, care consideră durerea ca un mijloc de ameliorare și purificare morală!

6). Deci, conclusiunea acestor trei discuțiuni este aceeași: rațiunea omenéscă își pune cestiunele generale ale legei morale, ale destinației omenești și ale fericirei; ea re-

cunóște legea morală, proclamă acordul fericireĭ și al datorieĭ, și reclamă o viața viitóre. Dar niciĭ uneia din aceste treĭ probleme nu ĭ dă un respuns, care să ne scutéscă de a recurge la intervențiunea luĭ Dumnedeu în afacerile omenireĭ. Așa, a) Legea morală are trebuință de o sancțiune divină, care complectéză și îndréptă sancțiunele omeneștĭ; b) O viață viitóre de remunerație orĭ pedépsă, reclamă ca judecător și arbitru Providența; c) Niciĭ unul din bunurile pămêntești nu sunt suficiente pentru fericirea omuluĭ, și elementele cele maĭ simple ale acesteĭ fericirĭ nu sunt de loc garantate de rațiune.

Prin urmare, cele treĭ marĭ cestiunĭ nu-șĭ află deplina lor soluțiune de cât cu ajutorul credințeĭ religiósă: studiele dar religióse sunt neaparat trebuitóre spre a înțelege și resolvi aceste probleme generale ale viețeĭ omeneștĭ.

III.

Problemele particulare ale timpuluĭ nostru.

1. Cele cincĭ probleme ale timpuluĭ present. — 2. Libertatea și fatalismul materialist. — 3. Progresul. — 4. Corpul și sufletul. — 5. Munca. — 6. Pauperismul. — 7. Socialismul. — 8. Originele sale. — 9. Viața inimeĭ. — 10. Deslegarea celor cincĭ probleme.

1). Afară de cestiunele generale și permanente, ce aŭ de obiect datoria, viața viitóre și fericirea, fie care secul are a-parte cestiunĭ particulare ce-l preocupă. Problemele propriĭ epoceĭ nóstre se referă la desfășurarea activitățeĭ omeneștĭ și la reformele ce acéstă activitate reclamă în constituirea economică a societățeĭ. Cuvintele ce resumă aceste probleme grave sunt: libertatea progresul, munca, sărăcia și socialismul.

Este interesant a'șĭ face o ideĭe de soluțiunea, ce compórtă aceste probleme, cam ce póte rațiunea pentru a le resolvi și in fine de ajutorul ce rațiunea reclamă.

2). Libertatea; maĭ putem óre vorbi de libertate as-

tă-ḑi? Acéstă problemă se mai póte numi o cestiune contimpurană? Problema libertăţeĭ este o cestiune resolvită astă-ḑi aprópe în tótă Europa creştină. Prin repejunea naturală a curentuluĭ revoluţionar, noĭ nu ne maĭ sforţăm astă-ḑĭ, ca Europa la finea seculuuĭ trecut, nicĭ ne maĭ gândim respectiv de constituţiunea Statuluĭ ca la 1848. Omul póte aspira la libertate când se crede apăsat de servitute, dar când astă-ḑĭ s'a proclamat suveranitatea poporuluĭ, şi chiar şi la noi se tinde la aplicarea sufragiuluĭ universal, cestiunea libertăţeĭ nu maĭ póte sgudui societăţile, şi inimele nóstre nu maĭ pot bate cu flacăra, cu care se sbăteaŭ inimele părinţilor noştri.

Dar de pe terenul politic, problema libertăţeĭ s'a rădicat în sfera morală, unde-şĭ conservă tótă importanţa sa. Aşa, în privirea libertăţeĭ morale, unele şcolĭ au susţinut doctrine fórte favorabile capriţiilor pasiunelor omeneştĭ. Bizuindu-se pe contradicţiunele voinţeĭ nóstre, scepticiĭ iubesc a repeta vorba luĭ Montaigne: „Oare voeşte ca tot déuna, aceea ce am voi noĭ, să voiască“?

Din aceste contradicţiĭ, eĭ conclud, că libertatea morală este o ilusie a vanităţeĭ nóstre, că resoluţiunele (hotăritele) nóstre sunt resultanta fatală a tuturor forţelor de care suntem încunjuraţĭ, şi a căror apăsare o suferim. Omul, ḑic eĭ, este morişca-de-vênt însufleţită a luĭ Bayle, care crede a-şĭ da singură mişcarea, de care este stăpânită. In deşert bunul simţ, conştiinţa şi tóte tradiţiunile protestă contra acesteĭ negaţiunĭ, mulţimea, glótele, maĭ rîvnitóre de plăcerile lor de cât de demnitatea personală, alérgă bucuróse în câmpul scepticismuluĭ şi al negaţiuneĭ.

In mijlocul confusieĭ, în care se află ast-fel aruncată doctrina filosofică a libertăţeĭ morale, ce-ĭ rĕmâne raţiuneĭ? Ea nu are de cât a reclama încă ajutorul religiuneĭ. Cacĭ religiunea fundéză pe libertatea omuluĭ credinţa în sancţiunele legeĭ morale de recompense orĭ pedepse drepte în viaţa viitóre. Aşa, tot Christos este salvatorul libertăţeĭ morale şi astă-ḑĭ, ca şi la începutul carierei sale: El este

Dumnedeul libertăţeĭ, cum este şi Dumnedeul raţiuneĭ, forma raţiuneĭ divine întrupate.

3). Un alt cuvênt, fórte adesea repeţit, dar de care s'a făcut abusul cel maĭ revoltător, este vorba progres. Cu mare bucurie ĭubim noĭ a da acest frumos titlu orĭ căreĭ schimbărĭ, chĭar aceleĭ ce duce de la reŭ în maĭ rĕŭ. Tocmaĭ la strigătele repetate de progres, vanitatea popórelor se plécă pe clina ce le duce în abisurĭ, şi este probabil că curtisaniĭ luĭ Baltazar îĭ presupuneaŭ un noŭ progres al putereĭ sale, în momentele când un deget misterios desemna în faţa luĭ hotărîrea de mórte: manes, techel, fares. Aşa fel, filosofiĭ seculuĭ al XVIII-le aŭ măgulit vanitatea nóstră de a adopta doctrina, că omenirea are un mers pururea înălţător (ascendent), şi că progresul este legea naturală a activităţeĭ individelor şi a naţiunelor. Cum óre acéstă teorie de progres neîntrerupt se potriveste cu creşterea şi descreşterea popórelor în destinul lor pe pămênt? Cum se armonisază, de esemplu în Francia, entusiastele speranţe ale drepturilor omuluĭ din 1789, cu sângerósele execuţiunĭ ale terorismuluĭ din 1793?

Fără îndoială, ómeniĭ de astă-ḑĭ ştiu maĭ mult de cât ceĭ de ĭerĭ; dispun cu autoritate maĭ luminată de forţele natureĭ; şi acesta este un progres. Dar sunt eĭ maĭ bunĭ, maĭ moralĭ, în urmare, maĭ ferictĭ? De sigur, că nu. Căcĭ progresul moral, depinḑênd de la ameliorarea individuluĭ actual, nu merge în paralel cu progresul intelectual, care înaintéză asimilându-şĭ tóte cunoştinţele anteriore ale trecutuluĭ omenesc. Zestrea morală nu se succedéză; din contra, apetiturile presente escitate prin miĭ de atracţiunĭ şi momelĭ nouĕ cresc maĭ mult suferinţele individelor; verĭ-ce poftă satisfacută devine motiv uneĭ alte pofte. De aicĭ urméză, că în present sunt în luptă doue teoriĭ de progres: una, profesată de Epicureiştĭ şi materialiştĭ, dă omuluĭ ca scop plăcerea; şi arătând individuluĭ în perspectivă paradisul sensual al luĭ Mohamet, la capĕtul uneĭ căĭ de florĭ, conduce popórele la infernul pămêntesc

pe o cale de sânge. Iar alta, doctrină născută din inspirația divină, pune progresul în triumful rațiunei, în învingerea spiritului asupra carnei. Ea nu promite nimic fără muncă și fără luptă; și acéstă doctrină, care silește pe individ să lupte contra proprielor sale apetiturĭ, este singura care póte da pace națiunelor.

4). In adevĕr, pentru corp și pentru suflet sunt numai două rolurĭ posibile: rolul scopuluĭ și rolul mijloculuĭ.

Pe când materialiștiĭ nu cugetă de cât la binele corpuluĭ, și ne învață nedemn a ne îngriji ca niște brute, doctrina creștină cugetă maĭ ales la sufletul nostru; ea crede in valórea infinită a sufletuluĭ, pentru acésta voește a-l dirigia și a-l instrui; pentru a-l salva. Iată de ce acéstă doctrină este adevĕrata școlă a progresuluĭ: afară de acéstă cale nu este mântuire!

5). Munca este încă unul din cuvintele sonore, cu care sofiștiĭ aŭ asurḑit urechele poporuluĭ pentru a-l inpinge la revoltă. De când Dumneḑeu a ḑis întĕiuluĭ om: „Tu îțĭ veĭ câștiga pânea ta în sudórea fețieĭ tale", problema munceĭ se légă de cea a fericireĭ și a progresuluĭ omenesc. Că munca este legea lumeĭ moderne, că ea trebue a avea de recompensă o parte proporționala din bunul traĭu și din fericire, iată principiĭ necontestabile. Dar admițêndu-le, se cade a respinge cu energie estravaganțele, ce pretinde a alipi de dênsele spiritul sofistic. Apoĭ erorile cele maĭ grosolane, iată-le: Unica muncă adevĕrată este munca cu palmele; iar ceĭ ce se numesc lucrătorĭ cu mintea sunt în realitate niște trândavĭ, ce esploatéză poporul.

Bunul traĭu și fericirea trebuind a fi asigurată de stat, muncitorul are drept la aceea, ca societatea să-ĭ dea de lucru, și salar. Aceste doctrinĭ tot așa de insultătóre pentru sărac ca și pentru bogat, servesc de teme la declamațiele și promisiunele cele maĭ ipocrite.

Este absurd a admite că societatea ar fi ținută de a garanta omuluĭ pentru muncă un salar proporționat cu nevoile sale. Din contra, omuluĭ se cade a'șĭ proporționa

cerințele și apetiturile sale dupre valórea reală a muncei sale. Iar dacă-i lipsește forța orĭ inteligența, atuncĭ cedând uneĭ severe legĭ logice, muncitorul trebue a-șĭ pune speranța sa în mila aprópeluĭ seŭ. Căcĭ, este o crudă minciună de a dice săracului, că mila este o umilire pentru dênsul. Adevĕrata umilință și rușine este de a specula cu forța brutală a numĕruluĭ g'ótelor, și cu înspăimântarea bogaților, pentru a le impune sub titlu de lege, o spoliațiune, care sémănă vrăjbă și ură între membriĭ uneĭ societățĭ, și descurajază munca.

Tóte aceste aprecierĭ ale rațiuneĭ sunt conforme principielor religiuneĭ creștine, care dă învĕțăturĭ sĕraculuĭ de rĕbdare, credință și speranță, ĭar bogatuluĭ dă milă, compătimire și solidaritate creștină în suportarea nevoilor vieței. Iată cum se ating și se întrunesc cele două cestiunĭ sociale ale munceĭ și ale pauperismuluĭ; ĭată cum află ele soluțiunea lor naturală în religiunea creștină.

6) Prin ce stranie neconsecvență, aceĭ însușĭ cariĭ se pretind amicĭ aĭ poporuluĭ, și-șĭ atribuesc monopolul de a-ĭ asigura fericirea, tocmaĭ eĭ îĭ răpesc singura speranță, care póte să-ĭ inspire curagiul și rĕbdarea, de care are atâta trebuință. A trecut timpul ilusiilor despre stingerea pauperismuluĭ. Pauperismul este o plagă (un rĕŭ) ce se întinde și se învenineză prin lățirea luxuluĭ. Avem decĭ cel maĭ profund interes de a respecta, ca singurul remediŭ contra aceste rane, religiunea, care deschide sĕraculuĭ perspectiva uneĭ fericirĭ viitóre proporționate curagiuluĭ cu care a suportat sarcina grea și strivitóre pe acest pămênt.

7). In fine, ca o pedépsă a nereligiosităţeĭ nóstre, Dumnedeŭ ne-a trimis acéstă estremă rătăcire a rațiuneĭ contemporane, ce se numește comunism orĭ socialism; nuanța între aceste două cuvinte este inperceptibilă și ar fi numaĭ perdere de timp de a ne opri asupra eĭ. Faptul este că omul, nevoind a încredința luĭ Dumnedeŭ grija de fericirea sa, o dă arbitraruluĭ Statuluĭ și renunță la verĭ ce

libertate în interesul bunului seŭ traiu. Calcul orb, a căruĭ speranțe tóte sunt zădarnicite prin fapte. Socialismul este un sistem de despotism administrativ, care impune Statuluĭ grija de a se ocupa cu repartiția munceĭ și a salaruluĭ. Substituțiunea Statuluĭ orĭ căreĭ inițiative personale, despotism anonim, a căruĭ uriciune întrece tóte tiraniele, pentru că suveranul este absolut, nepersonal, neresponsabil și fără misericordie.

8) Acéstă nebunie nu are măcar meritul prea mic al noutățeĭ. In adevĕr, marea luptă ce umple analele lumeĭ este lupta unitățeĭ personale a individuluĭ contra unitățeĭ colective a Statuluĭ. In anticitate socialismul triumfa: legea luĭ Moisi, legislațiunea luĭ Licurg, a luĭ Solon, legea celor două-spre-ḑece Table proclamă, că individul nu este nimic, ci Statul este totul: Sacerdotal. politic orĭ militar, socialismul face a apasa acelaș nivel preste tótă rasa omenéscă. Evanghelia înse a venit să sfărîme acest jug. Evanghelia a revendicat drepturile conștiințeĭ și ale dreptățeĭ. Evangelia ne-a reamintit, că Dumneḑeŭ ne-a învestit cu dreptul sacru de a ne îndeplini singurĭ destinațiunea. Evangelia a ḑis omuluĭ, verĭ-căruĭ om: „Tu aparțiĭ numaĭ sine-țĭ și nu se cade a da sémă de sentimentele tale de cât luĭ Dumneḑeŭ. Câștigă-țĭ pânea ta in sudórea fețeĭ tale; dar pânea munceĭ tale este a ta, și nime n'are dreptul a țĭ-o râpi, fără cea maĭ cumplită nedreptate și violare a dreptuluĭ individual". Așa, ca cea maĭ din urmă binefacere, pretinșiĭ amicĭ aĭ poporuluĭ s'ar încumeta a ne ferica din noŭ cu aceléșĭ lanțurĭ, pe care Creștinismul le-a frânt! Precum doctrina luĭ Iisus Christos a rescumpĕrat societatea romană din sclavia antică, tot așa ea singură póte și acum a ne preserva de servitutea nouă, ce ne-o prepara utopiștiĭ modernĭ.

In adevĕr, din exemplele cele maĭ semnificative se póte vedea ce fel de sentimente inspiră acoliților (sectarilor) seĭ doctrinele socialiste: nicĭ un respect, nicĭ o simpatie,

nicĭ o dreptate. Ura numaĭ este singura pasiune a acestor fanaticĭ aĭ rĕuluĭ; omul devine omuluĭ maĭ periculos ca bestia. De unde óre pot decurge nişte rătăcirĭ aşa de teribile ale cugetuluĭ omenesc? Din o singură sorginte: uitarea, părăsirea doctrineĭ şi a moraleĭ luĭ Iisus Christos!

9). Examinarea celor cincĭ probleme ne conduce la acéstă conclusie: reul adânc şi mortal al societăţeĭ moderne este lipsa complectă a vieţeĭ de inimă, pentru toţĭ ceĭ ce remân afară de religiune. Audiţĭ vorbe marĭ: filantropie, patriotism, afecţiunĭ de familie, simpatiĭ sociale; dar tótă acéstă ipocrisie luméscă tinde numaĭ la a se arunca un vel preste singurul sentiment, ce se dă pe faţă pretutindenea, vreŭ a dice, cel maĭ sec şi maĭ strîmpt egoism. Apoĭ cum ar fi alt-fel? Pentru om viaţa de inimă este posibilă numaĭ în Dumnedeu, adecă prin religiunea a căreĭ întâia dogmă este dragostea şi mila către cel de aprópe. Instinctul omenesc este egoist, ĭar Creştinismul dragoste, milă şi devotament.

10). Aşa problemele timpuluĭ nostru nu vor putea afla soluţiunea lor de cât în aplicarea luminată şi sinceră a principiilor creştinismuluĭ. Libertatea pentru om este posesiunea inteligentă şi direcţiunea de sine-şi sub imperiul legeĭ luĭ Dumnedeŭ, carele îĭ prescrie dreptatea şi dragostea. Progresul, adevĕratul progres e te perfecţionarea sufletuluĭ, şi are de condiţiune educaţiunea creştină, unind tóte silinţele de a realisa pe pământ împĕrăţia luĭ Dumnedeŭ.

Munca sanctificată prin exemplu chĭar a luĭ Iisus Christos, munca nu este un drept ci o datorie; şi numaĭ Dumnedeŭ singur póte a-ĭ asigura o remuneraţiune, ce noĭ nicĭ odată n'avem dreptul a o cere cu sila. Exploatarea silnică a bogatuluĭ de către sĕrac, a muncitoruluĭ de către ceĭ leneş: grevele sunt realisarea próstă a nebunieĭ avaruluĭ, carele îşĭ ucide găina cu oule de aur. Pauperismul este un rĕŭ incurabil, ca şi neegalitatea forţelor şi a inteligenţilor, ca patimele şi trândăvia, care-ĭ sunt sorginţile cele

maĭ fecunde. Singura uşurare posibilă a miserieĭ vine tot de la sentimentul creştin, care îndémnă pe sĕrac a fi prevĕdĕtor, econom şi răbdător, ĭar pe bogat a fi misericord şi caritabil. Socialismul este fructul cel din urmă al doctrinelor bolnave, provocate de beţia vanităţeĭ omeneştĭ. Socialismul este renaşterea tuturor relelor, spre stârpirea cărora Creştinismul a venit pentru a curăţi pămêntul. Socialismul nu sufere discuţiune ; el şĭ-a luat forma uneĭ destrugerĭ sĕlbatice a orĭ-căreĭ organisaţiunĭ sociale. Acesta-ĭ un rĕŭ înspăĭmântător, a căruĭ invasiune face să se simţéscă maĭ tare necesitatea de a ne alipi de Crucea luĭ Christos, ca de o ancoră de salvare. Socialismul este pentru Europa bătrâna trîmbiţă supremă, cel din urmă avertisment, pre care Dumnedeŭ îl trimite, pentru a o rechĭema la datorie. Decĭ conclusia finală este, că tóte problemele atât cele particulare, cât şi cele generale nu-şĭ află soluţiunea lor definitivă, de cât în învĕţămêntul şi în practica seriósă a Creştinismuluĭ.

(Traducere în mare parte din Grandes Leçons de l'Antiquité Chrétienne, par A. Pellissier).

Gheorghe Erbiceanu.

Ale fericitului Teodoret Episcopul Cirului

CINCI CUVINTE

DESPRE ISTORIA BISERICEASCA.

(Urmare. Vedĭ Biserica Ortodoxă Română, Anul XVIII, No. 11).

CAP. XVII.

Despre Elena Maica Imperatuluĭ, şi despre sîrguinţa cea pentru zidirea Dumneḑeeştiĭ Bisericĭ.

Purtătorul acestor scrisorĭ nu aŭ fost altul óre-cine, ci maica Impěratuluĭ, acea de bun fiŭ, şi de toţĭ bine cinstitoriĭ de Dumneḑeŭ lăudată, ceea ce aŭ născut pre Marele luminătoriul acesta şi l'aŭ hrănit cu buna cinstire de Dumneḑeŭ, acésta suferind ostenelele călătorieĭ, şi ne băgênd sémă de patimile bătrâneţelor. Că cu puţin maĭ înainte de sfârşitul vieţeĭ au făcut acéstă călătorie, că la vârsta de opt-ḑecĭ de anĭ aŭ luat sfârşit viaţa sa. Vĕḑênd dar locul acela, carele aŭ primit patimile obşteştiĭ mântuirĭ, îndată aŭ poruncit ca capiştea acea pângărită ce era zid pre el de s'aŭ răsipit, şi tot molozul eĭ departe s'aŭ cărat, arătat însĕ facêndu-se mormêntul cel ascuns, s'aŭ aflat lângă

stăpânescul mormênt îngropate treĭ crucĭ, şi cum că una din acestea era a stăpânuluĭ nostru şi Mântuitoruluĭ Iisus Christos, şi două ale tâlharilor celor împreună răstigniţĭ cu el. toţĭ fără îndoĭală aŭ credut. Insĕ nu ştia care s'aŭ lipit de stăpânescul trup, şi aŭ primit picăturile scumpuluĭ sânge. Ci prea înţĕleptul acela şi D-deescul cu adevĕrat Macarie Episcopul Cetăţeĭ, cu un chip ca acesta aŭ deslegat nedomerirea. Cá aflându se o femeie de bun neam şi vestită, cuprinsă de o bólă îndelungată, câte una din fieşte care crucile acelea cu rugăciune fierbinte apropiindu-se de bolnavă, aŭ cunoscut puterea celeĭ mântuitóre, că îndată acésta apropiindu-se de femeie aŭ isgonit bóla acea cumplită şi o au arătat sănătósă. Aşa dar maĭca Impĕratuluĭ aflând ceea ce dorea, din piróne pre unele le-aŭ pus la coróna Impĕratuluĭ, de capul fiuluĭ seŭ purtând grijă, ca să depărteze săgeţile vrăjmaşuluĭ, ĭar pre altele le-aŭ mestecat la zabala caluluĭ, şi meşteşugind siguranţia Impĕratuluĭ, şi uniĭ vechĭ prorociĭ primindu-ĭ plinirea, că de departe Zaharia prorocul maĭ înainte striga, şi va fi asupra frâuluĭ caluluĭ cel sfânt Domnuluĭ a-tot ţiitoruluĭ. Iar din Mântuitórea Cruce parte óre care o au daĭ la palaturile Impĕrăteştĭ, ĭar cea-l altă, raclă de argint făcêndu-ĭ, o aŭ dat Episcopuluĭ Cetăţiĭ, îndatorindu-l a să păzi pentru neamurile următóre pomenirea mântuireĭ, şi din tóte părţile adunând materiĭ de tot feliul şi meşterĭ, aŭ zidit Biserica acea prea strălucită, ĭar frumuseţa şi mărimea acelor zidirĭ am socotit a fi fórte de prisos a povesti, fiind că toţĭ, precum este obiceĭu, ceĭ ĭubitorĭ de Dumnedeŭ de merg acolo, privesc podóbele şi lucrurile eĭ cele de mult preţ. Aŭ făcut încă şi alt lucru vrednic de pomenire pre lăudata acea şi vrednica de ĭubire Impĕrătésă: că adunând pre tóte cele ce să iscusia la fiĉiorie întru tótă viaţa lor, şi pre multe scaune aşezându-le, însu-şĭ plinea lucrul de slujnică, slujindu-le, şi bucate înainte puindu le, şi talgire întindindu-le, şi vin dregându-le şi lighean aducênd pe tavă, şi apă pre mâinile lor turnând de s'aŭ spălat. Acestea şi

cele asemenea ca acestea făcêndu-le, s'aŭ întors către fiul sĕŭ şi Impĕratul, şi cu bucurie aŭ trecut la cea-l-altă viaţă. Prea multe sfătuirĭ da fiuluĭ seŭ despre vieţuirea cu buna cinstire de Dumneḑeŭ, şi păzitórele blagosloveniĭ îngrădindu-l pre el. Decĭ aceea după sfârşitul sĕŭ s'aŭ învrednicit de cinstea, ce să cuvinea a o dobândi ceea ce aşa de cu sirguinţă şi cu fierbinţala aŭ slujit Dumneḑeuluĭ a tóte.

CAP. XVIII.

Despre nelegiuita mutare a luĭ Eusevie al Nicomidieĭ.

Iar ceĭ din adunarea luĭ Arie nu aŭ părăsit sfaturile lor cele rĕle.

Că pentru acésta s'aŭ învoit la mărturisirile credinţeĭ cu iscăliturile mâĭnilor sale, ca cu nişte pieĭ de oae înfăşuraţĭ, şi aŭ lucrat faptele lupilor. Că D ḑeescul acela Alexandru, carele cu rugăciunea aŭ oborât pre Arie, Episcopul Bizantieĭ ḑic. Că aşa să numea întru acea vreme Constantinopoli, s'aŭ mutat la viaţa cea maĭ bună. Iar Eusevie apărătorul păgânătăţeĭ, puţin băgând în samă de hotărârile cele ce împreună cu ceĭ-l alţĭ Arhiereĭ le-au iscălit, îndată lăsând Nicomidia, aŭ răpit scaunul Constantino-cetăţeĭ, împrotiva canonuluĭ, cel ce opreşte atât pre Episcopĭ cât şi pre presviterĭ de a să muta de la o cetate la alta. Insĕ nimic e de mirare, dacă ceĭ ce aşa s'aŭ îndrăcit asupra D-deireĭ celuĭ unuĭa născut, fără sfială a călca şi cele-l-alte legĭ. Că nu acum întâĭ aŭ făcut acéstă chenotomie, ci încă şi maĭ înainte însu-şĭ acéstaş o aŭ cutezat. Că maĭ înainte îĭ era încredinţat Beritul, şi s'aŭ mutat la Nicomidia, şi din acésta după Sobor s'aŭ isgonit, şi împreună cu el Teogonie al Niceeĭ. Şi acésta o aŭ făcut arătată Impĕratul Constantin prin scrisorĭ. Iar eŭ şi sfârşitul aceĭ scrisorĭ îl voĭu pune în istorie. Că scria acestea Nicomidenilor :

CAP. XIX.

Epistolia Impěratuluĭ Constantin asupra luĭ Eusevie şi a luĭ Teogonie scrisă Nicomidenilor.

Cine este cela ce aŭ învěţat acestea aşa pre o mulţime fără de rěutate? Eusevie, adică învěţătoriul tiraniceştiĭ unirĭ. Căcĭ cum că pretutindinea tiranul s'aŭ făcut învěţător de nesupunere, din multe părţĭ se póte vedea că acésta cu adevěrat o mărturisesc junghierile Episcopilor, şi a adevěraţilor Episcopĭ. Acésta şi prea cumplita isgonire a hristianilor arătat o strigă. Că despre ocările cele ce s'aŭ făcut asupra mea nimic voiu dice, prin care cât maĭ multe tovărăşiĭ aŭ lucrat părţile cele protivnice. Acesta şi ochĭ de spion trimitea asupra mea, şi numaĭ cât nu da tiranuluĭ şi slujitorĭ intr'armaţĭ. Nicĭ să me socotéscă cine-va a fi eŭ negătit spre dovada acestora, că dovadă este amărunţită, că pre prezviteriĭ şi diaconiĭ ceĭ de Eusevie trimişĭ aŭ fost, că de mine arătat s'aŭ prins.

Ci aceste cu adevěrat le las, care acum nu pentru mânie, ci spre ruşinarea aceluĭa de către mine s'aŭ ḑis. De aceea nu maĭ mě tem, aceea o socotesc, că ve věd pre voĭ că vě chiemaţĭ către înpărtăşirea vinovăţieĭ. Că prin jalba şi rězvrătirea luĭ Eusevie, ar fi luat conştiinţă osebită de adevěr. Ci este vindecare nu zăbavnică, dacă Episcop credincios şi înţělept acum luând, vě veţĭ intórce către Dumneḑeŭ, acela carele acum este între voĭ, carele şi de de-mult trebuia a să alege de către judecata vóstră dacă nu maĭ înainte ḑisul Eusevie, cât pentru cele ce atuncea cumplit să apucase de el, ar fi venit aicea, şi buna rânduiala fără de ruşine o ar fi turburat.

Dar însě despre Eusevie puţine să cuvinea a ḑice către dragostea vóstră, că vě aduceţĭ aminte iubiţilor de Sinodul ce s'aŭ făcut în cetatea Nicéanilor, căruĭa şi însuşĭ eŭ faţă aflându-mě cu slujirea conştiinţeĭ mele m'am aflat, nimică altă voind, de cât a să face unire între toţĭ, şi maĭ înainte de tóte a să înfrunta şi a să lepăda lucrul

acesta, care începutul aŭ luat prin nebunia luĭ Arie A-lexandreanul. Că fără zăbavă să întărea, prin sirguința cea necuviinciósă și nepierdătóre a luĭ Eusevie. Ci însușĭ Eusevie acesta, prea iubiților și prea cinstiților, cu cât ajutor socotițĭ, pentru că înpungându-se de conștiința sa, cu câtă rușine pentru mincinósele luĭ cuvinte cele din tóte părțile vădite să afla? Trimițind la mine felurĭ de persóne rugându-mě pentru dânsul, și cerând de la mine óre-care ajutor, ca nu pentru atâta mare greșală vědêndu-se, să fie scos din cinstea ceea ce o avea. Martur este mie la acésta însu-șĭ Dumnedeŭ, carele și pentru mine și pentru voĭ rěmâne cu iubire de bunătate, fiind-că și pre mine acela m'aŭ rânduit, și pre cele fără cuviință le-aŭ răpit, care și voĭ o știțĭ, că tóte atuncea s'aŭ făcut, precum și însușĭ doria, tot felul de rěu în gândul sěŭ ascundêndu-l. Ci maĭ înainte, ca cele-l-alte ale vicleșuguluĭ luĭ să le las, ci aŭ făcut maĭ ales cu Teogonie, pre carele îl avea părtaș al nebunieĭ sale, ascultațĭ rogu-vě: Oare-carĭ Alexandrenĭ, de la credința nóstră depărtându-se, aŭ făcut a să porunci să se trimită aicea, fiind-că prin slujba acestora se ațița focul gâlcevіĭ. Și buniĭ și lăudațiĭ Episcopiĭ aceștia, cariĭ de odată cu adevěrul Sinoduluĭ, s'aŭ primit spre pocăință, nu numaĭ ĭ-aŭ primit pre aceia și pre lângă sine-șĭ ĭ-aŭ siguripsit, ci și cu dânșiĭ s'aŭ înpărtășit de rěul moral al chipurilor lor. Pentru acésta despre nemulțămitoriĭ aceștia am judecat a face. Că răpindu-se eĭ am poruncit a să izgoni prea departe. Acum dar al vostru lucru este cu credința aceea a căuta către Dumnedeŭ, cu care tot-déuna v'ațĭ aflat fiind, și să cuvine a fi, și a lucra. Așa Episcopĭ curațĭ și dreptĭ slăvitorĭ și iubitorĭ de ómenĭ avênd ne bucurăm. Iar dacă cine-va fără socotélă va cuteza a să învita spre pomenirea stricătorilor acelora, orĭ spre lauda lor îndată pentru cutezarea sa prin slujitorul luĭ Dumnedeŭ, adică prin lucrarea mea, se va rădica. Dumnedeŭ însě păzască-vě fraților iubițĭ.

Decĭ atuncea aceștia și s'aŭ caterisit, și de prin cetățĭ s'au

izgonit. Și Nicomidia s'aŭ încredințat luĭ Amfion, ĭar Niceea luĭ Hrist. Ci ĭarășĭ meșteșugirile cele din nărav întrebuințându-le, și ĭubirea de ómenĭ a Impĕratuluĭ prin amăgire aflându-o de ajutor, ĭarășĭ s'aŭ rădicat și silnicia cea de maĭ înainte o aŭ dobândit.

CAP. XX.

Despre vicléna clevetire ce s'aŭ făcut de către Eusevie, și de către ceĭ împreună cu el asupra sfîntuluĭ Eustație, episcopul Antiohuluĭ.

Iar Eusevie acesta, de carele acum am ḑis, și scaunul Constantino-cetățeĭ l aŭ ținut tiranicește. Și așa maĭ multă silnicie apucând, și aprópe de împĕratul fiind, și îndrăznélă către el, din cea maĭ adese orĭ întâlnire dobândind, aŭ formăluit meșteșugirĭ asupra apărătorilor adevĕruluĭ. Și maĭ întâiŭ fățărnicindu se că dorește să vaḑă Ierusalimul, și cu acésta amăgind pre împăratul, că voește a vedea lucrul cel mult vestit al zidireĭ, cu prea multă cinste aŭ pornit din cetate, împĕratul poruncind a i se da luĭ și trăsurĭ și orĭ-ce altă odihnă. Aŭ pornit înpreună cu el și Theogonie al Niceeĭ, părtaș fiindu ĭ, precum și maĭ înainte am ḑis, al voilor celor rele. Mergênd însă eĭ în Antiohia, și mască de prietinie înfățoșind, aŭ dobândit cea maĭ multă primire și odihnă Că marele Eustație apărătorul adevĕruluĭ, aŭ arĕtat lor tótă frățasca priimire. Și find-că aŭ ajuns la sfințitele locurĭ, și aŭ vĕḑut pre ceĭ de o cugetare cu dînșiĭ, pre Eusevie al Chesareeĭ, și pre Patrofil Schitopolitul, și pre Aetie al Lideĭ, și pre Theodot al Laodichieĭ, și pre ceĭ-lalțĭ câțĭ aŭ fost primit lepra luĭ Arie, și aŭ vestit lor vrăjmășia ce o zĕmislea, și înpreună cu aceștia aŭ mers la Antiohia. Și obrăzarĭul călătorieĭ celor-lalțĭ înainte mergĕtorĭ era cinste, ĭar ceea ce urma, era rĕzboĭul cel asupra buneĭ cinstireĭ de D-ḑeŭ. Că pre o muere curvă ce îșĭ vindea frumseța nălmindu-o și limba eĭ înduplecându-o a o vinde lor, s'aŭ adunat în casa de judecată. Apoĭ tuturor celora lalțĭ poruncind

a eşi, aŭ băgat pre de treĭ orĭ ticălósa muere. Iar ea un prunc supt ţîţă arătându l, ḑicea că din înpreunarea cu Eustafie acela l-aŭ zemislit şi l-aŭ născut, şi fără ruşine striga. Eusevie ştiind vederată clevetirea, aŭ ḑis eĭ de are vre un martor la acésta, şi aŭ poruncit să l aducă în mijloc. Iar aceea ḑicênd că nu are nicĭ un martor la acéstă prihană, prea drepţiĭ judecătoriĭ aceştia aŭ propus curveĭ jurămênt, măcar de şi vederat ḑice legea, că pre gura a doĭ saŭ a treĭ marturĭ să se adevereze cele ḑise: Şi vederat poruncind apostolul, ca fără de doĭ saŭ treĭ marturĭ pâră făcêndu-se asupra vre unuĭ prezviter, nicĭ să se priméscă. Ci aceştia defăĭmând Dumnedeeştile legĭ fără marturĭ aŭ primit pâra asupra unuĭ acest fel de om, însă fiind-că asupra celor ce a ḑis aceea aŭ adaos jurămênt strigând, de nu cu adevĕrat este pruncul al luĭ Eustafie, decĭ ĭubitoriĭ de adevĕr aceştia au dat hotarîre ca asupra unuĭ prea-curvariŭ. Iar cela-lalţĭ arhiereĭ, că nu puţinĭ eraŭ de faţă, şi apostoleştile dogme apărându-le, şi clevetirile cele izvodite cu totul neştiindu-le, vederat sta înprotivă, şi pre marele Eustafie îl oprea de a primi nelegĭuita aceea hotărîre, ĭar ceĭ ce au alcătuit batjocura acésta îndată s'aŭ dus la împĕratul, şi încredinţându-l pre el că e adevĕrată scrisórea şi dréptă hotărîrea caterisireĭ, fac pre împĕratul să izgonéscă, ca pre un prea curvariŭ împreună şi tiran pre nevoitorĭul buneĭ cinstireĭ de D-ḑeŭ şi a întregeĭ înţelepcĭunĭ.

Şi acela cu adevĕrat prin Thrachia aŭ fost dus întru o cetate Iliricéscă.

CAP. XXI.

Despre Episcopiĭ ereticĭ ce s'aŭ aşeḑat în Antiohia după eşirea sf. Eustafie

Iar aceştia maĭ întâiŭ adică în locul luĭ Eustafie hirotonisesc pre Evlalie; acesta însă puţină vreme vieţuind, aŭ voit să mute pre Eusevie Palestinénul. Iar de vreme

ce acesta s'aŭ apărat de mutare, și împěratul a oprit-o, el aŭ propus pre Efronie. Și acesta sěvêrșindu-se, că numaĭ un an și puține lunĭ aŭ trăit după hirotonie, aŭ dat proedria bisericeĭ aceea luĭ Flachit. Insă toțĭ aceĭa avea lepra luĭ Arie ascunsă. Pentru acésta dar ceĭ maĭ mulțĭ din ceĭ ce proalegea a fi bine cinstitorĭ de Dumnedeŭ, și dintre ceĭ maĭ mulțĭ, părăsind adunările cele bisericeștĭ, în deosebĭ să aduna. Și pre aceștia toțĭ îĭ numea Eustafianĭ, pentru că după scóterea aceluĭa s'au alcătuit. Decĭ muerea acea de treĭ orĭ ticălósă cădênd în bólă prea cumplită și prea îndelungată. aŭ descoperit clevetirea, nu pre doĭ și treĭ, ci prea mulțĭ din preuțĭ chĭemându-ĭ, le-aŭ povestit cele meșteșugite, că aŭ spus că pentru banĭ aŭ făcut acea clevetire; și că jurămêntul nu aŭ fost cu totul mincinos, că de un Eustafie arămarĭul s'aŭ facut pruncul. Decĭ acestea în Antiohia de către adunarea cea mare s'aŭ cutezat.

CAP. XXII.

Despre credința Indienilor.

Iar la Indienĭ în anul acesta aŭ rĕsărit lumina cunoștințeĭ de D-deŭ.

Că bărbăția și buna cinstire de Dumnedeŭ a împěratuluĭ pretutindenea vestindu se, și barbariĭ ceĭ de prin prejur a alege pacea, învĕțându-se din ispita rĕzboĭuluĭ, fără frică uniĭ cu alțiĭ toțĭ să amesteca, și mulțĭ pentru vedere, și mulțĭ pentru neguțitorie, îndelungatele călătoriĭ le suferea. Atuncea óre-carele Tireu, înpărtășit fiind de filosofia cea din afară, și dorind a voĭajarisi India cea maĭ din urmă, împreună cu doĭ frațĭ aŭ călătorit. Și dobândind ceea ce dorea, întrebuințând corăbieria s'aŭ întors. Și pentru a lua apă s'aŭ apropiat corabia la malul óre-căruĭa liman, unde năvălind varvariĭ asupra lor, pre uniĭ ĭ-aŭ înecat, ĭar pre alțiĭ ĭ-aŭ luat robĭ. Și acela adică s'aŭ numěrat în

preună cu cei morțĭ. Iar tinerii aceia s'aŭ adus la împăratul. Din aceștia unul să numea Edesie, iar cela-lalt Frumentie. Ispitindu-ĭ pre aceștia întru ace vreme stĕpânitorul pămêntuluĭ aceluia, și vĕdêndu-ĭ a fi agerĭ la minte, le-aŭ poruncit a avea purtare de grijă de casă, iar dacă cineva nu crede acestea ḑisă, cerceteze cele despre Iosif și despre împĕrăția Eghiptuluĭ; iar pre lângă acestea aducă-șĭ aminte și de prorocul Daniil, și de la ceĭ treĭ nevoitorĭ aĭ buneĭ cinstirĭ de Dumneḑeŭ. Că și aceia robițĭ făcêndu-se aŭ primit ocârmuirea împĕrățieĭ Vavilonenilor. Și împĕratul sĕvêrșindu-se să afla înpreună cu fiul aceluia, maĭ multă cinste primind. Că cu buna cinstire de D-deŭ fiind hrănit, pre neguțitoriĭ ceĭ de acolo viind îĭ sfătuia a petrece după moralul romanilor, și Dumneḑeeștile slujbe ale sĕvêrși, însă trecênd îndestulă vreme, s'aŭ apropiat la împĕratul, și aŭ cerut plata buneĭ cunoștințeĭ lor, întórcerea la patria lor. Și acésta dobândindu-o, s'aŭ întors la pămêntul romanilor (că dupre împĕratul Roman să numea și împĕrăția). Și Edesie aŭ mers la Tir. Iar Frumentie aŭ protimisit osârdia cea despre cele D-deeștĭ, și vederea pămêntuluĭ născĕtorilor sĕĭ. Mergênd la cetatea luĭ Alexandru, unde aŭ povestit proedruluĭ bisericeĭ, că Indieniĭ fórte doresc a primi gânditórea lumină. Iar în acea vreme Athanasie ținea frînele ocârmuireĭ bisericeĭ aceea. Carele auḑind povestirile acelea, și cine e maĭ bun de cât tine, aŭ ḑis, ca și întunecarea neștiințeĭ neamuluĭ aceluia a o rîsipi, și raza D-ḑeeștiĭ propoveduirĭ a o duce lor? Acestea ḑicêndu-le, și înpărtășindu-l de arhieraticescul dar, l-aŭ trimis spre luminarea neamuluĭ aceluia. Acesta dar și patria lăsându-o, și neamul cel prea mare nebăgându-l în samă, aŭ ajuns cu adevĕrat la neluminatul neam, însă aŭ cunoscut, osêrdnic ajutător avênd pre darul cel de la D-ḑeŭ dat. Și apostoleștĭ facerĭ de minunĭ întrebuințând, pre ceĭ ce să ispitea a graĭ înprotivă cu cuvintele îĭ vâna, și facerea de minunĭ mărturisind la cele ce ḑicea, în fieste care ḑi pre mulțĭ îĭ vêna.

CAP. XXIII.

Despre povĕţuirea Ivirilor cătră buna cinstire de D-ḑeŭ.

Deci al Indienilor Frumenite s'aŭ făcut povĕţuitor cătră cunoştinţa de D-ḑeŭ.

Iar pre Ivirĭ întru acelaşi an o femee luată róbă ĭ-aŭ întors cătră adevĕr. Că acésta, rugăcĭune întrebuinţa necurmata, ĭar pat al eĭ şi aşternut móle era un sac aşternut pre pămênt ĭar desfătare desĕvêrşită îĭ era postul. Ostenéla acésta o aŭ înpărtăşit pre ea de apostoleştĭ darurĭ. Şi fiind-că varvariĭ, sînt lipsiţĭ de doftorésca ştiinţă, obicĭnuesc bolnăvindu-se a merge uniĭ la alţiĭ, şi de la ceĭ ce aŭ fost bolnavĭ şi s'aŭ izbăvit de bólă, a să învĕţa chipul sănătăţeĭ, aŭ mers óre-care femee cătră acéstă vrednică de laudă, avênd copil bolnav, şi rugându-o s'ĭ spune ce trebue a face, ĭar ea luându-l, şi pre pat culcându-l, aŭ rugat pre făcĕtorul tuturor să caute şi să dezlege bóla, ĭar D-ḑeŭ primindu-ĭ rugăcĭunea, aŭ dat sănătate pruncului. De aceea minunata femee s'aŭ făcut vestită. Că nicĭ de soţia împĕratuluĭ aŭ fost neştiută ceea ce s'aŭ făcut. Şi îndată aŭ trimis de o aŭ chĭemat pre ea, că şi acésta era stĕpânită de óre-care cumplită patimă. Iar acésta smerită cugetare întrebuinţând nu a primit îndată cererea împĕrăteseĭ. Ci de trebuinţă fiind silită împĕrătésa, nu aŭ voit să ia în minte vrednicia împĕrătéscă, ci singură cătră cea robită a alergat. Iar ea ĭarăşĭ pre aşternutul eĭ cel prost culcându-o, a proadus eĭ doftorie vindecătóre de patimă prin ruga cea cătră D-ḑeŭ. Iar împĕrătésa ĭ-aŭ dat eĭ plată pentru vindecare carea o socotea vrednică de câştigare, aur şi argint, şi haĭne, şi câte darurĭ sînt potrivite de împĕrătésca filotimie. Iar D-ḑeésca femee aŭ ḑis că nu are trebuinţă de acestea, ci mare plată ar socoti pre cunoştinţa buneĭ cinstireĭ de D-ḑeŭ. Şi ĭ-aŭ proadus în cât s'aŭ putut D-ḑeeştile învĕţăturĭ, şi o sfătueşte să zidéscă D-ḑeéscă biserica **Mân-**

tuitorĭuluĭ Christos. Acestea aceea audêndu le s'a dus la curtea împĕrătéscă. Și îndată s'a înspăĭmêntat împĕratul vedênd grabnica vindecare. Apoĭ ĭ-aŭ arĕtat luĭ puterea D-ḑeuluĭ róbeĭ, și îl ruga numaĭ pre acesta a-l cunóşte D-ḑeŭ, și a-ĭ face luĭ biserică, și pre tot neamul a-l muta la slujbirea acestuĭa. El însă minunea ceea ce s'aŭ făcut la soţia sa o lăuda, ĭar biserică nu voea a face. Puţină vreme însă trecênd, el a eşit la vênat, ĭar ĭubitorĭul de ómenĭ stĕpânul, ca pre Pavel l-aŭ vênat. Că întunecare de năprasnă căḑênd asupra luĭ nu-l lăsa a spori maĭ înainte. Și vênătoriĭ, să înpărtăşia dupre obiceiu de raza lumineĭ, ĭar el singur lăsându-se, s'aŭ legat de legăturile nevedereĭ, însă întru nedumerire fiind, aŭ aflat chip de mântuire. Că îndată aducêndu-şĭ aminte de neîncredinţare, și pre D-ḑeul róbeĭ chĭemându-l spre ajutor, s'aŭ izbăvit de întunecare, și aducênd pre vrednica de laudă róba aceea, o ruga să-ĭ arate forma zidireĭ. Ĭar cela ce a umplut pre Veseleil de arhitectonicésca înţelepcĭune, a învrednicit-o și pre acésta de dar, ca să închipuéscă D-ḑeésca biserică. Și ea adică închipuĭa, ĭar ceĭ porunciţĭ săpa temeliile și zidia. Ĭar fiind că s'aŭ sĕvêrşit zidirea, și acoperemêntul s'aŭ pus de-asupra, și numaĭ de preuţĭ avea trebuinţă, minunata femee a aflat chip și pentru acésta. Că a induplecat pre împĕratul neamuluĭ să trimiţă solie la împĕratul Romanilor, și să cee a li să trimite înţelept învĕţător de buna cinstire de D-ḑeŭ. Decĭ acesta primind sfătuirea a trimis pre solitorĭ. Ĭar împĕratul aflând pricina cerereĭ, Constantin era acesta, prea ferbintele ĭubitorĭul buneĭ cinstirĭ de D-ḑeu, pre solitorĭ adică ĭ-aŭ învrednicit de multă cinstită primire, și a trimis bărbat împodobit cu credinţă și cu pricepere și cu viéţă cuviósă și învrednicit de darul arhieraticesc, propoveduitor neamuluĭ de cunoştinţa de D-ḑeŭ, și prea multe darurĭ. Decĭ de acésta purtare de grijă aŭ învrednicit pre ceĭ ce aŭ cerut, și aŭ purtat de grijă pentru ceĭ de năprasnă hrăniţĭ cu buna cinstire de D-ḑeŭ în Persida. Că înştiinţâneu-se că să bântuesc ceĭ

de către păgânĭ și de către împěratul acelora, cel robit de rătăcire, îngrozindu-l pre el cu felurĭ de grozĭ l-aŭ scris, și sfătuindu-l a se face bine cinstitoriŭ de D-ḑeŭ, și cel bine cinstitorĭ de D-ḑeu cerând să dobândéscă cinste.

CAP. XXIV.

Epistolia marelui Constantin împěratuluĭ către Savorie împěratul Perșilor, pentru providenția noroduluĭ luĭ D-ḑeŭ.

Dumneḑeéesca credință păzindu-o, pentru lumina adevěruluĭ mě fălesc; de lumina adevěruluĭ pověțuindu-mě. Dumneḑeésca credință o cunosc. Drept aceea pentru acésta, precum lucrurile adeveréză, pre prea svinta religie o cunosc învețătóre de cunoștința prea sf. Dumneḑeŭ. Acéstă slujire mărturisesc a o avea. Puterea acestuĭ D-ḑeu avêndu-o ajutătóre, de la marginile océnuluĭ începênd, tótă lumea de-aceea cu adevěrate nădejdĭ o am ridicat, în cât tóte noródele câte era robite de atâția tiranĭ și primejdiilor celor de tóte ḑilele dedate, s'au izbăvit acestea, primind izbândirea celor de obște, ca din óre-care vindecare s'au însănătoșat. Pre acest D-ḑeŭ îl solesc, pre al căruia semn óstea mea cea luĭ D-ḑeu afierosită îl póртă pre umere, și cele ce dreptul cuvênt cere, se îndreptéză în cale. Din însăș acelea dar biruințe vestite cu darul până acum primesc. Pre acest D-ḑeŭ cu nemuritóre pomenire a-l cinsti mărturisesc, pre acesta cu luminată și curată minte întru cele maĭ pre sus a să afla mě strělucesc, pre acesta genunchile plecând îl chiem, ferindu-mě de tot sângele spurcat și de mirosurile cele necurate și păgâneștĭ abătându-mě, de tótă pămêntéscă strělucire, cu care tótă nelegĭuita și negrăita rătăcire să văpsește, pre mulțĭ din neamurĭ și multe semințiĭ le-au oborît, părților celor de jos dându-le. Că cele ce D-ḑeul a tóte pentru ĭubirea de ómenĭ le-au adus întru ființă cu providențe pentru trebuința ómenilor, pre acelea a le trage fiește carele spre a sa poftă nu sufere nicĭ de cum. Ci numaĭ

minte curată şi suflet nespurcat cere de la ómenĭ, lucrările faptei bune şi ale buneĭ cinstireĭ de D-ḑeŭ, întru acestea întărindu-le, că lucrurile bunătăţeĭ şi ale blândeţeĭ îĭ sunt plăcute, pre ceĭ blânḑĭ iubind, iar pre ceĭ turburătorĭ urând; iubiţĭ credinţa şi muncind necredinţa. Pre tótă sîlnicia cea cu trufie oborându-o, ocara mândrilor o pedepseşte; pre ceĭ ce să înalţă de mândrie din temelie îĭ surpă; smeriţilor cugetătorĭ şi nepomenitorilor de rĕŭ dându-le cele dupre vrednicie. Aşa şi împĕrăţia dreptă iubindu-o, cu ajutorurile cele de la sine o întăreşte, şi pre înţelepciunea împĕrătéscă cu linistea păceĭ o păzeşte. De care mi se pare a nu greşi, fratele meŭ, pre acesta mărturisindu-l a fi D-ḑeŭ, al tuturor începĕtor şi părinte, de carele mulţĭ din ceĭ ce aŭ împĕrăţit aicea, de nebuneştĭ rătăcirĭ amăgindu-se, s'aŭ ispitit a-l tăgădui. Şi pre toţĭ aceia cu acest fel de pedépsă însfĕrşit ĭ-aŭ topit, în cât tot neamul ómenilor cel de după aceia, întâmplările acelora în loc de altă pildă le pun asupra blestemaţilor celor ce vieţuesc asemenea cu aceia. Dintre uniĭ ca aceia pre unul socotesc că s'aŭ făcut, acela pre carele ca un trimis D-ḑeésca rĕsplătire l-aŭ perdut din cele de aicea, şi părţilor vóstre l-aŭ dat, ruşinea cea asupra luĭ mult vestită arătănd pre a vóstră biruinţă. Dar însă s'aŭ potrivit că au sporit spre bine, acésta, că şi în vécul nostru pedépsa unora ca acestora a să arăta vestită că şi însuşĭ am vĕḑut sfîrşiturile acelora ce vederat cu nelegĭuite poruncĭ pre norodul cel afierosit luĭ D-ḑeŭ l-aŭ turburat. Pentru acésta dar şi mult har mărturisesc luĭ Dumneḑeŭ, că cu desĕvêrşită providenţie, că tot neamul omenesc cel ce slujia D-ḑeeştiĭ lege, dându-i-se D-ḑeésca pace să bucură şi să veseleşte. De aceea şi pentru noĭ înşine încredinţaza, că prea bine şi prea fără primejdie sînt tóte, de când prin curata şi adevĕrata religia acelora, din con-glăsuirea cea pentru D-ḑeire, pre tóte învredniceşte a se întórce către el. Adică la catalogul acesta al ómenilor, ḑic al hristianilor, că pentru aceştia îmĭ este tot cuvêntul, cât

de dulce ar fi mie a audi că și stĕpânirile Persidei mai mult precum eŭ doresc să împodobesc? Deci și ție ca cele mai bune și acelora așijderea să fie cele mai bune, că este ție, și acelora. Deci așa vei avea pre stĕpânul a tóte blând, milostiv și de bine voitor. Drept aceea pre aceștia, fiind că atâta ești, ție ți'i încredințez. Pre aceștia potrivit să-i iubești cu iubirea lui de ómeni. Că și ție însuți și nouĕ ne vei da prin credință necuprins har. Atâta mare purtare de grijă avea prea bunul împĕrat pentru cei împodobiți cu buna cinstire de Dumnedeu, nu numai de cei supuși îngrijindu-se, ci și de cei supuși subt alte schiptruri în cât putea osêrduindu-se. Pentru acésta și însuși dobândea D-deescul ajutor, că și ocârmuirea a tótă Evropa și a Liviei, iar pre lângă acestea și cea mai multă parte a Asiei o avea, supușii îl iubea, și frîele cu dulcéță le sufere supușii, dar încă și din varvari, unii de buna voe îi slujea, iar alții cu resboiul să supunea, și pretutindenea înfigea semne de biruință și biruitor să arăta. Ci acesta cu adevĕrat și alții prin mai multe lăudându-l le-aŭ povestit: Noi însă să ne ținem de istoria ce ne stă înainte. Deci prea lăudatul împĕrat apostoleștile purtări de grijă le avea în suflet. Iar cei învredniciți de preuție, nu numai a zidi nu voea, ci însăși temeliile bisericei să apuca să le risipéscă. Că pre povĕțuitorii cei dintru aceștia ce urma apostoleștile dogme, tóte felurile de clevetiri împleticind, caterisindu-i îi izgonea. Că nu s'au săturat de pizmă, alcătuind batjocura cea mult vestită asupra marelui Eustafie, ci s'aŭ apucat a o vărsa și pre un alt prea mare turn al bunei cinstirei de D-deŭ, și tóte felurile de meșteșuguri le-aŭ întrebuințat. Dar însă și acéstă tragodie în cât se va putea mai ales o voiu povesti.

CAP. XXV.

Despre meșteșugita vrăjmășie asupra D-deescului Athanasie.

Minunatul Alexandru Episcopul, carele s'aŭ luptat asu-

pra huleĭ luĭ Arie, primind sfêrşitul vieţeĭ, după cincĭ lunĭ în urma Soboruluĭ din Nicea, Athanasie aŭ primit proedria bisericeĭ Alexandrenilor, bărbat cu adevĕrat din copilărie pedepsit (învĕţat) în D-deeştile învĕţăturĭ, în fieşte-care tagmă din bisericeştile cete vrednic de laudă făcêndu-se. Acesta în soborul acel mare primind nevoinţele apostoliceştilor dogme, de către apărătoriĭ adevĕruluĭ să lăuda, ĭar vrăjmaşilor, ca un protivnic luptător, s'aŭ făcut vrăjmaş pizmuindu-se de dînşiĭ. Impreună fiind cu Alexandru cel prea lăudat, tênĕr însă fiind cu vêrsta, şi al a cetelor diaconilor povĕţuitor, pre acéstă osârdie a luĭ pentru adevĕr din cercare înţelegêndu-o ceĭ ce vrăjmăşia pre unul născut D-deu, şi aflând că ocârmuirea bisericeĭ Alexandrenilor luĭ i s'aŭ încredinţat, aŭ prepus că ocârmuirea aceluĭa se va face stricarea putereĭ lor. Pentru acésta dar meşteşugesc óre-ce de acest fel. Fiind-că pre Meletie acela, pre carele soborul cel din Niceea l-aŭ lepădat stăruĭa bântuind şi turburând şi pre Tebaida, şi pre Egiptul cel apropiat de dênsa, mânând pre óre-cariĭ din rebeliştiĭ aceluia, ca să fie fără prepunere forma pâreĭ, îĭ înduplecă a alerga la împĕratul, şi să alcătuéscă clevetirĭ cum că Athanasie vămueşte Egiptul, şi aurul cât să adună îl dă óre-căruĭa om carele formălueşte tiranie (asupra împĕrăţieĭ). Şi amăgind auzul împĕratuluĭ, aŭ adus pre Athanasie în Constandino-cetatea. Carele ajungênd, aŭ vĕdit minciuna pârâţilor, şi aŭ dobândit biserica cea de D-deŭ încredinţată luĭ.

Acestea le arată şi cele ce aŭ scris împĕratul către biserica Alexandrenilor, a cărora sfêrşitul îl voiŭ pune în istorie.

Parte din scrisórea împĕratuluĭ Constandin către Alexandrenĭ.

Nimic aŭ putut viclenii asupra episcopuluĭ vostru, credeţĭ mie fraţilor, nimic altă s'aŭ sirguit eĭ, fără numaĭ

că turburând aniĭ meĭ, nicĭ o încăpere de căinţă să aibă el în viaţa acésta.” Decĭ îngrijiţi-vĕ de înşi-vĕ voĭ, rogu-vĕ, dragostea vóstră ĭubiţi-o, şi cu tótă puterea izgoniţĭ pre ceĭ ce doresc a strica darul unireĭ vóstre, şi către D-ḑeŭ întorcêndu-vĕ ĭubiţi-vĕ uniĭ cu alţiĭ. Că eŭ pre Episcopul vostru Athanasie cu bucurie l-am primit, şi aşa l-am vorovit, încredinţat fiind că el este om a luĭ D-ḑeŭ.

CAP. XXVI.

Altă vrăjmăşuire asupra luĭ Athanasie.

Ci nicĭ aşa s'au ruşinat necredincioşiĭ, ci altă dramă aŭ împleticit, căreĭa nicĭ unul din facĕtoriĭ de tragodiĭ ceĭ ce aŭ fost din véc au făcut asemenea, orĭ din făcĕtoriĭ de comediĭ au plăzmuit când-va. Că alţĭ pârâşĭ iarăşĭ din aceeaşĭ tovărăşie nărmind, îĭ aduse la împĕratul ca să strige că negrăite şi multe necuviósе lucrurĭ au cutezat a face nevoitorul fapteĭ bune. Insă pre aceştia îĭ povĕţuĭa Eusevie şi Teogonie, şi Teodor Pereiteul, acum însă Eraclie numesc pre Perinthia, ḑicênd că nicĭ de suferit sînt acestea, nicĭ auḑurilor ertate. Decĭ induplecă pre împĕratul a aduna sobor în Chesaria Palestineĭ, unde ceĭ maĭ mulţĭ era vrăjmaşiĭ, şi acolo a porunci să se judece Athanasie. Decĭ încredinţându-se împĕratul ca de nişte preuţĭ, că tóte cu totul nu le ştia cele ce să meşteşugea, aŭ poruncit a să face acésta. Iar D-deescul Athanasie, ştiind vrăjmăşia judecătorilor, nu aŭ mers la adunare. De aceea dar maĭ mult prilej de clevetire luând, şi rĕzboĭul cel asupra adevĕruluĭ luându-l asupra loruş, aŭ scris către împĕratul pre lângă cele-lalte fără de legĭ, învinovăţindu-l de sumeţ şi de tiran asupra împĕrăţieĭ. Şi nu s'aŭ scăpătat cu totul de nădejdea lor.

Că din cele ḑise mâniindu-se prea blândul împĕrat, aŭ scris luĭ, arătându-ĭ mânia, şi poruncindu-ĭ să mérgă în Tir, şi acolo aŭ poruncit să se adune Soborul, prepuind

precum socotesc că Athanasie să ferește de Chesaria, pentru povĕțuitorul eĭ. A scris încă și Soborului cele ce trebuia să trimiță celuĭ împodobit cu buna cinstire de D-ḑeŭ. Care sunt acestea.

CAP. XXVII.

Scrisórea împĕratuluĭ Constandin către Soborul cel din Tir.

Constantin Sevastos sfântuluĭ Sinod celuĭ din Tir.

Era póte de urmare, și cuviincios lucru lesnireĭ vremilor, a fi neturburată Catolicésca biserică, și slujitoriĭ luĭ Christos, acum scăpațĭ de tótă ocara. Fiind însă că óre-cariĭ de strechia felonichieĭ alungându-se nu sunt sănătoșĭ, că nu aș ḑice de eĭ că cu nevrednicie viéză, să apucă a turbura tóte, care mi se pare că e maĭ pre sus de tótă primejdia. Pentru acésta vĕḑêndu-vĕ pre voĭ vĕ poruncesc, fără de óre-care întêrziere a vĕ aduna întru una, și a plini soborul, să apărațĭ pre ceĭ ce vor avea trebuință de ajutor, să vindecațĭ pre frațiĭ ceĭ ce să primejduesc, să întórcețĭ la unire pre părțile cele dezbinate să îndreptațĭ greșalele pre cât va erta vremea, ca Eparhiielor celor atât de multe să le dațĭ cuviinciósa unire, de care, vaĭ de necuviință, trecerea cu vederea a unor ómenĭ de nimic o aŭ perdut. Iar cum că acésta și stépânuluĭ D-ḑeuluĭ a tóte este plăcută, și că maĭ pre sus de tóte ruga, și vouĕ înși-vĕ de vețĭ chiema înapoĭ pacea, nu va fi lucru vrednic de vre-o slavă cum s'ar întêmpla că socotesc că toțĭ ómeniĭ ar mărturisi. Decĭ nu vĕ lenevițĭ apoĭ, ci întinḑênd de aceea acum cele ale osêrdieĭ sîrguiți-vĕ a pune potrivitul hotar la cele ce staŭ înainte cu tótă curățenia, adică și cu credința împreună adunându vĕ, care numaĭ cine strigă în tot locul mântuitorul acela, căruia îĭ slujim, o cere de la noĭ, însă nimic din cele potrivite evlavieĭ mele are trebuință, tóte de mine s'aŭ făcut câte scriind le-ațĭ arĕtat. Am scris către aceĭ

din episcopi pre carii i-ațĭ voit, ca viind față să împărtășască vouĕ cele ce sunt de purtare de grijă, am trimis pre Dionisie cel dintre senatorĭ, carele viind va arata vouĕ și pre ceĭ ce sunt datorĭ să fie la sinod împreuna cu voĭ și de cele ce au a se face, dar maĭ ales pentru buna rânduélă, va fi de față observator, ca daca cineva, precum eu nu socotesc, porunca nóstră și acum se va ispiti a o defăĭma și nu va voi a veni de față, de aice de la noĭ se va trimite, carele din poruncă împĕrătéscă scoțêndu-l pre acela, precum nu s'ar fi potrivit cu hotarîre de sineș osîndit, îl va învĕța a să împotrivi hotărîrilor celor date pentru adevĕr. Deci lucrul cuvioșielor vóstre va fi, ca cu socotință de o cugetare a tuturor, nicĭ spre urăciune pornită, nicĭ spre har, dupre urmare bisericescului și apostolescului canon, pentru ceĭ greșițĭ, orĭ cu adevĕrat să aflațĭ vindecare potrivită greșaleĭ întâmplate, ca și Biserica să scape de tótă hula, și pre noĭ să ne ușurațĭ de îngrijare, și harul păceĭ să-l dațĭ celor acum dezbinațĭ, pre mare laudă vĕ vețĭ pricinui înși-vĕ vouă. Dumneḑeu să vĕ păzască pre voĭ, fraților ĭubițĭ. Așa dar Episcopiĭ adunându-se în Tir, au venit adecă și alțiĭ óre-care învinovățindu-se pentru osebirĭ de dogme, dintre care unul era și Asclipa Gazeul. Aŭ venit încă și minunatul Atanasie. Insĕ voiu maĭ întâĭ să povestesc tragodia pârăĭ, apoĭ așa să scriu și cele despre mult vestita judecătorie.

CAP. XXVIII.

Despre Sinodul ce s'aŭ făcut în Tir.

Un Arsenie óre-carele din părtașiĭ luĭ Meletie era Episcop, pre acesta ceĭ din tovărășia acelora ascunḑêndu-l, l'aŭ poftit a fi neștiut în multă vreme. Apoĭ o mână dréptă a unuĭ trup mort tăindu-o, și acésta într'o raclă de lemn svăntată puind'o, pretutindenea o purta, ḑicênd că pre Arsenie l'aŭ tăeat Atanasie. Și vărsătoriŭ de sânge nu-

mindu-l, dar însĕ ochîul cel ce pre tóte le privește nu aŭ lăsat îndelung a nu fi știut Arsenie. Ce maî întâî în Egipet și în Thivaida s'au făcut cunoscut că este viŭ. Apoî dar l'aŭ adus pre el în Tir, unde se purta mâna ceea ce să arata la judecătorî. Pre acesta vrăjmășuitoriî luî Atanasie împreună fiind, l'aŭ adus, și în sfârșit l'aŭ silit a veni în casă. Iar însușî marele Atanasie în vremea rĕsăritului aŭ ajuns la adunare și maî întâî protivniciî aŭ adus o muere dicênd, că pentru desfrânare viețuîa cu ea și aceea fără rușine striga, dicênd că aŭ fost făgăduit fecîorie, îar Atanasie o aŭ silit spre înpreunare, și că nevrând ea o aŭ stricat. Acestea de curvă dicêndu-se, aŭ intrat și pârâtul, fiind înpreună cu el și un prezviter vrednic de laudă cu numele Timoteî. Iar judecătoriî poruncind luî Atanasie să rĕspundă înprotiva pâreî, acesta aŭ tăcut, ca cum nu ar fi fost Atanasie. Iar Timoteî aŭ dis către muere: O muere, eŭ m'am întâlnit când-va cu tine și în casa ta intrat-am? Iar ea maî fără rușine striga luptându-se către Timoteî, și mâna scoțindu-șî, și inelul arătându-l, și dicênd, tu mi-aî luat fecîoria, tu maî golit de întréga înțelepcîune, și cele-l-alte câte obicînuesc a dice cele ce pentru covărșirea înverșunăreî pîerd rușinea. Așa dar cel ce alcătuise batjocura rușinându-se, rușinându-se încă și judecătoriî, câțî era înpreună alcătuitorî, s'aŭ scos muerea afară. Atuncî dar marele Atanasie aŭ dis, nu trebuea a să lăsa muerea, ci a să cerceta, și a să afla cel ce le aŭ alcătuit acestea. Iar aceștia striga: altele sînt pârile maî cumplite, cari nu se vor putea nicî cu un fel de meșteșugurî și putere a să deslega. Că videre, nu auz, va judeca cele ce să vor arăta. Și acestea dicêndu-le, aŭ arătat racla acea mult vestită, și mâna cea svântată o aŭ descoperit. Iar dintru ceî ce privea fiește-carele aŭ strigat, uniî dicênd că e adevĕrată ură, îar alțiî știind mincîuna, și încă socotind că Arsenie este ascuns. Abia însĕ facêndu-se puțină tăcere, aŭ întrebat pârâtul pre judecătorî, de este cine-va dintre dânșiî carele știe pre Arsenie. Și mulțî dicênd că știŭ pre om prea

bine, aŭ poruncit a să aduce el. Şi iarăşi aŭ întrebat, de este însuşi acesta Arsenie, cel de mine omorât, iar de către aceştia după omorâre ocărât, şi lipsei de mâna dréptă. Şi mărturisind eĭ că acesta este, desbrăcându-l pre el Atanasie de haină, aŭ arătat amêndoue mâinele luĭ, şi pre cea dréptă şi pre cea stângă. Iar alta, ḑice, numaĭ caute nime. Că fieşte-carele din ómenĭ doue mâinĭ aŭ primit de la făcĕtorĭul a-tóte, şi unde trebuia, a să ruşina părăşiĭ, şi cel ce ştia din judecătorĭ şi a să ruga să se deschiză pământul şi să-ĭ înghiţă înpreună, aŭ umplut adunarea de gălciavă şi de tulburare. Vrăjitor numind pre Atanasie, şi că cu farmece óre-care ḑicênd că amăgeşte vederile oamenilor. Şi ispitindu-se a-l rumpe şi a-l junghia ceĭ ce cu puţin maĭ înainte pre el îl prihănea de vărsător de sânge, ci ceĭ trimişĭ de la împĕratul pentru buna rânduială aŭ oprit uciderea. Că răpind pre biruitorĭul, şi corăbiĭ gătind spre a întra, ĭ-aŭ pricinuit mântuire. Şi acesta ajungênd la împĕratul aŭ povestit tótă cutezanta tragedie. Iar acela aŭ trimis pre óre-cariĭ Episcopĭ dintre ceĭ de o socotinţa cu dânşiĭ la Mariot. Pre Theogonie ḑic al Niceeĭ şi pre Teodor al Perintieĭ, şi pre Maris al Halchidonuluĭ, şi pre Narchis Chilicul, şi pre ceĭ de o cugetare cu aceştia. Iar Mareotul o parte óre-care este a Alexandrieĭ, de un nume cu ezărul Marieĭ, întru acel loc alcătuind minciuna. şi plăznuind óre-care însemnărĭ şi descoperitele clevetirĭ făcêndu-le ca pre nişte adevĕrate pârĭ, le-aŭ trimis la înpĕratul.

Iar eĭ s'aŭ dus la Eliea.

CAP. XXIX.

Despre înoirile cele ce s'aŭ făcut în Ierusalim, şi despre izgonirea sf. Atanasie.

Că pre tot Sinodul din Tir aŭ poruncit împĕratul a-l trece la Eliea. Încă a să aduna înpreună şi ceĭ-l-alţĭ toţĭ din tóte părţile, şi Biserica cea însuşĭ zidită să o catiero-

sască. Aŭ trimis însĕ împreună și pre óre-carii din boerii cei mai iubiți, și străluciți cu buna cinstire de Dumnedeŭ și cu credință, poruncind a să da tuturor tóte cu înbelșugare, nu numai Arhiereilor ci și celor ce aŭ urmat înpreună cu dânșii, încă și tuturor celor nevoeși, carii de pretutindinea alerga înpreună. Insĕ și Dumnedeescul jărtfelnic cu împĕrătești învĕlituri, și cu podóbe de aur și de pietre scumpe. Așa dar praznicul prea strălucit făcêndu-se, aceia s'aŭ întors pre la patriele lor. Iar împĕratul, înștiințându-se de strălucirea și frumseța prăznuirei, s'aŭ umplut de veselie, și aŭ lăudat pre dătătoriul bunătăților, că aŭ dat luĭ și acéstă cerire. Fiind însĕ că aŭ venit Atanasie tânguindu-se de nedrépta judecată, aŭ poruncit a să aduce pricinuitorii din Episcopi. Iar aceia venind, și vădirea învinovățirilor arătând'o, cele-l-alte de mai înainte clevetiri le-aŭ lăsat. Și aŭ dis împĕratului, că Atanasie cu îngrozire oprește trimitirea grîului. Aceste cuvinte credêndu-le împĕratul, l'aŭ izgonit pre el în óre-care cetate din cele ce să numea a Galilor. Trivir este numele aceliea. Acesta însĕ era anul al trei-decelea al împĕrăției lui.

CAP. XXX.

Despre testamentul fericituluĭ Constandin Impĕratuluĭ.

Iar trecênd încă un an și puține luni, în Nicomidia Vitiniei petrecênd s'aŭ bolnăvit. Și știind că a viețuirei omului vremea este necunoscută, aŭ primit darul Dumnedeescului botez. Aŭ întârdiat însĕ până în vremea aceea, dorind acésta a o dobândi în rîul Iordanului. Acesta adecă trei fii aŭ lăsat moștenitori ai împĕrăției: pre Constantin, pre Constantie și pre Constant cel mai tênĕr. Iar la Alexandria aŭ poruncit a să întórce marele Atanasie. Și mai ales Eusevie de față fiind, și apucându-se a înduplecat cele din protivă.

CAP. XXXI.

Desvinovățire despre Impĕratul.

Nu să miră nimene însĕ de vreme ce amăgindu-se, pre niște acest fel de marĭ bărbațĭ ĭ-aŭ isgonit. Că aŭ credut pre niște Arhiereĭ cariĭ adevĕrul îl ascundea, Iar altă lauda o avea și l'aŭ amăgit. Știŭ însĕ ceĭ ce cunosc cele D-deeștĭ, că și D-deescul proroc David s'au amăgit. Și l'aŭ amăgit pre el un Arhiereu, ci o slugă slugă spărgătóre de casă și vrednic de pedépsă, pre Siva dic, carele au spus împĕratuluĭ minciunile cele asupra luĭ Mefivoseth, și ĭ-aŭ luat moșia aceluia. Și acestea le dic, nu pre prorocul prihănind, ci pentru împĕratul acesta adunând desvinovățire, și neputința firiĭ omeneștĭ arătând'o. Și învĕțând că nu să cuvine a crede numaĭ pre pârâș, măcar de ar fi fórte vrednicĭ de credință, ci pre una din urechĭ a o păzi pentru cel pârât.

CAP. XXXII.

Despre sfârșitul acestuĭ Impĕrat.

Decì Impĕratul s'aŭ mutat la viața cea maĭ bună.

Iar Iparhiĭ și Feldmareșaliĭ oștilor și ceĭ-l-alțĭ toțĭ în raclă de aur pre el aședându-l, la cetatea cea pre numele seu zidită l'aŭ dus, tótă oastea petrecĕndu l parte înainte mergĕnd și parte în urmă, și cu amar plângĕnd pentru lipsirea luĭ. Că toțĭ luasă cercare de părinte blând. Iar de câtă cinste s'aŭ norocit trupul acela, și câtă vreme au rĕmas în curțile împĕrăteștĭ, așteptând sfetniciĭ de pre lângă împĕratul întórcerea fiĭuluĭ, socotesc a fi de prisos a să scrie, alțiĭ aceștia istorisindu-le, care cu lesnire este a le afla, și a cunóște ce fel ocărmuitorul a tóte cinstește pre slujitoriĭ luĭ ceĭ ĭubițĭ. Iar de să îndoește cine-va despre acelea și nu le crede, vedĕnd cele ce acum se fac împrejurul racliĭ aceluĭa și a statueĭ luĭ, încredințăză-se de cele scrise și de stăpânul cel ce aŭ dis, pre ceĭ ce mĕ slăvesc pre mine îĭ voĭu slăvi, și ceĭ ce mĕ difaimă pre mine, se vor difăima. *C. E.*

(Va urma).

Articolul ce urméză l'am tradus din limba franceză. El este scris ca o dare de sémă, de către M. l'abbé Boudinhon, redactorul revisteĭ „Canonistul Contemporan (Le Canoniste Contemporain)". In acéstă dare de sémă, autorul voeşte a aprecia marile merite ale Papeĭ Leon XIII-lea, cuprinse în Enciclica sa, de curând publicată, „*De disciplina orientalium conservanda et tuenda*", în care Enciclică se încércă din noŭ curia Papală, prin mijlócele de care dispune în Orient, de a converti pe Ortodoxĭ, pe care-ĭ numeşte schismaticĭ, la Biserica Papală; de asemenea arată organisarea Ĭerarhică a bisericilor Unite cu Papa, din tot Orientul. In acest tratat, vorbeşte în genere de tóte bisericele Ortodoxe, între care atinge şi Biserica Ortodoxă din regatul Românieĭ. Din acéstă expunere se vede clar, puterea activă a misionarilor apusenĭ în tot Orientul, precum şi numĕrul excesiv de mare al Uniţilor de pretutindenĭ şi în special al celor din Rusia şi Transilvania. Dacă publicám acéstă dare de sémă, am făcut'o numaĭ ca să expunem gravitatea cestiuneĭ, vedereĭ tuturor Ortodoxilor, şi în special Cleruluĭ, pentru ca să pótă din timp, a avea privirea îndreptată şi mintea deştéptă la cursa ce din noŭ ne-a aruncat Biserica Papală. Tóte mijlócele, pe care le întrebuinţéză ca arme nouĭ, pentru a putea obţine victoria, adică a supune la piciórele Papeĭ tótă lumea creş-

tină, sînt viclenii urzite cu intențiune de a înșela, iar nu de a bine-face omenireĭ. Este lucru necreștinesc, nedrept și nenatural ca prin silă, prin seduceri, prin amăgiri și promisiuni, să se fure conștiința religiósă și morală a cuĭ-va; Voit-aŭ acésta Christos? Nu. In ĭerarhiele ortodoxe, din diferitele imperiĭ, regate și provinciĭ a reușit, prin necorectitudine și anticanonicitate, în curgerea timpuluĭ, a întroduce Biserica apusuluĭ, o altă ĭerarhie, în cea existentă Ortodoxă. Este corect acésta? Voit-aŭ Christos și Apostoliĭ acésta? Nu. Apoĭ, existând în ĭerarhia Ortodoxă ĭerarhie Papală, prin sprijinul aceștia, s'aŭ furișat și întrodus pe nesimțite sute și miĭ de agențĭ Papalĭ, din diferite școle cu scop misionar; adică, de a atrage prin orĭ-ce căĭ și orĭ-ce mijlóce pe Ortodoxĭ, dacă nu direct la Papistășie, cel puțin la Unirea cu Papa. Astă-ḑĭ tot Ortodoxismul este subminat de aceștĭ agențĭ, după cum ne dă pe față acest adevĕr, M. L'abbé Boudinhon. Noĭ întrebăm, óre pentru mântuirea sufletelor Ortodoxilor o fac acésta agențiĭ Papalĭ? Oare cred eĭ, că Ortodoxismul e în așa decădere în cât să se asvârlă orbiș la picĭórele Papale, spre a fi mântuițĭ?! Oare crede Biserica apusană, că milióne le de suflete Ortodoxe trecute, de pe acest pământ din timpul desbinăreĭ Bisericeĭ și până astă-ḑĭ, sînt condemnate în infern, sînt lipsite de fericirea eternă, orĭ-care ar fi fost faptele lor, numaĭ pentru că n'aŭ primit și credut în primăția Papală, ca singurul representant al luĭ Dumnedeŭ pre pământ?! Noĭ Ortodoxiĭ n'am împărtășit și nu vom împărtăși niciĭ odată asemenea ideĭ, direct opuse și Sfinteĭ Scripturĭ și Tradițieĭ. Tóte deosebirele, inovările și depărtările de la vechea Praxă bisericéscă, sĕvêrșite de Biserica Apusuluĭ, de la desbinare și până astă-ḑĭ, n'aŭ niciĭ un preț și niciĭ le menține

serios Papalitatea, ci persistă cu tenacitate numaĭ în una, aceea de a admite Biserica Ordoxă Primatul Papal. Dar tocmaĭ aci e pĭatra scandaluluĭ, şi care nu póte fi primită de noĭ nicĭ-odată. Noĭ Ortodoxiĭ, declarăm că nu ne-am amestecat nicĭ ne amestecăm în învĕţătura Bisericeĭ Apusene, nu-ĭ acusăm nicĭ de schismaticĭ, nicĭ de ereticĭ. cu tóte că argumentele sînt numaĭ în favórea nóstră; pe când Biserica Apusuluĭ, profitând, de starea sdruncinată a Orientuluĭ, de subjugarea popórelor, de lipsa lor de libertate, în loc de a le fi întins mână de ajutor la nevoĭ şi la necazurĭ, vecĭnic ĭ-aŭ intitulat de schismaticĭ, de ignoranţĭ, şi de ómenĭ perduţĭ sufleteşte. Noĭ declarăm, că Dumneḑeŭ va judeca în ultima instanţă între Noĭ şi Voi, şi dar hotărît şi tarĭ în credinţa primită de la părinţiĭ noştri nu vom renunţa nicĭ odată la mărturisirea Credinţeĭ Nóstre, pentru-că voim să trăim liberĭ, de orĭ-ce tiranie spirituală. Dacă statele din Apus caută a se desface de orĭ-ce influenţă Papală, prin încheerĭ de concordate, căcĭ acelea nu însémnă de cât mărginirea influenţeĭ Papale în state, apoĭ noĭ Ortodoxiĭ, fi-vom aşa de miopĭ, să nu zărim de departe pericolul de tiranie ce ne ameninţă? Ne place să rĕmânem în libertatea Bisericeĭ Ortodoxe naţionale. Tóte mijlócele expuse în bula Papală nu sînt de cât mreje şi undiţe aruncate între ortodoxĭ; vaĭ de acele suflete ce vor cădea în mrejele şi undiţele întinse de agenţiĭ Papalĭ! In zădar vĕ încercaţĭ la popórele civilisate, de a maĭ face proseliţĭ la Primatul Papal. Póte, veţĭ maĭ găsi suflete nenorocite încă, numaĭ între popórele sclăvite, pe care le veţĭ putea seduce. Noĭ n'avem trebuinţă, nicĭ de erudiţiunea Vóstră, fraţilor, nicĭ de şcólele Vóstre, nicĭ de misiunele vóstre şi nicĭ chĭar de bine-facerile Vóstre, pentru că sînt tendenţióse. Dacă voiţĭ sa

stăm la vorbă, condiţiunea Ortodoxilor este: reveniţĭ la timpurile înainte de desbinare, aruncaţĭ inovările, şi sistemul de guvernămênt, cum l'aţĭ fabricat în acest restimp, depărtaţĭ din Biserică Primatul Papal, căcĭ el e spinul de neunire, şi atuncĭ veniţĭ să ne înţelegem; alt-fel nicĭ-odată.

Insemnărĭ asupra Bisericilor Orientale, Unite şi separate.

Explicaţiĭ asupra Constituţieĭ „Orientalium".

Cititoriĭ noştri vor găsi maĭ jos, *in Acta sancti sedis*, însemnata Constituţie a Părintelui nostru Sânt, Papa Leon al XIII-lea, de disciplina Orientalium conservanda et tuenda. Inainte de a descrie importantele disposiţiĭ, ni s'a părut folositor de a presenta asupra lor o scurtă statistică a Bisericilor Orientale catolice sau unite şi a comuniunelor separate. Imprumutăm aceste date din *Ierarhia Catolica* la *Missiunele Catolice*, din diferite articole de curând publicate şi maĭ ales din cartea reverenţieĭ sale P. Michel, *Orientul şi Roma*, asupra careia *Canonistul* a dat de curând o sémă bibliografică.

Sunt patru riturĭ Orientale, care au maĭ multe subdivisiunĭ:

I) Ritul grec, care cuprinde ritul grec curat, cel melhit grec, cel grec rutean, cel grec Bulgar şi cel grec Român. II) Ritul Sirian, subdivisat în Sirian curat, haldean şi maronit. III) Ritul Armean, fără divisiunĭ. In fine al IV) Ritul coptic, deosebit în coptic egiptean şi în coptic abisinian saŭ etiopian.

Printre aceste comuniunĭ, Biserica maronită singura este tótă catolică saŭ unită; cele-l-alte cuprind catolicĭ şi schismaticĭ.

1) *Ritul Grec.* Ritul curat Grec. a) *Uniţĭ.* Greciĭ uniţĭ sînt puţin numeroşĭ; eĭ n'aŭ o ierarhie propriŭ zisă. In

sudul Italiei şi în Sicilia (Italo-Grecii), unde sînt cam în numer de 42,000, aŭ o organisaţie specială. Eĭ primesc preoţĭ latinĭ. dar aŭ seminariĭ speciale, unul în Palermo şi altul în Calabria, fie-care din aceste institute sînt dirigeate de un episcop de rit grecesc, care sĕvêrşeşte hirotoniile. Constituţia Orientalium nu-ĭ cuprinde direct; situaţia lor a fost regulată până în cele maĭ micĭ amănunte prin Benedict al XIV-lea, maĭ cu samă în renumita Constituţie *etsi Nos*. In Grecia şi în împeriul turcesc nu sînt de cât câte-va sute de Grecĭ uniţĭ de acest rit, supuşĭ episcopuluĭ latin. b) *Neuniţĭ saŭ Ortodoxĭ*. Aceştia sînt pogorîtorĭ din Biserica Greacă, care se separă de comuniunea romană maĭ întâĭ sub Fotie, în urmă şi definitiv sub Mihael Cerularie. Altă dată, ea era întrégă supusă sub jurisdicţia Patriarhuluĭ schismatic de Constantinopol. Dar în curgerea seculilor, ea, Biserica, se divisă în maĭ multe Bisericĭ autocefale, dupe naţionalităţĭ, şi Patriarhul de Fanar nu porunceşte maĭ mult, de cât la 100,000 creştinĭ, în Constantinopol şi în Asia turcéscă. Cipru şi Macedonia s'aŭ declarat autocefale. Afară de Imperiul turcesc, Grecii din Regatul elenic, în numer de *două milióne*, sînt guvernaţĭ printr'un Sinod cu reşedinţa la Atena.

2) *Ritul grec melhit*. Cuprinde pe creştiniĭ de rit grecesc, dar de vorbă orĭ graĭu arab. a) *Uniţĭ*. Biserica grécămelhită unită, este pusă sub administraţia unuĭ singur Patriarh, cu reşedinţa la Damasc şi care pórtă titlul celor treĭ Patriarhate, a căror reşedinţĭ aŭ fost cotropite de Arabĭ de la Imperiul din Bisanţ. El se numeşte de la Grigorie al XVI-lea „Patriarh de Antiohia, de Alexandria, de Ierusalim şi a tot Orientul“. Are doĭ vicarĭ patriarhalĭ cu reşedinţele în Alexandria şi Ierusalim. Ierarhia se compune din şapte Arhiepiscopĭ, şapte episcopĭ, ca la 400 preoţĭ, dintre cariĭ un mare numĕr sînt preoţĭ vasilienĭ (a sf. Vasilie cel mare) credincioşiĭ sînt în numĕr cam de 120,000. Acéstă Biserică urméză (sĕvêrşeşte) liturgia Grécă,

dar în limba arabă, şi, de şi preoţiĭ pot s'o celebreze în limba greacă, majoritatea nu ştiŭ acéstă limbă. Eĭ servesc la Paris în Biserica Sant-Julien le Pauvre. b) *Ne uniţĭ*, eĭ sînt în numĕr cam de 400,000, administraţĭ prin Patriarhĭ, cu titlurile de Antiohia, Alexandria şi Ierusalim.

3) *Ritul Grec-Rutean.* Creştinĭ, cariĭ urméză liturgia greacă, dar în limba slavă. Toţĭ sînt în Europa. a) *Uniţĭ.* In numĕr aprópe de patru milióne, eĭ locuesc în Polonia rusă şi austriacă, o parte din Rusia şi supusă direct *Sântuluĭ Scaun.* Ierarhia cuprinde o Arhiepiscopie la Lemberg şi şase episcopate. b) *Ne uniţĭ.* Aceştia, popóre de limba slavă, cariĭ urméză liturgia greacă, tradusă în limba lor. Ele forméză grupurĭ separate, în Bosnia, în Erzegovina, în Austro-Ungaria, în Serbia, în Muntenegru şi in fine în Rusia. Fie-care din grupe este guvernată de un Patriarh (în Serbia) saŭ de un Metropolit (în alte grupurĭ balcanice) saŭ de un Sinod (ca în Rusia). La Biserica rusă trebue alăturată şi cea din Georgia, guvernată prin un Exarh.

3) bis. Trebue să amintim în acelaş timp, că Ruteniĭ-uniţĭ, catoliciĭ, numiţĭ impropriu greco-uniţĭ, sint acela cari urméză liturgia latină, înse în vechea slavonă. Eĭ sînt împrăştiaţĭ în numĕr de 300,000, în Principatele balcanice şi în Ungaria. Eĭ se leagă de liturgia şi Ierarhia latină.

4) Fórte apropiat este ritul *Grec-Bulgar*, a căria limbă liturgică este de asemenea paleo slavonă. a) *Bulgariĭ Uniţĭ*, ca la 33,000, puţin numeroşĭ în Bulgaria, locuesc în Macedonia, Tracia şi Constantinopol. Eĭ aŭ un Arhiepiscop şi doĭ episcopĭ, vicarĭ apostolicĭ. b) *Ne-uniţĭ*, se socot de la 5 la 6 milióne creştinĭ, centrul lor este în Bulgaria.

5) In fine ritul *grec-român.* a) Româniĭ *uniţĭ* din România sînt fórte puţin numeroşĭ ; dar eĭ forméză în Ungaria patru diecese, un Arhiepiscopat cu treĭ episcopate, sînt maĭ mult de un milion. b) *Ne-uniţĭ* sînt şase milióne şi jumĕtate, din care patru milióne şi jumĕtate în România, sub jurisdicţiunea unuĭ Metropolit cu reşedinţa în Bucureştĭ.

II) Ritul Sirian. 1) Ritul *Sirian curat.* Aceştĭ creştinĭ sînt pogorîtoriĭ vecheĭ Biserici Siriene saŭ Siriace. a) *Sirieniĭ Uniţi* aŭ un Patriarh, care pórtă titlul de Antiohia şi reside la Alep, cincĭ Arhiepiscopĭ, şase episcopĭ, maĭ mult de 150 preoţĭ şi 30,000 de catolicĭ, împrăştiaţĭ în Mesopotamia, în Siria, în Egipet şi în Curdistan. b) Biserica Siriană *ne-unită*, saŭ Iacobită (monofisită), numeră de la 500 000 la un milion de credincioşĭ. Ea are de cap un Patriarh, care pórtă titlul de Antiohia şi reşede la Zag-Faran lângă Mardiu. Ea este respândită maĭ ales în Mesopotamia.

2) *Ritul Siro-haldean.* Creştiniĭ ce-l urméză se trag din porţiunea BisericeĭSiriane, care s'a separat de unitate în urma eresieĭ Nestoriene. a) Acia dintre eĭ, cariĭ sînt unițĭ cu Roma pórtă numele de *haldeenĭ.* Fundarea acesteĭ Bisericĭ nu datează de cât de la 1681. Ea are o ierarhie compusă din un Patriarh cu titlul de al Babilonuluĭ, cu reşedinţa in Mosul, cincĭ Arhiepiscopĭ, şase episcopĭ şi ca 100 de preoţĭ. Credincioşiĭ sînt puţin numeroşĭ, ca la 30,000. Biserica nestoriană a exercitat altă dată o mare influenţă şi a avut misiunĭ fórte active în India şi China. Dintre misiunile sale, cea din Molabar a făcut, în mare parte, o reîntórcere la catolicism; ea numĕră maĭ mult de 200,000 credincioşĭ independenţĭ de Patriarhul de Babilon şi administraţĭ de doĭ vicarĭ Apostolicĭ. b) Biserica *ne-unită* a păstrat numirea de nestoriană. Ea are ca şef un *Catolicos* cu reşedinţa în Cotşanes, numĕră 200,000 de credincioşĭ, maĭ toţĭ în Curdistan, sub conducerea a şase episcopĭ. Nestorieniĭ din Malabar, care nu s catolicĭ, în numĕr ca la 160,000, aŭ adaptat ritul Sirian saŭ Iacobit.

3) Ritul *Sirian-Maronit.* Biserica Maronită este întrégă catolică. Respândită maĭ ales în Siria şi Liban, are un Patriarh, cu titlu de Antiohia, şase Arhiepiscopĭ şi patru Episcopĭ şi maĭ mult de 1200 preoţĭ, cu 175,000 credincioşĭ. Maroniţiĭ servesc la Paris în o capelă a palatuluĭ de Luxemburg.

III) Ritul Armean. a) *Armenī uniţī*. Aŭ o Mitropolie în Austria (Lemberg) şi episcopat (Artuin) în Rusia (16,500 catolicĭ). Ceĭ-l-alţĭ sînt sub jurisdicţia Patriarhuluĭ, care are titlul de Patriarh de Cilicia, şi cu reşedinţa în Constantinopol. Până la 1866, când Mgr. Hasum, Arhiepiscopul Armean din Constantinopol, a fost ales Patriarh, Armeniĭ uniţĭ formaŭ doue comunităţĭ dinstincte, aceea a Patriarhuluĭ de Cilicia, care avea reşedinţa la Bzomar în Liban, şi cea a Arhiepiscopuluĭ independent de Constantinopol. In numĕr maĭ mult de 100,000, aŭ în Imperiul Otoman şi Persia cincĭ Arhiepiscopate şi treĭ-spre-dece episcopate. b). *Armeniĭ ne-uniţĭ*, numiţĭ şi Gregorienĭ, de la Sântul Grigorie Iluminătorul, apostol al Bisericeĭ armene, formézâ comunitatea creştină cea maĭ numerósă şi cea maĭ însemnată din Imperiul turcesc. Sînt maĭ mulţĭ de treĭ milióne, aŭ şeful lor pe *Catolicos* din Etchmiadzin şi sub el, cincĭ Patriarhĭ.

IV) Ritul Coptic. Acest rit cuprinde creştiniĭ din Egipet şi din Abisinia, deosebit prin naţionalitate maĭ ales, de cât prin deosebirĭ liturgice maĭ însemnate. 1) In *Egipet*: a) Copţiĭ *uniţĭ*, sînt maĭ mult de 25,000, cu 25 de preoţĭ; eĭ aŭ ca şef un vicar apostolic de ritul lor. b) Copţiĭ *ne-uniţĭ*, locuesc maĭ numaĭ în Egipet, cu tóte că sînt şi în Palestina. Este greŭ de a li se şti numĕrul, cifrele publicate variază între 200,000 şi 500,000.

2) In Abisinia. a) Etiopieniĭ sau Abisiniĭ uniţĭ sînt de asemenea ca la 25,000, cu vr'o 30 de preoţĭ, eĭ atârnă de unul, şi, dupĕ noua divisie misionară, de doĭ vicarĭ apostolicĭ de rit latin. b) Biserica disidentă numĕră ca la 3,000,000 de creştinĭ, avênd ca şef pe Abuna.

Dacă noĭ am pus în vedere Bisericile Unite şi Bisericile disidente, nu este de loc pentru a stabili între ele un fel de egalitate, ci pentru ca statistica nóstră să fie maĭ clară şi ca cititorul să pótă judeca din o singură privire starea riturilor Orientale şi câmpul care se deschide înaintea catolicilor pentru a aduce la reunire cu Roma pe

fraţiĭ lor schismaticĭ. Ar fi prea lung de a arăta, chiar în resumat diferinţele ce deosebesc aceste riturĭ una de alta. Mĕ mărginesc a însemna, că Maroniţiĭ, Armeniĭ şi Haldeeniĭ din Malabar se servesc ca Latiniĭ de pâne-azimă în Euharistie; tóte cele-l-alte comunităţĭ întrebuinţéză pânea dospită.

Ast-fel este, în resumat, starea Bisericilor Orientale cărora li se aplică recenta Constituţie „Orientalium dignitas Ecclesiarum", care pórtă titlul însemnat „de disciplina Orientalium conservanda et tuenda". Noĭ sintem datorĭ ca să facem să apară principalele disposiţiĭ, dând unele amănunte asupra modificărilor ce ea aduce dreptuluĭ în vigóre [1]).

1) Să spune deja, în Constituţiunea „Orientalium", intenţiunea fórte vădită de a lucra contra prejudiciilor, prea respândite printre orientalĭ, Uniţĭ şi disidenţĭ, că scopul urmărit secret prin misionariĭ latinĭ şi chĭar prin Papa însu şĭ, este de a întroduce pretutindenĭ ritul Occidental. Acest prejudiciŭ prea tenace, la care purtarea imprudentă a unor misionarĭ a procurat, maĭ ales altă-dată, un pretext plausibil, este privit pentru toţĭ ceĭ ce aŭ studiat Orientul şi pe Orientalĭ, că este pedica cea maĭ seriósă şi la unirea disidenţilor şi a relaţiunelor cordiale din partea catolicilor-Uniţĭ. Trebuea ca Leon al XIII-lea reînoind declaraţiile solemne ale predecesorilor sĕĭ, în special cele ale luĭ Benedict XIV, să afirme energic. că Sântul Scaun este ferm hotărît a menţinea neatinse riturile Orientale. Dar Papa a făcut maĭ mult. El garantéză stabilitatea acestor

---

[1]) Asupra relaţiilor riturilor între ele şi schimbarea de rit, se póte consulta cu folos un escelent articul a R. P. Aug. Arndt. S. I. in Archiva für catol. kirchenrecht 1894, pag. 193 şi din care Analecta ecclesiastică a început a publica o traducere latină, sub titlul de. rituum relatione juridica ad invicem, Octobr. 1894, p. 416. Vedĭ asemenea Apparatus Juris ecclesiastici de Zitelli, pag. 257 şi următórele, de asemenea hotărârile şi instrucţiunele Congregaţiel Romane, în *Colectanea* Propagandeĭ No. 1998—2027.

rituri prin o sumă de rituri practice, a cărora eficacitate s'a părut necontestabilă. El amintește mai întâi principiul pus de Benedict al XIV-lea. Preoții latini trimiși în misiunĭ pe lângă bisericile Orientale trebue să fie pe lângă Patriarhi și episcopi de ajutători și de susținători, în întrebuințarea ce vor face de puterile ce aŭ primit, ei trebue să se păzéscă bine de a nu nelinişti jurisdicția prelaților Orientali, și de a micșura numĕrul supușilor lor. Acéstă ultimă prescripțiune este sancționată prin o grea pedépsă bisericéscă: Tot misionarul latin, secular ori regulat, care va aduce, prin sfaturile ori sprijinul seu, un catolic de rit oriental la ritul latin, își aduce *ipso facto* (prin însăși faptul) suspensiunea din cele dumnedeești (a divinis) și fără a vorbi de alte pedepse aduse de Benedict al XIV-lea, el va fi privat de îndatorirea sa și exclus. Şi, pentru ca cine-va să nu dică că nu știe, acéstă prescripție va trebui să fie afișată în fie-care Biserică de rit latin (No. I). Constituția de asemenea asigură întâiul și cel mai însemnat princip în materie de rituri, adică stabilitatea în acela la care cine-va aparține. Deci, cine-va aparține unui rit, dacă se naște catolic, și prin botezul primit urméză acel rit; dacă cine-va trece de la schismă la comuniunea romană, prin alegerea ce cine-va face pentru un rit în momentul întórcerei lui la unire. Noi vom vorbi curând de căsătoriile între persónele de deosebite rituri; pentru unele, care sînt cele mai dese, regula este bine cunoscută: Copiii trebue botezați dupĕ ritul părinților lor. Tot-odată în materie de botez sînt două prescripțiuni deosebite pentru a evita confusiunele și pe care noi le vom aminti. Cea întâia cuprinde pe miniștri botezului; nici un preot nu trebue, afară de casul de necesitate, a boteza dupĕ propriul sĕŭ rit un copil care aparține regulat altui rit; la Ruteni acéstă defensă este în legătură cu o suspensă *ipso facto*. Că dacă preotul sĕvêrșeste botezul în cas de necesitate, la un copil în asemenea condițiuni, el va înscrie actul într'un registru a-parte, și va pomeni ritul la care aparține acel

botezat. A doua dispoziţie, în favórea credincioşilor prevede expres, că botezul ast-fel conferit în cas de necesitate nu atrage de loc schimbarea rituluĭ.

Orientaliĭ disidenţĭ, cariĭ revin la catolicism, pot liber să alégă, în momentul abjurăreĭ lor, ritul pe care l voesc. Dar acéstă libertate teoretică nu este adese de aplicat, maĭ ales din causa lipseĭ de preoţĭ catolicĭ de ritul din care făceaŭ deja parte convertiţiĭ. Cu tóte că regula nu va fi formal modificată, Constituţia arată cu claritate, că convertirile trebuesc a se face, pe cât este posibil, fără schimbarea de rit. Textul nostru prevede două ipotese, când trecerea la ritul latin ar putea fi urmarea convertireĭ la Uniune şi modifică vechea regulă într'un sens favorabil riturilor Orientale. Până aicea, în sfârşit, privirea unuĭ rit, maĭ ales de rit latin, era considerată ca definitivă. Din contra, Constituţia nóstră declară, că nouiĭ convertiţĭ, comunităţĭ, familiĭ, orĭ individe, cariĭ vor fi trecut la ritul latin, pentru unicul cuvênt, că nu eraŭ atuncĭ în acel loc în care trăiaŭ misionarĭ de un alt rit, vor trebui să revie la ritul Oriental, îndată ce vor avea un preot care le va sěvêrşi acest rit. Maĭ mult încă, dacă trecerea la ritul latin era un fel de condiţiune necesară a Unireĭ, ea nu va avea de cât un efect temporal ; după ce va fi participat un timp în ritul latin, noviciĭ catolicĭ vor putea liber a se înturna la ritul lor primitiv. Intrebuinţând acéstă expresie aşa de generală, „conditione velut necessaria interposita amplectandi latini ritus“, Papa va fi voit, fără îndoială, a cuprinde de-odată tóte întâmplările, pe care condiţia însemnată provine de la misionarĭ, de la convertiţiĭ înşăşĭ, saŭ în sfârşit de la împrejurărĭ (No. XI).

II) Constituţia cuprinde disposiţiunĭ nouĭ asupra unor împrejurărĭ speciale care maĭ adese pot ocasiona o schimbare de rit; acestea sînt în numěr de patru. Educaţia în casele religióse de rit latin, căsětoriile între persóne de riturĭ deosebite, intrarea într'o congregaţie latină, în fine privilegiul apostolic. Asupra acestor patru puncte, disci-

plina este maĭ favorabilă riturilor Orientale de cât în trecut.

1) Şcólele catolice sînt de sigur mijlocul cel maĭ eficace pentru a menţinea în credinţa lor creştiniĭ orientalĭ şi pentru a aduce pe schismaticĭ la Unire. Dacă şcólele micĭ nu pot da loc la o dificultate de rit, nu este tot aşa cu casele de educaţie, cea maĭ mare parte fórte importante, care dirigează în Orient congregaţiile religióse latine. Este bine constatat, că aceştia trebue să urmeze ritul Occidental şi eleviĭ lor, fără a trece pentru acesta oficial la ritul latin, o urméză de o potrivă. De aicea o causă de neîncredere din partea catolicilor ca şi a desidenţilor de rit Oriental. De şi la început supărătóre, prescripţiunele conţinute în art. III vor profita, în definitiv, caselor de educaţie despre care vorbim. Cu atât maĭ puţin când eleviĭ de rit oriental vor fi maĭ numeroşĭ, Papa voeşte ca să aibă locuinţa în şcólă, un preot de acel rit, aprobat de Patriarhul sĕŭ; acest preot va avea îndatorirea de a celebra liturgia urmând ritul seŭ, să împărtăşaşcă pe elevĭ, a-ĭ învĕţa Catehismul şi a le esplica liturgia în propria lor limbă. Dacă acésta nu-ĭ posibil, va trebui cel puţin se cheme în acest scop un preot Oriental în Duminicĭ şi în dilele de sĕrbătorĭ marĭ. Cât despre eleviĭ externĭ, îĭ va duce la Biserica de ritul lor in parohia lor, saŭ, dacă ritul Oriental este sevĕrşit în case, îĭ vor admite la serviciŭ cu interniĭ. Aceste disposiţiĭ se aplică de asemenea caselor de educaţie dirigeate de călugăriţe cel puţin în mĕsura cât este posibil (No. 1). Modificările ce se vor recunóşte ca necesare vor trebui maĭ întâĭ aprobate de Patriarh şi de Sântul Scaun. In fine, se cere de asemenea autorisaţia Sântuluĭ Scaun pentru a se deschide din noŭ case de educaţie şi nouĕ comunităţĭ religióse de rit latin (No. V).

Căsĕtoriile între catolicĭ de rit diferit n'aŭ fost nicĭ odată desaprobate de Biserică. Dar regulile până acum în vigóre asigura o preeminenţă însemnată rituluĭ latin. Bărbatul nu trebuea de loc să-şĭ schimbe ritul, femeea de rit Oriental trebuea regulat să trécă la ritul latin, dacă băr-

batul sĕŭ urma acest rit; în sfârşit în casul când ea însăşĭ era de rit latin, ea nu putea trece la ritul oriental a bărbatuluĭ seŭ fără aprobarea Sântuluĭ Scaun. Cât despre copiĭ, eĭ trebuea de regulă crescuţĭ în ritul părinteluĭ, cu tóte că a fost învoit acestuĭ din urmă de a lăsa să se boteze fiiĭ sĕĭ, urmând ritul latin profesat de femeea sa. Aceste diferinţĭ sînt cu totul abrogate prin No. VII al Constituţieĭ, care lasă femeeĭ cea maĭ mare libertate; îĭ este la alegere, orĭ de a-şĭ conserva ritul seŭ, saŭ de a trece la cel al bărbatuluĭ seŭ, şi acésta atât în timpul căsĕtorieĭ, cât şi maĭ târdiŭ; de ast fel ea póte, dacă devine veduvă, a se reîntórce fără greutăţĭ, la ritul pe care l'a părăsit. Pentru copiĭ regula rĕmâne fără schimbare (No. VIII).

3) Intrarea în religiune a unuĭ Oriental într'un ordin sau congregaţie de rit latin este obiectul uneĭ nuoĭ precauţiunĭ. Dacă este vorba de ordine de bărbaţĭ orĭ femeĭ, postulantul saŭ postulanta de rit Oriental va trebui totdéuna să presinte scrisorĭ testimoniale de la Ordinarul sĕŭ. (No. X). Textul nu ḑice nimic maĭ mult; dar dacă cine-va caută o analogie în scrisorile testimoniale de felul acesta cerute pentru ordinile de bărbaţĭ în Occident, ar fi uşor a conchide, că scrisorile ordinaruluĭ Oriental ar trebui să cuprindă o atestare oficială, că persóna ce doreşte a intra în religiune nu este reţinută de nicĭ un impediment. Consentimentul propriŭ dis a acestuĭ Ordinar nu pare a fi cerut, fiind-că Constituţia nu-l aminteşte.

4) In fine, egalitatea între riturĭ este încă stabilită pe un alt considerent; trecerea de la un rit la altul prin *indult* apostolic. Până aicea în sfârşit trecerea de la un rit oriental la cel latin era acordată fórte uşor; ïar aceluĭ de rit latin la cel oriental nu era acordată de cât pentru grave motive, şi textul nostru n'are nimic noŭ în acésta; dar întórcerea la ritul Oriental, părăsit odată, era fórte greŭ. Din contra No. VII dispun expres, că orientaliĭ autorisaţĭ prin indultul apostolic de a îmbrăţoşa ritul latin, vor putea, cu aceeaşĭ autorisaţie, să se reîntórcă la ritul lor primitiv.

Să se noteze terórea Constituţieĭ nóstre asupra mutărilor între riturile Orientale; noĭ trebuea să conchidem la menţinerea regulilor vechĭ asupra acestuĭ punct special; ele se resumă în aceste două disposiţiunĭ; trecerea de la un rit Oriental la altul este maĭ uşóră, dacă de o parte şi de alta se întrebuinţază aceeaşĭ materie pentru sf. Evharistie, adică pâne azimă orĭ pâne fermêntată (dospită); permisiunea Patriarhuluĭ este atuncĭ în deajuns. Acéstă trecere este maĭ grea în casul contrar şi necesitéză autorisaţia Sântuluĭ-Scaun.

III) O a treĭa serie de disposiţiunĭ a Buleĭ nóstre are de obiect relaţiile riturilor între ele, maĭ ales în ceea ce priveşte serviciul parohial, administrarea şi comunicarea misteriilor.

Să ştie, că riturile orientale consist adese în acelaş teritoriŭ; jurisprudenţa bisericéscă şi aparţinerea credincioşilor de autoritatea spirituală aŭ un caracter personal, de şi în acelaş timp teritorial. De acolea, dificultăţĭ neevitabile. O separare prea absolută de riturĭ ar avea de resultat părăsirea la care ar fi lăsaţĭ catoliciĭ, împrăştiaţĭ în grupurĭ saŭ familiĭ între credincioşiĭ de alte riturĭ şi prea puţin numeroşĭ spre a forma o comunitate şi a avea un preot pentru comunitatea lor. Pe de altă parte, o latitudine prea mare lăsată amesteculuĭ riturilor, ar aduce într'un scurt restimp o regretabilă confusie, şi dacă, maĭ mult, faptul de a fi participat la câte-va ceremoniĭ, de a fi primit unele sacramente urmând un rit, s'ar interpreta în sensul uneĭ schimbărĭ, atuncĭ s'ar lovi de două inconveniente opuse, saŭ când catoliciĭ, în imposibilitatea de a practica după ritul lor, s'ar abţinea de orĭ-ce act religios Bisericesc; sau când ş'ar face o datorie de conştiinţă de a urma ceremoniile Cultuluĭ, ş'ar fi obligaţĭ a'şĭ schimba ritul, cu marele lor regret. Tóte aceste inconveniente sînt suprimate orĭ diminuate, în mĕsura posibiluluĭ, prin prescripţiunele Buleĭ nóstre.

1) Este evident, că un oriental isolat, locuind afară de

ţara supusă jurisdicţieĭ patriarhuluĭ seŭ, va trebui se recurgă la serviciile preotuluĭ latin; dar orĭ-care ar fi rĕmânerea sa acolo, orĭ-care ar fi fost participarea sa la cultul latin, el va redeveni ĭarăşĭ supusul jurisdicţieĭ Orientale, îndată ce el va pune picĭorul pe pămêntul supus patriarhuluĭ de ritul sĕŭ (No. IX). Cât despre micele grupe de credincĭoşĭ care n'aŭ preoţĭ de ritul lor, patriarhul de care eĭ atârnă îĭ va încredinţa îngrijireĭ pastorale preotuluĭ loculuĭ; şi dacă sînt preoţĭ de maĭ multe riturĭ, cel ce este maĭ cercetat, vor alege pe acela care slujeşte în acelaş chip, întrebuinţând aceleaşĭ speciĭ, aparţinênd la unul din riturile Orientale. Urmarea la Bisericile catolice, orĭ-care ar fi ritul, participarea la ceremoniĭ, primirea misteriilor, dacă nu le póte primi după ritul sĕŭ, nu trebue interpretată acésta ca o schimbare.

2) Din contra Constituţia nóstră desvoltă încă dificultăţile deja acordate pentru comuniune urmând un alt rit, prin decretul din 18 August 1893 [1]. Fară îndoĭală, era deja permis de a primi sfânta comunicare, urmând un alt rit diferit, în cas de necesitate, adică împărtăşirea în ora morţeĭ şi a îndeplinireĭ preceptuluĭ pascal; dar cine-va nu putea, afară de concesiunĭ parcimoniόse, a întinde acéstă facilitate la împărtăşirile de devoţiune. Decretul propagandeĭ constituea un progres însemnat. Credincĭoşiĭ puteaŭ comunica urmând un alt rit, dacă nu avea în locul petrecereĭ lor nicĭ Biserică nicĭ preot de ritul lor. No. II al Buleĭ este încă maĭ larg şi dă aceeaşĭ autorisaţie pentru casul, când Biserica ar fi îndepărtată, după apreciarea Ordinaruluĭ. Papa adauge exgres, că comunicarea ast-fel efectuată, chĭar în timp îndelungat, nu implică de loc o schimbare de rit. De alt fel nimic nu este schimbat în ceea ce priveşte amestecul de riturĭ euharistice pentru cler; ci este perpetuŭ sever înterḑis unuĭ preot la care liturgia cere pâne de azimă, de a celebra cu pâne dospită şi vice-versa.

---

[1]) Canonistul 1894, pag. 118.

3). Numĕrul VI respectă jurisdicţia foruluĭ intern a Patriarhilor şi a altor Ordinarĭ; prin o disposiţie analogă cu aceea ce este în vigóre în Occident, absolvirea casurilor reservate va presupune tot-déuna o delegaţie aceluĭ ce a stabilit reserva; ast-fel, tot privilegiul contrar revocat saŭ abolit, nicĭ un preot, latin saŭ oriental, în o Biserică óre-care, nu va putea absolvi (erta) un penitent de casurĭ reservate Ordinaruluĭ din localitate, fără a fi obţinut în acest scop puterile necesare de la episcop. Textul nostru nu adauge alt ceva asupra administraţieĭ sacramentuluĭ penitenţeĭ, prin urmare nicĭ noĭ nu putem ḑice nimic maĭ mult. Ne este de ajuns a ḑice: că în regulă generală, credincĭoşiĭ pot liber a se adresa indiferent la orĭ ce preot, numit în o jurisdicţie canonic, fără deosebire de rit. Cât despre jurisdicţie, ea póte fi conferită direct de către Sântul Scaun, saŭ prin orĭ ce Ordinar; ea este supusă aceloraşĭ marginĭ şi condiţiunĭ de validitate ca în Occident.

Terminând nu ne rĕmâne maĭ mult a însemna, de cât două disposiţiĭ a unuĭ ordin special. Prin cel dintâĭ (No. XIII) jurisdicţia patriarhuluĭ Grec-melhit este întinsă asupra tuturor credincĭoşilor rituluĭ seŭ, cariĭ trăesc în imperiul turcesc. In puterea celuĭ al doilea, causele ecclesiastice orĭ de căsĕtorie, aduse în apel la Sântul-Scaun, nu vor fi maĭ mult încredinţate, esceptându-se comisiunele speciale, delegaţilor Apostolicĭ (a căror jurisdicţie este mărginită de ordinar la catoliciĭ de rit latin), dar vor fi supuşĭ judecăţeĭ Propagandeĭ.

Pentru a se ajunge pe deplin scopul ce se propune de Leon al XIII-lea, pentru a se înalţa şi aduce la vechĭa lor splendóre Bisericile Orientale, spre a pregăti revenirea disidenţilor la unitatea catolică, n'ar fi de-ajuns de a respecta şi de a menţine riturile venerabile pe care le conservă Orientul, ci trebue încă a desvolta şi întări viaţa lor ecclesiastică; mijlocul cel maĭ eficace consistă a forma în fie-care din ele în cler, care ar fi în adevĕr la înălţimea misiuneĭ luĭ. Leon al XIII-lea rechĭamă la începutul Con-

stituţieĭ sale diferitele fondaţiunĭ ce a făcut orĭ a hotărît; termină vorbind de seminariĭ şi de alte aşezeminte de instrucţie.

Bine-voĭască Dumneḑeŭ să bine-cuvinteze şi să rodéscă marele planurĭ ale luĭ Leon al XIII-lea!

Considerând în general multiplile afacerĭ asupra cărora se rapórtă activitatea infatigabilă a Sf. N. Părinte Papa, cine-va nu se póte opri de a cugeta la acéstă (solicitudo omnium ecclesiarum) despre care vorbeşte Sf. Pavel; tot ca marele Apostol, Leon al XIII-lea întinde zelul seŭ preste tóte sufletele rescumparate prin sângele luĭ Iisus Christos, de acum se póte ḑice, că el va contribui în o mĕsură largă la îndeplinirea cuvêntuluĭ divinului Stĕpân: „Fiet unum ovile et unus Pastor. A. Boudinhon“.

C. E.

Aabnegaţiunea şi datoria.

Câte nu sunt sacrificiile la cari este supus omul în viaţa sa? Câte nu sunt privaţiunele ce trebue să şi le impună el însuşĭ, şi câtă abnegaţiune trebue să aibă fórte adese orĭ? In viaţa nóstră creştină însē, acele sacrificiĭ şi abnegaţiunĭ sunt sacre, cari se opun egoismuluĭ şi sunt unite séŭ isvoresc din obligaţiunĭ şi datoriĭ, morale pe care le impune şi le ordonă religiunea şi morala.

Dar câţĭ nu sunt óre, chĭar dintre creştiniĭ ceĭ maĭ credincĭoşĭ şi devotaţĭ Bisericeĭ şi învĕţătureĭ evangelice, cari se indignează şi se revoltă, când li se cer a face sacrificiĭ? Câţĭ nu sunt chĭar dintre fiiĭ ceĭ maĭ devotaţĭ aĭ Bisericeĭ creştine, cari se turbură şi se indignéză, când li se arată şi vĕd şi eĭ însuşĭ sacrificiile ce sunt datorĭ a face pentru îndeplinirea obligaţiunilor lor morale şi religióse?

Ca să fie şi să se numéscă creştinĭ, voesc şi doresc din tot sufletul şi din tótă inima lor; dar a face sacrificiĭ şi a'şĭ împlini datoriile lor morale de creştinĭ, acesta o socotesc ca lucrul cel maĭ greŭ şi anevoios, ca ceva maĭ pre sus de puterele lor. Mulţĭ chĭar consideră acésta ca supra-uman!

Da, greŭ lucru este abnegaţiunea. Greŭ lucru este botezul Celuĭ ce s'a crucificat pe Golgota; căcĭ el, de şi nu cere celor ce urméză luĭ un botez al sângeluĭ, dar cere un

botez și o curățire a sufletuluĭ și a patimilor, carĭ țin pe om sub greutatea păcatuluĭ.

Și pentru ce óre Iisus Christos cel atât de blând, bun și indulgent să impună lege și obligațiunĭ atât de aspre, grele și anevoe, dacă nu imposibile de realisat?

El ordónă celor ce cred în el, și trîmbițéză tuturor ómenilor prin Evangeliul sĕŭ, că: „*Fara sacrificiĭ și abnegațiune, nu este nimĕnuĭ posibilă mântuirea sufletuluĭ*".

Dar atuncĭ cine se póte mântui?

Iată întrebarea cea veche, întrebare care își urcă origina sa până la apostoliĭ luĭ Iisus Christos. Căcĭ, eĭ ceĭ întâĭ aŭ întrebat pre Iisus Christos,—când acesta le predica și le arăta cum pot a se mântui,—dicêndu-ĭ: „Dar atuncĭ cine se póte mântui?" [1]). Și de atuncĭ întrebarea este așa de comună, în cât o audim pretutindenĭ, din gurile maĭ a tuturor creștinilor.

In adevĕr fórte generalisată este acéstă întrebare, și pare că ea ar condiționa mântuirea cu sacrificiĭ supra umane și imposibile. Pare că ar fi imposibil omuluĭ de a o dobândi séŭ de a se împărtăși mântuireĭ, pare că s'ar cere, nicĭ maĭ mult nicĭ maĭ puțin, de cât să abnege la însășĭ viața sa pentru a o dobândi.

Este bine dar să vedem ce este aceea abnegațiune cu care Iisus Christos conlégă și condiționéză mântuirea.

Abnegațiunea în sine înțelésă după învĕțătura evangelică și a moraleĭ creștine, care îĭ imprimă adevĕratul caracter și face din ea o adevĕrată virtute, nu este alt-ceva de cât preferirea bineluĭ general în locul celuĭ propriŭ și individual. Este înlocuirea egoismuluĭ, prin ĭubirea cătră aprópele și cătră toțĭ ceĭ-l-alțĭ ómenĭ; este sânțenia și curăția, în locul pĕcatuluĭ; datoria în locul pasiuneĭ; dominațiunea spirituluĭ, a inteligențeĭ și a rațiuneĭ asupra pornirilor naturale ale trupuluĭ; cu un cuvênt Christos și legea să se introneze și să domnéscă în om.

---

[1]) Comp. Math. XIX, 25; Marcu X, 26; Luca XVIII, 26.

Şi nu este óre acéstă abnegaţiune cea maĭ desĕvêrşită innobilare, curăţire şi sânţire a euluĭ nostru? Nu este ea óre o morală creatrice, care póte tot-déuna să lumineze şi să inspire pe om la bine, în haosul multiplelor sale obligaţiunĭ morale? Şi dacă cu acéstă abnegaţiune sunt conlegate sacrificiile pe care trebue să le facem pentru a ne mântui, atuncĭ, nu se cuvine óre ca să întrebuinţăm tóte forţele şi tótă activitatea nóstră pentru îndeplinirea acesteĭ obligaţiunĭ morale de la care depinde tot binele şi tóta fericirea nóstră?

Ne ridicăm contra sacrificiilor pe care ni le impune învĕţătura evangelică. Dar nu suntem noĭ acela cari fără murmur şi fără a protesta ne supunem voioşĭ şi fără cea maĭ mică resistenţă la sacrificiĭ mult maĭ marĭ şi mult maĭ aspre, grele şi cu anevoe de îndeplinit? Ce sunt sacrificiile abnegaţiuneĭ de maĭ sus, în faţa altor, grele şi crude sacrificiĭ, dar pe care le primim, fie cu resignaţiune, fie cu entusiasm?

Şi cine este acela, care în viaţa socială să nu aibă obligaţiunĭ, să nu fie supus la sacrificiĭ, ba sacrificiĭ marĭ, până chiar şi viaţa sa să o expună?

Un singur exemplu va fi de ajuns să clarifice lucrul şi să învedereze marile şi grelele sacrificiĭ la care este supus şi dator omul a le suporta, ca obligaţiunĭ sacre.

Ajungem de exemplu în vârsta legală pentru a putea fi recrutaţĭ.

Câte sacrificiĭ nu ne impune acéstă chiemare de a servi sub drapelul naţional; dar ne supunem.

Şi de unde maĭ înainte eram deprinşĭ cu o viaţă comodă, de odată trecem la un regim aspru. De unde maĭ înainte mulţĭ ne alentam în palaturĭ şi salóne, de odată suntem condamnaţĭ a indura intemperiile natureĭ, într'un cort pe câmp. Maĭ înainte luăm tóte mĕsurile ca să nu ne atingă umiditatea şi nicĭ măcar o picătură de apă, şi de odată suntem nevoiţĭ a îndura umiditatea dile şi nopţĭ întregĭ, prin şanţurĭ şi prin câmpiĭ, fără vre-un adăpost şi pătrunşĭ

de plóe și răceală până la cele maĭ dinăuntru ale trupuluĭ nostru. De unde maĭ înainte ne credeam obosițĭ, chiar făcênd o plimbare pe stradă, saú în vre-un parc, de odată ne supunem la marșurĭ militare de ore și ḑile întregĭ, fără a maĭ ținea sémă de arșița vereĭ, de ḑilele ploióse și umede ale tómneĭ, séŭ de viscolele și gerul ĭerneĭ, și străbatem fără a ținea sémă de intemperiile timpuluĭ, locurĭ grele și cu anevoe de umblat.

Sunt sacrificiĭ marĭ și grele, sacrificiĭ aspre, dar le îndeplinim fórte voioșĭ, căcĭ ni le impune patria. Ea ne ḑice: „Sunteţĭ datorĭ a face acésta“, și noĭ, cunoscênd cât de sacre sunt aceste datoriĭ, facem abnegațiune și supunem eul nostru datorieĭ către patrie.

Și fără a maĭ cugeta, că îndeplinind aceste datoriĭ, expunem chiar viața nóstră, că se póte să contractăm tot felul de bóle, frigurĭ, reumatism, pneumonie etc., ne expunem voioșĭ la tóte pericolele. Nu maĭ cugetăm că suntem ómenĭ. Maĭ presus de tóte ne domină ideĭa că suntem militarĭ. Nu maĭ dăm loc nicĭ unuĭ fel de egoism. Maĭ pre sus de tóte domnește abnegațiunea și sacra datorie către patrie.

Dar pare că abnegațiunea se mărginește numaĭ la cele de maĭ sus?

Nicĭ de cum. Ea merge maĭ departe. Indeplinindu-ne datoria către patrie, suntem nevoițĭ a renunța la sentimente carĭ ne măgulesc și ne încântă. Din aristocrațĭ, ne vedem de odată pușĭ alăturĭ, în rând și de o potrivă cu fiĭ poporuluĭ. Eroiĭ salónelor și maiestriĭ bileardelor, nu se maĭ deosebesc de ceĭ ce sapă la câmp și pasc oile.

Lipsește cu desĕvêrșire orĭ-ce mândrie. Nicĭ un fel de deosebire nu maĭ există. La cazanul și pâinea soldatuluĭ, nu există nobil séŭ mojic, mare séŭ mic, ci toțĭ sunt una și de o potrivă, fiĭ aĭ aceleașĭ patriĭ. Eul personal și egoismul dispar, séŭ sunt mortificate cu desĕvêrșire în fața mareluĭ și singuruluĭ domn, Patria, în fața singureĭ legĭ supreme: *„îmĭ îndeplinesc datoria către Patrie, orĭ-care ar fi sacrificiile de care ar fi însoțită acéstă datorie“.*

Abnegațiunea însĕ în îndeplinirea sacreĭ datoriĭ către Patrie merge și maĭ departe.

De avem părințĭ cărora le suntem singurul sprijin, ajutor și unica mângâiere, îĭ părăsim. De avem soție, căreia îĭ suntem singura speranță și iubire, o lăsăm. De avem chiar fiĭ, cărora le suntem singuriĭ protectorĭ, renunțăm chiar și la eĭ, pentru îndeplinirea aceleĭ sacre datoriĭ.

Se varsă lăcrămĭ în urma nóstră, cari ne înneacă sufletul. Vedem suspine, care ne sfâșie până la rĕrunchĭ; plânsete și bocete, cari ne mișcă până în adâncul sufletuluĭ. Recunóștem că sunt sacrificiĭ dureróse, sacrificiĭ crude, sacrificiĭ de martir chiar, dar cu tóte acestea fiind-că le recunóscem că sunt sacre și suntem datorĭ a le face, nu ținem sémă de greutatea lor, înfruntăm totul în fața sacreĭ datoriĭ și cu inima sdrobită de durere, ba chiar sângerândă, ne ducem departe de ceĭ iubițĭ, abnegăm la tot și preferim îndeplinirea datorieĭ.

Și când în mijlocul ostenelelor de drum și călĕtorie, în mijlocul tuturor strâmtorărilor și al privațiunelor, ne aducem aminte de părințĭ, frațĭ, soție, copiĭ, cugetăm la întristarea de care eĭ sunt cuprinșĭ și la miseria în care se află, inima ni se strânge de durere și întristare, suferim cumplit, vĕrsăm lăcrămĭ, că suntem departe de ei și fără speranță chiar de a-ĭ maĭ putea vedea, cu tóte acestea, în mijlocul mareĭ întristărĭ și a melancolieĭ de care suntem cuprinșĭ, ideea de datorie ce ne domină, ne face să suferim și să îndurăm tóte, fără murmur. In acele momente ideia de datorie ne consoléză și ne ḑice: „Nu în casă, ci în lagăr suntem datorĭ a sta, nu în mijlocul și în brațele iubiților noștri, ci sub steag, a muri chiar pentru patrie este locul nostru“.

Tóte le suportăm, căcĭ recunóscem că suntem datorĭ și este obligațiune morală a nóstră.

Abnegațiunea însĕ merge și maĭ departe. Când datoria ne chiamă pentru apărarea patrieĭ, nu maĭ cugetăm că póte vom cădea rănițĭ în luptă, séŭ póte vom pierde chiar

şi viaţa. Fie, că tóte acestea sunt fórte posibile şi ştim maĭ dinainte la ce sacrificiu ne expunem, cu tóte acestea, mergem voioşĭ şi ne supunem de bună voe şi fără murmur la tóte, căcĭ recunóscem că este o obligaţiune morală sacră, căreĭa trebue să ne supunem şi pe care trebue să o îndeplinim.

Exemplul acesta şi altele multe, ce s'ar putea aduce, ne învederéză cu prisosinţă, că pătrunşĭ de sanctitatea obligaţiuneĭ morale, suportăm şi se cuvine a ne supune cu mulţumire şi de bună voe, la orĭ şi ce abnegaţiunĭ şi sacrificiĭ, orĭ cât de grele şi costisistóre ar fi ele. Trebue a ne supune chiar cu preţul vieţeĭ nóstre.

Stabilit principiul, că suntem datorĭ a ne supune la orĭ şi ce abnegaţiĭ şi sacrificiĭ, când avem de îndeplinit o obligaţiune morală, să venim la abnegaţiunea şi sacrificiile pe cari ni le cere credinţa nóstră, pentru a ne putea îndeplini datoriile şi obligaţiunele nóstre morale.

Aceea ce ne cere şi ne pretinde învĕţătura evangelică ca abnegaţiune creştină; sacrificiile pe care ni-le impune acéstă învĕţătură astă-dĭ, când crestinismul este religiune liberă şi recunoscută ca dominantă în sînul naţiunelor ce o profeséză, sunt departe de acele sacrificiĭ ce ni le cere îndeplinirea obligaţiunilor morale a datoriilor nóstre către patrie şi altele.

Evangeliul nu ne desparte de intimiĭ noştri, nicĭ nu ne cere a lăsa în voia întâmplăreĭ pe aceĭa cărora le suntem unica mângâere şi sprijin. Din contră, el ne îndémnă a mări iubirea şi afecţiunea nóstră către eĭ şi ne impune ca obligaţiune sacră a-i îngriji. Extinde acéstă iubire şi facere de bine, nu numaĭ asupra celor ce ţin de noĭ şi asupra amicilor, dar chiar şi asupra inimicilor. Şi din iubirea nóstră către aprópele, din viaţa nóstră virtuósă şi conformă cu preceptele evangelice, ne împletesce cununa uneĭ vieţe eterne, la care suntem chiemaţĭ dincolo de mormênt.

Dar maĭ mult chiar. Nu cum va Evangeliul cere de la

noi a ne sacrifica cu desêvêrșire egoismul nostru séŭ a renunța la interesele nóstre vitale? Din contra, după învĕțătura Sântei Scripturĭ, omul este domnul naturei și luĭ i s'a dat putere și stĕpânire asupra tuturor animalelor pământuluĭ, pasĕrilor ceruluĭ și peștilor mărei; cu un cuvênt asupra întregeĭ naturĭ. Tóte sunt puse la disposițiunea nóstră pentru nevoile vieței nóstre și de tóte avem dreptul a ne bucura.

Dar ce ne opresce Evangeliul de a face? — *Nedreptatea*, și pe lângă acésta, să nu fim indiferențĭ cătra ceĭ în lipsă, în nevoe și în nenorocire, ci să le dăm tot concursul și ajutorul ce ne stă prin putință.

Este acésta o abnegațiune? Din contră maĭ mult un act de dreptate și am putea ḑice că, lucrând ast-fel, nu sĕvêrșim de cât *dreptatea, care suntem datorĭ a o avea în vedere în tóte faptele nóstre.* Se póte numi acesta un *sacrificiu din parte-ne?* Din contra, cu drept cuvênt, am putea ḑice, că nu este de cât îndeplinirea celuĭ maĭ elementar act de umanitate și de ĭubire cătră aprópele și cătră semeniĭ noștri.

Și cu tóte acestea actul acesta de dreptate, care nu ne impune, *nicĭ abnegațiunĭ, nicĭ sacrificiĭ grele și anevoe de îndeplinit*, este virtute mare, virtute capitală în învĕțătura sântei nóstre religiunĭ. Este fapta pe care sĕvêrșind'o, *îndeplinim legea și voia cea sfântă a luĭ Dumneḑeu.*

Se crede însĕ de mulțĭ, că Evangeliul ne cere a ne umili, a ne înjosi și a ne sacrifica cu desĕvêrșire individualitatea și personalitatea nóstră. Maĭ mult, aceștia cred, că pentru a intra în spiritul cel adevĕrat și în litera evangeliuluĭ și pentru a îndeplini cu adeverat preceptele sale, trebue a nimici chiar eul nostru moral; a fi un fel de mașinĭ inconsciente, *fără voință, fără demnitate și fără nicĭ un amor propriŭ cătra noĭ înșine.*

Ideie fórte greșită și exploatată fórte mult de inimiciĭ creștinismuluĭ. Ea nu reese, nicĭ din invĕțătura evangelică, nicĭ din viața și atitudinea Domnuluĭ nostru Iisus Christos, și a apostolilor sĕĭ, in relațiunele lor sociale și în

propoveduirea și practicarea Evangeliuluĭ mântuireĭ. Și Iisus Christos și Apostoliĭ séĭ, ne aŭ dat exemplu de cea maĭ mare fermitate în voința și în caracter și de cea maĭ extremă devoțiune pentru Evangeliŭ și ĭubirea către omenire, idealul vieței lor. De unde dar acusațiunea, că Evangeliul ne impune sacrificarea și nimicirea personalit și a euluĭ nostru moral?

A! Este ceva, ceea ce ne cere și ne pretinde cu dinadinsul Evangeliul. El cere să negăm pěcatul și să renunțăm la tot ceea ce ar fi în noĭ vinovat și ar inclina către rěŭ, pěcat și nedreptate. De tóte acestea să ne desbrăcăm și să le lepădăm. Să sacrificăm cu un cuvênt, din noĭ, tot ce ar putea să pângărească sufletul nostru.

Dacă acésta se numesce umilirea și înjosirea pe care ne o cere Evangeliul, o primim: căcĭ ea departe de a fi degradarea ndividualităţeĭ și personalităţeĭ nóstre, este, din contră, înălțare și luminare către practicarea bineluĭ și a virtuțeĭ, scăpând pre om de incatenările pasiunilor și ale pěcatuluĭ.

Sub acéstă privire Evangeliul ne cere chiar ceva maĭ mult. Ne pretinde, ca chiar să mortificăm în noĭ orĭ și ce fel de apucăturĭ și inclinațiunĭ de acest fel. Și acésta, pentru rațiunea, că viața în fără de legĭ, nedreptate și pěcat, este mórte; ĭar noĭ, prin Evangeliu, suntem chemaţi la viața cea adevěrată, dupě harul luĭ Dumnedeŭ; și pentru acesta trebue să ĭeșim din întunerecul pěcatuluĭ și din umbra morţeĭ, căcĭ numaĭ așa ne putem învrednici de-a ne numi și de a fi fiiĭ aĭ luĭ Dumnedeŭ.

Nu ne cere dar umilirea nóstră, ci a pěcatuluĭ care ar fi în noĭ. Nu ne cere să sacrificăm individualitatea și personalitatea nóstră, ci sacrificarea orĭ-căreĭ inclinărĭ séŭ aplicarĭ către voința de a face rěŭ; ne cere cea maĭ desěvêrșită devoțiune către Iisus Christos, ca el și preceptele cele dătătóre de viață ale Evangeliuluĭ sěŭ, să domnească întru noĭ.

Iată dar sacrificiile la care ne supune Evangeliul.

Sunt ele grele, cu anevoe de purtat séŭ imposibile? Nicĭ de cum. Iusușĭ Iisus Christos ne dice: *„Venițĭ la mine toțĭ ceĭ ostenițĭ și împovărațĭ, și eŭ vĕ voiu odihni pre voĭ. Luațĭ jugul meŭ preste voĭ, și vĕ învățațĭ de la mine, că blând sunt și smerit cu inima; și vețĭ găsi odihnă sufletelor vóstre. Că jugul meŭ bun este, și sarcina mea ușóră"* [1]).

Și în adevĕr abnegațiunea și sacrificiile ce ni le impune Evangeliul, pentru a le împlini și a fi adevĕrațĭ creștinĭ, cu cuvântul și cu fapta, și nu numaĭ cu numele, comparate cu sacrificiile ce ni se impun pentru îndeplinirea altor obligațiunĭ morale, acestea sunt cele maĭ ușóre și lesne de îndeplinit. Căcĭ la urma urmeĭ, la ce se reduc aceste sacrificiĭ astă-dĭ pentru noĭ creștiniĭ? De sigur la: a face binele și de a ne feri de rĕu. A avea conștiința împĕcată, că ne îndeplinim datoriile și obligațiunele nóstre morale. Ce sunt acestea față cu sacrificiile altor obligațiunĭ morale? Dar când cugetăm, că cu îndeplinirea obligațiunelor morale impuse nouĕ de Evangeliŭ, sunt unite bunurĭ eterne, atuncĭ, nu suntem noĭ obligațĭ moralminte, chiar pentru binele și fericirea nóstră proprie, a le îndeplini?

Când dar obligațiunele ce ni le cere învĕțătura Evangelică, pentru îndeplinirea datorilor nóstre morale de creștinĭ adevĕrațĭ, departe de a fi grele și imposibile de realisat, departe de a ne supune la crude și marĭ sacrificiĭ, ele sunt ușóre și unite cu bunurĭ și fericirea eternă, pentru ceĭ ce le îndeplinesc, vinovat este cel ce neglije séŭ se desistă de la îndeplinirea lor.

Dar să presupunem, că îndeplinirea obligațiunilor nóstre morale, impuse de Evangeliu, ar fi grea și unită cu cele maĭ marĭ sacrificiĭ; am fi óre datorĭ a ne supune la tóte pentru a ne împlini acele datoriĭ morale, ce le avem ca creștiniĭ?

Fără îndoĭală, orĭ-ce om care judecă, nu póte să res-

---

1) Math. XI. 29—31; comp. și XXIII, 4; Luca XI, 46.

pundă de cât afirmativ—*da suntem datorĭ a ne îndeplini datoriile nóstre morale, orĭ care ar fi sacrificiile la cari am fi supuşĭ*. Şi cu drept cuvênt; căcĭ deosebit de faptul că, noĭ ca creştini, numaĭ atuncĭ avem conştiinţa nóstră impăcată, când ne îndeplinim datoriile nóstre morale, ce decurg din sânta religiune căruĭa aparţinem, dar, ce fel de creştinĭ maĭ putem fi când nu trăim după preceptele religiuneĭ aĭ căreĭa membri suntem şi nu îndeplinim preceptele ce ea ne ordonă a le păzi şi împlini în viaţa nóstră?

Prin urmare, după orĭ-ce raţionament, resultă logic, ca condiţiune sine qua non că, pentru a fi creştinĭ adevăraţĭ, *trebue şi suntem datorĭ a trăi comform cu preceptele sânteĭ nóstre religiunĭ*. De alt-mintrelea, nepăzind aceste precepte, putem fi de orĭ şi ce, afară de următorĭ aĭ luĭ Christos şi aĭ Evangeliuluĭ sĕŭ.

Ast-fel fiind lucrurile, toţĭ creştiniĭ suntem datorĭ a ne îndeplini cu sânţenie datoriile şi obligaţiunile nóstre morale, pentru a purta cu vrednicie numele ce'l avem, şi a ne învrednici de fericirile vieţeĭ eterne, ce aştéptă dincolo de mormênt pre ceĭ ce îndeplinesc voia cea sântă a luĭ Dumneqeŭ, revelată prin Evangeliul iubituluĭ sĕŭ fiŭ, Domnul nostru Iisus Christos.

D.

ISTORIA TEXTULUI CĂRŢILOR
NOULUĬ TESTAMENT.

(Urmare. Vedĭ Biserica Ortodoxă Română, Anul XVIII, No. 11).

Dacă cele patru codice pe care le-am amintit în numĕrul precedent al revistei nóstre, sunt de o mare şi netăgăduită importanţă pentru studiul critic al cărţilor Nouluĭ Testament, numaĭ puţin tot atât de însemnate prin importanţa lor, sunt şi alte manuscripte pe care le vom examina în cele ce urméză.

Dacă cititoriĭ noştri îşĭ aduc aminte, noĭ în numerele precedente ale revisteĭ, vorbind de manuscriptele carĭ cuprind cărţile Nouluĭ Testament, am ḑis, că ele să împart după vechimea lor—vechime obicĭnuit a sĕ judeca după modul nostru de astă-ḑĭ de a vedea — în manuscripte a căror origine datéză înainte de epoca stihometrieĭ, şi în manuscripte, după acéstă epocă. Manuscriptele saŭ codicele cu care ne vom ocupa acum fac parte din epoca după stihometrie; ele să maĭ numesc i codice *Graeco-latini*. Patria lor este occidentul unde limba latină era dominantă în tóte cestiunile de ordine literară, şi după tóte probabi-

litățile ele sunt traduse din alt codice de origine grécă adus fórte de timpuriu în occident. Aceste sunt:

1) *Codicile D,* care cuprinde evangeliile și faptele apostolilor, să păstréză în biblioteca Universităței de la Cambridge, din care pricină să maĭ numește el și *Cantabrigiensis.* La Cambridge a fost adus acest codice la anul 1581, ca dar din partea luĭ *Teodor Beza*, de unde să maĭ numesce eĭ și *Codex Bezae.* Beza l'a găsit dupe cum însuși mărturisește la anul 1562, pe timpul resbóelor civile din Francia, și Lyon, într'o Monastire a Sântuluĭ Irineu. Dar și maĭ înainte de Beza, codicele acesta a fost utilisat de Robert Stefan, în edițiunea luĭ a Nouluĭ Testament din anul 1550.

Acum în ceea ce privește, felul cum este scris, să observă, că textul grecesc este scris pe o parte, ĭar traducerea latină pe cea-l-altă parte; și aicĭ este ĭarășĭ de observat, că traducerea latină a textuluĭ, nu este cea a luĭ Ieronim, ci alta. Cărțile sânte ĭarășĭ sunt așezate în codice, dupe exemplul manuscriptelor și a vechilor traducerĭ latine. Așa, dupe Matheĭu, urméză Ión, ĭar nu Marcu cum de obiceĭu urméză manuscriptele grecescĭ. Codicile are și multe lipsurĭ, (maĭ ales în faptele apostolilor), din care unele sunt introduse în text de o altă mână maĭ târdiu; ĭar corecturĭ să găsesc o mulțime facute ĭarășĭ de cetitorĭ maĭ nouĭ. Ambele texte din codice, sunt scrise stihometric, cu litere unciale, fără accente și spirite, și fără despărțiturĭ de cuvinte; ceea ce să observă pe marginĭ, adică împărțirea textuluĭ în capitole amoniace, este făcută de o mână maĭ târdie. Codicele în cestiune s'a și imprimat. Așa o edițiune splendidă ne-a lăsat *Thomas Kipling — Cambridge* 1793, două volume, fol.

Textul acestuĭ codice are ceva particular în sine; ba multe din aceste ale luĭ particularitățĭ, aŭ făcut pe unĭĭ exegeți să crédă, că sunt aplicate spre ceva apocrif; așa de pildă cu desĕvêrșire o proprietate particulară a luĭ sunt și adaosurile cum și schimbările ce a suferit de la toțĭ aceĭ ce l'aŭ cetit. Patria sa, este occidentul și anume, sudul

Galieĭ [1]), ïar anul când a fost scris nu să ştie posiiv; căcĭ unii cred, că este scris înainte de vécul al VI-lea, ïar alţiĭ după mijlocul véculuĭ al VI-lea, după un alt text originar din Alexandria. Traducerea luĭ latină corespunde în totul originaluluĭ grecesc; ïar dacă *Wettstein* şi alţiĭ, cred că partea grécéscă a luĭ a fost tradusă dintr'un original latin, să înşală [2]). În numĕrul codicelui existent, codicele Cantabrigens este însemnat cu *B* (vita grecesc).

2) *Codex Laudianus*—cuprinde faptele apostolilor, şi să păstréză în biblioteca Boldejană din Oxford. El este însemnat cu litera E. La Oxford a fost adus pe la mijlocul véculuĭ al XVII-lea ca dar din partea Arhiepiscopuluĭ din Canterbury, *William Laud*. Fie-care pagină a codiceluĭ cuprinde două columne. Pe fie-care columnă este scris textul latinesc şi grecesc, şi anume,—contra obiceluluĭ de până aci,—partea latinéscă este scrisă pe columna stângă, ïar cea grecéscă pe columna dréptă. Ambele texte, adică şi cel latinesc şi cel grecesc, sunt scrise în rândurĭ corespunzătóre, de tot scurte, conţinênd un cuvênt saŭ două, fórte rar treĭ; cu litere unciale, ïar textul grecesc n'are nicĭ spirite şi nicĭ accente. Codicile este defectuos de la cap. 26, 29—28, 26. El a fost utilisat mult de *Fell* pentru ediţiunea luĭ, a Nouluĭ Testament din anul 1675, şi de *Mill* la anul 1707. O ediţiune fórte bine îngrijită a codiceluĭ—de şi nu în forma originală a sa în ceea ce priveşte caracterul scrieriĭ—ne-a lăsat *Thomas Hearne*, Oxford 1715. 8. Ladenpr. ½ lyvre. Thomas Hearne însĕ a scos numaĭ 120 de exemplare din care causă cartea a devenit fórte rară, şi în consecinţă fórte cu greŭ de găsit; aşa că în Anglia deja să plăteşte maĭ mult de 10 lire pentru un exemplar [3]).

---

[1]) Scholz in der Zeitschrift für Philos. u. cath. Theologie V. 1833, p. 83.

[2]) *Probă* de forma cum este scris acest codice are Tregel es p. 178.

[3]) O nouă ediţiune a făcut Tischendorf—Novum. sacra Nova collectio.

Sigur este, că codicele în cestiune nu este scris în Alesandria, după cum crede *Hug*, ci în occident, după particularitățile care se pot observa în textul latin. La sfârșitul lui, se află scris de o mână mai târdiŭ, un edict al ducelui de Sardinia, cam de pe la anul 534 până pe la mijlocul véculuĭ al VIII lea; ceea ce ne dovedesce, că pe timpul când a fost scris în el acest edict, codicile era deja în Sardinia, *Wettstein* este de părere, că deja *Beda Venerabilis* († 735) l'a utilisat și a luat din el acele cetințĭ pe care le amintesce, în opera sa: „*Expositio actuum apostolorum retractata*". Aceste 74 de cetințĭ variante găsite de Beda Venerabilis, dar care nu spune de unde le-a luat, a făcut pe Wettstein să crédă, că sunt luate din codicile nostru, pentru că corespund perfect de bine cu cele 74 de aceleașĭ cetințĭ variante ce să găsesc în codice. El a fost adus în Anglia probabil pe la începutul véculuĭ al VIII lea, ĭar originea luĭ datéză din vécul al VII-lea, saŭ póte chiar de la sfârșitul véculuĭ al VI-lea, cum ḑice Tischendorf.

3) *Codicile D saŭ Δ, al epistolelor pauline*, să păstréză în biblioteca Parisuluĭ sub No. 107. El a fost maĭ întâĭ în stĕpânirea luĭ Beza, și l'a căpătat, după cum însușĭ ḑice, în *Clermont* în *Diocesa Beauvais*, din care pricină să maĭ numește: *Codex Cleromontanus.* In acest codice textul grecesc este pus pe partea stângă, ĭar cel latinesc pe partea corespunzătóre, drépta; și amêndouĕ (textele) sunt scrise stihometric, cu litere unciale, cu accente și spirite, cele maĭ multe adaose de cetitorĭ, maĭ târḑiŭ. In el lipsește începutul de la epistola către Romanĭ (1, 1—7), ĭar din traducerea latinéscă, lipsește de asemenea cele din urmă versurĭ ale epistoleĭ către Ebreĭ. In mijlocul codiceluĭ sunt două foĭ (I Cor. 14, 13—22) întroduse de altcine-va, însĕ fórte de mult. Afară de aceste micĭ particularitățĭ, codicile în cestiune, are o mulțime de corecturĭ făcute de diferite mânĭ, și din diferite vécurĭ.

In ceea ce privesce, modul cum sunt așezate epistolele

pauline în codice, apoi este de observat, că epistola către Ebrei, este pusă la urmă; iar după epistola către Filimon se găsește un catalog al cărților Vechiului și Noului Testament. Între cărțile Noului Testament Evangelia lui Ión urmézǎ imediat după Matheiŭ, iar epistola către Ebrei, nu să înregistrézǎ în acest catalog.

Acéstă lipsă a numěrǎrei epistolei către Ebrei în catalogul păstrat în codice, a facut pe unii să crédă, că epistola în cestiune, originar nici nu făcea parte din codice, ci a fost introdusă cu mult mai târdiŭ. De opinia acésta este *Marsh* ș.a.l. *Tischendorf* însě și *Credner* sunt de păreri cu totul opuse atât cu Marsh cât și între ei doi. Așa pe când cel dintâi, adecă *Tischendorf* crede, că epistola către Ebrei face parte originar din codice cu literatura sa precisă ca epistolă către Ebrei, *Credner* este de părere, că epistola în cestiune a fost confundată de scriitorul codicelui cu epistola lui Barnaba, care să considera de unii în vechime că trebue sa facă parte din numěrul cărților Noului Testament; și așa credênd scriitorul, că are de a face cu epistola lui Barnaba, a băgat și epistola către Ebrei tot în epistola lui Barnaba, care epistolă a lui Barnaba este numěrată în catalogul păstrat de Codice, înainte de Apocalipsă și chiar de faptele apostolilor.

După tóte probabilitățile, codicele în cestiune este scris tot în occident, și anume póte de un *Librarius grecesc*, care nu era tocmai familiarisat cu limba latina. Ca testimoniu sigur al interesului occidental pentru respândirea culturei religióse în omenire, codicele să bucură de o mare cinste printre învěțații apusului, carii cred că este scris pe la începutul véculuí al VII lea, saŭ póte chiar pe la sfârșitul véculuí al VI lea. El a fost utilisat de *Beza*, *Curcelläus*, *Walton* și *Mill*. Mai târdiu l'a utilisat și *Wettstein*, *Grisbach*, *Tischendorf* și *Tregelles*; iar Tischendorf l'a edat deplin la Leipzig 1852.

4) *Codicile G*—cuprinde 13 epistole ale Apostolului Paul (și una πρὸς Σαυδακήσας) fară epistola către Ebrei.

Acest codice să păstréză în biblioteca regală din Dresda de unde să maĭ numesce el și *Codex Dresdensis*, saŭ și *Boerverianus* după numele luĭ *Boerner* un teolog din Leipzig, care l'a adus cu el din Leidea. Particularitatea acestuĭ codice, este că traducerea latină care nu are nimic a face cu cea a luĭ Ieronim, corespunde perfect de bine cu textul grecesc. El este scris pe pergament. Literile grecescĭ sunt de mijloc, adecă între literile unciale și scrisórea cursiv , iar cele latinescĭ sunt scrise cursiv. In textul grecesc să maĭ observă, că cuvintele sunt despărțite între ele, dar făra accente. Stihurile de asemenea sunt distructe, de și nu independente unele de altele, înse să cunóște bine fie-care stih, de óre-ce fie-care în parte începe cu o literă mare, care de obiceiŭ să puneaŭ de ceĭ vechĭ la începutul uneĭ proposițiunĭ nouĭ. El a fost utilisat maĭ întâĭ de *Küster* pentru edițiunea, care a făcut'o el, a edițiuneĭ luĭ Mill ; iar cel ce a tipărit codicile în întregul luĭ a fost *Ch. F. Matthäi* [1]).

Codicile are observațiunĭ făcute pe margine, între care să amintesce și *Gottschalck*, ceea ce a făcut pe uniĭ să crédă că originea datéza de la mijlocul véculuĭ al IX-lea. In tot casul mult maĭ târḑiŭ de vécul al IX lea nu cade timpul când a eșit la lumină acest codice, de și Tischendorf și Lachmann cred alt-fel. Probabil că el a fost scris în *St. Galleu.* Ca fiind de origină din apus, Lachmann îl prețuește fórte mult.

5) Un alt codice *graeco-latinus* al epistolelor pauline, codicile F, numit și *Angiensis*, s'a găsit în egumenia *Angia major* sau *Reichnan*, o monastire de Benedictini într'o insulă la Constanța, de unde la anul 1718 a fost adus la *Bentleg*, iar de la el în anul 1787, la colegiul sânteĭ Treimĭ în Cambridge, unde să și găsesce acum.

---

[1]) XIII epp. Panli Cod......... olim Bornerianns, nunc. Bibl. Elect. Dresd. Meissen 1791. 4., cu un noŭ titlu, ibid. 1818, cu 2 table de aramă, pe care să află un faximile al codiciluĭ.

Particularitatea acestuî codice stă întru aceea, că traducerea latină luată după Vulgata luĭ Ieronim, stă într'o columnă deosebită alăturea cu textul grecesc, pe acelaşî pagină. Din el lipseşte Romani 1, 1 – 3, 18, ĭar epistola cătră Ebreî se află numaî în text latinesc. Textul grecesc este scris cu litere unciale, fără accente însĕ cu despărţiturî de cuvinte, între care printre unele cuvinte să păstrézá şi un mic spaţiu, cu un punct. Textul grecesc este fórte apropiat de *textul Bornerion*, ceea ce a făcut pe mulţî să crédă, că ambele aceste codice aŭ acelaşî origine, ĭar Wettstein merge şi maî departe; căcî el crede, că acésta nu póte fi de cât o copie a celuî l alt; însĕ cu nedreptul. Vechimea luî datéză din vécul al IX-lea.

6) Un codice *graeco-latinus* (cu versiunî interliniare latinescî), cuprinde cele patru evangeliî, şi să găseşte în biblioteca din St. Gallen. Cel dintâî care îl aminteşte a fost *Scholz*. El este defect numaî la Ión 19, 17—35.

Textul grecesc este scris cu litere de mijloc, între unciale şi cursive, fără accente, spirite şi iota subscriptum; ĭar stihurile sunt însemnate cu litere marı. Textul latinesc este curent. Un frumos facsimele al codiceluî întreg l'a scos *Rettig* [1]). Traducerea latină nu este după Vulgata, nicî una maî înainte de traducerea luî Ieronim, ci o traducere particulară de maî târdiŭ, operă comună a *Ellenici fratres Notkeri Balbuli* [2]) *cu ajutorul Vulgateĭ*. Codicile în cestiune, chiar în manuscript, are multă asemănare cu codicele Bornerion, aşa că ambele sunt scrise dacă nu de acelaşî *librarius*, dar cel puţin în acelaşî cerc de decopiatorî, şi anume de către călugăriî din St. Gallen, de origină irlandezî, saŭ scoţianî, aşa că probabil la început amêndouĕ formaŭ un singur codice, scrise cum am dis de călugăriî din St. Gallen. Vechimea luî să urcă până la sfârşitul véculuî al IXlea, saŭ începutul celuî al X-lea.

---

1) Antiguissimus 5, evangg. canon. Cod. Sangallensis—Zürich 1836.
2) [illegible]

Pe lângă codicile care le-am enumerat în cele ce preced, maĭ sunt și altele, de o valóre maĭ mult saŭ maĭ puțin mare, de asemenea vechĭ, numite *codice unciale.* Aceste sunt:

7) *Codicele K* al celor patru Evangeliĭ, numit și *Cyprius* de óre-ce a fost adus la anul 1637 din Cypru, și acum să află în biblioteca Parisuluĭ (No 30), scris pe pergament, cu litere marĭ unciale, cu accente care cu tóte aceste pe multe locurĭ lipsesc. Ca punctuațiune are un punct, probabil pus în text pentru ca să arate sfârșitul stihurilor. Este de asemenea împărțit în capitolele așa numite ale luĭ Amoniu, dar fără canónele luĭ Eusebiu. El a fost utilisat fórte mult de *Richard Simon* și *Mill;* ĭar în timpul maĭ noŭ după îndemnul luĭ *Hug*, care l'a folosit fórte mult în studiul seŭ privitor la istoria textuluĭ codicelor, a fost folosit el de mulțĭ filologĭ aĭ cărților sânte, și a jucat din acéstă pricină un mare rol în lumea theologieĭ exegetice și a criticeĭ biblice. Nu maĭ puțin s'a folosit de acest codice și *Scholz*, care 'l descrie ast-fel: „*De Cod. Cyprio et familia, quam sistit*", după ale sale *Curae criticae in historiam textus evangeliorum* Heidelb. 1820. 4. Vechimea luĭ datéză din vécul al IX-lea, de și sunt mulțĭ cariĭ cred, că este un product chiar al véculuĭ al VIII-le.

8) *Codicile E* al celor patru Evangeliĭ, să păstréză în biblioteca din Basel (Bâll). Este scris pe pergament, cu scriere uncială, cu accente și spirite care adesea lipsesc, și cu semne de punctuațiune. In Evangelia luĭ Luca are maĭ multe lipsurĭ, cariĭ aŭ fost împlinite maĭ în urmă de către uniĭ cetitorĭ. El a fost utilisat, special pentru Noul Testament, de către *Mill, Bengel, Vettstein, Tischendorf, Müller* (in Basel) și *Tregelles.* Codicele constă din *40 quaternione în octav.* Hug ne-a păstrat o probă din codice în introducerea sa în Noul Testament—partea I. Din óre-care însemnărĭ ce să găsesc pe margine, să pare că el a fost mult timp folosit în Constantinopol, pentru serviciul culturuĭ; ĭar la Basel a fost adus pe la mijlocul vé-

cului al XV-lea, de Cardinalul de Ragusio, trimis extraordinar al conciliului din Florenţa pentru ca să negocieze cu grecii în privinţa unirei cu Biserica apusului. Mai departe τίτλοι şi cele-l-alte adnotaţiuni ce să găsesc în acest codice sunt făcute mult mai târḑiu ca şi împărţirea lui in capitolele lui Amoniu, probabil din vécul al IX-lea după cum susţine Hug. Vechimea luĭ datéză din vécul al VIII-lea. Chiar Tischendorf este convins că el este un monument al mijlocului véculuĭ al VIII-lea.

9) *Codicele L* al celor patru evangelii, să păstréză în biblioteca Parisuluĭ (No. 62) scris pe pergament, in scriptio continua, cu litere unciale cu accente şi spirite, care în multe locurĭ lipsesc; este scris în două columne pe fiecare pagină; are şi semne de punctuaţiune, şi anume o steluţă şi virgulă. Este împărţit în aşa numitele capitole ale luĭ Amoniu, conform canónelor lui Eusebiu, a titlurilor şi a pericopelor bisericeştĭ. In cincĭ locurĭ codicile nostru are lipsurĭ, însĕ nu aşa de importante. Utilisat a fost el de *Robert Ştefan* pentru ediţiunea luĭ a Nouluĭ Testament din 1550; apoĭ de *Vettstein*, şi maĭ cu folos de *Griesbach*. Astă-ḑĭ este complect tipărit de *Tischendorf* în *Monumenta sacra inedita*. Leipzig 1846. 4. pag. 59—399, cu probe de scriere originală a codicelui. Acest codice, are mult asemănare în ceea ce priveşte textul cu codicele B; iar vechimea luĭ datéză după părerea luĭ Tischendorf, din vécul al VIII-lea, iar după părerea lui Griesbach, Hug şi Tregelles, din vécul al IX-lea.

10) *Codicele E Rossannesis*, cuprinḑând Evangeliile luĭ Matheiu şi Marcu, vechiŭ, din vécul al VI-lea, este un codice admirabil, *purpureus, literis argenteis scriptus, picturisque ornatus*, a fost găsit la Rossano in Calabria in anul 1879 de *O de Gebhardt* şi *A. Harnack*, şi a fost edat la 1883.

Dintre cele l-alte codice unciale, sunt de asemenea forte importante prin vechimea şi prin disposiţiunea lor, încă

și urmatórele codice, de și pentru multe dintr'ânsele nu ni s'aŭ păstrat de cât fragmente. Aceste sunt:

1) *Codex rescriptus*, care de la anul 1699 să păstrézǎ în biblioteca Wolfenbütler, dar care maĭ înainte de acest timp probabil că a fost păstrat la *Robbio in Piemont*. Acest codice pórtă în inscripția sa șese epistole ale luĭ *Isidor de Hispalis*, scrise cam prin vécul al IX-lea, ĭar în notele de jos, are bucățĭ din două manuscripte greceștĭ, a evangeliilor, și anume: a) *Cod. P*, 43 foi, cuprindênd bucăți din diferite părțĭ ale celor patru evangeliĭ, din care treĭ din Ión și restul din ceĭ-l-alțĭ treĭ evangeliștĭ; b) *Cod. Q* cuprindênd două bucățĭ din evangelia luĭ Ión și maĭ multe din Luca. Ambele codice sunt scrise pe pergament, cu litere unciale, avênd împărțirea în capitole după Amoniu, independente de canónele luĭ Eusebiu. Vechimea lor, cade în vécul al VI-lea, saŭ chiar al V-lea după părerea luĭ Tischendorf în ceea ce privește cod. Q.

2) *Codicele H* cuprinde epistolele pauline. El constă din 14 file cu fragmente din epistolele apostoluluĭ Paul (I Cor. Galat. I Timot. Tit. Ebrei), adus și depus în biblioteca Parisuluĭ, din biblioteca episcopuluĭ *Coislin* din Metz, din care pricină să maĭ numesce el și *Coislinianus* 202. El este tipărit de *Montfaucon*—bibliotheca Coislin. II. 253—263, la care a adăogat și monstre din scrierea întrebuințată în codice; dar care maĭ în urmă aŭ fost din noŭ revisuite de Tischendorf. Două din filele acestuĭ codice să păstrézǎ în biblioteca din Petersburg, aduse fiind acolo. în urma unuĭ foc care a atins și codicile. Maĭ înainte de a ajunge codicile în cestiune în biblioteca Parisuluĭ, a fost el multă vreme în muntele Athos, și pe la anul 1218 îl întrebuințaŭ călugăriĭ ca hârtie veche, pentru împachetarea altor cărțĭ. El este scris cu litere marĭ unciale, în mod stihometric și cu accente, și după o inscripție ce o are, dar care este prea puțin probabilă să crede că este identic cu un alt codice ce s'a găsit în biblioteca luĭ Pamfil din

Cesarea. In tot casul, este el fórte vechiŭ, şi datézā din vécul al VI-lea sau al VII-lea.

3) *Codicile T numit şi Borgianus*, are 13 file, cuprinḑênd douĕ bucăţĭ din Evangelia luĭ Ión (cap. 6—8) cu textul grecesc pus în paralel cu o traducere *egiptica—tebaica*. Acum să găsesce el în biblioteca *Propagandeĭ* din Roma. Ambele texte sunt edate de *Aug. Anton Georgi* (Fragm. ev. S. Ioh. graeco—copto—thebaicum seculi IV etc. Roma 1789). Tischendorf crede că vechimea codicelui este din vécul al V-lea.

Un alt fragment tot atât de vechiŭ dintr'un codice *graeco-thebaicum* cuprinḑênd părţi din Evangelistul Luca şi anume, 12, 15—13, 32, ni l'a făcut cunoscut *Woide* într'un apendice la ediţiunea codicelui Alexandrin Oxford 1799 [1].

4) Dintr'un vechiŭ codice numit *Cottonianus* de la sfârşitul véculuĭ al VI lea saŭ începutul celuĭ al VII-lea scris pe pergament colorat purpuriu cu litere argintate saŭ şi chiar aurite pe alocurea, există încă 12 file, cuprinḑênd bucăţĭ din Evangeliĭ, şi anume: a) Patru file la *Britisch —Museum*, cu părţĭ din Evangelia luĭ Matheiŭ şi Ión, şi pe care Wettstein l'a denumit *Cod. J*, al evangeliilor; b) douĕ file la Viena, fragmente din Luca, cunoscut sub numele de codicile *N*. al evangeliilor, denumire dată tot de Wettstein; c) Şése file în biblioteca Vaticanuluĭ, folosit fórte mult de către Scholz, şi denumite de el şi Tischendorf ca codice Γ. Maĭ târḑiu Tichendorf şi apoĭ Tregelles le-a denumit pe tóte trei ca codicile N al evangeliilor. Ele sunt edate de Tischendorf, în „*Monumenta sacra*" 1846, No. 3. 4. 7. pag. 11—36.

---

[1]) Tregelles găsesce mare asemănare între acest codice şi codicele T. Deosebit de acésta să găsesce la *Woide* încă un fragment graeco-thebaicum care cuprinde Ioan 8, 33—42 şi care începe tocmaĭ acolo unde sfârşeşte codicile T; ceea ce a făcut maĭ în urmă pe mulţĭ, între care şi pe Tischendorf să crédă că acésta, împreună cu codicile T este unul şi acelaşĭ codice.

5) In amintita colecție a luĭ Tischendorf, afară de cele până aicı amintite fragmente, să maĭ găsesc și altele mai ales privitóre la Evangeliĭ, din alte manuscripte vechi, pe care le-a utilisat el pentru a doua a sa edițiune a Nouluĭ Testament apărută la Leipzig la 1849, și anume: a) p. 1—10 Cod. Θ, *Tischendorfianus* I numit, adus de Tischendorf din Orient, și depus în biblioteca de Leipzig, cuprindênd patru file din Matheiŭ, din vécul al VII-lea. *In Nova collectio* din *Monumenta sacra* vol. II, (1857) pag. 321, a luĭ Tischendorf să găsesc doue fragmente din Matheiŭ (12, 17—19, 23—25) împreună cu un facsimil Nr. 9, și despre care Tischendorf e de părere, că ele aparțin aceluiașı codice al luĭ Matheiŭ. b) No. 5. pag. 37—50. Cod. J. Ióa 16, 3—19, 41, utilisat maĭ întâı de Scholz, să află în biblioteca barberiană din Roma (înaintea unuĭ codice—comentar al luĭ Teofilact asupra evangeliilor). Tischendorf crede, că vechimea luĭ să póte urca până în vécul al VIII-lea. c) No. 6, pag. 51—56, Cod. W (la Tischendorf ed. N. T. VII. w a) să află in biblioteca Parisuluĭ (No. 314), avênd doue file din Luca 9, 34—47. 10, 12—22. Origina luĭ datéză din vécul al VIII-lea dupe cum crede Tischendorf. d) No. 8 p. 400. Cod. *F-a, Coislinianus* numit, să păstréză în biblioteca Parisuluĭ, cuprindênd doue deci de bucățĭ din Evangeliĭ, faptele apostolilor și epistolele pauline.

6) In biblioteca din Hamburg să găsesc doue file dintr'un codice (Uffenbacianus), cu începutul și sfârșitul epistoleĭ către Ebrei (1, 1—4, 3; 12, 20—13, 25). Wettstein l'a numerotat cu No. 53, al epistolelor pauline, ca și cum ar fi un codice cu scriere cursivă de și dupe aparență ar semăna el că este scris cu litere unciale. Fie-care față are doue columne scrise cu cernélă roșie, și s'a utilisat de Bengel și Wettstein, apoĭ de *Henke*, care l'a și descris maĭ de aprópe—*Helmst. 1800*. 4; ĭar în timpul maĭ nou de Tischendorf și Tregelles, (căre îl și însemnă cu litera M). Tregelles l'a și edat în a sa *Anecdota sacra et profana*

etc. pag. 174—189 (ed. 1), cu un facsimile. Vechimea lui după unii ar fi vécul al IX-lea, după alții al X-lea.

Aceluiași codice, după tóte probabilitățile 'i-aŭ aparținut două file ce cuprind bucăți din epistolele către Corinteni (I Cor. 15, 52. II Cor. 1, 15 și II Cor. 10, 12—13) dintr'un codice numit *codex Harlejanus* 5613, și care acum să află în Britisch—Museum, și pe care Tischendorf l'a edat.

7) Intre manuscriptele găsite în timpul mai noŭ, și anume cam pe la anii 1838 și 1847, în Monastirea coptică Santa Maria din pustia Nitrică din Egipt, să găsesce și un alt codice, adus în urmă și păstrat în Britisch—Museum, numit *codex rescriptus,* care in fruntea sa cuprinde scrieri de a le lui Severus, Episcop din Antiochia, în traducere siriacă, iar la adnotațiuni pe 45 de file, fragmente din Evangeliul lui Luca, între care sunt și unele cărți din Iliada, publicate în anul 1851 de *Cureton.* Acest codice l'a edat Tischendorf și a sa *Monumenta sacra inedita. Nova collectio.* vol. II p. 3—99. Scrierea este uncială cu litere mari, împărțit fiind după capitolele lui Amoniu, fără a ține sémă de canónele sau regulile lui Eusebiu. Citirea adnotațiunilor este fórte anevoiósă. Patria lui. după tóte probabilitățile este Egiptul, iar vechimea să urcă până în vécul al VI lea

8) Intre manuscriptele pe care le-a adus Tischendorf din Orient între anii 1843 și 1853, să află și un *codex rescriptus* armenesc. ale cărui adnotațiuni, pe două-deci și opt de file, cuprind fragmente din cele patru evangelii, din faptele apostolilor, I Cor. și Tit, și pe care Tischendorf 'l-a edat în *Nova collectio.* vol I. (1855) pag. 3—48 cu șase monstre de scrisóre. Tischendorf crede, că acest codice își are ca patrie Egiptul, dar care a avut o mulțime de *librarii* începênd cu vécul al V-lea până la al VII-lea. In același volum din *nova collectio* a lui Tischendorf să mai găsesce: a) pag. 201—206 un fragment dintr'un vechiŭ evangelistarium, care probabil că a facut

5) In amintita colecție a luĭ Tischendorf, afară de cele până aici amintite fragmente, să maĭ găsesc și altele maĭ ales privitóre la Evangeliĭ, din alte manuscripte vechĭ, pe care le-a utilisat el pentru a doua a sa edițiune a Nouluĭ Testament apărută la Leipzig la 1849, și anume: a) p. 1—10 Cod. Θ, *Tischendorfianus* I numit, adus de Tischendorf din Orient, și depus în biblioteca de Leipzig, cuprindênd patru file din Matheiŭ, din vécul al VII-lea. *In Nova collectio* din *Monumenta sacra* vol. II, (1857) pag. 321, a luĭ Tischendorf să găsesc doue fragmente din Matheiŭ (12, 17—19, 23—25) împreună cu un facsimil Nr. 9, și despre care Tischendorf e de părere, că ele aparțin aceluiași codice al luĭ Matheiŭ. b) No. 5. pag. 37—50. Cod. J. Ióa 16, 3—19, 41, utilisat maĭ întâi de Scholz, să află în biblioteca barberiană din Roma (înaintea unuĭ codice—comentar al luĭ Teofilact asupra evangeliilor). Tischendorf crede, că vechimea luĭ să póte urca până în vécul al VIII-lea. c) No. 6, pag. 51—56, Cod. W (la Tischendorf ed. N. T. VII. w a) să află in biblioteca Parisuluĭ (No. 314), avênd doue file din Luca 9, 34—47. 10, 12—22. Origina luĭ datéză din vécul al VIII lea dupe cum crede Tischendorf. d) No. 8 p. 400. Cod. *F-a, Coislinianus* numit, să păstréză în biblioteca Parisuluĭ, cuprindênd doue deci de bucăți din Evangeliĭ, faptele apostolilor și epistolele pauline.

6) In biblioteca din Hamburg să găsesc doue file dintr'un codice (Uffenbacianus), cu începutul și sfârșitul epistoleĭ către Ebrei (1, 1—4, 3; 12, 20—13, 25). Wettstein l'a numerotat cu No. 53, al epistolelor pauline, ca și cum ar fi un codice cu scriere cursivă de și dupe aparență ar semăna el că este scris cu litere unciale. Fie-care față are doue columne scrise cu cernélă roșie, și s'a utilisat de Bengel și Wettstein, apoi de *Henke*, care l'a și descris maĭ de aprópe—*Helmst. 1800.* 4; iar în timpul maĭ nou de Tischendorf și Tregelles, (căre îl și insémnă cu litera M). Tregelles l'a și edat în a sa *Anecdota sacra et profana*

etc. pag. 174—189 (ed. 1), cu un facsimile. Vechimea luĭ după unii ar fi vécul al IX-lea, după alţiĭ al X-lea.

Aceluiaşi codice, după tóte probabilitaţile 'ĭ-aŭ aparţinut două file ce cuprind bucăţĭ din epistolele către Corintenĭ (I Cor. 15, 52. II Cor. 1, 15 şi II Cor. 10, 12—13) dintr'un codice numit *codex Harlejanus* 5613, şi care acum să află în Britisch—Museum, şi pe care Tischendorf l'a edat.

7) Intre manuscriptele găsite în timpul maĭ noŭ, şi anume cam pe la aniĭ 1838 şi 1847, în Monastirea coptică Santa Maria din pustia Nitrică din Egipt, să găsesce şi un alt codice, adus în urmă şi păstrat în Britisch—Museum, numit *codex rescriptus*, care in fruntea sa cuprinde scrierĭ de a le luĭ Severus, Episcop din Antiochia, în traducere siriacă, iar la adnotaţiunĭ pe 45 de file, fragmente din Evangeliul luĭ Luca, între care sunt şi unele cărţĭ din Iliada, publicate în anul 1851 de *Cureton*. Acest codice l'a edat Tischendorf şi a sa *Monumenta sacra inedita. Nova collectio*. vol. II p. 3—99. Scrierea este uncială cu litere marĭ, împărţit fiind după capitolele luĭ Amoniu, fără a ţinea sémă de canónele saŭ regulile luĭ Eusebiu. Citirea adnotaţiunilor este fórte anevoiósă. Patria luĭ. după tóte probabilităţile este Egiptul, iar vechimea să urcă până în vécul al VI lea

8) Intre manuscriptele pe care le-a adus Tischendorf din Orient între aniĭ 1843 şi 1853, să află şi un *codex rescriptus* armenesc. ale căruĭ adnotaţiunĭ, pe două-decĭ şi opt de file, cuprind fragmente din cele patru evangeliĭ, din faptele apostolilor, I Cor. şi Tit, şi pe care Tischendorf 'l-a edat în *Nova collectio*. vol I. (1855) pag. 3—48 cu şase monstre de scrisóre. Tischendorf crede, că acest codice îşĭ are ca patrie Egiptul, dar care a avut o mulţime de *librarii* începênd cu vécul al V-lea până la al VII-lea. In acelaşĭ volum din *nova collectio* a luĭ Tischendorf să maĭ găsesce: a) pag. 201—206 un fragment dintr'un vechiŭ evangelistarium, care probabil că a făcut

parte dintr'un *codex rescriptus* păstrat la Veneția, și la pag. 207—210, două fragmente din Matheĭ și Ión dintr'un Evangelistarium ce făcea probabil parte dintr'un *codex rescriptus* păstrat în biblioteca barberiană.

9) *Cod. Tischendorfianus* III (=a) este un codice uncial cu 157 de file în quart și care cuprinde în întregimea lor, evangelia luĭ Luca și Ión, și o adnotațiune a evangelieĭ luĭ Marcu, împreună cu câte-va scholii. El a fost utilisat de Tischendorf, care'l pune a fi din veacul al VIII-lea [1]. Acum se află în biblioteca boldejană din Oxford. De asemenea maĭ este un codice numit tot Tischendorfian cuprinḑênd în 157 de file în quart, evangelia luĭ Luca complect, cea maĭ mare parte din Evangelia luĭ Marcu (afară de 3, 35—6, 20) și fragmente din Matheiŭ și Ión. El a fost folosit de Tischendorf care'l pune a fi din vécul al IX-lea.

Cu acestea am fi sfârșit înșirarea și istoricul pe scurt atât al manuscriptelor majuscule cât și minuscule, dar, find-că maĭ sunt și alte codice, de mult maĭ puțină importanță de cât minusculele, pe care le amintirăm în cele ce preced, și care cu tóte aceste atât pentru complectarea studiuluĭ nostru critic al codicelor și al textuluĭ, cât și pentru că presintă orĭ și cum óre care interes maĭ ales pentru tineriĭ noștri teologĭ, este bine credem, ca maĭ înainte de a trece la o altă cestiune tot așa de importantă a istorieĭ textuluĭ cărților Nouluĭ Testament ca și acésta, să vorbim ceva și despre aceste codice. Aceste sunt:

a) *Codex Ravianus saŭ Berolinensis* să află de la anul 1672 în biblioteca din Berlin. El a fost maĭ înainte în posesiunea profesoruluĭ Rave din Upsala, care l'a cumpěrat din orient cu 200 de talerĭ. Acest codice cuprinde întreg Noul Testament, scris cu litere unciale, fără accente, și este de mulțĭ exegețĭ fórte căutat și admirat, de mulțĭ

[1]) A să vedea *Anecdota sacra et profana* a luĭ Tischendorf pag. 4, ed. I.

iarăşi fórte bănuit, din pricină că are la I Ión 5, 7, acele cuvinte pe care alte texte nu le are, şi din care causă a procurat el multă ćértă în lumea teologică. *Paphelbaum* şi cu el marea majoritate a teologilor îl consideră ca o operă a înşelăciunei, şi înşelătorul nu este de cât Rave. In tot casul ḑic aceştia, ca codicele nu póte fi de cât o compilare din poliglota conplutensiană al textului grecesc al Noului Testament şi din ediţiunea lui Robert Ştefan, iar Rave 'i-a dat caracterul de faţă şi l'a şi falsificat, deci el este un înşelător.

b) *Codex Montfortianus saŭ Dublinensis* să găsesce acum în biblioteca colegiului Sântei Treimi din Dublin, iar mai înainte a fost în stĕpânirea lui *Thomas Montfort* (cătră sfârşitul véculuí al XVII-lea). Codicile este scris pe hârtie cu scriere cursivă şi cuprinde întreg Noul Testament. Şi acest codice ca şi cel precedent este fórte mult bănuit de óre-ce şi el are locul din I Ión 5, 7 şi pe care Erasm l'a primit şi l'a introdus in a treia ediţiune a lui a Noului Testament (1522) (*e codice Britanico*).

Codicile în forma lui de astă-ḑi sémănă să fie opera mai multor mâni. Aşa Evangeliile par a fi scrise cătră sfârşitul véculuí al XV-lea; Apocalipsa după mijlocul véculuí al XVI-lea, iar cele-l-alte scrieri la începutul véculuí al XVI-lea. Introducerea în textul acestuí codice a locului din I Ión 5, 7, să pare că e făcută după Vulgata şi anume în urma discuţiilor petrecute atunci, asupra autenticităţeí şi mantuticităţii lor, apĕrate mai ales cu multă căldură de Erasm.

c) *Codices Barberini.* In urma dorinţeí exprimate de Papa Urban al VIII-lea. (1623—44) de a se face o ediţiune curată a cărţilor Noului Testament, dar care n'a apărut, a întreprins, la porunca Papei un învĕţat Cretén cu numele *Iohann Mathäus Caryophilus* (mai târdiŭ fost Arhiepiscop în partibus în Iconium † 1635) să adune variante dintr'un numĕr óre-care de manuscripte şi pe care le-a comparat cu textul poliglotei din Antwerpen. Colla-

5) In amintita colecție a luĭ Tischendorf, afară de cele până aicĭ amintite fragmente, să maĭ găsesc și altele maĭ ales privitóre la Evangeliĭ, din alte manuscripte vechĭ, pe care le-a utilisat el pentru a doua a sa ediţiune a Noului Testament apărută la Leipzig la 1849, și anume: a) p. 1—10 Cod. Θ. *Tischendorfianus* I numit, adus de Tischendorf din Orient, și depus în biblioteca de Leipzig, cuprinḑênd patru file din Matheiŭ, din vécul al VII-lea. *In Nova collectio* din *Monumenta sacra* vol. II, (1857) pag. 321, a luĭ Tischendorf să găsesc doue fragmente din Matheiŭ (12, 17—19, 23—25) împreună cu un facsimil Nr. 9, și despre care Tischendorf e de părere, că ele aparțin aceluiași codice al luĭ Matheiŭ. b) No. 5. pag. 37—50. Cod. J. Ióa 16, 3—19, 41, utilisat maĭ întâĭ de Scholz, să află în biblioteca barberiană din Roma (înaintea unuĭ codice—comentar al luĭ Teofilact asupra evangeliilor). Tischendorf crede, că vechimea luĭ să póte urca până în vécul al VIII-lea. c) No. 6, pag. 51—56, Cod. W (la Tischendorf ed. N. T. VII. w a) să află în biblioteca Parisuluĭ (No. 314), avênd doue file din Luca 9, 34—47. 10, 12—22. Origina luĭ datéză din vécul al VIII-lea dupe cum crede Tischendorf. d) No. 8 p. 400. Cod. *F-a*, *Coislinianus* numit, să păstréză în biblioteca Parisuluĭ, cuprinḑênd doue ḑecĭ de bucățĭ din Evangeliĭ, faptele apostolilor și epistolele pauline.

6) In biblioteca din Hamburg să găsesc doue file dintr'un codice (Uffenbacianus), cu începutul și sfârșitul epistoleĭ cătră Ebreĭ (1, 1—4, 3; 12, 20—13, 25). Wettstein l'a numerotat cu No. 53, al epistolelor pauline, ca și cum ar fi un codice cu scriere cursivă de și dupe aparență ar semăna el că este scris cu litere unciale. Fie-care față are doue columne scrise cu cernélă roșie, și s'a utilisat de Bengel și Wettstein, apoĭ de *Henke*, care l'a și descris maĭ de aprépe—*Helmst. 1800*. 4; ĭar în timpul maĭ nou de Tischendorf și Tregelles, (care îl și însemnă cu litera M). Tregelles l'a și edat în a sa *Anecdota sacra et profana*

etc. pag. 174—189 (ed. 1), cu un facsimile. Vechimea lui după uniĭ ar fi vécul al IX-lea, după alțiĭ al X-lea.

Aceluiașĭ codice, după tóte probabilitațile 'ĭ-aŭ aparținut două file ce cuprind bucățĭ din epistolele către Corintenĭ (I Cor. 15, 52. II Cor. 1, 15 și II Cor. 10, 12—13) dintr'un codice numit *codex Harlejanus* 5613, și care acum să află în Britisch—Museum, și pe care Tischendorf l'a edat.

7) Intre manuscriptele găsite în timpul maĭ noŭ, și anume cam pe la aniĭ 1838 și 1847, în Monastirea coptică Santa Maria din pustia Nitrică din Egipt, să găsesce și un alt codice, adus în urmă și păstrat în Britisch—Museum, numit *codex rescriptus*, care in fruntea sa cuprinde scrierĭ de a le luĭ Severus, Episcop din Antiochia, în traducere siriacă, iar la adnotațiunĭ pe 45 de file, fragmente din Evangeliul luĭ Luca, între care sunt și unele cărțĭ din Iliada, publicate în anul 1851 de *Cureton*. Acest codice l'a edat Tischendorf și a sa *Monumenta sacra inedita. Nova collectio*. vol. II p. 3—99. Scrierea este uncială cu litere marĭ, împărțit fiind după capitolele luĭ Amoniu, fără a ținea sémă de canónele saŭ regulile luĭ Eusebiu. Citirea adnotațiunilor este fórte anevoiósă. Patria luĭ, după tóte probabilitățile este Egiptul, iar vechimea să urcă până în vécul al VI lea

8) Intre manuscriptele pe care le-a adus Tischendorf din Orient între aniĭ 1843 și 1853, sa află și un *codex rescriptus* armenesc, ale căruĭ adnotațiunĭ, pe două-decĭ și opt de file, cuprind fragmente din cele patru evangeliĭ, din faptele apostolilor, I Cor. și Tit, și pe care Tischendorf 'l-a edat în *Nova collectio*. vol I. (1855) pag. 3—48 cu șase monstre de scrisóre. Tischendorf crede, că acest codice ișĭ are ca patrie Egiptul, dar care a avut o mulțime de *librarii* începênd cu vécul al V-lea până la al VII-lea. In acelașĭ volum din *nova collectio* a luĭ Tischendorf să maĭ găsesce: a) pag. 201—206 un fragment dintr'un vechiŭ evangelistarium, care probabil că a facut

parte dintr'un *codex rescriptus* păstrat la Veneția, și b) pag. 207—210, două fragmente din Mathei și Ión dintr'un Evangelistarium ce făcea probabil parte dintr'un *codex rescriptus* păstrat în biblioteca barberiană.

9) *Cod. Tischendorfianus* III (=a) este un codice uncial cu 157 de file în quart și care cuprinde în întregimea lor, evangelia luĭ Luca și Ión, și o adnotațiune a evangelieĭ luĭ Marcu, împreună cu câte-va scholii. El a fost utilisat de Tischendorf, care'l pune a fi din veacul al VIII-lea [1]. Acum se află în biblioteca boldejană din Oxford. De asemenea maĭ este un codice numit tot Tischendorfian cuprindênd în 157 de file în quart, evangelia luĭ Luca complect, cea maĭ mare parte din Evangelia luĭ Marcu (afară de 3, 35—6, 20) și fragmente din Matheiŭ și Ión. El a fost folosit de Tischendorf care'l pune a fi din vécul al IX-lea.

Cu acestea am fi sfârșit înșirarea și istoricul pe scurt atât al manuscriptelor majuscule cât și minuscule, dar, fiind-că maĭ sunt și alte codice, de mult maĭ puțină importanță de cât minusculele, pe care le amintirăm în cele ce preced, și care cu tóte aceste atât pentru complectarea studiuluĭ nostru critic al codicelor și al textuluĭ, cât și pentru că presintă orĭ și cum óre care interes maĭ ales pentru tineriĭ noștri teologĭ, este bine credem, ca maĭ înainte de a trece la o altă cestiune tot așa de importantă a istorieĭ textuluĭ cărților Nouluĭ Testament ca și acésta, să vorbim ceva și despre aceste codice. Aceste sunt:

a) *Codex Ravianus saŭ Berolinensis* să află de la anul 1672 în biblioteca din Berlin. El a fost maĭ înainte în posesiunea profesoruluĭ Rave din Upsala, care l'a cumpĕrat din orient cu 200 de talerĭ. Acest codice cuprinde întreg Noul Testament, scris cu litere unciale, fără accente, și este de mulțĭ exegețĭ fórte căutat și admirat, de mulțĭ

---

[1]) A să vedea *Anecdota sacra et profana* a luĭ Tischendorf pag. 4, ed. I.

iarăşi fórte banuit, din pricină că are la I Ión 5, 7, acele cuvinte pe care alte texte nu le are, şi din care causă a procurat el multă cértă în lumea teologică. *Paphelbaum* şi cu el marea majoritate a teologilor îl consideră ca o operă a înşelăciunei, şi înşelătorul nu este de cât Rave. In tot casul ḑic aceştia, ca codicele nu póte fi de cât o compilare din poliglota conplutensiană al textului grecesc al Noului Testament şi din ediţiunea lui Robert Ştefan, iar Rave 'I-a dat caracterul de faţă şi l'a şi falşificat, deci el este un înşelător.

b) *Codex Montfortianus saŭ Dublinensis* să găsesce acum în biblioteca colegiului Sântei Treimi din Dublin, iar mai înainte a fost în stăpânirea lui *Thomas Montfort* (către sfârşitul véculuí al XVII-lea). Codicile este scris pe hârtie cu scriere cursivă şi cuprinde întreg Noul Testament. Şi acest codice ca şi cel precedent este fórte mult banuit de óre-ce şi el are locul din I Ión 5, 7 şi pe care Erasm l'a primit şi l'a introdus în a treia ediţiune a lui a Noului Testament (1522) (*e codice Britanico*).

Codicile în forma lui de astă ḑi sémănă să fie opera mai multor mâni. Aşa Evangeliile par a fi scrise către sfârşitul véculuí al XV-lea; Apocalipsa după mijlocul véculuí al XVI-lea, iar cele-l-alte scrieri la începutul véculuí al XVI-lea. Introducerea în textul acestui codice a locului din I Ión 5, 7, să pare că e făcută după Vulgata şi anume în urma discuţiilor petrecute atunci, asupra autenticităţei şi mantuticităţii lor, apĕrate mai ales cu multă căldură de Erasm.

c) *Codices Barberini.* In urma dorinţei exprimate de Papa Urban al VIII-lea. (1623—44) de a se face o ediţiune curată a cărţilor Noului Testament, dar care n'a apărut, a întreprins, la porunca Papei un învĕţat Cretén cu numele *Iohann Mathäus Caryophilus* (mai târdiŭ fost Arhiepiscop în partibus în Iconium † 1635) să adune variante dintr'un numĕr óre-care de manuscripte şi pe care le-a comparat cu textul poliglotei din Antwerpen. Colla-

țiunile aceste ale luĭ Iohann Mathäus, aŭ ajuns în biblioteca Cardinaluluĭ *Franc. Barberini* în Roma. Aci le-a utilisat maĭ în urmă ĭesuitul Peter Possinus și le-a edat ca început la *Catena Patrum graecorum in Marcum.* Roma 1673, fol. *Mill* a luat apoĭ tóte aceste variante adunate, și le-a introdus în edițiunea sa a Nouluĭ Testament (1707). Insĕ, pentru că cetințile variante consunaŭ prea bine cu Vulgata, aŭ făcut pe uniĭ să crédă, că codicile comparate a fost interpolate după traducerea latinéscă, saŭ după cum susține Wettstein, intréga colecțiune este o înșelăciune făurită pentru Vulgata. Dar cu nedrept *Birch* a găsit în arhiva biblioteceĭ Vaticanuluĭ, chiar scrisórea luĭ *Caryophilus* prin care să rógă el să i se pue la disposiție unele din manuscripte de a le Vaticanuluĭ, și i s'a și pus la disposiție șése din ele cerute de Caryophilus. Din aceste, cincĭ le-a găsit însușĭ *Birch* în biblioteca Vaticanuluĭ și s'a convins, că Caryiophilus a lucrat cu credință și a comparat între ele manuscriptele cerute. Din cele dise să vede, că acéstă colecție nu este opera înșelăciuneĭ, dar nicĭ nu este de o așa mare valóre pentru noĭ: a) Pentru că în ea (în colecție) nu să deosebesc precis și nu să rostesc în acelașĭ timp diferitele codice asupra uneia saŭ alteia din cetințĭ. b) Pentru că estrasele care le a făcut Caryophilus din manuscriptele consultate nu sunt complecte, și inclină maĭ mult cătră cetințile Vulgateĭ cu carea consună aprópe peste tot, ĭar în acele locurĭ unde nu póte fi alăturĭ de Vulgata maĭ bine tace, nu spune nimic și trece înainte.

d) Cu totul alt-fel însĕ să presintă cestiunea în ceea ce privesce *cetințele Velețione.* Iesuitul *Ioh. Ludv. de la Cerda,* în scrierea sa „*Adversariis sacra*“—Leiden 1626 fol. c. 91, ne comunică un numĕr mare de cetințĭ variante—aprópe 1900—pe care *Marquisul Petrus Foxord de Velez,* le-a însemnat pe marginea exemplaruluĭ sĕŭ, al edițiuneĭ Nouluĭ Testament a luĭ Robert Ștefan, din anul 1550, cetințĭ pe care le-a putut culege el din 16 manuscripte grecescĭ. Acestea aŭ fost primite în poliglota Londană, în

edițiunile luĭ *Fell*, *Mill* și *Bengel*, și fiind-că consună atât de mult cu Vulgata, a determinat pe Wettstein să le bănuiască și să afirme în acelașĭ timp împreună cu *Morsh* (în a treia prologomena a epistoleĭ sale către *Travis*) că aceste cetințĭ nu sunt luate nicĭ din manuscriptele grecescĭ, nicĭ din cele latinescĭ, ci din a patra edițiune a Vulgateĭ a luĭ Robert Ștefan (1540), și anume așa, că unde textul ambelor edițiunĭ să deosebesce, atuncĭ s'a tradus textul latinesc în grecesce și apoĭ ca variantă a fost introdus în text; așa că după părerea acestor douĭ, afirmațiunea luĭ *Velez*, ca el a adunat aceste variante din 16 manuscripte grecescĭ, este o curată născocire.

(a urma).

DONAȚIUNI

Schimonahia Filoteia Doicescu, a dăruit bisericeĭ cu hramul Sf Nicolae din urba Călărașĭ, o candelă mare de argint în valóre de 100 leĭ pentru care i se exprimă călduróse mulțumirĭ.

Se exprimă mulțumirĭ publice persónelor carĭ aŭ bine-voit a oferi bisericeĭ parohiale cu hramul Cuviósa Paraschiva, din com. Orbésca, jud. Teleorman, următórele obiecte și anume: D-neĭ Stana Nicolae Severin, o velniță de lână pentru așternut înaintea Sf. Mese și treĭ fețe mese de bumbac pentru sf. masă și iconostas. D-luĭ Marin Niță Cotolan, patru perdele de borangic și treĭ de bumbac pentru icónele și ușile împĕrătești. D-luĭ G. Constantinescu, un acoperĕmînt de stambă pentru Sf. Préstol și unul pentru proscomidie.

D-nul Hagi Tudorache Mateescu, din urba Călărașĭ, a dăruit bisericeĭ cu hramul Sânțiĭ Impĕrațĭ din acea urbă, un epitaf în valóre de 30 leĭ; asemenea Dl. Răducanu T. Gheorghiu a dăruit o perdea de plisă în valóre de 10 leĭ, pentru care li se aduce călduróse mulțumirĭ.

D-nul Sandu Dincă și soția sa Vasilca, din com. Novaci, județul Vlașca, a dăruit bisericeĭ cu hramul Adormirea din acea comună, două icóne micĭ în valóre de 20 leĭ; asemenea și D-nul Vitan Ilie a dăruit un miruitor de argint în valóre de 4 leĭ, pentru care li se aduc mulțumirĭ publice.

Dl. Marinache Popescu, proprietarul moșieĭ Balaciu, jud. Ialomița, a dăruit bisericeĭ cu hramul Sf. Dimitrie din comuna Balaciu de jos acelaș județ, 355 leĭ 70 banĭ cu care s'a cumpĕrat cărțile de ritual tipărite cu litere străbune, pentru care i se aduce viĭ și călduróse mulțumirĭ.

D-na Dobrița Lazăr Ionescu, din comuna Drăgănești, jud. Prahova, a dăruit bisericeĭ parohiale cu hramul Sf. Nicolae din acea comună, patru rândurĭ de perdele pentru icóne, pentru care i se aduce mulțumurĭ publice.

D-na Maria Marin Constantinescu, din Bucurescĭ, a dăruit bisericeĭ parohiale cu hramul Sf. Nicolae, din com. Pribegĭ, jud. Ialo-

mița, un policandru de alamă cu 16 sfesnice și garnitura de cleștar în valóre de 60 lei, asemenea D-na Alexandrina C. Iónide tot din Bucurescĭ, a dăruit aceleiașĭ biserici o îmbrăcăminte de postav și una mușama pentru Sf Prestol și alta pentru Sf. Proscomidie în valóre de 30 lei, pentru care li se exprimă mulțumiri publice.

Dl. Ión Petre Folostină, din comuna Singureni, jud. Vlașca, a donat bisericeĭ cu hramul Sf. Împărați din acea comună, două pogóne de pământ, pentru care i se aduce mulțumiri.

Dl. Vasile Avapoglu, arendașul moșieĭ Ciolanu, din Vlașca, a dăruit bisericeĭ Sf. Voevozi, din parohia Ciolanu Pangil, o cruce de argint în valóre de 60 lei. Dl. Petre Stoian din Giurgiu, a dăruit aceliașĭ bisericĭ o sobă de tuci, în valóre de 40 lei, și Dl. Anghel Andreescu, o cădelniță în valóre de 25 lei, pentru care li se aduce mulțumiri publice

---

Dl. I. C. Cireșénu, proprietar în Văleni de Munte, jud. Prahova, a dăruit bisericeĭ parohiale cu hramul Sf Ión din acea urbă, o sobă Meidinger în valóre de 150 lei; asemenea și Dl. Tănase G. Lăzărescu a dăruit treĭ perdele de mătase brodate cu fir pentru icónele împărătești, pentru care li se aduce mulțumiri publice.

Dl. Z. Anghelescu, din com. Ghimpați, jud, Vlașca, a dăruit bisericeĭ din acea comună, un pat de lemn, pentru trasportarea cadavrelor celor decedați, în valóre de 30 lei, pentru care i se aduce mulțumiri publice.

D-na Maria Ión Negulescu, din com. Bertea, împreună cu monahia Tecla, din Monastirea Zamfira, aŭ dăruit bisericeĭ parohiale cu hramul Nașterea Maicei Domnuluĭ, parohia Scurtești, jud. Prahova, următórele obiecte Un chivot de argint, O lingurită de argint, O candelă de argint, O cruce îmbrăcată cu argint. O copie și un epitrahir, pentru care li se aduce mulțumiri publice.

Dl. Gh. Mihaiŭ din orașul Ploești, a dăruit bisericeĭ parohiale cu hramul Sf. Ecaterina din acel oraș una anafornită de aramă frumos lucrată asemenea și Dl. N. N Brătășeanu a dăruit un vas de aramă pentru sânțirea apeĭ, pentru care li se aduce mulțumiri publice.

Următórele persóne aŭ bine-voit a veni în ajutorul bisericeĭ cu hramul Sf. Împărați din parohia Băicoiŭ, județul Prahova și anume Dl. Stoica Alexandru a dăruit crucea răstigniriĭ în valóre de 135 lei. Dl. Radu Dobre, un steag în valóre de 110 lei, și D-na Moscu un păhărel de argint pentru că dură în valóre de 18 lei. Dl. Iordache Georgescu a dăruit o colimvitră în valóre de 80 lei a cheltuit 500 lei cu împrejmuirea bisericeĭ și a maĭ dăruit bisericeĭ treĭ

pogóne de pământ arabil. Tuturor acestor pioşi donatori li se aduc căldurόse mulţumiri pentru lăudabilele lor fapte.

D-na Maria Tr. Roventa, dăruind o masă de pânză bisericei parohiale cu hramul Sfântului Gheorghe din com. Şişeştii de jos, iar D-nul Sava Gh. Roventă, tot aceliaşi biserici, trei mese de pânză, li se aduce mulţumiri publice.

D-nul Ştefan Damian, arendaşul moşiei Nedeïa, venind de sfintele sărbători în ajutorul bisericei din acea comună 4 1/4 chilograme lumînări, în valóre de 33 lei 50 bani, i se aduce mulţumiri pentru piosa sa faptă.

Dl. Constantin Uscăţescu a dăruit bisericei filiale Lazurile, parohia Bratuia, pl. Ocolul, jud. Gorj, un Evhologiu, ediţia Sântului Sinod, pentru care i se aduce mulţumiri publice.

Dl. Marin Morarescu, cu a sa cheltuială a împrejmuit cu stachet de garniţă biserica cu hramul Sfântul Nicolae, parohia Caraula, judeţul Dolj, pentru care i se aduce mulţumiri publice.

Dómnele Maria Alexandru Pětraşcu, Ana Const. Giurea, Ilinca Petrea Bălţatu, Parascheva Stana Věduva şi Ecaterina D. Popescu, dăruind bisericei parohiale cu hramul S-ţii Voevozi din cătunul Herescii, comuna Novacii, jud. Gorj, un stihar, rucaviţe, felon, epitrahir şi o masă lucrate naţional. Preotul Petre Popescu, dăruind un epitrahir bisericei parohiale cu hramul Intrarea în biserică, din comuna Lelescii-Renghioi, jud. Gorj iar D-ra Nicoliţa Preot Simeon Popescu, lucrând şi dăruind S-tei Episcopii un epitrahir lucrat naţional, li se aduce mulţumiri pentru încurajarea şi altor pioşi creştini.

D-na Leanca Mihai C. Ciobotea, a dăruit bisericei parohiale cu hramul Sfânta Treime, din comuna Strejeşti de jos, plasa Oltu de sus, atât perdelele pentru icónele împărăteştî, cât şi pentru uşile Sfântului Altar, tóte lucrate de dânsa din pânză de casă cu alesături, pentru care i se aduce mulţumiri publice.

D-na Maria Ión Tabacu, a dăruit bisericei parohiale, cu hramul Sfântul Ión din urba Caracăl, judeţul Romanaţi, două perechi perdele de borangic cu alesături, lucrate de Domnia sa, pentru care i se aduce mulţumiri publice.

D-nii Nicolae Gh. Zaharia şi Andrei Olteanu, aŭ dăruit bisericei cu serbarea Sf. M. Haralambie, din urba Galaţi, cel întâi un rând de vestminte preoţesci în valóre de 350 lei; iar cel al doilea două felinare în valóre de 20 lei, pentru care li se aduce căldurόse mulţumiri.

D-nele Chiraca Th. Vêrlan și El na Ghețu aŭ dăruit bisericel cu hramul Adormirea Maicei Domnului (Mavramol) din Galați, cea întâi, una perdea pentru ușile împĕrătesci în valóre de 3? lei; iar cea a doua, două scaune de Marsilia, în valóre de 8 lei, pentru care li se aduce mulțumiri publice.

D-nul Hagi Ghiță Găitan. mare proprietar și comersant din urba Galați, a dăruit bisericei cu hramul Adormirea Maicei Domnului, din parohia Independența, județul Covurlui, un clopot în greutate de 150 chilograme. în valóre de 600 lei, pentru care i se aduce căldurόse mulțumiri.

Din partea Sântei Episcopii a Hușilor, se aduce căldurόse mulțumiri D-lor Ion T. Patriche și Nicolae D. Duda. pentru că a dăruit bisericei cu hramul Sf. Gheorghe, din comuna și Parohia Cerțescii. județul Tutova, cel întâi un rând vestminte preoțesci complect, de stofă, cu vezduhurĭ; iar cel al doilea, una perdea la ușile împĕrătești, zugrăvită pe mușama Invierea Domnului, tóte în valóre de 320 lei.

Se aduce căldurόse mulțumiri din partea Sântei Episcopii a Hușilor, persónelor mai jos notate, ce aŭ dăruit bisericei cu hramul Sf. Nicolae, din parohia Dănești, județul Vasluĭ, mai multe obiecte, necesare serviciuluĭ divin și anume: D-nul Iorgu Papafil, suplént la sub-prefectura Mijloc. o îmbrăcăminte complectă de mătase. pentru Sfânta Masă, în valóre de 100 lei. D-na Maria Zaharia, din orașul Vasluĭ, un policandru. două sfeșnice, o îmbrăcăminte pe Proschinitar, o masă și un scaun. tóte în valóre de 250 lei. Maria I Gorie, din comuna Dănești, o prostire brodată pentru sânta Masă, în valóre de 10 lei, și Preotul Paroh Gh. Gogălnicénu, un epitrahir de adămască cu șireturile de fir. în valóre de 12 lei.

Din partea Sântei Episcopii a Hușilor, se aduce căldurόse mulțumiri D-nei Teodosia Solomon, din orașul Vasluĭ, pentru că a dăruit bisericei parohiale cu hramul Adormirea Maicei Domnului din acel oraș, un rând vestminte preoțești de matase în valóre de 270 lei.

D-nul Panait Marcu, din comuna Corbul, jud R. Sĕrat, a plătit cinci lei pentru legatul unei cărți a bisericei parohiale Cuviósa Parascheva, din acea comună, pentru care i se aduce mulțumiri publice

---

Locuitorii notați mai jos, din com. Străonii de sus, pl. Zebrăutz, jud. Putna, aŭ contribuit la înfrumusețarea bisericei parohiale Sf. Nicolae, cu obiectele arătate în dreptul fie-căruia, și anume D-nul Nicolae Stoica Ciobotariu, un sfeșnic de alamă cu 5 lumini. în valóre de 35 lei. D-nul Teodor Costișanu, un sfeșnic cu 3 lumini, în valóre de 22 lei și 30 bani, și D-na Maria Staicu Tiron, un stihar de plisă, în valóre de 36 lei, pentru care li se aduce mulțumiri publice.

Dl. O. D. Suțu, proprietar, din comuna Slobozia, jud. R.-Sărat, a făcut și donat bisericei parohiale cu patronul Sf. Ierarh Nicolae, din ḑisa comună, un rând de vestminte preoțescl, în valóre de 400 lei. Asemenea și Dl. Mihalache N. Popescu tot din acea comună, a legat în piele marochin „Mineiul“ pe 12 lunl, la aceeași biserică, pentru care a plătit 26 lei, pentru care li se aduce mulțumiri publice.

Se aduce căldurόse mulțumiri din partea Sântei Episcopii a Hușilor, D-lui Gh. Alexandru, cântăreț bisericei filiale, cu hramul Intrarea în Biserică, din urba Bârlad pentru că a dăruit bisericei parohiale cu hramul Sânții Apostoli din Parohia Grivița, județul Tutova, un policandru în valore de 400 lei.

Din partea Sântei Episcopii a Hușilor, se aduce căldurόse mulțumiri D-lor Vasile Hușanu, Nicolae Gh. Andoni, Nică C. Petrilă și Nică Andrei Bulgă, locuitori din parohia și comuna Curseșcil, jud. Vaslui, pentru că toți aŭ contribuit la cumpărarea unui policandru cu 12 fofezi în valόre de 85 lei, pe care l'a dăruit bisericei filiale cu hramul Sânții Voevoḑi, din cotuna Curseșcil Rodeși, acea parohie.

D-nul Ioan Călnicenu, din urba T.-Jiu, a dăruit bisericei parohiale Sf. Ión Botezătorul din comuna Roșia, pl. Jiu, jud. Gorjiu următórele cărți de ritual ediția Sf. Sinod: Un Triod, un Penticostar, un Octoih mare, un Apostol, un Evhologiu, o Psaltire, un Catavasier, un Tipic bisericesc și o Panahidă saŭ parastas, pentru care faptă lăudabilă și spre îndemnul și al altor piόse persóne, i se aduc vil și căldurόse mulțumiri.

Din partea S-tei Episcopii a Hușilor, se aduce căldurόse mulțumiri D-lui Dimitrie A. Sturza și soției sale Maria, proprietarii moșielor Pogana și Bogeșcil, din județul Tutova, pentru că ambii aŭ dăruit bisericei filiale cu hramul Adormirea Maicei Domnului, din cătuna Bogeșcil, 90 lei din care 30 lei pentru cumpărarea lumînărilor trebuitóre, 20 lei pentru alte trebuințl ale bisericei, iar 40 lei ca ajutor la facerea unui rând de vestminte preoțeșcl.

Sachelarul Ión Pâslariu, parohul parohiei Cașin, din jud. Bacăŭ, a dăruit bis. filiale Adormirea Maicei Domnului din acea parohie, un rând veșminte preoțeștl în valóre de 150 lei, și D-nul Ioan Grozescu, Epitrop, a dăruit bisericei parohiale Sf. Dimitrie deacolo, asemenea un rând veștminte în valóre de 250 lei. Prin stăruința Epitropiei respective s'a făcut mai multe îmbunătățiri atât acestor biserici, cât și celor-l-alte biserici filiale Sf. Voevoḑi și Sf. Nicolae, pentru care se aduce mulțumiri publice, pentru zelul, ce aŭ spre înfrumusețarea Casei Domnului, și spre îndemnul și al altor persóne la asemenea fapte laudabile și eminaminte creștinești.

D-nul Ministru al Cultelor și instrucțiunei publice, a oferit bibliotecei bisericeștl din com. Șipotele, plasa Turia, jud. Iași, un No de 75 volume cărțl, scrieri a diferițl autori, pentru care parohia ... bisericei îi exprimă cele mai căldurόse mulțumiri.

Parohia bisericeĭ Murgașu, din plasa Amaradia, jud. Dolj, aduce viĭ și căldurόse mulțumirĭ I. P. Ghenadie, Ep scop al Eparhieĭ Noului Severin, pentru un Sânt antimis pe care l'a dărnit bisericeĭ parohiale din numita comună.

D-nul Mihail Zeleș, din comuna Slobodia, plasa Margineĭ de jos, jud. R.-Sărat a oferit bisericeĭ filiale St. Voevodĭ, din cătunul Valea Schiopuluĭ, parohia Pardoșĭ, plasa Râmnicu de sus, un rând de vestminte preoțescĭ în valόre de 140 leĭ. Preotul Sofronie Popescu, parohul bisericeĭ Adormirea Maĭceĭ Domnuluĭ, din comuna Buda, plaiul Râmniculuĭ, a oferit bisericeĭ parohiale Sânțiĭ Voevodĭ, din dísa parohie Pardoșĭ, un Disc și o steluță, și Preotul Ene Referendarie, din Oratia, com. Jidenĭ, a dărnit aceleiașĭ bisericĭ parohiale, un apostol noŭ legat cu piele și pândă. Tuturor acestor pioșĭ donatorĭ li se aduc mulțumirĭ publice.

Epitropia bisericeĭ Sf. Nicolae, din com. Telșani, plaiul Teleajenu, jud. Prahova aduce sincere mulțumirĭ, următόrelor persόne, care aŭ contribuit la cumpărarea uneĭ colimvitre de aramă, pe care aŭ donat'o acesteĭ bisericĭ: Ion Gheorghiu, Vasile G. Necolaescu, Ioniță Georgescu, Niță N. Călugărul fie care câte 7 leĭ și 50 banĭ. Nicolae N. Brătășanu 5 leĭ. Total 35 leĭ. Asemenea și D-neĭ Stellana (Zuza) D. Stănescu, pentru laudabila D-sale faptă de a dona aceste bisericĭ patru perechĭ de perdele naționale, de borangic și fir, lucrate în casă cu care s'aŭ înpodobit sfintele Icόne împărătești.

Epitropia bisericeĭ parohiale, cu hramul Cuviosa Paraschiva, din urba Galațĭ exprimă viĭ mulțumirĭ D-nelor Ștefana Vasiliu și Maria Axente, care cu multă dragoste aŭ bine voit a oferi bisericeĭ, cea dintâĭ două acopereminte pentru sf. Masă, de covor turc în valόre de 50 leĭ; iar cea de a doua a contribuit cu suma de 40 leĭ la facerea unuĭ noŭ stihar preoțesc de mătasă.

Listă de locuitoriĭ și parohieniĭ bisericeĭ filiale cu patronul Sfinților Voevodĭ, din satu Lichitișenĭ parohia Vulturenĭ plasa Berhecĭ, jud. Tecucĭ care aŭ contribuit la cumpărarea cărților de ritual, ediția Sf. Sinod: Gh. Dimitriadi 50 leĭ. M. P. Ciucă 7 l. 25 banĭ. Gl. Constandachi 7 l. Gh Teletin 5 l 30 b. D. Saulia 4 l 60 b. I. A. Radu 2 l. 40 b. Gh. Tinte 3 l 70 b. Cl C. Băncilă, și Gl. Unciŭ câte 50 b. I. V. Saulia 1 leŭ. C. Mitociŭ, Gh. V Saulia, G. Constandachi, A. V. Marin, I. Saulia, V. Constandachi, A. I. Constandachi câte 50 b. C. Popă 1 leŭ V. Mocanu 60 b I. Radu 60 banĭ. C Mocanu 1 leŭ 40 b. N. Verman 50 b. El. Gh. Bărbier 50 banĭ Gh Mocanu 1 leŭ. Rux, D. Radu 50 b. L. Toporaș 50 banĭ I. Lupianu 1 leŭ 90 b. V. Panai i 50 b. Iord. Rebezia 50 b El. V. Pavalașcu 1 leŭ. V. Chitic 50 b. Gh. Iftόdi 1 l. 90 b. M. Iftodi 50 b C. I. Iftodi 50 b. C. Dumitrașcu 50 b. I. Gh. Dumitrașcu 50 b. C. Balan 50 b I. Milia 50 b. D. Pavalașcu 1 l. 90 b. I. Pavalașcu 50 b. M. P. Pavalașcu 50 b. Gh. Roman 1 l. 70 banĭ. D. Roman 50 b. I Pălăriŭ 50 b. I. V. Popă 50 b. P. Toderașcu

50 b. N. Criste 1 l. 90 b. B. M Roman 50 b. Al. C. Criste 1 l. 90 b. C. N. Criste 1 l. 90 b Gh. Lazăr 1 l 90 b. I. Lihadus 1 l. 90 b. Al. C. Lihadus 1 l 90 b. I. Apost 1 l. 90 b. Gh. Lovin 50 bani. El. I. Lovin, Iord. Uricariŭ, Al Chiore Gh. Criste, I. Ciuciŭ, I. Lihaduş. Gh. Lihaduş fie-care câte 50 b. P. Istrati 1 l. V. Istrati 50 b. şi Elena Gh. Corodianu 1 leŭ Tuturor acestor pioşi donatori li se aduce vil mulţumiri pentru îndemnul şi a altor pentru asemenea lăudabilă faptă.

Listă de numele bine-voitorilor creştini, cari aŭ contribuit la returnarea clopotului cel mare de la biserica sf. Ierarh Nicolae din Giurgiŭ: Primăria oraşului Giurgiu 300 lei. D-na Maria Racotă 40 lei. Fraţii Niţă şi Marinică Bădulescu 100 lei. Radu Stroescu 10 lei Maria Iuchinătórea 10 l. D-na Bălaşa Pangăl 15 lei. Iacob Atanasiu, Costache Antonescu, Vasile Ghenu. Iorgu Stancu Guţe şi Marin Fieclenescu câte 5 lei. C. D. Bădulescu 20 l. Mihalache Stancu Ghuţe 5 l. Thedor M. Palada 5 l. C. Berger 1 l. Anghel Antenescu 4 lei. Dumitru Teodoridis, Rebeca şi Cinicu şi Vasile M. Bălaşu câte 5 l. Ioniţă Ilie 2 l. A. Basilescu 3 l. Petre S. Stoian 2 lei. D-na Maria Buga 20 lei. Leonida Zapoutis, Ilie St. Dorobanţu şi Nicu N. Andrievici câte 5 lei Petre Ralciu 2 lei. Preotul Marin Popescu 6 lei. Total 600 lei. Din fondul bisericei 800 l. Total 1400 l. pentru care li se aduce vii şi căldurose mulţumiri.

Listă de pioşii creştini, cari aŭ contribuit la cumpĕrarea unei sobe de tuciu pentru biserica Sf Nicolae din centrul Oneşti: Manea Grigoriu 10 lei. Gh. Nicolau 5 l. Sandu Lemnariu 3 l. Iorgu Teodoriu. Nicolai Petra, V. Stoian. St. Macoveiu (Vrancea), Gh. Moşanu, St. Gheorghiu, Gh. Anghene şi St. Gh. Stavăr câte 2 lei. Ivanciu Gheorghiu, Florea Filip Bulgariu, Ión Corbu, Nicolai Măgurénu, Nicu Măgurénu, M. S. Mihailof, Anica Zargu, P. Paşcaşu, Dobia Nicolau, T. Jepu, Lupu Ungureanu. Ión Ardeleanu, Th. A Lupului, V. A. Lupului, V. Boŭ, Gh Matheiu şi Gregore Lazĕr, fie-care câte 1 leŭ. Iordache Bratu 1 l. 20 b. Anghel Velciu, Iordache Naşcu, I. Caraclaónu, T. Ciubotariu, V. Mihalcea Gh Apostu, C. Bratu, Toma Bratu, C. Onel şi Ióna Onel fie care câte 50 bani, V. C. Morariu 40 bani. Pr. Gh. Surăianu 2 l. 40 b. Tuturor pioşilor donatori li se aduce vii mulţumiri.

Epitropia bis. parohiale cu hramul Sf. Gheorghe, din com. Tisăŭ, plasa Sărata, jud. Buzĕŭ, aduce vii mulţumiri prea Cuv. sale Părintelui Arhim. Dositeiŭ Georgescu, superiorul M-rei Ciolanu că bine-voind a dăruit acestei biserici o pereche Paftale de argint în valóre de 40 lei. De asemenea Epitropia acestei parohii aduce căldurose mulţumiri D-şórei Drăguţa Popescu, că bine-voind a dăruit tot dise biserici din Tisăŭ, o învelitóre pe Iconostas, ţesătură de casă bumbac, vărgată cu fir, borangic şi arniciŭ de mai multe colori, în valóre de 12 lei.

PAROHIELE

URBANE SI RURALE

DIN TOATĂ ȚARA.

MINISTERUL CULTELOR ȘI INSTRUCȚIUNEI PUBLICE.

CAROL I,

Prin grația luĭ Dumnedeŭ și voința națională, Rege al Românieĭ,

La toți de față și viitori, sănătate:

Asupra raportuluĭ Ministruluĭ Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor și instrucțiuneĭ publice sub No. 883;

Vědênd jurnalul consiliuluĭ de miniștri sub No. 24;

Vědênd și aprobarea dată de S-tul Sinod al S-teĭ Bisericĭ autocefale ortodoxe române,

Am decretat și decretăm:

Art. I. Parohiile urbane și rurale din tótă țera se fixéză după cum urméză.

A) PAROHIILE URBANE.

Bucureștĭ (plasa De-Sus)

Parohiale

1. Zlătari, cu biserica parohială Nașterea Maiceĭ Domnuluĭ; filiale: Stavropoleos. St. Dumitru (strada Carol). Măgureanu.

2. Șelarĭ, cu biserica parohială Sântu Nicolae; filiale: Biserica Domneĭ.

3. Sântul Ilie Grecĭ (Hanul Colțeĭ).

4. Biserica Eni, cu hramul St. Nicolae; filiale: Batiștea (Adormirea S-teĭ Ana). Biserica Dintr'o ḑi (sf. Nicolae).

5. Biserica Albă (calea Victorieĭ), cu hramul sf. Nicolae.

6. Biserica Amza, cu hramul sf. Nicolae; filială: biserica sf. Ion-Moldovenĭ.

7. Biserica sf. Nicolae Tabacu.

8. Biserica sf. Vasile.

9. Biserica sf. Visarion.

10. Biserica Pitar-Moșu, cu hramul Adormirea; filială: Bradul Boteanu (Sântul Gheorghe).

11. Biserica Precupeții-Noui, cu hramul sf. Nicolae.

12. Biserica Precupeții-Vechĭ, cu hramul Adormirea tuturor Sfinților.

13. Biserica Icona, cu hramul Adormirea; filială: Paraclisul Iconeĭ (Sânții Imperați).

14. Biserica Tirchilescĭ, cu hramul Adormirea.

15. Biserica Popa-Chițu, cu hramul Adormirea; filială: bis. Popa-Rusu (S-ta Treime).

16. Biserica Silvestru, cu hramul Adormirea.

17. Bis. Oțetarĭ, cu hramul Adormirea; filiale: bis. Sânți (Intrarea în Biserică). bis. Scaunele (Adorm. Maiceĭ Domnuluĭ).

18. Biserica sf. Ion Moșiĭ, cu hramul sf. Ion Botezătorul.

19. Biserica Colentina, cu hramul sf. Dumitru.

Parohiale

20. Biserica sf. Gheorghe-Noŭ, cu hramul sf. Gheorghe; filiale: bis. Răsvan (Adormirea). bis. Curtea-Vechie (Buna-Vestire).
21. Biserica Colțea, cu hramul Sânțiĭ Treĭ Ierarhĭ.
22. Biserica Mavrogheni, cu hramul Isvorul Tămăduireĭ.
23 Biserica S-ta Vinerĭ-Nouă, cu hramul Cuviósa Paraschiva.
24. Biserica Dușumeaua, cu hramul sf. Nicolae.
25 bis. Manea Brutaru cu hr. sf. Nicolae.
26 Biserica Sânțiĭ Voevozĭ.
27. Biserica Crețulescu, cu hramul Adormirea.
28. Biserica Popa-Tatu, cu hramul Adormirea.
29. Biserica Stejarul, cu hramul Inalțarea S-teĭ Crucĭ
30. biserica Sf. Ștefan-Cuibu-cu-Barză, cu hramul sf. Ștefan.
31. biserica Cotroceni, cu hramul Adormirea; filiale: bis. Cărămidariĭ-de-Sus (sf. Nicolae. Capela Asiluluĭ Elena Dómna (s-ta Elisabeta).
32. biserica sf. Gheorghe-Fracmazoni, cu hramul sf. Gheorghe; filiale: biserica sf. Elefterie.
33. bis. sf. Ilie Gorganĭ, cu hramul sf. Ilie; filiale: bis. sf. Constantin. biserica Schitu Măgureanu.
34. bis. Brezoianu, cu hram. sf. Treime.
35. bis. Mihaĭ-Vodă, cu hramul sf. Nicolae; filiale: bis. Isvorul Tamăduireĭ. bis. S-țiĭ Apostolĭ. bis. Sf. Spiridon-Vechiŭ.
36. bis. Albă-Postovarĭ, cu hramul sf. Nicolae; filiale: bis. Antim (Duminica tuturor Sfinților). bis. Schitu-Maicilor (Buna-Vestire).
37. bis. Spirea-Vechiă, cu hramul sf. Spiridon.
38. bis. Spirea-Nouă. cu hramul Adormirea.
39. bis. Ghencea, cu hram. s-ta Treime.

Plasa de-Jos.

40. Biserica Filaret (Bărbătescu-Noŭ), cu hramul Schimbarea la Față.
41. bis. Bărbătescu-Vechiŭ, cu hramul sf. Nicolae.
42. bis. sf. Ilie-Rahova; filială: sântu Nicolae-Prund.
43. bis. sf. Nicolae-Vlădica.
44. bis. Domna Bălașa, cu hramul Inălțarea Domnuluĭ.
45. bis. sf. Gheorghe-Vechiŭ.
46. bis. sf. Ionică, gura Piețeĭ, cu hramul Tăierea capuluĭ sf. Ión.
47. bis. s-ta Ecaterina.

Parohiale

48. bis. sf. Spiridon-Noŭ.
49. biserica Slobozia, cu hramul Nascerea Maiceĭ Domnuluĭ.
50. bis. Alexe, cu hramul sf. Gheorghe.
51. bis. Flămânda, cu hramul Adormirea.
52. bis. Brosceni, cu hramul sf. Nicolae; filială: bis. Radu-Vodă (s-ta Treime).
53 bis. Manu-Cavafu, cu hramul s-ta Treime.
54. bis. Cărămidariĭ-de-Jos, cu hramul sf. Gheorghe.
55 bis. Dobrotésa, cu hramul Buna-Vestire; fil. bis. Apostoli (s-țiĭ Impărați)
56 bis. Oltenĭ, cu hramul Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ; fil. bis. Șerbiĭ-de-Sus (sf. Nicolae). bis. sf. Nicolae-Jignița. bis. Bradu-Staicu (Intrarea in Biserică).
57 bis. Lucacĭ, cu hramul sf. Nicolae; fil. bis. sf. Dumitru-Vergu. sf. Nicolae-Udricanĭ.
58 bis. Ceauș-Radu, cu hram. sf. Nicolae
59 bis. Crucea-de-Piatră, cu hramul s-ta Treime.
60 bis. Foișoru, cu hramul Nascerea Maiceĭ Domnuluĭ; fil. bis. Târca (Inălțarea)
61 bis. Isvorul, cu hramul Isvorul Tămăduireĭ.
62 bis. Hagiu. cu hramul Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ.
63 biserica Popa-Sóre. cu hramul sf. Nicolae.
64 biserica Delea-Nouă. cu hramul Buna-Vestire.
65 biserica Delea-Vechiă. cu hramul s-ta Treime.
66 biserica Popa-Nan. cu hramul Adormirea.
67 biserica Iancu-Vechiŭ. cu hramul Adormirea.
68 biserica Iancu-Noŭ. cu hramul sf. Nicolae.
69 biserica Oboru-Noŭ. cu hramul sf. Vasile.
70 bis. sf. Gheorghe-Capră.
71 bis. sf. Panteleimon.
72 bis. Oboru-Vechiŭ. cu hramul s-țiĭ Ioachim și Ana.
73 bis. Olariĭ, cu hramul Adormirea.
74 bis. Sf. Ștefan, calea Călărașilor.
75 bis. Negustori, cu hramul sf. Nicolae; fil. bis. Mântulésa (s-țiĭ Voevodĭ.
76 bis. S-ta Vinerĭ-Hereasca. cu hramul Cuviósa Paraschiva.

Urbea Oltenița.

77 biserica Sf. Nicolae.

Parohiale

Urbea Giurgiu.

78 biserica Adormirea.
79 biserica s-ta Treime.
80 biserica Sf. Gheorghe; fil. sf. Haralambie.
81 biserica Sf. Nicolae; Buna-Vestire (Elenă).

Urbea Tergoviştea.

82 biserica Serbiĭ, cu hramul sf. Nifon
83 biserica Simuleasa, cu hramul sf. Nicolae; fil. Intrarea în Biserică. Adormirea.
84 biserica Stelea, cu hramul Invierea Domnuluĭ; filiale: sf. Ión. Geartu (sântu Nicolae). Tergu (Adormirea). s-ta Vineri (Cuviósa Paraschiva).
85 biserica Curtea Domnească, cu hramul Adormirea; fil. s-ţiĭ Voevodĭ. S-tul Nicolae-Andronescĭ. Oborul-Vechiu (Isvorul Tămăduireĭ).
86 biserica S-tul Gheorghe; fil. s-tul Dimitrie. Creţulescu (Adormirea).
87 biserica Mitropolia, cu hramul Inălţarea Domnuluĭ; fil. Stolnicul (Sf. Ştefan) Sf. Atanasie. Lemnu (Adormirea).

Urbea Găescĭ.

88 biserica Sf. Ilie; fil. Sf. Nicolae. Intrarea în Biserică.
89 biserica S-ta Treime; fil. Nasterea sf. Ión Botezătoruĭ. s-ţiĭ Voevodĭ din Catanele.

Urbea Călăraşĭ.

90 biserica sf. Nicolae; fil. sf. Nicolae din cătunul Măgureni.
91 biserica sf. Ión Botezătoruĭ.
92 biserica s-ţiĭ Impěraţĭ.

Urbea Câmpu-Lung.

93 biserica Negru-Vodă, cu hramul Adormirea; fil. s-ţiĭ Impěraţĭ. st. Gheorghe. s-ta Treime. Inălţarea Domnuluĭ.
94 biserica Toţĭ Sfinţiĭ.
95 biserica Domnéscă, cu hramul s-ţiĭ Voevoḑĭ; fil. sf. Ilie. sf. Nicolae (Popa Savu). Adormirea. sf. Nicolae-de-Sus.
96 biserica Muceniţa Marina; fil. Intrarea în Biserică. s-ţiĭ Apostolĭ.
97 biserica Schimbarea la Faţă.
98 biserica s-ţiĭ Apostolĭ (suburb. Malu) fil. Adormirea. sf. Dimitrie.

Urbea Turnu Măgurele.

99 biserica sf. Haralambie.
100 biserica Cuviósa Paraschiva.

Parohiale

Urbea Zimnicea.

101 biserica s-ţiĭ Impěraţĭ.
102 » s-ţiĭ Apostolĭ

Urbea Roşiorĭ-de-Vede.

103 bis. sf. Teodor.
104 bis. sf. Ioan; fil. s-ţiĭ Impěraţĭ.
105 » Cuviósa Paraschiva.
106 » Adormirea; fil. s-ţiĭ Apostolĭ.
107 » sf. Ilie. fil. s-ta Cruce.

Urbea Alexandria.

108 bis. St. Nicolae.
109 » Cuviósa Paraschiva.
110 » s-ţiĭ Apostolĭ
111 » Sf. Alexandru.
112 » Adormirea.
113 » s-ţiĭ Imperaţĭ.

Urbea Ploescĭ.

114 bis. sf. Ioan Botezătoruĭ.
115 » s-ţiĭ Impěraţĭ.
116 » sf. Gheorghe-Vechiŭ.
117 » s-ţiĭ Voevodĭ. fil. Buna-Vestire.
118 » s-ta Vinerĭ.
119 » Maica-Precista. fil. sf. Nicolae-Noŭ.
120 » sf. Nicolae-Vechiu. fil. st. Ilie.
121 » » Vasile.
122 » » Spiridon.
123 » » Gheorghe-Boldescu.
124 » » Stefan.
125 » » Panteleimon.
126 » » Sava.
127 » s-ta Filotea
128 » » Treime.
129 » sf. Haralambie. fil. st. Atanasie
130 » s-ta Ecaterina.
131 » sf. Dimitrie, fil. s-ţiĭ Apostolĭ.

Urbea Câmpina.

132 biserica s-ta Treime.
133 » Adormirea.
134 » s-ţiĭ Voevodĭ.
135 » Schitul Slobozia, cu biserica parohială sf. Nicolae.
Se compune din cătunele:
a) Măcelarul. b) Broascele.

Urbea Filipescĭ-de-Têrg

136 biserica Adormirea.

Urbea Văleni de-Munte.

137 biserica sf. Ioan. fil. sf. Nicolae (Tabacĭ).
138 biserica Mănăstirea, cu hramul Adormirea. fil. Berceniĭ-Adormirea.
139 biserica Filip. cu hramul Intrarea în Biserică. fil. Berevoescĭĭ-Adormirea.

Urbea Slănic.

140 biserica s-ţiĭ Treĭ-Ierarhĭ.

Parohiale

141 biserica Nascerea Maicei Domnuluĭ, fil. sf. Ioan (Groșanĭ).
142 biserica sf. Ioan-Prăjanĭ.

Urbea Urlațĭ.

143 bis. s-țiĭ Voevodĭ. cu cătunele:
a) Arionescii-Nouĭ, fil. sf. Nicolae.
b) Arionescii-Vechĭ, fil. sf. Ioan.
c) Valea-Pietreĭ, fil. Adormirea.
144 bis. Adormirea, cu cătunele:
a) Valea-Seman, fil. Adormirea.
b) Valea-Crângulul, fil. s-țiĭ Voevodĭ.
c) Valea-Nucetuluĭ, fil. s-țiĭ Voevodĭ.

Urbea Iașĭ.

145 biserica sf. Nicolae, fil. Cuviosa Paraschiva.
146 biserica Patru-decĭ Mucenicĭ.
147 » Buna-Vestire.
148 » sf. Haralambie.
149 » « Ștefan.
150 » s-țiĭ Atanasie și Chirilă, fil. Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ (Vulpe).
151 » s-țiĭ Theodor Tiron, filială. Pogorirea Duhuluĭ Sfânt.
152 Golia, cu hramul Inălțarea Domnuluĭ, fil. Vovidenia, sf. Ioan Botezătorul.
153 bis. sf. Gheorghe (Lozonschi) fil. sf. Dimitrie.
154 biserica s-tu Sava, fil. s-țiĭ Voevodĭ.
155 » s-țiĭ Treĭ-Ierarhĭ, fil. sântul Andreĭ.
155 » Tălpălariĭ, cu hramul Nascerea Maiceĭ Domnuluĭ, fil. sf. Ilie.
157 » Toma-Cozma.
158 » S-ta Treime.
159 » Duminica tuturor Sfinților (Banu), fil. Cuvióșa Paraschiva.
160 » Sf. Spiridon.
161 » s-ta Cruce.
162 » Frumósa, cu hramul s-țiĭ Voevodĭ, fil. sf. Vasile.
163 » sântu Nicolae (Șoseaua Socola).
164 » » Nicolae Domnésca), fil. s-țiĭ Impĕrațĭ.
165 » sf. Ioan Gură-de-Aur.
166 » Barnowschy, cu hramul Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ, fil. sf. Lazăr.
167 » Bărboiu, cu hramul s-țiĭ Apostolĭ, fil. sf. Panteleimon. Schimbarea la Față.
168 » Nicoriță, cu hramul sântu Ioan-cel-Noŭ.
169 » sf. Vasile.
170 » sf. Nicolae (Ciurchi).
171 » Misaĭ, cu hramul sf. Dimitrie, fil. s-țiĭ Voevodĭ (Rufenĭ).
172 » Roșca, cu hramul sânțiĭ Voevodĭ.

Parohiale

Urbea Tergu-Frumos.

173 biserica Cuviosa Paraschiva.
174 » sf. Nicolae.
175 » Pogorîrea Duhuluĭ Sfânt.

Urbea Botoșani.

176 biserica Uspenia, cu hramul Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ.
177 biserica s-țiĭ Voevodĭ.
178 » sf. Nicolae.
179 » Procova, cu hramul sf. Ioan Botezătorul.
180 biserica Duminica Mare, cu hramul Pogorîrea Duhuluĭ Sfânt.
181 biserica Popăuțiĭ, cu hramul sf. Nicolae.
182 biserica sf. Ilie.
183 » Vovidenia (Intrarea în Biserică).
184 » Treĭ-Sfetitele (Treĭ-Ierarhĭ).
185 » sf. Spiridon.
186 » sf. Gheorghe.
187 » Cuviosa Paraschiva.
188 » sf. Dimitrie.
189 » Roset, cu hramul Intémpinarea Domnuluĭ.

Urbea Hărlău

190 biserica sf. Gheorghe, fil. sf. Dimitrie.
191 » Munteniĭ, cu hramul sf. Nicolae.

Urbea Dorohoiŭ.

192 biserica sf. Nicolae.
193 » Nouă, cu hramul Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ.
194 biserica Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ (Biserica vechiă).

Urbea Mihăilenĭ

195. Biserica Sf. Nicolae, filiala Duminica tuturor Sânților.

Urbea Herța

196. Biserica Sf. Gheorghe din Herța. Compusă din cătunul: Movila, filiala Adormirea.

Urbea Fălticenĭ

197. Biserica Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ, compusă din cătunul: Fălticeniĭ Vechĭ, filiala S-țiĭ Voevodi.
198. Biserica Sf. Ilie.

Urbea Piatra

199. Biserica Sântu Ioan-Domnescĭ, cu hramul »Nașterea sf. Ioan Botezătorul«, filiala S-țiĭ Treĭ-Ierarhĭ, sf. Gheorghe.
200. Biserica Mărățeiĭ cu hramul »Sf.

Ioan Botezătorul« filiala sf. Nicolae.

201. Bis. Precista cu hramul »Adormirea Maicei Domnului«; fil. s-ţiĭ Voevodĭ.

Urbea Neamţu

202. Bis. Adormirea Maicei Domnuluĭ, fil. sf. Gheorghe, sf. Ilie.

203. Bis. sf. Nicolae; fil. sf. Haralambie, sf. Dimitrie.

Urbea Râmnicul Vâleei

204. Bis. Buna-Vestire; fil. sf. Dimitrie, sf. Gheorge, sf. Ioan Botezătorul.

205. Bis. Toţĭ Sfinţiĭ; filiala: Cuviosa Parascheva, s-ţiĭ Angerĭ (Cetăţuia), s-ţiĭ Angerĭ.

Urbea Ocna

206. Bis. Titireciŭ, cu hramul »sf. Ión Gură-de-aur«; se compune din cătunele: *a*) Lunca şi Buda; filiala sf. Treime, *b*) Slătiórele; fil. sf. Nicolae, *c*) Ocniţa; fil. s-ţiĭ Voevodĭ, *d*) Ţeica; fil. sf. Gheorgh.

207. bis. Ocna, cu hramul »Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ«; fil. s-ţiĭ Voevodĭ. Se compune din cătunele: *a*) Cossota; fil. sf. Gheorghe, *b*) Făcăĭ; fil. sf. Nicolae.

208. bis. Trăistariĭ, cu hramul »Intrarea în biserică«,se compune din cătunele: *a*) Copăcelul. *b*) Valea-Rĕiĭ; fil. B-Vestire. *c*) Râurenĭ; fil. sf. Nicolae. *d*) Stolnicenĭ.

Urbea Drăgăşanĭ

209. bis. Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ. compusă din mahalalele: *a*) Tergu; fil. sf. Ilie, *b*) Bârsan.

210. bis. sf. Nicolae, compusă din mahalalele: *a*) Momoteştĭ; fil. Adormirea, *b*) Gărdescĭ. *c*) Capu-Dealuluĭ; fil. Maica Domnuluĭ.

Urbea Craiova

211. bis. Oota, cu hramul» Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ«.

212. bis. sf. Nicolae-Ungurenĭ.

213. bis. Băsica, cu hramul »Toţĭ Sfiţiĭ«.

214. » s-ţiĭ Voevodĭ; fil. sf. Iön Botezătorul.

215 biser. Postelnicu-Firu. cu hramul »s-ţiĭ Treĭ-Ierarhĭ».

216 bis. s-ţiĭ Apostolĭ.

217 » sf. Gheorghe-Vechiŭ.

218 » Hagi-Enuşĭ, cu hramul »Toţĭ Sfinţiĭ«.

219 bis. Harşu, cu hramul »s-ţiĭ Ioachim şi Ana«.

220 bis. sf. Spiridon.

221 » » Gheorghe-Noŭ (Solomon).

222 » Beli-Vacă, cu hramul »sf. Nicolae«

223 bis. Craioviţa. cu hramul »sf. Nicolae«.

224 bis. Petre-Boji. cu hramul Adormirea; fil. sf. Ion Botezătorul.

225 bis. Obedeanu, cu hramul «s-ţiĭ Împăraţĭ».

226 biser. Dorobănţia. cu hramul »sf. Nicolae«.

227 bis. Mântulesa, cu hramul «Adormirea», fil. Sf. Dumitru.

228 biserica Madona-Dudu, cu hramul »Maica Domnuluĭ«.

229 bis. sf. Nicolae Brânduşa.

230 » s-ta Treime.

231 » sf. Ilie.

232 » Mitocul Episcopieĭ.

Urbea Calafat

233 bis. sf. Nicolae; fil. Isvorul Tămăduireĭ (Elenă).

234 bis. Adormirea.

Urbea Târgu-Jiu

235 bis. s-ţiĭ Voevodĭ.

236 » Apostolĭ; fil. sf. Nicolae.

237 » Adormirea din Vădenĭ cu cătunul Şişescĭ; fil. Adormirea.

238 bis. s-ţiĭ Impĕraţĭ; fil. sf. Treime.

239 » » Impĕraţĭ din Romaneştĭ. cu cătunul Botorogi; fil. s-ţiĭ Voevodĭ.

Urbea Baea de-Aramă

240 bis. s-ţiĭ Voevodĭ; fil. s-ţiĭ Voevodţi Târniţa.

Urbea Turnu-Severin

241 bis. sf. Ion Botezătorul.

242 » Adormirea.

243 » sf. Gheorghe.

Urbea Cerneţĭ

244 bis. s-ta Treime; fil. sf. Ioan Botezătorul, sf. Nicolae.

Urbea Caracal

245 bis. Adormirea; fil. Toţĭ Sfinţiĭ.

246 » Intrarea în biserică; fil. s-ta Treime.

247 bis. Buna-Vestire; fil. sf. Andreiŭ.

248 » sf. Ion; fil. sf. Vasile.

249 » sf. Nicolae.

250 » s-ţiĭ Apostolĭ; fil. sf. Gheorghe, sf. Ilie.

Urbea Corabia

251 bis. sf. Spiridon.

252 » sf. Iön Botezătorul; fil. sf. Nicolae.

Parohiale

Urbea Roman

253 bis. Precista-Mare cu patronul »Adormirea Maicei Domnului«.
254 bis. s-ţiĭ Voevodĭ.
255 » sf. George.
256 » » Nicolae.
257 » Intrarea în biserică (Precista Mică).

Urbea Bacău

258 bis. sf. Nicolae; fil. Buna-Vestire.
259 » » Ioan; fil. s-ţiĭ Impĕraţĭ.
260 » Precista cu patronul »Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ«; fil. s-ta Treime. s-ţiĭ Voevodĭ.

Urbea Têrgu-Ocna

261 bis. Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ (Precista). fil. sf. Nicolae. s-ţiĭ Impĕraţĭ. Cuviosa Parascheva. s-ţiĭ Apostolĭ. sf. Grigorie.
262 bis. Buna-Vestire (Răducanu) fil. s-ţiĭ Voevodĭ. sf. Ion.
263 bis. Gura-Slănicului cu hramul sf. Treime; fil. sf. George. Schimbarea la Faţă. sf. Ilie.

Urbea Tecuciŭ

264 bis. sf. George; fil. sf. Nicolae.
264 » Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ.
266 » s-ţiĭ Voevodĭ (Vechĭ); fil. sf. Dumitru, s-ţiĭ Voevodĭ (Noui).
267 bis. Ion Botezătorul.
268 » s-ţiĭ Apostolĭ.

Urba Panciu

269 bis. Panciu. cu hramul s-ţiĭ Apostolĭ; fil. Cuviosa Parascheva.

Urbea Focşanĭ

270 bis. Cuv. Paraschiva (Domnescă).
271 » sf. Gheorghe.
272 » Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ (Donie).
273 bis. sf. Mina; fil. sf. Dumitru.
274 » Naşterea sf. Ion Botezătorul; fil. sf. Nicolae (Noŭ), s-ţiĭ Impĕraţĭ (Robescu), Intrarea în biserică (Gheorghésa).
275 bis. Naşterea M. Domnuluĭ (Săpunăriu) fil. sf. Nicolae (Strola), s-ţiĭ Voevodĭ (Stamatineştĭ).
276 bis. Profetul Samoil; fil. s-ţiĭ Apostolĭ.
277. bis. sf. Dumitru; Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ, sf. Nicolae (Vechiŭ), Intrarea în biserică (vovidenia).
278 bis. Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ (Jelăboiu); fil. sf. Spiridon, sf. Gheorghe (Sudie).

Parohiale

279 bis. Intrarea în biserică (Tăbăcarĭ) fil. sf. Nicolae (Tăbăcarĭ). s-ţiĭ Voevodĭ.

Urbea Odobeşti

280 bis. Nascerea Maiceĭ D-luĭ; fil. intrarea în biserică, s-ţiĭ Impĕraţĭ.
281 bis. Sânta Cruce; sf. Ion Bogoslovu, sf. Gheorghe, s-ţiĭ Apostolĭ.

Urbea Buzĕŭ

282 bis. s-ţiĭ Ângerĭ.
283 » Naşterea Maiceĭ Domnuluĭ.
284 » Buna-Vestire (Banu).
285 » sf. Nicolae.
286 » Adormirea

Urbea Mizil

287 bis. sf. Ion; fil. sf. Nicolae.
288 » Adormirea.

Urbea Râmnicu-Sărat

289 bis. sf. Nicolae.
290 » Cuviosa Paraschiva.
291 » Adormirea; fil. sf. Ion Botezătorul, s-ţiĭ Voevodĭ.
292 bis. sf. Dumitru; fil. s-ţiĭ Apostolĭ Naşterea Maiceĭ Domnuluĭ (Asănăchioca saŭ Robesca).

Urbea Huşi

293 bis. sf. Nicolae.
294 » s-ţiĭ Voevodĭ.
295 » sf. Gheorghe.
296 » » Ioan.
297. » » Dumitru
279 » Inălţarea Domnuluĭ

Urbea Vaslui

299 bis. sf. Ion Botezătorul; fil. Capela spitaluluĭ Drăghici.
300 bis. Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ; fil. s-ta Treime.

Urbea Bârlad

301 bis. sf. Nicolae (Tuchilă); fil. sf. Nicolae (Iesanu).
302 bis. Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ (domnească); fil. sf. Dimitrie, s-ţiĭ Impĕraţĭ, sf. Nicolae (Crânganu).
303 bis. sf. Ioan.
304 » s-ţiĭ Voevodĭ.
305 » sf. Spiridon; fil. sf. Nicolae,
306 » » Ilie; fil. Intrarea în biserică.
307 » » Mina; fil. sf. Gheorghe, s-ţiĭ Treĭ-Ierarhĭ.

Urbea Curtea-de Argeş

308 bis. Drujeştĭ cu hramul »Adormi-

rea«, conpuse din cătunele: *a*) Drujesti, *b*) Bătușenĭ; fil. Intr. în biserică, *c*) Mabalaua s-țiĭ Angerĭ; fil. s-țiĭ Angerĭ.

309 bis. Domnéscă, cu hramul »sf. Nicolae« se compune din cătunele: *a*) Domneasca, *b*) Olariĭ; fil. Adormirea. *c*) Olariĭ: fil. sf. Gheorghe.

Urbea Pitescĭ

310 bis. Mavrodolu, cu hramul »Adormirea«.
311 bis. sf. Gheorghe; fil. sf. Nicolae.
312 » » Ioan; fil. s-țiĭ Angerĭ.
313 » Intrarea în biserică; fil. Buna Vestire.
314 bis. Cuviósa Parascheva.
315 » sf. Ilie; fil. s-ta Treime.

Urbea Slatina

316 bis. sf. Nicolae; fil. s-țiĭ Voevodĭ.
317 » s-țiĭ Impĕrațĭ.
318 » sf. Gheorghe (Ionașcu) fil. sf. Ioan.
319 bis. sf. Nicolae; (Obrocarĭ) fil. Adormirea.
320 bis. s-ta Treime.
321 » Adormirea; filiale: sf. Nicolae (Têrg), sf. Nicolae (din costă).

Urbea Galațĭ

322 bis. sf. Nicolae: fil. s-țiĭ Voevodĭ (Metoc).
323 bis. s-țiĭ Apostolĭ.
324 » Isvorul Maiceĭ Domnuluĭ.
325 » sf. Dimitrie (cel noŭ).
326 » Intrarea în biserică.
327 » Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ (Mavromolu); fil. Schimbarea la Față (Elenă), sf. Panteleimon.
328 bis. sf. Spiridon.
329 » » Haralambie.
330 » s-țiĭ Impĕrațĭ.
331 » sf. Gheorghe (Modest).
332 » Nașterea Maiceĭ Domnuluĭ; fil. sf. Gheorghe, s-țiĭ Voevodĭ (Mantu). sf. Ilie.
333 bis. Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ.
334 bis. Cuviósa Paraschiva.
335 » Buna-Vestire.
336 » sf. Ioan.
337 » s-ta Sofia.
338 » s-țiĭ Treĭ-Ierarhi.

Urbea Brăila

339 bis. sf. Nicolae; fil. Buna-Vestire (Elenă), Inălțarea Domnuluĭ (Bulgară).
340 bis. sf. Arhanghel.
341 » » Spiridon.
342 » s-țiĭ Apostolĭ.
343 » Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ.

344 » sf. Ioan Botezătorul
345 » » Gheorghe.
346 » s-țiĭ Impĕrațĭ.
347 » Cuviósa Parascheva.
348 » sf. Ilie.

Urbea Mangalia

349 bis. sf. Gheorghe (Mangalia); fil sf. Nicolae.

Urbea Medgidia

350 bis. s-țiĭ Apostolĭ composă din:
a) Satu-Noŭ | Tortoman
b) Cilibikĭoĭ |
c) Alibel-Ceair (Cocargea).
d) Endekarakĭoĭ | Bilbiru
e) Bilbiru |

Urbea Ostrovu

351 bis. sf. Nicolae.
352 » » Gheorghe (Cusgun) compuse din:
a) Demirgea (Beilic; fil. s-ta Treime.
b) Karaulac (Karaulac).
c) Cara-Amat | Cusgun
d) Urloaea |

Urbea Hârșova

353 bis. sf. Nicolae.

Urbea Cernavoda

354 bis. sf. Nicolae.

Urbea Constanța

355 bis. s-țiĭ Apostolĭ; fil. Schimbarea la Față (Elenă).

Urbea Tulcea

356 bis. sf. Nicolae; fil. Buna-Vestire (Elenă). Acoperămĕntul Maiceĭ Domnuluĭ (Rusă).
357 biserica s-țiĭ Impĕrațĭ.
358 » Schimbarea la Față
359 » sf. Gheorghe.

Urbea Mahmudia

360 Biserica Aducerea Moștelor Sântuluĭ Nicolae
La care aparțin:
a) Carasuat; *b*) Gorgova.

Urbea Măcin

361 Biserica s-țiĭ Apostolĭ.

Urbea Isaccea

362 Biserica sf. Gheorghe
363 » s-țiĭ Voevodĭ

Parohiale

Urbea Babadag

364 Biserica sf. Dimitre.

Urbea Sulina

365 Biserica sf. Nicolae, filială, sfântul Nicolae (Elenă).

Urbea Chilia Vechia

366 Biserica s-ţiĭ Voevodĭ.

B) PAROHIILE RURALE.

JUDEŢUL ILFOV.

1 Parohia Olteniţa rurală, cu biserica parohială sântul Nicolae.

Se compune din cătunul: Atârnaţi.

2 Parohia Ulmeni-Pămênteni, cu biserica parohială sf. Nicolae.

Compusă din cătunele:

a) Ulmeni-Ungurenĭ, filială, Intrarea în Biserică. b) Tăuşanca. c) Valea luĭ Sore (Spanţov), filială, sf. Nicolae.

3 Parohia Mitreni, cu biserica parohială sf. Nicolae.

Compusă din cătunele:

a) Clătesci } filală, Adormirea.
b) Lulca } Ulmeni.
c) Jianu
d) Valea Roşie.

4 Parohia Chirnogi, cu biserica parohială sf. Nicolae.

5 Parohia Stupinelele, cu biserica parohială Adormirea.

6 Parohia Căsciórele, cu biserica parohială sf. Nicolae.

Compusă din cătunul: Talaba.

7 Parohia Crivêţul, cu biserica parohială s-ţiĭ Impêraţĭ.

8 Parohia Izvórele, cu biserica parohială s-ţiĭ Voevodĭ.

Compusă din cătunul: Ciurari.

9 Parohia Coeni, cu biserica parohială sf. Nicolae.

Compusă din cătunul: Ciumaţi.

10 Parohia Hotarul, cu biserica parohială Cuviosa Paraschiva.

Se compune din cătunul: Fundóea, fil. Cuviósa Paraschiva.

11 Parohia Greaca, cu biserica parohială s-ţiĭ Patru-decĭ de Mucenicĭ.

Se compune din cătunul: Sboiu (Hotarul), filială, Cuviósa Paraschiva.

12. Parohia Prundu, cu biserica parohială sfântul Dimitrie.

13 Parohia Radovanu, cu biserica parohială Adormirea.

Parohiale

14 Parohia Spanţovu, cu biserica parohială sf. Nicolae.

Compusă din cătunele: a) Tatina b) Clinciu.

15 Parohia Obilesci-Nouĭ, cu biserica parohială sf. Nicolae.

Compusă din cătunele: a) Buzeni. b) Orăşani. c) Pârliţeni.

16 Parohia Obilesci-Vechĭ, cu biserica parohială sf. Nicolae.

17 Parohia Chiseletu, cu biserica parohială Adormirea.

Se compune din cătunul: Surlari.

18 Parohia Tăriceni, cu biserica parohială sf. Nicolae.

Compusă din cătunul: Luptători.

19 Parohia Curăţescĭ, cu biserica parohială sf. Nicolae, com. Tăriceni.

Compusă din cătunul: Odaea-Vlădicăĭ, bis. Adormirea.

20 Parohia Frăsinetu, cu biserica parohială sf. Nicolae.

Se compune din cătunele: a) Noua-Văcărească, fil. Adormirea. b) Cloruşelu. c) Mavrodinoaea. d) Valea Căpitanului (Tăriceni).

21 Parohia Monastirea, cu biserica parohială sfântu Dimitrie.

22 Parohia Coconi (com. Monastirea), cu biserica parohială sf. Nicolae.

23 Parohia Preasna-Nouă, cu biserica parohială Adormirea.

Compusă din cătunul: Codreni, filială Schimbarea la Faţă.

24 Parohia Pârlita, cu biserica parohială sf. Gheorghe, com. Pârlita-Sărulescĭ.

Se compune din cătunele:

a) Solacolul, fil. sf. Gheorghe. b) Manciu. c) Gologanu. d) Chircuţa. e) Albenu-Mănciulescu. f) Brătăşanu, fil. Adormirea. g) Polcesci. h) Şeinoca, comuna Călăreţi-Şeinoea.

25 Parohia Sărulesci (Pârlita-Sărulesci), cu biserica parohială Adormirea.

Compusă din cătunul: Sulimanul (com. Elena Suliman).

26 Parohia Gurbăneşti, cu biserica parohială Adormirea, comuna Gurbănesci.

Compusă din cătunele: a) Coţofanca, filială sf. Nicolae. b) Preasna-Vechiă. c) Valea-Presneĭ. d) Bălanu. e) Silvestru f) Belciugu.

27 parohia Herăsci, cu biserica parohială s-ţiĭ Voevodĭ.

28 parohia Buciumeni (com. Herăscĭ), cu biserica parohială s-ţiĭ Impêraţĭ.

Se compune din cătunul:

Gruiu, filială Adormirea.

29 parohia Aproḑi [comuna Aproḑi-Negoesci], cu bis. parohială Adormirea.

Se compune din cătunele: a] Negoesci, filială s-ții Voevodĭ. b] Lacu-Cocorului.

30 Parohia Luica, cu biserica paroh. sfântu Nicolae.

31 parohia Nana, cu biserica parohială sf. Nicolae.

32 Parohia Sohatul, cu biserica parohială Schimbarea la Față.

Compusă din cătunele: a] Dona. b] Măcelarul.

33 Parohia Curcani, cu biserica parohială Adormirea.

34 parohia Budesci, cu biserica parohială Adormirea.

Se compune din cătunul:

Negoesci-Poșta.

35 Parohia Valea-Dragului, cu biserica parohială sf. Dimitrie.

Se compune din cătunele: a] Ghimpați, filială sf. Ioan Botezătorul. b] Ciocoveni.

36 parohia Frumușani, cu biserica parohială Cuviosa Paraschiva.

Se compune din cătunele: a] Custureni. b] Pasĕrea. c] Petrăchioaea.

37 parohia Vasilați, cu biserica parohială s-ții Impĕrațĭ.

Se compune din cătunele: a] Prosalicu. b] Tijgheana. c] Rasa-Prosalic.

38 parohia Pârlita [comuna Vasilați-Popesci], cu biserica parohială s-ții Impĕrațĭ.

Se compune din cătunele: a] Popesci, filială sf. Nicolae. b] Stânesci.

39 parohia Lămotesci, cu biserica parohială s-ții Impĕrațĭ.

Se compune din cătunele: a] Gălbinași, filială sf. Nicolae. b] Mora-Nouă. c] Ștefăneasca.

40 parohia Fierbinți-de-Sus, cu biserica parohială Adormirea.

Se compune din cătunul:

Fierbinți-Stroiesci, filială s-ții Voevodĭ.

41 parohia Fierbinți-Tergu [com. Fierbinți], cu biserica parohială sf. Gheorghe.

Compusă din cătunele: a] Fierbinți-Gruiu. b] Fierbinți-de-Jos, fil. sf. Nicolae.

42 parohia Petrăchioea [com. Creața-Leșile], cu biserica parohială Adormirea.

Se compune din cătunele: a] Stoenóia, filială Adormirea. b] Surlari, filială Adormirea.

43 parohia Leșile, cu biserica parohială s-ții Impĕrațĭ, com. Creanța-Leșile.

Se compune din cătunele:

a] Gagu, filială st. Dimitrie. b] Merișasca. c] Vĕnători. d] Creața-Golesci [comuna Dascălu-Creața, filială s-ții Apostolĭ].

44 parohia Grădiștea [comuna Greci-Grădiștea], cu biserica parohială Adormirea.

Compusă din cătunele:

a] Măxineni. b] Greci-de-Sus, filială s-ta Treime.

45 parohia Dridu-Movilă [com. Dridu], cu biserica parohială s-ta Treime.

Compusă din cătunul: Dridu-Snagov, filială. Cuviosa Paraschiva.

46 parohia Sărindaru-de-Sus [comuna Dridu], cu biserica parohială Nascerea Maicei Domnuluĭ.

Compusă din cătunul Sărindarul-de-Jos.

47 parohia Micșunesci-Marĭ [comuna Micșunesci-Greci], cu biserica parohială Adormirea.

Compusă din cătunele: a] Micșunesci-Mora. b] Balta Negră.

48 parohia Greci-de-Jos, comuna Micșunesci-Greci, cu biserica parohială Adormirea.

Se compune din cătunele: a) Greci-de-Midloc, filială Adormirea. b) Balamuci, filială Adormirea. c) Fundu-Danciuluĭ.

49 parohia Chiroiu, comuna-Drăgoesci-Bițînele, cu biserica parohială sf. Nicolae.

Compusă din cătunele:

a) Chiroiu-Ungureni. b) Bițina-Pămĕnteni, filială sf. Nicolae. c) Bițina-Ungurenĭ.

50 parohia Drăgoesci-de-Sus, comuna Drăgoesci-Bițînele, cu biserica parohială sf. Nicolae.

Se compune din cătunele:

a) Drăgoesci-de-Jos, filială Cuviosa Paraschiva. b) Drăgoesci-Snagov. c) Movilița, comuna Dridu.

51 parohia Maia, cu biserica parohială sf. Nicolae.

Se compune din cătunul Maia-de-Jos, filială Adormirea.

52 parohia Rădulesci-Filitis, cu biserica parohială sf. Nicolae.

Se compune din cătunele:

a) Rădulesci-Căldărușani. b) Rĕsimnicea, filială. Adormirea. c) Movileanca.

53 parohia Roșiori, cu biserica parohială Adormirea.

54 parohia Crătunesci, comuna Crătunesci-Măineasca, cu biserica parohială Adormirea.

Se compune din cătunele: a) Măinésca, filială sf. Nicolae. b) Sinesci-Vechĭ, filială Adormirea. c) Sinesci-Noĭ. d) Liliecĭ. e) Cloșca.

55 parohia Meri-Petchi, cu biserica parohială Adormirea.

Se compune din cătunul

Sulița, filială Nasc. Maicei Domnuluĭ.

56 parohia Nuci, com. Meri-Petchi, cu biserica parohială s-ții Impĕrațĭ.

Se compune din cătul:
Netezesci, filială Adormirea.
57 parohia Plătăresci. com. Cucueţi-Plătăresci, cu bis. parohială sf. Mercurie.
Se compune din cătunul:
Renascerea, filială sf. Mercurie.
58 parohia Cucueţi-Sudiţi, com. Cucueţi-Plătăresci, cu bis. paroh. sf. Nicolae.
Se compune din cătunele: a) Cucueţi-Mora. b) Podul-Pitarului, fil. sf. Vasile.
59 parohia Progresul, com. Cucueţi-Plătăresci, cu bis. parohială sf. Gheorghe.
60 Parohia Fundeni-Gherasi, cu biserica parohială Adormirea.
Se compune din cătunele: a) Bădulesa, b) Perişoru. c) Zoicaru.
61 parohia Frunzinesci, cu biserica parohială sf. Andreĭ, com. Frunzinescĭ.
Se compune din cătunele: a) Lilieci şi b) Orasca, şi com. Ştiubeiŭ-Orăsci cu cătunale: c) Piţigaea, fil. sf. Nicolae. d) Orasca. e) Canela. f) Păroaea. g) Poşta.
62 Parohia Brănesci, cu biserica parohială sf. Nicolae.
Se compune din cătunul:
Vadul-Aneĭ.
63 parohia Orăsci, com. Ştiubei-Orăsci, cu biserica parohială sf. Nicolae.
Se compune din cătunele: a) Postăvari, fil. s-ţiĭ Voevoḑĭ. b) Filostachi, fil. Adormirea.
64 parohia Popesci-Conduratu, cu biserica parohială s-ţiĭ Impĕraţĭ.
65 parohia Leordeni, cu biserica parohială s-ţiĭ Voevoḑĭ.
66 parohia Dudesci, comuna Dudesci-Cioplea, cu biserica parohială sf. Nicolae.
Se compune din cătunele: a) Căţelu, fil. sf. Nicolae. b) Văcăresci-Monastire, fil. s-ta Treime. c) Bărzesci. d) Vitanu. e) Cioplea.
67 parohia Progresul, com. Dudesci-Cioplea, cu bis. parohială sf. Gheorghe.
68 parohia Bălăceanca, com. Bobesci-Bălăceanca, cu bis. parohială Adormirea.
Se compune din cătunele: a) Bobesci, fil. s-ta Treime. b) Glina-Gherman, fil. Adormirea. c) Glina-Macri. d) Şerbănica. e) Potoceanca. f) Manolache.
69 parohia Tânganu, cu bis. parohială Adormirea.
Se compune din cătunul:
Tânganu-Móra.
70 parohia Panteleĭmon, cu bis. parohială sf. Nicolae, fil. sf. Panteleĭmon.
Se compune din cătunele: a) Dobroeşti, fil. Adormirea. b) Monastirea Mărcuţa, fil. s-ţiĭ Voevoḑĭ.
71 parohia Cernica. cu bis. parohială s-ţiĭ Apostolĭ.

Se compune din cătunul:
Căldăraru.
72 parohia Plumbuita, com. Colentina, cu biserica parohială Nascerea Sântuluĭ Ioan Botezătorul.
Se compune din cătunele: a) Fundeni, fil. sf. Eftimie. b) Colentina. c) Vile Colentina. d) Teiu-Domneĭ, fil. Inălţarea Domnuluĭ. e) Cătunul-Noŭ.
73 parohia Băneasa, com. Băneasa-Herăstrăŭ), cu bis. paroh. sf. Nicolae.
Se compune din cătunele: a) Herăstrăul, fil. s-ţiĭ Apostolĭ. b) Pipera fil. sf. Ilie. c) Floreasca.
74 parohia Chiajna. cu biserica parohială sf. Nicolae.
Compusă din cătunul:
Dudu, filială sf. Gheorghe.
75 parohia Giuleşti-Serbĭ, com. Chiajna, cu bis. parohială sf. Nicolae com. Roşu
Se compune din cătunele: a) Rudeni, fil. s-ţiĭ 40 Muceniciĭ. b) Giulesci-Ţigănia. fil. Adormirea. c) Catanele.
76 parohia Otopeni-de-Sus, cu biserica parohială sf. Gheorghe.
Se compune din cătunele: a) Otopeni-de-Jos, fil. sf. Nicolae. b) Odăile.
77 parohia Tunari, cu biserica parohială sf. Nicolae.
Se compune din cătunul:
Dimieni, fil. sf. Gheorghe.
78 parohia Militari, cu bis. parohială Adormirea.
Se compune din cătunele: a) Ciurelu. b) Caracas. c) Griviţa.
79 parohia Roşu, cu bis. parohială Isvorul Tămăduireĭ.
Se compune din cătunele: a) Crângaşi, fil. sf. Nicolae. b) Fundu-Crângaşi. c) Bojia.
80 parohia Buciumeni, com. Bucoveni. cu bis. parohială s-ţiĭ Impĕraţĭ.
Se compune din cătunele: a) Mogoşoia, fil. sf. Gheorghe. b) Chitila.
81 parohia Atârnaţi, com. Bucoveni, cu bis. parohială sf. Nicolae.
Se compune din cătunele: a) Flămânḑeni, fil. Adormirea. b) Buftea. fil. Nasc. Maiceĭ Domnuluĭ.
82 parohia Dragomiresci-de-Deal. comuna Popesci-Dragomiresci, cu biserica parohială Adormirea.
Se compune din cătunele: a) Dragomiresci-din-Vale, fil. Adormirea. b) Zurbaua, fil. s-ta Treime.
83 Parohia Popescĭ-Manuc (comuna Popescĭ-Dragomirescĭ), cu biserica parohială sf. Nicolae.
Se compune din cătunele:
a) Popesci-Monastireĭ. b) Gulia.
84 Parohia Tamaşi (comuna Corbeanca),

cu biserica parohială sf. Nicolae.

Se compune din cătunele: *a*) Sărindăreanca. *b*) Corbeanca, fil. Buna-Vestire. *c*) Mechéua. *d*) Ostratu. fil. s-ta Treime. *e*) Oracu,

85 parohia Creţulesci-Fălcoianu, com. Creţulesci-Fălcoianu. cu bis. parohială sf. Ştefan.

Se compune din cătunele: *a*) Creţulesci-Samurcaşl. *b*) Creţulesci-Monastiri. filială sfântul Nicolae.

86 parohia Ciocănesci, comuna Ciocănesci, cu biserica parohială Tăierea capului S-tuluĭ Ioan.

87 parohia Urziceanca, comuna Ciocănesci, cu bis. parohială sf. Nicolae.

Se compune din cătunele: *a*) Creţu. *b*) Aleşiu-Ciocănesci.

88 parohia Crevedia. com. Crevedia. cu biserica parohială sf. Nicolae.

Se compune din cătunele: *a*) Crevedia-de-Sus. *b*) Dârza, fil. Duminica tuturor s-ţilor. *c*) Ciocani filială s-ţiĭ Voevodĭ. *d*) Creţulesci-Cantacuzino, com. Creţulesci-Fălcoianu.

89 parohia Brezóia, comuna Brezóia. cu biserica parohială Adormirea.

Se compune din cătunele: *a*) Cămăraşu. filială sf. Nicolae. *b*) Drăgăneasca. filială sf. Nicolae. *c*) Căsciórele.

90 parohia Călugăru, comuna Tărtăşesci), cu biserica parohială sf. Gheorghe.

Se compune din cătunele: *a*) Pajerea, filială sf. Nicolae. *b*) Bujoreanca, filială sf. Nicolae. *c*) Hanu de pământ.

91 parohia Cosoba-Golescu, com. Cosoba-Trestieni, cu biserica parohială Adormirea.

Se compune din cătunul:
Cosoba-Cristi.

92 parohia Cociocu, comuna Cociocu. cu biserica parohială Adormirea.

Se compune din cătunele: *a*) Brătulesci. *b*) Perişu.

93 parohia Bălteni, comuna Cociocu, cu biserica parohială sf. Nicolae,

Se compune din cătunele: *a*) Piscu, fil Isvorul Tămăduireĭ. *b*) Văleni. *c*) Piscu-Herasca.

94 parohia Tâncăbesci-Filitis, comuna Tâncăbesci, cu biserica parohială Inălţarea

Se compune din cătunele: *a*) Tâncăbesci-Mitropolia. *b*) Ciofliceni, filială sf. Nicolae. *c*) Isvorani.

95 parohia Gruiu, comuna Lipia-Bojdani, cu bis. parohială s-ţiĭ Voevodĭ.

Se compune din cătunul:
Santu.

96 parohia Lipia-Bojdani, com. Lipia-Bojdanĭ, cu biserica parohială Intrarea în Biserică.

Se compune din cătunul:
Bojdani, filială s-ţiĭ Voevodĭ.

97 parohia Dobroşesti, comuna Lipia-Bojdani, cu bis. parohială Buna-Vestire.

Se compune din cătunul:
Ghermănesci, filială sf. Nicolae.

98 parohia Turbaţi comuna Lipia-Bojdani, cu biserica parohială Nascerea Maicei Domnuluĭ.

Se compune din cătunele: *a*) Monastirea Snagovu, filială Intrarea în Biserică. *b*) Fundu. *c*) Códele.

99 parohia Poenari, comuna Poenari-Vulpesci, cu biserica parohială sf. Ioan Botezătorul.

Se compune din cătunele: *a*) Poenari-Niculescu. filială Adormirea. *b*) Poenari-Polizu. *c*) Poenari-Vulpesci. *d*) Ciocăuari.

100 parohia Butimanu, com. Butimanu, cu biserica parohială s-ţiĭ Impéraţĭ.

Se compune din cătunele: *a*) Lucianca, filială s-ţiĭ Impéraţĭ. *b*) Păscăneanca. *c*) Sterianu-de-Jos. *d*) Sterianu-de-Mijloc. *e*) Sterianu-de-Sus. *f*) Linia Lucianca.

101 Parohia Ciolpani, comuna Ţigănesci, cu biserica parohială Nascerea Maicei Domnuluĭ.

Se compune din cătunele: *a*) Ţigănesci, filială Adormirea. *b*) Lupăria.

102 parohia Baloteşci, comuna Balotesci, cu biserica parohială sf. Nicolae.

Se compune din cătunele: *a*) Cacaleţi, filială Isvorul Tămăduireĭ. *b*) Preoţesci, fil. s-ţiĭ Apostolĭ. *c*) Petresci, filială s-ţiĭ Voevodĭ. *d*) Săftica, filială sf. Gheorghe.

103 parohia Căciulaţi. com. Căciulaţi, cu biserica parohială Adormirea.

Se compune din cătunul:
Păscani. filială Adormirea.

104 parohia Móra-Săracă. comuna Căciulaţĭ, cu biserica parohială Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ.

Se compune din cătunele: *a*) Pârlita. *b*) Canela. filială Adormirea.

105 parohia Vărăsci. (Dascălu-Creaţa), cu biserica parohială Adormirea.

Se compune din cătunele: *a*) Vărăsci-de-Sus, filială s-ţiĭ Voevodĭ. *b*) Dascălu, filială Adormirea. *c*) Runcu.

106 parohia Floresci, com. Floresci, cu biserica parohială sf. Nicolae.

Se compune din cătunul:
Floresci-de-Sus.

107 parohia Joiţa, comuna Popesci-Băcu, cu biserica parohială sf. Nicolae.

Se compune din cătunele: *a*) Băcu, fil Adormirea. *b*) Ileana. *c*) Arcuda.

108 parohia Ogrezeni, com. Ogrezeni cu biserica parohială Adormirea.

109 parohia Stoenesci, comuna Stoenesci-Palanga, cu biserica parohială sf. Nicolae.

Se compune din cătunele: *a*) Drăgănesci, filială Buna-Vestire, *b*) Palanga, fil. s-ţiĭ Voevodĭ, *c*) Palanguţa, *d*) Gogora.

110 parohia Deleni, comuna Stoenesci-Palanga, cu bis. parohială Buna-Vettire.

Se compune din cătunele: *a*) Icóna, fil. Adormirea, *b*) Cosoba-Trestieni (Cosoba-Trestieni) filială sf. Nicolae.

111 parohia Bolintinu-din-Deal, com. Bolintinu-din-Deal, cu biserica parohială sf. Nicolae.

Se compune din cătunul:

Berceni.

112 parohia Bolintinu-Moşteni, com. Bolintinu-din-Vale, cu biserica parohială Adormirea.

113 parohia Malu-Spart, comuna Bolintinu-din-Vale, cu biserica parohială Adormirea.

Se compune din cătunele: *a*] Bolintinu-Băleanu, *b*] Bolintinu-Drăgăneasca.

114 parohia Grădinari, comuna Grădinari, cu biserica parohială Adormirea.

Se compune din cătunele: *a*] Fălcoianca, filială sf. Nicolae, *b*] Ciocanu.

115 parohia Bălăşoeni, com. Bălăşoeni, cu biserica parohială sf. Dumitru.

Se compune din cătunele: *a*] Hobaia, filială sfântu Gheorghe, *b*] Bolovani.

116 parohia Clinceni, com. Slobozia-Clinceni, cu biserica paroh. sf. Nicolae.

Se compune din cătunele: *a*] Slobozia, filială sf. Nicolae, *b*] Ordoreanu, filială sf. Nicolae, *c*] Olteni.

117 parohia Saxoni, comuna Prisiceni-Buturugenĭ, cu biserica parohială Buna-Vestire.

Se compune din cătunele: *a*] Prisiceni, *b*] Plopiĭ *c*] Buturugeni.

118 parohia Poenari-Enuţă, cu bis. parohială sf. Nicolae, comuna Poenari.

Se compune din cătunele, *a*, Ulmi-Ornescĭ, filială Adormirea, *b*, Poenari-Florescu, *c*, Poenari-Moşteni, *d*, Bolintinu-Spiridon, şi *e*, Ghionóia [Popescĭ-Băcu].

119 parohia Ţigănia, comuna Ţigănia-Crivina, cu bis. parohială sf. Nicolae.

Se compune din cătunul, Crivina.

120 parohia Tântava, comuna Tântava, cu biserica parohială s-ta Treime, se compune din cătunul, Bălăşoia.

121 parohia Ciorogârla, comuna Ciorogârla-Dărvari, cu biserica parohială sf. Gheorghe, se compune din cătunele, *a*, Dărvari, filială Adormirea, *b*, Caţichea, filială sf. Spiridon.

122 parohia Domnesci-de-sus, comuna Domnesci-de-sus, cu biserica parohială Cuviósa Paraschiva, se compune din cătunul Ţeghesu.

123 parohia Domnesci-de-Jos, comuna Domnesci-Călţuna, cu biserica parohială Isvorul Tămăduireĭ, se compune din cătunele, *a*, Domnesci-Călţuna, filială s-ta Treime, *b*, Ciutaci, *c*, Domnesci-Sârbi, *d*, Olteni.

124 parohia Bragadiru, com. Bragadiru-Bulgaru, cu biserica parohială sfântu Dumitru, se compune din cătunul, Bulgaru.

125 parohia Cornetu-din-Vale, comuna Cornetu-din-Vale, cu biserica parohială Cuviósa Paraschiva, se compune din cătunul, Cornetu-Glogoveni, bragadiru-bulgaru.

126 parohia Bragadiru-Streini-Dobrenĭ, comuna Streini-Dobrenĭ, cu biserica parohială sf. Dumitru, se compune din cătunul, Vidra.

127 parohia Buda, comuna buda-prisiceni, cu biserica parohială Adormirea, se compune din cătunele, *a*, Drăgănescu, fil. sfântu Nicolae, *b*, Poşta.

128 parohia Vârteju, comuna Vârteju-Nefliu, cu biserica parohială s-ţiĭ Ioachim şi Ana, se compune din cătunele, *a*, Nefliu, filială Adormirea, *b*, Circa.

129 parohia Dărăsci-Asan, comuna Dărăsci, cu biserica parohială sf. Gheorghe, se compune din cătunele, *a*, Dărăsci-Filipescu, filială sf. Nicolae, *b*, Dărăsci-Mitropolia.

130 parohia Jilava, comuna Jilava-Mierlari, cu biserica parohială s-ţiĭ Imperaţĭ, se compune din cătunul, Odăile-Mierlari, filială Adormirea.

131 parohia Măgurelele-Oteteleseanu, cu biserica parohială s-ţiĭ Impĕraţĭ, se compune din cătunele, *a*, Măgurelele-Gherman, filială s-ta Treime, *b*, Măgurelele-Filipescu, *c*, Dumitrana, filială s-ta Treime din comuna Măgurelele, *d*, Pruni [Vârteju-Nefliu].

132 parohia Berceni, comuna Berceni-Dobrenĭ, cu biserica parohială sf. Nicolae, se compune din cătul, Berceni.

133 parohia Gostinari-Văcărescĭ, com. Gostinari, cu biserica parohială Cuviósa Paraschiva, se compune din cătunul, Gostinari-Boluluĭ, filială Adormirea.

134 parohia Creţesci, comuna Creţesci-Sintescĭ, cu biserica parohială s-ta Treime.

135 parohia Sintesci, comuna Creţesci-Sintescĭ, cu biserica parohială Adormirea.

136 parohia Dobreni, comuna Dobreni-Câmpureĭ, cu biserica parohială Adormirea, se compune din cătunul, Câmpurelu.

filială Cuviósa Paraschiva.

137 parohia Vărăsci, comuna Vărăsci-Obedenĭ, cu biserica parohială sf. Nicolae, se compune din cătunul Obedeni, filială sf. Nicolae.

138 parohia Copăceni-de-sus, comuna Copăceni-de-sus, cu biserica parohială Adormirea.

139 parohia Copăceni-Monastirea, cu biserica parohială Adormirea, se compune din cătunele, *a*, Copăceni-de-Jos, filială sf. Nicolae, din com. Copăceni Mogoșesci, *b*, Copăceni sf. Ión, Crețesci-Sintescĭ.

140 parohia Copăceni-Mogoșescĭ, com. Copăceni-Mogoșescĭ, cu biserica parohială s-ţiĭ Impĕrațĭ, se compune din cătunul Varlaam.

141 parohia Colibași, com. Colibasi, cu bis. parohială s-ta Mucenița Filoftea.

142 parohia Afumați, com Afumați, cu biserica parohială Adormirea, se compune din cătul. Boltași.

143 parohia Stefănesci-de-Jos, comuna Ștefănesci-Lipovĕțu, cu biserica parohială s-ţiĭ Voevodĭ, se compune din cătunele, *a*, Ștefănesci-de-Sus, filială sf. Nicolae, *b*, Crețuleasca-Lipovĕțu, filială s-ţiĭ Impĕrațĭ, *c*, Ștefănesci-Pasérea, *d*, Boldu.

144 parohia Gănesa, comuna Móra-Domnéscă, cu biserica parohială Intrarea în Biserică, se compune din cătunele, *a*, Mora-Domnéscă, filială sf. Nicolae, *b*, Sindrilita, *c*, Aleșiĭ-de-Paserea.

145 parohia Pitésca, comuna Pitésca-Pasĕrea, cu biserica parohială Adormirea, se compune din cătunele, *a*, Pasĕrea, fil. sfântu Prooroc Ilie, *b*, Cozieni.

146 parohia Fundulea, com. Crângu-Fundulea, cu biserica parohială sfântul Nicolae, se compune din cătănul Crângu, filială sf. Nicolae

147 parohia Gostilele, comuna Crângu-Fundulea, cu biserica parohială sfântul Nicolae.

148 parohia Tămădău, cu biserica parohială Cuviósa Paraschiva, se compune din cătunele, *a*, Tămădău-de-Jos, filială s-ţiĭ 40 Muceniciĭ, *b*, Darvari, filială sf. Nicolae, din com. Tămădău-Darvari, *c*, Călăreți [Călăreți-Șeinoia], filială Cuviósa Paraschiva.

149 parohia Hagiești, comuna Hagiești-Mariuța, cu biserica parohială sf. Nicolae, se compune din cătunul, Boteni, fil. s-ţiĭ Voevodĭ.

150 parohia Mariuța, comuna Hagiești-Mariuța, cu biserica parohială sf. Gheorghe, se compune din cătunul, Mataraua, filială s-ţiĭ Impĕrațĭ.

151 Belengatu, comuna Belengatu-Cojesti, cu biserica parohială Adormirea, se compune din cătunele, *a*, Belengatu-de-sus, *b*, Gândésca, *c*, Gojesci, filială Nasc. Maiceĭ Domnului

152 parohia Ilena-Papadopol, comuna Iléna-Solimac, cu biserica parohială sf. Nicolae, se compune din cătunele, *a*, Iléna-Gherman, filială Adormirea, *b*, Odăile-Podari, filială sf. Nicolae, *c*, Bordeiele.

JUDEȚUL PRAHOVA

153 parohia Ciumați, com Ciumați, cu biserica parohială Adormirea, se compune din cătunele, *a*, Olari, *b*, Ciumați *c*, Fănari.

154 par Balta-Domneĭ, cu biserica parohială s-ţiĭ Impĕrațĭ, se compune din cătunele, *a*, Curcubeu, *b*, Lacu-Turcului, filială sf. Nicolae din com. Balta Domneĭ *c*, Băra [Lipa-Bojdani].

155 parohia Gherghița, cu biserica parohială sf. Procopie, se compune din cătunele, *a*, Independența, fil. sf. Dimitrie, *b*, Ungureni, fil. Adormirea din comuna Gherghița, *c*, Malamucu [Hătcărău], filială sf. Haralambie.

156 parohia Hătcărău, com. Hătcărău cu biserica parohială sf Nicolae, se compune din cătunul Tufani.

157 parohia Buda-Palanca, com. Buda-Palanca, cu biserica parohială sf. Nicolae, fil. sf. Nicolae.

158 parohia Gorgota, cu biserica parohială sf. Nicolae, se compune din cătunele, *a*, Potigrafu, din comuna Gorgota, *b*, Tunari [Crivina].

159 parohia Pucheni-Moșneni, comuna Pucheni, cu biserica parohială sf. Nicolae, se compune din cătunul Pucheni-Miroslăvești.

160 parohia Bradu, cu biserica parohială s-ta Treime din com. Bradu se compune de cătunul, *a*, Bătești [Bătești] fil. Nasc. Maiceĭ Domnuluĭ.

161 parohia Pucheni-Marĭ cu biserica parohială sf. Gheorghe, se compune din cătunele, *a*, Pucheni-Micĭ, fil. s-ţiĭ Voevodĭ, *b*, Odăile din com. Pucheni *c*, Mora [Bătești].

162 parohia Petroșani, com. Petroșani, cu biserica parohială Nascerea Maceĭ Domnuluĭ, se compune din cătunele *a*, Româneseĭ fil. sf. Ioan, *b*, Pascu, din comuna Românescĭ.

163 parohia *Bărcănesci*, com. Bărcănesci, cu biserica parohială Adormirea se compune din cătunul, Tătărani [Tătărani], fil. s-ta Treime.

ANUNCIŬ.

A apărut de sub tipar și se află de vênzare la «Tipografia Cărților Bisericeștĭ» TIPICUL, ediția Sântuluĭ Sinod, tipărit pe hârtie velină. Prețul este de **3 Lei**, *pe lângă care se va adăoga și transportul 80 banĭ; legatul se socotește în tocmaĭ ca la «Orologiu».*

In cursul luneĭ Septembrie vor apărea de sub tipar MINEELE complecte (pe 12 lunĭ), ediția S-tuluĭ Sinod.